

TOPICA IVRIS ^{Pa.}
SIVE LOCI
ARGUMENTORVM

LEGALES,

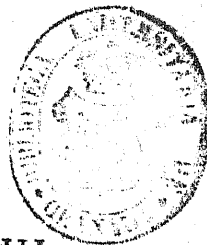
AVTHORE D. NICOLAO EVER-
rardo à Middelburgo I.C. CL. magniq; Sena-
tus Belgici apud Mechliniam olim præfide.

*Summarijs singulis locis præfixis illustrati, ac P. Prærej aino-
riunculis doctissimis ad marginem adscriptis locupletati.*

Nunc nerò summa diligentia recens recogniti, incredibiliq;
labore emendati à R. P. M. LIVIO à Lege Ven.
August. Sac. Theol. Doct.

*Multis etiam eiusdem industria, Superiorum licentia locis expun-
ctis, quorum lectio p̄j, & Catholici lectoris animum
haud parum offendere poterat.*

Cum duplici Indice copiosissimo.



VENETIIS, M. D. LXXXIII.

Apud Fabium, & August. Zopinos, Fratres.

M. Maggi de Camp. M. de Granada

TOPICA IVRIS ^{Pa}
SIVE LOCI
ARGVMENTORVM

LEGALES,

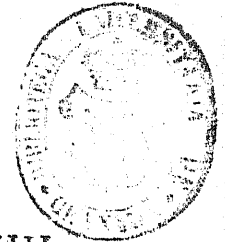
AVTHORE D. NICOLAO EVER-
rardo à Midelburgo I. C. CL. magniq; Sena-
tus Belgici apud Mechliniam olim p̄sede.

*Summarijs singulis locis p̄fixis illustrati, ac P. Prateij annota-
tiunculis doctissimis ad marginem adscriptis locupletati.*

Nunc uerò summa diligentia recens recogniti, incredibiliq;
labore emendati à R. P. M. LIVIO à Lege Ven.
August. Sac. Theol. Doct.

*Multis etiam eiusdem industria, Superiorum licentia locis expun-
ctis, quorum lectio p̄, & Catholici lectoris animum
haud parum offendere poterat.*

Cum duplici Indice copiosissimo.



VENETIIS, M. D. LXXXIII.

Apud Fabium, & August. Zopinos, Fratres.

M. Maggi del Comp. & J. de Granada

F. LIVIVS A LEGE

VENETVS AVGVSTINENSIS

DOCTOR THEOLOGVS,

Iuris Vtriusq; Candidatis S.



NICOLAI EVERARDE
à Midelburgo Iuriskon-
sulti Clarissimi, ac de pra-
to Iuris spinoso (ut D. Au-
stiniani uerbis utamur in
l. liquet, C. de sum. Trin.)
nec non de uobis (studiose
Iuris) optimè meriti lo-
cos argumentorum lega-

les castigaturi, non ita hanc provinciam arduam cœpi-
mus, ut castigatissimi emendatissimique in lucem prodi-
rent: neq; enim tantum nobis ipsis sumimus, neque ar-
rogamus, sed ut paulo quàm antea castigatiores, emen-
datioresq; cum materialiter, tum formaliter (ut Dia-
lecticorum more loquamur) in manus uestras exirent.
Vtrum autem hoc nostrum propositum expleuerimus,
an id minus, illis tantum dijudicandum relinquimus,
qui nostrum hunc Euerardum cum eo, qui alibi, præfer-
timque Francofurti, ac Lugduni ante typis excusus ha-
betur, comparare uoluerint. Eum nimirum innume-
rabilibus, & (ut sic fari liceat) infinitis, quibus pas-
sim scatebat, mendis obuolutum, ac conspurcatum-
quantum per occupationes nostras, breuemque tempo-
ris intercapedinem licuit, expurgauimus. Auctorum,
librorumq; à S. R. Ecclesia post Sacram. æcum. et gen.

Tridentinam Synodum damnatorum, qui sparsim in opere citabantur, nomina sustulimus: illorum auctoritates amputauimus; nonnullaque loca, quae piū, religiosum, & ueritatis Catholica susciosum leſorē ab huius Auctoris uiri alioqui pientissimi, & qui omnia eius scripta iudicio Sāctae Matris Ecclesiae in calce operis subiicere uoluit, leſione remouere poterant omni, qua potuimus, diligētia, accedente Superiorum auctoritate reſurgauimus. Verum enim uero nos minime latet, ne sic quidem omnes ubique mendas, omniaque uitia sublata, aut r. ſtituta esse: etiamque multa restare, quae accuratiori censoris manu, uirgulaeque opus habent, quorum ergo non deerūt, qui nos ut hebetes, aut fortasse cecos reprehendant, quod illa aut minus acutē, aut profus nō uiderimus: sed tanta profectō extitit Typographorum, quibus nihil satis festinatur importunitas; ut cum scirent in p. fatum opus, quod iam imprimi cōperat, folijs etiam aliquibus absolutis, ita truncum, ita lacerum, ita mutilum (nescimus quo fato) nos inci. lisse, illius castigationem, emendationemque, quam à nobis cōtenderūt summis precibus ita accelerarunt, eoq; semper, sicuti cessabamus, impulerunt, ut item emendandum r. ap. tim quo lammodo, ac cursim properantes precipitato tandem studio absoluere cōacti simus. Omittimus illorum incuriam, atque inscitiam (ne dicamus immanitatem) qui uel Compositores, uel Tiratores uulgo uocantur in extrahēdis, dum imprimunt, literis, aut diſtinctionibus ipsis, quas aut nunquam, aut transuersas, aut in alienum locum reponunt; nam qui hanc artem ex perimento norunt, ipsi nostram defensionem acci. pient.

Accipite igitur (candidati Iuris) animis lubentibus Nicolaum Euerardum, quantum per nos fieri potuit, mundiorē, ac politiorē; et si quid boni adinuenitis, supremo Deo, à quo (D. Iacobo teste) omne bonum emanat, gratias agite: si uero uniuerso operi, quod maturiori indigeret castigatione, nondum fortē ad plenum satisfactum fuisse offenderitis, obſtreſtatione, & detrectatione cessantibus, humane imbecillitati (homines. n. omnes sumus) id omne ascribite, illius aurea Imperatoris sententia semper memores in l. t. t. s. quod autem C. de uet. iur. enucl. Omnium habere memoriam, & in nullo penitus errare potius diuinitatis foret, quam humanitatis. Valet.

NICOLAUS EVERHARDVS

DVS STUDIOSO

LECTORI S. D.



Didimus, studiose Lector, aliquot ab hic annis (tametsi tumultuario quodā studio) locorum legalium Centuriam vnā, quod clarissimè perspiceremus, cum aliarum artium ac disciplinarū studiosos homines, tum verò præcipuè eos, qui se uel Cæsareis, uel Pontificijs legibus addixerunt, si argumentandi destituantur peritia, aut planè nullo, aut minimo cerè cum fructu torqueri. At rursus nihil usquam tam inuolutum, aut inericatum oc currere posse quod non paruulo statim negotio expediat explicetq; is, qui argumentorum rationem pulchrè calleat. Eam nos pridem Centuriam longissimum post interuallū quum fortè in manus resumeremus, nactique nobis otij plusculum videremur, in communem vtilitatem recognouimus: atque (ut fieri solet) nonnulla mutauimus, resecuimus quædam, quædam item adieciimus. Itaq; nunc ad priorem editionem illam legales loci accessere permulti, idq; præter illa, quæ passim obiter intertexuimus: quæ tamen ipsa neque pauca sanè, neque etiam fortassis infrugifera ac pœnitenda esse, quicumque legerit experietur. Quod quidem nolim arroganter aliquis a nobis dictum existimet qui usque ad eò nihil de nobis ipsis sumimus, ut nostra omnia omnium libenter iudicij supponamus. Vale, & nostro conatui sane.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Epistolam hanc propria auctoris manu descriptam, quia autographo præfixam comperi, ne omninò intercidere, hic quoque adiucendam putauit.

CATALOGVS LOCORVM

LEGALIVM QVI IN HOC LIBRO

TRACTANTVR, ALPHABETICVS,

Quo facilius, quæ scire desiderat, diligens lector inuenire possit.

A		cō:essione consequentis. 79c.	
L O C.	P A G.	126	Conessione consequentis ad
95	AB Authoritate.	187	conessione antecedentis. 797
23	Absurdo.	183	D.
59	Alimentis ad piam causam.	L O C.	P A G.
362.		3	A Definitione. 41
70	Alimentis ad dosem.	397	10 Defectu formæ. 98
101	Aequipollentibus.	629	43 Delictis ad contractus. 310
	C.	55	Dispositione vltimarum vo
19	A Contrarijs, aduersis, pu-	luntatum ad rescriptum mo-	
	gnantibus, seu oppositis.	155	tu proprio concessum. 329
20	Correlatiuis.	167	60 Dote ad piam causam. 369
28	Coniunctione seu combinatio	71	Dote ad alimenta. 401
	ne duarum legum.	223	119 Diuersitate temporum. 738
32	Commodato ad precariū.	263	127 Destructione antecedentis
36	Contractibus ad vltimas vo		ad destructionem consequentis.
	luntates, & contra.	278	804
37	Contractibus ad quasi cōtra-	128	Destructione consequentis
	ctus	283	ad destructionem antecedentis.
39	Contractibus ad iudicia.	186	807
41	Cōtractu ad distractū.	300	E.
42	Cōtractibus ad delicta.	308	4 A B Etymologia. 84
54	Causa intestati ad causam	9	Exceptionione ad regulam. 84
	testati.	326	21 Effectus. 174
80	Cessari. ne rationis.	499	24 Effectu eorum que simulra
82	Contrario sensu.	505	quirunt ad esse. 177
102	Communiter accidentibus.	27	Expressio ad iacitum. 214
	641	30	Emphyteusi ad feudum. 253
114	Civilib. ad criminalia.	109	31 Emphyteusi ad censum. 257
125	Conessione antecedentis ad	65	Ecclesia ad fiscum. 388

LOCOR. LEGA. CATALOGVS.

375 Ecclesia ad pia loca.	417	64 Minoribus ad fiscum.	387
117 Extremis.	732	73 Minoribus ad furiosos prodigos, mente captos, &c.	405
F.			
29 A Fendo ad Emphyteusim	74	Minorib. ad Ecclesiam.	410
229		76 Matrimonio carnali ad spirituale.	419
34 Falcidia ad Trebellianicam.	273	77 Matrimonio spirituali ad carnale.	431
61 Fisco ad Ecclesiam vel piam causam.	372	N.	
62 Fisco ad dorem.	383	107 A Natura.	672
63 Fisco ad minores.	386	108 Natura alternatiuorū.	674
G.			
3 A Generalitate.	57	109 Natura copule.	683
6 Genere ad speciem.	65	110 Natura dictionum implicatiuorum.	691
I.			
40 A Iudicijs ad arbitria.	288	111 Natura dictionum taxatiuarum.	694
45 Iudicijs ad Testamenta.	312	113 Nominis dignitatis, officij vel appellatiu.	701
100 Impossibilib.	627	O.	
L.			
25 A Liberto ad Vasallum.	197	1 AB ordine.	22
33 Legatis ad fideicomissa.	268	2 Ordine rubricarum.	38
46 Lege ad Testatorem.	313	12 Opinione iudij.	120
48 Libello ad sententiam.	317	103 Ordinatione.	647
58 Libertate ad piam causam.	348	P.	
72 Legitima patroni ad legitimam filij.	403	14 A Pari.	140
81 Lege cessante.	502	17 Proportione.	151
91 Loco ad personas.	559	26 Privatione ad habitum.	268
M.			
15 A Minori.	143	66 Pupillo ad Rempublicam.	390
16 Matri.	148	68 Pupillo ad Ecclesiam vel piam causam.	392
35 Mandato procuratoris ad lites seu iudicia, ad mandatum iurisdictionis.	276	83 Persona ad tempus.	534
56 Militie armate militia ad militiam caeteris militiae.	330	84 Persona ad Res.	536
57 Militie ad Ecclesiam vel piam causam.	341	85 Persona ad locum.	536
		96 Partium enumeratione.	604
		106 Primo ad ultimum.	668
		118 Presumptione eiusdem facti.	736
		120 Pacto ad legem, statutū vel consuetudinem.	

LOCOR. LEGA. CATALOGVS.

consuetudinem.	741	93 Subiecta materia.	568
129 Plenitudine potestatis.	813	99 Speciali.	622
Q.			
38 Quasi contrariis ad contrarium.	285	105 Stylo curiae seu more iudicio.	663
R.			
67 A Repub. ad pupillum.	391	8 A Toto ad partem.	71
69 Republica ad Ecclesiam vel piam causam.	396	53 Testamento ad sententiam.	326
78 Ratione legis stricta seu limitata ad restrictionem ipsius legis.	433	44 Testamētis ad iudicia.	311
79 Ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis.	436	88 Tempore ad locum.	540
86 Re ad tempus.	538	89 Tempore ad personas.	545
87 Re ad locum.	540	90 Tempore ad tempus.	ibid.
92 A Rubro.	561	112 Tributo ad decimam.	699
94 Ratione casus conuersus.	583	115 A tractat. siue perplexis, siue implicitis.	712
		116 De tanquam seu respectiuis.	715
		124 Toleracione inconuenientis.	789
S.			
7 A Specie ad Genus.	63	11 A Verisimili.	103
13 Simili.	131	47 Vltima voluntate ad legem, statutum vel consuetudinem.	316
18 Separatis, differentibus seu diuersis.	154	97 Vnum.	607
24 Seruo ad Monachum.	190	98 Vi comparatiui.	618
49 Sententia ad libellum.	319	104 Vi suo seu a soluis.	650
50 Sententia ad probationem.	320	121 Viginationis.	747
15 Sententia ad Transactionem.	321	122 Vi subrogationis.	765
52 Sententia ad Testamentum.	324	123 Vi iudicij.	780
		130 Vi, energia seu efficacia iuramenti.	824
		121 Virtutis finis.	859

FINIS CATALOGI LOCORVM.

INDEX LOCUPLETISSIMVS

RERVM ET VERBORVM,

quæ in his Nicolai Euerardi locis legalibus continentur, ordine alphabetico digestus.

Absolutione petens an fateatur se excommunicatū. in loc. a priuat. ad habit. nu. 2. 210
 Absurdum quid sit. in loc. ab absurd. nu. 8. 188
 Actio non est intendēda contra seruū aut monachū delinquentes, sed cōtra dominū, & prælatum, seu abbatem. fallit, nu. 5. in loc. a seruo ad monac. nu. 4. 192
 Actio quādo oritur ex cōtractu, in decisorijs, attēditur cōsuetudo loci contractus, & non loci iudicij. idem in distractu. in loc. a contract. ad distract. nu. 2. 301
 Actio personalis in aliquo casu an derur contra singulā rē successorē, vel colonū rei obligatæ. in loc. ab aliment. nu. 10. & seq. 366
 Actio ex rubrica, sicut ex lege oritur. in loc. a rub. n. 4. 563
 Actio personalis si succedat loco rei vendicationis efficitur illius naturæ. in loc. a ui surrogat. nu. 15. 776
 Actio personalis in rem scripta tollitur præscriptione longi temporis. ibid.

Actio personalis alteri per aliterum sine cessione acquiritur. in loc. a ui iurament. nu. 78. 79. 854
 Actio absenti quando queritur sine cessione. ibi. nu. 79
 Actiones noxales quæ locum habent in delictis seruorū, non habent locū in delictis filiorum familiæ. in loc. a seruo ad monach. n. 12. 197
 Actore nihil probate, an reus teneatur necessariō subire iuramentum sibi ab actore delatum, vel illud referre. in loc. a contrar. nu. 3. 158
 Actus requisitus cum aliqua qualitate, non valet sine qualitate. in loc. ab effect. eor. & c. nu. 6. 181
 Actus taciti non tā latē interpretantur ut expressi. in loc. ab expressi. nu. 19. 222
 Actus mandato cōtiguus, uel uicinus mandato, non dicitur cōtra, nec præter mandatū. in loc. a rat. leg. larg. n. 13. 455
 Actus spectantes ad voluntariam iurisdictionē possunt fieri tempore feriato, & in loco sacro. in loc. a tempor. ad loc. nu. 1. 540

Actus

I N D E X.

Actus simpliciter gestus ab habere Fallit nu. 18. 635
 re duplicem potestatem in Aequipollentiū eadem disci-
 dubio censetur gestus co- plina, & idem iudicij. ibi.
 modo quo valere potest. in nu. 2. pag. 633. & nu. 7. 634
 loc. de tanq. seu respect. nu. Aequum illud est cuius cōtra
 me. 32. 735 rium est absurdum. in loc.
 Actus in iudicio per minorē ab absurd. nu. 9. 189
 gestus sine curatore est ip- agere hominis non potest ef-
 so iure nullus, si nō inter- se continuum, secundū na-
 ueniat iurim. in loc. a vi & turam. in lo. a temp. ad tēp.
 energ. iuram. nu. 8. 832 nu. 12. 552
 Adiectio incontinenti facta, ni- alienatio facta per minorē,
 hil inmutat circa prius di- de re immobili sine autho-
 sposita. in loc. ab emphyt. ritate curatoris, & decreto
 ad cens. nu. 8. 262 iudicis non valet. in lo. a mi-
 Adiectio nō semper auget di- norib. ad eccl. nu. 9. 415
 spositionem. in loc. ab ord. In alienatione feudi scienda p
 nu. 4. 24 vasallum vasalli, consensus
 Administratori factū quando domini cui soluendum est
 obliget civitatem, ecclesiā laudemium, requiritur.
 minorem uel alium. in lo. a Idem in emphyteusi, in lo-
 delict. ad cōtrac. nu. 2. 311 a feud. nu. 17. 234
 Aequiparatio militū, & docto- alienū quod est a nexisimili,
 rū seu aduocatorū. cā. n. 1. n. est quædā falsitatis imago,
 seq. vsq. ad n. 16. pa. 331. & se. in loc. a verisimi. n. 11. 110
 Aequiparatio pdigi & furio- alimētorum priuilegia. in loc.
 si quādo procedat. in loc. ab alimē. ad dot. nu. 2. 397
 a minore furios. nu. 8. 409 alimenta & dos pnt denega-
 Aequipollens semper subau- ri filijs ingratis. ibid. nu. 3.
 ditur, & potest deduci in alimentorum & pte causæ fa-
 stipulationē. in loc. ab equi- uore legatū incertū debe-
 pol. nu. 4. & 5. 630 tur. in loco ab aliment. ad
 Aequipollentia q̄ dicantur. in piam caus. nu. 2. 363
 loc. ab equipol. nu. 3. 630 allegarionum & remissionum
 Aequipollentiū quid fiat, nō visionis triplex fructus. in
 refert. in loc. ab equipoll. præamb. nu. 30. 22
 nu. 1. pag. 632. num. 9. pag. alteri stipulari vel pacifici q̄
 635. nu. 13. cum seq. 638 quis possit. in loc. a vi &
 energ.

I N D E X.

energ. iuram. nu. 10. 833
 alternatio semper præsumit esse inter equalia & parū distātia. in lo. a natur. alter nat. nu. 13. 681
 In alternatiuis electio est debitoris. in loc. a natur. alter nat. nu. 1. pag. 666. & nu. 2. & 3. 675
 Fallit nu. 4. pag. 677. & nu. 5. & 7. 678
 alternatiuæ vel disūctiuæ ad veritatē sufficit alterā partem esse veram. in loc. a natu. alter. nu. 8. 678
 Fallit quintupliciter. nu. 9. & seq. 679
 In alternatiuis altera pars alternatiuæ trahit secum suū effectum. in loc. a natur. alternat. nu. 15. 682
 animus præsumitur ab effectu. in lo. ab effect. n. 4. 173
 annullatio actus inducta per legem vel consuetudinem, an dicatur pœna, & an qd̄ obtinet in pœnalibus obtinere debeat in talibus nullitatibus. in loc. a rat. leg. larg. nu. 62. 483
 appellandum ad episcopum a collatione beneficij facta p̄ episcopum vt canonicum. in loc. de tanq. seu respect. nu. 9. 719
 arbitrer male arbitrando, aut negligendo facit litem suā. in loco a iudic. ad arbitr. nume. 7. 291
 arbitrer an suam sententiam possit interpretari. numero 17. 297
 arbitri iuris non eliguntur, nisi in casibus certis, & quid sint. in loc. ab except. nume. 8. 63
 arbitri & arbitratoris inter se differentia. in loc. a iudic. nu. 20. 300
 arbitraria in omnibus redacta sunt ad similitudinem iudiciorū, nisi specialiter cōtrarium statutū reperiat. q̄ inducitur ad multa. in loco a iudicij ad arb. nu. 1. & 2. cū seq. vsq; ad nu. 18. 288
 arguere quando liceat, uel nō liceat a feudo ad emphyteusim. in loc. a feud. n. 42. 43. cum seq. 245
 arguere a dote ad piā causam quādo liceat. in loco a dot. ad piā caus. nu. 3. 370
 arguitur in iure tripliciter, nē pe lege, ratione & exēplo. in præamb. nu. 13. 9
 argumentatio a lege ad testatorem quādo procedat uel non procedat. in loc. a lege ad testator. nu. 5. 315
 argumentatio a contractu ad ditractum procedit cōcurrente identitate rationis. in loc. a cōtract. ad ditract. nu. 11. 306
 argumentatio a proportione quando

I N D E X.

quando procedat. in loc. a proport. nu. 4. 153
 argumentatio a libertate ad piā causam quando procedat. in loc. a liber. n. 36. 362
 argumentatio ab ecclesia ad fiscum, non procedit in pœnalibus. in loco ab eccle. ad fisc. nu. 2. 390
 argumentatio a matrimonio spiritali ad carnale quādo procedat. in loco a matrispirit. nu. 3. 431
 argumentatio a fisco ad ecclesiam uel piā causam quādo procedat. in loc. a fisc. ad eccles. nu. 18. 381
 argumentatio a præterito ad præsens locū habet in omnibus prædicamentis Aristotelis. in loco a temp. ad rép. nu. 6. & seq. usque ad nume. 17. 548
 argumentatio a legitima patris ad legitimā filij, quādo non procedat. in loc. a legit. patro. nu. 3. 405
 argumentatio a milite ad ecclesiam uel piā causam quādo non procedat. in loc. a milit. ad eccles. nu. 10. 346
 argumentatio ab etymologia nominis appellatiui quādo procedat. in lo. etymol. nu. 8. pag. 47. nu. 9. 48
 argumentatio ab ecclesia ad pia loca non procedit in pœnalibus. in loco ab eccles. ad pia loc. nu. 3. 418
 argumentatio ab alimētis ad piā causam quando procedat. in loc. ab alimen. ad piā caus. nu. 12. 369
 argumentatio ab emphyteusi ad feudū quādo procedit & qñ non. in lo. ab emphy. ad feud. nu. 9. 257
 argumentatio a toto in quātitate, seu numerabili ad partem argumentatio quomodo procedat. in loc. a tot. ad part. nu. 14. 83
 argumentatio a ratione casus conuersina quando nō procedat. in loc. a ratio. cas. cōuers. nu. 4. 587
 argumentatio a quasi contractibus ad cōtractus nō procedit in materia pœnali, & qñ agit de nullitate actus, in odium alicuius. in loco a quasi contract. nu. 1. 285
 argumentationis quatuor sunt species, scilicet syllogismus, enthymema, inductio, & exemplum, & quæ sint earum definitiones. in præamb. nu. 10. 6
 argumentum ab absurdo uali diffimum. in loc. ab absurd. nu. 1. 184
 argumentum ab absurdo tollitur, si absurdus sequatur. in loc. ab absurd. n. 10. 190
 argumentum ab alimentis ad legitimā quando nō procedat

I N D E X.

- dat. in lo. à do. ad ali.n. 3. 403
 argumentum ab autoritate interdum est probabile tantum, interdum etiã necessarium. in loc. ab authori. numero. 2. pag. 587. & n. 69. 588
 Argumentum ab autoritate non ligat eos qui non subsunt authoritati. in loc. ab authori. nu. 3. 589
 Argumentum ab autoritate tenet affirmatiuè, sed non negatiuè. in loc. ab autho. nu. 17. 598
 Argumentum a ciuilibus ad criminalia formatur dupliciter: affirmatiuè scilicet & negatiuè. in loc. a ciuilib. numero. 1. 710
 Et quando nõ procedat. ibid. numero. 1. 701
 Argumentum a communiter accidentibus utilissimum in probationibus. in loc. a cõmunit. accid. num. 2. 642
 Argumentum a communiter accidentibus quãdo procedat. in loc. a cõmunit. accid. numero. 10. 647
 Argumentum a concessione consequentis, ad concessionem antecedentis quando non procedat. in loc. a concess. confeq. numero. 5. 803
 Argumentum a destructione antecedentis ad destructionem consequentis quando non procedat. in loc. a destruct. anteced. mume ro. 1. 804
 Argumentum a contractibus ad quasi contractus probabile, & vile. & quomodo & quãdo procedat. in loco a contract. nu. 1. & 2. 173.
 Argumentum de contractibus ad vltimas vóluntates, & cõtra valet. in loc. a contract. ad vlti. volunt. nu. 1. & 2. 278
 Argumentum a contractibus ad delicta quãdo procedat in loco a contract. ad delict. nu. 309
 Argumentum a contrario sensu an habeat locum in vltimis voluntatibus. in loco a cõtrario sensu nu. 41. 531
 Argumentum a contrario sensu an locum habeat in pactis cõtractibus, seu verbis contraheñtium. in loco a contrario sensu. nume. 25. 522
 Argumētum a contrario sensu an habeat locum in feudis, vel verbis inuestiturę, in loco a cõtrar. sens. na. 28 & seq. 524
 Argumentum à contrario sensu an habeat locum in consuetudinibus feudilibus. in loco à contr. sensu. numero. 30. 525
 Argumentum a contrario sensu

I N D E X.

- Argumentum à contrario sensu an habeat locum in laudo arbitrio seu arbitramento. ibid. numero. 35. 529
 argumentum à contrario sensu an habeat locum in mandatis. ibid. numero. 36. 529
 argumentum à contrario sensu an habeat locum in dictis seu dispositionibus testium in loc. a contr. sens. numero. 39. 531
 argumentum a contrario sensu nõ sumitur vbi ponitur dictio implicatiua. in lo. a natur. dict. implic. numero. 2. 683
 argumentum ab effectu est probatio sensitiua: & quando procedit vel non nu. in loc. ab effectu. nu. 1. pag. 171 & numero. 7. 178
 argumentum a natura fortissimum, & p totum. nu. 1. 672.
 argumētum de tanquam seu respectiuis frequentissimum. in loc. de tanquam, nu. 1. 716
 Formatur a qualitate nominis: personę, rei, causę, officij, uel dignitatis, ibid. numero. 2. & 3.
 Loci uel temporis, ibid. nu. 4.
 argumentum à uerissimi ad quid ualeat, in loc. a uerissimil. num. 1. & per tot. locum 103
 argumentum à primo ad vlti
- su an habeat locum in statutis. in loc. à cõtrar. sens. numero. 22. pag. 564. nu. 23. 24 521
 Argumentum a cõtrario sensu procedit etiam si verba legis essent conditionalia. in loc. a cõtrar. sensu. nu. 1. 502
 Argumentum a cõtrario sensu venit ex mente Legis, ibid. num. 2.
 Argumētum a contrario sensu etiã habet locum in regulis cõcellarię apostolicę. ibidem. nu. 3.
 Argumētum a contrario sensu quãdo procedat vel nõ ibid. num. 4. cum multis numer. seq. 508
 Argumētum à contrario sensu regulariter habet locum in verbis legis, vel canonis: sed patitur nouem fallentias, ibid. numero. 7. cum numer. seq. vsque. ad numero. 21. 580
 Argumētum à contrario sensu an habeat locum in rescriptis, seu verbis rescripti, in loc. à cõtr. sens. nu. 32. 528
 Argumentum à cõtrario sensu an habeat locum in priuilegijs. ibid. numero. 33
 Argumentum à contrario sensu an habeat locum in sententijs, aut verbis sententiarum. ibid. numero. 34.

I N D E X.

num valet, quando media
 quadrant, & se cōsequunt. 229
 in loc. ap. primo ad. vlt. nume
 ro. 1. 668
 Argumentum a simili rectè
 sumptū est forte: & proce-
 dit etiā in contractibus.
 in loc. a simil. nume. 7. & 8
 135
 Argumentum a lege, statuto
 vel cōsuetudine ad pactum
 valet negatiuè. in loco a
 pact. ad leg. numero. 11.
 746
 Argumentum a præterito ad
 presens quando procedat.
 in loc. a temp. ad tem. nu-
 mero. 5. 548
 Argumentum a cessatione ra-
 tionis forte, & vtil. in loc.
 a cessat. ratio. nu. 1. 449
 Argumentum a partium enu-
 meratione bene formatum
 est necessariū: & optimum
 in iure. in loc. a part. enume-
 rat. nu. 1. & 2. 604
 Argumentum a partium enu-
 meratione non procedit, si
 in enumeratione aliud o-
 mittitur. in loc. a part. enu-
 mer. nu. 3. 604
 Argumentum ab enumeratio-
 ne in quibus pcedat. in lo-
 a part. enumerat. nume-
 ro. 4. 606
 Argumentum a feudo ad em-
 phyteusim facit ad multa.
 in loc. a feud. nume. 3. cum

seq. 229
 Argumentum a causa intestati
 ad causam testati quādo p-
 cedat. & per totum. in loc.
 a caus. intestat. nu. 1. 327
 Argumentū ab ordine rubri-
 carū probabile est frequēs
 & vtil. in loc. ab ordin. ru-
 bric. numero 1. 37
 Argumentū a testamētis ad
 iudicia procedit affirmati-
 uè. in loc. a testamēt. ad iu-
 dic. numero. 1. 31
 Argumentū a toto ad partē
 valet. & quādo non proce-
 dat. in loc. a tot. nu. 5. pag.
 72. nu. 7. 73
 Argumentū a minoribus ad
 ecclesiam quādo procedat
 in loc. a minorib. ad eccles.
 nu. 2. 419
 Argumentum a minori, & ar-
 gumentum a maiori vnde
 sumantur. in loc. a minor.
 nu. 2. 143
 Argumentum a minori quan-
 do non procedat. in loc. a
 minor. nu. 3. 146
 Argumentum a Rubro est p-
 babile & frequens. in lo. a
 rub. numero. 1. 561
 argumentum a simili non pro-
 cedit in decē casibus. quos
 vide vsque ad. fin. in loc. a
 simil. numero. 11. 137
 argumentum a præsentī ad
 præteritum. quando proce-
 dat nu. 20. 17

argu-

I N D E X.

Argumentum ab etymologia
 non procedit quando repu-
 gnat communis vsus loquē-
 di. in loc. ab opinio. vulg. n u-
 mero 7. 128
 Argumentum a iudiciis ad te-
 stamēta procedit negatiuè.
 num. 1. 312
 Argumentum a maiori proce-
 dit destructiuè, seu negati-
 uè. in loc. a maior. nume. 1.
 149
 Locum habet in delictis, &
 pœnis delictorum. ibi. nu. 2.
 146
 Argumentum a ratione legis
 larga ad extensionem ipsius
 quando procedat. in loc. a
 rat. leg. lar. num. 3. 449
 Argumentum ab extensione
 ad regulam quando & quo-
 modo procedat. in loc. ab
 except. num. 11. 95
 Argumentum a proportione
 quomodo formerur. in loc.
 a propor. numero 1. 151
 Argumentum a simili & a pro-
 portione quomodo diffe-
 rant. in loc. a proport. nu-
 me. 2. 161
 Argumentum a tempore ad lo-
 cum quando procedat. in
 loc. a tempo. ad loc. nume-
 ro 2. 540
 Argumentum ab usitato, seu
 a solitis probabile, & utilissi-
 mum: eius forma. in loc. ab
 usitat. num. 1. & 2. 651

Argumentum a minoribus ad
 hīcūm est probabile, & ut
 le. in loc. a minorib. ad hīc.
 num. 1.
 Argumentum a priuatione ad
 habitum non procedit quo-
 niam uerba impropriantur
 ratione contrarietatis vitan-
 dæ, uel subiectæ materiæ.
 in loc. a priuat. numero 3.
 210
 Argumentum a solitis quādo
 non procedat, numero 13.
 & 14. 661
 Argumentum a pacto ad le-
 gem, statutum vel consuetu-
 dinem formatur dupliciter
 affirmatiuè scilicet, & nega-
 tiuè, in loc. a pact. ad leg. nu.
 1. pag. 740. & numero 10.
 742
 Argumentū est quicquid quo-
 cunque modo rei aubig de
 qua disputatur, fidem facit.
 in præamb. num. 2. 3
 Arguendo disputando veri-
 tas inuenitur. in præamb. nu-
 mero. 3. 3
 Argumentum a matrimonio
 carnali ad spirituale quādo
 procedat, uel non. in loc. a
 mat. carn. num. 3. pag. 419.
 & num. 9. 416
 Argumentum a coniunctione
 duarum legū probabile, &
 utile. in loc. a coniunct. nu-
 mero 1. 223
 Argumentum a pari frequen-
 tiā & usu.

I N D E X

& utile in loc. à par. n. 1. 140
 Argumentum à tacito ad expressum est probabile, in loc. ab express. numero 9. 218
 Argumentum de liberto ad uasallum non semper procedit in loc. a libert. ad uasall. nu. 15. 207
 Argumentum a ui comparati ui quando non procedat, in loc. à ui comparat. numero 3. 620
 Argumenti a speciali forma. in loc a special. numero. 1. 622
 Argumenti a perplexis, vis. in loc. a tract. num. 1. 712
 Argumento a coniugatis utuntur interdum Iuriconsulti. in loc. ab etymolog. num. 16. 56
 Argumento cognoscitur, quod liquido consistere non potest. in præamb. numero 7. 4
 Argumenta in iure qua ratione facile solui possint, in præamb. numero 21. cum seq. 12
 Articulus egens decisione cæsarca. illo. ad excep. n. 7. 902
 Assini qui dicantur. in loc. a correlat. rum. 12. 178
 Asserendum, non est dicendum, uel facier dicit id, aut sumendus ille intellectus, ex quo sequi posset absurditas, inhumanitas, scandalum, uel inconueniens. in loc. ab absurd. numero 2. 185
 Assimilatio quæ fit per legem quando probabilis, & necessaria. in loc. a simil. numero 10. 137
 Authen. sacramenta puberum, habet locum etiam in iudicijs, idem de extrauag. prouidè, de sentent. excommunic. in loc. a contract. ad iudic. numero. 1. & 2. 286
 Aut. sacramenta puberum, habet locum in distractu sicut in contractu, in loc. contractus ad distract. numero. 4. 309
 Autoritas superioris in omni iuramento semper intelligitur excepta. in loc a ui iurament. nume. 88. 858
 Beneficium esse meum, aliud esse esse mihi debitum. in loc. a separat. numero. 2. 153
 Beneficium restitutionis com petens minori non porrigitur ad fideiussores. Idem in ecclesia. in loc. a minorib. ad eccles. num. 6. 412
 Bona restitutioni subiecta possunt alienari pro dote filiarum. in loc. a matrimo. carnal. numero 6. 422
 Bona feudalia quæ transeunt in filium, ut filium non computatur sibi in legitimam, nec in falcidiam, in loc. a feu. numero 25. 239
 Bonis propter homicidium publicatis an publicatur feudum, &

I N D E X.

& emphytenfis. in loc. a seu. numero. 21. 237
 Canones dicentes reges, & principes subesse episcopis, & sacerdotibus, intelliguntur in concernentibus animam numero. 15. 339
 Canonista, & Theologo electis ad episcopatum, quis preterendus, in loc. ab author. numero. 8. 593
 In Capitaneo deligendo quid attendendum. in loco ab ordin. numero. 14. 35
 Casus omissus quando relinquatur dispositioni iuris communis, in loc. ab æquipo. numero 13. & seq. 635
 Causa impulsua, & finalis quæ dicatur. in loc. a rat. leg. larg. numero. 26. 462
 Causa illius in dubio potior est qui habet regulam pro se, nisi aduersarius doceat appertè per casum regulæ, illud de quo est quæstio esse specialiter exceptum. in loc. ab except. numero 12. 96
 Causa quæ dicatur finalis, & quæ impulsua, in loc. a cessat. ration. numero 5. 501
 Causa finalis inspicitur, quando agitur de extensione legis, non autem causa impulsua. in loc. a rat. leg. larg. numero 6. 451
 Causa alimentorum pia, & favorabilis, in loc. ab alum. numero 1. 363
 Causa impulsua quomodo cognoscatur finali remissiuè, in loc. a contr. sens. numero 20. 519
 Causi necessaria seu substantia li deficiente deficit effectus, in loc. a defect. form. numero. 5. 101
 In causa dotis potest procedi summarè, & de plano, idem in pia causa, in loc. a dot. ad piam caus. numero. 7. 378
 Causam in libello exprimere quando expediat, & quando non. in loc. de tanquam seu respect. numero 25. 730
 Causæ feudales quomodo sint decidendæ, in loc. a contr. sens. numero 31. 526
 In causis fiscalibus & piæ causæ proceditur die feriato ob utilitatem hominum induto. in loco a fisc. ad eccles. numero 9. 377
 Censualis contractus ab emphyteutico contractu differt multis modis, & numero. seq. in loc. ab emphyt. ad censu numero 2. 258
 Censualis contractus cuius nature sit ibid. 258
 Censum soluimus de re nostra pensionem de re alienat. in loc. ab emphyt. ad cens. numero. 3. 259
 Cessante ratione legis, cessat lex, b 2

I N D E X.

- lex, uel dispositio. in loc. à
cess. rat. num. 2. 500
- Circumstantiæ contractui pos-
sunt tolli per pactum . nu. 2.
742.
- Citatio est pars, & fundamen-
tum processus. in loc. a tot.
ad part. nu. 4. 73
- Clausula præcedens est maio-
ris, efficacæ ad determina-
tionem sequentium qua se-
quens ad determinationem
præcedentium . in loco à ge-
neralitat. num. 10. 62
- Clausula illa liberalia, super
præmissis omnibus, & singu-
lis pero mihi ius dici, &c.
quos habeat effectus. in loc.
ab effect. eor. nu. 7. 8. 182
- Clausula, non obstante quacun-
que alia lege, an inducat cor-
rectionem . in loc. a rat. leg.
larg. nu. 16. 457
- Clausula statuti, non obstante
omni privilegio, non intelli-
gitur de privilegio in corpo-
re iuris clauso. in loc. a milit.
& c. n. 3. 332
- Clausula, si uasallus potest sub
intelligitur in iuramento fi-
delitatis. in loc. a libert. ad
uasall. nu. 13. 206
- Clausula generalis sequens re-
stringitur ad rem, & causam
prius specificatam. in loc. à
generalit. num. 3. 58
- Clausula præcedens est maio-
ris efficacæ ad determina-
- tionem sequentium, quam
contra. in loc. à nomi. dignit.
nu. 9. 709
- Clausula de plenitudine pote-
statis, & ex certa scientia,
idem impotrant. in loco a
plenitud. potest. num. 13.
820
- Clausula insolite appositæ in
instrumento inducunt præ-
sumptionem latetis fraudis.
in loc. ab usitat. nu. 6. 654
- Clerici quibus subiaceant foro
seculari loco à milit. armat.
milit. nu. 14. pag. 338. & nu.
15. 339
- Clerici instante magna neces-
sitate vigilare debent, nec ex-
cusantur ab excubijs, in lo. a
person. ad loc. nu. 536
- Cognati hodie uocantur ad tu-
telam sicut ad successionem
in loc. à rat. leg. larg. num. 9.
452
- Colonus non sibi, sed alij possi-
det, in loc. ab aliment. nu. 11.
397.
- Commodatum, & præcarium
conueniunt tripliciter. in loc.
à commod. nu. 1. 264
- Commodatum & præcarium dif-
ferunt quintupliciter. in loc.
à commod. nu. 3. & seq. usq;
ad fi. 264
- Communis usus loquendi præ-
fertur propriæ significatio-
uocabuli, nu. seq. & per totum
fallit tamen, num. 5. 8. in lo.
ad

I N D E X.

- ad opinio. vulg. nu. 121
- Communis usus loquendi etiã
in statutis præfertur ciuicun-
que dispositioni legali, in lo-
co ab etymol. nu. 10. 50
- Communis opinio habet uim
consuetudinis. in loc. ab aut.
num. 14. 597
- Communem opinionem quan-
do sequi debeamus, nu. 43.
533
- Comparatio non cadit nisi in-
ter plura in loc. à vi compar.
nu. 5. 621
- Comparatiuus præsupponit
suum positiuum, & eum in-
fert. in loc. à ui comparat. nu.
me. 1. & per tot. 619
- Comparatiuus interdum resol-
uitur in suum positiuum. ibi.
nu. 2.
- Compromittens, & iurans po-
test compelli ad obseruan-
tiam in loc. à ui iurament. nu.
me. 5. 862
- Compulsus iurare id ad quod
de iure tenetur, poterit pe-
tere absolutionem à iuramē-
to in loc. à ui iuram. nu. 80.
855
- Concesso antecedenti, conce-
ditur, & consequens. in lo.
à concess. anteced. num. 1.
791
- Limitatur nu. 3. usque ad fin.
794
- Concesso aliquo, & ea censen-
tur concessa sine quibus il-
lud explicari non potest, ibi-
dem nu. 2. cum sequentibus.
381
- Conclusiones tres in materia
quando initium spectandū,
quando medium &c. per Hé-
ricum Borch. & earum repre-
hensiones in loc. à uirtut. fi.
nu. 6. 7. 862
- Conditio tacita impedit ortum
& natiuitatem actionis, &
obligationis sicut conditio
expressa. in loc. à contr. sens.
nu. 38. 530
- Conditio fauore libertatis, uel
piæ causæ non reicitur, quæ
aliàs reijceretur, in loco à li-
bertat. ad piã causã. num. 6.
531
- Conditio legato adscripta per
quam libertas matrimonij
impeditur, reijcitur. in loco,
à matri. carnali, numero 5.
422.
- Conditio negatiua trahitur re-
tro in legatis libertatis, uel
piæ causæ fauore. in loco a
libert. ad piã causã, num.
11. 354
- Conditio iurifurandi adscri-
pta legato libertatis non re-
ijcitur, in loco a libertat. ad
piã causã, numero 17.
354
- Conditione mixta adscripta
libertate deficiente per ca-
sum fortuitum, & non factio-
eius cui relicta est libertas,
b 3 lega-

I N D E X

Legatum libertatis debetur. Confessione contra confitentē
 Idem in legato pio. in loco quando non stetur. numero
 a libert. nu. 18. 354 16 575
 Conductor ad modicum tem- Confœderatio secunda sem-
 pus potest implorare offi- per intelligitur facta sine p-
 cium iudicis, ut seruetur in iudicio iuris illius cum quo
 sua detentione, uel ut sibi prius inita est alia confœde-
 restituatur. in loc. a feud. nu- ratio. in loc. de tanq. seu re-
 me. 51. 249 spect. nu. 30. 743
 Conductor ad lōgum tempus, Coniecturis locus in incertis,
 fisci: & Reipubli. etiam ad non autem incertis, in præ-
 modicum tempus sunt do- amb. num. 8. 5
 mini arborum per eos plāta Consensus geminatus tantum
 tarum in feudo conducto. operatur quantum consen-
 ibid. num. 53. sus iuratus. in loc. a ui gemi-
 250 nat. nu. 3. 749
 Confessio fundata super im- Consequens qui petit, petere
 possibili non præiudicat, quo etiam uidetur antecedens.
 minus sequatur absolutio. in loco a concess. conseq. nu-
 in loco ab impossib. num. 4. mero 3. 799
 628 limitatur, nu. 4. 802
 Confessio extraiudicialis sine Consequentiã ualeat, ita est in fi-
 causã, non inducit probatio- sco, ergo idem erit in priua-
 nem, nisi sit geminata. in lo- to, & contra, nisi ratio specia-
 co a iudic. nu. 11. 292 litatis in fisco subsit, uel nisi
 Confessio simplex geminata nõ contrarium sit specialiter in
 potest prætextu erroris re- iure dectum. in loc. a fisc. ad
 uocari in loco a ui geminat. eccle. num. 19.
 nu. 11. 755 381
 Confessio extraiudicialis gemi- Consequenti concessio uidetur
 nata habet vim confessionis concessum omne aliud per
 iudicialis. in loco. a ui gemi- quod peruenitur ad illud. in
 nat. numero 2. pag. 748. nu- loco a concess. conseq. nume-
 mero 15. 764 ro 1. 797
 Confessio iudicialis super libel- Limitatur num. 2. 798
 lo etiam incepto præiudicat. Consequenti destructo destrui-
 ial. co a libell. numero. 4. tar antecedens, & quando
 319 procedat. in loc. a destruct.

I N D E X.

conseq. numero. 1. & 2. narij. in loco a iudic. nume-
 808 ro. 13. 294
 Constituens se alieno nomine Cõsuetudo patrisfamilias testã
 possidere nullã retinet pos- tis, contrahentis, aut aliter
 sessionem. in loco a comod. disponentis prius inspicien-
 num. 6 265 da est, quam consuetudo re-
 Constitutio seu statutum lo- gionis. in loco ab ord. nume-
 quens in contractu, habent ro. 7. 28
 locum in distractu, concur- Consuetudo non debet exten-
 rente identitate rōnis, & p- di de persona ad personam.
 totum locum. in loco a con- in loco ab usitat. numer. 15.
 tract. ad distract. nu. 1. 301 662
 Constitutio loquens per uer- Consuetudo patrisfamilias te-
 ba præceptiua, uel æquipoll- stantis, contrahentis, uel a-
 lentia ligat contrahentem, liter disponentis est prius
 tes. in loco ab æquipoll. nu- inspicienda, quam consue-
 mero. 11. 634 tudo regionis ibidẽ, nume-
 Constitutio emanata in fauo- ro. 16 662
 rem animæ censetur fauo- Consuetum fieri dicitur neces-
 rabilis. in loco a rat. lege, sariũ & solita apponi licet
 larg. nu. 16. 458 non apponantur. habentur
 Constitutio pœnalis non ex- pro appositus, in loco ab usi-
 tenditur ad alium casum, nu. 3. & seq.
 quando agitur de mera poe- Consuetudo optima legum in-
 na ibidem nu. 63. 484 terpres in loc. ab usit. nume-
 Cõstitutum & precarium quò ro. 4. 652
 modo differat, & de natura Cõsui uel præses potest filios
 vtriusque. in loco a comod. apud semetipsum emanci-
 nu. 7. 266 pare. in loc. de tanq. nume-
 Nicolaus de Vbaldis in tracta- ro. 7. 718
 tu suo successionis ab in- Continens pro contento, &
 test. contrã. in loc. a subiect. mat.
 Consuetudo excusat notariũ nu. 12. 573
 à potestate falsi. in loco. ab usi- Contractus delicta parifican-
 tat. nu. 9 616 tur a iure in loc. a contract.
 Consuetudo an induci possit ad delict. nu. 1. & 2. 308
 ex sententijs arbitratorum, Contractus emphyteoticus &
 per sententiam iudicis ordi- censuales in quibus conue-
 nians

I N D E X.

- niant in loco. ab emphyt. ad
 cens. nu. 1. 158
**Contractus prodigi cui bo-
 nis est interdium an firme
 tur iuramento in loco. à ui
 iuram. nu. 14. 835**
**Contractus in quibus utile do
 minium transfertur reten
 to directo, loco. à feud. num.
 47. 248**
**Contractus principis habent
 vim legis: & pro lege possunt
 allegari in loco. à plenitudi.
 potest. nu. 7. 816**
**Contractus in ini cum principe
 habent naturam contractuum
 bonæ fidei. in loco. à pleni
 tud. potest numero. 8. 816**
**Contractus superficiarius quis
 sit, & cuius efficacitæ loco. à
 feud. numero. 49. 248.**
**Contractus locationis ad lon
 gum tempus, quis, & eius
 effectus. ibidem. numero
 50. 248**
**Contractus emphyteuticus
 quis, & quis contractus li
 uellarius, ibidem nume. 54.
 & 55. 251**
**Contractus precariæ quis, ibi
 dem. nu. 56. 252**
**Contractus feudalis quis, di
 catur. ibid. nu. 57.**
**Contractuum & delictorum
 æquiparatio in quibus ha
 beat locum. in loco à con**

- tract. ad delicta. numero.
 4. 309
**Contractuum & ultimarum
 voluntatum uiginti differē
 tiæ. in loco à contract. ad
 ult. uolunt. numero. 3.
 280**
**Contractuum & ultimarum
 voluntatum eadem ratio. in
 loco à cōtract. ad ult. uolūt.
 num. 1. 279**
**Contraria sunt duplicia. a loco.
 à contrar. nu. 12. 165**
**Contraria propriæ non sunt,
 quæ se compatiuntur in ori
 gine & defectu. ibid. nume
 ro. 13. 166**
**Contraria seu pugnantia ad
 ferunt persecutatem seu
 euidentiam in loco à con
 trar. nu. 6. 161**
**Contrariorum eadem est di
 sciplina. cognito enim uno
 de contrarijs cognoscitur
 reliquum loco. à contra. nu
 mero. 1. 156**
**Contrariorum imò tamen nõ
 est eadem dispositio, con
 traria. ibidem & numero.
 7. 162**
**Contrariarum legum quæ sit
 obseruanda. in loco. à con
 iunct. duar. lega. numero. 7.
 226**
**Conuēctio quod de damnis, &
 interesse stetur dicto partis,
 an ualeat. in loco. a pupill. ad
 reipub. nu. 2. 390**

Conuen

I N D E X.

- Conuentio iurata, quòd debi
 tor non possit probare solu
 tionem, nisi per certam spe
 ciem probationis, seruanda
 est. In loco. à niuram. nume
 ro. 70. 850**
**Cui conuenit aliquid, huic
 etiam conueniet coniuga
 rum seu deriuatum. in loco
 ab etymologia numero. 15.
 53.**
**Quod alicui conuenit, id eius
 contrario non potest con
 uenire. in loco. à contra. nu.
 mero. 1. 164**
**Copula alterat naturam aduer
 satiæ. in loco. à nat. cop. nu
 mero. 9. 688**
**Copula &, quãdoque inducit
 ordinem, & non coniungit
 contra eius propriam natu
 ram. in loco ab ordine nu
 mero. 5. 25**
**Copula carnalis facit de spon
 salibus conditionalibus spõ
 salia pura. in loco. à nat. alter
 nat. nu. 2. 675**
**Copula quando mutet naturã
 in loco. a natut. copul. num. 13
 & seq. 669**
**Copula posita inter personas
 inter quas est ordo charita
 tis, inducit ordinem. ibidē.
 numero. 14. 689**
**Copula, &, posita inter plures
 personas ponitur partitiuè,
 seu utiliter dictio uerò alter
 natia attribuit cuilibet a.**

- stum insolidum, si potest,
 in loco. à natur. copul. nume
 ro. 17. 691
**Copula auget ampliãt, seu adij
 cit ad præcedentia, in mate
 ria larga, secus in stricta. in
 loco. à natur. copul. nume
 ro. 1. 684**
**Cupula repetit qualitãtē præ
 cedentem. ibidem. nume
 ro. 2. 684**
**Copula coniūgit. ibidem. nu
 mero. 3. 688**
**Copula & differt à copula, cũ
 & qui effectus resultent ex
 hac differentia. ibidem. nu
 mero. 45. cum sequent.
 686**
**Cupulæ natura est cadere iter
 diuersa. in loco. à nat. copul.
 numero. 11. 688**
**Copulatiua aliquando posit
 p̄ disiunctiua. loco a subiect.
 mater. nu. 5. 570**
**Copulatiuæ ad ueritatem
 requiritur utranque par
 tem esse ueram in loco. copu
 le nu. 12. 880**
**Correcta ratioe legis, censetur
 correctã lex in loco. à cessan
 te rat. nume. 3. 500**
**Correctio iure non inducitur
 per repetitiones, subauditio
 nes, uel tacitè intellectus. in
 loco. à contrario sensu nume
 ro. 6. 410**
**Correctio legis aut extēctio qui
 bus modis inducatur. in lo
 co. à**

I N D E X.

co à rar. leg. larg. nu. 15. & 456
 Correlatiu qui fit, & unde dicitur. in loco à correla. nu. me. 1. 167
 Correlatiuorū vno destructo destruitur & reliquum. in loco à correla. nu. 4. 168
 Correlatiuorum idem iudiciū disciplina. ibidem. numero. 9 & 10. 170
 Credendum non est facile illud quod facile fieri non potest. in loco à verisimili. nu. me. 12. 113
 Creditor quando liberetur dādo apocham. in loco ab æquipoll. n. 6. 631
 Creditor quando liberetur dādo apocham. in loco ab impofs. nu. 1. 627
 Culpæ appellatione quid intelligatur. in loco à subiect. mar. nu. 19. 576
 Decedere pro parte testatus & pro parte itestatus paganus quando possit: & quādo cū duobus testamentis. in loco de tanq. num. 19. pag. 724 & nu. 20. 727
 Decimæ & tributa æquiparantur à iure, quod facit ad multa. in loco à tribut. ad deci. nu. me. 1. cum seq. 699
 Decisiones rotæ, Capellæ &c. non habent vim legis in loco ab autho. nu. 10. 595
 Et quid in regulis cancellariæ apostolicæ. in loco ab autho. nu. 11. 595
 Definitio, cui conuenit conuenit & definitum. in loco à defini. nu. 1. 40
 Definito conuertitur cum suo definito igitur est bona ibid. nu. 2. 40
 Definitio, cui nō conuenit nec conuenit etiam definitum. i loco à definito. nu. 2. 40
 Definitio non conuertitur cū suo definito, igitur non est bona. ibid. nu. 3. 40
 Definitio & Descriptio quomodo inter se differant. ibidem. nu. 4. 41
 Delegatio alicui cōstituto, in dignitate facta sub nomine dignitatis, transfit in surrogatum in dignitate. in loco à vi surrog. nu. 4. 769
 Delegatus excedēs suam commissionem potest per ordinariū puniri, & ei resisti de facto. in loco de tāq. n. 26. 730
 Delicta & contractus parificantur à iure. in loco à delict. ad contra. nu. 1. 311
 Destituere eius est, cuius ē in situere. in loco à contra. ad di. itra. nu. 6. 303
 Deterioratio, rei non præsumitur pretio vel substantia, nisi probetur. in loco à communiter accid. nu. 3. 643
 Dictio exclusiua tantum, vel si nullis, nō excludit æquipollens. nu. 3. 632

I N D E X.

me. 12. 523
 Dictiones seu, & siue. i loco à natura alternat. nu. 12. 680
 Dictiones quasi, & tanquā quæ denotent. & importent. numero. 5. 570
 Dictiones plerunquē, semper, aut similes, quādo ponuntur in lege vel canone, denotāt quod lex vel canō ponit regulam. in loco ab except. nu. me. 13. 92
 Dictiones interdum, aliquando, aut similes quādo ponuntur in lege, vel canone, denotāt illud esse casuale & regulam esse in contrarium. ibid. nu. 14. 98
 Interdictionem generaliter, & dictionem regulariter, magna est differentia, quia primum nō recepit fallentiam, sed secundum sic ibidem, nu. me. 15. 764
 Differentia inter geminationē scripto vel ore prolatam. in loco à vi gemina. numer. 16. 764
 Differentiæ inter contractus & delicta. in loco à contract. ad delict. nu. 6. & 7. 310
 Differentiæ ceterum & sex. ginta inter feudum & emphyteusiu seu allodiu. remissimè in loco à feudo. nume. 47 243
 Digniora censetur illa, quæ præcedunt. in loco ab ordi. nu. br. c.

I N D E X.

bric.nu.2. 38
 Dignitas nomine beneficij nõ
 uenit in materia stricta. nu.
 18. 578
 Diminutio eorum quæ relicta
 sunt in testameto facta in co
 dicillis per verba generalis,
 non extenditur ad ea quæ
 relicta sunt pro alimentis in
 loco ab aliment. numero. 6.
 364
 Directo an per fideicommissum
 libertas relinquatur multũ
 interest & nu. seq. vbi qui in
 de sequitur effectus. in loc.
 à leg. nn. 2. 270
 Disciplina militaris, & discipli
 na legalis exerceri possunt
 diebus festiuis. in loc. à mi
 li. armato milit. numero. 1.
 336
 Distincta vbiusque resoluitur
 in coniuncta, retinet pro
 priam naturam si simul po
 nantur coniuncta & distiun
 ct. a. nu. 10. 688
 Dispensandi cum spurio, item
 cum incestuoso facultatem
 habens, non poterit dispen
 sare cum spurio & incestuo
 so simul. in loc. à vi gemina
 ti nu. 12. 761
 Dispositio quantuncunque ge
 neraliter, loquens recipit re
 strictione de habilitate pfo
 næ. in loc. à rat. legis strict.
 nu. 7. 438
 Dispositio quando extendatur
 ad incogitata. in loc. à vi in
 ram. nu. 36. 850
 Dispositio de certa solemnitate
 seruanda in aliquo actu, im
 portat tacitam prohibitione
 ne aliter fiat: & annullatio
 nem actus si non interuene
 rit sollemnitas. in loc. à de
 struct. consequ. numero. 7.
 812
 Dispositio testatoris in dubio
 recipit interpretationem à
 iure communi, uel municipa
 li, in loc. à caus. intestat. nu
 me. 2. 327
 Dispositio generalis siue legis
 siue statuti restringenda ad
 uitandum absurdum. in loc.
 ab absur. nu. 4. 186
 Dispositio ultimarum volunta
 rum & rescriptum motu p
 prio concessum æquiparan
 tur à iure. in loc. à disposit.
 ultimarum voluntatum. & c.
 nu. 1. 329
 Dispositiones odiose siue pœ
 nales debent strictè & pro
 priè intelligi. in loc. à con
 tract. ad quasi contract. nu. 3
 285
 Dispositum & ordinatum ad
 vnum finem, non debet eius
 contrarium operari. in loco
 ab ordinaat. numer. 1. & seq.
 648
 Limitatur. nu. 2. 649
 Disputans non debet extra pro
 positum uagari, nec etiam
 iracua

I N D E X.

iracundia uel stomachatio
 ne debet inualescere. in præ
 ambula numero. 25. & 26.
 17
 In disputationibus ualidius &
 urgentius argumentum in
 finem reseruandum est. in
 præamb. nu. 17. 9
 Dissidentes inter se propter
 officia, non dicuntur proprie
 rebellare contra rempubli
 cam suæ ciuitatis. in loc. de
 tanq. nu. 16. 723
 Diuersitas factorum sequitur
 à diuersitate temporum. in
 loc. à diuers. tempor. nume.
 1. 739
 Diuersitas in tempore aut in lo
 co diuersificat substantiam.
 ibidem nu. 2
 Diuersitas temporum inducit
 contrarietatem & incompati
 bilitatem. nu. 3. 740
 Diuersitas loci vel temporis
 quando vituet dict testis, &
 quando non uitet. in loc.
 aduraf. tempor. numero. 5.
 741
 Diuersitas rationis iuris diuer
 sitatem indicit. in loco à ma
 trimio. carna. numer. 9.
 425
 Doctor qui consuluit in causa
 aliena, tenetur illud confi
 lum sequi in propria. in p
 ambu. nu. 19. 10
 Doctoris dictum debet intel
 ligi secundum legem quam
 allegat. in loc. à ratio. leg.
 strict. nu. 3. 435
 Doctori quantuncunque ma
 gno non tenemur credere, si
 probet opinionem suam. in
 loc. ab authorita. numero. 12.
 596
 Doctorum quorundam præ
 stantissimorum laus. in loc.
 ab authorita. nume. 18. usq.
 ad finem. 599
 Doctoribus iuris canonici, & ca
 uilis magis est standũ quam
 Theologis in controuersis
 originem trahentibus a iure
 diuino. in loc. ab authorita.
 nu. 7. 591
 Dolus futurus potest per pa
 ctum iuramento uallatum
 remitti. in loc. a ui iuram.
 num. 63. 848
 Dolus dans causam contractur
 aut distractui bonæ fidei red
 dit eos ipso iure nullos. in
 loc. a contracti. ad distract.
 nu. 5. 302
 Dominium per arbitrium, si
 cut per sententiam transfer
 tur. nu. 12. 293
 Dominium ex quali traditio
 ne transferatur in loc. a ui fi
 ctio. nu. 2. 782
 Dominij translatio ubicunque
 impeditur, & usucapiendi
 conditio. in loc. a pari. nu. 4.
 142
 Dominus & uassallus in pœn
 legali æquiparantur. non
 tamen

I N D E X.

tamen in conuentionali. in loco à feudo, numero 46. 247
Donatus & vafallus sunt cor-
 relatiua, & iudicatur a pari.
 in loc. a correlatiuis, nume-
 ro 111. 171
Dominus vel abbas non pos-
 sunt ſeruire in ſeruū, vel mo-
 nachū. in loc. à ſeruo ad mo-
 nachum, nu. 8. 194
Dominus & patronus ad requi-
 ſitionem vafalli, & liberti
 non iurant de calumnia. in
 loc. à liberto. ad vafall. nu. 8.
 203.
Domini ſicut intereſt nō pde-
 re ſubditos, ita & ſubditorū
 non mutare dominos. in
 loco, a libert. ad vafall. n. 4.
 200
Dona facta legatis an acquiran-
 tur iſtis, an uerò mittenti.
 in loco de tanq. ſeu reſpect.
 num. 7. 717
Donatio inter potrem & filiū
 in poteſtate quando valeat.
 in loc. à vi iuramenti. num.
 12. 834
Donatio inter virum, & uxo-
 rem iurata an firmetur iura-
 ramento. ibid. nu. 15. 836
Donatio omnium bonorum an
 & quando valeat. in loc. a vi
 iuramenti, nu. 27. 844
Donatio in dubio præſumitur,
 ſi ſint præſtitæ a coniuſta
 perſona. in loc. ab aliment.

ad dot. nu. 8. 400
Donatio Conſtantini an ſit fa-
 cta, & ſi ſit facta, an ſit vali-
 da, & an poſſit reuocari: in
 loco a uerifimili, num. 15. &
 & ſeq. 113.
Donatiōis ob merita effectus.
 in loco à vi iuramenti, n. 74.
 852
Donatione villæ & omnium
 iuriſi quæ in ea quis habet,
 non ueniūt iura ſpiritualia.
 in loco a generalita. num. 5.
 56
Dos & alimenta æquiparātur.
 & quando argumentum ab
 vno ad aliud procedat. & p
 totum locum. in loco ab ali-
 mentis ad dotem. numer. 1.
 398.
Dos in ſe pietatem habet. in lo-
 co a dot. ad piam cauſam. nu.
 me. 1. 370
Dotis priuilegia multa, & quæ
 remiſſiue. ibidem. n. 2.
Dotem uel legitimam ſuccede-
 re loco alimentorum quare
 nus verum ſit. in loco a do-
 te ad aliment. num. 4. 403.
Dotis priuilegia in loco a dot.
 ad aliment. nu. 1. 402
Dux cauſæ contrariæ, & ſe nō
 compatibles, ſimul concur-
 rere non poſſunt in eadem
 re, ſed per ſecundam recedi-
 tur a prima. in loco ab em-
 phyteuta, ad cenſus, nu. 11.
 263.

Dux

I N D E X.

Dux præſumptiones quarum
 una non præponderat, inui-
 cem ſe confundunt. in loco
 à uerifimili, nu. 13. 111
Dux præſumptiones an ſint pa-
 res, uel an altera ſit poten-
 tior, & qua quando dubita-
 tor, bonus iudex habet arbi-
 trari ibid. nu. 14.
Vbi duo ſunt ſimilia, magis ſi
 mile eſt eligendum à ſimil.
 nu. 9. 136
Dupliciter aliquid dicitur inef-
 ſe alteri. in loco a ſpec. ad
 gen. nu. 3. 66
Eadem ſunt, quorum eſt eadē
 ſubſtantia a ſimili. nu. 5. 134
Eccleſia loco pupilli eſt. in loc.
 à pupilla. ad eccle. nu. 1. 393
Eccleſia fungitur uice minoris.
 in loco à minori. ad eccle.
 nu. 1. pag. 409. & nu. 9. 410
Eccleſia an puniatur propter
 delictum prælati, in loc. a pu-
 pil. nu. 7. 395
Eccleſia quibus priuilegiis gau-
 deat. in loco ab eccleſi. ad
 ſic. num. 1. 88
Eccleſia quelibet collegiata
 poteſt dici cōuētia. s. in loc.
 ab etymologia, num. 4. 45
Eccleſiæ pro deſenſione ciuiū
 inſtante neceſſitate poſſunt
 fortificari, & incaſtellari in
 loc. a perſon. ad loc. n. 1. 537
Contra eccleſiam, vel pia loca
 regulariter non præſcribitur
 niſi ſpacio 40. annorum. in

loco ab eccle. ad pia loca nu-
 mero 2. 418
Eccleſiis, iudicis & aliis miſera-
 bilibus perſonis, ita fauere
 debemas, ne aliis iniuriam
 faciamus, in loco a libert. ad
 piam cauſ. nu. 35. 362
Efficacior probatio requiritur
 ab illoſ, qui uult probare id,
 quod non eſt uerifimile. In
 loc. a uerifimil. nu. 5. 106
Ex efficacia effectus arguitur
 potentia cauſæ efficientis. in
 loc. ab effect. nu. 2. 175
Electus ad aliquod officium in
 dubio intelligitur electus cū
 ſalario conſueto. in loc. ab
 uſitat. nu. 8. 655
Electione aliquibus commiſſa
 an ſufficiat eligere bonum, ſi
 poſſint habere meliorem in
 loc. a ui comparat. nu. 4. 621
Emphyteuta & uafallus in qui-
 bus conueniant. & num. ſeq.
 uſque a d. ſi. in loc. ab emph.
 ad feud. nu. 1. 257
Emphiteuta an propter bellū
 ſuperuen.ēs liberetur a præ-
 ſtatione canonis. in loc. a re
 ad temp. num. 3. 539
Emptor teneretur ſtare coloni
 ad longum tempus, item co-
 lono ſici, uel Reipubl. &c.
 in loc. a feu. nu. 51. 250
Episcopus contra propriam cō-
 ſtitutionem iuratum non dī
 ſpenſat. in loc. a vi iuramen-
 nu. 63. 852

T r r o

I N D E X.

Error potest reuocari et post sententiam, quæ transit in rem iudicatam beneficio restitutionis in integrum, nu. 14. 295
Error notarii potius præsumitur, quam quod contrahentes voluerint se iucotinenti corrigere. in loc. ab emphy. ad cens. 262
Erubescimus sine lege loqui. in loc. a leg. cessant. num. 1. 502.
Etymologia, allusio, & deriuatio differunt. in loc. ab etymol. num. 6. 46
Etymologia dat uerbis proprium significatum. in loc. ab etymolog. nu. 2. 42
Etymologia unde. ibid. numero 3. 43
Exæquatio est diuersorum, & nullum simile est idem. in loc. a leg. num. 1. 269
Exceptio in casibus exceptis uariat regulam, in casibus vero non exceptis firmat regulam: & quomodo procedat in loc. ab excep. nu. 1. nu. 2. cum multis seq. 85. cū seq.
Exceptio quod firmet regulam in casibus non exceptis, quomodo procedat. in loc. a rat. leg. larg. nu. 3. 478
Exceptio quando ponitur post plures casus & non potest adaptari nisi ad unum illorum debet sic intelligi, ut excipiat solum quo ad illum casum cui est adaptabilis. in loc. ab excep. nu. 16. 98
Exceptio est de regula, & sic sub illa continetur quod est verum quo ad vim comprehensionis, sed non quo ad iuris determinationem. in loc. ab excep. nu. 9. 95
Exceptio declarat, arctat, seu restringit regulam, adeo quod locus exceptionis arctat locum regulæ. ibi. num. 10. 96
Exceptio quo sensu dicatur in esse regulæ. in loc. a spec. numero 4. 69
Exceptio non numeratæ pecunie perpetuè competit reipublicæ, & ecclesiæ. in loc. a repub. ad eccl. nu. 2. 397
Executor ad pias causas non potest alienare, nec dominium. in loc. a fisc. ad trans. ferre nisi præsentem pecuniam: sicut nec procurator fisci. eccl. num. 4. 374
Executores, & conservatores dati à Papa habent iurisdictionem delegatam. in loc. a rubro. nu. 5. 563
Exemplis an & quando iudicandum, uel non. in loc. ab author. num. 5. 590
Exempla non restringunt regulam. in loc. a rat. leg. larg. num. 38. 469
Exitus acta probat: & effectus de

I N D E X.

denotat casum. in lo. ab eff. na. 2. 174
Exitus acta probat. in loc. a virtut. fin. nu. 2. 361
Experimentum uerorum sermo num est ut concordent cum rebus sensatis uel uerisimilibus. in lo. a uerisimi. n. 10. 109
Experto in sua scientia credendum est. in loc. ab author. numero. 1. 588
Exprimere aliquid in genere quando sufficit, & quando non. in loc. a generalit. numero. 12. 64
Expressio eorum, quæ tacite in sunt nihil operatur. in loc. a cõt. sens. nn. 37. 530
Expressum sæpè plus ualet re tacita in loc. ab express. numero. 10. cum seq. 219
Expressum quando faciat silentium. ibi. numero. 20. 222
Expressio uitiato an & quando uitiatur tacitum. ibi. nu. 22. & in loc. a natur. copul. num. 6. 687
Expressi & taciti eadem ut plurimum est uirtus. in loc. ab express. nu. 1. & seq. usque ad numer. 8. 217
Extensio in correctorijs, pœnalibus & exorbitantibus ex uirtute regulæ, cui licet quod plus, semper admittitur. in loc. a rat. leg. larg. numero. 11. pag. 450. & numero. 14. cum non nullis seq. 454
Extensio in pœnalibus an quantalocita. in lo. a rat. leg. larg. numero. 55. cum numero seq. usque ad numero. 76. 479 & seq.
Extensio in dispositione ualde odiosa non fit. in lo. a rat. leg. larg. nu. 49. 475
Extensio fit ad uitandam absurditatem. in loc. a rat. leg. larg. nu. 30. 465
Extensio consequentis ad antecedens uenit per interpretationem extensiuam. in loc. a destruct. conseq. numero. 5. 809.
Extensio in non correctorijs nec exorbitantibus, nec pœnalibus fit ex identitate rationis. in loc. a rat. leg. larg. numero. 76. 494
Extensio in correctorijs an & quando admittatur. in loc. a rat. leg. larg. nume. 6. cum seq. usque ad numero. 40. 451. & seq.
Extensio in dispositione hominis non admittitur. in loc. a rat. leg. larg. nu. 32. 466
Extensio in correctorijs admittitur quando dato sic se habent, quod unus uenit accessorie ad alterum. ibid. nume.

I N D E X.

nu. 35. 467
 Idem si consecutiue. ibid. numero. 36.
 Extensio passiva quæ sit vi regu-
 læ iuris antiquæ, semper ad-
 mittitur. in loc. a rat. leg.
 larg. num. 39. 470
 Extensio in correctorijs an ad-
 mittatur ex identitate ratio-
 nis, ibid. nu. 40. 471
 Extensio in exorbitantibus an
 admittatur. ibid. nu. 41. cum
 nume. seq. usque ad nume-
 ro. 55. 572
 Extensio in exorbitantibus sem-
 per admittitur, ubicunque
 admittetur in correctorijs
 ibid. nu. 42. 472
 Extensio in exorbitantibus ex
 identitate rationis an admit-
 tatur. ibid. nu. 44. 493
 Extensio in materia quatuor
 casus considerandi in loc. a
 rat. leg. larg. nu. 5. 451
 Extrema ubicunque sic se ha-
 bent, quod de vno perueni-
 tur ad reliquum, extensio e-
 tiam in materia pœnali licita
 est. in loc. a rat. leg. larg. nu-
 mero. 70. 490
 Factum præsumitur quod com-
 munitè fieri solet. in loc. a
 commun. accid. numero. 1.
 cum seq. 638
 Falcidia & Trebellianica in qui-
 bus conueniant, & in quibus
 differant. in loc. a falc. num.
 1. & numero. seq. & per tot.

locum. 274
 Falcidia & trebellianica cessant
 quando res legata, uel per
 fideicommissum relicta, est
 prohibita alienari. in loc. a
 falc. nu. 4. 275
 Fallacia seu cauillatio quid
 sit, & fit multis modis.
 in præamb. numero 23.
 & 24. 13
 Feriatio die inducto ob utilita-
 tem hominum procedi po-
 test in causa alimentorum
 & piæ causæ. in loc. ab aliis.
 nume. 3. 367
 Feudum & emphyteusis non
 ueniunt iure hæreditatis:
 nec sunt hæreditarium. in
 loco a feud. numero. 18.
 237
 Feudum concessum alicui &
 suis hæredibus, intelligitur
 solum de descendentibus il-
 lius cui conceditur, & non
 de hæredibus transuersali-
 bus, siue extraneis. Idem in
 emphyteusi. in loc. a feud.
 nu. 5. 231
 Feudum & emphyteusis, ua-
 llus & emphyteuta sunt
 eiusdem naturæ. in loc. a feud.
 nu. 1. 230
 Fictio & præsumptio iuris dif-
 ferunt, & in quibus. in loc.
 a ui, fictio. numero. 5.
 784
 Fictio iuris est a canone, quam
 a lege reperitur in decem
 præ

I N D E X.

prædicamentis Aristotelis.
 in loc. a ui, fictio. numero.
 6. vsque ad 6. 785
 Fictiois natura quæ. in loc. a
 ui fictio. nu. 4. 784
 Fictiones duæ non possunt cir-
 ca idem concurrere. in loc.
 a ui fictio. nu. 1. 781
 Fallit nume. 3. 783
 Fidei præstatio & iuramentum
 æquiparantur. in loc. a rat.
 leg. larg. nu. 69. 489
 Fideicommissarius uniuersalis
 decedens post mortem testa-
 toris ante aditam hæredita-
 tem an transmittat hæredi-
 tatem ad hæredes. in loc. ab
 ordin. rubric. numero. 3.
 38
 Fideicommissum libertatis,
 vel ad piam causam non est
 nullum, licet legatum sit
 nullum. in loc. a libert. nu-
 mero. 19. 356
 Fideicommissum diminuitur
 ex causa dotis & alimento-
 rum. in loc. a dot. ad alimen-
 tu. 2. 402
 Fideiusor non accedit ubi nul-
 la subest obligatio, nisi in
 fideiussione interueniat iu-
 ramentum. in loc. a ni iuram.
 nu. 22. 841
 Fideiusor an obligetur in plus
 quam principalis. ibid. num.
 23.
 Feudum cursu temporis non
 tollitur. in loc. ab usitat. nu-
 mero. 14. 661
 Filius institutus in re certa æ-
 qualiter succedit in feudo
 & emphyteusi cum fratre uni-
 uersaliter instituto in loc. a
 feud. nu. 29. 240
 Filius familias miles testari po-
 test de peculio castrensium, do-
 ctor autem, aduocatus, nota-
 rius, clericus de quasi castren-
 si. nu. 5. 333
 Filius non cogit patrem nisi in
 certis specialibus casibus,
 ut se potestate patria libe-
 ret, nec pater potest cogere
 filium naturalem tantum
 inuitum redigere in sua po-
 testatem. in loc. a contra. nu.
 4. 159
 Filius, cui i dubio potius tenea-
 tur obedire patri an patriæ?
 in loc. ab ordin. numero.
 12. 32
 Filius quando imperare possit
 patri in loc. de tanq. nume-
 ro. 14. 722
 Filius & filia regulariter æqua-
 liter succedunt parentibus:
 fallit in feudo. in loc. a ui,
 comparat. nu. 4. 618
 Filius interdum admittitur vt
 extraneus, non ut filius &
 quando. in loc. de tanq. seu
 respect. nu. 33. 736
 Filius in dubio præsumitur na-
 tus post contractum matri
 b 2 monium

monium. in loc. a cōmunit. 644
 accident. nu. 5. 644
 Filiorum appellatione in feudis comprehenduntur omnes descendētes. i loc. a subiect. mater. nu. 22. 579
 Filiorum appellatione in feudis & emphyteusi an ueniat nepos & descendentes. in loc. a feud. nu. 7. 230
 Finis in cōsultendo & deliberando considerandus. in loc. a uirt. fin. nu. 1. 860
 Fiscus succedēs priuato utitur iure priuati pro tēpore präterito, pro futuro autē iure fisci. idem in ecclesia. i loc. a fisc. ad eccle. nu. 14. 379
 Fisco & ecclesia fit mota re ipsa sine interpellatione ibid. nu. 16. 379
 Fiscus habens rem communem cum priuato potest ratione patris totam uendere. in loc. a fisc. ad eccle. n. 17. 379
 Fiscus & ecclesia æquiparantur a iure. in loc. a fisc. ad eccle. nu. 1 pag. 372. numero. 4. cū mult. seq. 373
 Fisci priuilegia quæ sunt ibid. num. 2. & per totum locum. 373
 Fiscus superueniens ad defensionem captoris trahit actio rem ad suum iudicem. idē in ecclesia. ibid. numero. 3. pag. 373. numero 10. 376
 Fiscus & dos in quibus conueniant. in loc. a fisc. ad dot. numero. 1. 2. pag. 382. & numero. 3 & 4. 384
 Et in quibus differant. ibid. nu. 5. cum seq. 384
 Fiscus in delictis an habeat tacitam hypothecam. ibidē, nu. 6. 384
 Fiscus non tenetur confiscare inuētarium, nec tenetur ultra uires hæreditarias. idem in ecclesia. in loc. fisc. ad eccle. nu. 11. 376
 Fiscus & minores æquiparant. in loc. a fisc. ad minor. numero. 1. & per tot. 386
 Fisco, minor & ecclesia æquiparatur. in loc. a minorib. ad fisc. nu. 2. 388
 Femine quare non admittantur in feudis. in loc. a feud. nu. 45. 246
 Forma dat esse rei, & cōseruatur in esse. in loc. a defect. for. nu. 1. 98
 Forma data a lege uel ab homine non seruata corrumpit actus & quomodo id pcedit. ibid. nu. 2 pag. 98. & numero. 3. & seq. 99
 Forum quis sortitur in loco cōtractus, si ibi reperiat. ita & in distractu. in loc. a contract. ad distract. numero. 3. 302
 Fra

nomine dignit. nu. 6. 706
 Generalitas ubicūque propter medium habile uerificatur in qualibet sua specie generalitas indistincte operatur, quando autem medium non est habile non operatur nisi in quantum potest. in loco a generalit. nu. 1. 55
 Generalitas relata ad locum restringitur ratione subiectæ materiæ, in loc. a generalit. nume. 7. 58
 Generalitas restringitur ad intellectum iuris communi regulariter ibidem. nu. 8.
 Generaliter dictum quādo debeat generaliter intelligi. in loc. a rat. leg. strict. numer. 5. & seq. 436
 Genus a quocunq̄ue remouetur, remouetur & quilibet eius species non contrā. in loc. a gener. ad speci. numero. 1. & 2. 436
 Genus & species cū toto & parte quomodo differant ibidē nume. 3. 66
 Gestā cōtra formā quādo sunt nulla & quando non & qualiter cognoscit aliquid esse forma actus. a defect. form. numero. 6.
 Glossa est maximæ autoritatis ubi deest text. nu. 42. 533
 Glossa ponens plures opiniones, & nullam expresse eligens, uideatur cum ultima tran
 Fratres minores sunt capaces relictī particularis non uersalis. in loc. a leg. n. 5. 272
 Fur nocturnus pro re uili occidī non poterit: cum pro re uili non detur actio. in loc. a maior. nu. 3. 150
 Furtum quando non præsumatur factum culpa custodum. in loc. a natur. n. 3. 673
 Futura non ueniunt in iudicijs nec in compromissis. num. 16. 296
 Gabella debetur fisco, licet de partium uoluntate contrāctus cancelletur. in loc. a contract. ad distract. numero. 14. 307
 Geminatio literarum principis seu secunda iussio tantū operatur quantum motus proprius. in loc. a coniunc. numero. 4. 224
 Geminatio rescripti habet uim clausulæ, non obstante lege: & clausula ex certa scientia. in loc. a ni geminat. nu. 7. 753
 Generalitas relata ad locum restringitur secundam subiectā materiam. in loc. a subiecta. mater. nu. 14. 574
 Generalitas restringitur multis modis loc. a generalit. numero. 11. 63
 Generalitas relata ad locū debet restringi & intelligi secū dū subiectā materiā. in loc. a

I N D E X

transire in loc. ab author. numero 15.	597	Imperator & Papa quomodo differant inter se. in loc. a plenitud. nu. 11.	818
Habitus ubi non est, vel esse non potest, ibi non cadit privatio, in loc. a priua. numero 5.	211	Imperator an possit alicui auferre dominium rei suæ, in loc. a plenitud. potest. num. 14.	821
Hæres non faciendo inuentarium perdit falcidiam, & trebellianicam, in loc. a falcid. numero 5.	276	Imperatorem aut papam non subesse legibus, recipit plures declarationes, & limitationes, in loc. a plenitud. potest. nu. 4. & seq.	815
Hæres ut hæres non potest venire contra factum defuncti in loco de tanq. seu respect. numero 29.	732	Impetrans rescriptum, vel offerens libellum tenetur probare causam expressam in rescripto, & in loco ab effectu. cor. num. 2.	277
Homicidæ, & adulteri possunt a templis extrahi iure nouissimo authenticorum, in loc. ab except. nu. 6.	91	Impossibilitas multiplex, remissive, in loc. ab impossib. numero 5.	629
Ignorantia iuris quando non excusat militem, rusticam, vel mulierem, in loc. a defect. form. nume. 8.	102	Improprietas toleratur quam, leu. communis intellectus natura contractus iudicij, & consensu partium tolerat, in loco a subiect. materia, numero, 4.	570
Illud habetur pro disposito vel conueto quod uersimiliter fuisse dispositum vel conuentum, si disponens vel conueniens de hoc fuisset interrogatus, in loco a uersimil. numero 3.	106	Improprietas excusandæ, non autem trahendæ ad consequentiam, in loc. a tolera. in conuenient. numer. 3.	790
Immunis collectis tenetur ad eas collectas que imponuntur ratione belli superuentis, in loc. a rat. leg. largæ. numero 51.	477	Incarceratus inuitæ, & relaxatus sub fide, debet illi seruari si inuitæ in loc. a uiruram. nu. 62.	247
Imperator electus ante coronationem exercet uera imperij in loc. a uirurrog. num. ero. 19.	469	Incertis, non incertis locus est coniecturis, in præamb. num. 8.	5
		Incrementum alluionis an accret.	

I N D E X

crefcatur, & acquiratur emphiteotæ. in loc. a minor. numero. 3.	145	612	instrumētum publicū per duos testes probatur, numero. 5.
Iudicia probabilia; & præsumptiones uolentæ in quibus sufficiunt, in præamb. numero 8.	5	5	juramentū habere uim clausulæ garentiæ, quid sit, in loc. a uirurrog. nu. 51.
Inducta ad diminutionem non operantur augmentum: limitatur. num. 3.	649	443	instrumenta notariorum de iure communi non habent executionem paratam, in loco a rat. leg. strict. nu. 13.
Inductio quid, & quis eius usus in præamb. nume. 12.	7	21	intelligentia dictorum ex causis dicendi adsumenda, in præamb. nu. 29.
Initium in actibus uel rebus quando inspiciendum, quando medium, & quando finis, in loc. a uirtut. finis, nu. 5. & seq. usque ad fin.	860	610	intellectus capitulo vnic. de cleric. coniugat. libro sexto, & capitulo si iudex laicus, de sentent. excommua. libro 6. remissiuè, in loc. a uirurrog. 4.
Iniuria illata clerico uel magistrati puniatur ut publicum crimen: limitatur, in loco de tanquam, numero 10. 11.	720	439	intellectus l. prospexit, ff. qui & a quib. in loc. a rat. leg. stricti nume. 8.
Iniuria illata per libertum patrone, & per uasallum domino censetur atrox. in loco a libert. ad uasallum, num. 10.	204	76	intellectus l. si scus, ff. de iure sci. in loc. a rot. nu. 6.
Inquisitio non præcedente infamia quando procedat, in loco a plenitud. potest. numero 18.	823	775	intellectus l. quod ait lex, §. fin. ff. ad leg. Jul. de adulter. numero 14.
Inspiciendum quo nomine aliquid fiat, quo respectu, & cuius contemplatione, in loco a respect. nu. 5.	717	565	intellectus in dubio debet capi qui est dubitabilis, in loc. a rub. nume. 9.
Instantia coram arbitro an peccat triennio. & quid de commisso. nu. 15.	294	458	intellectus l. non possunt, cum l. seq. ff. de legib. in loc. a rat. leg. larg. n. 17.
		358	intellectus cap. filius, de testat. in loc. a liber. nu. 24.
			intellectus, §. sed quia natura, quæ fuit prima caus. bene sic. quit. in ubi. feud. in loco

I N D E X

a rat. leg. larg. numero 64. 485
 Intellectus l. si ita fuerit blie
 tas relicta. ff. de manumissi. te
 sta. in loco à libert. ad piam,
 caus. nume. 7. 351
 intellectus l. non puto. ff. de in
 re sic. in loc. à sic. ad eccles.
 numero 20. 382
 interesse lucris cessantis non po
 test peti post solutionem sor
 tis. nu. 16. 778
 Interesse potest pacto contra
 hentium taxari. numero 4.
 743
 interpretatio, dictio sumit duo
 bus modis, in loco à ratio.
 leg. larg. nu. 4. 450
 De interpretatione extensiva
 plura, remissive. in loc. à rat.
 leg. larg. nu. 80. 498
 intestatus decedere quis pro
 prie dicatur, ab opinio. unlg.
 nume. 4. 125
 iudex non potest suam senten
 tiam mandare executioni ex
 tra suum territorium, in loc.
 i a ui surrog. nu. 13. 777
 iudex non potest condemnare
 ex apta causa, quando actum
 est ex inepta. in loc. ab effect.
 & c. nu. 9. 183
 iudex quando eligit pœnam,
 debet hoc facere causa co
 gnita in figura iudicij. in loc.
 a natur. alternat. numero 6.
 677
 iudex non debet admittere il
 lum contra sylum, uel con
 suetudinem. in loco à slylo.
 numero 3. 666
 iudex an in iudicando possit a
 communi opinion reede
 re. in loc. ab auth. nu. 13. 596
 iudex non debet impartiri offi
 cium suum non postulatus,
 in loc. a sentent. ad libell. nu
 mero 2. 320
 iudex, & arbirer iudicare debêt
 secundum allegata, & proba
 ta. in loc. à iudic. ad arbit. nu
 mero 5. 288
 iudex laicus non potest ferre
 sententiam in ecclesia, ibidê.
 numero 6. 219
 iudicis, & arbitratoris differen
 tia. nume. 19. 300
 iudicis potestas non potest ex
 cedere ultra id quod in iudi
 cium deductum est. in loc. a
 libell. nu. 1. 317
 iudiciorum, & arbitrorum in
 ter se differentia numer. 18.
 296
 iuriconsultus querit de iusto,
 & iniusto. in præambu. nume
 ro 13. 8
 ius agendi ad supplementum le
 gitimæ fingitur quinquen
 nio, sicut querela inofficiosi
 testamenti in loc. à vi iurro
 ga. nu. 7. 770
 ius accrescendi an habeat locum
 in feudis. in loc. à contra. sen
 su nume. 29. 525
 ius accrescendi regulariter non
 habet

I N D E X

Iura spiritualia possunt dari in
 censum non in emphyteusim
 in loc. ab emphyt. ad cens. nu
 mero 4. 259
 Iura à communibus regulis ex
 orbitantia quando extendan
 tur ad alias personas & res.
 in loc. a special. numero 3. pa
 gâ. 624. & nu. 5. & 6. 626
 Iurans in compromisso pœnali
 stare laudo, potest contraue
 nire soluendo pœnam, in lo
 co à subiect. mar. nu. 26. 581
 Iurans per metum seruare con
 tractum, soluendo non cense
 tur contractum approbare,
 & repetere potest. in loco a
 ui iurament. nu. 75. 852
 Iurans ex calore iracundiæ non
 obligatur, ibid. nu. 83. 856
 Iuramentum calumniæ statim
 post litem contestatam præ
 standum est in loc. ab ordin.
 rub. numero 4. 39
 Iuramentum facit de minore
 maiorem. in loc. a & ui ener.
 iurament. nu. 2. 828
 iuramentum pacto potest remit
 ti ab eo in cuius fauorê præ
 stitum est, nō per statutum,
 in loc. à pact. nu. 8. 744
 Iuramentum præstitum super
 actu à lege infirmato tatum
 operatur, quantum cōsensus
 gemitatus. in loc. a coniunct.
 numero 3. 222
 iuramentum de obligatione nō
 est effici ualidam, & efficacem
 obli

I N D E X

obligationem facit. in loco a ui energ. iuram. numero 4. 829
 Iuramentum addit robur actui super quo interponitur, ibidem, numero 5. cum multis sequent. 829
 Iuramentum ualidare actum, & iuramentum debere seruari; inter se differunt, in loco a ui & energ. iuram. num. 16. 836
 Iuramentum quibus concurrere seruandum, ibid. num. 17. & seq. 837
 Iuramentum, an & quando firmet contractuum simulatum, ibid. nu. 19. 839
 Iuramentum facit actum super quo interponitur, ualere omni meliori modo quo potest ibidem, numero 20. cum sequent. 840
 Iuramentum in testamentum appositum habet vim clausulæ codicillaris, in loco a ui iuram. num. 21. 841
 Iuramentum habet vim clausulæ derogatorię, in loco a ui iuramenti, numero 29. & seq. 845
 Non tamen reddit actum potestæ secutum nullum, ibid. numero. 32. 847
 Iuramentum habet vim expressi, quod facit ad multa, in loco a ui iuram. nu. 33. & seq. siquæ ad num. 38. 848

Iuramentum addit forum fori in loco a ui iuramenti numer. 38. 851
 Iuramentum inducit præcisam necessitatem, in loco a ui iuram. nu. 39. 852
 Iuramentum implendum in forma qua expressum est ibidem. 852
 Iuramentum impedit penitentiam, ubi alias est locus penitentię, in loco a ui iurament. nume. 40. 853
 Iuramentum facit desinere re esse integram, ibidem numero 41. 854
 Iuramentum impedit prorogationem morę. in loco a ui iuram. nu. 42. 855
 Iuramentum constituit iuramentum in mora absque interpellatione, ibid. nu. 43. 856
 Iuramentum habet vim clausulæ, raro manente pacto. in loco a ui iuramen. numero 44. 856
 Item clausulæ guarentigię, ibidem nu. 50. 860
 Iuramentum facit quem ipso iure cadere a iure suo. ibid. nu. 45. 856
 Iuramentum excludit ius excusationis aliąs competens, ibid. nu. 46. 857
 Iuramentum impedit obliuionem, ibid. nu. 47. 857
 Iuramentum tollit defectum solemnitatis vel insinuationis alias

I N D E X

alias requisitę, ibidem, numero 8. 857
 Iuramentum impedit prescriptionem, & perpetuat actionem in 40. annos, in loco a ui iuram. nu. 49. 859
 Iuramentum non venit sub solitis uel consuetis, ibidem numero. 52. 861
 Iuramentum impedit reuocationem donationis etiam ex causa ingratitudinis, ibid. nu. me. 53. 861
 Iuramentum inducit remissionem in contractibus, ubi alias non fieret remissio. ibidem. nu. 54. 861
 Iuramentum tollit presumptionem doli, & calumnię. ibid. nu. 59. 624
 Iuramentum impedit litis contestationem, in loco a ui iuram. nu. 57. 862
 Iuramentum facit, quod steretur alicuius, cui aliąs non steretur, ibidem. numero 59. 863
 Iuramentum obligat iurantem etiam si præstitum sit per metum, in loco a ui iuramen. nu. 58. 863
 Iuramentum tollit exceptionem, dolo facis: & supplet effectum satisfactionis in loco a ui iurament. numero 66. 67. 850
 Iuramentum impedit accusationem. in loco a ui iuramen. numero 71. 857
 Iuramentum efficit, quod iudex ex officio suppleat, etiam inuitis partibus, ibidem numero 72. 857
 Iuramentum excusat a pœna, in loco a ui iurament. numero 81. 859
 Iuramentum interpretatur secundum intentionem defertentis, ibidem. numero. 82. 859
 Iuramentum facit præsumi uerum quod iuratum est, nisi contrarium probetur, in loco a ui iurament. numero. 85. 859
 Iuramentum promissorium seu confirmatorium quam uirtutem habeat. ibidem numero 87. 87.
 Iuramenti iudicialis effectus, remissiuę. in loco a ui iurament. nu. 89. 859
 Iuramenti uirtus paulatim creuit, & est aucta. in loco a ui energia. iuramen. numero 1. 827
 Iuramentum semper præsumitur in principe: & quomodo intelligatur, in loco a plenitudinem potest. numero 17 823
 Laudum arbitri continens expressum errorem iuris est ipso iure nullum, in loco a iud. ad arbit. nu. 8. 290
 Legatum relictum per militem clericum, &c. concubinę nõ ualet.

ualet. in loc. a milit. arma. mi
lit. nu. 9. 335
idem in donatione inter uiuos.
ibid. nu. 10.
Legatum libertatis debetur hæ
reditate nõ adita. idem in le-
gato pio. in loc. à libertat. ad
piam caus. nu. 5. 356
Legatum fauore libertatis, &
legatum pium per redẽptio-
nem subsecutam censetur re-
fufcitatum, ibidem numero
10. 352
Legatum libertatis sub condi-
tione negativa non exigit
cautionem mutationum nec
in dubio extinguitur, ibidem
nu. 11.
Legatum libertatis debetur, e-
tiam si reperiatu cancella-
tum, idem in legato relicto
ad pias causas. in loc. a liber.
nu. 5. 350
Legatum à fideicommissõ quo
modõ in dubio dignoscatur.
in loc. à leg. nu. 6. 272
Legatorum & fideicommissõ-
rum differentiam expetit sci-
re pro intellectu initium an-
tiquorum. in loco a leg. nu-
me. 7. 272
Legatum fundi cum instramen-
to, & legatum fundi, & instru-
menti, & differant. in loco à
nat. copul. nu. 7. & 8. 687
Legatum rei alienæ relictum
pię causę ualet quoad cõtima-
tionem. in loc. a liber. ad piã

caus. nu. 24. 358
Legatum libertatis eius fauore
potest committi in liberam
voluntatem tertij, ibid. num.
26. 359
Legatum quando dicatur piũ.
remissiuẽ. ibidem numero
37. 362
Legata, quod casum emissive a
statuto relinquitur disposi-
tioni iure communi, & quo-
modo limitetur. in loc. à cõ-
tra. sensu nu. 23. 525
Legata relicta nominatim ab hæ-
rede alimentorum, & pię cau-
sæ fauore, a substituto cõsen-
tur tacitè repetita. in loco ab
aliment. nu. 7. 365
Legitima patroni & legitima fi-
lij æquiparantur a iure in lo-
co a legit. patro. numero 1.
403
Legitima debet iure institutio-
nis relinqui. in loc. a rat. leg.
strict. nu. 15. 442
Legitima iure naturæ debita
an possit per statutum minui
in loco à re ad temp. nume-
ro 2. 538
Lex noua generalis an restrin-
gatur per legem ueterem, in
loc. à rat. leg. strict. nu. 12. &
seq. 444
Lex in dubio intelligenda ut
conueniat rubricæ sub qua
ponitur. in loco a rubro nu-
mero 6. 564
Lex habens plures intellectus
non

non potest præcisè allegari
ad decisionem causarum, ibi-
dem nu. 7.
Lex recipit restrictionem seu
interpretationem restricti-
uam à ratione posita seu scri-
pta in lege, in loc. à rat. lega.
strict. nu. 9. & seq. 437. fallit
nu. 11. 441
Lex uel statutum dicens, quod
fietur dicto. alicuius, quali-
ter intelligatur, in loco à ui-
iuramen. nu. 60. 864
Lex est omne quod ratione cõ-
fistit: & ratio naturalis est
quasi quedam lex tacita. in
loc. à lega. cessante. numero
2. 500
Lex pœnalis emanata in fau-
rem Reipubli. extenditur ex
identitate rationis, in loc. a
rat. legis larg. numero 71.
488.
Lex pœnalis loquens in uno ex
correlatiuis extenditur ad
reliquũ. in loc. a rat. leg. larg.
nu. 73. 491
Lex ut subsistat sufficit unam
ex causis finalibus legis sub-
sistere. in loc. a rat. leg. larg.
nu. 7. 449
Lex correctoria uel pœnalis in
uno correlatiuorum verifica-
tur in alio in loco à correla.
nu. 7. pag. 166. n. 9. 167
Lex & testator æquiparantur
a iure, & per totum locum.
in loco a leg. - d testa. nume-
ro 11. 313
Lex permittente quod fit, pœ-
nam nõ mœretur, ibid. num.
2.
Lex loquens in cõtractu habet
locum in quasi cõtractu pro-
pter iuramentum, in loco a
iurament. numero 84.
857
Legi prohibitorie renunciatur
cum iuramento, in loc. a ui-
iuram. nu. 86. 857
Lex debet esse de casu dubitabi-
li. in loc. a rat. leg. larg. nume-
ro 58. 478
Lex noua corrigens in uno cor-
relatiuorum extenditur ut
etiam corrigat in alio. in lo-
co à rat. leg. larg. numero 23.
462
Lex uel constitutio extenditur
quando alias esset illusoria,
& nullum fortiretur effectũ,
ibid. nu. 31. 466
Legem sibi imponere an quis
possit, a qua recedere non li-
ceat, in loco a plenitud. po-
test. nu. 1. 814
Legibus prohibitiuè loquenti-
bus an cum iuramento possit
renunciari. in loco a rubro
nume. 13. 567
Libellus procedit omisso me-
dio, quando alias subauditur
& præsumitur a iure, & est
quasi quidam syllogismus, in
præamb. nu. 11. 7
Libellus fundatus super cõstite-
tudinæ

I N D E X.

judine procedit. in lo. a styl. nu. 2. 355
 Libellus ineptus an validetur ex probatione apta. n. 3. 318
 Libellus in quo peto rem, uel estimationem, sustinetur, in loc. ab ordin. nu. 4. 24
 Libertas & pia causa equiparantur. in loco à libert. nu. 1. 349
 Libertus, & uasallus licite an occidant patronum, & domini adulterantes, & quid statuto cauente exulem, occidi impunè, &c. in loco à libert. ad uasall. nu. 9. 202
 Libertus & uasallus non tenentur saluare patroni, & domini proprie saluti præferre, in loco à liberta. ad uasall. num. 12. 204
 Libertus & uasallus propter ergritudinem fraude cessante excusantur à seruitio, in loco à libert. ad uasall. num. 6. 199
 Libertus propter confederationem cum inimicis patroni grauissime punitur. in loco à libert. ad uasall. numero 2. 197
 Libertus liberti mei non est meus libertus: nec uasallus uasalli mei non est meus uasallus, ibid. nu. 3.
 Licium in loco iudiciali quando censetur licium in foro conciliaritæ, in loco à ui com

pa. nu. 4. 621
 Licium in rebus licium est in tempore. in loco a re ad temp. nu. 1. 538
 Limitatio ad legem quæ sub conditione, ff. de conditionibus institu. in loco à libert. ad piam caus. nu. 17. 355
 Lis de rebus facile corruptibilibus celeriter debet terminari uel res vendi in loco à subiect. mate. nu. 23. 579
 Locus, tempus, persona &c. inducunt præsumptionem mali, & illam faciunt cessare. in loco à communit. accid. num. 9. 646
 Locus à toto ad partem procedit secundum quid & non simpliciter. in loco à tot. ad part. nu. 1. 69
 Loci ab ordine argumentū frequens in libellis, iudicijs, contractibus, & ultimis uoluntatibus, in loco ab ordin. numero 2. 23
 Loci appellantur sedes quædã, è quibus in rem quamuis cõfirmandam uel refellendam necessaria uel probabilia ducuntur argumenta. in præamb. nu. 1. 3
 Mandatum re integra non finitur morte mandantis fauore libertatis aut piæ cause, in loco à libertat. ad piam cau. numero 3. 350
 Mandatum per dictionem con

ditur

I N D E X.

ditionalem si de eo, quòd tacite inest, non facit mandatū conditionale, & quomodo intelligatur. in loco à contr. sen su. nu. 37. 530
 Mandatum re integra non finitur morte, mandatis dotis, & piæ causæ fauore. in loco à dot. ad piam caus. numero 3. 370
 Mandata ad lites, ad negotia extraiudicialia, ad beneficia auri fictionis inter se differunt, & conuenientia, in loco a mandat. numero 4. 264
 Mandati procuratoris, & mandati iurisdictionis proprietates: & in quibus conueniant & differant. in loco à mandati. numero 1. & per tot. 10. 275
 Mandato generali nõ uenit delictum, in loco a pupill. ad eccles. nu. 2. 393
 Mandata & rescripta debent intelligi cum iustitia, & saluo iure tertij. in loco à plenitud. potest. nu. 12. 819
 Maritus quando teneatur ultra quam facere possit. numero 18. 778
 Masculus in fendis etiam foemineis præfertur foeminae proximioris gradus, in loco a subiect. mater. numero 21. 577
 Masculinum in contractibus nõ concipit foemininum, numero 12. 658
 Mater diues tenetur ualere filiam inopem. in subsidium quando pater est inops. in loco ab aliment. ad dot. nu. 5. 399
 Matris macula non nocet filio quo minus uti possit priuilegio ex persona aui. in loco de tanquam, nn. 18. 724
 Materia impetrationis beneficiorum, & dispensationis contra ius, est odiosa, & restringenda. in loco à general. numero 6. 57
 Matrimonium ex sola nominatione nõ probatur. in loco ab etymolog. nu. 13. 52
 Matrimonium carnale, & spirituale æquiparantur a iure in loco a matrimo. car. num. 1. 418
 Matrimonium rite contractum non dissoluitur per inferiorem a Papa. ibidem numero 2.
 Matrimonium carnale an contrahi possit in extremis, in loco a matri. spirit. numero 1. 432
 Matrimonium dolose contractum an teneat. ibidem numero 2. 431
 Matrimonium probatur per instrumenta dotalia, numero 4. 643
 Matrimonium spirituale contra

luitur

- hitur per professionem. nume. 4. 422
 Matrimonij carnalis & spiritua-
 lis differentie viginti tres. in
 loc. a matrimo. carna. nu. 10.
 usq; ad fin. 424
 Matrimonia debet esse libera,
 non coacta. in loc. a matrim.
 car. nu. 8. 423
 Medium impertinens & inhabi-
 tile an & quando impediatur
 extrema coniungi. in loc. ab
 extrem. nu. 4. 735
 Medium sapit naturam extre-
 morum: & illis probatis præ-
 sumitur medium. in loco ab
 extrem. n. 1. & per 10. lo. 732
 Membri appellatione quid cõ-
 tineatur. in loc. a natu. alter.
 nu. 14. 681
 Meretrix præsumptiuè quali-
 ter probetur. nu. 8. 646
 Meum nomen, siuum quãdoque
 trahunt ad futurũ. n. 15. 574
 Miles armata, vel celestis mi-
 litie, nõ potest esse procura-
 tor ad lites. in loc. a milit. ar-
 mat. milic. nu. 13. 336
 Miles & ecclesia & pia causa in
 multis parificantur, in iure.
 in loco a milit. ad eccles. nu.
 1. & seq. 343
 Miles potest, p parte testatus,
 & pro parte intestatus dece-
 dere, idẽ in pagano institue-
 re piam causam. nu. 5. 344
 Milites armata & celestis mi-
 litie de iure nõ possunt tor-
 queri, vel suspedi. in lo. a mi-
 lit. armat. milit. nu. 4. 332
 Minor læsus sui facilitate vel
 dolo aduersarij restituitur
 in integrum. idem in eccle-
 sia, & pijs locis. in loc. a mi-
 norib. ad eccles. nu. 4. 412
 Minor non potest cedere actio-
 nes & iura sua sine decreto.
 in loco a minorib. ad eccles.
 nu. 10. 416
 Minor & ecclesia in quo disse-
 rant. in loc. a minorib. ad ec-
 cles. nume. 12. 417
 Minor alienans si iurauit non
 contrauenire, perdit benefi-
 cium restitutionis in inte-
 grum. in loc. a vi energ. iu-
 ram. num. 3. 828
 Minus & maius diuersis res-
 pectibus aliquid potest esse nu-
 mero. 17. 24
 Mixtum an & quando sub sim-
 plicibus comprehendatur. in
 loc. ab equipoll. nu. 16. 637
 Modus dispositione adiectus
 fauore ecclesie, vel piæ cau-
 se tantæ est efficacie, vt im-
 pediat alienationem. in loco
 a contra. sensu. nu. 16. 516
 Modus optimus conuincendi
 aduersariũ. in sab. n. 20. 11
 Monachus permissu superioris
 potest habere quasi propriũ
 sicut seruus. i loco a seruo ad
 monac. nu. 2. 190
 Monachus & seruus non pos-
 sunt esse testes in testamen-
 to.

- ro. Item nec iudex. in loco a
 seruo ad monach. nu. 6. & 7.
 192.
 Monachus quoad ultimas volũ-
 tates magis æquiparatur fi-
 lio in potestate quam seruo.
 In loco a seruo. numero 9.
 193.
 Mora geminata non purgatur.
 in loc. a ut geminat. num. 9.
 760
 Mora fauore minorum, & ec-
 clesie contrahitur re ipsa abs-
 que interpellatione. in loc. a
 min. ad eccles. numero 3.
 411.
 Mora re ipsa absq. aliqua inter-
 pellatione contrahitur fau-
 ore libertatis & piæ causæ in
 loc. a libert. numero 33.
 308
 Mortis appellatiõne uenit mors
 uiolenta, & ciuilis, nu. 10.
 634
 Mulier ex constructione eccle-
 siæ acquirit inde patronatus
 sicut masculus. in loc. a con-
 iunct. num. 2. 223
 Mulier fideiubens pro seruo fa-
 uore libertatis, uel pro pia
 causa non inuatur Velleia-
 no, in loc. a libert. nume. 2.
 350
 Natura orationis soluta, remif.
 in loc. a nat. copul. num. 15.
 690
 Necessaria in acquisitione, uel
 constructione an requiran-
 tur in amissione, uel destruc-
 tione. in loc. a contract. ad
 distr. nu. 9. 304
 Negatio præposita uel postpo-
 sita signo vniuersali alterat
 eius naturam, & facit eam
 equipollere suo contradicto-
 rio. in loc. a tot. num 11. 79
 Negatio præposita & postposi-
 ta signo vniuersali faciunt
 eam equipollere suo subal-
 terno. ibid. num. 13.
 Negatio præposita signo vni-
 uersali facit æquipollere suo
 contradictorio, in loc. ab æ-
 quipolle. nu. 12. 735
 In negotijs decidendis non so-
 lum est necessaria scientia,
 sed etiam potestas. in loc. ab
 author. nu. 4. 590
 Nil omittendum ex solemnibus.
 in loc. a defect. form.
 num. 4. 100
 Nomen a quo remouetur, re-
 mouetur & vigor, titulus
 & effectus. in loc. ab etymol.
 num. 1. & 2. 42
 Nomen habere non mereris, si
 re priueris. in loc. ab etymo.
 num. 12. 51
 Nomina propria imponuntur
 ad beneplacitum. ab etymo.
 num. 7. 46
 Notarius semper intelligitur
 rogat⁹, ut apponat clauitulas
 cõsuetas. ilo. ab usi. n. 5. 653
 Oblatio, quæ potest fieri ad
 multiplicem finem operatur
 d. alium

alium & alium effectum. in loc. virtut. fin. numero. 4. 860
Obligari pacto quis potest, vt teneatur credere iuramento alterius. in loc. a pact. ad leg. numero. 6. 743
Obligatio naturalis geminata actionem parit. numero. 8. 751
In obligationibus facti quando quis possit præcisè cogi ad factum. in loc. à vi iuram. nu. 39. 852
Obligatus ad factum ex dispositione legis, vel testatoris, potest præcisè compelli ad factum, nec liberatur soluendo interesse. in loc. a leg. ad testator. numero. 3. 313
Officium procuratoris & notarii vile est. fallit in procuratoribus principum. in loc. a milit. armat. milit. numero. 13. 336
Officium aduocatorum & iudicum. in loc. a subiect. mat. nu. 27. 582
Omissio formæ vel solemnitatum quâdo vitiat actum quando non, & an vitiat ipso iure vel ope exceptionis. a defect. for. nu. 7. 101
Onus annonæ, tributorum & decimarum est reale. in loc. a tribut. ad decim. nu. 4. 700
Opinio quæ eligenda, quando non est reperire, quæ sit communis. in loc. ab autho. numero. 16. 597
Optimus & efficacissimus modus conuincendi aliquem est per retortionem, & legem propriam. in præamb. numero. 18. 10
Optimus modus tollendi argumentum a simili, est per dictionem instantiæ. in loc. à sim. mil. nume. 12. 136
Ordinatum uel dispositum an habeatur pro facto remissiuè. in loc. ab ordinat. numero. 5. 650
Ordo non curatur ubi constat de intentione legislatoris, vel alterius disponentis. in loc. ab ordin. nume. 11. 32
Ordo eorum quæ in lege, uel canone, aut dispositione alicuius inter uiuos, vel in ultima uoluntate ponuntur, præderandus est, quando ex ordine præsumitur, & colligitur mens & uoluntas disponentis. quod tamen cum limitatione est accipiendum. in loc. ab ordin. num. 7. pag. 27. & nu. 8. 30
Ordinis neglectus, seu præposteratus uitiat actum, & radicitus est pro forma. in loc. ab ordin. num. 6. 27
Ordine uerborum non attentio talis ordo præsumitur, qualis esse debet. in loc. ab ordin. nu. 3. & 4. 23

Passiones intrinsecæ & mentales præsumuntur continuæ: secus in corporalibus, & pro uenientibus ab actu extrinsecò. in loc. a temp. ad temp. nu. 13. 552
Pater naturalis tenetur alere filium inopem: frater fratrem in loc. ab aliment. a d. dot. numero. 5. & 7. 400
Pater & filius, patronus & liberus sunt correlatiua: in loc. a correl. nu. 6. 167
Patronus ex propria persona plus iuris habet quam patronus ex persona testatoris & qui inde resultent effectus. in loc. a legat. nu. 3. & seq. 269
Peregrini & uiaiores si decedant: itinerando sepeliendi sunt in ecclesia parochiali. in loc. a tot. nu. 3. 70
Permutatio beneficij pinguis cum tenui an sit fraudulenta & simoniaca. in loc. a cõmunis. accident. numero. 7. 645
Perplexum quid apud dialecticos. in loc. a tract. numero. 2. 714
Perplexitas multiplex. in loco a tract. nu. 3. 714
Ex persona alterius quis consequitur, quod ex persona sua nõ consequeretur. in loc. de tanq. nu. 31. 735
Papa siue iusta causa non abso- luit a iuramento. in loc. a ni iuram. nu. 61. 847
Papa in arduis nihil debet face- re sine consilio cardinalium. in loc. a plenitud. potest. nu. 16. 822
Parium eadem est natura & potentia. in loc. a pari. numero. 3. 138

- Persona domini & patroni va-
fallo & liberto honesta nide-
ri debet. in loc. a liberta, ad
uafallos. numero. 7.
201
- Petens dilationem ad solu-
endum præsumitur appellatio-
ni renuntiare. in loco a
temp. ad temp. numero. 17.
416
- Petens se admitti ad actum ut
ralis, debet probare se ta-
lem. in loc. ab effect. cor.
&c. numc. 3. 177
- Petere quis non debet, cuius
contrarium in casu conuer-
so esset postulaturus. in loc.
a rat. cal. conuersi. nume-
ro. 1. 584
- Petitorium, & possessorium
sunt correlatiua. in loc. a cor-
rel. num. 5. 167
- Plura quando coniunctim re-
quiruntur ad esse rei, uel p-
bationis, nõ sufficit alterum
esse, uel probari cum nume-
seq. in loc. ab effect. nume-
ro. 1. 176
- Pluralitas non præsumitur, &
quatenus id procedat. & per
rotum. in loc. a præsumpt.
nu. 1. 236
- Pluralitas, resoluõ in singulari
ratis: & quando. in loc. a vi
numc. numero. 6. pag. 605. &
numero. 7. 8. 9. & 10. 606. &
607
- Pœna conmensurari debet de-
licto. in loc. ab effect. numer.
9. 174
- Pœna ubi imponitur ipso iure
propter delict. commissum
fit stricta interpretatio. in
loc. a rat. leg. larg. numer. 75.
- Pœna eadem punitur faciens
contra m̄tem legis tanquam
qua faciens contra uerba &
sententiam. in loc. a pari nu-
mero. 3. 183
- Pœnæ conuentionales ultra
interesse peti possunt ubi in-
teruenit iuramentum. in loc.
a iuram. nu. 69. 850
- Pœnitentia re integra non ad-
mittitur in contractu inno-
minato fauore dotis, p̄x cau-
se in loc. a dot. ad piam caus.
numero. 4. 372
- Ponderandus & seruandus est
ordo, ubi qualitas est causa
exaggerandæ executionis:
nam tunc ante sententiam
debet constare de qualitate,
nec sufficeret de ea constare
postea. in loc. ab ordi. n. 9.
30
- Posito uno contrariorum in ef-
se, remouetur reliquum. in
loc. a contra. nu. 10. 162
- Posito uno correlatiuorum, po-
nitur & reliquum. in loc. a
correl. nu. 2. 166
- Possessio naturalis transfertur
per precarium. in loc. a com-
mod. 236

- mod. nu. 4. 264
- Possessio naturalis facit compe-
tere interdictum uti posside-
tis. ibid. num. 5. 36
- Possidens citiliter an possit au-
thoritate propria expellere
clandestinum possessorem.
in loc. a feud. numero. 22.
235
- Potentia causæ efficientis ar-
guitur ex efficacia effectus.
in loc. ab effect. numero. 2.
173
- Potest quis ut alius, quod non
potest ut ipse. & per totum
locum. in loc. de tanq. seu re
spectu. nu. 28. 732
- Præceptum iudicis impossibi-
le, an ualeat. in loc. ab im-
possib. numero. 2. 3. 627
- Præcedentia recipiunt inter-
pretationem & restrictionem
a sequentibus, & contra. in
loc. a rat. leg. strict. numero.
4. 436
- Prædonis locatio quando do-
mino pariat actionem sine
cessione. in loco a milit. ad
eccles. numerd. 9. 347
- Prælatus ecclesiæ res potest
concedere in feudum & em-
phyteusim consanguineis
suis sicut extraneis, quando
sunt res solite dari in feu-
dum uel emphyteusim. in
loc. a feud. numero. 20
236
- Prærog. tua arguitur ex ordi-
ne. in loc. ab ordin. nume-
ro. 13. pag. 34. fallit numer.
15. 36
- Præscriptio longi temporis ho-
die non curit contra m̄uo-
res. in loc. a minorib. ad fis-
rios. numero. 5. 408
- Præscriptio decennij probatur
coniunct. one atreitationum
item & parentela, incestus
& similia. in loc. a coniunct.
nu. 5. 223
- Præscriptio cessat, ubi debitum
est iuratum. in loc. a iurã.
nu. 77. 854
- Præscriptio breuior surrogata
in locum longioris sapit can-
dem naturam quantum ad
perpetuationem act. onis
quàm reliqua. numero. 17.
773
- Præscriptionum & consuetu-
dinum. regula, ut tantum p-
scriptum uel usurpatum
quantum poss. flum & us-
tatum, & non plus. in loc. a rat.
legi larg. numero. 79.
495
- Præsentem præsumitur circa
præsentem. in loc. a temp. ad
tem. numero. 17. 556
- Præsentem præsumitur circa
futura, item & in præteritum
Præsumptio que sumitur a
præterito ad futurum, est
præsum.

I N D E X.

præsumptio iuris tantum, quæ admittit probationem in contrarium in loc. a tempo. ad tempo. numero 2. 546
 Præsumptionum materia tractatur. & numero sequentibus, in loc. a verisimil. numero 18. 115
 Præsumptionem iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium, limitatur quadrupliciter. in loc. a verisimil. nu. 20. 17
 Præsumptio iuris differt a fictione iuris in loc. a verisimil. nu. 21. 113
 A præterito præsumitur circa præteritum. in loc. a tempo. ad temp. nu. 3. 147
 A præterito præsumitur circa præsens. ibid. nu. 4.
 A præterito præsumitur circa futurum. malus semel semper præsumitur malus in eodem genere mali. in loc. a tempo. ad temp. numero 1. 546
 Preuentio quando locum habeat in loc. a coniunct. numero 6. 225
 Pretium seruorum quos testator iussit emi, & manu mitti habetur loco æris alieni. in loc. a libert. numero 29. 361
 Præmium & mercedis quantitas, facit in dubio discerni quis sit contractus, in loc. ab emphyteus. ad cens. numero 12. 263
 Princeps pacto suo obligatur, non autem lege sua, numero 7. 742
 Princeps an potest condere legem sibi & reipubl. utilem, si in consequentiam aliis non subditis inoeatur. in loc. a loc. ad person. numero 1. 559
 Principi quod placet, legis habet uigorem. in loc. a plenitudine. potest. num. 2. 314
 Priuatio præsupponit habitum in loc. a priuat. numero 1. 208.
 Priuatio præsupponit habitum in loco a priuat. numero 11. 209.
 Priuationis & habitus eadem natura & conditio. in loco a priuat. ad habit. numero 4. 202.
 A priuatione non fit regressus ad habitum naturaliter. in loco a priuat. ad habit. numero 8. 213
 Priuilegium clericorum est triplex, scilicet persone, rerum & fori & an de iure humano sint huiusmodi priuilegia clericorum, an uero de iure diuino. in loco a uerisimil. num. 8. 308

Intel

I N D E X.

Intellectus capitul. quanquam. de censibus, libro sexto. in loco a uerisimil. numero 9. 108
 Priuilegium fori concessum clericis an sit iure diuino. in loco a milit. armat. milit. num. 16. 340
 Priuilegium dignitatis non extinguitur dignitate extincta. in loc. a contrar. numero 2. 155
 Priuilegia minoribus concessa extédantur ad furiosos, prodigos, mente captos, seu dementes. æquiparantur enim a iure. in loco a minorib. ad furios. num. 1. 2. pag. 404. & num. 7. 409
 Priuilegia minoribus competentia in loc. a minor. ad furio. num. 3. & per tot. 407
 Priuilegia omnia competentia ecclesiis, competunt etiam piis locis. in loc. ab ecclesi. ad pia loc. nu. 1. 418
 Priuilegia omnia concessa a iure militibus armate militie. in loc. a mil. arm. mili. ad aptabilia militibus cœlestis militie extenduntur ad illis, milit. num. 1. 330
 Priuilegiatus contra priuilegiatum, an & quando uratur suo priuilegio. in loco a minoribus. ad eccle. n. 5. 142
 Probatio incumbit ei qui dicit. in loc. a simil. nu. 6. 131
 Probatio debet necessario concludere limitatur. numer. 6. 637
 De probatione eorum, quæ fiunt de nocte, nu. 2. 664
 Probationi, uel sententiæ quæ est pro libertate, uel pia causa, statur. in loco a libertat. ad piam caus. nu. 4. 350
 Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium carnale potest reuocari, antequam contrahat. in loc. a mat. tri. car. nu. 7. 424
 Prodigus non potest condere testamentum. in loco a minoribus ad furios. numero 9. 410
 Prohibitio alienationis facta à lege, uel a testatore impedit dominii translationem. in loco a leg. ad testat. numero 4. 315
 Prohibitio per uerba affirmatiua. in loco a destruct. consequ. nu. 7. 812
 Prohibitum simpliciter, est prohibitum etiam alternatiue. in loco a nat. alternat. numer. 16. 476
 Prohibito aliquo prohibetur omne id per quod peruenitur ad illud, & quando procedat. in loco a destruct. cum seq. num. 3. & 4. 809
 Promarteus factum alienum, d 4 au

I N D E X.

an obligetur. in loc. a niu-
rem. nu. 26. 842
Promissio, & confessio extraiu-
dicialis ualet si iuramentum
interuenit. in loco a ui iura.
num. 64. 864
Prioniores esse debemus ad ab-
soluendum, quam ad con-
demnandum. in loco a sen-
tent. ad probat. num. 2. 321
Proportionis quæ species. in lo-
co a propor. nu. 3. 150
Propositum quod operatur in
proposito, id operatur op-
positum in opposito. i loco a
contrar. nu. 8. 160
Propria significatio unde sumat-
ur. in loco ab etymol. num. 11. 50
Prospecte sibi & suis hæredi-
tibus in dubio quisque præsu-
mitur. in loco a feud. num. 6. 229
Prouisio hominis an & quan-
do faciat fil. re prouisionem
legis. in loco ab expres. nu-
mero 25. 222
Prouisio facta in unum ca-
sum an & quando porriga-
tur ad alium. in loco ab equi-
pollent. num. 15. 16. & 17. 637
pupillus non cogitur iurare pa-
cem suo principi nec ei præ-
stare iuramentum fidelitatis.
in loco a minoribus. ad fu-
riol. i. u. 6. 419
pupillus & respublica æquipa-
rantur a iure. in loc. a pupil.
ad rempub. nu. 1. & seq. 391
pupillus etiam autoritate tu-
toris non potest vendere re-
immobitem nisi urgente de-
bito, & interueniente decre-
to iudicis. in loco a pupil. ad
eccle. nu. 3. 394
pupillus tenetur de eo quod
ad eum peruenit, & in quo
factus est locupletior: idem
in ecclesia. in loco a pupil. ad
eccle. nu. 4. 394
Qualis quis quondam fuit, ho-
die talis præsumitur. in loco
a temp. nu. 8. 552
Qualitas intrinseca præsumi-
tur, extrinseca uero non. Idem
in solennitate intrinseca, &
extrinseca. in loco a temp.
nu. 21. 560
Querela inofficiosi testamen-
ti, & inofficiose donationis
in quibus conueniant, & dif-
ferant remissiuè. in loco a
legit. probatio. numero 4. 406
Quicquid est causa causa, est
causa causati. in loco a mi-
nor. nu. 6. 147
Quod quis de iure verum esse
dicit, id probare debet alle-
gando textum expressum,
uel inducendo textum in ar-
gumentum per aliquem. lo-
corum legalium. in præamb.

I N D E X.

nume. 14. 8
Ratio cuiusque dispositionis
restringit dispositionem seu
dictum ad limites ipsius ra-
tionis. in loco a ration. leg.
strict. numero 1. & seq. 432
& quomodo procedat. nu-
mero 9. & seq. pag. 447. fal-
lit nume. 11. 441
Ratio anima est legis ibid. nu-
mero 2. 435
Ratio legis quandoque est
amplior uel generalior dicto
seu dispositio, tunc ad am-
plitudinem rationis exten-
ditur dispositio in loco a rat.
leg. larg. numero 1. 449
Ratio legis & mens legis idem
sunt. in loco a rat. leg. larg.
nume. 9. 458
Ratio est lex quedam tacita,
instita mentibus hominum
præamb. nu. 19. 9
Ratio vnica quando rantum po-
testa signari, hebetur pro
expressa in loc. a rat. leg. lar-
oum. 21. 459
Ratione legis correctæ, quando
est unica, tunc censetur cor-
recta ipsa lex in loco a rat.
leg. larg. nu. 3. & seq. 44
Ratio ubique est eadem uel
æqualitas ubi debet esse ea-
dem iuris dispositio. in loco
a simil. nu. 1. 129
Receditur a materia subiecta
ne actus careat effectu. in lo-
a subiect. mater. num. 23. 583
Reconuentio in prima instantia
locum habet nedum coram
iudice ordinario, sed etiam
coram delegato. nu. 12. 765
Reductioni ad arbitrum boni
viri cum iuramento renun-
tari potest. in loc. a iuram.
num. 65. 849
Reductio ad arbitrium boni
viri in quo foro petenda sit.
nume. 12. 307
Regula, cessante causa cessat ef-
fectu, limitatur tripliciter. in
loc. a cessat. rat. numero. 4. &
seq. 500
Regula intestati regulat uiam
rumpendi. in loc. a caus. in
testat. nu. 3. 329
Regula correlatiuorum est re-
gula parium. in loco a pari-
um. 5. 140
Regula, si uinco uincentem te,
& c. quatenus locum habeat.
num. 3. 676
Regula, cum non stat per eum.
de reg. iur. lib. 6. quando nõ
procedat. in loc. a primo ad
ultim. nu. 4. 682
Regula cui licet quod est plus
& c. fallit quatuor casibus.
in loco a rat. leg. larga. nu-
mero 12. 454
Regula, quod ubi lex nõ distim-
guit, nec nos distinguere de-
bemus, limitatur. in loco a
abst. nu. 7. 18

- Regula, potest quis ut alius
quod non potest ut ipse, tri-
pliciter limitatur, in loc. a de
tanq. seu respect. numer. 34.
731.
- Remedium l. 2. C. de rescind.
vendit, locum habet in omni-
bus contractibus bonæ fidei,
in loco à rat. leg. larg. nume-
ro. 78. 494
- Remissio in contractibus quan-
do fiat, in loc. a contract. ad
delict. nu. 5. 310
- Ad remotionem unius correla-
tiorum sequitur remotio al-
terius, in loc. a correlat. nume-
me. 4. 166
- Res fiscales uendi uel locari nõ
possunt, nisi plus offerenti.
in loco ab usitat. numero. 7.
655
- Res ex qua solui debet legatũ
alimentorum fauore cense-
tur pro legato obligata, & hy-
pothecata. idem in legato
pro. in loco ab alim. numero
9. 366
- Res immobilis pupilli non est
alienanda, ut alia ematur:
ita nec res ecclesiæ, in loco
a pupill. ad eccles. numero 5.
395
- Res fieri sacra uel religiosa per
pactum potest impediri. in
loco a libert. numero 30.
360
- Res a fine denominatur, in loc.
- auirtut. fin. nu. 3. 86
- Res empta per maritum de pec-
unia uel dote mulieris po-
test uendicari per mulierem,
in loco a doct. ad piam caus.
nume. 6. 372
- Res præsumitur sic se habere
vni uulgus opinatur, ab opin.
vulg. nu. 1. 120
- Res empta ex pecunia pupilli,
licet non eius nomine, effici-
tur ipsius pupilli, in loco pu-
pil. ad eccles. numero 8.
396
- Respublica, ecclesia seu pia cau-
sa æquiparantur, in loco a re-
pub. ad eccles. nu. 1. 397
- Resolutio contractus non dici-
tur nonus contractus. nume-
ro 13. 307
- Responsio quæ fit positionibus
solùm refertur ad id, super,
quo principaliter fit positio,
& non ad enunciatiuè narra-
ta, in loco ab effect. eor. nume-
ro 5. 179
- Reus tenetur ædere sua instru-
menta fisco, & ecclesiæ ad
fundandam eorum intentio-
nem, in loco à fisc. ad eccles.
numero 8. 378
- Rex aut ciuitas superiorem nõ
recognoscens tantam habet
potestatem in subiectos quã
tam Imperator in uniuers. in
loco a plenitud. potest. nume-
ro 3. 815
- Rex

- Rex potest cum filijs suis dispõ-
sare, ut succedant in loco de
tanq. seu respect. numero 8.
718
- Rubricæ an sint authenticæ, in
loc. à rub. nu. 10. 566
- Rubrica quando est contraria
nigro, cui potius standum, in
loc. a rub. nu. 12. 167
- Rubrum quando dispositiuè
possit allegari, in loco a rub.
numero 2. & seq. 562
- Rubrica quandoque inci-
pit per ut, uel per ne, tunc de-
cidit, & habet vim textus. in
loc. a rub. nu. 3. 562
- Idem si contineat orationem
perfectam, & præcipiat uel
prohibeat certum quid fieri,
uel non fieri ibid.
- Scholarium priuilegio non gau-
dent non studentes, licet in-
trent scholas. in loc. ab cry-
molog. nu. 14. 52
- Scientia absque contradic-
tione fauore libertatis, & pæ-
causæ habetur pro consensu
& operatur remissionem pi-
gnoris, in loco a libert. nume-
ro 22. 358
- Scientia absque contradic-
tione fauore fisci habetur pro con-
sensu, & operatur remissio-
nem pignoris, idem fauore
ecclesiæ, in loco a fisc. ad ec-
cles. nu. 12. 379
- Semiplenam probationem ha-
benti non semper desertur
iuramentum in supplemen-
tum probationis, in loco a ve-
rifimil. nu. 6. 105
- Sensus, non uerba, spectandus,
in loco ab etymolog. numer.
5. 45
- Sententia contra pupillum uel
minorem lata rescinditur,
prætextu instrumentorũ de
nouo repertorum, idem si sit
lata contra furiosos, & prodi-
gos. in loco a minoribus ad
furios. nu. 4. 407
- Sententia & transactio in qui-
bus conueniant, & in quibus
differant, in loco a sent. ad
transactio. numero 1. & 2.
321
- Sententiæ quæ lata est pro li-
bertate, standum, in loco a
senten. ad probat. numero 1.
320.
- Sententia, & libellus procedũt
a pari. in loco a senten. nu-
mero 1. 309
- Sententia in quibus debeat ef-
se conformis libello. in loco
a libell. nu. 2. 313
- Sententia lata pro mortuo ua-
let fauore libertatis, & pæ-
causæ. in loco a libert. ad piã
caus. nu. 23. 357
- Sententia lata contra legem ha-
bentem plures intellectus
non est ipso iure nulla; nisi
talis lex sit certo modo intel-
lecta

I N D E X.

lecta per consuetudinem, in loc. a rubro nu. 8. 565
 Sententiæ uerba improprian- tur, ut saluetur mens iudicâ tis. nn. 6. 571
 Sententia lata contra fiscum, ec- clesiam, & piam causam in- defensos propter absentiam suorum aduocatorum, & pro- curatorum, est ipso iure nul- la. in loc. a fisc. ad ecclesi. nu. 5. 375
 Sententiæ rescinditur fauore Rei public. & pupilli, prætextu in- strumentorum de nouo re- pertorum: licet secus sit in priuato. in loc. a republi. ad pupill. nu. 1. 391
 Sententiam confirmare tan- quam sic latam interdum quis potest, nõ tanquam be- ne latam. in loc. de tanquam nu. 27. 731
 Sententia interlocutoria bis cõ firmata est irreuocabilis. nu- mero. 10. 763
 Sententia lata contra minorem indefensum aut ecclesiam, nõn ualeat. in loc. a minorib. ad ecclesi. nu. 7. 413
 Separatarum separata est ratio & per totum loc. a separat. nu. 1. 152
 Sequentia declarant præceden- tia aliquando, & aliquando posteriora derogant priorib. in præamb. nu. 28. 20
 Seruiens per substitutam, uel aliquem loco sui furrogans debet surrogare talẽ, qui sit æqualis conditionis in mori- bus, scientia & peritia. in lo- co a vi surrog. nu. 6. 769
 Serui & monachi æquiparan- tur in loc. a seruo ad monac. numero. 1. & per totum loc. 189
 Fallit nune. 5. pagi. 191. & nu- me. 12. 196
 Serui sicut acquirunt domino, sic monachi monasterio. in lo- co a seruo ad monach. num. 3. 190
 Seruus non potest esse iudex aut arbiter. in loc. a iudic. nu. me. 9. 292
 Similia sunt, quorum est eadẽ qualitas. a simil. numero. 5. 131
 De similibus & connexis idem est iudicium. a simili. nune. 3. 130
 Singulare resoluitur in plura- le. in loc. a vi numer. nu. 8. & seq. 614
 Quæ non profunt singula, nul- ta inuuant. a uerisimil. nune. 4. 105
 Singularis locutio vno conten- ta est: pluralis uero plures e- xigit: & nõ uerificatur in vno in loc. a ui numeri. nune. 1. 3. & 4. 609
 Singularitas in testibus quando

I N D E X

toleratur, neque uiciat corũ testimonium, & quando nõ in præambul. numero. 9. 6
 Solennitas septem testium non est sublata in terris imperij per ca. cum esses. de testam. in loco a rat. leg. larg. nune. 20. 458
 Solennitas requisita in contra- ctu, regulariter requiritur in distractu. in loco a contract. ad distract. nu. 8. 394
 Solum quando cedat ædificio. in loco a milit. ad ecclesi. nu- me. 8. 247
 Solutio trium continuorum re- tro proximorum annorum facit præsumi solutionem re- ditus pro annis præteritis. nu. 3. 734
 Solutio in qua moneta fieri de- beat, si valor augeatur vel mi- nuatur. in loco a rat. cas. con- uers. nu. 3. 586
 Solutio, qua dicitur quid esse speciale, recijcitur, nisi assi- gnetur ratio specialitatis. in loc. a speciali. numero. 2. 623
 Specialia duo circa idem con- currere an possunt. in loco a toleratio. inconuenient. nu. 1. & 2. 789
 Species semper infert suum ge- nus in loc. a spec. nu. 5. 67
 Species præcedens restringit genus, sequens. & nu. sequẽ ti. in loco a generalita. nu. 4. pag. 56. fallit. nu. 9. 58
 Specie posita necessario poni- tur genus, quod præ est illi speciei sed non e contra. in loc. a spec. ad gen. numero. 1. 65
 Specier ad positionẽ sequitur positio generis: & non con- tra. ibid. nu. 2. 66
 Statutum licet caueat q. foror nõ succedat fratri, nõn tamẽ videtur disponere q. fra- ternon succedat forori. in lo- co a contra nu. 9. 161
 Statutum debet interpretari se- cundum ius commune, quan- do aliàs quis indebitẽ dam- num pateretur. in loc. a vi ge- mina. nu. 5. 757
 Statutum prohibens alienatio- nem in non subditum an in- cludat clericos. in loc. a rat. cas. conuers. nu. 2. 587
 Statutum disponẽs idem quod ius commune, an debeat li- mitari & restringi secundum ius commune, an uerõ de- beat intelligi generaliter si- cut loquitur. in loc. a rat. leg. distract. nu. 16. 16
 Statutum uel dispositum in y- no ex correlatiuis, uidetur etiam statutum seu disposi- tum in alio. in loc. a correlat. nu. 3. 156
 Statu.

I N D E X.

Statutum requirēs pro delicto amputationem manus, quō modo intelligatur, in loco a priuat. nu. 6. 211
 Statutum in uenditione trahitur ad locationem, ubi non est contraria consuetudo. in loco. a rat. leg. larg. nume. 78. 494
 Statutum debet interpretari secundum ius commune. quādo aliās quis indebitē damnum pateretur. in loco a rati. legis. strict. numero. 14. 443
 Stipendia militum. clericorum &c. non sunt capiēda pro executione sententiæ nisi in subsidium, deficientibus alijs bonis. in loco a milit. armat. milit. nu. 7. 334
 Stipulari alteri quādo quis posuit factum officialis publici uidetur factum nomine officij. in loco de tanquam. nume 13. 721
 Studiosus iuris in quouis argumēto præcipuè considerare debet, an peccet pœnes aliquam fallaciam: in præamb. nu. 22. 13
 Studiosus iuris debet esse humilis nec p̄sumat iudicare de lege, nisi tota lege perspecta & quare. in præamb. numer. 28. 20
 Stylus curiæ, & mos iudiciorū, qui olim obtinuit, est seruandus, & per totum locum. in loco. a stylo. nu. 1. 664
 Stylus quid. in loco. a stylo. nume. 4. 667
 Stylus & consuetudo sunt diuersa ibid. nu. 5. 668
 Subditus quis propriè dicatur. loco. de tanquam. numer. 24. 729
 Substitutio compendiosa an obliquetur. in loco. a iuram. nu. 25. 843
 Substitutio compendiosa facta a pagano impuberi per uerbum commune, an ualeat omni tempore, tam intra pubertatem, quā postea iure fideicommissi. in loco. a perso. ad tempus. numero 1. 534
 Substitutio non potest esse directa & fideicommissaria. in loco. ab emphiteus. ad cens. nu. 10. 262
 Successores Imperatoris aut papæ an teantur seruare pacta prædecessorum. in loco a plenitud. potesta. nume. 9. & seq. 816
 Successores in dignitate an teantur stare gestis per prædecessores suos. in loco a plenitudi. potesta. numero. 10. 817
 Superlatiuus rem certam & p̄fectam designat in loco a uicom 4

I N D E X.

comparati. nu. 1. 619
 Surrogatum sapit naturā eius in cuius locum surrogatum est, & qualiter procedat. nume. 2. & per totum locum. in loco. a ui surrog. nume. 1. pag. 766. limitatur numero. 20. 779
 Surrogatus in officio uel collegio loco alterius, utitur iure illius, in cuius locum subrogatur. in loco. a ui subrog. nu. 3. 761
 Tacitum haberi pro expresso contingere multis modis. in loco ab express. numero. 8. 216
 Tacitum aliquando plus nocet quā expressum. ibid. num. 17. 220
 Tacitum non semper æquiparatur expresso. ibidem. nume. 18. 405
 Taciti actus non tam latè interpretantur ut expressi ibidē. nu. 19. 222
 Talis quisque præsumitur esse qualis est habitus quē gestat in loco a uerisimil. numero. 7. 107
 Talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant. quod facit ad multa. in loco. a nomi. dignit. num. 3. cum seq. usq. ad fin. 703
 Tantum præscriptum quantū possessum, & non plus. in loco. a concess. anteced. num. 41. 388
 Taxatiua dictio in dispositione fauorabili uidetur tantū excludere casus habētes dissimilitudinē rationis. in loco a rat. leg. larg. numero. 45. 472
 Taxatiua dictio non inducit correctionem alterius legis. ibid. nu. 46. 472
 Taxatiuæ dictionis natura. ibid. nu. 47. 472
 Taxatiuæ dictio negationem includit. in loco a rat. leg. larg. nu. 25. 460
 Taxatiuarum & exceptiuarum dictionum differentia. num. 6. 697
 Tempus mortis inspicitur in legitima, in loco. a legi. patro. nu. 2. 405
 Tempus nec tollit nec inducit obligationem ipso iure. in loco a contrar. nu. 5. 158
 Tempus belli & tempus pestis æquiparantur quoad prescriptionem interampendam & solennitatem testamentorum. in loco. a temp. ad temp. nu. 22. 354
 Tempus celebrati contractus, uel distractus, aut conditionis existentis an attendatur. in loco a contract. ad distra. nu. 10. 306
 Tempus per statutum introducum

etum ad appellationem pro
 sequendam regulabitur se-
 cundum tempus a iure com-
 muni præfixum. in loco a vi
 subrogat. nu. 9. 772
Tempus instantiæ causæ prin-
 cipalis non potest per pactū
 prorogari. in loco a vi sub-
 rogat nu. 10. 773
Tempora interpellata coniu-
 guntur libertatis favore. in
 loco a libert. ad piam causam.
 nu. 16. 354
Terræ steriles minorum an pos-
 sint alienari. in loco a mino-
 rib. ad eccles. nu. 11. 416
Testamentum validum le iure
 speciali eandem vim habet
 ad tollendum primum, quā
 tum validū de iure cō. num.
 nu. 7. 346
Testamentum imperfectum ra-
 tione volūtatū valet favore
 libertatis: & quoad pias
 causas. in loco a libert. nu. 25.
 359
Testator potest indistinctè pro-
 hibere falcidiam & trebellia-
 nicam. in loco a falcidi. nume-
 ro. 3. 275
Testatoris & iudicis facta an
 parificantur. in loco a senten-
 ad testamen. numer. 1. & 2.
 325
Testis de falso non punitur, q-
 uia accessorij mentitur, si in
 principali uerax sit. in loco

a contrar. scilicet numero.
 40. 531
Testibus contraria deponenti-
 bus quibus stabitur. in loco a
 diuersit. tempor. numero.
 4. 740
Textus legis uel canonis est lo-
 cupletissimus testis. in præ-
 amb. numero. 4.
Textus legum & canonum ali-
 quando allegantur in argu-
 mentum, aliquando autem
 simpliciter. ibid. nu. 5. 4
Theologis in controuersijs ori-
 ginem trahentibus a iure di-
 uinō. in loco ab author. num.
 7. 591
Textus an deat restringi per
 rubrum: & contra in loco. a
 rub. nu. 11. 566
Totum infert quamlibet suam
 partem. in loco a tot. nume-
 ro 9. 75
Totum multipliciter dici. ibi.
 nu. 10. 76
Toto posito uel concessō post
 ra censetur quælibet eius
 pars. ibid. nu. 11. 77
Transactio facta post rem iu-
 dicatam an ualeat. in loco a
 uiruram. nu. 24. 842
Transactio super alimentis in
 testamento relicta quando
 ualeat. in loco. a uiruram. nu-
 mero. 13. 835
Trebellianica cessat sicut falcid-
 dia quando hæres soluit unū
 lega

legatum integrum, post-
 quam patrimonium agno-
 uit. in loco a falcid. num 2.
 275
Tria singulariter notanda
 inter contractum cen-
 sualem, & emphyteuti-
 cum. in loco ab emphyteuf.
 ad cens. numero 5. 6. & 7.
 259
Tutor tenetur pupillo de
 eo quod ei acquirere po-
 tuit. & dolo uel culpa non
 acquisiuit. in loco. a pupil.
 ad eccle. num. 6. 395
Tutor, procurator, aut alius.
 legitimus administrator
 non tenetur deposito of-
 ficio, si se obligauerunt no-
 mine officij: secus si no-
 mine proprio. In loco. de
 tanquam. nu. 12. 721
Vasallus & emphyteuta in
 quibus conueniant. Item
 feudum & emphyteusis.
 in loco. a feud. n. 2. cum
 seq. usque ad numer. 41.
 228
Vasallus non debet copulare
 amicitiam cum inimicis
 domini sui: alias priuabi-
 tur feudo. in loco a contra.
 nu. 5. 158
Vasallus & emphyteuta pos-
 sunt committere de re feu-
 dali uel emphyteuticaria
 sine consensu domini. in

loco. a feu. nume. 32. 244
 Non tamen poterunt iura-
 mentum deferre. ibidem,
 nu. 33.
Vasallus uel emphyteuta plu-
 rium dominorum alienās
 rem feudalem; uel emphy-
 teuticam de consensu ali-
 quorum, non cadit a tot.
 ibid. nu. 36 243
Vxor dicitur domina dotis
 in loco ab effectis nume. 5.
 175
Vasallus & emphyteuta non
 possunt incidere arbores
 frugiferas. in loco. a feud.
 num. 40 244
Vasallus propter ingratitu-
 dinem priuatur feudo, &
 libertus reuocatur in ser-
 uitudinem. in loco a libert. ad
 vasallum. nu. 1. 197
Vasallus & emphyteuta pa-
 tiendo præscribi rem feu-
 dalem, uel emphyteuticā
 non præiudicat domino.
 in loco. a feud. numero 28.
 240
Vasallus non tenetur salutē
 domini sui præponere fa-
 luti propriæ: quod secus
 est in seruo. numero 11.
 195
Vasallus & libertus tenen-
 tur alimenta præstare do-
 mino & patrono egentibus,
 in loco a libert. ad ua-
 fallum

I N D E X.

fallum, nu. 14 206
Vasallus & libertus non semper æquiparantur. in loc. a liber. ad vasal. nume. 16. 207
Vasallus aut emphyteuta nõ possunt alienare feudum vel emphyteusim sine cõsensu directi domini. in loco. a feu. num. 4. 229
Vasalli bonis propter delictum publicatis, feudum non censetur confiscatũ. in loc. a libert. ad vasal. numero 11. 205
Vasallo aut emphyteuta mortuis absque filiis dominus directus quibus concedat feudũ sine emphyteuticũ. in loc. a feud. numero. 8. & 9. 230
Vasalli & emphyteuta possunt inter se diuidere rē feudalem: siue emphyteuticariam irrequisito domino, ibi. nu. 10. 231
Vasallus & emphyteuta negantes scienter rem esse feudalem, uel emphyteuticariam perdunt eam. ibi. nume. 12. 232
Vasallus non potest renũciare feudo inuito domino: Idem in emphyteuta. ibi. num. 15. 233
Vasallo aut emphyteuta disponentibus de feudo, & emphyteusi per uiam legati legatario nihil debetur. ibid. num. 16 234
Venditor promittens defendere emptorem in re vendita, de qua defensione intelligatur. in loc. a subiect. mater. numero. 7. 571
Verbum assigno, an importet dominij translatione. numero. 13. 574
Verbum oportet quando nõ importet necessitatẽ. numero. 17. 575
Verbu debet pro potest, & contra. ibid.
Verba enũtiativa non disponunt. in loc. a rat. leg. larg. num. 2. 448
Verba enũtiativa principaliter propter aliud prolata quando probent. in loc. a milit. ad eccles. numer. 3. 345
Verba enuntiativa geminata probant. in loc. a vi geminat. nu. 6. 752
Verba merẽ cõditionalia nõ disponũt. i lo: a cõt. sens. nu. 26. 523
Verba simpliciter prolata restringi debent ad id quod est rationis, ne sequatur absurditas, vel inhumanitas. in loc. ab absurd. numero. 6. 186
 Verba

I N D E X.

Verba generalia debent generaliter intelligi. i loc. a general. nu. 2. 55
Verba intelligenda sunt secundũ conditionem personæ ad quam diriguntur, vel in quam dispositio cõfertur in loc. a subiect. mater. nu. 11. 573
Verba geminata i dispositio ne impediũt restrictione de habilitate. in loc. a vi geminat. nu. 4. 847
Verba quæ alias sapiunt blasphemiam, ex communi vsu loquedi solum sapiunt contumeliam. in loc. ab opin. vulg. nu. 6. 126
Verba enuntiativa quãdo disponunt. in loc. a ui iurã. nu. 28. 844
Verba in dubio ita sunt intelligenda, ut saluetur ratio recti sermonis. in loc. a vi. numer. 3. 607
Verba statuti aliquãdo impropriantur. in loc. a subiect. mater. nu. 8. 571
Verba debent intelligi secundum subiectam materiam in loc. a subiect. mater. numero. 1. 569
Verba quando impropriantur ratione subiectæ materię ibid. numero. 2. & p tot. lo. 570
Verba rogatiua quando stent præcipue. ibid. numero. 3. Verba non debent sophisticẽ intelligi. in loc. ab opin. vulg. numero. 3. 121
Verba adulatoria ad honoratũ directã fauore libertatis inducunt dispositionẽ in loc. a libertat. nume. 13. 304
Verba generalia nõ extendũtur quãdo arguitur dolus alterius: item quando allegatur ignorantia: item nõ extenduntur ad superuenientia de nouo. in loc. a generalit. nu. 10. 59
Verba enuntiativa propterea liud prolata fauore libertatis & piæ causæ disponunt. in loc. a libert. numero. 28. 360
Ex verbis narratiuis legis, vel canonis quando licet arguere. nu. 14. 515
Verborum geminatio, seu actus reiteratio denotat firmitatem propositi. in loc. a vi geminat. numer. 1. 747
Virtus legum indictione & applicatione consistit. in loc. a leg. cessant. numero. 3. 503
Virtus legis consistit in indictione adaptationis, seu applicatione. in præambu. nu. 6. 40
 e a E3

I N D E X.

Ex⁹sis vel consuetudine vi-
uentis præsumitur volun-
tas eiusdem morientis, in
loco a verisimilib. num. 2.
104
Vtilitas publica cuiuslibet pri-
uilegio præferenda est. in
loc. a persona. ad loc. nume-
ro. 2. 536.
Vulneratus absque longo in-
teruallo decedens præsu-
mit ex vulnere decedere.
in loc. ab effect. nu. 3. 175

FINIS TABULÆ.

*Errata insignia in primis folijs ante operis castigationem
iam in emendatè impressis, deprehensa sunt,
sic corrigantur. Numerorum autem
primus, paginam; secundus li-
nearum indicabit.*

Pag. 3. l. 9. prouinde, provide. pa. 7. l. 8. currit in, currit. in. l. 26
omittitur maior propositio, omittitur maior propositio. pag. 15. l. 2. si
ne, sine. l. 11. uocabatur. A sellus, uocabatur A sellus. pag. 16. l. 26.
quotiens, quoties. pag. 33. l. 6. Ioannes, Ioannem. pag. 34. lin. 14.
legatis, legati. ibid. pacem, pacem. l. 16. a rebus, publicis. a rebus pu-
blicis. l. 23. Iustinianus, Iustinus. ibid. primo cum, primo. cum.
l. 27. lege ueluti, lege, ueluti, l. 28. lege ueluti, lege, ueluti, l. 33. An-
tonius, Antonium. l. 36. præscriptis, rescriptis. pag. 35. l. 3. digni or-
do, digni. ordo. pag. 36. in titulo. ORCINE, ORDINE, l. 15. de iudi-
cij, de iudicij. l. 16. etim, etiam. l. 30. Fiermitas, strenuitas.
pag. 36. l. 32. de proximis, de præpositis, pag. 37. in titulo ORCINE,
ORDINE. l. 1. post eam, post eum. pag. 38. l. 3. quam, quem. l. 13.
SYMMARIA LOCVM, SYMMARIA IN LOCVM.
l. 18. digniora, digniora. l. 38. et meminuit Bal. in Auzem, cuius est
meminuit Bal. in Auzem. pag. 39. l. 11. per quæ factum. per quæ factum.
l. 19. legitimo tutela, legit. in to. pag. 40. l. 8. ordine. Rubricarum, or-
dine Rubricarum. l. 12. Em phyteo. puta, Emphyteo. petat. l. 34. mo-
dum dicuntur modum dicunt. pag. 41. l. 12. Franciscus, Francus.
ibid. unde dicam. uide quod dicam, l. 17. definitio ne conueritur, de
finio conueritur. l. 34. disputatur formatur, disputatur: formatur.
l. 19. Panormitanus Ioannes, Panormitanum Ioannem. l. 27. e iam
Paulus, etiam uicitur Paulus. l. 32. Palæus, Palæus. pag. 43. l.
13. male rei, naturales rei. l. 15. 10. quo p3, ex quo patet. l. 28. con-
uenientialis, onuenientialis. l. 38. Stud entis, studentes. pag. 44. l. 6. Ety-
mologia seu a uerbi, Etymologia uerbi. l. 29. proprium in effectu. in
proprium effectu. l. 33. heredi petam, hereditiam. pag. 45. l. 3. di-
spunctionem, Dispunctionum, l. 5. dicta, dictam. l. 10. ratione si-
gnant. rationem signant. l. 19. quod et Erasmo placet Etymologiam,
quod et alijs placet Etymologiam. l. 26. quib. modis re contra, qui-
bus modis re contra. l. 35. Ioannes de Im. l. 2. Ioannem de Im. l. 2.
l. 36.

l. 36. Apofolorum, Apofolum. pag. 46. l. 2. in c. placuit. i. & 2. in
c. placuit 1. & 2. ibid. l. 3. privilegia & Præponat. ij. diftinct. privile
gia. ij. diftinct. l. 28. libro enim 2. libro 2. pag. 47. a ui nominis, a
ui nominis. l. 16. aliquando fui, aliquando fui. l. 32. quod fit infti
tia, quid fit inftitia. pag. 48. l. 3. Homo funt, homo funt. l. 9. debet
corrupte, de Bur. corrupte. l. 18. a nemine, a nomine. l. 27. ff. ad
municipales. ff. ad municip. l. 33. poffum mutari, poffum mutare.
l. 37. Perufco, Perufco, l. 38. Solomon, Salamon. pag. 50. l. 1. di
ftrepata, diftrepata. pag. 59. l. 1. Panormitanus, Panormitano.
l. 23. Anchar. Anchar. pag. 62. l. 32. Canonum, Canon. pag. 63. l.
27. ac oportet, ac ut oportet. pag. 66. l. 19. uiuitq; in, uiuitq; ammis.
l. 23. demortui, demortuæ, l. 26. æque cineribus, atq; c cineribus,
l. 28. exufti, exuftæ. l. 30. & in chiliadibus in adagio, & in adagio.
l. 33. iamè per eum Tomo 2. iamen Tomo 2. pa. 71. l. 38. Deruto,
Destructo. pag. 76. l. 35. indagando, indaganda, pag. 78. l. 20. gene
ralia, generale, l. 24. Mercurio, Mercuria. pag. 86. l. 27. uenalia,
uenalia. pag. 94. l. 30. illam gl. Sal. illam glo. commendat Sal.
pag. 95. l. 32. uiuit quod Pan. uiuit et Pan. l. 33. probandum, &
probandum, p.

P R A E A M B U L A

D. NICOLAI EVERHARDI,
MAGNI SENATUS
Belgici Praesidis, In locos argumen-
torum legales.



SUMMARIA IN PRAEAMBULA
seu praefationem.

- 1 Loci appellantur sedes quaedam e quibus in rem quamvis confirmandam vel refellendam necessaria vel probabilia ducuntur argumenta.
- 2 Argumentum est quicquid quocunque modo rei dubiae de qua disputatur, fidem facit.
- 3 Arguendo & disputando veritas inveniuntur.
- 4 Textus legis vel canonis est locupletissimus testis.
- 5 Textus legum & canonum aliquando allegantur in argumentum, aliquando autem simpliciter.
Virtus legis consistit in inductione, adaptatione, seu applicatione.
- 7 Argumento cognoscitur quod liquido constare non potest. In incertis, non in certis locis est coniecturis.
- 8 Indicia probabilia, & praesumptiones violentae in quibus sufficientiunt.
- 9 Singularitas in testibus quando toleratur, neque vitiat eorum testimonium, & quando non.
- 10 Argumentationis quatuor sunt species, scilicet syllogismus, enthymema, inductio, & exemplum, & quae sint earum definitiones.
- 11 Libellus procedit omisso medio, quando alias subauditur & praesumitur a iure, & est quasi quidam syllogismus.
- 12 Inductio quid, & quis eius usus.
- 13 Iuriconsultus quaerit de iusto & iniusto.

A Quod

- 2
 14 Quod quis de iure verum esse dicit, id probare debet allegando
 textum expressum, vel inducendo textum in argumentū per
 aliquem locorum legalium.
 15 Arguitur in iure triplex: nempe lege, ratione, & exem-
 plo.
 16 Ratio est lex quedam tacita, insita mentibus hominum.
 17 In disputationibus validius & urgen-ius argumentum in fine
 referendum est.
 18 Optimus & efficacissimus modus cōvincēdi aliqū est per retorci-
 tionē & legem propriam.
 19 Doctor qui consuluit in causa aliena, tenetur illud consiliū se-
 qui in propria.
 20 Modus optimus convincendi adversarium.
 21 Quaratione quævis argumenta in iure facile solvi possunt.
 22 Suidiosus iuris in quouis argumento præcipue considerare debet
 an peccet penes aliquam fallaciam.
 23 Fallacia seu cavillatio quid sit, & sit inuolens modis. 24.
 29 Disputans non debet extra propositum vagari, alioquin audit,
 Amice quod aus, imperinens est, nec etiam iracundia vel sto-
 machatione inualefcere debet. 26.
 27 Studiosus iuris debet esse humilis, nec præsumat iudicare de le-
 ge, nisi tota lege perspecta, & quare. 28.
 28 Sequentia declarant præcedentia aliquando, & aliquando poste-
 riora derogant prioribus.
 29 Intelligentia dīctorum ex causis dicendi assumenda.
 30 Allegationum & remissionum uisionis triplex fructus.

SCRIPTVRI de locis legalib. iuris candidatis nedum
 vtilibus, sed summē necessarijs (de quib. obiter scribit
 Bal. in l. conuentulam. C. de epis. & cleri. Speculator in
 tit. de disputa. & allegatio. in §. post hoc, Albericus de
 Rosate in dictionario, & frater Arnoldus de Roterodā
 in suo remissorio, magis autem exacte Cicero in Topi-
 cis, & post hunc Boetius, Fabius Quintilianus in libris in
 stitutionum oratoriariū, & Rodolphus Agricola in insigni
 opere suo de inuentione Dialectica) pauca quædam ex
 Caij iure consulti sententia præfabimur: ne, si re tam ar-
 dui in illotis (quæ aiunt) manibus aggrediamur, rudiores
 ado-

- 3
 adolescentuli in ipso statim portu impingant, atq; a le-
 ctione resiliant.
 1 AC PRIMVM † quidem nouerint studiosi, locos à no-
 bis appellari sedes quasdam ac præptuaria, è quibus ceu
 receptac. ac thesauris quibusdam, in re quamuis cōfirmā-
 dam refellendæue, necessaria uel probabilia ducuntur ar-
 gumēta, licet alioqui loci uocabulum plures alias habeat
 significationes, ut uidere licet per gloss. quæ est i extraua
 2 ganti, Prouinde, de senten. excommu. Deinde † argumē-
 tū esse, quicquid quocunque modo rei dubiæ, de qua dis-
 putatur, fidem facit, quæ definitiones cōsentiant cū ijs,
 quas Aristoteles, quas i topicis, Cicero, & post eū Boëti-
 us, quas Fab. Quintilian. quas Rodolphus Agricola, quas
 Perotus, Calepinus, gl. Bal. Sali. Pa. de Cast. & doct. in ru-
 brica, C. de proba. & Bal. i d. l. cōuenticulā aliqūe suis in
 locis tradūt. Neque repugnat Vlpianus i l. si duo patroni,
 §. Marcellus, ff. de iurei. & idē Vlpia. in l. diui fratres. ff.
 de iure patro. idēq; Vlpia. in l. j. ff. de quæstio. Id etiā cōfir-
 mat etymologia, si Isidoro & Gregorio nono pōtifici ma-
 ximo credimus, dicitur. n. secundū eos argumētū, quasi ar-
 gurē inuentū capitu. forus, de uerb. significa. his ad stipu-
 latur l. de tutela, iuncta gl. C. de positi, & l. ad inuidiam, cū
 gl. C. qd met. causa. Vel, ut alij uolūt argumētū est pba-
 3 bile inuentum ad faciendā fidē, arguēdo † enim & dispu-
 tando ueritas inuenitur. capit. graue, xxxv. quæstio. ix.
 l. numerum. §. mixta. ff. de mune. & hono. & l. per hanc, in
 fine, cum ibi notatis per Salic. & docto. C. de tempo.
 appell. Fieri enim non potest, ut lateat ueritas tot oculis
 spectata, totq; in sinuata sensibus, ut in simili eleganter
 dicit Imperator Iustinianus in l. hac consultissima, in fi-
 ne, Codice qui testamen. face. poss. & quia lege fir-
 mius nihil esse potest, danda est opera, ut legem adiutri-
 cem & testem semper habeamus, teste Cicerone in
 fine Topicorum, & illic post eum Boetio, nam textus
 4 † legis aut canonis est locupletissimus testis, ubi cla-
 re decidit id ad quod adducitur, imò id de quo con-
 fiat solum à contrario sensu canonis uel legis uideatur
 apertissime constare. tex. est meo iudicio singularis in
 A 2 lege

4 lege si quis locuples, digestis de manumif. testamen. Ve
 5 rum sciendum est, quod † textus legum, & canonum ali-
 quando allegatur in argumentum, aliquando autem sim-
 pliciter. In argumentum, quando lex allegata uel canon
 non expresse decidit casum ad quem allegatur, sed indu-
 ci uel adaptari potest per aliquē ex locis, de quibus infra.
 6 Siquidem † uirtus legis cōsistit in inductione, adaptatio-
 ne, seu applicatione, ut est tex. singularis in l. non solum,
 §. qui primipilum, ubi & Baldus nota. ff. de excusat. tuto.
 & uult idem Bald. in repetitione l. petens, in x. columna
 C. de pactis. item in leg. athletas, §. ait prætor, ff. de his q.
 notan. infra. præterea Ludouic. de Roma in singularibus
 suis, singulari 641. & doctor. sæpē alibi. huic pertinet, & l.
 scire leges, ff. de legibus. & capit. Marchion, & Basildes. j.
 quæstion. prima. item l. nominis, & rei. §. uerbum ex legi-
 bus, cum gloss. ff. de uerborum significationib. Hinc uide-
 mus gloss. quam ordinariam uocāt. freq. ueter uti his uer-
 bis, argumēto legis, facit lex, uel his uerbis, ad hoc induci-
 tur lex, & c. ubi uerō lex allegata uel canon expresse deci-
 dit casum de quo est quæstio, debet allegari simpliciter,
 & non in argumentum, ita magistraliter dicit Panor.
 in capit. causam quæ, in fine de offic. delegat. & uolunt
 Ioan. Andrea. & Panor. in capit. j. de pactis, & idem Ioā.
 Andr. in addition. ad Specu. in princip. circa 6. columnā i
 additione quæ incipit, non eget argumento, ubi Specula-
 torem lepidē, & curialiter taxat. idem etiam uult Autho.
 Corsetus i singulari suo 37. pro qua theorica adduco tex-
 tum pulcherrimum in l. non omnes, §. à Barbaris, ff. de re
 7 militari, qui dicit argumento † cognosci quod liquidō cō-
 stare non potest. ad idem etiam allego text. in l. sin autē,
 §. si homo, ibi, id quæ ex senatusconsulto colligi potest. ff.
 de rei uendi. & tex. in l. arboribus, §. de illo, in uersic. idē
 tractat, ibi, colligi posse. ff. de usufructu, & tex. in l. prima
 §. illud sciendum, ibi, aptari, ff. usufru. c. quemad. caueat.
 Ad hoc et facit l. si cui, in fine. ff. de seruitu. titu. generali,
 & l. si ædes meæ, ff. d. seruitut. urb. prædi. & l. 2. circa finē
 ibi, pro sententia Iuliani facit. ff. si seruitus uendic. & l. cū
 quedam, ibi, tam optimo exemplo argumentari, C. de ad
 mini

ministratio. tuto. Pro isto etiam facit c. ad apostolicę, ibi,
 eidentibus argumentis, cum ibi notatis per Archid. &
 Io. And. in nouella de re iudi. lib. 6. & c. pro humani, ibi,
 probabilibus argumentis, de homicidio eod. lib. & l. qui
 filium, in fi. ff. ad Trebel. item l. si usufructus, in princip.
 ff. quando dies lega. cedit. cum infinitis similibus, quæ
 magis esset laboriosum enarrare, q̄ subtile aut necessa-
 riū. Rō at præmissorum est, quia Venuleo Iureconsulto
 8 teste i incertis, † nō in certis locus est coniecturis, l. con-
 tinuus, §. cum ita in fine, ff. de uerborum obligationib.
 Porro istud est utile ad probandum crimina occulta,
 quæ liquidō constare non possunt, ut sunt, furtum, adul-
 terium, conspiratio, & similia, quæ testim fieri consue-
 runt, in talibus enim, & similibus sufficiunt indicia pro-
 babilia, & præsumptiones uiolentæ, ut uult Hostiens. in
 summa, in tit. de filijs præsb. §. 1. circa medium, per d.
 §. à barbaris, & c. afferte, de præsumptionibus. cum alijs
 iuribus per eum allegatis, & idem uolunt Alber. & fra-
 ter Arnoldus ubi supra, idemque est de mente Baldi in
 l. quicumq; C. de seruis fugitiuis, ubi per illū textū, & q̄
 dam alia iura dicit, quod in secretis delictis, tractatibus,
 ac consilijs, propter probationis difficultatem perueni-
 tur ad torturam seu quæstionē, & nonnūquam ad codē
 nationem, & absolutionem ex solis argumentis seu in di-
 cijs, si sint ita cetta, ut uix denegare sufficiat, & idem ui-
 detur uelle Baldus in l. milites, C. de q. cui congruit no-
 tata per Baldū, & Salicetū in l. finali, C. de probationib.
 qui dicunt, ex indicis indubitatis per legē approbatis,
 posse quem damnari, quos refert ac sequitur Alexāder
 de Imola in l. absentem: in apostillis ad Bar. ff. de penis,
 plura autem notabilia exēpla indiciorum indubitatorū
 uide per Gandinum maximum practicum in suo libello
 maleficiorum in rubrica de præsumptionibus, & indi-
 cijs indubitatis, ex quibus condemnatio sequi posset, &
 per Bartol. in l. finali, ff. de quæstionibus. Hinc etiam sin-
 gularitèr dicit Salicetus in l. 2. in fine, C. de custod. reo-
 rum, & ante eum Bartolus in l. unius, §. 1. ff. de quæst. q̄
 quando indicia sunt urgentia, etiam si non superueniāt

noua iudicia semel totus poterit iterato torqueri, secus si iudicia sint leuia, & non multum uigentia, & dicit ita obseruari in practica, quod uerum est, dum tñ quis non torqueatur ultra bis uel ter, ut pulchrè inquit Paulus de Cast. in consi. suo 197. incipiente, uisa inquisitione, circa finè, in antiquis. Hinc èt est, qd̄ in talib⁹ delictis secretis, q̄ ex varijs apparatus seu præparamentis essentia capiunt, & non in uno momento uel loco, qualia sunt, conspiratio, coniuratio, tractatus, & eiusmodi, testes singula res probant, nec singularitas hoc casu uitiat, ita sentiunt glossæ, & doctor. in similibus casibus notatis 16. quæst. 4. uolumus, super uerbo monstraueris, & tertia quæst. nona, nihilominus, super uerbo simul, deinde Hostiensis, Ioãnes Andreas, & alij in c. qualiter, & qñ el 2. de accusationibus. ad hæc glo. in l. ob carmen, §. finali, ff. de testib. item Spec. in ti. de teste, §. iã de interrogatorijs in uersi. item de tempore. & in uersi. quid si vn⁹, & in pluribus alijs uersiculis ibidem. Quin, & Petr⁹ Anchoranus hac de re pulchrè scribit in consi. 439. cui⁹ initium est, in Christi, &c. ex prædicta facti narratione, &c. in 4. col. quod fac memoria teneas. Porro qui ad plenum instrui uolet, quando † singularitas in testibus toleretur, neq; uiciet eorum testimoniũ, & qñ nõ, is uideat canonũ doctores præsertim Fel. in declaratione, c. licet ex quadam, de testibus: Hippolytum de Marfilij singulari 114. & plenè per Alex. de Imo. in consi. 72. primi uoluminis, incipiente, inspecto diligenter processu.

10 Secundo † sciendũ est iuris studiosis, quatuor esse argumenti spēs, nēpe syllogismũ, enthymema, inductione, & exemplum. Est aut̄ syllogismus orõ, in qua quibusdam positis, & concessis necesse est aliud accidere per ea que posita sunt, & concessa. Et constat ex maiori, & minori, & cõclusionem, seu (ut Cicero uocat) complexione. Porro syllogismus siue ratiocinatio (nam sic à Cicerone, & Rodolpho nominat) est pfectissima argumentorũ forma, & consequentia planè necessaria. eius potes uidere exẽplũ in Authentica ingressi, cũ ibi nota, à Bal. & Docto. C. de faci. of. ecclesijs. & in l. pignus, C. de pignoratitia actio.

ubi

ubi Bar. dicit esse in Barbara, itẽ in gl. Lanica, §. 1. in tertia lectura, ff. si quis ius dicẽ. nõ ob. licet ualde impertinẽter ad illũ rex. ut ibi bene declarat Zasius. Syllogismo proximi est enthymema. Et enthymema quædã est orõ i qua nõ omnibus præmissis antepositis festinata inferit conclusio, & ex uniuersali cõcludit particulariter seu minus uniuersaliter, diciturq; syllogismus imperfect⁹, qualis est hic. oẽ aial currit, ergo omnis homo currit in hac est argumentatione omittit hæc minor ppositio, omnis homo est animal, quæ, si interferatur, perfectissimus erit syllogismus. Hac argumẽti spẽ sepe numero utitur Imperator Iustinianus, ut patet in l. si qs in conscribendo, C. de episc. & cle. & in d. l. cum quædam, & ibi gloss. notat. item Vlpianus iuriscõsultus in l. omnes, §. Lucius. ff. de his quæ in frau. cre. ubi singulariter probatur, q̄ libellus † procedit omisso medio: quãdo alias subauditur, & præsumitur à iure. est autẽ libellus quasi quidã syllogismus, ut notatur in l. i. ff. de edẽdo. Ad hæc Papinianus in l. pater in stiruto, in prin. ff. de captiuis, & postli. re. & ibi Zasius talem argumẽtatione uocat concisam. Sic etiam uidemus interdum omitti maiorem propositionem, & solum poni minorem, & conclusio nem, ut est tex. in l. i. ubi & Bar. notat. ff. si certũ petatur. & meminit eleganter Aulus Gel. noctium Articarum lib. 2. cap. 8. & potest poni exẽplum familiare in isto enthymemate. Omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia, in quo qmittitur maior proposito, hæc. f. omne animal est substantia, quæ si adiceretur, iam perfectus esset syllogismus. Inductio † autem est argumentandi ratio naturæ proxima, qua è singularibus uniuersale colligitur seu ut alij loquuntur, a singularib⁹ seu particularib⁹ sufficienter enumeratis ad uniuersale fit pgressio, ut Socrates currit, Plato currit, & item ceteri, ergo omnis homo currit. Inductione aut̄ omnes artes repertas esse uerissimum est, Comparatis. n. multis, quæ assiduus rerum usus suppeditabat exemplis, uniuersalem quandam regulam statuerunt ueteres: ut cum uiderent Medici uinum Chium, itẽ Smyrneum, item Phalerum, calefaciendi uim habere, collegunt inductione quandam regulam, uinũ natura calefac-

A. 4 re

re: Sic & iurifconsulti uidentes filium liberari à potestate patris per emancipationem, per mortem naturalem, item per mortem civilem patris, Institut. quibus mo. ius pa. po. solu. cum similibus, & non comperietes inter modos quibus soluitur patria potestas, furorem, constituerunt regulam, per furorem patris superuenientem filium non liberari à potestate patria. Ita arguit Vlpianus iurifconsultus in l. patrè furioso. ff. de his qui sui uel alieni iuris sunt. Simili modo arguit etiam Paulus iurifconsultus, si non fallit inscriptio, in l. obligationum fere. §. placet. ff. de actio. & obligatio. Cum enim obligatio certis modis tollatur ipso iure, puta solutione, nouatione, acceptilatione, & quibusdam alijs modis, Institut. quibus mod. toll. obli. per totum, cum gloss. singulari, quæ illic circa finem tituli habetur: & non reperiatur inter illos modos, tempus, colligitur regula, quod tempus non est modus tollendæ obligationis ipso iure, ad quod quotidiè allegatur ille text. Breuiter, quicquid usu deprehensum in artem coactum est id inductione collegit ratio qua plurimum est usus Socrates, ut meminit Cic. in Topicis. Huc pertinebunt ea quæ dicemus infra in loco à partium enumeratione, & quæ notat glo. & doctor. in rubrica, de regul. iur. libro 6. & quæ notantur in gloss. l. 1. ff. de regulis iuris, & hinc recte dixit Rodolphus Agricola libro 2. capite quinto de inuentione dialectica, artes omnes paulatim & per incrementa repertas esse: prima autem ininitia à sensuum obseruatione profecta esse, hoc ipsum declarans per exempla. Exemplum autem est argumentandi ratio, qua de uno particulari concluditur aliud particulare, propter aliquod simile inter ipsa repertum. Hac aut argumenti specie frequentius quam cæteri iurifconsulti utuntur tamen si nõ raro, & ille in legi. reperiatur, l. non possunt. l. nam ut ait Pedidus, & l. de quibus, ff. de legibus, & d. l. diui fratres, & præalle. l. si ususfructus, ad quod faciunt ea, quæ dicam infra in loco à simili, a pari, a minori, a maiori, a feudo ad emphyteusim, a milite armate militis ad militem celestis militis, & in pluribus alijs locis sequentibus.

TERTIO

Tertio nouerit studiosus adolescens, quemadmodum grammaticus de latinitate sermonis, & dialecticus de u. 13 ro, & falso disputant: ita iurifconsultum ¶ de iusto deq; iniusto querere. Hinc est quod semper queritur quid iuris? æqui. l. boni & iusti. Quod ¶ at quis de iure uerum esse dicit, id probare debet, quia erubescimus sine lege loqui §. consideremus, in Aut. de triente, & semisse, col. lat. 3. cum similibus. Neq; n. uel in arguendo, uel in proponendo, uel soluendo creditur asserenti, nisi alleget textum expressum, uel inducat textum in argumentum per aliquem locorum, de quibus infra: de qua re dicemus latius infra in loco à lege cessante, & in loco à simili.

15 Quarto, sciat lector, quod in iure ¶ arguitur tripliciter nempe lege, ratione, & exēplo, de quo habes textum peculiararem in c. nouit, & ibi Ioan. And. & docto. notant, de iud. & bonum textum in c. uenerabilem. ubi & Io. An. & Ioan. de Imo. meminerunt, de elect. Porro lege dupl. arguitur: affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè, cū pro casu de quo est questio adducitur lex expressa uel scriptura autētica euidēs. Negatiuè, à dispositione legis cessante, de quo uide quæ dicam infra in loco à lege cessante. Ratione argumēta mur cum deest lex expressa, & tñ rō naturalis aliqd. dicit, l. fluminum, §. adijcitur uers. uitium, ff. de damno infect. & l. liberorum, circa finē ibi, natura nos docet, ff. de uerbo. signific. & l. nam hoc natura, ff. de cōditione indebiti, & l. cum ratio, in princ. ff. de bonis damnatorum, & c. secundo requiris, & ibi Panormitan^o de appellationibus, & bona gl. in c. consuetudo 1. dist. & textus notatu dignus in l. scire oportet, §. sufficit, ibi, ex ipsa naturali iustitia, & ibi Bald. notat, ff. de excusa. tu-

26 torum: nec mirum si ratio est tantę uirtutis, quia rō ¶ est anima legis, & lex quædam tacita insita mentibus hominum, d. l. cum rō, & hinc alibi dicit tex. q. rō, ueritas, & Deus æquiparantur, c. qui contempta, & cap. frustra, 6. distinctione. Exemplo autem arguitur ab autoritate, quod procedit etiam in exemplis paganorum, non tantū Christiānorū, ut est tex. pulcher in c. quæsta, & ibi Archi. no. 13. q. 2. & bonus tex. in c. sacerdotibus, & ibi Dominic^o

-HO

notat *ii. q. i. de quo uide qd̄ dicam latissimè infrà in loco ab autoritate. Arguitur et exemplo ab uno particulari ad aliud propter aliquod simile repertum in ipsis, ut dixi supra. Nullus autem est argumentandi modus, qui non ad aliquem horum trium reduci possit, id quod diligens lector facile deprehendet.*

17 Quinto meminerint iuuenes, in disputatione † ualidius & urgentius argumentum in finem seruandū esse, de hoc habes *tex. in c. 2. ibi;* ad hanc autem sententiam astringendam illud potissimum inducit, & c. de summa trin. & fide cathol. & ibi hoc notat Iohannes de Im. quod. n. ultimo dicitur magis cordibus hominum infigitur, & melius memoriæ commendatur, capit. liquido, iuncta glo. de consecra. distinct. secunda, & commemorat Specu. in tit. de disputa. & alleg. §. post hoc, in fine, cui satis consonant Cicero, Fabius, Rodolphus Agricola, & alij, uolentes firmissima argumenta in principio, & sine locanda esse, debiliora, uelut in medium agmen recipienda. Porro utrum necesse sit, argumentum in propria forma resumere, an non, uideo multos superstitiose querere: ego putoem satis esse, si rei positæ sententiam repetas, idque probatur in capit. relatum, iuncto cap. præcedenti de cle. non resi. & uult expressæ Panormitanus in dicto capite relatum, & in capit. abbate in fine, de uerbor. signifi. huc spectat etiã scire leges, supra alleg. cum alijs plurimis: interdum tñ uerba æquipollentia non sufficiunt sed requiruntur formalia, ut uidere poteris infrà in loco ab æquipollentibus, ubi reperies satis plenè, qñ æquipollentia sufficit, & quando non, & per Felin. in c. traslado, de constit. & per eundem in capite, humanum genus, 1. dist. & in locis per eum commemoratis.

18 Sexto sciendum est, qđ † optimus, & efficacissimus modus conuincendi aliquem est per retorcutione, & legem propriam, dum scilicet retum ab aduersario porrectum in eum retorquetur, suoque ipsius gladio iugulatur. Ita probat textus in cap. in omni negotio, & ibi hoc notant Hoff. Io. And. Io. de Imol. Panor. & Doct. de testibus, & est bonus *tex. in cap. qui sincera, 45. dist. & pulcher *tex.**

in l.

in l. sed an ultro, ff. de negocijs gestis, & pro hoc faciunt notata in l. 1. 2. & 3. per totum titulum; ff. quod quisque iuris, & maximè notata per Angelum in d. l. 1. §. si quis 9 apud, ubi singulariter dicit, quod doctor † qui constituit in causa aliena, tenetur illud consilium sequi in propria, circa quod tamen uide, quod pulchrè scribit Alexand. de Imol. in excusationem cuiusdam doctoris, qui consuluit, quendam debere damnari ad mortem in consilio suo 19. septimi uoluminis, incipiente, domini redemptoris, & c. circa primum dubium, & c. De isto et uide tritum exemplum apud Aulum Gellium, noctium Atticarum libro quinto capite 10. de Protagora, & Eua thlo. quod notius est, quam ut explicari debeat, cuius etiam meminit Zasius in l. in ratione, §. quod uulgo, uersiculo, quid tamen dicemus, ff. ad legem Falcidiam, ubi bene explicat, quando procedit syllogismus cornutus, seu argumentatio bicornis aut complexiua, & quando non. Item habes aliud exemplum apud eundem Aulum Gellium, libro 9. capit. ultimo. Item aliud non illepidum apud eundem libro 10. capit. 27. & aliud apud eundem libro 15. capit. 9. Præter hæc apud Matthæum capit. 21. ubi piissimus Iesus Saluator noster proposita parabola duorum filiorum, & sequenti responsionem scribarum, & pharisæorum contra ipsos retorquet. uide etiam exemplum per Franciscum Curtium, in consilio suo 2. & per Salicetum in repetitione, l. ea quidem in materia inquisitionis, C. de accusat. & per glossam, in l. inter dum, ff. de conditione indebiti, & sæpe alibi. Itaque sis cautus, ne quid proponas, dicas, uel loquaris, quod contra te retorqueri possit, nam teste Imperatore Iustiano in l. 2. C. de ueteri iure enucleando, multo utilius est pauca idonea proloqui, quam multis inutilibus homines prægrauari, & omnino tacere præstat, quam ea effutire, quæ iure reprehendi possunt, uel contra loquentem retorqueri, iuribus præalle. iuncta l. expressa nocet, ff. de regulis iuris, cū similibus, & hinc Marcus Antonius orator dixit se orationem nullam scripsisse, ut si quid superiore iudicio actum, si quem postea defensus esset, noceretur.

etiarum

- curum foret, nō dictum à se affirmare posset, ut refert Valerius lib. septimo capite 3. cui titulus, Vastre dicta aut facta: & de retortione plura in l. qđ fauore, C. de legibus, & in regula, qđ ob gratiam, de regulis iuris libro 6.
- 20 Pariformiter optimus ꝑ modus conuincendi aduersariū, est per interrogationē, ut. si. interrogos eū, & ex rñsione sua eū cōuincas. Huius hēs ex eplū apud D. Marthē i. d. c. 21. nā illic dominus Iesus uolens confundere Iudæos, insidiosē, & calūniosē à se sciscitantes, quanā autoritate faceret ea, quæ tū faciebat, vicissim illos rogauit, baptismum Ioānis ē cęlo ne censerent esse, an ex hominibus. At illi uidentes id quod dicebat dñs Iesus perplexum esse, dixerunt, nescimus, quibus tunc à Domino Iesu responsum est, nec ego dico uobis quia autoritate hæc faciam. Idem fit, & in duabus sequentibus parabolis, & inc. sequenti circa finem, ubi uide. Est etiam ad hoc propositum bonus tex. in c. quo iure, & ibi Præpositus dicit hæc esse euidentissimam uictoriā, 8. dist. Ne tñ decipiaris & ut cautior circa hæc reddaris, uide Gellium libro Notium Atticarum 16. capite 2. ubi docet quē admodū captiosis interrogantibus sit respondendum, si tñ eis respondendum sit prout non, ut dicit glo. Bar. Bal. & doct. in l. qui iurasse, §. si pater, ff. de iureiuran. Ad hæc eūdē Gellium libro 18. cap. 2. & c. 13. Vide etiam gl. & Doct. in cap. 2. super uerbo, rationabili, de confessis, lib. 6. & in c. cupientes in principio, super uerbo, malignantium, de cle. eo. li. quibus in locis satis plenē reperies.
- 21 Septimo scire oportet, omnia ꝑ argumenta facile solui posse, si attendatur quæ his uersibus continentur, Causa, locus, tempus, persona, rigor, nouitas quæ; Antiquum bonitas, uero, consilio, præcipio quæ. His si iungatur permissio, ius uariatur. Quos uersus declarat Speculator, in d. §. post hoc, in uersu. & generaliter, ubi etiā declarat, qđ ferē omnia argumenta in iure soluuntur aut ꝑ fallaciam æquiuocationis, aut per fallaciam accidētis, aut per fallaciam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, quem uide, quia ponit diuersos modos soluēdi argumenta in iure: uide etiam Odofredū, & Bal. in proemio dige-

- algestorum in principio, & Odofredum in l. unica, C. de nouo Codice componendo, qui mira quadā dexteritate instruit, omnem argumentā diuim aliquo de tribus modis posse repellere, & declinari, scilicet per aliter, per aliud & aliud, & per secundum quid non simpliciter. Non autem sunt omnia argumēta unica solutione tollēda, ut faciūt imperiti chyrurgi, qui uno collyrio omnium oculos curare nituntur. Ita probat textus in cap. finali, iuncta sua uulgari, & familiari gloss. 29. distinctione. non enim potest unica aliqua uniuersis morborum generibus salubris esse medicina, nec ad diuersa iura una solutio, sed ex causa, persona, loco, tempore, & alijs supra commemoratis singula sunt consideranda, cap. sciendum, & sequenti, eadem distinctione, & l. aut facta, ubi est textus notatu dignissimus, ff. de pœnis, & faciunt notata per glosam, & doctores in c. finali de transactionibus, unde & uulgariter dicitur, distingue tēpora, & concordabit scriptura, l. apud antiquos, C. de furtis, & cap. si peccauerit, ij. quæstione 1. cū similibus. Hinc etiā uulgo dicitur, quod uerba debent intelligi secundum materiam subiectam, & quod in omni ratione considerari debet persona loquētis, & persona ad quam sermo dirigitur, l. si uno, in principio. ff. locati, l. plenum, §. equitij, cum ibi nota. per Bartolum, & Bald. ff. de usu & habitatione, & c. solitæ, de maioriore, & obediētia, qui sunt textus ad hoc notabiles, de quo uide qđ plenius dicam infra in loco a subiecta materia.
- 22 Octauo sciendum est, quod ꝑ studiose præcipuē cōsiderare debet, an argumentum peccet penes aliquam fallaciam, turpe est enim & ignominiosum decipi per aliquā fallaciam. Quæ obrem ut circa hoc utcunque instruaris, & reddaris cautior, uolo te scire, id quod dialectici fallaciam uocant, apud Iurisconsultos cauillationem nomina
- 23 ri, quæ (si Perotto, & Calepino credimus) est ꝑ subdola ratio, quam consicij nobis mendacij, uincendi tamē causa proferimus. Pro quibus facit, l. si calumniēt, in principio ff. de uerbo. signifi. Secundum autem Iulianū Iurisconsultum in l. ea est natura cauillationis. ff. de uerb. significat. Cauillatio est ab euidenter ueris per breuissimas mutatio-

nes ad ea quæ sunt euidēter falsa, disputationis pductio. Alibi autē glo. vocat fallaciā deceptionem, vt Institū. de obliga. in princip. & in l. cum hi. §. si p̄tor. ff. de transact. Apud Græcos autem cauillatio dicitur sophisma, ut patet ex definitione Iureconsultorum modo citata, quam restituit Alciatus lib. prætermissorum 2. circa finem. Por
24. tō quia hæc mutatio fit † multipliciter, aliquando in dictione penes significatum, aliquando in oratione penes significatum, aliquando penes accidens, aliquando ex minus sufficienti inductione vel conueritibilitate, aliquando à diuisis ad coniuncta, aliquando à coniunctis ad diuisa aliquando à quid in quale, aliquando à tali secundum quid ad simpliciter tale: iccirco alia & alia cōmittitur fallacia. Nam quando fit mutatio in dictione penes significatum, committitur fallacia æquiocationis, vt in illo sophismate, omnis canis est latrabilis, sydus cœlestis est canis, ergo sydus cœlestis est latrabile, de quo p̄ glossam in l. quoties in stipulationib. ff. de verborum obligationib. & in illo sophismate, quicquid currit habet pedes, de quo per glossam in l. 2. ff. de officio proconsulis & legati, & uide elegans exemplum apud Aulum Gellium libro primo noctium Articularum capite quarto & plura exempla per glossam in dicta. l. ea est natura cauillationis, & in glo. l. 3. ff. de usufructu. Quando autem fit mutatio in oratione penes significatum, committitur fallacia amphibologie, vt in hoc sophismate, quicquid ē Nicolai possidetur a Nicolao, iste liber ē Nicolai, ergo possidetur a Nicolao, de quo per glossam in d. l. quoties in stipulationibus, & in illo sophismate, uerum est panē comedere canē de quo p̄ glo. in l. fundū cuius ff. de euitationibus, & p̄ glo. in l. librorū §. penulti. ff. de legatis. 3. & p̄ glossam in l. si sub conditione. ff. de acceptila. Itē & i illo, Cato iniuste criminatur, incertum est enim, an ipse ab alio criminetur, an ipse alium, de qua fallacia amphibologie etiam cōmementat glo. in l. cum filium, C. de inofficio. testamen. & in l. & si ex modica. ff. de bonis liber. & sæpe alibi. Habet autem locum hæc fallacia amphibologie, quādo cunq; propositio uel oratio variè potest itelligi, siue id ueniat ex diuersa ratio

sa ratione distinguēdi, seu (ut nostri loquuntur) punctuā di, sine alia ex re. Exemplum primi, ut in l. nemo Iudæorū & ibi Alberic. de Rosate notat, C. de Iudæis, & i ca. 1. iuncta sua singulari glossa i uerbo clericū, & ibi Dominicus & alij doctores notāt, de tēpo. ordi. libro vj. & patet in illo uersu, Porta patēs esto nulli claudaris honesto, si punctū colloces ante uel post dictionē nulli, prout fecit Abbas Robertus, qui p̄pter hoc fuit priuatus Abbatia sua ut refert Alberic. de Rosate in dictionario, in uerbo pūctus, & indicat ille notissimus uersiculus, Vno pro puncto caruit Robertus asello, id est, monasterio quod uocabat. Afellus patet etiam exemplum ibi, Interficere reginam bonū est timere nolite, Collocando punctum ante uel post uerbū timere: & illic. ibis redibis, non subijcietis, distinguendo ante uel post dictionem non, quod fertur à genio quopiam, fuisse dictum domino Florentiæ, qui in hoc confidens iuit ad bellum & succubuit. Exemplum secundū, ut in l. uxores, in fine, iuncta glo. ff. de his qui notā. infra. & i dicta. l. cū filium, iuncta gl. cum alijs supra citatis. Porro huiusmodi fallacijs uti solent dæmones dū reddunt oracula. undē refert Albericus de Rosate in dicta l. nemo Iudæorū, quod dæmon quidam domino Alberto, Scoto domino ciuitatis Placetiæ sciscitātī de statu suo respōderit hūc ad modum, Domine stes securus, inimici tui suauiter intrabunt terram & subijcientur domui tuæ, qui instar i nocētis, qui credit omni uerbo, capit. innocens, uigesima secunda quæstione quarta, intellexit uerba ut sonant, cū dæmon ad hūc modum senserit, domine stes securus, inimici tui suauiter, id est, tribus uicibus, intrabunt terrā, & subijcientur, id est, ignē, domui tuæ, atq; ita euenisse Albericus testis est. Ad eundē modum potest diuersimodē itelligi responsū illud, Cræsus perdet Halim transgressus maxima regna, nā uerbū perdo, nunc p̄ destruo, nūc p̄ amitto ponit. Id uerbū cū ille p̄ destruo dictū arbitrareretur, deceptus est, secundū historiographos. Itē uidem⁹ & i illo ambiguo respōso, dato Epirotarū regi Pyrho, Dico te Æacida Romanos uincere posse, cuius facit mētione glo. i l. ueteribus. ff. de pactis, & in l. ambiguo. ff. de rebus

de rebus dubijs. Proinde facti sunt, qui talibus ambiguis responsis credunt. Quando autem fit mutatio penes accidens, ut quia ex duobus accidentibus diuisim sumptis, inferitur aliquid coniunctim secundum accidens, tunc committitur fallacia accidentis, ut in hoc exemplo. *Ista anima est mater, quæ est uera, quia habet pullum & est tua, quæ etiã est uera, quia tu es dominus, ergo est mater tua:* & in hoc exemplo *Titius est albus & est monachus, igitur Titius est albus, monachus:* licet enim multa predicare diuisim, quæ non licet coniungere, ut bene declarat Ioan. Andr. plurima quotidiana exempla, i. pulchra & quotidiana questione, in regula, sine culpa, in duodecima columna, de regulis iuris lib. sexto, in Mercurialibus: & meminit Paulus de Castro in lege possideri. §. primo. ff. de acquirenda possessione. Quando autem fit mutatio ex minus sufficienti inductione uel conuertibilitate, tunc committitur fallacia consequentis. de qua infra in loco à partium enumeratione, & in loco à communiter accidentibus, & in loco à genere & specie, ubi reperies exempla. Quando autem fit mutatio à diuisis ad coniuncta uel econtra, tunc committitur fallacia compositionis, uel diuisionis, secundum quod oratio aliqua composita est uera, & diuisa falsa uel econtra. Si enim composita est uera & diuisa falsa, tunc committitur fallacia diuisionis. Si uero in sensu diuiso est uera, & in sensu composito falsa, tunc committitur fallacia compositionis de qua per glo. in d. l. quotiens in stipulationibus. & ibidem per Io. de Imo. & per Panor. i. c. ad apostolicam, de regularibus, & per glo. in l. manumissiones, & ibi Alb. de Rosate. ff. de iust. & iure, & per glo. in l. 2. ff. de condictionibus substitutionum, & per gl. Instit. de libertinis, in principio & per glo. in l. ubi fideiusor. ff. de solutionibus. & per Bal. & Sal. in l. in exercendis. C. de fide instrumentorum, ubi referunt argumentum quod faciebat filius patri de ouis, committendo fallaciam diuisionis. Eius etiã meminit Zasius in d. l. in ratione. §. quod vulgo, ante finem, & idem Zasius in illa questione, an filij duorum fratrum succedat patruo in stirpes, an in capita, & docto. sepe alibi. Quando autem fit mutatio à quid in quale, tunc committitur fallacia figuræ dictio-

re dictiois secundum dialecticos, ut in illo sophismate, quicquid heri emisti, hodie comedisti, carnes crudas heri emisti; ergo hodie comedisti, carnes crudas, & habes aliud exemplum in l. i. iuncta gl. ff. de regula. Cat. & idem uidere poteris in pluribus alijs exemplis positus per gl. in l. que de tota. §. incertæ, & in l. vendicatio, ff. de rei uendit. & in l. debitor. §. si ff. de lega. 2. licet glo. in d. l. quæ de tota. §. incertæ, & in d. l. vendicatio, & in d. l. possideri. §. j. & ibi Bar. Pau. de Cast. & Alexan. non satis circumspicere dicant, quod ibi committitur fallacia accidentis, quia fit mutatio à quid in quale secundum eos, & idem dicit Io. de Imo. in d. l. debitor. §. finali. Sed in circumspicere, & male dicunt mea sententia: nam quoniam fit mutatio à quid in quale, ut in exemplis positus per gl. & doct. in passibus supra commemoratis, tunc committitur fallacia figuræ dictiois secundum dialecticos, & non fallacia accidentis, & ita etiam reperio sentire Ia. de Ra. & Alber. de Rosate. in d. §. incertæ, & Io. And. in reg. in generali, circa finem, de reg. iur. lib. 6. in Mercurialibus, & Zasium in loco supra proxime allegato, & ita se habet reueritas. Quoniam autem fit mutatio à tali secundum quid ad simpliciter tale tunc committitur fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, ut in hoc exemplo, *Homerus uiuit ut poeta, ergo Homerus uiuit.* de qua fallacia habetur in l. si dictum. §. in stipulatione. ff. de euictionibus, & de ea ponuntur plurima exempla in l. pen. in j. gl. & ibi Angelus, ff. de iustitia, & iure, & uide unum exemplum per glo. in d. l. ea est natura cauillationis. & per Odofr. & Bal. in proemio digestorum, & de ea meminit Bal. in d. l. apud antiquos C. de fur. & Zasius ubi supra. Hinc etiam, non ualet hæc consequentia, *delegatus papæ est maior ordinario in causa sibi commissa, c. sanc. ij. de officio delegati cum similibus ergo delegatus papæ est maior ordinario.* Imò committitur fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, secundum Barbatiam in rub. de officio delegati, in tertia, & quarta colum. Huc etiam faciunt notata per gl. quam ordinariam uocant, in c. constitutionem, de regularibus lib. 6. & notata per gloss. in regula, quæ à iure de

regulis iuris eodē libro, & ē hęc re uidere poteris lazius infra in loco de tanquam. Hęc gratia exēpli pro iuuenibus qui dialecticam nō didicerūt, dicta sufficiant de his octo fallacijs communioribus ac frequentioribus.

N O N O studiosos admonitos uolo, ut in disputationibus † cauti sint ac circumspēcti, diligenterque caueant, ne aduersariū uagationibus elabi sinant, sed si sentiant illum alio se diuertere quam propositū erat, dicant ciuili ter, Amice aut bone vir quod ais impertinēs est, uel, nihil ad uersum, uel, ista quid ad Bacchū, uel nihil ad rem aut, quorsum hęc? Item, uideo quid dicas, quid uelis dicere nō uideo: aut quippiam eiusmodi, pro quo faciūt iura uulgaria dicentia articulos impertinentes nō esse admittēdos, l. nō hoc, C. vnde cognati, l. neque natales, C. de probationibus, & c. in præsētia, eodem titu. cū similibus, Vnde refert Hieronymus in epistola ad Pāmachū aduersus errores Iohannis Hierosolymitani, ueterem narrare historiam. Quod cū quidam disertē diceret, ferreturque impetu ac volubilitate uerborū causam que omnino nō tāgeret, prudēs auditor & iudex, Bene, iquit, bene sed quo istud tam bene. Est que summē cauedum, ne aduersarius dum argumentum diluere non potest, eludat tantum, imo prehensandus est is, qui cum disputas, ne elabatur hac rechina. Præter hęc † summa cura caueat disputans, ne iracūdia uel stomachatione incalēscat, quia per hoc facile perPELLI posset ad confitendū uel negandū, quod confitendū uel negadū nō erat: nam, ut inquit Cato, Impedit ira animū, ne possit cernere uerū, id etiam Fabius monet, qui ait bonū altercatōrē uicio iracūdig carere debere quod nullus rationi magi obster affectus, quod que extra causam ferat. & Cicerone teste nihil cū ira fieri * cōsideratē pōt, Quæ res nō in disputationib. tantū periculosa est. nā & iudex, qui in nocentē que punire nō debuerat, calore iracūdiæ inductus cōdemnauit, capite plecti iubēt, aut certe in insulā deportari ut est tex. singularis in l. lex Iulia, in fine. ff. ad legē Iuliā repetūdārū, & hinc rectē dicit text. in l. 2. C. de custodia reorū, q. iudicibus in modicē sœuentibus freni

AD D.
* Fabius.
Li. 6. c. 3
Orat. in-
fiii.
Ira * Hic
Xenoph.
li. 5. iræ
temere
omnia se
ri scribit

freni temperies est adhibenda. sic et dominis in seruis sœuentibus lex frenum iniicit, ut eos iustis cōditionib. uēdere cogantur, l. 2. ff. de his qui sui uel alieni iuris sūt & institui. eo. ti. & idē de dominis temporalibus sœuentibus in subditos, quia pōt eis propter hoc auferri iurisdīctio iuxta singulariter notata p Bar. Bal. & doct. i. d. l. 2. proxime allegata, & idem uolūt Bal. & Aluarotus in §. q. cunq. aduocatiā. de pace tenenda, in uisibus feudorū, & Ludou. de Roma in consilio quingētesimo uigēsimoter tio, & Iacobinus in suo singulari libello de homagijs, in antepenultima colūna, & Frācisus in suo libello feudorū parte vj. quēstione j. Malē enim imperādo imperium summum amittitur, ut dicit Mimus ille cælebris, & propter iniusticiam transferuntur regna de gente in gentē, Ecclesiastici x. cū concordantijs, idem etiam reperio in uiro nimium sœuente in uxore, iniicitur enim ei frenū ut propter nimiam eius sœuitiā autoritate ecclesiæ fiat separatio quantum ad thōrum attinet, ut ē text. singularis in c. literas & ibi Panormitanus & ceteri canonū doctores notant, de restitu. spolia. sic & pater filium quem male contra pietatem affecit, cogitur emancipare & successione filij priuatur, l. final. ff. si quis à paren. fuerit manum. & l. si lenones, C. de episcop. audien. quod uide, ac memoria teneas.

27 **D E C I M O** † studiosos iuuenes admonendos censeo, ut humiles sint, c. humilis, de maior. & obedi. & nō arrogātes. c. hoc habet, xlvj. distm. ut que nō psumāt iudicare de lege nisi tota lege. perspecta. l. in ciuile. ff. d. legibus, alioqui periculū est, ne illis usuiueniat, qd de Petro quopiā Bilardo referunt glosa & Odofredus in l. quinque pedum, C. finitū regundorū, is iactitabat se ex omnī l. habere posse sanū intellectum, At cū proponeretur ei enarrāda dicta lex quinque pedū, tamen uix undecim uerba continet, rubore suffusus nescire se fallis est, de cuius legis intellectu aliqd ponit Alciarus in lege qdā ignauæ. C. de decurionib. lib. decimo, & Aymarus Riualli^o libro secūdo historię iuris ciuilis, in illa l. xij. tab. si quis sepē, ubi uide, Imo uidi ego hominē magis impu-

dentem, ingeniosum tamen, qui in quodam cœtu ausus fuit effutire, quod nō proponeretur ei casus à iure decisi, quin enarrato sibi casu ex tēpore diuinaret eius decisionem, cui cum per me quatuor duntaxat essent enarrati casus vulgares à iure decisi, puta casus lege cū autis, ff. de conditio. & demonstrationibus, casu lege Stichum qui meus erit. ff. de legatis primo, casus lege si Titius. §. finali. ff. de legatis secundo & casus lege cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si certū petatur. Nec in uno quidem rectē diuinavit, & cū uideret libris apertis se tota errasse uia, confusus abiit, & post hac modestior redditus est, deditq; operam iuri, sed non ita profecit, ut legimus de Seruio Sulpitio in l. 2. §. iuris ciuili scientiā in ueris. Serui autem Sulpitius. ff. de origi. iur. Non enim nouerat bonus ille uir, iuris studiū rē utq; adeo laboriosā & subtilē esse, ut quis etiā post perlectū iuris corpus parum admodū sit assecutus: seruum denuō ignoratiā suā deprehendat, cum ad scribendū de iure calamū arripuerit: id quod & de se attestatur Seneca, dicēs se priusquā scriberet suam ignorantiam ignorasse, ut refert Ioannes An. in solutione Gregoriana, in nouella, cui congruit qd est apud Gellii l. 1. capite. 2. huc etiā pertinet qd Petr^{us} de bella Pertica Burgūdus subtilissimus doctor, referēte Paulo de Cast. in l. Meuiō, in princip. ff. de legatis. secundo dixit se octies legisse Infortiatum, neq; tamē unquā intellexisse illā l. Meuiō, nisi cum nouissime eam legeret cui⁹ etiā nouissimū. itellectū Bar. Bal. & omnes posteriores approbat, reiectis omnibus aliis lecturis gl. Huc etiā pertinet, qd Bar. in l. in actionibus, i. sine. ff. de in litē iurādo dicit se nūquā intellexisse materiā illius legis, nisi cū nouissime eam legeret. huic etiā cōgruit, quod Philip pus d. Regio antiquus & maximus legū doctor, referēte Paulo de Cast. in l. pater Seuerinam, in principio. ff. de cōditionibus & demonstrationibus ob nimīā arrogatiā quia pollicitus fuit, se nelle respondere ad quodlibet, in materia ultimarum uoluntatum, arguente Baldo confusionem maximam passus est. Debet ergo scolasticus, in iure proficere uolens, esse humilis, & non arrogās, ac longo

longo tēpore discere, & indefinenter studere, & sibi aut suo ingenio non nimis confidere, ne sit miles antequam tyro, aut magister antequam discipulus, c. sic uiue, & c. si clericatus, 16. q. 1. c. officij, & c. cum in magistrū, de elec. & c. relatum, 37. dist. cum similibus. Pessimus enim, ut habet prouerbium, quisque sui ipsius ē magister, teste Hieronymo ad Dextrum in libro de ecclesiasticis scriptoribus. Qualis. n. erit adificatio discipuli, si magistro se putet indigere, uel si magistro se putet esse maiore: certe nulla, 8. q. 1. c. qualis, & ibi glo. dicit, qd quidam discipuli in hoc decepti nimis festināt ad cathedram. Nec debet scholasticus de lege (ut diximus) iudicare, nisi tota lege p̄specta, d. l. in ciuile, quia nonnūquā finis restringit, aut alioqui declarat principium, l. si cum fundus, cū sua gl. ff. de uerborū significationib. posteriora enim aperiunt præcedentia, & econtrario, l. qui filiabus, in principio, & l. si seruus plurium, §. si. cū utrobq; notatis, ff. de leg. 1. & l. quisquis, in principio, cum glo. ff. de lega. 3. & l. non est nouū, cū duabus ll. seq. ff. de legib. cum similibus. Por²⁸ rō quemadmodum accidit interdum † ut sequentia de clarēt præcedentia: ita non rarō fit, ut posteriora prioribus derogēt, l. p̄cta nouissima, C. de pactis, & l. si mihi, §. in legatis, ff. de lega. 1. cum similibus; in dubio tamen cauda non est separanda à capite, sed debet lex plura habens capita uniformiter intelligi, c. maiores, iuncta glof. & ibi Panormitanus notat, de baptismo, & facit l. iam hoc iure, cū sua materia, ff. de uulgari, & pupillari substitutione. Et semper sibi persuaderē debet scholasticus, qd legis condendæ autoritas sibi data nō est, sed quod autoritas ēt eius qui doctoris in signe adeptus est, dūtaxat, probabilis est, nō necessaria: iuxta notata p̄ gl. ordinariā, ut uocāt, iuris canonici. in c. r. de postulatione platorū: & p̄ gl. iuris ciuili. l. si de interpretatione, ff. de legi. & in l. 1. & ibi Odofr. & Doct. C. eodē tit. Et præcipuē caueat studiosus, ne propriē innitatur prudentiæ, cōtra consiliū Salomonis, Prou. 3. & c. ne innitaris, de cōstitutionibus sed beatū Bernardū in sequēdo, semp minus sensui suo quam alterius credat. Item maxime abtineat à facili re

prehensione aliorum, iuxta consilium Salomonis Prouer. 18. & Ecclesiastici 11. & trāsumptiōe in c. eorum, 11. q. 3. Hinc Iohānes Fabri in proœmio institutionū scholasticū cū exhortatur, ne sit nouarū opinionū inuentor, nec aliorū facilis reprehensor, de qua re uide quæ eleganter scribit Hostiensis in principio suæ aurg. summæ, ubi ponit decem temerariæ reprehensionis modos, & omnino caueat, ne uocem propriam ignoret: sitque præcipuè diligens scholaris in uidendo, & ponderando allegationes quas dabo, nec credat mihi, uel cuiusque alteri qd dicētū, sed uideat super quo fundetur dictum, si uelit hoc libello nostro quicquam fructus consequi. Intelligentia. n. † dictorum ex causis est assumenda dicendi, ut eleganter dicit rex. in c. intelligentia, de uer. sign. neque enim sermoni res, sed contra rei sermo subiectus est, ut in eodē capite, & dictū doctoris debet intelligi secundū legem quam allegat, ut uult Bar. in l. non solum, §. si liberationis uerba, ff. de liberatione legata, & docto. sæpè alibi, unde lege uel canone non probante id ad quod allegatur, remanet nuda autoritas allegantis, & uerificat illud uulgare prouerbium, Collapsa ruunt subductis recta columnis, c. qualiter & quādo, secūdo de accusationibus, & illud, Frubescimus cum sine lege loquimur, d. §. consideremus. Ex hoc autem qd allegationes studiosus diligentē uidebit, & excutiet, triplicem † consequetur fructum. Primò. n. certior fiet de ueritate allegationis. Scđo melius intelliget quod dicitur. Et tertio id melius memoriæ cōmendabit, cui consonat quod in simili dicit glo. reputata singularis, in §. igitur, in proœmio institutionum. Et hactenus quidem præfati sumus, ea quæ ad locos intelligendos uisā sunt necessaria, nunc ad ipsos locos accingamur.

SVMMARIA IN LOCVM AB Ordine.

- 1 Ordinis uis tum in discendo, tum in docendo.
- 2 Locū ab ordinem argumentum frequens in libellis, iudicijs, contractibus, & ultimis uoluntatibus.

Ordine

- 3 Ordine uerborum non attento, talis ordo præsumitur, qualis est se debet.
- 4 Libellus in quo peto rem, uel estimationem sustinetur.
- 5 Copula, & quandoque inducit ordinem, & non coniungit contra eius propriam naturam.
- 6 Ordinis neglectus, seu præposteratio uitiat actum, & reddit eum nullum quando datus est pro forma.
- 7 Ordo eorum quæ in lege, uel canone, aut dispoñe alicuius inter uinos, uel in ultima uoluntate ponuntur, ponderandus est: quādo ex ordine præsumitur, & colligitur mēs, & uolūtas disponēdis, quod tamen cum limitatione est accipiendum, 8. Consuetudo patrifamilias restantis, contrahentis, aut aliter dispoñentis prius inspicienda est, quā consuetudo regionis, 3.
- 9 Ponderandus, & seruandus est ordo, ubi qualitas est causa exaggerande executionis: nam tunc ante sententiam debet cōstare de qualitate, nec sufficeret de ea constare postea.
- 10 Ordinis omisso uel præposteratio uitiat actum, quādo ordo est substantialis, etiam si interueniat consensus partium.
- 11 Ordo non curatur ubi constat de intentione legislatoris, uel alterius dispoñentis.
- 12 Filius cui in dubio potius teneatur obedire, patri an patrie.
- 13 Prærogatiua arguitur ex ordine, fallit nu. 15.
- 14 In Capitulo deligendo quid attendendum.

AC Principio quidem locum ab ordine tractabimus, à quo potissimum auspiciari libuit, quod ordo † plurimum habeat momenti, tum in discendo, tum in docendo, tum in proferendo, tum in coniecturando, tum in exequendo, tum in similibus, & hinc non sine causa Paulus Apostolus primæ ad Cor. capite decimoquarto in fine iubet, omnia honestè, & secundum ordinem fieri. Habemus igitur in iure Locum ab ordine

- 2 Cuius † quidem loci argumentum frequens admodum est in libellis, iudicijs, contractibus testamentis, & ultimis uoluntatibus, id qd annotauit, & Bal. in l. conuētica lam, C. de epif. & cle. Quinimo argumentum ab ordine usque adeo interdum ualidum, necessarium, & efficax est, ut peruersio uel præposteratio ordinis reddat actū nullum, ut uita ubicunque constat ordinem esse substantialem,

B 4 tiale,

ralem, uel datum pro forma, ut in mandatis exequēdis,
 alijsque casibus, de quibus infra. Ita sentit Arch. in c. sit
 rector, 43. distinct. & probatur in cap. venerabili, de offi-
 cio delegati, in cap. Pisani, de restit. spol. & in capitulo
 cum dilecta, de rescri. cum similibus, de quibus infra. Et
 de isto argumentandi modo ultra passus iam commemo-
 ratos habetur, per gloss. & Archi. in c. Metropolitanano,
 63. distinct. & per gloss. in c. ut euidenter, 1. q. 1. & capit.
 alienus, 24. q. 1. Et in c. Si quis iusto impedimēto, de ele-
 ctio. lib. 6. & in cap. mandato, de præben. eod. lib. Et in c.
 1. 20. distin. & in pluribus alijs locis. Porro format hoc
 argumentum ab ordine multipliciter ad multiplicem ef-
 fectum, uno modo sic, non attento ordine uerborum,
 3 talis ordo præsumitur qualis esse dēt, l. si ita quis substi-
 tutus, & l. talem, in prin. ff. de hæredibus instituen. & c.
 causam quæ & ibi habetur per Hæricum BoicK, & alios
 canonū doct. de rescrip. Et notant Bar. Bal. & doct. in l.
 gallus, §. q. dā rectè, ff. de liberis, & posthu. Nomina em̄,
 & uerba transposita idem significāt. l. quidā, & ibi in gl.
 ff. de peculio, & l. ambiguitates, & l. p̄posteri, & ibi Cy. Sa-
 li, & doct. C. de testamentis, quæ facit ad multa. Et gratia
 exēpli pro instructione iuuenum, per istud in primis sit-
 tineat libellus, in quo fit mētio de exceptione rei, & uni-
 co cōtextu adjicitur replicatio actoris. Exēpli gratia. Di-
 co i libello, te debere mihi 10. ex mutuo, & si tu dicis, q̄
 feci tibi pactū de non petendo, dico pro replica, q̄ fecisti
 postea mihi pactū de petēdo, de quo est tex in l. si cū pa-
 ter, & ibi notatur p̄ Bar. Bal. Sali, & alios, C. si aduer. rē
 iudicat. & licet hic uideatur peruerti ordo, quia prius de-
 bet excipi per reum, quam replicari per actorem, tamen
 in ueritate nō peruertitur ordo, quia licet in ordine scri-
 pturæ uideatur prius replicari per actorem, q̄ sit exceptiō
 per reum: in ordine tamen iuris, & intellectus uť prius
 excipi, & postea replicari, secundū Bal. in d. l. si cū pater,
 qui ad hoc allegat d. l. talem. Dicta tamen practica nō ui-
 detur tuta, nec bona secundū Pau. de Cast. in d. l. si cum
 pater, per uias rationes, de quibus ibi per am. Item se-
 cūdo p̄ istud sustinetur libellus in quo cōcluditur, & pe-
 titur,

ritium cogi, & condemnari ad soluendū x. licet. n.
 prius uideatur peti executio, quam condemnatio, quod
 fieri non debet, quia ab executione non est inchoandū, l.
 j. C. de executione rei iudicata, & l. si cum nulla, ff. de re-
 iudi. cum sim. Tamen si bene consideretur, hic est præ-
 posteratio uerborum magis, quam intellectus. Primò. n.
 uidetur peti condemnari, quam cogi, quia sic, se hēe
 ordo rationis s̄m Bald. in d. l. conuentulam. Et uolunt
 Bar. Ang. & Alex. & doct. in lege 2. §. prius. ff. de vulg. &
 pup. & idem Bar. in d. l. Si cum nulla. & idem Bar. Bald.
 & doct. in d. l. 1. & Ang. in d. l. Gallus. §. quidam rectè, in
 prin. & idem Ang. & Io. de Imo. in l. nec enim. ff. de solu-
 tio. & Pan. in c. 1. in 4. col. de litis conrecta. & idem Pan.
 in c. olim causam per illum tex. de censib. Et Bart. in d. l.
 quidam, & Bal. in §. quibus, in prima constitutione Co-
 dicis. Et idem Bal. in l. ædita, in repetitione Paduana in
 23. col. C. de edendo. Et Pet. de Ancha. in c. nihil obstat
 de uerbo. significationi. quod fac ut memineris. Hinc ē
 4 est, quod sustinetur i libellus in quo simpliciter peto rē
 uel æstimationē, quia semper uideor petere illud, quod
 de iure possum petere, & eo ordine, & modo, quo de iu-
 re permittitur. Ita dicit Speculator in tit. de oblig. & so-
 lut. §. sequitur, uerfi. Et quid si libellus. Et sequitur Bal.
 in l. Sancimus j. C. de sacrosan. eccle. Et Iason in §. Item
 Seruiana, in fine, Institutis de actionibus, ubi hoc mul-
 tum commendat. Securius tamen est, petere rem si ex-
 tat, alioqui æstimationem. hinc etiam est, quod quando
 plures personæ, inter quas est ordo charitatis non ab-
 stractus à ratione debiti naturalis, ad inuicem subordi-
 nantur in aliqua dispositione, per copulam, & non con-
 currunt simul, nec faciunt sibi partes per concursum, li-
 cet hoc uideatur de natura copulæ, sed ueniunt ordi-
 ne successiuo. tex. est notabilis iuncta gl. in d. l. Gallus,
 §. quidē rectè, ubi de hoc uide latius per Bart. Bal. Ang.
 & doct. & præcipuē per Io. de Imo. Et per Bal. in l. liber-
 ti libertæq; in 4. col. in uersic. quæro igitur primo, C. de
 operis libertorum, ubi reperies pulchra exempla. Et per
 Sal. in l. 2. in 17. q. C. de iure emphy. Vide etiam ad hoc

bonum text. & ibi Io. de Platea in l. j. in fine. C. de privilegijs eorū, qui in sacro palatio mili. li. 12. Et ultra hæc, est pulcher tex. in §. quimimo, & ibi Bal. & Alvaro. in tit. Episcopum vel Abbatem, & in c. i. §. filia verò, & ibi et Bal. de success. feudj, in vsibus feudorum. Regulariter, tamen de natura copulæ, & est coniungere, & copulare, vt videbitur infra in loco à natura copulæ. Quod autem
 5 in casibus iurium proximè citatorum copula, & inducit ordinem, & non coniungit, est contra propriam naturā, ratione subiectæ materiæ, cuius ratione, & aliæ multæ improprietates admittuntur à iure, vt plene videre poteris infra in loco à subiecta materia. Valet et hic arguendi modus ab ordine, ad hoc q. in actione hypothecaria præcedit libellus nõ præmissa excussione, nisi opponatur de præposteratione ordinis ante litis contestata. Ita notat Bal. in d. l. conuenticulā, quod est notabile pro intelligentia, Auth. hoc si debitos, C. de pig. Quæ vult, non posse agi hodie actione hypothecaria contra tertium possessorem, nisi prius excusso principali debitore, vt hoc procedat si excipiatur, ante litis contest. alioqui valet processus. Et idem eadem ratione dicendum puto in beneficio ordinis comperente fideiussori, Auth. præsentis, C. de fideiuss. & in Auth. de fideiuss. in prin. coll. l. cum sua singulari gl. vt nisi ante litem contestata. proponatur hæc exceptio de præposteratione ordinis, valeat processus nõ excusso principali contra fideiussorem habitus, qui hoc nõ opposuit. Et rō est, q. a ista sunt exceptiones dilatorie, q. ante litem contest. debent proponi c. pastoralis, de exceptionibus, & l. pen. C. eo. ti. cum similibus. Et ita reperio velle Barto. in l. 3. ff. de exceptionibus, & Angelum in l. decem, ff. de verb. ob. Et Pet. & Cyn. in l. exceptionem in 6. q. C. de prob. & p. Bar. Ang. & Sali. in d. Auth. hoc si debitor, & Pau. de Cast. in l. fi. ff. si cert. peta. Et ista est veritas, quicquid sentiat gl. in d. l. 3. circa finem, quæ cōter reprobarur. Et si plene vis instrui de materia d. Aut. pāte, vide Hippolitū de Marsilijs in Rubrica de fideiussoribus, in 4. §. & 6. col. cum plurib. sequentibus, vbi reperies plures notabiles, & singulares limitationes ad d. Auth.

Auth. præsentis, ad quem quia ab omnib. habetur remissio sufficit. Si et vis plene instrui in materia excussionis, quæ est frequens, & quotidiana in practica. Vide oīno Angelum, & Iasonem in §. item si quis in fraudē, Institutis de actionib. hinc etiam est, q. vbi instrumento reperiuntur plures actus successiuè celebrati, semper præsumitur ille actus præcessisse, qui reddit actū validū. Ergo si in instrumento reperitur primo loco scriptum, donationē fuisse factam à patre filio familias: deinde in eodē instro contineatur, filium fuisse emancipatum, debemus conuertere ordinem scripturæ, vt teneat, & valeat dispositio, quia donatio facta à patre filio in præte cōfinito regulariter non valet à principio, sed indiget cōfirmatione per mortē, & sic potest à patre reuocari, l. 2. C. de inofficiosis donationibus, cum sim. ita singulariter decidunt Cynus. Bal. Ang. & Ioan. de Imol. in l. cum in testamento. §. j. per illum tex. ff. de hære. inst. & sequitur Alex. de Imo. in d. l. 2. §. prius, & idem Alex. in l. diuor. in prin. in 2. colum. ff. soluto matri. & Ias. in l. fi. circa fin. C. de edicto diui Adriani tollendo, quod manda memorie. Valet etiam hic arguendi modus ad hoc q. licet ante omnia debeat opponi exceptio declinatoria fori, l. final. C. de excep. & c. inter monasterium, & ibi habetur pulchrè per Panormitanum, & doctores Canonū de re iudic. tamen si in eadem scriptura primo quis opponit contra actorem, puta quod sit excommunicatus maiori excommunicatione, & si non admittendus ad agendū, c. intelleximus, de iudicijs, & c. pia, de exceptionibus li. 6. & scđo opponat contra iudicem, & eius iurisdictionem. videtur exceptio contra iudicē primo opposita secundum ordinē intellectus. ita singulariter dicit Bar. in d. l. quidā consulēbāt, circa finem, ff. de re iudi. & sequitur Bal. in d. l. exceptionem, in 3. colum. Et idem Bal. in d. §. quib. & Ioannes de Imol. in l. fi. ita scriptum in princip. ff. de legat. primo, & Alexander de Imola in d. l. 2. §. prius, & Felinus in dicto c. inter monasterium, in quarta columna in versicul. prima declaratio, ubi singulariter dicit hoc procedere etiam si nõ fiat protestatio: cauius tñ est hanc

28 hanc exceptionem declinatoriam fori primo, & per se opponere, vel adijcere protestationem, quod mada memorie, nam frequenter contingit in practica. Secundo, argumentum ex hoc loco potest formari contrario modo sic neglectus, ¶ vel præposteratio ordinis vitia actû, & reddidit eû nullû, de hoc sunt plures tex. notabiles, & in primis i d. c. cû dilecta, in d. c. pisanis in d. c. venerabili, & in d. l. 2. §. prius in pr. Item in l. prolatâ, cum ibi notatis per gl. Bar. Bal. & doct. C. de sen. & interlo. om. jud. & in c. fin. cum ibi no. per gl. Præp. & Philippum de appellationibus, & in c. quia propter, de elect. & in l. hac consultiſſima in principio, C. qui testa. facere possunt, & in l. à diuo Pio. §. in venditione, ff. de re iudi. secundum intellectû Ioannis Glosatoris approbaturum ibidem per Ioan. de Imo. & Alex. & per Fel. in c. quod ad consultatiônem, de re iud. secundum quorum opinionem executio sententiæ est nulla, si non seruetur ordo traditus in d. §. in venditione, quibus quidem ego subscribo, etiam si non ignorem Bar. & plures alios in d. §. in venditione, diuersum sentire, quod vide vt memineris. Neque est quod mireris, præposteratiônem ordinis actum vitare in casibus dictarum ll. & Canonum. nam illic ordo videtur datus pro forma, omisso aut formæ, vel solemnitatis vitiat actum alioqui validum futurum, vt dixi supra, & dicantur latius infra, in loco à defectu formæ. Quin & ordo est si gura substantiæ cuiusq; rei, vt eleganter dicit Bal. in præclaro consilio suo Schismatis, posito in Rub. C. si quis alium quem test. prohi. & scire, quid facias, nescire aut quo ordine facias, non est perfectæ cognitionis, vt alicubi dixit Ambrosius, & post hunc Bald. in prin. constitutionis digestorû. Itaque patet, quod magni momenti est ordo, cû eius neglectus, seu præposteratio multis in casibus reddat actum nullum, iuribus præallegatis, in quibus habentur plurima quotidiana exempla: hinc etiam præpostera petitio non procedit, tex. est notabilis, in lege, vt debitum, C. de hæred. act. & possent adduci alia, quæ hic consulto omitto. Tertio, argumentum ex hoc loco potest formari aliter sic. Ponderandus ¶ est ordo eorum, quæ in lege

lege uel canone, aut dispositione alicuius iter uinõs, uel in ultima uoluntate ponitur. Quia ex ordine præsumitur, & colligitur mens, & uoluntas disponentis, leg. quoties in principio, ubi est tex. notabilis ponens casum quotidianû, ff. de usufructu, l. generaliter, §. quid ergo. ff. de fideicommissarijs libertati. l. qui soluendo 2. ff. de hæred. insti. & Authentica hoc amplius, C. de fideicommissis, & in corpore undè sumitur, cum similibus per quos text. Ange. & Io. de Ymo. in dicta l. qui soluendo, dicunt quæ ex ordine uerborû designatur ordo intellectus, & inducitur prælatio in his que nõ possunt applicari, nisi uim nominatis: & declaratur ordo charitatis, ut sic præsumatur quis charior sit, ut ibi latius per eos. Et idè uult Bal. in l. §. C. de edicto diui Adriani tollèdo, sic èt ex ordine data rû in ducitur prælatio, siue sit diuersitas datæ in diebus, siue i horis, ut est gl. notabilis i c. duobus, & ibi doct. notat de Rescrip. lib. 6. & gl. magistralis in c. si soli. de concess. præben. eod. libro. Et est casus singularis in c. ex parte j. de officio de legat. per quem textum decidit quotidianâ quæstionem Paul. de Cast. & Iohan. de Ymol. in l. si domino, ff. de legatis j. q. uide per te. Et idè ante eos uoluerunt Bar. & Bal. ibidè, licet nõ meminerint d. c. ex parte, & idè uult Panor. in c. ex parte, & idè Pañor. & Felin. in c. pastoralis. §. quoniã, de rescrip. quod not. hinc etiam Felinus in d. c. cum dilecta. post Angel. per eû relatû commemorat, quod cû Urbanus Papa promississet fratribus Minoribus, quod ex tribus per eos nominandis unû crearet Cardinalè, & tres nominassent nõ recto ordine, sed in figura spherica, ne uidelicet possent agnosci, quis eorû esset dignior, Respondet eis Urbanus perquam lepidè. Ordine peruertistis fratres, & ego ordine peruertâ, & neminem ex illis tribus per Minores nominatis creauit Cardinalem: sed generalem ordinis. Cui cõsonat, quod eleganter scribit Caius lib. Institutionû primo, tit. 2. circa finem, cû dicit, non deberi libertatem datam seruis in testamento generaliter, uel in circulo, ut qui primus, q; posterior nominatus sit, agnosci nõ possit, cum ordo constitutus seruandus sit, secundum eû. Hinc etiam est, quod prius

prius inspicenda est consuetudo patrisfamilias testantis. contrahentis, uel aliter disponentis, quàm consuetudo regionis, quòd euidenter ex ordine literæ probatur legibus infra scriptis, primo in l. Si seruus plurius, §. si. ibi. Ante omnia ipsius patrisfamilias consuetudo, deinde regionis in qua versatus est, exquirenda est. ff. de legatis. i. Secundo in l. hæredes palam. §. Si quid post, in fine, ibi ex consuetudine patrisfamilias uel regionis, ff. de testamentis, cum si milib. & ita in pulchra q. reperio uelle Ange. in l. 2. ante finē, & C. de iure Emph. j. & idē uult Lud. de Ro. in suis sing. sing. C. LXXVIII. licet sit corruptus. Hinc etiam recte dicunt Dy. Ang. Bal. & Io. de Imo. in falleg. l. si ita scriptum, & Bar. in l. qui duos, illo eodem tit. Quod si miles habens duos equos, legauerit unum eorum fratrib. Prædicatorib. & alium fratribus Minoribus, & unus eorum sit longè preciosior altero, q. in dubio fratres Prædicatores tanquàm primo nominati eligent. ex ordine. n. uerborum præsumitur uoluntas disponentis, & ordo intellectus, iuris præallegatis. Er de consecratione distinct. 2. ca. in Christo patre, & l. hæredes mei. §. finali, ubi est text. singularis. ff. ad Trebelli. Et qd prius est in uoce, præsumitur prius esse in sensu, l. si communis seruus, ita in fine, ubi textus notabilis. ff. de stipula. seruorum, & c. quoniam Abbas eum ibi notatis p. gl. & docto. Canonum, d. officio delegati. Et qd prius est scriptum, præsumitur prius esse factum d. §. quibus, ex quo sequuntur multa. Primo quòd si in Registro oppidi reperitur, quod Titus eadē die rem suam obligauit tibi & mihi, si tua obligatio est prius scripta, præsumitur prius facta, & sic tu debes mihi præferri, per regulam. Qui prior est tempore, potior est iure, de regulis iuris l. 6. Et ita singulariter uolunt Bal. & Paulus de Castro in d. §. quibus. p. illum textum, & Bald. in l. de rebus, C. de donationibus an. nup. & Ioannes. de Platea i l. j. C. de iure fisci. lib. x. Secundo, ex isto sequitur, qd si in eodē uolumine statutorum reperiantur statuta contraria, quæ non possunt cum distinctione ad concordiam reduci, & index sine potestas iurauit seruare statuta, q. debet seruare ultimum tanquam

tanquam ultimo factum, & sic corrigens primum. Ita singulariter uult Albericus de Ros. in prima parte statutorum, questione decimanona, post Dy. per eum relatum, & idē uult Cynus in l. 2. C. de testamentaria tute. & Io. An. i c. primo de iureiurando, libro vj. in nouella. Et ibi Petrus de Anchara. cum quadam tamen limitatione. hoc etiam expressè firmat idē Petrus de Anchar. in repetitione, c. Canonum statuta, in xiiij. q. principali, de constituto. & Bartolus i Repetitione, l. omnes populi, in tertia q. principali, in fine. ff. de iustitia & iure, & Paulus de Castro i d. §. quibus. Tertio, ex isto sequitur, quod leges trisi vltimoram librosum Codicis, corrigunt leges contrarias, si non possunt cum distinctione ad concordiam reduci & non corriguntur ab eis cum sint posteriores in ordine, & sic præsumuntur ultimo factæ, & ita reperio expressè uelle Io. han. de Platea in lege litibus, in fine. C. de agricolis & censitis, lib. i. r. Hoc tamen uolo te singulariter annotare, quod dicta theorica, Quod prius est scriptum, præsumitur prius esse factum, debet limitari, nisi sic interpretando actus principalis præcedens in ordine redderetur inualidus, qui si fingatur sequi, erit ualidus, & uterque actus fortiter suum effectum. Tunc etenim debemus conuere re ordinem scripturæ, ut ualeat dispositio iutroque casu, ut dixi supra. Casum habes & exemplum in d. l. cum in testamento, §. i. iunctis ibidem not. per Cy. Bal. Ioan. de Imo. & docto. Quarto, ex isto inferri potest, quod in desponsatione primo debet interrogari sponsus, & deinde sponsa. Ita dicit glo. in l. 2. in princip. ff. de adoptio. Et probatur in c. licet. de sponsa. duo. & i c. penult. de sponsa libus ex ordine uerborum illorum textuum, & hoc not. Ioannes An. & Panorm. in d. c. pen. & ita communiter seruatur apud nos. dicit tamen ibidem Panormitan. q. fortè expedientius esset, sponsam primo interrogari, propter instabilitatem & incostantiam mulierum, & ita seruatur Padue, & ibi refert Ioannes An. sed non est uis in hoc quomodo seruatur, quia istud non est de substantia matrimonij, secundum Panormita. & bene, in d. c. penult. & ergo præpositio ordinis in illo casu non uiciat actum. Quarto argu.

AD D.

*Factæ.

Hoc ne-

rum esse

non pot.

nec leges

a Platea

civitate

probatur

argumentum ex hoc loco potest formari sic. Ponderād^r
 † & seruandus est ordo, ubi qualitas est causa exaggerā
 de executionis, nam tunc ante sentētiā debet cōstitū
 de qualitate, nec sufficeret de ea cōstitū postea. tex. ē no
 tabilis in l. in delictis, §. si detracta, ff. de noxa. act. & fa
 cit lex nō ignorat, & ibi Bal. C. qui accusare nō possunt
 qđ manda memoria, quia faciēda multa, ut uidere pote
 ris ex his quę dicā infra in Loco ab effectu eorum, quę
 simul requiruntur ad esse. Sed quia isti tres ultimi mod
 argumētandi, contrariantur his, quę dicta sunt supra in
 prima argumentandi formula. Itō pro intelligentia huius
 10 materiae, & concordia prēmisorum iuriū uolo te duo
 quędam pulchra scire. Primum est, qđ si cōstat ordinē ef
 fe substantialem, uel datū pro forma, ommissio uel prępo
 steratio ordinis uitiat actum, & sic procedit secūdus mo
 dus arguendi, & d. l. prolatam, & d. l. 2. §. prius, & d. c. fin.
 & d. c. uenerabili, & d. c. cum dilecta, & d. c. Pisani, & d.
 c. quia propter, & d. l. a diuo Pio. §. in uenditione, & prę
 allegata lege hac consultissima: quarum legum, & C mo
 num casus, memori teneas mente, quia sūt singulares, &
 quotidiani, & istud est adeo uerum, quod etiam si inter
 ueniat consensus partium, non ualidatur actus, quia pā
 ctis priuatorum iuri publico non derogatur, lege ius pu
 blicū, ff. de pactis. Ita dicit gl. notatu digna, in c. de casus,
 de off. deleg. approbata per doctores. limita tamen eam
 prout limitatur per gl. & doct. in l. 2. C. communia utrius
 que iudicij, quę singulariter dicit, qđ licet consensus par
 tium non possit operari, ut ualeat in uim sententię, pōt
 tamē operari, ut ualeat in uim pacti, & idem uolunt Pa
 nor. & Fel. in d. c. de causis, qđ nota. sin autem constat or
 dinem non esse substantialem, nec datum pro forma, tūc
 non curatur ordo, & sic procedit primus modus arguen
 di, & iura illic allegata. hanc Theoricam ponit glossa quā
 uocant ordinariam, in capitulo penul. de purga. canon. &
 sequitur Ioannes de Imo. in d. l. 2. §. prius, & Bal. in tit.
 quid prece. debe. an. inuesti. uel fidelitas, in uisibus feu
 dorum, & in dubio illud nō censetur esse de ordine sub
 stantiali, uel formali, qđ ommissum, parat leue iudiciū, se
 cus

cus si paret graue praiudicium, lege prima in fine cum ibi
 notatis, ff. de uentre. inspiciendo, & per hoc dicit Barto
 lus in lege secunda, §. prius, quod ommissio signi crucis non
 uiciat inuentariam, licet ius illud requiratur lege finali. Co
 dice de iure deliberandi: de quo uide plenius per Ioan
 nes de Ymol. Alex. & doct. in d. lege secunda, §. prius, &
 per Bartolū, & Iasonem in lege cum hi. §. si prator. ff. de
 transactionibus, & aliquid per eundem Bar. in l. nec ei. §.
 final. ff. de adopt. Sed quia hęc doctrina non est sufficiens
 ad concordandum omnia iura in hac materia ordinis ser
 uandi uel non seruādi citata. Idcirco uolo te scire secūdo
 qđ in hac materia dat alia doctrina, hęc uidelicet, qđ ubi
 11 † constat de intentione Legislatoris uel alterius dispo
 nis, tunc non curamus de ordine, d. l. nec enim, & est casus
 pulcherrimus in c. autoritate Martini, de concess. prębē.
 lib. 6. & in c. penul. de prębendis eodem lib. & sic procede
 re potest primus modus arguēdi. Sed ubi de intētiōne dis
 ponentis nō constat, tunc ex ordine in dubio pręsumim⁹
 affectionem eius, & mentem, & ergo inspiciamus ordinem,
 d. l. quoricens in princ. & d. l. generaliter, §. quid ergo, cum
 alijs iuribus supra allegatis, ita dicunt Dynus, Ange. & Io.
 de Ymo. in d. l. nec enim, & Odofredus, Alberi. de Rosate.
 & doct. in prima constitutione digestorum, & idē Odofre
 dus, & Albericus in l. unica, C. de nouo Codice componē
 do. & ita procedit tertius modus arguēdi, & iura illic alle
 gata. Et etiam quartus modus arguēdi, & iura illic allega
 ta: & potest assignari ratio, quia in incertis non in certis lo
 cus est coniecturis, ut eleganter dicit text. in l. continuus.
 §. cum ita, in fine. ff. de uerb. obligat. sed nec hęc doctrina
 est perfecta, nisi addatur tertium membrum: uidelicet. Aut
 constat ordinem datum esse pro forma, & tunc seruandus
 est ordo, ut in iuribus supra late adductis, & sic procedit
 secūdus modus arguēdi. Recollige ergo ex dictis dua
 bus doctrinis simul iunctis, talem distinctionem. Aut con
 stat, idem datum esse pro forma aut non: & si non, aut con
 stat de mente legislatoris uel alterius disponentis, aut nō
 & in quolibet membro dic, ut dixi supra, qđ inculpās me
 morię pro concordia multorum iurium diuersimodē lo
 quentium.

quentiū. Et per præmissa deciditur quæstio illa quotidiana, Cui teneat filius in dubio potius obedire, patri, an patriæ, & licet prima facie videat quod patri, per l. veluti. ff. de iustitia & iure, ex ordine literæ illius. l. contrarium tamen est verum, per text. singularé in l. post liminium. §. filius, in fine digestis de captiuis & post liminio reuersis, vbi elegantissime Paulus Iurisconsultus inquit, disciplinam castrorum antiquiorem fuisse parentibus Romanis, charitate liberorum, cui astipulatur etiam Vlpianus Iurisconsultus in lege prima. §. & generaliter, & ibi glos. notat. ff. de ventre in possessio. mittédo, & Cicero in Officijs, & Valerius Max. de disciplina militari, & alibi. hinc etiam consonat elegantissimum verbum Scipionis Africani Legatis Antiochi Regis Asiæ & Syriæ, parem parentibus, & filium Africani captum pro peculiari dono ferentibus, datum in hunc modum. Priuata beneficia à reb⁹, publicis segregata esse, aliàque esse patris officia, alià patriæ iura: quæ non liberis tantum, verum etiam vitæ ipsi præponantur. Proinde gratum se munus accipere, priuato quæ impendio munificentæ Regis responsurum: quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neque de iure patriæ decidi posse, &c. vt elegantissime refert Iustinianus libro trigésimo primo cum ergo hæc quæstio clarè sit decisa in dicto §. filius, & in lege minime, in fine. ff. de religio. & sumptibus fune. & in locis supra commemoratis, nõ est attendendus ordo literæ, dicta lege veluti de qua quæstione vide amplissime per Albericum de Rosate in dicta lege veluti quia tamen hæc materia seruandi ordinis vel non seruandi est multum longa & Brocardica (vt vocant) videre poteris de ea latius per Cy. & Salicetis in dicta lege præposteri, & p Bar. in d. l. 2. §. prius, vbi hanc materiam melius tractat quàm alibi & plene per glos. Io. And. Antonius de Butrio. Io. de Imol. Henricum Boick, Feli. & alios Canonum interpretes, in dicto capitulo cum dilecta, & per eundem Henricum Boick in d. c. causam quæ, & in ead. audientiam 1. de prescriptis, & plene per Bald. in l. si duas, in principio. ff. de excusa. tuto. & p eundem Bald. in dicta lege ambiguitates, & pulchre per

per eundem in §. sed si instituo, Institutis de vulgari substitutione, & per Ioannem de Platea, in lege vnica, C. vt digni ordo seruetur libro xij. Vide etiam per Angelum in §. inordinatum, in versicu. etenim, in Auré. de hære. & falsicia, colla. 1. & per Ioan. de Imola. in d. l. si cõmunis seruus, & per Io. Fabri, in §. ante hæredis, Institutis de legatis, & per Bald. in dicta lege prolata, & in dicta lege vt debitum, & per Rodolphum Agrico. libro 3. de inuentione dialectica, capite vj. vij. viij. ix. & sequentibus, in quibus locus reperies de multiplici ordine, & quando seruandus est ordo, & quando non. Ité quando præposteriori ordinis vitiat actû, & quãdo nõ. Quinto argumentû ex hoc loco formatur aliter sic. Ex t ordine arguit prærogatiua, ita notat glo. notabilis. in c. quorundam, in verbo prædicatorû, de elect. lib. vj. Et ibi Dominicus & Philip. Fran. dicentes, quod illi religiosi sunt preferendi in processionibus, & alijs. qui primo fuerunt approbati & confirmati per Ecclesiam, arguendo ab ordine literæ dicto capitulo quorundam, vt ibi arguit glo. & illam glos. ad hoc notat Panor. in c. Nicolao, in prin. de appellationibus, & idem Panor. in c. sedes, de rescriptis, & in c. auaricie de præbendis, in quibus locis multum commédatur d. glo. Ego autem pro hoc adduco tibi plures alias glos. videlicet glos. in c. fina. in verbo prædicatores, de pactis, lib. vj. & glos. in clementina vnica, in verbo regum, de baptismo, & glo. in c. benequidem, in verbo Mediolanensis, xcvj. distinct. & glos. in l. si fundum sub cõditione. §. his verbis. ff. de legatis j. quam ad hoc applicat Albericus de Rosate, in prima parte statutorum, q. clxxij. in pulchra q. & facit tex. in c. nimis praua, de excessibus præla. In Tulcia tamen Miores vadit ante Prædicatores, quia ita est consuetum, secundû Bal. in l. obseruare, in §. antequam. ff. de offi. Proconsulis & Legati. Et isto arguendi modo vitur Cynus, & post eum Paul. de Catt. l. 3. C. de summa Trini. & fid. Cath. vbi ex ordine dictæ literæ colligunt, dignitatem clericatus esse maiore dignitate militari, de quo articulo vide pulchre p Panor. & posteriores in d. c. Nicolao, & per omnes in c. solita, de maioriore & obedi. Ito argumento etiam vitur Hosti. in summa, in

ti. qui filii sunt legi in §. qualiter & à quo, ad probandum, quòd Papatus seu Sacerdotium maius è Imperio, ut ibi videre poteris per eum, & per Pet. de Ancha. i. repetitione, c. Canonici: statuta, in prima oppositiõe, de cõsti. & per Panor. in c. nouit, de iudiciis. Isto argumento etiam vitur Bal. in l. unica, C. de Iustitiano Codice confirmãdo, ubi ex ordine dictæ literæ dicit, quòd milites sunt præferendi doctoribus, de quo articulo tamè uide latius ibi per Paul. de Cast. & doct. & pulchrè per Ange. Io. Fabri, & doct. in præmio Institutionum, & per Bal. in proemio digestorum, in ultri. q. & latissime per Signorolum de Homodeis, in consilio suo 23. incipiente In nomine domini. &c. & per Alex. de Imola. in repetitione legis Centurio, in 2. & 3. colum. ff. de vulgari & pupillari substitutione, & per Felinum in c. clerici, ante finem de iudicij. Isto modo arguendi vtuntur etiam Baldus & Salicetus, in constitutione habita, C. ne filius pro patre, vbi ex ordine dictæ literæ dicit quòd prius obediendum est Deo, quàm Cæsari. & ergo si Cæsar mandat quòd est contra conscientiam, non est obtèperandũ ei. neq; in pace neq; in bello, secundũ eos ibidem, de quo uide quòd habetur in Actis Apostolorũ capite 4. Deo oportet obedire magis quàm hominibus. & pulchrè per canonistas, in c. sicut, 3. de iureiurãdo, & in c. qui resistit. xi. q. 3. & in c. quid culpatur. 23. q. 1. & in c. domino guerã, in ti. hic finitur lex, de inde consuetudines regni inciipiunt, in usib. feudorum. Isto argumento etiam vitur Cepola, ad pulchrum effectum, in consilio suo xij. ut uidere poteris per eũ. Hinc etiã dici potest, q. ¶ in capitaneo diligendo, potius incipiẽda est fides, & diuturnæ obseruationis industria, literarũque militia. quam probitas & sternuitas. ita probat textus in lege proximos 2. in principio, arguendo ab ordine literæ, C. de proximis sacrorum scripturum, libro duodecimo & ita reperio velle Cepolam in suo notabili tractatu de imperatore militum diligendo, post medium. Hinc etiam est, quòd arguendo ab ordine literæ, c. fundamenta. §. proinde de elect. libro sexto. Princeps præcedere debet Ducem, Marchionem, & Comitẽ, & ita singulariter concludit glo. in d. cle. vnica, in verbo re-

gum,

gum, & post eam Ioannes de Imola. & Panor. ibidem: & si euti dixit, Principem debere præcedere Ducem, Marchionem, & Comitẽ: Ita etiam Dux præcedere debet Marchionem, & Marchio Comitẽ, arguendo ab ordine verborum Rubricæ, quis dicatur Dux, Marchio, Comes. In his tamen obseruanda est consuetudo, quæ est optima legum interpret. l. si de interpretatione. ff. de legibus, quod tene menti. Item per istum arguendi modũ dicit Henricus Boick i prin. cõplar. onis Gregorianæ, quòd doctores egeris paribus sunt præferendi scholaribus, & illic ex ordine literæ, c. cõ in cunctis, in prin. de elec. ibi morũ granitas & literarũ scientia, & ex ordine literæ l. magistros, C. de professo. & medicis, lib. x. ibi moribus primum deinde facundia. Dicit idẽ Henricus, mores esse præponendos scientiæ, & hoc idẽ ante eũ voluerit Io. de Fan. & Archi. i. l. ex multis r. q. 3. p. illũ tex. & not. illud tamè quòd supra dixi, scilicet ex ordine argui prærogatiuam, debet limitari quadrupliciter. Primò, vt hoc procedat, quãdo duo narratur per ordinem in aliqua constitutione circa honesta & laudabilia, seu circa actus virtuosos. Tunc enim ex ordine arguitur prærogatiua, vt dictum est: nam dignior censetur præponi secus autem, vbi duo enarrantur circa turpia, vel vbi alia qui notatur de aliquo vitio. Tunc enim à viliõibus & magis infectis est incipiendum, hoc probatur in dicto capitulo auaritię, iuncta superscriptione, & ibi hoc notat Panor. mitanus & doctores & idem Parnormitanus in dicto capitulo sedes, & Feli. in dicto capitulo cum dilecta, etiam si non ignorem, apud Rhetores diuersum fieri exaggerandi causa. Secundò hoc limitatur verum, nisi ex præcedentibus & sequentibus aut alijs coniecturis, colligi possit contrarium, vt pulchre declarat Cepola in d. suo consilio 13. & Prepositus in c. cõ ad verũ, i. solutione quarti argumenti, xvj. dist. Tertio istud limitatur verum in dubio, & quãdo aliud non reperitur in iure dispositũ seu decisiũ, alias secus, ita sentit glo. notabilis, in c. 1. de iuramento calumniæ li. vj. & ibi clarius Philippus Francus. Quarto istud limitatur verũ, nisi ordo sit positus gratia exempli. uam tũc non curatur ordo, tex. est i. c. decernim⁹ de iudicijs, vbi præmit

C 3 TITVS

30 LOCVS AB ORD. RVB. SEV TIT.
 titur Abbas Episcopo, & Episcopus Archiepiscopo: &
 ibi Cardinalis & Io. de Imol. hoc notant, & Feli. in d. c. cū
 dilecta quā omnino uide. Quod si ultra ea quæ diximus
 videre libeat plura pulchra in materia prælationis seu præ
 cessionis, uide Alex. de Imola & nouissimo, in l. cum quid,
 ff. si certum petatur & Dominium, in c. Episcopos, 17. dif.
 & Felinum, in Rubrica de maiorita. & obedi. ubi plenè in
 uenies, ad quos breuitatis gratia te remitto, quia non intè
 do extra propositum uagari. Apparet igitur ex præmissis,
 argumentum ab ordine interdum esse probabile tantum,
 interdum etiam necessarium, & interdum inefficax.

*SUMMARIA LOCVM AB ORDINE.
 Rubricarum.*

- 1 *Argumentum ab ordine rubricarum probabile est frequens. & utile.*
- 2 *Illæ censentur digniora, quæ præcedunt.*
- 3 *Fideicommissarius uniuersalis decedens post mortem testatoris ante aditam hereditatem an transmittat hereditatē ad hères.*
- 4 *Iuramentum calumnie statim post litem contestatam prestandum est.*

LOCVS AB ORDINE RV-
 bricarum seu Titulorum.

POST tractatum in genere Locum ab ordine, non
 incongruè subnectemus eum, quem ab ordine Rubri
 carū seu titulorū uocant, à quo sumptum argumentū
 ¶ probabilè est, frequens, & utile, fundatum in l. 2. ff.
 de statu hominū, ubi Bal. hoc notat, de hoc èt hémus tres
 gl. una est in Rubrica. ff. de eo per quem factum erit, quā
 ibi commendant Bart. Iason, & doct. & Bal. il. j. illius tituli
 alia glo. est in §. pœnales, in versic. item aduersus, Instri. de
 actionibus. Tertia est in c. j. de iura. calumniæ lib. vj. hoc e
 tiam notat Bar. in l. j. in 2. notabili. ff. si certum petatur. Et
 isto argumēto i quotidiana quæstione utitur Pau. de Cast.
 in cōsil. clxj. in antiquis incipiente, In presenti causa. Eius
 etiā meminit Bal. in Autem. generaliter, C. de episcoris &
 clericis

37 LOCVS AB ORDINE RVB.
 clericis, & docto. saepe alibi. Et iste arguēdi modus ab ordi
 ne Rubricarū seu Titulorū, seruit ad multa, & inter alia p
 istum arguēdi modū dicit Bar. in l. si qs sub conditione, in
 1. col. ff. de testamentaria tutela, quod ex ordine titulorū
 postorū in ff. C. & Institutis, probatur q̄ tutela testamēta
 ria præfertur legitimæ, & legitima datiuæ. Sed o iste arguē
 di modus seruit ad probādum q̄ tutor confirmat⁹ à Indi
 ce, cuius datio facta in testamēto, non ualebat, ceteri dēt
 testamentarius, & q̄ preferri dēt legitimo, & ita disputan
 do tenuit Mar. Silla. & eum sequit⁹ Bal. in d. l. 2. & Bar. Ias.
 doct. in d. Rub. ff. de eo p̄ q̄ factum erit, & idē Bart. in l. 1.
 ff. de peculio, & in l. idē Labeo. ff. rerum amotarum, & in
 l. 1. ff. de cūfirmādo tutore, & Cy. in d. l. 2. C. de confirmā
 do tutore, & Pan. in c. ex parte ultimo, de appellat. & Ale.
 de Imo. & Iason in d. l. 1. ff. si cert. pet. & idem Ias. Rub.
 Institutis de actionibus, & Io. de Imo. in Rub. ff. de uerb.
 obl. qui oēs mouētur ex ordine titulorum, in ff. & C. positi
 torum. Primò. n. ponitur Rubrica de confirmando tutore
 & postea titulus de legitimo tutela. Tertio, iste arguēdi
 2 modus ab ordine Rubricarum facit ad hęc qd̄ illa censeā
 tur digniora q̄ præcedunt, ad quod allego duas gl. Vna est
 in §. si. Institutis, de iure nat. gen. & ciuili. Altera. in §. cum
 que, in uers. aliam uerò. Institutis de bon. poss. iunctis ibi
 dem singulariter notatis per Io. Fabri, & bene facit ad hęc
 d. l. 2. ff. de statu hominum, & q̄ diximus §. Loco proximo.
 Quarto, iste arguēdi modus facit ad aliud, uidelicet, qd̄
 in causa conuentionis & reconuentionis, quando reus ob
 lato libello per actorem, in continenti offert libellum
 suum utique simul dandę sunt induciæ deliberatoriæ, pri
 mò tamen in ordine ipsi reo, secundo ipsi actori, & prius
 respondebit reus. ita notabiliter post gl. & doc. dicit Pan.
 in c. 2. 4. col. de mutuis petitionib⁹, quod dicit probari ex
 ordine titulorum. nam primo ponitur titulus de libelli
 oblatione, q̄ fit ab actore: secūdo de mutua petitione seu
 reconuentione, quę fit a reo, in tit. de mutuis petitio. Et
 tertio subijcitur tit. de litis contestatione, & sic fit litis con
 testatio post libellorum productionem, secundum eum.
 Quinto iste arguēdi modus facit ad aliud, uidelicet, qd̄
 C 4 porre-

porreſtio libelli eſt de actis & de proceſſu iudicij, & ita tenet Paul. de Caſt. in Rubrica C. de in ius uocando, ex ordine titulorum in ff. poſitorum, de in ius uocando & de eodē do. de quo uide ibi latius per eum & doctor. Sexto, iſte arguendi modus facit ad deciſionem illius ſubtilis quaſtionis. An ꝑ fideicommiſſarius uniuersalis decedens poſt mortem teſtatoris, ante aditam hæreditatem tranſmittat hæreditatem ad hæredes, & Bart. ex ordine. Rubricarum in ff. & C. poſitarum, concludit quòd ſic, in l. cum filio, in ultima colum. ff. de legatis 1. Septimò, ex ordine & diuerſitate titulorum, ff. de rei vendic. de publiciana in re actio ne, & ſi ager ueſti. vel Emphyteo. puta Bal. Ang. & laſ. in §. ſed iſte, Inſtitutis de actio. dicunt & concludunt, quod publiciana iſta non habet utile dominium, ſed dūtaxat quaſi dominium, quia Iuriſconſultus non ſine miſterio ordinate poſuit dictos tres titulos, in quòrum primo tractatur de directo dominio, in ſecūdo de quaſi dominio, & in tertio de utili dominio, & ita tene, quicquid uariando diuerſis in locis ſentiat glo. Octaſmo, per hunc arguendi modū dicit Bart. in l. imperium ff. de iuriſ. omni. iudicium, quod ille qui præeſt prouincie, hêt merum imperium, qui autem præeſt uniuersitati non facienti prouinciam, ſed ciuitatem de iure non hêt merum imperium, licet quandoq; ex priuilegio, conſuetudine, vel præſcriptione, aliter contingat qui uerò præeſt uniuersitati non facienti ciuitatem ſed caſtrū, vicum vel municipium, ſi caſtrum, vicus municipium, ſub eſt alteri ciuitati, nullam habet iuriſdictionem, ſi autē caſtrum, vicus, uel municipium, non ſub eſt alteri ciuitati, tunc habet eandem iuriſdictionem, quam habet deſenſor ciuitatis & hoc ultra iura per eum allegata probat ex ordine titulorum in Cod. poſitorum, de officio Reſtoris prouincie, De Deſenſorib; ciuitatū, & de Magiſtratibus municipalibus, in ibi laeſis per eū, quod not. Non, per hunc arguendi modum dicuntur Pano. & Barbatia in Rubrica de iure calumnie, quod itam ꝑ poſt litem conteſtatam præſtandum eſt iuramentum calumnie, de quo uide ibi latius per eos. Iſtus Locus ab ordine Rubricarum meminit eſt Odoſfredus in Authen. quas actiones, C. de ſacroſanct. eccle.

eccle. ad unum effectum, quem uide per te. Sic etiam, qñ in aliqua Rubrica ponuntur plura capitula, licet arguere ab ordine contentorum ſeu poſitorum in Rubrica, ut no. gl. in §. ſi quis igitur uult cautē, in uerbo non minus trib; in Autē. de inſtru. cau. & fide, colla. 6. & præter hæc ad multa alia poteſt induci hæc argumentatio ab ordine Rubricarum, quæ breuitatis gratia omiſſo. Hoc tamen uolo te nõ ignorare, quòd iſtæ modus arguendi ab ordine Rubricarum procedit in dubio, & quando aliuſ non reperitur in iure diſpoſitum ſeu deciſum, alias autem ſecus. ita ſentit gl. notabilis, in d. c. 1. de iuramento calumnie libr. 6. & ibi clarus Dominicus & Philippus Fraciſcus, quod no. & uide dicam infra in Loco à Rubro.

SYMMARIA IN LOCVM AD

deſinitione.

- 1 Cui conuenit deſinitio, conuenit & deſinitum.
- 2 Deſinitione conuertitur cum ſuo deſinito, igitur eſt bona. Cui non conuenit deſinitio, nec conuenit etiam deſinitum.
- 3 Deſinitio non conuertitur cum ſuo deſinito, igitur non eſt bona.
- 4 Deſinitio & deſcriptio quomodo inſer ſe diſſerunt.

INSUPER habemus in iure Locum à deſinitione, à quo ſumptum argumētum nedum eſt probabile, ſed & neceſſarium, l. 1. §. doli, & ibi Bart. not. ff. de dolo, l. fin. adiuncta ſua gl. ff. de uerb. ſig. 27. q. 2. in prin. & c. dudū 2. poſt principium de elect. & eſt uiliſſimum propter rerum cognitionem, quæ deſinitione explicatæ lucidiſſimè cuique apparent. Nemo enim melius rem noſcere uideatur, quam qui quid ea ſit breuiter & aptè poſſit explicare, ſecundum Rodolphum Agricolaſ, unde rectè Cicero in officijs admonet, diſputationem à deſinitione ſemper debere proficiſci, ut intelligatur quid ſit id, de quo diſputatur formatur autem dupliciter. Vno quidem modo affirmatiuè ſic Cui ꝑ conuenit deſinitio, conuenit & deſinitum, uel ſic, deſinitio ꝑ conuertitur cum ſuo deſinito, ergo eſt bona. Secūdo formati negatiuè, hoc pacto, Cui nõ conuenit deſinitio, non conuenit etiam deſinitum, uel ſic,

3 Definitio ¶ non conuertitur cum suo definito . igitur non est bona, ut probatur in dictis iuribus. Et facit huc l. omnis definitio, cum ibi notatis per glo. ff. de regul. iur. Ratio autem huius est, quia essentialis definitio, debet euacuare de finium: secundum genus, & substantiales differentias, & absolutam rei naturam explicare: alioqui non est bona, ut bene declarat Bartol. in l. i. ff. de testamētis, & Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 4. capite primo, & magistratiter Alciatus Paradoxorum lib. 6. capite 9. ubi concludit, non satis esse, definitionem generaliter procedere, idque contra Accursium, Panormitanum Aretinum, Decium, & alios: quem omnino uide. Et idem clarissime uult Rodolphus, id ipsum declarans per exempla, hoc autem argumento utitur glo. Instituti de obligat in principio, & glo. in l. 5. ff. de capitulis diminutione, Et glo. in l. scriptura. C. de fide instru. & gloss. in l. r. in uerbo aliorum in fine. ff. quod cuiusq; uni, notat & gloss. in Rubric. extra de summa Trinitate & fide Catholica, & ibi tangitur per Panormitanus Ioannes de Imola & alios interpretes Canonum. utitur hoc argumento & Ioannes Andreas in Regula actus legitimi, & in Regula possessor, de reguīs iuris libro 6. in mercurialibus. Eo etiam utitur Bartolus in repetitione l. Si is qui pro emptore, in prima questione principali. ff. de usucapionibus, & idem Bartol. in l. imperium, ff. de iurisdictione omnium iudicum, & Bal. in l. maximum uitium. C. de liberis præteritis, & Ias. Instituti de actionibus in principio. Isto argumento etiam Pau. de Castro in consilio 19. in antiquis, incipiente. Præsens dubium uidetur determinari. Et idem Paul. de Castro in l. i. in principio. ff. de legibus. Et Alexander de Imola in l. i. ff. de acquirenda possessione. Et Cardinalis Panormita. & alij in Rubrica de iudicijs. Et Vincentius de Palœtis pulchra q. in consilio quodam, quod est inter consilia Alexand. 127. in quarto uolumine, & Bald. Salice. & docto. in Rubrica, C. de prob. & Bartol. & docto in l. unica, C. de senten. quæ pro eo quod interest proferuntur, in definitione inter esse, & doctores in pluribus alijs passibus, quos enarrare magis esset laboriosum, quam subtile, ut in simili dicit gl. in l. i. ff. sol. mat. &

& in l. in honorarijs ff. de actionibus & obligationibus. Et hinc rectè dicit Bald. in d. l. maximum uicium, quod definitio ¶ essentialis, descriptio uerò rei intelligentiam claudit. Cui satis consonat id quod notat gl. in d. l. r. in fine ff. de legibus, & patet ex descriptione definitionis, quæ à Cicerone & alijs traditur hunc in modum. Definitio est quæ id quod definitur explicat quid sit. uel sic. Definitio est earum rerum, quæ sunt eius rei propriæ, quam definire uolumus, breuis & circumscripta quædam explicatio, uel ut uult Rodolphus, oratio qua quid sit res explicatur, uel ut ait Boetius, oratio substantiam uniuscuiusque significans, uel ut alij uolunt, definitio est oratio explicans naturam seu conditiones naturale rei. Amussis. n. proprietatis est definitio, & totius exactæ ac methodicæ disputationis ceu fundamentum quoddam. 10. quo patet, quod definitio à descriptione eo differt, quia definitio quid sit res indicat, descriptio uerò, qualis sit res uelut inspicendam ante oculos ponit, quod manda memorizæ, & uide quod dicam infra. Loco proximo, qui huic per quam affinis est.

SUMMARI A IN LOCVM AB

Etymologia.

- 1 Nomen à quo remouetur remouetur & uigor, titulus & effectus. 2.
- 2 Etymologia dat uerbis proprium significacum.
- 3 Etymologia unde.
- 4 Ecclesia quælibet collegiata potest dici conuenialis.
- 5 Sensus, non uerba, spectandus.
- 6 Etymolog a, albusio, & deriuatio differunt.
- 7 Nomina propria imponuntur ad beneplacitum.
- 8 Argumentatio ab etymologia nominis appellatiui quando procedat. nu. 9.
- 10 Communis usus loquendi etiam in statutis preferuntur cuiuscunque dispositioni legal.
- 11 Propria significatio unde sumatur.
- 12 Nomen habere non mereris, si re promeris.
- 14 Scholarius privilegio nō gaudet nō studens, licet inerat scholæ.

15 Cui consentit aliquid, huic etiam conueniet coniugatum seu de-
riuum.

16 Argumento à coniugatis utuntur interdum Iurifconsulti.

COMMODE subsequitur nunc Locus ab Etymo-
logia, seu à verbi uel nominis, quem alij ab allusio-
ne, alij à deriuatione appellant, licet non rectè, à
quo ductum argumentum, est probabile, utile, &
multum frequens. Et formatur negatiue hoc modo. A quo
1 † remouetur nomē remouetur, & uigor titulus, & effectus,
l. à nullo Et ibi Odo. & Bal. no. C. de ferijs l. diurnos, iuncta
gl. C. de frumento Alex. no. lib. 1. r. & l. fina. & ibi Bal. & Sa-
licetus notant C. de inoffi. testamēto. Formatur, & affirma-
tiue, sed hoc non procedit generaliter, ut infra declarabi-
mus. Neq; mirū alicui uideri debet, bonum esse argumētū
2 à nomine seu etymologia, q̄a † etymologia dat uerbis pro-
prium significatum, q̄n̄ definitio non repugnat, l. notionē,
§. instrumentorum, i. uerb. propriē. l. quibus præcipua, l. tu-
gurijs, l. ut Alphenus, & l. pupillus, §. territorium, cum utro-
biq; notatis per glossam. ff. de uerborum significationibus
& capitulo forus, eodem titulo, & textus cum glossa in §.
finali in titu. per quos fiat inuestitura, in uerbis feudorum,
& ibi Aluarotus notat, & uult notabiliter Bartolus in re-
petitione lege, omnes populi, in sexta quæstionē principa-
li, in uerfi. quæro unde sumatur ista propria significatio.
ff. de iustitia, & iure, & idem Bart. in l. liberorum, in uerfi.
2. Principaliter est uidendum, ff. de uerborum significatio-
nibus. & l. 1. ff. de testamentis. Est enim Etymologia reso-
lutio uocis in proprium in effectum rei, quæ demonstra-
tur, secundum Baldum in c. 1. §. si quis de manso. in ultima
column. de controuersia inuestituræ, in uerbis feudorum,
& describitur hoc modo. Etymologia est explicatio uoca-
buli per alia magis nota, ut cum hæredi petam dicimus eū,
qui hæreditates alienas petit, & captat. aut assiduum, qui
dat æra: aut pecuniosum, qui pecorum magnam copiā pos-
sidet. Sic, Iurifconsulti uolunt, testamentum dictum esse,
quasi testationem mentis: mutuum quasi de meo tuum
faci. furtū à furuo, id est, nigro uel atro: de quo per Paulum
Iurifcon-

Iurifconsulium in lege prima. ff. de furtis, & per Aulum
Gellium Nocturnum Atticarum libro primo capite 13. &
per Alciatum libro Dispositionem primo, capite. x. Item
postliminium à liuine, & post §. si ab hostibus. Institutio.
quibus mo. ius. pa. po. soluitur. Item possessionem dicta
putant, quasi pedum uel uerius sedum positionem; & in
hac postrema opinione est Alciatus dicto libro Dispositio-
num primo, capite primo, & propè omnes recentiores. Di-
3 citur autem † Etymologia ab etymon græce, quod latinè si-
gnificat uerum, & logos, quod ratione significat, uel ut alij
uolunt, locutionem: ideo Etymologia latinè ueroloquium
dicitur, quia etymologiendo uerum eloquimur rei origi-
nem secundum Angelum, & Ioan. de Imo. in lege. 1. ff. de
acqui. possess. & Albericum in dictionario, quod indubita-
tam fidem habet, si Calepino credimus, uerum Cicero in
Topicis, quem refert, & sequitur Fabius libro primo ora-
toriarum institutionum, capite x. & Boetius in topica Ci-
ceronis, Etymologiam uocant notationem, quia notam fa-
cit rem de qua prædicatur, quod & Erasmo placent, ety-
mologiam uim uocis iudicare. Idem etiam uult Rodol-
phus Agricola, Aristoteles autem symbolum nominat, alij
uero uim intuiti originationem uocant, & de hoc argumē-
to ab etymologia in pluribus habetur locis, ut puta in lege
secunda, §. appellata, & ibi Bartolus, Salicerus, Alexan-
der, Iason, & doctores notant. ff. Si certum petatur, &
institutis, quibus modis re contra, obligatio, in principio
& in d. l. 1. Et ibi Bartol. & Angel. notant. ff. de furtis, & in
lege prima, ff. de pactis, & institutis de testamētis, in prin-
cipio, & ibi Angel. & in l. 1. §. 1. & ibi Bartol. ff. de tutelis,
& institutis eodem ti. & in leg. decernimus in fine, & ibi
gl. C. de episcopis, & clericis, & in l. defensores 2. & ibi no-
tatur per glo. C. de defensoribus ciuita. & per Bar. Angel.
Io. de Ymo. Rapha. Alex. & alios, in d. l. 1. ff. de acqui. possi.
& per Bar. Bal. io. de Imol. Alexan. & alios, in rubrica, ff.
soluto matrimonio, & per Panormita. Ioannes de Imola,
& Canonias in c. cum secundum Apostolorum, de præ-
bendis, & per eundem Panor. Feli. & alios in salutatione
Gregoriana, & per eundem Panor. in c. 1. circa finem de iu-
dicijs

dicjs, & per eundem i. c. qnamuis de verborum significati. De isto etiam habetur in c. placui j. & 2. xvj. q. j. & in c. priuilegia, & Præponat iij. distinct. & in c. clericos, & ibi Dominicus & Prepositus notant. xxj. distinct. & in lege diuus, & ibi glo. ff. de bonis damnatorum, & in lege prima & ibi etiam glo. C. de officio prefetti vrbis, & in lege iij. & ibi Iohannes de Imol. notat. ff. de damno infecto, & in lege ita vulneratus, & ibi Albe. notat. ff. ad legem Aquiliam, eius etiam memini glo. in lege prima. §. quibus. ff. quod cum iusque vniuersitatis nomine, & glo. in lege cōsensu. ff. de actionibus & obligationibus, & glo. in l. j. ff. de officio præfidis & sepe alibi, & isto argumero ab Etymologia utitur Io. An. in regula Non est sine culpa, & in regula Cui licet, & in regu. Nemo potest ad impossibile, de reg. iuris, lib. vj. in mercurialibus, & Panor. in c. cum te ab B. in 3. colu. de re iudicata, & idem Panor. in sua eleganti disputatione incipiente Episcopus & quidam Rector, & Angel. in consilio cclxxxvij. incipiente uiso themate, & Petrus de Ancho. in repetitione regulæ Accessorium. in 2. q. principali, de regul. iuris lib. 6. & Bal. in proemio, ff. veter. in 3. colum. in versi, & certè scias, & Sali. in l. 1. de his, qui parentes vel filios occiderunt, & Bal. in pulchra q. in consi. lix. primæ partis, incipiente In Christi nomine licet elegater. & c. circa principiu, & idem Bal. in d. §. si quis de mansor. vbi per hoc decidit notabilem q. quæ suo tempore fuit agitata, quem omnino uide, laudabis enim hominis ingenium. Eius etiam meminit Alciatus Paradoxorum libro enim 2. capite ultimo, & Cépola in consilio xxiiij. & Bartolus in lege is apud quem in secunda eius lectura C. de edendo, & Hostiensis in summa de pœniten. & remissio. §. 2. uerfi. quis sit effectus contritionis. Hoc argumero utitur etiam Paror. in c. nobis, in 3. notabili de iure patronatus, vbi per hoc dicit, quod quicquid sit de consuetudine, de iure, & ex etymologia uocabuli, quælibet ¶ ecclesia collegiata potest dici conuentualis, quia hoc uerbum conuentuale proportionabile est omnibus collegiatis. Nā sicut dicitur conuentualis à conueniendo, quia ibi conueniunt. sic collegiata à colligendo, quia ibi colliguntur. Iste

areu-

argumento à vi nominis seu ab etymologia, utitur etiam Rota in pulchra & quotidiana q. decifi. ccccl. aliàs est de c. f. j. de despenfar. impuber. in nouis, ubi uide. Isto argumento à vt nominis, utuntur etiam Host. Dominicus, Pe. de Ancho. & alij in c. pro humani, de homicidio lib. 6. dicentis quod iniustitia auferit nomen boni & religiosi principis, un si caret nomine, carebit & re, & allegat d. l. a nullo. Eo etiam utuntur doct. in infinitis alijs passibus, quos consulo omitto. Hoc tamen uolo te scire, quod licet Bal. in l. conuenticulam C. de episc. & clericis, ponat allusionē & etymologiā pro codē, ac allusionē & deriuationē, ut diuersa, & licet Ang. & Io. de Imo. in d. l. j. ff. de acqui. possess. & gl. ibidē, & in d. l. tugurij, quos sequitur Ang. de Actio Infortis de testamentis in principio, dicat, etymologiam, allusionem & deriuationem esse synonyma, in qua opinio ne etiam aliquando fuit, mihi tamen latius cogitanti pronunc videtur verius, quod hæc tria ¶ etymologia, allusio, & deriuatio, sunt penitus diuersa, quod & sentit Zasius, in declaratione, l. si non fortem, §. libertus, ff. de conditione indebiti. Etymologia enim, uerbi ueritatem notificat, ut supra declarauit. Allusio autem à uoce uerbi radicatur, ueritatem rei principaliter non respiciens, sed in ea spectatur ut allusio non sit probabiliter abhorrēs ab ipso uocabulo, ut lapis quasi lædens pedem, & sic de similibus. Deriuatio uero licet ab etymologia non multū dlfferre uideatur. Quia ut etymologia ex vi nominis trahitur, ita deriuatio similitudine uocabuli continetur. Inter ea tamen hoc interest, quod etymologia expositionem uerbi ad ueritatem facit, ut ex supradictis patet, Deriuatio uero expositionem uocis non facit, sed cognito eo à quo quid deriuatur, statim in cognitionem deriuati deducimur, ut si sciamus, quod sit iustitia, statim cognoscimus, quis iustus, quid iustum, & quid iuste fiat & similiter cognito quid sit prudentia, statim cognoscemus, quis prudens, & quid prudenter factū. Vnde quæ deriuata dicimus, Cicero, Boeti^o Rodolphus Agricola, & alij coniugata uocant, propterea quod cum eiusdem sint generis, ipsa uocis similitudine sub unum sunt iugum deuincta, ut est sub sapientia, sapiēs sapere,

sapere: & sub iustitia, iustum iustus, iuste. & sub homine, humanus, humanitas, & humanum, ut eleganter apud Terentium. Homo sunt, humani à me nihil alienum puto, de quo latius per Rodolphum Agricolam & alios. Porro ut aliquando plenior habeas notitiã huius quotidiani articuli, in quo doctores diuersimodè loquuntur, poteris dicere secundum Albericum de Rosate, l. d. lege Tugurij, & in prima constitutione digestorum, §. discipuli, post la. debet corruptè ni fallor, per eum relatum, hoc modo. Aut mens cum nomine concordat, aut discordat. Primo casu argumentum à nomine est probabile, & necessarium, ut ibi cum concordantij. Secundo casu, quando mens discordat à nomine, tunc distingue: aut mēs est certa, & tunc argumentum à nomine non est necessarium, nec probabile, lege secunda circa finem, C. de cōsti. pecu. & lege tabernæ. ff. de verbo. signifi. quia sensum, nō uerba spectamus lege 3. §. conditio. ff. de adimen. lega. cum similibus: aut mens est dubia, & tunc in dubio argumentū à nemine est probabile, non necessarium, d. lege à nullo, & præallegata lege decernimus, cum similibus: & faciunt notata per glo. & Archi. in c. forte, xxij. q. 4. quod nota; uel poteris dicere aliter, distinguendo hoc modo. Aut queritur an ualeat argumentatio ab etymologia nominis proprii, aut queritur an ualeat argumentatio ab etymologia nominis appellatiui. Primo casu dicas, quod argumentatio non procedit, tex. est notabilis iuncta glo. in lege fina. circa finem ff. ad municipales, & ita dicunt Bartolus Bal. Ioā. de Imo. Alexā. & alij in d. Rubrica. ff. soluto matrimonio, ubi per hoc inferunt ad decisionem pulchræ & quotidianæ q. & in hoc conueniunt omnes doct. tam Iuris Pontificij, quam Ciuilis. Ratio autē istius est, quia nomina ꝑ propria imponuntur ad beneplacitum, lege si quis in fundi uocabulo. ff. de lega. j. & possum mutari quodcumq; cessante tamen lege i. cum ibi notatis, C. de mutatione nomi. ubi nō sequitur, talis uocatur Bonignus uel Bonifacius ergo est bonus: uel uocatur Perusinus uel Aretinus, ergo est de Perusio uel de Aretio: uel uocatur Iustinianus, uel Iustianus, ergo est iustus, uel uocatur Solomō, ergo est sapiēs, uel uocatur

atur Angelus, ergo est missus: uel uocatur Accur. ergo occurrit contra tenebras Iuris ciuilis, sicut Accur. glossator Iuris ciuilis, extollendo nomen suum dicit se fecisse, in l. facta. §. si sub condi. uerf. si in danda, ff. ad Treb. de quo uide latius per Anton. de Butr. & alios in d. salu. Grego. Circa istud tamen uolo te scire duo. Primum est, quod apud supersticiosos ex bono nomine bona oritur præsumptio: & e conuerso, ex turpi nomine oritur sinistra suspitio, eo quod omnes modica fide præditi, credunt eiusmodi nomina à prauo euentu imposta, ac proinde fit ut tales uirent: in qua quidem opinione fuisse coniugem suã Ioan. An. ait in d. c. cum secundum, nam illam dixisse refert, deligenda esse nomina pulchra ac plausibilia, etiam si emenda essent. Ideoq; quibusdam petuliciter arident hæc nomina, Deo datus, Deus dedit, de quibus in c. 3. & in c. tanta, iunctis superscriptionibus, de simonia, & illud, Quod uult Deus, de quo in d. c. 1. de iud. & sim. Secundum est, quod licet non procedat argumentatio ab etymologia nominis proprii ad effectum, qui causatur ex etymologia, ut dixi, tamen à nomine proprio ad probandum personam, procedit argumentatio in teste: quia ex nomine probatur persona, l. ad recognoscendos, C. de inge. manu. cum sim. ut si dico quod ille qui commisit maleficium est Titius, contra quem inquiritur, quia sic nominabatur: ita dicit Bal. in d. l. conuenticula. uerf. item in teste procedit. Hoc tamen credo limitandum, ut procedat, quando aliæ cōiecturæ concurrunt, ut statura corporis, figura uestium, color crinum, uel faciei, & similes. Alias autem æquiuoca & dubia est hæc probatio, quæ fit per identitatem nominis proprii, quod nota. Secundo casu, quando queritur, an ualeat argumentatio ꝑ ab etymologia nominis appellatiui, subdistingue. Aut uocabulum non hêt definitionē, aut habet: Primo casu ab etymologia uocabuli sumitur propria significatio, & per consequens licitè arguitur ab etymologia, ut dixi supra. Secundo casu, quando reperitur definitio, tunc iterum subdistingue. Aut etymologia conuenit cum definitione, aut non. Primo casu, bona & ualida est argumentatio ab etymologia, p. 3. di

sta. Scđo casu, quādo etymologia discrepata definitiōe, sunt opiniones inter doctores. quidam simpliciter dicunt, quōd tunc argumentatio non valet, siue formetur affirmatiuē, siue negatiuē: imo standum ē potius definitioni, quam etymologiæ, quia definitio enūciat definitum, secundum genus & substantiales differentias, & debet esse conuertibilis cum suo definito, alias non valet, l. i. §. i. ff. de dolo, & vult Bar. in d. lege prima. ff. de testamētis, & idē Bar. i. d. l. omnes populi, versū. quāro vndē sumatur, * vt dixi supra loco proximo. Non sic etymologia, quæ nihil aliud ē, quā qualisēūque vocis descriptio, nominis interpretatio, siue notatio, vt dixi supra: sed habitū descriptione vocis, vel interpretatione nominis, quæ sit p etymologiam, nondum habemus certam & perfectā notitiā rei, ut dixi s̄. Loco proximo: ergo, & c. & hæc est cōis opinio doctorū, & iuris ciuilib, & Pontificij, estq; vera si bene & syncerē intelligat. Alij t̄ autē distinguūt, an formetur affirmatiuē, an negatiuē. Si affirmatiuē, dicūt nō valere: si autē negatiuē, dicūt simpliciter valere: quia tūc nō offenditur definitio secūdu eos. Tertij dicunt, quod negatiuē semper valet, sed affirmatiuē non valet, si etymologia cōtradicat definitioni: secus si nō cōtradicat. & ita cōcludit Panor. in d. e. cum secūdu Apostolū, & idē Panor. in cōsilio suo lxxxij. primi voluminis, in j. colum. & Franciscus in suo singulari libello feudorum, parte j. q. vij. & doct. sepe alibi. Ego autem circa hoc vltimum membrū, quando definitio discrepat ab etymologia, pro elariori intelligentia d. articuli cōcordādo opiniones ex scriptis doctorum hinc inde sparsis, dico sic. Aut argumentū ab etymologia format affirmatiuē, aut negatiuē: si affirmatiuē, certum ē argumentum ab etymologia non procedere, vndē non sequitur, de meo factum est tuum, ergo est mutuum quia potest esse donatio. Nec sequitur, est testatio mentis, igitur est testamētū, potest enim esse codicillus. Ratio huius hæc est, quia etymologia generalior ē, quā definitio, & a genere ad speciē affirmatiuē nō valet argumentū vt non sequitur, Animal est, ergo homo ē, vt dicam infra in Loco a genere ad speciē, & in hoc omnes cōueniūt:

Sin

Sin autē querimus, an valeat argumentum ab etymologia negatiuē, tunc iterū subdistinguo: aut enim sumit ab essentiali natura vocabuli, put sumi debet, aut nō. Primō casu valet, imo necessarium est argumentum, d. l. 2. §. appellata, & ibi Salice. & doct. exempli gratia, mutuum dicitur, quia de meo tuū fit. vndē bene sequitur, de meo non fit tuum, ergo nō est mutuum. Item testamētū est testatio mentis, quare rectē consequitur, non est testatio mentis, ergo non est testamētum, dicta lege prima. ff. de testa. Institutus eo. ti. in prin. Secundo casu, quādo etymologia sumitur non ab essentiali natura vocabuli vt debet, sed ab aliquo initio vel exordio. tunc non procedit argumentum ab etymologia etiam negatiuē. Exempli gratia. possessio dicitur s̄a sedibus, quasi positio, quia naturaliter tenetur ab eo, qui ei insitit, dominiumq; ex naturali possessione cœpit, eiusq; rei uestigium manet de iis, quæ circa, & c. nam hæc protinus eorum sunt, qui pmissionem cœperunt, d. l. j. in prin. ff. de acqui. possess. Nō mirū ergo, si non procedat argumentum ab etymologia negatiuē, vt declarat Alex. & doct. nouissimi, in. d. §. appellata. Et idē obtinet, quādo etymologia sumitur ab eo, quod rationabiliter inesse debet nominato, vt Imperator dicit, ab imperando. Rex, a regēdo. Augustus, ab augēdo. Pontifex, quasi pontē morū faciens. licet enim hæc cessent, nō propterea definit esse Imperator, Rex, Augustus, vel Pontifex, imō est eis nihilominus obtemperandū, vt dicit Panor. in d. c. 1. de iudicijs, & idem Panor. in c. cum nō liceat, de præscrip. per tex. notabilem i. c. sacerdotes 2. q. vij. & idē vult Pet. de Ancha. in repetitione, c. Canonū statuta, circa principiū, de cōstitū. & doct. sepe alibi, quod bene nō. Et idem quādo, nomen appellatiuū esset, impositum ab eūterū, vt patet i. Scipione Africano, sic appellato ob victā Africam, non quia fuit Africanus. Atq; ad hunc modū in c. licet de vitanda, de elect. Diabolus appellatur inimicus: homo, quod glo. ibidem eō dictum esse vult, nō quod sit hō, sed quia sua suggestione deuicerit hōiem. Et idē obtineret, quā nō appellatiuū esset ipōsitū fictitiū vel simulatē. tex. est sing. ponēs calum quotidianū m. c. vt clerici,

D 2 de

A D D.
* Sumat
disputat
ibi Bart.
vnde sumatur p-
pria signi-
ficatio. &
qui cogno-
scatur, &
vide Ale-
xan. com-
ment. 1.
de verbo.
fig. Prat.

de Regul. & ibi omnino vide Pan. Idē etiam effer quando etymologiae repugnaret communis vsus loquendi. Ita notabiliter dicit Alberi. de Rosat. in d. l. 2. §. appellata, quem sequitur ibi Iason per l. liberorum, & l. anniculus. ff. de verborum significatione. & idem sentit Panor. mitan.

10 super salur. Gregoria. Ratio huius est, † quia communis * vsus loquendi etiam in statutis praefertur cuicumque dispositioni legali, vt declarat Bartolus in l. Labeo. ff. de sup. leg. & idem Bart. in Rub. ff. de no. oper. nūcia. de quo dicam latius infra in loco ab opinione vulgi. Non procedit etiam argumentum ab etymologia, quādo in ipsa etymologia verbi datur excessus in aliquo: quod potest contingere tribus modis, vel quia etymologia excedit nomen etymologiatum, vel quia exceditur à noie: vel quia & excedit & exceditur. Exemplum primi, Episcopi dicuntur quasi Superintendentes vel (si maius) consideratores, vsitatores, exploratores, seu custodes. d. c. clericos. Certum autem est, q̄ hic etymologia excedit etymologiatum (vel vt rectius dicam) nomen interpretatum: quia multialij ab Episcopis sunt Superintēdentes, vsitatores, exploratores, seu custodes. Exemplum secundi, Priuilegium dicitur lex priuatorum, d. c. priuilegia. 3. dist. & tamen priuilegium potest esse lex aliorum in dignitate existentium, vt quotidie videmus. Ecce ergo, quod etymologia exceditur à nomine. Exemplum tertij, Rex dicitur à regendo, hic excedit etymologia nomen, quia multi etiam non sint Reges: regunt tamen: sic etiam multi non existentes Imperatores imperant. Item nomen hoc casu etiam excedit etymologiam, quia hoc nomē Rex, est sumptum à regno, sub quo includuntur omnes regimē quomodocunque habentes, c. solite, de maior. & obq. & habes bonam gloss. in Clementina vnica, de baptismo. Ita singu. dixit Hugu. & post eum Praepos. in d. c. priuilegia. & Fel. in sal. Greg. Et sumitur † proprium significatum alicuius nominis, vel ex etymologia, vel ex definitione, vel ex auctoritate, & semper definitio praefertenda est etymologiae, vt no. dicit Bart. in d. l. omnes populi, in 6. q. principali, in ver. quare vnde sumatur, ubi

ADD. *
Communi vsu
probando
quantum
tempore
quiritur
ponitur
Bar. in d.
l. Labeo.

ibi videre poteris latius per eū & per eūdem Bart. in d. l. liberorum, & idem vult Socius in cons. 1. Et generaliter, non debemus stare etymologiae, quando per legem, vel canonē habemus aliter declaratum, Ita colligi potest ex Bart. in cons. 169. incip. statutum ciuitatis Tuderti. lib. 1. Epilogando ergo dico breuiter, q̄ haec argumentatio ab etymologia indistincte nō procedit in etymologia nominis proprii, ad effectū, qui causatur ex etymologia: nec in etymologia nominis appellatiui, quando uocabulum habet definitionem discrepantem ab etymologia, siue formetur affirmatiue siue negatiue secundum vnam opinionem, vel quando formatur affirmatiue secundum aliam, nec etiam negatiue, quando sumitur non ab essentiali natura uocabuli, prout debet, sed ab aliquo initio seu exordio, vel ab eo q̄ rationabiliter inesse debet nominato, vel ab euentu, vel à nomine appellatiuo fictitiū seu finitūlatē imposito, vel q̄ repugnaret communis vsus loquendi vel q̄ in ipsa etymologia verbi datur excessus in aliquo, vel quādo aliter habemus determinatum per legem uel canonem, vt supra declarauimus. Validum autem & efficax est hoc argumentum ab etymologia in casibus infra scriptis. Primò, quando uocabulū nō habet definitionem. Secundò, q̄ uocabulū habet quidem definitionem, sed quae nō discrepet ab etymologia, siue formetur affirmatiue, siue negatiue. Tertio q̄ uocabulum habet definitionem etiā discrepantem ab etymologia, si formetur negatiue ab essentiali natura uocabuli, prout sumi debere supra declarauimus, & patet ex iuribus & allegationibus supra adductis. Ex quo liquet uerum dixisse Vallā Fleg. lib. 6. ubi paucissimis uerbis eleganter inquit, saepe fallacem esse etymologiam: q̄ conuenit diligenter memoriae mandare, quia

12 per praemissa limitatur illud uulgare dictum. Si re † priueris, nec nomen habere mereris. de quo meminit gl. in uerb. nomen non habent in c. cor. episcopi. §. quoad autē. 68. dist. ut illud procedat, quando nomen significat substantiam uel qualitatem necessariam inesse alicui subiecto, ut uideri potest in casu singulari, l. Lucius. Titius. ff. de fideicom. liber. & in casu singulari. l. tale pactum.

§. fin. ff. de pactis, & in casu notabili. l. rutelam, cū ibi notatis per Bal. ff. de capitis diminu. secus si nomen significat solam simplicem demonstrationem, vt in exemplis supra positis, & in lege si cognatis, in principio, ff. de rebus dubijs. ita notabiliter dicit Bald. in c. unico circa finem de vaſſallo qui arma bellica deposuit, in vsibus feudorū. Sic etiā
 13 procedit doctrina quæ habet, † q. ex sola nominatione, vt quia masculus & fœmina se coniuges nomināt, nō probatur matrimonium, licet ex hoc quædam inducatur præsumptio, ut habetur in c. illud maxime per Ioā. de Imol. & Pan. de p̄sump. & per gl. i. ver. & nomē & doc. i. c. dicat alī quis 32. q. 4. Item per præfatum dictum Bald. verificatur etiā decisio Ioannis de Ligna. in præmio clementiarum, ubi dicit quōd † scholares intrantes scholas, & nō at tē dentes nec studētes nō debent gaudere priuilegio scholarium. Item ex eodem dicto iustificatur decisio Bartol. in l. semper. ff. de iure immunitatis, ubi dicit, qđ illi, qui sunt de collegio alicuius artis, sed artem illam non exercent, nō debent gaudere priuilegio illius artis: pro quo est tex. in l. qui sub prætextu, & ibi hoc volunt Salicetus, Paul. de Catt. & doctores, C. de sacrosanct. eccles. Et Panor. in d. c. j. in fine, de iudicijs, & Bar. & Ioannes de Platea, in l. vnica, per illum tex. C. de collegiatis, & Chartopatriſ libro 11. Per hoc etiā iustificatur Decisio Guil. de Cuneo in l. ne minem, C. de sacrosanctis ecclesijs. quem sequitur Ioānes de Plarca, in d. l. vnica, quæ habet, quōd imperātes à sede Apostolica, ut frequentando scholas possint recipere fructus beneficiorum in absentia, prouit sepe vidi, non consequuntur fructus si non student, de quo vide ibidem latius per eos, & per doctores in cap. 2. de priuilegijs lib. 6. Vel poteris dicere aliter magis succincte, & accurate, segregando etymologiam ab allusione, & à derinatione hoc modo: aut sumitur argumentum ab eo, quod per etymologiam interpretatur ad ipsam etymologiam: aut eōtra, sumitur argumentum ab ipsa etymologia ad vocem interpretatā. Primo casu valebit argumentū affirmatiuē, sed non negatiuē, sequitur enim, est mutuū, ergo de meo tuū, d. §. appellata. Est precarium, ergo precibus impetratum. l.

1. & 2. ff. de precario. Negatiuē verō male inferitur, nō est mutatum, ergo non est de meo factum tuum. potest enim esse tuū ex uenditione per me tibi facta, & traditione subsecuta. §. per traditionem. Infit. de rerum diu. & l. traditionibus, C. de pactis. non etiam sequitur, non est precarium, ergo nec precibus impetratum, quia etiam mutuum precibus impetratur, l. rogasti. ff. si certum petatur. Secundo casu, cum arguitur ab etymologia ad vocem interpretatam, ualet argumentum negatiuē, sed non affirmatiuē. bene enim sequitur, non est de meo tuum, ergo non est mutuum, d. §. appellata. Non est precibus tuis uel alterius tuo nomine impetratum, ergo nō est precarium, dicta lege prima, & secunda. Affirmatiuē autem non ualet, de meo factū est tuum, ergo est mutuum, quia potest esse donatio: uel est precibus impetratū: ergo est precarium, quia potest esse mutuū, ut supra probaui. Præmissa fallūt, quādo etymologia, & etymologiatū conuertuntur. Tunc enim procedit argumentatio affirmatiuē, & negatiuē, sicut à definitione ad definitum, & eōtra, de quo supra loco proximo. Et potest poni exemplum in theologo, philosopho, & similibus. Ab allusione autem uocabuli nullum necessariū potest sumi argumentum, prout allusio proprie sumitur vt à vera etymologia discernatur, nisi communiter accidentia respiciantur, tunc enim probabilis est argumentatio, non autem necessaria, vt uidere poteris à multis ex iuribus supra in principio huius loci adductis. A derinatione autem seu à coniugatis, valida est argumentatio, & procedit, tūc affirmatiuē tum negatiuē. Cui † enim conuenit aliquid, huic etiam coniugatum seu deriuatum poterit sociari: & cui nō conuenit, nec illud poterit sociari, lege prima, §. pactum, ff. de pactis, iuncto cap. pactum de uerborum signific. Unde si testator legat cognationi, perinde est ac si cognatis legaret, dicta lege Si cognatis, in fine. Similiter bene ualet consequentia. Est tutor, ergo habet ius tuendi: & eōtra negatiuē bene ualet argumentatio, non habet ius tuendi, ergo non est tutor, dicta lege prima. ff. de tutelis. Verū si ad actum solum respectum habeas, non ualet argumentatio, nec affirmatiuē, nec negatiuē. Non enim sequitur,

est tutor, ergo tuetur. non tuetur, ergo non est tutor.
 16 Hoc argumento † à derivatione seu à coniugatis utitur etiam Iuriconsultus, in l. vetus fuit, ff. de usufru. vbi hoc modo arguit Brutus Iuris. homo non est in fructu, ergo usufructuarius in eo usufructum non habet: & Cicero in Top. & Boetius in Top. Cic. Si passuus est ager, ergo ius est compascere, cui consonat l. testatrix. §. plures, ff. si seruitus uend. Eo etiam utitur Perotus. epigrammate quinto. Si risus gaudium est, ergo ridere gaudere: hoc argumento utitur etiam Bald. in leg. quod dicitur, ff. de liber. & posthum. vbi allegat. l. cum inter. C. de fideicom. lib. vbi per hoc decidit, quod occidens partum in utero non puniatur pœna statuti punientis homicidam pœna capitis, quia si partus in utero non est homo, vt probatur in dict. iuribus, & in c. quod verò, & in cap. Moses, cum seq. 32. q. 2. Ergo in eo non committitur homicidium. de quo articulo uide latius per Doctos maximè nouissimos, in dictis iuribus, & in l. Diuus. ff. de extra. crimi. & in l. Cicero, ff. de pœn. & in l. si mulierem. ff. ad leg. Corn. de sic. & per Ioan. de Anania, & alios Doctos. in cap. si aliquis, & in cap. sicut 2. de homicid. Eo etiam utitur Alexand. de Imol. in confi. 36. 2. uol. inci. visò themate, in secundo dubio in fine, ad probandum, quòd statutum mandans mercatu: à socio injtum haberi ratum, de re tantum mobili debere intelligi, mercatus enim à merce deducitur, mercis autem appellatio ad res mobiles tantum pertinet, leg. mercis. la prima, ff. de uerborum significatio. ubi ergo merx non est, ibi nec mercatus erit, secundum eum per locum à coniugatis, seu à derivatione. Hoc argumento etiam utitur Ioan. Andr. in regul. In iudicijs, de regul. iuris, libro sexto in merc. cum dicit, si arbiter est Iudex, ergo arbitrium est iudicium, quem refert, & sequitur Petrus de Anchar. in cap. decret. de imau. eccl. si. libro sexto. Ex quibus liquet, quàm prægnans, & utilis est hic locus, quia uirtualiter in se continet tres distinctos locos, scilicet ab etymologia, ab allusione, & à coniugatis seu à derivatione. Licet aliqui dicant, hæc tria, etymologiam, allusionem, & derivationem esse synonyma, sed non bene,

ut

LOCVS A GENERALITATE. 57
 ut supra declarati, quæ omnia commenda memoriz, tanquam pulchra, uilia, singularia, & quotidiana.

LOCVS A GENERALITATE.

- 1 Vbiunque generalitas propter medium habile uerificatur, in qualibet sua specie generalitas indistinctè operatur: quando autem medium non est habile, non operatur, nisi in quantum potest.
- 2 Verba generalia debent generaliter intelligi.
- 3 Clausula generalis sequens restringitur ad rem, & causam prius specificatam.
- 4 Species præcedens restringit genus sequens, & non sequens, salis nu. 9.
- 11 Clausula præcedens est maioris efficacie ad determinationem sequentium, quàm sequens ad determinationem præcedentium.
- 12 Generalitas restringitur multis modis.
- 13 Quando sufficit aliquid in genere exprimere, & quando non.

Praterea reperimus in iure locum à Generalitate, à quo sumptum argumentum est probabile, frequēs, & multum utile. formatur autem multipliciter prout habet multiplicem effectum, uno quidem modo sic,
 1 Vbiunque † generalitas propter medium habile infert in qualibet sua specie, generaliter operatur: alias non operaretur, nisi prout potest operari. quod est notandum pro refutationibus. pro hoc ultimo est text. iuncta gloss. in uerb. in sua causa, in l. emptor, §. Lucius. ff. de pact. & l. si de certa. C. de transact. uerba sunt Bald. in leg. conuenticula, uersicul. quando generalitas per medium. Nam uerba generalia operantur generaliter in pacto propter medium habile. dicta l. emptor, §. Lucius. iuncta gloss. quam reputat sing. Ioan. de Imol. in cap. primo de transact. Sed uerba generalia transactionis nõ operantur nisi in liti bus de quibus erat quæstio propter mediū inabile, d. l. si de

de certa, secundum eum, quod an verum sit, sub iudice lis est, vt videre poteris p doct. in locis supra allegatis. Secundo argumētum ex hoc loco a generalitate format aliter sic. Verba generalia ¶ debent generaliter intelligi, l. fina. in fine, C. de dotis promiss. & l. j. §. generaliter. ff. de legatis pstan. cū similibus. Et hinc ē, quod nemo potest cōpel h facere quitancias, vel liberationes generales, qā sunt capciosae. Ita sing. dicit Bar. in l. cū Aquiliana, per illū tex. ver. ex quo potes. ff. de tras. Et pro hoc dicto ē text. sing. in l. 3. §. contrariū. Et ibi Bal. no. ff. de contrario iudicio tructlae. Et idē vult Bal. i l. pactum in xvj. q. C. de coll. . Et Salicetus in l. sicut datam, in fine. C. de liberali causa, & lafon in d. l. Si de certa, quod ē diligenter memoriae mādandum, quia quotidianum. Tertio argumētū ex hoc loco a generalitate format aliter sic. Clausula ¶ generalis sequens restringitur ad rem & causam prius specificatam, vel ad idem sic: Species ¶ praecedens restringit genus sequens, & de isto sunt plures text. notabiles & familiares, & primo de isto est tex. notabilis ponens casum quotidianū in d. l. Si de certa. Secundo de isto est text. pulcher, ponēs casum quotidianū in l. finali, §. cui dulcia, secundo responso. ff. de vino, tritico, oleo q; legatis. Tertio de isto ē text. notabilis ponēs casum frequēter occurrentē inter mercatores, in d. l. emptor. §. Lucius secundum verum & cōmunem intellectum. Quarto de isto est text. notabilis, i l. legatorum. §. j. & ibi Bartol. Bald. & Paulus de Castro notant. ff. de lega. 2. Quinto de isto est text. pulcher in c. sedes de rescrip. & ibi Panor. Io. de Imo. Felin. & alij notant. Sexto de isto ē tex. valde notabilis in clementina. 1. §. 1. de praeben. Item septimo de isto ē text. notabilis i l. iubemus, & ibi Bal. i 2. notabili not. C. ad Velleianum. Et octauo de isto est text. valde notabilis in c. qui ad agendum, i principio de procura. lib. vj. Et hinc singulariter dicit Innocen. in c. ex literis, de iure patronatus, qd si dono ¶ alicui villam, & omnia iura, quae i eam habeo, nō veniūt iura spiritualia, quia nō sunt aequalia expressis, sed illa generalitas debet restringi ad temporalia, propter speciem temporalitatis praecedentem, quod dictū summē placet Pa-

morni.

normitanus in d. cap. sedes, in prima columna, ad quod etiam facit, quod talia sunt subiecta, qualia praedicata demōstrant. De quo latissimē dicam infra in Loco a nomine dignitatis officij, vel appellatio: & quod exceptio declarat seu restringit regulam. De quo latē dicam infra in loco ab exceptione ad regulam. Hinc etiam singulariter dicit Bal. in l. a procuratore, C. mād. q. si Baro vendat mihi praedia, in quibus consueuerat habere quasdā domos, ad colligendum pedagium, vel habeat ibi furcas, per quas significatur merum imperium, & dixit quod vendebat mihi praedia, & omnia iura, quae ibi habebat, per hoc tamen non videtur vendidisse, vel in me transfuisse ius colligendi pedagium, vel merum imperium, quia dicta verba generalia debēt referri ad ea, quae sunt de natura rerum venditarū, secundum eum: & allegat notata per Innocen. in dicto capit. ex literis, quod tene menti, quia vidi de facto. Et per dicta iura dixi alias in q. facti, cum esset dispensatum cum quodam Hispano, vt quaecunq; quotcunq;, & qualiacunq; praestimonia seu praestimoniales portiones, aut simplicia beneficia etiam pontificalia, aut militationes nuncupata seu nūcupatas, in ciuitate & dioecibus regnorum Castellae, & Legionis cōsistentia, & quam primum in 20. subsequentis anno constitutus fuerit, unum beneficium curatum, & cum in aetate legitima constitutus fuerit, duo beneficia curata quaecunq; seu alia inuicem incompatibilia, obtinere posset, quod vigore dictae dispensationis non potuit obtinere beneficium curatum consistens extra dicta regna Castellae & Legionis: nam dicta verba generalia quaecunq; debebant restringi per praecedentia, iuribus supra allegatis, vt sit sensus, quod quam primum in 20. suae aetatis anno constitutus fuerit, obtinere posset vnum beneficium curatum, & cum in legitima aetate constitutus fuerit, obtinere posset duo beneficia curata quaecunq; consistentia videlicet in ciuitatib. & dioecibus dictorum regnorum, propter praecedentia, & prius specificata, quae qualificat & restringunt sequentia, ut docuimus iustibus supra allegatis, & quia hoc patitur ratio recti sermonis, & quia ¶ materia impetrationis beneficij & dispensationis contra ius, est odiosa

odiosa, ambitiosa, & ideo restringenda, cap. quamuis, de præbend. libro sexto, & cap. quod dilectio, & ibi Innocen. Panor. & alij Doctor. de consang. & affini. Et quia dicta gratia, seu dispensatio potest operari suum effectum in ciuitatibus, & diocesisbus dictorum regnorum. Et quia si Papa uoluisset dispensare cum illo, ut posset obtinere beneficia curata extra dicta duo regna, potuisset adijcere hæc pauca uerba, ubicunque consistentia, sicut adiecit plura alia, per quæ uoluit ipsum admitti ad beneficia curata: siue essent curata, quia parochiales ecclesiæ: uel quia perpetuæ uicariæ: uel quia dignitates, quibus imminet cura animarum, etiam si essent electiuæ, etcetera, quod quia non fecit, non præsumitur hoc uoluisse, cap. ad audientiam, de deci. cum similib. immo fortius credo, quod etsi Papa adiecisset dicta uerba, ubicunque consistentia, adhuc tamen propter præcedentia, illa uerba deberent restringi, dummodò tamen consistant intra dicta duo regna, propter subiectam materiam, quæ in se odiosa est, ut dixi: & quia ¶ generalitas relata ad locum, restringitur ratione subiectæ materiæ, cap. ut animarum, §. 1. de conscri. libro 6. & not. gl. in l. 1. uerb. non uidebatur, ff. de eo quod cer. loc. Et faciunt eleganter notata per Petr. de Anchan. in consilio 163. incip. In Christi, &c. Visis, & diligenter inspectis, &c. & facit gloss. singul. in cap. si proponente, cum ibi not. per Panor. & alios, de rescri. Et ita fuit iudicatum, pro recolendæ memoriæ D. Martinum Cuichu Officiale[m] Cameracensem, in fauorem Ecclesiæ sanctæ Gaudilæ Bruxellenfis, quod nota. Sed quia istæ Theoricæ uidentur sibi contrariæ, idcirco pro concordia, ut quælibet earum saluetur, dicas hoc modo: quod regulare est, quod in omni ¶ dispositione generalitas restringitur ad intellectum iuris communis, ut patet in leg. quæro, §. inter locatorem, ff. locat. in l. ut gradatum, §. primo ff. de municip. & hon. in l. 1. & ibi hoc not. Bald. C. de noxal. actio. in cap. super eo, de offic. deleg. in cap. pastoralis, in princip. de ap. pel. & in cap. cum dilectus, & in cap. ad audientiam, de elec. non resid. qui rex. sunt ad hoc not. Quinimò nullum uerbum

hum est uniuersale, quod ex consideratione debitarum circumstantiarum non debeat ciuilitate intelligi, & limitationem recipere, secundum Oldrad. in consilio 148. circa fin. Ad hæc faciunt, & not. per glo. in uerb. omnes. l. si. C. sine cens. uel reliq. & not. per gl. sing. in l. fin. §. in computatione, in fin. C. de iure delib. & not. per Bar. in l. 1. §. & parui. uerfi. ista glo. est arg. ff. quod ui aut clam. Et similiter restringitur generalitas, ne sequatur absurdum uel absonus intellectus, ut dicam satis latè infra in loco absurdo. * Item similiter restringitur generalitas ad ¶ prius specificata per supradicta. Paritur ¶ tamen hæc. Absurda regula plures notabiles fallentias. Primò enim fallit, quando illud de quo quæritur, cohæret, ut connexum generalis dispositioni præambulæ: tunc enim uerba generalia extenduntur, ut illud comprehendant. glo. est sing. in cap. bilibusino accusatus, §. 1. in uerbo, iudicari, de hære. libr. 6. quam tenet sequitur Paul. de Castr. Alexand. Iason, & alij Doctor. in d. l. si de certa. Et Ang. & Ioan. de Imol. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de uerbor. obliga. & Felin. in dicto cap. sedes, & Iac. in l. 1. C. de transact. quem omnino uide. Secundo dicta regula fallit, quando illud, de quo quæritur, est accessorium illius rei, ut sunt fructus uel pœna, l. 2. in principio. ff. si quis cau. & l. fina. ff. de eo quod cer. loc. tunc enim uerba generalia extenduntur, ut illud accessorium comprehendant. Ita not. uult. Bartol. in l. Aurelio, §. Caius, si ratio le circa fin. ff. de liber. leg. & Salicet. Paul. Castrenf. Alexan. Iason, & Docto. in dicta l. si de certa. Tertio fallit dicta regula, quando illud de quo quæritur est appendicium, quia ad illud uerba generalia extenduntur. text. est not. secundum uerum intellectum, in l. si cum tibi, iuncta gloss. ad finem, & ibi Bart. Bald. Paul. de Castr. & Docto. C. de iud. & uolunt Paul. de Castr. Alexand. & Iason, in d. l. si de certa. & idem Alexand. in leg. licet, C. de iudi. Quarto fallit dicta regula, quando generalitas non potest restringi salua ratione recti sermonis, ut quia uerba sunt nimis generalia, & ampla. Et generaliter intelligenda sunt uerba ubi nulla sequitur absurditas, nec reperitur specialis dispositio in contrarium, uel

vel precedens restrictionem suadens. tunc enim habent locum iura supra allegata; dicitur: generaliter dicta generaliter debere intelligi. ubi autem potest fieri restrictio, salua ratione recti sermonis, vel ubi concurrit aliquid de praemissis tunc est restrictio facienda, iuris. superius adductis iuncta lege Plautius mulieri in fi. ff. de auro & argento lega. & hoc modo debent concordari praedictae Theoricæ, quæ prima facie videntur multum inter se pugnare: hoc tamen volo te scire, quod etiam quando uerba non possunt restringi salua ratione recti sermonis, quia sunt nimis ampla seu generalia, tamen in quatuor notabilibus & quotidianis casibus, non intelliguntur generaliter, ut iacet, nec extenduntur secundum corticem verborum, sed restringuntur pro equitate, quæ subest. Primus casus est quando arguitur dolus alterius. uerba enim generalia non extenduntur ad occultata dolo alterius partis: textus est notabilis ponens casum quotidianum in l. tres fratres. ff. de pactis. Secundus casus est, quando allegatur ignorantia uerba enim generalia, non extenduntur ad ignorata, tam in genere quam in specie, licet cesset dolus partis aduersæ, ut est textus notabilis in l. qui cum tutoribus, versic. ei qui. ff. de transact. & in l. mater decedens. ff. de inoffic. testam. Diximus autem notanter tam in genere, quam in specie, quia ad incogitata in specie, cogitata tamen in genere bene extenderentur, ut est casus iuxta veram interpretationem in l. sub praetextu. iuncta gl. 1. C. de transact. & ibi Pa. de Cast. & doct. idemque Pau. de Cast. in d. §. Lucius. Tertio, uerba generalia non extenduntur ad superuenientia de nouo. ut est textus in d. l. qui cum tutoribus, in fine, ibi postea copertum, quod procedit etiam si iuramentum interuenit, textus est hac de re non inelegans in capit. cum inter P. Cui subscribit glo. in ver. iuramentum, & ibidem & Canonum maxime Ant. de Bat. & Io. de Imo. de reau. ubi per illam textus singulariter dicunt, quod scholasticus Licentiatus, ut uocant, qui iurauit non capere insignia Doctoratus alibi quam in loco ubi fuit examinatus, potest alibi capere insignia Doctoratus, si ibi de nouo examinatur, vel si in primo loco insignia Doctoratus capere non potest prope ubi iurauerit, nec per hoc est

est periturus, quia ex noua causa assumit alibi Doctoratum, secundum eos. Debet enim intelligi iuramentum & quæuis alia dispositio, rebus sic se habentibus, vel in eodem statu manentibus, e. quemadmodum, cum ibi not. per glo. * & doct. de iurein. & l. quod Seruius, cum ibi not. maxime per Alex. & Ias. ff. de condic. cau. da. cau. non secuta, & faciunt huic, notata per Bal. in lege fin. C. de non num. pecun. & not. per Bald. in l. clari. C. de fideicommissis, notat. per eundem Bald. in c. cum M. Ferrariensis, per illum textus de cõsti. & quod fortius est, istud procedit etiam, si dicitur in instrumeto, quod renunciat omni iuri, quod habet uel habere sperat: nam illa uerba, habere sperat, debent intelligi & restringi, scilicet ex causa de presentia singulariter dicunt Bar. Ang. Pau. de Cast. Iason. & doct. alij in d. lege qui cum tutoribus, & idem Bar. & alij in d. lege qui Romæ. §. duo fratres, & Feli. in c. si diligenti, de foro competentis, & Alexan. & Iason. in d. l. quod Seruius. quod magna memoria, quia est valde singulare. Quarto, uerba generalia non extenduntur in dubio ad ea, quæ dependent ex testamento. quia super iure competenti ex testamento non valet pactum nec transactio quantumcumque generalis, nisi uis cognitisque uerbis testamenti, ut est textus singularis & familiaris in l. de his ff. de transact. & uult notabiliter Ioan. de Imol. in d. cap. 1. de transact. & est de mente Cepolæ, in cautela 218. & tractatur plenissime de hoc per Alexan. de Imo. in consilio 111. secundi uoluminis, incipiente. In Christi, & c. viso ac oportet considerato, & c. De qua materia, si plenius vis instrui, uide ultra passus superius commemoratos Bar. in l. quantum. §. fina. ff. de fundo instructo, & ea quæ dicam infra in Loco à ratione legis stricta seu limitata ad restrictionem ipsius legis, ubi declarabo, an & quando ex vi rationis debeat, & possit restringi lex vel cano, & quomodo intelligatur dicta regula, Generaliter dictum, generaliter debet intelligi. Vide etiam ea, quæ dicam infra in Loco à genere ad speciem, & in Loco à toto ad partem. uide etiam textum cum sua notabili glo. in l. si seruitus. ff. de seru. urban. praediorum: & textum cum glo. in l. si cum fundam. ff. de uerbo. signific. & text. cum glo. in l. quotiens,

*A. D. D.
* Gl. Quæ
posiz ibi
dem enu-
merat cõ-
ditiones,
quæ in iu-
ramento
intelligunt,
et uide
Abc. l. cõ
proponas.
C. de pac.
eundem re-
spon. 37.
n. 3. Pra.*

64. LOCVS A GENERALITATE.

C. fam. ercif. & tex. cum gloss. in c. causam quæ de rescriptis, vbi reperies, q̄ interdum sequentia restringunt præcedentia, & quòd ecòtra præcedentia interdù restringunt sequentia, & quòd interdù præcedentia augent sequentia vide etiam tex. gl. fin. & Bart. in l. quisquis. ff. de leg. 3. & **11** Bart. il. auia, in prin. ff. de cond. & demòl. vbi reperies, † q̄ præcedens clausula est maioris efficaciz ad determinationem sequentium, quàm sequens ad determinationem præcedentium, quem refert & sequitur Mathe. in not. cl. reptans hoc singulare. vide etiã Panor. in c. ex parte, de spon. vbi in casu quotidiano declarat, sequentia † restringi per præcedentia: vide etiam ad propositum, quinquaginta modos, quibus arctatur siue restringitur generalitas, magistraliter collectos per Ioannem Monachi, Philippum Francum, & Io. And. in Mercur. in reg. In generali, de regul. iur. lib. 6. & longè plenius per Roma. in rep. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. vide etiã no. per Bal. in d. l. fin. C. de nõ num. pec. & not. per eundem, in l. sed & si quis. §. que situm: in prima opposit. ff. si quis can. & not. per Io. And. & alios, in cap. veniens, de iureiur. & not. per Panorm. in cap. Quintauallis, de iureiur. & not. per eundem in capit. cum venissent, de institut. vide etiam tex. in l. creditor. §. Lucius. ff. mandat. & tex. in l. s. libertus ita iurauerit. & ibi Alberic. ff. de oper. lib. & bonam glo. in Clem. sepè. §. non autem. in verbo defensiones legitimæ, de verbor. significat. & gloss. in l. promittèdo, i princ. ff. de iur. dot. & gloss. in l. sed si compromissum, in fine. ff. de arbit. & glo. in l. q. autem, in fine. ff. de constit. pe. & in l. emancipati. ff. de adopti. & Barto. Alexand. Iaso. & Doctor. in leg. j. §. nunciatio. ff. de no. oper. nunc. in quibus locis reperies, generalitatem † multifariã multisq̄, modis restringi. Postremò **12** illud te admonitum volo, quòd non † sufficit aliquid exprimere, vel proponere in genere, quando quælibet species contenta sub genere non operatur illum effectũ ad quem exprimitur, vel proponitur. Ita elegãter vult glol. notab. iuncto text. i c. pia, super verb. speciem, de except. lib. 6. & est pulcher text. in c. in præsentia, vbi & Panorm. notat de probatio. & vult singulariter Barto. in consilia

*ADD.
Sequentia. S. c. & ea, q̄ præcedunt à sequentibus. & è conuerso, tex. in l. si seruus plurimum. §. ff. de leg. 1. P. Præc.

LOCVS A GEN. AD SPEC. 5

filio suo 65. incip. Factum tale est, Petrus Nicole, cuius meminit Alexand. de Imo. i consi. 1 2. 3. vol. incipien. Vt so superiore themate, & Angel. i §. fuerat, Instit. d. actio. quo in loco dictum illud summopere probat, quæ omnia memoriz mandabis tanquam pulchra, singularia, vtilia & quotidiana.

LOCVS A GENERE AD SPECIEM.

- 1** A quocunque remouetur genus, remouetur & qualibet eius species: non contr. 2.
- 3** Genus & species cum toto & parte quomodo differant.

EST & alius non infrequens in iure locus, à Genere ad Speciem, ex quo ductum argumentum nedum è probabile, sed etiam necessarium, hoc autè pacto licebit **1** formare: A quocunque remouetur † genus, remouetur & quælibet eius species, tex. est notab. in l. si causa cognita, iuncta gl. super verbo peremisti, quam ibidem sequantur Barto. Bal. Paul. de Cast. & alij Doct. C. de transact. est & tex. in §. vulgò, iuncta gloss. in verb. species est. Instit. de success. cog. & tex. in l. fin. circa prin. C. de vsu. rei iud. & tex. in l. 1. §. q. autem Prætor, in fin. & ibi Odo. not. ff. de aleat. Item tex. in c. nam concupiscentiam, vbi cum ad hoc ponderat Ioã. de Imo. de constit. & tex. cum gl. in l. 1. in fin. ff. de suis & leg. hæred. Pertinet huc quoque tex. in l. fundi, in fin. iuncta gl. ff. de fund. instru. Item tex. i l. 1. C. ne fiscus rem quam uen. cui. lib. 10. Ad hæc tex. elegans secundum primam lecturam glo. in l. iuris gentium. §. sed si fraudandi, ubi & Bar. Bal. Alberi. & alij no. ff. de pact. Porro hoc argumento Bal. utitur in rep. l. cum mulier. ff. sol. matr. Præterea & i d. §. sed si fraudandi, ubi hoc inducit ad quotidianã quasi. Item in c. 1. de prohib. feu. alie p. Sede. circa fin. prin. ubi dicit, q̄ si mulier prohibetur per statutum donare, non potest etiam donare causa mortis, q̄ à quocunque remouet genus, necesse è, & quælibet eius speciem remoueri, ut ibi p. eum. Ecòtrario à † remotione speciei ad remotionem generis, argumentum non **2** procedit,

procedit; tex. est not. in l. duobus, §. si quis iurauerit, & ibi Barto. notat. ff. de iureiur. & idem volunt glo. Bar. Bald. & Doctor. in d. §. sed si fraudandi, non enim sequitur, non est homo, ergo non est animal. Imò committitur fallacia consequentis secundum dialecticos, & hoc inducit Bald. ad pulchram quæstionem in d. §. sed si fraudandi, quem omnino uide: Hoc tamen fallit, quando esset tale genus, quod saluaretur in vniua specie. Ita not. dicit Bald. in l. conuenticula, C. de episco. & cleric. l. sicut municipum ubi in fi. §. quod cuius. vniuer. no. notatur, quod ius collegij potest conseruari, & retineri per unum, licet per unum ab initio constitui non possit collegium, vel vniuersitas, l. Neratius Priscus, cum ibi not. per glo. ff. de uerbor. signific. & viderunt prædecessores nostri in quodam canonico Mechliniensi, qui fundauit Zellariæsces, vt constans habet fama, & patet per instrumenta publica: huius exemplum aliquantò rarius Phœnice esse potest, quæ est auis grandis sicut Aquila, & nunquam reperitur eodem tempore nisi vna, viuitque in sexcentis quinquaginta. Deindè facit sibi nidum ex thuris surculis, & replet odoribus. in quo moritur, & ex eius ossibus ac medullis, ut quidam volunt, nascitur vermis, qui paulatim adolescit in demortui Phœnicis formam: Alij dicunt, quod cū ponat se aduersus radios solis, & alarum plausu excitato igne, comburatur vnà cum nidò, equè cineribus illius vermiculus oriatur, qui tandem crescat ad magnitudinem, ac formam Phœnicis exusti, de quo vide plenissimè Plinium naturalis Historiæ libro 10. capitulo 2. & Ouidium Metamorph. libro 15. & in Chiliadibus in adagio, Phœnice rarior, per Perotum, & Calepinum suis in locis, ac symbolo Ruffini, & in Epistola ad Præsidium, quæ (ut nonnulli aiunt) falsò adscribuntur Hieronymo. Interferuntur tamen per eum Tomo 2. Vide etiam de Phœnice per Ioan. And. Ioan. de Imol. & Doctor. alios, post glo. in c. quoniam Abbas, de offi. deleg. Illud etiam certum est, quod argumentum à genere ad speciem procedit etiam affirmatiuè, habito respectu seu consideratione ad hoc, quòd

sub

genere continetur species, vnde si vxori à viro legata sunt, ea quæ eius causa parata sunt, etiam empta eius causa censentur legata, ut est tex. in l. item legato. §. item interest, ff. de leg. 3. Non autem procedit argumentum à genere ad speciem affirmatiuè per modum consequentiæ. vnde non sequitur, est animal, ergo est homo, vel est paratum vxoris causa, ergo est uxoris causa emptum. d. §. Item interest, cum similibus, ut dicam latius infra loco proximo. Posset etiam poni aliud exemplum, possum per Ciceronem, & Boetium in Topi. in loco a genere, ut puta, vir legauit vxori omne argentum; ergo & pecuniam numeratam uideretur legasse, quia numerata pecunia argenteum est. Sed hoc exemplum mihi non placet, quia contrarium eius optimè ratione decidit Vlpianus in l. Quintus Mutius. 2. §. 1. ff. de aur. & argent. leg. & facit l. cum aurum, in princ. illo titu. quod nota. Et vide quod dicam infra in loco ad partem. De multiplici autem acceptione generis, & de obligatione generis, quia longus est tractatus, & ab instituto nostro alienus, vide per Bartol. & alios in l. 2. §. mutui datio, ff. si cert. petat. per eundem, & alios in l. Mænius. §. duobus, ff. de lega. 2. Et magis breuiter per Zauium, libr. 1. Respons. singular. capit. 1. Illud autem non est obliuioni tradendum, quòd licet genus & species cum toto, & parte simile quiddam habeant, in hoc scilicet, quòd quemadmodum genus species suas comprehendit, ita totum intra se partes suas complectitur: in tribus tamen differunt, † secundum Boetium in Topicis, & vult Rodolphus Agricola libro de Inuent. dialect. 1. cap. 9. primò quoad cõstitutionem, seu in esse productionem. nam ad explendam generis substantiam non utique unamquamque speciem ad esse natura illius exposcit. Est enim animal, licet non subsistat asinus vel bos, sed ad cõficiendam totius substantiam, vnà quamque partium necesse est adhiberi. Non enim est domus, nisi sint fundamentum, tectum, & parietes. Secundo, quoad conseruationem, destructionem, uel interitum. Deructo enim genere, nullæ remanent species, ut sup.

E 2 dixi.

dixi. Sed destructo uel interépto toto, plerunque partes remanent: ut domo destructa remanét parietes, & funda ménti. Tertio quoad prædicationé, quia genus de spébus suis prædicatur seu affirmatur, ut est homo uel asinus, ergo est animal: sed totum de partib. non prædicatur, ut non sequitur, est paries, ergo est domus: & sic de similib. qđ nota. Et uide quod dicam infra loco proximo, & in loco à toto ad partem.

¶ LOCVS A SPECIE AD GENVS.

- 1 *Posta specie necessariò ponitur genus, quod præest illi speciei: sed non econtra.*
- 2 *Speciei ad positionem sequitur positio generis: & non contra.*
- 3 *Dupliciter aliquid dicitur inesse alteri.*
- 4 *Exceptio quo sensu dicatur inesse Regule.*
- 5 *Species semper infert suum genus.*

Hic subiungédus é locus à specie ad genus, à quo sūptū argumētum nedū est probabile, sed & necessariū, id formabitur hoc modo, Posta specie † necessariò ponitur genus, quod præest illi speciei, sed non contra, Vel ad idem sic: Ad † positioné speciei sequitur positio generis, verū non econverso. text. est nota. in l. si quid earum. §. inter emptum, & ibi hoc not. glo. in verb. paratum. Bart. & Doct. ff. de leg. 3. & habetur per glo. i. in fin. Bar. Bal. Albe. & Doct. in l. inrisgentium. §. sed si fraudandi. ff. de pact. & per gl. Cy. Bart. Bal. Paul. de Cast. & alios Doct. in l. si. C. de in integ. restit. & p. Bal. in l. conuenticula. C. de epif. & cle. De isto argumentandi modo commemoratur etiam per Sali. in l. vnica. C. de raptu Virgi. & per Bal. in l. 2. §. creditum, ubi habes exēplū generis & speciei, creditum & mutuū ff. si cert. petat. & per Doct. in pluribus alijs locis, de quibus breuitatis gratia super sedeo. Itaque benè sequitur, homo est, ergo animal est, est mutuū, ergo est creditum. Sed econtra ad positionem generis nō sequitur præcisè positio

positio vnus speciei: unde nō valet consequentia, animal est, igitur homo est, vel est animal, ergo & homo: quia pōt esse esse asinus. Neq; rectè sequitur, est creditum, ergo est mutuū, potest enim depositum, vel commodatum esse. Hoc tamen volo te scire, legū peritos ferè semper genus appellare id, qđ dialectici speciem vocant, ut homo, bos, asinus: & rursūm quod hi in diuiduum nominant, Iuriscōsultus speciem dicit: cuiusmodi sunt, Stichus, Titius, Pamphilus, Socrates. Probatur hoc apertè in d. l. 2. §. mutui dato, & ibidem per Bar. & Doct. alios. hæc est & snja gl. in verb. ele. dno legatarij in §. si generaliter, in situ. de leg. Præterea Io. Fab. in §. huius studij, Inst. de in. iu. & opinio eiusdē i. §. lex est, in si. Inst. de iur. nat. gen. & ciui. & Bar. in l. legato generaliter, ff. de leg. i. & eiusdē in l. Meuius, §. duob. ff. de leg. 2. Illud est nolo te ignorare, qđ species inest generi, & et genus i est speciei, sed diuersimodè. Quare ne decipiaris propter æquiuocationem termini, inesse, aduerte qđ aliquid pōt dici inesse † alteri dupliciter, vno mō cōtentiuè siue cōprehensiuè, & hoc mō spēs inest gñi, id est, species cōtinetur, seu comprehenditur sub genere, & sic loquitur §. sed si fraudādi, i fine, cum dicit, inest. n. dolo. & fraus, secundum primam lecturam gl. & ibi Bar. Bal. & Doct. declarāt. Sic etiam loquitur l. per seruū. §. i. ff. de vsu, & habita. cum dicit, fructui & vsus inest: vsui fructus deest, & c. Sic etiam loquitur tex. Inst. de serui. nulti, & vba. prædi. in prin. cum dicit, qui iter habet, actum nō habet: sed qui actū habet, iter habet. Ad eundē modum loquitur & l. item legato. §. item interest. ff. de leg. 3. cum dicit, paratis enim omnia continentur, quæ ipsius vsibus fuerunt designata, & c. Ita etiam loquitur l. Si chorus, in prin. ff. de leg. 3. Sic etiam in toto pars continetur, id est, comprehenditur. l. in toto. ff. de reg. iur. & regula, in toto, & ibi Dynus de regul. iur. libr. 6. & regula, plus

4 *semper, cum sua not. gl. eo. tit. & lib. Sic etiā † exceptio inest regulæ, id est, comprehenditur seu cōtinēt sub regula. qđ declara, vt benè declarat gl. i. Rub. de reg. iur. lib. 6. & ibi p. Dyn. & Philip. Franc. & p. glos. Albericiū, & Do*

tor. in l. i. ff. de reg. iur. Et generaliter, generalibus, vel magis communibus, specialia, vel minus cōmunia insunt, id est, continentur seu comprehenduntur, l. semper in generalibus. ff. de reg. iur. Secundo modo aliquid dicitur inesse alteri non contentiue seu comprehensiue vt dixi, sed illatiue, positiue, consecutiue seu per cōsequentiam quia eo posito infertur, siue cōsequitur aliud, & hoc modo genus, vel magis commune inest speciei, vel minus communi, quia posita specie, ponitur genus, & posito minus communi, ponitur magis commune, vt homo est, ergo animal est: ergo homo est: est emptū, ergo paratum: Sicq; de similibus. Et sic loquitur lex, inter agnatos, iuncta glo. ff. vnde legi. cū dicit in agnatis & cognati continentur, sic etiam loquitur d. l. si quid earum. §. inter emptum, cū dicit & respōsum est in empto paratum inesse &c. & ibi glo. Et (vt breuiter omnia complectar) species siue minus commune semper infert suum genus: vel magis commune per positionem, illationem, seu cōsequentiam, vt si est homo, est animal: si est vxoris causa emptum, est ipsius causa paratū, d. §. inter emptum, cū dicit & respōsum est in empto paratum inesse, supple, per consequentiam. Species autem siue minus commune, non infert suum genus, vel magis commune per continentiam, quia nō sequitur, Empta vxoris causa sunt Titio legata, ergo parata sunt ei legata. alleg. §. item interest, ibi, Vnde nō continebūtur emptis solis legatis, quæ alia ratione paterfamilias acquisita ei destinauit. E contra autem, genus, siue magis commune infert suam speciem, vel minus commune per cōtinentiam: vt si vxori legata sunt à viro, quæ eius causa parata sunt, ergo & empta eius causa cōsentur legata, d. §. item interest, ibi, paratis enim, &c. sed genus vel magis commune, non infert speciem vel minus commune per consequentiam, quia non sequitur, est animal, ergo est homo, potest enim alius esse. nec etiam sequitur, est paratum, ergo est emptum, quia potest esse alio modo acquisitum. Et hoc paucissimis verbis dicit Vlpianus i d. §. inter emptum, ibi, in parato non continuo emptum cōtineri, supple per consequen-

sequentiam, sed per continentiam sic, ne contradicat d. §. item interest. Sic etiam totum est in parte prædicamentali per consequentiam, quia posita parte prædicamentali, ponitur totum. Notanter autem dixi prædicamentali, quia posita parte integrali, non ponitur totum integrale, vt dicam latius infra loco proximo, sed totum etiam prædicamentale non est in parte per continentiam, d. §. item interest, ibi, vnde non continebuntur, &c. E contra autem pars subiectiua, seu prædicamentalis est, in toto contentiua. i. comprehenditur in toto. d. regula in toto, & præall. reg. plus semper. sed non est in toto illatiue, positiue seu p consequentiam vt dixi: Et hinc gl. in verb. paratum in esse in fin. in dict. §. inter emptum, rectè dicit, quod totum est in parte secundum quid, quia non simpliciter totū est in parte, intelligendo semper de parte prædicamentali, sed duntaxat per consequentiam, nō per continentiam, vt modo dixi. quod consecramemoriæ, quia posses aliàs facile decipi per fallaciam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, & vide quod dixi supra loco proximo, & quod dicam infra loco proximo, & sequenti.

¶ LOCVS A TOTO AD PARTEM.

- 1 Locus à toto ad partem procedit secundum quid, & nō simpliciter.
- 2 Iuris quod est de toto quoad totum, idem iuris est de parte quoad partem. & nu. seq. & 7.
- 3 Peregrini & viatores si decedant iterādo sepeliendi sunt in ecclesia parochiali.
- 4 Citatio est pars & fundamentum processus.
- 5 Argumentum à toto ad partem valet, & quādo non procedat, nūme. 7.
- 6 Intellectus l. fiscus. ff. de iure fisci.
- 7 Nepos an præferatur patrio in regno.
Totum infert quamlibet suam partem.
- 10 Totum multipliciter dici.
- 11 Toto posito vel cōc. esso posita censetur qualibet eius pars.

- 12 *Negatio preposita vel postposita signo uniuersali alterat eius naturam: Et facit eam equipollere suo contradictorio.*
 13 *Negatio preposita Et postposita signo uniuersali facit eam equipollere suo subalterno.*
 14 *Argumentatio à toto in quauitate, seu numerabili ad partē quo modo procedat.*

Occurrit nunc locus à Toto ad Partē, à quo sumptū argumentum probabile quidem est, cæterum nõ necessarium secundum gl. in l. j. §. si ex dodrante, in uerb. nõ necessarium. ff. de colla. bon. & procedit secundum quid, ¶ non autem simpliciter secundum gl. in l. si quid earum §. inter emprum. ff. de lega. 3. Et de eo non nihil attingitur à Petro, Dy. Br. Alber. de Rosa. & alijs, in l. i. ff. de usufr. lega. & per Bart. & Ang. in l. qui usum fructum. ff. de uerb. oblig. Et per eundem Bar. in l. reconiuncti. in uerb. quarto dubitatur. ff. de lega. 3. & per eundem in l. si mater. §. si quis iter ff. de except. rei iud. & per Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cler. sed minus perfectè. nos autè Deo duce plenissimè declarabimus infra, qñ hæc argumentatio à toto ad partem procedit, & quando nõ. Et ausim dicere, qd hæc argumentatio à toto ad partem, quādo sumitur, ut debet, nedum est probabilis, sed & necessaria, frequens, & utilis. Quod ut euidentius appareat, uolo te scire, qd hoc argumentum à toto ad partem formatur dupliciter, ad duplicem effectum. Vno modo sic, ¶ quod iuris est de toto quoad totū, idem iuris est & esse debet de parte quoad partem. tex. est notab. in l. que de tota, in princ. & ibi gl. & Bart. not. ff. de re iud. & tex. in l. iuris gentium. §. adeo. & ibi habetur per Ia. & Doct. ff. de pa. & tex. in l. si unus. §. si cum tibi, cum seq. & ibi et DD. attingunt illo eo. tit. est & text. in l. si cui, in princ. uerb. Proinde, & ibi Bal. notat. ff. de leg. 1. Item est tex. in l. tres tutores, in prin. ubi & Bart. no. ff. de adm. tut. item tex. in c. super quæstionū. §. fin. & in c. pastoralis. §. Item cum totum, & ibi gl. Bal. Card. Io. de Imo. Pan. Barb. & Fel. not. de offic. deleg. & tex. in c. si diligenti, in prin. & ibi etiam Panor. not. de præscr. cum infini. sim. quæ non refert adnumerare. Et isto argumentandi modo

modo utitur Io. Andr. in reg. Plus semper, & in reg. cui licet, & in reg. in pari, & in reg. scienti, in pulchris quæstionibus, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & idem Io. Andr. in c. Romana. §. contrahentes, in pulchra q. de fo. coper. lib. 6. in Nou. & Doct. diuersis in locis. Et fa. it ad pluri ma. & inter alia, gratia exempli pro instructione studio-
 3 forum iuuenum, primò facit ad hoc, quòd ¶ peregrini & uiaiores si decedant iterando intra parochiam alicuius, licet in loco sit Ecclesia cathedralis, sepeliendi sunt in Ecclesia parochiali, & ibi soluenda sunt iura funeralia, & non in Ecclesia cathedrali. Ita sing. concludit Panor. contra Ant. de Bur. in c. i. de sepultur. Et idem repetit ipse in cap. 1. de celeb. miss. quia idem iuris debet esse in parte quoad partem, quod est in toto quoad totum, iurib. præall. & ita in quæstione facti consultus, respondi, de quo uide larius per omnes in d. c. 1. de sepul. & plenissimè per Domin. & Philipum Francum in c. 1. de sepult. lib. 6. quia materia est pulchra, dubia, & quotidiana. Secundò facit ad hoc, quòd quemadmodum duo ex tribus iudicibus delegatis cum clausula, quòd si nõ omnes, & c. duo uestrum, & c. non possunt ad instantiam impetratis procedere in causa contra reum uocatum ad sententiam definitiuam, non confitit de impedimento, uel excusatione tertij collega: & si processerint, sententia non ualeat. c. prudentiam, in princ. de offic. delegat. cum similibus. Ita etiam reus ad illorum duorum citationem nõ confitit de impedimento, uel excusatione tertij, comparere non tenetur, quia ¶ citatio est pars, & fundamentum processus, c. pastoralis. §. primo, de offic. delegat. & quod iuris est de toto quoad totum, idem iuris est de parte quoad partem, iuribus præal. Ita post longam disputationem tenet gl. sing. quam sequuntur Doct. in d. c. prudentiam, in uerb. reueatur, in princ. & in uerbo: citra formam, quod manda memoria, quia est quotidianum. Tertio facit ad hoc, qd sicut illi qui redimunt captiuos ab hostibus pro parua quantitate, non possunt eis imponere magnā taliā, ut uocant, sed debent esse cōtēti eo, qd pro eis redimendis dederunt, uel uti eorū opera quinque-

quinquennali iuxta l. fin. C. de capti. Item etiam si obtineant captiuos ex dono, non possunt ab eis quicquam exigere, quia idem iuris est de parte quoad partem, quod est de toto quoad totum, iuribus ante adductis, & ita singulariter reperio decidere Pau. de Cast. in l. r. C. de epico. aud. quod nota. male tamen seruatur, quia uidi nonnullos de hoc quaestum facientes. Quarto facit ad hoc quod sicut generaliter appellari non potest à subdelegato non in totum ad Papam, sed appellandum sit ad subdelegatam, d. c. super quaestionum. §. porro. §. quem uero, & §. si uero, ita etiam in particulari casu, de quo in d. c. super quaestionum. §. si à subdelegato non in totum appellari non potest ad Papam, sed appellari debet ad subdelegatam, ut ibi est textus. sic formaliter concludens ex praemissis tribus paragraphis, porro, quem uero, & si uero. Cuius non est alia ratio, nisi quia idem iuris esse debet de parte quoad partem, quod est de toto quoad totum iuribus supra alleg. De qua materia uide latius in d. §. porro, & seq. & in c. si à subdelegato. de offic. deleg. lib. 6. Quinto facit ad hoc, quod si aduocatus sit pactus ratione uictoriae, seu palmarij, (ut uocant) sibi dari decem, sicut consequeretur integra decem, si in omnibus causis uinceret. Ita si in aliquibus causis uincat, & in aliquibus succumbat, consequetur pro rata, quia idem iuris debet esse in parte quoad partem, quod est in toto quoad totum, dicta l. quae de tota & alijs iuribus supra citatis. Ita singul. dicunt Pet. de Bel. Pertica. Cyn. Bal. & Sal. in l. unica. C. de suffra. Et est communis opinio secundum Salic. ibidem, quibus adde Io. And. in simili q. de transi gente, in regu. contractus, de reg. iur. lib. 6. in Merc. imò fortius dixit gl. per uerbum forte in d. l. unica, uide licet quod integra decem habere debet, & illam glo. sequitur ibi simpliciter Ang. Et idè uidetur ibi sentire Odo. post dominum suum Ia. Baluini. Alij uero dicunt eum hoc casu nihil debere consequi, alij autem distinguunt inter causam iustam, & iniustam, de qua q. uide plenè per Alber. de Rosa. in d. l. unica, ad quem remissis sufficit, quia fideliter recitat omnium opiniones, & eorum motiua

motiua: licet expressè nihil eligat. Sexto facit ad hoc, quòd quemadmodum statur opinioni uulgi in discernendo an sit sterilitas uniuersalis, ita etiam statur opinioni uulgi in discernendo, an sit sterilitas particularis in uno praedio, quia quod iuris est de toto quoad totum, idem iuris esse debet de parte quoad partem. Et ita decidit Ang. in l. licet. C. locati. & idem est de mote Cyn. & Sal. 5 ibidem. Septimo facit ad hoc, quod sicut post litem contestatam renunciari potest liti in totum, aduersario et inuito, quando eius non interest, ut notatur in l. postquam liti, C. de pact. secus, si eius inter sit, ut est gl. sing. in l. uti que, ff. de rei uend. approbata ibidem per Bar. Bal. Ang. & Doct. Ita etiam post litem contestatam potest in parte detrahi à libello, quia si licet in toto, multò magis licet in parte, quia bonum est argumentum à toto ad partem. Ita decidit Lanfran. in rep. c. quoniam contra, in materia petitionum circa fin. de proba. Et ante eum uoluit Io. de Imo. in c. significantibus, de libel. obla. quod no. Octauid facit ad hoc, quod quemadmodum quis praescribit contra praesentem in prouincia 10. annis, si toto hoc tempore sit praesens. Et contra absentem 20. annis, si toto hoc tempore sit absens. Inst. de ufuc. in prin. & Aut. male fidei. C. de praescrip. lon. tem. cum uulg. Ita si quis pro parte temporis sit praesens, puta pro 5. annis, & pro alijs 5. annis sit absens, praescribet proportionabiliter pro tempore praesentiae & absentiae, ut idem iuris sit de parte temporis quoad partem, quod est de toto quoad totum: mutatur que hoc casu communis forma praescriptionis, & additur supra decennium tot anni, quot annis ex decennio fuerit absens. tex. est sing. in Auth. q. si quis quibusdam. C. de praescri. lon. tem. quod nota. Nonò facit ad decionem illius q. quotidianae. Contra priuatum praesentem praescribitur spacio 10. annorum, iuribus praesall. modò tu in cepisti praescribere rem Titij priuari praesentis in prouincia, & continuasti usque ad dimidiam praescriptionis possidendo ipsam per quinquennium: deinde dominium peruenit ad ecclesiam, dictus Titius eam legauit

uit ecclesie, modò pro complendo aliam dimidiam præscriptionis, non sufficit possidere eam per aliud quinquennium: sed requirentur 20. quia illi faciunt dimidiã præscriptionis 40. ann. quæ requiritur contra ecclesiam. c. de quarta, de præsc. & Aut. quas actiones. C. de sacros. eccles. Et sic præscribes illam rem, possidendo illam bona fide, & iusto titulo per 25. ann. ut idè iuris sit de parte temporis quoad partem, quod est de toto quoad totum. d. Auth. q. si quis quibusdam, quia ecclesia pro tempore præterito, quo res non fuit sua, non utitur suo privilegio, sed iure priuati. Et sic debet acquiescere præscriptioni, quæ cucurrit contra priuatum pro illis quinque annis, & pro residuo tempore quo res peruenit ad ecclesiam utetur iure, & privilegio suo. ita singulariter decidunt Cy. Bar. Bal. Pau. de Cast. & Doct. in d. Auth. quas actiones, hoc modo intelligendo gl. quæ hanc q. ibidem mouet, per l. fiscus. ff. de iur. fis. allegatam per gl. quæ hoc benè probat, ad quod et faciunt no. per gl. in l. apud Iul. uerf. Marcellus. ff. ex quib. cau. in poss. eat. ubi glo. intelligit d. leg. fiscus, in præscriptione primò inchoata contra priuatum, & postea completa contra fiscum succedentem priuato, licet † d. l. fiscus, re veta nõ loquatur in successione præscriptionis, sed in successione obligationis, ut uidere poteris per te ipsum. Et (quod fortis est) gl. in d. Auth. quas actiones, extendit d. l. fiscus, quæ loquitur in fisco succedente priuato, nedum ad successione in præscriptione, quæ completur cõtra fiscum, sed etiam ad successione in præscriptione, quæ completur contra ecclesiam. Quod nota, & tene perpetuò menti, quia potest frequenter contingere, & habebis honorem pariter & commodum, si scieris praticare. Potest & ad multa alia ex præmissis & alijs iuribus colligibilia induci hæc argumentatio, q. ita doct. in reb. publicis non occupato indagãdo reliquimus. Procedit autè hæc argumentatio à toto ad partem, et in exceptib. tex. est no. in l. 2. & ibi Bal. & Sal. not. C. de non num. pe. Et rex in l. qui solidus, in prin. ff. de leg. 2. & in l. vir uxori, in ff.

7 ff. ad Vell. quod not. Ne tñ erres, volo te scire, q. hic † modò arguèdi à toto ad partè, tñ c. demù procedit, qñ totus, & partis, nõ è rō diuersa, aliàs secus. Sic sentiūt Cy. alij interp. in l. cum notissimi. §. in his, in pulchra q. C. de præsc. 30. uel 40. an. Et Cyn. in d. l. 2. C. de non nu. pec. & Card. Pan. Barb. Felin. & alij in d. c. pastoralis. §. item cum totum, & de hoc gl. multum not. in cle. 2. in uerb. defensor, de reb. eccl. non al. quam ad hoc ponderat Pan. in d. §. item cum totum. Est & mens gl. in gl. fi. in l. eam quam in fin. C. de fideicom. cum responderet ad §. hi qui solidum, & probatur optimè in l. fed & si lege, in §. aded, & ibi gl. in uerb. diuisionibus ff. de per. hered. & in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testam. & in l. ex mille princip. & ibi gloss. ff. de euictio. Et l. in c. singular. dicit Panormitan. in d. c. 1. de cele. miss. quòd licet summus Pontifex possit dispensare circa mutationem officij diuini cle. 2. de cele. miss. non tamen pot. dispensare, ut clericus non teneatur aliquod officium dicere, cum alia sit ratio in toto quam in parte, ut ibi latius per eum, & per Card. in d. cle. 2. in 2. nota. & per Fel. in c. fin. de maior. & obed. Vbi pro regula ponit, non ualere hanc consequentiam. Papa in his, quæ sunt de iure diuino non potest illud in totum tollere, ergo nec p. parte, & ponit plurima pulchra & quotidiana exèpla, quem omninò uide. Secundo non procedit hic arguendi modus quando aliud reperitur dispositum à iure in parte, & aliud in toto: ut in fisco, qui rem a lienam in totum scienter alienare non potest, sed alienam pro parte, sic, ut est text. cum gl. in l. unica. C. de vend. re. fisc. cum pri. com. lib. 10. & tex. cum gl. in l. 2. C. de com. rer. alien. Patet etiã exemplum l. si dictum. §. in stipulatione. ff. de euict. ubi de euictione agitur, si homo in totum euincatur, secus, si pro parte. de quo uide latius per gloss. in uerb. pars, & Bar. in l. 1. ff. de cui. Item patet exemplum in conseruatore, qui potest committere citationem, & denunciationem sententiæ, sed non potest committere vices suas in totum, ut est tex. in c. fin. §. uices, de offic. deleg. libr. 6. Tertio non procedit hic arguèdi

di modus in indiuiduis, text. est in l. pro parte. ff. de ser. ni. & in l. in executione, §. pro parte, ff. de uerborum obligatio. & not. Bartol. in l. per fundum, ff. de ser. rusti. præ. & Bartol. in l. qui sine, ff. de condi. sine cau. Quarto non procedit hic arguendi modus à toto ad partem in falsa demonstratione, quia falsa demonstratio non uitiat legatum, quando est in totum falsa. l. falsa demonstratio, in princ. ff. de cond. & demonstra. cum similibus, sed quando est falsa in parte, tunc uitiat legatum in parte, text. est notab. l. serui electiote, §. final. & ibi hoc not. Rapha. Cuma. & Alexand. de Imol. ff. de lega. 1. quibus assentitur Iason in distal. iurisgentium. §. adeo, quod hæreat memoriæ, quia prima facie quilibet diceret contrarium. Econtra autem, à parte ad totum etiam procedit argumentatio, unde sicut capitula Ecclesiarum collegatarum non uocantur ad tractatus concilij provincialis, ut not. per Io. Andr. & Doctor. in cap. fin. de his quæ su. à præ. sine conf. cap. ubi tex. not. loquitur de capitulis Ecclesiarum cathedralium. Ita etiam ad concilium generalia talia cap. de necessitate uocanda non sunt ita singulariter decidit Panor. in disput. incip. Episcopus, & quidam rector. Isto argumento à parte ad totum utitur etiam Ioan. Andr. in pulchra q. in regul. sine culpa. de regul. iur. libr. sexto in Mercurio, quem in quaestione illa quotidiana, & subtili. An † nepos præferatur patruo in regno, refert Francif. Aretin. in consilio 162. incip. diligenter, & maturè, versic. hic præmissis. & Socin. de eadem materia plenè discrens in consilio 252. in 2. parte, & Paul. de Castr. de eadem materia loquens consilio 161. in antiquis, de qua materia etiam per Oldra. in conf. 224. & per Io. And. in addit. ad Specul. in Rub. de feud. Et procedit hæc argumentatio à parte ad totum tunc demum, quando est eadem ratio utriusque, ut in casu conuerso dixi supra, aliàs secus. Et per Io. And. in d. regu. sine culpa, in Mercurial. quem omnino uide, quia ponit plurima singularia, & annotanda. Secundo argumentum ex hoc loco à toto ad partem potest formari alio modo sic. Totum insert † quamlibet

bet suam partem de necessitate, siue sit totum integrale, ut in l. si quis cum totum, in princ. ff. de excep. rei iud. & l. qui scit, in princ. & ibi gloss. ponit concord. pro & contra, ff. de usur. cum simil. Siue sit totum uniuersale, ut in l. Lucius, cum not. gloss. ff. de fund. intt. & in l. grege, & seq. cum ibi not. per Bartol. Bald. Paul. de Castro, & Alex. de Imol. ff. de leg. 1. & in l. peculium. ff. de lega. 2. & in l. cum pater, §. mentæ, ubi est tex. sing. illo. eo. ti. Siue sit totum generale, ut in l. fin. §. qui indiuisam, & ibi not. per Io. de Imol. & alios Doct. ff. de legat. 2. & est tex. in l. si ita, de auro, & argen. legat. Siue sit totum in quantitate, ut in l. diem proferre, §. si plures, in uers. inde queritur. ff. de arbi. & in cap. 1. eod. titul. libro 6. Ut autem in hac materia plenius instruaris, habeas que bonam, & claram resolutionem, & non decipiaris, uolo te scire, q. † multiplex est totum. Quoddam enim est totum integrale, ut domus: quoddam uniuersale, ut animal, fundus instructus, grex, peculium, hæreditas, mensa nummularia, familia, & eiusmodi. Quoddam item generale, ut uestis, ornamentum, & similia: & quoddam etiam in quantitate, ut decem, de quibus singulis ordinè despiciamus. Et principio quidem à toto integrali ad partem integram uel essentialem: ualet argumentum affirmatiue, domus est, igitur & paries est, sed negatiue non procedit argumentum. non enim sequitur, non est domus, ergo nec paries. Econtra uero à parte integrali seu essentiali ad totum integrale rectè argumentamur quidem negatiue: affirmatiue uerò minime. Bona enim illatio est, non est paries, igitur neque domus est. Verum non rectè dixeris, paries est, ergo & domus est. Potes etiam aliud exemplum ponere de toto, & parte integrali in usufructu, & dñio. nã usufructus pars integralis est dominij, l. 4. ff. de usufr. quia usufructus, & nuda proprietates simul iuncta faciunt dominium plenum: sed usufructus nõ est pars dominij subiectina uel prædicamentalis, ut uult glo. nota. in l. recte. ff. de uerb. sig. & gl. in d. l. 4. de quo uide plene per Barr. & Doct. in d. l. qui usufructu. Et hætenus de toto, & parte integrali seu essentiali

sentiali. A toto autem uniuersali ad partem subiectiuam seu prædicamentalem ualet argumentum negatiuè. A quocunque enim remouetur genus, remouetur, & quælibet eius species: ut bene sequitur, non est animal, ergo non est homo; de quo dixi supra, in loco à genere ad speciem. Affirmatiuè autem à toto uniuersali ad partem subiectiuam seu prædicamentalem non procedit argumentatio, si ex subsistentia totius uniuersalis arguere uelimus affirmatiuè ad subsistentiam partis subiectiuæ, uel alicuius particularis præcisè, non enim sequitur, est animal, ergo est homo, quia potest uerificari in asino. nec sequitur, Grex est, ergo ouis quæ heri fuit de grege hodie subsistit. l. si grege, ff. de leg. 1. & sic de sim. Si uerò ad uim comprehensiuam respectum habeamus, procedit argumentatio à toto uniuersali ad partem subiectiuam seu prædicamentalem affirmatiuè, unde bene ualet consequentia, grex legatus est, ergo hoc particulare animal quod est de grege, legatum est. Item peculium legatum est, ergo hæc particularis res quæ est de peculio censetur legata, d. l. Lucius, grege, peculium, cū pater, §. mense, & si. In toto enim pars continetur, i. comprehenditur. Et sic (ut breuiter dicam) quoad uim comprehensiuam pars subiectiua, seu prædicamentalis bene est in toto, sed non quoad uim illatiuam seu consequentia: quod declaro ut dixi supra loco proximo. Sic etiam dicimus in simili, quod exceptio est de regula, quod est uerum quantum ad uim comprehensiuam, sed non quantum ad iuris determinationem, ut dicemus infra loco prox. Verum tamen est, quod quando signum uniuersale præcedit genus, uel totum uniuersale, tunc positio

XI ¶ genere seu toto, necessariò ponitur, & infertur quælibet eius species. Undè ualet hæc argumentatio, omne animal currit, ergo omnis homo currit: & item in similibus, l. si is, qui ducenta, §. utrum, & ibi Bartol. & DD. ff. de reb. dub. & aliquid habetur per Bart. in l. i. §. nunciatio, ff. de no. op. nun. Et ponitur aliud exemplum per Cicer. & Boetium in Topic. ut si uir legat uxori omne argentum, ergo, & pecuniam argentam uidetur legasse, quia

quia numerata pecunia argentum est. Sed hoc exemplum non credo uerum: quia cōtrarium eius optima ratione uult Vlpianus in l. Quintus Mutius 2. §. 1. ff. de aur. & arg. leg. & facit, l. cū aurum. in princ. illo eo. tit. quod nota. Hoc tñ quod dixi supra, limito & intelligo uerum, nisi aliqua species probetur excepta, tex. est iuncta not. glo. in uerb. oēs, in prin. in l. si. C. sine censu uel reli. & in c. cū episcopus, de offi. ord. li. 6. quod conueniet memoriæ mandare, quia potest quotidie accidere, quæ alicui oppido, uel communitati datur aliquod priuilegium gñale, in iudiciū eius, q̄ habet speciale priuilegiū cōtrarium. De quo uide latius in reg. Generi per speciem. de reg. iur. lib. 6. & in c. 1. de rescrip. in anti. & per Phil. Dec. in reg. In toto iure, uers. secus est in priuilegijs, ff. de re iud. Istud èt est utile, quia habens ius in toto, uel in uniuerso, fundatam habet intentionem suam de iure cōi in quolibet eius parte, d. c. cū Ep̄s, cum sim. Et hinc est, q̄ Comites & dñi temporales fundant intentionē suā de iure cōi, resp̄u iurisdōnis, quoad res sitas intra limites suæ terræ. & Ep̄s in sua diocœsi, d. c. cū Ep̄s. sicut Imperator fundat intentionē suā resp̄u totius orbis, l. bene à Zenone, C. de 40. præscr. cum sim. de quo tamen uide latius per Pan. & alios, in d. ca. si diligenti, & in c. per uenerabilem, qui fil. sint leg. & per Legistas in d. l. bene à Zenone, & in princ. cons. Digest. Illud tñ nolo te ignorare, q̄ si signo † uniuersali præponatur, uel postponatur negatio, ut si dicatur, non omne animal currit, uel omne animal non currit, hæc negatio præposita, uel postposita alterat omninò uim, ac uirtutem primæ propositionis uniuersalis. pro cuius intelligentia, ne decipiaris, uolo te scire, q̄ negatio præposita signo uniuersali, facit eā equipollere suo cōtradictorio. tex. est in l. 1. & ibi Bal. Sal. & Doct. no. C. quo. & quantum. & in l. obligari, in prin. & ibi gl. & Bar. not. ff. de auct. tu. Et probatur l. inter causā. §. non omnia. ff. manda. & l. pen. ff. de flum. & l. iusurandum & ad pecunias, §. non semper. ff. de iurciur. & l. solutū. §. fin. & ibi gloss. notat. ff. de pig. act. Sed si negatio

tio postponatur signo uniuersali, tunc facit eam æquipol-
 lere suo contrario, tex. in lege legitimus, §. an ergo, & ibi
 gloss. Bart. & Doct. ff. de legit. tut. & vult Bald. in
 d. 1. C. quom. & quan. iud. Et Sali. l. 2. C. de cust. reo. &
 Bar. in l. 1. ff. de testa. ubi post Ia. de Bel. hoc modo arguit
 in casu quotidiano, & ultra præmissa est tex. in l. græcè,
 §. illud, & ibi gloss. & Bar. notant, ff. de fideiuss. est & bo-
 nus tex. in l. fin. circa medium, & ibi Salicet. no. C. de bo-
 lib. hoc verum, nisi cōtrarium appareat esse de mente lo-
 quentis. l. si feruus. §. si plurium, & ibi Bar. ff. si quis cau.
 & c. si contra vnum, & ibi Ioan. Monachi. Io. And. in no.
 Domini. Philip. Franc. & Docto. Canon. not. de offi. dele-
 gat. lib. 6. & not. per Barto. Paul. de Cast. & Docto. in l. si
 23 necessarias, §. si annua. ff. de pign. actio. Si verò † negatio
 præponatur, & postponatur, tunc æquipollet suo subal-
 terno, tex. est elegans in l. 1. ff. de cad. puni. & vult Bart.
 in extrauag. quoniam, in princip. in tit. qui sint rebel. licet
 corruptè alleget l. unicam, C. de cad. tolléd. quæ nihil ad
 hoc facit. Et hæc quidem similesque logicorum regulæ,
 quia per eas differēdi docetur ratio, locum habent non
 solum in legalibus, sed etiam in cæteris doctrinis, cum lo-
 gica ad omnium methodorum principia viam ostendat,
 teste Porphyrio. Et benè declarat Zasius in l. de pupillo,
 §. si plurium, 2. ff. de nou. ope. nun. & Sal. in d. l. 2. C. de
 cust. reor. ad quos te remitto. E contra autem, à parte sub-
 iectiua seu prædicamentali ad totum vniuersale, ualet
 argumentatio affirmatiuè, sed non negatiuè, bene enim
 ualet consequentia, homo est, ergo animal est: sed non se-
 quitur, non est homo, ergo non est animal, & sic in simili-
 bus. De quo vide, quod dixi suprâ, in loco à genere ad
 speciem, & in loco suprâ proximo, & quod notatur p. gl.
 & Archid. in c. penale 14. q. 5. Hactenus de toto uniuersali,
 & parte subiectiua, seu prædicamentali. A toto autem
 generali etiam procedit argumentatio affirmatiue, & in-
 fert quamlibet suam partem siue speciem, sed non econ-
 tra: ut patet in d. l. si. §. qui indiuisam, & in d. l. si ita. Ma-
 gna autem est differentia inter totum, & vniuersale, ut ui-
 deri potest ex not. per Pau. de Cast. & Alex. de Imol. in
 d. l.

d. l. grege, & per Bar. & Io. de Imo. in d. l. si. §. qui indiui-
 sam, & per Cyn. in l. fin. C. quæ res pig. obl. poss. & per
 Iacobinum in suo sing. libel. feud. in illis verbis, & cum
 molendinis, ubi in quæstione quotidiana reperies nota-
 bilem effectum. Et hæcenus de toto generali, & sua par-
 te. A toto † autem in quantitate seu numerabili ad par-
 tem ualet argumentatio affirmatiue, vnde posito uel
 14 concessio toto, censetur posita uel concessa qualibet pars
 totius, d. l. quæ de tota, & d. l. diem proferre, §. si plures,
 & d. c. 1. & præall. si quis cum totum: Vnde qui potest to-
 tam causam delegare, potest & quemlibet eius articulum
 delegare, d. c. pastoralis. §. Item cum totum, & ibi gl. Li-
 mitando tamen, ut suprâ. Procedit etiam argumentatio
 à toto in quantitate ad partem negatiue, ut probat in d.
 c. super quæstionum, §. si. & ibi glo. & Card. quem omni-
 nò uide, quanquam ille aliter capit totum in quantitatè,
 quam nos: ut ipse facile animaduertes. E contra autem à
 parte ad totum, in quantitate prope semper procedit ar-
 gumentum negatiue, d. l. si quis cum totum, cum simili-
 bus. Et hoc argumento à parte ad totum in quantitate
 utitur Bald. in l. maximum vitium, circa fin. in putchra
 q. C. de lib. præ. & Doct. multoties alibi. Interdum ta-
 men hoc argumentum à parte ad totum in quantitate
 procedit affirmatiue, quando aliàs res non haberet effe-
 ctum, tex. est no. in l. qui procuratorè dat. ff. de proc. ubi
 probatur, q. cui conceditur antecedens, conceditur, & cō-
 sequens. de quo uide, quod dicam infrâ in loco à concessio-
 ne antecedentis ad concessioem consequentis, & sic
 habes declaratam illam doctrinam, q. totum infert quam-
 libet suam partem de necessitate, siue sit totum integra-
 le, siue totum vniuersale, siue totum generale, siue totum
 in quâtitate, positam per Bal. in d. l. conuentricula, longè
 pleniùs, quam ipse declarat. Procedit etiam argumen-
 tatio ex hoc loco à toto ad partem in teste, & semper infert
 quamlibet suam partem affirmatiue, siue loquamur de
 toto integrali, siue de toto uniuersali, siue de toto gene-
 rali, siue de toto in quantitate aut numerabili. ut notat
 idem Bald. in dicta l. conuentricula, circa fin. Exemplum

84. LOCVS A TOTO AD PAR.

primi, ut si formaui articulum de possessione partis, & testis dicat de toto, includit partem. Exemplum secundi, ut si formaui articulum, quod Titius reliquit mihi mobilia, & testis affirmat, quod reliquit mihi hereditatem, probat. Exemplum tertij, ut si formaui articulum, quod Titius promisit mihi chlamidem uel uestem, & testis affirmat, quod promisit omnia, probat, l. penul. cum glo. C. qui bo. ced. poss. Exemplum quarti, ut si formaui articulum de quinque, & testis deponat de decem, probat. Et ratio premissorum est, quia quotiens uno concesso alterum necessariò sequitur, probato eo, ex quo sequitur, probatur id quod sequitur de necessitate, secundum Bald. ibi supra: quod memoria tene, vsu uenit enim quotidie & uide quod dixi supra loco proximo, & precedenti, & quod dicam infra loco sequenti.

¶ LOCVS AB EXCEPTIONE AD REGULAM.

- 3 Exceptio in casibus exceptis uincit regulam, in casibus uero non exceptis firmat regulam: & quomodo procedat in. 2. cum multis seq.
- 6 Homicide, & adulteri possunt à templis extrahi iure nouissimo Authenticorum.
- 7 Articulus egeus decisione Casarea.
- 8 Arbitri iuris non eliguntur, nisi in casibus certis, & qui sint.
- 9 Exceptio est de regula, & sic sub illa continetur, quod est uerum quo ad vim comprehensiuam, sed non quo ad iuris determinationem.
- 10 Exceptio declarat, arctat, seu restringit regulam, adeò quod locus ab exceptione arctat locum regulæ.
- 11 Argumentum ab exceptione ad regulam quando, & quomodo procedat.
- 12 In dubio potior est causa illius, qui habet regulam pro se, nisi aduersarius doceat aperte per casum regulæ illud de quo est questio esse specialiter exceptum.

Dictiones

LOC. AB EXCEP. AD REG. 85

- 13 Dictiones plerumque, semper, & similes, quando ponuntur in lege uel canone, denotant quod lex uel canon ponit regulam.
- 14 Dictiones, interdum, aliquando, & similes quando ponuntur in lege uel canone, denotant illud esse causale, & regulam esse in contrarium.
- 15 Inter dictionem generaliter, & dictionem regulariter magna est differentia, quia primum non recipit fallentiam, sed secundum sic. Exceptio quando ponitur post plures casus, & non potest adaptari nisi ad unum illorum, debet sic intelligi, ut excipiat solum quo ad illum casum, cui est adaptabilis.

Ab hoc loco depròptum argumentum probabile est, uti Ale, & multum frequens. Tripliciter autem formari poterit ad triplicem effectum. Ac primò quidem hunc ad modum. 1. Exceptio in casibus exceptis uincit regulam, in casibus uero non exceptis firmat regulam, de primo est tex. in l. 1. ff. de reg. iur. & in l. in his, l. quod uerò, & in l. ius singulare. ff. de leg. cum utrobique; no. per gl. & Doct. & circa hoc membrum tanquam clarum, superuacuum esset insistere. De scòdo autem est tex. notatu dignissimus in l. nam quod liquide. §. si primo responso, ff. de pen. leg. ubi est casus, quod si lego omnem penum præter uinum, uenit omnis penus, excepto uino, quia illa exceptio firmat regulam. Est & pulcher tex. in l. quæsitum, §. denique, i. fi. & ibi Bar. no. ff. de fun. instr. & tex. iuncta gl. in §. ut autem, in Auth. de non alie. uel per. reb. eccl. Et est tex. cum gl. in c. dñs. 32. q. 7. & in c. 2. de coniu. lepro. cum sim. Circa hoc autem membrum latius insistendum est, quia per dictam theoreticam, Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, Doctores diuersis in locis diuersas posuerunt notabiles decisiones, è quibus ad instruendos iuuenes aliquot referam. Et in primis per hanc theoreticam dicit Bal. in l. 1. §. sed excipiuntur, in ff. de ferijs, quod statutum inducat ferias messium uel uindemiarum, & procedat ulterius facièdo quasdam exceptiones, nullæ alie exceptiones inuènt à iure admittent sed stabimus præcisè itatuto, quia exceptio in quibusdam uel firmare regulam in ceteris, iuris supra citatis, facit huc l. tribunus, §. si. ff.

F 3 d:

de test. milit. Hinc etiam dicit idem Bald. in l. ita nobis pudor. C. ad l. Iul. de adul. Quod si statutum mādāt exe qui instrumentum nulla exceptione * obitante, nisi solutionis falsi, & quietationis quod nullæ aliæ exceptiones poterint opponi, quia exceptio firmat regulam, de quovi de ibi per eū, & plenè per Bar. in l. r. §. & parui. ff. quod vi aut clam, & per Io. de Imo. Pan. Fel. & alios in c. ex parte 2. de of. del. & pulchre per Sal. in d. l. ita nobis pudor, & plenissimè per Io. de Imo. in l. si. ff. à quib. app. nō li. quos oīnō uide. Hinc et dicit Rom. in consi. 271. incip. vis tota, q̄ in venditione terre sancti Lucidi facta per La dislaum regem Hungariae, veniunt Gabellæ & iura exitu ræ, quæ sunt regalia. Ex quo in venditione quædam regalia sunt specificata, & postea quedā excepta, q̄ exceptio firmat regulam in non exceptis casib. iurib. adductis sup. quod manda memorię. Ista tñ Theorica Exceptio † firmat regulam in casib. non exceptis, tribus modis limitatur. Primò, ut procedat in casib. non exceptis, sub regula tñ comprehēsis, aliàs secus: quia licet exceptio firmat regulam in casibus non exceptis sub regula comprehēsis, non tamen dilatat nec ampliat regulā, ut faciat sub ea cōprehendi, quæ de sui natura non cōprehenderētur exceptione non facta. textū habes & exemplum in l. generalis, §. uxori, & ibi declarat Bartol. ff. de usufr. legat. vbi si testator legat uxori vsumfructum omnium, quæ sunt in domo, excepto argento, ista exceptio non facit, ut uideatur legasse venialia, quæ sunt in domo. Vnde non venit frumentum, quod est in domo, causa vendēdi, uel alia venalia, quia talia non videntur esse in domo, nec cōprehēderentur exceptione nō facta. De quo plenè per Ias. post alios in l. r. C. de uerbor. signifi. Pro isto etiam est alius text. not. in l. Lucius. §. pluribus. & ibi Bart. & Ang. & Io. de Imo. not. ff. ad Treb. de hoc etiam est pulcher text. in c. nostra, q̄ ibi Pan. norat, de sepul. Est & tex. in l. Paulus, respondit, ff. de vsur. si subtiliter ponderetur. Et istud sentit Bar. in d. §. denique, & idem Bart. in praal. l. 1. in si. ff. de reg. iur. Et Phil. Franc. in Rub. de reg. iur. lib. 6. & Roma. in consi. 379. incip. circa primum, & Alber. de

Rosat.

Rosat. in r. parte statut. q. 68. vbi per hoc decidit pulchrā quæstionem. Et Fel. in c. 2. de rescr. & idem Fel. in c. quoniam frequenter, in prin. ut lit. non contest. quæ omnino vide: quia plurima bona quotidiana exempla adducit, etiam si minus ordinatè procedit, meo quidem iudicio: ad quem breuitatis gratia te ablego. Istud etiam uult Io. de Imo. in c. ad audientiam, de cler. non resid. & habetur pulchre de hoc per Alex. de Imo. in consi. 481. uol. incip. Redemptoris, & c. uisus & accuratè ponderatis, & c. in 2. dubio, ubi per hoc singulariter dicit, q̄ conductor, qui suscepit in se periculum casuum fortuitorum, aliquibus expressis, & de duobus casibus fortuitis duntaxat exceptis, scilicet belli & pestis generalis, non tenetur de casu siccitatis insolite, quæ communi opinione hominum nunquam uisa fuit. Etiam si interuenit iuramentum, quia licet exceptio dictorum duorum casuum fortuitorum firmet regulam in casibus nō exceptis seu regula cōprehensis, non tamen ampliat regulam, ut faciat sub ea comprehendi, q̄ aliàs exceptione non facta de sui natura non comprehenderetur. Sed sic est, quod sub generali renunciatione casuum fortuitorum non comprehendatur casus siccitatis extraordinariæ & nunquam uisæ, ut est tex. dignissimus qui memoriæ diligenter commendetur, in l. si situlas. §. frumenta. ff. de contra. emp. Et not. per Barto. in l. 4. §. quæsitum. ff. si quis cautio. Et per eundem in l. Sejo. §. medic. ff. de ann. lega. Ergo exceptio illorum duorum casuum non ampliat illam vniuersalem renunciationem, de quo uide ibi latius per eum, quia magistraliter loquitur. Et idem reperit ipse Alexan. in cōsi. 312. uol. quod uide ne excidat memoriæ. Est enim singulare & quotidianum, seruans ad decisionem similitum casuum quotidie occurrentium. Nequid tamen erres, operæpretium est scire, quod tunc uerum est exceptio-nem non ampliare regulam, quando est de comprehensis sub regula, & quando operatur in ipso excepto, ut est casu d. §. uxori, in casu Alexand. de Imo. & sim. Secus autem est, quando † exceptio non est de comprehensis sub regula: & nisi ampliaret regulam, reddere.

F 4 tur

ADD.
*Exceptio
ne. Vi
de de hoc
Gui. Pa.
deci. 15.
q̄ autem
ait Eue-
nard. nūl.
aliàs oppo-
ni posse, &
frivolis ac-
cipiendū,
non autē
de iustis
reſtē cen-
sur Bart.
l. r. §. &
parui, ff.
quod ui,
aut clam.
Prat.

tar inutilis, & nihil operaretur: tunc enim bene ampliatur regulam. Exemplum in casu quotidiano. Constituo te procuratorem meum ad omnia negotia, quæ ego gerere possem presens, præterquam ad transigendum: & sic excipio casum requirentem speciale mandatum, qui casus requirens speciale mandatum non erat comprehensus sub regula, seu sub mandato generali. c. qui ad agendum, in fin. de procur. lib. 6. per hanc enim exceptionem video tibi dedisse mandatum ad omnes alios casus requirentes speciale mandatum, excepto casu transactionis. Huius ratio est, quia exceptio aliter non esset de regula, prout esse debet, ut dicam infra. Et (quod fortius est) ista exceptio aliàs redderetur inutilis, & nihil operaretur. Semper autem debet fieri interpretatio, ut actus ualeat, & verba aliquod operentur, l. quoties. ff. de uerbor. oblig. & l. si quando, in princ. ff. de lega. 1. Ita singulariter uoluit Lap. Domin. & Docto. in d. c. qui ad agendum; §. quibus subscribunt Alex. de Imol. & Ias. in l. fin. ff. quod quis iur. & est opinio Ioan. de Imo. in d. l. ff. à quib. app. non li. quod tene menti. Hinc etiam singulariter dicit Bal. in c. 1. per quos fiat inuest. in usus seu. q. licet regula sit, q. † princeps confirmando generaliter priuilegia, non censetur confirmare priuilegia, quæ sunt contra ius, tamen si princeps confirmaret generaliter priuilegia, & exciperet unum, quod esset contra ius, talis exceptio facit, ut princeps intelligatur confirmasse omnia alia priuilegia, quæ sunt contra ius, ad hoc ut exceptio sit bona, d. l. tribunus. §. si. facit enim ad decisionem similibus casuum. Neque quicquam te moueat auctoritas Pet. de Anch. asseuerantis contrarium in Rub. de reg. iur. lib. 6. quia ad eius motum patet solutio ex supra dictis, & ex not. per Alexan. & Ias. in d. l. ff. quod quis iur. Premissa autem intelligo, quando exceptio non comprehensa sub regula, non est notorie inepta, sed de intentione disponentis, & constituentis regulam dubitatur propter adiectam exceptionem. Et uerisimiliter creditur large locutus, & omnia comprehendisse propter exceptionem, ut in exemplis supra recitatis, & in alio exem-

exemplo posito per Domin. in d. c. qui ad agendum. §. r. Et in exemplo posito per Io. de Imo. in præal. l. fin. ff. à quib. app. non li. Et in exemplo quotidiano posito per Corneum in cons. 57. r. volum. quem uide. Secus autem crediderim, quando exceptio esset notorie inepta nec esset coniecturæ locus: quia tunc uera, & incommutabilis est dicta theoria, quod exceptio non ampliatur regulam, nec mutat vim regulæ: & ita intelligo procedere dictum Bald. in præal. l. in his, ubi dicit, q. si statuto caueatur, q. de omni maleficio sine sanguine possit fieri concordia, excepta percussione quadrelli cum sanguine, si fiat concordia, de percussione ligni cum sanguine, non ualebit, quia licet exceptio firmet regulam, non tamen eam ampliatur; unde cum regula nihil disponat de percussione sanguinolenta, iste casus censetur relictus dispositioni iuris communis: & sic concordia non ualebit in præiudicium fisci. Nec mirum, quia hoc casu exceptio non comprehensa sub regula est notorie inepta. Ita et intelligo procedere notata Paul. de Cast. in præal. l. in his: Ubi dicit, q. si statutum disponat, q. de omni instrumento continente summam centum librarum, soluatur gabella, & registretur, aliàs non ualeat exceptio instrumento procurationis ualebit nihilominus instrumentum legitimationis, non soluta gabella, secundum eum: nec mirum, quia statutum non potest verificari, nisi in materia reducibili ad certam summam, & sic exceptio non comprehensa sub regula, est notorie inepta, quare non est mirum, quod non ampliatur regulam, ut faciat eam extendi ultra terminos eius. Ita et intelligo procedere notata per Io. Bapt. de S. Seu. in rep. l. omnes populi, ff. de iust. & iur. ubi dicit, se respondisse in quodam casu, distante statuto, quod habentes pacem ab occiso, sint securi per decem annos, quibus exactis, soluant omni anno duos solidos, pro qualibet libra suæ condemnationis, exceptis furibus, homicidis & assassinis. qui dam condemnatus ad pœnam capitis, propter incisam uenam, habuit pacem, dubitabatur, an debebat gaudere beneficio dicti statuti, & dicit se respondisse, quod non, quia regula dicti statuti loquitur de condemnatis in pecunia,

nia, vel in materia reducibili ad pecuniam, illam autē cō
dēnatio capitis non est talis, ergo &c. Nec debet obfata
illa exceptio statuti, cūm sit notoriē inepta. quod dili-
genter manda memoriæ, subtile enim est, & quotidiana-
num: & posses facillē decipi si non perpenderes. nam
Docto. nedum intricate, sed & uariē loquuntur, vt uide
re licet in locis suprà commemoratis. Illud autem certū
& indubitātū est, q̄ exceptio non ampliāt ⁊ regulam, q̄
ex hoc sequeretur correctio iniuriam, ut sentit gl. in d. l. si.
ff. quod quis iur. & ibi expressius Alex. & idem si absur-
dum resularet, secundum eundem Ale. in consi. 106. r.
uolum. incip. uisis, & sic resolutiue loquendo in uno solo
casu, exceptio ampliāt regulam, scilicet quando non est
de comprehensis sub regula. Et nisi ampliaret regulam,
redderetur inutilis & nihil operaretur, ut in exēplis su-
pra positis, & similib. quod nota. Secundo, dicta theori-
ca, Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, li-
mitatur, ut procedat, nisi alius sit casus ab eadem regu-
la alibi exceptus, quia quoad illud consimilem casum
alibi exceptum, exceptio non firmat regulam. tex. est no.
in Clem. exiui de Paradiso. x. deinde, & ibi gl. & Card.
nor. de uer. sig. & est pulcher tex. cum gl. in l. serui nomi-
ne. ff. de usucap. & in l. 1. §. per seruum. ff. de acq. poss. &
elegant text. cum sua not. gl. in l. ob res, C. de præd. min.
& sim. tex. cum gl. in d. l. ta nobis pudor, in quibus iuri-
bus singulariter probatur hoc procedere, etiam quando
in lege vel canone exceptiue loquente, habetur dictio ta-
xatiua, quod nota: & quod fortius est, hoc procedit et-
iam, si uerba taxatiua essent geminata. Ita singulariter
decidit Alex. in consilio 130. 4. uol. incipien. In causa de
cuius taxatiua natura, si plenius uis instrui, uide quod
dicam infra in loco à natura dictionum taxatiuarum. Et
hinc est, quod licet plures tex. dicant, quod coniunx au-
thoritate ecclesiæ non potest dimitti, nisi propter forni-
cationem, d. c. dominus, & c. 2. de coniug. lepro. & c. por-
rò, & c. significasti, de diuor. cum similibus: tamē per hoc
non est negandum, quin possit fieri separatio quoad toto-
rum, propter alium casum expressum in iure, puta pro-
pter

pter nimiam sententiā uiri, contra quam mulieri idonee
caueri non potest: de quo est tex. singu. in c. literas, & ibi
Pan. & Doct. no. de reitit. spol. & idem repetit Pan. in c.
1. de diuor. & sæpē alibi: quod nota, quia quotidianum
est in practica, & sæpius habui de facto, cūm essem of-
ficialis recolendæ memoriæ, domini Henrici de Bergio
Episcopi Cameracensis. Tertio dicta theorica, Exceptio
firmat regulam in casibus non exceptis, limitatur ut pro-
cedat in casibus non similibus exceptis. In casibus autē
similibus exceptis, licet etiam non reperiantur alibi spe-
cificē excepti à iure, exceptio non firmat regulam. tex.
est not. in c. cum dilecta, & ibi hoc notat Pan. de consi.
utili: & est gl. in uerb. iudicri, in l. 1. C. de condit. inde-
bit. & glo. notab. in l. su. super uerbo, uoluerit. C. de re-
uoc. don. & hoc uult Barto. & alij in l. 1. ff. de offic. eius
cui manda. cūm loquūtur de impedimento infirmitatis,
& Alex. de Imo. in l. certi cōdictio. §. si num. ff. si cerum.
peti. & Angel. Io. de Imo. & Doct. in l. 1. §. si is qui. ff. ad
Trebell. & Corserus i sing. 90. & Doc. sæpē alibi, de quo
uide quod plenē dicam infra, in loco à ratione legis lar-
ga, ampla, seu generali, ad extensionem ipsius legis, in 2.
casu principali. Imò, quod fortius est, sicut casus excep-
tus à iure extenditur ad consimilem casum, propter
identitatem rationis, ut dixi: Ita etiam casus exceptus
à statuto, extenditur ad consimilem casum, quando sta-
tutum disponit in materia iuris. tex. est not. in d. c. ad au-
dientiam, & ibi hoc notant Panor. & Io. de Imo. & Ant.
Corser. sing. 307. & idem uult Panor. in c. inter alia, de
imm. eccl. ubi per d. c. ad audientiam dicit, q̄ quoad can-
que noua constitutio loquitur in materia iuris commu-
nis, & aliquos casus excipit, non per hoc firmat regulam
in non exceptis contra ius commune antiquum, imò in
casibus non exceptis suppletur è iure communi: quod
tene memoria, ad multa enim ualet. Nam in primis p̄
istud defendi potest opinio Pet. de Ancha. in d. c. inter
alia, qui asserit, q̄ ius civile nouissimum, uolens homi-
cidas, ⁊ adulteros posse è templis extrahi. §. neq; aut
in Auth. de mandat. prin. non est correctum per d. c. in-
ter

ter alia, quod excipit solum duos casus: quia ex quo d. c. inter alia, expressè nō corrigit, debet unum ius suppleri per aliud, secundum eum: de quo uide ibi latè per Pan. qui fauorabiliter loquitur pro ecclesia. Si tamen in hoc consistat fauor ecclesiæ, quòd malefactores tueantur cōtra iustitiã, quæ summū bonum est. Et finaliter tenet cōtrarium eius, q̄ Anchar. sed quis iustius induerit arma, lector ex hincinde allegatis perpendat. & ex his quæ habentur Exod. 21. Nume. 35. Deutero. 19. Ios. 20. & Marth. 21. Item ex his quæ habentur & notantur per gl. Ios. de Anania, Fel. & alios in c. 1. de homic. & per Arch. in c. sicut antiquitus 17. q. 4. & per Pet. de Ancha. in 158. incip. Ex narratis in factō, & per eundem in repet. reg. Ea quæ, de reg. iur. li. 6. & per Pan. in c. at sit clerici, de iud. & per Ioan. Petr. de Ferra. in practica, in forma inquisitionis super verbo, hæc est quædam inquisitio, & re vera egeret decisione Cæsarea. Item per istud uidi ego decidi unam arduam quæstionem, ortum sumentem † ex tractatu pacis inito inter serenissimum Imp. Maximilianū ex una parte, & Flandros cum adhærentibus ex altera, in quo nominatim excipiebantur aliquot, qui non debebant in emenda Imperatoris soluenda contribuere, ex eo quòd secuti fuerant partes Imperatoris, & cum fieret executio contra quosdam Flandros specialiter non exceptos, qui etiam secuti fuerant partes Imperatoris, ipsi se opposuerunt, sustinentes se non teneri, ex eo q̄ ex partibus steterant Imperatoris. Objiciebatur autem contra eosdem, quòd erant Fland. & sic comprehensū sub regula, nec erant excepti, & exceptio firmat regulam in non exceptis: sed ipsi replicabant & dicebant, quòd eadem ratio uigebat in ipsis, quæ in exceptis, & maior, cum sustinissent partes Imperatoris ut excepti, & plura pertulissent damna, quàm alij excepti, & quòd illa fuit mens disponentis, & quòd aliter intelligendo sequeretur absurdum: & dicebant quòd exceptio firmat regulam in casibus dissimilibus exceptis, sed non in casibus similibus exceptis: & ita fuit iudicatum in magno consilio Cæsaris, me præsentē. quod manda memorie. Tertio istud

8 istud potest induci ad hoc, q̄ licet † arbitri iuris non eligantur, nisi in casibus in iure expressis, ut uult Ios. And. in c. pia, de exce. lib. 7. in Nouella, & sequitur Pan. in c. pastoralis, in prin. de rescri. qui secundū eos sunt tres, quorum primus est, quando Index delegatus allegatur suspectus, ut in c. suspitionis, de off. del. in c. cum specialibus, de appel. in c. legitima: eo. tit. lib. 6. & in l. cum specialibus, C. de iud. Secundus, quando est quæstio de reuocatione rescriptorum, ut in d. c. pastoralis, in prin. Et tertius, quando Episcopus habet causam contra clericum si bi subditum, ca. si clericus 11. q. 1. tamen idem erit in casu simili, prout est casus, quem not. gl. singularis in c. statutum, in princip. super uerbo, copia, de rescript. li. 6. Pota quando est contentio inter partes licigantes corā Iudice delegato super hoc, an locus sit insignis uel non, & potest addi alius casus quotidianus, inductus per statuta multorum locorum, quibus cauetur, quòd cause inter consanguineos debeant compromitti, & sic pro tribus casibus not. per Ioan. An. Panor. & Doct. in quibus eliguntur arbitri iuris. habes quinque, in quibus casibus uolote tenere pro regula, quòd à sententia talium arbitrorū iuris potest appellari, c. ab arbitris, & ibi bona gl. de off. deleg. lib. 6. & præall. l. cum specialis, & ibi hoc uult Bar. licet à sententia arbitri compromissarij, qui ex uoluntate partium assumitur, non possit appellari, l. 1. & ibi Pau. de Cast. & Doct. C. de arbit. De hoc tamen uide latius p Imo. in c. Quintauallis, de iureiu. & per eundem in c. cum dilectus, de arbitr. Et de pluribus alijs notabilibus differentijs inter arbitros iuris, & arbitros compromissarios uide per gl. Ioan. de Imo. Panorm. & alios Cano. in d. c. suspitionis, & quod obiter dicam infra in loco à iudicijs ad arbitria. Quarto istud potest induci ad hoc, q̄ licet à iure sint expressi tres casus, in quibus necessariò sunt uocandi absentes Canonici, quos enumerat gl. in c. 2. super uerbo Ipsorum, de testibus, lib. 6. tamen debet uocari etiam in alijs casibus, ubi est similis ratio, maxime quando agitur de arduis negocijs. Ita notab. uult Innoç. in c. 2. de no. ope. nunc. & sequit Pan.

in ca. cum omnes, de constitu. Quinto istud potest induci ad hoc, quod licet in iure sint specificate duntaxat 14. causas, ex quibus pater potest exheredare filium, qui ponuntur in §. causas, in Auth. vt cum de appel. & eas enumerat gl. in d. cap. Quintauallis: tamen idem erit in alijs causis similibus vel grauiorib. Ita no. dicit Pan. in d. c. Quintauallis, & ibi subscribit alij DD. ibidem scrib. & Alua. & Prap. in §. predictis, in tit. quæ fuit prima cā be neficij amit. in vsib. feud. Vbi est bonus tex. & Ang. in l. lex Cornelia, i prin. ff. de iniur. & Hipp. de Marf. sing. 78. & Alex. de Imo. in l. si quis id quod, ff. de iurisd. omn. iud. & idem Alexā. in cons. 203. 2. vol. incip. Super thema te & dubijs. & de hoc plenissime per Iacim Aut. non licet. C. de lib. præt. vbi cōcludit, qd filius proditor patriæ potest per patrem ex eo capite exheredari, quod nota. Sexto istud potest induci ad hoc, quod licet in iure exprimantur certæ causæ suspicionis, propter quas possit recusari iudex, quas enumerat Ioa. Fab. in d. c. legitima, in Nouel. tamē idem erit i alijs similibus causis, de quo vide plenissime per Phil. Præpos. & alios in cap. postremo, de app. Septimo istud potest induci ad hoc, quod licet iure enumerentur certæ causæ ingratiuitatis, propter quas possit reuocari donatio perfecta inter viuos, d. l. si. C. de reuo. do. vbi tex. vtitur dictione taxatiua, ibi; ex his enim tantum modò causis, &c. tamen idem erit in similibus casibus habētibus eandem, vel maiorem ratio nem, licet ibi non enumeretur, vt est gl. not. in d. l. si. super verb. voluerit, quæ singulariter dicit, qd si donator inops factus non alatur per donatarium, potest reuocari donatio, & illam gl. Sal. ubi dicit esse singularem, & eam ibi sequitur Cy. Octano, per istud potest saluari gl. sing. in c. omnes causationes, 32. q. 7. super verbo Sodomitæ, quæ vult, quod propter crimen Sodomiticum potest fieri separatio matrimonij quantum ad torum, sicut propter fornicationem: de quo articulo tamen videlicet Panor. & Doct. in c. 2. de diuor. & per Panormit. in c. maritis, de adult. Nono istud potest induci ad hoc, quod licet procuratio solum debeat Episcopo, vel superiori

in

in casibus à iure expressis, vt sing. determinat Vincētius in ca. cum sit, de sim. tamen idem erit in similibus casibus. Ita no. dicit Panor. in d. c. cum sit, & ibi hoc sequitur Io. de Ana. non. n. possunt oēs inris articuli lege completi, sed de similibus ad similia est procedendū. l. nō possunt, & l. nā vt ait Pedius. ff. de leg. & d. c. cum dilecta: quod manda memorię. Secundo argumentum ex hoc loco for matur sic. exceptio ꝑ est de regula, gl. est no. in d. Rub. de reg. iur. lib. 6. & ibidem et Dy. & Bar. i. l. si enim, §. qui iniuriarum. ff. si quis caurio. Alias nō esset exceptio. Nā sicut species detrahatur de genere, ita exceptio de regula, & sic sub illa cōtinetur, sicut pars in toto. Nihil enim ab alio excipitur, nisi sub illo contineatur: quod est intel ligendum verum, quoad vim comprehensiuam, sed non quoad iuris determinationem, d. l. i. his, & l. quod verò, iuncta gl. & habetur plenè per gl. & Philip. Fran. in d. Rub. Licet enim exceptio de sui natura cōprehendatur sub regula, tamen vitiat regulam in casibus exceptis, ut dixi supra. Et sic non est eadem determinatio seu dispositio in casu excepto, & in regula, iuribus supra allegatis & hoc modo concordantur opiniones Io. & Placentini, de quibus per gl. in d. l. i. in. si. ff. de reg. iur. secundū Alberic. ibidem, & plenius per Dyn. in dicta Rub. de reg. iur. lib. 6. & faciunt ea, quæ dixi supra i loco à specie ad genus, & in loco à toto ad partem, & isto argumento ad hunc effectum vtitur Pan. contra Anto. de But. in saluta. Gregor. ad probandum, quod scholaris ex mora in studio per decennium, præsumitur ibi morari nō causa studij, sed causa fortiendi domicilij, inducendo l. 2. cum ibi notatis. C. de inco. li. 10. vt ibi per eum, de quo articulo vide plenè per Bar. in l. lex Cornelia. §. si tamē. ff. de iniurijs. Hoc argumento utitur qd Pan. in Rubr. de obseru. ieiun. ad probandum, & tempore quadragesima li semel tantum comedendum est in die, inducendo, c. quadragesima, de consec. dist. 5. ut ibi per eum: quem omnino vide, quia pulchrè loquitur. De hoc tamen art. vide omnino Card. in c. consilium. §. cum autem, de obser. ieiun. Isto argumento utitur etiam Pan. in c. quod sit per

per his, in 3. not. de uoto, ad probandum, q̄ uiuentes ex proprio artificio possunt dici inopes, per illum text. ut ibi per eum. Vtitur etiam hoc argumento Io. de Imo. in c. 2. de si. instr. ad probandum, q̄ omnis scriptura publica est authentica, sed non e contra, inducēdo illum text. ut ibi per eum: Quin & Lappus, Domin. & DD. utuntur hoc argumēto in d. c. q̄ ad agendū. §. 1. & Io. de Im. in d. l. si. ff. a quib. app. non lic. Et Ale. de Im. & Iaf. in d. l. si. ff. quod quisq; iur. ad illum notabilem effectū, q̄ exceptio ut sit bona, & aliquid operetur, ēt ampliat regulam, de quo dixi satis amplē supra. Isto argumēto ad notabilem effectum utitur etiam Iaf. in l. cunctos populos, in secunda lectu. C. de sum. Tri. & fide cath. & idem Iaf. in §. æquē, inst. de actio. & Paul. de Cast. in l. cogi. C. de per. hære. & C. in l. legem. C. de pact. Et Dy. Io. Fa. Ange. Iaf. & alij in §. sic itaq; Inst. de actio. & DD. in pluribus alijs passibus: quos commemorare magis esset laboriosum, quam subtile. Illud tamē nolo te ignorare, quod ut iura iuribus concordentur, admittitur impropriatio: ut exceptio fiat non specialiter à præcedentibus, sed in genere. Ita nota. dicunt Cardi. & Panor. in c. consultatio nibus, de offi. del. quod nota. Tertio argumētū ex hoc loco formatur aliter sic. Exceptio † declarat, arctat, seu restringit regulam, adeo q̄ locus exceptionis arctat locū regulæ, text. habes & exemplum in d. l. nam quod liquidē. §. final. in fin. ubi est casus singularis, q̄ si lego alicui omnem penum, excepto uino quod habeo Romæ, per hanc exceptionem uideoz solū legare penum quam habeo Romæ, & non quæ est in alijs locis. & sic exceptio declarat, restringit, & arctat regulam: Est ēt de hoc bonus tex. i. l. si cum fundum. ff. de uerbo. sign. & hoc adeo uerum, q̄ exceptio restringit regulam, ut nō solū hoc procedat, quando legatum per hoc restringitur, ut in casu d. l. nam quod liquidē. §. fin. & in d. l. si cum fundum, sed etiam quādo in totum annihilaretur: tex. est notab. in l. si ita legatum, in princ. Et ibi Io. de Imo. not. ff. de leg. 1. Et isto argumento utitur Oldra. in cons. 133. incip. factum tale est. Dominus Vticensis, ubi post multa ad

adducta per eum pro intellectu, d. l. nam quod liquidē. §. fin. singulariter decidit, quod in recognitione facta per dominum Vticensem, in fauorem episcopi Vticensis, per hæc uerba, recognosco tibi Vticensi episcopo quicquid habeo in ciuitate Vticensi, exceptis domibus, quæ sunt in loco uulgariter nuncupato, Viguaria, non comprehenditur iurisdicō, quam habet in hominibus habitantibus in ciuitate Vticensi, nōm huiusmodi exceptio facta de domibus, & sic de reb⁹ corporalibus, restringit generalitatem recognitionis ad res corporales, d. l. nam quod liquidē, §. si. inducendo ut ibi per eum: quā decisionem magda memoriæ diligenter, uilis enim est ad decisionem similium casuum quotidie occurrentium: & idem reperio uelle Bald. in cap. 1. in tit. de cap. qui curi. ven. in vsib. feud. Iacobinum in singul. libello feudo. in illis uerbis. dictique masculi promiserunt, &c. quos uideo. Isto argumento utitur etiam Ioan. de Imo. in l. filio præterito, ff. de iniur. rup. irri. test. ad probandum, quod Aut. ex cau. C. de liber. præte. non habet locum in posthumo præterito, inducendo ut ibi per eum. Hoc argumento utitur etiam Roma. in rep. Authen. similiter, in 19. specialis, piæ causæ circa uiltima uoluntates. C. ad leg. falcid. ad probandum, quod filiusfamilias de consensu patris potest restari ad piæ causas de his bonis, in quibus pater habet usumfructum, ipse autem proprietatem inducendo ut ibi per eum. Et idem reperio sentire Alexand. de Imol. per hunc arguendi modū in l. senium, C. qui testamen. fac. pos. Isto argumento utitur etiam Roma. in consilio 107. incip. Circa id, quo queritur: ubi per hoc decidit, quod statutum prohibens rei propriæ alienationem, nisi consors requiratur, cum præfixione termini ab eodem deputati ad eundem si uelit, habere locum in alienatione uoluntaria, & non in necessaria, ut ibi latiùs per eum, & eo uirtutur Doctor. in pluribus alijs passibus, quos nihil opus est commemorare. ¶ Procedit autem iste † modus arguendi in dubio, & quādo uerisimiliter aliud non fuit de mente disponentis. Vbi autem ex tali restrictione sequeretur aliqua absurditas,

surditas, uel constaret aliud fuisse de mente disponētis, ut quia uerba regulæ sunt multum ampla, & exceptio seu qualitas exceptioni adiecta, & regula non habent inter se conformitatem, tunc regula per exceptionem non restringitur, & per consequens tunc dicta argumentatio non procederet, argu. l. scire oportet, §. aliud, ff. de excusationibus tutorum, & lege continuus §. cum ita, in fine, ff. de uerborum obligation. Ita notabiliter dicit Ioānes de Imola, in d. l. filio præterito, & est de mente Philippi Cornei in consilio 225, tertio uolumine. ubi multum laborat circa intellectum dictæ legis, nam quod liquide §. si. ad quem breuitatis gratia te remitto. Hinc et singulariter dicit Bal. in d. l. omnes populi, in uersicu. sed pone, quod stante statuto, quod omnes artifices possent esse priores, uel scabini, præter nobiles ciuitatis Perusij, artifices comitatus poterunt esse priores seu scabini, quia qui quid non excipitur, remanet sub iudicio regulæ, secundum enim, ad quod. allegat legem Titicæ retores, ff. de legatis primo, & legem, hæc oratio. ff. si lib. ingenuus esse dicatur, & eum sequitur ibidem Ioan. Baptista & Felin. in d. c. quoniam frequenter, & Petrus de Anchar. in dict. Rubri. de regulis iuris lib. 6. quod teneas menti. Potremò circa præmissa uolo te notare, & memoriæ commendare quatuor pulchra & quotidiana dicta. Primū,

12 † quòd in dubio potior est causa illius qui habet regulam pro se: habet enim aduersarius necessariò ostendere rationem, quare in illo casu regula non debeat subsistere, & sic semper pronuntiandum est pro illo, qui habet regulam pro se, nisi aduersarius doceat apertè per casum legis, illud de quo est questio, esse specialiter exceptum: ita notabiliter uult Bal. in c. r. de alienatio. iudicij mutæ. caus. fact. & est gl. notabilis in dicta Rubrica, de regulis iuris, lib. 6. circa finem, & ibi hoc uolunt Dynus & Philippus Francus. Est etiam gl. in l. omnis definitio. ff. de regulis iuris: istud etiam apertè uult Salicetus in l. si fundum in fine. C. qui potiores in pignore habeantur, dicens, quòd à regula non receditur, nisi de contrario doceatur, & hinc eleganter dicit Bald. in lege si tutor,

in

in fine. C. de seruo pignori dato man. quòd regulæ iuris sunt tenaciter custodiendæ, nisi in contrarium appareat dispositio specialis: & allegat dic. l. omnis definitio. idem uult & Roman. in repetitio. d. Authent. similiter. Hinc et eleganter dicit Innocent. in c. 2. de dilation. quem sequit Bar. in l. 2. ff. si quis in ius uocatus non ierit, & quando generaliter non competit iurisdiclio in aliquos, sed solum in certis casibus, illi casus sunt exprimendi in citatorio, aliàs citatus non tenetur comparere, & hoc dictum refert, & sequitur Franciscus de Aretio in l. illa. ff. de uerbor. oblig. quod est not. dignum, quia quotidianum in practica. Et facit ad præmissa rex. pulcher in c. venerabilibus. §. potest quoque, de sent. excomm. lib. 6. & rex. in lege suis quoque. §. puto. ff. de hered. instit. & not. per Fel. in c. quod ad consultationem, & in c. sicut, de senten. & re iud. hinc etiam Sal. in repet. l. quod te, ff. si cer. pet. reprehendit illos, qui negligunt regulares, & caput implent casibus singularibus & peregrinis, & subdit singulariter, & ignorare leges regulares & communes, est lata culpa: sed non ignorare leges singulares & exorbitates, per gl. in d. l. quod te. & idem uult ipse Sal. in rep. l. quod Nerua. ff. de positi. & Io. And. super data Sexti in Mercuria. de quo uide plenius per Zasium, d. l. quod Nerua, ubi plenè reperies de lata culpa & eius effectu: ad quem te remitto. Secundò uolo te scire, quod si in lege uel canone reperitur dictio † plerumque, ex hoc denotatur, quod lex uel canon ponit regulam, & quod regula ita se habet. Ita notat. dicit Bar. in l. j. * per illum rex. ff. de tut. & rat. distr. & Salic. in l. fin. C. de usufru. & idem Sal. in l. iubemus, secunda, in fin. C. de sacros. eccle. & probatur in l. iurifigentium. §. pactorum, in uersu. plerumque enim, ff. de pact. & in l. qui duos. ff. de legat. 3. & l. tutela. ff. de tut. cum uirum. C. de fideicom. & in l. si. Instit. de legit. patris. tutel. & in l. nam salutem, uersu. & quia plerumque, ff. de offic. præfe. uigil. cum sim. & idem est, quando in l. uel canone ponitur dictio semper, quia dictio semper ex sui natura denotat casuum regularitatem, ut probatur in l. r. & ibi Salic. not. C. quo. &

ADD.
* Prima Bart. ibidem explicat plerumque id est, regulariter.

- quando iudic. & in lege semper in stipulationibus, ff. de regu. iur. & in lege semper in coniunctionibus. ff. de ri. nup. cum simili. Vbi autem in lege, vel canone reperitur dictio **†** interdum, vel dictio aliquando, aut similis, denotatur illud esse causale, & regulam esse in contrarium. Ita sentit gl. in l. legitima, ff. de pact. & notat Bar. in l. nec ci. §. fin. in princ. ff. de adopt. & probatur in l. ad monendi. ff. de iureiur. & in l. interdum, ff. de cond. indeb. cum simil. Tertio volo te scire, quod magna est differentia **†** inter verbum generaliter, & verbum regulariter: quia primum non recipit fallentiam, sed secundum sic, ut uult Pan. in d. c. quoniam frequenter, in 1. notab. & in c. venerabilem, de elect. dicens hoc esse valde not. proprie enim non est regula, quæ non patitur exceptionem. Imò ineptum est regulam non fallere, si æquitas subsit, ut uult glo. no. in Auth. ut sine prohi. mat. debi. & cred. super verbo æstimauimus. Quarto volo te scire, quod **†** ubi **†** exceptio ponitur post plures casus: & non potest de iure adaptari nisi ad vnum illorum tantum, debet sic intelligi, ut excipiat solum ab illo casu, cui est adaptabilis; de hoc habes gl. no. in c. 1. in uerb. nisi, & ibi Dominicus, & Philippus Francus eam ad hoc ponderant, & valde commendant, de præscript. lib. 6. Quæ omnia commenda memoriam tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana.

¶ LOCVS A DEFECTV FORMÆ.

1. Forma dat esse rei, & conseruat eam in esse.
2. Non seruata forma data à lege vel ab homine, corrui actus, & quomodo id procedat nu. 3. & seq.
3. Nihil omittendum ex solemnibus.
4. Deficiente causa necessaria seu substantiali deficit effectus.
5. Gesta contra formam quando sunt nulla, & quando non, & qualiter cognoscitur aliquid esse de forma actus.
6. Omisso forma vel solemnitate quando vitiat actum, quando non, & an vitiat ipso iure, vel ope exceptionis.
7. Ignorantia iuris quando non excusat militem, rusticum, vel mulierem.

IN

- IN signis etiam in iure locus est à defectu formæ, à quo sumptum argumentum nedum est probabile, uerum est necessarium. Formatur autem dupliciter ad duplicem effectum. Vno modo sic, Forma **†** dat esse rei, & conseruat eam in esse: unde digressio de una forma in aliam dicitur rem mutare, licet eadem materia perseueret, & ergo solutionem rei sic immutatæ non sequitur liberatio. tex. est not. in l. Iulianus, §. si quis rem, & ibi Bald. not. ff. ad exhib. & pulcher tex. in l. mulicris, §. 1. ff. de uerborum signifi. & hoc fortius locum habet, si forma substantialis deficiat ab initio, quia scilicet nunquam interuenit, c. tua nos, in fine, de sponsal. cap. detrahe. 1. q. 1. & l. si is q. quadringenta, §. quædam, ff. ad leg. falcid. ubi tex. formaliter dicit, neque enim vllum balneum, aut ullum theatrum, aut stadium fecisse intelligitur, qui ei propriam formam, quæ ex consummatione contingit, non dedit. hoc argumento autem vitur Ioan. Andr. in reg. Non est sine culpa: in pulchra q. de reg. iur. libro 6. in Mercur. & Doct. alibi sæpè. Secundo argumentum ex hoc loco formatur aliter sic. Non **†** seruata forma data à lege uel ab homine, corrui actus. De primo est textus not. in c. quia propter, & ibi Canon. attingunt de electione, & in capite sine exceptione 12. & q. 2. & in c. 1. de reb. eccle. non ali. lib. 6. & in Cle. 1. eod. tit. & in l. cum hi. §. si ptor. & ibi Doct. ff. de transact. cum sim. De secundo est tex. no. in c. cum dilecta, de rescri. in c. Pisanis, de rescri. spo. Et in c. uenerabili, de offic. del. qui tex. semper allegantur ad hoc, quod ubi solemnitas substantialis omittitur, uel forma non seruatur, actus qui geritur nullo respectu aliquid operatur. maior. n. est defectus formæ, quam materia. ut est glo. no. in l. si vnus. §. si acceptilatio, & ibi Pau. Cast. no. ff. de pactis, & est bonus tex. in lege certa forma & ibi Io. de Plat. not. C. de iure fic. libro decimo. Quod est uerum, etiam si exercens actum, in quo requirit certa forma dicat, quod uult actum ualere, prout melius ualere potest: & sic, si non ualeat quod ago ut ago, nõ ualeat ut ualere potest, quando defectus est in forma. tex. est notabilis in cap. unico, & ibi Dominicus. & Philip. Francus id

G 3 not.

not. de postul. prelat. libro. 6. de quo articulo vide plenè per Bart. Ioan. de Imol. & Nouissim. in lege 1. §. si quis ita. ff. de verborum obligat. & per Panorm. & Canon. in cap. cum super, de offic. deleg. & nonnihil per Angel. in §. si na. Instit. de adop. & per Bal. in l. non codicillum, C. de testam. & isto casu quando à iure vel ab homine datur certa forma, paria sunt agere directè contra, uel citra. tex. est notabilis in ca. prudentiam, & ibi not. Panor. in 4. not. de offi. deleg. & Albe. de Rosa. in l. constitutionibus, uers. de hoc an statuta, ff. ad municip. & Felin. in cap. causam quæ, de re iud. & Felin. in d. c. cum dilecta, de rescrip. in uersic. amplia primo. Sed ubi non datur certa forma, est differentia ⁊ utrum agatur contra, uel citra, aut præter. ut per Panorm. & Doctor. loco quem supra diximus: quod facito, ut memineris, facit enim ad multa. Er gratia exempli pro instructione iuuenum in primis ex isto capite infringitur alienatio rei ecclesiastica facta, forma non seruata, d. Clemen. 1. & ibi Cardin. & Doct. notant, & habetur in d. c. sine exceptione, & in d. cap. 1. Hoc tamen intellige, nisi ecclesia uelit alienationem subsistere, & sic hoc casu contractus poterit claudicare. Ita singula. uolunt Ioan. And. Ioan. de Imo. Panor. & Doct. in c. 1. de his quæ sunt à præla. sine consen. cap. quod tenementi. Item secundo per hoc infringitur alienatio rerum immobilium minoris, facta sine decreto, dummodò pecunia non proberetur uersa in utilitatem minoris, l. magis puto, §. non passim. ff. de reb. eo. l. utere, & l. si prædium, §. emptor, & toto titulo, C. de præd. mi. quod tenementi, quia consului in ardua quæstione. Hinc etiã dicit Inno. in c. cum dilecti, de elect. quòd in conformatione actus, quæ fit per superiorem requiritur causæ cognitio, alias confirmatio non ualet, per dictam l. cum hi. §. si prætor, & dicta l. magis puto. §. non passim. De quo dicto Inno. est hodiè textus expressus in cap. fin. de elect. lib. 6. Hinc etiam est, quòd ubi ad substantiam actus requiruntur plura solennia, si unum deficit, omnia ex integro sunt agenda: secus, si actus sint diuersi. Ita dicit Innoc. & sequuntur Host. Ioan. And. Ant. de But. & alij Doct.

Doct. in cap. 1. de sacram. iter. vel non. & Ang. Ias. & Doctor. in d. l. cum hi. §. si prætor, & est bonus text. in d. ca. Pisanus, & ibi hoc uolunt Anto. de Butrio, Ioan. de Imol. Panor. & Doctor. Omissio enim formæ mandati in qua libet vel minima parte, uitiat totum processum, ut ibi probatur. Nihil tenim omittendum, uel mutandum est ex solennibus. l. diuus. ff. de in inte. rest. & benè faciunt not. per Card. in cons. 18. in primo dubio. Hinc etiam est quòd præteritio filij facta à matre sine insertione causæ legitime, hodiè reddit testamentum nullum ex quo non est seruata forma Iuris nouissimi. de quo in §. aliud quòd que capitulum, §. Auth. ut cum de appell. cog. Ita in specie concludit Alexan. de Imol. in Authentica, non fecerit, C. de liberis præter. & Bald. in consilio 2. Prims partis, in fi. An autem hoc locum habeat in testamento militis prætereuntis filium sine insertione causæ, sunt opiniones inter Doctor. communis tamen opinio habet, quòd sic. de quo uide plenissime per Iasonem in l. sicut certi. C. de test. mil. Vbi etiam reperies, idem esse hodiè in præteritione filij emancipati sine insertione causæ legitime: De quo habes gl. singularem in §. ex hæredatos in Auth. de hæred. & fal. quòd nota. Hinc etiam est quòd si filio non relinquatur legitima uel aliquid loco legitime titulo institutionis, testamentum parentis hodiè est nullum, ex quo non est seruata forma legis, ut patet in d. §. aliud quoque capitulum, cum ibi notatis per gloff. Bart. & DD. & ita in specie determinat Io. de Imo. in c. Rainutius de testa. & est cõmunis opinio, à qua in iudicando non est recedendum, ut uolunt Cy. Salic. Fulgo. Ias. & Doct. in Auth. nouissima, C. de inoffi. testam. quos nide. Et quemadmodum dixi, corruere actum deficiente forma seu causa formali: ita etiam deficiente causa necessaria seu substantiali, deficit effectus: ut est casus notab. in l. 1. in dicta glo. & ibi Bal. Sal. & Docto. notant. C. de conditione ob caus. Quæ autem resulter utilitas ex causa efficiente, & finali, docet Rodolphus Agric. lib. 1. de inuentione dial. cap. 16. circa finem. & tangam obiter infra in loco ab effectu, & in loco à uirtute finis, ubi uide, de hoc ta-

- 6 men articulo, quando ꝑ gesta contra formam sunt nulli⁹ momenti, & quando non: & qualiter cognoscitur, q̄ aliquid est de forma actus, uide amplissimè & magistraliter per Fel. in d. c. cum dilecta, ubi plenissimè hoc duos articulos quotidianos examinat. Vide etiam eundem Felin. post Panor. in c. quoniam frequenter, in prin. ut lite nõ contest. ubi exquisitè inuenies, quando omisso ꝑ forme vel solennitatis uitiat actum, & quando non: & an uerit ipso iure vel ope exceptionis. Vide etiã Bald. in rep. in l. 1. in uers. nunc venio ad questiones. C. de sacros. ec. cle. & eundem Bal. in l. cum quis, in uers. 5. sic probatur, & in uers. 6. probatur sic * C. de iur. & facti ignor. & Ange. post alios per eum relatos in §. si quis debitori circa fin. Instit. de leg. & Ale. paradox. lib. 5. c. 16. & Fran. singulari libello feudorum par. 1. q. 6. principali, in uers. sed circa præmissa. Et Zasium in libr. 1. singul. respons. c. 12. & per gl. & Doct. in l. pacta conuenta. ff. de contrahend. emp. Vbi plenè reperies, quomodo inter se differant esse de substantia, de forma, de solennitate, de accidentalibus, uel de natura actus: ad quos remisisse sufficiat. Porro unum hoc uolo te non ignorare, quòd licet error, uel ignorantia iuris excuset mulierem & rusticum, quando non potuerunt consulere peritiores, tamen hoc fallit in omnibus his, quæ sunt inducta pro forma actus, uel quæ concernunt rigorem iudiciorum inductum ob publicam utilitatem. Et hinc est, q̄ si mulier ꝑ uel rusticus faciat testamentum, & non adhibeat tot testes, quot de iure requiruntur, & alia quæ sunt inducta pro forma testamenti, dato q̄ omitteret per errorem uel ignorantiam iuris, & q̄ non potuisset consulere peritiores, non propterea excusaretur mulier uel rusticus, imò actus esset nullus, ut est glo. singularis in uerb. non ex mente in l. ambiguitates. C. de test. & facit l. nemo potest, cum ibi notatis, ff. de lega. 1. Et eodem modo, si mulier, uel rusticus non producat instrumenta, uel probationes intra tempus præscriptum à lege, statuto, uel à iudice, non excusaretur propter errorem aduocati, uel ignorantiam iuris, ex quo istud respicit rigorem iudiciorum.

Ita

Ita singulariter dicit Bal. in l. iuris ignorantiam, C. qui admitti. & sequuntur ibi Pau. de Cast. Fulg. Ludouic. Alex. Ias. & DD. & Sal. in l. pen. C. eod. tit. & idem sentit Bar. in l. 1. §. nunciatio, circa si. ff. de no. ope. nun. Dicit tamen Sali. in l. 1. C. de iur. & facti. igno. multum singulariter, q̄ si miles uel rusticus non potuit consulere peritiores, & lapsum sit tempus, intra quod debuit facere suas probationes, q̄ ista est iusta causa restituendi in integrum: & sequitur Ias. in præall. l. iuris ignorantia, & ita quotidie uidemus praticari per requeistas ciuiles, ut vocat. Quando autem mulieres uel rustici potuerunt consulere peritiores, & non consuluerunt, certum est quòd non excusantur, etiam in non inductis pro forma, nec ob rigore iudiciorum. Ita dicit gl. in d. l. iuris ignorantia: & est ratio, nam ut ibi dicit Bald. sicut mulieres & rustici vadunt ad syluam pro lignis & ad ciuitatem pro indulgentijs. ita etiam debent adire aduocatos & iuris peritos pro consilijs. Illud etiam commenda memorie, q̄ præfixio formæ tunc uitiat actum, cum traditur à principio attributæ potestatis, & iurisdictionis. Vbi aut traditur post ipsam concessam aliquid in eius exercitio seruandum statuitur eius ommissio nõ reddit id quod geritur nullum. Ita dicit gl. sing. in Cle. 1. in uerb. inhihentes, de in. patr. quam ad hoc nõ. & pòderat Pet. de Anch. in Cle. 1. i. si. de sequest. poss. & iste sunt uer. formalia Alex. de Imo. in l. uniuersa, in apost. ad Bar. C. de precib. imp. off. quib. ad de sing. nõ. per Bar. in d. l. uniuersa, & sing. nõ. per Pan. Fel. & alios Can. in c. 2. de testib. & singulare dictum Bar. in l. 1. ff. de testa. & nõ. per Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuss. cuius meminit Fel. in d. c. 2. q̄ oia tene memoria tanq̄ pulchra, utilia, singularia, & quotidiana. Et uide qd dixi §. in loco ab ordine, & quod dicam §. in loco ab expresso ad tacitum.

LOCVS A VERISIMILI.

- 1 Argumentum à uerisimili ad quid ualeat: & per tot.
- 2 Ex usu uel consuetudine uiuentis præsumitur uoluntas eiusdem morientis.
- 4 Illud habetur pro disposito, uel conueto, quod uerisimiliter suis se dispositum uel conuentum, si disponens uel conueniens de hoc

ADD.
* Sic. Vbi
Bald. ponit
formam
multiplicem.

ADD.
* Integritas.
An hoc
casus possit
morari
purgari
uide Bar.
Alb. Al.
l. si inful.
ff. de uerba
oblig. P.
Prati.

- hoc fuisset interrogatus.
- 4 Quæ profunt singula, multa iuuant.
 - 5 Efficacior probatio requiritur ab illo, qui uult probare id, quod non est uerisimile.
 - 6 Semiplenam probationem habenti non semper deferitur iuramentum in supplementum probationis.
 - 7 Talis quisque præsumitur esse, qualis est habitus quem gestat.
 - 8 Præuilegium clericorum est triplex, scilicet personæ, rerum & fori, & an de iure humano sint huiusmodi præuilegia clericorum, an uerò de iure diuino.
 - 9 Intellectus c. quanquam de censibus lib. 6.
 - 10 Experimentum uerorum sermonum est, ut concordent cum rebus sensatis uerisimilibus.
 - 11 Quod est alienum à uerisimili, est quedam falsitatis imago.
 - 12 Non est facile credendum illud, quod facile fieri non potest.
 - 13 Dux præsumptiones, quarum una non præponderat, inuicem se confundunt.
 - 14 Dux præsumptiones an sint pares, uel an altera sit potentior, quando dubitatur, bonus index habet arbitrari.
 - 15 Donatio Constantini an sit facta, & si sit facta, an sit ualida: & an possit reuocari: & nu. seq.
 - 17 Præsumptionum materia tractatur & numeris sequentibus.
 - 20 Præsumptionem iuris & de iure non admittit probationem in contrarium, limitatur quadrupliciter.
 - 21 Præsumptio iuris differt a fictione iuris.

ESt, & à Verisimili Locus apud legum, & canonum cōditores. Cuius † argumentum & probabile est, & utile, ac multum frequens, ut patebit infra. Ad plurima autem ualeat. Primò quidem ualeat ad coniecturandum mentem, & uoluntatem testatoris. tex. est no. ponens casum quotidianum in l. cum auus. ff. de conditio. & demonstr. Et in l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. text. notabilis ponens casum singularem & quotidianum in l. ex facto. §. si quis autem suscepit, ff. ad Treb. text. singularis in l. hæredes mei. §. cum ita, illo tit. & tex. not. in l. sed & si suscepit, §. si libertis, ff. de iud. & pulcher. text. in l. ex facto

facto. ff. de uulg. & pupil. & tex. sing. ponens casum quotidianum in cap. requisisti, de testam. & pulcher tex. ponens casum, qui frequenter potest contingere, in l. Titius §. Lucius Titius. ff. de libe. & posth. & tex. singularis in l. si mater, C. de inoff. test. Illud autem certum est, † q̄ ex usu, uel consuetudine iuuentis præsumitur uoluntas eisdem morientis ut est tex. cum gl. in uer. debeantur in l. Titia. §. qui Marco. ff. de an. le. & in l. Sempronio. §. si. ff. de usufr. lega. Secundò ualeat ad coniecturandum mentem & uoluntatem contrahentium, l. in obscuris, ff. de reg. iur. & reg. Inspicimus, de reg. iur. lib. 6. cum utrobique not. per gloss. & Docto. & est tex. singul. iuncta gloss. in l. si unquam, C. de reuoc. don. & in c. final. iuncta sing. gl. 17. q. 4. & tex. familiaris ponens casum quotidianum in l. quæro §. inter locatorem. ff. de lo. & tex. not. iuncta sing. gloss. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. & pulcher tex. in l. si extraneus. ff. de conditio. cau. dat. in quibus iuribus habetur, q̄ illud habetur † pro disposito, q̄ uerisimiliter fuisset dispositum, si statuens, seu disponens de hoc fuisset interrogatus, quod procedit secundum Bal. Pau. de Castr. & alios in d. l. tale pactum, §. si. siue aliquid statuatur per modum conuentionis, siue per modum legis municipalis, siue per modum rescripti: quod no.

Tertio ualeat ad conuincendum quem de malitia, proteruita, seu delicto. text. est no. in c. scribā, & in c. quia uerisimile, iunctis not. ibid. per Panor. & Doct. de præsum. Huc facit & regula, Semel malus, cum magistrali glo. de reg. iur. lib. 6. & tex. in l. si hi qui, & in Auth. si quis ei. C. ad l. Iul. de adul. Circa quod omnino uide: quod dicā infra in loco à tempore ad tempus. Quarto ualeat ad transferendum onus probandi in aduersarium: tex. est no. iuncta gl. in l. ex psona, & in l. siue possidetis, & ibi Bal. Pau. de Cas. Sal. & DD. no. C. de prob. & in l. circa. ff. eod. tit. Quinto ualeat ad corroborandum probationem minorè numero. tex. est not. in l. ob carmē. §. si. ff. de test. & in c. in nra, eod. tit. Verisimilitudo. n. multum attenditur in probationibus. l. cū de ætate, ff. de pb. & licet interdū præsumptio resultat ex uerisimili nō sit ad eō efficax, ut releuat

ab onere probandi in totum: coadiuuat tñ aliam proba-
 tionem iuxta notata per gl. not. in l. 2. in verb. legitimis.
 ff. de excusa. tut. & facit c. cum causam, cū ibi nota. de pro-
 4 ba. Quæ enim † non profunt singula, multa iuuant: Iuri-
 bus præal. & l. instrumenta, cum glo. C. de proba. de quo
 articulo tamen uide latius per Bar. in l. 1. §. idem Cor-
 5 nelio. ff. de quæst. Sexto ualeat ad aggrauandum proba-
 tionem. Efficacior † enim probatio requiritur ab illo, qui
 uult probare id, quod non est uerisimile: tex. est no. in l.
 nō est uerisimile in prin. ff. quod met. cau. & pulcher tex.
 cum gloss. in c. quia uerisimile, cum ibi notat. p. Innoc.
 Pan. Felin. & alios. Cuius effectus est ualde magnus, quia
 6 licet † regulariter habenti semiplenam probationem de-
 feratur iuramentum in supplementum probationis, iuxta
 not. per gl. & Doct. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l.
 in bonæ fidei. C. de reb. credi. & c. fide iureiur. in hoc ca-
 su tamen habenti semiplenam probationem pro se, non
 deferatur iuramentum in supplementum probationis, ita
 dicit gl. not. in d. l. non est uerisimile in verb. præsumptio-
 ni, quam ibi commendat Bal. & est de mente glo. in §.
 præterea in titu. quid sit inuest. in vñ. feud. & ibi Bal. Al-
 7 uar. & Præpos. hoc firmant. Septimo ualeat ad derogatio-
 nem fidei, quæ alias cessante non ueri similitudine adhi-
 beretur in instrumento. l. scripturæ, iuncta gl. C. de fi. instr.
 Exempli gratia, produco duo instrumenta de eadem da-
 ta, ut uocant, in quorum altero continetur, quod emi-
 rem, in altero continetur quod fuit mihi donata: neutri sta-
 tur, quia non est uerisimile de quo Bald. ponit tria alia &
 notabilia exempla, in d. l. scripturæ, quem uide. Octauo
 ualeat ad præsumendum metum, text. est not. in c. r. de
 his quæ uel metus uel causa fiunt, ubi arguitur à uerisimi-
 li, quod mulier iuuenis infantem paruulum habens, non
 sponte sed metu compulsa uotum castitatis emisit. No-
 nō ualeat ad proferendum sententiam, si præsumptio
 est uiolenta: text. est not. in ca. afferte de p. r. l. & ha-
 8 betur 3. Reg. 3. ubi Salomon, duabus mulieribus alter-
 cantibus tulit sententiam pro una contra alteram, quia
 ipsa noluit paruulum diuidi per medium, ut altera desi-
 derabat

derabat uide & gl. in uerb. priues, in c. insinuatum, & ibi
 Pan. & Doct. de simonia. Quod tamen intellige proce-
 dere in causa ciuili: secus in criminali, in qua probatio-
 nes debent esse luce meridiana clariores ad condemna-
 tionem, l. sciant cuncti, & ibi Pau. de Cast. hoc not. C. de
 proba. Et uult Innoc. in d. c. quia uerisimile, & Pan. in d.
 c. afferte, de quo uide latius per eundem Pan. & alios in
 c. 3. loco de proba. & per Alex. de Imo. in cons. 2. 7. uol.
 ubi reperies singulariter, quod ubi agitur de pœna ultimi
 supplicij, non sufficit delictum esse probatum per præsu-
 ptiones iuris, uel indicia uehementia. De quo tamen ui-
 de latius per eundem Ale. in l. absentem, in apof. ad Bar.
 ff. de pœnis, & quod dicam infra. Decimo ualeat ad ar-
 guendum dispensationem uel priuilegium de surreptio-
 ne, tex. est no. in c. 2. de fil. præsb. li. 6. & in c. 2. de dec. e.
 li. Undecimo ualeat ad sustinendum iura, & alias disposi-
 tiones à correctione. ca. ecclesia 2. de cle. exiui de paradiso
 §. deinde, & §. rursus, & ibi Card. notat, de uerb. sign.
 & l. non ad ea. iuncta gl. ff. de cond. & demon. cum simi.
 Duodecimo ualeat ad excusandum officarium laicum, bo-
 na fide capientem clericum in habitu seculari repertum,
 & ad excusandum laicum ab incurfa excommunicatio-
 nis si percutiat clericum, quem talem ignorauit, sed lai-
 cum probabiliter esse putauit propter habitum quem ge-
 rebat. Ita notab. uult Pan. in c. ut famæ, de sen. excom. &
 Bald. in l. si qua per calumniam, C. de episc. & cler.
 Et Doct. sæpè alibi. Talis enim quisque esse præsumi-
 7 tur † qualis est habitus quem gestat, c. si iudex laicus, de
 sen. excom. li. 6. & c. si uerò ij cum ibi not. per gl. & Doc.
 eo. ti. in antiquis. Non enim contempsit disciplinam,
 qui ignorauit militem, l. si ignorans, cum ibi not. in gloss.
 ff. loca. Circa quod uolo te incidenter aduertere, cleri-
 8 cis principaliter † tria cōpetere priuilegia, unum quod
 appellant priuilegium personæ, uigore cuius iniiciens
 dolosè manus uiolentas in eos, incurrit ipso facto sentē-
 tiam excommunicationis maioris, à qua regulariter ab-
 solui non potest, nisi à summo Pontific. si quis suaderet
 te diabolo. 17. q. 4. quod priuilegium indubitanter est
 de

de iure humano, quia introductum est per Inno. 2. vt patet ex superscriptione d.c. si quis suadente diabolo: & in hoc omnes conueniunt, nec reperi contradicentē. Aliud est priuilegium, quod appellant priuilegium rerum, vigore cuius clerici sunt excepti à muneribus collectis, & cōtributionibus sordidis, extraordinarijs, & super inductis l. placet. C. de sac. eccl. Et hoc priuilegium communiter dicitur esse de iure diuino, pro quo est tex. iuncta glo. in c. quanquā. de censib. li. 6. & in c. non minus, de immu. eccl. Aliter tamen in hoc videtur sentire D. Hieronymus in commentario suo super Matthæū ca. 17. cum viros ecclesiasticos de arrogantia notando in hoc, q̄ tributum soluere recusant, inter alia dicit, Dominus noster & secundum carnem, & secundum spiritum filius regis erat, vel ex Dauid stirpe generatus, vel omnipotentis verbū patris, ergo tributa quasi regum filius non debebat, sed qui humilitatē carnis assumpserat, debuit adimplere omnem iustitiam, nosque infelices qui Christi censetur nomine, & nihil dignum tanta facimus maiestate: ille pro nobis & crucem sustinuit & tributa reddidit, nos pro illius honore tributa non reddimus, & quasi filij regis à vectigalibus immunes sumus. Et idem videtur ibi sentire & clarius, Alber. de Ros. in diction. in verb. pedagium, in vers. an pedagia, circa fin. vbi dicit, se non videre, vnde processit æquitas ecclesiar, de qua in d.c. quanquam & in Cle. presenti, eo. tit. nisi q̄ in eorum voluntarijs cōstitutionibus se priuilegiauerūt ad libitum. Et subdit, se credere, q̄ si pedagium sit iustē, & ex iusta cā institutum, q̄ clerici teneantur, quē admodū Christiani Saracenis, vt ibi videre poteris per eum. Et ad idē tendūt verba Io. Pe. de Ferr. in sua practica, in forma actionis realis, sup verbo iure dominij, vel quasi, in vers. tertius est modus acquisitionis, & in vers. habes ergo ex præmissis. Et si quis hanc opi. contra communem disputatiuē sustinere veller posset ad contraria respondere, & primò ad id, quod originaliter habetur Gen. 47 & trāslatiuē in d.c. non minus, & in gl. d.c. quanquā, q̄ nihil aliud ibi habetur, quàm quod tempore Pharaonis sa

cerdo-

cerdotes non cogebantur vendere possessiones, quas receperant à Pharaone rege, quia statuta cibaria ex horreis publicis eis præstabantur: & sic non erant constituti in illa necessitate vendendi prædia sua in qua alij constituti erant: & sic ex consequenti cessabat causa soluedi quintam partem frugum. Et ergo notanter ibi text. dicit, q̄ terra sacerdotalis libera ab hac conditione fuit. Non autem dicit, ut alibi refertur, q̄ Pharao sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit. Secūdo ad illud Esdræ 7. ca. relatum per gl. in d.c. quanquā, responderi potest, q̄ illic aliud nō habetur, quàm q̄ Artaxerxes rex declarauit ministris suis custodib. archę publicæ, quos hodie finantiarios appellamus, q̄ nullam potestatem habeant imponendi ministris aut seruatoribus domus Dei, & sic personis, vectigal, tributum, uel annonas. Ex quo inferri non potest, iure diuino prohibitum, rebus clericorum, urgente necessitate Rei publicæ, ita benè clericos, sicut laicos concernente, onus aliquod imponi non posse. Imò in contrarium optimè facit l. iubemus nullā nauem. cum ibi fing. not. per Bal. & Paul. de Cast. C. de sacro. eccles. & quod dicam infra in loco à persona ad locum. Vel (si mauis) poteris dicere ad vtrūque, q̄ ita illic permiserunt reges ex causa. Ex quo argui non potest, id esse dispositiuē iuris diuini. Restat respondere ad d.c. quanquam, vbi † Bonifacius. VIII. suo tempore Pon. Max. clarè & apertè asserit, ecclesias, personas ecclesiasticas, & res earum, nedum iure humano, verum & diuino, à secularium personarum exactionibus esse immunes. Ad quod difficilis videretur responsio: verum tñ si ad personam loquentis respiciatur, iuxta c. solitæ, de maro. & obedj. responsio est facilis: quia ibi loquitur Papa, & in causa propria: vnde ei non est standū, l. omnib. C. de testib. maxime cum de grandi præiudicio tertij agitur, puta reipub. Imperatoris, suorum subditorum laicorum, qui ex hoc plus grauaretur, si res clericorum tempore necessitatis non contribuerent, per theoricam Innoc. ab omnib. approbatam in c. inquisitioni, de sent. exco. iunctis no. per Bar. Io. de Imo. & alios in l. ab omnib.

omnib. in prin. ff. de leg. 1. Præterea q̄ affectus fuerit dī.
 ctus Bonifacius VII l. suo tempore Pont. Max. erga cle
 ricos cōtra laicos ad temporale iurisdictionē, si quoquo
 modo licuisset, vsurpandā: docet vulgatum. c. clericis. de
 immu. eccle. libr. 6. propter illius ex orbitantiam postea
 in concilio Viennensi reuocatam, & d. c. si iudex laicus,
 & ca. vnicum. de cler. coniu. illo eo. tit. Et alias historias
 quæ de eo testantur, non refero. Præterea his omnib. cel
 sanribus, alia est respōsio, vt scilicet dictum eius i d. cap.
 quanquam. procedat capiēdo ius diuinum largē, pro iu
 re canonico, iuxta ea quæ habentur in c. 1. distin. Quia
 certum est, iure ciuili & sic humano, tributam ecclesie &
 clericis immunitatem, d. l. placet. cum pluribus ll. seq. &
 Auth. Item nulla cōmunitas. C. de epif. & cler.: & etiam
 iure canonico d. ca. quanquam. cum si. De iure autem di
 uino strictē sumpto, pro eo quod in sacra pagina continē
 tur, puta in veteri & nouo Testamento, omninō aliter vi
 detur per suprascripta, & per ea, quæ habentur Matth. 22.
 Mar. 12. Luc. 20. & ad Rom. 13. sed hoc non firmo, quia
 communis opinio (vt dixi) est in cōtrarium: à qua in du
 bio non est recedendum: & sancte matris Ecclesie de
 terminationi standum est, cui in hoc & in alijs humiliter
 me submitto. Tertiuū ē priuilegiū, q̄ appellant priuilegiū
 fori, vigore cuius clerici non possunt regulariter coram
 iudice seculari conueniri, vel ab eo iudicari. Et hoc priu
 legium secundum communem opinionē etiam est de iure
 diuino, ut uult Rota, decisione 840. in antiquis, & habe
 tur per Panor. Feli. & alios in c. ecclesia S. Marie, de con
 sit. & alibi. De hoc tamē uide, quod dicam latius in frā,
 in loco à milite armate militie ad militem cœlestis mi
 litie, ante finem. Possit & ad finita alia ex præmissis &
 alijs iuribus colligibilia induci hæc argumentatio à ueri
 simili, quæ enumerare magis esset laboriosum q̄ subtile.

10 Idēō omitto. Hoc tñ insigementi, q̄ † experimentum
 verorum sermonū est, ut concordent cum rebus sensatis
 vel uerisimilib⁹. vers. oportet. ff. de quæst. nam ut dicit

11 Bal. in l. 1. C. de ser. fug. Porro id, quod est alienum † à
 uerisimili, est quedam falsitatis imago, quibus consonant

nota.

nota. per Felin. in cap. auditis, de præscriptio. Nec est
 12 facile credendum illud † quod facile fieri non potest.
 capitulo si diligenti, in fin. & ibi Ioan. de Imol. not. de
 præscriptio. Et procedit hæc argumentatio a uerisimi
 li, nisi contra ueri similitudinem allegatam adducatur
 & probetur tale quid, per quod huiusmodi præsum
 ptio uerisimilitudinis tollatur, quo facto, cessat huius
 13 modi argumentatio a uerisimili. Vbi enim † duæ sunt
 præsumptiones, quarum vna non præponderat alie
 ri, tunc inuicem se confundunt. vbi autem altera est
 potentior, tunc fortior tollit debiliorem, cap. trans
 missæ, cum ibi not. per gloss. Pan. & Doct. qui filij sunt
 leg. & capit. per tuas, cum ibi not. de probat. capit. Mi
 chael. cum singul. gloss. de fil. presbyt. l. cum qui proba
 bilem, & ibi Bald. & Paul. de Castr. not. C. de epifco.
 & cler. l. transactionem. cum ibi not. per Barto. Pau. de
 Cast. & Doct. C. de transactio. & dist. l. si extraneus,
 cum ibi not. per Iaf. & habetur per Bald. Salic. & Doct.
 in dist. l. siue possidetis, & per omnes in l. diuus. ff. de

14 in integr. restitutio. in dubio † autem bonus iudex ha
 bebitorbitari, an ambæ præsumptiones sint pares, vel
 an altera sit potentior, & quæ. ita nota. dicit Pan. in ca.
 cum inter K. seniore de electio. Et habes exemplum
 quotidianum per Hypolitum de Marsilijs in l. 1. §. di
 uus. ff. ad legem Cornel. de sica. quod tene memoria,
 quia ualeat ad multa, vt uidere poteris per Præpositum
 in cap. Constantinus 96. distinct. vbi per hoc soluit mul
 ta argumenta Laurentij Vallensis, impugnantis dona
 15 tionem † Constantini tanquam fictam & eimentitā,
 fundata in uerisimili. Et ultra gloss. iuris canonici &
 ciuilibus passus q̄ communes, in quibus tractatur hæc ma
 teria donationis, ex qua Papa imperium in plures uen
 dicat, uidere poteris per Platinam iu. uita Siluestri, &
 in uita Adriani primi, per Sabellicum in Rapsodijs, per
 Volaterranum in chronicis. Et per Bald. in l. penul.
 in uersic. item non sic, C. de exc. rei iudi. & per Bal. in
 prælu. seu. in prima diuisione, vbi dicit, quod nisi hæc do

H natio

natio processisset à fide Catholica, sicut processit, non ponisset Imperator caput Imperii Roman. ex mero iure Imperialis officii à cæteris membris mutilare, quia capitis truncatio non est pars quarta, sed tota: & dicere quòd Imperator seipsum mutilet, hoc est, membra Imperii a se amputat, esset species fatuitatis: Imò facere aliquem sibi parem, uel superiorem, qui posset facere rebellare Imperium, est impossibile, quia lex regia contradicit, secundum eum. Et idem sentit Signorol. de Homod. in consilio uigefimosexto. Idem etiam uidetur de mente Alber. de Rosate, in lege bene a Zenone, C. de quadr. præscrip. ubi inter alia dicit, se audiuit se a magnis uiris, tunc auditam fuisse uocem dicentem, hodie seminatum est uenenum a spidum in ecclesia Dei, & hoc reperiri in antiquis authenticis scripturis. Et quendam literatum uirum tempore Bonifacii V I I I. prophetasse in suis sermonibus per eisdem passus, & gradus, per quos ecclesia ascendit in temporalibus, per eosdem descensuram ad extremam paupertatem Siluestri, immo plus dixit Pius in Dialogo, ut refert Felin. suo tempore auditor Rotæ in cap. solite, de maiorit. & obedientia, uidelicet se mirari, miseros legistas disputare de ualiditate eius, quod nunquam fuit. Quæ tamen omnia, cum sint irrationabiliter excogitata ac inter aniles fabulas annumeranda, eadem facilitate refellenda esse, qua dicuntur, satis liquidò apparet. sed de isto non uidetur hodie quouis modo dubitandum, quia Papa, & successoribus suis prouisum est in hac parte. cap. fundamenta, de electione libro sexto. & Clementina unica, de iureiuran. quibus textibus, & decisioni ecclesie standum est, secundum Panorm. in cap. per uenerabilem, qui fil. suat legit. Et dicere contrarium, esset percutere caput ad montem Murellum, ut dicit Bald. in titu. qui seu. dare poss. Porro de hac donatione nihil olim habebatur in antiquis decretis

decretis, ut in hac re grauissimus est auctor Antoninus suo tempore Archiepiscopus Florentinus, nunc etiam inter sanctos relatus, in suis chronicis parte prima ante finem. Et Ioan. de Imol. in Rubr. ff. de uerborum obligationib. Nunc autem de ea habetur in d. cap. Constantinus, quod licet sit palea, & pro palea illic inferatur, multum tamen grani attulit ecclesie, ex quo in immensum creuerunt eius opes. Et profectò gratulandum est felicitati ecclesie, si modò in hoc sita est felicitas, quæ cultrix, & alrix iustitiæ non patitur contra iustitiã aliquid fieri in se uel in alterum, ut inquit text. elegans in cap. 1. §. inde potest præsumi, in titulo, de alienatione feud. in usib. feud. Et quæ est ultimum ac supremum remedium oppressorum, ut dicit ibi Bald. Nil mirum ergo si permittente, uel disponente Deo, dicta donatio facta sit, per quam quotidie subueniri possit. Nec uidetur posse subsistere de iure, quod de reuocatione dictum est, tum quia perfecta donatio inter uiuos, reuocari non potest, iurib. uulgat. tum etiam, quia priuilegium per laicum concessum non subdito, uel ecclesie, est irreuocabile: ut habet theorica Innoc. in cap. nouit, de iud. approbata ibidem per Pano. & alios & per Panorm. in cap. inter alia, de immu. eccles. Et idem in præstatione favorabili ecclesie, ut habet theorica Bartol. in leg. priuilegia, C. de iust. eccl. ab omnibus pene, & Legistis, & Canonistis approbata, & multò minus poterit reuocari, si donatio Constantini dicatur fuisse remuneratoria, ut firmat text. in dicto cap. fundamenta, & sustinet Præpositus in dicto cap. Constantinus. Et Bartol. in Authen. quomodo oportet episcop. quia donatio remuneratoria non potest reuocari, etiam propter ingratitudinem superuenientem seu subsequenter: ut est text. iuncta sing. glo. in l. Si pater, §. 1. ff. de donatio. Et ponit pro constanti Roma. sing. §. 19. & Doctor. sæpè alibi. Et faciunt ea quæ habentur, & not. in l. Attilius Regulus, de donat. Hinc Bald. in cap. intellecto de iureiur. de hac donatione loquens, dicit esse somnia quicquid dicitur contra facta

tum vniuersalis ecclesiæ, a qua dependet imperium, & vniuersalis orbis, secundum eum. Et paucis interpositis dicit, patere validitatem eius ex eo, quod ecclesia in parte vitur illa donatione, ipse tamen idem Bald. in 27 in 1. constituit. Digestor. videtur velle, ¶ quod dicta donatio sit reuocabilis, cum post longam disputationem, quam fecit de validitate dictæ donationis, finaliter dicit, quod quicquid sit, ex quo Imperator non reuocat, valet saltem ex lege Augusti, allegans ad hoc l. apud. §. 1. ff. de manum. Quā opinionem si quis exercitij gratia sustinere noluert, poterit respondere ad allegata supra in contrarium. Et primò ad id, quo dicitur, perfecta donatio inter viuos reuocari nō potest: vt illud procedat, quando donans habuit plenissimam facultatem donandi, nedum in præiudicium suum sed etiā in præiudicium successoris sui, qualis non est Imperator, qui assumitur per electionem, c. venerabilem, de ele. & ca. ad apostolicam in h. de re iudi. lib. 6. & nihil facere potest, quod tendat in graue præiudicium Imperij, & successorum, si cur nec Papa, vt dicitur infra in loco a plenitudine potestatis, quò recurre. Non obstat etiam secundum, quo dicitur priuilegium concessum ecclesiæ uel non subdito, nō posse reuocari: quia licet Inno. suo tempore Papa, & sic testis suspectus, hoc dicat, & plures Canonistæ Abbates, & Cardinales, nulliq; Legistæ laici in temporali iurisdictione Papæ, uel patrimonij Petri (vt vocant) legentes hoc sequantur, & contradicere non audeant (sicuti etiam non debent) id tamen non procedit, quando per priuilegium conceditur iurisdictione. Ita singulariter in his terminis dicit Franciscus de Aret. in dict. cap. nouit, & eum sequitur ibidem Felin. Et ante eos hoc voluit Bald. in l. qui se patris. C. de unde libe. Et sentit Domin. de Gem. in cap. 1. de constitutio. lib. 6. & cononant no. per Bald. in dict. cap. intellecto, & not. per eundem in extrauag. de pa. Constan. in verbo successorum nostrorum, & not. per Iason. in prælu. feud. in 1. diuis. Et not. per Felin. in cap. 1. de probat. & not. procedit,

per eundem in cap. ad audientiam, de præscriptio. Et idem etiam sentit Albe. de Ros. in d. l. bene a Zenone. Item ad illud dictum Innoc. poterit responderi, q non procedit, quando priuilegium ex post facto enormiter læderet concedentem præter eius intentionem: quia tunc tollitur ipso iure, aut saltem potest reuocari, cap. suggestum, de deci. secundum Are. & Felin. in d. cap. nouit, & Bald. in dist. l. qui se patris. Ad tertium de remuneratione, (quæ tamen falsò, & contra omnem rei ueritatem a Laurentio Vallens, & alijs gratis negatur) dici posset, quod dicta allegatio est dubia, quando per priuilegium datur iurisdictione remunerationis gratia, vt dicunt Aretin. & Felin. in dict. cap. nouiter, nec ex hoc posset concludi, ualere donationem tam immensam in enorme præiudicium Imperij, & successorum, cum nec donatio remuneratoria immensa, per ecclesiam alicui facta valeat, l. iubemus nulli, in princip. C. de sacrosanc. eccles. ergo idem dicendum videtur in donatione immensa facta per Imperatorem, cum Ecclesia, & Imperium æquiparentur, l. fina. C. de sacrosanc. eccl. Imò fauor Imperij, vel Reipublicæ præfertur fauori ecclesiæ, Aut. sed, & permutare, & ibi Salic. not. C. illo eod. titul. Cui consonat illud Valerij de pietate erga patriam. Euerſa domo, interdum Reipublicæ status manere potest: Urbis autem ruina omnes penates secum trahat, necesse est. Sed quantum valeant eiusmodi responsiones, & quàm rectè illis aptentur ea omnia, quæ pro ipsarum corroboratione, ac fulcimento ad ducta sunt, illis dijudicandum relinquitur, qui prædictam materiam adeo periculofam exactius, atque intimus, penetra re uoluerint. At de hoc plus satis. Porro quoniam hoc argumentum a verisimili fundatur super præſumptione, 18 ne, volo te scire, q ¶ duplex est præſumptio, scilicet hominis, & iuris: & quodlibet membrum subdiuiditur, ut in fra. uidebis. Præſumptio hominis dicitur illa, cuius effectus non est in iure expressus, sed in iudicis. ut boni uiri arbitrio dimissus, l. minor 25. annis ex aspectu. ff. de minori,

minori, & lege utrum. ff. de dona. inter uir. & uxo. cum sim. Et ista est duplex, quia alia est temeraria quia ratione caret: Et ista proprie non est appellanda præsumptio, quia caret effectu, & à iure repellitur, nec animus iudicis mouere debet. 2. q. prima capi. 1. & 6. q. prima capi. oues, & cap. licet Heli. de simo. Ideo vanæ voces populi non sunt audiendæ, lege decurionum & ibi glo. quæ in hoc arguit Pilatum, C. de pœn. Alia autem est non temeraria, quæ est applicatio animi cuiuslibet boni viri ad id, quod ex facto probato est ualde uerisimile. Exemplum patet in eo, qui dicitur furiosus, & non sanæ mentis. quia ex gestis, & sermonibus eius præsumitur, ut notatur in lege nec codillos. C. de codi. & lege quidam in suo. ff. de condi. inst. & in cap. fin. de succes. ab intest. & in cap. legimus. 93. dist. cum sim. Potest etiam poni exemplum in d. cap. ad forte, & ista præsumptio est sufficiens ad informandum iudicem, ut secundum eam pronunciet, iuribus supra allegatis. Præsumptio autem iuris similiter est duplex, quia alia est iuris tantum, alia est iuris & de iure. Præsumptio iuris tantum dicitur illa, super qua iurisperitus animus applicat ex uerisimili, trans 19 ferendo onus probandi in aduersarium. Et huius præsumptionis, effectus est, ut ex ea is, contra quem est præsumptio, condemnatur, nisi per eum probetur contrarium per aliquam legitimam speciem probationis. Præsumptio enim legis est liquida probatio, donec appareat de contrario. Et hinc sing. dicit gloss. in uerb. ostenderis in lege si tutor petitus, C. de peti. tut. approbata ibidem per Doctor. quod probationes legum liquidissimæ sunt, & illam gloss. ad hoc reputat singul. Ioann. de Im. in l. in tempus, §. 1. & in lege si ita quis hæres, ff. de hæres. inst. Et de ista præsumptione iuris tantum, habetur exemplum in d. lege siue possideris, & in lege si pactum, & in lege si chirographum, & in lege cum de indebito, ff. de proba. & in lege Labeo, & in lege postquam. ff. de pact. & in l. si. C. de pignorib. & l. quicumque, C. de apochis publicis li. x. ubi est casus quotidianus, & singularis. Habes etiam

A DD.
*Duplex
uide *An*
dre. Al.
trac. de
presum.

etiam de hoc exemplum in l. cum de in rem uerso, ff. de usufr. iunctis ibidem singulariter notatis per Sali. in rep. Et de iure canonico habes exemplum de præsumptione iuris tamen, in præal. c. requisiti, & in pluribus alijs locis. Præsumptio autem iuris & de iure dicitur illa, quæ inducitur à iure & super ea statuitur ut ei stetur, Et huius præsumptionis iuris, & de iure, effectus est magnus; quia in contrarium non admittitur probatio: ex quo sequitur, quod ex tali præsumptione is contra quem est præsumptio condemnatur, & (quod fortius est) condemnatus non appellatur: quia habetur pro confessio & conuicto, qui non appellatur. l. 2. C. quor. appel. non res. Ita singulariter dicit Bal. in d. l. si hi qui, per illum tex. quæ refert & sequitur Hipp. de Marfil. in singulari suo. 116. quem omnino uide. Et de ista præsumptione iuris & de iure, ponitur exemplum de iure ciuili in l. si. C. ad arbitrium tutelæ. Itæ aliud exemplum in l. antique, C. ad Velle. & utrobique notatur per gl. Item habes aliud exemplum in d. Auth. si quis ei: & ibi Cyn. & Sali. notant, Item in dicta l. si hi qui, & item aliud in Authen. sed iam necesse, in fine, C. de donatio. ante nuptias: & aliud non minus elegans in §. Sancimus in Authen. de hæred. & falcid. Item & aliud in l. à diuo Pio, §. si pignora, & ibi Ioan. de Imol. & alij not. ff. de re iud. De iure autem canonico sunt plura exempla. unum est in c. is, qui fidem, de sponsalibus, de eo qui sponsam de futuro cognouit carnaliter: nam præsumitur in eam tanquam in uxorem consensisse, & non admittitur probatio in contrarium. Item aliud exemplum habetur in c. de illis, & in c. per tuas, de cond. app. de eo qui cognouit sponsam conditionalem, nam ius præsumitur purum consensum & statuit pro matrimonio, atque ita uult seruandum, & sic copula carnalis tunc operatur duo: nam primo de sponsalibus conditionalibus facit sponsalia pura: & secundo illa sponsalia pura facit transire in matrimonium. d. c. de illis, & ibi Pano. not. Sic etiam copula inducit duo impedimenta, ut declarat Præpo. in c. ad audientiam, de spons. quod not. Item aliud exemplum habet

tur in c. significauit, de eo, qui duxit in matrimoniu, qui polluit per adulterium, & in c. insuper, qui matrim. acc. pol. & in cap. ad id quod, & in c. veniens 2. de spons. de ea quæ fuit inuita tradita uiro, quæ propter carnalem copulam subsecutam, uel lōgam cōhabitationem, præsumitur consensisse. Circa quod uidere poteris latius per Bal. in d. c. quia uerisimile, & per eundem Bal. in Rubr. extra, de præsum. & per Sal. in d. l. siue possidetis p Bar. in tract. præsumptionum, per Io. de Plat. in d. l. quicquid; & per Fel. in c. quanto, de præsum. & per Specu. in ti. de præsum. §. 1. in quibus locis reperies ad præsumptiōes ad quos remississe sufficiat. Sit ergo cautus aduocatus, ut uideat, an præsumptio iuris sit pro clientulo suo, an contra eum & secundum hoc faciat articulos continentes factum, ex quo oritur præsumptio iuris, quod est necessarium, l. si adulterium cum incestu, §. incestum, & ibi Bar. ver. 2. no. q. non. & Ang. ff. ad leg. Iul. de adul. nec clientulum suum oneret superflua probatione. Illud tamen quod dixi supra, scilicet quod contra præsumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium, recipit aliquas notabiles fallentias. Primò fallit ut hoc intelligatur directe per testes, ut dicit glossa singularis in Authentica de æquali. dotis. §. aliud quoque super uerbo priuilegium, sed indirectè bene admittitur probatio in contrarium, ut est glo. notabilis in Clement. unica, super uerbo, fecisse narramus de probatio. & ibi Ioan. de Imol. & Doct. notant. Illam glossam commendat Panor. in d. c. is qui fidem, Et Domin. in c. ferrum, §. o. distin. Secunda limitatio est, q. contra præsumptionem iuris, & de iure admittitur probatio in contrarium per cōfessionem aduersarij, licet non per alias species probationis. Ita dicit glo. sing. in d. Authent. de æqua. dotis, §. aliud quoque, super uerbo scribat, & uult singulariter Cyn. & post hunc Bar. Bald. Sal. & alij in d. Auth. sed iam necesse, & Sal. in d. l. siue possidetis, & Panor. & Canonistæ in d. c. is qui fidem, & Domin. in d. capit. ferrum, & habetur singulariter per Innocen. Anto. de Butr. Panor. mit. & alios in cap. quia plerique, de immu.

mun. eccle. & per Ioan. de Imol. Alexan. & Doct. in l. inter stipulantem, §. 1. uer. subdit tamen Bar. ff. de uerbo. oblig. & per Cæpol. cautela 7. & 8. Et de isto rex iuncta glo. in l. 1. C. de dolo inducendo, prout illum textum ibi inducit Sal. quem omninò uide. Hoc tamen intellige sanè, nisi subiecta materia suadeat non dari confessioni, rex. est not. in c. super eo de eo, qui cog. confan. vxor. suæ. secundum Pan. & Doct. in d. c. is qui fidem, & Domin. in præal. c. ferum, quod manda memorix, quia est quotidianum. Si tamen de facto contra præsumptionem iuris, & de iure sit notorium resultans ex probatione parte non opponente admissa, uel aliàs ex actis, de quorum iuribus parte non opponente est disputatum, cedit præsumptio iuris, & de iure ueritati, & notorio ex huiusmodi probatione resultanti. Ita sing. concludit Inno. in c. fraternitatis, de frig. & malef. & idem Inno. in c. cum Bertoldus, de re iud. & idem Innoc. in c. cum dilecta, & ibi Anto. de Butr. Ioan. de Imo. & Doct. de rescrip. & Io. de Imo. Alex. & Doct. in d. l. inter stipulantem, §. primo. Hoc etiam uult Pan. & ualde exclamat in c. cum cōtingat, de offi. deleg. & Ludouicus de Rom. in conf. suo eccl. in 5. vol. & Doc. sæpè alibi. Sit ergo cautus aduocatus, ut non permittat de uiribus sententiæ pro domino suo late disputari: nec consentiat, ut articuli in contrariu fiant, uel probatio aliqua admittatur: sed se opponat dicens iam iudicatum esse, & amplius queri non oportere, ne ex hoc, clientulo suo præiudicium generetur, & si in contrarium quid fiat, appeller. Et hæc sit tertia limitatio, quam memorix cōmendabis. Et potest dari quarta limitatio, quando res est integra, puta antequam vigore præsumptionis iuris, & de iure sit lata sententia, uel conclusum in causa. Et hinc est, quod ualet productio instrumenti facta post terminum datum ad producendum instrumentum, quando nondum est conclusum in causa, uel sententia lata, licet præsumptio iuris, & de iure sit contra non producētē lapso termino, rex. est no. in c. ordinarij iuncta sing. gl. in uer. liberè, in fi. de of. ord. lib. 6. & ibi eam ad hoc ponderat Io. de Im. & Dom. & Phil.

122 LOCVS A VERI SIMILI.

Franc. & facit decisio Rotæ 147. in antiquis, incipiēs, nota, quod post terminum, & decisio Rotæ 104. in nouis, incipiens, omnes domini, & vide gl. not. in hac materia in Cle. sepè, super verbo, Non obstante, de verb. signif. quod memineris, quia quotidie occurrit in practica.

Vltimò volo te scire, quòd aliud est præsumptio iuris, & aliud fictio iuris. Nam præsumptio iuris cadit super dubio, incerto, & verisimili, & admittit probationē in contrarium, intelligendo vt dixi supra, & ab ea sumitur hoc argumentum a verisimili. Fictio autem est super eo quod est certum, nec admittit probationem in contrarium, vt patet in fictione postliminij & legis Cornelia, ita dicit gl. not. in l. vni. §. accedit, super verbo præsumatur, * C. de rei vxor. act. o. & Fel. in d. c. quanto. & ab ea sumitur argumentum a vi fictionis, omninò distinctum ab isto, de quo dicemus satis plenè infra, in loco à vi fictionis: vbi declarabo inter alia per exēpla, quòd fictio habet locum in 10. prædicamentis Aristotelis, & vide omninò, quòd dicam infra, in loco a tempore ad rēpus, vbi declarabo per exempla, quòd præsumptio iuris cadit in decem prædicamentis Aristotelis: vide etiam notata per Sal. in rēp. Rubri. ff. de prob. vbi reperies plura notanda. Quæ omnia commenda memoriæ, tanquam quæ frequentissimè occurrunt, & maximè in iudicijs vsui esse poterunt.

AD D.
* Præsumatur.
Ex quo collige qd sit differētia inter fictionem & præsumptionem

LOCVS AB OPINIONE VVLGLI.

- 1 Res præsumatur sic se habere, uti vulgus opinatur.
- 2 Communis vsus loquendi præfertur proprie significationi vocabuli n. seq. & per totum, fallit tamen, m. s. 8.
- 3 Verba non debent sophisticè intelligi.
- 4 Intestatus decedere quis proprie dicitur.
- 6 Verba quæ alijs sapiunt blasphemiam, ex communi vsu loquendi solum sapiunt contumeliam.
- 7 Argumentum ab etymologia non procedit, quando repugnat communi vsu loquendi.

Nunc

LOCVS AB OPINIONE VVLGLI. 123

N Vn c locū ab Opinione vulgi, seu vulgari usu loquēdi, certissimo rerum magistro, ut inquit Rodolphus Agricolā, tractabimus. A quo depromptum argumentū, frequens & utile & probabile est. Valet enim ad coniecturandum* mentem seu voluntatem de functi, l. cum de lanionis. §. afinam fœndariam. ff. de fun. infr. Item ad sciendum statum, seu qualitatem rei. Præsumitur enim res sic se habere, uti vulgus opinatur. l. i. in pri. in verb. circumcolentium. ff. de flum. Hinc dicit gl. in l. ubi adhuc. C. de iu. do. q. per opinionem vulgi probatur paupertas, & uiram uergere ad inopiam, de quo ibi per Bal. in uerf. in eadem gl. ibi & per Bart. in l. si constante uerf. tertio quæro. ff. sol. matri. Hinc etiam dicit gl. in l. licet certis. C. locati, quā sequuntur ibi Pe. t. Cy. Angel. & Sal. quod ad sciendum an sit sterilitas, recurrendum est ad opinionem vulgi, Hinc etiam dicit Bal. in l. 2. circa fin. in uer. q. scias. C. de rescin. uendi. q. æstimatio rerum immobilium melius probatur per uicinos, quā per alios: quia præsumuntur scire: & quod ipsi dicunt, communitè præsumitur esse iustum pretium: & allegat d. l. i. & l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. Facit etiam iste arguendi modus ad hoc, q. si dubitetur de duobus, quorum unum est annexum alteri, quod eorum est principale, & quod eorum accessorium: in dubio id decidi poterit ex opinione, reputatione, innominatione vulgi. gl. est de hoc sing. in uer. ecclesias, in Clem. per literas, de præb. & ibi eam ad hoc no. Ant. de But. Io. de Imo. Petr. de Anchar. & alii: & idem uultipse Pet. de Anch. in aurea sua rep. reg. Accessorium, de r. e. iu. li. 6. in quibus locis etiam refert dominum suum Bal. in pulchra q. sic cōsuluisse, quod nota, quia est utile, & potest applicari ad multa. Item ualet ad habendum intellectum cuiuscunq; dispositionis. uerba enim ambigua debent intelligi, ut opinatur vulgus, & secundum communem usum loquendi, etiam si repugnet propria significatione. & ergo cōsiderandum est, qualiter vulgus loquitur. tex. est notab. in l. Labeo, & ibi Bar. notat. ff. de sup. lega. & pulcher tex. in l. ut Alphenus. ff. de uerbor. signifi. & bonus text. in l.

ADD.
* Coniecturandum Quibus argumētis collegi de functi uoluntas possit docet gl. nota in l. si seruus plurimum. §. si. ff. de legat. i. in uerb. conueniendo. Prat.

libro

librum, §. quod tamen Cassius, ff. de lega. 3. & ibi gl. in uerb. non continebuntur, dicit, quod usus omni regule omniq; constitutioni in exaudiendis sermonibus derogat solus, quam ibi sequitur & commédar Bar. & post eum Alb. de Rol. quem omninò uide, & benè facit qđ notat gl. in c. prætereà, de uer. sig. & gl. in c. nõnulli, in princ. super uerbo ultra duas dietas, de rescript. & gl. in c. cupiètes, in prin. super uerbo còmodè, de elect. li. 6. & utrobique Doct. & pro præmissis bonus è tex. iuncta gl. in c. unico, & ibi. Domin. de iniur. li. 6. & pulcher tex. in c. unico, §. porrò, & ibi etiam Dom. de sta. reg. c. li. † Verba enim non debent intelligi sophisticè, sed debent capi in ea significatione, quæ solet rectè intelligètib⁹ generari, & in dubio debet recurri ad còem uerbi intelligentiã. tex. est ualde notabilis in c. ex literis 1. & ibi Inn. Panor. & Doc. no. de sponfalibus. Hinc dicit Bal. in extrauag. de pace Còsta. in uerbi. opinioni, in fi. per tex. in c. ex literis: quod omnis intellectus est extraneus, qui non sonat in auribus uulgi. Hinc etiam dicit idè Bal. in l. fi. in 14. & 15. q. C. de hæ. inst. quod tolerãda è improprietas, quã lex, uel natura rei, natura còtractus, natura iudicij, & partiũ còsèsus tolerat, & qđ còis intellectus alienus loci uel patrie interpretatur uocabula, & allegat d. §. qđ tñ Cassius, què omninò uide quia pulchrè & magistraliter loquitur. Imò (qđ plus est) còis us⁹ loquèdi præfert pprio signato uocabuli, nedũ in dispositione iuris positui, seu legib. Iuriscòsultorum: sed etiam in scriptura diuina. tex. est notab. in c. matores, circa medium, & ibi hoc notat Pã. de bap. & idè Pã. in c. nam & rex. & in c. Ioseph, & in c. quamuis p illos tex. de uerb. sign. ubi dicit, qđ in interpretatione legis, & cuiuscunq; dispositionis, etiam diuinæ, còmunis usus loquendi præualer propriè significationi. Et p hunc arguèdi modũ dicit Bal. in c. licet de off. leg. qđ si fit Abbas habens monachũ, & fratrem carnalè in seculo, & quidã tertius relinquat fratri talis abbatris 10. duca tos, qđ tale legatũ uideretur relictu fratri sanguinis, & nõ fratri religionis: qđ ita uulgus intelligit, & illud dicitũ

refert

refert, & sequitur ibi Pan. Hinc etiam dicit Ioa. de Imo. in c. inter corporalia, de transla. episc. per illum tex. qđ si à contrahentibus proferuntur uerba, quæ unus eorũ intelligit uno modo, & alter alio modo, pualet intellectus habens pro se còmunem usum loquendi, etiam còtra propriam uerborum naturam: pro quo benè facit d. c. ex literis 1. cum ibi not. Hinc etiam dicit Oldr. ut refert Bar. in §. cum igitur in Aut. de non elig. sec. nub. qđ qñ relinquitur mulieri legatum annuũ: donec castè uixerit, intelligitur ex communi usu loquendi, donec nõ nupsèrit, licet aliud uideatur de ppria significatione uocabuli, cum in matrimonio sit castitas. Nicæna 31. dif. & l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Treb. de quo uide latius per Ang. in d. §. cum igitur, & per Ang. Are. in §. iuris præcepta, Insti. de iust. & iur. & aliquid p Panor. & Can. in c. ut clericorum, de uita & hon. cler. & p eundem c. quod à re. de cler. coniu. & plenif. per Ang. in d. §. cum proponeretur. Imò (quod fortius est) communis usus loquendi præfertur propriæ significationi uocabuli etiam in materia odiosa, & stricta, ut est materia statutorum. Ita not. dicit Pan. in c. per tuas, de proba. idè Pan. in c. 2. in prin. de arbit. item Bar. Alex. & Iaf. in Rub. ff. de no. ope. nun. & Bar. in l. libellorum, §. sed & si aliud ff. de accus. & ibi reperies pulchra exempla, quæ breuitatis gratia omitto. Hinc etiam dicit multum not. Car. in consi. 111. incip. factum sic se habet: quod licet dicatur † decedere intestatus propriè ille, qui pòt testari, & non est testatus, ut plene habetur in l. 2. & ibi Bar. §. de suis, & leg. tñ etiam in statutis uenit intestabilis, ut impubes, fruosus, & similes, propter communem usum loquendi & idem uul Pau. de Cast. in consi. 283. incip. Proposito quodam statuto, inanti. Idem etiam uult ipse Card. in Clem. ne Romani, §. sanè, in 6. q. de elect. ubi dicit, qđ in statutis, & alijs dispositionibus habentibus uerba ambigua, attenditur communis usus loquendi, de quo articulo quotidiano uide latè per Petr. de Anchar. Ioa. de Imo. Barba. in capitulo, cum tibi, de testam. etiam dicit Ang. & Alex. de Imo. in l. stipulationum quædam uerb.

extra

extra gl. cum Bart. ff. de verb. obl. q. si statuto caueatur quod causæ grauiiores debeant committi doctorib. optimis, non poterit fieri commissio nisi obtinētibus gradū supremū in scientia & doctoratu, ad quod cognoscendum recurretur ad communem opinionem & famam, & allegant aliqua ex iuribus præall. Hinc etiam sing. dicit Alb. de Ros. in 1. par. statut. q. 84. quod in statuto puniēte laceratē uestes alterius, attendi debet communis usus loquendi, non propria significatio uocabuli. Idē etiā de mēte Cardin. in Cle. 2. in 5. q. de uit. & honest. cler. hinc etiā singulariter dicunt gl. & Bar. in 1. frugum ff. de verb. sig. quod si quis promittat decem corbas frumenti, intelligitur de nobiliori, seu meliori propter cōmunem usum loquendi, qui attendendus est. hinc etiam dicit sing. Io. And. in c. fundamenta, de electio. lib. 7. in Nouel. q. licet appellatiōe nepotis ex proprio significato uocabuli ueniat duntaxat filius filij, uel filix. l. iuriscōsultus. ff. de gradib. tamen ex communi usu loquendi cōprehenditur etiam filius fratris uel sororis, etiam in materia odiosa: ut in casu d. c. fundamenta. Et q. in materia etiam odiosa, uel stricta seu pœnali, puta statutorum, cōmunis usus loquendi præferatur proprio significato uocabuli, tenet Bart. in rep. l. omnes populi, in 6. q. princ. uers. iuxta pmissa quero. ff. de iu. iu. & idē Bar. Bal. Pau. de Cast. & DD. in l. non dubium, C. de leg. & Pau. de Cast. in l. scire leges. ff. de legi. in quib⁹ locis habet no. q. licet in dubio nō sit recedendum à uerbis & proprio significato eorū. l. non aliter. ff. de lega. 3. & l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercitoria. Tamen hoc fallit secūsdū

5 † eos in trib. casib. Primus est, qn̄ lex uel dispositio in sensu proprio continet absurditatem, iniquitatem, uel inhumanitatē, l. in ambigua. ff. de legib. & l. scire oportet. §. aliud, & ibi Bal. ff. de excus. tutor. Semper enim sic est interpretanda lex, ut non contineat absurditatem, iniquitatē, uel inhumanitatem. ut ibi, & dicam latius infra in loco ab absurdo. Secundus est, quādo ratio dispositio nis repugnat, quæ in dubio ē attendenda. Tertius casus seruatiens proposito est, quando communis usus loquēdi

6 effert

effert in contrariū: & idem notabiliter uult Petr. de Anch. in repe. c. canonum in 4. principali de confit. & M. Mate. notabili 96. quem uide, quia decidit q. quotidiana nam. Istud idem, scilicet, quod cōmunis usus loquendi præferatur propriæ significationi uocabuli, etiam in materia stricta, ut statutorum, firmat Bar. in pulchra q. in l. 1. in prin. ff. ad leg. Fal. & firmat larē Ant. de Butr. Pan. Fel. & alij Can. in prin. compilationis Gregorianæ: ubi etiam plus dicit, uidelicet, quod hoc procedit etiam si statuto caueatur, q. uerba statutorū intelligantur ut iacent. nam illo non obstante, recipiunt interpretationē à cōi usu loquendi, secundum eos. Et idem si statuto caueretur, quod statuta deberent intelligi ad literam, siue q. glossari uel interpretari non possent. Ita dicit Bal. in d. c. omnes populi in uers. unde quero nunquid ius cōmune, & Feli. loco supra allegato: quod habet locum et in legibus* peritorum, & alijs dispositionibus, conditis etiam à uiris doctis. ita sig. decidit Feli. i loco præalleg. ubi copiosissimē loquitur in hac materia: quod manda memoriæ, quia ex hoc habes nouam limitationem ad l. 3. §. hæc uerba, cum ibi no. ff. de ne. ge. & ad ca. in no. fra. de iniur. ubi habetur, quod in statutis uerba debēt capi propriē: quia hoc est uerum, nisi appareat uerba in statutis posita ex communi usu loquēdi aliud significare, quā præ se ferat proprium eorum significatum; quātunc ille cōmunis usus loquendi præferri debet & attendi, per prædicta. & ita reperio expressē uelle Lāfrā cū in repetitione l. si uerō, §. de uiro. ff. solut. matrimo. in materia interpretationis expositiuæ seu declaratiuæ & Sal. in repe. 2. C. de nox. act. & est de mente Barto. & aliorum i d. Rubr. ff. de no. op. nū. quod tene memoria. Hinc etiam dicit singulariter Bal. i consil. 476. 3. part. q. ex † cōi usu loquendi uerba que aliās capiunt blasphemiam, solum capiūt cōtumeliā: & hoc dictū refert & sequitur Alex. de Im. in l. item apud Labeonē. §. ait prætor, in apostil. ad Bar. ff. de iniur. & est de mēte Ang. in l. his uerbis. §. j. de hæ. in st. de quo tamē uide ibi latius per Ioā. de Imoq. Hinc etiā hodie nihil necessariō inferitur

a mona-

ADD.*
Legibus
Vnde de
hoc Alc.
Rubr. ff.
de no. op.
num.

à monasterio ad solitu diuem propter cōem vsū eius vocabuli repugnantē, nam plerāq; monasteria nihil minus sunt, quā solitudines, imō plus quā mundū in eis reperies licet aliud sit de propria significatione vocabuli, vt patet i c. placuit 1. & 2. 16. q. 1. Ergo bñ dixerunt Alb. de Ros. & Ias. in l. 2. §. appellata. ff. si cer. pet. non procedere † argumentum ab etymologia, quando repugnat communis vsus loquendi: & dixi suprà in loco ab etymologia. Porro per præmissa vidi ego decidi vnā arduam q. matrimonialē, in qua fuit articulātū & probatum, virum protruisse ad mulierē pudicā & virginem, eū ad copulam admittere nolentē, nisi ipsi fidem coniugalem daret, hæc verba: faciam tibi tantum honoris, quantum inferam scādali uel dedecoris si me ad copulam admiseris: quæ credēs sibi p hoc fidem coniugalem dari, eundem hoc pacto ad copulā admisit. Fuit etiam articulatum & probatum, q ex cōi usu loquendi loci seu patriæ, hæc verba, faciam tibi tantum honoris quantum inferam scādali uel dedecoris, prolata à uiro ad mulierē, quā hoc medio seducit, & deflorat, important fidei dationem: cum extra statum coniugij nō possit ei tantum honoris impendere: & fuit iudicatum pro matrimonio, propter significationē, quam recipiūt dicta uerba ex communi usu loquendi loci seu patriæ, & propter copulam quæ respondet ad oē quare, ut dicūt Host. & Io. And. in c. tua nos, de sponsal. Pro quo, etiā bene facit c. 1. de adul. & d. c. ex literis 1. cū ibi pulchrè not. per Innoc. Panor. & alios, quōd teneas mente. Debet ergo aduocatus esse cautus ut articulet & probet, uerba libellata ex cōmuni usu loquendi importare matrimonium uel sponsalia, quando ex dispositione iuris hoc non important, ut in dicto casu & similibus, & idē in aliā materia. nam communis vsus loquendi, cum cōsistat in facto, non præsumitur l. quæcūque. §. final. iun. Et gloss. in verb. tutore, auctore. ff. de publiciana. & ergo debet articulari & probari, ut uult notabiliter Barto. dict. l. Labeo, & Angel. in princip. Institutionum in Rubrica, & Felin. i d. princi. compilationis Gregorianæ, &

Anton.

Anton. Butrio in repetitione cap. final. de consuetud. circa finem: quos omnino uide. Debet autem articulari & probari, quōd à decem annis citra, & per totum ipsius tempus in loco vnde est cōtrahens vel testator, aut ubi conuersabatur, communis vsus loquendi fuit talis, &c. Nec sufficere. articulati, à 10. annis citra, nisi adderetur & per totum illud tempus, secundum Bar. in d. l. Labeo, & Ant. de But. ibi suprà, vel nisi articulareretur à decem annis & citra, interposita copula, secundum Panor. in c. licet causam. in 1. 1. not. de proba. & ibi Cano. & Doct. sæpe alibi, quod nota. & quod plus & notabilius est, debet articulari & probari; talem communem vsū loquēdi, tempore quo dispositio de cuius interpretatione agitur, fuisse in eueproductam; & per decem annos ante: aliàs probatio non releuaret. Ita sing. dicit Soc. in l. Gallus. §. si eius, in fi. ff. de lib. & post. non enim potuit testator, vel disponens respectum habuisse ad communem vsū loquēdi, qui postea emerfit, & quem ignorauit, quod nota & tene perpetuò mēti. Caue tamē, ne decipiaris, quia dicta doctrina, cōis vsus loquendi pferendus est propriæ significationi vocabuli, recipit plures notabiles declarationes, fallentias, seu limitationes. Quarum t̄vna est, qñ statutum diceret, q verba debēt intelligi secundum propriā significationem vocabuli, tūc enim non est attendendus communis vsus loquendi: quia illa non est propria significatio vocabuli. Ita not. dicit Bart. in d. l. Labeo, & Fel. ibi suprà, & hoc tene, licet quidam aliter sentiant, dicentes proprietatis vim, & ius penes vsū esse. Secūda fallentia est, quando statuto coueretur, quōd uerba debeant intelligi, nullo extrinsecus addito, vel intellecto. Tunc et non est attendendus communis vsus loquēdi, quia ille uenit extrinsecus, cum nō sit propria significatio vocabuli, vt statim dixi, & probat late Bar. in d. l. Labeo: & ita sing. uolunt An. de But. Panor. Fel. & Can. in d. principio compil. Grægo. Roman. singul. 419. incip. communis doctrina est, ubi dicit, se per hoc obrinuisse Florentiæ in magna quæst. Tertia fallētia est, vt dicta doctrina nō procedat, quando uerba sunt prolata ab homi-

1 ne

ne illiterato, uel rustico: quia tunc intelliguntur grosso modo secundum qualitatem personæ, à qua proferuntur. I. stipulatio ista. §. hæc quoque, cum ibi not. per gl. & Bar. ff. de uer. obl. & est glo. singu. secundum unum intellectum in l. quod si nepotes, quæ legitur sub l. si quis filiabus, ff. de test. tut. cum dicit, quod talis docendi uarietas nõ cadit in idiotam. Quarta nota. fallentia est quando uerba ex uulgari translata sunt in latinum sermonem, tunc enim non attento communij usu loquendi intelliguntur secundum interpretationem iuris. Ita singulariter uult Bar. in d. l. si quis filiabus; & sequitur Pa. de Cast. in d. §. hæc quoque; & Alex. de Imo. in consi. 2. r. uolu. & niemin Soc. in d. l. Gallus. §. si eius, licet quotam nõ alleger, in illa notabilissima q. an filius legitimatus instituti, & de restituendo grauati si deceat sine filijs naturalibus, & legitimis, excludat substitutum. Quinta fallentia est, ut d. do. Strina procedat, quando communis usus loquendi contrarius propriæ significationi uocabuli, æque est apud peritos, & imperitos: secus si apud imperito stant. Ita nõ dicit Bal. in c. 1. de success. feu. in uisibus feu. & hoc assertum refert & sequitur Ioã. de Imo. in d. c. cum tibi, circa fin. Numis enim absurdum esset dicere, q. oportet abusu uim modum loquendi personarum illiteratarum, siue uulgarij uerbum prolarum inciuiliter, extendatur; & quod deberet recedi à propria significatione uocabuli: uel quod communis usus loquendi cansari possit ab insensata uulgi assertionem, ut inquit Bal. in l. 1. C. de succ. edi. & est de mente Fel. ibi supra; ubi reperies per cum in hac materia plura alia uerba & singularia dicta quotidie seruientia in p. c. tica; quæ non refero, & uide nõ per Ront. Alex. de Imol. & Ias. in d. Rub. ff. de no. op. nunc. & ad eundem Alex. in d. l. stipulatio ista. §. hæc quoque, in fin. in quibus locis reperies ad fatietatē. Quibus adde elegantissimum uerbum Fabij lib. 1. orat. Inst. c. 12. ubi singulariter dicit, consuetudinem sermonis uocari consensum eruditorum, sicut uiuendi, consensum bonorum: aliqui si ex eo quod plures faciunt, consuetudo nomen accipiat, periculosum dabit præceptum nõ orationi

orationi modo, sed quod maius est, uicē secundum eum. Et illud dictum tamquam præclarum refert & sequitur Budæus in l. princeps, in fi. ff. de legi. hoc tamen singulare dictum Fabij de clara, & limita, ut dicam in frã. in loco ab uisitato, seu à solitis, circa finem, ubi uide.

LOCVS A SIMILI.

- 1 Phisicque est eadem ratio, uel æquitas, ibi debet esse eadem iuris dispositio.
- 2 Ius idem statuitur, ubi est eadem ratio.
- 3 De similib. & connexis idem est iudicium.
- 4 Similia sunt, quorum est eadem quantitas.
- 5 Eadem sunt, quorum est eadem substantia.
- 6 Probatio incumbit ei qui dicit.
- 7 Argumentum à simili recte sumptum est forte: & procedit utiã in contractib. & ms. S.
- 9 Vbi duo sunt similia, magis simile est eligendum.
- 10 Assimilatio que fit per legē quando probabilis & necessaria.
- 11 Argumentum à simili non procedit in decem casibus, quos uide usque ad fin.
- 12 Optimus modus tollendi argumentum à simili, est per dictionē mystan re.

Locus à simili persuasionib. aptissimus est, ut inq. Boetius in Topicis, & ad explanandum, docendum, at alludendum potius, quàm ad conuincendum, Rudolpho Agricola teste, accommodatus. A quo sumptum argumentum formati potest dupliciter. Vno modo sic: Vbi cumq; est eadem ratio, uel æquitas, ibi debet esse eadem iuris dispositio, l. illud, ff. ad leg. Aq. & l. à Titio, ff. de uerbo oblig. cum fin. Illa enim, quæ in radice & causa conueniunt, conueniunt etiam in effectu, l. de quibus, & ibi Ang. & Doct. not. ff. de leg. Et casus quos nectit paritas æquitatis, & identitas rationis non sunt quoad iuris dispositionem separandi, d. l. illud, cum ibi not. per Bal. & Oldra. & est originaliter uerbum Cic. in Topicis, & isto argumento à simili utitur glo. in Auth. matri, & autē, in

ADD.
Simili.
Quod intellige ubi diuersitatis ratio non est. l. 1. à Titio hic allegat. P. Præ.

uerb. tutelam. C. quan. mul. tut. offi. fun. po. et glo. in l. r. in fin. ff. sol. mat. & gl. in Auth. Ut hi. qui obli. per hi. se hab. res mi. in prin. Et gl. in Auth. minoris debitor. C. qui da. tut. pos. Hoc arg. et vitur gl. in pulchra q. in l. si cōstante, in prin. ff. sol. mat. & in l. ubi ad huc, C. de iure do. Eo etiam utitur gl. in pulchra q. in l. r. & ibi Io. de Platea notat. C. de fcar. lib. 1. r. & gl. in l. Si tibi 10. §. quādam. ff. de pact. Hoc argumento utitur etiam Iac. in pulchra & quotidiana q. in singul. libel. feud. quem omnino vide. Eo etiam utitur Ang. in §. ferē igitur, Inff. de re. diui. Vbi per hoc singulariter dicit, q. licet omnes textus dicentes licere uenari, & aucupari in fundo alieno ante prohibitio nem domini, nihil dicāt de piscatione in alieno: tamen
 2. † quia eadem est ratio utrobq., sentit idem iuris esse de bere, per d. l. illud, cum distinctione tamen, de qua ibi p. eum. Isto argumento etiam utitur Bar. in l. naturaliter, vers. idem fortē dicēdū. ff. de vsu. Vbi per hoc sing. dicit, q. sicut tempore hostilitatis non currit p̄scriptio, sed dor mit. c. ex transmissa, cū ibi not. de p̄scr. Ita et tempore pestis, vel mortalitatis si ius non reddatur in loco, non debet currere p̄scriptio. Et hoc sequitur ibi Pau. de Cast. in fi. & Ang. in l. cum notissimi, C. de p̄scr. 30. uel 40. anno. hoc et sequitur & cōmendat Pan. & Can. in d. c. ex transmissa: quod teneas mente, quia habui de facto. Hinc et dicit Io. de Imo. in l. ex consensu, in prin. ff. de appell. q. sicut a iudice dato de cōsensu partium potest appellari, ut ibi: Ita et potest appellari a iudice, cuius iuris dictio est p̄rogata de consensu partiū eadem ratione. de quo ibi latius per eum, & per DD. in l. episcopale, & in l. si quis ex consensu, C. de episc. aud. Hinc et procedit argumentatio a corporalibus ad icorporalia: quod enim operatur traditio in rebus corporalibus quoad translatio nem dominij, hoc idem operatur cēsisio in iuribus incor poralib. quo ad trāslationem illius iuris, ut dicit gl. no. in l. in solutum, in verbo suo autem nomine. C. quando fsc. & ibi Bart. Bal. Ang. Sal. & Doct. Hinc etiam est, quod li cet in l. fin. C. de petit. har. diuersa ponatur decisio inter legatarios ex vna & c̄reditores ex altera: tamen quando
 legata

legata essent repetita eb intestato, ut quia in testamento esset posita clausula codicillaris: idem iuris esset in uno, quod in alio, ut scilicet non p̄stetur cautio, cū tunc eadē sit ratio in utroq.; ex quo legata tunc nōn possint fieri indebita. Ita sing. dicit Pau. de Cast. in d. l. fin. quod no. Isto argumento a simili etiam sep̄e utitur Ioan. And. in reg. Ignorantia, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & Cyn. in l. mater maximē in 3. & 7. q. C. de rei uendicat. Et Doct. in infinitis alijs locis, quos commemorare magis esset la boriosum, quā subtile. Secundo argumentum ex hoc loco formatur sic. De † similibus ad similia idem est iudicium c. inter ceteras, de rescr. c. 2. de transla. episc. c. cum secundū Apo. in prin. de p̄rb. c. in causis de re iud. c. 2. ibi, ad instar, de sponsa. capit. dudum circa fi. de p̄rb. bend. lib. 6. §. rectē, in uerfi. & huic simile, Inff. mandati, l. non possunt, l. nam ut ait Pedius, l. sed & posteriores, & d. l. de quibus, ff. de legibus, & l. r. C. quā sit long. conf. cum infinitis simil. in quibus, tam legum quā canonum conditores utuntur hoc argumento a simili. Illo etiam utitur gl. pulchra q. in c. literas, de fil. p̄rb. & gl. in l. forma. §. r. ff. de cens. & Docto. sep̄e alibi. Hinc etiam quoti diē arguitur a dominio ad quasi dominium, & econtra, §. sed ita. Inff. de actio. & l. r. de pollic. a quadrupe de ab bipedem, l. pen. ff. si quad. paupe. feci. dic. & a lege scripta ad consuetudinem, d. l. de quib. in fin. cum sim. Et quod dixi de similibus, idem intellige de connexis. c. translato, cum ibi no. de const. cum sim. Et procedit tūc demum istud argumentum a simili, quando est similitudo in eo, in quo fit comparatio, quod sufficit, licet in alio sit dissimilitudo. c. quemadmodum, & ibi Pan. notat in j. nota. de iureiur. Quando autem duo sunt similia secundum quid, sed non simpliciter, tunc non procedit argu mentum a simili, si in eo in quo fit comparatio, sit dū similitudo. Ita uolunt Archid. Domin. & P̄apo. in c. relatum. 37. dist. Et apertius Pan. Ioan. de Imo. Fel. & DD. in d. c. translato, & idem Pan. in c. constitutus, in 3. nota. de appell. quem omnino uide: & probatur hoc quoad primum membrum in iuribus supra alleg. & in c. cum dilecta

dilecta, de confir. vii. vel inuti. Vbi plus sing. probatur. ut
 delictet, quod etiam casus exceptus à regula trahitur ad
 alium casum ex identitate rationis, ut ibi pulchre inducit
 Pan. circa quod omnino vide quod dixi supra, in loco ab
 exceptione ad regulam. Quo vero ad secundum mem-
 brum, probatur in c. per venerabilem, in uerf. verum, ubi
 pulcher tex. qui fil. sunt leg. & in c. nuptiarum, 27. q. 1. Et
 in c. sicut vrgeri, & ibi no. per gl. 1. q. 1. Debet autem si-
 militudo sumi à pari ratione uel maiori, non autem à
 minori. Ita not. dicit Bal. in addit. Spec. in tit. de disputa.
 & alleg. post prin. & idem Bal. in l. illud, C. de fac. eccle.
 Et idem Bal. in l. si quis non dicam, C. de episc. & cler. vn
 de similia † sunt quorum est eadem qualitas. Sed eadem
 sunt, † quorum est eadem substantia: & nullum simile
 est idem, ut uult gl. que ad hoc semper allegatur in l. qd
 de qua. ff. de depo. & est similis gl. in uer. cōsimili, in c. ca
 pitulum S. crucis de rescrip. Et ibi Ioan. de Imo. not. Sed
 quia ridiculum est allegare gl. ubi rex. habetur: allego
 pro hoc tres tex. Vnus est in c. innotuit, & ibi hoc no-
 tat Pan. in 7. no. de elect. Secundus est in d. c. 2. de trans-
 lat. episc. Et tertius est in l. 1. C. de uer. iu. enu. Et hoc est,
 quod uult Io. And. in c. non potest, de præben. libr. 6 in
 Non. dicens post Boetium in Top. Cicer. q. similitudo
 est rerum differentium eadem comparatio, seu qualitas,
 & huc faciunt no. per Bal. Ang. Ioan. de Imol. & DD. in
 l. qui liberis, in prin. ff. de uulg. Et hinc dicit Bal. in l. 1. in
 prin. ff. de iust. & iu. q. similitudo est recta adaptatio, quã
 do fit processus ab uno particulari ad aliud particulare p
 aliquid, quod est cōmune ntriq. puta per eandem ra-
 tionem, & allegat, l. his solis, C. de reuoc. dona. & l. non
 solum, §. qui primipilum, ff. de excus. iur. qui sunt tex. ad
 hoc not. Allegans autem similitudinem habet hoc proba-
 re saltem coloratè, quia non est credendum nec standū
 simplici uerbo allegantis, sicut nec statur simplici uerbo
 arguentis Pau. in c. translato. uerf. in gl. fin. extra de con-
 fir. sed ei qui dicit, † incumbit onus, probandi, l. 2. ff. de
 prob. & c. actor, §. q. 1. & d. c. cum dilecta. ubi bonus tex.
 Offenso at saltè coloratè quòd aliqua sunt similia, ita
 dum

dum est similitudini, nisi dissimilitudinis ratio reddatur:
 unde tunc neganti similitudinem incumbit onus proban-
 di. Ita not. dicit Specu. in d. tit. de disputa. & alleg. in §.
 post hoc, circa prin. & uolunt Io. An. Pan. Io. de Imo. &
 DD. in d. c. translato. Debet ergo aduocatus illius cōtra
 quem allegatur aliqua esse similia esse uigil, ad ostenden-
 dum dissimilitudinem: prout facit Papa in d. c. p. uenera-
 bilem, §. verum, qui est tex. ad hoc nota. Nec sufficit al-
 legare aliquam dissimilitudinem in genere, sed debet ef-
 se dissimilitudo in eo ad quod fit cōparatio ut bene de-
 clarat Pan. in d. c. translato: & ratio huius est, quia in
 materia extensionis satis est, q. militer eadem ratio deci-
 sionis, licet etiam aliquo respectu minor sit ratio in casu
 ad quem fit extensio: tex. est no. in l. 2. §. ex his, iuncto
 §. præc. & ibi Soc. in 1. no. ff. de uerbo. obl. quod tene me-
 ri. Nec obstat, q. hæc est negatiua; quæ probari non po-
 test, c. bone. i. de elect. c. quoniam contra falsam, de pro-
 ba. & l. actor, C. de proba. cum sim. quia illud procedit in
 uera negatiua, sed ista non est huiusmodi. Imo est nega-
 tiua pregnans includens in se affirmatiua hanc, scilicet quòd
 est dissimile, ergo debet probari per negantem, cap. sup
 hoc, ubi bonus tex. de renunc. & talis negatiua ita bene
 potest probari sicut affirmatiua, & pariformiter que libet
 negatiua coarctata loco, & tempore: ut singulariter decla-
 7 rat Felin. in c. in nostra, de testibus. Et istud † argumen-
 tum à simili (si bene sumatur iuxta modum iam dicti)
 est forte: alias est multum fragile, claudicans, (ut ita
 loquar) uno pede: quod ex eo prouenit, quando nou
 est similitudo in eo, ad quod fit comparatio. Pro quo ul-
 tra iura supra allegata facit tex. cum gl. in l. si. & ibi Pau.
 de Cast. not. C. de inoff. test. & tex. cum glo. in l. fin. &
 ibi etiam Pau. de Cast. notat, c. communia utriusque iu-
 dicij. Et generaliter ualet hoc argumentum à simili, quo-
 ties duo a lege, uel canone equiparantur; tunc. n. statu-
 tum, uel dispositum in uno extēditur ad reliquum, et in
 pēnalis, ut est glof. not. in c. si postquam, §. 1. & §. sine
 de electio. lib. 6. & in exorbitantib^a a iure cōmuni, ut est
 gl. in uer. facit in l. si quis seruo alieno suaserit, C. de sus

tis, & in i. quod uerò contra, ff. de legib. quod teneas me
 te. Et procedit ꝑ hoc argumentum a simili etiam in con-
 tractibus, l. 2. & ibi Bal. not. C. de actio. & oblig. & in sta-
 tutis, & consuetudinibus, d. l. de quibus, & uult Barto. in
 l. non dubium, C. de legi. & Panor. in d. c. translato, circa
 fi. ubi dicit, hoc esse not. & menti commendandum. Et
 (quod fortius est,) procedit etiam in maleficijs, & pœ-
 nis maleficiorum: ita nota, dicit Bald. in d. l. si quis non
 dicam circa princp. & est tex. melior de iure in cap. 1. §.
 porro, & sequenti, quem ibi ad hoc not. Bal. & post eum
 Aluaro. in tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. in uisibus feu.
 & est glo. not. uerfi. dicamus ita, in d. c. si postquam. §. 1.
 & §. fi. Vnde dixit Bal. in l. 1. C. de interd. q̄ stante statu-
 to, q̄ percutiens aliquem in platea, amputetur, & ei man-
 us, tale statutum habebit locum in eo qui per-
 cutit in palatio priorum ubi est maior ratio: & si statu-
 tum punit percipientem in gula, habebit locum in perc-
 uiente in mammilla sinistra, quia quò ad periculum est
 locus similis, imò maius periculum est secundum eum:
 quòd nota. Hoc tamen uolo te nō ignorare, quòd simili-
 tudò quandoq̄ est probabilis, & necessaria, puta qñ lex
 facit assimilationē d. l. pen. ff. si quadrupes paupe. se. dic-
 cū sim. quandoq̄ autem est probabilis * tantum, puta qñ
 iudex, uel aduocatus facit assimilationem personæ ad p-
 sonam, uel rei ad rem, uel facti ad factum. Ita nota. dicit
 Bald. in l. data opera, C. qui accu. non poss. subdens ꝑ q̄
 ubi duo sunt similia, magis simile est eligendum, alle-
 gans not. per Docto. in d. l. de quibus, de quo ultimo uide,
 q̄ dicam latius in fi. in loco a ratione legis larga ampla
 seu general. ad extensionem ipsius legis circa fin. Et ꝑ
 hunc arguendi modū dixi alias in qu. facti q̄ spurius pōt
 per patrem institui hæres dummodò grauetur alteri pu-
 re restituere, traude cessante: quia spurio hodiè possunt,
 imò debent per parentes relinquere alimeta, ut tex. in c.
 cum haberet, de eo qui dux. in matr. quam pol. per adul.
 & sic spurius pōt hodiè aliquid capere à parentib. sicut fi-
 lius naturalis tantum, cui in hoc spurius hodiè æquipara-
 tur, attēta dispositione iuris canonici, de qua supra: cui
 quidem

ADD.
 * Proba-
 bilis. Si-
 militudi-
 ne in tria
 genera di-
 stribuit.
 Bald. in
 l. data. C.
 q̄ accus.
 non pos-
 uerf. hęc
 uerf. P.
 Pra.

quidem iuri canonico fundato in iure naturali, & æquita-
 te standum est hodiè in utroq̄ foro, secundum Host. An-
 to. de Bu. Panor. & DD. in d. c. cum haberet, & Nico. de
 Vbal. in tracta. succes. ab intest. circa quartam speciem li-
 berorum: modò regula est q̄ qui aliquid capere potest, li-
 cet solidum capere non possit, potest institui, & grauari
 alteri pure restituere: ut est tex. in l. cogi, §. hi qui solidū
 ff. ad T. reb. & exemplificat ibi gl. 1. in filio naturali. Cum
 ergo spurius hodiè possit aliquid capere à parentibus, &
 æquiparetur in hoc filio naturali, d. c. cum haberet, ergo
 & c. & ita in specie determinant Ang. & Io. de Imo. in l.
 in tempus, ff. de hæ. insti. & idem Ang. in l. 2. C. eo. titu.
 & Alex. de Imo. in d. §. qui solidum. Ex quo patet, q̄ li-
 cet decisio gl. in l. eam quam circa fi. C. de fideicō. sit iuri
 dicatū DD. ponentes ibidem exemplum in capace in to-
 tū in spurio, errant per inaduertentiam, habentes solum
 respectum ad ius ciuile, vetans spurijs à parentibus et ali-
 menta relinquere, Auth. ex complexu, ff. de ince. nupti. in
 Auth. qui mod. nat. cfi. sui, §. fi. & non respicientes ad
 ius canonicum, de quo in d. c. cum haberet, cui standū est
 ut pdixi: quod nota, quia aliqui duræ ceruicis hoc capere
 non potuerūt. Hoc tñ quod dixi supra post Bal. assimi-
 lationē ꝑ q̄ fit per legē esse probabilē, & necessariā, intelli-
 go procedere, qñ est facta assimilatio per legem in eadē
 materia, saltem in genere: secus si in diuersa. Itē qñ est fa-
 cta assimilatio, parificatio, seu æquiparatio communiter
 seu generaliter in omnibus: secus si vno casu tantum: qđ
 declara, ut bene declarat Ant. de But. in rcp. c. fi. de con-
 sue. in 6. fallentia, & Lanfrancus in rep. l. si uerò, §. de ui-
 ro. ff. sol. matr. in 5. conclusionē interpretationis exten-
 sionis: quod nota. quia ualet ad multa, & uide quod di-
 cam infra in loco à ratione legis larga, ampla, seu genera-
 li ad extensionem ipsius legis, in 2. casu principali. Caue
 tamen, ne erres, quia licet hæc argumentatio à simili sit
 multum frequens, utilis, & probabilis, tamen non pro-
 iicitur in 10. casibus. Primò enim non ꝑ procedit in casi-
 bus expressis per se in iure. Pone exemplum in c. 1. de so-
 lu. ubi successor in beneficio æquiparatur hæredi quoad
 solutio-

soluionem debitorum per defunctum contractorum ea tenus, quatenus contracta sunt in necessitatem uel utilitatem ecclesie, non alias: & ratio diuersitatis ponitur ibi per Ioan. An. Pan. & Io. de Imo. qui ceteris clarius loquitur. non ergo potest in distio esse argui ab herede ad successorem in beneficio, sed solum ualet argumentatio in his in quibus à iure æquiparantur, non autem in his in quibus à iure diuersimode statuitur, non autem in casu d. c. 1. de solut. & simil. & ratio istius est, quia casus prouisus & expressus facit filere & cessare tacitum, l. fin. C. de pact. con. Argumentum autem à simili uenit ex coniectura, ut uult Bal. in d. l. data opera, sicut argumentum à contrario sensu, ut uult gl. & Bal. in l. apud antiquos, C. de furt. nil mirum ergo, si cesset, quando contrariū illius quod fuerat inferendum per argumētum à simili, est clare in iure expressum & decisum, quia in incertis, non in certis locus est coniecturis. l. continuus. §. cum ira. ff. de verb. obli. Et ad hoc quod argumentum à simili procedat, requiruntur duo extrema habilia, scilicet extremū, à quo, quod debet esse certum & extremum ad quod, quod debet esse dubium, l. in testamento. ff. de cond. & dem. & l. comparationes, C. de fi. instr. & uult Bal. in d. l. data opera, & idem Bal. in d. capitulo inter ceteras, circa fin. quod no. Secundo non procedit, ubi tractatur de legum correctione, Ita notab. dicit Bald. in d. c. inter ceteras, per no. in Aut. quas actiones, C. de sacros. eccl. & idem ante eū uoluit Bart. in d. l. non dubium, & Pan. in d. c. translato circa fi. in quibus locis dicunt, idem esse in statutis, & consuetudinibus, per l. de quibus supra alle. quod Pan. illic dicit esse notabile & menti tenendum: de quo articulo quotidiano uide, quod dicam latius infra, in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali, ad extensionē ipsius legis, in primo casu principali, ubi reperies satis plenē. Tertiō non procedit, quando statutum imponeret pœnam, habito respectu ad priuilegium alicuius personæ: quia tunc nulla potest fieri extensio: Ita dicit gl. singul. in §. item mixta, super uerbo in iudicium, Inst. de actio. gl. quam ad hoc notat: & ualdē cōmendat Bal.

in

in d. §. porrò, & post eum Præpo. ibidem, & sequitur Fel. in d. c. translato, & in d. c. 2. de spon. & sentit Bal. in d. c. inter ceteras, licet d. gl. non alleget. Quarto non procedit, quando datur dissimilitudo etiam parua: Ita dicit Ant. de But. in rep. d. c. fi. quem omnino uide, & uolunt 12 Doc. in d. c. translato, & dixi supra. Optimus tamen modus tollendi hoc argumentum à simili est per dationem instantiæ: hoc probatur in d. c. sicut urgeri, & ibi gl. tangit, & est tex. pulcher & ibi Pan. not. in c. cum Marthæ, in princ. de cele. miss. & bonus tex. in §. pauonū in uers. po. & incorp. Et faciūt no. per Pan. in c. at si clerici, in §. de adult. de iud. Quinto non procedit, quando lex, uel dispositio est odiosa, & in ea est dictio taxatiua: quia tūc propter similitudinem non infertur ad similem casum odiosum: & de hoc est tex. iuncta gl. in l. 2. C. de pat. q. fil. dist. Et uult Bal. in d. l. illud, & idem Bal. in l. fi. C. de interd. mar. in noua lect. & ibi et Alb. de Ros. & sequit Fel. in d. c. translato, & in d. c. 2. de quo uide quod dicā latius infra, in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali ad extensionem ipsius legis, in 2. casu principali. Sexto non procedit, quā essemus in materia priuationis: quia pœna priuationis non imponitur, nisi lex expressē dicat gl. est not. in c. fi. de iur. pat. quam ibi commendat Pan. & est bonus tex. qui non consueuit ad hoc allegari in §. cum igitur, uers. sin. aūt, in Auth. de nō elig. sec. nub. quē ad hoc ponderat Bal. in Authen. ex testamēto, in 9. lect. C. de sec. nup. ubi per hoc decidit notab. q. sequitur Fel. in d. c. 2. & in d. trās lato, licet corruptē alleget Bald. de quo articulo uide latē per Ias. in l. 1. C. de trās. Septimō non procedit, quando in dispositione diceretur, q. uerba intelligantur ad literam prout iacēt: Ita not. dicit Bal. in d. l. 2. C. de pat. qui fil. dist. & sequitur Fel. ibi sup. Sicut enim tuac non habet locum argumentum à contrario sensu, ita nec argumentum à simili, cum utrobique ueniat ex coniectura, ut supra dixi. Octauo non procedit, quādo in aliqua parte laderetur ius naturale: Ita not. dicit Bal. in c. 1. ante si. in tit. An agn. uel fil. agna. i. uisib. seu.

Vbi

Vbi per hoc decidit notabilem & quotidianam q. & sequitur Paul. de Cast. in l. lege 12. tab. C. de leg. har. ubi etiā Bal. in effectu idem dicit, & Feli. ibi sup. Nonō nō procedit, quando lex vel statutum non habet in se aliquam rationem, nisi quia ita placuit statuenti, test. hēs. & exemplum in l. prospexit. ff. qui. & a quibus quod optime declarat Bar. in l. 3. in noua lect. C. de iur. dot. quem omnino uide, & sequitur Feli. ibi supra. Decimō non procedit, quando per argumentum a simili uellemus extendere, uel trahere legem retrō ad pręterita. gl. est. not. in p. de testanda, de concess. p. lib. 6. quā refert & sequit. Bal. in c. 1. ante fi. in tit. An nia. sic. uxo. benef. in usib. Et Felin. ubi sup. Postremō uolo te scire, & memorię commendare, q. argumentum a simili, uel ab identitate rationis, nō cadit directē in sensum testis, sicut nec argumentum a contrario sensu: quia ista consistunt in perspicacia intellectus, testis autē debet deponere de his quę p. pipi sensu corporeę. Ita notab. dicit Bal. in l. conuenticula, in fin. C. de episc. & cler. ubi recurre, quę omnia cōmenda memorię, tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana.

LOCVS A PARI.

- 1 Argumentum a pari frequens, & uile.
- 2 Parium eadem est natura & potentia.
- 3 Pēna eadem punitur faciens contra mentem regis tantum, que faciens contra uerba & sententiam.
- 4 Dominij translatio ubicunq; impeditur, & usucapiendi conditio.
- 5 Regula correlatiuorum est regula parium. (tio.)

Congruenter subnectitur hic locus a Pari, quē inter alios locos legales ponit Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cle. A quo sumptum ꝑ argumentum nedum est ꝑbabile, sed forte, uile, & ualdē frequens. tex. est not. in l. si foc er a genero, in pri. & ibi gl. & Bal. not. ff. sol. mar. & tex. in l. Pomponius scribit si negocium, in uersic. & quemadmodum, & ibi et gl. & DD. no. ff. de neg. geit. & tex.

& tex. in l. de quibus, circa fin. & ibi Ang. declarat in 6. notab. ff. de legib. & pulcher tex. in l. si de eo. §. fin. & ibi gl. Pau. de Cast. Io. de Imo. & DD. t. agunt. ff. de acq. pos. & tex. in l. 1. §. ueteres, illo eo. tit. & ibi gl. uulgata dicit, q. astutus intumescit cum uidet se a comparē comprehendē. Vnde uulgō de rebus nihil inter se distantibus dicit. soler, Attio idem quod Titio ius esto ut refert A. Gellii. li. 3. Noct. Atti. c. 16. auctor autem in Chil. aliō detorquet. Et pot. argm. a parifumi tripliciter ut dicit Bald. in d. l. conuenticula in uersic. item est argumentum a pari. 2 Vno modo sic. Parium ꝑ eadem est natura. uel sic. Parium eadem est potentia, & non maior. uel sic, A pari potētia causę, ꝑ effectus procedit: iuribus supra allegatis. Et isto argumento a pari utitur gl. in c. unico, de gra. & qua. ord. li. 6. Bal. & Pau. de Cast. in l. aduersus, in pulchra q. c. si aduersus rē iud. Alb. de Ros. in 2. par. stat. q. 2. in quotidiana q. & idē Alb. in quotidiana q. in Auth. nouissima C. de inof. te. & Mathefil. in pulchro casu, no. 191. & meminuit gl. in l. nam postea, §. si is qui temporalis, ff. de iur. iur. & DD. sępē alibi. Et de isto pulchrū ponit exemplū. Cicer. in Topicis, & post eum clariū ibidem Boetius. Exemplum at tale est ex l. 12. Tab. * vsus & auctoritas fundi biennii, esto, ceterarum vsus annuus esto. Porro de ædibus at nihil dicit lex, undē dubitabatur de ædibus usucaperentē biennio, uel anno uti res immobiles, & concludunt, q. usucapiuntur biennio: quia sunt res immobiles. sicut fundi, subiungētēs rōnem, q. a equitas paribus in causis paria iura desiderat, q. not. Hinc et est, q. eadē ꝑ pēna punitur faciens contra mentē seu suam legis trā, qua punitur faciens contra suam & uerba legis, l. nō dubium, de legib. cuius non est alia ratio nisi quia facere contra uerba & sententiam legis, & facere contra sententiam legis tantum, sunt paria, d. l. non dubiū, & l. contra legem, & l. fraus, ff. de legib. Sicut econtrario, facere secundum uerba legis, & secundum suam & facere secundum sententiā legis tantum uerbis nō seruatis, sunt paria l. nominis, & no. rei. §. uerbum ex legibus, iuncta gl. ff. de uerb. sign. & notant Dy. & alij in regula, Certum, de reg. iur. lib. 6. Quā igitur

ADD.

Tab. Ha.

legis

memnit

idem Ci-

cero in

Ora. pro

Cecinna

et l. lpi.

in Epi.

in. 19.

Sad. in. 19.

captione

transfor-

mandam,

et eiuste

pora pro

ducenda

sanxi. In

fir. l. 1.

C. d. usuc.

transform.

Huius ac

loci exem

pla passim

in iure

sparsa est

que sibi

colligat.

Prat.

igitur dicitur in vno ex parificatis, merito locum habet in alio, per hunc locum à pari. Hinc etiam est, quod disposita à iure in causa redemptionis captiuorum, locum etiam sibi vèdicant in causa alimentorum: quia causa redemptionis captiuorum, & causa alimentorum iudicantur à pari gl. est not. in l. sancimus 1. & ibi eam valde commendat Bal. & sequitur Sal. C. de sacros. ecc. Et idem vult gl. 12. q. 2. in summa, quam refert & sequitur Pau. de Cal. in d. l. sancimus. Ex quo sequitur primò, quod sicut res ecclesiæ possunt, & debent alienari pro redèptione captiuorum: ita etiam pro alimentis pauperum. Itè ex isto sequitur secundo, quod sicut in donatione, quæ fit pro redemptione captiuorum non requiritur insinuatio: ita nec in donatione, quæ fit pro alimentatone pauperum. Ex isto èt sequitur tertio, quod ubicunq; ÷ impeditur translatio dominij facta traditione per verum dominium propter errorè vel alias seclusa autoritate iudicis, ibi etiam impeditur usù capiendi conditio, cum hæc sint conuertibilia, & iudicètur à pari, l. clauib. ff. de contrahen. empt. & ita concludunt Sal. Pau. de Cast. Alex. Iaf. & Doct. in l. 3. §. subtilius. ff. de con. cau. dat. & idem vult Bar. & Doct. in l. Pomponius. §. si iusu. ff. de acquir. pos. & Bart. in l. non solum. §. si mihi. ff. de vusucap. & ita communitè tenetur, quicquid dicat glo. in d. §. subtilius, quæ cõter reprobat, quod nota. Hinc etiam bona est argumentatio à dispositis in ecclesijs cathedralibus ad regulares, & econtra, per hunc locum à pari. c. ne pro defectu. de elect. & c. cupientes. eo. tit. libr. 6. nisi aliter expressè decisiùm reperiat, vt est text. cum gl. in c. quanquam, de elect. lib. 6. qd nota. Illud autem certum est, quod argumentum à pari semper procedit in correlatiuis: quia regula ÷ correlatiuorù est regula parium. l. Iulianus. §. si procurator in fi. ff. de act. empt. quam legem ad hoc notat Bal. in l. cum te in Gallia. C. si cer. pet. Postremò nolo te scire, quod aliquando est reperire identitatem rationis inter duo, & tunc procedit argumentù à simili; de quo supra loco proximo quia vbi est eadem, vel maior ratio ibi debet esse idem ius & eadem juris dispositio. l. illud. ff. ad leg. A qui. & l. à Titio.

à Titio. ff. de verb. obli. Interdum autem est reperire paritatem potentiæ cause, & tunc procedit argumentum à pari. de quo hic: Interdum autem fit similitudinis seu idè titatis collatio. & tunc procedit argumentum à proportionè. de quo inf. in loco à proport. quod nota: & vide quod dixi sup. loco proximo, & quod dicam infra in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionè ipsius legis, in 2. casu princ.

¶ LOCVS A MINORI.

- 1 Si id de quo minus videtur inesse inest, & id de quo magis.
- 2 Argumentum à minori, & argumentum à maiori unde sumantur.
- 3 Incrementum alluuiõis an accrescat & acquiratur emphyteute.
- 4 Argumentum à minori quando non procedat.
- 5 Propter quod unumquodque tale, & illud magis.
- 6 Quicquid est causa cause, est causa causam.

Offeret se nunc locus à Minori, seu fortiori, à quo sumptum argumentum est fortissimum, frequens, & vtile. Et formatur dupliciter, semper tamen constructiuè seu affirmatiuè. Vno modo sic. Si id de quo ÷ minus videtur inesse inest, & id de quo magis. text. est elegans in l. fin. iuncta gl. & ibi habetur per Io. de Plat. C. qui etate, lib. 10. & bonus text. in c. cum in cunctis, in princ. & ibi gl. Io. An. Panor. Io. de Imo. & Can. notant, de elect. & text. in l. 3. C. de cond. indeb. in l. si quando. C. de testib. in l. si non singuli, C. si cer. pet. & text. in Aut. multò magis. C. de sacros. ecc. in c. si dominus, & ibi gl. not. de sim. & in l. 1. §. sed consulto, & ibi gloss. ff. de his, quod in test. del. & text. in l. q. pignoris, & ibi Io. de Imo. not. ff. de acq. poss. & i §. illud quoq; i Aut. vt deter. sit nu. cle. & i l. p. in fi. ff. si quis caut. & in l. 2. §. quedam, iuncta gl. ff. de interd. & text. in c. quemadmodum post princ. de iureiur. & in c. inter corporalia in prin. & ibi Ant. de But. notat, de traslat. episc. & in c. quæsta, & ibi Archi. not. 13. q. 2. & text. in §. filius.

§. filius fa. in fin. & ibi Bal. not. Inst. quib. mo. ius par. po. fol. & tex. in c. dilecto, circa fin. de sent. excom. lib. 6. & in c. quanquam, & ibi Philip. Fran. not. de censib. eo. lib. & in l. vnica. §. 1. C. de rei vx. act. licet gl. ibidem per inaduerentiam illud baptizat à maiori, quæ in hoc reprehenditur ibi, per Cy. & Sal. cum curiali quadam saluatione, quos omninò vide, ne in eundem errorè incidas. Et isto argumento à minori utitur, saluator noster Iesus Christus Math. 7. Io. 13. & sepè alibi, & Pa. Apost. 2. ad Cor. 3. & ad Rom. 5. Eo etiam utitur gl. in l. 2. C. de patri. qui fil. distraxe. & gl. in Auth. vt non fiant pig. §. 1. super verbo formam, in fi. & gl. in l. vnica, C. de mul. qui ser. prop. feiunt. Isto argumento etiam utitur Pau. de Cast. in l. si filius, C. de neg. gest. & Pet. de Anch. in rep. reg. Accessorium, in 6. quæst. de reg. iur. lib. 6. Et meminit Zasius in gl. sua noua super l. triplici. ff. de verb. sig. Eo etiam utitur Io. Andr. in regula in toto, & in reg. In pari, & in reg. Nò est obligatorium, & in reg. Non debet aliquis & in regula, Non licet, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. in quibus locis reperies, per hunc arguendi modum plures quotidianas quæstiones decisas. Et sumitur iste ¶ arguendi modus à minori, ab eo in quo est minor ratio, ad id in quo est maior ratio: vt patet i iurib. supra alleg. & ergo rectè appellatur à minori, & etiam à fortiori, argumentum autem à maiori, de quo infra loco proximo, sumitur e contra, ab eo in quo est maior ratio, ad id in quo est minor ratio: vt videri potest in iurib. illic alleg. Et fundatur istud argumentum à minori in illa vulgata regula, Cui licet quod est plus, licet vtiq; quod est minus. Et istud argumentum à minori est fortius, quàm argumentum à simili: quia quælibet probatio est fortior quàm illa, quæ fit à simili. §. si verò nullus, in Auth. de iuru. caute. & fid. Imò istud argumentum à minori est necessarium, & nunquã fallit, secundum Salic. l. 1. C. de iure emphyt. & habet locum in statutis permissiuis: tex. est not. in l. nec in ea. §. ius occidendi, cum ibi not. per Bar. ff. de adul. & in l. relegatorum. §. interdicere, & §. seq. cum ibi no. per Bar. ff. de interdct.

verdict. & rel. & vult. Cyn. in l. 1. circa fin. C. quæ sit lóg. consue. Vnde si vigore statuti liceat occidere bannitum, uel adulterum, fortius licebit uerberare, uel uulnerare, iuribus præal. & si licet occidere, licet & capere, secundum Bal. in l. si. C. de exhiben. reis, ubi magistraliter loquitur. Item per istud arguendi modum Alber. de Rose, Ang. & Iaf. in l. de quibus, ff. de legibus, & Salic. in d. l. 1. C. de iure emphy. & Ant. de Butr. in rep. cap. fin. de consuet. decidunt quæstionem illam pulchram, & quotidianam, An incrementum ¶ alluuiouis accrescat, & acquiratur emphyteutæ, nec ne: & post multa concludunt, quòd sic, instar usufructuarii, cui incrementum alluuiouis accrescit, licet si fundi, §. huic vicinus, ff. de usufruc. arguendo à minori, ut uidere poteris per eos. Hinc etiã est, quòd si per statutum excludatur filia a successione paterna extante filio mæsculo, fortius excludetur neptis: Ita sing. uolunt Bal. Pau. de Cast. & Io. de Imo. in l. si uerò, §. de viro. ff. solut. mar. & idem Bal. in l. q. uerò cõtra, ff. de leg. & in l. 2. C. de in ius vo. & Bal. & Pau. de Cast. in l. maximũ, C. de lib. præter. Istud argumentum à minori etiam habet locum in prohibitiuis, delictis, f. & pœnis eorum, l. si quis non dicã rapere, & ibi Bal. in 2. no. C. de episc. & cler. nam si punitur attentatum, multò fortius consummatum, per d. regulam. Si id de quo minus videtur inesse inest, & id de quo magis iurib. supra alleg. & ad hoc sing. facit lex, si adulterium cum incestu. §. liberto ibi, cuius famæ, multò magis vitæ parcedũ est. ff. de adul. cum ibi no. p. Dy. Bar. Alb. de Ros. et alios. hinc et sing. dicit Matr. in no. 135. q. non licet occidere, vel uulnerare furẽ nocturnum, pro vitando periculo perditionis rei vilis: Si enim parcitur famæ hominis pro re vilis, quia nõ datur actio de dolo, l. si oleum, §. si. cum l. seq. & seq. ff. de dolo: multo fortius vitæ hominis parendum erit pro re vilis, & allegat d. l. si adulterium cum incestu. §. liberto limitans hoc modo omnia iura permittentia furẽm nocturnum occidi pro euitando periculo rerum, ut ibi latius per eum. & hoc dictũ refert & sequitur Iaf. Inf. de act. in princip. quod nota. Et istud argumentum à minori nõ dũ

est probabile, sed etiam necessarium in delictis, quæ ten-
dunt ad eundem effectum, secundum Io. Andr. in reg.
odio, de reg. iur. lib. 6. in Merc. d. l. si quis non dicam: in
alijs autem licet posset esse probabile, non tamen est ne-
cessarium, secundum eum. Non procedit tamen hoc argu-
mentum à minori, quando id quod minus videtur, est
in veritate maius eo respectu, quo ius plus illi refertur ex
causa. glo. est not. in Cle. fin. sup. uerbo, defensor, de reb.
ecclie. non alie. quam ad hoc ponderat Pau. de Cast. in d.
Aut. multo magis, & idem est de mente Hosti. & Prap.
in c. per uenerabilem, qui fil. sint legi. ubi dicunt, quod tunc
procedit istud argumentum à minori, quando minus con-
tinetur sub maiori, ut species uel pars, d. reg. cui licet, &
alijs iuribus supra in principio allegat. alias secus. nam
quis potest dare equum magnæ æstimationis, qui non
posset dare capram? ut est tex. in §. præterea si quis, Inf.
de actio. item multi possunt maiora, qui non possunt mi-
nora, iure, consuetudine, uel priuilegio repugnantibus,
secundum eos, & idem uult Car. in cle. ne Romani, in 4.
oppo. de ele. & idem est de mente Dyn. in reg. Plus sem-
per, de reg. iur. lib. 6. ubi plura alia reperies exempla. Nō
procedit etiam hæc argumentatio à minori, quando quis
arguere uellet in exorbitantibus à iure communi, de per-
missis ad non permissa, etiam si forent minora. Ita not.
dicit Io. An. in pulchra, & quotidiana quæstione, in reg.
quæ à iure, circa si. de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Nec etiam
habet locum hic arguendi modus à minori, uel etiam à
maiori in poenalibus, identitatis rationem in se nō haben-
tibus, nec in ambitiosis de se non poenalibus: ita dicit gl.
no. in uer. est censendum, in extrauan. Antiquæ concer-
tationi, de uoto & sequitur Hen. Boich in c. coniugatus,
de conuer. con. quod tene mēti. Non procedit etiā hæc
argumentatio in casib. in quib. fallit d. regula, cui licet: ex
quibus annotaui quatuor infra in loco à ratione legis
larga ampla seu generali: ad extensionem ipsius legis,
in primo casu principali circa principium, quos omninō
uide, quia declarant hanc materiam. Et generaliter
non procedit hæc argumentatio in restringibilibus: ita

not.

not. dicit Io. Andr. in addi. ad Spe. in tit. de actio. & peti-
in §. super petitionibus, in addit. mag. circa med. quem
refert, & sequitur Pau. Cast. in consi. 340. incip. heredi-
ras. Secundò istud argumentum à minori formatur
aliter sic. Propter tamen quod unumquodque tale, & il-
lud magis, d. Auth. multo magis, & ibi Bal. & Pau. Cast.
not. & est text. iuncta glo. in Cle. unica, in princ. de reli. &
ve. sanct. & ibi. Card. not. & tex. in c. cum Marthe, post
princ. de ce. mis. & text. in l. ex diuerso, §. 1. & ibi Bal. Io.
de Imo. & Alex. not. ff. sol. matr. Et isto argumento uti-
tur Io. Andr. in reg. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in Mercu.
in illa pulchra & quotidiana q. An filius naturalis tantum
primò natus, & deinde post natiuitatem filii naturalis,
& legitimatus, preferatur filio naturali & legitimo, ut pri-
mogenitus, nec ne, ubi recurre. Isto argumento utitur
etiam Ioan. Andr. in c. sanè, de cel. mis. in illa pulchra q.
An malefactor confugiens ad uenerabile sacramentum
delatum per sacerdotem in platea, gaudeat immunitate,
qua gauderet, si ad ecclesiam confugisset: & decidit: quod
sic arguendo à minori, per d. regulam, propter quod unum-
quodque tale, &c. Et ante eum hoc uoluit ibi Host.
& sequuntur Card. Petr. de Anch. & Pan. quos uide, quia
pulchre loquuntur, & uide etiam Corsetum in sing. 69.
De captiuo autem recipiente uenerabile sacramentum
an per hoc sit tutus à manu iudicis secularis, commu-
niter concluditur quod non, ut uidere poteris per omnes in
d. c. sanè, & per Arch. in c. quæsitum 13. q. 2. & hoc est te-
nendum, quicquid dicat glo. in d. c. quæsitum, quæ & in
hoc, & in precedenti casu tenet contrarium, sed commu-
niter reprehenditur per Doct. in locis præal. & per Rom.
sing. 339. Isto argumento etiam utitur Bald. in l. affinita-
tis, C. commu. de succes. ubi per hoc sing. dicit, quod stante
statuto, quod affines cogantur ad compromissum, si occur-
rat quæstio inter uirum & uxorem, licet non sint affi-
nes sed principium affinitatis, cogentur ad compromis-
sum per d. reg. Propter quod unumquodque tale, &c.
& idē uult Sali. in l. deo minus, C. de hæc. iusti. & Pau.
de Cast. in l. i. C. unde uir & uxor. Nec mirum, quia tale

K 2 sta-

statutum est fauorabile, ergo extendendum ut in singulari casu consuluit Pet. de Anch. in consilio 187. incipiens in Christi, & apud me quæstio ista dubitabilis est, &c. Hinc etiam est, quod quia propter Ecclesiam interdicta est alienatio honorum ecclesie, ergo multo magis interdicta est alienatio ipsius ecclesie, d. Auth. multo magis, ubi de hoc est casus. Hinc etiam est, quod municipium restituitur aduersus sententiam contra se latam, quia absens pro suo municipio restituitur l. 1. C. ex quib. cau. ma. ergo fortius ipsum municipium, arguendo a minori per d. reg. Propter quod unum quodque tale, &c. & ita decidit Paul. de Cast. in d. l. 1. & Bar. Bal. Sali. & alij in l. respublica, illo co. tit. & Doct. sæpe alibi. Hinc etiam est, quod quia socer habet beneficium ne conueniatur ultra quam facere possit propter filiam, quia loco parētis habetur, & ei reuerētia debetur, ergo multo magis filia, quæ dotem promisit marito, huiusmodi beneficium vel privilegium habebit, d. l. ex diuerso. §. 1. quem communiter Doct. legunt. sub l. rei indicata, & ibi Cy. Bal. Io. de Imol. Alex. & Doct. no. quod illud quod reperitur in secunda causa, multo fortius etiam reperitur in prima: nec mirum, quia omne ius potētius est in causa, quam in causato, & quicquid est causa cause, est causa causati, l. manumissiones, & ibi Bal. no. ff. de iust. & iur. & idem plenius in c. 1. quib. mo. seu. amit. in princip. in v. lib. seu. Hinc etiam est, quod quia actio serui corrupti vituli filio corrupto datur patri, l. vt tantum. §. 1. ff. de seruo corrup. fortiori ratione dabitur ipsi filio corrupto, maxime patre absente, per d. reg. Propter quod unum quodque tale, &c. & ita decidit lac de Raucn. Per. de Bel. Pe. Ang. & alij in §. omnes autem in ver. in duplum, Instit. de act. quæ omnia commenda memoriæ, tanquam pulchra, vtilia, singularia, & quotidiana: & vide quod dicam infra loco proximo.

LOCVS A MAIORI

- 1 Argumentum a maiori procedit destructiue seu negatiue.
- 2 Locum habet in delictis, & panis delictorum.
- 3 Fur nocturnus pro re vili occidi non poterit, cum pro vili non de iure actio.

Com-

Commodissime nunc subsequitur locus a maiori, a quo sumptum argumentum est forte, frequens & vtile. Et formatur destructiue, seu negatiue tantum, hoc modo. Si id de quo magis inesse, non inest: nec est id, de quo minus, licet vniuersis; & ibi gl. in verb. multo minus de test. l. nec ex vera, C. de acq. posse. & l. 1. C. de neg. gest. licet gl. & Pau. de Cast. ibi dicant, & male, quod illic sumitur argumentum a minori. Vnde si rex non potest expugnare castrum, ergo nec miles: quod enim non licet maiori, non licet minori, c. si ergo, & ibi glo. 7. q. 1. & c. si Paulus, & ibi etiam gl. 3. 2. q. 5. & no. per gl. Ioan. An. Panor. & Doct. in c. cum in cunctis, in princ. de elect. & optime facit l. qui in dignus, cum ibi no. per glo. Alb. Doct. ff. de sena. Et isto argumento a maiori utitur Saluator noster in Euang. Luca 16. in fine, & Paulus Apost. 1. ad Timo. 3. c. & Pau. Iuris. in l. Iulianus verum debitorem, ff. de cod. ind. secundum unum intellectum illic commemoratum per gl. & Doc. Hoc argumento utitur etiam summus Pontifex in d. c. licet vniuersis, & Imperatores Diocletianus & Maximianus in l. quicumque, in fi. C. de fid. inst. & in ha. fi. lib. x. Eo etiam utitur Imperator Justin. in Aut. ut de rez. sit nu. cle. circa med. & gl. in l. 1. C. in quib. cau. in re. rest. non est ne. Et Pan. in q. inci. Eps, & quidam rector. & Io. An. in reg. no. est sine culpa. de reg. iu. lib. 6. in Mer. cu. in illa q. An. testis, qui non iuratus se immiscuit ferendo testimonio & falsum deposuit, teneatur poena falsi. & Io. de Imo. in l. si socer, §. Lucius, ff. io. ma. & Bal. in l. si. §. & si præfatam, in pulchra q. C. de iu. deli. & Pirrhus in Luni. C. de stud. lib. vrb. Ro. lib. 1. 1. & Doct. sæpe alibi. Et istud argumentum a maiori habet locum etiam in delictis & poenis delictorum secundum Bal. in l. si quis non dicam in princ. C. de epis. et cle. Vnde bene valet consequentia, si non puniatur delictum consummatum, ergo nec etiam attentatum: et si non licet vulnerare, ergo etiam non licet occidere, secundum Bal. loco prædicto. Hinc etiam est, quod libertus, qui non debet læscere famam patris sui, non potest eum in adulterio cum uxore deprehensum occidere, quia cuius famæ, multo magis iure par-

cedendum est. Ita singulariter hoc argumento vsus decidit
Papinianus, in l. si adulterum cum incestu, §. liberto, ff.
de adulter. Hinc etiam est, qd fur nocturnus ꝑ pro re vili
occidi non potest, nam cum pro re vili non detur actio
famosa, l. si oleum, ff. de dolo: multo minus ergo poterit
occidi, arg. d. §. liberto: & ita per illum textum singulari-
ter decidit Mare. in not. 135. limitans hoc modo, l. furem
ff. ad leg. Cor. de fidei. & alia iura vulgar. de pena furum
nocturnorum loquencia, de qua tamen pena furum vi-
de magistraliter loquentem Gellium libr. 11. capite 18.
vbi plene reperies. Hinc etiam est, quod si per statutum
filia dotata non succedat patri ab intestato, extantibus si-
lijs masculis, nec et nepus ex filia succedat, per d. reg. Si
ad de quo magis videtur esse non inest, nec et id de quo
minus, & ita sing. determinat Cy. post Nicol. Mar. in l. 1.
ante si. C. que sit lon. consue. & refert Alb. de Rosa. licet
videatur vacillare, in 1. parte statutorum, q. 9. & hoc fir-
mant Paul. de Cast. Bal. & Io. de Imo. in l. si uero, §. de vi-
ro, ff. sol. matr. & Bal. & Pau. de Cast. in l. maximum, C.
de lib. præter. & idem Bal. in l. 2. in fin. C. de in ius vo. &
l. quod uero contra, ff. de leg. Hinc etiam singul. decidit
Ro. And. in addi. ad Spc. in Rub. de testam. circa si. quod
si testator habens duos fratres, Scim & Menium, Seiu
instituit heredem, & rogat eum, ut si decedat sine libe-
ria, restituat hereditatem Menio fratri suo, vel suis libe-
ribus masculis. Post hoc decidit testator, Deinde Ma-
rius relicto nepote ex filia, & ultimo decedat Sei sine li-
beris: qd talis nepos ex filia ad fideicommissum non ad-
mitteretur, quia filia Menij que est in gradu propinquo-
ri non admitteretur ad fideicommissum, propter illa uer-
ba, heredibus masculis: ergo multo minus nepos ex filia:
qui est in gradu remotiori, admitteretur ad fideicommis-
sum, quod commenda memorie: & uide quod dixi su-
pra loco proximo, & quod dicam infra in loco a pæsto
ad legem, statutum, & consuetudinem. Vide etiam Ro-
dolph. Agri. c. 25. libr. 1. de inuent. diale. circa si. cum scho-
lijs Ioannis Phillemy in caput 26. *

ADD.

*26. Ar

gumentum

a maiori

re potest

fieri affir-

matione, l.

Decius, l.

non debet

ari ff. de

negot. iur.

D. Prae.

LOC. A PROPORZIONE.

- 1 Argumentum a proportione quomodo formetur.
- 2 Argumentum a simili, & a proportione quomodo differant.
- 3 Proportionis due species.
- 4 Argumentatio a proportione quando procedat.

Svbsequitur conuenienter hic locus a proportione, a
quo sumptum argumentum est probabile, frequens, &
vtile. Comparatis enim facile peruincuntur rudiores ani-
mij non enim facilius quisquam credit, quam quod iam
in alio uidetur probasse: nec quicquam est quod acrius
expendere uim rerum intuerique doceat, quam compar-
atio, Rod. Agri. test. Et licebit formare hoc modo.
1. Vbiunque per maius, minus, uel par conficitur simili-
tudo, procedit argumentatio a proportione. Vel sic, Si-
cut se habet unum proportionale ad aliud, ita aliud ad re-
liquum. tex. est no. Inst. quod cum eo, qui in alie. po. in
prin. iuncto §. que diximus, eo. tit. & tex. cum gl. in l. suf-
ficat, in uerbo ita prorsus, ff. de condi. inde. & tex. no. in l.
si filiusfa. & ibi gl. & Bal. ff. si cer. pe. & pulcher tex. in l.
de quibus, & ibi Ang. no. ff. de leg. Et isto argumento a
proportione utitur Celsus Iuriscō. in l. qui quadringenta
ff. ad Tebellia. & Vlpianus in l. Marcellus, eod. titu. Eo
etiam utitur Iulianus Iuriscō. in l. si ita scriptum, in prin.
ff. de liber. & posthum. & idem Iulianus in l. si quis testa-
mento, §. apud Iulianum, ff. de legat. 1. & Paulus Iuriscō. in
l. Clemens, ff. de hæc. institut. & Africanus inter Iuriscō-
sultos subtilissimus, in leg. qui quadringenta, in princip.
ff. ad leg. Falcid. idem in l. si ita scriptum, §. quidam tes-
tamento, ff. de hæred. inst. Eo etiam utitur Iustinianus
Imp. si bene perpendamus, in §. de præscriptione, uersu
alios tantos in Auth. ut sponsa larg. Ex quo §. sumpta
est Authen. quod si quis quibusdam, C. de præscrip. lon.
temp. quod declara, ut dixi supra in loco a toto ad partē.
Isto argumento a proportione utitur etiam Oldradus
in consi. 121. incipien. ad primam quæstionem, in deci-
sione primæ q. Et Gandinus in quotidiana quæstione

in tractatu suo maleficiorum, in tit. de præsump. & iud. indu. Et Bal. l. binos, C. de aduoc. diuerso. iud. & idē Bal. in Auth. cessante, C. de legi. hare. & Iacobinus in libello feud. in illis verbis, præsentes & recipientes, & gl. in c. 1. super uerb. nunquid ergo, æquiparando Angelicum. exē pro, de priuill. libr. 6. & gl. in c. auctoritate, super uerbo, non exemptis, eo tit. & lib. & gl. in l. illud, C. de sacros. ecclē. & glo. in l. sancimus, circa prin. C. de donatione quæ arguendo à proportione minori singulariter dicunt qd donatio ad pias causas hodiè valet sine insinuatione vs que ad octingentos aureos: quod nota. Isto argumento etiam utitur gl. ad alium effectum in l. si. in §. sin autem à locis, C. de iure delib. vbi uidē, & de eo meminit Bal. in l. 1. in si. ff. de rer. diuis. & idem Bal. in l. 2. in 3. quæstione C. de rescin. ven. Et Bal. in Auth. Sed & si quis, in princ. vbi est & tex. C. de sec. nup. & lo. de Plat. in l. fin. i. fi. C. de comneatu, lib. 12. Et Bal. in l. si emancipa. C. de colla. & Gellius libr. 1. c. 1. & meminit gl. in Proemio Insti. in prin. & gl. in c. omnes principes, de ma. or. & obœd. Et isto argumento à proportione sæpē utebatur Iac. Butr. in disputationibus, ut refert Bal. in d. l. si filiusfam. Et quia istud † argumentum à proportione magnam habet conuenientiā cum argumēto à simili, idcirco ibi dicta hic habeas pro repetitis. In hoc tamen differunt, quia ibi à similitudine ducitur argumentum, hic uerò similitudinis fit collatio, quæ collatio dicitur proportio. Nihil enim aliud est proportio, quàm duarum rerum inuicem facta comparatio, seu collatio. Exempli gratia, ut sicut se habet magister ad scholas, ita rector nauis ad nauem: sed ille debet esse sollicitus, ergo & iste: sicut debet eligi meritis, & arte, non fortuitò, ita & iste. Argumentum autem à simili fit ex æquiparatione duorum inter se. Vnde si recte consideremus, argumentum à simili est tanquam ancedens, & argumentum à proportione est tanquam cōsequens. Primò enim sumenda sunt duo similia, & ex illis ad inuicem comparatis, quia pariter in alterum operātur, fit argumentatio à proportione: hoc modò. Sicut se habet filius ad patrem, ita seruus ad dominū. Itē sicut se

habet

habet curator ad adultum, ita tutor ad pupillum, circa ad ministranda negotia, & sicut se habet procurator cū mādato circa negotia gerenda, ita negotiorum gestor sine mandato. Itē sicut se habet trāslatio dominij a principio, ita consumptio ex post facto. Item sicut se habet promissum in diem certum, ita promissum purè, cuius solutio ex post facto dilata est in diem certum. Item sicut se habet promissum in diem incertum ab initio, ita purè promissum cuius solutio dilata est ex post facto in diem incertum. subsumendo, & concludendo prout rei conueniet. Ex quib. patet, qd inter filium & seruum, inter tutorem, & curatorem, inter procuratorē, & gestorem, inter translationē dominij a principio, & consumptionem ex post facto, inter promissum in diem incertum, & promissum purè, cuius solutio ex post facto dilata est in diem certum, itē inter promissum in diem incertum ab initio, & promissum purè, cuius solutio dilata est ex post facto i diē incertū, est quædā proportio, d. ti. Insti. qd cum eo in princ. iuncto, §. quæ diximus, eo. tit. & l. si curatorem, C. de in integ. rest. & l. 1. ff. de procur. & l. 1. ff. de neg. ge. & d. l. si filiusfam. præallc. l. sufficit, cum sim. Duæ † autē sunt species proportionis, scilicet Geometrica, & Arithmetica, ut plenissimè uidere poteris per Budgum in l. ius ciuile, ff. de iust. & iu. ad quem breuitatis gratia te remitto. Hoc autem nolo te ignorare, quòd tunc demum hæc argumētatio † à proportione procedit, quā per omnia proportio nalia sunt eiusdem rationis, & conditionis, secus autem, si sint diuersæ uel aduersæ rationis, uel conditionis, & no. dicit Bal. in d. l. si emancipati, aliqua. n. non possunt conuenire, & esse proportionalia respectu effectus, & finalis causæ, & tamen non esse proportionalia respectu initij obligationis, uel actionis. ut est tex. in d. l. sufficit, & ibi hoc pulchrè declarat Bar. & Pau. Cast. Hoc autē extra controuersiam est, qd ea quæ conueniunt secundum formam, dicuntur simpliciter conuenire: & contra, ea quæ differunt secundum formam, dicuntur simpliciter differre, l. Iulianus, §. sed & si quis. ff. ad exhib. & dixi sup. in loco a defectu formæ, quod teneas mente.

¶ Locus

LOCVS A SEPARATIS, DIFFE-
rentibus, seu diuersis.

- 1 Separatorium separata est ratio, & per rotum.
- 2 Beneficium esse meum aliud est, & aliud esse mihi debitum.

Subnectamus nunc locum à separatis, differētibus, seu diuersis, vel (ut alij uocant,) à disparatis: A quo sumptum argumentum est fortè, frequens, & utile. Et forma tur hoc modo. Separatorium † separata est ratio, l. fi. & ibi not. Bart. ff. de calum. Vel sic. Ex separatis non inferf de uno ad aliud, d. l. fi. & l. neque natales, C. de probat. cū similibus, de quibus infra, innotiturq; contrario fundamento ab illo, q̄ e loco à simili depromitur: cū illud in identitate, vel maioritate rationis, suum capiat fundamētum, istud verò è contrario ex diuersitate rationis. Nec mireris, si utrumque ualidum sit, & suo Martè procedat: quia ratio in omnibus dominatur, & identitatem uel diuersitatem iuris inducit, ut plenè dicam infra in loco à ratione legis stricta seu limitata, ad restrictionē ipsius legis, larga, ampla, seu generali, ad extensionem ipsius legis. Et isto argumento utitur Cyn. in l. ea lege, C. de condit. ob cau. ubi reperies pulchrum exemplum. Eo etiam utitur Pet. de Anch. in rep. canonum statuta, in r. oppositione, de constit. in ardua questione. De isto hēs et elegans & quotidianam exēplum per Ciceronē & Boetium in Topic. & per Vlpianum Iuris. in l. Quintus Mutius. 2. §. argento. ff. de aur. & arg. leg. ubi deciditur, argēto omni uxori per testatōrem quod suum esset, legato, non deberi argentum quod in credito est, & subiungitur ratio, quia non uidetur suum esse; quod uindicare non potest. Sic etiam aliud est, beneficium † esse meum, uel esse mihi debitum, cle. auditor, & ibi not. in glos. in uerb. debitum de referi. & ergo non idem iuris est in uno, q̄ in alio: ut habes tex. sing. in c. si tibi absenti, de præb. l. i. Vbi patet, quod de beneficio mihi absenti per episcopum collato, non tamen per me acceptato, & sic nō meō sed

sed mihi debito, episcopus disponere potest, si sibi cōstet me non uelle illud acceptare: sed de beneficio quod est effectum meum per acceptationem, episcopus disponere non potest: quod est nō dignum. Hinc etiam rectè decidunt Imperatores Diocletianus & Maximianus in d. l. neque natales, hanc consequentiam nō ualere: pater fuit ingenuus, ergo & filius eius est ingenuus: uel hāc, Pater gessit honores solis ingenuis permisso, ergo filius eius est ingenuus: cū nihil prohibeat patrem esse ingenuū, & filium esse seruum, ex quo hęc sunt separata, & per consequens de uno ad aliud non fit recta illatio nec bona argumentatio positiuē, uel remotiuē d. l. fi. & l. naturaliter, §. nihil commune. ff. de acq. pōss. & l. permisceri, in prin. illo eo. tit. & ibi Io. de Imo. no. & l. si maritus r. C. de dona. inter vir. & uxo. & l. Papinianus exuli. ff. de minorib. qui text. semper ad hoc alleg. Hinc etiam quotidie dicimus in practica, q̄ alia ratio reformat pactum l. interpositas. C. de transact. & nō probat hoc esse; quod ab hoc cōtingit abesse, d. l. neq; natales, & l. matrem, eo. ti. Nec ualet cōsequētia, q̄n oppositum consequentis stat cū ueritate antecedentis, l. non hoc, C. unde cog. & e. in præsentia de proba. & præalleg. l. neq; natales, & l. matrem, cū sim. pro cuius pleniori intelligentia uidenda sunt ea; que dixi supra in loco à simili, & dicam infra loco proximo.

LOCVS A CONTRARIIS, ADVER-
sis, repugnantibus, seu oppositis.

- 1 Contrariorum eadem est disciplina, cognita enim uno de contrarijs cognoscitur & reliquum. Contrariorum tamen non est eadem dispositio, imò cōtraria numero 7.
- 2 Præiilegium dignitatis non exinguitur dignitate extincta.
- 3 Actore nihil probante, an reus teneatur necessariò subire iuramentum sibi ab actore delatum, uel illud referre.
- 4 Filius non potest cogere patrem nisi in certis specialibus casib. ut se potestate patria liberet: nec pater potest cogere filium naturalem tantum inuicem redigere in suam potestatem.

- 8 Quod operatur propositum n̄ propositio, id operatur oppositum in oppositu.
- 9 Statutum licet caueat, q̄ soror non succedat fratri, non tamen videtur disponere quod frater non succedat sorori.
- 10 Posito uno contrariorum in esse, remouetur reliquum.
- 11 Quod alicui conuenit, id eius contrario non potest conuenire.
- 12 Contraria sunt duplicia.
- 13 Contraria proprie non sunt quae se compatiuntur in origine & effectu.

Non incongruè subnectitur hic locus à cōtrarijs, aduersis, pugnantibus, seu oppositis. A quo sumptum argm̄ est probabile, forte, frequens & utile. Et potest for mari dupliciter ad duplicem effectū. Vno modo sic. Contrariorum † eadem est disciplina & ratio, cognito enim uno de contrarijs, cognoscitur & reliquum, l. & si cōtra. in fi. ff. de vulg. & pupil. & Inst. de his qui sunt sui uel alie. in princ. & ibi Io. Fab. & Ang. & l. j. ff. eod. tit. & ibi Bal. & Alber. & bonus tex. in §. illud, & ibi glo. Inst. de societate, & Inst. de tut. in princ. & tex. notab. in l. pen. & ibi Bal. C. de solut. cum siml. & huius loci meminit Bal. in l. conuenticula. C. de episc. & cler. si enim diminutio non minuit, nec augmentum auget, secundum eum & allegat d. l. pen. & d. l. & si contra. Eius etiam meminit Dynus in reg. possessor, in prin. de reg. iu. lib. 6. Vbi ad declarandum, quis dicatur bonæ fidei possessor, multis medijs declarat, quis sit malæ fidei possessor. Et eo utitur Apostolus Paulus ad Rom. 5. ante fi. & ad Gal. c. 5. circa fi. Et Vlpianus Iuriconsultus in l. Iulianus. §. si procurator. ff. de acti. emp. & idē Vlpianus in l. adoptiuum, §. patronum, ff. de in ius uocan. & Caius Iuriconsultus in l. nam quem, ff. de uerb. sig. Eo etiam utitur gl. in Rub. C. de acq. poss. & gl. in Rub. ff. de acq. poss. ad concordandū d. Rub. Eo etiam utitur gl. ad notabilem effectum in Cl. si. super verbo, repulsione, de appel. q̄ not. & ualde commendat Franciscus Aret. in d. Rub. ff. de acquir. poss. quem uide. Isto argumento etiam multipliciter utitur gl. in quotidiana q. in l. si merces. §. uis maior. ff. loca-

ti.

ti. Hoc argumento etiam utitur Panor. in c. fraternitatis de testib. ad probandum qui dicuntur articuli antiqui: quod est uide scire, ut uiderē poteris per Doctores in l. per hanc, C. de tempor. appel. & in dicto c. fraternitatis & in Clem. 2. de test. Eo etiam utitur Pan. in c. de prio- re, in 2. not. de appellationibus, ad probandū, quod sicut punitur non deserens appellationi iustæ, ut ibi, & l. qm̄ iudices, C. de apellat. Ita etiam puniri debet deserens ap- pellationi friuolæ & iniustæ, c. cū appellationibus de ap- pell. lib. 6. quia contrariorum eadem est disciplina, * ut sup. Isto argumento etiam utitur Henr. Boich. in c. Rainaldus, in fi. de testam. ad illum not. effectum, q̄ sicut fortior est dispositio testatoris, dispositione contrahētis in transferendo dominium: ita etiam sit fortior dispo- sitio testatoris dispositione contrahētis in impediendo ipsam dominij translationem, ut contrariorum eadē sit disciplina. De quo uide ibi latius per eum, & per Cyn. in l. ea lege, C. de condit. ob cau. Isto argumento à cōtra- rijs utitur etiam Ang. in l. non est nouum, ff. de leg. per hoc concludens, q̄ si abbas iurauit non in feudare de no- uo, poterit nihilominus de feudo ad monasterium reuer- so eundem uel alterum inuestire: quia non est nouum, sed Vetus per locum à contrarijs, secundum eū. Isto argu- mento etiam utitur Bal. in cons. 173. inci. In ciuitate, in 3. part. & idem Bal. in c. j. circa fi. de mut. per. ubi per hoc cōcludit, q̄ si ex forma statuti exceptio nō pōt probari per testes, nec ēt actio uel replicatio, ut ibi per eū. Eo et utitur Hipp. de Marf. in sing. 107. ad probandum, q̄ sicut infamia non extinguitur extincta cā infamiae: Ita et non extinguitur † priuilegium dignitatis, finita dignita- te: cum contrariorum sit eadem disciplina, inferens ex hoc, q̄ Iudæus factus Christianus non potest admitti ad testimonium contra Christianum, nec admitti ad of- ficia publica, c. constituit, cum gl. 17. quæst. 4. nec decurio postquam desijt esse decurio, poterit torqueri, & si tor- quetur, dicit confessionem factam intortura non uale- re, quod est memoriæ commendandum. Et de hoc uide per Rom. in sing. 676. in sing. 492. Isto argumēto

a con-

ADD.
Discipli-
na. Quod
intellige
ubi est ea
dē ratio.

à contrarijs utitur etiam Paul. de Castr. in pulchra q. in lvt vim, quam legit sub. §. ius gentium. ff. de instit. & iur. Vbi per hoc dicit, quòd sicut vbi offensa est à iure pmissa, ibi defensio est denegata, l. si seruus, in fine, C. de his qui ad eccle. confug. & l. 2. C. quan. l. vni. sine iud. se vind. Ita e contrario, vbicunque est prohibita offensa, ibi permessa est defensio, d. l. ut uim. cui consonant not. per Bald. in l. fina. C. de exhib. re. ubi sing. dicit, quòd vbicumque licitum est aliquem capere, si ille resistat & ex illa resistencia interueniant uulnera, ille, qui ibat ad capiendum, non debet puniri: & allegat d. l. si seruus, dicens se id de facto uidisse: & idem firmat ipse Bal. in rep. l. 1. C. unde ui, etiam si talis occidatur recalcitrando ne ducatur ad iudicem: per dict. l. si seruus. quod memori teneas. mente, quia est quotidianum in practica: limita tamen quòd dictum est, dum modò interueniat moderamè inculpatæ tutelæ iuxta ea, quæ habentur & notantur in d. l. 1. C. unde ui. Ita singu. dicit lo. de Imo. in rep. l. ex confensu. §. fina. ff. de appel. quod nunquam exeat metem tuâ. Hoc argumento à contrarijs utitur et Francisc. in sing. libel. feu. par. 3. uersic. 28. Quæro in illa pulchra & quotidiana q. An foemina semel admitta ad successionem feudi, excludatur postea per superuenientiam masculi, què omninò uide. Isto arg. à contrarijs utitur etiam Ias. in l. manifestæ turpitudinis. ff. de iureiur. & idem Ias. in rep. l. admonendi illo eo. tit. in illa subtili & quotidiana

3 quæstione, An actore ꝑ nihil probanter reus teneatur necessariò subire iuramen. sibi ab actore delatum, uel illud referre, de quo plenè per eum ibi, & per Pan. in c. si. de iureiur. & per Hip. de Mar. in sing. 83. ad quos recur re. Hoc arg. à contrarijs etiam utitur Bartol. in pulchra quæstio. in leg. 1. C. de iur. emphyt. Hoc argumento à contrarijs utuntur etiam Cardin. & Imo. in cap. relatum 1. de testam. ubi per hoc dicunt, quòd sicut ad ualiditatem legati ad pias causas sufficiunt duo testes d. capit. relatum. Ita etiam ad reuocationem legati pij sufficiunt duo testes, quia contrariorum eadem est disciplina: & tam naturale, quam eodem genere quoque dissol

uere

uere quo ligatum est. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris, & cap. 1. eod. titu. in antiq. & hoc dictum refert & sequitur Alex. de Imo. in d. Rubr. ff. de acq. poss. Hinc etiam est, q. tot testes requiruntur ad probandum penitentiam, errorem, obliuionem: quot requiruntur ad probandum ipsum testamentum. Ita no. dicit Bal. in l. si. in nerf. & scias, C. de fideicom. per glo. quam reputat sing. in l. cum proponebatur, in glo. fin. ff. de leg. 2. & sequitur Alex. in d. Rubr. Hinc etiam dicit idem Bal. in preal. l. fin. circa finem, q. sicut i casu illius. l. hæres rogatus restitueret fideicommissum negans fideicommissum fors litum, cogitur iurare uel soluere, nec auditur nolens se tueri ex minus solenni uoluntate. ita etiam reuocatio legati potest probari per delationem iuramenti fiedam legatario, qui prius negauit legatum reuocatum, quia contrariorum eadem est lex & disciplina. Et ex hoc infert, q. si statuto utatur, quòd legatum potest probari per duos testes, etiam reuocatio legati poterit probari per duos testes, per d. l. cum proponebatur, cum sua gl. qd

4 not. Hinc etiam est, q. sicut ꝑ filius non potest compelle re patrem, se de sua potestate patria dimittere, nisi i certis specialib*, ut habetur & not. in §. si. Instit. quib. mod. ius pa. potest. solu. & in l. si lenones, C. de epis. aud. ita etiam e contrario, ut contrario, ut contrariorum eadem sit disciplina, pater non potest filium naturalem tantum inuitum redigere in suam potestatem, procurando cum per rescriptum principis legitimari: ut est text. ubi utrū que probatur in §. generaliter, in Auth. quib. mod. nasci. sui. Hoc ultimum tamè limitatur singulariter uerū, nisi filius occultaret matrem suam, ne pater eam duceret in uxorem: quia tunc poterit filius etiam inuitus per rescriptum principis legitimari, ut est text. in §. sit igitur in Auth. qui. mod. nat. effi. leg. quem unicum & singularem reputat Roma. sing. 230. potest Angillic per eum relatum: quod tene menti. Hinc etiam est, quòd sicut uasillus ꝑ non debet copulare amicitiam cum in imicis domini sui: & si contrarium fecerit, potest priuari feudo: ut est gl. not. in l. liberi, & ibi hoc firmant Bal. Sal. Ias. & Doff.

Doct. C. de inoff. test. & bona gl. in l. i. §. cum prefe. vrb. Ita etiam non debet habere inimicitias cum amicis domini sui, vel offendere amicum domini sui: quia contrariis eadem est disciplina. Ex quo sequitur, quod vasallus offendens dominum domini sui, potest priuari feudo: de quo est tex. notab. i. ca. Imperialem. §. illud quoque, & ibi Bal. lac. Aluar. & Doct. not. de prohi. feu. alien. per Feder. in vsib. feu. Hinc et est, quod sicut statutum non potest habitare forenses in territorio statuentium aliquid facientes, vt concludunt Bar. Bal. Iaf. & Doct. in l. cunctos, C. de sum. tri. & si. cath. vbi dicunt, quod licet per statutum huius oppidi permittatur filij familias huc venientes non poterunt hic valide testari: Ita et statutum non potest inhabilitare forenses in territorio statuentium aliquid facientes, quia contrariorum eadem est regula & disciplina, secundum Bar. Bal. Iaf. & alios in d. l. cunctos. vnde si statuto huius oppidi minor 25. annis non possit condere testamentum vel facere codicillos, tamen forensis maior quatuordecem annis hac conditio testamentum secundum ius commune, rite dicitur testamentum condidisse. Et si per statutum huius oppidi maritus non possit relinquere uxori: forensis tamen hic existens ualide relinquet uxori. & idem in similibus: quod nota, quia est quotidianum, & facit ad multa. Hinc et est, quod sicut tempus non tollit obligationem ipso iure, l. obligationum ferre. §. placet. ff. de actio. & obli. ita nec inducit obligationem, l. si certis annis, C. de pac. quia contrariorum eadem est disciplina, de quo per Doct. in d. l. si certis annis, & in l. cum de in re uerso, ubi pulchre per Bar. Bal. & Sal. ff. de usur. & per gl. & Can. in c. peruenit de censib. & in c. querelam, de electi. Hinc et est, quod apud quem est onus seu periculum, apud eundem debet esse lucrum, & econtra, regula, Qui sentit, & regula, Rationi congruit, & utriusque Dyn. de reg. iur. lib. 6. & l. uni §. pro secundo, C. de cad. toll. & §. cum autem, Inst. de empt. & uend. cum sim. Hinc et est, quod testis dicens delictum fuisse commissum de nocte, & interrogatus qualiter est facta dies, dicit nescio, non probat delictum esse commissum de nocte.

&c.

Et: & idem si testis dicat, quod Titius est mala famae, & interrogatus quid intelligit per bonam famam, dicit nescio, non probat: contraria enim contrariis probantur: ut album per nigrum, & optima est probatio, quae fit per suum contrarium, ut est tex. iuncta glo. in c. sciendum, 8. q. 1. nam teste Aristo. 2. de caelo, & mundo, opposita iuxta se posita magis elucescunt: sic etiam contraria contrariis curantur, cap. 1. de poenit. distinct. 2. & c. legitimus de consecr. dist. 5. de quo per Bal. in d. l. i. ff. de his qui sui uel al. iur. & per Bal. in l. eam quam, C. de fideic. ubi hoc argumento a contrariis utitur, & multa bona dicit. Adferunt enim contra contraria seu pugnantia, magnam, atque ingens, lumen orationis, & ut Graeci dicunt *εὐπρεπείαν*, id est, perspicuitatem seu euidentiam. Nullus enim clarius perspicit belli mala, & calamitatem, nisi qui eam cum pacis commodis confert, l. uni. in princ. C. de cad. toll. & si nouerimus, quantum mali secum ferat iniustitia, quantum boni secum ferat iustitia, nosse poterimus, & sic de similibus. Hinc etiam est, quod habitus facit cognoscere priuationem, & econtra, ut est tex. in l. manumissionis, & ibi Bal. ff. de iustit. & iure, & tex. Instit. de liber. in princ. & ibi Ang. not. Vnde quando contractus est bonae fidei, tunc etiam distractus seu liberatio ab eo contractu est bonae fidei. tex. est not. in l. ab emptione, & ibi Bar. Angel. & DD. id. not. ff. de pac. & bonus textus. in l. i. C. quan. li. ab em. disc. & ibi Bal. & Pau. de Cast. qui dicunt, quod ubi habitus est bonae fidei, similiter eius priuatio, quod est ualde utile, ut ibi uidere poteris per eos, & per Iaf. in d. l. ab emp. Contrariis enim eadem est regula, & disciplina, iuribus praeter al. Istis argo a contrariis utitur et Bal. in c. ex literis de offi. deleg. & idem Bal. in rep. l. Emilius, ff. de minor. & Zasius in declar. l. q. si Nerva, ff. de positi. & idem Zasius in declar. l. de pupillo, §. si plurius 2. ff. de no. open. & Salic. in Auth. si quas ruias, in fi. C. de sac. san. eccl. & Doct. in pluribus aliis locis, quos commemorare esset infinitum, & magis laboriosum, quam subtile, quare omitto. Circa praedicta tamen nolo te scire, quod licet contrariorum eadem sit disciplina, id est, doctrina uel

L. nota

notitia, iuribus supra allegatis, contrariorum tamen non est eadem dispositio, imo contraria: nam contrariorum contrarij sunt effectus, & contraria ratio, l. qui accusare, ff. de accusatio. sicut separatorum separata est ratio, & ius & l. fina. ff. de calum. Ita not. dicit Bald. in pulchra q. in l. Imperator, in prima lectura, ff. de statu homin. & idem Bald. in l. cum mulier. ff. sol. ma. ubi dicit, quod si eut se habet causa ad effectum in productione: sic se habet destructio cause ad destructione effectus. quia par est potentia contrariorum, d. l. ab emptione in fine, & l. si. §. fin. ff. de leg. 3. & hinc quotidie dicimus in practica, quod si operatur propositum in proposito, id operatur oppositum in opposito, d. l. si. & §. plus autem, & ibi Ang. & Iaf. not. Inst. de actio. cum sim. Hoc tamen intellige uerum, quando non est per omnia par ratio in utroque contrariorum: uel quando datur inhabilitas personæ: ut in d. l. fin. §. fin. & in d. l. qui accusare, & in l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de uer. obli. & in §. si. Inst. de leg. patro. tut. cum sim. alijs autem nedum est eadē disciplina, id est, notitia contrariorum: sed etiam eadem dispositio, ut in d. regu. qui sentit, & in d. l. & si contra, in d. §. cum autem, & in d. l. pen. cum sim. intelligendo tamen, qd si de quolibet contrariorum respondetur affirmando, uel de quolibet negando: secus si de uno affirmando, & de alio negando: Ita notab. declarat Dy. quem omnino uide: in d. reg. Qui sentit, & ibi Ioā. And. in Mercurio, & est de mente Bar. in d. l. inter stipulantem. §. sacram, & de mente Pau. de Castro, in leg. qui proprio, §. procurator, ff. de proc. & de mente Bal. in l. nō nudis, in fi. C. de prob. & de mente Cy. in d. l. 1. §. pro secundo, in 7. oppo. & de mente Io. Fabr. & d. titu. Inst. de his qui sunt sui uel ali. iur. in princ. & faciunt notata per gl. in d. reg. qui sentit, & nota per gl. in l. secundum naturam, ff. de reg. iur. & no. sing. per Archi. in c. cum renunciat 32. q. 1. Et hinc singulariter dicunt Bal. & Pau. de Castr. in l. Lege duodecim tabularum, C. de legit. hæc. q. si statuto caueatur, quod soror si non succedat fratri, non tamen in casu contra-

tio

rio uideatur statutum disponere, quod frater non succedat sorori: quia non est par ratio, sed contraria, conferuandæ, scilicet agnationis, q. illam decisionem sequitur Petr. de Anchar. in repet. cap. Canonum statuta in 14. q. princ. in uersu. ulterius pono, de constit. & Alexan. de Imo. in d. §. sacram. & Iafon in l. final. C. de indicta uidi. Sic etiam statutum excludens sororem successione fratris, extante alio fratre, ut singula. decidit Pau. de Castro in consilio trecentesimo quadragesimo incipien. hæreditas prædicta. Hinc etiam magistraliter dicit Francis. in dicto suo singulari libello feudorum, parte prima quæstio. 8. in uersicul. sed hic cadit pulchra, & quotidiana dubitatio, quod licet feudo nouo concessio alicui cum clausula, ut habeatur, & possideatur per eum iure feudi antiqui, censeatur per hoc recipere naturam feudi antiqui, præposita potestate concedentis: tamen aliud est, si feudum antiquum cõcedatur cum clausula, ut habeatur iure feudi noui, cum alia, & diuersa sit ratio, ut ibi per eum, & sic non habet locum d. regu. Contrariorum eadem est disciplina: quem omnino uide. Et hinc recte dicit glo. in Clemen. 1. in uerb. obseruare, de sent. ex com. com. quod contrariorum non est eadem disciplina, ubi mens, & uerba resistent, & ad idem tendit glo. singu. in extrauagan. suscepti. in uerb. alijs ecclesiæ oneribus, de elect. cum dicit, q. dicta regula, qui sentit, procedit, nisi ex dispositione iuris uel hominis alius ad supportandum onera sit alitius, & idem mult. Bald. in l. si præses, in princ. quomodo & quando iud. & idem Bald. in d. l. non nudis, in fin. quod memori teneas mente, quia per præmissa reducuntur ad concordiam multa iura diuersimodè loquentia, quorum aliqua dicunt, contrariorum eandem esse disciplinam, ut iura in princ. allegata: alia dicunt, contrariorum eandem esse dispositionem, ut dict. leg. penul. & præall. §. illud, & l. fi. C. de fruct. & lit. expen. alia dicunt, contrariorum contrariam esse dispositionem, ut d. l. si. §. si. cum sim. alia autem dicunt, quod contrariorum contraria est ratio, ut d. l. fin. ff. de calum. cum sim. Sed concordantur modo prædicto. Hoc autē vo-

lo te non ignorare, nullum cōtrarium esse sine cōtra-
rio altero, vt bene declarat Chry. apud Gellium lib. 6. c.
1. vbi vide. Secundò argumentum ex hoc loco formatur
10 aliter sic. Positoj vno cōtrariorum in esse, remouetur re-
liquum. tex. est no. in l. si inter me & te. ff. de exce. rei iud.
& in l. Pomponius. §. sed & is, in fi. ff. de procur. & pul-
cher. tex. in l. hæc uerba ille aut ille, circa prin. ibi, aut dies
aut nox est. ff. de uerb. signi. cum sim. Ista enim duo sunt
contraria, scilicet quòd una & eadem res sit mea insoli-
dum, & etiam tua insolidum, quia duo non possunt esse
domini eiusdem rei insolidum: nec duo possunt eandem
rem insolidum possidere, l. si ut certo, §. si duob. cum ibi
sing. no. ff. commo. & l. 3. §. ex contrario, cum ibi no. ff. de
acquir. poss. Si ergo ponitur vnum, scilicet, q̄ res sit mea,
sequitur destructio alterius contrarij, scilicet, q̄ sit tua:
quia non potest esse mea, & tua insolidum, ut dixi. Et
ergo si per sententiam pronuncietur, quòd res sit mea,
censetur tacitè pronunciatum, quòd non sit tua, d. l. si
inter me & te, & præal. l. Pomponius, §. sed & is, in fin.
11 Vel potest formari ad idem sic. Quod alicuij conuenit,
id eius contrario non potest cōuenire: & habes exem-
plum quotidianum per Ciceronem & Boetium in Topi-
cis. vir legauit vxori usumfructum bonorum suorum,
is habebat vinum, oleum, & alia quæ vsu consumuntur:
quæritur an illa debeantur vxori, & decidunt, quòd nō
quia ususfructus vxori relictus est, non abusus: in istis au-
tem, quæ vsu consumuntur, non cōsistit propriè vsufruc-
tus, sed potius abusus: ergo &c. & pro hac decisione
optimè facit §. constituitur, Inst. de usufru. & l. r. 2. 3. 4. &
5. ff. de usu ear. re. quæ vsu consu. quod tenè menti. Iste
arguendi modus èt facit pro decisione illius q.quotidia-
næ, an delictum commissum in aurora, cum alter ab alte-
ro discerni potest, ante tamen ortum solis, dicatur com-
missum de nocte, vel in die: quod expedit scire propter
statuta diuerforum locorum, quæ grauius puniunt deli-
cta perpetrata de nocte, quam in die, in qua quæst.
multi multa dixerunt. Et quia materia est longa, re-
mitto te ad not. per Panor. & alios Can. in cap. si perso-
diens,

diens, de homi. & anno. per Bar. in leg. aut facta, §. tem-
pus, ff. de pœnis, & ad not. plenius per eundem Bart. &
Rom. in l. 1. §. hoc aut. ff. ad Sil. & ad no. per Bal. in l. Ti-
tius, §. Lucius. ff. de lib. & post. vbi pro decisione huius
quidetur casus fecidit eum, qui illic notat: q. id quod
fit de mane in aurora, dicitur fieri de die: & idem est de
mente Ang. in l. 1. C. de custo. reor. per d. l. Titius, ubi re-
curre. Sic etiam illud, quod fit de sero, dicitur fieri de
die, & non de nocte: quando agitur de pœna imponen-
da, vt sing. decidit Gandinus in tract. malef. in ti. de pœ-
reo. in uer. præterea pone contineri in statuto, &c.
& Alb. de Ros. in 2. parte statu. q. 19. quod nota, quia pos-
tè frequenter contingere. Hoc aut volo te scire, quòd
12 quædam t̄ non sunt propriè & immediatè contraria, sed
potius subdivisitiua primi generis: quorum natura est,
medium admittere, d. l. hæc uerba ille aut ille, §. subdivi-
sitiuorum: & in his, licet ad positionem vnus cōtrario-
rum sequatur remotio seu destructio alterius: tamen ad
destructionem vnus non sequitur positio alterius, d. l. si
inter me & te, & ibi Pau. de Cas. no. licet uideatur funda-
mentaliter non intellexisse, ut ex inf. dicendis patebit.
Vnde si in his destruitur unum contrariorum, quia scili-
ceter per sententiam pronunciat, rem non esse meam,
per hoc non sequitur positio alterius contrariorum, s.
q̄ est tua, nec hoc censetur tacitè pronunciatum, d. l. si in-
ter me & te, in fi. quia pōt esse tertij: & sic oppositū con-
sequētis stat cum veritate antecedentis, nec probat hoc
esse, quod ab hoc contingit abesse, l. neque natales. C. de
proba. cum sim. sup. loco proximo adductis. Sic èt non se-
quitur istud non esse album, ergo est nigrum. quia pōt
esse glaucū vel rubeum. Nec èt sequitur, Titius nō seder-
ergo ambulat, q̄ pōt accūbere, seu iacere, d. l. hæc uerba
ille aut ille, §. subdivisitiuorū, & uolūt Cicero & Boetius
in Top. nec èt sequit, nō est p̄do, ergo est bonæ fidei pos-
sessor, ut è gl. no. i. l. sed & si leg. §. scire, & ibi Pa. de Cas.
ff. de per. hære. sic èt iter uelle & nolle reperit mediū nō
velle, ut est gl. no. in l. j. x. scientiā, ff. de tribu. quam gl. de-
clarat Bal. in l. verbū, C. de fideic. & Bar. in Liam dubita-

ri, ff. de her. inst. & Inn. Io. An. Car. Pan. & DD. in c. prudentiam. §. 6. de off. deleg. & faciūt no. per gl. in c. in scripturis, in verbo plenē, §. q. 1. Quædam autem sunt propriè & immediatè contraria, aduersa, pugnantia, seu opposita, nec medium admittunt: & in his procedit hæc argumentatio à contrarijs ita benè negatiuè sicut affirmatiuè. Exempla horum si petas, collige ex infra dicendis. Esse sui iuris, esse alieno iuri subiectum, esse obligatum, esse liberatum, esse viuum, esse mortuum, esse liberum, esse seruum, & sic de infinitis alijs: in his enim necesse est ut si unum eorum negetur, alterum affirmetur, & econtrà, si unum eorum affirmetur, alterum negetur, pro quo faciunt ea, quæ habeantur & notantur per gl. Domin. Præpo. & alios in c. hospitalium, 32. distinct. ubi reperies bonam distinctionem, in illo articulo, An uno contrariorum existente bono, reliquum sit malum, & econtrà: & notata per Archid. in d. c. cum renunciat, & istud ni fallor uoluit Bald. post Iaco. in l. si maritus, j. C. de do. inter vir. & uxo. ubi dicit, quòd quædam sunt separata ita quòd contraria, & tunc per unum non inferuntur ad aliud per essentiam, sed benè per exclusionem, l. sed & si pupillus, §. si institoria, & ibi gl. ff. de institoria. Quædam autem sunt diuersa, ita quòd non contraria: & ista se nullo modo hânt inferre, id est, nec eserialiter nec exclusiue, secundum eum. Et his possumus dare propriam sedem seu locum à separatis, differentibus, seu diuersis: de quo dixi obiter s. loco proximo. Et hinc dixit no. Bal. in l. unica, in §. no. & 9. opposi. C. si fer. ext. emi se man. quòd illa propriè dicuntur contraria, quorum finis est contrarius, 13 & incompatibilis: illa autem quæ se compatiuntur in origine & effectu, non sunt propriè contraria, quibus ad de magistralem doctrinam Bal. in l. 1. C. de diuer. rescri. ubi pulchrè per eum de natura conexorum, separatorum, & contrariorum, quorum fines sunt diuersi, ut ibi p. eū. Et ex isto resultat aliud, uidelicet quòd licet copula uel sit cadere inter diuersa, ut est Gloss. in Rub. ff. de iur. & facti igno. & ibi Bar. & bona glo. in c. querelam, & ibi Pa. de sumo. tamen non uult cadere inter contraria seu inco-

passi-

LOCVS A CONTRARIIS, &c. 167
passibilia, & si ponatur inter contraria, resoluitur in distinctionem text. est not. in l. si Titio fundus, ff. de usufru. le ga. Et ibi hoc inducitur per Bar. ad multas quotidianas distinctiones ad quem remisisse sufficiat. Et uide quòd dicam infra, in loco à natura copulæ. Postremò uolo te scire, & memoriæ commendare, quòd licet uno contrariorum posito in esse remoueatur reliquum: iuribus sup. alleg. tamen uno contrariorum posito in potètia, non remouetur potètia contrarij quia eadem potètia potest se habere ad duo contraria, tex. est notab. in l. j. C. de fur. quã ad hoc notat Bal. in d. l. conuenticula. Quæ omnia commoda memoriæ tanquam pulchra, singularia, utilia, & quotidiana.

LOCVS A CORRELATIVIS.

- 1 Correlatiuum quid sit, & unde dicatur.
- 2 Posito uno correlatiuorum, ponitur & reliquum.
- 3 Statutum uel dispositum in uno ex correlatiuis, uidetur etiam statutum seu dispositum in alio.
- 4 Vno correlatiuorum destructo, destruitur & reliquum. Ad remotionem unius correlatiuorum sequitur remotio alterius.
- 5 Petitorium & possessorium sunt correlatiua.
- 6 Pater & filius, patronus & liberus, sunt correlatiua.
- 7 Lex correctoria uel pænalis in uno correlatiuorum uerificatur in alio, & nu. 9.
- 8 Correlatiuorum idem iudicium & disciplina. 10.
- 11 Dominus & uasallus sunt correlatiua & indicantur à pari.
- 12 Assassini qui dicantur.

Opportunè nunc se offert locus à correlatiuis. Cuius meminit Bal. in l. conuenticula, C. de epis. & cle. & DD. sæpè alibi, A quo sumptum argumentum est probabile, forte, uile, & multum frequens, & procedit constructione & destructione, quia in correlatiuis ex natura relationis, quæ requirit duo extrema in actu, necesse est, quòd

L. 4. aut.

aut utrunque sit verum, aut vtrunque falsum, secundum
 1 Bald. in dicta l. conuenticula. Correlatiuum enim ꝛ nihil
 aliud est, quàm duorum uel plurium ad inuicem mutua
 relatio: uel duorum aut plurium vltro citroque repræ-
 sentatiuum. Componitur enim correlatiuum ex dictio-
 ne Con, quæ exponitur pro simul, & hoc vocabulo rela-
 tiuum: & per consequens etymologia huius vocabuli Cor-
 relatiuum, importat idem, quod simul relatiuum, argu. l.
 Labeo, §. contractum, ff. de verb. sig. & l. reos, in princ. ff.
 de duob. reis. Et dixi notanter, duorum uel plurium, ad
 denotandum, q̄ correlatiuum ad minus constat ex duo-
 bus: sicut supra loco proximo dixi de contrario. Forma
 2 tur: autem constructiue sic. Posito ꝛ uno correlatiuorum
 ponitur, & reliquum gl. est no. in Cle. vni. in uerb. ater-
 naliter, de sum. tri. & frid. catho. Vt si pater est, filius est: si
 maritus est, uxor est: si venditor est, emptor est: si loca-
 tor est, conductor est: si actor est, reus est: si mandans est
 mandatarius est: si seruus est, dominus est: si patronus
 est, libertus est, & sic de similibus. Vel potest formari ali-
 3 ter constructiue sic. Statutum ꝛ seu dispositum in vno ex
 correlatiuis videtur etiam statutum seu dispositum in alio.
 tex. est notab. in l. fin. C. de indict. viduita, & in l. fin. ff. de
 accep. & in l. i. C. de cupre. libr. i. cum simi. Constructiue
 4 aut formatur sic. Vno ꝛ correlatiuorum destructo, destrui-
 tur, & reliquum: vel sic. Ad remotionem vnius correlati-
 uorum, sequitur remotio alterius. tex. est not. in d. l. fi. ff.
 de accep. quã ad hoc notant Bal. in Auth. si quas ruinas,
 C. de sacro. eccles. & tex. in d. l. i. & ibi Bar. & Io. de Pla.
 notat, & pulcher tex. in d. l. fi. C. de indi. vid. quã ad hoc
 notat Bal. in Auth. quas actiones, C. de sacro. eccles. &
 idem Bal. in l. nemo martyres. Quod vt euidentius appa-
 reat, aliquot adducam exempla quotidiana. Et in primis
 hinc est, q̄ ubi non est reperire petitorium, ibi etiã non
 5 est reperire possessorium, quia ꝛ possessorium, & petito-
 rium sunt correlatiua, & per hoc deciditur questio illa
 quotidiana: Aliquis pluribus añis soluit mihi par caponũ
 vel duos ducatos, modò recusat soluere: an mihi cõpetat
 possessorium, & sic interdictũ, & certè non. De qua quæ-
 stione

stione vide plenè per Cyn. in l. si certis annis, circa fi. C.
 de pact. & per Bar. in l. si. per illum tex. ff. quo bo. & per
 Panor. & Can. in c. peruenit, de censib. & in c. quærelam,
 de elect. & per Bal. in l. iubemus nulli, in princ. C. de sa-
 cro. eccle. & per eundem Bal. in d. l. hac edictali, §. his il-
 lud, in prin. C. de sec. nupt. & per Francis. in suo sing. li-
 bel. seu. par. i. q. 6. Hinc et est, q̄ sicut pater conuentus à
 filio emancipato habet priuilegium, ne teneatur ultra q̄
 facere potest, & similiter patronus si conueniatur à li-
 berto, l. sunt qui in id, in fi. cum l. seq. ff. de re iu. ita etiam
 econtra, si filius emancipatus conueniatur à patre, vel li-
 6 bertus a patrono: cum pater ꝛ & filius, patronus, & liber-
 tus sint correlatiua, & eadè sit ratio hinc inde: cum quili-
 bethorũ teneatur alterum egentem alimentare, l. si quis
 à liberis, §. si vel parens, & l. alimenta, ff. de lib. agn. & pri-
 uilegium debeat esse reciprocum, l. i. ff. quod quisq. iud.
 & ita notab. determinat Io. Fabri. Ang. Iaf. & DD. in §.
 sed, & si quis, Inst. de actio. Item per hunc arguendi mo-
 dum ex natura correlatiuorum dixit Iac. Butr. q̄ sicut fi-
 lius ex filio repræsentat personam patris, & succedit vna
 cum patre in hæreditate aui defuncti, §. cum filius, Inst.
 hære. quæ ab intesta. defer. cum sim. ita et auus represen-
 tat personam filij sui defuncti, & succedit nepoti vnã cũ
 matre defuncti, secundum eum, sed cõtrarium decidit gl.
 & post eam Bal. in Auth. defuncto, in prin. C. ad Tert. &
 sequitur Nic. de Vbal. in tract. suo success. ab intest. in 2.
 parte principali, assignans rationem diuersitatis, & quod
 7 fortius est, dicit hoc procedere in bonis undecunq̄
 questis, quod tene menti. Hinc et est, q̄ lex ꝛ noua cor-
 rigens in uno correlatiuorum, puta in uxore, intelligitur
 etiam corrigere in alio, & sic in marito. tex. est not. in
 preal. l. fin. C. de indict. vidui. & ibi hoc not. Bar. Ange.
 Iaf. & Doct. uolunt, Bal. Pau. de Cast. & Doct. in d. Auth.
 quas actiones, & Pet. de Anch. in rep. c. canonum, in 6.
 q. principali de const. & Io. Baptista in rep. l. omnes po-
 puli, in 9. fall. ff. de iust. & iure. Hinc etiã uidemus, q̄ lex
 corrigens in actore extenditur, ut etiam corrigat in reo,
 ut est gl. in l. per interuallum, ff. de iudicijs, & glo. in Au-
 then.

then. qui semel, in uerbo, per interualla 30. dierum, & ibi Salic. & Doct. C. quo. & quando iudex. præmissa tamen intellige uera, quando eadem est ratio in utroque corre
 8 latiuorum. Tunc enim ¶ dispositum in uno ex correlatiuis uidetur etiam dispositum in alio, iuribus præall. aliis secus. text. est notab. in l. curatorem, cum ibi nota. per gloss. Cyn. & Doct. C. de interdicto matri. & in l. fin. & ibi Salic. not. C. de rescin. uend. & habetur pulchrè per Ias. in l. transigere, C. de transf. & per eundem in d. l. fin. C. de indict. uidui. & hinc singu. dixit Benedictus de benedictis, in cons. 1. quòd licet dispensatum sit cum filio spurio, ut possit succedere parentibus suis, tamen uigore huiusmodi dispensationis, non poterunt parentes succedere filio spurio: quia non est eadem rō dispensandi cum parentibus sicut cum filio spurio, cum ipsi parentes deli querint, & non ipsi filij, c. nasci, in prin. § 6. dist. propter quod non ita faciliè princeps cum parentibus uerisimiliter dispensasset. Vnde, cum non sit eadem rō, dispositū in uno ex correlatiuis, non habebit locū in alio, d. l. curatorem, cum ibi not. maximè per Cy. Hinc èt est, q̄ licet familiaris domesticus, vel seruitor, non possit produci in testem pro domino, l. etiam, C. de testi. econtrā tamē dominus pro familiari domestico vel seruitore bene potest esse testis. ita singuliter dicit Salic. in d. l. etiam, & ratio diuersitatis est, quia primo casu producens potest im perare producto in testem, secundo non: & idem in similibus casibus dici potest, quod nota. & his consonant notata in additione decisōis 4. Capellæ Tolosanæ, ubi plenè tractatur materia, d. l. etiam. & quæadmodum lex noua ¶ correctoria loquens in vno ex correlatiuis, extenditur ad reliquum, ut supra dixi: ita etiam lex pœnalis loquens in vno correlatiuorum duntaxat, verificatur in alio, & fit extensio de vno ad aliud, quā eadem ratio militat in utroq; correlatiuorū, licet solū de altero correlatorū fiat mētio in cōstōne vel lege pœnali. ita no. uult Bar. i præal. l. si. p̄ illū tex. ff. de accepti. & idē Bar. Ang. Ias. & Doct. in d. l. fin. per illum tex. C. de indicta uidui. & idem Bar. & Ioan. de Plat. in d. l. 1. & Bar. & Pau. de Cast.

Cast. in l. cum lex. ff. de fideiuf. & Ang. Instit. de success. quæ fit. perbo. vend. in prin. & Bal. in d. l. nemo martyres. & idem Bal. in l. 1. in prin. C. de com. fer. manum. & Salicet. in l. 3. C. quæ res ven. non poss. & Fabianus, de monte S. Fauini in libello contractuum, in 2. quæst. principalij, circa fi. & Pan. in proœmio Decretalium, in quibus locis præfati DD. dicunt, q̄ statutum puniens uenditorem, punit etiam emptorē propter correlationem, quā eadem subest ratio in utroq; licet in statuto de emptore nulla fiat mentio. & consuluit Bar. ut ipsemet referet in d. l. si. C. de ind. uid. & est communis opinio Legist. ut dicit Pan. in c. quia clerici, de iure patro. In correlatiuis
 10 ¶ enim idem est iudicium, & eadem disciplina, ut quod statuitur in uno, intelligatur statutum & in alio, iuribus præall. & l. si cum dies. §. pen. ff. de arb. & l. uereres. ff. de act. emp. & l. cum emptor. ff. de rescin. uend. Et regula correlatiuorum est regula parium, secundum Bal. in l. cum te in Gallia, C. si cert. pet. De hoc tamen articulo uide plenius per Domi. & Philip. Francum in c. 1. de rép. ord. lib. 6. & per Pan. in c. 1. de locato, & p. Iaso. qui magistraliter loquitur in d. l. fin. C. de indicta uid. & per Fabianum loco prædicto, & magistraliter per Hypopolitum de Marsilijs in pulchra quæstione in l. si quis uiduā. ff. de quæsti. Hinc etiam est, quòd sicut propter delictum uasalli commissum in dominum, uasallus priuatur feudo, & utile dominium uasalli consolidatur cum proprietate domini: ut est casus in §. deniq; in tit. quæ fuit prima cau. ben. ef. amitten. in usib. feu. ita èt propter delictum domini commissum in uasallum, dominus priuabitur directo dominio, & illud consolidabitur cum utili dominio ipsius uasalli: ita dicit tex. in c. 1. §. domino com mitente, si de feu. fuerit controu. in usib. feudorum: & ibi Aluar. not. & tex. in c. uni. qual. dominus proprietate pri. & est gl. expressa in c. 1. §. item qui domino. in d. tit.
 13 quæ fuit pri. cau. ben. ami. Dominus. n. & ¶ uasallus sunt correlatiua, & iudicantur à pari, ut est text. pulcher iuncta gl. in tit. de forma fidei. in fi. & ibi Bal. Aua. & Doct. istud notant, & ualde exclamant: Et ita tempore nostro
 pra-

practicari uidimus in rege Franciæ quoad comitatum Flandriæ, & Arthesij quod commenda memoriæ. Hinc etiam est, quod sicut uasallus committendo feloniam, ut uocant, uel infidelitatem aduersus dominum, potest deficiente probatione per Dominum prouocari ad pugnam personaliter, nec admittitur per campionem secundum legem Longobardorum, & eius uigore, poterit dominus feloniam committens contra suum uasallum, putare eum cucurbitando, ut loquuntur, uel simile quid faciendo, prouocari ad pugnam seu duellum personaliter, nec admittetur uolens dare campionem, nisi in casibus per dictam legem exceptis: tex. est iuncta sua singulari gl. in c. non est consuetudo, in tit. de alie. feu. pa. in usi. feu. & ibi hoc not. Aluar. & Doct. ubi recurre. Hinc etiam dixi alias in q. de facto occurrente, q. licet c. pro humani, de hom. l. 6. graniter puniens mandantes hominem Christianum occidi per assassinos, sit pœnale & exorbitans, & non imponat pœnam assassinis seu madatarijs, tale turpe mandatum pro pecunia suscipientibus, sed duntaxat mandantibus. & fieri procuratoribus, debeat etiam quoad pœnam sibi locum uendicare in huiusmodi assassinis seu madatarijs, propter naturam correlatiuorum: ita quod prohibitum in uno censetur etiam prohibitum in alio, iuribus præal. quod si è uerum, sequitur q. cum tales sint à toto populo Christiano perpetuo distindati, ut habetur in d. c. pro humani, edito in concilio generali, poterunt impune etiam per priuatum occidi. & occidens, si de hoc accusetur & eos tales fuisse probauerit, absolui debet. sicut in simili dicit Bart. de bannito, quem impune licet offendere d. Lomnes populi, & hoc pro indubitato quoad mandantes tenet Dominic. in d. c. pro humani, circa fin. post Ang. de Peru. in consi. 14. Imò plus dicit ibi Domi. uidelicet, q. clericus tale crimen committens possit per iudicem secularem puniri, absque alia degradatione, ut ibi latius per eum, sed quod idem sit in ipsis madatarijs seu assassinis, nullibi aperte legi, nisi q. Ang. in d. consi. 14. hoc uidetur tacite sentire, non separando assassinos à mandatoribus quoad pœnam d. c. pro humani: sed

ni: sed eos simul miscendo, cum tamen i casu, in quo ipse consuluit grauius punierit assassinos quam mandatores: & idem sentit Bart. in l. non solum. §. si mandato. ff. de injur. & Sali. in rep. l. non ideo minus, in fin. C. de accus. Et ita ego, saluo meliori iudicio, putarem in practica obseruandum propter naturam correlatiuorum & exorbitantiam criminis, maxime in hæc prouincia, ubi quamplures pro obtinenda pecunia, & gratia magnatum, ad talia perpetranda pronissimi sunt, licet sit per quam durum, & licet sciam contrarium sentire Francisc. de Aret. subtilitatum principem in suo eleganti consilio 165. Sed homicida maxime sic qualificatus quod fecit semper expectet, l. 3. C. de epif. aud. & nihil iustius, quam necis artificem arte perire sua, multisq. grassantibus opus est: exemplo, l. aut facto. §. si. ff. de pœ. De his autem qui homines occidit pro pecunia, uide aliud per Bart. in l. non solum. §. si mandato, & per eundem in l. Cicero. ff. de pœn. & aliquid per Sali. in d. l. non ideo minus: & plenissime per Canon. in d. c. pro humani. Hoc tamen quod dixi supra dominum & uasallum iudicari à pari, limitatur singulariter uerum, qm eadem subest ratio in utroque, alias secus. Et hinc est, q. licet uasallus interficiens aliquem proditorie, priuetur feudo, & feudum aperiat domino, quando feloniam eum respicit, ea unico, in t. an ille qui inter. fra. do. tamen dominus interficiens aliquem proditorie non priuabitur proprietate ad instantiam uasalli, quia eius non interest, nec subest eadem ratio. Ita sing. decidit An. de Iser. omnium iudicio in feudorum materia maximus, & post eum Aluar. & alij in d. c. unico. Hinc et est, q. licet uasallus teneatur domino prestare iuramentum fidelitatis, non tamen contra dominum tenetur uasallo prestare iuramentum fidelitatis, ut sing. decidit Aluar. post alios per eum re-latos, in d. titu. de forma fidel. ad fin. Iacobinus libello feudorum, in illis uerbis, qui quidem inuestiri præstiterunt iuramentum fidelitatis, & c. ubi plures alias ponit di-sparitates, & Frâci s. libel. feud. par. 3. i uers. singulariter aduerte, qd tene mèri. Et hoc iudicasse, absq. sufficere

bet

bet iuuenibus. Qui autem latius instrui volet in hac materia correlatiuorum, uiderere poterit Baptistam de S. Blasio in suo singulari tractatu correlatiuorū. Vbi reperiet ultra centum casus, in quibus sibi locum uendicat regula correlatiuorum de qua supra. Reperiet etiam ultra centum fallentias, in quibus dispositum in uno ex correlatiuis non habet locum in alio correlatiuo. Ad quem breuitatis gratia remississe sufficiat.

¶ LOCVS AB EFFECTV.

- 1 *Argumentum ab effectu est probatio sensitiua, & quando procedit uel non nu. 7.*
- 2 *Ex efficacia effectus arguitur potentia cause efficientis. Exitus acta probat, & effectus denotat causam.*
- 3 *Vulneratus absque longo intervallo decedens presumitur ex uulnere decedere.*
- 4 *Animus presumitur ab effectu.*
- 5 *Vxor dicitur domina dotis.*
- 6 *Pena commensurari debet delicto.*

Preterea habemus in iure locū ab Effectus, à quo sumptum argumentum est frequens, forte, & multum est sicax: quia est ꝑ batio sensitiua, qua nulla est efficacior. Nam quærere rationem ubi habemus sensum, est infirmitas, seu debilitas intellectus, ut post Aristotelem & Auerroim dicit Bal. in Rub. ff. de rer. diu. & idem Bal. in l. 1. C. qui accu. non poss. & idem Bal. in l. si. C. de execu. rei iud. & Ang. in conf. 275, incip. Thema super quo consil. petitur tale est, circa fin. Et isto arg. ab effectu, utitur Imperator Iustinianus in proemio instit. in §. quorū utrāque uiam, in uerf. & bellicos, & ibi Ang. not. Isto argumēto et utitur Paul. Iurisc. in l. debitor, & ibi Pau. Cait. no. ff. ad Treb. Isto argumento utitur et summus Pontifex, in e. ubi periculū, in pri. & in e. fundamēta, circa me. de cle. li. 6. & de eo pro nunc recordor, gl. quā ordinaria uocant, facere mentionē in quatuor locis. Primo in Cano. quatuor, 12. q. 2. in gl. 1. ubi et est bon. tex. Secūdo in l. 3. C. de sū. tri. Tertiō in l. nullus uir dolo, ff. de reg. iu. & quarto in l. cuius effectus, illo eo. ti. Isto argō ab effectu utitur etiam

Et Bar. in rep. l. si is qui pro emptore, in 6. q. prin. ff. de v. suc. & Alb. de Ros. in 2. par. statut. q. 30. & Bal. in c. 1. in 6. q. in ti. quibus modis feu. amit. in usib. feudo. & Bal. in consilio suo 136. incipien. proponitur in 2. par. & idem Bal. in l. si pater puellæ. C. de inoff. test. & Salic. in l. 1. in fi. C. quando non pet. par. pet. ac. & Doct. in pluribus alijs locis, quæ commemorare magis haberet laboris, quā ingenij, & licet Bald. qui dicebatur, omnia scire & nihil ignorare, ut commemorat Roma. singulari 379. & Iason in l. 1. C. de summa trinitat. & fide. catholic. de hoc loco ab effectu mentionem non faciat in leg. conuenicula, C. de episc. & cler. ubi ponit plures alios locos legales; non est mirum: quia omnium habere memoriam, diuinitatis magis est, quā humanitatis, l. 2. post medium, C. de vet. iu. enucl. Et argumentum ex hoc loco potest for mari hoc modo. Ex efficacia ꝑ effectus arguitur potentia causæ efficientis. * Exitus enim acta probat & effectus denotat causam, l. rem non nouam, circa si. C. de iudic. & d. §. quorum utramque uiam, & præall. c. quatuor, in quibus iuribus ponuntur exempla, & gratia euidentioris intellectus addo aliud exemplum quotidianum, ut ꝑ si vulneratus absque longo intervallo decedit, presumitur ex uulnere decedere: & sic presumitur uulnus fuisse lethale, arguendo ab effectu; nisi ex aduerso allegetur & probetur, quod mors secuta est ex adiuncta culpa uulnerari. Ita singulariter determinat Bal. in d. c. 1. in 6. q. Et sequitur ibi præpos. idem etiam uult Angel. de Aret. in tract. maleficiorum super illis uerbis, & ex dictis uerbis mortuus fuit, & c. ubi etiā exemplificat de multipli culpa vulnerati, ut quia non adhibuit medicum, uel tardē adhibuit, uel adhibuit imperitum, uel ei non obediuit, uel cum uxore aut alia muliere concubuit, & idē uoluit notab. Bal. in l. qui occidit. §. fin. ff. ad leg. Aquil. & idem Bal. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. mar. & Felin. in c. presbyterum, de homic. & Hypp. de Mar. in l. nihil in terest, ff. ad leg. Corn. de sicar. quod commenda memorie, quia habui de facto, q. potest quotidie occurrere in practica. Hięc etiam singula. dicant Bald. & Ang. post Cyn.

ADD.
* Efficac.
E: no. q.
effectus se
quitur suo
am causā
l. generalis
ter, C. de
episc. &
cler. P.
Prat.

Cyn. & Iac. in 1. consti. Digestorum in fin. uerb. per illud
 4 text. quem not. pro argumēto ab effectu, quod † animus
 præsuntur ab effectu. & ergo si statutum dicit, q. si quis
 studiosè percussit, puniatur tali pœna: præsuntur stu-
 diosè factum, nisi ex aduerso animus defuisse probetur,
 & alleg. Bal. ad hoc l. 1. C. ad Corn. de sic. quæ iuncta
 sing. gl. 2. hoc optime probat. quod not. Hinc etiam ho-
 mo qui irrationabiliter uiuit & contra decentiam ciuile
 ab effectu potest appellari bestia: ut notat gl. in uerb. de
 5 centi. in Auth. de mona. in princ. col. 1. sic † uxor dicitur
 domina dotis, & habere possessionem quoad effectū re-
 stitutions, quæ ei fieri debet sol. matr. l. in rebus, C. de
 iur. dot. licet constante matrimonio, maritus sit domi-
 nus dotis quoad effectum uendicationis, l. doce ancillā,
 C. de rei uend. Et istis denominationibus plerūque uti-
 tur Theologi, qui ex similitudinibus uitæ nūc homines
 porcos, nunc græcos appellant, & ad præmissa bene facit
 §. sed sui, cum ibi not. Institut. de hæc. qual. & diff. & l. li-
 tib. iuncta gl. in uerbo restituantur, in fi. C. de agric. &
 cen. lib. 11. Hinc etiam est, q. ex genere pœnæ regulari-
 6 ter arguitur maioritas delicti, quia † pœna debet com-
 menfurari delicto, c. non afferamus, 24. q. 1. & in Auth.
 ut fra. filij, §. quia uerò. Hoc tamen fallit interdum in ca-
 sibus, in quibus pro minori delicto maior imponitur pœ-
 nā propter frequentiam delicti, uel inclinationem ho-
 minum ad illud committendum, ut retrahantur: Ita dicit
 gl. not. in c. admonere, 33. q. 2. & gl. in c. proposito, 27. q.
 1. Hoc tamen aolo te ignorare, quod in his quæ respi-
 7 ciunt effectum † procedit istud argumentum: in his au-
 tem, quæ respiciunt originem, argumētum ab effectu nō
 procedit, quod declara per exēpla, ut not. declarat Bart.
 in l. constitutionibus. ff. ad muni. & in nec ei. §. fin. ff. de
 adop. & faciunt eleganter not. per Panorm. in c. de uxore,
 de sepul. ubi recurre. Aduerte etiā, quia effectus, seu
 euentus noxius nunc demum attenditur, quando proce-
 dit à causis proximis & immediatis: non autem quando
 procedit à causis remotis, quæ potius sunt occasio;
 quàm causa immediata: tunc enim euentus uel effectus
 non

nō attribuitur illi principio remoto, sed causis propin-
 quioribus, l. si mulier, iuncta gl. in uerb. utilis in fi. & ibi Al-
 ber. not. ff. rer. amo. & l. scripturæ. §. si. ff. ad leg. Aquil. &
 sic tunc non procedit argumentum ab effectu. Ita sing.
 dicit Bal. in conf. 136. circa fin. in pulchro & quotidiano
 casu, ad quod etiā eleganter not. per gl. & Henr. Boich.
 inc. de cætero, de homi. & not. per Hippol. in d. l. nihil in-
 terest, & not. per Fran. de Aret. in conf. 147. incip. uisā
 consultatione, in 2. dub. quod tene mēti. Et hæc de causa
 efficiēte, & eius effectu dicta sufficiant: quib. adde ea,
 quæ dicā infra in loco ab autoritate, circa princ. De cau-
 sa autem materiali causante, & causata, formali & finali,
 uide per glo. & Docto. in l. 1. C. per quas pers. no. acq. &
 supra in loco à minori & in loco à defectu formæ, & in-
 fra in loco à uirtute finis, & aliquid per Bal. in l. 1. in 27.
 opp. C. quan. non pe. par. pet. acc. Illud autem certum
 est quod ad plenam notitiā causati, requiritur notitia
 suæ causæ, l. 1. in pri. & ibi notatur per Angel. ff. de iust.
 & iur. & ubi pendet causa, pendet & causatum, l. sed & si
 quis. §. interdum. ff. de usufru. cum sim. De uirtutibus au-
 tem & operationibus causarum uide plenius per Cice-
 ronem, & Boetium in Topicis, ad quos te remitto.

¶ LOCVS AB EFFECTV EORVM QUÆ
 simul requiruntur ad esse.

- 1 Quando plura coniuictim requiruntur ad esse rei, uel proba-
 tionis, non sufficit alterum esse, uel probari cum nu. seq.
- 2 Impetrans rescriptum, uel offerens libellum tenetur probare
 causam expressam in rescripto &c.
- 3 Petens se admitti ad actum ut talis, debet probare se talem.
- 4 Responso, quæ sit positio, solū refertur ad id, super quo prin-
 cipaliter sit positio, & non ad enunciativè narrata.
- 5 Actus requisitus cum aliqua qualitate, non ualet sine quali-
 tate. Clausula illa, super præmissis omnib. & singulis peto mihi
 ius dici, &c. quos habeat effectus & nu. 8.
- 6 Iudex non potest condemnare ex apta causa, quando actum est
 ex ineptia.

Nunc subnectamus locum ab effectu eorū, q̄ simul requiruntur ad esse. A quo sumprum argumentum est forte, frequēs, & valdē vtile: & huius loci meminit Bald. in l. conuenticula, C. de episc. & cler. dicens eum esse multum not. in materia probationis. Et formatur argumētū ex hoc loco, hoc modo: Quando ꝑ plura coniunctim requiruntur ad esse rei vel probationis, non sufficit alterū esse probari, tex. est not. in l. vnde etiam, §. hoc autem, vers. itaque, & ibi glo. ff. de iti. actuque priua. & tex. in l. Fulcinius, §. cum hoc, & ibi Bar. ff. qui. ex cau. in pos. eatur, & tex. in l. habebat, in princ. & ibi no. per Doct. ff. de inst. & tex. in l. si per alium, §. docere, & ibi Pau. de Cast. & Ias. nor. ff. ne quis eū, qui in ius voc. & facit tex. in l. 2. §. quod diximus, cum ibi not. per Bar. & Doct. ff. si quis cau. Et hinc est, q̄ ꝑ impetrans rescriptum uel offensū bellum, tenetur probare causam uel demonstratiōē expressam in rescripto vel libello, quando intentio impetrantis, vel libellantis principaliter fundatur super illa causa uel demonstratiōe, ita not. dicit Inno. in c. ex parte abbatis, de priuil. & sequitur ibi Panor. dicens: hoc bene notandum, quia sēpē venit in practica, & hoc dictū referunt, & sequuntur Pau. de Cast. & Ias. in l. interpositas, C. de trans. dicentes hoc perpetuō tenendum menti, quia pōt in facto frequenter contingere. Hinc ē est, q̄ si impedior venire ad certum locum, non sufficit docere de impedimento, vel q̄ impedimētum suberat quare venire non poteram, sed necesse est, q̄ doceā me fuisse paratum ad eundem, & q̄ iuissē, nisi per tempestatē, uel aliud impedimētū legitimū impeditus fuissē: & de hoc protestet. Ita sing. probat tex. in d. l. 2. §. quod diximus, & tex. in l. qui comatus, in prin. ff. de re milit. & vtrobiq; id no. Bar. & volunt not. Inn. Pan. & Can. in c. ex transmissa, de præscr. & DD. sēpē alibi: quod tene perpetuō menti, quia est quotidianū in practica. Hinc ē est, q̄ ꝑ perens admitti ad aliquē actū ut talis, debet probare se talē, aliās nō admittitur: tex. est not. in l. non ignorat, Et ibi DD. C. qui accu. non poss. & ergo volēs admitti ad retractum ex vi statuti, uel consuetudinis, vt & tāquā cō-

fors,

fors, vel agnatus, debet probare se esse talem, aliās nō admittitur. Ita fin. decidit Pau. Cast. in cōf. 69. in antiq. in c. super eo vero quod queritur: & sequitur Alex. in cōf. 60. 2. vol. quod tene menti, quia pōt quotidie seruire in practica. Hinc ē est, q̄ si aliquis sit accusatus de percussione cum sanguinis effusione, uel de percussione facta cum armis, vel de nocte: licet contra eum probeatur percussio, si tamen non probeatur qualitas libellata, scilicet sanguinis effusio, cum armis, de nocte, vel similis, debet reus absolui, quando alia pœna imponitur per statutum pro simplici percussione, & alia pro percussione qualificata, & ad illam concluditur: licet posset nouus processus inchoari super simplici percussione. Ita no. dicit Cy. post Iac. de Arc. in l. p. C. de prob. & ibi Pau. de Ca. vers. & istud inducitur Sal. & Doct. & volunt Ant. de Butrio. Io. de Imo. Pan. Fel. & alij Doct. Can. in c. licet causam, de proba ubi recurrit. Hinc etiam est, q̄ constitutio apostolica tollens pactum, uel statutum, non censetur tollere pactum uel statutum iuratum, uel alia qualitate uallatum: & est ratio, quia plus potest hoc tale, quam cum simplex: de hoc sunt duæ gloss. singulares, vna in c. cum non deceat, in uerb. effectus, circa fin. de elect. libro 6. alia in Cle. dubitū, circa si. super uerb. pacta, de sepul. & ibi Doc. & ita sing. decidit Alb. de Ros. in 1. parte statut. q. 16. in si. & Rom. sing. sing. 8. & Ludo. in repe. l. si verō, §. de viro, in 23. fal. ff. sol. mat. & Pan. in c. constitutus, de rescri. & Doct. sēpē alibi: quod tene menti. Hinc etiam est, q̄ lex, uel statutum puniens vnum delictum, & præsupponens alium, non includit illum, in quo non verificatur delictum præsuppositum quasi qualitate seu uno ex requisitis deficiente, tex. habes iuncta gl. in l. mancipia, C. de serui. fugi. & ibi istud valdē commendat Iac. But. illam gl. ē reputat unicam, & sing. in iure Rom. sing. 493. incip. statutum: & Soc. in cōf. 55. ubi omninō urde. Hinc ē est, q̄ aliter ꝑ procedendum est contra clericum simplex homicidium, uel aliud delictum committētem, & aliter cōtra clericum committētem homicidium uel aliud delictū qualificatum: ut valdē singulariter deducit Pano. in c. et si cle-

M 2 rici,

rici, de iud. & Petr. de Ancha. in rep. reg. ea quæ sunt, in
 12. q. circa fi. & in q. 19. de reg. iur. lib. 6. & Dominicus in
 cap. pro humani, de homic. eo. libr. & Io. de Ana. & Felin.
 in c. 1. de homic. in antiq. & DD. sæpè alibi: quod tene
 menti, quia occurrit quotidie in practica: licet per quos-
 dam cæcos iudices ecclesiasticos malè obseruetur. Hinc
 etiam est, q̄ quando positio qualificata est in parte falsa,
 potest cum bona conscientia in totum negari, nec incur-
 ritur per hoc periurium: ita dicit glos. ualdè notabilis
 * in cap. 2. in verb. absque rationabili, de confes. libro 6.
 & glo. in c. 2. in verbo sigillatim, de testib. eod. libro, &
 uult Panor. in c. vnico, de plus petit. subiungens ratione:
 quia uidetur aliud factum, & idem reperio sentire Ioan.
 And. in reg. nullus pluribus, de reg. iur. lib. 6. in Merc. &
 est originaliter dictum Spe. in tit. de posi. §. 7. ver. 11. ubi
 etiam sing. dicit, q̄ responsio † quæ fit positionibus, so-
 lum refertur ad id, super quo principaliter fit positio, &
 non ad enunciatuè narrata: Vnde si positio habet, q̄
 mutuari Titio X. cuius tu es hæres: & tu respondes, cre-
 do, per hoc non uideris confiteri te hæredem Titij, sed
 solum mutuum: & hoc dictum refert, & sequitur Math.
 in not. suo 34. quod tene menti, quia est frequens, &
 quotidianū in practica. Hinc etiam est, q̄ si ad validitatē
 actus requiritur iuramentum cum tactura scripturæ, si
 præstatur iuramentum sine tactura scripturæ: non est sa-
 tis factum dispositioni, de hoc sunt duæ gloss. not. una est
 in c. ut circa, in verb. præstato, de electio, libr. 6. & alia est
 in Clem. 1. de hæ. quas ad hoc not. Corset. in sing. suo
 270. Hinc etiam est, q̄ ubi lex, uel statutum pōderat scie-
 tiam actus respectu certæ qualitatis, ille non dicitur sci-
 re, qui scit actum, & ignorat qualitatem. Ista est deci-
 sio gl. no. in c. concertationi, in verb. sciuerit, de appellat.
 lib. 6. quam ibi commendat Dom. dicens eam notandam
 pro statutis imponentibus pœnam scienter receptanti-
 bus bannitum, & non reuelantibus: nam receptans ban-
 nitum, nisi sciuerit illum bannitum esse, non incurret pœ-
 nam, ut ibi latius per eum, & idem uult Bar. in l. omnes,
 2. C. de agr. & cens. lib. 1. Et per hæc, & alia singul. dicit
 Barba.

*AD D.
 * Notabi
 lis. Nota
 ex d. glo.
 casus, q̄-
 bus non
 est positio
 nibus re-
 sponden-
 dum P.
 Prat.*

Barba. in c. cum vigesimum, de offi. deleg. se in contingen-
 tia facti consuluisse, q̄ cum Bononiæ esset facta constituti-
 tio, q̄ loquens cum rebelle puniatur pœna mortis, & fuis-
 set inquisitum contra quendam, quod fuisset locutus
 cum rebelle: quia tamen in illa inquisitione nō fuit articu-
 lum nec probatum, quod sciuit illum rebellem, q̄ debe-
 bat absolui, & non condemnari: & hanc decisionem re-
 fert, & sequitur Corset. in sing. 328. quod tene perpe-
 tuò menti, quia ualet ad multa. Hinc etiam dicit singul.
 Io. And. in d. c. pro humani, in Nouel. se liberasse quendam
 prælatum à pœna illius cap. quod loquitur de Christiano
 assassinato. nam erat probatum contra prælatum, q̄ se
 eerat per assassinos occidi quendam hominem, sed quod
 ille homo assassinatus fuit Christianus, non fuit probatū:
 & sic non erat probata qualitas requisita per d. cap. pro
 humani. Vnde ille prælatus euasit à pœna illius c. secun-
 dum eum ibidem: quod dictum tanquam iuridicū sequi-
 tur ibi omnes Doct. posteriores, & Bal. in l. si quis non di-
 cam, C. de epif. & cle. & Doct. sæpè alibi, quod tene men-
 ti, quia est singulare, & quotidianum. Et ratio istius, &
 multorum aliorum supra commemoratorum est: quia
 † ubi requiritur actus cum aliqua qualitate, non sufficit
 actus sine qualitate, d. §. cum hoc, & cap. ab eo, iuncta gl.
 de elect. lib. 6. cum simil. & ubi qualitas est causa alicuius
 effectus, puta pœnæ inferendæ, non sufficit probare fa-
 ctum, nisi præcisè deducatur, & probetur qualitas, l. non
 solum. §. sed ut probari, & ibi Bar. ff. de no. ope. num. l. ma-
 trem, & ibi Bal. C. de proba. glo. & Aug. in l. eum actum,
 ff. de neg. gest. & Pan. in c. in præsentia, de proba. & faciūt
 not. per Alb. de Ros. in l. spadonem, §. qui liberatus, ff. de
 excu. tu. Imò (quod fortius est) si canon, uel lex ad per-
 ditionem priuilegij uel incurtionem pœnæ requirit duas
 qualitates, requiritur concursus utriusque qualitatis,
 gloss. est de hoc sing. in Clem. 1. in verb. publice, & perio-
 naliter, de uita, & honest. cler. quod tene menti. Sic etiā
 ubi qualitas est causa delatæ iurisdictionis, non sufficit ad
 factum, nisi adsit qualitas, ut est text. iuncta sua sing.
 gl. inc. 1. de offic. del. libr. 6. & ibi tangitur per Doctor.

& per Innoc. Pan. & Doct. in c. cum sit generale, & in c. si clericus, de fo. comp. Potest etiam assignari alia ratio in prædictis: quia effectus condemnationis est diversus propter qualitatem, Unde nisi fiat detractio qualitatis pendente iudicio, iuxta doctrinam auream. l. in delictis. §. si detracta. ff. de nox. acti. non poterit sequi condemnatio: de quo vide plenissime per Bart. in l. denunciaste. §. quid tamen. quem legit. sub l. qui vxori. ff. de adul. & late per Sali. in l. tutoris, C. ad legem Jul. de vi. & per Hipp. de Marf. in sing. 187. Et pulchre per Pau. de Cast. & Iaf. in d. l. si per alium. §. docere. & per Fel. in c. 2. de recri. & p. Can. in d. c. licet causam, & latissime per Gandinum in tract. suo malef. in tit. de pen. reor. in vers. ultimo circa. & per Alb. de Ros. in 2. parte statut. q. 44. & per Ang. in l. quid ergo. §. poena grauior, versio. sed si causa. ff. de infra. Ex cuius dictis habentur duæ limitationes ad præmissa. Prima est, ut præmissa non procedant, quando per qualitatem non alteratur actio. Secunda est, ut præmissa non procedant, quando vna actio continetur sub alia: quem omnino vide. Vide et Bal. referentem plura motiua pro & contra, in d. l. 2. C. de proba. & in l. & si seuerior, C. de quib. cau. infra. irro. Ex cuius dictis habetur alia & tertia singularis limitatio ad præmissa, videlicet, quod præmissa procedunt, nisi in libello accusatorio sit posita illa 7 ¶ clausula in libellis poni consuetæ, super præmissis omnibus & singulis peto mihi ius dici, & iustitiam ministrari, quæ distinguit qualitatem a facto, ita quod altero probato obtinebitur in eo, secundum eum, quod est menti tenendum. Circa quod volo te scire, quod dicta clausula super præmissis omnibus & singulis peto mihi ius dici, &c. habet alium maximum, & singularem effectum: nam si in libello concludente in possessoriõ, narratione facta de respicientibus possessorium & petitorium, subiciatur dicta clausula: tunc probato petitorio, & non possessorio, poterit virtute dictæ clausulæ ferri sententia in petitorio. Ita singulariter dicit Ioan. Calde. & post eum Panorm. in c. cum dilectus, de ord. cog. & Ioan. de Imo. in c. cum ecclesia, circa fi. de cau. pos. & in c. cum Io. de Imo. in l.

in l. si cuius nulla, & in l. in summa, ff. de re iud. & Bal. in l. incerti, circa fi. C. de interdi. & Fel. in c. licet heli: circa fi. de simo. & Alex. de Imo. in l. 2. §. prius, in fi. ff. de vulg. & Ang. & Iaf. in §. omnium, Insti. de actio. & Soci. in col. 128. inci. iustissime iudex, in princ. & ergo tu sis cautus, ut nunquam omittas eam ponere in libello per te faciendi: quia uidi plures succumbere ob omissionem dictæ clausulæ, capta per eos inepta conclusione, quia non succubuissent, si dictam clausulam in conclusione posuissent: quod etiam uult Pan. in d. c. cum dilectus, & reputat ualde not. & tanto magis sis cautus, quia in bene, & aptè formando conclusionem facilliter errat, qui naturam actionis ignorat. Propter quod contingit plures succumbere, l. 1. cum ibi nota. per gl. sing. ff. si men. fal. mo. dixit, & c. examinata, cum ibi no. per gl. & Can. de iud. Scias tamen ¶ quod dicta clausula, quantumcunque uilis sit, nõ operatur effectum suum, quando contra generalitatem libelli, in quo dicta clausula adiecta est, reperitur exceptum, & petitum fieri specificationem: Ita singu. decidit Alex. de Imo. post Bal. Ang. & alios per eum relatos in consil. 121. 1. vol. ubi plura bona dicit. Scias etiam, q. ubi 9 cunque ¶ apparet malè esse actum ex vna causa, apparet tamen ex actis, quod ex alia causa benè potuisset agi, nõ potest iudex condemnare ex illa apta causa: sed debet reum absoluerè referuando nihilominus in sententia parti ius agendi sibi cõpetens ex alia cã apta. de isto est tex. ualde sing. in l. Bebius, ff. de pact. dot. quem text. ad hoc no. Bal. in authen. sed & si quis uer. in contrarium allegabatur. C. de secũ. nup. & illum tex. Bald. semper habuit in ore, ut refert Ang. in l. Claudius, ff. qui po. in pig. hab. & Corfe. in sing. 159. est etiam bonus tex. in d. c. examinata, & faciunt not. per gloss. & Doctor. in d. l. 1. ff. si men. fal. mo. dixit: quæ omnia memori teneas mente tanquam pulchra, utilia, singularia, & in practica frequentissime occurrentia.

¶ LOCVS AB ABSVRDO.

1 Arguementum ab absurdo validissimum.

2 Non est asserendum, dicendum, vel faciendum id, aut simedum

M 4 ille

- ille intellectus, ex quo sequi posset absurditas, inhumanitas scandalum, uel inconueniens.
- 4 Dispositio generalis siue legis, siue statuti restringenda ad uindictam absurdum.
 - 5 Dicitio plus, ad quantitatem modicam refertur.
 - 6 Verba simpliciter prolata restringi debent ad id quod est ratio nis, ne sequatur absurditas, uel inhumanitas.
 - 7 Regula, quod ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, limitatur.
 - 8 Absurdum quid sit.
 - 9 Aequum illud est, cuius contrarium est absurdum.
 - 10 Argumentum ab absurdo tollitur, si absurdius sequatur.

AB hoc loco, quem ab absurdo, seu a vitiatione absurditatis, inhumanitatis, scandali, uel inconuenientis, iurisperiti appellant, de proprio argumentum est ualidissimum: cum sumatur a discretionem naturali. & huius loci meminit Baldus in lege conuenticula. Cod. de episc. & cler. & idem Bal. in l. Pomponius, 2. ff. de neg. gest. & Io. And. in reg. pro possessore, in regul. in toto, in regul. mora. & in reg. qui scit, de reg. iur. li. 6. in Merc. & Hyp. de Marf. in singul. 151. & gloss. in l. 1. in uerbo, eundem iudicem, ff. de quibus rebus ad eundem iud. cat. Et eo utuntur tam legum quam canonum conditores, Iurisperiti & Doctores in diuersis locis, ut ex infra dicendis patebit. Et in primis isto argumento ab absurdo utitur Imperator in l. fin. C. de auct. prelat. & in l. unica. §. pro secundo, C. de cad. toll. & in l. si quis iusiurandum, & in generaliter. C. de reb. cred. & i §. si. Inst. qui & ex quib. cau. ma. pos. & sepe alibi: Hoc argumento et utuntur canonum conditores in diuersis locis, ut patet in ca. uenerabilem, & in c. in genesi. de elect. & in c. ex ore, & ibi Pan. no. de priu. & in c. solite. & ibi etiam Pan. no. de maio. & obe. & in c. cum inter, & ibi similiter Pan. not. de except. & in c. quemadmodum, & ibi etiam Pau. de iure iur. & in c. dudum, & ibi gl. & Domi. no. de preben. lib. 6. & in c. cum satis, de offic. archi. & in c. clericos, de offic.

offici. & sepe alibi Hoc argumento etiam utuntur Iurisperiti in diuersis locis, ut patet in l. 1. unde queritur. ff. de publi. & in l. nam absurdum, iuncta l. preced. ff. de bon. lib. & in l. obseruare. §. si. ff. de offi. procon. & in l. si quis ex argentarijs. §. fin. ff. de eden. & in l. cire oportet. §. aliud, & ibi Bal. no. ff. de excu. tur. & in l. siue hereditaria, in fin. de neg. gest. & in l. 2. §. sed si agant, & in §. sed & si dubitetur, ibi, alioquin. ff. de iudic. & l. Offilius, in uer. pone inquit, & ibi gl. perpendit. ff. de leg. 3. & in l. furti. §. pactus u. ff. de his qui not. infra. & in l. eum qui xdes, ff. de usucap. & in l. ita uulneratus. ff. ad leg. Aquil. & in l. Pomponius. 1. in uerf. ceterum. ff. de neg. gest. & l. aliud. §. fin. ff. de reg. iur. & in l. in ambigua. ff. de legib. & sepe alibi. Eo etiam utuntur Doct. in diuersis locis, & in primis Pan. ad singularem effectum in eleganti sua dispu. incipien. episcopus & quidam rector. item Petrus de Anch. in conf. 179. incip. prima facie, in pulchro casu, quem refert & sequitur Felin. in c. si. de prelatum. Eo etiam utitur Bal. in conf. 2. 1. uolu. & idem Bal. in Aut. sed nouo iure, in fi. C. de episcop. & cler. ubi per hoc decidit notabilem & quotidianam quaestio. quam ego uidi de facto in ecclesia Niuellesi, & Doct. sepe alibi. Ex quibus patet, ualidissimum esse argumentum ab absurdo ad interpretationem cuiusque dispositionis. Et procedit argumentum sumptum ex hoc loco, etiam si non allegetur autoritas, ut inquit Panor. in c. iniustum, dere. perm. nec mirum, quia limitur a discretionem naturali, ut supra dixi. Et formatur hoc modo. Non est asserendum, dicendum, uel faciendum id, aut sumendum ille intellectus, ex quo sequi posset absurditas, scandalum, uel inconueniens. Debet enim quaelibet dispositio sic intelligi, ut nulla sequatur inhumanitas, uel absurditas, quae uitanda est, iuribus supra alleg. & hoc modo, isto argumento utitur subtiliter Io. An. in reg. cui licet, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. contra Archidi. ad eliciendum uerum intellectum, c. nemo contemnat, 1. 1. q. 3. quem omnino uide. Eo etiam utitur idem Io. Andr. in d. reg. in toto, dicens esse bonum modum arguendi

Huic

3 Hinc etiam est, q̄ excusatur † nō obtemperans mandato superioris, quando ex hoc sequeretur absurditas, scandalum, uel inconueniens, tex. est not. in c. si quando, de rescri. & in c. cum teneamur de præb. & ita singul. uolunt. Car. Io. de Imo. Feli. & Doct. in d. c. si quando, & idē Feli. in c. 2. illo eo. tit. & habetur pulchrè per Card. in conf. 142. incipi. Sanctissimus dominus noster, & Roma. rep. l. si verò, §. de viro, in 7. fallen. ff. sol. matr. quod tene mentem, quia est quotidianum. Et uide omnino quod dicam infra in loco à plenitudine potestatis. Hinc etiam est, q̄

4 pro † uitanda absurditate, restringenda est generalis dispositio. tex. est not. in l. 2. C. de noxa. act. & in l. ut gradatim. §. 1. ff. de muneribus, quod habet locum in dispositione statutaria, ut est tex. secundum unam lecturam in d. l. 2. & uult not. Bar. in repet. l. omnes populi, in 6. q. principali post pri. ff. de iust. & iur. & sequitur Pan. in d. c. solitæ, in quibus locis per hoc decidunt, q̄ licet statutum generaliter disponat, q̄ quicumque extraxerit sanguinem in platea, puniatur poena manus: barbitonsor tamen, qui extraxit sanguinem in platea phlebotomiâ faciēdo, non punietur poena statuti: licet ex generalitate uerborum comprehendere uideatur: nam restringēda est illa generalitas, ne absurdum uel inhumanum sequatur. Absurdum enī & inhumanum esset, dicere barbitonsorē poena statuti teneri, cum in eo nō possit argui dolus. Statutum autem intelligit̄ de extrahente sanguinem in platea dolosè, & cum iniuria alterius, & ita etiam uult Bar. in l. non dubium, C. de legibus, & idem Bar. in l. 1. in fin. C. de agric. & cens. lib. 11. & Bal. in l. benignius, in prin. ff. de legib. & idem Bal. in l. Gracchus, C. de adul. Verba enim legis non debent captari, l. penul. ff. ad exhib. quæ est ad hoc not. & istud est uerum, etiam si præcedat aliud statutum generale, quo cauetur, quod uerba statuti intelligantur præcisè, & ad literam, sine ulla interpretatione, sub maxima poena. Et istud est, quod faciebat dubium, & propter quod barbitonsor erat in maximo periculo, dum quæstio fuit de facto Bononiæ: tamen propter absurditatem uitandam fuit indicatum pro barbitonsore.

fore, & rectè, ut refert Alb. de Ros. post Iaco. Butr. in l. q̄ uis, ff. de in ius uo. & Ias. in d. l. non dubium: quod tene mentem. Hinc etiam dicit Bal. in l. data opera, C. qui accu. non po. & Pau. de Cast. l. 1. ff. de legib. & idem Pau. de Cast. in l. 1. C. ubi sen. uel da. & in l. 3. C. de epis. au. & in d. l. non dubium, & gl. in l. & si seuerior, sup uerbo, certis rationibus, & ibi Bal. & expressius Pau. de Cast. C. ex quibus cau. infa. irrogatur, & Cæp. in cau. 18. & 19. secundum numeros meos, quod statutum generaliter & indistinctè disponens, quod homicida poena capitis puniatur, restringi debet ad dolosè occidentem, nec habet locum in eo, qui per lasciuia, uel perulatiā aut culpam occidit: & multò minus in eo qui sine culpa occidit: & sic restringitur statutum, ut non sequatur absurdum, & idem uult Alex. de Imo. in conf. 102. 3. uol. in cip. domini redemptoris, & c. super eo de quo queritur, & c. & Pau. de Cast. in conf. 192. incip. in Christi nomine amen, in causa in carceratorum, in anti. & Cæpola in cōf. 30. & Io. An. in d. regula. Pro possessore, & habetur late hoc per Ias. in l. in actionibus, ff. de in litem iur. quod tene mentem, quia est quotidianum, & uidi sepius de facto. Hinc etiam singulariter dicit Albe. de Rosa. in prima parte statutorum, q. 173. quod stante statuto, quod habens centum in bonis uel plus, debeat tenere equum, & arma ad cōmodum communis, licet dictio † plus ad modicam quantitatem referatur. l. hæc adiectio. ff. de verb. sign. tamen in dicto statuto non sic capietur, ne sequatur absurditas: scilicet q̄ habens 20. milia non teneatur tenere equum & arma, contra mentem statuti: cum ratione diuitiarum huiusmodi onus imponatur, ut ibi latius per eum, & sequitur Iason in l. & si post tres, ff. si q̄s capto. quod est memorie commendandum. Hinc etiā not. dicit Bal. in Authent. ingressi, C. de sacros. eccl. quod stante statuto, quod nemo ex magnatibus ingrediatur palatium, intrare tamen poterit medicus uel artifex necessarius pro illic existentibus, licet sit de magnatibus. Verba. n. † simpliciter prolata restringi debent ad id quod est rationis, d. l. quamuis, ne sequatur absurditas, uel inhu-

manitas; & idem vult Felin. in d. c. solitæ. multa enim sũt specialiter inducta contra regulas iuris ad euitandũ scandalum, absurdum, uel inconueniens: ut magistraliter declarat Roma. in rep. dict. §. de uiro, in 7. fall. & longè pleniùs Fel. in c. 2. de præscrip; quos non refero, quia ab omnibus habentur. Et licet hæc abundè sufficiant pro iuuenibus, non uidetur tamen omittendum, q̄ per præmissa habetur nota limitatio ad legem, de precio, ff. de pub. 7 ubi habetur, quòd ubi lex non ¶ distinguit, nec nos distinguere debemus: & ad iura decentia, quòd generaliter dictum generaliter debet intelligi, d. capit. solitæ, & l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præstan. cum sim. q̄ hoc est uerum, nisi subsit aliqua causa, uel ratio restringendi, puta si sequeretur absurdum uel inhumanitas, ut in exemplis præmissis, & uide sing. nota. per Roma. in d. repe. si uerò, §. de uiro: ubi reperies 55. fallentias ad d. regulam, Generaliter dictum, & c. & idem est dicendum fortiori ratione, quando propter aliam legem oporteret restrictionem facere: quia una lex declarat aliam, l. non est nouum, cum duabus sequent. & ibi pulchrè Paul. Castr. ff. de legib. & statuta & consuetudines recipiunt interpretationem restrictiuam è iure communi, c. cum dilectus, de consuetu. & c. ad audientiam, & c. cum dilectus, de cle. non resid. & d. l. 2. C. de noxa. act. q̄ nota, & uide quòd dicam infra in loco à ratione legis stricta seu limi. ad restrictionem ipsius legis, ubi succinctè declarabo, an & quando ex ui rationis possit & debeat restringi lex uel canon, & quomodo intelligitur dicta regula, Generaliter dictum generaliter debet intelligi, & quemadmodum dixi supra, legem esse restringendane sequatur absurdum: etiam è conuerso debet extendi lex etiam correctoria ad uitandam absurditatem. de hoc habes gloss. singularem in Clem. final. de rescriptis, quam ad hoc notat Ioan. de Imol. in repetitione d. §. de uiro. quòd nota. Ne tamen procedas ex ignotis, uolo te 7 scire ¶ quòd absurdum dicitur id, in quo neque ratio, neque æquitas militat, sed ex quo omne malum aptum natum est prouenire, ut exempli gratia, capere pecuniam à iudici-

iudicibus uel alijs officarijs pro commissa administratione cui iurisdictio est annexa: quia ex hoc nullum bonum sperandum est sed infinita expectanda sunt mala & absurda: & inter alia & hoc, delicta remanent impunita, punitur bursa, non persona, datur delinquendi occasio, & sunt extorsiones indebite, ut specificè declarat tex. in Auth. ut iudices sine quo. suff. & habetur per Pá. & Cá. in c. 1. & 2. ne præ. ui. suas. & ita aliquando ubi oportuit dixi, sperans proficere posse, & circa hoc uitium q̄ diu irrepit, remedium adhiberi: sed operam perdidit & impèsam. Item potest poni & aliud exemplum in l. & ex diuerso, §. 1. ibi, eodem enim errore, & c. ff. de rei uendic. 9 Sic e contra illud est æquum ¶ cuius contrariũ est absurdum, tex. est notabilis in d. l. ita vulneratus, quem tex. ad hoc no. Bal. in l. si quis seruo peruascribit, C. de sur. unde rectè dixit gl. in l. diuortio, in uerb. alioquin, ff. sol. mar. quòd ad absurdum sequitur aliud absurdum, & gloss. in uerb. conditio esset in l. à testatore, circa fin. ff. de condi. & demon. q̄ posito, quòd nõ expedit uel non oporteret, sequitur, quòd non oporteret. Hinc èt vulgariter dicit, q̄ ad impossibile sequitur quodlibet, & q̄ vno inconuenienti dato, plura sequuntur, l. ratas, C. de rescin. uend. & ibi id notant, Cy. Bal. Sal. Pau. Cast. & Doc. Hinc etiã in sacris literis admittitur argumentatio ab impossibili ad impossibile, ut uidere licet per diuum Hieronymum in commentarijs super Hieremiam c. 31. ante si. super illis uerbis: Hæc dicit dominus, Si mensurari poterunt cœli, & c. Hinc etiam rectè dicit Philosophorum faciliè princeps Aristoteles in libr. de anima, quòd paruus error in principio maximus erit in fine, cui consonat illud uulgò iactatum prouerbium, Nullum malum solum venire, cuius meminit glo. in d. Auth. ut iudices sine quo. suff. post princ. & non abhorret ab hoc illud psalmographi, Pl. 40. Abyssus abyssum inuocat, secundum intellectum Hugonis ibidem. Hinc etiam rectè dicit tex. in c. principatus, 1. q. 1. quòd vix bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Nec ob hoc discrepat aliud, quòd elegãter dicit Caius Iurist. in l. ff. de ori. iur. Cuiusq; rei p̄tissima

issima pars principium est, & ibi gl. non ineptè adducit illum versiculum Horatij,

Dimidium facti, qui bene cepit, habet.

Hinc etiam not. dicit tex. in l. i. i. fine, C. de im. lu. descri. lib. 10. q. ad primordium tituli vel causæ posterior quæ formatur euentus, per quem tex. Bal. in l. i. §. quod si nemo. ff. q. cuiusque vni. nomi. valdè commendat vñu singulare dictū Bart. positum in l. 4. §. actor. ff. de re iud. 10 quem omninò vide. Tollitur t̄ autem istud argumentum ab absurdo, si absurdus sequatur, text. est peculiaris i d. l. ita vulneratus, & ibi Alb. de Ros. not. quod teneas mente.

¶ LOCVS A SERVO AD MONACHVM.

- 1 *Serui & monachi equiparantur, & per totum. Fallit n. 5. & 12.*
- 2 *Monachus permissu superioris potest habere quasi proprium sicut seruus.*
- 3 *Seruus sicut acquirit domino, sic monachus monasterio.*
- 4 *Actio non est intentanda contra seruum aut monachum delinquentes, sed contra dominum, & prelatum, seu abbatem. Fal lit. n. 5.*
- 6 *Monachus & seruus non possunt esse i testamento. Item nec indices. 7.*
- 8 *Dominus vel abbas nõ passunt scuire in seruum, vel monachū.*
- 6 *Monachus quodad vltimas volūtates magis equiparatur filio in potestate, quàm seruo.*
- 11 *Vassallus nõ tenetur salutem domini sui preponere salutis proprie: quod secus est in seruo.*
- 12 *Actiones noxales, quæ locum habent in delictis seruorum, non habent locum in delictis filiorum familias.*

Occurrit nunc locus à seruo ad monachum, à quo sumptū argumentum est probabile, frequens, & utile. traditio est singularis Innoc. in c. cum olim 2. de priuil. vbi latè & magistraliter hoc declarat, & sequitur Bar. & post eum Sal. & alii in l. cum fundus. §. seruum tuū.

ff. si

ff. si cer. petat. vbi traditur regula, q. t̄ omnia quæ sibi dicitur in seruis, vendicant sibi locū in monachis n̄ ostri, tēporis: quam regulam idem Bar. in rep. in pluribus alijs locis, & præcipue in l. i. in prin. & in §. si usufructuarius & in l. si communis seruus ita, & in l. si seruus testamento, in ff. de stip. ser. in quibus locis Barto. in specie hoc inducit ad multas pulchras, & quotidianas q. quas uide per teipsum. Huius etiam regulæ mentionem facit Bal. in l. si. ff. de nox. act. & idem Bal. in l. si. in fi. C. quod cum eo, & in l. seruus, C. com. de succ. ubi dicit, q. sicut seruo nemo succedit, ita nec monacho. De hac regula etiam commemorat Ioan. And. in regul. quæ à iure: ubi hoc argumento utitur, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Huius regulæ etiam meminit Bald. in l. i. C. de his, quæ pœ. nõ. 2 vbi per eam dicit, q. monachus t̄ permissu superioris cõniuetibus oculis, potest habere quasi proprium, sicut seruus, l. 4. in princ. ff. de manumif. & idem vult Io. And. in reg. non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. circa fin. Istam regulam etiam tradunt Bal. Salic. Iaf. & Docto. in l. interpositas, C. de transact. ubi per eam dicunt, q. sicut non ualet transactio efficaciter inter seruum, & dominum, ut ibi: ita nec ualet transactio efficaciter inter monachum & abbatem: & idem vult Bal. in l. si liber, C. de cond. ob cau. & Archid. in c. cum pastoris, 2. q. 7. & habetur plenè per Panor. in consi. 88. 1. uol. incipien. facti contingentia sic proponitur, & per Ioã. And. in reg. non est obligatorium: & hinc est, q. abbas qui promissit monacho suo dare singulis annis certam pensionem, potest talem promissionem reuocare, nisi fuerit per sedem apostolicam confirmata: quo casu non potest. & idè fit casus monachus, cui promittitur pensio per abbatem suū, ut faciat eam confirmari per sedem apostolicam, aliàs stabit periculosè. Ita singulariter dicunt Ioan. de Imo. Pan. & DD. in c. nisi essent, de præb. quod tene menti, quia est quotidianum, & habui de facto. Et pro æquiparatione monachi, & serui, adduco pro nunc quatuor gl. quarum una est in l. Pedius, in uerb. nullum, & ibi tangitur per Bar. ff. de arb. alia est in l. ex pœnalib. ff. de reg.

ib.

in tertia est in c. non dicatis. 12. q. 1. & quarta est in l. est hæredes. §. si. & ibi tangitur per lo. de Im. & Alex. ff. de acq. poss. & plenius per eundem Alex. in l. 1. §. item acquirimus, & in §. per seruū. ubi plura bona dicit, illo eo tit. Ita regulam et ponit Pan. in c. quanto. de offi. ord. & idem Pan. in c. pe. de fideiuss. & Doct. tam legitur q̄ canonistæ in pluribus aliis locis, quæ commemorare magis esset laboriosum, quam subtile. Hinc videmus, quod ꝑ sicut seruus acquirat domino, Inst. de his qui sunt sui, in princ. & d. §. item acquirimus, cum sim. Ita etiam monachus acquirat monasterio, etiam si sit fugitiuus, secundum Pan. in c. quod a te, de cler. coniu. & plenè per eundem in c. si. de reg. quod intellige, quando iuste acquirunt: aliàs secus. tex. est sing. in l. q̄ seruus. & ibi Bar. ff. de acq. poss. de quo ibi latius ꝑ Doct. maximè per Pau. de Cast. & Alex. per eundem Pau. de Cas. in l. non solum. §. qui pigno. ff. de usufruc. & viceuerso, sicut præiudicat domino in acquirendis, quia non vult acquirere, l. si. vers. si. in autem, C. de acqui. pos. & l. cum proponas ad si. C. de hæ. inst. Ita etiam monachus seu prælatus præiudicat ecclesiæ in acquirendis: tenetur tamen de suo, si habet, ecclesiæ damnificatæ resarcire damnum. Ita dicit glo. notabilis in c. quicumque, in verb. aut neglectum, 12. q. 4. & est gl. reputata sing. in c. fin. 16. q. quod & sequitur Pan. in c. j. de in integ. rest. & idem Pan. in c. 1. de dolo & contumacia, & Sal. in l. inuenimus nullam, C. de sacros. eccl. & Io. de Plat. in l. 2. C. de adm. reip. lib. 1. 1. & in l. 2. C. de nauib. non exc. eo. lib. & idem dicendum est, si prælatus per negligentiam suam patiatur præscribi contra ecclesiam, gl. est sing. i. c. placuit 2. 16. q. 3. cõmendata per DD. ibi, & per Corfè. in singulari 264. In quæstis autem seruus non potest præiudicare domino, nec etiam monachus uel prælatus ecclesiæ, l. seruus, & ibi bona glo. in verb. non potest. C. de pact. & uult gl. in d. c. si. & habetur plenè per Hyp. de Marsi. in sing. 194. quod tene menti. Hinc etiam est, q̄ quemadmodum

4 contra seruum detinentem aliquam ꝑ re est non intentanda actio, sed contra dominum, l. non seruum, C. de rei uend. ita nec contra monachum, sed dirigenda erit actio contra

contra abbatem seu prælatum, secundum Bald. & alios i. d. l. non seruum. Sicut enim seruus non potest in iudicio ciuili neque pro se, neque pro alio: Imò sententia super tali iudicio lata est ipso iure nulla, & si non sit opposita exceptio: ut est tex. singularis secundum unum intellectum in l. seruus, & ibi Ang. not. C. de iud. & in l. final. C. de noxal. actio. ita etiam monachus non poterit esse in iudicio ciuili, neque agendo, neque defendendo. quia pro mortuo habetur, cap. placuit 1. 16. q. 1. de hoc tamen uide plenius per gl. Bal. Sal. & DD. in Auth. causa que sit cum, C. de epis. & cler. & per gl. & Doct. in l. si logius, ff. de iud. & per gl. & Can. in c. ex parte, de accusat. & per Inno. Pan. & alios in c. cum I. & A. de re iud. ubi inter alia reperies, quod monachus de consensu sui abbatis potest esse procurator amici monasterij, etiam laici: quod dictum tanquam singulare refert, & sequitur Ludo. Roma. in suis singularibus, singulari 278. & Io. And. in regu. in argumentum, de regu. iuris libro 6. in Mercu. quod recurre. Hoc tamen scire debes, q̄ ꝑ si seruus, uel monachus delinquant, & criminaliter intentetur actio, illa intentanda est contra seruum, uel monachum, & non contra dominum uel monasterium, tex. est in l. si seruus, in si. & ibi Bal. & Saly. C. de noxa. act. quod not. Hinc etiã est, q̄ quemadmodum bona acquisita per seruum domino, non auferuntur domino per alienationem serui in toto, uel in parte, l. inter antiquam, C. de usufr. Ita etiam bona acquisita monasterio per monachum, eo transeunte ad aliud monasterium, uel eo promoti ad episcopatum, nõ auferuntur primo monasterio, secundum Bal. Paul. de Cast. & Doct. in d. l. inter antiquam, & de hoc est text. in Auth. de monachis, in §. si uerò, de quo uide plenissimè per Car. Pan. & Can. in d. c. quod a te, & in c. in præsentia, de proba. Hinc etiam est, q̄ ꝑ sicut seruus non potest esse testis in testò, l. qui testò, §. seruus, ff. de testa. cū simil. ita nec monachus, saltem sine licentia superioris: & ita sing. dicit Io. Fabr. in §. testes, Inst. de testam. quod nota, quia poteris per hoc infringere multa testamenta, de hoc articulo tamen uide per lo. de Imo. aliter sententur

in l. si paterfamilias ff. de hæred. insti. & per gl. & Doct. in Auth. si testis productus dicatur, C. de testib. Hinc etiam est quod sicut domino persequenti seruum suum fugitiuum det per iudicem assisti, etiam ut fiat inquisitio in domo aliena, l. 1. §. hoc autem, & l. diuus, ff. de ser. fug. & l. 2. C. eo. ti. Ita etiam dicendum est in prælato persequente monachum suum fugitiuum, eadem ratione: & ita singulariter dicit Alb. de Ros. in d. hoc aut, & idem, imò plus uult Bal. in l. si quis curialis, C. de epis. & cler. & idem dicendum est in marito persequente uxorem suam fugitiuam, ut uolunt omnes in d. l. 2. quod not. Hinc est, quod sicut

7 seruus non potest esse iudex, l. cum prætor, §. nõ autem omnes, ff. de iudi. & c. sciscitatus, de rescrip. Ita nec monachus potest esse iudex, & ita decidit glo. in d. l. cū prætor, in fin. & ibi Ang. & Doct. & uide nõ. per gl. & Doct. in Cle. & si principalis, in uerb. per electionem, de rescrip. Hinc etiam est, quod sicut seruus potest extrahi de ecclesia & reddi domino, præstita cautione de non læuendo in eum, ut est tex. in l. præsentis, §. sanè. C. de his qui ad eccle. confug. & in §. si quis igitur in Auth. de monachis, collat. 1. Ita etiam monachus potest extrahi & reddi abbati vel prælato, imò plus uoluit sing. Albe. de Ros. in Rub. C. de his qui ad eccle. confu. uidelicet quod in locis in quibus quis potest pro debito capi, sequestrari, uel arrestari ex statuto uel consuetudine, debitores confugiētes ad ecclesiam, etiam si sint liberi homines, possunt inde extrahi. & idem tenet ipse Alb. in prima parte statut. q. 36. & Pet. de Anch. in c. innter alia, de immun. ecclesi. & Oldra. in cons. 4. & Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de immu. eccl. & meminit decisio Cap. Tholos. 422. licet nõ firmer. quod memori teneas mēte, quia est frequentissimum in practica. Item ex isto sequitur aliud, uidelicet, quod sicut dominus non potest seruire in seruum, d. §. sanè, & l. 2. ff. de his qui sunt sui uel ali. in. cū si. Ita nec abbas vel prior in suum monachū, licet correctio, & coercitio ei sit permissa, d. c. quanto, ubi de hoc latè per Pan. & Doct. quibus adde ea, quæ dixi supra in euidentia. libus euidentia 9. Hinc etiam est, quod sicut potest sol-

ui seruo, uel filiofamilias, quādo obligatio est contracta cum eis, ut est tex. in l. si unus, uers. sic enim, ff. de pact. Ita etiam potest solui monacho, quando obligatio est contracta cum eo. secundum Bart. Pau. de Castro. & alios in d. l. si unus, & idem uolunt Bar. Bal. & DD. in l. filius piscendo, C. de pact. & idem Bart. in l. quod seruus, ff. de pos. & in l. quod seruus, ff. de sol. quod nota. Hinc etiam est, quod sicut seruus non potest esse arbiter, l. Pedius, §. 1. ff. de arb. & l. illa uerba arbitrato Lucij Titij, secundū unum intellectum, ff. de uerb. sig. Ita nec monachus potest esse arbiter, eadem ratione. Et ita not. glo. in d. l. Pedius, & ibi Bar. & Doct. & habetur latè per Io. de Imo. Pan. & Canon. in c. Quinquauallis, de iureiur. quod nõ. Posset & ad multa alia induci hæc argumentatio à seruo ad monachum, sed prædicta pro iuuenibus abundè sufficiant.

9 Quatuor tamen nolo eos ignorare. Primum est, argumentationem hanc à seruo ad monachum procedere in contractibus respectu acquisitionis, uel præiudicij, in correptionibus seu coercitionibus, & in iudicijs, quod ad actionem intentandam. Et ita loquuntur Innoc. Panor. Bar. Bal. & Doct. in locis supra alleg. quando dicunt, monachum æquiparari seruo. Et generaliter omnia iura loquentia in seruo, habent locum in monacho, in his quæ possunt adaptari monacho: in alijs autem secus secundum Bal. in d. l. seruus, C. cõ. de suc. ergo secus est in ultimis uoluntatibus, quia quoad eas monachus æquiparatur magis filio in potestate propter suiuitatem, & legitimam, quàm seruo. Ita sing. uolunt Ioan. de Imo. & Alex. in l. 1. ff. de uulg. & pup. & las. in d. §. seruum tuum. Bal. in d. l. cum proponas, de qua materia pulchra, subtili, & quotidiana, quādo scilicet, & in quibus casibus monachus æquiparatur seruo, & in filiofamilias, uide latius per Io. de Imo. in præall. l. si paterfamilias, ubi magistraliter loquitur, & plenè per Ale. in d. §. per seruum, & aliquid per Io. An. Pan. Fel. & Canon. in d. c. in præsentia, & per Bartol. & Pau. de Cast. in l. quicquid, ff. de acq. pos. & per eundem Pau. de Ca. in l. iusto, in prin. de usucap. & per Bal. in d. l. cum proponas, & p. Bal. in l. 2. C. qui admitti. poss. Secū-

dū, q̄ iuuenes ignorare nolo, est: q̄ licet disposita in seruo regulariter locum habeant in monacho uel religioso, ut supra declarauī, tamē q̄ in altero aliter reperitur à iure dispositum, non seruat hęc equiparatio. Et hinc est, q̄ licet monachus, uel religiosus nō possit hodiē eligere sepulturam, c. si. de sepult. lib. 6. seruus tamē adhuc hodiē possit eligere sepulturam, quia effectus huius electionis confertur in tempus habile, puta in tēpus in quo seruus absoluitur à lege domini: quæ ratio licet æquē milititer in monacho uel religioso, tamen quia cōtrarium in eo hodiē est dispositum (ut dixi) cessat argumentatio de uno ad alium: ita dicit Pan. iu. c. de uxore, de sepult. quem uide pro intelligentia illius regulæ. Paria sunt aliquid fieri tempore habili uel tempore inhabili, dummodo effectus conferatur in tempus habile: de qua regula habes tex. in l. in tempus, ff. de hære. inst. Et licet contra dictam regulam uideatur tex. no. in l. si minor. ff. de ser. expor. tu tamē concordat dictos tex. ut singulariter per Pan. in d. c. de uxore: uel dic, q̄ d. l. in tempus, loquitur de incapacitate, uel inhabilitate illius, in cuius fauorem disponitur, d. autē. l. si minor, loquitur de inhabilitate disponentis tempore dispositionis: uel dic aliter, ut per Bal. in l. quod sponsæ, C. de donatio ante nup. Quas solutiones, quæ satis in idem recidunt, nota, quia possunt conducere ad multa. Est etiā alia regula notabilis. Quod paria sunt aliquid fieri tempore inhabili & prohibito, uel tempore habili, & conferre in tempus inhabile & prohibibile: de qua est text. in d. l. quod sponsæ, & ibi hoc inducit Bal. ad decisionem q. quotidianæ, & de ea habet exquirere per Ioan. de Imo. in l. si socr, §. Lucius, ff. solu. mat. quem uide. Tertium, q̄ iuuenes q̄ ignorare uolo est q̄ licet bona sit argumentatio à seruo ad monachum iuxta moderationem tam dictam, tñ non procedit argumentatio à seruo ad uasallum: nam uidemus quod seruus tenetur iurare dominum suum, & præponere salutem domini salutem propriæ, ut est tex. in l. i. §. eodem autem recto, in fine, ff. ad Sil. & hinc ualdē commendatur seruo Panopionis, qui cum cognouisset milites ad occidendū

do:

dominum suum uenisse, commutata cum eo ueste, permutato etiam annulo, illum postico clam emisit, se aut in cubiculum ac lectulum recepit, & ut Panopionem occidi passus est, ut commemorat Valerius Max. lib. 6. c. 8. de fide seru. erga domi. Sed licet uasallas teneatur iurare dominum suum, non tamen tenetur salutem domini sui præponere salutem propriæ: ut not. dicit gl. i. ti. quib. mod. feu. ami. & ibi Bal. in §. q. & gl. in tit. de ali. feu. pat. in fi. & ibi Doct. Nec mirum, quia maius ius habet dominus in seruum, quam in uasallū. Quartum, q̄ iuuenes ignorare nolo, est: q̄ licet regulariter dicta in seruis habeant etiam locum in filijs familiæ, l. ut tantum, ff. de seruo corrupt. l. si quis seruo, cum ibi not. per gloss. & Doct. C. de furtis, Insti. quod cum eo qui in alie. potest est, in prin. & l. serui & filij, in prin. ff. de fur. cum similibus. Hoc tamen locum non habet, q̄ inter eos est diuersa ratio, uel quando aliter in uno quam in alio reperitur decium. Hinc est, q̄ actiones noxales q̄ quæ locum habent in delictis seruorum, non habent locum in delictis filiorum familiaris: ut est text. in §. si. Inst. de noxa. actio. idem etiam uidere licet in Macedoniano, d. tit. quod cum eo qui in alie. pot. est. §. illud. Hoc etiam nolo eos ignorare, quod quemadmodum lex potest concedere monacho facultatem testandi, ut est tex. in Anthen. si qua mulier, C. de sacr. eccl. ita etiam lex potest concedere seruo facultatem testandi: ita not. dicit gl. in d. Auth. si qua mulier, de quo articulo uide ibi latius per DD. quæ omnia tene mentem tanquam pulchra, utilia, & quotidiana, & uide quod dicam infra loco proximo.

¶ LOCVS A LIBERTO AD VASALL.

- 1 Vasallus propter ingritudinem priuatur seruo, & libertus reuocatur in seruitutem.
- 2 Libertus propter confederationem cum inimicis patroni sui grauissimè punitur.
- 3 Libertus liberti mei non est meus libertus: nec uasallus uasalli mei est meus uasallus.

- 4 Domini sciri interest nō perdere subditos, ita & subditorum nō mutare dominos.
- 5 Ius feudi potest in totum vni ex liberis assignari.
- 6 Libertus & vassallus propter aegritudinem fraude cessante excusantur a seruitio.
- 7 Persona domini & patroni vassallo et liberto honesta videnda debet.
- 8 Dominus & patronus ad requisitionem vassalli et liberti nō inrent de calumnia.
- 9 Libertus & vassallus licite an occidat patronū et dominū adulterantes, & quid statuo cauente exulem occidi impune, &c.
- 10 Iniuria illata per libertū patrono, & per vassallum domino censetur atrox.
- 11 Vassalli bonis propter delictis publicatis, feudū non censetur cōfiscatum.
- 12 Libertus & vassallus non tenentur salutem patroni & domini propriae salutis preferre.
- 13 Clausula, si vassallus potest, subintelligitur in iuramento fidelitatis.
- 14 Vassallus & libertus tenentur alimenta prestare domino & patrono gemibus.
- 17 Argumentum de liberto ad vassallum non semper procedit.
- 16 Vassallus & libertus non semper equiparantur.

Insuper habemus in iure locū à liberto ad vassallum, à quo sumptum argumētum est probabile, frequens & utile, ut asserit Spec. in tit. de feu. §. quoniam, uers. 17. & Bal. in l. liberti libertæq., circa fi. C. de ope. lib. & Aluar. in c. fi. de alien. feu. pater. in usib. feu. & Ias. in l. si non sortem, §. libertus, circa princ. ff. de cond. ind. & glo. & DD. sepe alibi, ut infra patebit. Quod facit ad multa, & inter alia primò ad hoc, q̄ ꝑ sicut libertus ingratus erga patronum reuocari potest in seruitutem: ut est tex. in l. 2. C. de libe. & eorum lib. & Inst. de cap. dimi. post pri. cum sim. ita etiam vassallus propter ingratitudinē seu feloniam, ut uocāt, commissam in dominum, priuari potest feudo: ita dicit gl. quæ hoc argumento utitur in d. l. 2. & de hoc ultimo est tex. si benè ponderetur in §. predictis, in titu.

quæ

quæ fuit prima cā benef. amit. in usib. feu. Hoc tamen debet limitari, ut sit uerum, quando ingratitudo consistit in faciendo, seu committendo, puta in offendendo personam patroni, uel domini: secus si consistat in omitendo propter obsequium non præstitum, l. solo, cum sua glo. quæ est hoc arg. utitur, & ibi Bal. C. de lib. cau. de hoc tamen uide ibi latius per Sal. qui huic articulum benè examinat. Si autem uidere libeat formam reuocatio nis in seruitutem, quia olim utebātur patroni, uidere poteris Valerium lib. 2. tit. de instit. anti. capi. de Atheniensib. Aduerte tamen, q̄ licet uassallus propter ingratitudinem perdat feudum, non tamen perdit libertatem: libertus autem propter ingratitudinem etiam in seruitutem reuocatur, & sic perdit libertatem, iuris. præalleg. Nec mirum, quia uassalli perpetuo iure liberi & ingenui sunt nec libertatem à domino consequuntur: liberi autem ex beneficio manumissionis à domino libertatem consequuntur, ut uerè dicit Sal. in d. l. solo. Ingenuitatem tamen asserere non possunt liberi, nisi per principem nata libis restituantur, l. sed & si hac. §. patronum. ff. de in ius voc. quod no. Secundò istud facit ad hoc, ꝑ q̄ sicut libertus faciendo confederationem seu ligam (ut uocant) cum inimicis patroni sui grauissimè punitur, l. 1. §. cum patronus, ff. de offi. præfe. urb. Ita etiam uassallus faciendo ligam cum inimicis domini sui, debet priuari feudo. Ita fin. dicit gl. quæ hoc argumēto utitur in d. l. 1. §. cum patronus, in uerbo cum inimicis, & ibi eam ad hoc notant Odo. Alber. & Bal. & de hoc ex tex. clarus in c. unico, quot testes sunt nec. ad prob. & est conclusio glo. Bal. Sali. & Doct. in d. l. liberti, C. de in offic. test. De quo per Iaso. in d. §. libertus, limitando ut ibi per eum, & uide qd̄ dicam infra in loco de tanquam. Tertio istud facit ad hoc, q̄ sicut ꝑ libert⁹ liberti mei, nō est libert⁹ me⁹, l. Modestinus, ff. de uerb. sig. Ita est vassallus uassalli mei, nō est uassallus meus. & ita notat glo. quæ hoc argumento utitur in d. l. Modestinus, & gloss. in c. legitur: 81. distin. & sentit glo. in l. de accessionibus, ff. de diuer. & temp. præscrip. quod intelligo, quando est uassallus uassalli mei rō-

ne alterius rei: scilicet si ratione eiusdem rei, vt habetur in cap. imperialem. §. illud, de prohib. feu. alie. per Fed. & ita reperio velle Bart. in d. l. de accessionibus, & Bal. in d. l. 1. C. communia de lega. & Bal. Alua. & alios in d. §. illud & de hoc habetur per Franciscinum in singu. libel. feu. parte 4. in uer. noua datur declaratio in hac materia: quæ omnino uide. Quarto istud facit ad hoc, quod sicut is, cui fideicommissaria libertas relicta est non est inuitus tradendus alij, vt ab eo manumittatur, & fiat alterius libertus quæ eius, qui rogatus est manumittere: vt est tex. in l. generaliter, §. si. & in l. inuitus in princ. ff. de fideic. lib. Ita etiam dominus non potest in alium alienare, uel transferre ius uasalli, uel feudi inuito uasallo. Ita dicit glo. singu. communiter approbata, quæ hoc argumento uitur in d. l. in uitus, in gl. 1. & probatur in c. 1. §. ex eadem l. in tit. de l. Cor. & in d. §. præterea ducatus, in fi. in uisibus feu. & utrobique; no. per Doct. illic scribentes, & per Per. Iac. in practica in titu. de causis ex quibus dominus debet amittere proprietatem, in uer. item dominus non debet, in addi. illic posita, quæ habet, Azonem super hoc requisitum consuluisse, non ualuisse delegationem, quæ Rex Franciæ post longam guerram fecit regi Angliæ de cuncti iure uasallagij, quod tunc habebat in ducem Britanniæ Arturium contradicentem, & inuito dicto Arturio. & habetur de hoc per Host. Io. An. Ant. de Butr. Io. de Imo. Pe. de Anch. Car. Pau. & Can. in c. dilecti, ubi est est bonus text. de maio. & obe. & per Felin. in c. 1. in uer. secundo declara, de probatio. & latissimè per Fel. in d. c. dilecti, & per Francif. sing. libel. feu. parte 6. q. 2. & per Ang. & Ias. in §. item seruiana, Inst. de actio. & per Alex. de Imol. & alios scribentes in l. 2. in prin. ff. sol. mat. & p. Zastium in d. §. libertus, ante finem: licet non affirmet. Sicut enim interest domini, non perdere subditos: ita est interest subditorum, non mutare dominos suos, secundum Inn. in c. auditis, de præscriptio. quod infige memor. r. Quinto istud facit ad hoc, quod sicut reperitur liber tus Francus, vt ita dicam, seu liber quantum ad operaspa tronon præstandas. vt est tex. in l. unica, §. illud etiam,

in

in fine, ibi, ipse sibi quodammodo libertus inuenitur, C. de lat. lib. tol. ita etiam reperitur uasallus francus, seu feudum francum, secundum Bald. in d. §. illud etiã quod dictum refert & sequitur Ias. in prælu. feu. in octaua diuis. ubi optimè declarat naturam feudi franci, & Iacobinus in suo notabili lib. feud. in uerbo, in feudum, in uer. octaua diuisio, & Franciscinus in d. suo sing. lib. feud. partes, q. 6. in uer. si. secunda principalis species feudi: & potest poni exemplum de uasallo franco in conite Hollandiæ, quem Imperator appellat hominem suum liberum, quod nota. Sexto istud facit ad hoc, quod sicut libertus potest per patronum vni ex liberis assignari. l. vt iurifurandi. §. si liberi. ff. de op. lib. cum sim. ita etiam totum ius feudi potest uni ex liberis assignari, uel ei prælegari. Ita singu. decedit Bal. in cap. 1. §. & quia vidimus, circa princip. qui feu. dare poss. in uisib. feu. sed contrarium, & melius tenet idem Bal. in d. c. imperialem, & hoc sequitur Ioan. Baptista de sancto Severino in rep. c. 1. de feu. cogni. de quo articulo pulchro, dubio, subtili, & quotidiano, uide latissimè per Franc. in dicto suo singulari lib. feud. parte 4. mihi in uer. & in primis decidi videtur illa ardua quæstio. quo recurre. Septimo istud facit ad hoc, quod sicut libertus tenetur præstare operas patrono, suo victu & suis impensis, quando ipse aliàs est diues. l. victu, cum sequen. ff. de op. libertorum, non tamen tenetur sequi patronum uagantem per orbem terrarum. l. quod nisi. ff. de op. liber. Ita & uasallus tenetur seruire domino, suis impensis: quando feudum est opulentum, & fructus feudi hoc patiuntur, nisi aliud habeat inuestitura, priuilegium, uel consuetudo: non tamen tenetur suis impensis sequi dominum extra patriam bellum mouentem: Ita nota. uolunt Dyn. & Bar. & Doct. in l. Mæuia. §. si. ff. de an. leg. de quo habetur pulchrè per Alua. in c. j. de no. for. fide. & per eundem in c. 1. in prin. quib. mod. feud. amitta. in uisibus feu. & notab. per Iac. in d. libel. feu. super illis uerbis, & promiserunt eidem domino suo præstare debita seruitia, in 2. & 4. q. & per Spec. in d. titu. de feu. §. quoniam, uer. 2. 2. quæritur, & uer. sic. sequen. & per Fran.

Franciscinum in libel. feu. par. 4. circa prin. in versu. tertia cadit necessaria dubitatio, vbi inter alia reperies, quod si dominus pro defensione regni non putat tutum, inimicum expectare in regno, sed potius gerere bellum extra regnum: ut regi Antiocho salubriter consuluit Hannibal, prout elegantissimè refert Iustinus, libr. 31. tenentur vasalli eum extra regnum adiuuare: & idem expressè vult Bal. in d. c. 1. in 1. q. quib. mo. feud. amit. quod tene menti. Octauò istud facit ad hoc, quod sicut libertus

6 † ægrotus, fraude cessante, excusatur ab operib. uel seruitio patrono præstandis, l. cum patronus, §. si. cum le. sequen. in uersu. sicut accidit, ff. de ope. lib. Ita etiam uasallus propter ægritudinem, fraude cessante, excusatur à seruitio domini, eadem ratione: & pro hoc faciunt not. per glo. Bal. & Doct. in d. c. 1. qui. mo. feu. ami. in princip. cum loquuntur de uasallo inutili ad pugnam, puta cui brachia abscissa sunt, & notata per Lud. Rom. in repet. l. si uerò, §. de uiro, ff. sol. matr. in 44. fallen. quod not. Nonò istud facit ad hoc, q̄ sicut libertus spoliatus à patrono uinermi, non potest agere contra eum interdicto unde uis: sed bene actione actione in factum: nec etiam intentare contra eum actionem famosam, ut est tex. in l. 1. §. in dictum hoc, ff. de ui & vi arm. & in l. non debet, ff. de dolo, & in l. 1. ff. de obse. cum simil. Ita etiam dicendum est in uasallo spoliato à domino uinermi, ut non possit agere interdicto unde ui contra dominum, nec actionem famosam intentare. Ita nota. dicit Inno. in c. cæterum, in prim. de iud. & sequuntur ibi Doct. & est de mente Bal. in d. c. imperialem, §. pen. & ratio istius potest assignari,

7 quia † sicut libertus persona patroni semper sancta, & honesta uideri debet, leg. libertus, ff. de obsequijs: ita etiam persona domini semper uideri debet sancta, & honesta uasallo. Et idem dicendum est de persona doctoris, ut semper uideri debeat sancta, & honesta discipulo: ut est gl. sing. in d. l. libertus, per quam dixit singu. Barba. in d. c. cæterum, q̄ discipulus spoliatus per doctorem suum, non poterit agere contra eum interdicto unde ui, quod teneas mentè. De hoc tñ uide ibi latius per Iacob. in d. libel. feu.

in

in illis uerbis, & dicti uasalli pro dictis rebus feudalibus conuenti, & c. Decimò facit ad hoc, q̄ sicut libertus accusando patronum uel testimonium contra eum spontè ferendo, punitur: ut est tex. in l. libertorum, C. de testib. Sic etiam uasallus spontè testificando contra dominum suum, uel eundem accusando: tex. est in §. penul. de conuet. recti feu. in uis. feu. & ibi notatur per glo. Andr. de Iser. Alua. & alios, & uolunt Sali. Pau. de Cast. & Doct. in d. l. libertorum, & Franc. in d. libel. feu. par. 4. in uersu. 32. causa priuationis feudi est. Undecimò ad hoc inducitur hæc argumentatio, q̄ sicut † ad requisitionem liberti patronus non cogitur iurare de calumnia, ut est tex. in l. iusurandum, & ad pecunias, §. qui iusurandum, in ff. de iureiur. & in l. qui bona, §. pen. ff. de dá. infe. ita etiam dominus non tenetur iurare de calumnia ad petitionem uasalli, ut est tex. c. 1. in §. in quibus, in titu. de consue. re. feu. & ibi no. per gl. in uerb. à domino. Alua. & alios. Nec etiam tenetur dominus præstare uasallo iuramentum fidelitatis, licet econtrà uasallus ad hoc teneatur domino: ut singula. decidit Aluar. post alios per eum referos in c. 1. ante fin. de for. fide, & Iaco. in d. libell. feu. in illis uerbis, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum fidelitatis, & c. & Franciscinus in d. libell. feu. part. 3. in uersu. 14. singu. aduerte. Duodecimò istud facit ad hoc, quod

9 † sicut libertus non potest licitè occidere patronum adulterum, l. si adulterium cum incestu, §. libertus, ibi, cuius fame, multò magis uitæ parcendum est. ff. de adulter. Ita nec uasallus dominum adulterum, secundum Dy. Barto. Alb. de Ros. & alios in d. §. libertus, per illum tex. fin. Sed circa hoc cadit dubitatio elegans, & quotidiana, de banuito uel exule, An scilicet statuto permittente exulem offendi uel occidi liceat uigore eiusdem statuti filio, libertus, uel uasallo, impunè occidere patrem, patronum, uel dominum exulem? & concludunt Dynus, & Albe. in d. §. libertus, per illum tex. quod non: & idem uult Fely. cũ quadam tamen distinctione in c. quæ in ecclesiarum, de const. & Ang. in d. §. libertus. Idem etiam tenet Cæpola in consilio 5. ubi multis rationibus deducit, etiam hoc casu

casu non licere uxori occidere maritum: Bar. autem in d. §. liberto, tenet contrarium: & idem uult Sali. in l. unica, C. de his qui parentes uel liberos occide. Sed primum credo uerius. Circa hoc autem plura pulchra, subtilia, & quotidiana uidere poteris per Barto. in consil. suo 188. incipiente, Statuto castri plebis, & per eundem Bartol. & Ang. in l. penul. ff. de adult. & per eundem Bar. in eleganti disputatione, incipiente, Lucanæ ciuitatis, per Bar. Ang. & Ioan. de Imo. in l. qui seruum, ff. de uerb. oblig. p. Pau. de Cast. in conf. 34. & in consil. 193. in antiquis, per Ange. in conf. 288. per Alex. de Imo. in consil. 114. 1. vol. per Io. And. in regula, Quod quis, & in regula, Frustra, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & per eundem in additionib. ad Spec. in tit. de constitutio. circa finem, & per eundem in additionibus ad Specula. in tit. de accusatione, parte 3. in §. sequitur uidere, in additione magna circa prin. & in uers. tertium membrum, & in uers. eal. quartum membrum, cum pluribus sequentibus: & per eundem in addit. ad Specular. in Rubrica, de obligationibus, & solut. circa fin. & per Salic. & alios in l. 1. C. de hæred. insti. & inter alia uolo te circa hoc quatuor præcipuè memoriarum commendare. Primum est, quòd si statutum permittit exulem offendi uel occidi, per hoc tamen nõ est licitum uxorem illius stuprare, uel adulterari. Ita singulariter dicit Bal. in l. si. C. si cõtra ius uel util. pub. & Alex. de Imo. in l. non solum, §. quanquam, in apostil. ad Bar. ff. de iniur. & est ratio, quia per hoc non solum fit iniuria exuli, sed & agnatis, & reipublicæ. Secundum, quod licet statutum permittat bannitum seu exulem offendi, uel occidi, hoc tamen impune fieri non potest ueneno uel proditoriè. Ita sing. dicit Ang. in l. fin. C. de delato. lib. 10. & sequitur Cepola in consilio suo 34. incipiente, si unquam, in 3. col. & Hyp. de Marf. in Rub. & in 1. ff. de fca. & in fin. 10. & sepe alibi. Tertium est, quod licet statutum permittat bannitum impune occidi, hoc tamen non habet locum in exule capto, uel incarcerato per magistratum. Ita singulariter dicit Bal. post Iac. in l. libertas, ff. de statu homi. Quæ refert, & sequit. Hyp. de Marf. in sing. 150. ubi repe-

ries

ries & alia notatu digna. Quartum est, quod licet statutum permittat meretricem incarcerari uel alias offendi ut sentit posse, Bal. in l. consentaneum, C. quo. & quando iud. tamè hoc non procedit, quia ipsa meretrix esset coniugata. Ita sing. decedit Io. An. in add. ad Spec. in Rub. de iniur. & sequitur Roma. in rep. d. §. de uiro, in 2. fallen. dicens hoc summe notandum. Decimotertio istud facit ad hoc, quod sicut iniuria quæ per libertum infertur patrono, censetur atrox ex qualitate personæ iniuriarum, l. prætor edixit, §. atrocem, ff. de iniur. & §. atrox, Inst. eo. tit. ita etiam iniuria per uasallum illata domino, censetur atrox: quia uasallus æquiparatur liberto, ut dixi supra in principio: & itain specie decedit Franciscinus in d. fin. lib. feu. parte 4. in uers. duodecimã causa priuationis. In casu autem conuerso: liberto uel uasallo passim & indistinctè non est danda actio iniuriarum contra patronum uel dominum, sed inspici debet, an iniuria atrox sit, uel leuis, quia pro leui emendatione, uel conuicio non datur: ut est tex. sing. in d. l. prætor edixit, §. præterea, iunctis ibidem not. per Angel. quod nota. Decimoquarto facit ad hoc, quòd sicut si bonus liberti propter delictum eius confiscatis, patrono non fit præiudicium in parte sibi debita, l. cum ratio, §. si in libertum, ff. de port. quæ lib. damn. Ita etiam bonis uasalli propter delictum eius confiscatis, feudum non censetur confiscatum, sed applicabitur domino directo, si in eius iniuriam commissum est delictum: uel agnatis uasalli delinquentis, si in tertiam personam commissum est delictum, propter quod ipse bona confiscantur, arguendo à liberto ad uasallum. De quo p. Dy. in d. l. cum ratio, §. in libertum & per Specul. in dicto tit. de feud. §. quoniam, uers. 40. queritur, & plenius per Bar. Pau. de Cast. Io. de Imo. Alex. & Docto. in l. si finita, §. si de uestigialibus, ff. de da. in f. & per Ang. in l. eorū, illo eo. tit. & p. Francisci. in d. lib. feu. par. 5. i uers. septimus & ultimus erit tractat. ad quos breuitatis gratia te remitto: quia Doct. diuersimode sentiunt, & articulus est pulcher & quotidianus. Decimoquinto facit ad hoc 12 quod sicut libertus non tenetur salutem patroni præferre

ferre salutem propriam: imò potest salutem propriam præferre salutem patroni, ut est tex. in l. hæc demum. ff. de oper. lib. Ita etiam vassallus potest salutem propriam præferre salutem domini, quod ipse certus est, quod dominum iuuare non potest sine certo periculo vite sue. Ita tener gl. in d. tit. quib. mo. feu. amit. in prin. & ibi Bal. in 5. q. & Doct. alij post eum, & glo. & Doct. in d. tit. de alie. feu. pat. in 13. fin. pro quo etiam facit, quod in iuramento fidei iurati semper subintelligitur clausula, si vassallus potest iuribus. pre. al. & c. i. §. ad hæc, in tit. hic. ff. lex, deinde cons. reg. inci. & ita etiam concludit Iaco. in d. libel. feu. super illis verbis, & promiserunt eidem domino suo, &c. in 13. q. & Franciscus in d. suo sing. libel. feu. parte 4. i. vers. quarta cadit circa præmissa dubitatio, quò recurre, & hoc tene, quicquid dicat Spec. in d. tit. de feu. §. quoniam, vers. 17. circa fin. quod nota. Decimosexto istud facit ad hoc, quòd sicut libertas libertorum nõ potest pœna cõstringi, ut est text. pulcher in l. 1. §. quæ onerandæ, ff. qua. rer. acti. non datur, & in l. quæ onerandæ, & in l. ita stipulatio. ff. de oper. lib. ita nec libertas vassallorum, quia æquiparantur. Ita singulariter dicit Bal. in d. l. liberti, ante fi. & sequitur Franciscus in d. vers. quarto cadit circa præmissa dubitatio.

14 Decimo septimo facit ad hoc, quod sicut fidei iuratus tenetur patrono inopi præstare alimenta, quando ipsi liberto aliquid superest, l. 1. cum ibi no. in glo. in verb. aliquid præstetur, C. de oper. lib. & habetur per gl. & DD. in d. l. solo, & in l. si quis à liberis, §. penul. ff. de lib. agn. ita etiam vassallus eo casu cum sibi aliquid superest, & feudum est opulentum, tenetur alimentare dominum egentem, alias posset feudo priuari. Ita fin. determinat Bar. in tract. de alim. circa fi. & idem Bar. post Dyn. in l. alimenta. §. si ff. de lib. agn. & Spec. in tit. qui filij sunt legit. §. 1. in vers. sed nunquid dominus, & Bal. in dict. l. vnic. §. sed scimus, & de lat. li. toll. pro qua opinione adduci posset decisio gl. sing. in l. si. in verb. voluerit, cum illic notatis per Cy. & Sali. C. de reu. do. quæ singul. vult, quod donatarius teneatur alimentare donatorem egentem: alias tanquam ab ingrato reuocari posset donatio. quia tamen iste articulus est

est dubius, pulcher, & quotidianus, vide de eo latius per Io. An. in additionibus ad Specul. in d. ver. sed nunquid dominus, & per Sali. in d. l. solo. & per Aluar. in cap. licet, si de feu. fuerit contro. in vs. feu. & per Iacob. in d. libel. feudorum super illis verbis, & cum pacto quod dicti vassalli præstent, &c. & per Franciscum in libello feudor. parte 3. in d. vers. quarta cadit circa præmissa dubitatio: ubi de hoc satis plenè reperies. Posset & ad multa alia, vitia, & quotidiana induci hæc argumentatio à liberto ad vassallum, sed prædicta pro iuuenibus abundè sufficiant.

15 Non tamen semper procedit hæc argumentatio à liberto ad vassallum: quia libertus non potest patronum impunè vocare ad ius sine venia, l. si libertus. & l. si. ff. de in ius voc. & tamen vassallus potest impunè uocare dominum in ius sine venia: ita dicit gl. nota. in c. 1. i. verb. salua reuerentia, & ibi eam sequuntur Bal. Aluar. & alij, in tit. de milite vassal. qui cont. est, & Ioan. Fab. Angel. Io. de Plat. & Iac. in §. pœnales, Instit. de actio. & Io. de Plat. in l. 1. C. de colo. Tracensibus lib. 1. 1. & Iaco. in libello de homagijs, in vers. 6. principaliter quero: & Doct. sapè alibi: & licet Spec. in d. tit. de feu. §. quoniam, ver. 17. quæritur. & Zasius in d. §. libertus, teneant contrarium, tu tamen non recedas ab opi. gl. & Doct. quæ est communis & magis approbata. Fateor tamen, quod vassallus volens vocare dominum in ius, discretè, honestè & tutè faceret, impetrando veniam agendi à iudice: sed non credo necesse sanum, ut plenè uidere poteris in locis, præcipuè per Iacob. in d. vers. 6. principaliter quero. Vnde autem originem cœperit hæc obligatio liberti ad patronum, ac vassalli ad dominum & econtrà, uide per Zassium in scholijs suis super l. 2. circa pri. super uerbo, curias, ff. de origine iuris, & per Bud. in l. Herennius, ff. de euic. Illud autem certum est, quod obligatio vassalli ad dominum lógè alia origine emerfit, quam liberti ad patronum. Libertus enim beneficio manumissionis ad obsequia, & ad operas officiales naturaliter patrono tenetur, ad artificiales uerò ex impositione. d. §. libertus. & suam conditionem quoad ciuilem originem à domino ita accepit, ut uelut noua factura

stura esse dicatur: quam conditionem nec refutare poterit, nisi recidat in seruitutem. Vassallus uero non nisi propter feudum, quod à domino accepit obligatur, & eatenus ei adstringitur, quatenus ius feudi exigit: ergo, eo relicto, amplius domino obligatus non uideatur: in qua opinione etiam fuit Zasius in d. §. libertus. pro quo uideatur text. apertus, licet ipse non citet, in tit. de uassallo qui contra colit. Lotharij feudum alienauit, sed hoc ultimum non est expeditum, imò diuerse circa hoc sunt opiniones, ut uidere poteris p. gl. Car. Io. de Imo. Pan. & Doct. in d. c. 2. quæ in ecclesiarum, & per gl. in c. si. de cap. qui cu. uen. & per Dy. Bar. & Doct. in l. is cū quo. ff. de aqua plu. arcen. & per Bal. in prælu. feu. & plenissimè p. Felin. in d. c. quæ in ecclesiarum, ubi ponit regulam affirmatiuam, quod uassallus, inuito, potest renunciare fudo, addit quæ exceptiones quinque, cum aliquibus declarationibus, ad quem breuitatis gratia remississe sufficiat. Et hinc meo iudicio bene dixit An. de Iser. in d. c. quib. mo. feu. ⁴⁶ ami. q. licet in multis libertus † & uassallus se habeant ut paria, in aliquibus tamen habent se ut excedentia & excessa. & idem uult Franc. in d. uers. quarta cadit circa præmissa dubitatio. Quæ omnia cōmenda memorie tanquā pulchra, utilia, singularia, & in practica quotidiana.

LOCVS A PRIVATIONE AD Habitum.

- 1 *Privatio præsupponit habitum.*
- 2 *Petens absolutionem an fateatur se excommunicatum.*
- 3 *Argumentum à privatione ad habitum nō procedit quādo uerba impropriantur ratione contrarietatis uirtutis. uel subiecta materie.*
- 4 *Cuius nature & conditionis est privatio, eiusdem nature est habitus, & econtra.*
- 5 *Ubi non est, uel esse non potest habitus, ibi non cadit privatio.*
- 6 *Statutum requirens pro delicto amputationē manus, quomodo intelligatur.*
- 7 *Nihil est in privatione, quod prius non fuit in habitu.*
- 8 *A privatione non fit regressus ad habitum naturaliter.*

Offert

Offert se nunc locus à priuatione ad habitum. vel (vt Bal. in l. conuenticula, C. de epif. & cler. placet) à carentia habitus: à quo sumptum argumentum est probabile, validum, frequens, & multum utile: tex. est no. in l. de cem, & ibi Bar. & Doct. nor. ff. de verb. ob. & tex. in l. manumissiones, ff. de iu. iu. & Inst. de c. dimi. & bonus tex. in l. Titio usus fructus, in prin. ff. de cōd. & dē. & i. l. Iulianus ff. de diuort. & elegans tex. in c. ad dissoluendum, de despon. impub. & in c. quod uerò non formatum. 32. q. 2. cum simi. & huius loci meminit Bal. vt dixi, in d. l. conuenticula. eo utitur summus Pontifex in c. de infidelib. & ibi Pan. nor. de consan. & affi. & refert Ias. in l. si quis maior, in 1. not. C. de transact. insignes Doctores eo uti alicubi, quod ipsum infra manifestum fiet. Potest autem argumentum ex hoc loco formari multipliciter ad multiplicem effectum. Vno modo sic: Priuatio † præsupponit habitum, unde non potest dici liberatus, qui nunquam fuit obligatus d. l. decem. Nec potest desinere esse, quod non incepit esse. d. l. Titio usus fructus, d. c. quod uerò non formatum, nec accusari quod non est ad dissoluendum* Quod facit ad illud, si petam a te rem aliquam exhiberi, & tu conuentus coram iudice respondeas, te illam perdidisse, præsupponitur habitus, & sic releuor ab onere probandi q. illam habueris: quod est bene notandum. Hinc etiam est, q. per instrumentum manumissionis præsumptiue probatur, seruitutem præcessisse: & per instrumentum emancipationis præsumptiue probatur, patriam potestatem præcessisse, l. moueor, & ibi Bal. C. si ser. expo. v. Hinc et dicit Bald. in l. 2. C. de iur. aur. anu. q. per instrumentum legitimationis probatur, quem non fuisse legitimum. Hinc et est, q. si oppono contra aliquem, q. non est legitimus testis, vel q. agere non potest in iudicio, quia est seruus, vel excōicatus maiori. excōicatio- ne, vel in exilium missus, qui ex forma statuti non auditur ipse autem replicat, q. est manumissus, absolutus, vel reuocatus ab exilio, fundata est intentio mea ad effectum repellendi eum à testimonio vel ab agendo, nec habeo probare, quod fuit seruus excommuni-

ADD.

* Dissolue

dit. Item.

testamen

ti, quod

multis est

rupi non

pō l. nam

et si. uer

sic. post de

defectum

ff. iniur.

rup. P.

Prati.

○

catu,

catus, vel in exiliū missus: imò nisi ipse probet manumissionem, absolutionem, vel reuocationem ab exilio, repellitur à testimonio & ab agendo: tex. est notabilis in Auth. si testis productus dicatur, C. de testib. & voluit Bart. Ang. Io. de Imo. Pau. de Cas. & Doct. in d.l. decem. Sed an per hoc ipse videatur confiteri excommunicationem, vel exilium, vel conuentus pro debito allegat simpliciter pactum de non petendo, vel solutionem, censetur fateri debitum ad effectum condemnationis: sunt opinionis inter Docto. sed omiſſis altercationibus, veritas est quòd non, vt pulchrè declarant Ang. & Ioan. de Imo. in d.l. decem, & Angel. de Aret. in d. §. seruus. Sunt enim inter se multum diuersa, querere an excipiens confiteatur intentionem actoris ad effectum condemnationis, & querere an excipiens confiteatur factum cuius allegat priuationem ad effectum repulsionis à testimonio vt ab agendo: quia in primo casu clarum est, q non. Et ita loquitur l. non vtique, cum ibi no. ff. de excep. & reg. exceptionem obijciens, cum ibi no: de reg. iur. lib. 6. & in secundo casu clarum est, q sic. & sic loquitur d. Auth. si testis productus dicatur. de quo, si libet videre poteris latius per Felin. & Can. in c. cum venerabilis, de except. & per gl. & Doct. in iurib. præal. Hinc etiam est, q poteris absolutionem, † tacitè fateretur se excommunicatum, seu ligatum, nisi petat se absolui ad cautelam, si & quatenus egeat absolutione, vt dicit glo. in c. venerabilem, super verbo, postulat, de electione: & sequitur ibi Hosli. & Ioan. de Imo. & Bar. & Doct. in d.l. decem, & Ioan. An. in c. cum dilectus, circa finem, de ord. cog. & ista est veritas, quicquid dicat Pan. in d. ca. venerabilem, quod nota. Hoc tamen scias, q aliquando verba † impropriantur ratione contrarietatis euitandæ, uel ratione subiectæ materiæ, ut uidere poteris infra in loco à subiecta materia: & tunc non procedit argumentum à priuatione ad habitum, ut in d.l. 3. §. definere, iuncta gl. ff. de usufru. quemad. cau. ubi uerbum definit, ponitur, pro non inceptis, ut explicat textus ipse & in l. si seruus seruum §. si callicem, iuncta glo. ff. ad l. A qui. ubi uerbum, tollit actionem

nem, exponitur per gl. ibi tollit, id est facit non incipere, & in l. dispensatorem in fine, iuncta gloss. in verb. nam sublata, ff. de solut. actio negotiorum gestorum tollitur reprobatione, id est, eius natiuitas impeditur, vel locum non habet: secund. glo. Bart. & Doct. ibidem. & in l. conditio in præteritum, iuncta gl. ff. de uerb. oblig. ubi uerbum perimit, ponitur pro consistere non permittit: & in Pfallmo §. ibi, eruiſti animam meam ab inferno in feriori, ubi uerbum eruiſti, ponitur pro præseruasti. De quo uidere poteris latius in locis præal. Secundo argumentum † ex hoc loco formari potest aliter sic. Cuius naturæ & conditionis est priuatio, eiusdem naturæ est habitus: & econtrà Vnde qñ habitus est bonæ fidei, similiter & eius priuatio Ita not. Bal. & Pau. de Cast. in l. 1. C. quan. lic. ab emp. dif. quod est valdè utile, vt ibi uidere poteris per eos, & per Iaso. in l. ab emption. ff. de pact. quòd recurre. Hinc etiam inferri potest aliud, uidelicet, quòd sicut in diuortio seu separatione matrimonij requiruntur septem testes, & quòd illi sint rogati, ut est tex. iuncta gl. in l. nullum. ff. de diuor. ita etiam tot testes requiruntur in matrimonio contrahendo, & quòd illi sint rogati: arguendo à priuatione ad habitum. & ita singulariter decidit Roma. sing. 713. sed in contrarium est gl. sing. in c. nostrates, 30. q. 5. quam ibi sequuntur Io. de Fantutijs & Archi. & idem uult Ioan. An. Præpositus & Canonistæ in c. ex parte, de sponsali. & Barbat. in consilio suo 6. num. 5. 1. vol. & ita in practica seruari uidi: quod tene menti. Tertiò argumentum ex hoc loco formari potest aliter sic. ubi non est, † vel esse non potest habitus, ibi non cadit priuatio, d.l. decem, & præal. l. Iulianus, & isto argumento tacitè utitur glo. in l. 1. C. de arbitris, in verb. actio. dum ponit rationem, quare à sententia arbitri non potest appellari. Et hinc est, q seruitus ne luminibus officatur, non potest imponi illi domui, quæ officere non potest, l. si ædes meæ, cum l. sequ. & ibi Pau. de Ca. not. ff. de ferr. urb. præ. Hinc et est, q cæcus non potest amplius excorari: Quod facit ad statuta dispenſentia, q pro certo delicto quis excorretur: quia illa pœna non cadit in cæcum

vel excæcatum, quia oculi non videntes non sunt oculi, nisi æquiuocè, sicut oculi picti secundum Philof. quod & meminit Bal. in d. l. cõuenticula. Quid ergo fiet hoc ea si? certè si cæcus committat maleficium, propter quod ex forma statuti oculus debeat effodi: pœna statuti debeat commutari in aliam, tex. est not. in l. 2. & ibi hoc not. Cy. An. Sal. & Io. Fab. in Breuiario, C. vt int. certum tẽp. cri. q. 3. & Io. An. in reg. nemo ad impossibile, de re iur. lib. 6. in Merc. & faciunt no. per gl. sing. in c. si compromissarius, §. si. de elect. lib. 6. cum ibi no. per Io. An. & Pet. de Anchar. Dominic. Philip. Franc. & alios: & idem est de nõ habente manus vel auriculas. Imò magis singuli volunt Bal. & Pau. de Cast. in Auth. sed nouo iure, C. de ser. su. videlicet, q. si delictũ aliquod † ex forma statuti requirit amputationem manus, & delictum illud committatur p aliquẽ, qui non habet nisi vnã manum, q. illa non erit amputanda, sed fiet commutatio in aliam pœnam, per d. l. 2. & sic statutum imponens pœnam manus, restringi debet ad habentem duas manus: quia maior esset pœna habenti vnã manum dumtaxat, quam habenti duas: quod est perpetuò memorię commendandum, tamen si contrarium tenet in hoc Sal. post Iac. Butr. in d. Aut. sed nouo iure. Quod si statutum pro certo delicto imponat pœnã amputationis manus, & tale delictum committatur per illum qui habet duas manus, sed vnã aridã & aliã fortem, amputabitur arida in qua minus põt, & non alia. Ita sing. vult gl. in d. Aut. sed nouo iure. & sequuntur ibi Bal. Angel. Sal. & Pau. de Ca. & Io. An. in reg. in pœn. de re. iur. li. 6. in Merc. quod memori teneas mète, quicquid dicat Odof. in d. Auth. sed nouo iure. Quod si statutum loquatur de amputatione manus dextræ, & illa sit arida, sinistra autem fortis, an dextra arida sit amputanda, an verò pœna commutanda, sunt opiniones inter Doct. vt videre poteris per Sal. in d. l. 2. & in d. Aut. sed nouo iure vbi hunc articulum plenè examinãt: & placet mihi opinio Iac. Butr. & Sal. tanquam mitior, reiecta opinione Cy. quæ est nimis rigida, & insipida. Hoc tamen, quod supra dixi, recipit vnã singularem limitationem, videlicet

licet vt procedat, qñ delictum poterat æquè facilliter committi cum vnã manu sicut cum altera, vt furtum: aliàs autem quando delictum habilis committitur cum vnã manu, quàm cum altera: exemplum in crimine falsi: tunc puniendus est delinquens in ea manu cum qua delictum commisit, ne iteratò illud committat. Ita sing. reperio vel le And. de Iser. & post eum Adu. & Præpo. in c. imperialem. §. callidis, de prohib. feu. alie. per Feder. in vñ. feu. quod est benè notandum: quia est fundatum in maxima æquitate, & non memini me hoc legisse alibi. Porro si statutum imponat pœnam excæcanti alium, habebit locum in eo qui ita lumen impediuit, quod non possit quis inde videre lumen, licet oculos non effoderit: non autem habebit locum in eo, qui non excæcavit in totum, sed dũ taxat aliquaneulum visum obscurauit: ita no. dicit Paul. de Cast. post Bal. & Ang. in l. binas ædes. ff. de ser. vrb. præ. q. not. Quartò (vt ad propositum reuertar) potest etiam ex hoc loco sic formari argumentum. Nihil † est in priuatione, quod prius non fuit in habitu. text. est notab. Inst. de libertinis, in principio, & ibi Angelus notat, & bonus tex. in d. l. Titio vsus fructus, in princ. cum simil. & hoc facit ad materiam, l. cum proponatis, C. de codicil. vbi habetur, quod in codicillis contrarijs vltimus præuuler: si autem non constet, quis fuerit prior, & quis posterior: quia fortè ambo facti sunt eodem die: & in vno codicillo fuit legatum relictum, in alio autem fuit facta ademptio eiusdem, hoc casu præsumitur ille codicillus posterior, in quo facta est ademptio, quia ademptio in ordine est posterior quàm habitus. Ita not. dicunt Cy. Bal. & alij Doct. in d. l. cum proponatis, & idem vult Bar. in §. quibus, C. de no. Cod. comp. & sentit Bal. in d. l. cõuenticula: quod manda memoriæ. Quintò argumentum ex hoc loco potest formari aliter sic. A priuatione † non fit regressus ad habitum, text. est not. in §. quod autem, in fin. & ibi Ang. not. Inst. de cap. dimin. & tex. in l. homo liber. ff. de sta. hom. quod intelligo, naturaliter & philosophico more loquendo: aliàs falsa est propositio illa, a priuatione nõ fit regressus ad habitum

tum, & contra nostram religionem: ut patet in simbolo
ibi, carnis resurrectionem, &c. & in c. firmiter, de sum.
trin. Istud tamen sic declaratum limita dupliciter secun-
dum Ang. in d. §. quod autem. Primò nisi privatio fuerit
tantum de facto, quia non sufficit aliquid fieri de facto ut
sequatur effectus iuris, tex. habes & exemplum in §. si
Inst. de ingen. Secundò limita, nisi primus status non fue-
rit omninò extinctus, sed velatus tantum, tex. est no. in
l. in tantum, in pri. ff. de rer. diui. vbi litus maris pro-
pter edificium fit occupantis, sed edificio dilapso litus
redit in publicum.

LOCVS AB EXPRESSO AD TACI-
tum, & contra.

- 1 *Expressi & taciti eadem ut plurimum est virtus & potentia. & nu. 2. 3. cum seq. usque ad nu. 8.*
- 8 *Tacitum haberi pro expresso contingere multis modis*
- 9 *Argumentum à tacito ad expressum est probabile.*
- 10 *Expressum sæpè plus valet re tacita. & nu. seq. usque ad nu. 16*
- 16 *Tacite multa fieri possunt, que non possunt fieri expressè.*
- 17 *Tacitum aliquando plus nocet & operatur quàm expressum.*
- 18 *Tacitum non semper equiparatur expresso.*
- 19 *Taciti actus non tam late interpretantur ut expressi.*
- 20 *Expressum quādo faciat silere tacitum:*
- 21 *Promisso hominis an & quando faciat silere promissionem legis.*
- 22 *Expresso vitato an vitetur tacitum.*

AB hoc loco ab Expresso ad tacitū sumptum argumen-
tum est probabile, vtile, & frequentissimum: quia æqui-
parantur, par enim est virtus taciti & expressi: & tacitū,
& expressum procedunt ex eadem potentia causæ efficiē-
tis, ergo idem debent operari: secundum Bald. in l. 3. ff.
de test. tute. & pro hoc est text. in l. de quib. in fi. ff. de leg.
1. cum quid. ff. si cer. pet. & in l. triticum, ff. de verb.
obli. cum ut. & que no. & vult Cap. in cons. 2. r. & Doct.
sæpè

sæpè alibi. Quod facit ad multa, & inter alia gratia exem-
pli istud primò facit ad hoc, quod sicut conditio epressa
impedit ortum & natiuitatem actionis & obligationis, l.
cedere diem. ff. de ver. sig. Ita etiam conditio tacita impe-
dit ortum & natiuitatem actionis & obligationis. de hoc
habemus duas glo. vna est in l. 1. §. creditum, in verb. post
nuptias, ff. si cer. petat. alia est in l. & quia, in verbo malè
petitur, ff. de pact. & ibi Alb. de Ros. dicit, eam esse singu-
larem & non reperiri alibi, illam etiam dicit esse singula-
rè Bal. in c. significasti, de elect. & Io. de Imo. in l. 3. post
prin. ff. de leg. 1. & sequitur Ias. in d. l. cum quid, in 2. le-
ctura. Secundò istud facit ad hoc, quod sicut dies expres-
sa interpellat pro homine, & constituit quem in mora,
l. magnam, C. de contra. & com. stip. Ita etiam dies tacita,
l. 2. in fi. C. de iu. emph. & c. potuit, de loc. Et de hoc ha-
bemus duas glo. vna est in l. si mora, in gl. 1. ff. sol. mar.
& ibi Io. de Im. eam ad hoc notat, & valde commendat:
alia est in l. 3. §. nunc de officio, & ibi Ang. eam ad hoc
notat, ff. de eo quod certo loco, & Ias. loco prædicto, &
idem Ias. in §. plus autem, Insti. de actio. Tertio istud
facit ad hoc, quod quemadmodum ex pacto expresso appo-
sito iuxta contractum, oritur actio præscriptis verbis, l.
iurifgentium, §. quinimò, ff. de pactis, & l. in bonæ fidei,
C. eo. tit. Ita etiam ex pacto tacito appposito iuxta contra-
ctum oritur actio præscriptis verbis: tex. est no. in l. hæ-
reditatem, & ibi Io. de Imol. hoc no. ff. de dona. Hoc etiam
notat Francif. de Are. subtilitatum princeps, in d. l. 1. in
prin. ff. de verb. oblig. & Ias. in l. cum quid. Quarto istud
facit ad hoc, quod sicut expressa substitutio facit cessare
ius accrescendi, l. 2. §. si duo. ff. de bonor. poss. secundum
tabulas, ita etiam tacita: de hoc est tex. melior
de iure in l. fi. C. de her. inst. & ibi illum tex. ad hoc no.
Bal. in 33. q. & Alex. de Imo. in fi. & est gl. in verbo prior
iuncto tex. in l. fi. C. de inst. & subit. & ibi eam ad hoc no.
Bald. & Ias. vbi supra. Quintò istud facit ad hoc, quod clausi
læ tacitæ ita habent actum modificare, sicut expressæ: Ita
notab. dicit Bal. in l. stipulatio. §. habet. ff. de no. ope. nun.
& Ias. in loco prædic. Sextò istud facit ad hoc, quod sicut
pactū

factū expressum appositū iuxta contractū informat illū: d. l. iurifgentium, §. quinimò, ita etiam ea quæ tacite fiunt iuxta contractum, informant illū. ita not. vult gl. in l. si oleum, & ibi Bal. ff. de dolo, & las. loco prædicto. Septimò istud facit ad hoc, quòd sicut pater potest expressè emancipare filium ad vnum actum tantum, secundum Bal. i. l. §. in filij: vbi tamen dicit cogitandum, ff. ad Trebel. Ita etiam tacite, secundum Oldradum in cons. 26. incipiente, pater consensit filio, & Io. And. in additio. ad Spec. in tit. de instru. edi. §. porro, vers. quid filiusfam. & lason loco prædicto. Octauò istud facit ad hoc, quòd

5 † quemadmodum hypotheca expressa generalis trahitur & extenditur ad futura & postea quæ sita: vt est text. singularis in l. fin. C. quæ res pig. oblig. poss. Ita etiam hypotheca tacita à lege inducta trahitur & extenditur ad futura: text. est sing. in l. hac edictali §. illud, ver. omnibus, C. de secun. nup. & ibi hoc no. Bal. & Sal. & idem sentit gl. in d. l. fin. licet referat Io. tenere contrarium, & ibi id expressè firmat Alb. de Ros. & Sal. & Cy. in l. vbi adhuc, in fi. C. de in. do. id èt firmat Rom. fin. 148. Nonò istud facit ad hoc, quòd quemadmodum ad hoc vt delegatus qui subdelegauit vices suas in totum, non possit expressè reuocare delegationem, requiritur quòd processum sit ad actualem citationem, vt tenet gl. in c. super quæstionum, §. si verò duo, in gloss. magna, in vers. sed quæritur, de offic. deleg. Ita etiam in tacita reuocatione, quæ fit per mortem delegantis, ad hoc vt non obtineat effectum reuocationis, dicendum erit requiri actualem citationem, & non sufficere alium actum ceteriorem, & ista est vera & cõis opin. secundum las. in l. & quia, quam legit subl. more maiorum, ff. de iurisd. omnium iud. vbi plenè reperies de hoc. Decimò istud facit ad hoc, quòd sicut malæ fidei

6 † possessor non potest expressè constituere seruitutem in re per eum mala fide possessa. Ita nec tacite patièdo aliquem: longo tpe vti seruitute, & sic præscribere. text. est de hoc fin. iuncta gl. approbata cõiter per Docto. in l. 1. secundum tertiam lecturam. C. de ser. & aqua, per quòd dixit sing. Bar. in d. l. 1. & sequitur ibi Pa. de Cas. quòd si tyran-

si tyrannus patiatu r ciuitatem quam iniuste possidet, præscribere aliqua iura, hoc non præiudicat vero domino: de quo vide ibi latius per Bal. Sal. & Docto. Vndecimò istud facit ad hoc, quòd sicut expressa prohibitio legis vel statuti importat nullitatem actus, èt si nihil dicatur de nullitate actus, vt est text. in l. non dubium, C. de leg. ita etiam statutum seu dispositio inducens certam solenitatem, sine qua contrahi non possit, vt puta quòd minor non contrahat sine consensu duorum propinquorum, uel filius familias sine consensu patris, importat tacitam prohibitionem, & (quòd proposito seruit) nullitatem actus, si solenitas requisita per statutum nõ interueniat. ita sing. uult gl. in l. non intelligitur. §. diuus Adrianus. ff. de iur. fil. quam ad hoc notat & ualdè commendat PaudeCast. in d. l. non dubium, & idem vult Bart. in l. cum lex. ff. de fideius. licet de d. gl. mentionem non faciat, & Doct. sepe alibi. Duodecimò istud facit ad hoc, quòd si

7 cur † mandatum expressum operatur & inducit actionem mandati, ita èt mandatum tacitum inducit actionem mandati, l. si fideiusor, * iuncta gl. C. mand. & l. si remunerandi, §. si passus, & l. qui fide. ff. illo eo. tit. cum si. Decimotertiò istud facit ad hoc, quòd quemadmodum expressum pactum de non petendo repellit agentem ab agendo, l. si unus. §. pactus ne peteret, ff. de pact. cum sim. ita èt tacitum pactum, ut est text. ualdè not. in l. 2. & ibi Bar. & Docto. C. de pact. Decimoquartò istud facit ad hoc, quòd sicut statutum non pòt habitare, vel inhabitare forenses, ita nec consuetudo, quæ inducitur ex tacito consensu populi, d. l. de quibus, & ita sing. decidit Bal. las. & Docto. in l. cunctos populos, C. de sum. tr. in. Hinc etiam dicit Io. An. in reg. pro possessore, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. quòd tantum facit tacitus intellectus per interpretationem, quantum facit expressus, etiam in interpretatione extensiuâ: dummodò tamen sit iusta, & allegat aliqua ex iuribus supra præallegatis. Possit & ad multa alia induci hæc argumentatio ab expresso ad tacitum, quæ per tè colligere poteris dummodò memineras, tacitum haberi † pro expresso, contingere posse

ADD.

* Fideiusor. Rõ huius est quia patientia p consensu habetur. no. gl. in 1. qui patitur per illū text. ff. mād. Sed et patientia traditiõnis instar habent. quoties, 1. et 2. ff. deser. nit. ut. gen. P. Prat.

multis

218: LOCVS AB EXPR. AD TAC.&c.
multis modis. vel ex natura rei, vt in d. cum quid, vel ex natura causæ, vt in l. 1. C. de diuer. rescrip. & in l. si te, C. ex quib. cau. infa. irrog. & in c. 2. de rescri. vel ex præsumta voluntate, vt in casu l. Labeo, ff. de pactis. vbi si creditor reddit debitori chyrographum, præsumitur tacite remittere debitum. vel ratione consuetudinis, vt in l. quod si nolit. §. quia assidua, ff. de ædilitio edicto: vel ratione conuentionis subiectæ contractui, vt in l. ea lege, in prin. ff. loca. vel ratione prædentium, vt in d. l. triticum, secundum verum intellectum, iuncta glo. in verb. cogitauerit, quæ enim in præfationibus dicuntur, in subsequenti- bus repetita creduntur in l. Titia, §. idem respondit: ff. de ver. obl. vel ratione sequentium, per quæ declarantur præcedentia, l. si cum fundum: iuncta gl. in verb. inferio- re, ff. de verb. sig. & l. si seruus plurium. §. si. ff. de leg. 1. cum sim. vbi ex legis dispositione, vt quod inuecta & il- lata per conductorem sint locatori tacite obligata. d. l. & quia & quod bona viri sint mulieri tacite pro dote hypo- thecata, l. vni. §. 1. C. de rei vxo. act. & ca. ex literis, de pign. cum si. Et quod bona contrahentis cum fisco, sint ei tacite hypothecata, l. aufertur, §. fiscus, ff. de iure fisc. Et quod bona tutorum & curatorum sunt tacite obliga- ta pupillis & adultis pro sua administratione, l. pro officio, C. de adm. tuto. cum sim. & in pluribus alijs casibus, in quibus tacite contrahitur hypotheca ex dispositione iuris, qui habentur, ff. & C. in quibus cau. pign. tac. cõtra hi. vel ex alia probabili coniectura, sumpta ex legis præ- sumptione, vt in l. semper in stipulationibus, cõ sua not. gloss. ff. de reg. iur. & l. cum de in debito, ff. de probat. & in casibus in quibus fingitur stipulatio, qui habentur per gl. in d. l. vnica, in prin. & per gl. in his verbis, ff. de adop. quæ si ad practicã deducantur, non modicam ad la- tura sunt vtilitatem. Quemadmodum verò ab expresso ad tacitum recte arguitur, vt superius dictum est, sic & cri- am e contrario à tacito ad expressum probabilis est argu- mentatio: quod vt ostendam, vno quotidiano exẽplo cõ- tentus ero. sicut enim tacite prohibita alienari, vt bona subiecta restitutionis nihilominus alienari possunt ex causa

LOCVS AB EXPR. AD TAC. &c. 219
causa dotis, Auth. res quæ, C. com. de leg. & in corpore vnde sumitur: ita et expressè prohibita alienari, per testa- torem poterunt alienari ex cã dotis in casu, d. Aut. res quæ, l. à filia, in prin. & l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Treb. & ita expressè tenet Bar. in l. filiusfamil. §. diui, in 2. q. ff. de leg. 1. & Cy. Bal. & Sali. in l. voluntas, C. de si deic. & post multa Iaf. in d. Aut. res quæ, & est cõs & ve- ra opinio, quicquid dicat idem Iaf. in d. l. cum quid. Neta- mēdecipiaris, volo te scire, quod in multis nõ est par vir- tus taciti, & expressi, imò plus operat expressum, quàm tacitum: & magis nocet expressum tacito. Primo. n. expres- sa substitutio facta impuberi per patrem, excludit matrē etiam à portione iure naturæ sibi debita, c. si pater, in fi. vbi est tex. clarus, de testam. testa. lib. 6. & l. Papinianus, §. sed nec impuberis, ff. de inoffic. tamen tacita pupil- laris, quæ continetur sub expressa vulgari, non excludit matrem eius fauore l. precibus, secundum communem intellectum, C. de impub. & alijs subst. & volunt Alb. & Alex. in d. l. cum quid, & Sali. in d. l. preci. & Bal. in l. cen- turia, ff. de vulg. Secundo. † expressus error in sententia, vitiat eam, non sic tacitus, c. 1. & ibi Doct. de re iud. & l. ex diuerso, §. si in iudicio, & ibi gl. & Doct. ff. sol. mar. & Alex. & DD. in d. l. cum quid. Tertio, † omisso nominis hæredis vitiat institutionem, & testamētum, vbi expres- so validat: & hoc odio falsitatis, l. iabemus, C. de testa. & vult Alb. in d. l. cum quid. Quarto, non sunt paris virtu- tis tacitum, & expressum in alio singulari casu, put à quoad reuocationem primæ voluntatis, nam vbi præcedit ex- pressa præstatio derogatoria voluntatis ad act. sequētes, actus sequēs redditur inualidus, nisi iposteriori actu fiat specialis derogatio vel reuocatio primi, l. si qs in prin- cipio testamenti, ff. de leg. 3. & tamen secus est in pro- testatione tacita, quæ sumitur à contrario sensu vel alio modo. nam illa per tacitam voluntatē contrariam tollit- tur, text. est sing. iuncta gl. in l. fin. prin. & ibi hoc notat Bar. & post eum Io. de Imo, ff. de leg. 2. & idē vult Bart. in d. l. si quis in princ. testamenti, & Bal. in l. humanum, C. de leg. vbi d. l. si dicit ad hoc esse singularem, cam

tiam ad hoc notat Card. in consi. 27. in primo dubio, &
 13 sic facilius reuocatur voluntas tacita, quam expressa. Quin-
 to, non sunt pars virtutis tacitum, & expressum quantum
 ad prorogationem iurisdictionis fiendam, per clericum.
 nam clericus non potest expressè prorogare iurisdictionem
 etiam alterius episcopi, sine consensu sui episcopi,
 c. si diligenti. & c. significasti, de foro compe. & tamen ta-
 citè potest prorogare iurisdictionem alterius episcopi, si-
 ne consensu sui proprii episcopi, contrahendo, vel delin-
 quendo in aliena diocesi, c. dilecti, de foro comp. & fen-
 rit glo. in c. inolita, 1 r. q. 1. & vult expressè Io. de Imol. in
 c. cum inferior, de maior. & obe. & DD. sæpè alibi. Sex-
 to, non sunt paris virtutis tacitum, & expressum: quia te
 expressè prohibente, non possum intrare fundum tuum
 venandi, vel aucupandi gratia, l. diuus Pius. ff. de seruit.
 rust. & præ. & l. 3. ff. de acquir. rer. dom. cum utroque
 not. Septimò, non sunt paris virtutis tacitum, & expres-
 sum in casu singulari, l. si pater, 2. respon. ff. de manum.
 vind. vbi expressa reuocatio mandati impedit libertatis
 14 dationem, non sic tacita. Octauò, non sunt paris virtutis
 tacitum & expressum in casu singulari, l. 3. §. si. ff. de con-
 caus. da. nam (vt ibi patet) herede tacente, vel ignorante,
 seruus potest soluere pecuniam peculiarem gratia condi-
 tionis implende, & heres hoc casu perdit dominium pe-
 cuniæ fauore libertatis: secus autem est herede expressè
 contradicente, licet teneatur illi, cui seruus iussus erat da-
 15 re pecuniam, vt ibi est text. sing. Nonò, non sunt paris
 virtutis tacitum & expressum in prorogatione, quæ
 fieret de loco ad locum non suæ iurisdictionis, puta extra
 territorij. Vnde ordinarius non potest inter suos subditos
 ius reddere extra territorium, etiam si illi consentiant: ni-
 si interueniat expressus consensus iudicis territorij, nec
 sufficeret tacitus, vt est gl. fin. in c. vt litigantes, de offic.
 ord. lib. 6. quam sequitur Pan. in c. P. & G. de offi. deleg. &
 idem Pan. post Innoc. Hosti. & Io. And. in c. nouit, de off.
 leg. & idem vult Bal. in l. si qui ex consensu, C. de episco.
 aud. Quia tamen reperio Doctores in hoc quotidiano ar-
 ticulo multum variare, & difformiter sentire, remitto te
 ad

ad Petrum & Cynum in d. l. si qui ex consensu, ad Sali. l.
 1. C. de iurisd. omnium iudicum, ad Barto. & Doctores
 in l. fin. ff. de iustit. & iur. ad Alexand. de Imol. in d. l. 3. §.
 fin. & ad eundem & alios in l. final. ff. de iurisd. om-
 nium iudicum, & ad Canonistas in d. cap. vt litigantes, &
 ad Anton. de Butrio, & Ioannem de Imola in dicto ca-
 pitulo P. & G. & ibi iste articulus plenissimè tangitur in
 Barbatiam cuius tamen opinio omnino displicet, quia est
 singularis, nec in iure, nec in oratione vel æquitate fun-
 data. Decimò non sunt paris virtutis tacitum, & expres-
 sum quantum ad cursum temporis à iure vel ab homine
 præfixi ad prosequendum appellationem: quia expressus
 consensus partium impedit cursum temporis, sed tacitus
 non, vt est text. sing. iuncta gloss. in Clemen. quandiu, de
 appella. Vndecimò, non sunt paris virtutis tacitum & ex-
 pressum in prorogatione iurisdictionis delegatæ fienda
 de loco ad locum: nam in hoc expressus cōsensus partium
 requiritur, nec sufficit tacitus, vt est text. sing. iuncta gl.
 in c. statutum. §. in nullo, de rescri. lib. 6. & sic patet, quod
 in multis non est par potestas taciti & expressi: imò plus
 operatur expressum, quam tacitum. Multa etiam possunt
 16 fieri tacitè, quæ non possunt fieri expressè: vt not. per gl.
 in d. c. inolita, & per Ioan. Andr. in reg. mutare, de regul.
 iur. lib. 6. in Merc. vt iuramentum calumniæ potest tacitè
 remitti, non expressè, cap. 1. de iuram. calum. lib. 6. & not.
 per glo. & Doct. in l. 2. §. sed quia veremur, C. eod. titu. sic
 etiam dolus futurus expressè remitti non potest, sed ta-
 citè, sic. l. si vnus, §. illud, ff. de pac. sic etiam milites non
 possunt esse procur. l. militè, C. de procur. Tamen si hoc
 non opponatur ante litè contestatā, ualeat iudicium, l. si-
 liusfa. §. veterani, ff. de procura. In aliquibus etiam plus
 17 nocet, & operatur tacitum, quam expressum, vt videre
 poteris per Bal. in l. 3. in princ. C. de iuris & fact. ignor. &
 per Bal. in l. 1. in 21. & in 27. opposit. C. qui admitti. &
 per Barto. in eadem l. in fi. & per Salic. & Iaf. in d. l. cum
 quid: & uide tex. cum gloss. & Docto. in l. si sine, in fin. C.
 ad Velleian. sic etiam delictum occultè commissum gra-
 uius punitur, quam palam commissum, leg. fin. ubi
 est

est tex. sing. ff. de ri. nup. & faciunt ea quæ habentur & not. in civ. nostrum, vt eccl. benef. sine di. ex quibus conclusiue dico: quòd licet tacitum & expressum regulariter
 18 se habeant, vt paria: in multis tamen habent se vt excedentia & excessiva: & ex hoc studiosus scire poterit quæ argenti procedat. Triam nolo te ignorare. Primum est, quòd tunc demum tacitum æquiparatur expresso, quando de hoc constat clarè: vel saltem præsumptiue per aliquem ex modis supra cõmemoratis: aut similem: Alias autem mens in animo retenta: nihil operatur, l. si repetendi, C. de con. ob. caus. Secundum est quòd actus taciti non tam latè sunt interpretandi, vt actus expressi. Ita singulariter dicit Paul. de Cast. & magistraliter declarat in pulcra & quotidiana quæst. in consil. 27. in antiq. incipiente, in Christi, & c. super appellatione, & c. & dicam infra in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis, circa finem. Tertium
 20 est, quod expressum facit filere tacitum, l. si fundum sub conditiones, §. Stichum, & ibi Pau. Cast. ff. de lega. 1. & l. cum ex filio. ff. de vulg. qui tex. quotidie allegantur ad
 21 hoc, quod prouisio taciti hominis facit cessare prouisionem legis: quod tene menti, quia facit ad multa: & primò ad hoc, quòd substitutus præferendus est coniuncto, l. 1. §. in primo, & §. pro secundo, C. de cad. toll. cum similibus. Secundò ad hoc, quòd argumentum à contrario sensu cessat, vbi reperitur expressa dispositio, quia expressum facit filere tacitum: de quo dicà latè infra in loco à contrario sensu. Tertio ad hoc, quòd non habet locum extensio ad similem casum, vbi reperitur expressa dispositio in casu ad quem volumus facere extensionem, ut dixi supra in loco à simili, & dicà infra in loco à Falcidia ad Trebell. & in loco à legitima patroni ad legitimam filij, & in loco à matrimonio carnali ad spirituale, & in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali ad extensionem ipsius legis, maxime in primo casu principali, & sæpè alibi. In dote tamen expressum non facit filere tacitum, vt est gloss. singularis in d. l. finali, approbata illic per Cy. Bal. Salic. & omnes, per Salic. in haffiduis, in q. 7. C.

qui

qui pot. in pign. hab. & per Docto. sæpè alibi. De hoc tamen articulo, an & quando prouisio hominis faciat cessare prouisionem legis, vide omnino. Cy. in d. l. 2. in 6. q. C. de iure emphy. vbi benè declarat. An tacitum iuramento expresso vitietur tacitum, vide per Cyn. & Doct. in Auth. ingressi, C. de sacro. eccl. & per Bar. Bal. & Doct. in l. si fideiusor, in prin. ff. de legat. 1. & p. Sal. l. 1. §. ff. quib. mo. pignus vel Hypotheca soluitur: & vide quòd dicam infra in loco ab æquipollentibus.

LOCVS A CONIUNCTIONE,
 seu combinatione duarum
 legum.

- 1 Argumentum à coniunctione duarum legum probabile et vtile.
- 2 Mulier ex cõstructione ecclesie acquirit ius patronatus, sicut masculus.
- 3 Iuramentum præstitum super actu à lege infirmato tantum operatur quantum consensus geminatus.
- 4 Geminatio literarum principis, seu secunda iussio tantum operatur quantum motus proprius.
- 5 Præscriptio decemij probatur cõiunctione attestatorum: item et parentela, incestus, et similia.
- 6 Præuenio quando locum habeat.
- 7 Contrariarum legum quæ sit obseruanda.

Offert se nunc locus à coniunctione seu combinatione duarum legum. A quo sumptum tacitum argumentum est probabile, frequens, & valdè vtile. text. est notabil. in l. Gallus, §. ille casus, & ibi Bart. Bal. Io. de Im. Iason & Doct. not. ff. de lib. & posthum. & est bonus tex. in cap. cum dilectus, secundum verum intellectum, de success. ab intesta. & ibi Panormitan. notat, & est gloss. in l. prospexit. ff. qui & a quibus gloss. in l. 1. ff. de regulis iur. & gloss. in l. Lucius, ff. de infam. & gloss. in l. fina, C. ad leg. Falcid. & hoc argumèto vitur Ange. in l. penultim. ff. de constitut. princ. & Bald. in l. dominus, §. per fideicommissum, ff. de vsu fructu, & idem Bal. in l. dotis tue, in nona lectura,

lectura, C. de iure dotium, in l. non dubium, C. de legibus, & in cap. 1. an agnatus vel filius agna. in vñibus feudorum, & Albericus de Rosate in 1. parte statutorum, q. 138. Alb. in 2. parte statutorum q. 66. in pulchra q. & Io. An. in ca. si pater, de testa. li. 6. in Nouel. & Io. An. in reg. qui tacet, & in reg. potest quis in pulchra q. de reg. iur. lib. 6. in Mercu. Isto argumento vitur etiam Oldr. in pulchra q. in conf. 227. & decisio Rotæ 16. in nouis, circa fin. Hoc argumento vitur etiam Sal. in l. domum, C. derei vend. & Iason in l. quod te, ff. si cer. per. & idem Iaso. in l. illud, C. de col. dicēs quod iste est optimus modus arguendi, & idem reperit ipse sæpè alibi. Isto argumento vitur etiam Panor. in c. nobis, in 1. not. de iur.

2 pat. concludens per hoc, quod mulier ꝑ potest ex constructione ecclesiæ acquirere ius patronatus, sicut masculus. Hoc argumento vitur etiam glo. & Doct. in c. cum contingat, de iureiur. vbi per illum tex. iuncto Aut.

3 siue a me, C. ad Velle. dicunt, quod tantum ꝑ operatur iuramentum præstitum super actu a lege infirmato, quàm consensus geminatus. Isto argumento vitur etiam Bal. in l. nec damnosa, C. de precib. Imper. offic. vbi ex

4 coniunctione duarum legum dicit, quod tantum ꝑ operatur secunda iussio seu geminatio literarum principis, quàm motus proprius: & hoc dictum tanquam singulare & nouum refert & sequitur Roma. in rep. l. si verò. §. de viro, in 31. fol. ff. sol. matr. quod teneas mente. Isto argumento vitur etiam Bal. in l. restium, C. de testib. vbi

5 per hoc dicit, q. si intendo ꝑ probare præscriptionem de cénij, & produco duos testes, qui probāt de primo quénio, & duos alios qui probant de secundo quinquénio, optime probo præscriptionē decennij, ex coniunctione attestatorum, & idem dicit ipse ibidem in probanda parentela, ut latius videre poteris per eum. Isto argumēto etiam vitur Bal. in d. §. ille casus indifficilis, vbi per hoc singulariter dicit, q. si Titius sit accusatus de incestu debeat plene & cōiunctim probari cōsanguinitatis & carnalis copula, tamen si duo testes probent cōsanguinitatem vel affinitatē & non copulam, alij autē duo testes probent

benit copulam, & non cōsanguinitatem, uel affinitatem, certè incestus est probatus, ex coniunctione capitulorum & testium. per d. §. ille casus indifficilis, ubi Iuriscōsultus arguit ex coniunctione duorum capitum: imò plus dicit ibi Bald. uidelicet, quod si unus testis probet ueritatem articuli, & ipse idem testis, & alius probant famam, quod cōiunctis istis probationibus sit facta efficax probatio in causa ciuili, in qua duæ minus plene probationes coniunguntur ad effectum plene probationis, de quo uide plenius per Alex. & alios Modernos ibidem. & per Legist. in lege admonendi, ff. de iureiurando. & per Bar. in lege prima, §. 2. idem Cornelio. ff. de quest. & per Canon. in cap. ueniens primo de testi. & per Feli. in cap. cum causam, de proba. & per Roman. consi. 127. in quotidiana no exemplo, ubi recurre. Per hunc arguendi modum videtur etiam posse decidi quæst. illa quotidiana. In ciuitate sunt duo Iudices, quorum vnus cognoscit de actionibus personalibus tantum: alter uerò de actionibus realibus tantum: emergit modo quæstio super actione mixta, quæ pariter se habet ad utrumque, ut uidere licet in §. quædam, Institutio. de actio. quæritur, quis cognoscet? nam uidetur per præmissa ex coniunctione duorum capitum, quod uterque cognoscet: ita tenet Cyn. in dicto, §. ille casus, ubi tamen hoc limitat, nisi ꝑ altero uenit præueniret, quo casu ille erit potior, secundum eum. Et idem dicit ipse in tali quæst. super causis à centum libris infra, per statutum est deputatus iudex: super causis uerò pupillorum. & uiduarum est deputatus alius, contingit modò, quod causa pupilli, uel uidue est à centum libris infra, quæritur, quis eorum erit iudex? & concludit ipse, q. uterque à coniunctione duorum capitum, nisi alter præueniat, ut sup. dixi: & hoc reputat ibi Bal. no. & idem uult ipse Bal. in l. Titie. textores. ff. de leg. 1. & ibi uide latè per Alex. de Imo. si tamē plenius in his, & similibus q. quæ quotidie occurrere possunt, uis instrui, uide singulariter notata per Bar. in Extrana. ad reprimentum, in uerb. non obstantibus, & per Pe. de Anch. qui eum ad literam refert & sequitur in c. 1.

in fin. de priuil. lib. 6. & Pet. de Ancl. in rep. c. canon. in 6. q. prin. de const. & in rub. de reg. iu. lib. 6. ubi concludunt, q̄ quando una † constitutio est magis specialis quo ad quid, s. quoad personas, & alia cōstitutio est magis specialis quoad quid, puta quoad causas, uel econtrā, debemus illud speciale obseruare, in quo maior & euidentior utilitas reperitur: & ponunt duo pulchra, & quotidiana exempla. Vbi uerò non esset una ratio specialitatis fauorabilior alia, tenet legem nouā præualere antiquā: quod memori teneas mente, quia potest seruire ad multa. Aduerte tamen, quia ista argumentatio solum procedit in non exorbitantibus, nam in exorbitantibus, uel correctorijis necessaria esset superioris prouiso, ut bene declarat Bar. & post eum Ioan. de Imol. in d. §. ille casus, de quo uide quod dicam latius infra, in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali ad extensionem ipsius legis, in duobus primis casibus principalibus.

LOCVS A FEVDO AD EMPHYTEVSIN.

- 1 Feudum & emphyteusis, uasallus & emphyteuta sunt eiusdem nature.
- 2 Vasallus & emphyteuta in quibus conueniant, item feudum & emphyteusis cum pluribus seq. usque ad n. 41.
- 3 Argumentum à feudo ad emphyteusin facit ad multa. cum num. seq.
- 4 Vasallus aut emphyteuta non possunt alienare feudum uel emphyteusin sine consensu directi domini.
- 5 Feudum concessum alicui & suis heredibus, intelligitur solum de descendentibus illius, cui conceditur, & non de heredibus transuersalibus, siue extraneis. Item in emphyteusi.
- 6 Prospicere sibi et suis heredibus in dubio quisque presumitur.
- 7 Filiorum appellatione in feudis, & emphyteusis an ueniant nepotes & descendentes.

P 2

- 8 Vasallo aut emphyteuta mortuis absq; filijs dominus directus quibus concedat feudum siue emphyteusim, & n. 9.
- 10 Vasalli & emphyteute possunt inter se diuidere rem feudalem siue emphyteuticariam irrequisto domino.
- 12 Vasallus & emphyteuta negantes scienter rem esse feudalem, uel emphyteuticariam perdunt eam.
- 15 Vasallus non pot renunciare feudo inuito domino: idem in emphyteuta.
- 16 Vasallo aut emphyteuta disponentibus de feudo & emphyteusi per uiam legati legatario nihil debetur.
- 17 In alienatione feudi fienda per uasallum uasalli, consensus domini, cui soluendum est laudemium, requiritur. Idem in emphyteusi.
- 19 Feudum, & emphyteusis non ueniunt iure hereditatis: nec sunt hereditarium.
- 20 Prelatus ecclesie res potest concedere in feudum, & emphyteusim consanguineis suis sicut extraneis, quando sunt res solita dari in feudum, uel emphyteusim.
- 21 Bonis propter homicidium publicatis an publiceur feudum & emphyteusis.
- 22 Possidens civiliter an possit auctoritate propria expellere clandestinum possessorem.
- 25 Bona feudalia qua transeunt in filium, ut filium non computantur sibi in legitimam, nec in Falcidiam.
- 26 Ius representationis habet locum in feudo & emphyteusi.
- 28 Vasallus & emphyteuta patiendi prescribi rem feudalem uel emphyteuticariam non preiudicant domino.
- 29 Filius institutus in re certa equaliter succedit in feudo & emphyteusim fratre uniuersaliter instituto.
- 32 Vasallus & emphyteuta possunt copromittere de re feudali uel emphyteuticaria sine consensu domini.
- 33 Non tamen poterunt iuramentum deferre.
- 36 Vasallus uel emphyteute plurimum dominorum alienans rem feudalem, uel emphyteuticariam de consensu aliquorum, non cadit à toto.
- 39 Ius accrescendi regulariter non habet locum in feudo nouo, & in emphyteusi.
- 40 Vasallus et emphyteuta non possunt incidere arbores frugiferas

P 2

39 Arguere

- 42 *Arguere quando liceat, vel non liceat à feudo ad emphyteu-
sim. 43. cum seq.*
- 44 *Iura feudalia nihil valent in his quæ reperiuntur aliter decisa
à iure civili in alia materia.*
- 45 *Pamina quare non admittantur in feudis.*
- 46 *Dominus & vassallus in pena legali æquiparatur: non tamè in
conventionali.*
- 47 *Differentie centum & sexaginta inter feudum & emphyteusim
feu alodium remissive.*
- 48 *Contractus in quibus utile dominium transfertur retento dire-
cto.*
- 49 *Contractus superficialis quis sit, & cuius efficacie.*
- 50 *Contractus locationis ad longum tempus quis, & eius effectus.*
- 51 *Conductor ad modicum tempus potest implorare officium iudicis
ut seruetur in sua detentatione, vel ut sibi restituatur.*
- 52 *Emphyteuta tenetur stare colono ad longum tempus, item colono si-
ci, vel reipub. &c.*
- 53 *Conductor ad longum tempus, fisci et reipub. etiam ad modi-
cum tempus summi domini arborum per eos plantatarum in fun-
do conducto.*
- 54 *Contractus emphyteuticus quis, & qui contractus libella-
rius. 55.*
- 56 *Contractus precarie quis.*
- 57 *Contractus feudalis quis dicatur.*

A Loco à feudo ad emphyteusim, seu à contractu feu-
dali ad emphyteuticum sumptum argumentum, pro-
babile, utilissimum, & frequentissimum est, fundatum in
1 similitudine ¶ quam habent ad invicem feudum, & em-
phyteusis, vassallus & emphyteuta: sunt enim eiusdem na-
turæ, secundum Spec. in titu. de feu. §. quoniam, in versu.
40. in fin. & similes: secundum Holtii. in summa tit. de feu.
in prin. quem refert, & sequitur And. de Iser. in præluđ.
feu. in versu. quinto quaritur in feudatio. Conveniunt
2 enim ¶ in hoc vassallus & emphyteuta, quòd uterq; habet
utile dominium, & per consequens utilem rei uendica-
tionem: de primo est text. in c. 1. §. rei autem, & §. fin. de
inuest. de re alie. facta, in usib. feu. & ibi Bald. Aluar. &
doct.

doct. notant, & de secundo est tex. in l. 1. iuncta glo. ff. si
ager uect. uel emph. pet. & in l. possessores, & ibi not. per
gl. in verb. libertates. C. de fun. patr. lib. 1. 1. & per glo. &
doct. in c. 1. de con. inter uas. & ali. de bene. & no. per Bar.
& doct. in l. si quis vi. §. differentia, ff. de acq. posses. & per
eundem in l. 1. in §. hic titulus, ff. de publ. Item in hoc, q;
uterq; possidet naturaliter, & quod utriq; ratione illius
naturalis possessionis * cõpetit interdictum uti posside-
tis. l. unic. cum ibi notatis, per gl. fin. C. uti pos. & not. per
gl. in l. 3. §. ex contrario, in gl. 1. ad fi. ff. de acq. poss. & no.
Bar. in l. 1. in prin. in pen. q. illo eo. tit. & idem Bart. in l. 1. 1.
in prin. ff. uti pos. & Io. Fab. in §. retinendæ, in prin. in tit.
de interd. & Ang. in §. quadrupli, circa fin. in tit. de actio.
& doct. sepe alibi. Et argumentum ex hoc loco sumptum
3 ¶ facit ad infinita, eoq; uritur Roma. consi. 103. incip. uisõ
propositæ quæstionis themate, & glo. & doct. in pluribus
alijs locis, ut in infra latè patebit. Et in primis facit ad hoc,
4 q; sicut vassallus ¶ non potest alienare feudum sine con-
sensu domini directi, c. 1. de vassallo qui contra constitu-
tionem Lotharij feu. alie. & ca. imperialem, in princip. de
prohi. feu. alie. per Fed. in usib. feu. cum sim. Ita etiã em-
phyteuta non potest alienare emphyteusim sine consen-
su domini directi, l. fi. C. de iur. emphy. & c. potuit, de loc.
5 cum simil. Secundo facit ad hoc, ¶ q; sicut feudum con-
cessum alicui, & suis hæredibus, intelligitur solum con-
cessum descendentibus illius cui conceditur, & non hæ-
redibus transfuersalibus seu extraneis: ut dicit gl. nota. in
l. ex facto. §. fi. & ibi Dy. Bar. Pau. de Cast. Alex. & Doct.
ff. ad Trebel. & gl. Bart. & Doct. in l. etiam, in prin. ff. solu.
matr. per text. in c. 1. de succes. feu. & idem Bart. in l. Gal-
lus. §. etiam si parente. ff. de lib. & posth. & Bal. in l. fin. in
6. oppo. C. de hæ. in tit. & idem Bal. in l. liberti liberteq;,
C. de ope. lib. & idè Bal. in l. 1. in 68. q. ff. de rer. diuis. pro
quo etiã est tex. in c. unic. de ali. feu. & in c. 1. §. fi. de feu.
fuerit contr. in usi. feu. & est communis opinio secundum
Alex. in d. l. ex facto. §. fin. & ipsa ueritas, quicquid dicat
Cyn. post Iacobum & Petrum in dict. leg. liberti liber-
tæque: Ita etiam dicendum uidetur in emphyteusi,
et emphy
eadem

ADDI.
* Possessio
nis. Au-
tor no-
ster uide-
tur sequi
opinione
gl. in d. l.
unica, et
d. §. ex cõ-
trario. di-
cetes usõ
fructua-
riũ, et uas-
sallũ, &
emphyte-
uã nãli-
ter possi-
dere. V. l.
pian? in
Iuriscon.
in l. pe. §.
1. ff. qui
saisal. co.
dicit usõ
fructua-
rium non
possidere?
ergo idè
i vassallo
et emphy

*zenta. suo
tamen in
possessione.
l. si quis
ante. ff. de
acq. poss.
Aliud autem
est possidere,
alium possessionem esse
se d. l. si
quis ante.
Præ-
tens.*

230 LOCUS A FEUDO AD EMPH.

eadem ratione: De quo tamen articulo quotidiano vide
latius per Io. de Imol. Alex. & alios per eos relatos in d.
l. ex facto. §. si. ad quos breuitatis gratia remississe sufficiat.
Tertio facit ad hoc, q̄ sicut feudum simpliciter receptum,
censetur receptum pro se & hæredibus suis masculis, li-
cet in inuestitura de hærede mentio non fiat: quia in du-
bio vnusquisque videtur uelle prospicere sibi & hæredi-
bus suis. l. si pactum, ff. de proba. & sentit gl. in uerbo suc-
cedente in c. unico, quib. mo. feu. const. po. in vñb. feu. non
autem ceterur receptum pro fœminis hæredibus, ex quo
de eis non est facta mentio, & quia hoc est contra regula-
rem naturam feudi, c. i. §. filia uero, de suc. fe. in uñb. feu.
Ita etiam uidetur dicendum in emphyteusi, ut emphyteu-
sis simpliciter recepta censeatur recepta pro se, & hære-
dibus suis masculis, & non pro fœminis, cum isti contra-
ctus maximam habeant similitudinem inter se: & ita ex-
pressè firmant An. de Iser. Bald. & Aluar. in d. c. vñi. quib.
mo. feu. consti. pot. ubi dicunt, hoc esse not. & mente te-
nendum. & idem tenet Ioan. Baptista de S. Seuerino, in
repetitione cap. i. de feu. cogni. Aliter tamen, & melius
quoad emphyteusin tenet Præpo. in d. c. unico, & Rom.
in confi. 22. incip. propositæ consultationis. & Alex. in l.
qui Romæ. §. duo fratres, ff. de uerbor. oblig. & Hippo. de
Marfi. in singulari 160. Quarto facit ad hoc, quod sicut
feudum concessum alicui & filijs suis, censetur etiam con-
cessum nepotibus, & descendentibus: Ita quod appella-
tione † filiorum hoc casu ueniant nepotes & descendentes,
ut fin. determinat Bald. in cap. quæ in ecclesiarum, de
consti. & Pet. de Ancha. in rep. c. canonum, in 14. q. prin.
de consti. & gl. in d. c. i. & ibi Bald. & Iac. in libel. feu. in
illis uerbis, præsentis & recipientes pro se & eorum fi-
lijs, & docto. sæpè alibi. Ita etiam concessa emphyteusi
alicui pro se & suis filijs, censetur concessa etiam pro ne-
potibus & descendentibus eadem ratione. In quo tamen
articulo quotidiano diuersæ sunt opiniones: nam Salic.
in l. 2. C. de iure emphyt. in utroque tenet contrarium.
Alex. autem in confi. 17. 5. uolum. incip. Ponderatis in t.
dubio, sentit in feud. cum gloss. Bald. Perr. de Anchara.

Iac.

LOCUS A FEUDO AD EMPH. 231

Iac. & alijs: sed in emphyteusi tenet contrarium: unde de
isto articulo quotidiano uide plenissimè per Franciscinum
in lib. feu. par. 2. in uers. circa hanc materiam acquisitionis
feudi, ad què remississe sufficiat. Quinto facit ad hoc,
q̄ quemadmodum † dominus potest inuestire filiam de-
functi uasalli absq; filijs de feudo, omisis masculis trans-
uersalibus uasalli defuncti, in duobus casibus: vt est text.
fin. in c. unico, quemadmodum feudum ad filiam pertineat.
& facit d. c. i. §. filia uero: ita etiam erit in emphyteusi, ut
ea finita per generationem finitam, dominus possit illud
ius emphyteuticum confirmare in personam filie, omis-
sis masculis transuersalibus emphyteutæ defuncti: & ita
expressè uolunt Bal. Aluar. & Præpo. in d. c. unico, & Al-
uar. in d. §. filia uero. Sexto facit ad hoc, q̄ quemadmodum
† uasallo mortuo, & feudo aperto, seu ad dominum libe-
rè reuerso, dominus potius debeat inuestire hæredè ma-
sculum defuncti, q̄ alium extraneum: & iniuria est, si e-
i non concedatur: ut uult gloss. sing. in l. i. §. permittitur, in
uerb. impetrabile. & ibi Bar. & etiam Angel. in lectura pe-
regrina, ff. de aqua quot. & idem Barto. in l. i. in fin. ff. de
priuil. cre. & habetur per Alu. & Præp. in d. c. unico, quæ-
admo. feu. ad fil. per. ubi d. gl. dicunt esse sing. & pulchrè
per Roma. in d. confi. 22. & eleganter per Ias. in d. l. 2. in
7. col. C. de iu. emph. in quibus locis præfati DD. dicunt,
hanc esse communem opi. ita etiam dicendum erit in em-
phyteusi, ut ea extincta per generationem finitam, hære-
des defuncti possint petere eis emphyteusin confirmari,
& de facili debent impetrare, & præferri extraneo: & est
iniuria, si eis non fiat confirmatio: & ideo possunt appella-
re ad superiorem, ut cogat denegantem ad hoc faciendum:
Ita nota. dicunt Bart. & Ang. in d. §. permittitur, & idem
Bart. in l. si mihi & Titio, circa fin. ff. de uerb. obli. & Lud.
Rom. & Ias. locis prædictis, & Canonistæ in c. bonæ 2. in
fin. ubi etiam est bona gloss. de postu. præla. quod teneas
mente, quia est notabile, utile, & quotidianum, & habuit
de facto. Hoc tamen limita, quâdo dominus directus es-
set alij extraneo concessurus: aliàs fecus. ita sing. limitat
Pan. in d. c. bonæ, uer. in gl. ubi de hoc uide latius per e-
um,

P 4

& per

& per Ludo. & Ias. locis prædictis, & plenissime per Io. & Imo. & Alex. in d. l. si mihi, & Titio, & multum plenè per Francischinum in d. lib. feu. part. 2. q. 15. ad quos remissè sufficiat. Septimò facit ad hoc, q̄ sicut uasalli possunt inter se diuidere rem feudalem irrequisito domino, vt est glo. in uerbo pro parte, in l. si filia, C. famil. ercisc. approbata ibidem per Bart. Bald. Pau. de Cast. Salicer, & doct. limitando & declarando, vt per Francis. post alios per eum relatos in d. libel. feu. par. 4. in uersic. 30. quero, an & quando feudum diuidi possit. Ita etiam emphyteuta possunt inter se diuidere emphyteusin eadem ratione: & ita notab. declarat Bal. in l. uoluntas, C. de fideicommissi. de quo uide ibi latius per eum, & per docto. in d. c. imperialem. §. præterea ducatus, & in cap. unico. §. omnes filij, si de feu. fuerit contro. in usib. feu. & per Francischinum in d. uersic. trigessimò quero. Octauò istud facit ad hoc, q̄ sicut ¶ ualeat pactum quod facit pater habens filios naturales, & legitimos ex uxore nobili defuncta, cum ea, quam uult ducere in uxorem, ut filij ex ea nascituri licet sint futuri legitimi, non succedant cum alijs filiis de primo toro natis, sed sint contenti certa portione: ut est tex. in c. unico, de fil. nat. ex matri. ad morg. contra. Ita etiam pater habens filios naturales, & legitimos & unū filium spurium, potest facere spurium legitimari cum pacto, q̄ in nihilo sibi succedat, uel q̄ ster contentus certa portione, uel re emphyteutica, quam obrinet, eadem ratione. Ita sing. decidit Anton de But. in c. per uenerabilem, qui fil. sint legit. & sequuntur Paul. de Castr. Alex. de Imo. & posteriores in l. pactum dotali. C. de col. & idem Pau. Cast. in rub. C. de in. auro. anul. & Ale. de Imo. in cons. 30. 4. uol. incip. iuxta ea & Georg. Nat. in repe. c. quamuis, circa princ. de pact. lib. 6. & Ias. in l. 1. C. de iur. emphy. Nonò istud facit ad hoc, q̄ sicut ¶ uasallus negans scienter rem esse feudalem, perdit feudum: ut est text. in c. 1. §. uasallus si feudū, in tit. si de feu. fuerit controuer. & in c. si. de leg. Corradi, in usib. feu. & uult Innocen. c. cæterum, in fine de iudi. Ita etiam emphyteuta negans scienter rem esse emphyteu. perdit eam. Ita notab. dicit Angel. in l. fin. ff. de re uer. d.

uend. & Roman. i. repet. l. si uerò. §. de uiro, in § 1. fallent. ff. solut. matrimo. & Iaso. in §. omnium, Instit. de actio. & Iac. in d. libel. feu. in illis uerbis, dictique uasalli promiserunt non committere feloniam, &c. & idem Iacobi. in eo. libello, in illis uerbis, dictique uasalli promiserunt recognoscere, &c. ad quem recurre, quia pulchrè loquitur: Aliter tamen in emphyteuta, & libellario sentit Bald. in d. §. uasallus si feudum. quem uide. Decimò per istam æquiparationem feudi, & emphyteusis dicunt singulariter Bald. & Aluar. in capit. si uasallus feudum alienauerit
 13 ignorans, in dict. titu. si de feu. fue. con. quòd sicut ¶ uasallus alienans rem feudalem ignorans eam esse feudalem, non amittit feudum dict. cap. si uasallus: Ita etiam si hæres emphyteutæ uendit fundū emphyteuticum, quem talem esse ignorat, non cadit iure suo: & idem dominus ex hoc capite reuocare uolens, habet probare scientiam, arguendo à feudo ad emphyteusin. & hoc etiam notat Ludou. Roman. in dict. repet. l. si uerò. §. de uiro, in § 1. fallent. & Ioan. Baptist. in repeti. dict. cap. 1. Undecimò, per
 14 istam æquiparationem ¶ feudi, & emphyteusis dicit glo. multum sing. in uerbo, aut utrunq; ibi, sed nunquid idem in c. 1. in tit. an agn. uel fil. defun. q̄ dispositio illius tex. loquentis in filio uasalli, locum etiam habet in filio emphyteutæ, ut scilicet quemadmodum filius uasalli non potest repudiare hereditatem paternam, & retinere feudum, sed omni modo cogitur debitum paternum soluere: nisi utrunque repudiet: ita etiam filius emphyteutæ non potest repudiare hereditatem paternam, & retinere emphyteusin, sed omninò cogitur soluere debitū paternum, nisi utrumq; repudiet, & illam glo. sequitur ibi Bal. & reputat eam mente tenendam. De hoc tñ arti. quotidiano uide ibi latius per Præp. & per Bar. & in l. ut iusurandi. §. si liberi. ff. de ope. li. ubi ponit plura pulchra dicta quotidie in praxi occurrètia. Duodecimò per hanc æquiparationem feudi, & emphyteusis iserrur aliud uideli
 15 cet, q̄ sicut ¶ uasallus nō pot renūciare feudo, & se liberare à seruitio debito rōne feudi, inuito domino: ut est glo. in uerbo alienandi feudi. in dict. capite. quæ in ecclesiariarum,

harum, & gl. ampla & magistralis in c. unico. §. fi. in uerb. seruitium. & ibi Doct. de cap. qui cu. uen. & uolunt Dy. Barto. & Doct. in l. is cum quo, ff. de aqua plu. arc. & Bal. in prælu. feu. & Pe. de Anch. cum distin. tñ. in c. 1. de feu. ita nec emphyteuta eadem ratione, & ita decidit Pan. in d. c. 1. de feu. & Spec. intit. de emphy. in §. nunc aliqua, in uer. 128. & Bal. in d. l. 2. C. de iure emph. & Alua. in d. fin. & Io. de Imo. in d. c. potuit, & gl. in d. c. 1. super uerbo refutare: & ibi etiam Aluar. de ual. qui contra const. Lot. feu. alie. in uis. feu. de hoc tamen art. quotidiano uide latius. per Fel. post Car. & Io. de Imo, in d. c. que in ecclesiis, ubi plenè de hoc reperies: quem sequitur Fran. in lib. feu. parte 4. in uer. 31. & ultimo. Decimotertiò per istam equiparationè feudi & emphyteusis inferitur unū
 16 aliud singulare, uidelicet, quod sicut in uasallo disponēte de feudo suo per uiam legati, non debetur legatario nec res nec estimatio, ut uolunt Bal. Aluar. & Doct. in c. 1. §. donare. in tit. qual. olim feu. po. alie. in uisib. feu. per reg. d. c. 1. in prin. de success. feu. & per reg. l. uxor patru. C. de legatis, & uult Bal. in l. 1. C. de sac. eccl. in lectura, & Franciscinus in d. libel. feu. par. 4. in uer. penultimo quæro, ita etiam emphyteuta disponente de emphyteusi, quæ per eius mortem finitur, nihil debetur legatario, eadem ratione: & ita decidit Bar. in d. l. uxor patru. ubi dicit se sic consuluisse. & idem repetit ipse Bar. in l. quod in rerum, §. 1. ff. de leg. 1. & sequitur Aluar. in d. §. donare: de quo si liber, uidere poteris latius in locis præal. & per Host. in Summa in tit. de immun. eccl. §. in quantum, in uer. sed nec illa: & latissimè per Franciscinum in d. uer. penultimo quæro, & meminit obiter Roma. sing. §. 31. incip. tuscis, quod uasallus. Decimoquartò istud facit ad
 17 hoc, quod sicut in alienatione feudi si feuda per uasallū uasalli, requiritur consensus primi domini, cui soluendum est laudemium, & non consensus domini immediati: ut est gloss. sing. in uerbo, nisi requisitus, in d. cap. imperialem, §. illud quoque, approbata ibidem p. Bal. Aluar. præpos. & alios, & habetur per Aluar. in d. c. imperialem in princ. in uer. quæro: quid si in feudaui tibi feudum.

&

& per Bal. in l. si permittente, C. ad Maced. & per Iaso. in d. l. 3. §. eccl. rario, & per Doctor. alijs frequenter locis: Ita etiam si emphyteuta rem, quam accepit in emphyteusi sin dederit alteri in emphyteusi, & ille uelit uendere ius suum, requiritur consensus domini & non emphyteute primi: & domino, non autem emphyteute, soluendum est laudemium. Ita dicit Spe. in d. ti. de emphy. §. nunc aliqua, in uer. 105. & in uer. 116. & est de mēte Azo. in summa, C. de iure emphy. in uer. si. sed quæri potest, & de hoc est glo. elegans in d. l. fi. C. de iure emphyt. & ibi Salyc. & Docto. notant, & uolunt Ioan. And. Car. & DD. in d. c. potuit: & ita uidi iudicari. De hoc tamen art. quotidiano uide omninò Per. Iaco. in sua aurea practica, in ti. de possess. & eundè in ti. de actione in re p. re emphyteuicaria, quæ cecidit in commissum, circa finem: & Guidonem Pap. questione 62. & Io. Fab. in §. aded, Inst. locati. Decimo quinto ex ista equiparatione si feudi, & emphyteusis, inferri potest, quod sicut in casu, quo uasallus committendo feloniam uel frangendo fidem domino, perdit dominium utile: & dominus uiceuersa dominium directum seu proprietatem, ut est tex. in c. 1. §. dono committente, in d. tit. si de feudo fuerit controuer. & in c. unico, qualiter dom. proprie. priua. uisib. feu. Ita etiã dominus, qui rem dedit in emphyteusi, hoc casu perdit directum suum dominium, & emphyteuta suum utile, arguendo à feudo ad emphyteusim: & ita reperio uelle Feli. in c. dilecti, de maio. & obed. qui ad hoc allegat Paul. de Cast. in l. sed & si hac lege, in principio, ff. de in ius uo. & Alex. ibidem in additione. Sed caue, quia Pan. de Cast. & Alex. solum loquuntur in domino & uasallo, de domino autem & emphyteuta uerbum nullum faciunt. Commenda tamen memoriæ hoc dictum Feli. propter ipsius autoritatem, & concurrentem rationis identitatem. Decimosexto ex ista equiparatione feudi, & emphyteusis potest singulariter inferri, quod cum si feudū non sit quid hereditariū, nec ueniat iure hereditario d. c. 1. de succe. feu. sicut in quitatione, seu liberatione generali, quā facit frater fratri de uo. eo, quod possit petere de hare.

de hereditate paterna, non includuntur feuda, ita nec bona emphyteutica, & ergo tali quitatione vel liberatione generali non obstante, poterit petere feuda & etiam bona emphyteutica. Ita singulariter dicit Bar. post Dy. in litem videndum. §. si de pet. here. & ibi hoc simpliciter sequuntur Bal & Ang. Et illam decisionem extollit & valde exclamat Iaf. in preiudicijs feudorum, cum limitatione, de qua ibi per cum: & idem late disputando vult Bar. in Aut. si quas ruinas. C. de sac. eccles. & de hoc etiam habetur late per Bar. in d. §. si liberi, & per Io. Baptistam in repet. d. c. 1. par. 5. reg. vigesima. Decimo septimo ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis insertur vnum aliud singulare, videlicet, quod prælatus ꝛ ecclesiæ potest res ecclesiæ concedere in feudum, & in emphyteusim con sanguineis suis, sicut extraneis, quando sunt res solite antiquitatis in feudari, vel in emphyteusim dari: dummodo ecclesia non oneretur per consanguineos, & dummodo alii sint bonæ conditionis ac famæ, secus si vellet aliquam rem de nouo facere feudalem vel emphyteuticam. Ita sing. dicit Bal. in l. 1. in 25. q. ff. de rer. diui. & Bar. Bal. & Doct. in Auth. quibuscumque modis. C. de sacros. eccles. & Pet. de Anch. Io. de Im. Panor. & Doct. Can. in c. vt super, de reb. eccles. non alie. & Pan. in consil. 4. vol. 1. inci. saluatoris, & c. videndum est in effectu, & c. & ita post omnes resoluendo concludit Iaf. in d. c. 1. qui feud. dare pos. dicens hanc esse communem opinionem. & plenissime hunc articulum quotidianum tractat Fracischinus in lib. feu. par. 3. q. 7. & bene faciunt notata per Archidiaconum in c. episcopus, in fine 10. q. 2. & notata per Federicum de Senis in consil. 52. incip. quidam prælatus, & exēptus; & ita tenendum, quicquid dicat gl. in c. vnico, qui success. teneantur, & gl. in c. vnico, si de inuestitura inter dominum & vasallum lis oriatur, quia d. gl. & Doct. eas sequentes fundant se super d. Auth. quibuscumque modis: ad quam reperies multipliciter & sufficienter responsum per Doctor. i locis supra commemoratis. quod memori teneas mente, quia est frequentissimum in praxi. Decimo octavo ex ista æquiparatione feudi & emphyteusis

phyteusis inferri potest vnum aliud singulare, videlicet, 21 q. ꝛ si propter homicidium ex statuto publicentur bona delinquentis, & in bonis delinquentis reperiantur res feudales vel emphyteuticæ: quod in huiusmodi publicatione venient etiam bona feudalia, & emphyteutica quoad vile dominium ad delinquentem pertinētia. Ita post longam disputationem reperio singulariter velle Spec. in d. ri. de feu. §. quoniam, in ver. 40. & ibi Io. And. in additione magna idem firmat quoad bona emphyteutica, & late Oldra. in consil. 27. hoc etiam videtur de mente glo. in l. si finita. §. si de vestigalibus, in fin. in verb. per longum tempus. si bene aduertatur, ff. de dam. infect. de hoc tamen vide latius per Bar. & omnes ibidem, vbi etiam plenè reperies, maximè per Io. de Imo. Pau. de Castr. & Alex. An. in cām iudicati & pro executioe eius capi possunt res feudales, & emphyteuticæ, qñ, & quis tunc seruitium præstare, vel pensionem soluere debeat, vbi recurre, quia reperies in hac materia quotidiana plura pulchra & singularia, quæ breuitatis gratia omitto. Decimonono ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis potest etiam inferri singulariter, quod sicut ꝛ feudarius secundus, qui capit rem feudalem in feudum à primo vasallo, posset à domino ciuilitè possidente propria auctoritate expelli ob seruitium denegarum: Ita etiam emphyteuta secundus, qui accepit à primo emphyteuta poterit à domino expelli ob non solutam pensionem. Ita reperio sing. velle Francis. de Aret. in l. clam possidet §. qui ad nundinas. ff. de acq. poss. & tangitur per Cyn. in d. l. 2. in 2. q. C. de iur. emphyt. & per Salice. ibidem in 13. q. & per Iaf. ibid. super gloss. in verb. repellere, ante finē de quo articulo pulchro, subtili, & quotidiano, an scilicet ciuilitè possidens virtute suæ ciuilis possessionis possit propria auctoritate expellere clandestinum possessorem, vel naturali possessione vitiosè insistentem, vide per glo. & Bart. in l. 1. §. interdictum. versic. vnde glo. dicit, ff. vt possidetis: & plenè per Alexan. de Imo. l. quemadmodum. ff. de acq. poss. & plenissime per Francis. de Aret. subtilitatum principem in d. §. qui ad nundinas. Vigesimo

simò ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis in
 23 rur singulariter, quod sicut f feudatarius vel vassallus alienand^o feudum irrequisito domino, non euitat pœnam caducitatis, etsi illud postea recuperauerit, vt est tex. in c. 1. in tit. quid iuris sit si post alienat. feudi uasall. id recu. in v^o sibus feudo. limitando, ut ibi limitat Alua. & post eum Francif. in lib. feu. parte 4. in vers. 73. quæro quid si uasallus. & Bal. in d. c. imperialem. post prin. Ita etiam emphyteuta non euitat hâc pœnam alienando, licet postea emphyteuticam rem recuperet redimendo eadem ratione, & ita sing. determinât Bar. & Io. de Imo. Pau. de Cast. & Doct. in l. sequitur. §. item Labeo. ff. de usura. Alb. de Ros. & Sal. in d. l. si. circa si. C. de iur. emph. & Io. de Imo. in d. c. potuit, & Præpositus i d. c. 1. quid iuris sit si post alienationem feudi uasall. & est communis opinio & de iure uerior, ac in practica seruanda secundum Io. de Imo. in d. cap. potuit, qui quid dicat Specul. in d. titu. de emp. §. nunc aliqua. vers. 96. quod teneas mète quia multum de clarat d. l. fin. & d. c. potuit, & hoc tene, qui quid dicat Ioan. Bap. in rep. d. c. 1. circa fin. Vigesimo primò ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis potest inferri, q^o licet de rigore iuris hæres f uasalli uel emphyteute non præstans id ad quod tenetur, posset priuari iure suo, ut in tit. quæ fuit pri. cau. benef. amit. §. sed non est alia iustior, & in d. l. 2. C. de iure emphy. quia tamen in utroq; casu hæres succedit in locum alterius, & habet iustâ ignorantie causam, potest per beneficium restitutionis ei succurrere: Ita not. uult gl. in uerb. & secundum legem in d. l. 2. circa si. & Dyn. in reg. cum quis, de reg. iur. lib. 6. & Io. An. ibi. in Mercur. & Ro. in rep. l. si uerò, §. de uiro, in §. 1. fall. & idem eadem ratione dici posset in creditore uasalli, uel emphyteute, ob quorum negligentiam in non solutione canonis, res cecidisset in commissum: vt scilicet eadem creditori parato soluere canonem, succurratur per beneficium restōnis in integrum: cum uerisimiliter creditor si de negligentia sui debitoris certioratus fuisset, de suo satisfecisset, ut pignoris ius conseruasset: & ita reperio sing. consuluisse Alex. de Imo. in cōf. 44. §. vol. inc. in cā

&

& lite: quod tene menti, quia est quotidianum & in magna æquitate fundatum. Hodie tamen inter uasallum & emphyteutam, quò ad ius pignorandi, uel obligandi, est differentia, ut dicam infra loco proximo circa fin. ubi recurre. Vigesimo secundò ex ista æquiparatione feudi, & 25 emphyteusis inferitur singulariter, quod bona f feudalia & emphyteutica, quæ transeunt in filium ut filium, etiam si non sit hæres patris, nunquam comparantur sibi in quartam iure naturæ debitam, nec in Trebellianicam uel Falcidiam. Ita sing. dicunt Ange. & Pau. de Cast. in lecura Paduana in l. si patroni filius, in princ. per gl. ibi. in uerb. apud hæredem, in fi. ff. ad Trebell. quos retert & sequitur Ias. in l. illud, C. de collat. & Hip. de Marfi. in sing. 32. quod est nota dignum. De hoc tamen articulo quotidiano uide latius per Alex. de Imol. in d. l. si patroni filius, & per Franc. in d. lib. feu. par. 4. in vers. 2. potest decidi dubitatio, & in vers. 3. potest decidi dubitatio, & in locis per eum commemoratis. Vigesimo tertio ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis inferri potest sing. q^o si 26 cut f in feudis habet locū ius representationis, ut est tex. in c. 1. §. his uerò, de succes. fra. uel de gra. succe. in fen. & in d. c. 1. in prin. cū ibi no. per Bal. de succes. feu. & est gl. notab. in c. 1. de nat. succe. feu. & ibi Aluar. & uult Io. Fab. in §. cum filius, Insti. de succe. ab intest. & declarat magistraliter Francisc. de Arctio in consil. suo 162. incipiente, diligenter & mature discussis, & c. i primo dubio & Francif. in d. libel. feu. parte 3. in vers. nono principali ter quæro: ita etiam in emphyteusi locum habet ius representationis. Ita sing. decedit Phil. Cor. in cons. 242. uo. per ea, quæ notatur per gl. Io. de Imo. & Pau. de Cast. in l. cum ita. §. in fideicommissio. in uerb. nominati sunt. ff. de leg. 2. & dicit se sic consuluisse, & uidisse ab alijs egregibus Doctoribus consultum. Vigesimo quarto ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis inferitur singulariter, quòd sicut f feudo per patrem filio empto, habenda est consideratio quò ad æstimationem feudi in dimissione hæreditatis paternæ inter fratres & sorores signanda quam uulgò, *rehoir* seu recompetam appellant. ita etiam

in

in emphyteusi empta, quia eadem subest ratio in vtroque: & ita notabi. vult Iason in d.l. illud, & idem sentunt ibi Pau. de Cast. & Alex. de Imol. & faciunt notata per Bar. in l. i. §. nec Castrense, ff. de colla. bo. & no. per Pau. de Cast. & Doctor. l. omnimodo, §. imputari, C. de inoffic. test. & pulchre de hoc per Nicolaum de Vbaldis in tract. success. ab intest. in vers. 6. quero. & ita fuit iudicatum in magno concilio Cesaris: quod nota & tene menti. Vigesimo quinto istud facit ad hoc, quod sicut vasallus

28 † dolo, culpa vel negligentia patiendo in re feudali præscribi seruitutem, non præiudicat domino directo, licet sibi præiudicet. d. c. i. §. quid ergo, in ti. de inuestitura de re aliena facta, ita nec emphyteuta. Et ita vult Ba'. & post eum alij in d. §. quid ergo: & Bal. Pau. de Cast. Salic. & Docto. i. l. & in prouinciali, C. de seruit. & aqua. & Doct. varijs locis. Vigesimo sexto ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis infertur singulariter quod ecclesia vel prælatus potest alicui dare rem in feudum vel in emphyteusim cum pacto, quod non cadat in commissum propter inuestituram non petitam, vel canonem non solutum. Ita singulariter dicit Paul. de Cast. in feudo. in conf. 162. in ci. circa id. ita & in emphyteusi, in conf. 139. incip. primo videndum est, & c. sequitur Francif. in d. lib. feu. parte 2. in versic. decimo septimo principaliter quero: & bene faciunt notata per Bar. & Ioan. de Platea in l. fundi. versic. item, ibi neque, C. de fundis patrimonialibus lib. 11. & no. per Corsetum in singulari suo centesimo primo. Vigesimo septimo ex ista æquiparatione feudi, &

29 emphyteusis infertur singulariter, quod filius institutus in re certa equaliter succedit in feudo, & emphyteusi cū fratre vniuersaliter instituto. Ita notab. decidit Bart. in l. vt iurifurandi. §. si liberi, & Bald. in d. Auth. si quas ruinas, & idem Bal. in d. l. i. in 49. q. ff. de re. diui. & in d. l. liberti libertæq;: & in d. c. i. de success. feu. in ver. quero vtrum filius institutus in re certa. & Alua. in d. ti. an agn. vel fil. agn. & idem Alua. in d. c. i. §. & quia vidimus, in ti. qui feu. da. pos. de quo vide late per Pet. de Anch. in consil. 125. & in conf. 319 & latissime per Alex. de Imo. in consil.

conf. 128. r. uol. incip. consideratis, & in locis per eum com memoratis. & ita etiam concludit Francif. in d. libel. feu. part. 3. in uersic. 5. principaliter quero, an filius institutus in re certa. & uide eundem in d. suo lib. par. 4. in uersic. pe. quero an & quando uasallus possit de feudo testari. Vigesimo octauo ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis infertur quod sicut ascendentes non succedunt in feudo descendenti in recta linea, d. c. i. in prin. de na. success. feu. Ita nec emphyteusi ecclesiastica. & ita nota. decidit Bal. in auth. defuncto, in prin. C. ad Tert. & sequuntur Alua. & Præp. in d. c. i. & Francifchinus lib. feu. par. 3. in uersic. expedito primo tractatu successionis descendentium, ubi uide. Vigesimo nono ex ista æquiparatione feudi & emphyteusis infertur, quod quemadmodum in feudo præscripto, seu per præscriptionem acquisito habet locum successio, sicut in uerè acquisito, ita & in emphyteusi ecclesiasticæ præscripta, ut in ea succedatur usque ad tertiam generationem, sicut succeditur in uera emphyteusi. Ita singul. decidit Bal. in c. fi. in tit. de feu. da. in uic. leg. com. & dicit se de facto ita respondisse: & idem uolunt ibi Alu. Præp. & alij, & sequitur Francif. in d. suo singu. lib. feu. part. 3. in uersic. postremo pro perfecto. Trigesimo ex ista æquiparatione feudi & emphyteusis infertur singul. quod sicut in feudo concesso alicui pro se, suisq; hæredibus, & cui dederit succedunt extranei hæredes ab intestato c. i. de feudo non habente propriam naturam feudi, & c. feudum ea leg. si de feu. fuerit contro. cum utrobique; no. Ita etiã emphyteusis ecclesiastica concessa pro te, & hæredibus tuis & cui dederis, transibit ad hæredes extraneos, nedum ex testamento, sed etiam ab intestato, eadem ratione. & ita expressè tenent Nicolaus de Neapoli, Aluar. Præpos. in & alij in d. cap. feudum ea lege, & habetur latissime per Franc. in conf. 4. incip. super controuersia. ubi pro hac parte consuluit: ad quem remissè sufficiat. Trigesimo primo istud facit ad hoc, quod sicut uasallus potest † subinfeudare feudum alteri æquali uel maiori sub eisdem pactis & conditionibus, etiam sine consensu domini: ut est text. in capitu. primo. §. similiter, de leg. Corrad. Ita etiam

vasallus

vasallus poterit feudum alteri dare in emphyteusina eadem ratione. & ita sing. decidit Ioan. Fab. d. §. adeo, post prin. quanquam contrarium teneat gloss. in d. c. imperialem, in prin. in gloss. 2. in fine. de cuius tamen articuli quotidiani ueritate uide latius per Franciscinum in d. suo lib. feu. par. 4. in uersic. aggredior primam regulam principalem, & in uersic. secundo principaliter quaero, ubi reperies satis plenè. Aduerte tamen, quod licet emphyteuta priuati possit rem emphyteuticam alteri in emphyteusina dare domino directo saltem requisito: ut decidit gloss. in d. §. adeo, & ibi Ioan. Fab. in princip. qui plus dicit, uidelicet, quod de consuetudine emphyteuta alium emphyteutam facit etiam domino directo non requisito, quem refert Franciscinus supra: tamen emphyteuta non potest rem emphyteuticam dare alteri in feudum, nec dominus potest cogi recipere eum in uasallum, propter magnum praedictum, quod ex hoc potest generari: ut sing. decidit Petr. Iacob. in practica in libel. de actione in rem pro re emphyteuta, quae cecidit in commissum: quod tene menti. Trigesimo secundo istud facit ad hoc, quod sicut et uasallus potest committere in arbitrium super re feudali sine consensu domini, d. c. 1. §. si inter, & ibi Aluar. & doct. de lege Corra. & c. 1. an apud iu. uel cur. do. cont. ter. debeat. Ita etiam emphyteuta poterit de re emphyteutica in arbitrium committere sine consensu domini*, eadem ratione. & ita reperio uelle Bal. in l. fin. in fin. C. com. de leg. & sequitur in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. 1. ff. de iureiur. De quo tamen articulo quotidiano uide latius per Franciscinum libello feudorum, parte 4. in uer. octauo principaliter quaero. Trigesimotertio ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis infertur, quod et nec uasallus, nec emphyteuta potest sine consensu domini directi aduersario iuramentum deferre super re feudali, uel emphyteutica: & ita determinat Guil. de Cuneo in d. l. iusiurandum quod ex conuentione. §. 1. de quo uide ibi latius per Iasonem, & per Franciscinum in d. libel. feu. part. 4. in uersic. decimo principaliter quaero. Trigesimoquarto istud facit ad hoc, quod sicut uasallus non et priuatur feudo uendendo rem

ADDI.
* Domini.
Quia qui
cipromis
it no alie
nat Bald.
in d. l. fi.

do rem feudalem, nisi interueniat traditio: ut decidit Bal. in dict. cap. 1. §. aut si libellario, ante finem, quib. mo. feu. amitt. & docto. sæpè alibi: Ita nec emphyteuta, eadem ratione. & ita decidit Specul. in dict. titu. de emphy. §. nunc aliqua, in uersic. 95. & sequitur Salicet. in d. l. fin. C. de iure emphy. & Alber. de Ros. in eadem l. fin. in fin. & Franciscinus post alios per eum relatos, d. libel. feu. parte 4. in uersicu. uigesimo quaero. Trigesimoquinto ex ista æquiparatione feudi & emphyteusis infertur singulariter, quod sicut feudo et concessio alicui pro se, & quibus dederit, talis uasallus possit huiusmodi feudum alienare, alia licentia domini non requisita: imò (quod plus est) ille, in quem erit facta talis alienatio, retinebit illam rem liberam, & tanquam allodiam, non autem iure feudi: ut est text. in d. c. 1. de feu. non hab. feu. nat. & ibi not. per Doct. feudistas: Ita etiam dicendum est in emphyteusi, & ita sing. uolunt Bal. & Ang. in l. cum essent, §. 1. ff. de seru. rust. praedict. & Sal. in d. l. fin. C. de iure emphy. & Alber. de Ros. ibi. & Rom. in sing. 472. incip. emphyteuta, & c. & licet uariè circa hunc quotidianum articulum senserint Doctores, ista tamen est communis, & uera opinio, quam sequitur Franciscinus post alios per eum relatos, in d. libel. feu. parte 4. in uersic. quinto quaero si inuestitura feudali, & c. & ad praemissa etiam faciunt sing. not. per Iasonem in l. 1. §. nunciatio, ff. de no. op. nun. & nota. per Iasonem in prael. feu. ubi recurre. Trigesimosexto ex ista equiparatione feudi, & emphyteusis infertur singulariter, quod uasallus et uel emphyteuta plurium dominorum, alienans rem feudalem, uel emphyteuticam de consensu aliquorum, non requisito consensu aliorum, non cadit a toto, sed duntaxat a parte illius, cuius consensum non requisit: d. cap. 1. de uasal. qui contra consti. Lotha. feu. alie & uolunt singu. Guil. Bald. Ang. Alex. & Docto. in l. communis liberus, ff. de in ius uoc. & idem Guil. Alb. de Ros. & alij in l. si duo patroni, in princ. ff. de iurciuran. & Iason in dicta l. 1. C. de iure emphy. & in d. l. fin. eod. titu. ad quos remissio sufficiat. Trigesimosextimo ista æquiparatio feudi & emphyteusis facit ad hoc, quod sicut et dominus directus

recipiendo à uasallo cui pecuniam mutuauit feudum in pignus, potest absque uirio usuræ non computare fructus feudi in sortem, quandiu à uasallo seruitium non recepit: ut est text. in d. c. 1. de feu. & in c. 1. in fine, & in cap. conuestus, de usur. Ita etiam fit in domino recipiente ab emphyteuta, cui pecuniam mutuauit, rem emphyteuticam in pignus, eadē ratione. Et ita per uerbum fortè uult Hosti. in lya summa de usuris, in §. an aliquo in uersicu. quid si emphyteuta. refert tamen cōtrariam opinionem, & tandem dicit, Papam consulendum, quem aliquibus additis refert Ioan. de Ana. in d. cap. 1. de usur. de quo articulo quotidiano uide latius per Ant. de But. & Ioan. de Imo. in d. c. 1. de feudis, & per Laurentium de Rodulphis in suo tractatu de usuris, quas. 50. Trigesimo octauo istud

38 facit ad hoc, q̄ sicut ꝑ domino feudi admittente uasallum iam feudo priuatum ad obediētiā & seruitium, uideatur eum rehabilitare, & pœnam caducitatis remittere: ut est gl. not. in c. 1. in uerb. & mensē. quo tempore miles: ita etiam dominus recipiendo pensionem ab emphyteuta, qui per biennium, uel triennium cessauit in solutione canonis, & sic potuit per dominum expelli, uideatur remittere pœnam caducitatis, nec poterit eum expellere, eadem ratione. Ita nota. dicit gl. in d. l. 2. & glo. in d. c. potuit, & uult Ludo. Rom. in d. consi. 103. incip. uiso proposito. uers. his tamen non. & probantur pœmissa in l. post diem. ff. de leg. commissi. & in l. commissoria, C. de pact. inter empt. & uend. de hoc tamen articulo frequenter occurrente uide latius per Pan. & doc. in d. c. potuit, & per Cy. & doct. in d. l. 2. Trigesimonono ex ista æquiparatione feudi, & emphyteusis inferri potest singulariter, q̄ sicut ꝑ in feudo nouo regulariter non habet locum ius accrescendi, cap. 1. cum ibi nota. de duob. frat. de nouo benes. inuest. cum si. ita nec in emphyteusi, & similiter in casibus in quibus est locus iuri accrescendi in feudo nouo uel antiquo, etiam erit locus iuri accrescendi in emphyteusi, eadem ratione. Ita not. uult Bar. in d. l. si mihi & Titio, ff. de uerbor. obl. & ibi simpliciter sequitur Angel. Idem etiam uolunt Cyn. & Alber. in l. 1. in fia. C. quando

non

non pe. par. per. ac. de quo tamen articulo uide latius per Sali. in d. l. 1. in 11. & 12. q. & per Pa. de Cast. Alex. & nouissimos in d. l. si mihi & Titio, & per Bal. in auth. si quasruinas, C. de iacr. eccl. & per Bald. in d. l. 1. in 11. q. & per eundem in l. unic. §. in 1. uers. extra quæro, C. de ca. toll. Quadragesimò per istam æquiparationem inferri potest:

40 q̄ nec ꝑ uasallus, nec emphyteuta potest incidere arbores fructiferas, licet uterq; habeat utile dominium, cum eadem sit ratio in utroq; Ita sing. decidunt Dyn. Barto. & alij in l. in fraudem. §. conductor, per illum tex. ff. de iure fisc. & idem Bar. & alij in l. diuortio. §. si fundi, uers. querit Dyn. ff. sol. matr. de quo articulo quotidiano uide plenissimè per Alex. de Imo. & nouissimos in d. §. si fundum, & per eundem in d. §. conductor. in apostillis ad Bar. quod not. Quadragesimoprimo ex ista æquiparatione feudi, &

41 emphyteusis inferitur singulariter, q̄ sicut uasallus non petendo inuestituram intra annum & diem, alio possidente, non cadit à feudo: ita nec emphyteuta à iure suo emphyteutico, non soluendo canonem, alio possidente, & canonem soluendo. Ita sing. determinat Guil. de Cun. & post eum Bal. Pa. de Cast. & Sal. in l. solennibus, C. de reu. uen. per tex. in l. forma, §. si cum ego, ff. de censib. idē etiā tenet And. de Ise. in tit. de cap. Cor. in princ. & ibi ēt hoc sentit Bal. idem ēt expressè tenet Alu. in tit. quæ fuit pri. cā ben. amit. in princ. in uers. quæro quid si uasallus non possidebat feudum. idem etiam tenet Card. in c. 2. in 7. q. de feu. & Guil. Papæ decis. sua 165. quod tene perpetuamenti, quia habui de facto, & ita fuit iudicatum. Posset & ad multa alia induci hæc argumentatio à feudo ad emphyteusin, sed prædicta pro iuuenibus abundè sufficiant.

42 Nunc uidendum restat, ꝑ quando hæc argumentatio procedit, & quando non: in quo articulo diuersè reperiuntur doctrinæ. nā aliqui dicunt, q̄ argumentum à feudo ad emphyteusin tunc demum procedit, qñ talis æquiparatio reperitur facta à iure, aliàs secus. Ita dicit Alex. de Imo. in d. l. si mihi & Titio, & Ioan. de Imo. in d. c. potuit, & idem Io. de Imo. & Alex. in l. quod dicitur, ff. de uerbor. oblig. & Bald. in d. c. l. liberti libertæq; sed ista doctrina est in-

Q 3

mis

mis scrupulosa, ut ex infra dicendis patebit. Alij autem dicunt, q̄ hęc argumentatio à feudo ad emphyteusim tunc demum procedit, q̄ disposita uel statuta in feudo non sunt contra regulas iuris cõis, aliàs fecus. Ita notab. dicit Alexan. de Imol. in consil. 106. 4. uol. inci. uisõ themate instrumenti concessionis in emphyteusim, & c. idẽ Alex. i. d. l. diuortio, §. si fundũ, uolũt Ant. de Bar. Io. de Imo. & Mod. in d. c. 1. de feu. & sentit §. in d. §. si liberi, & idem per omnia reperio uelle Io. de An. in d. c. 1. de vsur. & hęc distinctio seu doctrina est bona, quam etiam approbat Frãcischinus in d. libr. feud. par. 1. in uer. tertio principaliter q̄ro. Potest tñ plenus, & clarius distingui, 43 hoc modo. Cum q̄ queritur, an & quando licet arguere à feudo ad emphyteusim, uel ad aliam materiã: aut casus ille, de quo est quæstio, reperitur iure ciuili Romanorum decisus, aut non. Primo casu iura feudalia aliter disposita in feudo ad illum casum in iure decisum allegari, uel 44 adduci non possunt, quia iura q̄ feudalia nihil ualent in quæ reperiuntur aliter decisa à iure ciuili in alia materia: gl. est no. iuncto rex. in d. c. 1. de feu. cogn. & ibi Bald. eam multum commendat, & post eum Ioan. Bap. in repet. eam multifariam declarant. Secundo casu, quando sumus in his quæ non reperiuntur decisa à iure communi, tñc sub distingue, aut ius feudorum est inductum contra rationẽ naturalem, aut non. Primo casu non potest ex eo argumentari ad emphyteusim uel aliam materiam, l. quod non ratione, & l. quod uero contra, ff. de legibus, cum similibus. Secundo casu cum ius feudorum est fundatũ in ratione naturali, & iusta, tunc benẽ poterit allegari ad decisionẽ aliarum causarum non decisarum à iure communi, & tunc ualida est argumentatio à feudo ad emphyteusim. Ita sing. sentit in consilio 222. incip. quoad primum quo queritur, in 2. dubio, & Iason in d. l. 1. C. de iure emphy. Limita tamen hoc ultimum membrum, nisi subsit ratio diuersitatis quo casu non est ualida argumentatio. Quod ut melius intelligas, subijciam aliquot quod 45 tidiana exempla: ut in primis: licet q̄ in feudis simpliciter receptis non admittatur fœmina, ut supra dixi, & si

sit

sit receptum pro se, & hæredibus uel filijs suis masculis, & fœminis, ita denuò admittatur fœmina, si non sint masculi, d. c. 1. §. filia uerò, & §. quinimò, in tirn. epif. uel Abba. tñ in emphyteusi simpliciter recepta æqualiter admittuntur filius & filia, nisi in concessione esset dictum de masculis tantum. Et ratio diuersitatis est, quia feudum consistit in uirili officio seruitij personalis, propter quod fœminæ in feudis regulariter non admittuntur, nisi deficientibus masculis: quæ ratio cessat in emphyteusi. Ita not. dicit Bar. in d. §. si liberi, & sequitur Bal. in d. l. liberti libertæq;, & Alua. in c. uni. circa fin. de eo qui sibi, & hæredibus suis mascu. & fœm. & Sal. in d. l. 2. in 17. q. C. de iu. emp. & Alex. de Imo. in d. l. qui Romæ, §. duo fratres, & dixi supra. Hinc etiam colligi potest ratio, quare Ioan. And. & Doct. in c. in præsentia, de proba. dixerunt feuda ex persona monachi regulariter non transire, in monasteriũ: & tñ dicunt emphyteusim indistinctè transire, de quo articulo uide latissimè ibidem per Fel. in 5. & 6. q. Hinc et est, q̄ licet mulier superstes quæ alàs ex statuto, pacto, uel consuetudine patriæ, lucratur tertiam uel quartam partem bonorum mariti prædefuncti, non lucretur tertiam uel quartam in feudis, ut est tex. in d. c. 1. §. fin. de iunct. de re ali. fa. & ibi Doctor. & uolunt Bal. Præpo. & alij in d. c. Imperialem, in princip. In re tamen emphyteutica habebit tertiam, uel quartam secundum formã statuti, pacti, uel consuetudinis: Ita fin. dicit Rosfredus in libel. de action. utili rei uendicæ, quæ datur emphyteutæ, & sequitur An. de Iser. in d. §. si. & Io. Bap. in rep. d. c. 1. de feu. cogni. Hinc etiam est, q̄ licet dominus directus possit disponere de feudo pro anima in præiudicium uasalli: ut est tex. in c. 1. §. ad hæc, in tit. de pa. iura. fir. in uisibus, feu. Non tamen hoc potest dominus in præiudicium emphyteutæ. Ita sing. dicit Bal. in d. §. ad hæc, & ibi alij post eum, & Doct. alijs plerisque locis. Hinc et est, q̄ licet 46 cer q̄ in pœna legali dominus, & uasallus, irem dominus, & emphyteuta æquiparantur, ut in c. domino committẽte, cum similibus: non tamen æquiparantur in pœna conuentionali, quia non est nostrum conuentionem extendere

Q 4 19

re, l. fideiussores magistratum, §. pro Aurelio, ff. de fideiuss. & ita fin. dicit Bal. in d. c. uni. qualiter domi. proprie. feu. priuc. & ibi eum sequuntur Alua. Præpo. & alij. Item differunt in alio, quia licet dominus directus teneatur consentire emphyteutæ uendenti, uel alienanti iuxta formã d. l. fin. C. de iure emphy. tamen dominus directus non tenetur nec cogitur consentire uafallo uendenti uel alienanti feudum, quia hoc cautum lege non inuenitur. Ita sing. dicit Pet. lac. in sua practica in Rub. de eadẽ actione si agatur contra emptorem: licet in quibusdam locis ex quodam errore aliter obseruetur, secundum eum, de quo uide ibi latius per eum, & si plenius uis instrui, quando hæc argumentatio à feudo ad emphyteusim procedit, & quando non: uide Bap. de S. Blasio in tract. diff. inter decisiones feudales ex una parte, & decisiones iuris canonici seu civilis ex alia, ubi reperies, ¶ 160. differentias inter feudum ab una parte, & emphyteusim seu alodium ex altera: uide et Alua. in præl. feu. circa fi. & Bal. in Rub. extra de ind. & Io. Bap. in rep. d. c. 1. & hinc rectè dicit Bal. in d. c. 1. an agna. uel fil. agn. g. similitudo feudi, & emphyteusim procedit secundum quid, & non simpliciter. Po-
 47 48 49
 48 49
 49

stremo, uolo te non ignorare, q̄ sex sunt contractus, ex quibus transfertur utile dominium retento directo, quorum quilibet habet nomen diuersum: & differunt inter se saltem in aliquo. Primus est contractus superficialarius. Secundus est contractus locationis ad longum tempus. Tertius est contractus emphyteuticus. Quartus est contractus libellarius. Quintus est contractus precariæ, & sextus est contractus feudalis. Contractus autem ¶ superficialarius uel superficialis dicitur, cum in aliquo transfero superficiem, puta domũ, molendinũ, aut aliud ædificiũ in fundo meo positũ, ut ex dicta superficie soluat mihi annuatim aliq. d.: uel cũ trãsero feudũ in aliquẽ, ut possit ibi ponere superficiẽ soluedo annuatim aliq. d. hoc actio, qd̄ post certũ tẽpus redeat ad me: utroque. n. casu dñium directũ remanet apud me, sed utile dñium trãsit ad superficialariũ. Ita loquit. l. 1. §. 1. in nõta gl. & l. fi. ff. de superf. & l. in provinciali, §. si ego superficialarius, ff. de op. no. nun. & l. superficialario,

ficiario, cũ leg. seq. ff. de rei uen. & iste superficialarius de consuetudine, censetur quasi emphyteuta, seu emphyteutarius, d. l. fi. ff. si ager uect. æquiparatur emphyteuta in hoc, quod alienando superficiem irequisito dño directo cadit à superficie, sicut emphyteuta ab emphyteusi. Ita uult Balr. in d. l. 1. §. pen. ff. de superf. & Io. de Imo. in d. c. potuit, ubi plenè reperies: & est iste contractus superficialarius illius naturæ, quòd destructa funditus domo, molendino, ædificio, aut superficie, impetu aquarum, uel incedio, finitur cõtractus superficialis. Ita notab. dicit Balr. in Rub. C. de iure emph. in Bono. lectura: quod est ualde notabile pro oppido Migdelburgensi, quod dicitur habere in portu suo de Arnemudis, & in omnibus domibus illic sitis, ius directi dominij, ita & taliter, quòd habitatoribus solũ competatus superficialis: & utile dominiũ durante superficie. De hoc tamen, an destructa superficie, extingatur ius superficialis: uide Bar. aliter sentientem in 50 d. l. fi. ff. de superficib. Cõtractus aut locationis ad longũ tẽpus d̄r, ubicũq; locatio fit ad decẽ annos, uel ultra: ut not. per gl. in d. l. fi. ff. si ager uect. & per Bar. in d. l. 1. §. qd̄ at ait, ff. de superf. & in Clem. 1. in fin. per gl. Car. & Doct. de reb. eccl. nõ alie. Et iõ solet dari salubre cõsiliũ, ut non locet res, nisi ad nouẽ annos: q̄ si locet: ad decem annos uel ultra, trãserit utile dñium i cõductorẽ, ut uoluit Car. & Io. de Imo. in d. Cle. 1. & Bar. in d. l. §. qd̄ at ait, & Bal. i c. q̄relã, in fi. de iure iu. & Dy. Bar. & cõter DD. in l. codicillis, §. instituto, reprobata illic gl. ff. de leg. 2. §. hoc casu, qñ fit locatio ad longũ tẽpus, trãserit et in conductorẽ possessio naturalis: ut uult Bal. in d. c. q̄relã, & est gl. reputata sing. l. fi. ut certo, §. si duob⁹ uehiculũ, ff. commod. Sed addo ei sociã l. fi. q̄s ante, ff. de acq. pos. sicut dicim⁹ in usufructuario, q̄ minus ius h̄et, & tñ possidet * naturaliter, l. naturaliter, i prin. & ibi not. ff. de acq. pos. & uult notab. Pau. de Cast. in l. nõ solet, ff. loca. & ergo talis conductor ad longũ tps p̄t itẽtare interdiciũ uti possidetis, si turbet i sua naturali possessione: secus ¶ at est i cõductore ad modicũ tps: ex quo nõ possidet et naturaliter, sed solũ detinet: p̄t tñ conductor ad modicũ tempus implorare officium

ADD.
 * Possidet.
 Text. ibi
 uirtutem
 bo, uida
 tur, quod
 significat
 impropria
 tionem, ut
 ibi dicitur
 glos. nam
 usufructu
 etiam
 non possidet.
 det. l. sciẽ
 dum, §. 1.
 ff. de satisf.
 da. cog.

officium Iudicis, vt sibi restituatur detentatio ablata, vel vt in ea defendatur, tex. est sing. in l. Artilius, Regulus in fi. & ibi Pau. de Cast. no. ff. de do. quia vidi de facto in quadam ardua questione. Est et aliud speciale in conductore ad longum tps: quia ¶ emptor, vel singularis succesor tenetur ei stare, nec pot eum expellere durante tempore locationis, licet secus sit in simplici colono vel conductore, l. emptorem, C. loc. & ibi hoc sing. volunt Bal. & Sal. & Bar. in d. l. i. §. quod autem ait, & Rosfredus in loco supra allegato, & idē est in colono fisci, vt emptor teneatur ei stare fauore fisci: vt est tex. sing. iuncta glo. in l. cognouimus, C. de mancipijs colonis & patrim. libr. 11. quod est not. Item etiam dicendum est in colono municipij, vel reipublice, licet ad modicum tempus conduxit, qui efficitur utilis dominus, & ei competit utilis actio in rem: vt est text. iuncta gl. in l. i. & ibi Bar. ff. de loco publico fruendo, & idem vult Bar. in d. i. §. quod autem ait, & Petr. Jacobi. in pract. in libel. de rei ven. quæ compe. rat. vti. domi. & Ioan. de Imol. in l. cotem ferro. §. qui maximus, ff. de publica. & Doctor. sæpe alibi: quod nota. & idē dicendum est in colono etiam priuati, qui conduxit ad modicum tempus, quando pro obseruatione contractus locator ei hypothecauit omnia bona sua: quia ex quo tunc ipse habet ius in re, non poterit expelli per emptorem. Ita sing. dicit Bar. in l. qui fundum. ff. loca. & idem Bart. in d. i. §. quod autē ait. & Pan. & Io. de Anan. in c. fin. ne prelati vices suas. & Doct. alijs plerisq; locis: quod teneanti, quia per premissa habes multipliciter limitatam d. l. emptorem, & d. l. non solet. Et ex præmissis inferitur

53 etiam singulariter, qd conductor ad longū tempus, vel cōducens à fisco, vel publica, etiam ad modicum tempus, plantando vel inferendo arbores in re per eum conducta, efficitur earum dominus, & quod ipse possit illas arbores ad sui vtilitatem putare & transferre, ex quo tempore plantationis fuit utilis dominus, & imputet sibi verus dominus rei, quod rem suam sic locauit, & sibi non prospexit. potest enim locator contra hæc sibi prospicere pactum, adiungendo, quod non intendit per hoc, qd cōductori

ductori acquiratur aliquod dominium et vti le in re per eum conducta. Ita singu. dicit Bal. in d. §. instituto, & ibi eum sequuntur Flo. de S. Pet. & Io. de Imo. & idem vult Bal. in d. c. i. in tit. qui feu. dare pos. in vers. extra quæro quid de locationib. & idem Bal. in l. si domus. §. fin. ff. de leg. 1. & ibi hoc sequuntur Io. de Imo. & Ale. quod teneanti, quia vidi controuersiam de facto. Cōtractus autē

54 ¶ emphyteuticus dicitur, quando interueniente scriptura res traditur alicui in perpetuum, vel ad longum tempus fruenda, tenenda, & possidenda, hæc lege, vt quamdiu pensio soluatur non possit ab eo, vel ab habente ab eo causam, auferri. vt probatur in d. §. adeo, & in d. l. i. ff. si ager vectig. vel emph. petat. & in preall. l. i. & 2. C. de iure emphyt. & in d. c. potuit, & ibi plenē per Io. de Im. qui magistraliter declarat, in quo iste contractus emphyteuticus differt à contractu locationis, & in quo differt à contractu venditionis, & à plurib. alijs. & plenissimē de hoc per Ias. in d. l. i. C. de iure emphy. de quo contractu emphyteutico infinita dici possēt, vt amplissimē uideri pot per Spec. in d. ti. de emph. §. nūc aliqua, & plenissimē per Ias. sing. tract. de iure emph. quem super tribus, C. de iure emphi. eleganter applicauit, sed breuitatis gratia consulto

55 omitto, cum ab omnibus habeantur. Contractus ¶ autē libellarius dicitur secundum veram opinionem, quando emphyteuta vel vasallus dat rem emphyteuticam vel feudalem alteri in emphyteusum vel feudum: hoc probatur, in d. c. i. §. donare, & in c. i. §. si. de proh. feu. ali. per Lotha. & in d. c. i. §. aut si libellario, quib. mo feu. amit. in v. sib. feu. & vult no. Bart. in d. l. si finita, §. si de vectigalibus, in 3. q. & Bal. ind. l. i. & ibi Ias. de iure emph. idem Ias. in Auth. ingressi, C. de sacr. eccl. hoc autem olim licuit quando dabatur personæ æquali, & sub eadem lege, seu conditione: vt est text. in d. §. similiter, de l. Cor. Hodie autem de hoc sunt opiniones: & videtur non licere, cum omne alienationis genus vasallo sit interdictum. d. c. imperialem, in prim. & ibi hoc vult gl. in verbo alienare, in fin. & habetur plenē de hoc per Alex. in d. §. si de vectigalibus, super 3. q. Bar. Contrarium tamen tenet Alua. & sequitur

& sequitur Præp. in d. c. imperialem. illud quoque, per illum tex. & Francisc. libello feu. parte 4. in uersicu. aggredior primam regulam principalem. Vbi hunc articulum quotidianum plene examinat, dicens, hanc esse communi-
 56 nem. Contractus autem ꝑ precarię dicitur, quando fit cõcessio rei immobilis pro annua pẽsione de quinquenni-
 um in quinquennium, uel de nouennio in nouenniũ renouanda. Et de isto cõtractu loquitur ca. 1. & 2. de precar. & c. precarię, & ibi gl. 10. q. 2. & iste contractus precarię, est quasi eiusdem naturę, cuius est contractus emphyteuticus, hoc saluo, q̄ in isto contractu fit pactum de renouando de quinquennio in quinquennium, uel de nouennio in nouennium, quod non fit in cõtractu emphyteutico. Quare autem fiat hæc renouatio, ponunt notabiliter Ioan. An. & Ioan. de Imo. in d. ca. 1. de precarijs. ubi dicunt, quod istud fit ad cautelam, ut melius teneatur in memoria forma contractus: quos omnino uide. & de natura huius contractus uide etiam per Bart. in d. §. si de uectigalibus, in 4. q. & per gloss. in d. c. precarię, & per Bal. in d. §. aut si libellario: & aliquid per Odo. & Ias. in d. Aut. ingressi. De natura autem precarij uide quod dicam infra, in loco à commodato ad precarium. Contra-
 57 ctus ꝑ autem feudalis dicitur, quando alicui datur res immobilis ut ad eum, hæredesq̄, suos masculos, & fœminas (si de his nominatim dictum fuerit) in perpetuum pertineat ob fidelitatem præstandam & seruitia impendenda, ut colligitur ex c. 1. in fin. in tit. in quib. cau. feu. amit. quod declara, ut declarat Bal. in prælu. feu. De quo contractu feudali plenissime habetur in lib. feu. per tot. & multa in eo sunt singularia, seu specialia, ut uideri potest in dicto singulari tractatu differentiarum Bap. de S. Blasio, & in d. libello Iacobini, & in præfato singulari libello Francischini, ex quibus omnibus cõclusiue patet, q̄ sex sunt contractus in quibus utile dominium transferretur retento directo: quatuor tamen ex eis magnam habent similitudinem inter se, ut contractus superficialis, precarię, & emphyteuticus, & sæpè eis p̄miscue utimur: de quo per Io. An. Ioã. de Imo. & Doct. in d. c. 1. de præca.

preca. & per Aluar. Præpos. & alios in præ l. feu. & per Bar. Alex. & alios in d. §. si uectigalibus. & per Io. de Imo. in d. c. potuit, & per Bal. in d. Rub. C. de iu. emphy. in Bon. lectura, & plenissime per Ias. in d. l. 1. in 89. 10. 11. & 12. C. de iu. emphy. & per Ioan. Bap. in repet. d. c. 1. & satis ample per Pet. Iaco. in practica, in d. lib. de rei uen. quæ competit ratione utilis domini. Vide quod dixi supra in loco à simili, & in loco à liberto ad uasallum, & quod dicam infra loco proximo, & sequen.

¶ LOCVS AB EMPHYTEVSI AD feudum.

- 1 *Emphyteuta & uasallus in quibus cõueniant. & nu. seq. usque ad fin.*
- 8 *Iure dato eis resoluto, resoluitur ius acceptoris.*
- 9 *Argumentatio ab emphyteusi ad feudum quando procedat, & quando non.*

S Vbsequitur nunc congruè locus ab emphyteusi ad feudum, à quo sumptum argumētum est probabile, frequens & multum utile; fundatum in similitudine quam habent ad inuicem emphyteusis & feudum, emphyteuta
 1 & uasallus. Conueniunt enim in hoc ꝑ quod uterque habet utile dominium in re, & pro illo utili dominio rei uedicationem utilem. de primo est tex. iuncta glo. in l. 1. ff. si ager uectigalis, & l. possessores, in fine, cum ibi notat. C. de fundis par. lib. 1. 1. & de secundo est tex. in cap. 1. §. rei autem, & in §. si. in tit. de inuest. dere alie. fac. in ufi. feu. & ibi Bal. Alu. & Doct. not. & no. per Bar. & Doct. in l. si quis ui. §. differētia. ff. acq. poss. & per Bar. in l. 1. §. hic titulus. ff. de public. Uterque etiam possidet naturaliter, & ratione illius naturalis possessionis competit utrique interdictionem uti possidetis cõtra turbantem, l. 1. cum ibi notatis, C. uti possidetis, & habetur & not. i. l. 3. §. excõtra rio. ff. de acq. poss. & in locis commemoratis supra loco p̄ximo

ximo. & hic arguendi modus facit ad multa: & in primis ad hoc, q̄ sicut emphyteuta non potest alienare rem emphyteutam sine consensu domini directi, aliàs cadit à iure suo, l. fi. C. de iure emphy. & c. potuit, de locato, cum sim. Ita etiam vasallus nō potest alienare feudalem sine consensu domini directi. aliàs cadit à iure suo, c. 1. de vas. qui contra constit. Lotar. feu. alie. & cap. imperialem, in principio, de prohib. feu. alien. per Federicum cum simili. Est tamen differentia inter eos in hoc, quia dñs directus tenetur consentire emphyteutæ vendenti, vel alienanti iuxta formā d. l. fi. sed dñs non tenetur nec cogitur consentire vasallo vendenti vel alienanti feudum: quia hoc lege cautum non reperitur, vt dixi supra loco proximo, vbi reperies & alias differentias inter feudum, & emphyteusm, quò recurre. Secundo facit ad hoc, 2 q̄ sicut † emphyteuta veniēdo contra pacta non soluendo canonem, cadit iure suo, d. c. potuit, & l. 2. C. de iure emph. Ita ē vasallo venienti contra pacta & recusanti prestare seruitium, pōt auferri feudum eadem rōne: & de hoc est tex. no. in c. 1. §. sed non est alia iustior, & ibi pulchrè per Alua. in ti. quæ fuit pri. cā benefi. amit. i vsib. feu. & sentit Bar. in l. eum qui. ff. de interd. & Bal. in prælu. feu. circa fin. & idem Bal. in l. vnicam, §. in primo, C. de ca. toll. & habetur pulchrè per Iaf. 1. l. C. de iur. emp. Non intelligas tamen per hoc, q̄ vasallus ob non solutionem singulis annis domino soluere promisit, cadat iure suo. Ita singulariter vult Specula. in tit. de emphyt. in §. nunc aliqua, versic. 185. & Dominic. in c. ad apostolicæ, in §. sed nec licet, in fin. de re iu. lib. 6. licet text. ibi videtur sentire contrarium, & Car. in d. ca. potuit, in 4. q. & habetur latissimè per Iasonem in præludijs feudorum, & per Iacobinum in libello feudorum super illis verbis, & cum pacto quòd dicti vasalli præstent, & c. & exquisitissimè per Frācischinum in libello feudorum parte 4. in vers. trigesima nona causa priuationis, ubi reperies, quā uariè Doctores senserint in hoc quotidiano articulo, ad 3 quos remisisse sufficiat. Tertio facit ad hoc, q̄ sicut † emphyteuta priuati non pōt purgare morā, d. l. 2. C. de iure emphy.

emphy. licet i emphyteuta ecclesiæ sit secus, d. c. potuit. Ita etiam uasallus non petendo renouationem inuestituræ infra annum & diem: propter quod priuari pōt feudo, iuxta capitulum primum, quo tempore miles, non poterit purgare moram. Ita singul. decidit Bal. quem ceteri sequuntur, in d. ca. 1. plures adducens rationes. & de hoc habetur latè per Iacob. in libello feud. in illis uerbis, qui quidem inuestiti, & c. & per Francisc. in lib. feu. par. 4. in uersicu. uigesima tertia causa priuationis. Quarto facit 4 ad hoc, quòd quemadmodum † dominus emphyteusis non præfertur emēti meliorationes ab emphyteuto suo, post oblationem sibi factam, & recusationē subsequētam, lapsūq; duorum mensum, iuxta dictam l. fi. C. de iure emphyteut. Nec posset in præiudicium emptoris eo casu cedere ius suum prælationis alteri, ut ibi. Ita dominus directus feudi debet præferri agnato retrahere uolenti feudum antiquum, uel paternum per uasallum uenditum: & de hoc uidetur tex. in c. 1. §. porro, in titu. qualiter olim feudum alienari poterat, in uisibus feudorum: & multò minus poterit hoc ius prælationis in præiudicium agnati, alteri extraneo cedere: iuxta ea quæ habētur & notantur in simili per Cy. Bal. & Doc. in l. ad officium, C. com. diui. & per Ale. in l. 1. §. usufructuarius, ff. de no. op. nun. & hoc uult Nico. Boetius in titu. de consuetu. retractus. §. 3. in commen. consuet. Biturig. & Guido Papæ q. 411. & hoc credo uerum & in praxi seruandum: nisi aliud habeat specialis consuetudo, quæ seruanda esset, l. de quibus. ff. de legib. cum similibus. Quinto istud facit ad hoc, 5 quòd sicut † emphyteuta deteriorando rem emphyteuticam, potest priuari iure, quod habet: ut est tex. in Auth. qui rem, C. de sacr. eccles. Ita etiam uasallus deteriorando rem feudalem, perdit illam. Ita notabiliter dicit Bal. in cap. 1. publici latrones, in uersic. quicumque aduocatum, per illum tex. de pace tenēda & eius uiolat. in uisibus feudorum. & Pau. de Cast. Iaf. & Docto. in d. Auth. qui rem, & idem Iason in prælu. feu. in 225. col. & Francisc. in d. suo singulari libello feudorum parte 4. in uer. uigesima secūda causa priuationis. Sexto istud facit ad hoc, q̄ sicut

6 sicut ¶ emphyteuta faciens alium emphyteutam, transfert in eum utile dominiū & possessionem naturalem, & nullam retinet: ita etiam est in uasallo seu feudatario, qui alium facit uasallum. de hoc sunt quatuor glossæ, una est in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, circa medium, ff. commodat. alia est in d. l. 3. §. ex contrario circa finem, & tertia est in d. l. vnica, circa finem, C. uti possidetis, & quarta est in l. licet. C. de acqui. possess. & utrobique Docto. & volunt Bald. Alua. & Doctor. in d. c. imperialem, §. illud. Septimò ex ista æquiparatione emphyteutis & feudi inferri potest singulariter, q̄ sicut ¶ emphyteuta tenetur domino ostendere rem emphyteuticam, alias omnes res ipsius presumuntur emphyteuticæ: ita etiam uasallus tenetur domino ostendere rem feudalem & eius limites, de nūbrum emptum uocant, eadem ratione. Ita sing. determinat Spec. in d. tit. de emphy. in §. nunc aliqua in uersic. 60. & sequitur Ias. in d. l. 2. C. de iur. emphyt. in uersic. 13. quero, ubi plenissimè reperies, & in locis per eum commemoratis: quod tene menti, quia in usu forensi quotidianum. Octauò istud facit ad hoc, q̄ sicut resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris, quando emphyteuta rem emphyteuticam obligauit, & ob non solutionem canonis res emphyteutica ad dominum reuertitur, vt est casus in l. lex uectigali, ff. de pign. ita etiam est in feudo, secundum gloss. quæ hoc argumento utitur in d. l. lex uectigali, & est tex. in c. 1. §. si. in ti. si de inuest. feu. contro. sue. & in cap. 1. rursus, in tit. quib. mo. feu. amit. in usib. feu. de hoc tamen uide omninò notata per Alex. de Imol. in d. l. lex uectigali, & id quod not. Bald. in cap. 1. per illum tex. de contro. inter uasal. & ali. de bene. & illic uide etiã per Alua. & Præpo. Hodie autem est differentia, quia per iura nouissima feudorum feudum nedum prohibetur alienari, sed etiam obligari seu pignori, ut in d. c. imperialem, in prin. limitando ut singulariter limitat Franc. in d. lib. feu. par. 4. in uersic. sextò principaliter quero, ubi ponit 4. limitatio. Sed res emphyteutica licet non possit alienari, nisi seruata forma, d. l. fin. C. de iur. emphy. potest tamen pignori, vel in ea seruitus imponi, sed resolutio iure datori

re datoris resoluitur ius acceptoris, dict. l. lex uectigali, & uult Bald. in d. l. final. & Petrus Iacobin. in practica, in lib. de actione in rem pro re emphyteu. quæ cecidit in com. & in libello de confessoria in seruitute psonali usufructus, quod nota. Nonò per istam æquiparationem inferri potest, quod tam emphyteuta quàm uasallus qui habet utile dominiū, habet directam actionem legis Aquiliae, & directam actionem arborum furtim cæsarum. ut est tex. cum gl. in l. cædere, in fi. & ibi Bart. & Ang. ff. arb. furtim cæsarum. quod nota. Et procedit hæc ¶ argumentatio ab emphyteusi ad feudum: quando casus de quo est quæstio non reperitur expressè decisis in feudis, & quæ eadem ratio militat in utroq; , alias secus. Ita notab. dicit Ias. in d. l. 1. C. de iur. emph. & faciunt ea quæ latè dixi supra in loco à simili, & supra loco proximo, quæ hic habeantur pro reperitis. & hinc eleganter dicit Bald. in c. 1. in titu. qui feu. da. po. q̄ quando nõ est eadem ratio prohibendi, dispositio prohibitiua loquens in emphyteusi nõ habet locum in feudo, decidens per hoc q̄. quotidianam: de qua tamen quide latius supra loco proximo, in uersic. decimosextimò ex ista æquiparatione, & c. poteris etiam uidere alium casum quotidianum, in quo aliud est in feudo quàm in emphyteusi, in c. ad nostram, cum ibi no. per Ioan. de Imol. de reb. eccle. non alie. iuncta Authen. perpetua, C. de sacro. eccle. de quo plenè per Alex. de Imol. in consil. 76. uolum. 1. incip. circa primum, & per Franc. in lib. feu. par. 2. q. 16.

¶ LOCVS AB EMPHYTEUSI ad Censum.

- 1 *Locus ab emphyteusi ad censum in quibus conueniat.*
- 2 *Censualis contractus ab emphyteutico contractu differi multis modis & n. seq.*
Censualis contractus cuius natura sit.
- 3 *Censum soluimus de re nostra, pensionem de aliena.*
- 4 *Iura spiritalia possunt dari in censum non in emphyteusi.*

R

5 Ty:4

- 7 *Tria singulariter notanda inter contractum censualem & emphyteuticum. nu. seq.*
 8 *Adiectio incontinenti facta nihil immutat circa prius dispo. u.*
 9 *Error notarij potius praesumitur, quam qd. contrahentes uoluerint se incontinenti corrigere.*
 10 *Substitutio non potest esse directa & fideicommissaria.*
 11 *Duae causae contrariae, & se non compatibles simul concurrere non possunt in eadem re, sed per secundam receditur à prima.*
 12 *Pretium & mercedis quantitas facit in dubio discerni quis sit contractus.*

Non incongruè subnectitur hic locus ab emphyteusi ad censum, seu à contractu emphyteutico ad contractum censualem. A quo sumptum argumentum prima facie est probabile, fundatum in similitudine, quam dicti contractus habent adinuicem. Conueniunt enim in hoc, quod
 1 *† uterque tam emphyteuta, quam censuarius soluit pensionem annuam pro re, quam tenet in emphyteusin uel censum, & in utrunque transfertur dominium & etiam possessio: Re uera tamen fragilis est hæc argumentatio cum hi contractus multum inter se discrepent, ut not. gl. Car. Petr. de Ancha. Pan. & Doct. in c. constitutus, de relig. do. & dicam latius infra: & ideò hunc locum in catalogo locorum legalium nõ adscripsissem, nisi reperissem contractum uerè censualem in d. cap. constitutus, appellari emphyteuticum, & nisi cõperissem Innocentiũ III. Pontificem Maximum in d. cap. constitutus, hoc argumento usum. Arguit enim illic in uersic. cum autem, prout ibi in 12. oppo. refert Card. hoc modo. licuit episcopo retinere pensionem in ecclesia, quam dedit monasterio: cum etiam nos & prædecessores nostri summi Pontifices ab ecclesijs, quas eximimus recipimus, censum. Nisi etiam reperissem, Roma. singu. § 60. usum argumento à censuario ad emphyteutam, sed (ut dixi) fragilis est hæc argumentatio, quia hi contractus † multum inter se discrepant, & in primis differunt in hoc, quòd in contractu censuali in recipientem transfertur omne dominium tam directum, quam utile, & omnis possessio tam ciuili quam naturalis, ita*

lis, ita & taliter quòd nihil iuris in illa re remanet penes concedentem, sed duntaxat reseruat sibi pensio, si u (ut uerius lo.) quarcæsus annuè soluendus: in contractu autem emphyteutico transfertur solum utile dominium: in emphyteutam directo dominio remanente apud dominum, & solum transfertur possessio naturalis, ciuili remanente apud dominum: ut dixi in duobus locis supra proximis. Et hinc uulgariter dicimus, quòd † censum soluius de re nostra, sed pensionem de re aliena, & hoc uult glos. sing. in uerbo, iuxta ratam, in d. cap. constitutus, approbata illic per Doct. & Bart. in l. 1. §. hic titulus, ff. de publicanis, licet non ita clarè & apertè loquantur. Secundo differunt in hoc, quòd in contractu emphyteutico res cadit in commissum, si non soluitur pensio intra biennium, si est emphyteuta ecclesiæ, cap. potuit, de loca. & Auth. qui rem, C. de sacr. eccl. uel intra triennium, si est emphyteuta priuati. l. 1. & 2. C. de iu. emp. sed in contractu censuali ex non solutione census, etiamsi per mille annos cõsauerit, res non cadit in commissam, ut est rex. not. iuncta gl. in d. c. constitutus, & ibi Card. Petr. de Ancha. Pan. & Doctor. ponunt rationem diuersitatis, quos omninò uide: & idem uult Ias. in d. l. 1. C. de iu. emph. & Aluar. post alios per eum relatos, in cap. 1. §. sed nõ est alia iustior, in tit. quæ fuit pri. cau. ben. amit. in usib. feu. & Hippo. de Marfi. in sing. 95. & Ioan. Fabri. in §. ad eò, Institu. de loca. circa fin. Ex quo sequitur, qd. utilius est ecclesiæ, quòd re suam det in emphyteusin, quam in censum. Tertio differunt in hoc, quòd † iura spiritualia non possunt concedi in emphyteusin, quia uiderentur quodammodo uendi: quòd non licet, de simonia, per totum, sed bene possunt dari ad censum, quia census retinetur non in recompensationem iuris concessi, sed potius in memoriam libertatis concessæ, seu in signum præteritæ subiectionis & seruitutis, secundum Pan. & alios magistraliter loquentes, in d. c. constitutus. Ut autem plenius in hac materia quotidiana instruaris, uolo te tria † singulariter notare. Primo quòd si non apparet de cõtractu per instrumentum, sed probatur per testes, quòd pensio fuit soluta ratione

certæ rei 40. ann. & amplius, & sic uertitur in dubium, qui contractus sit, an censualis, uel emphyteuticus, quòd in dubio inspiciendum erit, quis ex dictis duobus contractibus magis frequentetur in prouincia: & si contractus emphyteuticus magis frequentetur, quàm censualis, iudicabitur esse contractus emphyteuticus. Si uerò contra, contractus censualis magis frequentetur, iudicabitur censualis & non emphyteuticus, arg. l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. si autem æquè frequententur ambò contractus, ut in ducatu Brabantæ, potius iudicabitur contractus emphyteuticus, quàm censualis. Ita fin. uult Io. Fab. in breuiario, in d. l. i. circa princ. C. de iur. emph. & sequitur simpliciter Ias. in l. 2. C. eod. tit. Contrarium tamen in hoc ultimo uult Alber. de Rosa, in d. l. 2. & mo uetur per glo. & Innoc. in d. cap. constitutus, & idem reperio uelle Hippo. de Marfi. in d. sing. 95. Effectus autem iustitiae decisionis est ualdè magnus, quia si hoc casu contractus iudicetur censualis, non poterit expelli, etiam si per mille annos cessauerit à solutione: sed duntaxat poterit contra eum agi, ut soluat: secus si contractus iudicetur emphyteuticus per supradicta. non esset ergo in hoc casu si accideret de facto præcipitanda sententia propter contrarietatem opinionum: sed conueniret circumspècto iudici maturè super ea re deliberare & consulere peritiores & in dubio, ubi aliud non apparet ex actis, crederem non esse recedendum ab opinione Ioannis Fabri & Iasonis, propter præsumptionem iuris, de qua in l. cum de indebito, ff. de proba. Non enim debemus præsumere, translatum esse omne dominium, & omnem possessionè per concedentem, ubi possumus præsumere, duntaxat esse translatum utile dominium, & possessionem naturalè tantum, nisi aliud appareat, d. l. cum de indebito, & l. si cum aurum, ff. de solu. cum sim. Nec obstat d. c. constitutus, cù ibi not. super quib. se fundare uidetur Alb. quia ibi episcopus transfuit in monasterium, quicquid iuris habebat in illis ecclesijs, per quod clarè constat, quòd contractus de quo ibi, fuit censualis, & non emphyteuticus: ut ibi benè declarant gloss. Card. Petr. de Anch. Panor. & Docto. & faciunt

faciunt not. per Ioan. Fab. in dist. §. aded, circa finem, sed nos loquimur in dubio casu, & ubi tale quid non est expressum. Vnde succedit regula, de qua in l. continuus. §. eum ita, in fine. ff. de uerbor. obliga. In incertis non in certis locus est coniecturis: Secundò uolo te scire, quòd si in 6 ¶ instrumento dicatur, concedo tibi talem rem in emphyteusin perpetuam & omne ius quod habeo in ea re: talis contractus iudicandus erit censualis & non emphyteuticus, ex quo expressè dixit, se transferre omne ius, quòd non cadit in contractu emphyteutico, ut supra dixi. & illa uerba, in emphyteusin, impropriantur. Ita sing. dicit Ioan. de Imo. in c. ad audientiam, de reb. eccl. non alien. quem refert & sequitur Ias. in d. l. i. C. de iur. emphyt. & est de mente Panorm. in d. cap. constitutus, ubi de hoc est text. si benè ponderetur, & faciunt notata in simili quæst. per Oldr. consil. 159. incip. ex præsent. themate, in 1. dubio, & notata per Albe. de Rosa. in rubr. C. de donat. & nota per Ias. in prælu. feu. & not. per Ioan. Fab. in d. §. aded, circa si. Tertiò uolo te scire, quòd si in instrumento ¶ continetur hoc modo, Talis dedit talem rem tali in emphyteusin, uel censum (prout sæpè ex imperitia notariorum, qui non intelligunt uirtutem, & efficaciam uerborum, scribè contingit) quòd in dubio præsumitur contractus emphyteuticus & non censualis. Ita singu. dicit Ioan. Fabr. maximus practicus in d. l. i. post prin. C. de iure emph. & idè Ioan. Fabr. in d. §. aded, & sequitur Ias. in d. l. 2. in uersicul. octauò quæro: quòd nunquam tradas obliuioni, quia uidi de facto magnam controuersiam in simili casu. Nam confectum erat instrumentum per quendam, qui reputabatur & in ueritate erat ualdè expertus in officio notariatus, in quo cauebatur hoc modo, Titius uendit uel in emphyteusin dedit Seio domum pro pensione quadraginta florenorum annuatim perpetuo soluèda eidem Titio, & hæredib. suis, &c. & ualdè dubitabatur, quis contractus esset propter controuersiam inter contrahentes exortam, an propter bellum superueniens remittèda esset pensio pro rata damni, necne: quia si erat contractus uenditionis, non debebat remitti pensio, cum

omne periculum interitus & deteriorationis spectare debeat ad emptorem. §. cum autem emptio. cum sing. gloss. Infi. de emp. & uend. Si uero erat contractus emphyteuticus, tunc licet sint opiniones inter docto. an remittenda sit p̄ctio emphyteutæ pro rata damni necne, propter bellum superueniens, tamen secundum opinionem plurimum doctorum multum æquam, facienda est remissio, ut not. Pan. & Doctor. in d. c. potuit, & Cyn. in d. l. i. in 9. q. C. de iure emphyt. sicut in locatione etiam ad longum tempus, ut decidit sing. Franc. de Aret. in consi. 55. incip. in causa, & dicebant aduocati Titij, huiusmodi contractum ex mente contrahentium debere censerī contractum uenditionis, & non contractum emphyteuticum, & sic soluendam esse integram pensionem, nec aliquid debere remitti. pro quo allegabatur, l. sed & si adiciatur, ff. pro socio, & l. sp̄cies, ff. de aur. & arg. lega. in quibus iurib. habetur, quod adiectio in continenti facta nihil immutat circa prius disposita. Item allegabatur, q̄ potius præsumendum est, q̄ talis adiectio facta sit ex errore notarij, (qui partibus contrahentibus obesse non debet, l. si librarius, ff. de re iu. & l. fin. & ibi Bald. notat, per illum text. C. de fidei.) quam q̄ contrahentes in continenti se correxisse uideantur, l. non ad ea, cum gloss. ff. de condi. & demon. Allegabatur etiam pro hac parte doct. Io. Fab. in d. §. ad eod. in uers. sed quid dices, ubi in fortioribus terminis uidetur pro hac parte determinare. Item allegabatur tex. in l. recusare. §. Titius hæres, cum ibi not. per Bar. Io. de Imo. & DD. ff. ad Treb. ubi præfati DD. sin. dicunt, q̄ si in testamento dicatur, talis substituit talem uulgariter, pupillariter, & per fideicommissum, prout sæpè ex imperitia notariorum contingit: 10 quia non potest ¶ simul & semel substitutio esse directa, & fideicommissaria seu obliqua, per hoc nõ uitiatur substitutio, sed est in electione substituti, ex qua substitutio ne uelit hereditatem habere. Ergo eodem modo in casu præfacto debuit esse in facultate dicti Titij declarare, q̄ uero contractum uenditionis celebrare intendebat, & nõ contractum emphyteuticum: In contrarium autē allegabatur auctoritas Io. Fab. & Ias. in passibus supra commemoratis, & notata

& notata per gl. & DD. in d. cap. constitutus, & potissimè pro hac parte allegabatur, & ex tenore instrumenti nulli clarè apparebat, q̄ omne ius, siue dominium plenum fuerit translatum in Scium, uel quod pretium certum interuenit, sine quo non potest esse uenditio, & uerba conueniebant contractui emphyteutico, ergo, & c. Allegabatur etiam l. si quis ante, in princ. ff. de acq. poss. ubi habetur, q̄ dux ¶ causæ contrariæ & se non compatientes simul concurrere non possunt in eadem re, sed per secundam receditur à prima: uenditio autem & emphyteusis se non compatiuntur, ut not. per gl. & doct. in d. §. ad eod. ergo, & c. Item pro hac parte allegabatur etiam l. quicquid adstringenda in princ. ff. de uerb. oblig. ubi habetur, quod quando stipulatio est obscura, ita q̄ potest interpretari pro actore & pro reo, statur interpretationi rei. Cum ergo dictus Scius fuerit reus tractus in ius ob non solutionem pensionis, uidebatur standum suæ interpretationi: imputer enim sibi dictus Titius actor, qui se fundat super huiusmodi literas in illis uerbis uendidit, uel in emphyteusim dedit, q̄ non apertus legem dixit, unde contra eum uideretur facienda interpretatio, l. ueteribus, ff. de pact. Inducebat etiam uterq̄ pro se gl. in l. i. ff. de superficiebus, quæ singulariter dicit, q̄ in dubio pretium, & mercedis 12 ¶ quantitas facit discerni, quis contractus sit: allegabatur etiam singulariter notata per Ioan. de Imo. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publ. & not. per Pau. de Castr. & Ias. in l. in sulam, ff. de præscr. uerbis, & propter dubium litis euentum fuit causa per concordiam de utriusque partis consensu sopita, & non expectata sententia.

¶ LOCVS A COMMODATO ad Præcarium.

- 1 Commodatum & præcarium conueniunt tripliciter.
- 2 Præcarium quid sit.
- 3 Commodatum & præcarium differunt quadrupliciter. & num. seq. usq; ad fin.
- 4 Possessio naturalis transfertur per præcarium.

R 4

Possessio

- 5 *Possessio naturalis facit competere interdictum uti possidetis.*
 6 *Constituens se alieno nomine possidere nullam retinet possessionem.*
 9 *Constitutum, & precarium quomodo differant: & de natura utriusque.*

Offeret se nunc locus à commodato ad precarium, à quo sumptum argumentum est probabile, fundatum in similitudine, quam habent ad inuicem: conueniunt enim commodatum, & precarium in multis. Primò enim conueniunt in descriptione, l. 1. ff. de precario. Nam sicut precarium

2 *† est, quod precibus petenti utendum conceditur tam diu quam diu is, qui concessit patitur, d. l. 1. in princ. Ita etiam commodatum. nam qui alteri commodat suam rem, sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei uti re commodata permittat, d. l. in fin. Conueniunt ergo primò in hoc, quod ex neutro transfertur dominium, sed usus rei tantum. Secundo conueniunt in hoc, quod ex neutro transfertur usus rei perpetuò, sed tantum ad tempus. Tertio conueniunt in hoc, quod sicut precarium constituitur tam in re mobili, quam in re immobili, l. 2. §. fin. cum l. seq. & seq. ff. de preca. ita et commodatum, l. 1. ff. commod. & difficile discernitur unum ab altero, quare de uno ad aliud uideretur bona argumentatio, cum de sim. idem debet esse iudicium, l. non possunt, l. nam, ut ait Pedius, & l. de quibus, ff. de leg. cum his quæ plenè dixi supra, in loco à simili. Si tamen benè, & subtiliter perpendamus, fragilis est*

3 *hæc argumentatio, quia hi duo † contractus precarium, & commodatum multum inter se differunt. Et in primis differunt in possessionis translatione, quia per commodatum nulla transfertur possessio nec ciuilis, nec naturalis, rex. est in l. rei commodatæ, ff. commo. sed per precarium † transfertur naturalis possessio, ciuili remanente penes concedentem precario, textus est not. in l. & habet, §. pen. ff. de præcar. quod est maximi effectus, quia*

5 *possessio † naturalis facit competere interdictum uti possidetis, ut uult Bar. in l. 1. in prin. in pen. q. ff. de acq. pos. & idem Bart. in l. 1. in princip. ff. uti possi. & Io. Fab. in §. retinendæ,*

retinendæ, in prin. Inst. de interd. & Ang. in §. quadrupli. circa fi. Inst. de acti. & DD. frequenter alibi. Ex quo sequitur, quod si possidens precario turbetur in sua naturali possessione, poterit contra turbantem intentare interdictum uti possidetis: quod intellige sanè, si contra tertium eum turbantem, non autem contra illum, à quo precario possidet d. §. retinendæ, & præall. l. 1. §. si. cum l. sequen. ff. de preca. Commodatarius autem, quia non possidet (ut dixi) interdictum non habet: quod nota. Volo te et scire vnum aliud singulare in hac materia, uidelicet, quod plus operatur simplex constitutum de per se, quàm si adijciatur precario, † quia si quis simpliciter constituat se alterius nomine possidere, transfert in illum omnem possessionem naturalem, & ciuilem: sed si adijciatur precario, ut quia constituit se alterius nomine precario possidere, iam retinet naturalem, & transfert solum ciuilem secundum Bar. Pau. de Cast. Alex. & Doct. in l. interdum, ff. de acqui. poss. ubi plura singularia, & quotidiana dicta reperies, maxime per Alex. quæ breuitatis gratia omitto. Ergo malè faciunt imperiti notarij, qui post constitutum addunt hanc dictionem precario, credentes per illam adiectionem prodesse emptori, uel donatario, in cuius fauorem fit constitutum, & ei ualdè obsunt: Ita sing. dicit Ang. in §. actionum, Inst. de actio: ubi ponit plura pulchra de natura constituti, & precario, quem omninò uide. Et sequitur Iaf. in l. ab emptione, ff. de pact. quod nunquam tradas obliuioni, quia uidi aliquos turpiter in hoc errare. Ad unum tamen effectum utilius est creditori, quod debitor constituat se nomine creditoris precario possidere, quàm si constituat se simpliciter nomine creditoris possidere. Quia primo casu si debitor tradat alteri rem suo creditori pignoratam, non priuatur creditor sua possessione ciuili, quia stat per se, & non cohæret naturali possessioni debitoris. Sed secundo casu, si debitor tradat alteri rem, uel expellatur per vim, priuatur creditor omni possessione. Ita fin. dicit Bartol. post Iacob. Butr. in rep. l. creditores, in ultima quæstio. 4. articu. princip. C. de pig.

pig. quem refert & sequitur Mat. in not. 153. & Alex. de Imo. in d. l. interdum, ubi addit alium effectum, in quo uti lius est creditori, q. debitor constituat se nomine eius precario possidere, q. simpliciter, ubi uide. Pro quo dicto allego gl. sing. in l. 1. §. non alij autem, ff. de ni & ui arm. quod est sing. not. Ex præmissis inferitur, q. etiam ad decisionē illius quotidianæ q. si res sit uendita uel donata duobus successiue diuersis temporibus, prefertur ille, cui prius est facta traditio, uulga. l. quoties, C. de rei uen. modo uni primo facta est traditio per constitutum, & sic fide, & deinde alteri facta est realis traditio, queritur quis debeat preferri? & responderetur, q. ille, cui factum fuit constitutum; ita singulariter decidit Io. An. in addi. ad Spe. in titul. de emp. & uen. in §. 1. in addi. inci. hic dubitatur, & sequitur Bal. in Rub. C. de cōtrah. emp. & uen. in 16. q. & Pan. in c. 2. circa fi. de consue. & idem Pan. in consi. 91. 1. uolum. in ci. postularo Dei omnipotentis suffragio, quoad primum, & c. & Alex. de Imo. in consi. 14. 1. uolum. inci. circa primum dubium, in fine, & in consilio 25. 3. uol. incip. uito testamento, in fine, & Bal. in consi. 369. 5. uol. inci. in Christi, & c. uenditor constituit, & c. & Ang. in consi. 106. inci. quædam mulier. in fi. & Alb. de Ros. & Iaf. in d. l. quoties, & meminit Hippo. de Marl. singu. 182. & Philip. Dec. in l. cōtractus, ff. de regu. iur. quod nunquam tradas obliuioni, quia est frequentissimum in praxi. Secundò, dicti duo tractus precarium, & commodatum differunt in præstatione culpæ, quia ille qui possidet precario, tenetur solū de dolo, & lata culpa, nisi lite cum eo contestata differat restituere, l. quæsitum, §. eum quoque, & §. si seruitute, ff. de precar. Sed commodatarius regulariter tenetur nedū de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui, & lenissima, l. si ut certo, §. nunc uidentum, ff. commo. & ratio diuersitatis ponitur per Io. de Imo. Pan. & Cano. in c. fi. de precar. & per Bar. in l. in commodato, §. sicut, ff. commodati, ubi recurre. Tertiò q. differunt in reuocationis potestate, quia commodatum non potest reuocari ante usum expletum, uel ante expletum tempus, sed demum post, dicta l. in commodato, §. sicut, & l. 2. C. eodē, & c. uni extra, eo.

tit

tit. Sed precarium potest reuocari ad nutum concedentis l. Lucius, ff. de don. tit. gen. & est ratio, quia precarium est cōtractus in patientia dñi consistens, non in obligatione, secundum Bal. in d. l. 2. & est pulcher tex. in l. cum precario, ff. de precar. ubi plus probatur, uidelicet, q. etiam si fiat pactū, quod precarium non posset reuocari, illo pacto tñ non obstante poterit reuocari, ut ibi tex. nō. Hoc tñ li mita sing. ut per Pan. in d. c. fi. & per Iaf. in §. sequens illa diuisio, Inst. de act. dummodò scilicet id fiat sine captione & magno alterius damno, quod tene menti. Quartò differunt in expiratione uel transmissione ad personam hæredis, quia præcarium licet non finiatur morte concedentis, finitur tamē morte eius, cui conceditur: tex. est in d. l. cum precario, §. si. sed commodatum neutrius morte finitur, sed solum expleto usu uel tempore, d. l. 2. & præall. §. sicut. Hoc tñ est not. dignum, quod si commodatarius impediatur uti re commodata infra tēpus expressum uel tacitum, etiam casu fortuito, nihilominus poterit elapso tpe reuocari: Ita not. uult Bar. in d. §. sicut, & sequitur Io. de Ino. in d. c. unico: & ratio est, quia ille casus fortuitus, potius debet nocere commodatario, qui certat de lucro captando, q. commodanti, qui certat de dāno uitando, q. tō tene menti. Quintò differunt in alio, quia q. commodatū conceditur ad certum usum, & ad certum tps expressum uel tacitum. Exemplum de expresso, ut commodo tibi ancillam ad texendum usque sex menses. Exemplum de tempore tacito, ut commodo tibi ancillam ad texendum unam telam lanæ, nam ista textura habet naturaliter suum tempus, l. continuus, §. cum ita, ff. de uerb. obli. Vel commodo tibi equum causa eundi ad uineam, nam secundum spacium loci inest tempus eundi, & redeundi, argu. §. loca. Inst. de uerb. obli. cum sim. Precarium uerò conceditur, ut plurimum ad usum incertum, uel incertum tempus: Exemplum. Concedo tibi hanc rem sine alia specificatione, nam intelligitur ad quemcunque usum: uel concedo tibi hanc domum non præfixo certo tempore, nam intelligitur ad uoluntatem meam, d. l. Lucius, nec est uis hoc casu an dicatur concedo tibi domum, an uero dicatur.

caturo commo dō tibi domum, quia licet hoc ultimo casu uideatur sonare in commodatum, tñ erit precarium. ex quo non est determinatus usus: nam potius debet attendi mens, quam uerba. Ita no. dicunt Cyn. Bal. Pau. Cast. & Docto. in d.l. 2. & Io. de Imo. & Cau. in d.c. unico. Ex quo infero singulariter, q̄ si fiat concessio ad certum usum, si tamen non fiat ad tempus determinatū expressè uel tacitè, erit precarium & nō commodatū, d.l. Lucius, & ibi hoc uult Io. de Imo. & Bar. i d. §. sicut & Cyn. Pau. Castr. & alij in d.l. 2. & Ias. in l. 2. ff. si cer. pet. quem omnino uide, quia egregiè loquitur secus, si certum tempus fuit expressum, uel tacitè intelligatur in concessione, ut sup. dixi. Si uerò certus usus fuerit expressus, & tempus sit limitatum, sed adiectum sit q̄ concessio fiat precario, erit precarium & non commodatum, propter dictionem precario, ex qua uoluntas concedentis colligitur, & sic poterit reuocari ante tempus, cum precarium cōcessum ad certum tempus possit ante tempus reuocari, d.l. cum precario & ita nota. uolunt Io. de Imo. Pan. & alij in d.c. unic. De qua materia si plenius uis instrui, uide Doctor. in locis supra commemoratis, & gl. sing. in d.l. 1. ff. de pra. & Phil. Deci. in d.l. contractus, ubi multa bona dicit in materia nostra subiecta, ex quibus faciliè cognoscere poteris, quando hæc argumentatio procedit, & quando nō.

LOCVS A LEGATIS AD FIDEL-
commissa.

- 1 *Exæquatio est diuersorum, & nullum simile est idem.*
- 2 *Directò an per fideicommissum libertas relinquatur, multum interest. & nu. seq. ubi qui inde sequuntur effectus.*
- 3 *Patronus ex propria persona plus iuris habet quàm patronus ex persona testatoris & qui inde resultent effectus, & nu. seq.*
- 5 *Fratres minores sunt capaces relicti particularis non uniuersalis.*
- 6 *Legatum à fideicommissio quomodo in dubio dignoscatur.*
- 7 *Legatorum & fideicommissorum differentiam expedit scire pro intellectu iurium antiquorum.*

Nunc

Nunc subnectamus locum à legatis ad fideicommissa, Nà quo sumptum argumētum est probabile, forte, frequens, & utile, fundatum in exæquatione facta per legē. Licet enim olim legata & fideicommissa habuerint se ut excedentia & excessa: hodiè tamen habent se ut paria, licet cum ibi no. per glo. Bar. Bal. & Doct. ff. de leg. 1. & §. sed non usq; . Inst. de leg. & l. 2. C. com. de lega. & licet formaliter, & denominatiuè possint dici diuersa, cum sint exæquata, d.l. 1. Exæquatio t̄ autè diuersorum, cum nullum simile sit idem, c. innotuit, & ibi Pan. de elect. cum simi. tamen uirtualiter habent eandem naturam, & uirtutem. d.l. 2. & d. §. sed non usque. & sic de uno ad aliud ualidè fit argumentatio. Ex quo sequitur primò, quòd quicumq; potest testari uel legare, potest codicillari, & fideicommittere: tex. est in l. 2. ff. de legat. 1. Sunt autem aliqui, qui non possunt testari uel codicillari, & sic nec legata, nec fideicommissa relinquere, quos uide per gloss. notabilem & Doctor. in l. si queramus, ff. de testa. & Inst. qui non è perm. fac. testa. i fi. Ex isto etiam sequitur secundò, q̄ cui potest legari, potest etiam per fideicommissum relinquere. Sunt autem aliqui, quibus non potest legari: quos uide per gloss. not. & Doctor. in §. legari, Institut. de legatis. & per gloss. & Doctor. in l. 1. ff. de iure fisci. Ex istis etiam non potest per fideicommissum relinquere. Ex isto etiam sequitur tertio, quòd quæ res possunt legari, possunt etiam per fideicommissum relinquere. Sunt autem quædam res, quæ legari non possunt, ut uidere poteris in l. apud Iulianum, aliàs, idem Iulianus. §. constat, cum l. seq. & seq. ff. de leg. 1. cum simi. Item ex isto sequitur quarto, q̄ per quæ uerba relinquuntur legata, relinquuntur & fideicommissa, dict. l. 2. C. com. de lega. Ex isto etiam sequitur quinto, q̄ omnes actiones, quæ competunt pro legato, competunt et pro fideicommissio, l. 1. & 2. C. commu. de lega. & Inst. de legat. §. 1. cum sua gl. Et isto argumento ad notabilem effectum utitur Ludo. Rom. in sua aurea rep. Auth. similiter, in 20. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, C. ad leg. Falc. & Panor. in conf. 32. 2. uol. Hoc tamè quod dixi recipit

recipit duas notabiles limitationes, multum in foro vtilis. Prima limitatio est, vt dicta regula procedat in legatis, & fideicommissis particularibus seu singularibus, pecuniarium commodum concernendis, in quibus non est hodie differentia aliqua, vt sup. dixi: Secus autem est in legatis, & fideicommissis particularibus, commodum pecuniarium non concernentibus: de quorum numero est legatum & fideicommissum libertatis, in quo adhuc hodie remanet differentia: nam qñ † seruo datur libertas directò, recta via transit in seruum libertas, l. directis, C. de testam. manu. sed si relinquitur seruo libertas per fideicommissum, vt quia grauo, vel rogo hæredem, vt eum manumittat, libertas non transit directò, sed capitur à manu hæredis manumittentis eum. Et ergo talis est libertas hæredis, & non testatoris: vt est tex. in §. qui autem, Inst. de singularibus rebus per fideic. relict. cum sim. quod est maximi effectus. Nam multum interest, an hæres † consequatur ius patronatus ex sua propria persona, an verò ex persona, an verò ex persona testatoris: quia hoc vltimo casu debilius est ius patronatus, quam primo casu, quoad multos notabiles effectus. Primò, quia patronus isto vltimo casu non pòt manumisso operas imponere. Secundò, quia non pòt libertum ingratum in seruitutem renocare, quod vtiq; pòt, qñ ius patronatus sibi competit ex sua propria persona, quia spontè vel voluntariè ipse seruum suum manumisit. et de istis duobus notabilibus effectibus est tex. in l. 2. & 3. & in l. mater, & in l. si tuis nummis, & ibi Bald. Pau. de Ca. & Doct. not. C. de op. lib. & bonus text. in l. 1. C. de lib. & eor. lib. & in prin. iuncta gl. ff. de fideic. libe. Et ex isto sequitur tertius notabilis effectus, quia si testator sit non soluendo, vel si datis libertatibus desiturus sit soluendo esse, & iubeat seruo dari libertatem per fideicommissum, de manu hæredis, talis seruus non consequetur libertatem: quia fideicommissarius nihil vltra vires hæreditarias tenetur præstare, & sufficit testatorem esse non soluendo, l. si. iuncta sua not. gloss. C. qui man. non pos. tñ secus est, qñ ipse testator seruo dat libertatem directò, quia tunc vt impediatur li-

tur libertas debent concurrere duo copulatiuè, scilicet q; dans libertatem sit non soluendo, vel datis libertatibus desiturus sit soluendo esse & q; habuit animum fraudandi creditores. vt est tex. in l. 1. C. qui manumit. non pos. & habetur & not. in §. in fraudem, Inst. qui & ex quibus cau. manu. non pos. Item ex isto sequitur alius & quartus notabilis effectus, quia qñ libertas datur directò, sub diuersis conditionibus separatim positis, attenditur conditio leuior, & illam sufficit adimpleri, l. quod traditum, iuncta gl. cum l. seq. & seq. ff. de cond. & de. quia hic modus relinquendi libertatem est nobilior, nam recta via transit libertas ab adita hæreditate, d. l. directis: sed qñ libertas relinquitur per fideicommissum sub diuersis conditionibus separatim positis, attenditur nouissima, tex. est in l. per fideicom. ff. de cond. & dem. Item ex isto sequitur alius † & quintus notabilis effectus, quia directa libertas non potest relinqui seruo alieno, et vt valeat in vim fideicommissariae, l. si tuo tuo. C. de manum. testa. & l. si seruus legatus, §. si seruus alienus. ff. deleg. 1. sed per fideicommissum bene pòt seruo alieno relinqui libertas, vt est tex. in §. libertas, Inst. de fin. reb. per fideicò. quod procedit ex eo, quia directa libertas debet transire ipso iure: sed isto casu transire non pòt ipso iure, quæ ratio cessat in libertate fideicommissaria, quæ capitur à manu hæredis, qui potest talem seruum alienum à uero domino redimere, & manumittere, dict. §. libertas: de quo articulo, si libet, uidere poteris per Alci. lib. Parad. 1. c. 5. & sic habes quinque notabiles effectus resultantes ex differentia inter libertatem directam & fideicommissariam, qui effectus adhuc hodie durant, quicquid dicat gl. in d. l. 2. C. com. de legi. & gl. in d. §. sed non usq; quæ glo. in hoc ab omnibus reprehenduntur, & bene: quod memorari teneas mente, quia facit ad intellectum multorum iurium. Secunda limitatio est, ut d. regula procedat in legatis & fideicommissis particularibus pecuniarium commodum concernentibus, in quibus, est subblata differentia inter se, ut si legata singularia seu particularia æquiparentur fideicommissis singularibus, sed legata uel fidei-

fideicommissa particularia pecuniarium et commodum concernentia non æquiparantur generaliter legatis uel fideicommissis uniuersalibus: imò hodiè remanet differentia in multis. Primò in hoc, q̄ ad instantiam uniuersalis fideicommissarij heres institutus cogitur adire hereditatem, non autem ad instantiam particularis, ut est tex. exprèssus in l. si quis omis. ff. si quis omis. cā test. cum simili. Ratio diuersitatis est, quia fideicommissarius uniuersalis idèò cogit hæredem adire, quia sibi uniuersaliter restituitur: particularis uerò id non cogit eum adire, quia sibi non debet uniuersaliter restitui, & esset iniquum, q̄ hæres propter eum esset obligatus creditoribus hereditarijs, quod lex non uult, ut pulchrè inquit tex. in l. nā quod. §. si. & in l. Marcellus. §. Antistia. ff. Antistia. ff. ad Treb. Item secundò remanet differentia in alio, quia licet non ualeat legatum uel fideicommissum particulare, q̄n hereditas non est soluendo, ut est tex. in l. si uniuersa, in prin. C. de leg. quia legata non debentur, nisi deducendo are alieno, ut ibi, & in l. Papinianus, §. quoniam aut, ff. de inoff. test. cum simi. uniuersale tñ fideicommissum ualeat, licet testator sit non soluendo, ut est tex. rotundus in l. si hæres ab eo, in princ. ff. ad Treb. Et est ratio, quia per hoc non fit deterior conditio creditorum, cum fideicommissarius uniuersalis succedat loco hæredi, & possit conueniri à creditorib. hereditarijs. Sed si legata uel fideicommissa particularia ualere, hereditate existente non soluendo, fieret p̄iudicium creditorib. qui tantò minus acciperent, si bona hereditaria diuiderentur inter creditores & legatarios, quod esse non debet, quia creditores certant de damno uitando, legatarij uero de lucro captando: ergo meritò creditores sunt preferendi, cum fauorabilior sit cā eius qui certat de dāno uitādo, q̄ eius qui certat de lucro captādo, l. iuris, ignorantia, & l. error, ff. de iur. & fact. ign. & l. si. C. de eod. Itè tertio remanet differentia in alio, q̄ aliqui non sunt capaces hereditatis uel fideicommissi uniuersalis, ut fratres minores Cle. ex iur. de paradiso. §. proindè, & ibi Car. & DD. no. de uer. sig. & tñ sunt capaces relictū uel fideicommissi particularis, nisi

habet

fiat in fraudem, ut ibi habetur. Itè quartò remanet differentia in alio, quia hæres rogatus restituere hereditatem, detrahit Trebellianicam: sed legatarius singularis rogatus alteri restituere, non detrahit Trebellianicā, sed debetur fideicommissum ab eo relictū, usque ad modum legatorum sibi relictōrū, ut de utroq; est tex. notab. iuncta gl. in l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uul. & pupil. & ergo à fideicommissō particulari ad uniuersale, uel contra non est licita argumētatio, nisi q̄n eadè est ratio in utroque, ut no. Ioan. de Imo. in d. §. cum filia, de quo uide latius p̄uendè Io. de Imo. & alios in d. l. i. ff. de leg. i. & per Sal. i. d. l. 2. C. cōm. de leg. i. quib. locis et reperies, quò in dubio cognoscitur legatū à fideicommissō: & placet mihi opinio Pau. de Cast. in d. l. i. quem sequitur ibi Alex. uidelicet, q̄ in dubio debemus inspicere, ad quem diriguntur uerba, & si uerba reperiuntur directè ad honoratum, est legatum: ut si dicatur lego, uel relinquo Titio Io. & idem in similib. Si uerò uerba diriguntur ad grauatū, dicitur fideicommissum, ut si dicatur, grauo hæredē, ut det Titio Io. uel rogo ut manumittat seruum: istud probatur in §. pen. & fin. Instit. de singulis reb. per fideicom. relict. quod est utile scire, quia si licet hæc differentia legatorū, & fideicommissorum sit hodie sublata saluis modificationibus suprā commemoratis, tamen pro intellectu iurium antiquorum expedit, q̄ iuuenes sciant, quid est unum, & quid aliud, & quomodo in dubio unum ab alio cognoscitur, ne paralogizētur, quod facillè fit ignoratis uirtutibus uocabulorum, l. i. ff. de iustit. & iur. Ignoratis enim principijs, necesse est ut ignorentur principiata, l. i. & ibi Bal. ff. de orig. iur. Quæ omnia commenda memoria: & uide quod dixi suprā in loco à simili, & quod dicam infrā loco proximo.

LOCVS A FALCIDIA AD TREBELLIANICAM.

Falcidia & Trebellianica in quibus conueniunt, & in quibus differant. nu. seq. & per tot locum.

S Congruen-

Congruenter nunc subsequitur locus à Falcidia ad Trebellianicam, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & ualde utile: quia ꝑ hæc duo à iure æquiparantur, l. Marcellus, uers. quod autem. ff. ad Trebel. & appellatione Falcidiæ Trebellianicæ * continetur, l. coheredi. §. cum filia. ff. ad leg. Falcid. & Liubemus, C. ad Trebel. cum similib. & est bona glo. in Authen. unde si parēs, C. de inoffic. testam. Et iste arguendi modus facit ad multa quotidie in foro occurrētia. Et gratia exempli pro instructione iuuenum, istud primò facit ad hoc, quòd sicut de legatis ad pias causas hodiè non detrahitur Falcidia, ut est tex. in Authent. similiter, C. ad leg. Falcid. & in corpore unde sumitur: ita nec Trebellianicæ detrahitur de fideicommissio uniuersali ad pias causas relicto, ut fit quotidie in distributione pauperum, uel in ædificatione hospitalis: Ita sing. dicit Bart. in d. l. Marcellus, & idem Bart. in d. auth. similiter, & sequuntur ibidem Odo. Bal. & Salice. & uult Specu. in tit. de instru. edit. in §. compendiosè, in uer. sed cum deductio, ubi dicit ita fuisse iudicatum, & Angel. in §. si uerò expressim, in authent. de hære. & falcid. & Bald. in l. id quod pauperibus, in 17. q. C. de episc. & cler. ubi dicit, se infinitis uicibus pro hac parte consuluisse, & Pan. in cap. Raynaldus, de testamen. ubi dicit, qd ista est communis opinio Doctorum utriusque iuris, & idem Panor. in consi. 32. 2. uolum. & idem uult Alber. de Ros. in l. si quis ad declinandam, in prin. C. de episc. & cler. & ita tenendum censeo, quicquid dicat gloss. in cap. si pater, de testamen. libr. 6. Ad cuius rationes patet responsio ex dictis Bar. & Alex. de Imo. in d. l. Marcellus, & ex not. per Salice. in d. authen. similiter, & per Ludou. Roma. in sua aurea repe. d. authē. similiter in 40. speciali piæ causæ, circa ultimas uoluntates, ubi plenè reperies, ad quod breuitatis gratia te remitto: quia articulus iste est subtilis pulcher & quotidianus. Secundò istud facit ad hoc, qd sicut ꝑ cessat Falcidia, quando hæres soluit unum legatum integrè, postquam subtiliter patrimonium agnouit, d. §. si uerò expressim, & Authen. sed cum testator, C. ad leg. Falcid. ita etiam hoc casu cessare debet Trebellianicæ, quia

*ADDI.
* Trebellianica.
Intellige largè & improprè gl. in aut. unde supra res. C. de inoff. test. & las. in l. Marcellus, uers. ego huic inductioni. ff. ad S. C. Trebel. Prag.*

quia eadem est ratio: & ita reperio expressè uelle Ang. in dict. §. si uerò expressim. quod nota, quia non temerè reperies alibi. Tertio istud facit ad hoc, ꝑ quòd sicut testator hodie potest indistinctè prohibere Falcidiam, * vel detractionem Falcidiæ, dict. Authen. sed cum testator, & Trebellianicam, & ita expressè tenet gloss. in d. §. si uerò expressim, & ibi hoc uult Barto. & post eum Angel. Idem rede pensat, Institu. de fideicom. hære. Hoc etiam tenent Odo. de Jac. de Rau. Cyn. Barb. Alb. de Ros. Ioan. Fabr. in breuiario, & Salicer. in d. authen. sed cum testator, & Bart. Ale. & alij in dict. l. Marcellus. Contrarium tamen istius sentit Alciat. lib. paradox. 5. cap. 19. de quo articulo pulchro, subtili, & quotidiano, uide latius per Doctor. in locis supra commemoratis: in iudicando tamen à communi opinione non recedas. Quarto istud facit ad hoc, quòd sicut ꝑ cessat Falcidia, quando res legata, uel per fideicommissum relicta, prohibita est alienari, ut est text. in §. penulti. in authent. ut spons. largi. & in authent. sed in ea. C. ad legem Falcid. Ita etiam hoc casu cessabit Trebellianicæ, eadem ratione: & ita reperio uelle Ange. in d. §. si uerò expressim, & Bal. in authen. sed in ea, & ibi idem uult Alex. de Imo. in addit. ad Bald. quod tene menti, quia iste casus est ualde notabilis & quotidianus, secundum Bald. loco prædicto. Quintò istud facit ad hoc, ꝑ quòd sicut hæres non faciendo inuentarium perdit Falcidiam, l. fin. C. de iure delib. & d. Auth. sed cum testator, & in corpore unde sumitur: Ita etiam non conficiendo inuentarium, perdit Trebellianicam: & ita tenent Cyn. Albe. de Rosa. Bald. & Salice. in d. authen. sed cum testator: & ita consuluunt Gldra. in consi. 184. incip. satis credo, & Barto. in consi. 234. incipiente, Lena Maftarelli lib. 1. & uult Mathes. in nou. 157. & est æqua & rationabilis opinio. Contrariè tamen tenet Bartol. sibi contrariè in d. l. Marcellus, & in d. auth. sed cum testator, & in §. si uerò nō fecerit, in authent. de hære. & Falc. Ange. in d. §. si uerò expressim, & Ioan. de Imol. in l. 1. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquam per leg.

Falcid. & Alex. de Imol. in d.l. Marcellus, vbi exactissime hunc articulum subtilem & quotidianum examinant, ad quos breuitatis gratia remississe sufficiat. Possent & ad multa alia induci hæc argumentatio, sed prædicta pro iuuenibus sufficiant. Illud autem generaliter pro regula teneas q̄ in testamentis in quibus cessat Falcidia, cessat etiam Trebellianica, d.l. Marcellus, versu. quod autem, vbi hæc regula habetur, sc̄dm vnum intellectum, item teneas pro regula, q̄ heres de legatis particularib. r̄r̄ detrahit Falcidiam: ab uniuersalib. aut legatis, uel fideicommissis hæres r̄r̄ detrahit Trebellianicā: ut in toto ti ff. & C. ad leg. Falc. & in toto, ff. & C. ad Trebel. nisi ex aliqua causa impediatur vel priuatur, vt supra tetigi. Non tamen credas, q̄ in omnibus & per omnia, falcidia & Trebellianica æquiparentur: imo in multis ÷ differunt, nam multa imputantur in quartam Trebellianicam, quæ non imputatur in Falcidiam: vt est tex. nota. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. & habetur & notatur per gl. Pan. & Can. in c. Raynutius, & ibi Guil. Bened. in rep. de test. vnde hæc argumentatio a Falcidia ad Trebellianicam tunc demum procedit. q̄n̄ eadem sub est ratio in vtro q̄; & q̄n̄ contrarium non reperitur in iure expressâ decisionem; alias autem secus, quia diuersitas rationis diuersitatem iuris inducit, l. adigere, §. quamuis, cum ibi not. ff. de iu. patr. & l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. cum sim. & expressum facit silere tacitum, l. si. C. de pac. conu. cum concordantijs, & ita vult Ioan. de Imo. in d.l. coheredi, §. cum filiæ. Vide quod dixi supra loco proximo, & in loco à Simili, & quod dicam infra in loco à ratione legis largæ, ampla seu generalis, ad extensionem ipsius legis, in 2. casu principali.

LOCVS A MANDATO PROCURATO
ris ad lites, seu iudicia, ad mandatum
Iurisdictionis.

Mandati procuratoris, & mandati iurisdictionis proprietates & in quibus conueniant, & differant. & nu. sequens. & per tot. locum.

Mandati

*Mandati ad lites ad negotia extrajudicialia, ad beneficia iurisdic-
tionis inter se differentia & conuenientia.*

AB hoc loco sumptum argumentum est probabile freuens, & vtile, cum ÷ æquiparetur, & sint similia in multis, l. & quia, ibi, sicut in reliquis causis. ff. de iuris. om. iu. & ibi Bal. & Docto. qui eam legunt subl. more maiorū id not. & eius meminit Soci. in cons. 187. incip. in præsen- ti consultatione, & DD. alijs locis. Et hic arguendi modus facit ad multa. Et primò ad hoc, q̄ sicut mandatum procuratoris tacitè finitur morte mandantis re integra, l. mandatum, cum ibi nota. per Bal. C. mandati, & §. rectè, & quæ illic notat idem Bal. Inst. de mandat. & l. nulla dubitatio. C. de proc. & d.l. & quia. in fi. ita etiam mandatum iurisdictionis seu (vt vocant) delegatio morte mandantis seu delegatis re integra finitur, d.l. & quia, in versic. ideoque; & c. gratum, & c. relatum, de offic. del. cū sim. Fallit tñ in casib. de quib. per Ange. in d.l. & quia. Secundò ad hoc, ÷ q̄ quemadmodum procurator potest dari in diem & sub conditione, & ad lites futuras, l. 3. ff. de procurato. Ita et poterit fieri delegatio ad lites futuras in diem & sub conditione eadem ratione: & ita expressè vult Inno. in cap. cum olim Abbas, de offic. delega. quem referunt & sequuntur Ang. Pau. de Cast. & Doc. in d.l. & quia. Tertio ad hoc, q̄ sicut mandatum procuratoris est stricti iuris, & in eo non veniunt nisi ea quæ expressa sunt, d. c. cū olim Abbas, in fi. cum sim. Ita et mandatum iuris dictionis est stricti iuris, & in eo non veniunt nisi expressa. Vnde sequitur, q̄ delegata iurisdictionis non potest prorogari de persona ad personam, et de patrum consensu: vt est tex. sing. in cap. P. & G. de offic. dele. cum sim. Ex isto etiam sequitur aliud, videlicet, q̄ plurib. procuratoribus simpliciter constitutis vel pluribus iudicibus simpliciter datis, vnus sine alio viuente, vel mortuo nihil potest, c. si duo, de procu. lib. 6. & l. duo ex tribus, ff. de re iu. cap. causam matrimonij, de offic. deleg. cum sim. & ita reperio vel le Inn. in cap. in nostra, de procura. per æquiparationem, quam inter hæc duo mandata facit tex. in dicto l. & quia,

- ibi eam sequuntur Alex. & Ias. circa quod et uide decif.
 2. Rotæ 445. in nouis. In multis tamen differunt hæc duo
 mandata. Primò in hoc, quòd procurator post litem per
 eum contestatam non potest per dominum expressè re-
 uocari, nisi noua superueniente causa, l. post litem, cum
 pluribus seq. ff. de proc. sed iudex delegatus potest quan-
 docunque per delegantem reuocari, l. iudicium soluitur,
 in prin. cum ibi not. per glo. ff. de iud. & tangitur per glo.
 & DD. in d. l. & quia. Secundo in hoc, quia in mandato
 procuratoris, ut res desinat esse integra, quoad reuocatio-
 nem tacitam, quæ sit per mortem mandantis requiritur li-
 tis contestatio, ut bene declarat Bar. in d. l. & quia, dum
 declarat, quando res dicitur desinere esse integra: sed in
 mandato iurisdictionis, quoad reuocationem tacitam
 per mortem delegantis, res desinit esse integra per so-
 lam citationem, d. cap. gratum: & est uera, & communis
 opinio secundum Ias. in d. l. & quia. Tertio differunt in
 hoc, quia ad petendum restitutionem in integrum procu-
 rator debet habere speciale mandatum, l. illud, ff. de mi-
 no. cum si. sed in generali mandato iurisdictionis seu de-
 legationis uenit etiam cognitio restitutionis in integrum
 l. si. in fi. C. ubi & apud quos, quæ est hoc melior de iure
 4. secundum Alex. & Ias. in d. l. & quia. Si tñ t plenius scire
 uelis, in quib. conueniant, & in quibus differant manda-
 tum ad lites seu iudicia, mandatum ad negotia extra iudi-
 cialia, mandatum ad beneficia ecclesiastica, & mandatum
 iurisdictionis, uide Alberic. de Rosar. in d. l. mandatum, &
 in locis per eum commemoratis.

ADD. ¶ LOCVS* A CONTRACTIBVS AD VL-
 *Locus. timas uoluntates, & contra.

- De hoc 1 Contractuum, & ultimarum uoluntatum eadem ratio.
 loco, & 2 Argumentum de contractibus ad ultimas uoluntates, & cõtra,
 quando 3 Contractuum, & ultimarum uoluntatum uiginti differentie.
 an non lo- cum ha- beat, u- de lassi

HAbemus præterea in iure nostro, locum à contractibus
 ad ultimas uoluntates, à quo sumptum argumentum ne-
 dum

- dum est probabile, sed etiam frequens, & multum forte,
 1 qñ eadem est ratio in utroq; tex. est not. in l. si. & ibi id
 pulchrè notat Sal. C. de leg. & tex. Inst. d. lege Fu. can. tol.
 & ibi per glo. Io. Fab. Ang. & Doct. & isto argumento uti-
 tur Roma in Auth. similiter. C. ad leg. Falcid. in 12. specia-
 li pte causæ circa ultimas uoluntates, & Ioan. And. in re-
 gul. quod semel, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & Bar. in l. r.
 §. si quis ita, ff. de uerb. obli. ubi per hoc dicit, quòd si quis
 interrogatus, an uellet relinquere tunicam suam tali, re-
 spõdet, cui alteri quàm sibi uellem relinquere? uideretur
 reliquisse per illum tex. quia si sic est in contractibus ut ibi
 multò fortius idem erit in testamentis, & ultimis uolunta-
 3 tibus: Sic t etiam contra, bonum est argumentum ab ulti-
 mis uoluntatibus ad contractus: tex. est nota. in l. pactum
 inter hæredem, & ibi Bar. not. ff. de pact. & in l. iure ciui-
 li, ff. de cond. & demonst. & in l. seruum filij, §. eum qui
 chirographum, & ibi per Dyn. Ray. & Ioan. de Imo. ff. de
 leg. 1. & in l. si diuortio, & ibi Ang. no. ff. de uerbo. oblig.
 & in l. quæ de legato, ff. de legat. 1. & traditur plenè per
 Bal. in Luni. C. de lege Fusia cani. toll. utitur & hoc argu-
 menti genere Cy. in l. 1. in fin. C. quand. non pe. par. pe.
 ac. & Doct. alijs sæpè locis. Pro istius tamen quotidiani ar-
 ticuli clara resolutione dicas breuiter hoc modo. Aut cõ-
 tractus, & ultima uoluntas conueniunt in rationis iden-
 titate, & tunc procedit argumentum de uno ad aliud, ut
 in dictis iuribus: aut disconueniunt, & tunc si sit maior ra-
 tio in ultima uoluntate, quàm in contractu, validè argu-
 mentamur ab ultima uoluntate ad contractum negatiuè,
 per locum à maiori, l. obligationum, §. placet, ff. de action.
 & obli. Et contra, a contractu ualidè argumentamur ad
 ultimam uoluntatem affirmatiuè, per locum à minori: &
 sic propriè loquitur d. l. si. aut contra, maior est ratio in
 contractu, quàm in ultima uoluntate, & tunc procedit
 argumentum à contractu ad ultimam uoluntatem
 negatiuè: & ab ultima uoluntate ad contractum affirma-
 tiuè, & sic loquitur d. l. pactum inter hæredem, cum sim.
 aut sumus in dubio, & tunc quia in ultimis uoluntatibus
 regulariter sit plenior interpretatio, quàm in contracti-
 bus,

bus, l. in testam. ff. de reg. iur. & c. cum dilecti, de dona. c. sim. à contractu ad ultimam uoluntatem ualidè argumentamur affirmatiuè, & ab ultima uoluntate ad contractum negatiuè: ita notab. dicit Saly. in d. l. f. & Io. de Imo. in d. §. eum qui chirographum, & Ang. de Aret. in d. titul. Infit. de lege Fusia can. toll. & Ang. de Peru. in d. l. quæ de legato, quam legit sub l. f. à substituto, & Alex. de Imo. in consi. 61. uol. 1. inci. super eo, & c. in quibus locis plenè de hoc reperies. Hoc tamen tene pro regula, q̄ hæc argumentatio nunquam procedit ad derogationem legis, uel canonis, ubi aliud expressè dispositum est in uno, q̄ in alio. Ita notabil. uult Cyn. in l. ea lege, in 3. col. C. de conditio. ob causam, & Bal. in d. l. unica, & idem Bal. in c. inter ceteras, de rescrip. & faciunt ea quæ dixi supra in loco à simili, in prima fallentia. Cum igitur plures sint notabiles differentie inter contractus ab una parte, & ultimas uoluntates ab altera, in quibus aliter in uno, quam in alio dispositum est, certum est hanc argumentationem in illis casibus non procedere. Et quia materia ista utilis est, & ualde quotidiana, statui ex mente Ias. in d. l. pactum inter hæredem, & ex mente eiusdem Ias. in d. l. quæ de legato, in lectura quam fecit post reditum à legatione, & ex mente eiusdem Ias. in d. l. quæ de legato, in lectura quam fecit ante legationem, colligere uiginti insignes differentias: quarum prima sit ista, quod in ultimis uoluntatibus conditio impossibilis habetur pro non adiecta, l. 1. ff. de cond. m. st. & l. obtinuit, ff. de cond. & demon. In contractibus autem uitiatur, l. impossibilis, ff. de uerb. oblig. Secunda sit ista, quod in ultimis uoluntatibus, legatario seu creditori partem debiti ab altero hæredum petente, non cõsetur facta diuisio, l. si ex toto, §. j. ff. de leg. 1. In cõtractibus autem per petitionem partis, censetur facta diuisio, ut est tex. sing. in l. si creditores, C. de pact. Tertia sit ista, q̄ ultimæ uoluntates postquam dies cessit, in pendentibus esse non possunt, actus autem uiuentium suspendi possunt: ut de utroq; est tex. in l. final. ff. com. præd. Quarta sit, quia in contractibus in arbitrium tertij commissis non receditur à persona, l. si. C. de contr. emp. & l. si quis arbitratu,

LOC. A CONTR. AD VLT.&c. 281
tratu, ff. de uerbo. obli. secus in ultimis uoluntatibus, l. fin. §. sed & si quis, C. commu. de leg. Quinta sit, q̄ ultimis uoluntatibus habet locum cautio Mutiana conditionibus contententibus in non faciendo, l. Mutianæ, cum ibi no. ff. de cõdit. & demon. non sic in contractibus, l. ita stipulatus, post prin. ff. de uerb. obl. Sexta sit, q̄ bona subiecta restitutioni ex ultima uoluntate possunt alienari ex causa dotis, Auth. res quæ, C. commu. de leg. secus si subiacent restitutioni ex contractu inter uiuos, glo. est sing. in l. nulla, & ibi Bar. Bal. & DD. eam commendant, C. de iur. dot. Septima sit, q̄ minor 25 annis habens curatorem non potest contrahere sine curatore, l. si curatorem habens, C. de in integ. rest. testari tamè, legare, & causa mortis donare põt, l. Aurelio, §. Caius. ff. de lib. leg. quibus locis id quoque per DD. adnotatur. Octaua sit, q̄ alienatione prohibita inter uiuos nihilominus transfertur dominium, sed agitur ad interesse, d. l. ea lege, secus si prohibita sit alienatio in ultima uoluntate: quia impeditur translatio dominiij l. filius familias, l. diui, cum ibi not. ff. de leg. 1. Nona sit, q̄ in ultimis uoluntatibus, si pœna adijciatur, si quid factum non fuerit, statim id fieri debet, alioquin incurritur pœna: glo. est singu. in l. 1. & ibi Iason C. de his, quibus, indig. In contractibus autem non prius locus est pœnæ, quam declaratum fuerit, amplius fieri non posse, d. l. ita stipulatus, post prin. Decima sit, quod in contractibus cõditionalibus ante conditionis euentum si decedat stipulator, transmittitur spes in hæredem, §. ex conditionali, Infit. de uerb. obl. Non sic in ultimis uoluntatibus uel legatis conditionalibus, l. 1. §. sin autem aliquid sub conditione, C. de cad. tol. Undecima sit, quod super alimentis mihi ex ultima uoluntate debitis transigere non possum sine decreto iudicis: secus autem est in alimentis ex contractu mihi debitis: ut de utroq; est tex. in l. cum hi in prin. & in §. plane, ff. de tract. Duodecima differentia sit, quod in contractibus, & obligationibus alternatiuis electio est debitoris: regula, in alternatiuis, de regul. iur. libro 6. secus autem est in legato alternatiuo, quia non hæredis, sed legatarij electio est. l. Lucio, cum glossa, ff. de legat.

2. de quo dicam plenius infra in loco à natura alternati-
uorum. Decimatertia differentia est, quia maior & plenior
fit interpretatio in ultimis uoluntatibus, quam in contra-
ctibus. d. c. cum dilecti, & præal. l. in testamentis. Decima
quarta notabilis differentia est, quia in ultimis uolunta-
tibus masculinum concipit foemininum, l. si ita scriptum,
ff. de leg. 2. & l. qui duos. ff. de leg. 3. secus autè est in con-
tractibus. Hinc est, qd si quis acquirat emphyteusim pro se &
filijs, non ueniunt filiarum foeminarum. Ita sing. decidit Ioan. de
Imo. in c. potuit, circa fi. de loca. & dicit se sic consuluiffe,
& idem uult ipse in d. l. si ita scriptum: si autem quis inli-
tuto hærede substitueret ei sine filijs decederet, intelli-
geretur nedum de filijs masculis, sed etiam de foeminis,
c. Rayn. & ibi Io. An. & Cano. not. de testa. Ias. in l. si quis
id. ff. de iurisd. omn. in. ubi uide. Decimaquinta notabilis
differentia est, quia in ultimis uoluntatibus appellatione
filiorum ueniunt nepotes, l. liberorum. ff. de uerb. signifi.
secus in contractibus: & ideo si aliquis acquisiuit emphy-
teusim pro se & filijs, & non ueniunt nepotes: Ita sing. di-
cit Bar. in d. l. liberorum. Decimasexta differentia est, quia
in ultimis uoluntatibus monasterium habetur loco filij.
§. sed & hoc præsentia, in auth. sancti. episc. & c. in præsen-
tia, de probat. secus autem est in contractibus, secundum
Ant. de But. in d. c. in præsentia, & DD. alijs locis. Deci-
masæptima differentia est, quia in ultimis uoluntatibus
uno concessio uideretur concedi aliud, sine quo concessum
non haberet effectum, l. illud, & l. pro hærede, §. fin. cum
glo. seq. de acq. hæc. secus in contractibus, ut patet ex di-
stinctione Bart. in l. 1. ff. de serui. lega. unde legata domo
aditus debetur, l. testatrix. ff. si seru. uen. sed uendita do-
mo, non debetur, l. in uendendo. la. 2. resp. 2. ff. de contr.
em. Decima octaua differentia est, quia in debito in diem
uel sub conditione ex ultima uoluntate in distincte caue-
tur, toto tit. ff. ut leg. no. caue. sed in contractibus non, nisi
noua causa suspicionis superuenierit, l. in omnib. ff. de iud.
& l. inter omnes. ff. qui satisf. cog. Decimanona differen-
tia est, quia in ultimis uoluntatibus si testator legat simplici-
ter res, in dubio in obligatione est res tradi, nõ dari, d. l. si à
substituto,

substituto, §. si. & tamen in cõtractibus est secus, l. si ita, in
fi. ff. de contrah. emp. de hoc tñ uide latius per Ias. & alios
in d. l. si à substituto, §. fin. Vigesima notabilis differentia
est, quia ultima uoluntas de iure communi habet execu-
tionem paratam, l. fi. C. de edic. diui Had. tot. secus autem
est in contractibus qui de iure cõi non habent executione
paratam, text. est sing. in l. minor 27. annis cui fideicom-
missum, ff. de minor. In his ergo casibus & si qui sunt si-
miles, non procedit hæc argumentatio.

LOCVS CONTRACTIBVS AD quasi contractus.

- 1 *Argumentum à contractibus ad quasi contractus probabile, & utile & quomodo & quando procedat. nu. 2.*
- 2 *Dispositiones odiose sine penales debent stricte & proprie intelli.*

Subsequitur nunc opportunè locus à contractibus ad
quasi contractus, à quo sumptum argumentum est
probabile, frequens, & utile, text. est notab. in l. si pupilli.
§. si quis ita. ff. de neg. gest. & in l. apud Iulianum, §. fin. cū
l. seq. ff. quib. ex cau. in poss. eat. & in l. ait prætor, in princ.
iuncto §. non solum, & seq. ff. de mino. hinc Barto. Bald.
Ang. Sal. Ias. & Doct. in authen. sacramenta puberum, C.
si aduec. uen. sing. dicunt, qd sicut contractus firmatur iu-
ramento, ita etiam quasi contractus: & idem uult Bald.
in rub. extra de iureiu. qui allegat gl. unic. & sing. in iure
in l. quid ergo, in princ. ff. de contra. & util. act. tut. & hoc
idem firmat Ant. de But. in rep. cap. fi. in 1. fal. de confue.
Hinc etiam notab. dicit Bald. in Rubr. C. de pact. qd si per
statutum mulier prohibeatur contrahere sine consensu
propinquorum, quod intelligitur prohibita omnis con-
uentio etiam ad liberandum. Hinc etiam est, quod sicut
ratione cõtractus sortitur quis forum in loco cõtractus,
& potest ibi conueniri, si ibi reperitur, l. hæres absens. §.
proinde. ff. de iud. c. fi. de for. comp. & c. Romana, §. con-
trahentes,

trahentes, illo eo. ti. li. 6. ita etiam ratione quasi contractus, forum in loco quasi contractus, tex. est sing. secundum unum intellectum in l. qui certo loco, & ibi Ang. & Pau. de Cas. hoc no. ff. de cond. ind. & idem post legem dispositionem concludit ibi Ias. & Ant. de Butr. in rep. d. c. fi. & Pet. de Anchar. in d. §. contrahentes, in r. no. & probatur in d. l. hæres absens, §. si quis tutelam. Hinc etiam est, quod extrauagans, prouidè, de sent. excõmuni. que loquitur in contractibus. extenditur etiam ad quasi contractus, puta ad iudicia, in quibus quasi contrahitur, l. 3. §. item scribit. ff. de pecu. Ita sing. dicit gl. in d. extrauag. prouidè, super uerbo, processib. & sententijs. in uers. sed quere ex delicto. Validitas tantum seu efficacia huius argumentationis non procedit ex ui, & proprietate uerborum, sed per uiam extensionis, quoniam omnimoda ratio militat in utroque: ut bene declarat Raph. Cum. in cons. 176. incip. statuto Papien. &c. & Alex. de Imol. in l. siue apud, in princ. C. de transact. & maxime quando dispositio est fauorabilis, prout est d. Auth. sacramenta, secundum Alex. in loco predicto, & dicta extra. prouidè. quando autem dispositio super contractum est odiosa uel pœnalis, tunc non extenditur ad quasi contractum: quare tunc hæc argumentatio non procedit. Ita notab. uolunt Bal. Ang. Imo. Alex. & Doct. in l. more. ff. de acq. hæ. & Bar. in d. l. apud Iulianum, §. si pupillus. & habetur plenè per Bal. Ang. Io. de Imo. Alex. & Doct. in l. nutum. ff. de acq. hæ. & per Pan. in c. cum ecclesia, de immu. eccle. & per eundem in c. qua frôte, in ptin. de appel. & per Ang. de Arc. Instit. de oblig. quæ ex quasi malef. nal. & per eundem Ang. in §. neq. Instit. de auct. tu. In quibus locis præfati Doctores dicunt, quod si statutum prohibet mulierem contrahere sine consensu propinquorum, uel sine alia solennitate requisita per statutum in contractu mulierum, poterit nihilominus mulier sine tali solennitate requisita per statutum hæreditatem adire, licet hæreditatem ad eundem quasi contrahat, d. l. apud Iulianum, §. finali, cum l. sequenti, & §. hæres, Instit. de obligatio. que ex quasi contractu. nascunt. & ista est magis communis opinio secundum Alex. in d. l. siue apud acta quam est tenet

LOCVS A CONTRACTIB. AD, &c. 287
 ner Alb. de Ros. post Dy. in 1. par. statut. q. c. & Mathes. in not. suo. 167. De hoc tamen articulo uide latius per Ias. in d. l. siue apud, & per eundem Ias. in §. omnium, Instit. de actionib. & per Barbatiam in d. c. fin. ubi plura ad hunc locum facientia accumulatur, & per Pau. Cas. in d. l. nutum, & per Barto. in d. l. more, & per Roma. in cons. suo 394. incip. præsupposito, quod uiua uoce, &c. & aliquid habetur per eundem in consil. 12. incipiente, uiso facto præsupposito. Non recedas tamen à communi opinione, quam insequendo potes eadem ratione dicere, quod, non obstante dicto statuto, mulier poterit sine huiusmodi solennitate esse in iudicio, in quo quasi contrahitur, dicta l. 3. §. idem scribit. Nec mirum, quia si statuta à dispositio nes odiosæ, uel pœnales debent stricte, & proprie intelligi, l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. & ca. in nostra, de iniurijs: & ideo singulariter dicit Bar. in l. 1. §. hoc interdictum, ff. de frôte, quod si ex forma statuti mulier ob delationem margaritarum incurrat certam pœnam, id debet intelligi de deferente margaritas ueras, & naturales, ergo mulier deferens margaritas fictitias, uel imitatitias non incurret dictam pœnam: quod memori teneas mente quia potest frequenter accedere: & uide quod dicam infra loco proximo.

LOCVS A QVASI CONTRACTIBVS ad contractus.

Argumentatio à quasi contractibus ad contractus non procedit in materia pœnali, & quando agitur de nullitate actus, in odium alicuius.

Est & locus à quasi contractibus ad contractus, à quo sumptum argumentum est probabile, ut bene colligitur per locum à speciali, in c. decet, iuncta gl. super uerbo, processus, de immu. eccle. lib. 6. Nam si in materia pœnali, & quādo agitur de nullitate actus in odium alicuius, non licet arguere à quasi contractibus. ac contractus, ut ibi est tex. iuncta gl. ergo regulariter alias ualebit argu-

argumentatio per ea, quæ dicam infra in loco à speciali. Quod aut nō valet argu. à quasicōtractu ad contractū, qñ dispositio concepta super quasi contractu est odiosa vel pœnalis, vult gl. sing. ind. c. decet, super verbo processus, sic inducendo. nam in iudicijs quasi contrahitur, l. 3. §. idem scribit, ff. de pecu. & tamen pœna nullitatis iudicij, & sic quasi cōtractus in ecclesia celebratus non extenditur ad verum contractum: quod patet, quia verus contractus in ecclesia celebratus valet, & tenet, licet contrahentes peccent, ut dicit gloss. illa sing. sicut celebratus die Dominico uel festiuo, l. fi. C. de fer. ubi est text. not. quem ad hoc notat Bald. in c. 1. de treu. & pa. & tamen iudicium ibi redditum, uel sententia illic lata per laicos, nō valet: ut ibi est rex. cuius non est alia ratio, nisi quia dispositio d. c. decet, annullans actum iudiciale in ecclesia per laicos celebratum, in odium exercentis eum est pœnalis secundum Pan. in c. 2. de const. & Bal. in l. non dubium, C. de leg. Verba aut cōstitutionis pœnalis debent stricte & proprie intelligi, l. 3. §. hæc verba, ff. de neg. gest. & c. in nostra, de iniur. nimirū ergo, si argumentatio hoc casu à quasi cōtractu ad contractū non sit ualida: quod not. & uide quod dixi supra loco proximo, & in loco à simili.

LOCVS A CONTRACTIBVS AD Iudicia.

Auth. sacramenta puberum, habet locum etiam in iudicijs, idē de extrauag. prouide de sent. excom. num. 2.

VLtra supradicta inuenio, & specialiter alicubi fieri mentionem loci à cōtractibus ad iudicia, à quo sumptū argumentum probabile est, frequens, & utile. gl. est de hoc not. in Auth. sacramenta, C. si aduer. uendit. quæ singularia. dicit d. Auth. sacramenta, q̄ loquitur in contractibus, etiam locum habere in iudicijs. & illam gl. sequuntur ibi Iac. de Aret. Bart. Bal. Ang. Sal. Iaf. & communiter omnes Doct. & Ant. de Butr. in repet. c. fin. in prima fallentia, de consuet. & est similis glo. in §. itē sacramenta, in titul. de pace iura. firmanda, in usib. seu. approbata illic per Bal.

Bal. Aluaro. & alios: istam opinionem etiam sequitur Io. de Imo. in rep. cap. cum cōtingat, circa finem tertij casus principalis, de iureiu. ex quo singulariter sequitur, q̄ si minor 25. annis, qui nō potest esse in iudicio sine curatore, l. cum & minores, iuncta gl. C. si aduer. rem iud. & toto tit. C. qui legit. perso. compareat in iudicio sine curatore, & iuret non contrahere iudicio neq; sententia, propter tale iuramentum ualidatur iudicium, * quod aliās esse nullum ex defectu legitima ætatis sine curatore: ita notabiliter vult gl. in d. Auth. sacramenta, & sequuntur Doct. supra relati, & Bar. in l. minor, in fin. ff. de proc. & idem Bart. in l. minor 25. annis omiffam, in prin. ff. de min. quod tene perpetuō menti, quia per hoc habes singularem limitationem ad d. l. cum & minores, & ad totū tit. C. qui legit. perso. stan. uel non: & id quod dixi, etiam tenet decisio Cap. Tolo. decisione 45. 49. & 106. ubi plenē uideas. Secundō ex isto infertur singulariter, q̄ extrauagans, prouidē, de sent. excō. quæ loquitur in contractibus, statuens interdictum non ponendum in loco pro cā pecuniaria, extenditur et ad iudicia: ita sing. dicit gl. in d. extrā, prouidē, super uerb. processibus & sententijs, in uers. sed quæro ex delicto, quæ singulariter uult, dictam constitutionem prouidē, habere locum, etiam si quis sit condemnatus in summa pecuniaria ob delictum. quod tene menti, quia pōt quotidie usu uenire. Et ratio præmissorum est i promptu, quia in iudicijs quasi contrahitur, l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu. & ualidum est argumentum à contractibus ad quasi contractus, ut declarauī supra in loco à contractibus ad quasi contractus, ubi uide, & ibi dicta hic habeas pro repetitis: ergo de primo ad ultimum ualidum est argumentum à contractibus ad iudicia. Et licet Cy. in d. Auth. sacramenta, in 15. q. & Alb. de Ros. eum sequens cum paucis alijs teneant contrarium, tu tamen non recedas à communi opinione, maxime cum rationibus Cy. & aliorum plenē respondeatur per Docto. supra relatos. Pro uera tamen praxi d. Auth. sacramenta, recurre ad Capo. caute. 219. circa fin. quem omninō uide.

ADD. Iudicium. Contrarium. Puto uerius: Nā iudicium est minore 25. annis nō de eo curatore in li. 3. est in uolum. l. in uniuersis. C. qui da. tit. pos. Nec mouet iuramentum nam si iudicium non tenet, nō ligat iurandū, l. iurisgē. §. et generaliter ff. de pac.

LOCVS A IVDICIIS AD ARBITRARIA.

- 1 Arbitraria in omnibus redacta sunt ad similitudinem iudiciorum: nisi specialiter contrarium statutum reperitur. quod inducitur ad multa. nu. 2. cum seque. usque ad num. 18.
- 2 Iudex & arbiter iudicare debent secundum allegata & probata.
- 3 Iudex laicus non potest ferre sententiam in ecclesia.
- 4 Arbiter male arbitrando, aut negligendo facit litem suam.
- 5 Laudum arbitri continens expressum errorem iuris est ipso iure nullum.
- 6 Servus non potest esse iudex, aut arbiter.
- 7 Confessio extrajudicialis sine causa, non inducit probationem, nisi sit geminata.
- 8 Dominium per arbitrium, sicut per sententiam transfertur.
- 9 Consuetudo an induci possit ex sententijs arbitrorum, sicut per sententiam iudicis ordinarij.
- 10 Error potest reuocari etiam post sententiam, quae transijt in rem iudicatam beneficio restitutionis in integrum.
- 11 Instancia coram arbitro an pereat triennio, & quid de compromisso.
- 12 Futura non veniunt in iudicijs, nec in compromissis.
- 13 Arbiter suam sententiam an possit interpretari.
- 14 Iudiciorum & arbitrorum inter se differentia.
- 15 Iudicis & arbitratoris differentia.
- 16 Arbitri & arbitratoris inter se differentia.

Offert se nunc locus à iudicijs ad arbitraria, à quo sumptum argumētum est probabile, frequēs, & utile, qz equiparantur. Redacta s̄ sunt enim arbitria ad similitudinem iudiciorum in omnibus, nisi specialiter reperitur statutum contrarium, l. i. cum ibi not. per gl. Odo. Alb. de Ros. & Docto. ff. de arb. & vult specu. in tit. de arbitro. §. differt. Quod induci p̄t ad multa quotidie in foro occurrentia. Et inter alia istud primò facit ad hoc, qz sicut coram iudice † offerri debet libellus, fieri litis contestatio iurari de calumnia, ferri sententia, in scriptis sedendo, nò stando,

stando, seruare ferri in honorem Dei introductæ, & generaliter seruari ordo iudiciarius, ut habetur in titulo, de libelli oblatione, de litis contestatione, & seq. in c. fin. de re iud. lib. 6. & in l. 2. in fi. C. de sen. ex bre. reci. & in c. fin. de fer. cum sim. que etiam non possunt per partes remitti, ut est gl. notab. in cap. de causis, approbata illic per Docto. de offi. deleg. Ita et coram arbitro offerri debet libellus, fieri litis contestatio, iurari de calumnia, ferri arbitrium seu laudum in scriptis sedendo non stando, seruari ferri in honorem Dei introductæ, & generaliter seruari ordo iudiciarius, alias arbitrium seu laudum est nullum, per generalitatem regulæ d. l. i. & uolunt Inn. Hofst. Io. And. And. de But. Pet. de Anch. Io. de Imol. Car. Pan. & DD. in c. Quintaualis, de iurciu. & Idem Io. An. Ioan. de Imo. Pan. & DD. in c. cum dilectus, de arb. & Spec. in d. §. differt. & in §. excipitur, in uers. item quod pronunciauit: & probatur in l. cum antea, in fi. & ibi Bal. C. de arb. in l. 2. sed quia ueremur, C. de iur. cal. in c. cum ab uno, de re iud. lib. 6. in l. i. & ibi gl. C. de sent. ex bre. reci. in l. omnes, circa fi. C. de fer. & in l. si feriat, ff. eo. ti. & ibi Bart. & in l. Pomponius, §. fi. ff. de arb. cum simi. Secundò istud facit ad hoc, † quòd sicut iudex debet ferre sententiam de die, & non de nocte §. sedebunt, in Auth. de iud. & c. consuluit, de offi. del. ita, & arbiter, per generalitatem regulæ d. l. i. Tertio istud facit ad hoc, † qz in casibus in quibus mulier iudicare potest, potest etiam esse arbitrix: & contra in casibus, in quibus non potest esse iudex, esse et nò p̄t arbitrix, c. dilecti, de arbi. & l. fin. C. eo. tit. cū utro biq; not. & uolunt Ioan. de Imo. Pan. & DD. in d. c. Quintaualis, & sæpè alijs locis. Quarto istud facit ad hoc, qz sicut iudex p̄t denegare audientiam contumaci in omni sua cā, l. sed & si per prætorem, §. sed & si dum decreto, ff. ex quibus cau. ma. quem tex. ad hoc reputat singularè An. Corse. in sing. 65. Ita & arbiter, per generalitatem regulæ d. l. i. & ita notab. uult Hofst. in summa in tit. de arb. in §. qualiter effectum, in uers. sed nunquid potest, & Iaf. in l. sancimus, in 2. no. C. de iud. quod tene mēti. Quintò istud facit ad hoc, † qz sicut iudex debet iudicare secundu

dū allegata, & pbata, l. illicitas, §. ueritas, ff. de offic. proff. & c. iudicet, 3. q. 7. cum siml. Ita & arbiter, per generalitatem regulæ dict. leg. 1. Sexto istud facit ad hoc, quod sicut iudex potest per totam diem, qua sententia tulit circa accessoria, puta circa fructus, & expensas, supplere, & statuere, tex. est l. Paulus, ff. de re iud. & l. terminato, C. de fruct. & lit. exp. Ita & arbiter hoc poterit eodem die, gl. est sing. l. q. a arbiter, ff. de arbit. & ibi Bal. Alb. & DD. & meminit Roma. in sing. 64. in 2. parte, qd̄ & tradit Ioa. de Imol. in dicto c. Quintauallis. Septimo istud facit ad hoc, quod sicut iudex tenetur uictum uictori expensis condemnare, nisi subsit ratio compensandi expensas, uel aliter statuendi, l. eum quem, ff. de iud. cap. fin. de dona. & cont. & c. calumniam, de pœn. cum sim. Ita, & arbiter, per generalitatem regulæ, d. l. 1. & hoc firmat Iaf. in l. proponendum, in §. si autem alterutra in princ. C. de iud. Octauo istud facit ad hoc, quod sicut iudex laicus non potest ferre sententiam in ecclesia, & si ibi ferat sententiā, illa est nulla, c. decet, de immu. ecclesi. lib. 6. Ita etiam dicendum est in arbitro per generalitatem regulæ, d. l. 1. & ita reperio expressè uelle Ioa. de Imo. & Panormit. in d. cap. Quintauallis, & licet Panormit. illic dicat Ioannem Andr. hoc ibi uelle, tamen Ioannes Andre. nihil de hoc ibi dicit, nec etiam in d. capit. decet: & ita reperio etiam uelle Lapum, Abbatem, & Petrum de Anchar. in d. cap. decet. Nonò istud facit ad hoc, quod sicut sententia lata à iudice publicè excommunicato est ipso iure nulla, cap. ad probandum, de re iudicata, cum similibus. Ita etiam arbitrium seu laudum arbitri publicè excommunicati est nullum, per generalitatem regulæ, d. l. 1. & uult expressè Ioannes Andreæ in regula, dolo facit, de regulis iuris, libro 6. in Mercurialibus, & Ioann. de Imola, Panormit. & Doctor. in d. c. Quintauallis, ubi plenè reperies de hoc per eos. Decimo istud facit ad hoc, quod sicut iudex debet esse certus, capit. ad hæc, de rescript. cum similibus: Ita & arbiter, l. item si unus, §. principaliter, ff. de arbitris & cap. innotuit, eodem tit. glof. in cap. 2. de electio. libro 3. Hinc est, quod non ualet appellatio alternatiua, appel-

lo

lo ad illū uel ad illos, ad quem, uel quos de iure appella re possunt: licet communiter sic interponatur appellatio: de quo articulo uide plenè per Ioannem Andr. in reg. in alternatiuis, de regulis iur. lib. 6. in Mercu. contrarium tamē tenet curia Romana, ut uidere licet in decisione 213. in nouis. Undecimo istud facit ad hoc, quod sicut iudex malè iudicando, uel negligendo, facit litem suam, l. fin. ff. de uarijs, & extraord. cognit. & Intit. de oblig. quæ ex quasi malefic. nascunt. in prin. Ita etiam arbiter male arbitrando, uel negligendo facit litem suam, text. est singularis in l. si quis in conscribendo, in fin. C. de pact. quod est memoriæ commendandum secundum Bart. Bal. Sal. Pau. de Cast. Alex. Iaf. & alios ibidem: & uult Spe. d. §. differt, & Paul. de Castr. in consil. 73. incip. uis compromisso, laudo, & c. glo. in d. l. si. in uerb. de ea re, ff. de uar. & extr. co. Duodecimo istud facit ad hoc, quod sicut sententia iudicis continens expressam errorem iuris, est ipso iure nulla, lege si expressim, ff. de appellationibus, & capitulo primo, de re iudicata, cum similibus. Ita etiam laudū seu arbitrium arbitri continens expressum iuris errorem, est ipso iure nullum. Ita dicit glof. in l. diem proferre, §. stari, ff. de arbitris, quam glof. ad hoc notat Mathefil. in not. 182. & uult Ioannes de Imol. in d. cap. Quintauallis, quem omninò uide, & potest imò debet talis sententia arbitri manifestè nulla per superiorem emendari: ut not. glo. sing. in c. à iudicib. 2. q. 6. cuius meminit Fulgo. in consilio 169. incip. Senus Aurelius, circa fin. Decimotertio istud facit ad hoc, quod sicut in iudicijs seruari debet æqualitas, cap. nouit, de iud. cum siml. Ita etiam in arbitrijs, l. si cum die, §. pen. in si. iuncta glo. ff. de arb. l. & l. sed interpellatur, §. si. & ibi Alber. eo. titu. & habetur pulchrè per Dyn. & alios in regula, in iudicijs, de reg. iur. libr. 6. Decimoquarto istud facit ad hoc, quod exceptio quæ non potest opponi coram iudice ordinario, uel delegato, non potest etiam opponi coram arbitro, tex. est singularis, in d. l. si quis in conscribendo, in uerb. omnes ita, & ibi Saly. Iafon, & Doctor. ad hoc notant illum textum, quod tenementi. Decimoquinto istud facit ad hoc, quod sicut

T 2 nemo

nemo potest esse iudex in causa propria, leg. qui iurisdictioni, ff. de iuris. om. iu. & l. unica, C. ne quis in sua causa cum similibus. Ita nec arbiter leg. penultima, ff. de arbitris cum sim. Decimosexto istud facit ad hoc, quod sicut feruus non potest esse iudex, l. cum prator, circa fi. ff. de iud. ita nec arbiter, l. Pedius, §. 2. ff. de arb. & idem dicunt ibidem glo. & Barto. in monacho: de quo articulo quotidie non uide latius per Albericum in l. non distinguemus, §. sacerdotio, ff. de arbit. & per Io. de Imo. Pan. & Doc. in d. c. Quintauallis. Decimosextimo istud facit ad hoc, quod sicut in iudicijs circa preparatoria stipulatio poenalis non committitur, nisi interfit: ita nec in arbitrijs, tex. habes, in quo utrunque probatur, in l. arbiter calendis, & ibi Alberi. R. of. not. ff. de arbit. Decimo octauo istud facit ad hoc, quod sicut iudex suspectus potest recusari ex causa de nouo superueniente, uel ex causa prius orta nunc nouiter detecta, c. insinuante, cum ibi not. de offic. del. c. cum speciali de appella. & c. quia suspecti, 3. q. 5. cum periculosum sit coram suspecto iudice litigare, c. cum inter, de except. c. simili. Ita etiam arbiter suspectus potest recusari, d. l. non distinguemus, §. cum quidam, & uolunt Io. de Imo. Pan. & Doct. in d. c. Quintauallis. An autem iudex ordinarius de iure ciuili recusari possit, sunt opiniones: de quibus uideri poteris per glo. in l. apertissimi, C. de iud. & ibi per Saly. in 2. quaest. & in Authent. si uero contigerit, ibi posita, quam Bal. dicit de consuetudine non seruari. Decimonono istud facit ad hoc, quod sicut confessio iudicialis facta coram iudice sine causa, inducit probationem: quia calor iudicij supplet defectum, ut notatur, in l. unica, C. de confes. & in c. si. eo. ij. Ita etiam confessio facta coram arbitro sine causa, inducit probationem: Ita dicit gloss. singular. in l. i. in fi. ff. de inter. actioni, & eius meminit Roma. singulari. 398. Non intelligas tamen, quod confessio facta coram arbitro habeat per omnia effectum confessionis iudicialis, quia non infamat. Ita dicit not. gl. in l. quid ergo, §. ex compromisso, ff. de in fa. & sequitur Bal. in d. l. cum antea, in fi. Confessio tamen autem extrajudicialis sine causa, non inducit probationem, nisi sit geminata, c. si cautio, & ibi notatur per Panor. Felin. & Doct.

Doct. de fide instr. l. generaliter, C. de non num. pe. & l. cum de indebito, §. fina. ff. de proba. Vigesimo istud facit ad hoc, quod quemadmodum in sententijs seu uerbis iudicis masculinum concipit foemininum, ut uult Archid. in c. si quis suadere, 17. q. 4. Ita etiam in uerbis arbitri masculinum concipit foemininum, & ita reperio uelle Alexand. de Imo. in consi. 1. uol. & Philippum Decium in l. foemina, ff. de reg. iur. quos omnino uide. Vigesimo primo istud facit ad hoc, quod sicut uasallus potest de feudo experiri coram iudice, c. si uasallus de beneficio, in titu. si de feudo fuerit contra, & c. 1. de cot. inter. uasal. & alie. de benef. ita etiam uasallus potest de feudo in arbitrum compromittere, c. 1. §. si inter, & ibi Alua. & Doct. de leg. Cor. & c. 1. an apud iudi. uel dom. contr. feu. ter. deb. & per generalitatem regulae, d. l. 1. de quo articulo quotidiano uide latissime per Francisc. libel. feu. parte 4. in uersiculo. Octauo principaliter quaero. Vigesimo secundo istud facit ad hoc, quod sicut per sententiam iudicis transfertur dominium, iuxta plene nota per gloss. & Doct. in l. ex hoc iure, in uerb. dominia distincta in fi. ff. de iust. & iur. & per gl. & Ang. in §. fin. in fin. Int. de off. iud. Ita etiam per arbitrium seu laudum arbitri transfertur dominium per generalitatem regulae d. l. 1. quod etiam uidetur approbare Franc. in d. uerfi. octauo principaliter quaero, circa fi. & licet in hoc ultimo Bal. uideatur tenere contrarium in l. si. si. in fine, C. com. de legat. per c. Raynaldus, de testa ment. tamen, quod per laudum arbitri transfertur dominium sicut per sententiam iudicis, tenet Alex. in l. Pomponius, §. si iusu, ff. de acqui. posse. & optime responder ad d. ca. Raynaldus, ut ibi uidere poteris: & idem uult ipse Alex. in d. l. si. si. in apost. ad Bald. Tigesimo tertio equiparantur iudices delegati, & arbitri in casu cap. uno delegatorum, de off. dele. iuxta d. l. item si unus, item si plures, in hoc scilicet, quod uno eorum mortuo, expirat potestas. De cuius articuli ueritate, & an idem sit in iudice ordinario, uide pulchre per Io. de Imo. in c. prudentiam, in prin. & in locis per eum commemoratis, de off. dele. & in d. c. uno de legatorum. Vigesimo quarto equiparatur iudices, & ar-

bitri in casu l. duo ex tribus, ff. de re iuncta gloss. si in tres & l. seq. ff. de arbi. in eo uidelicet, q. duo ex tribus iudicibus, uel arbitris simpliciter datis, absente tertio, iudicare non possunt, licet possent eo praesente, & contradicente: In arbitris tamen hoc casu aliter statutum est de iure canonico, ut patet in ca. 2. de arb. lib. 6. sed illud ius canonicum in foro seculari seruandum non est ut ibi dicit gloss. sing. memoriae commendanda: quod tene menti, quia uidi controuersiam in facto. Vigesimoquinto haec argumentatio facit ad hoc, quod coram arbitro fit praescriptionis interruptio, sicut coram iudice: tex. est sing. in quo utrumque probatur, in d. l. cum antea, circa fi. uers. plenius autem. Vigesimo sexto istud facit ad hoc, q. sicut per sententiam iudicium ordinariorum induci potest consuetudo, ut not. in c. si de consue. & in l. de quib. ff. de legib. & in l. 1. & 2. C. que sit lon. conf. & in §. ex non scripto, Inst. de iure nat. gen. & ciuil. Ita etiam per sententias arbitrorum, cum arbitria sint iudicata ad instar iudiciorum, d. l. 1. & ita singu. tenet Ias. in rep. d. l. de quib. plus dicens, uidelicet, quod et per sententias arbitrorum potest induci consuetudo: dummodo transferantur per uerba. & adducit plures DD. idem tenentes, subiungent tandem hanc esse ueritatem, in qua persiste non obstant quod contrarium tenuerint Io. An. in c. Abbate, de uer. sig. & Bal. in cap. 1. de fed. cogn. & Lud. Roma. in sing. 4. quos omnes citat. Tu autem pro concordia opinionum uidere poteris Alb. de Ros. in rep. d. l. de quib. ubi tenet, q. per sententias arbitrorum, quae non possunt executioni mandari, sed eis metu poenae paretur, non inducitur consuetudo: cum enim ex talibus sententijs non ligentur litigantes, multo minus tales sententiae ligabunt alios tacite, argu. l. qui ad certum. ff. locati, & l. cum unus. §. 1. ff. de bo. aut. iud. poss. & l. 3. §. qui habet. de ser. rust. pra. si autem sint tales sententiae, quae possunt executioni mandari, ut sententiae arbitri electi, sine poena subsequuta homologatione, iuxta d. l. cum antea, tunc ex illis posset induci consuetudo. opus tamen est secundum eum, q. plures sententiae requirantur, quam in iudicibus: cum iudex sit persona publica, & ex eius sententijs facilius colligitur tacitus con-

rus consensus populi, quam ex sententijs arbitri. hoc tamen secundum qualitatem sententiarum arbitrio Iudicis dicit committendum. Et ista fuit opinio Guil. ut refert Ant. de But. in rep. d. cap. fin. de consuetu. ubi uidebitur per eum. quod memori teneas mente, quia potest quotidie usuenire. Vigesimo septimo istud facit ad hoc quod sicut in confessione facta in iudicio, sententia iudicis a qua non fuit appellatum, imponit finem reuocationi erroris, l. error. C. de iur. & facti ign. cum sim. ita etiam uidetur in laudo seu sententia arbitri, per generalitatem regulae, d. l. 1. contrarium tamen in hoc ultimo reperio uelle Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de confes. §. nunc uidendum. in uers. quid de confessione coram arbitro: & mouetur, quia negotium non finitur per sententiam arbitri, nisi homologetur, & idem uolunt Ioan. de Imo. & Panor. in d. c. Quintauallis, & faciunt not. per Cynum in d. l. unica, in §. quest. & not. per Albe. ibidem in 4. q. circa finem. Illud tamen nolo te ignorare, quod etiam post sententiam iudicis, a qua non fuit appellatum, potest error beneficio restitutionis in integrum, text. est de hoc singularis secundum uerum intellectum in l. cum fidei commissum, & ibi gl. in uerb. remittere, Bartol. Ange. & Pau. de Cast. not. ff. de confes. per quam l. singulariter limitatur d. l. error, ut post causam decidam error non reuocatur, scilicet ipso iure: sed bene per restitutionem in integrum: quod tene menti, quia in foro frequentissimum est. Vigesimo octauo istud facit ad hoc, q. sicut coram iudice instantia causae ciuilis perit triennio, d. l. prope randum, in prin. Ita et coram arbitro instantia perit lapsu triennij, per generalitatem regulae, d. l. 1. & quia contrarium non reperitur decidum iure per supra dicta: & licet circa hoc sint multae opiniones, ut uideri potest per gl. in d. lit. si unus, §. si multo post. & per Spe. in d. §. differt, circa fi. & per Alb. de Ros. in l. sed si compromissum, ff. de arbi. communis tamen opinio est, quod si coram arbitro originaliter lis est mota, instantia perit trienio: Ita not. dicunt Anton. de But. Io. de Imo Car. & Panor. in d. c. cum dictura. ubi tamen hoc limitat Io. de Imo. procedere in

instantia causę principalis: secus esse dicens i instantia cau-
 se appellationis, ponens rationem diuersitatis, ut ibi ui-
 dere poteris per eum. Aduerte tamę, quia secundum la-
 de Rauen. quem refert, & sequitur Alber. de Rosa. in d.l.
 sed si compromissum, licet instantia coram arbitro finia-
 tur triennio sicut in iudicio, ut habet communis opinio;
 compromissum tamen & potestas arbitri non expirat, ita
 quod etiam triennio elapso cognoscere, uel pronuncia-
 re non possit: imo durat, ita quod possit perpetuo co-
 gnoscere, & pronuciare, sicut & iudex ordinarius non
 perdit iurisdictionem finito triennio, sed potest apud
 eum instantia renouari, d.l. properandum. & imputent
 sibi partes, q̄ in compromisso non præfixerunt certum
 tempus, uel q̄ non petierunt arbitrum cogi pronuncia-
 re, secundum eos: & idem uult Bald. in Rub. extra de
 arbi. circa fin. Vigesimo nono istud facit ad hoc, q̄ sicut iu-
 dex de iure non debet decernere citationem contra
 reum, nisi actor cauerit de proseguendo litem, & de re-
 faciendis expensis, ut est text. in Auth. generaliter,
 C. de epif. & cler. Ita etiam dicendum est in arbitrio;
 gloss. est de hoc singularis in d. Aut. generaliter, in fine
 & illam sequuntur ibi la. Butr. Sali. & plures alij, moti
 per generalitatem regulę d. legi r. ubi uide. Trigesimo
 16 istud facit ad hoc, quod sicut † in iudicijs non ueni-
 unt futura, lege non potest; & l. non quem admodum,
 ff. de iud. ita nec in compromissis etiam generaliter
 factis; tex. est no. in legi de his rebus, & ibi gloss. Alb.
 & Docto. no. ff. de arb. Trigesimo primo istud facit ad
 hoc, q̄ sicut in iudicijs, sententijs, uel uerbis senten-
 tiarum locum habet argumentum a contrario sensu, l.
 Pöponius. §. sed & is, qui. in ff. de pc. & l. si inter me
 & te. ff. de excep. rei iud. & uult Corset. in sing. suo tertio
 & Doct. uarijs locis. Ita etiam in arbitrio, uel arbitramen-
 to habet locum argumentum a contrario sensu, eadem ra-
 tione: & ita reperio uelle Bal. in conf. 142. uol. 2. incip. q̄
 dā dominus Pafinus. Trigesimo secundo istud facit ad hoc
 q̄ sicut iudex potest sententiā suam interpretari, seu declara-
 re et ex interuallo, l. ab exec. & ibi habetur plene per gl.
 Bar.

Bar. Io. de Imo. & Doct. ff. de appel. & per Bal. in d.l. 2.
 17 C. de sent. ex bre. reci. ita & arbiter † poterit sententiam
 suam seu laudum interpretari seu declarare: & ita uide-
 tur uelle Bal. in l. ne in arbitris, circa fin. C. de arb. qui
 ad hoc quotidie allegabat, sed istud non credo uerum,
 & contrarium tenet expressę Spe. in tit. de arb. §. fin. in
 uersis. sed nunquid uerbum obscurum, & Archid. in §. ex
 his 12. q. 1. & Hen. Boich, Pet. de Anch. Car. & Pan. in
 c. cum olim, de arb. & bene faciunt notata per Bar. in l.
 quid tamen: in prin. ff. de arb. quod nota. Nec obstat, d.l.
 ab execute, & generalitas regulę, d.l. 1. quia non om-
 nis iudex potest suam sententiam interpretari, sed dunta-
 xat iudices ordinarij maiores, ut habetur in d.l. ab execu-
 tore, per glo. Bar. & DD. & per Bal. in d.l. 2. si ergo solis
 maioribus iudicibus id concedatur, & minoribus dene-
 getur: non est mirum, si arbitris, hoc non liceat: quia eo-
 rum potestas depēdet ex compromisso & uoluntate par-
 tium, nec quicquam ultra possunt d.l. non distinguemus.
 §. de officio. & d. ca. cum dilectus, & si bene perpendatur
 Bal. in d.l. ne in arbitris, non dicit, quod arbiter, finito tē-
 pore compromissi, potest adiri, ut interpretetur suum
 arbitrium seu laudum, ut uocant: sed solum dicit, quod
 corā iudice de hoc cognoscente, si oriatur obscuritas in
 uerbis arbitrij, possunt arbitri, si sunt plures, adhiberi, ut
 testes super intellectu eorum, qualiter scilicet ipsi intelli-
 gunt suum laudum seu arbitrium. Imo idem Bal. in d.l.
 terminato, sentit contrarium: nam dicit, q̄ arbiter qui
 condemnauit in expensis, non poterit taxare expensas, si
 nito tempore cōpromissi, sed taxabit magistratus, quod
 in compromisso non habetur, arbiter attentare non potest,
 secundum eum, & allegat d. §. de officio. Possit & ad
 multa alia pulchra, & quotidiana induci hæc argumen-
 tatio, ut uideri potest per Bap. de S. Blasio in trac. de arb.
 & per Ang. de Arc. in §. omnium, Instit. de actio. Sed præ-
 dicta pro inuegibus abunde sufficiunt. Et procedit hæc
 argumentatio multo fortius in arbitris iuris. Unde sicut
 iudici omnia commissa intelliguntur, quæ ad causam
 ipsam pertinent, l. 2. ff. de iurisd. om. iud. c. præterea. de
 off.

off. dele. cum sim. Ita etiam arbitris iuris. Et sicut à iudice appellatur, ita etiam ab arbitris iuris, c. ab arbitris, in fi. de offi. dele. lib. 6. & hæc not. per gl. Io. de Imo. Pan. & Can. in c. suspicionis, de offi. deleg. De hoc ultimo tamen vide latius per Io. de Im. in d. c. Quintauallis, & in d. c. cum dilectus. Ex quo etiam colligere poteris aliquot differentia inter arbitros compromissarios, & arbitros iuris. de quo vide per Bart. & Legistas in l. cum specialis, C. de iud. & in d. l. apertissimi & retigi obiter supra i loco ab exceptio
 18 ne ad regulam. In multis tamen ¶ grandis est differentia inter iudicia, & arbitraria, vt colligere poteris ex supradictis, & ex d. cap. 2. de arbit. lib. 6. & ex cap. fi. de re iud. in antiq. & ex notatis per Specu. in d. §. differt, & ex not. per gloss. Ioan. And. Io. de Imo. & Doct. in d. c. cum dilectus, & ex nota. per Odofre. Alber. de Rosa. & alios in d. l. 1. & per eundem Odofre. in l. 1. C. de arbit. & per Ang. in d. §. omnium: in quibus casibus & similibus in iure expressis, vel decisis hæc argumentationem non procedere certum est: cum in incertis locus sit coniecturis, l. continuus. §. cum ita, in fin. ff. de verb. obl. Specialiter tamen volo te notare quatuor præcipuas differentias, inter quas prima est, q̄ licet iudex per suã sententiã cū causæ cognitione latã, possit impedire dominij trãslationem, l. is, cui bonis. ff. de ver. oblig. l. seruus hac lege. ff. de manu. & l. de pollicitatio. in fi. ff. de pollicit. qui tex. est ad hoc singularis secundum Bald. in l. per diuersas, in 9. q. in fin. C. mand. tamen arbiter non potest per suum arbitrium seu laudum impedire translationem dominij, d. c. Raynaldus, cum ibi not. per gloss. Innoc. Pan. & Doct. & vult Alex. in d. §. iussu, & DD. alijs sæpè locis. Ex quo sequitur & illud singulare, videlicet, q̄ licet pendente lite coram iudice super re aliqua, res illa tanquam litigiosa nõ possit alienari, l. fi. C. de liti. tamen secus est in re, super qua pendet lis coram arbitro, & ita sing. dicit Bal. in l. fi. in. fi. C. commu. diu. quem refert & sequitur Alex. de Imo. in l. filius familiã. §. diu. ff. de leg. 1. quod tene menti. Alia & secunda differentia est, quòd licet iudex possit pronunciare sententiam contra absentem contumacem

macem legitime citatum, d. l. properandum, §. 1. & 2. & l. ab eo, C. quõ & quan. iu. cum sim. Arbiter tamen non potest pronunciare suum arbitrium seu laudum, nisi vtraque parte presente, l. diem proferre, §. si quis litigatorum, & §. coram. ff. de arb. & ita concludit gloss. fin. in d. cap. cum dilectus, quam gl. sequuntur ibi Io. de Imo. Pan. & DD. quos omninò uide. Aduerte tñ, q̄ iudex non potest procedere contra absentem ad sniam, nisi fuerit citatus peremptoriè, & specialiter ad audiendum sniam, in causis ordinem iudicarium requirentib. & si aliter fiat, snia est nulla, l. 1. §. itè cum ex edicto. ff. quæ sen. sine appel. resc. nec sufficeret partem citari ad audiendum uoluntatem iudicis: Ita fin. decidit Rota decif. 345. in nouis, & meminit Roma. sing. 371. licet alium numerum assignet, & pro hac decisione est tex. cum sing. gloss. in Cle. sæpè. in uerb. sniam uerò diffinitiuam, in uerb. ad id, & in uerb. peremptoriè, de uer. fig. quod tene mēti. Alia & tertia dñia est, q̄ licet in iudicijs ante prolationem sniæ ualeat pactum de non appellando, l. fi. in fi. C. de temp. appel. non tñ ualeat pactum de non ueniendo contra arbitrum ante latum arbitrium, dict. l. cum antea, & ibi hoc uolunt Bar. Bal. & Doct. & Pan. in d. cap. dilectus. Quarta singularis dñia est quia maior 18. annis potest de consensu partium deputari iudex delegatus è ab inferiore à principe, ca. cum uigefimum, de off. deleg. & l. quidam consulebant. ff. de re iudic. sed minor 20. annis non potest de consensu partium eligi arbiter, tex. est in l. cum lege, & ibi Alber. no. ff. de arb. & ita dicit gloss. in d. cap. cum uigefimum, duplicem rationem diuersitatis assignans, quam gloss. sequuntur ibi Inn. Host. Io. An. Per. de Ancha. Io. de Imo. Car. Pat. Barb. Feli. & alij: id ipsum post longam disputationem sequitur èt Io. de Imo. in d. l. quidam consulebant, & hoc èt uult Alex. & Spe. in d. tit. de arbi. §. 2. in uerb. item si minor, cum uer. seq. ubi sing. plus dicit, uidelicet q̄ etiam si pendente compromisso superueniat ætas 20. annorum, nihil operabitur: nisi de nouo in eum compromittatur: & hoc dictum referunt & sequuntur Car. Barbat. & Feli. in d. c. cū uigefimū, & Alex. in d. l. quidam consulebant. Et hæc de

hæc de conuenientijs, & differentijs inter iudices & arbitros sufficiunt. Inter iudices autem † & arbitros nulla est similitudo: quia arbitramenta recta sunt ad iustitiam contractuum non iudiciorum: vt not. Inno. & alij post eum in d.c. Quintauallis. hinc est, q̄ coram arbitratore non requiritur libellus, nec aliqua iudicij figura: & valet arbitramentum, licet arbitrator non fedeat pro tribunali, & et si referatur die dominico, s̄m Inn. & oēs in d.l. Quintauallis, & Bal. in d.l. i. circa fin. C. de arb. inter arbitrum autem & † arbitratorem et plures sunt notabiles differentie, quas vide repoteris per Inn. Hosti. Io. An. Ant. de But. Io. de Imo. Pan. & alios Can. in d.c. Quintauallis, & per Bar. Sal. & Legistas in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro soci. & per Bap. de S. Blasio in d. tract. de arbi. & arb. ubi centum reperies differentias inter arbitrum, & arbitratorem: sed quia dicta materia aliena est à materia nostra subiecta, idcirco eam non prosequor, sed remissive sufficiat.

LOCVS A CONTRACTU AD Distractum.

- 1 Constitutio seu statutum loquens in contractu, habet locum in distractu, concurrente identitate rationis, & per totum locum.
- 2 Actio quando oritur ex contractu, in decisorijs attenditur consuetudo loci contractus, & non loci iudicij, idem in distractu.
- 3 Forum quis sortitur in loco contractus, si ibi reperitur: ita & in distractu.
- 4 Aut sacramenta puberum, habet locum in distractu sicut in contractu.
- 5 Dolus dans causam contractui, aut distractui bonæ fidei, reddit eos ipso iure nullos.
- 6 Destruere eius est, cuius est instituere.
- 8 Solemnitas requisita in contractu, regulariter requiritur in distractu.
- 9 Necessaria in acquisitione vel constructione an requirantur in amissione vel destructione.
- 10 Tempus celebrati contractus, vel distractus, aut conditionis existentis an attendatur.

Argumen-

- 11 Argumentatio à contractu ad distractum procedit concurrente identitate rationis.
- 12 Reductio ad arb. irrium boni viri in quo foro petenda sit.
- 13 Resolutio contractus non dicitur nouus contractus.
- 14 Gabella debetur fisco, licet de paruo voluntate contractus canelatur.

AB hoc loco sumptum argumentum est probabile, frequens, & vtile, qm̄ eadem est ratio in vtroq; Concurrente enim † identitate rationis, constitutio seu statutum loquens in contractu, habet etiam locum in distractu, text. est nota. in litem ueniunt, in princ. iuncto §. i. ff. de per. hered. & bonus text. in c. de illis. i. in prin. C. de despon. imp. iuncto c. uni. §. idem quoque, eo. ti. lib. 6. cum utrobi que not. & sentit gl. singu. in l. 3. §. contrarium, ff. de cōtr. & uti. act. tu. & uult Bal. in Rub. extra de iureiu. & idem Bal. in l. pactum, in 2. r. q. C. de coll. & Bar. Bal. Ang. Sal. Iaf. DD. in Aut. sacramenta, C. si adner. uen. & idem Iaf. in l. si unus. §. pactus ne peteret, ff. de pact. & isto argumēto tacite utitur gl. in l. de tutela, & ibi Pa. de Cast. & DD. no. C. de integ. resti. eo et utitur Pau. de Cast. in l. actio ne, C. de transact. & idē Pa. de Cast. in l. pen. & ibi et Bar. C. de dolo, & DD. alijs sæpè locis. Hinc est, q̄ si statuto caueatur, q̄ mulier nō possit obligari, uel contrahere sine consensu duorum propinquorum, non poterit etiam debitorem liberare sine consensu duorum propinquorum, licet liberatio non sit contractus, sed distractus, ex quo utrobique eadem est rō, ut f. consulatur fragilitati sexus. Ita sing. dicunt Bar. & Bal. in d. §. pactus ne peteret. Hinc etiam est, q̄ sicut in decisorijs † qm̄ actio oritur ex contractu, attenditur consuetudo loci contractus, & non consuetudo loci iudicij, ut est text. in l. si fundus, ff. de euict. & habetur plenè per Bar. & omnes in l. cunctos populos. C. de summa trin. & per Panor. & Cano. in c. quod clericis, de foro compet. & per Pet. de Anch. in repet. reg. ea quæ sunt, de reg. iur. lib. 6. Ita etiam quando actio oritur ex distractu, attenditur consuetudo loci distractus, text. est fin. in l. exigere. ff. de iud. ubi attenditur consuetudo loci distractus, puta domicilij uiri, tempore soluti matri-

matrimonij, & non consuetudo loci iudicij vel contractus celebrati: de quo habetur plenè per Doctor. & maximè per Iaf. & nouissimos, in d.l. cunctos populos, & per An. de But. Pan. Præpo. & Cano. in c. 1. de spon. quod tene menti, quia est frequentissimum in praxi. Hinc èt est, & sicut ratione contractus † sortitur quis forum in loco contractus, si ibi reperiat, l. hæres absens, §. 1. ff. de iud. c. si. de fo. cõp. & c. Romana, §. contrahentes. illo eo. tit. li. 6. Ita etiam ratione distractus sortitur quis, forum in loco distractus, tex. est sing. secundum vnum intellectum in l. qui certo loco, & ibi Pau. de Cast. dicit, hanc esse cõem opin. ff. de cond. ind. & probatur secundum vnum intellectum in d.l. exigere, & ibi Pau. de Ca. hoc firmat, & videtur de mente Ioan. de Imol. in Pomponius, §. si is qui. ff. de acq. pos. & de mente Ang. & Ale. in ead. l. præterea, & de mente Iaf. in d. Auth. sacramenta. De hoc tñ videre poteris latius per doct. in d.l. exigere dotem, & in d.l. qui certo loco, & in d.l. cunctos populos. Hinc est, † quòd d. Auth. sacramenta, quæ loquitur in contractu, èt locum habet in distractu. Ita sentit gl. sing. quæ loquitur in liberatione, & sic in distractu, in d.l. 3. §. contrarium, & glo. in §. item sacramenta. de pace iur. firm. in usib. feu. & Bar. Bal. Ang. & communiter Doct. in d. Auth. sacramenta pub. & Ange. & Alex. in d. §. præterea, & Io. de Imo. in d. §. si is qui, & Iaf. in d. §. pactus ne pereret, & idem Iaf. in d. Auth. sacramenta, & Bald. in d.l. pactum, & idem Bal. in Rub. C. de pactis, & Cepol. in cautela 319. & est communis opinio in iudicijs tenenda. licet Cyn. & Alb. in d. Auth. sacramenta puberum teneant contrarium: ad eorum rationes plenè reperies responsum per DD. recentiores in d. constitutione, sacramenta puberum, & per Alex. in d. §. præterea: quod tenas mente. Hinc etiam est, † quod sicut dolus dans causam cõtractui bonæ fidei reddit contractum ipso iure nullum, l. & eleganter, in prin. ff. de dolo, cum sim. ita etiam dolus dans causam distractui seu resolutioni contractus bonæ fidei, reddit eum ipso iure nullum, d.l. de tutela, & ibi no. & affirmat Bar. in l. & idè, circa prin. ff. de conditio. furt. quia contractus, & distractus iudicantur eiusdè

naturæ

naturæ, secundū cum: quod nota, quia facit ad multa. Hinc etiam est, quòd eo casu quo contractus est bonæ fidei, eo casu distractus seu liberatio ab eo contractu est etiam bonæ fidei: tex. est not. in l. ab emptione, & ibi Bar. Bal. Ang. & DD. id not. ff. de pact. & bonus text. in l. 1. c. quando lic. ab emp. disc. & ibi Bal. & Pau. de Cast. dicunt quòd ubi habitus est bonæ fidei, similiter eius priuatio: & istud est valdè utile, ut ibi videre poteris per eos, & per Iaf. in dicta l. ab emptione. Hinc etiam est, quòd eius † est destituere, cuius est instituere: ad eumque spectat destitutio, ad quem spectat institutio. tex. est nota. in c. cum ex iniuncto, in fi. de hære. Hoc tamen intellige sane, quando institutio competit de iure communi: Si autem alicui competat institutio de iure special, puta inferiori ab episcopo, ex consuetudine vel præscriptione, talis nõ poterit destituere, uel priuare quem beneficio, nisi id quoque præscripsisset: quia præscriptio in vno nõ extèdit ad reliquū, etiam si detur inter ea quædam cõio, c. cum contingat, de deci. Et ita singul. uolunt Host. Io. And. Pan. Fel. & DD. in d. c. cum ex iniuncto, & Pan. in c. accepta, in fin. de rest. spol. ad quos breuitatis gratia remisisse sufficiat. Hinc etiã est, quòd sicut prohibito contractu, prohibentur præambula eiusdem l. oratio, ff. de spon. cum sim. Ita etiam prohibito distractu censentur etiam prohibita præambula distractus, l. si ad resoluendam, C. de præd. minor. cum sim. Hinc etiam est, quòd † idem operatur distractus, quod contractus ad inducendum, uel obtinendum titulum, qui requiritur in usucapione, & lōgi temporis præscriptione, & quòd ad continuationem temporum. d.l. Pomponius. §. præterea, & §. id dotem, & utrobique Ang. quod nota p intellectu l. nullo, C. de rei vendi. Hinc etiam est, quòd habens potestatem condendi statuta, habet etiam potestatem reuocandi ea: quia auctor contractus, uel statuti potest etiam esse auctor totius distractus ante pœnam cõmissam. Ita singulariter dicit Bald. in l. 2. C. si ser. expo. uen. quem refert & sequitur Cap. caut. 246. & uolunt Cano. in c. dilecto, de præb. & habetur latè per Bar. in rep. l. omnes populi, in 3. q. p. princ. circa fin. ff. de iust. & iu. Hinc etiam est quòd

8. quod solennitas † requisitus in contractu, regulariter requiritur et in distractu, l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. l. si ut proponis, C. de nup. l. prout quisque, ff. de sol. & Auth. econtrà, & ibi id notat Salic. C. de rep. Ex quo sequitur, qd ubi requiritur decretum in contractu, requiritur etiam in distractu: & sic in transactione, uel refutatione facienda per minorem de re immobili, requireretur decretum, d. l. si ad resoluendam, que ad hoc est nota, secundum Bal. in l. præses, C. de trans. est et tex. in l. non solum, C. de præd. min. & idem in remissione pignoris, uel hypothecæ facienda per pupillum uel aduultum: nam requiritur decretum iudicis, l. si cōsensit, in prin. iuncta gl. ff. qui. mo. pig. uel hy. so. Ex isto etiam sequitur aliud, uidelicet, quod quemadmodum legatum ad pias causas potest relinqui coram duobus, uel tribus testibus, cap. relatum 1. de testa. Ita etiam coram duobus uel tribus testib. potest adimi, & reuocari. Ita sing. dicunt Car. & Io. de Imo in d. c. relatum & idem uult Bald. in l. fin. C. de fideic. per gl. quam ipse, & alij reputant singularem in l. cum proponebatur, ff. de legat. 2. Hoc tamen nolo te ignorare, quod si testamento primo ad piam causam condito, fuerunt adhibiti plures testes quam fuit necessarium de iure, puta adhibiti fuerunt septem, ubi sufficiunt duo uel tres, tunc si in secundo testamento renocatorio, in quo instituitur pia causa, adhibetur duo, uel tres testes, hoc sufficit, & præualet tale secundum testamentum primo, in quo fuerunt adhibiti septem testes: ex quo illi in tanto numero non requirebantur. Ita singulariter decidit Pau. de Cast. in consi. 364. inci. dubium facit, in antiq. Et sequitur Alex. in consi. 116. 2. uol. incip. illud in medium, & c. quod commenda memorie, quia est singulare quotidianum. Sic etiam † necessaria in acquisitione seu in actu producendo uel conficiendo, sunt etiam necessaria in amissione seu in resoluendo uel destruendo, tex. est singu. in l. tria prædia, & ibi no. per gl. Bar. Ang. de Cas. & Docto. ff. de ser. ruit. præd. & facit l. quemadmodum, ff. de acquir. poss. Hoc tamen fallit, quando resoluendo uel destruendo, res ipsa reducitur ad primum statum, & ad ius commune primæuum, l. hac consultissima, §. si quis

quis autem, C. de testa. & l. 2. ff. de iniusto rup. irri. testa. ubi secundum testamentum minus legitime factum, tollit primum solenne, quando per illum secundum reditur ad ius commune: quia scilicet in eo sunt instituti uenientes ab intestato: ut singula. uult Bar. in rep. d. l. omnes populi in 3. q. pr. inc. in uerbi. iuxta prædicta quæro, quem refert, & sequitur las. in d. l. si unus, §. pactus ne pereret, in 4. no. & Fely. in c. cum accessissent, de const. & Francichin. libello feudorum par. 2. q. 5. Sic etiam econuerso, id quod non est necessarium in construendo, non est etiam necessarium regulariter in destruendo: quod facit ad duas pulchras, & quotidianas quæ ut uidere poteris per Pau. de Castro, in l. uauca, C. de satisfando. Hoc tamē fallit in degradatione clerici, quia in eius degradatione requiritur præsentia plurium episcoporum, quam in ordinatione eiusdem, cap. inter corporalia, & ibi Anto. de Butrio notat, de translatione episcopi, iuncto cap. degradatio, de poenis, libr. 6. cum simi. Hinc etiam est, quod qui habet auctoritatem legitimam in contractu, habet etiam in distractu, l. fin. & ibi Bal. & Sal. notant, C. pro socio. Præterea potest hic arguendi modus à contractu ad distractum adaptari ad aliud quiddam ualde singulare, & quotidianum, ut 10. delict, † qd sicut regulariter in contractibus conditionalibus quod ad acquisitionem, non inspicimus tempus contractus, sed conditionis existentis, quoniam conditio est potestatiua, secus autem, quoniam conditio est causalis, uel mixta, quia tunc conditio trahitur retrò, & inspicitur tempus contractus, ut est tex. in l. quidam cum filium, §. si. ff. de uerbo. obl. & in l. 1. & in l. qui balneum, & in l. potior, ff. qui pot. in pigno. hab. & in l. Titius, ff. quæ res pig. obl. pos. & in l. si filius, & ibi Bar. ff. de uerbo. obl. qui sunt tex. ad hoc notabi. & sing. decedentes casus quondianos. Ita et in distractibus, uel liberationibus, quod ad acquisitionem, inspicimus tempus celebrati distractus, quando debitor erat obligatus sub conditione casuali uel mixta, & tempus existit conditionis, quoniam erat obligatus sub conditione potestatiua, sicut in contractibus, tex. iuncta sua notabili, & singulari glo. in l. sub conditione, ff. de sol. ubi habes duo pulchra, & quotidiana exē-

pla, & potes addere tertium, ut si creditor habens debitorem sibi obligatum sub conditione, liberavit eum ante conditionis eventum, & deinde ante existentiam conditionis publicatur, uel confiscantur bona illius debitoris conditionalis, quaeritur an dicta liberatio creditoris nocere fisco uel non, & ex praemissis est distinguendum, quia si conditio, sub qua erat obligatus debitor erat casualis, uel mixta, liberatus est debitor, & nihil consequitur fiscus, quia illa conditio trahitur retrò, si autem conditio erat potestatiua residens in potestate creditoris, tunc nihil potuit facere creditor in prauiudicium fisci, ad cuius utilitatem bona sunt publicata, per iura supra alleg. & ita specifice decidit Ioan. de Imo. in d.l. si filius fa. quod tene perpetuò menti, quia est singulare, & quotidianum seruiens ad multa, & posses facilliter decipi, si non perpenderes. Possit, & ad multa alia pulchra, & quotidiana induci haec argumentatio à contractu ad distractum, quae breuitatis gratia omitto, & studioso in reb. publicis non occupato

11 indaganda relinquo. Et procedit haec argumentatio à contractu ad distractum tunc demum, quā concurrat identitas rationis, ut dixi supra in prin. ubi. n. identitas rationis cōcurrit, et si res aliās diuersissimae sint, tñ ab una ad aliam argumentando procedimus, l. non possunt, cū l. seq. ff. de leg. Quid. n. magis disfidet, uel inter se pugnat, q̄ clericus & asinus, & tñ de uno ad alium Alex. 3. summus Pōtīfex arguendo procedit, in c. 2. de treg. & pac. & ibi Abbas antiquus, Io. An. Ant. de But. & Io. de Imo. notant casum, in quo equè priuilegiatus est asinus, ut clericus, & facit Ant. agricultores, C. quae res pig. obl. pos. ubi æquè punitur in uadens uel occupans personas agriculturæ deseruiens, & inuadens bones aratorios: Sic ergo in proposito dicendū est in contractu, & distractu, & in similibus: quod nota, ubi autem non concurrat identitas rationis, tunc haec argumentatio non procedit, & pro instructione iuuenum potest poni exemplum in casu quotidiano relato per Io. An. in addi. ad Spe. in tit. de instr. edit. §. porro, in uer. ite nota, & per Sal. in l. sancimus, in princ. C. de don. in quibus locis habetur, q̄ licet in contractu donationis excedentis

summam

summam quingentorum aureorum requiratur insinuatio, & decretum iudicis, non tamen in remissione, quae fit de mille aureis, & in pacto de non petendo, & sic in distractu, ut ibi latè per eos. Item potest poni exemplum in alio casu quotidiano, relato per Pau. de Cast. & Doct. in l. 2. C. ubi & apud quem, qui dicunt, quòd in terminis iuris communis petens arbitrium seu laudum, ut uocant, reduci ad arbitrium boni uiri, debet petere in foro rei, non in loco contractus, quia ratione contractus non sortitur quis forum distractus uel rescissionis, dicta l. 2. quae est ad hoc notabilis, & memoriae commendanda, secundum eos: non poterit etiam hoc petere in foro arbitri, uel arbitratoris, c. exposita, cum ibi not. de arb. & ratio praemissorum est, quia contractus, & distractus sunt diuersa, l. fin. & ibi Bal. not. C. si tutor uel cura. inter. quando ergo non concurrat identitas rationis, non potest de uno ad aliud ualide inferri: quia separatorum separata est ratio, & de uno ad aliud non fit recta illatio positiuè uel remotiuè, l. per misceri, in prin. & ibi Ioan. de Imo. no. ff. de acqui. poss. l. naturaliter, §. nihil commune, illo co. titu. l. Papinianus exuli, ff. de mino. l. si maritus, r. C. de don. int. vir. & vxor. & l. si. in fi. & ibi Bar. & Pau. de Cast. no. ff. de cal. nec probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. neque narales, C. de proba. & l. non hoc, C. unde cognati, cum simi.

13 Postremò uolo te scire, quòd resolutio contractus, quā uocamus distractum, non dicitur nouus contractus: & ergo stante statuto: quod de omni contractu soluatur gabella, non erit soluenda gabella de ista resolutione siue distractu. Ita not. dicit Paul. de Cast. in d. l. 1. quando lic. ab em. diic. post glo. & idem uult Paul. de Cast. in l. 1. r. C. de pact. inter emp. & uend. Idem etiam uult Bald. in d. l. ab emptione, circa fi. ubi etiam inter alias sing. dicit, quod gabella debetur fisco, licet contractus de partium uoluntate cancelletur. De quo uide per Io. Fab. Instit. de emptio. & uend. in prin. & per Fran. de Areci. in d. l. Pomponius, §. in dotem, & in §. praeterea, quem legit sub §. cum, ubi sane egregie loquitur in hac materia resolutionis contractus.

¶ LOCVS A CONTRACTIBVS AD
Delicta.

- 1 *Contractus, & delicta parificantur à iure, & nu. 2.*
- 2 *Argumentatio à contractibus ad delicta quando procedat.*
- 4 *Contractuum, & delictorum equiparatio in quibus habeat locum.*
- 5 *Remissio in contractibus quando fiat.*
- 6 *Differencia inter contractus, & delicta, & nu. 7.*

Offert se nunc locus à contractibus ad delicta, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile: quia ¶ contractus, & delicta parificantur à iure, l. omnem, ff. de iudic. Aut. qua in prouincia, C. ubi de cri. agi op. & c. fin. de foro competen. cum similibus. Et isto argumento à contractibus ad delicta, utitur Gandinus in li. bel. maleficiorum in titu. de pœnis reorum, ubi per hoc singu. dicit, quod quemadmodum iudex in decisorijs tenetur seruare consuetudinem, uel statutum loci, ubi celebratus est contractus, ut est casus in l. si fundus, ff. de eiusctio. & notatur per Bar. & Doct. in l. cunctos populos, C. de sum. Trinita. & alijs locis. Ita etiam dicendum est in delictis, ut consuetudo loci commissi delicti attendatur, & pœna per consuetudinem, uel statutum imposita imponatur: licet de iure communi pro illo delicto alia sit pœna imposita, de quo uide latius per Cyn. Bar. Sal. & Ias. & Doct. in d. l. cunctos populos, & in locis per eos commemoratis. Hinc et est, qd sicut in ¶ contractibus inspicitur iacitium contractus, l. Pomponius 2. ff. de nego. gest. Ita et in delictis inspicitur tempus delicti ad illum effectum, ut si tpe commissi delicti alia pœna sit imposita per statutum pro delicto, quam tempore inquisitionis uel sententiæ, imponetur pœna quæ erat tempore commissi delicti, l. 1. in princ. ff. de pœn. quia tunc erat obligatus arguendo à contractu ad delictum: & ita sing. decidit Gaudinus loco prædicto, uel. Pone me accusasse Titium, & de hoc loco commemorat etiam Bald. in l. cum qui, C. arbit.

bit. tut. & Pet. de Anch. in rep. reg. accessorij, in 7. oppo. de reg. iu. lib. 6. & Doct. alijs sæpe locis. Et ad multa alia induci possit hæc argumentatio, sed prædicta pro gustu iuuenibus dando sufficiunt. Hoc tamen uolo te scire, quod à ¶ contractibus ad delicta tunc est argumentatio bona, quando eadem est ratio in utroque, nec contrarij reperitur expressè decisum, aliàs secus. Ita not. dicit Sali. in l. unica, C. ubi de pos. aga. & est de mente Cyn. ibidem. Hinc est, qd licet in loco destinatæ solutionis quis rirè conueniatur, l. cõtraxisse, ff. de act. & obligat. & non in loco contractus, quando ibi alia ratione non fortitur forum, l. 3. cum sua gl. ff. de bo. iud. poss. & uult Bar. in l. quæro, ff. de solut. & idem Bar. Pau. de Cast. & Doct. in l. 1. ff. de eo quod cer. loco: quod & firmat Panor. in d. c. fi. sup. glo. 2. & Ias. in §. plus autem, Inst. de actio. Tamè ratione uiolentiæ commissæ potest quis conueniri nedum in loco ubi sita est possessio, sed etiam ubi uiolentia est commissæ, d. l. unica, & ibi no. per glo. & Doct. rationem autem diuersitatis uide ibi per Cyn. Sal. & alios: quod commendam memoriæ: quia est utile, & quotidianum. Hinc etiam rectè dicit glo. in l. hæres absens, §. 1. super uerbo debeat, ff. de iudic. quod ¶ æquiparatio quæ fit inter contractus, & delicta locum habet quantum ad obligationem induendam, d. l. omnem, & quantum ad fortiendum forum, ut scilicet quemadmodum quis in loco contractus possit conueniri, si ibi reperiatur, d. l. hæres absens, §. 1. c. dilecti, de for. comp. & c. Rom. §. cõtrahentes, ubi est text. clariss. eod. ti. libr. 6. ita & in loco dilecti, d. Auth. qua in prouincia, & d. c. fin. non autem habet locum dicta æquiparatio quantum ad actum remissionis: quia in delictis de iure regulariter debet fieri remissio ad locum commissi delicti, ut est tex. in Auth. si uerò, C. de adulte. & in §. si quis uerò comprehensorum, in Auth. ut nulli iud. & in Cle. pastoralis, cum ibi not. per gl. & Doct. de re iu. In contractibus ¶ autem regulariter non fit remissio ad locum contractus, ut est tex. in d. c. Romana, §. cõtrahentes, & ibi habetur per Can. & præcipuè per Fran. in d. Clemen. pastoralis, & in c. 1. de rap. præcipuè per Io. Cald. in rep.

& ibidē per Pan. & Io. de Ana. & per leg. in d. l. hæres absens, §. 1. & pulcrē per Ludo. Roma. in sing. 283. inc. regula est, & per Barb. & Fel. in d. c. fi. ubi reperies plures singulares limitationes, in quibus habet locum remissio in contractibus: ad quos breuitatis gratia remississe sufficiat. Reperitur etiam differentia inter contractum, & delictum quoad tractionem in ius uel citationem, nam licet iudex contractus posset uerbaliter citare contrahentem, extra territorium suum existentem, absque requisitione iudicis territorij, ut est tex. in d. §. contrahentes, iudex tamen loci in quo delictum commissum est, non potest delinquentem intra territorium citare uerbaliter extra territorium, absque requisitione iudicis domicilij, d. Clem. pastoralis, & ita sing. decidit Io. And. in d. §. contrahentes, in not. quod nota. De hoc tamen uide latius ibidem per Phil. & per Ant. de But. Jo. de Imo. & recentiores in d. c. fi. & per Bal. in l. omnes, §. apparitor, C. de epif. & cler. Reperitur quoque differentia inter contractum & delictum, quoad sortiendum forum in quodam singulari casu, puta cum delictum est inchoatum in uno territorio, & consummatum in altero: nam uterque iudex potest punire, & locus est præuentioni: secus autem est, quando contractus cœpit initium in uno territorio, & perfectionem in altero, quia hoc casu solus ille est iudex competens, in cuius territorio contractus cœpit perfectionem: Ita fin. decidit Io. An. in reg. in obscuris, de reg. iu. li. 6. in Mer. Reperitur etiam alia differentia inter contractum, & delictum in casu singulari, l. senatusconsultus, ff. de offic. præsid. & rationē diuersitatis uidere poteris ibi per Barto. Alberi. de Ros. & alios: quod tene menti, & uide quod dixi supra in loco à simili.

LOCVS A DELICTIS AD CONTRACTVS.

- 1 *Delicta, & contractus parificantur à iure.*
- 2 *Administratores factum quando obliget civitatem, ecclesiam, minorem uel alium.*

Con-

Congruenter subnectitur nunc locus à delictis ad contractus, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile: quia si delicta & contractus parificantur à iure, l. omnem, ff. de iudic. & c. fin. de foro comp. cum simil. Vnde sicut ratione delicti, quis potest conueniri, & puniri in loco delicti, si ibi reperitur, d. c. fin. & Cle. pastoralis, de re iudic. non obstante etiam quocunque generali privilegio exemptionis, Authen. qua in prouincia, C. ubi de cri. agi op. & c. 1. de priuileg. libr. 6. Ita etiam ratione contractus poterit conueniri in loco contractus, si ibi reperitur, d. c. final. & cap. Romana, §. contrahentes, eo. tit. libr. 6. & l. hæres absens, §. 1. cum ibi not. ff. de iud. Hinc etiam est, quod sicut ciuitas obligatur ex delicto, l. metum, la 3. §. animaduertendum, ff. quod met. causa. Ita etiam obligatur ex contractu mutui, l. ciuitas, ff. si cer. petat. & ibi per Barto. qui utitur hoc argumento à delictis ad contractus. Quod si plenius uidere uelis, quando ciuitas, ecclesia, minor, uel alius obligatur ex facto sui administratoris, uide latissime per Inno. Host. Io. An. Ant. de Butr. Car. Pet. de Ancha. Io. de Imo. & Panor. in c. penul. de fideiussor. & per Bal. Sal. & DD. in Auth. hoc ius potestum, C. de sacr. eccl. & per Barto. Iaf. & alios in d. l. ciuitas, ubi recurre: & uide quod dixi supra loco proximo.

LOCVS A TESTAMENTIS ad iudicia.

- 1 *Argumentum à testamentis ad iudicia procedit affirmatiuè.*
- Loco à testamentis ad iudicia, seu à testatore ad iudicem sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile: quando si formatur affirmatiuè. Quod enim potest testator, potest & iudex: procedunt enim à pari potentia. Ita arguit Vlpianus, leg. non est mirum, & ibi not. per Barto. Alberic. de Rosa. Salice. Paul. de Castro, & Doct. ff. de pign. act. & Vlpianus in l. solent, & ibi glo. in uerb. diuifiser, & Bar. no. ff. de alimen. & cibar. legat. & Paulus iurif. l. seruus hac l. ff. de manu. titu. gen. in

V 4 quibus

quibus locis habes pulchra exēpla : Ita etiam arguit Bar. in pulchra quæst. in l. centesimis. §. fin. ff. de verb. oblig. ubi uide. Hinc etiam est, quod sicut testator potest prohibere alienationem, & si contra fiat, non ualet, nec transfertur dominium, l. filius familiæ. §. diui. ff. de legat. 2. & l. cum pater. §. libertis, ff. de lega. 1. cum similita & index textus est notabilis in l. de pollicitationibus, in fin. ff. de pollici. qui textus ad hoc est sing. secundum Bal. in l. per diuersas, in 9. q. in fin. C. man. De quo articulo uide plenè per Bar. Alex. & alios in d. §. diui. & in l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. & per Pan. & Canon. in c. Raynaldus, de testa. ubi recurre.

LOCUS A IUDICIIS AD TESTA.

- 1 *Argumentum à iudicijs ad testamēta procedit negatiuè.*

Contra autem à iudicijs ad testamēta, seu à iudice ad testatorem sumptum argumentum etiam probabile, frequens, & utile est: quando ꝑ formatur negatiuè hoc mò. Qui non pōt esse testis in iudicijs, nec etiam in testamētis: Ita arguit Vlpianus iuris. in l. qui testamento. §. eum qui, & ibi Bar. Bal. Ang. Pau. de Cast. & Io. de Imo. no. ff. de testam. Affirmatiuè aut non procedit argumentatio à iudicijs ad testamēta: mulier enim potest esse testis in iudicio, & tamen non potest esse testis in testamēto: Ita arguit idem Vlpianus in d. l. qui testamento. §. mulier, & habetur per Ang. Aret. & alios in §. testes, Instit. de testa. ordi. æquiparantur tamen in multis iudex & testator, ut uidere poteris in iuribus suprā loco proximo allegatis, & est tex. in l. 2. C. de diuid. tutel. & à pari potentia procedunt, in quibus casibus benè procedit argumentatio etiam affirmatiuè à iudice ad testatorem: quod nota, quia potest induci ad multa, & uide quod dixi suprā loco proximo, & in loco à simili, & quod dicam infrā in loco à sententia ad testamentum.

LOCUS

LOCUS A LEGE AD TESTATOREM

- 1 *Lex & testator æquiparantur, & per totum locum.*
- 2 *Lex permittente quod sit, pœnam non meretur.*
- 3 *Obligatus ad factum ex dispositione legis, uel testatoris, pōt precise compelli ad factum, nec liberatur soluendo interesse.*
- 4 *Prohibitio alienationis facta à lege, uel à testatore impedit dominij translationem.*
- 5 *Argumentatio à lege ad testatorem quando procedat uel nō procedat.*

Locus à lege ad testatorem, seu à uerbis legis ad uerba testatoris, seu (ut alij uolunt) à dispositione legali ad interpretationem ultimæ uoluntatis in iure frequens est & ab illo sumptum argumentum est forte efficax: ꝑ quā æquiparantur à iure, tex. est not. in l. si ita fuerit seruus duobus, §. fin. uersic. conditionem autem. ubi Vlpianus iuris. sic arguit, & ibi hoc no. Bar. Albe. Ros. & Bened. de Plum. ff. de manu. test. Ita et arguit Marcellus iuris. in l. si quis legauerit Titio. ff. de legat. 1. & hoc argumento utitur etiam Iustinianus in l. cum quidam, in uersic. quem admodum enim, iuncta princ. l. C. de uerb. sig. Eo etiã utitur Bal. in l. maximum uitium, in prin. C. de lib. præter. & idem Bal. in conf. 2. i. par. & Ias. in Auth. res quæ, in 5. not. circa fin. in subtili qōne. C. com. de leg. & Doct. in plur. alijs. Reperitur enim sanctio legis, ut in l. sanctio. ff. de pœ. & sanctio testatoris, ut in l. filium quem habentē, ibi, sanxit testator, C. famil. ercif. & æquiparatur sanctio testatoris legi, ut est tex. in §. disponat, in Auth. de nup. 2. Quod facit ad multa. Et in primis ad hoc, quod sicut ꝑ contrahentes secundas nuptias lege permittente pœnam non incurrunt: quia quod lege permittente fit, pœnam non meretur, leg. Gracchus, C. de adul. & c. qui peccat 23. q. 4. Ita etiam mulier post annum luctus secundò nubens de consensu mariti hoc permittentis in suo testamento, non incidit in pœnam secundarum nuptiarum, tex. est in d. §. disponat, iuncto §. præcedenti: quod nota,

nota, quia vidi de facto in marito senex, & longo tempore languente, qui ita disposuit in fauorem suæ uxoris iuuenis: & dum postea per heredes defuncti vendicarentur ab ea bona sibi per maritum legata, eo q̄ conuolando ad secūda vota dicebatur eo perdisse, saltem quoad proprietatem, iuxta l. 1. & l. fœminæ, C. de fœc. nup. ipsa se defendebat allegando dictam dispositionem primi sui mariti, & obtinuit, per d. §. disponat, iuncto §. præcedenti, in fin. cum sua gl. & ita sing. decidit Bal. ind. l. filium quē habentem, & idem Bal. in d. l. 1. in Bono. lectura, vbi dicit se sic consuluisse: Idem etiam vult Roma. in singu. 25 r. & in conf. 2 19. incip. ex themate, in primo dubio, & sequitur Ias. in d. l. filium quem habentem. Inuabatur etiam dicta mulier alio capite, quia erat minor 25. annis. arg. eorum quæ hab. & not. per gl. sing. in l. 2. C. si aduer. deli. quod tene menti. Secundò facit ad hoc, q̄ sicut † obligatus ad factum ex dispositione legali potest præcisè compelli ad factum, nec liberatur soluendo interesse, vt est tex. in l. stipulat. §. siue iuncta glo. ff. de no. op. nun. & in l. sed & hæ. §. præter satisfactionem. ff. de procu. Ita etiam obligatus ad factum ex dispositione testatoris, vt est tex. sing. in l. fideicommissa. §. si. ff. de lega. 3. iuncto d. §. disponat, & vult Bar. in l. stipulationes non diuiduntur, in 8. q. ff. de verb. obl. & Pau. de Cast. in l. hæreditatem, circa fi. ff. de don. & Ias. in §. actionum, Inst. de act. & Dd. alijs locis quod teneas mente. Tertiò istud facit ad hoc, quod sicut † prohibitio alienationis facta à lege impedit dominij translationem, Inst. quibus alie. licet vel non, in prin. cum siml. Ita etiam prohibitio testatoris, l. filiusfam. §. diui. 2. ff. de lega. 1. legi cum pater. §. libertis, & l. peto, §. si. ff. de lega. 2. & l. pater filium. §. quindecim, ff. de lega. 3. cum siml. Quarto istud facit ad hoc, q̄ sicut vbi à lege prohibetur alienatio, prohibetur etiam vsucapio, vt est glo. notab. in l. vbi lex. ff. de vsucap. & tex. iuncta glo. in l. alienationis verbum. ff. de sign. & in legi fundum. ff. de fundo dota. & in legi cum sponsus, §. si res, & ibi Ang. ff. de pub. Ita etiam ubi prohibetur alienatio per testatorem in testamento, uel vltima uoluntate, prohibetur etiam vsucapio,

vsucapio, tex. est not. iuncta gl. in l. 2. C. de vsucap. pro emp. & notat Bar. & valdè exclamiat in d. l. vbi lex, & Ias. in d. Auth. res quæ, in prin. & habetur pulchrè per Pan. in c. cum non liceat, de preferi. & per Ioan. de Imo. in d. l. vbi lex, & per Alex. in d. §. diui. Quinto istud facit ad hoc quod vbiunque datur curator à lege, potest etiam dari curator in testamento vel vltima uoluntate, licet regulariter curator in testamento non derur, ita singu. dicunt Bal. & Pau. de Cast. in l. curatorem tibi, in fi. C. de negot. gest. quod commenda memorie pro ampliacione l. de creation. C. de epi. aud. & vide quod dicam infra in loco à minoribus ad furiosos, prodigos, mente captos seu dementes. Sextò istud facit ad hoc, quod sicut lex debet esse iusta, rationabilis, & possibilis, c. erit autem lex, 4. dif. & l. 1. cum sequē. ff. de legi. Ita etiam vltima voluntas testatoris. §. si. Inst. de leg. & l. quidam in suo. ff. de cond. inst. cum si. & faciunt no. per Bal. Roma. & Ias. in locis supra commemoratis. Septimo istud facit ad hoc, q̄ sicut ratio restringit & limitat dispositionē legis, l. cum pater §. dulcissimis. ff. de lega. 2. & l. hæc actio, cum ibi not. ff. de cal. Ita etiam ratio restringit & limitat dispositionem testatoris. l. in fideicommissi. §. cum Pollidius: & ibi Sal. tot. ff. de vsur. Ratio enim adiecta in testamento declarat animum, & uoluntatem testatoris. tex. est sing. in l. fin. ff. de hæred. institut. & vult Ange. in d. §. cum Pollidius, quod nota, quia seruit ad multa. Posset & ad multa alia adduci hæc argumentatio, sed præmissa pro iuuenibus abundè sufficiunt. Intellige † tamen procedere hanc argumentationem, quando aliter non reperitur dispositum in uno q̄ in alio: ubi autem aliter reperitur dispositum in uno q̄ in alio, non procedit. Exempli gratia, appellatio ne filij in dispositione legis ueniunt nepotes. l. filium habeo. ff. ad Maced. & l. Senatus consulto. ff. de ritu nup. scilicet: cuius autem est in dispositione testatoris etiam fauorabili nam si testator filijs tutorem dederit, non censetur nepotes dedisse, l. qd̄ si nepotes, & ibi Alb. de Ros. ff. de test. & §. si. Inst. qui dari tut. poss. Itē indefinita i dispositio ne legis, plata, sp̄ æquipollet vniuersali: ita decidit Bart. in l.

in l. si plurib. ff. de leg. 2. secus tamen est, quando indefinita profertur in dispositione testatoris, secundum eundem Bar. in d. l. si plurib. de qua materia et habetur per Dy. in Rub. de reg. iur. li. 6. & per gl. in c. ut circa, in prin. de elec. lib. 6. Item in dispositione legis, appellatione curatoris venit tutor: ista est decisio gl. in Aut. minoris, C. qui da. tut. pos. Aliud tamen est in dispositione testatoris: quia si testator dixerit se impuberi curatorem dare, nihil agit, nec per hæc uerba tutor datus intelligitur, ut est tex. in l. tutores. §. 1. & ibi Bar. ff. de admi. tut. Item in dispositione legis, appellatione dice censis uenit ciuitas, l. uni. C. de priua. carce. & c. 1. de offi. ord. secus tamen est in dispositione hominis, tex. est in c. Rodolphus, de resc. Itē in dispositione legis cum sit mentio de actione, intelligitur generaliter de poenali & de qualibet alia. l. 1. §. qd̄ aut, iuncta gl. ff. de alea. secus autem est in dispositione hominis, ut notab. decidit Bar. in l. hoc legatū. ff. de leg. 3. Item cape aliud singulare exemplum. Verba generalia & geminata, prolata à lege uel statuto, recipiunt interpretationē restrictiuam de habilitate: secus autem est in uerbis generalib. & geminatis, prolatis, ab homine: Ita singu. dicit Bar. in l. si. C. sine censu uel reliq. quē refert & sequitur Ias. in prelu. feud. in quotidiana q. & idem Ias. in l. 1. §. nūciatio, ff. de no. ope. nun. quē omnino uide. & idem dicendum est in similibus casibus, quod nota.

LOCVS AB VLTIMA VOLVN- tate ad legem, & statutum, uel consuetudinem.

Offert se nunc locus ab ultima uoluntate ad legem, statutum, uel consuetudinem, cuius meminit Bal. in consi. 2. 1. par. & Cyn. post Petr. in l. 2. in uer. quarto quæritur, C. quæ sit lon. consue. ubi per hoc concludit Cy. quod error in causa impulsua non impedit introduci consuetudinem præter legem, sicut non uitiat legatum: arguendo ab ultima uoluntate ad legem: cui æquiparatur. §. disponat, in Auth. de nupt. per l. cum tale. §. falsam causam. ff. de condit. & dem. & idem uult Io. Fab. in §.

LOCVS AB VLTIMA VOLVN. & c. 317
in §. ex non scripto, Inst. de iure nat. gent. & ciui. & Lambert. de Ramp. in l. quod non ratione. ff. de legib. licet secus sit, si error in cā finali consuetudinis, & eos arg. d. l. cū tale, §. si. cū sim. Ad hunc et locū pertinet, quod sicut testator potest facere, q̄ legata q̄ ex testō nullo uel minus solēni aliās nō deberētur, ualeāt & sortiantur effectū repetendo ea ab intestato, uel ponendo in testō clausulam codicillarem, iuxta ea quæ habentur & notātur in l. eam quam, C. de fideicom. & in l. 1. ff. de iu. codi. ita etiam lex potest conseruare legata aliās inualida, ut puta in testamento nullo, inualido, uel inefficaci relicta: ut uideri licet in Auth. si captiui, C. de episco. & cler. & in Auth. liberi furiosi. C. episco. audien. & in Auth. ex causa, & ibi Alberic. de Rosar. & alij id notant, C. de liber. præter. qd̄ tene menti.

LOCVS A LIBELLO AD Sententiam.

- 1 *Iudicis potestas non potest excedere ultra id quod in iudicium deductum est.*
- 2 *Sententia in quibus debeat esse conformis libello.*
- 3 *Libellus ineptus an ualideatur ex probatione apta.*
- 4 *Confessio iudicialis super libello etiam inepto præiudicat.*

Habemus quoque in iure locum à libello ad sententiā, à quo sumptum argumentū est forte, frequens, & uti le, quia procedunt à pari, quod patet, quia sententia debet esse conformis libello seu petitioni. l. ut fundus. ff. com. diuid. & nisi sit conformis libello, est nulla, c. licet Heli, de simonia, & cap. qualiter & quando 2. de accusa. 1. Ultra enim id, † quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest d. l. ut fundus, ff. com. diui. Imò fatuus est iudex, qui pronunciat super non petitis, l. fin. C. de fideicom. liberta. Et hinc singulariter dicunt Compost. & Ioan. Andreas in c. mandatum, de rescip. & sequitur Panor. in c. 2. de conse. quod infra
rior

rior à Papa nihil potest in pronunciaudò facere extra libellum, & ergo si in causa beneficii reus confiteatur se inus non habere, & actor nihil probat de iure suo, inferior a Papa non poterit super illa instantia procedere contra reum confitentem ad priuationem, & multo minus ad iudicationem actori fienda: sed inchoando nouam instantiam per viam inquisitionis poterit ad priuationem rei procedere, licet secus sit in Papa & Principe, ut ibi per eos, & per Ang. & Iason. in §. curare, Insti. de acti. Hinc èt est, quòd sententia dubia declaratur ex crimine proposito, & sic ex libello, tex. habes & exemplum in l. si preses. ff. de penis. Hinc etiam singul. dicit Bald. in l. i. C. si plures vna sententia condemnati fuerint, quòd snia debet esse conformis libello in tribus, scilicet in re, in cà, & in actione. Primum probatur in d. l. fin. & in d. l. ut fundus. Secundum in l. habebat. ff. de insti. actio. Et tertium in l. edita. C. de eden. Imò (quod fortius est,) nò sufficit sniam condemnatoriam esse conformem libello, nisi èt sit conformis actis & probatis. Vnde ut secundum actorem pronuncietur, tria debent esse conformia, libellus, probatio, & snia: alioqui probatione non còueniente cum libello, sequi debet absolutio. Ita sing. dicit Bal. in d. l. i. in fin. & idem est de mète eius in d. l. si vbi plura bona dicit. Hinc èt est, quòd sententia lata super inepto libello est ipso iure nulla. glo. èt sing. Insti. de oblig. in princ. in verb. secundum, in ne. & ibi Ang. de Aretin. & vult Bald. in l. actori. C. de rebus creditor. & idem Baldus in l. ius pluribus, in prin. ff. de iust. & iur. & Mathes. no. suo 10. & Ang. de Per. in l. i. ff. de assel. & Ias. in §. omnium, Insti. de act. & de isto est text. si bene ponderetur, in cap. cum dilecti, de emp. & uend. qui singulariter probat, quòd de ineptitudine libelli potest semper opponi, èt post iuriam, ad eam inuadendam: & illum text. ad hoc notant ibidem Petr. de Anch. Io. de Imo. & Pan. & Pet. de Anch. in Cle. cum à rapulione, de appe. & Fel. in c. quoniam còtra falsam, de prob. & Ang. & Ias. in d. l. i. de assessoribus, & idem Ias. in d. §. omnium, & Hipp. de Marfi. sing. 119. & Ias. in l. i. C. de iur. & fact. ign. Et quia sermo habitus est de ineptitudine

ptitudine libelli, volo te scire & memorizè commendare, quòd libellus ÷ penitus ineptus non validatur ex probatione apta. Ita reperio uelle ope. in tit. de offi. iud. §. deseruit. in uer. quid si libellus, & Io. An. in c. examinata, in fi. de iud. & Bal. in l. i. in fi. ff. de iur. om. iud. & eandem Bal. in d. l. edita, in rep. Paduana in. 9. col. & in l. certi còditio, ff. si cer. per. & Ias. in d. l. i. ff. de offic. assel. vbi plenissime: & melius quàm aliquis alius, hunc articulum quotidianum examinat: ad quem, cum ab omnibus habeatur, remississe sufficiat. Illud etiam memorizè commendandù uolo te scribere, quòd licet libellus penitus ineptus non validetur ex probatione apta, confessio ÷ tamen iudicialis super libello inepto benè præiudicat, quia confessus non potest opponere de ineptitudine libelli, nec de alio ordine iudiciario non seruato. Ita sing. dicit Bal. in l. 2. in fin. C. de re iud. Bart. & Alex. in l. si confessus, ff. de cust. reo. Phil. Fran. in c. 1. de accus. lib. 6. & Pan. post alios Can. in c. Pisanis, in ult. no. per illum tex. qui optime probat, de rest. spol. limitans tamen hoc singulariter, nisi inualiditas pcessus æque bene concerneret confessionem ut acta, ut in exemplis per eum illic positis. Et hinc quotidie dicitur in iudicijs, quòd confessio ad sui validitatè non exigit telam iudicij: & est uerbum singulare Innocentij in d. c. 1. & 2. de accus. lib. 9. quæ omnia commenda memorizè tanquam palchra, utilia, singularia, & in foro quotidie currentia.

LOCVS A SENTENTIA AD Libellum.

1. Sententia & libellus procedunt à pari
2. Index non debet imparriri officium suum non postularus.

Congruenter subsequitur nunc locus à sententià ad libellum, à quo sumptum argumētum è probabile, forte, frequens, & utile, quia ÷ procedit à pari. Sententia. n. debet esse conformis libello: & nisi sit conformis libello, est nulla, c. licet Heli, de simo. & c. qualiter & quando, 2. de accus.

cul. & ultra id quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest, l. vt fundus, ff. com. dini. imò fatuus est iudex, qui pronunciat super non petitis, l. si. C. de fideic. lib. nec debet iudex ¶ impartiri officium suum non postulatus. l. 4. §. hoc autem iudicium, & ibi habetur pulchrè per Bart. ff. de dam. in f. Et hinc sing. dicit Bal. in rep. l. edita. C. de eden. q. omnes leges loquentes de sententia, possunt trahi ad libellū, quia debent esse conformes: Hinc etiam dicit gloss. sing. in c. dudum, in fin. de deci. quod talis præsumitur libellus, qualis est sententia, & ibi sing. dicit Pan. quod quando non apparet de libello uel petitione, quia fortè acta propter antiquitatem sunt deperdita, tunc ex uerbis sententiæ debemus præsumere qualitatē libelli seu petitionis: quod tene menti, & plura alia ad hanc materiam pertinentia uidere poteris per Ioan. de Ana. & Fel. in d. c. licet Heli. & per Ale. & Ias. in l. unum. ff. si cer. pet. & per Georg. Nat. in rep. Clem. s. apè, in uerf. non sic tamen, de uerb. signific. & per Ang. & Ias. in §. curare. Inst. de action. ad quos remissis sufficiat, cum ab omnibus habeatur, & vide quod dixi supra loco proximo.

¶ LOCVS A SENTENTIA AD Probationem.

- 1 Sententiæ quæ lata est pro libertate standum est.
- 2 Proniores esse debemus ad absolendum, ad quam condemnadū

Videndum est de loco à sententia ad probationem, à sumptum argumētum probabile est & utile: ut bene probatur in l. lege Iunia Petronia. ff. de manu. tit. gene. quem tex. ad hoc ponderant & reputant valdè singularè Bal. & Prepo. in tit. hic finitur lex, deinde consue. regni incipiunt. §. i. in vsib. feudorum. & Ro. in repe. Authen. similiter. C. ad legem Falcid. in primo speciali piæ causæ circa iudicia, & Felinus in cap. in nostra, in l. colum. de testibus. Et hinc est, quod sicut fauore libertatis diuersis sententijs latis per plures iudices ordinarios, nõ dispari numero

numero, una pro libertate, & alia contra libertatem, illi ¶ sententiæ standum est, quæ lata est pro libertate: ut est tex. in l. inter pares, ff. de re iudicata, & in cap. fina. eo. tit. & in d. l. lege Iunia, in principio. Ita etiam quando alii qui testes deponunt pro libertate, & aliqui testes non dispari numero deponunt contra libertatem, cæteris paribus standum erit illis probationibus, quæ faciunt pro libertate, per d. l. lege Iunia, in fine. Et idem crederem in pia causa, & in alijs causis fauorabilibus, ut sunt causæ matrimoniales, doris, testamenti, & similes, eadem ratione: de quo uide quod dicam infra in loco à libertate ad piã causam: extra autem causas fauorabiles sicuti staretur sententiæ latæ pro reo, quando essent latæ contrariæ sententiæ per plures iudices ordinarios non dispari numero, d. l. inter pares, & d. c. fin. Ita etiam quando testes non dispari numero contrariâ deponerent, pronuncianandum 2 esset pro reo, quia ¶ proniores esse debemus ad absolendum, quàm ad condemnandum, l. Arrianus, ff. de actio. & obl. & l. absentem, in princ. ff. de pœn. & uult Felyn. in loco prædicto.

¶ LOCVS A SENTENTIA AD Transactionem.

- 1 Sententiæ, & transactio in quibus conueniant, & in quibus differant, 2.

A Sententiæ etiam ad transactionem sumptum argumētum est probabile, frequens, & utile: quia ¶ equiparantur in iure, l. non minorem, C. de transact. cum similibus, de quibus infra: quod facit ad multa, & inter alia primò ad hoc, quod sicut exceptio sententiæ, quæ in rem transiit iudicatam, impedit processum, & litis ingressum, & ob id rectè dicitur exceptio litis finitæ: ita & exceptio transactionis, ut de utroque est tex. in c. i. de litis cõtest. lib. 6. & probatur in l. eleganter, §. si quis poss. ff. de cond. indeb. & in l. fratris, C. de transact. cum simil. Secundo ad hoc quia utrumque est efficacissimum remedium expediendarum litiū l. i. ff. de re iud. & d. l. fratris, iust. d. l. non minorem, cum utrobique nota. Tertio ad hoc, quòd

quod sicut inia contra minorem lata, fauore minoris gra-
tis retractari potest per remedium restitutionis in inte-
grum, ut toto tit. C. si aduer. rem iud. Ita transactio cum
eo inita, toto tit. C. si aduer. transact. cum utrobique no-
ta. Quarto ad hoc, q̄ sicut sententia regulariter non re-
tractatur pretextu instrumentorum de nouo repertorij,
& in certis casibus specialib. retractatur, l. si sub specie,
cum ibi not. C. de re iu. & l. Imperatores, cum ibi not. ff.
eod. tit. Ita et est in transfectione, l. sub pretextu. C. de
transac. & ibi not. quod procedit nedum quando senten-
tia diffinitiuā lata est in causa ciuili, sed etiam quando la-
ta est in causa criminali, quia nec illa potest retractari per
iudicem qui tulit sententiam, propter probationes de no-
uo repertas super innocentia condemnati, sed id depen-
det ex gratia, & beneficio principis, tex. est aureis literis
scribendus in l. diui fratres, in prin. & ibi Bart. notat, &
exclamat, ff. de pœn. & est similis tex. i l. i. i. ff. de quæst.
& ita no uolūt Alex. & Ias. in d. l. sub pretextu, & Alex. in
d. l. Imperatores, circa prin. debet tamen iudex qui tulit
sententiam, hoc casu supersedere ab executione, alioqui fru-
stra dixisset Vlp. lurisc. in d. l. i. in si iudicem oportet prin-
cipi scribere, quod nota. Quinto istud facit ad hoc, q̄ si-
cut contra sententiam, quæ in rem transiuit iudicatam, in
maiore 25. annis ratione læsionis, non est dare remedium
imputandum enim est ei quare non appellauit, l. ab eo, C.
quo. & quando iudex, & c. quod ad consultationem, de
re iu. Ita nec contra transfectionem ratione læsionis ces-
sante consi. fraudis, quia æquiparantur, ut supra: & quia
pretextu indebiti sententia non retractatur, l. i. C. de cõ-
dict. inde. & l. cum putarem, ff. fam. erci. ergo tunc trans-
fectio cum maiore inita ob læsionem, etiam ultra dimidiam
ueri debiti, retractari debet, eadẽ ratione, & pro hoc est
tex. iuncta sua sing. gl. in l. Lucius, §. si. ff. ad Trebel. & ita
concludit Bal. in l. 2. C. de recif. uen. in 8. oppositione, &
Sali ibidem in 3. q. & Io. de Im. in c. Quintauallis, de iure
iurã. & est communis opinio, ut ibi uidere poteris, qd̄ te-
ne mēti. Sexto istud facit ad hoc, q̄ sicut inia lata pretextu
iuramēti necessarij falsi, pot̄ retractari pretextu instru-
mentorum

mentorum de nouo repertorij, ut est tex. in l. admonendi
in prin. ff. de iure iur. Ita etiam transactio. Ita sing. uult gl.
in l. si ex falsis, in uerb. præcipimus, circa fi. C. de transa-
quam ad hoc reputat singularem Alex. de Ino. in d. l. ad
monēdi, in 2. no. & Ias. in d. l. sub pretextu. Septimo istud
facit ad hoc, quod sicut sententia ex falsis instrumentis
lata, remedio restitutionis in integrum retractatur, l. di-
uus, ff. de iud. secundum communem opinionem, & secū-
dum opinionem Zasij etiam sine ulla restitutione. Ita
etiam erit in transfectione ex falsis instrumenti inita. De
quo uidere poteris latius in d. l. diuus, & per Zasium in li-
bel. singul. Respon. c. 13. Posset, & ad multa alia induci
hæc argumentatio à sententia ad transfectionem, sed præ-
dicta pro inuenibus abunde sufficiunt. Et quia adduxi se-
ptem utilitates resultantes ex conuenientia inter sen-
tentiam, & transfectionem, non erit inutile adducere ali-
quot differentias, ut sic oppositis iuxta se oppositis ma-
teria hæc clariùs elucescat. Et in primis sententia, &
2 transfectio differunt in hoc q̄ sententia facit ingenuū,
l. ingenuum, ff. de stat. ho. & l. si iurauero, in fin. ff. de iur.
patro. Pactio autem seu transfectio non facit ingenuum,
l. ingenui, C. de ingenuis manu. cum simil. Secundò in
hoc, quia ex sententia oritur actio, l. actori, C. de reb. cre.
non sic ex transfectione, nisi fuerit stipulatione uallata, li-
cet benè oriatur exceptio, tex. est not. in l. siue apud acta,
C. de transact. Tertiò in hoc, quia per sententiam nõ tol-
litur naturalis obligatio, l. Iulianus uerum debitorem, ff.
de cond. ind. p. r transfectionem autem tollitur naturalis
obligatio, propter consensum qui in ea adest, l. Stichum
aut Pamphilum, §. naturalis, ff. de solut. Quarto in hoc,
quia licet non ualeat transfectio de uel super his contro-
uersijs, quæ ex testamento proficiscuntur, nisi inspectis co-
gnitisque uerbis testamenti, l. de his, ff. de transac. & l. i.
in princ. ff. quæ ad. test. aper. qui sunt text. ad hoc singul. tñ
ualeat sententia super dependentibus ex testamento non
inspectis, cognitisque uerbis testamenti, nec uenit re-
tractanda propter instrumentum testamenti postea re-
pertum. Ita uult glo. no. in l. 3. §. item si ipse, in uerb. cui-

cerit, ff. si cui plus quam per leg. Falc. lic. & ibi eam ualde commendat Ang. & Io. de Imo. eam et magnificat Ale. de Imo. in d. l. sub pretextu, & in d. l. Imperatores, circa prin. & Ias. in d. l. non minorem: per quod sing. ampliatur d. l. sub specie, & l. Imperatores, quod nota. Quinto differunt in alio, quia sua lata contra sententiam, quae in rem transiuit iudicatum, non ualet, l. i. C. quan. prou. non est nec l. i. C. sent. rescin. non posse, & c. inter monasterium, de re iu. ut ualeat in uim sententiae: si etiam, secunda sua feratur de consensu utriusque partis, ut est gl. sing. in l. si diuersa, & ibi Bar. Bal. Pau. de Cast. Ale. Ias. & DD. C. de transactio, licet bene ualeat in uim contractus uel pacti, ut est gl. quae ad hoc semper allegatur in l. 2. C. com. utriusq. iud. tamen post primam transactionem bene ualet secunda transactio contraria prima, de consensu partium, d. l. si diuersa, & ibi uide rationem diuersitatis; per gl. & DD. ualet etiam sententia contra transactionem, d. l. eleganter, §. si quis post, cum si. *Quae omnia commenda memoriae tanquam pulchra, utilia, & quotidiana, & uide quod dixi supra in loco a simili.*

LOCVS A SENTENTIA AD Testamentum.

Testatoris, et iudicis facta an parificentur, nu. 2.
Occurrit nunc locus a sententia ad testamentum: a quo sumptu argumentum est probabile, forte, frequens, & utile: quae aequiparatur a iure, l. seruus hac lege, ff. de man. titu. gene. Praeterea testamentum est sententia, l. hac con. fultissima, §. ar. cum natura, C. qui testam. fac. poss. iuncta l. i. ff. de testamen. Unde sicut per sententiam iudicis, cum causae cognitione latam, potest impediri alienatio, & translatio domini, d. l. seruus hac lege, l. is cui boni, ff. de uerbo. obli. & l. de pollicitationibus, in fin. ff. de pol. li. qui tex. est ad hoc sing. secundum Bald. in l. per diuersas, in 9. quaest. in fi. C. mand. licet aliud sit in laudo seu arbitrio, c. Raynaldus, cum ibi not. per glo. Inno. Panor. & Doc. de testa. Ita etiam potest impediri alienatio per testatorem in testamentum, l. filius familias, §. diu. & ibi habetur per Doct. ff. de leg. 1. Imo plus uolunt ibi Io. de Imo.

Imo. & Alex. uidelicet, quod licet regulariter simplex prohibito alienationis, facta per testatorem sine causa, non teneat, d. §. diui tamen si fiat propter minorem industriam personae, alia causa non expressa, tenet prohibitio: per tex. in l. Titio centum, 2. resp. ff. de cond. & demon. Sicut prohibitio alienationis facta per iudicem propter prodigalitatem tenet, & impeditur alienatio, d. l. is cui bonis. arguendo a facto iudicis ad factum testatoris. Sicut alibi factum iudicis, & factum partis parificantur, l. si ob causam, C. de euis. quod nota. Plus tamen uidetur operari inhibitio iudicis, quam testatoris: quia prima ualet sine causa, secundum gloss. in l. si ab eod. ff. de usufruc. secunda non, d. §. diu. de hoc tamen uide latius per Pau. de Castr. & d. l. si ab eo, & per Bar. & omnes in d. l. is cui bonis, & per Ioan. de Imol. & Alex. in d. §. diui. & per Paul. de Castr. & Ioan. de Imol. in d. l. Titio centum, & per Henr. Boich in d. c. Raynaldus: in casu tamen, certum est plus ualere in sum iudicis, quam testatoris. quia licet per testatorem possit remittere confessionem inuentarij, l. si. C. arb. tut. si tamen appareat confessionem inuentarij esse contra utilitatem pupilli, iudex non debet sequi uoluntatem testatoris: & idem est in casu conuerso, eadem ratione: pro hoc textus optimus in l. in confirmando, & in l. utilitatem, ff. de confir. tut. & ita not. decidit Bar. post Mart. Sili. in d. l. in confirmando, & idem Bar. in l. nemo potest, ff. de lega. 1. & sequitur Fran. de Are. in cons. 22. quod tene menti, quia potest seruire ad multa similia. Secundum haec argumentatio facit ad aliud, uidelicet, quod quemadmodum scriptura, quam habet iudex ante formare uel concipere, & postea in mundum redigere, non est sententia, sed quaedam praevia dispositio ad sententiam ut est tex. not. in l. 2. C. de sent. ex bre. rec. Ita etiam dispositio praevia ad standum, seu nuda uerborum enunciatio in testamento postea redigenda, non est testamentum, ita sing. dicit Oldra. in cons. 119. incip. Titius condidit testamentum: & ita etiam reperio sentire Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de instru. edit. §. compendiose, in uersic. quid si prius, in additio. quae incipit. Si primum testamentum, post

medium, & idē uult Pau. Cast. in consi. 365. incip. in Christi nomine amen, uisa dicta facti narratione, & c. circa fin. in antiquis, & faciunt notata per Pan. & Can. in c. 1. de success. ab intesta. & not. per Legist. in l. si is qui, & in l. ex ea scriptura, in princ. ubi sunt tex. ad hoc not. ff. de testa. quod nota & memoriæ commenda, quia est quotidianum, & habui in facto: & uide quod dixi supra in loco à lege ad testatorem, & quod dicā in fra à loco proximo.

LOCVS A TESTAMENTO AD Sententiam.

Habemus præterea locum à testamento ad sententiam, à quo sumptū argumentū est probabile, frequens, & uile, l. seruus hac lege. ff. de manumif. tit. gene. Vbi æquiparantur prohibito testatoris & iudicis, cum sim. Et hinc est, quod sicut (chedis, protocollis, seu imbreniaturis (ut uocant) notariorum, in testamentis non creditur, nisi constet, quod sint lectæ, uel lecta coram testibus & testatore: ut est tex. sing. iuncta glo. in l. fideicommissa. §. 1. & ibi Bar. Bal. & Docto. ff. de legat. 3. Ita etiam est in sententia, ut licet appareat eam scriptam manu notarij publici, si tamen non appareat quod fuerit lecta, lata, & promulgata, ei non stabitur. Et idē uidemus quotidie in fine sententiarum poni illa uerba, lecta, lata, & inscriptis promulgata, & c. Ita singulariter dicit Bald. in d. l. fideicommissa, §. 1. & sequuntur ibi Florian. de sancto Petro, & Alber. de Rosa. quod nota. Hoc tamen limita, vt dicam infra in loco à milite ad ecclesiam uel piam causam, quo recurre.

LOCVS A CAUSA INTESTATI AD causam testati.

- 1 *Argumentum à causa intestati ad causam testati quando procedit, et per totum.*
- 2 *Dispositio testatoris in dubio recipit interpretationem à iure communi, uel municipali.*
- 3 *Regula intestati regulat uiam rumpendi.*

Habe-

Habemus etiam in iure locum à causa intestati ad causam testati, seu à legitima hereditate ad testamentaria: à quo sumptum argumentum est probabile, text. est notabilis in l. causa cognita, ff. de uulga. & ibi hoc not. Io. de Imo. Franc. Aret. & etiam Alex. licet sit corruptus: & bonus tex. in l. pater insti §. si mortuo, in fin. & ibi Zasius not. ff. de captiui, & postli. reuerf. quod utique ↑ uerum est, quando eadem est ratio in utroque: ut in iuribus supra allegat, & notat Ioan. de Imola in d. l. causa cognita, & Docto. alijs locis: alioqui autem secus, l. quod si filius, in princ. & ibi hoc notat Zasius, ff. de cap. & postli. Sic econtra illud quod disponitur in causa testati, propter eandem rationem æquitatis, habet etiam locum in causa intestati, l. precibus, & ibi Bald. & Doctores, C. de offic. fic. do. Nec mireris, si à causa intestati ad causam testati procedat argumentum, etiam si res diuersissimæ sint, quando identitas uel similitudo rationis in eis concurrit pro hoc, l. non possunt, cum l. sequen. ff. de legib. Præterea nihil magis distidet, quam clericus, & asinus, & tamen subsistente identitate rationis, à clerico ad asinum procedit argumentatio, ut est tex. in cap. 2. de treuga, & pace, & ibi Abbas antiquus, Ioan. Andr. Anton. de Butrio, & Ioan. de Imol. notant casum, quo æquē priuilegiatus est asinus, ut clericus. Et est alius casus, in quo ita priuilegiatur asinus uel bos, ut dominus asini, in Auth. agricultores, C. quæ res pign. oblig. poss. quo à not. Et tanto minus mirari debes, quia dispositio ↑ testatoris in dubio recipit intellectum, ut uideatur uoluisse id, quod ab intestato ex dispositione iuris communis uel municipalis seruandum erat, l. quidam cum filium, ff. de uerb. oblig. & c. quanto, & ibi notatur de iureiuran. & argu. cap. causam quæ, de rescrip. Et hinc singulariter dixit Bar. in l. heredes mei, §. cum ita, ff. ad Treb. quem illic sequitur Ang. Raph. & Pau. de Cast. in lectura Padua, & DD. alijs sepe locis, q̄ in casu d. §. cum ita, nepos substituta non admitteretur, si in loco extaret statutum, q̄ extatibus masculis foemina non succedant ab intestato. Tunc, n. nepos ex filio masculino ex p̄sumpta uoluntate de functi excluderet: et

X 4* p̄tem

ptem substituti. Quia uerba testatoris in dubio recipiunt intellectum & interpretationem à dispositione iuris cõis, uel statuti, loquentis ab intestato, secundum eos: de quo uide ibi plenissimè per Ale. de Imo. & in locis per eum commemoratis. Oprimè èt ad præmissa faciunt sing. notata per Felin. in c. ius generale, in uers. 6. dist. Bene etiam faciunt ea, quæ habentur per Pau. Cast. in consi. 406. in nouis, incip. casus iste frequenter contingit: & no. per Ias. in l. tres fratres, maxime in uer. sexto limita. ff. de pact. Et ad istud propositum etiam faciunt sing. notata per Bart. Bal. Ang. Pau. de Cast. Io. de Imo. Alex. Socin. & alios in l. Gallus. §. & quid si tantum, ff. de libe. & posthu. qui omnes in hoc conueniunt, quòd qui non admittitur ad successionem ab intestato, ille præteritus non habet ius rumpendi: quia ¶ regula intestati regulat uiam rumpendi. Ex quo inferitur primò, quòd filio emancipato instituto in legitima, nepote autem ex eo in potestate retento præteritus, & extraneo herede uniuersali instituto, nepos præteritus non admittitur ad rumpendũ, quia nõ admittitur ab intestato, ex quo alius eum præcedit. Et ita ibidè concludunt Bar. Bal. & Paul. de Cast. Ex isto etiam inferitur secundò, quòd stante statuto, per quod filia dõtata repellitur à successione paterna, si per patrem conditum sit testamentum, & ipsa in illo præterita, non habebit ius rumpendi, ex quo repellitur ab intestato, Et ita ibidem concludunt Bar. Bal. Ang. Pau. de Cast. Io. de Imo. Alex. Soc. & Nouissimi. ut ibidem latissime uidere poteris per eos. & idem uult Bar. in l. fin. ad Tertul. & Georgius Natta in repetitione cap. quamuis. de pactis. libr. 6. Quod tene perpetuò menti. Hinc etiam singulariter dicit Salice. in Auth. hoc amplius. C. de fideic. quòd licet possit nominatos in testamento in casu d. Authè. uocetur extraneus, siue ille sit ueniens ab intestato, siue penitus extraneus, ut ibi dicit gl. concurrentib. tamen ueniens ab intestato & penitus extraneo, ut ueniens ab intestato præferetur penitus extraneo, quia ille præferretur ab intestato. Ergo si militèr condito testamento per hunc locum, & est bonũ & æquum dictum, quæ oia tene menti, quia possunt applicari

¶ LOCVS A DISPOSITIONE VLTIMARUM voluntatum ad rescriptum motu proprio concessum.

I Dispositio ultimarum voluntatum & rescriptũ modũ proprio concessum, æquiparantur à iure.

INsuper habemus in iure locum à dispositione ultimarũ voluntatum ad rescriptum motu proprio cõcessum: à quo sumptum argumentũ est probabile, frequens & uile quia ¶ æquiparantur à iure: tex. est notabilis in cap. 1. & in c. auctoritate de concess. præb. libr. 6. ubi sic arguit summus Pontifex. nec mirum, quia rescripta uel gratiæ motu proprio concessæ, ita fauorabilem ac plenissimam interpretationem accipiunt, sicut ultimæ voluntates, c. si plurib. & c. si motu proprio, de præben. libr. 6. Et hinc sing. dicit Rom. in cons. 388. incip. Omnipotentis Dei postulato suffragio, in casu propositi thematis, & c. quod sicut ille cui in testamento relicta sunt alimenta, potest intendere actionem hypothecariam cõtra possessores bonorũ obligatorum, quando personalis actio cõtra nominatim obligatum frustra intentaretur: ut est tex. singularis in l. libertis quos. §. ab hered. iuncta gl. super uerbo peruenerunt. ff. de ali. & ciba. leg. Ita etiam ille: cui est per sedem Apost. reseruatã pensio, super fructibus seu redditibus certib. beneficij, poterit agere actione hypothecaria cõtra possessores fructuum seu reddituum sibi obligatorũ, quoniam personalis actio contra nominatim obligatũ frustra intentaretur arguendo à dispositione ultimarũ voluntatũ ad gratiã motu proprio cõcessam primo, & idem reperio uelle Fel. in c. ad audietiam 2. de rescrip. quæ commenda memoriæ quæ est quotidianum, & habui plures de facto. Ne tñ decipiaris, uolo te scire, quòd non procedit argumentum ab ultimis voluntatibus ad materiam beneficalem seu gratiam sine dicta clausula motu proprio expeditam, capiendi terminum beneficium, prout capitur in ti. de præb. & in ti. seq.

330 LOC. A MILITE ARMA. &c.
 seq. Sed capiendū terminū beneficium propriē, prout
 capitur in l. pen. ff. de const. prin. ualidū est argumentū
 ab ultimis uoluntatibus ad beneficia, fundatū in loco
 à minori: Ita no. dicit gl. in d. c. 1. ecōtrā in uerb. ultimis,
 & probatur in c. cum dilecti, in fin. de donat. quod nota,
 quia facit ad multa: & uide quod sing. not. per Io. And.
 Ant. de Bur. & Pan. in c. olim tibi, de uerb. sig. & not. per
 Ioan. de Pla. in l. si quando 1. C. de bo. val. lib. 10.

**LOC. A MILITE ARMATÆ MILI-
 TIÆ, ad militem cœlestis militiæ.**

- 1 *Præuilegia omnia concessa à iure militibus armatæ militiæ ad
 præuilegia militibus cœlestis militiæ extenduntur ad illos, fallit,
 num. 17.*
- 2 *Acquisitio militum, & doctorum seu aduocatorum cum nu.
 seq. usque ad nu. 16.*
- 3 *Clausula statuti, non obstante omni præuilegio, non intelligitur
 de præuilegio in corpore iuris clauso.*
- 4 *Milites armatæ & cœlestis militiæ de iure non possunt torque
 ri, uel suspendi.*
- 5 *Filius familiæ miles testari potest de peculio castrensi, doctor
 autem aduocatus, notarius, clericus de quasi castrensi.*
- 7 *Stipendia militum, clericorum, &c. non sunt capienda pro execu
 tione sententiæ nisi in subsidium, deficientibus alijs bonis.*
- 9 *Legatum relictum per militem, clericum, &c. concubina non
 ualet.*
- 10 *Idem donatione inter uiuos.*
- 12 *Disciplina militaris, & disciplina legalis exerceri possunt dieb.
 festiuis.*
- 13 *Miles armatæ, & cœlestis militiæ non potest esse procurator ad
 lites.
 Officium procuratoris & notariatus uile est, fallit in procura
 toribus principum.*
- 14 *Clerici quibus casibus subiacent foro seculari, 15. 16.*
- 14 *Canones dicentes reges & principes subesse episcopis, & sacerdotibus,
 intelligantur in concernentibus animam.*
- 16 *Præuilegium fori concessum clericis an sit de iure diuino.
 Dicen-*

Dicendum præterea est de loco à milite armatæ militiæ
 ad militem cœlestis militiæ, qualis est clericus, sacer
 dos, episcopus: A quo sumptum argumentum est probabi
 le, frequens & utile. Omnia tamen præuilegia concessa à
 iure militibus armatæ militiæ, ex quibus multa numeran
 tur per Bart. in l. neq; §. deportati. ff. de mil. test. & per
 Bal. in l. milites, C. eo. ti. adaptabilia seu applicabilia mili
 tibus cœlestis militiæ, extenduntur ad illos, & nedum ad
 illos, sed etiam ad milites iustitiæ, quales sunt doctores
 & aduocati. Ita dicit gl. valdè no. in l. miles, in pri. & ibi
 Bar. Ang. & Doct. ff. de re iud. Et probantur hæc in l. sa
 crofanctæ, & in Auth. presbyteros. C. de epif. & cler. &
 in l. fori, & in l. aduocati, C. de aduo. di. iud. Hinc non mi
 nus uere quæ eleganter dicit Valerius Max. lib. 3. c. de forti
 tudine, eandem laudem mereri fortitudinem foro, atque
 castris edita in: & idem Valerius lib. 1. de censoria nota, in
 princ. eadem æquiparans dicit, nihil prodesse foris esse
 strenuū, si domi male uiuitur, & subdit, Expugnentur licet
 urbes, corripantur gentes, regnis manus inſiciantur
 nisi foro & curiæ officium ac uerecundia sua confiterit,
 partarum rerum cœlo cumulus æquatus, sedem stabilem
 non habebit: & ad idem tendit illud Ciceronianum, Ni
 hil profunt arma foris, nisi sit consilium domi: istorum
 etenim alterum alterius auxilio semper peregruit, & tam
 militaris res legib. in toto collocata est quam ipsæ lege
 armorum præsidio seruatæ sunt. l. vni. in princ. C. de iusti.
 C. confir. Et isto argumento uitur summus Pontifex in
 c. degradatio, de pœn. li. 6. & gl. in l. milites. C. locat. & gl.
 in l. 1. §. est & alius. ff. si qs à pa. sue. ma. & Io. An. ad mul
 tiplicem effectum in reg. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in
 Meru. & Alex. de Imo. in rep. l. centurio. ff. de vulg. &
 DD. alijs multis locis. Et gratia exempli pro instructiōne
 inueniuntur ista argumentatio primò facit ad hoc, quod sicut t
 miles armatæ militiæ non cogitur cedere bonis, nec pos
 set in carcerari pro debito, sed habet præuilegium ne con
 ueniatur ultra quàm facere potest, deducto ne egeat, d. l.
 miles, in princ. cum sim. Ita nec miles cœlestis militiæ, uel
 miles iustitiæ, ut Doctor cogitur cedere bonis, uel posse
 in car

332. LOC. A MILITE ARMATÆ &c.
in carcerati pro debito, sed hēt priuilegiū, de quo supra
ita sing. decidit gl. in d. l. miles, in prin. in uerb. facere po
test, & eam sequuntur illic & alijs plerisque locis cōiter
omnes DD. pro quo etiam est tex. secundum vnam lectu
ram in c. Odoardus. de solut. De quo articulo vide lati
per Petr. de Anch. Io. de Imo. Pan. & Cano. in d. c. Odo
ardus, & per Io. de Imo. i. l. si uero. §. de uiro. ff. sol. matr.
& in d. l. miles, & ibi late per Alex. & pereundem Ale. in
d. l. centurio. Dicit tamen Paul. de Cast. in d. l. miles, se
credere, quod opinio gl. non seruaretur i praxi: & plus
dicit ibi Alberic. de Rosat. uidelicet, quod non credit ea
veram: in iudicando tamen non esset facile recedendum
ab opinione gloss. quam sequuntur communiter Doct. ut
dixi iuxta no. per Bar. in l. fi. C. de pœn. ind. qui ma. iud. &
not. per Io. An. & Can. in c. i. & in c. ne innitatis, de cōst.
Imò. plus dicit Raphael. multum sing. in d. l. miles. & se
quitur ibi Ale. uidelicet, quod etiam si statuto caueatur
3 quod debitor possit capi, reiecto omni priuilegio: tamē
miles, vel Doctor. non poterit capi, quia illa uerba intelli
guntur de priuilegio non clauso in corpore iuris, iuxta
no. per gl. in Auth. qua in prouincia. C. ubi de crim. agi.
op. & i. l. 2. §. legatis. ff. de iudic. & per Bar. in extrauag. ad
reprimendum, in uerbo, non obstantibus, circa fin. quod
4 tene menti. Secundo facit ad hoc, q̄ sicut † miles armatæ
militiæ de iure non potest torqueri, vel suspendi. l. deser
torem. §. i. cum not. gloss. in uerb. torquentur. ff. re milit.
& l. milites. C. de quaestio. ita nec miles cœlestis militiæ,
ut est clericus, sacerdos, vel episcopus: de quo uide latius
per Cyn. & Doct. in l. nullus. C. ad leg. Jul. mai. & per Ca
non. in c. i. de deposito: & idem dici pōt. de doctoribus
& aduocatis, qui sunt milites iustitiæ, secundum Cy. in
d. l. milites. C. de quaest. & gl. in d. l. miles. Sed si atrocitas
delicti exposcat, Doctor, vel aduocatus debet decapitari
non suspendi, secundum Alexan. de Imo. in d. l. deserto
re, in prin. Imò nō ualeat cōsuetudo vel statutū disponēs,
qđ milites, doctores, vel decuriones possint torqueri.
Ita fin. dicunt Bar. & Io. de Plat. in l. omnes iudices, per
illum tex. C. de decur. lib. 10. & uult Roma. sing. 492. inc.
milites

LOCVS A MILITE ARMA. &c. 333
milites DD. & decuriones, &c. de quo articulo tñ uide la
ti⁹ p̄ Cæpo. in cons. 40. in r. dubio, & dicam aliquid infra.
Tertio facit ad hoc, quod sicut substitutio compendiosa
facta à milite filio impuberi per uerba directa inter pupil
larem etatem ualeat iure directæ pupillaris communi iure
& ad omnia patris & impuberis bona trahitur: post uerò
pupillarem etatē ualeat ex priuilegio militis iure directo
nt militaris, & ad bona testatoris tantum cum fructibus
in hereditate inuentis trahitur, ut est tex. sing. d. l. centu
rio. Ita et dicendum erit in milite cœlestis militiæ, ut est
clericus, & in milite iustitiæ ut est Doctor, & aduocatus:
& ita post longam disputationem decidit Alexan. de Im.
in d. l. centurio. ad quem remisisse sufficiat. de hoc tamen
uide latius ibidem per Soci. Quarto facit ad hoc, quod
sicut filius familias † miles testari potest de peculio castre
si, Inst. quib. non est permis. face. testari. prin. cum si. Ita
et filius familias Doctor, & aduocatus, notarius, vel cleri
cus, pōt testari de quasi castrensi peculio: tex. est in l. fi. C.
de inoff. test. & in d. l. sacrosanctę, & in d. Auth. presbyte
ros, & in d. l. fori, cum si. Et sicut castrense peculium est,
si filio familias eunti ad castra, data fuerint arma vel equi
à patre vel alio, ita et si filio familias eunti ad studium ge
nerale dati fuerint libri legales, censetur. eo ipso quasi
castrense peculium. Aequiparantur enim milites, & scho
lares, & arma & libri, ut est gl. sing. in l. nepos. Proculo. in
uerb. dignitate. ff. de uerb. sig. & habetur satis late per Per.
Iacob. in sua practica in libel. de inint. rest. ut possit agi
rescissoria personali actione. Imò (quod plus est) pote
rant olim de illo peculio quasi castrensi disponere ad libi
tum, et excluso patre. nec tale testamentum olim subiac
bat querelæ, sicut nec testamentum militis. d. l. fi. & l. cum
lege. C. de epif. & cle. cum si. Hodie autem debet per eos
patri relinqui legitima, d. Auth. presbyteros, & in
corpore unde iunitur, alioquin subuenitur patri per
querelam secundum vnam opinionem, uel per condi
tionem ex lege secundum aliam opinionem, ut
no. per glo. & DD. in dictis iuribus, & precipue per
Bald. & Salic. in dicta Authen. presbyteros, ubi u
de.

de Quinto facit ad hoc, q̄ sicut de iure Digestorum filio
 familiās milite condente testamentum, pater non habe-
 bat contratabulas, d. l. 1. §. est & alius. Ita ēt illo iure dice-
 dum erat in filiofamiliās doctore, aduocato, uel clerico re-
 stante, eadem ratione: & ita sin. dicit gl. in d. l. 1. §. est &
 alius, in uerb. militare cœperit. quā sequuntur ibi Bar. &
 Alb. de Rosa. & Alex. in d. l. miles. hoc tñ hodiē non pro-
 cedit, ut uult Bar. & bñ, in d. §. est & alius, licet sit corru-
 ptus. Sexto facit ad hoc, q̄ sicut t̄ miles armatæ militiæ
 obligatur iuramento mortem non euitare pro repu. l. pe-
 cum ibi not. ff. ex qui. cau. ma. cum si. Ita ēt miles celestis
 militiæ non debet effugere pro bono uel utilitate eccle-
 siæ, & maxime pro ecclesiæ unitate, exemplo redēptoris
 nostri Iesu Christi, qui aīam suam posuit pro ouib. suis:
 ita sin. decidit Petr. de Ancha. in consi. 281. inci. in Chri-
 sti, & c. in auxilium ueritatis, & c. circa medium. Septimo
 facit ad hoc, q̄ sicut t̄ stipendia militum non sunt capien-
 da pro executione suæ nisi in subsidium deficientibus
 alijs bonis; ita nec ēt stipendia clericorum: ac hoc est
 text. iuncta glo. in l. stipendia, C. de execution. rei iudica.
 & in l. commodis, iuncta gloss. ff. de rei iudica. & facit tex-
 tus iuncta sua notab. gloss. in dicta l. nepos Proculo, in si-
 ne, per quam gloss. plus dixit Salice. in l. prima, in decima
 tertia qua. sti. C. qui do. ce. pō. uidelicet quōd scholarī, mi-
 liti, uel clerico, qui cessit bonis, si ueniat ad pinguiorem
 fortunam, & emat sibi liberos, uel arma, non poterit eis au-
 ferri, quod nota. De prædicto articulo tamen uide latius
 per Can. in c. peruenit, de pign. & latē per Pan. in repe. c.
 cum esses, in 4. q. princ. de res. & per Barto. & Legit. in
 l. si finita §. si de uectigalibus. ff. de damno infect. Octauo
 facit ad hoc q̄ sicut t̄ miles armatæ militiæ ē priuilegiat⁹
 ut emprū ex pecunia sua efficiatur ipsius, licet ali⁹ nomi-
 ne suo emerit, de pecunia tñ militis, ut est casus in l. si ut
 pponis & ibi gl. i uer. nō negabit, C. de rei iud. Ita ēt erit
 in milite celestis militiæ: arg. no. p gl. & Doct. in d. l. mi-
 les: & ita reperio sentire Pan. i c. inquirēdū, de pec. cle. &
 Pan. in consi. suo 94. 2. uo. incip. Christi & c. i q. & c. In
 etiam decidit Coric. in singu. 113. De hoc articulo tamē
 uide

uide quod dicam infra loco proximo: quia non est sine
 magno dubio, an emprū ex pecunia ecclesiæ, efficiatur
 ipsius ecclesiæ, ut ibi uidebis, fortius ergo dubium est in
 clerico sed de hoc pro nunc satis. Nonō facit ad hoc, q̄ si
 6 cut t̄ non ualeat legatum relictum concubinæ per milite,
 ut est tex. not. in l. miles ita. §. mulier. ff. de test. mil. Ita ēt
 non ualeat legatum relictum per clericum uel sacerdotē
 cōcubine suæ, eadem ratione, & ita not. dicit Bar. & post
 eum Doct. in d. §. mulier, & idem Bar. in l. mulierem. ff.
 de his quib. ut indig. & facit in argumentum l. Claudius
 Seleucas, illo eo. ti. Decimō facit ad hoc, q̄ sicut non ua-
 10 let t̄ donatio inter uiuos facta concubine, uel foraræ, ut
 uocant, per militem armatæ militiæ, l. 2. C. de dona. inter
 uir. & uxo. Ita nec donatio facta concubine per clericum
 q̄ est miles celestis, & honorabilior q̄ miles armatæ mi-
 litæ. c. duo sunt. 96. dist. & c. solitæ, de maio. & obe. & ita
 disputādo tenuit Ric. Malūbre, & sequitur Bar. & Ang. i
 laffectionis, ff. de dona. & not. Cy. & Sali. in d. l. 2. & idē
 uult Io. An. in c. de his, de sepul. & Alex. de Imol. in d.
 miles, & in d. l. centurio, & Io. de Imo. Pan. & DD. in ca.
 1. de cle. ægrotante, & idem eadem ratione dici potest in
 doctore uel aduocato: & ita specificē reperio tenere Ho-
 sti. in summa in ritu. in §. & cui. & Alex. in d. l. miles, &
 Præpo. in Rubr. de dona. inter uir. & ux. quod nota. & ad
 infringendum donationes factas concubinis per militem
 sacerdotem, uel aduocatum. limita tamen, nisi donatio sit
 remuneratoria ob merita, & merita probentur. quia tunc
 ualeat. Ita sing. dicit Pet. de Anc. in consi. 248. & Pan. in
 Rubr. de dona. Item limita secundo, nisi donatio esset iu-
 rata, quia tunc etiam ualeat. Ita sing. dicit Roma. in consi.
 43. incip. ad primum, in quarto dubio: quod tene menti.
 11 Undecimō facit ad hoc, quōd sicut t̄ filius familiās miles
 in dubio presumitur capere, & expēdere mutuum in cau-
 sis castrensibus, sic quōd cessat senatusconsultum Mace.
 ut est tex. sing. in l. si. in fi. C. ad Mace. ita etiam filius fami-
 liās scholaris accipiendo pecuniam mutuam presumitur
 in dubio eam cepisse & expendisse in causas scholasticas
 necessarias. Ita sing. dicit Bar. in d. sin. & est de mēte Bal.
 Ang.

Ang. & Pau. de Cast. ibidem: hoc tamen non est sine dubio, quia Cy. in d. l. f. tenet contrarium, & etiam Alb. de Ros. in l. Macedoniani, eo. tit. Duodecimò facit ad hoc, quòd sicut \dagger disciplina militaris potest exerceri diebus festis, \dagger diuus. ff. de fer. Ita etiam disciplina legalis, cum æquiparentur, d. l. aduocari cum similibus supra commemoratis, & sic licitum est studere & legere diebus, secundum glo. in d. l. diuus, & idem vult glo. in l. omnes iudices, in verb. & cunctatum, C. de ferijs. de quo art. iij. de plenissimè per Pan. in c. r. de fer. & per Aluar. in prælu. seu. An. autem in bello sint seruanda ferie, uide per glo. & DD. in c. r. de treuga & pace. Decimotertio facit ad hoc, quòd sicut miles armatæ militiæ ob delictu exactoratur, degradatur, seu honore & priuilegio militiæ priuatur, l. 2. §. ignominia. ff. de his qui no. in fa. Ita etiam clericus, seu miles cœlestis militiæ, d. c. degradatio; & notatur in d. §. ignominia. Decimoquarto facit ad hoc, quod sicut miles armatæ militiæ regulariter non potest esse procurator ad lites, l. militē, C. de procu. l. filius familias. §. ueterani. ff. eo. Ita nec miles cœlestis militiæ. §. Dep. autem, uersic. alium autem, cum ibi notatis in Auth. de sanctis, epif. & extra de post. per totum: & idem in doctore & aduocato, quia non debent suscipere uile officij quale est officium procurationis & notariatus, l. uiuēt fos, & l. si quis procurationē, & ibi hoc notant Andreas de Barulo, Ioan. de Plat. & Pirrus, C. de decur. libr. 10. Scias tamen, quod notarij qui sunt in aula principis uel papæ, gerunt officium cum dignitate: ut sing. notat Bal. in d. l. fori, & Io. de Pla. Pirrus & alij in d. l. uiuēt fos, & similiter procuratores regum, uel episcoporum, ut uult Bal. in l. Cassius. ff. de senato. quòd tene menti. Decimoquinto facit ad hoc, quod sicut salarium publicum, quòd præstatur militibus, sequetrari non potest, nisi debito confect. per publicum instrumentum, ut est tex. in l. inueniunt, uer. super. his uerò, & ibi Bar. not. C. de ero. mili. an. lib. 12. Ita etiam dicendum est in salario quòd præstatur de publico doctoribus legentibus, arguendo à milite armatæ militiæ ad militē cœlestis militiæ, & ita reperio uelle lal. in l.

l. si fideiusor, §. si ff. qui satisf. cog. ubi uide. Decimosexto facit ad hoc, quod sicut miles deputatus ad loci custodiā sortitur ibi domicilium, l. municeps, §. si. ff. ad munic. ita etiam clericus promotus ad beneficium sortitur ibi domicilium, c. cum nullus, in. si. prin. de temp. ord. lib. 6. & uult Bar. in l. r. ff. ad municip. Decimosextimo facit ad hoc, quod sicut miles armatæ militiæ falsum deponens coram iudice non suo, uel alijs aures eius offendens, potest non obstante priuilegio fori quòd habet, puniri ab eo: Ita etiam miles cœlestis militiæ: ut clericus: tex. est cum gl. in l. nullum, & ibi Cy. Bald. & Paul. de Castr. no. C. de testi. de quo tamen uide latius per Pet. de Anc. in rep. regulæ, ea quæ sunt à iudice, 2 r. q. de regul. iur. libro 6. Decimo octauò facit ad hoc, quòd sicut miles armatæ militiæ non potest habere duas, militias diuersi generis seu sibi repugnantes eodem tempore: ut est tex. in l. his qui dem, & ibi Bar. C. qui mil. non poss. libr. 12. Ita etiam clericus plura beneficia incompatibilia habere non potest: Ita no. dicit gl. in d. l. his quidē, de quo artic. uide ibi latius per Io. de Plat. per gl. & DD. in c. gratia, de rescr. lib. 6. Decimononò facit ad hoc, quod sicut miles armatæ militiæ potest stari de annona ciuili, seu stipendio sibi à principe concessa, uel concessio, ut est tex. in l. r. C. de an. ciui. lib. 1 r. Ita et clericus, qui est miles cœlestis militiæ de prebenda uel fructibus beneficij sui testari potest: ita dicit gl. in d. l. r. De quo artic. quotidiano uide latissimè per Pan. in rep. c. cum eses, in 3. q. prin. de test. Vigesimo facit ad hoc, quòd sicut ordo armatæ militiæ hoc habet, quod antiquior præfertur iuniori, & is gradus cæteros antecedit, quem stipendia meliora uel labor prolixior fecerit ante ire: ut est tex. in l. r. C. de agē. in reb. li. 12. & in l. nō, C. de of. magi. off. Ita et est in militia inermi seu spirituali, in ecclesijs, ubi cōsuetudo optandi habet locum: nam antiquiores canonici gradum si uoluerint possunt optare prebendas uacantes uel domos, quæ sunt meliores, non obstante mādato apostolico, ut est tex. sin. in c. si. de cōsue. lib. 6. & sic i. utraq; militia armata & non armata antiquior præfertur minori quàm nota. Vigesimo primo facit ad hoc, quod sicut in milite armatæ militiæ non est

licita manu iniectione per rectorem prouincie, sed suo iudici relinquitur, l. 2. cum sua glo. C. ubi quis de curi. uel coh. Item nec in militem celestis militie qualis est clericus, l. 1. & ibi Ang. & Bal. illo eo. tit. Parificantur. n. ista dicitur militie, quod ad uocatione ius, l. 2. cum sua gl. ff. de in ius uo. & istud erat non paruum priuilegiu olim, quia tunc epe Codici, clericus quod ad forum suberat prefecto pretorio tam in causis ciuilib. q. in criminalibus, l. cum clericis Loes, & l. iubemus, C. de epis. & cler. & l. 2. C. ut nemo pri. cum sim. & obseruatur adhuc hodie in Frisia. Deinde iure authenticorum in causa pecuniaria clerici conuenienti erant coram epo, nisi na causa uel alia ratione suaderet, contrarium: in crimine uero ciuili remanserunt clerici de foro iudicis secularis. Auth. clericus, C. de epis. & cler. & in corpore unde sumitur. De iure uero nouissimo clericus ¶ quod ad forum maximè est priuilegiatus, & neminem laicum iudicem recognoscit, nec quod ad personam, nec et quod ad bona in causa ciuili, uel criminali, fretus Aut statuius, C. de epis. & cler. In certis tamen casibus clericus adhuc hodie subest iudici seculari: quos uidere poteris per gl. 11 q. 1. in summa, & per gl. c. clericu nullus, eadem ca & q. & per gl. in c. principes 23 q. 5. & per glo. Pan. & alios in c. tua, de deci. & latissime per Pet. de Ancha. in d. rep. regula, Ea quae sunt: & per Aufr. in rep. Cler. 1. offi. ord. & per Car. in rep. c. perpendimus, de sen. excommu. & per Petrum de Ancha. Ioan. de Anania in c. 1. de aposta. & per Pan. in c. si clerici, de iudic. & per Cepolam in cons. suo 11. & per Alex. in consi. 8. 1. uol. & per Alb. de Ros. in d. const. statuius, & per Hierony. de Tortu. in consilio incip. in nomine patris, & c. Domine Deus meus, & c. & per Franc. de Aret. consil. 165. incipient. in Christi, & c. Sicut Ioannes dicit, & c. & aliquid per Dominicu in c. pro humani, circa fi. de homic. lib. 6. & per Inn. Pet. de Anch. Pan. & alios in c. postulasti, de for. cop. Hodie autè temporibus nostris, abusus clericorum exigentibus, priuilegium huiusmodi quoad clericos existetes sub districtu Cæs. maiest. in his prouincijs restrictum est quoad forum, per expressu diploma Leonis Papæ X. si delinquant,

quant & habitum clericalem per mensem ante deprehensionem non derulerint: ut tunc eo priuilegio non gaudeant: quod certè æquissimum est: Nec me mouet, quod aliquos audio susurrantes, dictum diploma uiribus non posse subsistere, attento quod priuilegium fore concessum clericis sit de iure diuino, ut dicit glo. reputata sing. in c. si imperator, in uerbo discuti 96. dist. cum qua communiter transeunt Docto. ergo Papa Leo illud tollere non potuit, quia ultra hoc, quod sic asserentes grauitè iniuriantur summo Pontifici, qui huiusmodi diploma ex certa scientia concessit, de eius potestate disputantes, quod non longè abest à sacrilegio, c. nemini 17. q. 4. & l. 2. C. de crimin. sacri. Potest dici, quod dicta Theorica super qua se fundant, redditur dubia. Primò per ea quae dicta sunt supra: quia tempore C. clerici erant sub prefecto pretorio. Secundò, quia de ea dubitando Bellamera in d. c. si. imp. desiderabat sibi pro ea dari solidum fundamentum. Tertio, quia contra dictam theoreticam expressè tener Laurentius antiquus Doctor in c. 2. de maior. & obe. motus per ea quae habentur & nõ. in c. continua lege 11. q. 1. quod & sentit Alb. de Rom. in l. bene à Zenone, C. de quad. præf. & Inno. in d. c. 1. si ultimam opinionem ibi postam dicamus esse suam, ut dicendū docet Host. in c. 1. de pœ. lib. & Io. An. in c. 2. sent. excom. eod. lib. in Mouelia. Et quarto contra dictam theoreticam uideatur tex. Matt. 20. Mar. 10. Luca 33. ad Roma. 13. ad Titu 3. & 1. Petr. 2. & in Epistola Iudæ, & eo modo tollitur illud Psal. 104. & 1. Paral. 16. nolite tangere Christos meos, per quod gl. in Ant. de non alic. post prin. in uerbo degeneri, dicit, quod genus clericorum debet esse audax, quia defenditur illa lege Dei, nolite tangere Christos meos: quia responderetur ut supra. Et specialiter ad hoc ultimū potest dici, quod obstat, si dicamus Christos reges, & minus si dicamus Christos omnes uictos: eum uedum clericis, uerum et omnes baptizati dicantur Christi, id est, ut et in baptismo, & christiani à Christo, c. unic. de sac. vnct. 15 & canones ¶ dicentes reges & principes subesse epis & sacerdotib. intelliguntur in spiritualib. & in cõcernentibus

aiam, ut in eis notatur, licet in aliquibus casibus superior sit ecclesiastica potestas, de quo exquisitissime per Petrum de Anch. in eleganti rep. sua c. canonum statuta, in r. oppo. de const. per Pan. & alios in c. nouit, de iud. per Inno. & Cano. in c. licet ex suscepro, de fo. compe. per Host. in summa qui si. sunt lege in §. qualiter, & à quo, & in extra uag. Bonif. VIII. unā sanctam, de maio. & obe. Præmissis tamen non insistendo, & dato, posito, seu concessio, q. di. Et theorica quæ est communis esset uera, scilicet, q. pri. 16 uilegim fori, † est de iure diuino, de quo amplè per Rotam decisione §. 4. in antiquis, & per Fely. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de const. & per Doct. alijs locis: nihilominus ad eam patet responsio ex singul. no. per Car. in d. rep. c. perpendimus, & ex not. per Fely. in d. c. 2. & in cap. si. de maio. & obe. ubi reperies, quòd licet Papa nò possit tollere dictum priuilegium fori in totū, & uniuersaliter quòd ad omnes clericos, potest tamē quòd ad aliquos, & potest etiam subijcere unum clericum alicui principi seculari, secundum Felin. ubi suprā: quem omninò uide, ad quod etiam faciunt notata per gloss. singularem communiter approbatam in c. à nobis, de decimis, & notata per gloss. singularem, & DD. in c. per principalem 9. q. 3. faciunt etiam ad præmissa not. per Can. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & notata per Legistas in l. fin. C. si contr. ius uel uti. pube. ubi reperies, quòd licet Papa, uel Imperator nò posset tollere ius naturale uel diuinum, potest tamen illud interpretari, limitare, & declarare: quod teneas mēte, pro defensione diplomatis Papæ: subijcio tamen me in hoc, & in alijs iudicio, & determinationi sanctæ matris 17 ecclesiæ. Id autem quod suprā dixi, priuilegia † tributa militib⁹ armatæ militiæ extendi ad milites cœlestis militiæ, & ad milites iustitiæ quando ad eos adaptari uel applicari possunt: debet limitari, ut procedat, ubi eadem subest ratio, nec contrarium reperitur dispositum in iure aliàs secus. Ergo licet militi armatæ militiæ non imputetur simplicitas uel præsumpta ignorantia iuris, ut in casu l. r. C. de iur. & fac. ign. & in testando sine iuris solennitate, Inst. de mili. testa. in princ. cum sim. militi tamen cœlestis

stis militiæ, uel iustitiæ non parceretur in hoc, ita limitat Pan. in d. c. r. de cler. xgro, & Docto. in d. l. r. C. de iur. & facti igno. & Alex. de Imo. post alios in d. l. miles, & in d. l. centurio, & Feli. in c. cum ex officij, post princip. de præscrip. & Dominic. in c. præterea, §. 5. dist. Et est ratio, quia in eis non præsumitur iuris ignorantia. Turpe enim est doctori uel aduocato, ignorare ius in quo uersatur, l. 2. §. Seruius autem Sulpitius, ff. de orig. iur. & idem in clerico, ut est glo. in l. repetita, in uerb. peritos, C. de episc. & cler. Hinc etiam est, quòd doctor minor 25. annis non auditur petens restitui in integrum propter læsionē. Professio enim & desiderium hoc casu inter se discrepant: Ita dicit glo. sing. in l. professio, C. de mun. patri. libro 10. quam ad hoc multum commendat Ang. in l. r. §. pueritiam, ff. de postu. de hoc articulo tamē uide latius per Pet. Cy. Bal. Pau. de Castr. Sali. & Doct. in l. r. C. qui, & aduer. quos, & per Mathes. not. 62. ubi plenè reperies. Qui autem censendi sint milites ad effectum ut gaudeat priuilegijs militibus concessis. uide per Cynum, & Salic. in d. l. r. C. de iuris, & facti igno. & per Bald. in l. in testamento, in 12. q. C. de mili. testa. & per Angel. de Aretio in §. planè, ante fin. inst. de milit. testa. & per Alexand. de Imo. & Soc. in d. l. centurio, & per Lud. Roma. in d. conf. 43. & per decisionem Capellæ Tolos. 141. ubi plenè de hoc reperies: quæ omnia commenda memoriz tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana: uide quod dixi suprā in loco à simili, & quod dicam infra loco proximo, & in loco à speciali, & in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali ad extēsiōē ipsius legis, in 2. casu principali

LOC. A MILITE AD ECCLESIAM uel piam causam.

- 1 Miles cō ecclesia, cō pia causa, in multis parificatur in iure, num. sequent.
- 3 Verba enunciatina principaliter propter aliud prolata quando probent.
- 4 Pactum suum successione quando ualeat in sim. ultime uoluntatis.

- 6 Miles potest pro parte testatus, & pro parte intestatus decedere
idem in pagano instrumente piam causam.
- 7 Testamentum ualidum de iure speciali eadem vim habet ad testandum primum, quantum ualidum de iure communi.
- 8 Solum quando cedat adstrato.
- 9 Prætoris locatio quando domino pariat actionem sine cessione.
- 10 Argumentatio à milite ad ecclesiam, uel piam causam quando procedat.

A Diuendendus hic est locus à milite ad ecclesiam, uel piam causam: à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile, fundatum in eo, quòd parificantur. ¶ à iure in multis. Parificantur. n. inter alia in hoc, q̄ tam in testamento militis, quam in testamento ad pias causas condito, sufficit communis probatio uoluntatis testantis, uidelicet per duos uel tres testes, ut est text. in leg. Lucius 1. in fine princ. iuncta gl. ibi in uerb. probationibus, ff. de testam. milit. iuncto cap. relatum 1. de testamen. Itē in hoc, q̄ Falcidia cessat tam in testamento militis, quam in testamento ad pias causas, ut est rex. in l. in testamento, C. ad legem Falcid. iuncta Authen. similiter, illo eodem ritu, & in pluribus alijs, ut infra patebit. Vnde uidetur bonum argumentum à milite ad ecclesiam, uel piā causam, quando eadem ratio militat in utroque, & quando contrarium non reperitur expressè decisiū in iure, & ubi priuilegium competens militi, congruit etiam pia ecclesia uel piæ causæ: argumen. l. illud, ff. ad legem Aquil. & cap. translato, de constitut. cum similibus. Et in confirmatione istius, hoc argumentum à milite ad ecclesiam, uel piam causam utitur gloss. ad notabilem effectum in l. si ut proponis, C. de rei uend. & glo. in c. inquirendum, de pecu. ho. cleri. & gl. in c. apostolicos, in uerb. costruuisse, in si. 12. q. 2. & Bal. in l. si. C. de pact. & Pan. in conf. spo. 94. 2. uol. inci. Christi, & c. in questione, & c. & DD. alijs sep̄ locis. Et quia multa sūt priuilegia militū magistraliter collecta per Bar. & Doct. in l. neq; n. §. deportati, ff. de testa. mili. & per Bal. in l. milites, C. eo. tri. idcirco ad multa induci potest hæc argumentatio. Et gratia exempli pro instructio-

ne

ne iuuenū, colligendo ex multis, istud primò facit ad hoc, q̄ sicut ¶ fauore militis ualeat testamentum, quod tabellio scripsit in imbreuitura, seu (ut uocant) scheda, seu proto collo, licet antea decedat testator, q̄ tabellio illud legat coram testibus, & in publicam formam redigat: dummodo tamen de uoluntate eius constet per duos, uel tres testes: ut est tex. sing. in d. l. Lucius, in pri. licet secus sit in pagano, ut est tex. clarus iuncta gloss. in l. fideicommissa, §. 1. in uerb. quoties, & ibi Bartol. Bald. & Doct. ff. de legat. 3. Ita etiam erit in pia causa eadem ratione: & ita sing. determinat Dy. in d. l. Lucius, & hoc dictum reputat pulchrum, & singulare Ludou. Roma. in aurea sua repet. d. Authen. similiter, in 13. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates. Secundo istud facit ad hoc, q̄ sicut fauore militis ualeat testamentum conscriptum per notas, seu cifras inuitatas, & incognitas: dum tamen de uoluntate testatoris constare possit saltem per duos testes, ut est tex. sing. in d. l. Lucius, quem ibi Dyn. Ang. & alij ad hoc notant. Ita etiam erit in pia causa eadem ratione: & multum commendat Ludo. Roma. in d. rep. Auth. similiter, in 17. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates. Tertio istud facit ad hoc, q̄ sicut fauore militis legata per eum in ultima uoluntate relicta debentur, licet eius nō sit adita hereditas, ut est tex. not. in d. l. neq; enim §. fin. & in l. Antonius, ff. de fidei libert. Ita etiā legata pia debentur hereditate nō adita. Ita dicit gl. si. in l. eam quā, in uerb. traditur, & ibi Bart. & Doct. C. de fideicom. & Bald. in Authen. si qua mulier, circa fin. C. de sacro. eccle. & idem Bald. in consilio 39. 5. uolum. Hoc etiam firmat Bal. Florianus de sancto Petro, & alij in l. 1. in si. ff. de leg. 1. & habetur plenissime per Rom. in d. rep. Aut. si militer, in 20. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, & per d. l. eā quā, & per eundem in l. 1. in utraq; leatura, C. de sacros. eccle. & per Sali. ibidē, in 13. q. & dicam infra loco proximo, ubi recurrit. Quarto istud facit ad hoc, q̄ sicut uerba ¶ enunciatiua principaliter pp̄ aliud prolata fauore militis disponunt, & probant: licet in pagano sit secus, ut de

utroque

344 LOCVS A MILITE AD ECCLE. &c.
 utroq; est tex. in l. ex his uerbis. C. de testa milit. Ita etia
 uerba enunciatiua propret aliud prolata fauore pie cau-
 sa disponunt & probant. Ita sing. dicit Bar. in rep. d. l. r.
 C. de sacros. eccle. in uers. secundo queritur, quem referet
 & sequitur, Pan. in c. fin. ubi est tex. sing. de success. ab
 intest. & ibi etiam alij Cano. hoc notant: ita etiam confu-
 lēdo decidit Pan. in conf. suo 11. i. uo. incip. in causa que
 uertitur inter hospitale, &c. Ita etiam tener Iason. in d. l.
 ex his uerbis, in quinta limitatione, & dicam infra loco
 proximo. Quinto istud facit ad hoc, quod sicut fauore
 † militis pactum futuræ successionis deferendæ digre-
 ditur ad speciem ultimæ uoluntatis, & ualeat in uim ulti-
 mæ uoluntatis licet non ualeat in uim pacti, ut est tex.
 singu. in l. licet. * C. de pact. Ita etiam erit in pia causa ea-
 dem ratione, ut tale pactum etiam à pagano factum inter-
 preteretur ut ualeat in uim ultime uoluntatis: & ita singu-
 lariter determinat Bal. in l. fi. C. de pact. & eum sequitur
 Alex. de Imo. in l. pactu quod dotali. C. de pact. & Phil.
 Fran. in c. 2. de pact. li. 6. idem etiam uult Alex. de Imol.
 in conf. suo 152. 6. uol. inci. in causa & lite: hoc ē ut tene-
 re Ias. licet uacillet i d. l. licet. Et quāuis cōtrariū istius te-
 neat Lud. Romā. in d. rep. Auth. similiter, in 7. speciali pie
 causæ circa contractus: mihi tamen plus placet prima opi-
 nio per rationes Alex. in d. l. pactum quod dotali, & in d.
 cōf. 152. quem omnino uide, quia articulus iste pulcher
 est & quotidianus. Sexto istud facit ad hoc, q; sicut † fa-
 uore militis nominatus, seu appellatus per eum hæres
 in actu inter uiuos, per talem appellationem censetur in-
 stitutus hæres, d. l. licet. Ita etiam erit in pia causa, si per
 aliquem in actu inter uiuos appelletur hæres: Ita sing. de-
 cidit Bar. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. per tex. in d. c.
 fin. de success. ab intest. pro quo etiam facit tex. in l. fin.
 C. fam. ercisc. ubi nominatio filij, ut hæredis, per patrem
 in actu inter uiuos facta sufficit, ut hæreditatem illi dedis-
 se uideatur & hoc dictum Bart. sequitur Alexā. in d. conf.
 152. & in d. l. licet, & idem uideatur ibidem tenere Ias. li-
 cet uacillet: & licet contrarium expressē teneat Lud. Ro-
 in d. rep. Auth. similiter, in 6. spāli pie causæ circa contr-
 ctus

ADD.
 * Licet, In
 ead. l. li-
 cet, est ul-
 tima uo-
 luntas q;
 neq; testa-
 mentum
 est, neq;
 codicil-
 lus, neq;
 donatio
 cū mortis
 neque cō-
 tractus.
 ut no. gl.
 in uerb.
 compendi-
 um i dic.
 l. licet.
 quā sing.
 dicit An-
 ge. in l. 1.
 §. genera-
 ff. de ac.
 poss.

LOCVS A MILI. AD ECCLE. 345
 ctus, & Ang. & Pau. de Cas. in d. l. tale pactum. §. fi. mihi
 tamen plus placet prima opinio, per rationes Ale. ind. l.
 licet, circa fin. quem omnino uide. Septimo istud facit ad
 hoc, q; † sicut miles pōt decedere pro parte testatus &
 pro parte intestatus l. si miles unum, & l. miles ita §. r. ff.
 de testa. mili. Ita etiam paganus instituendo piā causā
 fauore pie causæ pōt decedere pro parte testatus & pro
 parte intestatus: Ita sin. dicit Bar. in rep. d. l. r. in uer. quin-
 to, quæro, an ea, quæ supradicta, C. de sacros. eccle. & sequi-
 tur Pe. de Anch. in c. cum esses, in 5. q. de testa. & idem
 uult ibi Ioā. de Imo. Idem etiam uult Pan. in conf. 32. 2.
 uol. incip. circa duo. & Alex. de Imo. in conf. 105. 4. uo.
 circa fi. quod teneas mente, quicquid dicat Bal. in rep. d.
 l. r. Sal. ib. circa fi. & etiam Bal. in lectura eiusdem l. r.
 Octauo istud facit ad hoc, quod sicut testamentum mili-
 tis factum iure militari reuocat primum solenne iure cō-
 muni factum, l. militis codicillis, §. fin. ff. de test. milita. l.
 eius militis, §. militia missus, in fi. eo. tit. & l. 2. ff. de iniur-
 sto rupto irri. testa. Ita etiam testamentum solenniter cō-
 ditum, etiam si in eo sit instituta pia causa, reuocatur per
 secundum conditum coram duobus, uel tribus testibus,
 in quo pia causa est instituta: ita sing. decidit Pau. de
 Castr. in conf. 364. in antiquis, inc. in Christi, &c. & c. du-
 bium facit, & sequitur Ale. de Im. in conf. 146. 2. uo. inc.
 redemptoris, & c. uiso themate, & c. circa fi. & Barb. in
 conf. 43. 3. uol. inc. illud in medium, &c. Ratio est, quia
 in primo testamento ad eius ualiditatem non requireban-
 tur nisi duo uel tres testes, d. c. relatum 1. & quod su-
 perabundat non attenditur, lege testamentum, C. de te-
 stam. & quia eandem † ac tantam uim habet testamen-
 tum ualidum de iure speciali ad tollendum primum,
 quantum ualidum de iure cōmuni, iuribus præal. & fa-
 cit lex cū ex oratione, in prin. ff. de excusat. tutor. Vbi
 tantum operatur dignitas adepta per priuilegium, quan-
 tum dignitas adepta de iure cōmuni. Nonō istud
 facit ad hoc, quod sicut fauore militis emptum ex pecu-
 nia militis efficitur ipsius, d. l. si ut proponis, licet aliud
 sit in priuato, lege si ex pecunia, C. de rei uen. cum con-
 cord.

cord. de quibus ibi in gl. Ita etiā emptū ex pecunia ecclesie, vel piæ causæ efficitur ecclesie, vel piæ causæ eadem rōne, & ita concludit gl. in d. l. si ut proponis, & glo. in l. si tutor, in verb. utitur actio, ff. quando ex facto tutoris & glo. in l. si patruus. C. com. vtriusq; iudi. & gl. in d. c. inquirendum, & glo. in præal. cap. apostolicos, quæ plus dicit, videlicet quod si clericus ꝑ ex pecunia ecclesie edificet in suo solo, ædificium non cedit solo, prout regulariter contingit, §. cum suo solo, Inst. de rerum diuisione, cum simi. sed fauore ecclesie solum cedit ædificio. & ad hoc illa gloss. allegatur pro singulari per Panor. in d. consilio 94. De hoc tamen articulo pulchro & quotidiano vide larius per Io. de Fantutij, Archid. & Domini. in d. c. apostolicos. qui videntur in hoc tenere contrarium, & respondent iuribus & motibus per d. gl. adductis, & per Host. Io. An. & Doct. in d. c. inquirendum, & per Ludo. Rom. in d. rep. Auth. similiter, in x. & xj. speciali piæ causæ circa contractus, & per Io. An. in addit. ad Spe. in tit. de emp. & ven. in §. tertio loco. in uers. quid si clericus & per eundem Io. An. in regula, qui prior, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & per Bal. in l. in tantum. in prin. ff. de rer. diui. & per Cy. Bart. Bal. & DD. in d. l. si ut proponis, in quibus locis reperies de hoc satis plenè, & tetigi supra loco proximo. Decimò ex ista æquiparatione militis & piæ causæ infertur singulariter & illud, quod licet ꝑ in priuatis personis ex locatione prædonis non acquiratur uero domino actio sine cessione, tñ fauore militis, & piæ causæ ex locatione facta per intrusum, vel prædonem, acquiratur actio uero domino seu prælato ecclesie contra conductorem sine cessione añ solutionem: Ita sing. determinant Bar. Fulgosius, Paul de Cast. & Ias. in l. si vrbana. ff. de cond. indeb. & idem sentit Bal. duobus verbis in d. Leam quam. in uers. extra queritur, in fine, quod nota.

10. Aduerte tamen, quia hoc argumentum à milite ad ꝑ ecclesiam, uel piam causam non procedit, quando priuilegium competens militi nouo congruit ecclesie, uel piæ causæ, uel quando non est eadem ratio in utroque, uel quando contrarium reperitur aliquo iure expressè decisum,

sum, quia in incertis, non in certis locus est coniecturis, l. continuus, §. cum ita, ff. de uerb. ob. & expressum facit filere tacitum, l. si. C. de pact. con. cum si. Et hinc est, quod licet voluntas militis captatoria non valeat, l. captatoria, C. de test. mili. & similiter voluntas pagani captatoria, l. illa institutio. ff. de hære. inst. cum sim. tamen voluntas captatoria ad pias causas, ualida est, ut est rex. singu. secū dum nouū intellectum in c. cum tibi, & ibi notatur per Can. de testa. & in l. fideicommissaria libertas ita dari. ff. de fideicom. liber. & ita not. uult Bart. in d. repet. l. j. in. 3. quæst. 5. q. principalis. De quo articulo pulchro, subtili & quotidiano, uidere poteris plenissimè per Io. de Imol. & Can. in d. c. cum tibi. & uide quod dicam infra loco proximo. Hinc etiam credo, malè dicere Rom. in d. repet. Authen. similiter. in 1. r. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, dum arguendo à milite ad piam causam dicit qd sicut in testamēto militis testātis in tentorio, non dico in consuetu belli, testes debent esse rogati, ut est rex. in l. diuus, ff. de testa. mili. & in §. plane, Inst. eo. tit. Ita etiam in testamento ad pias causas condito, testes debent esse rogati, secundum eum: sed errat, quia contra eum est text. in d. cap. relatum 1. si subtiliter ponderetur in parte sua dispositiua: uult enim ultimam uoluntatem ad piæ causas decidi secundum canones & legem Euangelicam, secundum quam non requiritur, quod testes sint rogati: nec illud esse fauorabile ecclesie uel piæ causæ, sed dispendiosum & onerosum, quod tollere uoluit Canon. in d. c. relatum, ut ibi uidere poteris per Io. de Imo. & alios, & ita communiter tenetur per Legistas in d. l. 1. C. de sacros. eccle. & per Cano. in d. c. relatum. Et hæc pro iuuenibus sufficiant. Quæ omnia commenda memorie tanquā singularia, utilia, & quotidiana. & uide quod dixi supra loco proximo, & in loco à simili, & quod dicam infra in loco speciali, & in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis, in secundo casu principali.

LOCVS A LIBERTATE AD PIAM
causam.

- 1 Libertas & pia causa equiparantur.
- 2 Mulier fideiubens pro seruo favore libertatis, vel pro pia causa non iuuatur Velleiano.
- 3 Mandatum re integra non finitur morte mandantis favore libertatis aut pie cause.
- 4 Probationi vel sententie que est pro libertate, vel pia causa statuitur.
- 5 Legatum libertatis debetur, etiam si reperitur cancellatum, idem in legato relicto ad pias causas.
- 6 Condicio favore libertatis, vel pie cause non rejicitur, quia alius rejiceretur.
- 7 Intellectus l. si ita fuerit libertas relicta. ff. de manum. s. testa.
- 9 Legatum libertatis debetur hereditate non adita, idem in legato pio.
- 10 Legatum favore libertatis, & legatum pium per redemptionem subsecutam censetur rescissum.
- 11 Legatum libertatis sub condicione negativa non exigit cautionem mutuantem, nec in dubio extinguitur.
- 13 Verba adulatoria ad honoratum directa favore libertatis in ducunt dispositionem.
- 14 Condicio negativa trahitur retro in legato libertatis, vel pie cause favore.
- 16 Tempora interpellata coniunguntur libertatis favore.
- 17 Condicio iuristurandi ad scripta legato libertatis non rejicitur. Limitatio ad l. que sub condicione. ff. de cond. insti.
- 18 Condicione mixta ad scripta libertatis deficiente per casum fortuitum, & non facto eius cui relicta est libertas, legatum libertatis debetur. idem in legato pio.
- 19 Fideicommissum libertatis, vel ad piam causam non est nullum, licet legatum sit nullum.
- 22 Scientia ab aque contradictione favore libertatis & pie cause habetur pro consensu, & operatur remissionem pignoris.
- 23 Sententia lata pro mortuo valet favore libertatis & pie cause.
- 24 Legatum rei aliene relictum pie cause valet quoad estimatum intellectus c. filius, de testam.

Te-

- 25 Testamentum imperfectum ratione voluntatis valet favore libertatis, & quid quoad pias causas. 31.32.
- 26 Legatum libertatis eius favore potest committi in liberam voluntatem tertij.
- 28 Verba enunciativa propter aliud prolata favore libertatis, & pie cause disponunt.
- 29 Pretium seruorum quos testator emi iussit, & manumitti habetur loco eris alieni.
- 30 Res fieri sacra vel religiosa per pactum potest impediri.
- 33 Morare ipsa abque aliqua interpellatione contrahitur favore libertatis & pie cause.
- 35 Fauere ita debemus ecclesijs, viduis, & alijs miserabilibus personis, ne alijs iniuriam faciamus.
- 26 Argumentatio a libertate ad piam causam quando procedat.
- 37 Legatum quando dicatur pium, remissive.

EST & locus a libertate ad piam causam, a quo sumptum argumentum est probabile, frequentissimum & utilissimum. Vbiunque enim lex aliquid statuit vel disponit in fauorem libertatis, illa lex etiam locum habet in pia causa quando ad eam applicabilis est, & quando eadem ratio militat in utroque, nec contrarium reperitur a iure dispositum: quia libertas & pia causa equiparantur, ut vult Bald. in l. 2. circa princ. C. de fideicom. lib. & idem Bal. in l. si iure. C. de ma. tes. & Bar. in l. si vnus. C. de testa. & idem. & Barto. in l. Titio usufructus. §. si. ff. de cond. & dem. & idem Bar. & Io. de Imo. in l. proxime, in fin. ff. de his que in testa. delen. & Alex. de Imo. in l. centurio ff. de vulg. & ponit pro regula Mathe. in no. 114. pro quo etiam facit, quia dare libertatem seruo est actus pietatis, l. i. circa fin. & ibi Bald. no. C. de com. ser. manu. & l. veterum. C. ad velleia. quod induci potest ad multa pulchra, & singularia dicta, quotidie in foro occurrentia, ex quibus pro instructione iuuenum referam primo 10. & 8. posita per Ro. in rep. Auth. similiter. C. ad leg. Fal. Et deinde subnectam de cetero & septem alia pulchra, sing. & non minus utilia pro nunc occurrentia, ex hac argumentatione resultantia. Et in primis istud facit ad hoc, quod sicut favore libertatis mulier fideiubens

pra

pro seruo, ut consequatur libertatem, non iuuatur beneficio Velleiani, ut est tex. not. in d. l. ueterum: Ita et mulier non iuuabitur beneficio Velleiani, quia fideiuber pro pia causa, eadem ratione: & ita sing. dicit Lud. Ro. in d. re. pe. Auth. similiter, in tertio speciali pie cause circa contractus: quod an uerum sit, pender ab illo, an ratio d. l. ueterum, militet in pia causa: quod si sic, debet. & in pia causa locum habere dispositio d. l. ueterum, secundum Salice. ibidem. Secundò istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis mandatum re integra non finitur morte mandantis: ut est tex. no. iuncta gl. in l. si pater filio, in prin. ff. de manu. uindicta. Ita etiam mandatum non finitur re integra morte mandantis fauore pie cause, eadem ratione: & ita sing. Lud. Rom. in d. rep. Auth. similiter, in 17. speciali pie cause circa contractus. & Bal. in l. mandatum, C. mand. per l. si ego. §. 1. hoc decidens in dote. ff. de iure do. quam ad hoc reputa sing. & idem uult Bal. in Auth. si qua mulier, circa si. C. de sacros. ecclesia & Hippo. de Marf. sing. 44. & Fran. de Crema. in singu. 143. & dictam l. si ego. §. 1. etiam ad hoc not. Benedict. de Plumb. in d. l. si pater filio. & eius meminit gloss. ibidem, quod tene menti. Tertio istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis pluribus probationibus uel sententijs hinc inde repugnantibus & contrarijs, illi probationi uel sententiae statur, que est pro libertate, ut est textus notabilis unicus & singular. in lege lege Iulia, & Papia, ff. de manumissio. Ita etiam erit fauore pie cause, eadem ratione. Et ita singulariter uult Rom. in d. repet. Authen. similiter, in primo speciali pie cause circa iudicia: & Corset. in singul. 231. Nec mirum, quia Papiniano teste, summa est ratio que pro religione facit, l. sunt persone. ff. de relig. & sum. fu. Quarto istud facit ad hoc, quod sicut legatum libertatis debetur, licet reperiatu cancellatum: quia iuris presumptione censetur cancellatum inconsulte citra intentionem testatoris, nisi contrarium probetur: ut est text. sing. in d. l. proxime, in si. Ita etiam erit in legato relicto ad pias causas, eadem ratione: & ita decidunt Bart. & Io. de Imo. in d. l. proxime & idem Barto. in d. l. si unus, ubi dicit se se confu-

consultasse. & ibi Ias & nouif. Ro. in d. rep. Auth. similiter in primo speciali pie cause circa ultimas uoluntates. & Corsetus in sing. 98. Quintò istud facit ad hoc, quod sicut non rejicitur conditio fauore libertatis: que alias rejiceretur: ut est tex. in d. l. Titio ususfructus. §. final. Ita etiam non rejicitur conditio, alias rejicienda, fauore pie cause, eadem ratione. & per istud dicunt Guil. & Alb. in d. l. Titio ususfructus. §. fin. quod si legato uirgini relicto apponitur conditio, quod non nubat, uel quod nubat de consensu tertij, & si secus fecerit, quod bona eidem legata applicentur alicui pio loco: hoc casu non rejicitur conditio, ex quo causa in quam facta est translatio est priuilegiata, & hoc dictum refert & sequitur Ludouic. Roma. in dicta rep. Auth. similiter, in 2. speciali pie cause circa ultimas uoluntates: quod est notabile pro limitatione Aut. cui relictum, & totius tituli, C. de indicta uiduita. & hoc notat Iason in d. Authent. cui relictum, & in l. r. eius dem titu. Sextò istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis libertas relicta per uerba notantia temporis lapsum, puta anno duodecimo, peti potest in initio anni duodecimi: ut est tex. notabilis l. si ita fuerit libertas. ff. de manu. testa. Ita etiam legatum tali modo relictum ad pias causas, peti poterit in ipso anni uel temporis initio eadem ratione, & ita singulariter uult Roman. in dicta repetitione Auth. similiter, in quinto speciali pie cause circa ultimas uoluntates: & idem repetit ipse in 31. speciali. De intellectu tamen d. l. si ita fuerit libertas, uide plene ibidem per Benedictum de Plumbino, & per Ioan. de Imo. & Alexam. in l. qui hoc anno. ff. de uerb. oblig. & per Bart. Io. de Imo. & Alex. in l. si cui legetur. ff. de lega. 1. & per Sal. in l. 1. C. quando dies lega. cedit. & per Ang. in l. ex his, eo. tit. Septimo istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis libertas relicta seruo, cum Titius ad certam etatem peruenerit, peti potest die ueniente, licet Titius ad etatem per testatorem determinatam morte preuentus non peruenerit: ut est text. notab. in l. si ita scriptum fuerit, ff. de manumif. testa. & in l. si seruus liber sit. ff. de statu lib. Ita etiam legatum tali modo relictum

Etum ad pias causas peti poterit die veniente, licet ille Titius morte praeventus ad aetatem determinatam per testatorem non peruenerit eadem ratione. & ita sing. vult Lud. Rom. in d. rep. Auth. similiter, in sexto speciali piae causae circa ultimas voluntates. Octauo istud facit ad hoc, quod sicut ¶ fauore libertatis legatum libertatis, debetur hereditate non adita: ut est rex. pulcher in l. neq. §. si. & in l. tractabatur. ff. de testa. mili. & in l. Antoninus. ff. de fideicom. liber. Ita etiam debetur legatum pium hereditate non adita eadem ratione. Et ita tenet gl. sing. in l. eam quam, & ibi Bart. & Doct. C. de fideicom. & Bald. in d. Auth. si qua mulier, circa finem, & idem Bal. & Florianus de sancto Petro in l. i. ff. de lega. i. & Io. And. in add. ad Spec. in tit. de instru. editio. §. nunc uero ali qua, in uers. si. sed pone quod ex eo testamento non est adita hereditas, & Pet. de Ancha, in consil. 144. & Panorm. in consil. 32. secundi uoluminis, & Bald. in consil. 39. quinti uoluminis, & Ludouic. Roman. in consilio 42 §. & Matthæus Matheslanus in notabili 162. de quo articulo tamen pulchro, disputabili & quotidiano, uide latissimè per Ludouic. Roman. in d. rep. Authentic. similiter, in 20. speciali piae causae circa ultimas uoluntates: ubi cum distinctione quadam idem tenet, & per Iasonem in dicta l. eam quam, & per eundem in l. i. prima lectura, in uers. extra gloss. C. de sacrosanct. eccles. & per eundem in 2. lectura dicta l. prima & per Salice. in repetitione eiusdem leg. i. in 13. quaestione, & per Benedictum de Plumbino in dicit. l. Antoninus, ubi plenè reperies: ad quos breuitatis gratia remisisse sufficiat, in quibus locis eam reperies, quod sicut fauore libertatum conferuandarum, nemine adueniente hereditatem, serui possunt petere sibi addici bona, iuxta constitutionem diui Marci, de qua in l. si. C. de manumiss. testam. & In l. it. de eo cui libertatis cau. bo. addicuntur, per totum: Ita & legatarij ad pias causas possunt petere sibi addici bona, eadem ratione, & ante eum hoc uoluit Bar. in dicta l. eam quam, quod est nota. Nonò istud facit ad hoc, quod ¶ sicut fauore libertatis si reilegatæ & uoluntariè postea alienatæ sequatur redemptio, ¶ sultat

sultat eiusdem legati resuscitatio: ut est tex. no. in l. uers. ff. de manumiss. testa. quem tex. ad hoc notant Bal. Ang. & Salicet. in l. qui post. C. de legat. Ita etiam legatum pium per redemptionem subsecutam, censetur resuscitatum eadem ratione, & ita sing. vult Roma. in d. rep. Auth. similiter, in 23. speciali piae causae circa ultimas uoluntates. Sic etiam fauore piae causae, si testator iubeat constructui hospitale in domibus suis, & illud instituat, postea autem domos illas alienet & alias emat, ualet & tenet institutio, & construendum erit hospitale in domibus nouiter emptis. Ita sing. decidit Barto. in consil. suo 26. incip. in Christi nomine amen. testator in testamento dispo. sult, & idem uoluit Bart. Bal. Ang. & DD. in l. placet. ff. de libe. & post. quod tene menti. Decimò istud facit ad hoc, quod sicut ¶ fauore libertatis relictæ sub conditione negatiua non requiritur pro implemento conditionis cautio Mutiana, nec extinguitur in dubio legatum libertatis sub conditione negatiua, puta si non ascenderit capitolium, relictum licet legatarius ex interuallo contraheretur: cum sufficiat quod cum primò potuit contrahere non contraherit, ut tex. sing. in l. libertas, §. hæc autem, ff. de manu. testa. quem tex. ad hoc sing. no. gl. in leg. Titio fundus, ff. de cond. & dem. Ita etiam erit in legato pio eadem ratione, & ita sing. vult Roma. in d. rep. Auth. similiter, in 24. speciali piae causae circa ultimas uoluntates: quod est not. dignum, quia quilibet prima facie diceret contrarium. Undecimò istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis legatum ¶ relictum sub conditione, & per mortem ciuilem legatarij iam extinctum reuiuiscit, si pendente conditione legatarius restituitur ut est casus sing. in l. Aristo. ff. de manu. test. Ita etiam erit in legato pio, eadem ratione, & ita vult Ludou. Roman. in d. rep. Auth. similiter, in 25. speciali piae causae circa ultimas uoluntates. Duodecimò istud facit ad hoc, quod sicut fauore ¶ libertatis uerba adulatoria ad honoratum directa inducunt dispositionem: ut est casus sing. in l. Paulus, §. i. ff. de fideicom. libert. Ita etiam erit in legato pio eadem ratione. & ita vult Ludou. Roma. in dicitio rep. Auth.

Auth. similiter, in 26. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates. Decimotertio istud facit ad hoc, quod sicut fano
 14 re libertatis conditio negatiua † existens trahitur retro in legatis: ut est tex. not. in l. Neratius, ff. de manu. testa. Ita etiam erit in legato pio: eadem ratione, & ita uult Roman. in d. repe. Auth. similiter, in 28. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates. Decimoquarto istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis pluribus conditionibus distinctum in diuersis testamenti partibus legato libertatis adscriptis, sufficiat leuiorem pro complemento libertatis impleri: ut est tex. in l. sub diuersis, in priuc. ff. de cond. & demon. & in l. in libertatibus, & in l. quod vulgò, ff. de ma. testa. Ita etiam erit in legato pio, eadem ratione, & ita uult Lud. Roma. in d. rep. Auth. similiter, in 29. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates: cui adde, quod dixi supra in loco à legatis ad fideicommissa. Decimoquinto istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis libertas † relicta à substituto uulgari debetur etiam heredi instituto ad eunte hereditatem, quia iuris præsumptione, & libertatis fauore ab utroque gradu legatum relictum uidetur: ut est casus sing. in l. 2. ff. de manumif. testam. Ita etiam erit in legato pio: eadem ratione, & ita uult Roman. in dicta rep. Auth. similiter, in 30. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates, ubi dicit hoc esse mirabile, & quod quilibet diceret contrarium qui ignoraret illam legem: & verum dicit. Decimosexto istud facit ad
 16 hoc, quod sicut fauore libertatis tempora † interpellata coniunguntur, etiam contra expressam uoluntatem testatoris: ut est tex. not. in fideicommissaria liberta. l. §. si, ff. de fidei. lib. & l. feruus qui test. circa si, ff. de stat. lib. Ita etiam erit in legato pio eadem ratione, & ita nota uult Roma. in d. rep. Aut. similiter, in 32. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates: ubi per hoc dicit, quod si piæ causæ relinquuntur prædia sub conditione, si continuis annis certum quid fiat, si ex pluribus temporibus separatim adinuicem coniunctis, resultat perfectum tempus à testatore præfixum, licet illud non sit continuum, pia causa consequetur nihilominus legatum, quod est

est nota dignum. Decimosextimo istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis † non rejicitur conditio iurifuræ di adscripta legato libertatis, licet remittatur id quod fuit in ea conditione positum: ut est tex. in l. si quis ita, §. qui ita, ff. de statu lib. & in l. si quis libertatem, & ibi pulchrè Benedic. de Plum. ff. de manu. testam. Ita etiam erit in legato pio, eadè ratione, & ita uult Rom. in rep. Auth. similiter, in 36. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates: quod nota, quia ex hoc habes magnam limitationem ad l. quæ sub conditione, ff. de cond. institut. & hæc quidem ponuntur, & pro ueris adstruuntur per Roman. in d. reper. Auth. similiter, per hunc locum à libertate ad piam causam. Sed ultra prædicta iste arguendi modus facit decimo octauo ad hoc, quod sicut fauore libertatis conditione † mixta adscripta libertati deficiente per casum fortuitum, & non factio eius cui relicta est libertas, legatum libertatis debetur: ut est tex. in l. libertate, iuncta glo. ff. de manum. testa. & in l. si peculium, §. is cui feruus, ff. de stat. liber. & in l. cum ita datur, ff. de cond. & demon. & rex. in l. cum quidam, C. de cond. inser. & ibi gl. Bar. Bal. Ang. Pau. de Castr. Salic. & DD. & uolunt. Pau. de Cast. & Io. de Imo. in l. in testamento 2. ff. de cond. & demonst. nisi de mente testantis expressè constet, quod nolit competere libertatem nisi conditio ne uerè impleta, l. fin. in fine, iuncta glo. ff. de manu. testa. & uult Bened. de Plum. in d. l. libertate, & Ange. in d. l. cum quidam, qui plus dicit, uidelicet idem debere censeri, quando uerisimile est testatorem noluisse competere libertatem, nisi conditione uerè impleta: & alleg. d. l. libertate, in si, quæ hoc benè probat iuncta glo. quam etià sequitur ibi Benedictus per Plum. Ita etiam erit in legato pio, ut conditione mixta adiecta legato deficiente per casum fortuitum, debeatur nihilominus legatum, eadè ratione: & ita sing. reperio uelle Roma. singulari 284. incipiente, Tu habes, quod quando conditio mixta, &c. quæ tene mente, quia non memini me in specie legisse alibi. Et per hoc sing. limitatur, l. legatum, C. de cond. inser. & in d. l. in testam. & l. i. C. de institut. & substitut. in quibus locis reper-

ries per glo. & Doct. de materia conditionis mixtæ ad fa-
ritatem, ubi uide. Decimononò istud facit ad hoc, qd si
cut olim iure Digestorum, testamento existente inualido
ex causa præteritionis, non debebantur libertates, l. filio
præterito. ff. de inu. rup. testa. Ita nec debebantur legata
ad pias causas. Ita reperio uelle Ioan. de Imol. in d. l. filio
præterito, in primo not. Hodie autem hoc casu debentur
legata, etiam non pia: ut est tex. in Auth. ex causa, C. de
lib. præte. De quo uide plenissimè per Ioan. de Imo. in
dict. l. filio præterito: ad quem breuitatis gratia te remit-
to. Vigesimo istud facit ad hoc, quòd sicut fauore liberta-
tis † fideicommissum libertatis non est nullum, sed debe-
tur ab hærede, licet legatum serui sit nullum & pro non
scripto, ut est tex. in l. cum uerò. §. si pro non scripto, ff.
de fideicom. liber. Ita etiam fideicommissum relictum ad
piam causam non erit nullum: licet legatum sit nullum.
Ita sin. dicit Pau. de Cas. in l. 1. §. in primo, circa prin. C.
de cad. tol. & Barr. in l. alio, ff. de ali. leg. Ex quo sequitur,
quòd si lego mille Titio, qui non est in rerum natura, &
mando ut distribuatur illa inter pauperes, ualeat fideicom-
missum, licet non ualeat legatum: & tenebuntur hoc face-
re illi, apud quos remanet legatum: quod memori teneas
mente, & uide quod dicam in loco prox. Vigesimo pri-
mò istud facit ad hoc, quòd † quæadmodum legatum li-
bertatis relictum in testamento condito inter liberos scri-
pto manu patris sine testibus, non debetur, licet testamē-
tum ualeat quòd ad liberos: ut est tex. iuncta gl. in uerb. in
ter filios, in Aut. de testa. imperf. in pri. Ita nec legatum
ad pias causas ualebit, arguendo à libertate ad piam cau-
sam, & ita sing. decidit Alex. de Imo. i. cons. suo 76. 3. uol.
inci. redemptoris, & c. pòderatis his de quibus in thēma-
te, & c. & hoc dictum refert & sequitur Ias. in Authent.
quod sine, C. de testa. Nec obstat tex. in d. Auth. quod
sine, in fi. qui præmissis uidetur refragari: quia debet in-
telligi & suppleri per tex. in corpore unde sumitur, qui
clare hoc decidit: quod imis reponas sensib. quia est quo-
tidianum, & habui de facto & faciliter errares si non per-
penderes. Vigesimo secundo istud facit ad hoc, qd sicut

fidei-

† fideicommissum libertatis relictum ab vno ex hæredi-
bus inuicem substitutis, illo abstinente ab hæreditate de-
betur à cohærede substituto, nec contradictio fideicom-
missarij potest eam impedire, ex quo non est tex. singula-
rissimus in l. Lucius 1. ff. de fidei. liber. Ita etiam erit in
legato pio eadem ratione: quod memori teneas mente,
quia cum casus occurrisset de facto, ita consului per d. l.
Lucius, & per l. 2. ff. de manu. testa. supra allegatam, &
per l. 4. §. Lucius, cum ibi no. per Bar. ff. de alim. leg. licet
neminem repererim specificè hoc attingentem. Vigessi-
mo tertio istud facit ad hoc, qd sicut fauore libertatis †
scientia absq; contradictione habetur pro consensu, &
operatur remissionem pignoris: ut est tex. in l. 1. C. de re-
miss. pig. Ita etiam fauore piæ causæ scientia, & patientia
haberi debet pro consensu, & operari remissionem pi-
gnoris. & ergo si debitor rem mihi pignoratam me præ-
sente & non contradicente donaret pio loco, vel eccle-
siæ, ualere donatio, & censeretur remissum pignus hoc
casu fauore libertatis. Ita sing. dicit Bal. in d. l. 1. C. de re-
miss. pi. & sequuntur Roma. & Alex. de Im. in l. quæ dotis
ff. sol. matr. & probatur in Aut. si seruus sciēte, C. de epis.
& cle. quod est no. dignum: & idem comperimus in fisco
cius fauore: ut est tex. no. in l. si hypotheca, iuncta sua gl.
C. de remiss. pign. quod tene menti, quia est quotidianū.
Vigesimo quarto istud facit ad hoc, qd sicut fauore liber-
tatis † ualeat sententia lata pro mortuo: ut est tex. in l. cū
quasi, in prin. ff. de fidei. liber. Ita et erit, ubi agitur de fa-
uore ecclesiæ uel piæ causæ, eadem ratione. & ita sing. di-
cit Bald. in d. l. un. §. in primo, circa fi. ubi dicit, Romæ in
consistorio Papæ decissam esse talem quæst. A, litigauit
aduersus B, super quodā beneficio, tandem auditor pro-
nunciavit pro dicto A, credens eū uiuere, cum esset mor-
tuus: post, quidam C, obtinuit se subrogari in locum di-
cti A, & petiuit sententiam latam pro dicto A, man-
dari executioni contra dictum B, qui B. obiecit, dictam
sententiam esse nullam, ex quo lata fuit pro dicto A, mor-
tuo. Icius qui prouincia, & ibi Pau. de Ca. eam ad hoc
notat, ff. si cer. pe. sicu t si lata fuisset cōtra mortuū, l. pen.

ff. quæ sent. sine ap. resc. sed hoc non obstante dicit Bal.
fuisse decusum, dictam sententiam ualere, & executioni
mandandam esse contra dictum B, fauore ecclesiæ, sicut
in d. l. cum quasi, in prin. dispositum est fauore libertatis,
arguendo à libertate ad ecclesiã, uel piam causam, quod
est ualidum secundum eum: & hoc dictum tanquam pul-
chrum, & singulare refert, & sequitur Alex. de Imol. in
d. l. eius qui. quod teneas mente, quia est quotidianum.
Vigesimoquinto istud facit ad hoc, quod sicut legatũ liberta-
24 tis ualidum est, & debitum per heredem, licet testator
errauerit credens seruos illos, quibus per fideicommis-
sum libertatem dedit, esse suos: ut est tex. in d. l. Paul. in
prin. & in l. quidam ita, §. si quis filium, ff. ad Trebel. Ita
etiam ualet legatum rei alienæ relictum piæ causæ quo
ad æstimationem, eadem ratione, & ita sing. uolunt Sali.
Alex. Ias. & DD. in l. cum alienam, C. de lega. & Ang. in
§. non solũ, int. de lega. & gl. in c. filius, de testa. & Ro. in
consi. 235. incip. quod ad primum quo queritur in 4. du-
bio, & Doct. sæpè alijs locis. In contrarium tamen uide-
tur esse tex. ad litteram in d. c. filius, de cuius c. intellectu
uide ibi latissimè per Cano. maximè per Car. Io. de Imo.
Pan. Barba. & Mod. qui varios illic tradunt intellectus,
& latè per Panor. in repet. c. cum esses, de testa. in r. q.
& amplè per Rom. in rep. Authen. similiter, in x. speciali
piæ causæ circa ultimas uoluntates. ubi post longam di-
sputationem sentire uidetur, legatum rei alienæ relictũ
piæ causæ ualere de iure ciuili, & inter subditos imperij:
secus autem de iure canonico, & inter subditos Papæ
uel ecclesiæ: sed cõis opinio habet, ut dixi, quod legatum rei
alienæ ad pias causas ualet utroque iure quod ad æstima-
tionem & add. c. filius, patet responsio ex no. per DD. in
locis supr. commemoratis, quod tene menti. Vigesimo sexto
25 istud facit ad hoc, quod sicut fauore libertatis testam. im-
perfectum rone voluntatis est ualidum, ut est tex. not. in
l. testamentum, ff. de fid. lib. Ita et testam. imperfectum
rone voluntatis ad pias causas erit ualidũ quod ad disposi-
ta: ita no. dicunt Bar. & Bened. de Plum. in d. l. in testam.
ubi Bart. se sic consuluisse. Contrariũ tñ in hoc pulchro

&

& quotidiano art. tenet Ro. in d. repe. Auth. similiter in
18. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntate, ubi ple-
nè de hoc reperies, & per Bar. & DD. in l. si qui. & in l.
ex ea scriptura, ff. de test. & per Pan. & Cano. in c. 1. de
succes. ab intest. Vigesimo septimo istud facit ad hoc quod si
26 cur. legatum libertatis. eius fauore potest committi in
liberam uoluntatem tertii, ut est tex. in l. fideic. liberas
ita dari, in vers. sed & si ita, ff. de fideic. lib. quem tex. ad
hoc notat glo. in l. captatoria, ff. de leg. 1. & in l. captato-
rias, C. de test. mi. & alibi. Ita etiam legatum ad pias cau-
sas eius fauore potest committi in uoluntate tertii: & sic
licet captatoria uoluntas regulariter non ualeat, l. illa in
stitutio, ff. de hære. instit. cum sim. de quib. ibi in gl. in le-
gatis tamen ad pias cãs ualet, c. cum tibi, ubi est tex. sing.
secundum unum intellectum, de testam. & istud expressè
uolunt Bar. Bal. & Doct. in l. 1. ff. de lega. 2. & idem Bar.
& Bal. & Pau. de Cast. in d. l. captatoria, & Bart. in d. l. si
deicommissaria libertas, & DD. alijs sæpè locis, de quo Ar.
pulchro & quotidiano uide latissimè per Pet. de Anch.
Io. de Imo. Barba. Nouiff. in d. l. cum tibi, & per Barto.
Ang. Sali. Bal. Ale. Ias. & DD. in d. l. captatorias, & per
Io. de Imo. in d. l. captatoria, & per Mod. in d. l. r. C. de sa-
crof. eccle. Vigesimo octauo istud facit ad hoc, quod sicut
27 fauore libertatis hæres creditor inuitus cogitur recipere
se à seruo particularem solutionem, ut est tex. in l. cum
hæres, §. item si 10. ff. de statu lib. Ita etiam dicendum
erit in creditore piæ causæ, ut teneatur recipere parti-
cularem solutionem, eadem ratione, & ita reperio sing.
uelle Lud. Rom. & Alexan. de Imo. in l. quidam existi-
mauerunt, ff. si cer. pet. Vigesimo nono ex ista æquipa-
ratione libertatis & piæ causæ inferri potest unum aliud
28 singulare, uidelicet, quod sicut fuerba enunciatiua pro-
pter aliud prolata fauore libertatis disponunt, l. un. §.
similique modo, C. de latina liber. tol. & si. §. Instituit. de
adop. Ita et fauore piæ causæ disponunt: eadem ratione.
& ita reperio uelle Ias. in l. ex his uerbis, post alios per
eum relatos, C. de test. mil. & de hoc ex tex. sing. secun-
dum unum intellectum in c. cum dilectus, & ibi plenè p

Z 4 Pan.

Panon. & alios Canon. de succel. ab in testa. & dixi supra loco proximo, quod memori teneas mente, quia est quotidianum & seruit ad multa. Trigesimo istud facit ad hoc, quod sicut fauore ꝑ libertatis precium seruorum, quos testator emi iussit & manumitti, habetur loco æris alieni, & sic ex consequenti sit priuilegiatum, & ante deducatur, l. æris alieni. ff. ad l. Falc. & l. si quis seruum, §. si. ff. de lega. 2. Ita etiam legatum ad pias causas, quod sortitur fauorem libertatis, si hæreditas alijs legatis nõ pijs solutis, si uera sit non soluendo, deducetur ante legata nõ pia, tanquam æs alienum: Ita sing. reperio dicere Pau. de Cast. in d.l. si quis seruum, §. si. in lect. Pad. & sentit tacite ibi Bar. & idem aperte decidit ipse Pau. de Cast. in l. eius serui. in lect. Pad. ff. ad leg. Fal. pro qua decisione facit, licet ipse non alleget, l. i. C. de bonis actio. iudi. pos. ubi illi, qui debent habere legata ab hærede præferuntur alijs, quibus ipse hæres nunc defunctus legata reliquit, & ponitur illic in text. ratio, quia illa prima legata consentur tanquam æs alienum, quantum ad bona eius à quo relicta sunt. Hæc tamen decisio Paul. de Cast. redditur dubia propter auctoritatem plurium doctorum tenentium contrarium, ut uidere poteris per gloss. Bart. & Doct. in d. Auth. similiter, & per Alex. de Imo. in l. sed si non seruus, §. si incertum, ff. ad leg. Fal. & in locis per eum commemoratis, quò recurre: sed quis iustius induit armam, casus iste qui quotidianus est, occurrerit æquo iudici dispiciendum relinquo. Trigesimo istud facit ad hoc, quòd sicut per ꝑ pactum impeditur dari libertas, quæ semel data difficulter reuocatur, l. ea quidem, C. si mancipium ita fuerit alienatum: Ita etiam per pactum impeditur res fieri sacra uel religiosa, eadem ratione. Ita not. uolunt Bar. Ang. & DD. in l. ea lege, C. de cond. ob caus. & probatur in l. fin. C. de pact. int. empt. & uend. de hoc tamen uide latius per Salic. in d.l. ea lege, quò recurre. Trigesimo secundo ex ista æquiparatione libertatis & piæ causæ inferri potest & aliud quiddam singulare, uidelicet, quòd sicut ꝑ libertas relicta in testamento, quòd potest pronunciatum falsum, & præstita ꝑ legatarium bona

fide,

fide, nõ retractatur ob id quod testamentum postea pronunciatum falsum: ut est tex. in d.l. 2. C. fideicom. lib. Ita etiam est hoc casu in legato ꝑ ad pias causas relicto, & ergo si ex testamento falso autoritate episcopi sit constructa capella, uel hospitale, non potest eritd estriui. Ita sing. decidit Bald. in d.l. 2. & ibi Alex. in apostillis ad Bald. id notat; & eius meminit Ias. in l. 2. in §. si quid ex testamento. ff. de condict. in deb. Trigesimo tertio ex ista æquiparatione libertatis, & piæ causæ inferri potest aliud et singulare, uidelicet quòd sicut fauore libertatis ꝑ mora contrahitur re ipsa absq; aliqua interpellatione, ut est tex. in d.l. cū uerò. §. apparet igitur, & notatur per gl. in l. mora, ff. de usur. Ita et fauore piæ causæ contrahitur mora re ipsa absque interpellatione, quam Doctores uocant irregulare: ut sing. uult Bald. in Auth. hoc amplius, C. de fideicō. & dicā latius infra in loco à minoribus ad ecclesiam uel piam causam, in princ. quo recurre. Trigesimo quarto ex ista æquiparatione libertatis & piæ causæ inferri potest & illud notabile, quod sicut quis interdum cogitur ꝑ care re re propria, recepto iusto pretio fauore libertatis, leg. 2. 3. & 4. C. pro quib. caus. serui pro piæ lib. Ita etiam fauore ecclesie, religionis, uel piæ causæ, eadem ratione, & ita determinat Inno. Io. An. Car. & Pet. de Anchar. in c. qd. super his, de uoto: ubi ꝑ hoc decidunt, quò infidelis habens temporalis dominium alicuius loci, populo sibi subdito conuerso ad fidem, ꝑ periculum fidei uel fidelium ꝑt compelli ad recipiendum pretium uel comutationem licet non possit præcisè cogi ad fidem: & idem eadem ratione dici possit in habente domum iuxta ecclesiam uel monasterium: ut cogatur uendere & pretium iustum exigente necessitate uel magna utilitate ecclesie, & ita apertissime tenent Guil. & Flo. in lege si quis sepulchrum, in prin. per illum tex. ff. de relig. & sum. funer. Bald. & Ange. in l. r. ff. so. mat. & idē Bal. in d. leg. 1. C. de com. ser. manumif. & Ias. in l. nec emere, C. de iure deliber. & Cæpola in suo eleganti libello seruitutum urbanarum, ubi dicit se sic obtinuisse Veronæ, & sequitur Fel. in r. dist. in c. oēs leges. Summè tamen cauendū est, ne sub prætextu religio-

NIS

nis grauentur aut fraudentur pauperes subditi Cæsarie
 35 quia ita † debemus fauere piæ causæ, uiduis, & alijs mi-
 serabilibus personis, ut alijs iniuriam non faciamus, c. ex
 tenore, de foro comp. & habetur originaliter Exodi 23
 ibi, pauperis non miseraberis in iudicio, intellige in cau-
 sa in iustitia: ut ibi dicit glo. Posset & ad multa alia, ex pra-
 missis & alijs iuribus colligibilia; induci hæc æquiparatio
 libertatis, & piæ causæ, sed prædicta pro gustu iuuentibus
 dando sufficiunt. Et procedit hæc argumentatio à liber-
 36 tate ad piam causam, † quando lex loqueas in libertate
 applicabilis est ad piam causam, & quando eadem ratio
 militat in utroque, nec contrarium reperitur decusum in
 iure, alijs fecus: quia expressum facit filere tacitum, l. fin.
 C. de pact. con. & diuersitas rationis diuersitatem iuris,
 & dispositionis inducit; l. adigere, §. quamuis, cum ibi no.
 ff. de iur. pat. & l. cum patet §. dulcissimis, ff. de leg. 2. cum
 36 ff. Quando autem legatum † dicitur piam, seu ad piam cau-
 sas, uide per gl. & Doct. in l. si quis Titio, ff. de leg. 2. &
 per gl. & DD. in l. illud, C. de sac. eccl. & per Pan. in Ru-
 bri. extra de test. & per Ias. in d. l. r. in r. lectura, C. de sa-
 crof. eccl. & per Bal. Bar. & Doct. in d. Auth. similiter, in
 quibus loci reperies, q. legatum relictum pro anima, item
 pauperibus etiam amicis, ecclesijs, hospitalibus uel alijs
 Xenodochijs, dicitur piam seu ad piam causas, & talia lega-
 ta piæ sunt multum privilegiata, ut patet ex prædictis; &
 ex his quæ dixi supra loco proximo, & patet latissime
 infra in pluribus locis proximè sequentibus; & uidere
 poteris per Cano. in c. relatum 1. de test. & per Legist.
 maxime per Bar. & Bal. in rep. d. l. i. C. de sacro eccl. &
 plenissime per Ro. in d. rep. Aut. similiter: & attingit obi-
 ter Franc. de Crema. in sug. suo 9. Quæ omnia comen-
 da memoræ, & uide quod dicam infra loco proximo &
 sequentibus. & in loco a specialibus, quod dixi supra in loco à
 simili:

LOCUS AB ALIMENTIS AD PIAM
 Causam.

- 1 Causa alimentorum piæ est, & fauorabilis.
 - 2 Alimentorum & piæ causæ fauore legatum incertum debetur.
- Feriato

- 1 Feriato die inducto ob utilitatem hominū procedi potest in cau-
 sa alimentorum & piæ causæ.
- 1 Diminutio eorum quæ relicta sunt in testamento facta in codicil-
 lis per uerba generalia, non extenditur ad quæ relicta sunt
 pro alimentis.
- 7 Legata relicta nominatim ad heredem alimentorum & piæ causæ
 fauore, à substituto censentur tacite repetita.
- 9 Res ex qua solui debet lega. n alimentorū fauore censetur pro
 legato obligata & hypothecata: idem in legato pio.
- 10 Actio personalis n aliquo casu datur contra singularem successore
 rem, uel colonum rei obligatæ. & nu. seq.
- 11 Colonus non sibi, sed alij possidet.
- 12 Argumentatio ab alimentis ad piam causam quando procedit

Congrue subnectitur nūc locus ab alimentis ad piam
 cām: à quo sumptū argumētū est probabile, frequē-
 tissimū & utilissimū. Vbiq; enim lex aliq d statuit uel
 disponit fauore alimentorum, illa lex etiam locum habet
 in pia causa, quando ad eam applicabilis est, & quando
 eadem ratio militat in utroq; nec aliter reperitur dispo-
 1 situm in iure, quia † causa alimentorum, de se est pia
 fauorabilis, l. Mela. ibi, pietatis intuitu, cum ibi no. per
 glo. Bart. & DD. ff. de alim. & ci. leg. Multa autem
 specialiter statuta sunt à iure fauore alimentorum, quæ
 diligenter collegit Bar. in d. l. Mela. & DD. alijs locis, ex
 quibus subsistente identitate rōnis quando aliter non
 reperitur dispositum à iure, & casus est applicabilis ad piā
 causam, & ex hoc ab alimentis argui pōt ad piam causam:
 & maxima resultat utilitas huius loci. Et in primis illud
 2 facit ad hoc quod sicut fauore alimentorum † legatum
 incertum rōne summe est validū, & debetur inspecta pa-
 trimonij legantis facultate & personæ legatarij qualitate
 seu dignitate: ut est tex. no. in l. si cui ff. de annuis leg. Ita
 et erit in legato pio seu ad piam causas relicto, eadē rōne
 & ita notab. uult gl. quæ hoc arg. utitur in d. l. si cui, & seq-
 tur Lud. Ro. in repet. Aut. similiter, C. ad leg. Falc. l. 27.
 speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates. Secūdo itud
 3 facit ad hoc, quod sicut in † causa alimentorum procedi

prædie feriatu inducto ob utilitatem hominũ, l. 2. de fer. & vult Bar. in d. l. Mela. Ita etiã illo tpe procedi poterit in causa pia, eadem ratione. & istud est de mente Spe. in r. de fer. §. sequitur, circa prin. & sequitur Ludo. Rom. in d. sua rep. Auth. similiter, in 8. speciali piæ causæ circa indicia. Tertio istud facit ad hoc, q̄ sicut † fideicommissum à legato pro non scripto dependens, fauore alimentorum debetur ab hærede, uel ab eo apud quem remanet: vt uolunt Bar. Alex. & Doct. in l. alio, in r. col. per illum tex. secundum vnã lecturam. ff. de alim. & cib. leg. & idem Bar. in su. ff. de his que pro non scrip. hab. & idem Bart. Alexan. Flor. de S. Petro, & Doc. in l. pater filium. §. Tusculanus. ff. de leg. 3. & Petr. de Anch. in Clem. 2. de relig. domib. licet alias legatum pro non scripto regulariter remaneat apud hæredem substitutum vel coniunctum sine onere. l. vni. §. in primo. C. de cad. tol. Ita etiã fideicommissum ad pias causas dependens à legato pro non scripto debetur ab hærede uel ab illo apud quem remanet legatum, sit substitutus vel coniunctus. Ita not. volunt Bar. Alexan. Flor. de sancto Petro, & Petr. de Anch. in locis supra commemoratis, & Pau. de Cast. in d. §. in primo, & dixi supra loco proximo. Quarto istud facit ad hoc, quod sicut † fauore alimentorum relictorum in ultima uoluntate minus solenni, præstatio triennis operatur, & inducit necessariam præstationem in futurum, ac si relictæ fuissent in testamento solenni: ut est textus singulariter in l. 1. C. de fideicommiss. Ita etiã hoc idem operabitur præstatio triennis in relictis ad pias causas in ultima uoluntate, licet minus solenni, eadem ratione. & ita singular. decidunt Bartol. Bald. Alexan. Ias. in l. si certis annis. C. de pact. & idem Alexan. & Ias. in d. l. 1. quod est singular. notandum, quia quotidianum. Quinto istud facit ad hoc, quod sicut fauore alimentorum diminutio eorum, quæ relictæ sunt in testamento, facta in codicillis per uerba generalia, non extenditur ad ea, quæ relictæ sunt pro alimentis: ut est tex. singular. in l. libertis, secundo §. posthumis. ff. de aliment. & cib. leg. & uult Bartol. in d. l. Mela. Ita etiã

per

per uerba generalia posita codicillis non minuitur legatum in testamento relictum ad pias causas: eadem ratione, & ita sing. uult Lud. Rom. in d. repe. Auth. similiter in 4. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, & idem Ludo. in rep. l. si uero. §. de uiro, in 24. fallen. ff. solut. mar. Vbi ad hoc allegat rex. singul. in cap. si propter tua debita, de rescrip. lib. 6. quod est bene notandum, quia est singulare & quotidianum. Sexto istud facit ad hoc, quod sicut fauore alimentorum † legata relictæ nominatim ab hærede, uel ab hæredibus debentur à substituto, uel a coniunctis, à quibus alimentorum fauore censentur tacite repetita, ut est casus singul. in l. 4. §. Lucius, secundum unam lecturam gloss. quam sequitur ibi Barro. ff. de alimen. & cib. leg. & uult Bartol. in dicta l. Mela, & Roma. in consi. 388. Ita etiã erit in legato pio, eadem ratione & ita singul. uult in d. repe. Auth. similiter, in 15. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, & faciunt quæ dixi supra loco proximo, quod est no. dignum & perpetuo memorizæ commendandum. Septimo istud facit ad hoc, quod sicut fauore alimentorum conditio-
8 ne † mixta adscripta legato deficiente ob casum interuenientem in personam eius cui debet impleri, non deficit legatum: ut est rex. no. in l. illis libertis, secundum lecturam Bar. ff. de cond. & dem. & in l. 1. C. de leg. cum si. Ita etiã erit in legato pio, eadem ratione, & ita singul. uult Rom. in d. rep. Auth. similiter, in 37. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, & Franc. de Aret. in consi. 93. & faciunt quæ dixi supra loco proximo. Octauo istud facit ad hoc, quod sicut fauore alimentorum, relictio pro alimentis ab eo qui non est institutus vel honoratus, deputatus tñ executor, ualet: ut est rex. in d. l. alio, secundum primam lecturam gl. quæ sequitur ibi Bar. Ita etiã hoc casu ualebit legatum ad pias causas, eadem ratione; quod & sentit Bar. in d. l. alio, & Ale. ibid. in apostil. ad Bar. & clarius Io. de Im. in l. centurio, ff. de uulg. & pup. substi. quod tene menti. Nono istud facit ad hoc, q̄ sicut fauore alimentorum res ex qua solui debet legatum † censetur pio legato tacite obligata & hypothecata; et igitur, ff.

vt

vt est gl. not. in l. Lucius, ff. de alim. & cib. leg. & gl. in l. Caius, ff. de annuis leg. & gl. in l. ff. de contrahen. emp. & vend. & est de mente Bar. & aliorum in l. cum hi. §. si vni. ff. de transactio. licet glo. ibi vacillet, & probatur in l. 2. in ff. de alim. & cib. leg. & ponit pro cōstanti Ro. in d. conf. 388. Ita etiam erit in legato pio: eadem ratione. Et ista reperio expressē velle Rom. in sing. 421. in fine vbi per hoc singulariter dicit, quod si testator in eadem oratione posuerit legatum piū, & rem ex qua voluit legatum piū persolui: licet postea rem illam alienauerit, non censetur tale legatum per huiusmodi alienationem extinctum, ex quo dicta res censetur pro legato pio obligata & hypothecata, & non præcisē posita, vt ex illa legatum soluat: & dicit se hoc habuisse de facto Romæ, & iudicasse pro ecclesia sancti Pauli de urbe, cum domino Ioanne Milis, & domino Ioanne de Roma præstantissimi doctoribus. quod commendā memoriæ, quia est quod tidianum, & mirabiliter declarat, l. quidam testamentō, in prin. ff. de leg. 1. & l. Lucius, 1. & l. Lucius 2. §. ciuib. ff. de leg. 2. cum sim. Decimō istud facit ad hoc, q. sicut fauore alimentorum prædio ob alimenta præstanda, alicui donato, alimētis non præstitis donatori nedum datur actio præscriptis vrbis ut impleantur promissa, uerum etiam conditio ob cām ad repetendum prædium ob cām alimentorum donatum, cā non sequuta: & quod fortius est rei uendicatio: ut est textus singularis in l. prima, C. de donationibus, quæ sub modo. Ita etiam erit in pia causa, cui aliquid loco alimentorum relictum fuerit ex re alteri cum tali onere legata facta per testatorem in piam causam cessione omnis iuris sibi quomodolibet competentis: eadem ratione. & ita consului pro Zellarenisibus Mechliniensibus contra abbatem Vlihbacensem, qui non destitit, nisi post quam per tres sententias conformes succubuit: Imō (quod fortius est,) si prædium donatum, ut aliquis alimentetur, pereat chasinate, debeatur nihilominus alimenta: ut decidunt Cy. Alber. Bal. Ang. & alij in l. 1. C. de iure emphy. Undecimō istud facit ad hoc, q. sicut actio personalis fauore alimentorum datur contra fun-

tra fundi possessorem, d. l. 4. §. Lucius, secundum intellectum glossæ, & Bar. quem tex. ad hoc reputat singularem, Roma. in d. conf. 388. Ita etiam uidetur dicendum in pia causa uel ecclesia. eadem ratione: & ita reperio dicere Guidonem Papæ decisione sua 576. ubi plus dicit, uidelicet quod cognitio talis causæ spectat ad iudicē ecclesiasticum, ut ibi latius per eum, & in additione illic posita: quod est bene notandum pro consuetudine quæ in diebus Leodiensibus, & Cameracensibus obseruata dicitur, uigore cuius pia loca, collegia, & ecclesiæ, corā. episcopo, uel officiali suo passim & indistinctē conueniunt colonos, tãquam defructuatores bonorum ecclesiæ uel piæ causæ competentium, uel ei pro annuo censu uel reditu hypothecatorum: quamuis cum eis non contraxerint. Sed aduerte, quia ubi consuetudo iam introducta est, nullum uidetur dubium, quia consuetudo inducit actionem, sicut statutum: arg. l. 1. ff. de condict. ex lege, & tribuit iurisdictionem, l. 1. C. de emancipa. libero. & c. cum contingat, de foro comp. cum simi. Sed ubi non esset consuetudo introducta, posset dici omninō contrarium, per regulam l. 1. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Trebel. ubi habes, quod actio personalis non sequitur fundum, uel fundi possessorem: & ad supra adducta in contrarium facilis est responsio. & primō non obstat d. l. 4. §. Lucius, iuncta gl. quia ut ibi dicit Alber. de Rosa. post Dyn. gl. ibi somnauit, & dato q. lectura gl. quam sequitur ibi Bart. esset uera, prout etiam sentit Alb. ibidem, tamen non plus habetur ex ea, quam quod uniuersaliter succedens hæredi obligato ut est substitutus uel coniunctus, tenetur actione personali ad soluendum id, ad quod obligatus fuit hæres institutus. quod non est mirum: quia est successor uniuersalis defuncti, & sic eadem persona eum defuncto, in Auth. de iureiu. à. mor. præst. in prin. collat. 5. iuncta licet imperator, cum sua materia. ff. de lega. 1. sed q. singularis successor teneatur actione personali ad soluendum id, in quo is à quo cām habet actione personali est obligatus, non habetur ibi, imō contrarium habetur in lege ob cām, C. de act. & obl. & in l. solutum, §. solutam

& ibi gl. & Doc. ff. de dig. act. & quia iste est debitor debitoris, qui non conuenitur nisi confiteatur debitum, & nisi principalis debitor sit condemnatus & non soluendo, l. si cā, l. si debitum, & l. non prius, C. qn si. uel pri. deb. & r legi si is qui, C. dep. nec est uerum q colonus defruat, qui non sibi sed alij possidet, l. malē agitur, C. de præscr. 30. uel 40. anno. & ille possidet cuius nomine possidet, nō qui est in possessione, l. quod meo, in prin. ff. de acq. pos. & Inst. de inter. §. retinendā, circa si. & si. ite. quamur cōem & uerum intellectum, quem ad dictum §. Lucius, dāt Dy. Alb. de Ros. & alij, tunc adhuc minus obstat d. §. Lucius: quia tunc nihil aliud habetur ibi, quam q. legatum alimentorum simpliciter sine aliqua cōdōne relictum liberto, debetur eidem, etiam si non habitauerit in eadem domo cum hærede patroni: quod memoriter teneas mente, quia uidi in ardua q. multum de hoc certari, & obrinuit quod dixi, non obstantē auctoritate Ludouici. & Guidonis: nec mirum, quia si benē consideres, Ludouici. in consilio uidetur uacillare, & ab eo quod prius dixit recedere, & lex super qua se fundat, nihil probat: ut supra ostendi. Guido etiam nihil ualidi pro se adducit ut uidere poteris per eum. In duobus tamen casibus admitti posset, quem conueniri actione personali rōne defruatationis, primo, quando quis nomine proprio fructus colligeret ex re hypothecata ecclesie, pro annuo reditu ecclesie relictō pro alimentis seruitorum ecclesie, & secundo qn quis nomine proprio colligeret fructus ex re ecclesie eidem relictā pro seruitio diuino & alimentandis seruitoribus ecclesie: iuxta notata in simili per Bar. in l. in summa. §. & sic. ff. de cond. ind. & faciunt ea quæ habentur & no. in l. si me, & Titii. ff. si cer. pe. quia cum præstationes in his duobus casibus sint fauorabiles, posset admitti competere actionē personalem contra defruatorem, ut dicimus, in tributis, l. imperatores, ff. de publ. & in decimis secundum Host. & alios in c. parochia nos, de deci. de quo tñ sunt opiniones, ut uideri pōt per gl. & DD. in c. moderamine, 16. q. 1. & per gl. Panor. & DD. in c. tua nobis, in c. commissum, & in c. cum homines, de dec.

do tñ quod decimæ debentur & peti possunt cōdōne ex lege, procedere posset quod dixi in nullo tñ casuum prædictorum uidetur cognitio spectare posse ad iudicē ecclesiasticum ubi defruatator esset laicus: nisi dicam⁹ hoc cōtingere propter quasi sacrilegium commissum per talem defruatatorē, qui rem ecclesie uel eidem hypothecatam cōtrectat inuita ecclesia, uel saltē ea in scia: quo casu præsumere debet ea inuita fieri, l. qui vas, §. uetare, ff. de furt. iunctis no. per gl. Aut. item nulla communitas, C. de epif. & cle. & in c. cum sit generale, & in c. cōquestus, de fo. com. p. sed licet hoc procedere posset, qn quis defruatet rem ecclesie sine titulo, tamen nō pōt habere locum in casu, quo quis defruat rem suam propriā, ecclesie pro reditu annuo hypothecatā: cum hoc casu re propriam non ecclesie cōtrectet, & sufficiat eum coram iudice suo laico actione personali & hypothecaria conueniri posse. Tene menti prædicta, quia noua sunt ista & inaudita, uera tamen nō fallor & hæc pro gustu iuuenib⁹ dando sufficiant, licet ad multa alia induci posset hæc argumentatio ab alimento ad piam causam. Quæ argumentatio tñ tunc procedit, ut dixi, quando casus est adaptabilis, nec reperitur decisum contrarium, & quanto eadem ratio militat in utroq; aliās secus. Hinc est, qd licet in causa alimentorū admittatur appellatio, l. si. ff. de ap. reci. & uult Bar. in d. l. Mela. in cā tamen pia admittitur appellatio, quia nō eadē rō utrobique: nā in causa alimentorū ideo non admittitur appellatio, quia ipsa alimenta re ipsa non recipiunt dilationem. non mirum ergo, si non admittitur appellatio, iuxta regulam traditam in d. l. si. quæ ratio cessat in causa pia, & ita expressē reperio uelle Ro. in d. rep. Aut. similiter, in 6. speciali piæ causæ circa iudicia, & Alex. in d. l. Mela. in apostillis ad Bar. quod nota. & uide quod dixi supra loco proximo & in loco à simili, & qd dicam infra in loco à speciali.

LOCVS A DOTE AD PIAM CAUSAM.

1. *Dos in se pietatem habet.*

3. *Dotis simile gra multa. & que remissio.*

A a Arguere

- 3 *Arguere à dote ad piam causam quando liceat.*
 4 *Mandatū re integra non finitur morte mandantis is dotis & pia cause fauore.*
 5 *Pœnitentia re integra non admittitur in contractu innominato fauore dotis & piæ cause.*
 6 *Res empta per maritum de pecunia uel dote mulieris, pōt uendi cari per mulierem.*
 7 *In causa dotis potest procedi summarie & de plano. idem in pia causa.*

Occurrit nūc locus à dote ad piam causam, à quo sumptum argumētum est probabile, frequentissimum, & utilissimum: quia dos & pia causa æquiparantur à iure, text. est not. in c. 1. §. donare, in tit. qua. olim. feu. poterat ali. in uisibus feu. & dos † in se pietatem habet, l. cum is, §. si mulier. ff. de cond. ind. & uult Bal. in l. sicut, in fi. C. de act. & ob. & idem Bal. in l. mandatū, C. mand. & est de mente Bar. in l. 2. §. fin. in prin. ff. de dona. & in l. si ego, ff. de iure dot. & de mēte Ale. d. l. cum is. §. si mulier. & quia † multa sunt priuilegia dotis collecta p. Spec. in tit. de dote post diuor. restituē. in §. formati, in f. & p. glo. Bar. Bal. Pau. de Cast. Roma. lo. de Imo. Alex. & Doct. l. 1. ff. solu. matr. & per Bald. & Salice. in Rub. C. de priuilegio dotis, & plenissimè per Baptif. de S. Blasio in suo singulari lib. de priuilegio dot. ubi ponit 356. priuilegia dotalia, & amplissimè per Bald. Nouellum in suo singulari tractatu de dotibus, in 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. partibus: ex quibus † subsistente identitate rationis, ubi contrarium non reperitur expressè decisum in iure, & casus est applicabilis ad piam causam, ualide argui pōt ad piam causam: paret luculēter quòd iste locus à dote ad piam causam est utilissimus, & ad infinita induci posset. paucis tamen gratia exēpli pro. instructione iuuenū contentus ero. Et in primis hæc argumentatio facit ad hoc, quòd si cut fauore dotis † mandatū re integra morte mandantis non finitur, ut est text. sing. secundum unum intellectum in d. l. si ego. §. 1. licet regulariter mandatū finiatur morte mandantis re integra, dict. l. mandatū, cum sim. Ita etiam fauore piæ causæ morte mandantis re integra

tegra non finietur mandatū, eadem ratione. & ita finit Bal. in d. l. mandatū, & sequitur Roma. licet occasio nē querat impugnādi in rep. Auth. similiter, C. ad legem Falcid. in 17. speciali piæ causæ circa contractus, & Hippo. de Marfilij in singulari suo 44. & Franciscus de Crema singulari 143. Secundò facit ad hoc, quòd sicut fauore dotis † in contractu innominato nō admittitur pœnitentia re integra, quin heres cogatur adimplere uotum defuncti: ut est text. sin. secundū alium intellectū in d. l. si ego, §. 1. licet regulariter in contractu innominato admittatur pœnitentia re integra, l. si pecuniam, in princ. ff. de condit. caus. da. Ita et fauore piæ causæ in contractu innominato re integra non admittitur pœnitentia, eadem ratione. Et ita singulariter uult Bal. in d. l. sicut in fi. & idē Bal. in d. l. mandatū, & sequitur Roma. in d. repetitione Auth. similiter, in 18. speciali piæ causæ circa contractus, ubi de hoc latè per eum. Tertio facit ad hoc, quòd sicut fauore dotis mulier creditrix cui animo compensandi relictu est legatū ab uno ex hæredibus, pōt repudiato legato, pro debito suo usque ad quantitatem legati conueni re illum hæredem solum & in solidum et inuitum, ut est rex. sing. in l. cum ab uno, & ibi Bart. & Doct. not. ff. de lega. 2. quem text. etiam ad hoc ponderat & ualdè exclamat Pan. de Cast. in l. debitorum, C. de pact. & gl. Cy. & Doct. in l. pro hæreditarijs, C. de here. acti. Ita etiam erit hoc casu in pia causa, eadem ratione: & ita uidi indicari in fauorem cuiusdam loci pij Mechliniensis contra dominū de Neuele. Quarto facit ad hoc, quòd sicut res empta † per maritum de pecunia uel dote mulieris potest uendicari per mulierem, l. vxor marito. ff. de donatio. inter uirum & uxorem, Ita etiam res empta per prælatum ecclesiæ de pecunia ecclesiæ uel piæ causæ, potest per ecclesiā uendicari, eadem ratione. & ita singulariter decieit glin dicta l. uxor marito, & glo. in l. si ut proponis, C. de re uend. & utrobique Salic. & Doct. alijs sæpè locis. Quintò per hunc arguendi modū dixit Rom. in dicta repetitione Auth. similiter, in nono speciali piæ causæ circa iudicia, quòd sicut in causa dotis † pōt procedi summarie &

172 LOCVS A DOTE AD PI. CAU.
 de plano, ut est tex. notab. secundum eum in Cle. dispen-
 diofam, de iud. Ita etiam erit in pia causa, secundum eum.
 De hoc tamē, an in causa dotis possit procedi summarie,
 & de plano, sunt opinioniones inter Doctores: & quod in
 causa dotis possit procedi summarie & de plano, tenet
 Cardin. in d. Clem. dispendiofam, in 30. quaest. Sed con-
 trarium uolunt Bar. Bal. Ang. & Pau. de Cast. in d. l. i. ff.
 solut. mari. Petrus autem de Anch. in d. Clem. dispen-
 diofam, distinguit in hoc quotidiano articulo, & credo
 eum dicere meram ueritatem. Ioannes autem de Imo. &
 Alex. plenē hunc articulum quotidianum examinant in
 dicta l. i. Possit & ad infinita alia pulchra & quotidiana
 induci hæc argumentatio dotis & piæ causæ, sed prædi-
 cta pro iuuenibus abundē sufficiunt. Reliqua uideat, &
 applicet studiosus cum otium superfuerit, & præmissis
 adde quod dicam infra in loco à fisco ad dotem, & in lo-
 co ab alimentis ad dotē, & in loco à dote ad alimēta: & in
 loco à speciali, & quod dixi supra in loco à simili.

LOCVS A FISCO AD ECCLESIAM,
 uel piam causam.

- 1 *Fiscus & ecclesia æquiparantur à iure. & n. 4. cū multis seq.*
- 2 *Fisci priuilegia quæ sunt, cum nu. seq. & per totum locum.*
- 3 *Fiscus superueniens ad defensionem emptoris trahit actore ad
 suum iudicem: idem in ecclesia. nu. 10.*
- 4 *Executor ad pias causas non potest alienare, nec dominū tradi
 ferre, nisi præsentē pecunia, sicut nec procurator fisci.*
- 5 *Sententia lata contra fiscum, ecclesiam, & piam causam indefen-
 sos propter absentiam suorum aduocatorum & procuratorum,
 est ipso iure nulla.*
- 6 *Reus tenetur edere sua instrumenta fisco & ecclesie ad sum-
 dam eorum intentionem.*
- 7 *In causis fiscalibus & piæ causæ proceditur die feriatō ob
 litatem hominum inducto.*
- 8 *Fiscus nō tenetur confiscare inuentariū, nec tenetur ultra in-
 hereditarias, idem in ecclesia.*

Sciencia

- LOCVS A FISCO AD ECCLE. &c. 373**
- 1 *Sciencia absque contradictione fauore fisci habetur pro consensu
 & operatur remissionem pignoris, idem fauore ecclesie.*
 - 4 *Fiscus succedens privato uirtutē iure privati pro tempore præ-
 rito: pro futuro autem iure fisci, idem in ecclesia.*
 - 16 *Fiscus & ecclesie fit mora re ipsa sine interpellatione.*
 - 17 *Fiscus habens rem cūmunem cum privato potest ratione parti-
 totam uendere.*
 - 18 *Argumentatio à fisco ad ecclesiam uel piam causam quādo pro-
 cedat.*
 - 19 *Consequencia ualeat, ita est in fisco, ergo idem erit in privato, &
 contrariū nisi ratio specialitatis in fisco substi, uel nisi contrariū
 sit specialiter in iure decisum.*
 - 20 *Intellectus l. non puto. ff. de iure fisci.*

Offeret se nunc locus à fisco ad ecclesiam uel piam cau-
 sam, à quo sumptum argumentum est probabil. & rre-
 frequens & ualde utile: quia ꝑ æquiparantur à iure, l. fi-
 na. C. de sacros. eccle. & S. finimus, iuncta glo. in Auth. de
 nō alie. aut permut. reb. eccle. & cap. quid ergo, iuncta gl.
 23. q. 4. & est bona gl. in c. auditis & ibi Panorm. notat
 de in integ. resti. & quia ꝑ multa sunt priuilegia fisci sub-
 tiliter collecta per Bald. in l. i. C. de hæ. actio. & per Sa-
 lice. & Pau. de Cast. in l. fi. C. de priuilegio fisci, & per
 Azonem in summa, C. illo eod. tit. Ad infinita adduci po-
 terit hæc argumentatio, arguendo à decisio in fisco ad ec-
 clesiam uel piam causam, subsistente identitate rationis,
 ubi contrarium non reperitur expressē decisum in iure,
 & quando casus est applicabilis ad ecclesiam uel piam
 causam: Quod ut euidentius appareat, addo ultra priuile-
 gia fisci posita per Azon. loco prædicto, per Bal. in d. l. i.
 & per Salic. & Paulum de Castr. in d. l. fin. C. de priuileg.
 fisci. septem alia pulchra & singularia priuilegia fisci.
 quorum primum est, quod a repudiatis hæreditatē em de-
 bitoris occasione tributorū, priuat oibus bonis q̄ accepit
 ab ipso debitore fisci, quocūq; titulo, et iter uiuos: casus
 est singularis, iuncta gl. in hæredes, C. de omn. agro deser-
 to. libr. i. quem text. ad hoc ibi ponderant Bar. & Ioan.

A 2 3 de Platca

de Platea, & Roman. in sua repetitione Authen. similiter, C. ad leg. Falcid. in l. 4. speciali piæ causæ circa contractus, & Corsetum in singn. 135. Secundum est, quod reus cogitur fisco edere instrumenta ad fundandum eius intentionem: casus est singularis & vulgaris in l. ne quisquam. ff. de eden. Tertium est quod fiscus potest species suas veritate corruptas, quas per se sine magno damno vendere non potest, nisi illas cum bonis miscet, sicut immisceret: text. est sing. in l. 1. C. de con. i. pub. hor. lib. 10. quem text. ad hoc ponderat Ang. in lanno ff. de extraordin. criminibus, & Roma. in sua repe. l. si uero. §. de uiro, in 10. fal. ff. sol. mat. Quartum est, quod securitas alicui data à principe non extenditur ad debitum fiscale, nisi id expresse dicatur: ut est tex. not. in §. publicorum, in Auth. de mandat. princi. collat. 4. & vult Martinus Laudensis in lib. suo de priui. resc. conclus. 14. & in libello suo de bello, conclus. 194. Quintum est, quod fiscus ꝑ superueniens ad defensionem emptoris trahit actorem ad suum iudicem, s. coram procuratore Cæsaris text. est singularis secundum vnam lecturam in l. si minori. & ibi Io. de Platea not. C. de iure fil. lib. 10. Sextum est, quod scientiam creditoris absque contradictione fauoris, si habetur pro sensu, & operatur remissionem pignoris. text. est notab. iuncta glo. in l. si hypothecas, C. de remis. pign. Septimū est, quod fiscus succedens priuato licet nō utatur iure suo, sed iure priuati pro tpe pterito pro tpe tñ futuro postquam res, obligatio, uel actio ad eum peruenit, uti iure & priuilegio suo: text. est fin. mira dexterritate declarans hanc materiam in l. fiscus. C. de iure fisc. Vnde deducendo utilitatem ex hac argumentatione à fisco ad ecclesiam. uel piam causam resultantem ad vium fori, referam pro instructione iuuenum ex multis pauca, pulchra, & quotidiana exempla & in primis hoc argumento vtitur glo. ad notabilem effectum in l. si procurator. §. si. ff. de iure fisc. & eam sequitur & commendat Pan. in c. 2. in fi. de prec. & Bar. in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de rei u. ubi per hoc concluditur, quod executor ꝑ ad pias eas non pōt alienare, uel dominium in alia trans

nāferre, nisi presente pecunia, & sic non pōt hīe fidem de precio, sicut nec procurator fisci. d. l. si procurator, in fin. & ibi hoc firmat Alb. de Rosa. et decreto & solennitatibus interuenientibus secundum eum: quod nota. Secundo hoc argumento utitur gl. in l. vn. C. de sen. aduer. fiscum latis retr. li. 10. ad illum effectum quod sicut sententia ꝑ lata contra fiscum indefensum propter absentiam sui aduocati, est ipso iure nulla, ut ibi dicit glo. & idem si feratur procuratore eius absente, ut not. gl. in l. 3. §. diuus, ff. de iure fisc. quas gl. refert & sequitur Io. de Platea & post eum Pirrus in d. l. vn. Ita etiam sententia lata contra ecclesiam, uel piam causam indefensam propter absentiam sui aduocati vel procuratoris, est ipso iure nullarum ecclesia, & pia causa gaudeant eodem fauore, quo fiscus: iuribus supra in principio alleg. & ita expresse reperio velle Pau. de Cast. in l. uelamento. C. de postu. & Pirrum in d. l. uni. & quod sententia lata contra ecclesiam indefensam est ipso iure nulla, vult glo. in l. si preses, & ibi eam sequuntur Bal. Sal. & Docto. C. quo. & quan. iud. & est tex. ut arbitror in c. 1. de reb. ecclesie non alie. lib. 6. qui non consuevit ad hoc allegari. Tertio isto argu. utitur glo. in l. imperatores. ff. de re iudicata. ad illum effectum, quod sicut respublica ꝑ uel fiscus aduersus sententiam contra se latam ex speciali priuilegio restituitur in integrum pretextu instrumentorum de nouo repertorum: ut ibi est text. licet secus sit in priuato, ut est tex. in l. sub specie. C. de re iud. Ita etiam ecclesia, cum gaudeat eodem fauore quo fiscus: & hoc sequitur Bar. & Doct. in d. l. imperatores, & Io. de Plat. in d. l. vnica, & glo. Sal. Pau. de Cast. & DD. in d. l. sub specie: ubi uide. Quarto isto argumento utitur Bal. in l. qui in testamento. ff. de excus. tuto. Vbi per hanc æquiparationem dicit, quod sententia lata contra fiscum, uel ecclesiam per falsas probationes contra absentem scienter factas, est ipso iure nulla: & allegat notata in d. l. vii. & l. si pætor. §. Marcellus. ff. de iudi. & cum eo transit Io. de Plat. in d. l. uni. Quinto per istam æquiparationem fisci, & ecclesie seu piæ causæ inferuntur singulariter, quod si sunt duo ꝑ testamenta, & nascitur

quod est prius & quod posterius, quia sunt confecta eadem die uel hora, licet regulariter ambo se confundant, & neutrum ualeat, iuxta notata per glo. in l. 1. §. non autem, & ibi per Bar. ff. de bon. pos. secun. tab. & not. per gl. & Doct. in l. fi. C. de edicto diui Adria. toll. & not. per gl. & Canon. in c. duobus, de rescri. lib. 6. tamen sicut fauore fisci in dubio temporis præsumitur pro fisco, ut est casus sing. secundum unam lectionem in l. 1. C. de iure fil. li. 10. & uult Bal. in d. l. 1. C. de her. vel act. vend. & Salicet. & Pau. de Cast. in d. l. fi. Ita etiam fauore piæ causæ in dubio temporis præsumitur pro pia causâ. Ex quo sequitur, quod in dubio temporis illud testis præsumitur esse posterius, in quo pia causa est instituta, uel piæ causæ est aliquid relictum: quia hoc expedit piæ causæ: & ita singu. notauit Barbatia in ca. relatum 1. de testa. & idem ante eum reperio uelle Roma. in d. repe. Auth. similiter, in 12. speciali piæ causæ circa ultimas voluntates. Idem est reperio uelle Laf. in d. l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. ubi dicit se sic consuluisset Brixie in causa hospitalis magni. Sexto ex ista æquiparatione fisci, & piæ causæ inferri potest aliud singulare, uidelicet quod si non constet donationem factam priuato præcessisse obligationem bonorum generalem seu hypothecam, quam habet ecclesia uel pia causa in bonis donatoris, in dubio præsumitur talis donatio facta priuato secuta generalem obligationem bonorum factam ecclesie uel piæ causæ: ergo talis donatarius si uult triumphare contra ecclesiam uel piam causam agentem actione hypothecaria, debet probare donationem præcessisse hypothecam licet regulariter aliud sit, l. 1. §. reb. C. de do. ante nup. cum enim hoc reperitur in fisco, pro quo in dubio temporis præsumitur: ut est casus sing. in d. l. 1. secundum unam lectionem C. de iur. fil. li. x. & uult Bal. in d. l. fi. debitor, C. de priu. fil. & idem Bal. in d. l. 1. C. de her. vel act. uend. Salicet. & Paul. de Cast. in d. l. fi. & Ange. in §. illud. 2. in Auth. de crien. & semiff. & Lud. Ro. in suis sing. singu. 160. & Corse. in singulari. 13. Ergo et idem erit in pia causa quæ fisco æquiparatur, iuribus sup. in principio allegatis: & ita singulariter determinat Roma. in dicta repetitione Authentice similiter

similiter, in 13. speciali piæ causæ circa contractus: & est de mente Barto. in lege 1. in principio. ff. de sol. matr. & uult expressè Ioan. de Platea in d. l. 1. C. de iure fisci libr. 10. & faciunt notata per Franciscum de Crema in singulari 35. quod est singulariter notandum, quia multum limitat d. l. de reb. Seprimò ex ista æquiparatione fisci & piæ causæ inferri potest & hoc singulare, quod sicut in fauore fisci reus tenetur ei edere sua instrumenta ad fundandum ipsius intentionem, ut est tex. singu. in d. l. ne quis frum. Ita etiam pia causa agente reus cogetur sibi edere instrumenta sua eadem ratione, & ita sing. determinat But. in c. 1. de proba. & sequitur ibi Fel. & Ludo. Roma. in d. rep. Auth. similiter, in 5. speciali piæ causæ circa iudicia, quod commenda memorie, quia est quotidianum. Octauò ex ista æquiparatione fisci & piæ causæ inferri potest aliud singulare, uidelicet quod sicut in causis fiscalibus, proceditur die feriato ob utilitatem hominum inducto, ut est tex. in l. publicas, C. de fer. Ita etiam poterit procedi dictis diebus feriatis in causis ecclesie & piorum locorum eadem ratione. & ita not. determinat Spe. in tit. de fer. §. sequitur, in prin. & sequitur Roma. in d. repet. Auth. similiter, in 8. speciali piæ causæ circa iudicia: & idem firmanant & ualde exclamant Pan. & Felin. in c. fin. de iud. quod memori teneas mente. Nonò ex ista æquiparatione fisci & ecclesie uel piæ causæ inferri potest & illud singulare, quod sicut fiscus in superueniens ad de fensionem emptoris, trahit actorem ad suum iudicem, scilicet coram procuratore Cesaris: ut est tex. sing. secundum unam lectionem in d. lege si minori, & ibi Ioan. de Platea notat: Ita etiam est in ecclesia, uel pia causa eadem ratione, & ita docet gloss. sing. in cap. clericum nullus præsumat, 11. q. 1. licet secus sit in priuato. leg. uenditor. ff. de iudic. & lege 1. C. ubi in rem actio. & istud expressè firmat Ioan. de Platea in d. lege si minori, & idem Io. de Platea in l. 2. C. de suarijs, lib. 11. Contrarium tamen istius determinat Panor. in c. fi. de empt. & vend. quem omninò uide. Decimò ista æquiparatio fisci, & ecclesie, seu piæ causæ facit 11 ad hoc quod sicut fiscus non tenetur conficere inuentarium

rium, nec tenetur ultra vires hæreditarias, l. i. §. an bona, & ibi gl. & Bar. ff. de iure fisci, & l. non possunt, eod. tit. licet secus sit in priuato, l. si. C. de iure delibe. Ita etiam ecclesia, & pia causa gaudebit eodem priuilegio eadem ratione, & ita no. dicit Bal. in Aut. sicut alienatio, C. de sacro. eccl. & sequitur Pau. de Catt. in l. si feruus plurius, §. si ante, ff. de leg. i. & idem Pau. de Catt. in Aut. ingres. si. in 3. col. C. de sac. eccl. quod est memorie commendatum, quia quotidianum. Undecimò ex ista æquiparatione potest inferri aliud singulare, videlicet, quod sicut fauore fisci scientia et abtq; contradictione habetur pro consensu, & operatur remissionem pignoris, ut est tex. nota, iuncta sua glo. in d. l. si hypothecas. Ita etiam fauore ecclesie uel piæ causæ scientia, & patientia habebitur pro consensu, & operabitur remissionem pignoris: & ergo si debitor rem mihi pignoratam præsentet, sciente, & non contradicente, donaret ecclesie uel pio loco, ualeret donatio, & cæderetur remissum pignus fauore ecclesie seu piæ causæ: eadem rone qua censetur remissum pignus hoc casu fauore fisci: & ita reperio sentire Bald. in l. i. per illum tex. loquentem in libertate, C. de remiss. pig. & uolunt Roma. & Alex. de Imo. in l. quæ dotis, ff. sol. matr. Duodecimò ista æquiparatio facit ad hoc, quod quem

13 admodum et fauore fisci instrumento subtractio statuti depositionibus testium deponentium de tenore instrumenti, licet non sint adeo periti, ut sciant cognoscere defectus instrumentorum, ubi aliàs hoc requireretur l. 2. §. diuus, & ibi no. per Bar. ff. de iure fisci, & per DD. in l. si de possessione, C. de prob. & per gl. Pan. & Cano. in c. cum olim, de priuilegio. Ita et erit in ecclesia uel pia causa quæ gaudet beneficio, & priuilegio fisci, in rib. supra in prin. alle. cum utrobique not. per gl. & DD. & ita in specie decidit Preppin. c. quis nesciat, 9. dist. Decimotertio ex ista æquiparatione fisci, & eccl. seu piæ causæ inferri potest, & illud singulare, quod sicut fiscus potest dare rem suam in emphyteusim cum pacto, quod non cadat in commissum ob canonem non solum, ut est tex. in l. fundi, C. de fun. patri. li. n. Ita etiam ecclesia, uel eius prælati poterit

terit re dare in emphyteusim cum illo pacto, eadem ratione, & ita sing. reperio uelle Bar. & In. de Platea in d. l. fundi, & sequit Franciscinus in suo singulari lib. feudor. parte 2. q. 17. quæ omnino uide, quia citat alios idem tenentes. Decimoquarto ista æquiparatio fisci, & ecclesie uel piæ causæ facit ad hoc, quod sicut ex diutina uel decenniali præstatione præsumitur præsumptione iuris contracta obligatio allegata, nedum contra priuatum, sed etiam contra fiscum, ut est tex. sing. in l. cum de in rem uerso, ff. de usu. Ita etiam erit in ecclesia uel pia causa, ut contra eam præsumatur contracta obligatio allegata ex diutina præstatione, licet contra eam non præscribatur, nisi spatio 40. ann. c. de quarta, de præscr. & Auth. quas actiones, C. de sacro. eccl. & ita sing. reperio decidere Bal. in d. l. cum de in rem uerso: & idem ibi uolunt alij scribentes, & Panor. in c. peruenit, de cens. quod imis reponas sensibus, quia est utile, & singulare. Decimoquinto ista æquiparatio fisci, & ecclesie seu piæ causæ facit ad hoc, quod

14 sicut fiscus succedens priuato non utitur iure suo, sed iure priuati pro tempore præterito, pro futuro autem tempore postquam res, obligatio, uel actio ad eum peruenit utitur iure, & priuilegio suo: ut est tex. singu. in d. l. fiscus. Ita etiam dicendum erit in ecclesia uel pia causa, eadem ratione. Er ergo si tu incepisti præscribere rem Titij, qui erant præsens in eadem prouincia, & continuasti usque ad dimidium præscriptionis possidendo ipsam per quinquennium, deinde dominium peruenit ad ecclesiam uel piam causam, ut puta quia d. Titius eam legauit ecclesie uel piæ causæ, pro complendo aliam dimidiam non sufficit possidere eam per aliud quinquennium sed requirentur 20. anni, quia illi faciunt dimidiam præscriptionis 40. annorum: quæ requiritur contra ecclesiam uel piam causam: d. c. de quarta, & præal. Aut. quas actiones, & sic præscribes illam rem, possidendo eam bona fide, & iusto titulo per 25. annos: nam ecclesia de prima dimidia completa contra priuatum illis 5. annis habebit acquiescere & pro residuo tempore utetur iure suo: Ita no. uult gl. i. d. Auth. quas actiones per d. l. fiscus, & ibi hoc firmant Cyn.

Cyn. Bar. Bal. Pau. de Ca. & alij, quod no. quia est fingi
lare, & notabile. Caue tamen, quia d. l. fiscus, super qua
se fundant gl. Cyn. Bar. Bal. Pau. de Cast. & alij, non lo
quuntur in prescriptione, sed in obligatione, in qua fiscus
succesit priuato: glo. tamen in l. apud Iulia. uerbi. Marcel
lus, ff. ex quib. cau. in poss. eat. extendit eam in successio
ne prescriptionis, & et gl. in d. Aut. quas actiones: Qua
re de hoc articulo prescriptionis pulchro, & quotidiana
no uide latius per Cy. Bal. & DD. in d. Auth. quas actio
nes, ubi de hoc reperies satis plenè. Decimosexto ista
æquiparatio fisci, & ecclesiæ, seu piæ causæ facit ad hoc,
15 q. sicut fiscus ꝑ contrahendo cum aliquo priuato præ
fertur in bonis post suam obligationem questus priuato
et anteriori in tpe, habenti omnia bona secum contra
henti presentia, & futura obligata: ut est tex. sing. in
l. si is qui, ff. de iur. fil. Ita et fit in ecclesiâ uel piâ causa,
eadem rone per supradicta. Et licet neminem repere
rim hoc dicentem, credo tñ hoc uerū, quia idē fauor de
bet ecclesiæ quæ fisco, & magna est rō, quæ pro religio
ne facit, l. sunt personæ, ff. de relig. & sum. fun. cum sim.
quæ nota. Cogita tñ, q. a in hoc casu reperio gl. tenere cō
trariū in dote, in l. alii diuis, C. qui pot. in pig. ha. Sed Sal.
ibidē in 3. q. tenet contra d. gl. concludendo idē esse in
dote, q. ꝑ in fisco. Decimosextimo ista æquiparatio fisci,
16 & ecclesiæ facit ad hoc, q. sicut fisco ꝑ fit mora re ipsa si
ne interpellatione, ut est glo. reputata sing. in l. cum qui
dam, §. si fiscus, ff. de usur. Ita et ecclesiæ fit mora re ipsa,
ut est glo. sing. in §. item mixta, in uerb. iudicium, in l. i.
de act. & uolunt Bar. Alex. & Ias. i l. j. C. de his quib. ut
indig. & Doct. alijs locis: ut latè declarabo infra in loco
ad minorib⁹ ad fiscū, ubi uide. Decimooctauo istud facit
17 ad hoc, q. sicut fiscus habens ꝑ rē cōem cum priuato, ꝑ
rone partis totā uendere: ut est tex. in l. vii. C. de uer. rer.
fil. eū priua. cō. mu. li. 10. Ita et ecclesiâ habēs rē cōem cū
priuato, pōt rō re partis totā uendere, eadem rone. Ita
notab uolunt Ioan. de Plat. & Pirrhus in d. l. unica: q. a
noca. Decimonono istud facit ad hoc, q. sicut fiscus uen
dens rem tanquā pertinentem ad unā stationē, quæ ad
illam

illam stationem nō pertinebat, sed ad aliam non possit
reuocare eam em uenditionem sub prætextu, q. ad il
lam stationem non pertinebat, ut est tex. in l. i. C. ne fi
sci. rem quam vend. Ita et est in ecclesiâ, eadem ratione.
Et ergo si abbas habens plures conuentus sub se, uēdat
solenniter rē unius tanq. alterius, non poterit prætextu
huiusmodi erroris reuocare dictam uenditionem: Ita
not. dicit glo. in d. l. i. & sequitur ibi Bar. Io. de Pla. &
Pirrus: de quo uide ibi latius per eos. Possit & ad mūl
ta alia pulchra, & quotidiana induci hæc æquiparatio fi
sci, & ecclesiæ uel piæ causæ, sed prædicta pro inuenib⁹
abundè sufficiant. Dummodo tñ meminerint, tñ bonā
18 esse argumentationē a fisco ad ecclesiā. uel piā cām: &
priuilegia cōpetentia fisco tunc obseruari in ecclesiâ, uel
piâ cā, qñ eadem rō militat in utroque, & quando con
trarium non reperitur expresse decisum in iure, & qñ
priuilegia fisci sunt talia, q. congruunt ecclesiæ uel piæ
causæ, & ad ea applicabilia sunt, alias secus: ut dixi supra
in simili in loco a milite armatæ militiæ ad militē cœle
stis militiæ, circa fi. & sēpē alibi. Dummodo etiā memi
nerint, non ualere hanc consequentiam, lex loquitur in
19 fisco, ergo non habet locum in priuato: Imò ꝑ econtra
ualet consequentia: ita est in fisco, ergo idem erit in pri
uato, & econtra, nisi appareat cā uel rō specialitatis in fi
sco, uel nisi contrariū sit specialiter decisum in iure, tex.
est not. in l. itē ueniunt, §. aptanda, in uer. in priuatorū,
& ibi gl. Pau. de Cast. & Doct. no. ff. de peti. hered. & i
l. i. & ibi etiā gl. Pau. Cast. & Doct. C. eo. ti. & uult Odo
fre. in l. iustum, C. de eden. & est tex. cū gl. in l. iustas, &
ibi Io. de Pla. not. C. de iur. fil. li. 10. & tex. cū glo. in l. 2.
& ibi et Io. de Plat. no. C. de pasc. pub. uel priua. li. 11. &
bona gl. in l. si fundum, & ibi Sal. no. C. qui pot. in pign.
hab. & uult Ias. in §. in bonæ fidei, Inst. de acti. Et de isto
possent dari infinita exēpla, sed tria proposuisse conten
tus ero. Primū, si in carceratus pro debito eximatur, ten
et eximēs creditori soluere de pprio, quasi fideiusor
exēpti: tex. est sing. in l. quotiēs, C. de exacto trib. li. 10.
quæ nedū locum habet in eximente debitorem fisci, seu
etiam

etiā i eximente debitorem priuati, secundum Bar. And. de Baru. & alios in d.l. quoties quamuis tex. loquatur i eximēte debitorem fisci, & licet aliud senserit ibi glo. & ita etiam tenet Bal. in l. addictos, circa fi. C. de episco. audt. & Io. Fabr. in §. item aduersus, circa finem, Inst. de actio. Imò plus sing. uoluit Sal. in l. in bonæ fidei, C. de reb. cred. uidelicet, q̄ eximens incarceratum pro debito tenetur soluere creditori, etiam si talis exēptus denuò incarceretur: quod dictum refert & sequitur Ias. in l. r. §. quod prætor, circa fin. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est ui exi. Secundum sit hoc, qui ostendit se tribus annis proximis soluisse, præsumitur pro præteritis præcedentibus annis soluisse: tex. est singu. in l. quicumque, C. de apo. pub. lib. 10. qui tex. licet loquatur in fisco, habet tñ locum in priuato, puta in emphyteuta: gl. est not. in l. 2. C. de iur. emphy. quam ibi sequitur Sali. in 2. q. dicens Dynum sic consuluisse, & se de facto ita obtinuisse: & idem uult Sali. ibidem in 8. q. circa fin. & Ias. illic dicens, d. glo. not. & approbari per omnes: & idem uult Sali. in d.l. cum de in rem uerso. Item sit tertium, quòd priuata scriptura non facit fidem pro scribente, l. exemplo, & l. rationes, C. de probat. qui tex. licet loquatur in priuato, habent tamen locum etiam in fisco, tex. est sing. in l. inter chartulas, C. de conue. ff. deb. lib. 10. & idem in iustis alijs casibus, quos commemorare magis esset laboriosum, quam subtile. Nec præmissis, quatenus dixi fisci multum esse priuilegiatum † obstat l. non puto, ff. de iure fisci, quæ singulariter uult, quod in dubio iudicandū est pro priuato contra fiscum: quia d.l. non puto, debet intelligi, quando fiscus tractat de lucro, & priuatus de damno, quia tunc in dubijs quæstionibus iudicandum est contra fiscum: Secus autem, si fiscus ueniat ex contractu suo, uel alterius cui successit, quia tunc fiscus est magis fauorabilis, & priuilegiatus: & in dubio pro eo, & non contra eum sententia ferenda est: Ita sing. dicit Ias. in l. de die, ff. qui satisda. cogan. & Alex. de Im. in d. l. r. ff. sol. mar. & idem Alex. in d.l. non puto, in apostillis ad Bar. ubi refert hoc uoluisse Iacobum de Bel. in l. uni.

in

LOC. A FISCO AD DOTE M. 383
in fi. C. de cad. toll. & idem etiam uult Ang. in §. fi. Inst. de acti. idem etiam uult Ang. in §. fi. Inst. quib. mo. testa. infir. referens hoc uoluisse Raphaelē in d.l. non puto, & Doct. sepe alibi, quæ omnia commenda memoriæ tanquam pulchra, uulua, singularia, & quotidian, & uide quod dicam infra loco proximo, & in loco à republi ca ad ecclesiam uel piam causam.

LOCVS A FISCO AD DOTE M.

- 1 *Fiscus, & dos in quibus conueniant, nu. 2. 3. 4. & in quibus differant, nu. 5. cum seq.*
- 6 *Fiscus in delictis an habeat tacitam hypothecam.*

Occurrit nunc commodissime locus à fisco ad dote m à quo sumptum argumentum est probabile, frequēs & utile, quia paribus passibus ambulant, l. dotis tuæ, & ibi no. C. de iure dor. & l. 2. cum glo. C. de priu. fisci. Et isto argumento utitur Iustianianus Imperator in Auth. ut exactio. inst. dor. §. 1. Conueniunt † enim in hoc fiscus, & dos, seu mul. er ratione suæ dotis, quòd uterq; habet tacitam hypothecam ex contractu secum inito: de fisco est tex. in l. aufertur, §. fiscus, ff. de iure ff. & in l. 2. C. in qui. ca. pi. tac. contra, & de muliere est tex. in l. vn. §. 1. C. de rei vxor. act. in l. fi. C. de pact. conu. in §. fuerat, inst. de act. in l. assiduus, C. qui pot. in pig. hab. & in c. ex literis, de pig. Vnde si concurrant inuicem, præferatur qui prior est tempore, d.l. dotis tuæ, & præal. l. 2. C. de priu. ff. Hæc ergo æquiparatio fisci, & dotis facit ad multa. Et inter alia primo ad hoc, quod † sicut fiscus ratione suæ tacitæ hypothecæ non præfertur priuato anteriore expressam hypothecam habenti, l. si fundum, C. qui pot. in pig. hab. & l. si pignus, ff. eod. titu. Ita nec mulier in dote ratione suæ tacitæ hypothecæ præfertur creditoribus anteriore expressam hypothecam habentibus, secundum opinionem gloss. & communem: de qua in d. §. fuerat, & in d.l. assiduus, & ibi Sal. licet.

Sal. li. 2. q. sc̄to ista æquiparatio fisci & dotis facit ad hoc, quod sicut fiscus ꝑ ratione suæ tacitæ hypothecæ præferatur omnibus creditoribus generalem expressam hypothecam, et anteriorem tempore habentibus, ꝑ postea quæsitis, ut est tex. sin. in l. si is qui. ff. de iure fisci & administratur l. 3. C. de priuil. fisci. Ita etiam dicendum erit in dote: quia in dubijs fauendum est doti; l. in ambiguis, pro dot. de reg. iur. & ita post multa concludit Salyc. & dicit summè notandum in d. l. assiduis, in 3. q. licet gl. ibi velit contrarium. Salyc. tamen de hoc dubitauit in dictal. 2. C. de priuil. fili. Tertiò ista æquiparatio facit ad hoc, q̄ sicut in ꝑ dubio qñ ignoratur, an obligatio fisci præcesserit obligationem priuati, vel e contra: fauetur fisco, & obligatio fisci præsumitur prior, ut est tex. sing. secundum unam lecturam in l. 1. C. de iure fisci. libr. 10. Ita etiam dicendum erit in muliere agente pro sua dote: cum paribus passibus ambulent, iuribus supra in princ. alleg. & ita teneri Salic. in d. l. assiduis, in 3. q. in si. dicens hoc summè notandum. Circa hoc autem cadit pulchra, & dubitabilis quæstio, quid si fiscus & mulier inter se disceptent contra tertium, & non appareat quis fuerit prior in hypotheca tacita, quia eadem diè contraxerunt, quis præferatur, de qua q. vide per Bal. in d. l. dotis tuæ, quem sequitur Ias. in d. §. fuerat, & plenius per Salic. in d. l. 2. C. de priuil. ff. qui inter se variant: probabilior tñ & æquior videtur opinio Salic. distinguens casus per rationes suas. Posset & ad multa alia induci hæc argumentatio, sed prædicta pro iuuenibus sufficiant. Animaduerte tñ circa præmissa, quia fiscus & mulier ratione suæ dotis in multis ambulant disparibus passibus: Primò, in cā ꝑ primipilari, in qua fiscus est potior, l. utilitas, C. de primipilo li. 11. & l. satis, C. in quib. cau. pig. uel hyp. rac. contra. Secundò in alio, q̄a mulier ratione suæ tacitæ hypothecæ præferatur priuato habenti et tacitam hypothecam, anteriorem tempore, d. l. assiduis, & est conclusio Sal. in Aut. quo iure, ubi hunc articulum quotidianum late examinat, C. qui pot. in pig. hab. sed non sic est in fisco, lege vnica. C. rem alie. mam gerentibus, & præal. l. si pignus, & sic in hoc mulier

lier est priuilegiator fisco: & ita reperio expresse velle Salic. in d. l. assiduis, in 2. q. circa si. & est de mente Io. de Plat. in l. vnica. C. de pœnis fisci. cred. præfer. libr. 10. & idè vult Dyn. in reg. qui prior, de regul. iur. libr. 6. Tertiò non ambulant parib⁹ passibus, quado fiscus præterditus ad bona alicuius ex maleficio, quia illo casu et dos præferatur fisco, licet sit posterior tempore: ita sentit Bald. in d. l. dotis tuæ, in noua lectura, licet in antiqua lectura aliud velit, & non bene: & ratio est euidentis quia in delictis fiscus non habet tacitam hypothecam, ut notatur per gl. in l. rescriptum, in prin. ff. de pactis, & in d. l. aufertur. §. fiscus. de hoc tamen articulo quotidiano ꝑ an in delictis uel maleficijs fiscus habeat tacitam hypothecam, uel non, uide latius per Cyn. Salic. & Doct. in l. si quis post hac, C. de bonis proscript. & per glo. Ioan. de Platca, & Doct. in d. l. vnica, & plenissime ꝑ Bal. Alex. & alios in d. l. rescriptum. Et generaliter quis cui ex creditoribus præferatur, vide per gl. & Doct. in l. priuilegia, ff. de priuileg. creditor. & ꝑ gl. & Doct. in d. l. si is qui. & ꝑ Io. de Platca i d. l. vnica, & accuratissime ac plenissime ꝑ Dy. in d. regula, qui prior: ex quib⁹ patet, q̄ fiscus & dos regulariter se habet ut paria, in aliquibus autem ut excedentia, & excessa. Ex quo ulterius patet, quando hæc argumentatio procedit, & quando non. Illud tamen nõ est omittendum, quod si fiscus sit creditor ex maleficio et priuatus, ut quia propter homicidium fisco debetur certa quantitas ex bonis delinquentis, & certa quantitas et debetur hæredibus occisi, hoc casu quia ambo sunt creditores eiusdè tituli, id est, ex maleficio, fiscus ꝑ fertur hæredibus occisi in executione. Ita sin. dicit Bal. in d. l. rescriptum. quod est summè notandum, quia limitat & restringit multum dictam legem unicam, nec memini me alibi legisse: sed licet magna sit autoritas Bal. non tamen credo hoc dictum indistinctè uerum. quid enim si alicui furto uel ui subtracta sint mille. quæ æquitas suadebit fiscum præferri furtum uel uim passio aut eius hæredi, si utrique ex integro non potest satisfieri: certe meo iudicio nulla. Vnde credo distinguendum. Aut pri-

ADD.
Præfer-
tur. Vide
tamen in
l. 1. C. de
Pa. fisci.
cred. præ-
fer. & ibi
glo. Bart.
Et Io. de
Pla.

uato quid ab est, ita quod certat de damno uitando, fiscus verò de lucro captando: & tunc credo priuatum debere præferri fisco; & sic procedit d.l.vnic. & l.non puro. ff. de iure fis. Aut priuato uel eius hæredi nihil abest, sed uter que certat de lucro captando non de damno uitando, ut in casu Bal. & tunc credo decisionem Bal. veram. Aut fiscus prosequitur rem familiarem, ut quia agit pro dano dato in fundo fiscali & priuatus similiter, & tunc est credo decisionem Bald. veram: quam hoc modo uidetur intelligere Alexã. de Imo. in d.l. rescriptũ. quod cõmenda memoria, quia potest frequenter contingere. & uide quod dixi supra loco proximo.

¶ LOCVS A FISCO AD MINORES.

Fiscus & minores æquiparantur: & per totum.

NVnc subnectemus locum à fisco ad minores; à quo sumptum argumētum est probabile, frequens & uile, quia j æquiparantur: glos. est not. in l. si procurator. §. si. ff. de iure fis. quæ relata ad tex. sing. decidit; quod habens potestatem vendendi rem minoris, nõ potest habere fidem de pretio, sicut nec habens potestatem vendendi rem fisci. Ex quo sequitur, qd non transfert dominium, nisi sit solum pretium: & hoc ibi tenet & cõmẽdat Bar. & alij post eum. idem etiam uult Bar. & alij post eum in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iud. & idem dicendum est in prælato ecclesiæ uedente rem ecclesiæ, ut nõ possit habere fidem de pretio, nec transferre dominium pretio non soluto, ut uult gl. in d. §. fin. & Bar. in locis supra commemoratis, & Pan. in c. 2. circa fi. de precat. & frequenter alibi: quod nota. Secundò hæc æquiparatio fisci & minoris facit ad aliud, uidelicet, quod sicut sententia contra fiscum uel rem publicam lata, potest. ex specie li priuilegio retractari, instrumentis de nouo reperitis: ut est text. in l. imperatores. ff. de re iud. Ita etiam dicendũ est in minori maxime pupillo, eadem ratione: cum gaudeat eodẽ priuilegio, & ita dicit gl. no. i. d.l. imperatores, quam

quam sequuntur ibi Bar. & Doct. & idem uult gl. & Doct. in l. sub specie, C. de re iudic. & Ioan. de Plat. in l. ni. C. de senten. aduer. fiscum latis. lib. 10. qd no. Tertio ista æquiparatione fisci & minoris inferitur & aliud, uidelicet, quod sicut sententia lata contra fiscum per falsas probationes, contra absentem scienter factas, est ipso iure nulla, ita et est in minore. ita notabiliter dicit Bal. in l. qui testamento. ff. de excusa. tuto. & allegat notata in d.l. unica, & l. si prætor, §. Marcellus, ff. de iudic. qd not. Quarto per hunc arguendi modum inferri potest, quod quia fiscus succedens priuato pro tempore præterito utitur iure priuati, & pro tempore futuro iure proprio, l. fiscus. ff. de iure fisci: sicut si inchoetur præscriptio contra priuatum, & perficiatur seu compleatur contra fiscum succedentem priuato, alia tempora seruantur contra fiscum, quam contra priuatum. Ita etiam dicendum sit, si pupillus succedat priuato, contra quem inchoata fuit præscriptio: Ita singulariter uult gl. apud Iulianum, uer. Marcellus, ff. ex quib. cau. in poss. ea. & ibi illam gl. no. Alber. de Rosate: & idẽ est in ecclesia, ut dixi supra in loco à fisco ad ecclesiam uel piam causam, & in loco à toro ad partem: pro cuius pleniori intelligentia uidenda sunt notata per gl. Bal. Sali. Pau. de Cast. & Doct. in l. unica, C. si aduer. uisica. & no. per Cy. Alb. & Doct. in l. si. C. in quib. cau. in integ. resti. non sit necess. & notata per eundem Cy. & alios Doct. post gl. in Auth. quas actiones, C. de sacro. eccl. quod tene menti, quia potest in foro quotidie in usu uenire. Posset & ad multa alia induci hæc argumentatio, cum multa sint priuilegia fisci diligenter collecta per Bal. in l. 1. C. de priuileg. fisci. quæ concurrente identitate rationis, ubi contrarium non reperiretur expressè decisum, adaptari seu applicari possent ad minores maxime pupillos: sed prædicta pro gustu iuuenibus dando sufficiat.

¶ LOCVS A MINORIBVS AD

Fiscum.

Argumentum à minoribus ad fiscum est probabile, & uile. Fiscus, minor, & ecclesia æquiparantur.

B b 2 Econ-

Ementum etiam probabile est, frequens, & utile, quia æquiparantur, ut habes gl. notabilem in l. si procurator §. final. ff. de iure fisci, & dixi supra loco proximo. Unde sicut sententia lata pro minore indefenso est ualida, ita est textus notabilis in l. non eo minus, C. de procuratoribus etiam sententia lata pro fisco indefenso est ualida: licet secus sit e contra, quando fertur contra minorem uel fisco indefensum: ita dicit gl. notabilis in l. 3. §. diuisus de iure fisci, & sequitur Io. de Plat. in l. unic. C. de sententia uel fisco latis retractan. lib. 10. Et idem est in ecclesia ut uolunt Legistæ in d. l. non eo minus, & gl. Bal. Sal. Doct. in l. si præses, C. quō, & quan. iud. & Panor. & Cano. in c. causam, 1. de iudi. Item sicut minori fit mora ipsa absq; ulla interpellatione, ut est tex. in l. in minori C. in quibus causis in integrum resti. non est necess. & Titio Seio, §. vsuras, ff. de legatis 2. Ita etiam fisco fit mora re ipsa absque aliqua interpellatione. Ita dicit gl. singular. in l. cum quidam, §. fisco, in uerb. inferunt, ff. de ueris, & uult Bald. & post eum Iason in l. 1. C. de his quibus, ut indignis, & ibi Alexand. in apofillis ad Baldum refert idem tenere Roman. in l. si ex legati causa, ff. de uerb. obligat. per d. gloss. & idem refert Ias. in §. ite mixta, quem legit sub §. ex maleficijs, in st. de actio. per d. gloss. que reputat singularem: & idem dicendum est in ecclesia, & pia causa, ut eis fiat mora re ipsa: ut est gloss. singularis approbata per Doct. in d. §. item mixta. Tertiò istud facit ad hoc, quod sicut minori succurritur per in integrum restitutionem, si per suos curatores uel procuratores diuini patiatur, & illi non sint soluendo, ut est text. in l. properandum in fine, C. de iudi. Ita etiam hoc casu fisco succurritur, eadem ratione: & ita pñctaliter uult Pirhus in l. iustas, in fi. uerfi. C. de iure fisci lib. 10. & paritione etiam succurritur ecclesie, ut uult Card. in Clement. unica, in 10. q. de in inte. rest. & Sal. Alex. & Ias. in d. l. properandum, in fi. qd nota. Hæc enim tria sunt in minoribus, fisco, & ecclesia, æquiparantur. de quo ut nunc memore occurrit, sunt quinque gl. notabiles, una est in d. l. si

procu.

procurator, §. si. secunda in l. sub specie, C. de re iud. tercia in d. l. unica, quarta in l. Imperatores, ff. de re iud. & quinta in c. auditis, de in inte. rest. quod commenda memoriz, quia potest induci ad multa alia, & uide quod dixi supra loco proximo, & in loco à fisco ad ecclesiam uel piam causam: & quod dicam infra in loco à republica ad ecclesiam, & in loco à minoribus ad ecclesiam uel piam causam.

LOCVS AB ECCLESIA AD FISCVM.

Ecclesia quibus privilegijs gaudet.

Argumentatio ab ecclesia ad fisco non procedit in criminalibus.

Occurrit nunc locus ab ecclesia ad fisco, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile: quia æquiparantur à iure, l. fin. C. de sacrosan. eccl. & §. finimus, in a. sta glo. in Auth. de non alien. aut permuta. reb. eccl. colla. 2. & c. quid ergo 24. quæst. 4. & est bona gloss. in c. auditis, & ibi Panormit. not. de in integrum resti. Unde cum multa sint sunt privilegia ecclesie accurate collecta per Lodouic. Rom. in aurea sua repetitione Authen. similiter, C. ad leg. Falcid. per Bar. Bal. & Doct. in l. 1. C. de sacro. eccl. & per Cano. in c. relatum 1. de testam. Ad infinita trahi poterit hæc argumentatio, quãdo eadem ratio militat in utroque, nec contrarium reperitur expressè decisum in iure: & quando privilegia competentia ecclesie sunt talia, quod congruunt fisco, ut dixi in casu conuerso supra in loco à fisco ad ecclesiam uel piam causam, & in loco à milite armata militie ad militem celestis militie, & sæpè alibi. Et gratia exempli inter alia istud facit ad hoc, quod sicut acquisita per episcopum, prelatum, uel administratorem ecclesie post adeptam administrationem: præsumuntur acquisita inuita & ex bonis ecclesie, Auth. licentiam, C. de epif. & cler. & §. interdiximus, in Auth. de eccl. tit. collat. 9. & toto

R b 3 ritu.

390. LOCVS A PVPILO AD REMP.

titu. de peculio cleric. cum illic not. per Panor. maxime in c. vt unisquisq; Ita etiam acquisita per officarium fisci presumitur acquisita intuitu & ex bonis fisci. Ita decidit gl. reputata sing. in l. defensionis facultas, in fine, C. de iure fil. lib. 10. de quo tamen articulo quotidiano vide latus per Doctores, singulariter per Ioan. de Prat. in d. defensionis facultas, & per Bal. in l. cum oportet, in vers. quæro quid in administratore reipubli. C. de bonis quæ liberis, ad quos remisisse sufficiat. Hæc tamen argumentatio non procedit in pœnalibus. Ita dicit gloss. sing. in § item mixta. Inst. de actio. cum qua transeunt ibi communiter omnes Doctores, excepto solo Angelo, qui per plura probabilia media tenet contra d. gl. quem omnino vide & ibidem late per Iasonem. De hoc tamen quotidiano articulo, an & quando in pœnalibus licita sit extensio, vide infra in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis, in tertio casu principali, ubi reperies de hoc satis plenè.

LOCVS A PVPILO AD REMP. publicam.

- 1 Pupillus, & respublica æquiparantur, & in seq.
- 2 Conuentio quod de damnis & interesse fitur dicto partis anu-
leat.

HAbemus etiam in iure locum a pupillo ad rempublicam, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens & utile, quando eadem est ratio in utroque: quia & æquiparantur à iure, l. rempublicam, cum ibi nota. C. de iure reipublic. lib. 11. l. qui solidum, §. etiam, & ibi Ioan. de Imo. notat ff. de leg. 2. l. respublica. C. ex quibus cau. mariores, & l. i. iuncta gl. C. de offi. eius qui vicem alicuius indicis obtinet cum simili. Et in primis per hanc æquiparationem pupilli & reipublicæ, dixi semel in questione in facto occurrente: quod conuentio facta per gubernatores reipublicæ Louaniensis, qua cauebatur, quod de damnis & interesse staretur simplici vel soli dicto credito

LOCVS AB ECCL. AD FISCVM. 391

toris, non valebat: quia similis conuentio facta per tutorem, uel per pupillum cum autoritate tutoris, non ualeat iurifurandi gratiam, cum glo. & ibi hoc expressè notat Bart. ff. de iure iuran. & habetur plenissimè per Iasonem in l. iurifurandum quod ex conuentione, illo eodem tit. ergo etiam non debet ualere talis conuentio facta per gubernatores oppidorum uel reipublicæ: iuribus supra allegatis, & ita fuit iudicatum. An autem talis conuentio ualeat, & quid operetur, quando fit per priuatum maiorem 25. annis, uide pulchrè per Bart. Io. de Imo & DD. in d. ff. de prato. stip. & per Cy. & Doct. in l. si quis in conscribendo. C. de epi. & cler. ad quos breuitatis gratia te remitto. Secundo istud facit ad hoc, quod sicut sententia diffinitiuè lata contra pupillum, uel quod fortius est contra minorem indefensum est ipso iure nulla: ut est text. cum suz sing. gl. in l. cum & minores. C. si aduer. rem iu. Ita et sententia lata contra rempublicam alicuius ciuitatis in defensionem, est ipso iure nulla, ut est text. cum gl. in l. 1. & ibi Bart. & Io. de Plat. not. C. de iure reipub. lib. 11. Tertio istud facit ad hoc, quod sicut debitor pupilli uel adulti repellitur à tutela uel cura. Auth. minoris debitor, C. qui da. tut. poss. & in corpore unde sumitur: Ita et debitor reipublicæ repellitur ab honoribus & administratione honorem habente annexum, nisi prius soluat debitum. l. 1. C. de debito ciuit. lib. 11. & l. rescripto. §. debitores. ff. de muner. Possit & ad multa alia pulchra & quotidiana induci hæc argumentatio à pupillo ad rempublicam, sed prædicta pro iuuenib. sufficiunt. Reliqua aut studiosus uidere poterit per Io. de Plat. in d. l. rempub. & in l. seq. & in l. 1. & 2. C. de administ. reip. lib. 11. ad quem remisisse sufficiat cum ab omnibus habeatur, & egregiè loquatur: & uide quod dixi supra in loco à minoribus ad fiscum, & quod dicam infra in loco à pupillo ad ecclesiam uel piã causam.

LOCVS A REPUBLICA AD Pupillum.

1 Sententia rescinditur favore Reipub. & pupilli præter exim mstru-
mentorum de nouo reperiuntur, licet secus sit in priuato.

Contrariis etiam à republica ad pupillum sumptum
 Argumentum est probabile, frequens, & utile, quò
 do eadem est ratio in utroque: quia æquiparantur à in
 re, l. rempublicam, cum ibi not. C. de iur. reip. libro 11.
 & l. qui solidum, §. etiam, & ibi Ioan. de Imol. notat, ff.
 de legat. 2. cum similibus. Et hinc est, quòd sicut fau-
 re † republicæ prætextu instrumentorum de nouo re-
 pectorum rescinditur sententia, licet secus sit in priuato
 l. Imperatores, ubi de utroque est tex. ff. de re iudicat. &
 l. sub specie, tum ibi notatis; C. eod. titulo. Ita etiam
 fauore pupilli: prætextu instrumentorum de nouo re-
 pectorum rescindatur sententia: & ita decidit glossa in
 lege, sub prætextu, 1. & ibi Bartol. Bald. & Doctor. C.
 de transact. per dictâ legē, rempublicam, & idem deci-
 dit glossa in dict. l. Imperatores, & ibi Bartol. Ioan. de
 Imol. Alexand. & Docto. & idem sentit glos. in l. uni-
 ca. Codice de sen. ad fil. la. rer. libro 11. Posset, & ad mul-
 ta alia pulchra, & quotidiana induci hæc argumenta-
 tio à republica ad pupillum, ut pulchrè declarat Ioan.
 de Platea in dict. l. rempubli. & in l. sequent. & in l. pri-
 ma, & secunda C. de admin. rerum pub. lib. 11. ad quem
 remississe sufficiat, cum ab omnibus habeatur. Et uide
 quod dixi supra loco proximo, & quod dicam infra lo-
 co sequenti.

LOCVS A PVPILLO AD ECCLE-
fiam uel piam causam.

1. Ecclesia loco pupilli est.
2. Mandato generali non uenit delictum.
3. Pupillus etiam auiduitate tutoris non potest uendere rem
 immobilem, nisi urgente debito, & interueniente decre-
 to iudicis.
4. Pupillus tenetur de eo quod ad eum peruenit, & in quo sa-
 ctus est locus leuior, idem in ecclesia.
5. Res immobilis pupilli non est alienanda, ut alia ematur;
 ita

ina nec res ecclesie.

6. Tutor tenetur pupillo de eo quod ei acquirere potuit, & dolo
 uel culpa non acquisiuit.
7. Ecclesia an puniatur propter delictum prelati.
8. Res emptæ ex pecunia pupilli, licet non eius nomine, efficitur
 ipsius pupilli.

Frequens etiam in iure nostro est locus à pupillo ad
 ecclesiam uel piam causam, à quo sumptum argu-
 menti probabile est, & utile, quia † ecclesia loco pupi-
 li est: ut dicit gl. in l. libertos, & ibi Salu. no. C. de excu-
 satio. iuro. & glossa in lege respublica, in fine, & ibi Bar-
 tol. Ang. & Doct. nor. C. ex quib. cau. maiores, & istas
 duas glossas ad hoc ponderat las. in §. item mixta, quæ
 legit sub §. ex maleficijs, institut. de actionib. & est alia
 glossa notabilis in l. non est ignotum, C. de administ. tut.
 quæ singulariter dicit, quòd sicut tutor uel curator non
 habens iustam causam litigandi, & litigans, debet pro-
 prio nomine condemnari in expensis, & illas soluere
 de bursa sua, nec potest eas computare pupillo uel adul-
 to in reddenda ratione. ita etiam prelati ecclesie hoc
 casu tenetur ecclesiam conseruare indemnem de suo
 proprio patrimonio: & illam glos. sequuntur ibi Cyn.
 Bald. Ange. Salice. & Docto. & idem eadem ratione di-
 cendum est de rectoribus hospitalium, magistris fabri-
 ce, promissoribus mensæ sancti spiritus, & similibus habè-
 tibus administrationem piorum locorum. & ita sæpius
 obseruauit, cum eram officialis recolendæ memoriæ do-
 mini Henrici de Bergis episcopi Cameracensis dignissi-
 mi. Imò, quod fortius est, idem dicendum est in procurato-
 re generali non habente speciale mandatum ad inten-
 tandum certam actionem calumniosam: Ita singulari-
 ter dicit Salicetus in dicta l. non est ignotum: & ratio
 est, quia in † generali mandato non uenit delictum, l. si
 procurator, circa finem, ff. de conditione indebiti, cum
 similibus. Hinc etiam est, quòd sicut tutor pupilli nõ po-
 test repudiare fundum legatum pupillo, etiam ante-
 quam legatum sit agnitum, ut est tex. in l. magis puto §.
 fundum,

fundum, ff. de rebus eorum: ita nec prælatus, qui debet esse bonus tutor ecclesiæ. Ita sing. dicit Bal. in l. contra iuris, §. si curator, ff. de pact. quæ refert, & sequitur Francif. Crem. in singu. suo 124. & idem uult Bal. in d.l. magis puto, §. fundum, per illum tex. quod not. Hinc etiã est, quod sicut pupillus non potest uendere rem immobilem, etiam cum autoritate tutoris: nisi urgente debito, & interueniente decreto iudicis, d.l. magis puto, §. ne passim, & l. 2. eo. xi. Ita et est in ecclesia, & pia causa. Auth. hoc ius porrectu, C. de sacro f. eccl. & c. sine exceptione, 22. q. 2. cum sim. Hinc etiam est, q. sicut pupillus 3 t tenetur de eo qd ad eum peruenit, licet absq. tutoris autoritate non obligetur, l. 3. §. si seruus, ff. de tribut. act. l. 1. §. 1. ff. de aut. tut. & l. si. C. de vsucap. pro emptore, cum sim. Ita etiam est in ecclesia uel pia causa, quæ tenetur de eo in quo facta est locupletior: Et ergo si uendidit rem immobilẽ, non interueniente solennitate requisita de iure, licet uenditio seu alienatio sit nulla: si tñ uelit uendicare rem alienam, tenetur restituere pecuniã receptam, & in utilitatem ecclesiæ conuersam bonæ fidei emptori: Ita decidunt glo. Bar. Bal. & Doct. in Aut. qui res, C. de sacro eccl. Bal. in l. i. ubi in prin. illo eo. tit. & idem Bal. in l. si prædiũ, in prin. C. de præd. min. sine decre. non alien. & idem Bal. in l. si fundus, §. quanquã, per illum tex. ff. de reb. eor. & Pan. & Doct. in c. si quis presbyterorum, circa fi. de reb. eccl. non alie. & Alex. de Imo. in consil. 4. 3. uolu. incip. redemptoris, & c. Viso processu, & c. in 1. col. & Barba. in consil. 40. 1. uolu. incip. præclare scribitur, & c. in 10. colu. quod memori teneas mente: quia est quotidianum, & in casu de facto occurrente uidi de hoc fieri magnam altercationem sed tandem obtinuit, qd dixi, & etiam est, q. sicut in pupillum competit actio ex pecunia mutuò sumpta per tu- 4 torem, si in pupilli utilitatem pecunia sit conuersa: ut est tex. in l. 3. C. quan. ex fact. tut. Ita etiam in ecclesiam uel piam cãm hoc casu datur actio. Ita decidit glof. singularis in d.l. 3. cum qua indifferentem ibi transeunt Doct. & eam specialiter notat Ioan. de Imol. in repetitione l. si uerò,

uerò, §. de uiro, ff. sol. matr. quod nota. Hinc etiam est, q. sicut res immobilis pupilli nõ est alienanda, etiam ex 5 permisso prætoris, ut alia ematur d.l. magis puto, §. si es alienum: Ita nec res ecclesiæ secundum Bal. in d. §. si es alienum: quod tene menti. Hinc enim est, quod sicut liberus non excusatur à tutela uel cura liberorum patris uel patronæ, d.l. libertos, ita nec clericus habens beneficium ab ecclesia potest se excusare ab onere sibi iniuncto, cum ecclesia loco pupilli sit. Ita formaliter dicit gl. singularis, in d.l. libertos, cum qua ibi trãseunt Doct. Hinc etiam est, q. sicut tutor tenetur pupillo de eo, q. ei acquirere potuit, & dolo uel culpa sua non acquisiuit 6 l. quicquid, cum sua notabili gl. C. arb. tut. Ita etiam prælatus ecclesiæ tenetur ecclesiæ de suo proprio patrimonio resarcire damnum, si ecclesiæ non acquisiuit quod acquirere potuit. Ita dicit gl. notabilis in cap. 2. 12. q. 4. & gloss. elegans in c. fin. 16. q. 6. quas glof. sequitur, & ualdè commendat Pan. in cap. it. 1. de in integ. restitut. & in cap. 1. de dolo, & contumacia, & frequenter alibi: & idem si prælatus per negligentiam suã patitur præscribi contra ecclesiam. Ita decidit gloss. singularis in c. placuit, el. 2. 16. quæst. 3. quam ad hoc notat Panor. & ualdè commendat in locis supra proximè commemoratis. Hinc etiam est, quod quemadmodum tutor pupilli inuadens rem pupilli ab alio possessionem sua temeritate, tenetur illico restituere possessionem ei à quo ablata est, saluo iure pupilli, & ipse tutor pro sua temeritate puniatur: ut est tex. in l. meminerint, in fi. C. unde ui. Ita etiã dicendum est hoc casu in prælato ecclesiæ: Ita dicit glo. in d.l. meminerint, in fi. c. qua ibi trãseunt Doct. An autem 7 propter delictum prælati puniatur ecclesia, quia non seruit proposito, & materia est longa, remitto te ad gl. & Doct. in regula delictu, de regul. iur. lib. 6. & ad gl. Sal. & Doct. in l. i. ubi in prin. nauem, C. de sacro eccl. & ad Panor. & Canon. in d. c. 1. de dolo, & contu. & ad singulariter not. per gl. Ant. de Butr. Pan. & Io. de Ana. qui cæteris clarius loquit in c. de hoc, de simo. ubi reperies ad hoc ad fatietatem. Hinc etiam est, q. quemadmodum

dum tutor pupilli uel curator adulti patitur poenam de feri officij. l. 2. C. de fun. patri. lib. 11. Ita etiam praetor uel rector ecclesie, ut dicit gl. in d. l. 2. quam ibi notat & multum commendat Ioan. de Plat. Hinc etiam est, quod sicut res empta ex pecunia pupilli, licet non eius nomine, est ipsius pupilli, si uelit: ut est tex. in l. curator, C. a. bit. iure. cum sim. Ita etiam res empta ex pecunia ecclesie est ipsius ecclesie. Ita notat gl. in l. si ut proponis, & ibi Alb. C. de rei uend. & Ang. in l. idemq; quae legit sub l. interdum, ff. qui pot. in pi. hab. Hinc etiam est quod sicut in re empta per debitore de pecunia pupilli, pupillus praefertur antiquiori creditori hypotheca ex praesentiam habenti, quatenus de pecunia eius solutio facta est: ut est tex. sing. in d. l. idemq;, secundum uerum intellectum, & ibi habetur per glo. Bar. Sali. & Doct. Ita etiam dicitur potest in ecclesia, eadem ratione: quod intelligo uerum, quando nolunt habere rem ex pecunia sua emptam. & ita reperio expressè uelle Alb. de Ros. in dict. l. si ut proponis. Possit & ad multa alia induci haec argumentatio à pupillo ad ecclesiam uel piam causam, sed praedicta pro iuuenibus sufficiunt. Quae comenda memoriae tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana: & uide quod dicitur infra in loco à minoribus ad ecclesiam uel piam causam.

LOC. A REPUBLICA AD ECCLIAM SEU PIAM CAUSAM.

1. *Respublica, ecclesia seu pia causa equiparantur.*
2. *Exceptio non numeratae pecuniae perpetuo competit Reipublicae & ecclesiae.*

Commodè subsequitur nunc locus à republica ad ecclesiam uel piam causam, à quo sumptum argum est probabile, frequens, & utile, quia t. equiparantur, l. fin. C. de sacros. eccle. & §. finimus, in Aut. de non alic. aut permut. reb. eccl. colla. 2. & notat gl. in l. reipublica in fi. C. de iure reipublicae lib. 11. & gl. in l. reipublica, C. ex qui. cau. mai. & isto arg. utitur gl. in l. imperatores, ff. de re iur. & Io. An. in pulchra q. in reg. plus semper, de reg. iur. li. 6. in Mercu. & potest induci ad multa, ut uide ri potest

ri potest per Io. de Platea in d. l. reipublicam, & in l. seq. ad quem remissis sufficit, cum ab omnibus habeatur. Ultra tamen notata per eum istud facit ad hoc, quod sicut exceptio non numeratae pecuniae quae hodie non potest per priuatos opponi post biennium, Inst. de litera. oblig. potest & in contractibus, in prin. C. de non num. pec. competit reipublicae uel ciuitati perpetuo, l. ciuitas, & ibi id notat Bald. ff. si cer. pet. Ita etiam erit in ecclesia uel pia causa: & ita decidit Bal. in d. l. ciuitas, & in l. 2. §. si. illo eo. ti. & in Auth. hoc ius porrectum, in 4. col. C. de sacros. eccle. & Hostien. & Ioan. Andr. i. c. si. de solut. & Corfe. i. sing. 114. & Rom. in rep. Auth. similiter, in 7. speciali pia causa circa iudicia, C. ad leg. Falci. de hoc tamen articulo quotidiano, disputabili tamen & dubio, uide latius per Ant. de Butr. Io. de Imo. Pan. & recentiores in d. c. si. & per Ias. in d. l. ciuitas, ubi reperies de hoc satis plenè. Itè facit ad aliud, uidelicet, quod licet in re caueatur, quod emphyteuta ecclesiae non possit expelli, nisi cesserit à solutione canonis per biennium, Auth. qui re, C. de sacros. eccle. & c. potuit, de loca. tamen si ecclesia fecerit uocari emphyteuta suam, ut ueniat ad soluendum canonem, & post hoc cessauerit à solutione canonis per sex menses poterit priuari: quia sic est in emphy. reip. l. locorum, C. de om. agr. deser. lib. 11. Ergo idem erit in emphy. ecclesiae, per supradicta: & ita in specie singulariter decidit Ang. in d. l. locorum, cum quo ibi transit Alex. de Imo. & hoc dictum refert & sequitur Corfe. in 11. priuilegio: quod tene menti, quia multum limitat d. Auth. qui rem, & d. c. potuit, & uide quod dixi supra in loco à simili, & in loco à fisco ad ecclesiam uel piam causam, & quod dicam infra in loco à speciali.

LOCVS AB ALIMENTIS ADDOTEM

1. *Dos & alimenta equiparantur, & quando argumentum ab uno ad aliud procedat, & per totum locum.*
2. *Alimentorum priuilegia.*
3. *Alimenta & dos possunt denegari filiis ingratis.*
5. *Mater diues tenetur alere filiam inopem in subsidium, quando pater est inops.*

- 6 *Pater naturalis tenetur alere filium inopem: frater fratrem.*
 2 *Donatio in dubio presumitur, si sine praesentia à coniuncta persona.*

Habemus præterea in iure locum ab alimentis ad dotem, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile, quando eadē est ratio in utroque, & quando contrarium non reperitur expressè dispositum in iure, fundatum in eo, quod dotis & alimenta æquiparantur, ut vult gl. in l. ob æs. C. de prædijs minorū, quam ad hoc no. Salicetus in l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarū. & Alex. de Imo. in l. cum is. §. si mulier. ff. de conditione indebiti, & idem Alex. in d. l. ob æs. i. apostil. ad Bar. imò maior est ratio dotis, quam alimentorum, ut dicit Cyn. in l. l. C. de alen. lib. & in l. non omni. C. de adm. tut. & idem Cyn. in l. si. C. de dotis promiss. & Pan. in cap. peruenit. in 2. notabili, de arbitris, & Cy. Bal. & Sali. in l. neq; mater. C. de iur. dotium, & pluribus alijs locis. Et quòd istud argumentum ab alimentis ad dotem est efficax & validum, firmat Alex. de Imo. in l. centurio, in 2. col. ff. de uulg. & pupil. substi. allegans ad hoc auctoritatem Bart. in diuersis locis, ut uidere per eum: & eo utuntur Doct. in pluribus locis, ut infra patebit. Et quia multa sunt privilegia alimentorum, diligenter collecta per Bar. in l. Mela. ff. de alim. & ciba. leg. iunctis his quæ dixi supra in loco ab alimentis ad piam causam: Idcirco ad multa induci potest hæc argumentatio ab alimentis ad dotem. Et gratia exempli pro instructione iuuenum istud primò facit ad hoc, quòd sicut & alimenta possunt denegari filijs ingratīs, & generaliter ex omni causa qua possent exheredari, ut est text. cum glo. in l. si quis à liberis. §. item iudex, & ibi Bar. ff. de lib. ag. & text. cum gl. & ibi etiam Bar. in l. si. C. de alē. lib. & ponunt pro cōstanti Io. An. Pan. & DD. in c. Quintauallis, de iurciu. Ita et filia ingratæ & dignè exheredari, potest pater dotem denegare, arguendo ab alimentis ad dotem: & ita not. di. Bal. in d. l. si. C. de dot. promiss. & Ale. de Im. in d. §. idem iudex, & DD. alijs sæpè locis. Secundo istud facit ad hoc, quod sicut pater potest & tenetur hō-

tur hodiè de iure canonico relinquere filio suo spurio uel filia spuria alimenta, ut est text. in. mitigās rigorem iuris ciuilibus in cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium: Ita etiam debet pater hodiè filia spuria dare uel relinquere dotem: arguendo ab alimentis ad dotem: & ita singul. dicit Bart. in Auth. ex complexu, C. de ince. nup. & idem Bar. in l. si. ff. de his quib. ut indign. in quibus locis dicit se sic cōsuluisse: & idem uult ipse Bar. & post eum Io. de Imo. in l. Maui. us, §. duobus, in 3. q. ff. de lega. 2. Idem etiam uult Pan. in d. c. cum haberet, in ultimo notabili. & istud ius canonice seruandū est in utroque foro, secundum Canon. in d. c. cum haberet, ut uult. Nic. de Vbal. in tract. success. ab intest. circa quartam speciem liberorum: & declarat latè Ang. In fit. de iur. nat. gen. & ci. in prin. ubi refert se sic cōsuluisse. Tertio istud facit ad hoc, quod sicut mater & diues tenetur alere filia inopem in subsidium, quando pater est inops, ut est text. in l. pen. ff. de lib. agno. & in §. illud, in Auth. ut liceat matri & auæ, collat. §. Ita etiam hoc casu mater tenebitur dotare filiam inopem, arguendo ab alimentis ad dotem: licet regulariter ipsa mater ad hoc non teneatur, text. est nota. probans utrunque dictum in d. l. neque mater, & ibi hoc expressè tenent Iaco. Raué. Cy. Bal. Salic. & Doct. & Bar. i. Auth. res quæ, C. comm. de leg. Quarto istud facit ad hoc, quòd sicut & pater naturalis tenetur alere filium inopem Auth. licet patri, C. de natur. lib. & d. c. cum haberet: Ita etiam pater naturalis tenebitur hoc casu dotare filiam suam inopem usque ad condignam quantitatem ex qua posset alimentari, arguendo ab alimentis ad dotem: & ita singul. decidit Bal. in d. l. neq; mater, dicens hoc modo debere limitari, l. uxorem §. pater naturalis. ff. de leg. 3. ut scilicet intelligatur, quando filia est diues, uel quando potest ex licito artificio uictu querere, & dotem sibi cōstituere. Quinto istud facit ad hoc, quod sicut frater tenetur fratrem uel sororem inopem alimentare, ut est text. iuncta glo. i. l. i. circa princ. ff. de tute. & ra. dist. & text. cum gl. in l. qui filium, ff. ubi pupil. edu. debe. & text. in l. tutor secundum, §. si. ff. de admin.

admin. tut. & firmat gl. in d. l. 1. C. de alen. lib. quam ibi sequuntur Dyn. Bart. Ang. Sali. & Docto. Ita etiam frater tenetur sororem inopem dotare, arguendo ab alimentis ad dotem: & ita sing. determinat gl. in d. l. non omni, quæ sequuntur ibi Cy. Bar. Bal. Ang. Sali. & DD. & idem volunt Bal. & Ang. in d. l. fi. C. de dot. promif. & Io. de Imo. in d. §. duobus, & Panor. in d. c. peruenit, & est tex. cū gl. in l. §. cum plures, §. cum tutor. ff. de adm. tut. Imò plus dicit Pan. in d. c. peruenit, videlicet, quòd clericus beneficiatus, si nō habet bona patrimonialia; pōt cū bona conscientia de fructibus beneficij sui dotare sororem suam, vel aliam consanguineam inopem: quia potest eas alere, ergo & dotare, arguendo ab alimentis ad dotem: ut ibi latius per eum. Imò quod singulare est, impena alimentorum non minuit legatum dotis, text. est sing. in d. l. qui filium, quem ad hoc ponderat & valde exclamat Sal. in d. l. non omni, in fi. quod imis reponas sensibus, & memori teneas mente, quia potest frequenter in facto contingere. Et quod fortius est, onus alimentandi sororem, etiā per patrem dotatam, spectat ad fratrem, quando ipse est vniuersaliter institutus hæres. Et ergo si mater filie dotatæ per patrem, alimenta ministraret post mortem patris posset ea à filio hærede vniuersali per patrem instituto repetere. Ita singulariter decidit Cy. in l. alimenta. in fin. C. de nego. gest. dicens se in casu de facto occurrente se consuluisse & respondisse: & illud sequitur ibi Bald. qd est perpetuò memorię commendandum. Sextò istud facit ad hoc, qd sicut in dubio, fauore ꝑ alimentorum præsumitur donatio, si sint præstita à coniuncta persona, nisi interuenerit protestatio: ut no. il. Neseñnius, ff. de neg. gest. & in d. l. alimenta, per Cyn. & DD. Ita etiam in dubio, fauore dotis præsumitur donatio, cum æquè sit fauorabilis causa dotis sicut alimentorum. Et ergo si frater & soror possideant bona paterna pro diuiso, & frater sororem maritet, & ei dotem det de bonis diuisis, in dubio frater uidetur donasse partem suam fauore dotis, nisi sine rit protestatus: & ergo non poterit postea in diuisione scienda cum sorore computare sorori, quod habuit in dote cū

te cum videatur donasse, ut dixi, nisi fuerit protestatus: arguendo ab alimentis ad dotem. & ita sing. decidit Cy. in d. l. fi. circa fi. C. de do. prom. & in l. vni. §. accidit. C. de rei vx. act. & item utrobique tenet Sal. & Io. Per. de Ferrarijs in practica sua noua, in forma libelli pro hæreditate vel re singulari diuidenda, in verbo, communiter & pro indiuiso, vers. ite quæritur de quotidiana qd. Cōtrariū tñ tenet Bal. in d. l. fi. C. de dot. promif. in vtraq; lect. & idē Bal. in conf. 173. 1. par. in cōf. 453. 5. par. & alijs locis, & commemorat Iaf. in §. fuerat. Inst. de acti. Septimò istud facit ad hoc, qd sicut fauore alimentorū relictorū in vltima voluntate minus solenni, præstatio triennialis operatur & inducit necessariam præstationē in futurum, perindē ac si relictā fuissent in testamento solenni & valido, ut est tex. sing. in l. 1. C. de fideicō. Ita etiam hoc operabitur præstatio triennialis concurrente vltima voluntate minus solenni, in qua relictum est anuum legatum pro dote fauore dotis, eadem ratione, & ita sing. decidunt Bar. Bal. Ang. Alex. & Iaf. in l. si certis, C. de pact. & Bar. in l. cum de in re verso. ff. de usur. & idem Bart. in disputatione sua incipiente, mulier habens magnum, circa finem, & Alex. & Iaf. in d. l. 1. C. de fideicom. Possit & ad multa alia induci hæc argumentatio, sed prædicta pro iuuenibus sufficiunt: quæ commenda memoriæ tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana: & vide quod dicam infra loco proximo.

LOCVS A DOTE AD ALIMENTA.

1. *Dotis privilegia.*
2. *Fideicommissum dimittitur ex causa dotis, & alimentorum.*
3. *Argumentum ab alimentis ad legitimam quando nō procedat.*
4. *Dotem vel legitimam succedere loco alimentorum quatenus verum sit.*

Post locū ab alimentis ad dotē, uideamus & de loco à dote ad alimentā, à quo sumptū argumētū est pro Cc / babilē;

402 LOCUS AB ALIMENT. AD, &c.
babilè, frequens, & utile, quia dos & alimenta æquipa-
rantur, vt uult gl. in l. ob æs. C. de præd. min. quã ad hoc
not. Salic. il. qui liberos. ff. de rit. nupt. & Alex. de Imo.
in l. cum is, §. si mulier. ff. de cond. indeb. & idem Alex.
1 in d. l. ob æs, in apost. ad Bar. Et quia multa ¶ sunt priui-
legia dotis enumerata per gl. Bar. Bal. Pa. de Cast. Lud.
de Rom. Io. de Imo. Alex. & DD. in l. i. ff. sol. matri. per
Spe. in tit. de dote post diuort. resti. in §. formati, in fin.
& per Bal. & Sali. in Rubr. C. de priuileg. dot. & exqui-
sitissimè per Bapt. Bla. in lib. de priuileg. & amplissimè
per Bal. Nouel. tract. de dotibus, in 6. 7. 8. 9. 10. 11. &
12. partibus ad infinita trahi poterit hæc argumētatio:
2 unico tamen exemplo pro gustu iuuenibus dando con-
rentus ero. Vnde sicut fideicommissum ¶ diminuitur
ex causa dotis, ut est text. singularis in Auth. res quæ,
C. communia de legatis, & in corpore unde sumitur,
Ita et diminuitur fideicommissum ex causa alimentorū
quãdo filius uel filia grauatus uel grauata restituere, nõ
habet aliundè unde se alat. Ita sing. dicunt Bar. Pau. de
Cast. & Doct. in d. Auth. res quæ, & est bonus rex. in
Auth. contra rogatus, C. ad Trebel. & in corpore un-
de sumitur, & ibi tractatur per Angel. quod commēda
memoriæ, quia est quotidianum: & ita habet cōmunis
opinio doctorum, licet glo. in d. Auth. res quæ, aliud
sentiat: & malè. Et procedit hæc argumētatio à dote ad
alimenta, quando eadè ratio militat in utroq; & quan-
do contrarium non reperitur expressè decisum in iure
aliàs secus. Et hinc est, qd licet pater teneatur dotare fi-
liam diuitem, quæ habet aliud unde se posset dotare,
vt est text. sing. in l. fin. & ibi gl. Bal. & Ang. C. de dotis
prou. & idem Ange. Ias. & Docto. in d. Auth. res quæ:
tamè pater non tenetur alimentare filiã, quæ habet ali-
unde unde se alat, ut est text. in l. si quis à liberis, §. sed
& si filius. ff. de lib. agn. cū limitatione tamè de qua ibi
p. Bar. & Doct. p. Pan. in c. cum haberet, de eo qui duxit
in matrim. de quo articulo quotidiano uidere poteris
latus per Ludo. Roma. Ioan. de Imo. & Alex. in d. l. i.
& per eundè Alex. in l. si. ff. de his qui. ut indig. & per
Doct.

LOCUS A LEGIT. PATRONI, &c. 403
Doct. maximè nouis. in d. Auth. res quæ. Et quemad-
modū dixi nõ procedere argumētationē à dote ad ali-
menta, qñ non militat eadè ratio in utroq; uel qñ cōtra-
rium reperitur expressè decisum in iure: sic tē nõ pro-
cedit hoc casu argumētatio ab alimentis ad legitimã vel
econtra: quia in alimentis proceditur summarie, simplici-
ter, & de plano, & die feriato, leg. 2. ff. de ferijs, & uult
Bar. in d. l. si quis à liberis. §. si uel parens, per illū tex.
& idem Bar. in l. Mela, ff. de ali. & cib. leg. sed in petitio-
ne legitimæ seruari debet ordo iuris, l. si quis in suo, ibi
iudiciorum strepitu, & c. C. de inoff. test. & ibi hoc not.
Bal. Pau. de Cast. Ias. & DD. Ex quo patet, has proposi-
tiones quæ nulli nõ sunt in ore, dos succedit loco alimē-
torum, itè, legitima succedit loco alimentorū, non esse
simpliciter & indistinctè ueras: de quo uidere poteris
latus in locis supra cōmemoratis, & per Cyn. in l. san-
ctimus, C. de nupt. & per Bar. & Doct. in l. Titio centū,
§. Titio genero. ff. de con. & dem. & per Pan. & Can. in
c. Raynuius, de testa. & uide quod dixi supra loco pro-
ximo, & in loco à dote ad piam causam.

LOCUS A LEGITIMA PATRONI ad legitimam filij.

1 Legitima patroni & legitima filij æquiparantur à iure.
2 Tempus mortis inspicitur in legitima.
3 Argumentatio à legitima patroni ad legitimam filij, quando
non procedat.
4 Quærela inofficiosa testamenti. & inofficiosa donationis in qui-
bus conueniant, & differant remissiuè.

A B hoc loco à legitima patroni ad legitimam filij de-
prompta argumētatio est probabilis, frequens, &
utilis: quia ¶ æquiparant à iure. l. si. circa fin. & ibi Bald.
& Salicet. not. C. de inoff. testa. Et per istã æquiparatio-
nē infertur primò, qd licet testator hodie possit prohibe-
re rescidiam, Auth. sed cū testator, C. ad leg. Falcid. ta-
men legitimam debitam patrono uel legitimam debitã
Cc 2 filio

404 LOCVS A LEGIT. PATRONI, &c.
 filio iure naturæ, prohibere non potest: ista est decisio
 Bar. & Docto. in d. Auth. sed cum testator, & de legiti-
 ma patroni est tex. in Auth. de hære. & falci. §. non autē
 excipimus, de legitima uerò iure naturæ debita filio, est
 tex. in l. quoniam in prioribus, & in l. scimus, in prin. C.
 de inoff. testa. Secundò per istam æquiparationem infer-
 tur, q̄ sicut legitima patroni non augetur auctis bonis
 liberti post mortem eiusdem liberti, ut est tex. sing. plu-
 ra ponēs exempla in l. si patronum ex debita. §. si ex bo-
 nis. ff. de bo. liber. & facit l. etiam. §. si illo eo. ti. Ita etiā
 legitima filij non augetur auctis bonis paternis post mor-
 tem ipsius patris, eadem ratione. Inspicitur ꝑ enim tps
 mortis, l. cum quæritur, & Auth. nouissima, C. de inof-
 fest. & ita sing. determinat Salic. in d. l. scimus. §. reple-
 tionem, in fi. & Pau. de Ca. & Ale. de Imo. in l. in rōne,
 2. in prin. ff. ad leg. Fal. & Rom. i. fin. 1. 2. 9. & Inf. i. d. Aut.
 nouissima. Item tertio per istam æquiparationem dicitur
 aliqui in l. 1. C. de inoff. don. q̄ sicut liberti alienate res
 suas in fraudem patroni, alienatio reuocatur in totum,
 & non tantū pro legitima, si libertus minorem, §. si quis
 plures. ff. de iur. pat. Ita etiam patre faciente immensam
 vel inofficiosam donationem in fraudem filij, alienatio
 reuocabitur in totum, & non tantum pro legitima: de
 quo articulo tamen, quia disputabilis est & dubius, uide
 latissimè per Bal. in d. l. 1. in 2. col. in uers. modò uenia-
 mus ad quæstiones. Item quartò ex ista æquiparatione
 infertur, q̄ sicut patronus præteritus à liberti pot̄ per
 bonorum possessionem contra tabulas recuperare legiti-
 mam sibi debitam ex substātia l. onorum liberti sui de
 functi, & non contentari pecunia, ut est tex. in l. libertus
 qui soluendo. ff. de bo. lib. Ita et̄ filius institutus à patre
 in mille pro legitima sua pot̄ recusare pecuniam, & pete-
 re suam legitimam ex bonis hereditarijs patris. Ita fin. de
 cidunt Guil. de Cu. Bal. & Pau. de Cast. in d. l. scimus
 & hoc tene, quicquid dicat ibi Sal. Posset & ad multa
 alia induci hæc argumentatio à legitima patroni ad le-
 gitimam filij, quæ uidere poteris per Bal. in d. lege si-
 mus, in 3. §. & 6. q. ad quem remisisse sufficiat, cum ad
 omni-

LOCVS A MINO. AD FVR. &c. 405
 omnibus habeatur. Ista argumentatio tñ ꝑ non semper
 procedit, ut patet in l. non usq; adeo. ff. si quis à paren-
 fuerit man. & in l. si quis legatū, §. si. ff. de falsis; cū utro-
 big; no. per gl. & Docto. & habes exemplū in alio casu
 notabili posito per Bal. in d. l. in uers. ulterius quæritur
 sed in dictis iuribus aliter fuit dispositum in uno quā in
 in alio: idē non mirū, si non procedat argumentatio.
 Vbi aut̄ contrarium non reperitur expressè dispositū,
 nec apparet de diuersa ratione, ad hanc æquiparationē
 recurrere debemus: & procedit hæc argumentatio se-
 cundum Salic. in d. l. si. qđ est perpetuò memoriæ com-
 mendanda, quia potest seruire ad multa. Et quia hic ser-
 mo habitus est de legitima filij, possent hic non incon-
 grue poni similitudines differentie, quas inter se habet
 querela inofficiosi testamenti, & querela inofficose
 donationis: sed de hoc remisisse sufficiat ad not. per
 gl. & Docto. in dict. l. 1. & in l. precib⁹, & in l. fin. co.
 tit. q̄ recurre.

LOCVS A MINORIBVS AD FVRIO-
 sos, prodigos, mente captos, seu dementes.

- 1 *Prælegia minoribus concessa extenduntur ad furiosos, prodigos, mente captos, seu dementes. æquiparantur. n. à iure. n. 2. 7.*
- 3 *Prælegia minoribus cōpetentia, & per totum locum.*
- 4 *Sententia cōtra pupillū uel minorē lata rescinditur prætextu instrumentorū de nouo repertorū. idem si sit lata contra furiosos & prodigos.*
- 5 *Præscriptio longi tēporis hodiè non currit contra minores.*
- 6 *Pupillus non cogitur iurare pacem suo principi: nec ei præstare iuramentum fidelitatis.*
- 8 *Æquiparatio prodigi & furiosi quādo procedat.*
- 9 *Prodigus non potest condere testamentum.*

Loci istius à minoribus ad furiosos, prodigos, mēte
 captos, seu demētes, frequēs est Iuriconsultis usus
 & ab eo sumptū argumētū pbabile est & utile. Nā om-
 nia ꝑ priuilegia cōcessa minoribus, q̄ sunt multa sparsa

corpore iuris, ex quibus aliqua statim recitabo, & plura infra loco proximo, extenduntur ad furiosos, mente captos, seu dementes. Ita dicit gloss. notabilis in l. C. de curat. furi. quam reputat singularem Bald. in c. r. de beneficio fratris, in usibus feudorum, & idem Bald. in l. qui neque, ubi est bonus tex. ff. de reb. eor. & Bald. in l. fin. in princ. C. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. & idem Bal. in l. infantis, in 2. q. C. qui admit. & Ioan. de Imol. in repetit. l. si uero, §. de uiro, ff. soluto matrimo. & Pano. Feli. & Moderni in cap. cura non liceat, de præscr. & Io. de Platea in l. rempub. C. de iure reipub. lib. 1. r. & Pet. de Anchar. in consi. suo 5. circa finem. Et quod dixi de furioso, mente capto, seu demente, intelligo etiam in prodigo cui bonis interdictum est, ut scilicet omnia beneficia quæ dantur minoribus adultis seu pupillis, extendantur nedum ad furiosos, mente captos seu dementes, sed etiam ad prodigos, & generaliter ad omnes qui curatoribus reguntur, secundum Bald. in d. l. 2. Prodigus enim, & furiosus æquiparatur, l. furio, ff. de reg. iur. & l. is cui bonis, ff. de uerbo. obli. & ambo æquiparantur pupillo, l. Fulcinius, §. adeo, & seq. & ibi Alex. de Imol. not. ff. ex qui. cau. in poss. eat. l. pupillus, ff. de acq. her. & l. certi conditio, §. quoniam, in fi. ff. si cer. pet. & d. l. qui neq.; & ibi Bal. & l. properandum, in fi. C. de iud. & l. interdum, ff. de cond. ind. & Auth. minoris, in fin. C. qui da. tuto. po. & in corpore unde sumitur: & quod pupillus ¶ furiosus, & prodigus æquiparantur, uult gloss. in l. qui cum alio contrahit, ff. de reg. iur. q. autem furiosus, prodigus, & mente captus æquiparantur, uult glo. in l. si quis in tãam, C. unde ui. de citius glo. intellectu uide p. Bar. & Doct. in d. l. is cui bonis, & dicam aliquid infra. Et iste arguendi modus facit ad multa, & iter alia gratia exempli pro instructione iuuenû istud primò facit ad hoc, q. sicut ¶ non ualeat alienatio bonorum immobilium minoris, per minores uel curatores eorû facta sine decreto in dicit, l. magis puto; §. non passim, ff. de reb. eor. q. sub tu. uel cura. sunt, & cõto tit. C. de præd. minor. sine decre. nõ alie. Ita et nõ ualebit alienatio, facta sine decreto

furio

furiosos, dementes, mente captos, uel prodigos, aut curatores eorum, d. l. 2. & ibi Bal. Secundò ex isto sequitur, q. sicut minor in suis contractibus læsus restituatur in integrum; ut declarabo infra loco proximo: Ita etiam furiosi, mente capti, dementes, & prodigi in suis contractibus læsi, sunt in integrum restituendi: q. ita not. uult Bar. post glo. & Dy. in l. Marcellus, ff. de fideiur. & idem Bar. in l. 1. ff. de bo. pos. furio. infanti, furdo, ceco compe. & idem Bar. in l. si infanti, C. de iur. delib. & late Pau. de Ca. in d. l. Marcel. & Bald. in d. l. 2. & DD. sæpè alibi. Tertio ex isto sequitur, q. sicut sententia lata contra ¶ pupillum uel minorem rescindetur prætextu instrumentorum de nouo reperorum, ut nõ. per gloss. & DD. in l. Imperatores, ff. de re iud. & per gl. & DD. in l. vn. C. de sent. adue. si. la. li. 10. Ita et erit in snia lata contra furiosum, dementem, mente captum, uel prodigum: quia æquiparantur, d. §. adeo, & seq. & ita not. decidunt Bar. Io. de Im. Alex. DD. id. Imperatores. & Bal. in l. 1. in 1. oppo. circa finem, C. de cond. indeb. & Io. de Platea in d. l. vnica. Quarto ex isto sequitur, quòd sicut res emptæ de pecunia minoris efficitur minoris: licet emens emerit nomine proprio, l. secund. ff. quando ex facto tutoris, & curator. C. arb. tu. Ita etiam res emptæ de pecunia furiosi uel prodigi, cui bonis interdictum est, uel alterius, qui sub cura est, per gl. sing. in d. l. 2. quam ad hoc ponderat Bal. in l. si ut proponis, C. de rei uend. ubi de hoc plenius per eum. Quintò ex isto sequitur, q. sicut non ualeat sententia lata contra minorem indefensum, l. cû & minores, cum sua singulari gl. C. si aduer. rem iud. & l. si præses, C. quõ & qñ iud. Ita etiam non ualeat sententia lata contra furiosum, prodigum, mente captum, uel dementem indefensum, p. gl. in d. l. 2. C. de cur. fu. & ibi hoc expressè uult Bal. qd tene menti, quia uidi de facto. Sextò ex isto sequit, q. sicut ¶ cõtra minores hodiè nõ currit præscriptio lōgi tps, ut est tex. sing. in d. l. si. C. in qui. caus. rest. in inte. non est nec. Ita etiam contra furiosos, mente captos, dementes, aut prodigos, nõ currit pscriptio longi tps: & ita notab. dicit Pau. de Ca. in d. l. Marcel. in fi. &

Cc 4 idem

idem Pau. de Cast. in l. si curatorem habens, C. de in int. resti. per tex. iuncta glos. in d. l. 2. C. de curat. fur. Et idem uult Pau. de Cast. & Doct. in d. l. si. C. in quib. cau. in integ. rest. non est nec. Idem etiam uult Ioan. Andr. in ad. di. ad Spec. in Rub. de præscrip. circa medium, & Panor. Feli. & alij Moderni d. c. cum non liceat. Hoc tamen, qd dixi de præscriptione, intellige sanè de præscriptione extraiudiciali: & ita propriè loquitur d. l. si. secus autem est in præscriptione iudiciali, quia illa ita benè currit ipso iure contra minores, furiosos, mente captos, dementes, & prodigos, sicut contra maiores: licet per eos possit peti restitutio in integrum in subsidium, qn scilicet minori furioso, mente capto, dementi, vel prodigo succurri non potest contra suos administratores: quia fortè non sunt soluendo, tex. est sing. in d. l. properandum, in fin. & ibi hoc uolunt Bal. Ang. Sali. Pau. de Cast. Alex. Iaf. & Doc. qui dicunt, quod minoribus sicut maioribus currit tempus ipso iure ad appellandum, ad appellationem prosequendum, ad inuentarium conficiendum: & idem dicunt in præscriptione statutaria uel consuetudinaria, de qua in cap. constitutus, de in integ. rest. ut ibi latius per eos.

6 Septimò ex isto inferri potest, qd sicut † pupillus non cogitur iurare pacem, uel præstare iuramentum fidelitatis suo principi, cum non intelligat quid agat. Ita nec furiosus, demens uel mente captus, qui pupillo similes sunt, iuribus præal. & ita sing. decidit Bal. in extraua. de pac. const. in §. uasalli nostri: quod tene menti. Hinc etiã Imperator Iustinianus in l. si furiosi, C. de nup. legè seu constitutionem diui Marci loquentem in filio mente capti rectè extendit ad filium furiosi, ut illic uidere licet per Bald. & alios: quod nota. Ex æquiparatione autem

7 † furiosi, & prodigi inferitur primò, qd prodigo etiam nõ perenti potest dari curator, sicut furioso, & ita nota. uult Bal. in l. qui habet, in prin. ff. de tut. & ante eum hoc uoluit Bar. in l. hæc aut, in prin. ff. ex qui. caus. Secundo inferitur ex hoc, quod sicut furioso substitui potest exemplariè: ita etiam prodigo exemplariè substitui potest: & ita not. uult Bar. & alij post eum in l. ex facto, in 6. col. in uers.

quæro

quæro utrum sit reperire, & c. ff. de uulg. & pup. subst. Et procedit ista æquiparatio † prodigi, & furiosi, & argumè ratio de uno ad alterum, ubi eadem est ratio in utroq; , uidelicet, quantum ad hoc ne prodigus faciat conditionem suam deteriore: quia sibi bonorum diminutio interdita est, sicut furioso: secus autem est, quãdo agitur de acquirendo, quia ille cui bonis interdictum est, non prohibetur sibi acquirere: ut hæc omnia probantur in d. l. si cui bonis, & in d. l. certi conditio, §. quoniam, in si. nam quoad acquirendum prodigus æquiparatur pupillo, iuribus præal. & uult Alex. de Imol. in d. l. si cui bonis in prin. In delictis aut quæ in faciendo consistunt, excepto casu d. l. si quis in tantam, prodigus æquiparatur maioris sanæ mentis, & punitur ut quilibet alius, ut not. Ange. in d. §. ad eò, & idem Ang. & Alex. in d. l. si cui bonis: licet secus sit in delictis consistentibus in omittendo uel negligendo, ut ibi latius per eos: quod nota, quia ualet ad multa, ut uidere poteris per Alexand. in d. l. si cui bonis, in 4. col. Et quod in delictis ita punitur prodigus, ut alius sanæ mentis, uult etiam Bald. in l. furiosum, in si. C. qui testa. fac. possunt, quem omninò uide. Interdum autem prodigus æquiparatur adulto curatorem habenti ut est tex. in d. l. si curatorem habens, & ibi habetur pulchrè per Bar. & Doc. ubi plenè reperies, in quibus conueniunt, & in quibus differunt: quòd recurre. Aduerte etiã quòd licet gl. in §. furiosi, Insti. de curat. & in l. de creationibus, C. de episc. aud. dicat, quod cura legitima nõ reperitur, nisi in furioso, & prodigo, nec aliquid dicat de mente capto, tamè quòd idem sit in mente capto, qd in furioso, & prodigo, est tex. not. in Auth. ut hi qui obli. se. ha. per hi. res mino. §. i. quem ad hoc ponderat Bal. in d. l. si furiosi, quod tene mente, & uide quod dixi supra in loco à lege ad testatorem. Postremò uolo te non ignorare, qd siue † prodigus æquiparetur furioso siue pupillo, non potest condere testamentum, etiã ad pias causas. Ita expressè decidit Bal. in l. i. §. 3. col. C. de sac. eccl. lectura, & Pan. in Rub. de testa. & Per. de Anch. i. c. q. i. ingredientibus, in uers. circa sextũ, illo eo. tit. & Phil. Frã

cus

410 LOC. A MINO. AD ECCL.&c.
 cus in rubrica de testa. libro 6. in 4. colum. ubi repetitur
 de hoc satis plenè. Quæ omnia commenda memorie
 tanquam pulchra, vtilia, singularia, & quotidiana: & ut
 de quod dixi supra in loco à simili, & quod dicam infra
 loco proximo, & in loco à speciali.

LOCVS A MINORIBVS AD EC-
 clesiam, vel piam causam.

- 1 Ecclesia fungitur vice minoris. 8.
- 2 Argumentum à minoribus ad ecclesiam quando procedat.
- 3 Mora fauore minorum, & ecclesie contrahitur re ipsa absq[ue] interpellatione.
- 4 Minor lesus sui facilitate, vel dolo aduersarij restituitur in integrum: idem in ecclesia, & pijs locis.
- 5 Privilegiatus contra privilegiatum an & quando utatur suo privilegio.
- 6 Beneficium restitutionis competens minori non porrigitur ad fideiussores. Idem in ecclesia.
- 7 Sententia lata contra minorem indefensum aut ecclesiam, non valet.
- 9 Alienatio facta per minorem de re immobili sine auctoritate curatoris, & decreto iudicis non valet.
- 10 Minor non potest cedere actiones, & iura sua sine decreto.
- 11 Terre steriles minorum an possint alienari.
- 12 Minor & ecclesia in quo differant.

Commodum subsequitur nunc locus à minoribus
 ad ecclesiam, vel piam causam, à quo sumptum ar-
 gumentum est probabile, frequens, & vtilissimum, quia
 1 ecclesia fungitur iure minoris, c. 1. & c. auditis. de in in
 re. resti. & pius locus minori æquiparatur, l. orphanotro-
 pos, in prin. & ibi Bal. no. C. de epif. & cler. & c. quia cõ-
 tingit, post medim: & ibi Io. de Imo. not. de relig. dom.
 2 Et ÷ isto argumento à minoribus ad ecclesiam vel piam
 causam vtitur glo. in l. 3. C. quan. ex fac. itu. & gl. in l. re-
 spública, C. ex quib. cau. maio. & Io. And. in reg. in toto,
 de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & Doct. in infinitis alijs locis
 Vnde

LOC. A MINO. AD ECCL.&c. 411
 Vnde cum multa sint statuta à iure in fauorem mino-
 rum, ad multa trahi poterit hæc argumentatio, concu-
 rente identitate rationis, & alio expressè non dispo-
 sito à iure. Et gratia exempli pro instructione iuuenum
 3 istud primo facit ad hoc, quòd sicut ÷ fauore minorum
 mora contrahitur re ipsa absque interpellatione, l. in mi-
 norum, C. in quib. cau. in integ. rest. non est nec. & l. Ti-
 tia Scio. §. vsuras. ff. ad leg. 2. Ita etiam fauore ecclesie,
 vel pie causæ mora contrahitur re ipsa absque interpel-
 latione, quam doctores appellant moram irregularem.
 ita dicit Bal. in Auth. hoc amplius, C. de fideic. & Pet. de
 Anch. in rep. regulæ, accessorium, in 6. q. ff. de reg. iur.
 libro 6. & idem Pet. de Anch. in cons. suo 281. incip. in
 Christi, & c. in auxilium veritatis, & c. circa fi. & Ioan. de
 Imo. in c. breui. de iureiu. & est glo. sing. in §. item mix-
 ta, super verbo, iudicium, circa prin. In l. de actio. quam
 ad hoc ponderat & exclamat Rom. in sing. 118. in cip. tu
 habes, & c. illam gloss. etiam ad hoc notat Io. de Imo. in
 rep. l. si uerò, §. de viro, ff. sol. matrimo. & Nicolaus de
 Neapoli, & Ias. in d. §. item mixta, & Doct. sæpè alibi:
 quòd tene menti. Secuòdò istud facit ad hoc, quòd sicut
 4 ÷ minor læsus sui facilitate, vel dolo aduersarij, restitui-
 tur in integrum, toto tit. ff. de mino. Ita etiam ecclesia,
 pia causa, & loca pia, vt hospitalia, monasteria, collegia,
 & quælibet alia loca, in quibus senes, debiles, infantes
 seu paruuli expositi, & aliæ personæ miserabiles alitür,
 & in quibus opera charitatis exercentur, si lædantur, re-
 stituuntur in integrum: ita singu. dicit Io. And. in c. 2. de
 in integ. rest. li. 6. in Nouel. quæ refert & sequitur Pan.
 in c. relatum. 1. de test. & idem Pan. in d. c. 1. & glo. in d.
 c. auditis, & ibi etiam Pan. qui dicit, quòd omnia iura lo-
 quentia de minoribus in materia restitutionis, possunt
 & debent trahi ad ecclesias, quòd dicit memorie com-
 mendandm: & idem sensit Pau. de Cast. & post eum
 DD. in d. l. orphanotrophos, & Lud. Ro. in sing. 95. ubi
 per hoc decidit illam pulchram, & quotidianam quæ-
 stionem, Hospitali relicta erat hæreditas sub conditio-
 ne, si intra annum ædificet sacellum in certo loco, & si
 sacellum

facellum in loco designato intra annum constructum non fuerit, voluit testator, q̄ alius locus pius habere hereditatem: administratores autem hospitalis intra annum non construxerunt facellum: quæritur an hospitalis potest restitui aduersus lapsum temporis & negligentiam commissam per administratores in non ædificando facellum, in præiudicium alterius pij loci. & decidit ipse singulariter, quod sic, instar minoris, per tex. sing. in l. 3. §. & si hæres, ff. de min. & idem fuit de mente Bal. licet vacillet, in l. pupillorum, C. de repu. hære. hoc tamè dependet à decisione illius quotidiani articuli, an privilegiatus utatur privilegio contra æquè privilegiatum, & quando, & quando non. de quo uide in l. verum, §. si cum l. seq. ff. de min. & in Auth. quas actiones, per gl. & Doct. C. de sac. eccl. & i. d. c. auditis, ubi plenè de hoc reperies. Tertio istud facit ad hoc, q̄ sicut præscriptio iudicialis currit ipso iure contra minorem, sicut cõtra maiorem, ut est tex. sing. in l. properandum, in fi. & ibi hoc uolunt Bal. Ang. Sali. Pau. de Cast. Ale. Ias. & Doct. C. de iud. licet secus sit in præscriptione extraiudiciali, l. si C. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. Ita etiam præscriptio iudicialis currit ipso iure cõtra ecclesiam & piã causam, licet ecclesia & pia causa læsa posset restitui in integrum in subsidium, quando sibi succurri non potest aduersus suos administratores, quia fortè non sunt soluedo, ut dicitur in minorib. in d. l. properandum, in fi. & ita no. cõcludit Card. in cle. vni. in 10. q. de in integ. rest. & voluit Sal. Alex. & Ias. in d. l. properandum, in fi. quod tene mētī. Quarto istud facit ad hoc, q̄ sicut minori succurritur nedom quando ipse facto suo læsus est, sed etiã quando læsus est per suos curatores seu administratores, l. si C. si tut. vel cur. interue. Ita etiam est in ecclesia, vel pia causa, quia delictū personæ, & c. regula, delictū, de re. iu. li. 6. & ita no. vult Host. in aurea sua summa, in tit. de in integ. rest. §. i quib. Quinto istud induci posset ad hoc q̄ sicut singulare beneficium restitutionis in integrum competēs minori ratione ætatis, non porrigitur ad fideiussorem: ut est tex. in l. 1. & 2. cum ibi no. per gl. & DD.

C. de

C. de fideiuss. minor. Ita etiam singulare beneficium restitutionis in integrum, competens ecclesiæ, vel piæ causæ, non porrigitur ad eius fideiussorem, eadem rōne: & quia æquiparantur, iurib. suprã in prin. alle. Non memini tamen aliquem doctorem hoc expressè ponere, licet magnam fecerim diligentiam ad perquirendum, cum quæstio accidisset de facto. Effectus autè huius inductionis est magnus, ut videri potest in d. l. 1. & 2. & in l. in causã 1. c. ibi no. ff. de mino. & l. minor, ff. de proc. Sexto istud facit ad hoc, q̄ sicut sententia lata pro procuratore minoris, non legitimè constituto, uel pro minore per se in iudicio litigante valèt, licet contra eum lata non valeat: ut est tex. pulcher & menti commendandus in l. non eo minus, C. de procur. Ita èt sententia lata pro ecclesia, vel pia causa valet, licet non interuenerit consensus superioris: quamuis lata contra ecclesiam, vel piã causam hoc casu non valeret. Ita sing. uolunt Io. And. Pan. Io. de Imo. & cõter Doct. cano. in c. cam, 1. de iud. & est de mente Io. de Imo. in l. quæsitum, super 1. gl. ff. de re iud. & uolunt expressè Alex. de Imo. & Ias. in d. l. non eo minus: quod tene menti. Septimo istud facit ad hoc, q̄ sicut cõtra minorem indefensum non valet sententia lata nec in prima instantia, l. cum & minores, cum sua sing. gl. C. si aduer. rem iud. nec èt in secunda instantia, l. si præses, C. quo & quõ iudex: Ita etiam nõ valet sententia lata cõtra ecclesiam, uel piã causam viduatam pastore, vel rectore: & sic indefensam. Ita sing. dicit gl. in d. l. si præses, quam ibi sequuntur Bal. Sal. & Doct. pro qua decisione ego allego tex. notab. in c. 1. de reb. eccl. non alien. lib. 6. ubi singulariter habetur, q̄ actus gestus cõtra ecclesiam viduatã pastore, uel rectore, est ipso iure nullus, nisi fuerit ei datus defensor: quod est memoriæ commendandum, quia singulare & quotidianum. Aduerte tamè ne decipiariis, quia sententia lata contra ecclesiam habentè prælati, indefensam tamen, ualet. c. prout, & c. si. de dolo & cõtu. & c. cū ex literis, de in integ. rest. & vult sing. Matthæus Mattheïlanus in notabili suo 55. licet secus sit in minore, secundū eū, d. l. cum & minores, cum sim.

Octauo

Octauò istud facit ad hoc, quòd sicut res empta ex pecunia minoris efficitur minoris, licet emens emerit nomine proprio, l. curator, C. arb. tut. & l. 2. ff. quando ex facto tutoris: Ita etiam res empta ex pecunia ecclesie, vel pie cause, eadem ratione: & ita tenet glo. in d. l. 2. & glo. in l. si vt proponis, C. de rei vend. & in l. si patrius, C. com. vtriusque iud. & gl. in c. inquirendum, de pecu. cler. & glo. in c. apostolicos, l. 2. q. 2. & Pan. in cont. 94. 2. vol. incip. Christi, & c. in questione, & c. & idem Pano. in d. c. inquirendum, de quo uide, quòd dixi latius supra in loco à milite ad ecclesiam, uel piam causam. Nonò istud facit ad hoc, quòd sicut in minorem cõpedit actio ex pecunia mutuò sumpta per curatorem eius, si in ipsius utilitatem sit conuersa: vt est tex. in d. l. 3. C. quando ex facto tut. Ita etiam in ecclesiam, uel piam causam hoc casu dabitur actio: Ita dicit glo. singularis in d. l. 3. cum qua ibi indifferenter consentiunt omnes Docto. quos uiderim, & eam ad hoc specialiter not. Ioan. de Imol. in rep. d. l. si uero. §. de uiro. & faciunt notata per glo. Bar. & Doct. in Aut. qui res iam dictas, C. de sacro. eccl. & not. per glo. Sal. & Doct. in Auth. hoc ius porrectum, circa si. illo eodem titu. & notata per Ant. de But. Card. Ioan. de Imo. Parnormi. & Canonistas in c. 1. de deposito, & ea que habetur & notantur per gl. & Doct. in c. pen. de fideiuss. limita tamen ut illic per Pan. qui exquisitissimè hunc articulum quotidianum examinat, ubi etiam plenè habetur per Inno. Host. Ioan. And. Ant. de But. Card. Pet. de Anch. & Ioan. de Imo. quando ciuitas, ecclesia, uel alius obligatur ex facto sui administratoris, & per Bar. Ias. & Legist. in l. ciuitas, ff. si cer. per. & per Bal. in d. Auth. hoc ius porrectum. Decimò istud potest induci ad aliud, uidelicet, quòd sicut minor eo ipso quod compromittit in arbitrum, cõsetur lædi, & potest desiderare in integrum restitui, l. si minor, 2. §. si. & ibi

8 Bar. ff. de minorib. Ita etiam dici potest in ecclesia que fungitur vice minoris, iuribus supra in prin. alleg. Sed hoc non affirmo, quia Iacobus de Rauē. & Alberic. de Rosate, in d. §. si. non sic indistinctè intelligunt illum tex-

tum sed eum rationabiliter restringunt ad casum, quando electus arbiter esset inimicus, uel suspectus minori, & hoc etiam ibi sentit glo. ut latius ibi uiderè poteris, quare cessat illatio de qua supra. opinionem tamè Bar. sequuntur Ang. Pau. de Cast. & Alex. de Imo. in l. nam & postea. §. si minor. ff. de iure iur. qua opinione uera exstente, bona uideretur argumentatio supradicta. Undecimò istud facit ad hoc, quòd sicut sententia lata contra minorem dolo aduersarij, est ipso iure nulla, l. si. C. si ex falsis allegatio, & l. si præses, C. de præd. min. & notat Bar. in l. si is ad quem, ff. de acq. hæ. & in l. pen. ff. de iust. & iur. Ita etiam sententia lata contra ecclesiam dolo aduersarij erit ipso iure nulla, eadem ratione: & ita reperio uelle Matthæum Mathefilanum in d. notab. suo

9 45. ¶ Duodecimò istud facit ad hoc, quòd sicut alienatio facta per minorem de re immobili sine autoritate curatoris, & decreto iudicis, non ualet in præiudicium minoris, l. si ad resolucendam, C. de præd. mino. & toto tit. ff. de reb. eor. qui sub tute. uel cura. sunt, & habetur pulchrè per Bal. in l. si curatorem habens, C. de in integ. re si. si tamen minori expedit contractum seruari & adimpleri, maior qui cum eo cõtraxit, tenetur eundem adimplere: arg. text. in ff. de aut. tut. in prin. & l. Iulianus. §. si quis à pupillo. ff. de act. emp. Ita etiam dicendum erit in ecclesia & pia causa alienante sine solennitate requisiti à iure. Et ita sing. reperio uelle Inno. & Cano. in c. 1. de his que fiunt à prælato sine consensu c. & Matth. in notabili suo 155. & Alexā. de Imo. in l. cum lex. ff. de fideiuss. in apostillis ad Bar. quod tene menti. Decimotercio istud facit ad hoc, quòd sicut minor qui potuit per transactionem à lite liberari & malè consultus transactionem non accepit, sed in litigio perseverans sententia contra se lata succubuit, potest in integrum restitui: est tex. singularis in l. si ex causa. §. nunc uidentū, & ibi Bar. Bal. Alb. de Rosate, & Doct. ff. de minoribus. refert & sequitur Lud. Roma. in singulari 402. Capola cautela 6. & Franciscus de Crema singulari 29. Ita etiam dicendum erit in ecclesia & pia causa, ea sem. rat. on.

& quia æquiparantur, iurib. supra in prin. alleg. & licet neminem reperiam hoc dicentem, credo tamen verum, per dictam æquiparationem: & quia eadem est ratio in utroque, & quia non reperio contrarium, arg. eor. quæ dicit Sal. in l. fi. C. de inof. test. & quod dixi supra in loco à legitima patroni ad legitimam filij, & in loco à simili.

10 li. Decimoquarto istud facit ad hoc, quod sicut minor non potest cedere actiones, & iura sua sine decreto, ut determinat Specu. in tit. de cessione actionis, §. 1. uerfi. sed nunquid minor: Ita nec ecclesia uel pia cā. c. 2. de reb. eccl. non ali. lib. 6. & ibi hoc notat Io. An. in Nouella. Ex ista æquiparatione etiam sequitur, quod sicut minor passus iacturam causæ, quia cessit actionem potestori, non restituitur in integrum: quia minor contra delictum suum non restituitur, l. auxilium, ff. de minorib. cum sim. Ita nec ecclesia hoc casu restituitur in integrum, eadem ratione. Et ita sing. determinat Spec. in d. tit. de cessione actionis. §. 1. in uer. quid si minor: ubi uide. Postet & ad multa alia pulchra, & quotidiana, ex præmissis: & alijs iuribus colligibilia, induci hæc argumentatio à minoribus ad ecclesiam, uel piam causam, sed prædicta pro iuuenibus abundè sufficiunt. Hoc tamen uolo te sci

11 re, quod hæc argumentatio nõ procedit in alienatione rei immobilis, sterilis, seu infructuosæ: quia in ecclesia illa alienatio permittitur, Auth. Item prædium, C. de sacros. eccl. & c. terrulas, l. 2. q. 2. sed in minore nõ permittitur, ut est tex. sing. in l. si fundus sit sterilis, ff. de reb. eor. & uult Roma. in rep. d. l. si uerò, §. de uiro, in l. 2. fall. De hoc articulo tamen uide latius per Alb. de Rosa. lal. & recentiores in l. 2. ff. de offic. eius cui man. est iuris. In

12 alio etiam differt ecclesia uel pia causa à minore: quia ecclesia uel pia causa læsa, restituitur etiã post quadriennium, quando rationalis causa hoc suadet, ut est tex. cum sua sing. gl. in c. 1. de in integ. rest. lib. 6. minor uerò non restituitur, nisi in minore ætate sit læsus, uel infra quadriennium post legitimam ætatem, l. doli, uerfi. diuersum, & ibi Albe. de Rosate not. ff. de nouationib. & uult Host. in summa in tit. de in integ. rest. in §. quan o minor,

minor, circa fin. Non procedit etiam hæc argumentatio à minoribus ad ecclesiam, uel piam causam in præscriptione temporalis: nam licet præscriptio temporalis extra iudicialis non currat hodie ipso iure contra minorem, ut est tex. sing. in d. l. fi. C. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. tamen currit contra ecclesiam, uel piam causam, ut probatur in d. Auth. quas actiones, ubi usufructu triennij, uel præscriptio quadriennij de iure ciuili nouissimo currit contra ecclesiam & piam causam, licet re sitatur, & ita nota. decidit Ioan. de Imo. in d. rep. l. si uerò. §. de uiro. in l. col. & Lanf. ibidem in sua repe. in §. conclusionem interpretationis extensiuæ, & gl. & Doct. in d. Auth. quas actiones, & est de mente Ant. de But. in rep. c. fi. de consue. in 6. fallen. in fi. & de mente Host. in aurea sua summa, in d. tit. de in integ. restit. in d. §. quando, & in §. cni, in fi. ubi etiam dicit, quod priuilegia minoris & ecclesiæ habet se ut excedentia & excessa. Quæ omnia commenda memoriæ tanquam pulchra, singularia, utilia & quotidiana. & uide quod dixi supra loco proximo, in loco à pupillo ad ecclesiam uel piam causam, & in loco à simili, & quod dicam infra loco proximo, & in loco à speciali, & in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis, in 2. causa principali.

¶ LOCVS AB ECCLESIA AD PIA LOCA.

- 1 *Præuilegia omnia competentia ecclesijs, competunt etiam pijs locis.*
- 2 *Contra ecclesiam, uel pia loca regulariter non præscribitur nisi spacio 40. annorum.*
- 3 *Argumentatio ab ecclesia ad pia loca non procedit in panalibus.*

NVNC subnectamus locum ab ecclesia ad pia loca, nõ quo sumptum argumentum est probabile, si quæ & uile, quia omnia þ priuilegia competentia ecclesijs, competunt etiam pijs locis. textus est ualde notabilis

418 LOC. AB ECCLESIA AD. &c.
 in Lomnia priuilegia, & ibi Bar. notat, C. de episcop. &
 cler. & bonus rex. in §. pro temporalibus, in Authen. de
 ecclesiasticis titulis, collatio. 9. & facit, l. illud, cum gl. C.
 de sacrosanct. eccle. & affirmat tanquam rem euiden-
 dentem Ioan. And. in c. 2. de in integ. resti. lib. 6. in No-
 uella, & sequitur Pano. in c. relatum, i. de testa. & idem
 Panor. in c. 1. de in integ. resti. in antiquis: quod facit ad
 multa. Et inter alia gratia exempli pro instructione in-
 uenit istud primum facit ad hoc, quod sicut §. contra ec-
 clesiam regulariter non præscribitur, nisi spacio 40. an-
 norum, cap. de quarta, de præscrip. & Auth. quas actio-
 nes, C. de sacrosanct. eccl. Ita nec contra pia loca, d. §.
 pro temporalibus, ubi de hoc est casus: & vult not. Bal.
 in d. Auth. quas actiones, ubi dicit hoc esse notabile &
 memoriæ commendandum: & idem vult Pan. in d. c. de
 quarta, in ultimo notabili, vt dicit idem esse in legatis
 ad pias causas. Secundo istud facit ad hoc, quod sicut ec-
 clesia læta restituitur in integrum, cle. uni. de in integ.
 resti. cum simi. Ita enim capitulum, collegium, uniuersi-
 tas, vel hospitalis, si lædatur, potest perire restitutio-
 nem in integrum, & ita not. decidunt Inno. Pet. de An-
 cha. & Io. de Imo. in c. nisi essent viri prouidi, de præb.
 & Io. And. in d. c. 2. & Pano. in d. c. relatum, & in d. ca. 1.
 Tertio istud facit ad hoc, quod in alienationibus bono-
 rum hospitalis, vel pij loci eadem requiritur solennitas,
 quæ requiritur in alienatione bonorum ecclesiæ: ita no-
 ta. dicunt Ant. de But. Io. de Imo. & Panor. in c. nulli,
 de reb. eccl. non alien. & probatur in Auth. hoc ius por-
 rectum, in prin. C. de sacrosanct. eccle. Possit ad multa alia
 pulchra & quotidiana inducti hæc argumentatio ab ec-
 clesia ad pia loca, quæ uidere poteris per Fel. in d. c. de
 quarta, ubi ultra hæc tria priuilegia competentia eccle-
 sijs & pijs locis, egregie sanè collegit decem & septem
 alios casus, in quibus hospitalia, & pia loca æquiparantur
 ecclesijs, & gaudent priuilegijs ecclesiarum: ad quæ breui-
 tatis gratia remissile sufficiat, cum ab omnibus habeat-
 ur Illud tamen nolo te ignorare, quod hæc argumenta-
 tio §. non procedit in pœnalibus dicit gl. sing. in §. item
 mixta,

LOC. A MATRIMO. CAR. &c. 419
 mixta, Insti. de actio. cum qua consentiunt ibi communi-
 ter omnes Doct. excepto solo Ang qui per plura proba-
 bilia media ibi tenet contra eandem gl. quem omnino
 uide. de hoc tamen pulchro & quotidiano articulo, an
 in pœnalibus licita sit extensio, & quædo, & quando nõ,
 uide quod dicam infra in loco à ratione legis larga, an-
 pla seu generali ad extensionem ipsius legis, in tertio
 casu principali. ubi de hoc reperies satis plene, & uide
 quod dixi supra loco proximo, & in loco à simili, & quæ
 dicam infra in loco à speciali, & habetur satis late per
 Jalonem in dicto §. item mixta. quem legit sub §. ex ma-
 leficijs quò recurte.

LOCVS A MATRIMONIO carnali ad spirituale.

- 1 *Matrimonium carnale, & spirituale æquiparantur à iure.*
- 2 *Matrimonium rite contractum non dissoluitur per inferiorem à Papa.*
- 3 *Argumentum à matrimonio carnali ad spirituale quando procedat, vel non. 9.*
- 4 *Matrimonium spirituale contrahitur per professionem.*
- 5 *Conditio legato adscripta, per quam libertas matrimonij impe-
ditur, reijcitur.*
- 6 *Bona resti. uitioni subiecta possunt alienari pro dote filie.*
- 7 *Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium car-
nale potest renocari antequam contrahat.*
- 8 *Matrimonia debent esse libera, non coacta.*
- 9 *Diversitas rationis iuris diversitatem inducit.*
- 10 *Matrimonij carnalis & spirituales differentie viginti tres.
usque ad fi.*

Locus iste à matrimonio carnali ad spirituale frequen-
 ter etiam apud nostros in usu est. Et ab eo sumptum
 argumentum probabile est & utilissimum: qui iat æquipa-
 rantur à iure, tex. est notabilis in c. quoniam frequenter.
 §. porro, ut lite non contestata: & bonus tex. in c. inter
 corporalia, & in c. si. de transla. epif. & in c. cum inter ca-

nonicos, de elect. & in c. sicut alterius, & ibi Dominicus notat 7. q. 1. & in Aut. nisi rogati, & ibi Cy. Sal. & Doct. not. C. ad Trebel. cum sim. sicut enim matrimonium carnale rite contractum non dissoluitur per inferiorem à Papa, sed per solum Papam, qui uicem Dei gerit in terris, cum limitatione tamen, de qua in c. ex publico. de conuersio. coniuga. & per Henricum Boich in c. fi. de sponsal. duorum. Ita nec etiam matrimonium spirituale, in d. c. inter corporalia, & pæzall. c. fi. Item sicut per mutuum consensum uiri & mulieris contrahitur matrimonium carnale, ita etiam per consensum eligentiũ, & electi contrahitur matrimonium spirituale inter ecclesiam & episcopum, d. c. cum inter canonicos. Nedum. in matrimonio carnali, sed et in spirituali contrahendo requiritur consensus mutuus, c. pen. de spons. iuncto c. quam sit, de elect. lib. 6. & c. si tibi absenti, de præben. eo. lib. Item sicut cum agitur de matrimonio carnali, possunt testes recipi, & sententia diffinitiuæ ferri contra contumacem, lite non contest. Ita pariformiter fieri potest et agitur de matrimonio spirituali, cum in hoc æquiparentur. Nam sicut absentia uiri est periculosa uxori, ita etiam absentia prælati est periculosa ecclesie, & ergo neuter potest se absentare sine causa, d. §. porro, cum ibi no. per Pan. & Doct. & isto arg. utitur gl. ad duplicem effectum in c. cupientes, §. cæterũ, de elec. lib. 6. Eo et uitur Ant. de But. in repe. c. fi. in 3. col. de causa possess. & prop. & Præpos. in c. tuæ, de spõs. & Ioan. And. in regula, qd ali cui suo, & in regula, cum non stat, & in regula, pot quis per alium, & in reg. qd ob gratiam, & in regula, dolo facit. de reg. iur. lib. 6. in Mercu. Isto argumento etiam utitur Pan. ad notabilem effectum in sua eleganti disputatione incipiente, Episcopus & quidam rector, in 3. col. & Doct. sæpe alibi, ut infra patebit, multa n. præcipua reperiuntur inducta & statuta fauore matrimonij carnalis, quæ diligenter collegit Fel. in rub. de spons. ex quib. sub
 3 sitente identitate rationis, ubi contrarium non reperitur expressè à iure dispositum, & materia est applicabilis ad matrimonium spirituale, seu congruit matrimonio

nio spirituali, argui potest à matrimonio carnali ad spirituale. Vnde deducendo utilitatem ex hac argumentatione prouenientem ad praxim, referam ex his quæ uidi & legi, p. instructione iuuenum ex multis pauca, pulchra, & quotidiana exépla. Et inter alia istud primo facit ad hoc, qd sicut filia contrahens matrimonium carnale, det dotari à patre, l. qui liberos, ff. de ritu nup. etsi habeat aliud unde se dotet, ut est tex. sing. in l. fi. C. de dot. promiss. Ita etiam filia ingrediens monasteriũ, & ibi professionem faciens, debet dotari à patre, quia p. professionem contrahitur spirituale matrimonium, d. c. inter corporalia, & ita expressè decidit Bal. in d. l. fi. in 2. col. Imo quod fortius est, statutum disponens filiam contrahentem matrimonium carnale, debere dotari, uendicat sibi locum in filia ingrediente & proficiente religionem approbatam, ut sing. decidit Pet. de Anch. in consil. tuo 108. incip. in paucis uerbis, &c. Secundo istud facit ad hoc, qd statutum aliquid disponens contra carnaliter cognoscentem mulierem nuptam, uendicat sibi locum in cognoscente carnaliter monialem, quia matrimonium dicitur contrahi cum ecclesia uel Christo, c. uiduas, cap. quæ Christo, & c. hi qui, 27. q. 1. & ita sing. determinat Marianus in c. qualiter & quando, 2. de accusa. quem refert & sequitur Fel. in c. non satis, de simonia, & doctores alibi. Tertio istud facit ad hoc, qd sicut pater qui semel dotauit filiam, tenetur eam secundo nubentem redotare, dote per mortem generi, pactionis, uel patriæ prætis iure ad se reuersa, & eandem dotem sic ad se reuertam constituere, nisi eius facultates clade aliqua diminutæ fuerint, & hoc probare possit, ut est tex. notab. in Auth. sed quamuis, C. de rei uxo. actione, & in corpore unde sumitur. Ita et tenetur hoc facere pater, quando filia sua uidua prius dotata, & dote ad se reuersa, intret religionem per ecclesiam approbatam, arguendo a matrimonio carnali ad spirituale, & ita sing. determinat Cy. Ang. Ioan. Fabri, Alber. de Rosa. & alii Doct. in d. Auth. sed quamuis, & Ioan. And. in addi. ad Spe. in rit. qui filii sint legitimi, parum ante finem, quem refert Rom. in suis finibus, ^{gu}

422. LOCUSA MATRIMO. CAR.&c.
laribus, singulari 683. ita etiam singulariter uult Bal. No
uel. in tractatu de dotibus, in 6. parte, in 16. privilegio
circa principium, ubi dicit se sic consuluiffe apud Spole
tum. Contrarium tamen in hoc quotidiano articulo te
net Salic. in d. Authen. sed quamuis. Quarto istud facit
ad hoc, q̄ sicut rejicitur conditio uirgini adscripta in le
gato sibi relicto si non nupserit, quia impeditur libertas
matrimonij carnalis, non aut em rejicitur conditio si
non nupserit Titio, quia per hoc non impeditur liber
tas matrimonij carnalis, cum possit nubere Seio: ut est
textus in l. Titio si non nupserit, & in l. cum ita, ff. de co
dit. & dem. iuncta Auth. cui relicto, cum gl. C. de ind.
uid. Ita etiam rejicitur conditio absolute, & præcisè retra
hens à uita cōtemplatiua, uel impediens matrimonium
spirituale, puta ingressum monasterij, ut est textus sin
gularis in § sed & hoc præsentij, in Auth. de sanctif. epi
sco. colla. 9. & in dicta Authent. nisi rogati, & in cap. in
præsentia, cum ibi notatis, de proba. Non tamen rejicitur
conditio, per quam quis retrahitur à religione men
dicantium, quia per hoc non dicitur impediri uita con
templatiua, cum possit intrare aliam religionem ab ec
clesia approbatam, arguendo à matrimonio carnali ad
spirituale: & ita singulariter uult Bald. in d. l. cum ita, &
Ioan. de Imo. in l. hoc modo, illo eo. ti. Barbatia in conf.
4. 1. uolu. incipiente, scribitur, & c. in 3. colum. & Soci
nus in consilio suo 92. incipiente, Dominus labia mea
aperiat, & c. circa primum huius consultationis articuli,
& c. Paul. de Cattr. in l. sed hoc, in §. cum uir vxoris, in fin.
sub quo legit d. ll. cum ita: & hoc modo, ff. de condit.
& demon. d. quod tene menti, quia habui de facto. Quin
to istud facit ad hoc, q̄ sicut bona subiecta restitutioni
possunt alienari pro dote filie, ipsa contrahente mati
monium carnale, ut est casus in Auth. res quæ, C. comu.
de leg. & in corpore unde sumitur. Ita etiam poterunt
alienari pro filia ingrediēte monasteriū, arguendo à ma
trimonio carnali ad spūale: & ita sing. determinant Bar.
Bal. & Doct. in d. Aut. res quæ, q̄ tene menti. Sexto i
stud facit ad hoc, q̄ quæadmodū furiosus uel mente ca
ptus,

LOCUSA MATRIMO. CAR.&c. 423
ptus non potest contrahere matrimonium carnale, c. di
lectus, de sponsal. Ita nec matrimonium spirituale, c. si
cur tenor, de regularib. arguendo à matrimonio carnali
ad spirituale: & ita determinat Prapo. & Doct. in d. c. di
lectus, & Alex. de Imo. in confi. 3. 6. uol. ubi uide Septi
mo istud facit ad hoc, q̄ sicut conditio uel protestatio
contra substantiam matrimonij uitiat matrimonium car
nale, c. si. de condi. appo. Ita etiam conditio uel protesta
tio contra substantiam uitiat matrimonium spirituale, ar
guendo à matrimonio carnali ad spirituale, quia similitu
do rōnis est in utroq̄: Ita sing. dicit Card. in Clem. eos,
in 6. q. post Paulum ibidem de regularib. De hoc ultimo
tamen sunt opinioniones, ut uidere poteris per Card.
& alios Cano. in d. c. si. & per Cyn. & Legist. in Authen.
ingressi, C. de sacro. eccles. & alibi. Octauo istud facit ad
hoc, q̄ sicut per diuinam cohabitationem uiri, & mulie
ris tractantium se ut coniuges, vnà cum fama uiciniæ,
presumitur titulus matrimonij carnalis, c. illud, cum ibi
nota, de præsum. Ita etiam dicendum est in matrimo
nio spirituali, eadem ratione, & ergo si aliquis per decē
annos steterit in aliqua ecclesia, ut clericus uel rector eius
dem, & probat per famam uiciniæ, q̄ ita sit, iudicabitur
pro eo non solum in possessorio, sed etiam in petitorio.
Ita sing. uolunt Hostien. Cardi. Anto. de Butrio, Ioan.
de Imo. Panor. & Feli. in d. c. illud, ad quos recurre. No
no istud facit ad hoc, quod si ex pacto uel consuetudine
uassalli aut subditi teneantur præstare auxilium domino
quando maritat filiam prout in pluribus locis seruatur
de consuetudine, & uidetur rationale, ut singu. deter
minat Spec. in tit. de feud. §. quoniam, in uers. & nota, &
est gl. quæ hoc sentit in l. placet, C. de sacro. eccles. Ita re
nebuntur et præstare auxilium domino, quando filia
eius intrabit religionē, arguendo à matrimonio carnali
ad spirituale, & tanto fortius tenebuntur in hoc casu, q̄
magis curandum est de anima, q̄ de corpore, l. sancimus,
1. C. de sacro. eccle. cum sim. & ita reperio singu. decidere
Iacob. in suo notab. lib. feud. in illis uerbis, qui quidem
uestiti, in fin. ubi dicit se sic in casu de facto occur
rente

rente consuluſſe, & q̄ plures alij præſtatiſſimi Doct. ſe ſubſcripſerunt. Decimò iſtud facit ad hoc, quòd ſicut
 7 ¶ procurator conſtitutus ad contrahendum matrimonij carnale, poteſt reuocari antequam contrahat matrimonij carnale, & quod fortius eſt tenet huiusmodi reuocatio etiam nõ intimata procuratori, uel illi cum qua matrimonium contrahere iuſſus eſt, ut eſt tex. ſingu. in c. ſi. de pro. lib. 6. Ita etiam dicendum eſt in procuratore conſtituto ad contrahendum matrimonium ſpirituale, puta ad eligendum uel ad confirmandum electum, ut reuocatio etiam non intimata impediatur matrimonium ſpirituale contrahendum, arguendo à matrimonio carnali ad ſpirituale: & ita ſing. tenet Pau. de Leaza. in Cle. un. de renunc. & Pet. de Ancha. Domin. Phil. Franc. & Doct. c. ſi. quod tene menti. Undecimò iſtud facit ad hoc, quòd
 8 ſicut ¶ in matrimonio carnali contrahendo, & diſſoluen- do pl. ma debet eſſe libertas, & nulla coactio, alioquin nõ ualeat matrimonium, c. cum locum, de ſponſal. & cap. accedens, de procu. Ita & in matrimonio ſpirituale, ſiue agatur de eo contrahendo, ſiue de diſſoluendo. Ex quo ſequitur primò, q̄ ingreſſus religionis factus per metum non tenet cap. 1. quod metus cauſa: & dicam latius inſi. Ex iſto et ſequitur ſecundò, quod electio facta per metum uel p̄ impreſſionem, nõ tenet, c. in nomine dñi, 23. diſt. & cap. 1. & c. ſi quis pectunia 79. diſt. & no. in c. bonæ 1. & in c. quod ſicut, de elect. & eadem rone non ualebit collatio beneficij facta p̄ metum & hoc tenet An. de But. in c. abbas, quod met. cā. Ex iſto etiam ſequitur tertio, quòd renūciatio facta de beneficio per metum non tenet: & ita tenent Anto. de Butrio, in d. c. abbas, & in c. ad aures, illo eodem titulo, & ibi etiā idem ſentit Pet. de Anchar. in primo notabili, ſed hoc vltimū non affirmo, quia reperio Rotam tenere contrarium in deciſ. 377. in nouis, & illa opinio fortè ſeruaretur in practica ut dicit Ioā. de Im. in d. c. ad aures, imò ſine forte, q̄ a reperio Car. & Pan. eandem opi. tenere in d. c. abbas, & in d. c. ad aures, & Petr. de Ancha. Car. Io. de Im. & Pan. in Cle. 2. §. ſanè, de p̄n. per illum tex. qui hoc probat p̄ locum

locum à ſpeciali, quod tene perpetuò menti. Duodecimò iſtud facit ad deciſionem illius quotidianæ q̄. Pater reliquit filiz ceterum ſi nuberet, & ſi religionem intraret, quinquaginta, ingreſſa eſt religionem, quæritur an debeat habere centum, ſicut ſi matrimonium carnale q̄ debet habere centum, ſicut ſi matrimonium carnale contraxiſſet: per huc locum à matrimonio carnali ad ſpirituale. Ita ſingulariter decedit Io. And. in addi. ad Spe. in Rubrica de ſtatu mona. Bar. in l. 2. ff. de his quis p̄næ nomine, & Ant. de But. in d. c. in præſentia in 16. col. & Doct. ſepè alibi: quod tene menti, quia ex hoc habes, q̄ legatum relictum filiz ſi nupſerit, debetur eidem ſi intrat religionem. De quo articulo quotidiano uide plenillimè per Iaſonem, & in locis per eum commemoratis, in Auth. ſi qua mulier, C. de ſacro. eccle. quo recurre. Poſſet, & ad multa alia induci hæc argumentatio à matrimonio carnali ad ſpirituale, ſed prædicta pro iue-
 8 nibus ſufficiunt. Et procedit hæc argumentatio ¶ quando eadem, par, uel maior ratio eſt in matrimonio ſpirituale ac in carnali, & ubi contrarium non reperitur deciſum à iure, & materia eſt applicabilis ad matrimonium ſpirituale, ut dixi: ſed quando diuerſa ſubest ratio, uel quando contrarium reperitur expreſſe diſpoſitum in eo quod erat inferendum, uel materia non eſt applicabilis ad matrimonium ſpirituale, tunc nõ procedit hæc argumentatio: quia diuerſitas rationis diuerſitatem iuris inducit, l. adigere, §. quãuis, cū ibi no. ff. de iu. patro. & l. eū pater, §. dulciſſimis, ff. de leg. 2. & expreſſum facit ſilere tacitū, l. C. de pac. cōuen. & in incertis non in certis locus eſt cōiecturis, l. continuus, §. cum ita, ff. de uerb. obl. Vñ cū multæ ſint differentiæ inter matrimonij carnale, & ſpūale, ut infrā dicam, patet non ſemper procedere hanc argumentationem. Primò ¶ n. differunt in hoc, quia matrimonij carnale nõ p̄t contrahi niſi cum una eodem tempore: nã nõ p̄t quis eodem tempore habere plures uxores: et ex diſpenſatione Papæ: cum ſit contra ius diuinum, c. gaudemus, de diuor. & §. affinitatis, & §. ſocrum, inſt. de nupt. cum ſi. ſed quis bene p̄t habere plu-
 ra

ra beneficia eodem tēpore, ut est text. cum sua singulari gl. in c. gratia, de resc. libr. 6. maximè ex dispensatione Papæ. c. de multa, cum ibi no. de præb. & c. dudum, 2. de elec. cū sim. Secūdo differunt in hoc, quia ad matrimoniu carnale nō requirunt uerba, secundum cōem opin. de qua in d. c. tuę, sed ad matrimoniu spirituale requirunt uerba eligentiū & electi, c. quia propter, de elec. cū si. Tertio differunt in hoc, quia nemo cogitur ad matrimonium carnale cōtrahendum, imò debet esse uoluntarius & importunè petens, d. c. cum locum, & c. ueniens. 1. & 2. de sponsal. & c. institutum, iuncta glo. 27. q. 2. In matrimonio autē spirituali debet quis à principio inueniri nolens & fugiens, c. qualiter. de elect. & c. in scripturis, iuncta gl. 8. q. 1. & l. si quēquam, C. de epif. & cl. & peccat electus non acceptando dignitatem ad quā eligitur, si nō reperitur alius equè idoneus, per quem possit ecclesiæ consuli: ut sing. dicunt Arch. & Io. An. in c. si electio, de elec. li. 6. in Nou. Quarto differunt in hoc, quia in matrimonio carnali admittitur conditio, dummodò non sit contra substantiam matrimonij, & ualet matrimonium sub conditione contractum, c. super eo, & d. c. si. & per totum, de condi. appo. In matrimonio uero spirituali abesse debet omnis conditio, ut est text. in c. 2. de elec. li. 6. Quinto differunt in hoc, quia in matrimonio carnali potest interuenire pecuniæ datio & promissio, quæ sit cā contrahendi, prout quoridiè fit. nam cōiter dos datur & donatio propter nuptias constituit, licet sine dote possit esse matrimonium, c. nullum, 3. q. 5. & l. cum multę, C. do. ante nup. In matrimonio autē spirituali non debet interuenire pecuniæ datio, quæ sit causa contrahendi, ut est text. in c. gratia in c. qui studet, & in c. sunt nonnulli. 1. q. 1. & de simo. per totum. Sexto differunt in hoc, quia in matrimonio carnali dēt interuenire propositum retinendi inuicē indiuiduam uitæ consuetudinem, ut est text. in d. c. si. de condi. appo. nec pōt separari postquam est consummatum carnali copula et per Papam, ut not. per gl. singularem & Doct. in d. c. ex publico, & in c. cōmissum, de sponsa. & p. Henr. Boich in d. c.

in d. c. si. de spon. duor. & per Ioan. An. in reg. actus legitimi. ubi arguit pro & contra, de reg. iur. li. 6. in Mercur. In matrimonio uero spirituali potest in mente gerere beneficiatus, quod ab una administratione transferatur ad aliam, non tamen ambiendo, sed magis proficere intendendo, d. c. si. de transf. epi. & c. qui episcopatum, 8. q. 1. & potest quis priuari beneficio suo per Papam, licet Papa non possit omnes priuare: ut est gl. fin. in c. p. principalem, 9. q. 3. Septimo differunt in hoc, quia in matrimonio carnali non admittitur transactio uel compositio, ut est text. in c. si. de transact. In matrimonio uero spūali benè admittitur applicabilis compositio, ut est text. nota. in cap. super eo, de transact. & in c. nisi essent uiri prouidi, de præb. quod c. nisi essent uiri prouidi, fecit multos uiros improuidos, & ut timeo, simoniacos. Octauo differunt in hoc, quia matrimonium carnale licet spiritualitatis aliquid in se habeat, ac per illud gratia conferatur, & proprie sit unum ex septem legis Euaſ geſæ sacramentis à Christo Domino institutum, Matrimonium tamen spirituale habet in se aliquid sacri, quia propter administrationem sacramentorum & diuinorum datur, d. cap. inter corporalia. De hoc tamen uide latius per Ant. in 3. par. suæ summæ, tit. 14. §. 9. circa fi. ubi doctissime, atque exactissime pertractatur hæc materia. Nono differunt in hoc, quia matrimonium carnale perficitur solo consensu, dicto capitulo cum locum, & capitulo cum apud te, de sponsa. Matrimonium autem spirituale non perficitur solo consensu, sed ultra hoc requiritur certa forma, dicto capitulo quia propter, & confirmatio in inferioribus prælaturis, capitu. nihil, de elect. & d. c. quàm sit, & c. cupientes. eo. ut. lib. 6. & in episcopatibus, & superioribus dignitatibus, requiritur consecratio, ut est text. in c. transmissam, cū ibi notatis de elect. cum si. Per electionem enim datur duntaxat potestas administrandi in habitu: per confirmationem uero datur in actu et sic confirmatio deducit potentiam quæsitam per electionem ad actum. Ita sing. dicit gl. in cap. quando 63. dist. et est de mente Rotæ de-

te decisi. 4. in nouis. secundum numeros meos. Vnde eleganter dicit tex. in d. c. fi. de transsa. epif. quod per electionem & consensum electi ante confirmationem, matrimonium spirituale dicitur intiatum, per confirmationem aut ratum, & per consecrationem consummatum: quod aut per consensum eligentium & electi non perfecte contrahitur matrimonium spirituale, vult tex. in d. c. cum inter canonicos, in verb. quasi. Decimo differunt in hoc, quia ad matrimonium carnale contrahendum sufficit pubertas, c. puberes, d. despo. impu. & Insti. de nup. in prin. Imò sufficit q̄ malitia suppleat ætatem, c. de illis, 2. de despon. imp. ad matrimonium uero spirituale contrahendum ñaria ætas requiritur secundum qualitatem beneficiorum, ut uideri potest in capitulo cum in cunctis, de elect. & in c. super inordin. iunctis ibi not. per Io. And. Pan. & Docto. de præben. Vndecimo differunt in hoc, quia in matrimonio carnali qualitas personarum regulariter non attenditur, dummodo habeant intellectum, d. ca. cum apud, & d. c. dilectus, de coniugio seruorum, per totum, & de coniugio leprosororum, per totum, cum similibus, nisi expresse prohibeantur: ut uideri potest in frigidis, monacho, consanguineo, & similibus: toto titu. de frigidis & maleficiatis, & toto titu. ne clerici uel uouentes, & toto titu. de consanguinitate & affinit. cū sim. In matrimonio autem spirituali attenditur qualitas personarum, d. c. cum in cunctis, & d. ca. et inter canonicos, & c. innotuit, de ele. & de filijs præp. byte. & de bigamis per totum. Duodecimo differunt in hoc, quia matrimonium carnale est de iure diuino institutum in paradiso, Genesis 2. & c. unico, iuncta gl. uoto, lib. 6. Matrimonium uero spirituale inductum est postea iure positivo: nam status beneficiorum iure positivo est inductus, ut bene declarat Pan. in c. postulasti, de rescri. & idē Pan. in c. episcopus, de præben. & in disput. sua inci. Titus clericus: ubi etiam eleganter habetur, an clericus habens patrimonium & beneficium ecclesiasticum possit salua conscientia conseruare patrimonium & uiuere de redditibus beneficij, quò recurrit. Decimotertio differunt in hoc,

in hoc, quia matrimonium carnale inductum est ad fornicationem cuiusdam, & multiplicationem generis humani: ut est pulcher tex. in §. his ita, 32. q. Matrimonium uero spirituale inductum est ad regimen fidelium, & animarum curam, c. cū sit ars artium, de grat. & qual. ordi. iuncto d. c. cum in cunctis. Decimoquarto differunt in hoc, quia matrimonium carnale parit filios carnales, spirituale autem spirituales, ut de utroq; est tex. in c. olim 8. q. 2. Decimoquinto differunt in hoc, quia matrimonium carnali propter adulterium separato quoad thorum, neuter cum alio contrahit, quia uinculum manet, c. 2. de diuor. Sed prælato deposito propter crimen, potest ei ecclesie prouideri de alio: ut est tex. in c. postquam quē quā, l. dist. iuncto c. qualiter & qñ, 2. de accusa. Decimo sexto reperio aliam differentiam, quia doli capax ante pubertatem potest obligari diabolo, delinquendo, c. 1. de delictis puerorum, & matrimonium carnale per eum contractum tenet, d. c. de illis, & tñ doli capax ante pubertatem non potest ualide facere professionem, ut obligetur Deo, & matrimonium spirituale teneat: Ita dicit gl. not. 20 q. 1. in summa, & ibi latē Archid. de hoc tñ remitto te ad notata per Io. An. in c. 1. de regularib. lib. 6. in Nou. super 1. gl. post Hosti. & ad notata per Cano. in c. ad nostram, de regulari. & ad no. per Arch. in c. proclius, 20 q. 3. Decimo septimo reperio aliam differentiam, quia licet in matrimonio carnali confessio contra matrimonium non præiudicat consenti, ut est tex. sing. in c. super eo, de eo, qui cog. consangu. uxoro. suæ: tamen in matrimonio spirituali, confessio præiudicat consenti, ut sibi filietum imponatur. tex. est iuncta gl. in c. post electio nē de concess. præb. & ibi hoc not. Io. de Im. Decimo octauo reperio aliam differentiam, quia licet clandestinitas non uitiat matrimonium carnale, c. 2. de clandest. despon. tñ uitiat electionem & matrimonium spirituale, d. c. quia propter, & c. si. eo. tit. lib. 6. & nos. Pan. i d. c. 1. Decimonono reperio aliam differentiam, quia licet matrimonium carnale contractum per reuerentiam paternam non inualidetur per hoc, l. si patre cogere. ff. de riu. nupt. & uult Pan. in d. c. ueniens, r. & Præp. in d. c. cum locum. ubi la

430 LOC. A MATRIMO. CAR. &c.
tē hunc articulum examinat, & faciunt no. per Cald. in
confi. 1. in ti. de sponsa. Matrimonium tamen spirituale,
puta professio aut ingressus religionis per filium, uel fi-
liam metu reuerētiæ paternæ contractum, propter hoc
inualidatur & impeditur, gl. est sing. in c. præsens cler-
icus, 20. q. 3. quam valdè commendat Io. de Imo. in l. si
cum dotem, §. eo autem tempore, ff. sol. mat. & l. in §.
quadrupli. Inst. de act. & Doc. sæpè alibi. Vigesimo repe-
rio illam differentiam, quia consensus semel præstitus
ad matrimonium carnale contrahendum, potest reuoca-
ri antequam contrahatur, d. c. fi. de procu. lib. 6. secus au-
tem est in matrimonio spirituali, c. publicato, de elec. &
no. per glo. Do. Phil. Francum, & DD. in d. c. fi. & sic in
uno locum habet pœnitentia, actu nondum perfecto, in
alio uerò non: quod no. Vigesimo primò reperio aliam
differentiam, quia procurator constitutus ad contrahē-
dum matrimonium carnale, etiam cum certa persona, nō
potest substituere, d. c. fi. & tamen deputatus ad promi-
dendum certæ personæ de beneficio, & sic ad contrahē-
dum matrimonium spirituale, potest substituere: casus
est in c. is cui, de offi. dele. lib. 6. Vigesimo secundo repe-
rio aliam differentiam, quia spirituale matrimonium po-
test committi, ut contrahatur cum persona incerta, d. c.
is cui, sed nō carnale præal. c. fi. & ibi hoc no. Pet. de An-
cha. quod no. Vigesimo tertio reperio aliam differentia,
quia senex & in mortis articulo constitutus potest con-
trahere matrimonium carnale, l. sed & quæstum, & ibi
glo. Ang. & Doct. ff. de lib. & posthum. c. nuptiarum &
ibi glo. 2. 7. q. 1. & volunt Io. And. & DD. in c. tanta, qui
fil. sunt legit. & Pan. & Doct. in c. commissum, de spon-
sa. & tamen senex, uel in mortis articulo constitutus nō
est qualificatus ad contrahendum matrimonium spiri-
tuale, puta ad acceptandum episcopatum, c. Florentinū,
87. dist. & uult Ang. & post eum Salic. in l. nuper, C. de
natu. lib. licet malum numerum assignent: quod no. Et
sic patet, quod in multis casibus non procedit hæc argu-
mentatio à matrimonio carnali ad spirituale, & si libet
uidere plures casus, in quibus non procedit, argu. à co-
gna.

LOC. A MATRI. SPIR. & c. 431
gna. carnali ad spiritualem, uide DD. ubi de hac mate-
ria loquuntur quibus adde, quod licet cognatio carna-
lis non possit contrahi per procuratorem, quia non est
perfectum sacramentum, uel ipsius significatum ante
consummationem, quæ consummatio per procurato-
rem non fit, tamen cognatio spiritualis potest contrahi
per procuratorem, secundum opinio. Marfi. Car. Pano.
& aliorum, ut uideri potest per Car. & Pan. in c. ueniens,
de cogn. spir. licet Archi. Io. An. & alij teneant contra
in hoc ultimo, ut plenè uideri potest per Io. An. in reg.
quod quis per alium, de reg. iur. in Mercur. & per Do-
minic & Phil. Franc. in c. 2. de cogna. spir. eod. lib. & per
Card. & Pan. in d. c. ueniens. Illud autem certum est, qd
non procedit argumentatio à matrimonio carnali con-
trahendo, ad matrimonium spirituale dissoluendum, uel
econtra, ut patet ex d. c. fi. de proc. lib. 6. iuncta præalle.
clem. un. de renunc. de qua materia uidere poteris per
Ant. de But. in d. c. inter corporalia, & per Car. in d. cle.
uni. & per Ioan. And. Ant. de But. Præpo. & alios in d.
c. tuæ, & per Pan. in d. disput. Episcopus & quidam re-
ctor. & per Docto. in d. c. fi. quæ omnia commenda me-
moræ tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana,
& uide quod dixi supra in loco à contractu ad dis-
tractum, & quod dicam infra loco proximo, & in lo-
co à speciali.

¶ LOCVS A MATRIMONIO spirituali ad carnale.

- 1 *Matrimonium carnale an contrahi possit in extremis.*
- 2 *Matrimonium dolose contractum an teneat.*
- 3 *Argumentatio à matrimonio spirituali ad carnale quando procedat.*

Commodum subsequitur nunc locus a matrimonio
spirituali ad carnales, ex quo sumptum argumen-
tum est probabile, frequens, & utile: quia æquiparantur
à iure, c. quoniam frequenter, §. porro, ut lite non con-
test.

432 LOC. A MATRIM. AD SPIR.&c.
 test. cap. inter corporalia, & cap. fi. de transla. episcop. c.
 cum inter canonicos, de elect. c. sicut alterius, 7. quæ
 1. & Auth. nisi rogati, & ibi Cyn. Sali. & Decto. not. C.
 ad Trebell. cum simil. Et isto argumento à matrimonio
 spirituali ad carnale utitur Io. Ang. in regula, sine col.
 pa, de regul. iur. libro 6. in Mercur. in 1. dubio, ad decisio
 nem illius pulchræ, & quotidianæ q. an matrimonium
 1 † carnale contrahi possit in extremis, & concludit, q. sic
 arguendo à matrimonio spirituali ad carnale: sed matri
 monium spirituale contrahitur in extremis, cap. sicut te
 nor, de regulari, ergo & carnale. Eo etiam utitur Io. An.
 in pulchra, & quotidiana q. ad duos effectus, in regula,
 quæ cōtra ius fuit, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & idem
 Io. An. in regula, actus legitimi, in ardua q. de reg. iur. li.
 6. in Mercur. & Anton. de Rosel. in sua monarchia, &
 Doct. sæpè alibi. Et ultra præmissa referam aliqua quo
 tidiana exempla, & inter alia hæc argumentatio facit
 ad hoc, quod sicut tenet ingressus religionis, nec sub
 ueniatur dolum passo quoad ingressum, licet hæredib.
 ingressi sit consultum quoad bona sic delusi, ut est tex.
 sing. in c. constituit, 20. q. 3. & in c. cum dilectus, cū ibi
 2 no. de his quæ ui metūve causa fiunt. Ita etiā tenet ma
 trimonium carnale, licet quis dolosè ad contrahendum
 matrimonium carnale inducatur, ita dicit gl. sing. in d. c.
 cum dilectus, & ibi hoc approbat Io. de Imo. Pan. DD.
 & uult las. in §. actionum, in 7. col. inst. de actio. & Bal.
 in l. cum Archimedoram, C. ut in posses. leg. & est de
 mente glo. in l. à diuo Pio, ff. de ritu. nup. cogita tamen.
 Item induci potest hæc argumentatio ad aliud, uideli
 cet, quod sicut minor 25. annis intrans religionem non
 possit post ingressum & professionem restitui in inte
 gram aduersus ingressum tanquam læsus, d. c. cum dile
 ctus, cū ibi not. per Pano. & Bal. qui etiam dicit, quod
 non sufficit timere indignationem paternam, quia uo
 lebat filium ex hæredare, nisi fieret monachus, clericus,
 uel sacerdos: Ita etiam puella inducta ad contrahendū
 matrimonium carnale, & læsa, non potest petere resti
 tui

LOCVS A RATIONE LEGIS, &c. 433
 ut in integrum, etiam matrimonio non consummato,
 ad finē nubendi alteri. Ita sing. dicit Bal. in Rubr. extra
 de iud. & ratio est secundū eū, quia spiritualia sic inhæ
 rent ossibus, q. auelli non possunt: habet enim diuinam
 uirtute i potius, quā humanam, secundū eū. De hoc
 tamen uide quod dixi supra loco proximo. Posset & ad
 multa alia induci hæc argumentatio, sed prædicta pro
 inuenibus sufficiunt. Et procedit hæc argumētatio † qū
 eadē est ratio in utroq; nec cōtrariū reperitur expres
 sè decisum à iure, & qū materia est applicabilis: sed qū
 diuersa subest ratio, uel qū cōtrariū reperitur expres
 se decisum à iure in eo quod uenit inferendū, uel materia
 non est applicabilis, tunc nō procedit hæc argumēta
 tio: quia diuersitas rationis diuersitatem iuris inducit, l.
 cum pater, §. dulcissimis. ff. de lega. & l. adigere. quā
 nis, cum ibi not. ff. de iur. patr. & expressum facit sile
 re tacitū, l. fi. C. de pact. conuē. & alia rō reformat pactū
 l. interpositas, C. de transactio. In incertis enim non in
 certis locus est cōiecturis, §. cum ita: ff. de uerb. ob. cum
 ergo multæ sint differentiæ inter matrimonium spiri
 tuale, & carnale, ut dixi supra loco proximo: patet in
 multis non procedere hanc argumentationē. ubi autem
 contrariū non reperitur expresse dispositum, nec appa
 ret diuersa ratio, & materia est applicabilis, ad hanc æqui
 parationem recurrere debemus, & procedit hæc argu
 mentatio: ut in simili notat Sal. in l. fi. C. de inoff. testa
 quod nota. & uide quod dixi supra loco proximo.

LOCVS A RATIONE LEGIS
 stricta, seu limitata, ad restrictio
 nem ipsius legis.

Ratio cuiusq; dispositionis restringit dispositionem seu dictum
 ad limites ipsius rationis, & in seq. & quomodo procedat.
 m. 9. & seq. fallit m. 11.
 Ratio anima est legis.
 Doctoris dictum debet intelligi secundum legē quam allegat.
 Ec Preceder

- 4 *Præcedentia recipiunt interpretationē, & restrictionem à sequentibus, & econtrā.*
- 5 *Generaliter dictum quādo debeat generaliter intelligi, & num. sequen.*
- 7 *Dispositio quantūcumq; generaliter loquens recipit restrictionem de habilitate personæ.*
- 8 *Intellectus l. prospexit ff. qui & à quib. remissive.*
- 12 *Lex noua generalis an restringatur per legem veterem. & num. 13. 14. 15.*
- 13 *Instrumenta notariorum de iure communi non habent executionem paratam.*
- 14 *Statutum debet interpretari secundum ius commune, quando aliàs quis indebite damnum pateretur.*
- 15 *Legitima debet iure institutionis relinqui.*
- 16 *Statutum disponens idem quod ius commune, an debeat limitari & restringi secundum ius commune, an uerò debeat intelligi generaliter sicut loquitur.*

FRæquentissimum in iure nostro est, vt à ratione legis argumenta ducantur: quod, quoniam dupliciter fit, vel ad legis dispositionem restringendam, vel eandē extendendam, de utroq; videndū est, & primum de loco, quem uocāt à ratione legis stricta seu limitata ad restrictionem ipsius legis, ex quo sumptū argumentū est forte, frequentissimum & utilissimum, cōducens ad infinitā, ut infra patebit. Vbicunq; enim ratio legis est strictior dicto seu disposito, ibi ad strictitudinem ipsius rationis restringitur ipsa lex vel dispositio, & formatur hoc modo: Ratio † cuiusq; dispositionis restringit dispositionē seu dictum ad limites ipsius rōnis: text. est in l. cū pater, §. dulcissimis, & ibi Bar. Io. de Im. & alij id no. ff. de leg. 2. & pulcher tex. in l. adigere, §. quātis. & ibi Bart. ff. de iu. patro. & bonus tex. in l. hæc actio. secundum 2. lect. glo. quam approbat ibi Bar. ff. de calum. & elegans tex. iuncta glo. in l. si is qui aīo, & ibi Pau. de Cas. & alij hoc not. ff. de acq. pos. & rex. not. in l. militis agrum. in prin. ff. de re mili. in quibus iuribus pro initiatione

LOCVS A RATIONE LEGIS, &c. 435

tionem iuuenum varia habentur exempla. & hanc regulam pro firmo fundamento ponit Sal. in suo no. repet. l. 2. C. de noxa. act. & Io. Bap. in sua singulari repet. l. oēs populi, circa 6. principalem q. Bar. ff. de iust. & iu. & Pan. in c. ecclesiæ, in 2. col. de immu. eccl. & in c. ad audientia, de decim. & idem Pan. in c. fi. de rescr. & Doct. alijs sæpè locis, & rō iūius est, quia † ratio legis est anima legis: vnde sicut anima dominatur corpori, ita rō legis vel canonis dominatur verbis, l. scire legib. l. cum mulier, & ibi Doct. ff. solut. matr. l. non dubium, & ibi not. per gl. & Doctor. C. de legib. l. nominis & rei, §. verbum ex legibus, iuncta gl. ff. de ver. sig. & c. fi. & ibi Dyn. not. de reg. iur. lib. 6. & c. secundò requiris, & ibi Pan. & Doct. de appella. cum sim. Intelligentia enim dictorum ex causis est assumenda dicendi, c. intelligentia, & ca. prætereā, de verb. sig. cum utrobq; not. Hinc etiam est, quòd dictum † doctoris debet intelligi secundum legem quā allegat, vt dicit Bart. in l. non solum. §. si liberationis verba. ff. de liberatione legat. & Doctores frequēter alibi: & generaliter limitata causa seu ratio limitatum producit effectum, l. in agris. ff. de acquirendo rerum dominio, l. & si seuerior, & ibi Bal. Alex. & alij notant, C. ex quib. cau. inf. irro. & §. quod autē, & ibi Bal. & Ange. notāt Insti. de legitima agnat. tutē. & habetur per Feli. post gloss. & Barbatiam in c. cum ordinem, in 4. col. de rescript. vbi plura reperies quotidiana exempla. Imò quod plus est ratio adiuncta facit recedi à proprio significato uerborū antecedentium, & operatur quod illud quod dubitatiuè est dictū, habeatur pro dicto sine aliqua hesitatione: textus est in l. si seruus legatus. §. qui quinque, ff. de legat. primo, & ibi hoc notant Bald. & Paul. de Castro, qui per hoc singulariter dicunt, quòd valet testimonium testis deponentis per hæc uerba, credo contenta in articulo esse uera, quia uidit & præsens fuit non ratione dicti, sed ut rationis adiuncte per quam uerbum, credo, ponitur affirmatiuè & non dubitatiuè, licet hoc non sit de sui natura: refert & sequitur lasin d. l. nō dubiū, & Hippo. de Masfil. sing. 183. post

alios per eum relatos: imò quod fortius est, uerba legis uel statuti generalia, etiam si non habeant rationē annexā, debent nihilominus sanè intelligi & restringi ad id quod est rationis. ita nota. dicit Bal. in Auth. ingressi, in 2. col. C. de sacros. eccle. & sequitur ibi Ias. & idem Ias. in d.l. nō dubium, & est tex. cū gl. in c. si uerò 1. de sent. excomm. & in c. dilecto, iuncta glo. eo. tit. lib. 6. & tex. cū glo. in c. ad nostram 3. de iur. iuran. & in l. quæsitum, & ibi Io. de Imo. not. de re iud. & de hoc ponuntur plura exempla per gl. in l. si. C. sine censu uel relictis: nō enim debēt uerba legis intelligi iudaicè ut sonāt, s̄p̄reta mente, ut dicit glo. in d.l. non dubium, & gl. in l. damni inf. Et stipulatio competit, §. si is qui uicinas, ff. de dam. inf. & ibi Io. l. quicumq; in 4. col. C. de ser. fug. nec debent uerba legis captari, uel caluminiari, l. pen. ff. ad exhib. 4 sed præcedentiā recipiūt s̄ interpretationē & restrictiōnē a sequentibus. & ecōtrā, l. si cum fundum, cū sua gl. ff. de uerb. sig. & l. cum in testamento, §. si. iuncta gl. ff. de hære. instit. & l. si seruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1. cum si. Virtus enim legis consistit in ratione, medulla, & mente legis: non autem in uerbis, d.l. scire leges, & c. Marchion, r. q. 1. cum alijs iurib. supra alleg. Sed contra præmissa fortiter obstat uulgata regula, quæ habet, q̄ generaliter dictū generaliter debet intelligi, l. 1. iuncta gl. ff. de leg. præstan. & l. si. C. de dot. promiss. & quòd ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de p̄tio. cū gl. ff. de publi. & quòd à uerbis legis non est recedendum, etiam si lex sit perquam dura, c. in memoriam 19. dist. & l. prospexit. ff. qui & à quibus cū sim. Istud cōtrariū turbauit spiritū Cyn. ut ipsemet refert in l. 1. in 3. op. C. quæ sit lōga cōsuetudo, sed si benè expēdatur, nō obstat, q̄d ut euidentius appareat, in hoc quotidiano articulo cūm quæritur, an lex s̄ uel dispositio generaliter loquēs, generaliter debeat intelligi: an uerò pati debeat restrictiōnē: distingue post Bart. in d.l. non dubium, & in d. omnes populi, & in d.l. adigere, §. quamuis, alijs quibus additis hoc modo, Aut restrictiō fit p̄ aliā legē, aut nō, primo casu indubitanter admittitur restrictiō,

per

per ea quæ habentur & not. in d.l. de pretio, ubi est bona glo. & in c. q̄ si dormierit, 31. q. 1. & in l. quamuis, ubi Ang. ff. de in ius uoc. & de hoc uidere poteris pulchrum exemplum per Math. in no. 60. sic etiam vna lex aliam legem extendit seu ampliat, ut pulchrè declarat Bar. in l. si constante, in prin. in 7. & 9. q. ff. de sol. mat. ubi dicit hoc procedere etiam si in l. uel canone habeatur dictio taxatiua: de quo uide q̄d dicā infra in loco à natura dictiōnum taxatiuarum, ubi satis plene reperies de natura dictiōnis taxatiuæ. Secundo casu q̄ restrictiō non fit per aliam legem, & quæritur an solum ex ui rationis possit restringi lex uel dispositio per hominem, tunc subdistingue, Aut quis puniretur contra mentē legis, & patet retur damnum indebitè, nisi fieret restrictiō, aut non, primo casu restrictiō fieri pōt ex ui rationis d.l. adigere. §. quamuis, ubi est tex. no. nam nisi fieret ibi restrictiō, perderetur ius patronatus indebitè, ut patet ex l. qui contra, illo eo. tit. & idem probatur in d.l. 2. nam nisi ibi fieret restrictiō statuti, de quo facit ibi mentionem gl. super uerb. salutis, in 2. lect. communiter approbata, dominus serui teneretur in solidum indebitè. Pro isto et est tex. no. in c. cum dilectus, & in c. ad audientiam, de cler. non res. & vtrobiq; no. per Io. de Imo. & istud est de mente gl. sing. in l. si. §. in computatione, super uerb. confundantur, in fi. C. de iur. delib. quæ sing. dicit, q̄ statutum disponens, quòd executio instrumenti fiat contra hæredem sicut contra defunctum, debet restringi, nisi hæres fecerit inuentarium, & hoc ne indebitè damnum patiatur: & illam gl. sequuntur, & exclamāt ibi Bar. Bal. & Doct. Hinc etiam dicit Barto. in d.l. omnes populi, in 6. q. principali, quòd si statutum dicat, quicumq; extraxerit sanguinē in palatio, capite puniatur. tonfor tamē, qui aliquem phlebotomauit in palatio, non punietur pœna statuti, sed restringetur statutum ad eum, qui extraxerit sanguinem in palatio iniuriosè, & hoc ne sequatur absurdum, quale est, q̄ respublica p̄dat personā, & patiatur damnum indebitè, & hoc dictum sequitur Pan. in ca. solita, de mai. tit. & obed. uerba enim legis non debent captari, ut

Et 3 supra

suprà dixi, quod est verū, etiam si alio statuto caueatur, q̄ verba statutorum intelligantur præcisè & ad literam sine alia interpretatione, vt dixi suprà in loco ab absurdo, vbi reperies & alia exempla quotidiana. Secundo casu quando quis non pareretur damnū in debitè, licet non fieret restrictio, iterum subdividuo: aut quis in debitè lucraretur, aut in debitè lucrum perderet: primo casu fit restrictio, tex. est notab. in l. ut gradatim, §. & si lege, ff. de munerib. & honor. qui tex. semper allegatur ad hoc, quòd omnis dispositio † quantumcunque generaliter loquens recipit interpretationem & restrictionem de habilitate personæ, hoc est, dummodo persona sit habilis, præcipuè quando aliàs quis in debitè lucraretur, ut ibi: & faciunt ea quæ singulariter notat Bal. in l. 2. §. & filius, ff. qui satil. cog. quod facit cōtra nobiles quorundam oppidorum in idoneos ad regimen: qui tamen sub pretextu privilegij, consuetudinis, uel legis municipalis disponentis, ad regimen oppidi debere eligi aliquos de progeniebus seu familijs nobilium, Rempubliam loco tempore detinuerunt lamentabiliter occupatam. Et idem dicendum est, quando quis lucraretur ultra mentè disponentis, nisi ex adiuncta rōne fiat restrictio, quia èt tunc facienda est restrictio: tex. est no. in d. §. dulcissimi, quem nota, quia p̄t induci ad multa. Id tamen quòd dixi, fallit ratione publicæ utilitatis, quia hoc casu non fit dicta restrictio de habilitate personæ, tex. est sing. in l. si quis ingravi, q. utrum, uers. hi quoque, & ibi pulchrè Bar. ff. ad Sille. & commemorat Ias. in d. l. non dubium, & Bal. in l. 1. in fi. C. de precibus imper. offer. ubi singulariter per hoc dicit, q̄ si statutum dicat, quòd capiens bannitum habeat centum, quilibet ad hoc lucrum consequendū est idoneus & habilis, èt si ipsemet sit bannitus, quia hoc expedit reipub. quod cōmenda memoriz, quia est singulare & utile in praxi. Secundo casu quādo quis in debitè lucrum perderet, nisi fieret restrictio, tunc non fit restrictio, d. l. prospexit, quæ ad hoc est singularis: nam ibi seruus perdit lucrum libertatis, sine sua culpa, quod est iniqum & contra rationem, & tñ non rece-

dimus

LOCVS A RATIONE LEGIS, &c. 439
dimus: propter hoc à uerbis generalibus legis, nec illa restringimus, & per hoc dicit Bar. in d. l. omnes populi in c. q. prin. q̄ si statutum diceret, q̄ quicumque extraxerit sanguinem in palatio, priuatur aliquo lucro, tonsores qui phlebotomauit aliquè in palatio, priuabitur illo lucro, nec fiet hoc casu restrictio ad iniuriosè extrahentè, secundum eum per d. l. prospexit. & idè dicit ipse Bar. in d. l. non dubiū, & sc̄pe alibi, & eum sequuntur cōmuniter alij: sed hoc ultimum eius dictum nō uidetur procedere, quia longè alia est ratio in casu d. l. prospexit, & in casu per eum posito in barbitonsore: & ergo contra Bar. in hoc tenet Sali. in rep. d. l. 2. in uers. transeo ad secundam interpretationem, & Iason in d. l. non dubium, in uers. secundus articulus est, & Io. Baptista de S. Seuer. in repetitio. d. l. omnes populi, & Feli. in c. si quādo de rescrip. & istud credo uerius: quia non est uersimile, statuentes noluisse punire medicum uel chirurgum, quā præmio potius inuitandus erat: quòd tene menti, & licet Iacobus de Are. dixerit, quòd d. l. prospexit, caret spiritu, ut refert Bal. in d. l. non dubium, in 3. col. & Cy. in d. l. 1. C. quæ sit long. consue. dixerit, q̄ d. l. prospexit, ubiqueq; occurrit turbat spiritum suum: tñ si benè pendatur d. l. prospexit, † habet spiritum & neminè turbare debet: q̄ ut euidentius cognoscas, uide Ias. in d. l. non dubiū, & Lanfran. in aurea sua rep. l. si uerò. §. de uiro. ff. solu. matr. in materia interpretationis restrictiue, & Feli. in d. c. si quādo, in quibus locis tractatur de intellectu. d. l. prospexit. tenentes tamen opinionem Bart. plus uolunt, uidelicet, q̄ non fit restrictio, ubi quis in debitè lucrum perderet. èt quādo ratio limitata est, expressa in lege uel canone, èt si agatur de correctione iuris antiqui, p̄ tex. in Clem. 1. de elect. iuncta glo. in uerb. homines, quæ singulariter uult, quòd statutū generale ibi positum nō restringatur per rōnem præambulā, & sic magis attendimus ibi uerba statuti & dispositionis ḡnalis, quàm uerba rationis specificè limitata: ita sing. per d. gloss. dicit Imo. in repetitione d. l. si uerò, §. de uiro, & Anto. de But. in d. Clem. 1. de hoc tamen uide latius

Et A per

440 LOC. A RATIONE LEGIS, &c.
per Lanfrancum loco prædicto, & per Ioa. de Imo. in d.
Clem. nec per hoc credo ab eo quod dixi de barbitonfo
re phlebotomante: quod commenda memoriae, quia ua-
let ad multa. Vel poterit aliter trahi hæc materia per re-
gulam, ampliaciones, & fallentias: & regula fit, quòd
9 lex ꝑ recipit restrictionem, seu interpretationem restri-
ctiuam à ratione posita seu scripta in lege, per iura su-
prà in prin. allegat. quæ regula ampliatur, & declaratur
multis modis. Primò ut procedat non solum quando ra-
tio est expressa in lege, canone, uel statuto, sed etiã quan-
do unica tantum cõiecturari potest. Ita not. uolunt Per.
Cy. Pau. de Cast. & Doct. in d. l. non dubium, & Bal. in l.
maximum uitium, C. de lib. præ. & Pan. in d. c. ad audien-
tiam, de deci. & ibi Pano. in d. c. si. de rescr. & idem Pan.
in c. nihil, de elect. ubi per hoc decidit pulchram, & quo-
ridianam q. & ratio istius est, quia ubi non potest reddi
nisi una ratio statuti, illa habetur pro expressa in statu-
to: ita dicit glo. sing. in l. quamuis, & ibi Bal. & Paul. de
Cast. no. C. de fideicom. Secundò dicta regula procedit,
& fit restrictio legis uel statuti generalis, etiamsi ratio
non sit scripta in l. uel statuto, quando per aliam legem
uel statutum reperitur facta restrictio, d. l. quamuis, &
ibi Ang. ff. de in ius uocan. & notatur per gl. in d. l. de p-
tio, & in d. l. non dubium, & dixi suprà. Tertio dicta regu-
10 la procedit, & fit restrictio ꝑ etiamsi ratio non sit scripta
in l. uel statuto, quando resultaret absurditas si non re-
stringeretur lex uel statutum generale, tex. est not. in l.
scire oportet, §. aliud, ff. de excusat. tutorum, & facit di-
cta l. ut gradatim, §. & si lege, & l. i. iuncta gloss. in uerb.
vauisquisque, C. de sacros. eccl. & l. Casar, ff. de publica.
& l. fin. C. de test. mil. & dixi suprà in loco ab absurdo.
Quartò dicta regula procedit, & fit restrictio, etiamsi ra-
tio non sit expressa in lege, canone, uel statuto, quando
fieret præiudicium tertio, si non fieret restrictio: tex. est
not. in l. si quando, in prin. C. de inof. testa. & est rō, quia
princeps concedendo legem generalem, uel cõcedendo
alicii priuilegium generale, non uidetur uelle reuocare
leges speciales, uel iudicare tertio, c. ecclesia uestra
de

LOC. A RATIONE LEGIS, &c. 441
de electio. & l. 2. §. si quis à principe, & §. merito, ff. ne
quid in loco pub. & c. quamuis, de rescript. lib. 6. cum si-
mil. Quintò d. regula procedit, & fit restrictio, etiam si
ratio non sit expressa in lege uel statuto, quando quis
indebite damnū pateretur in persona uel rebus, nisi fie-
ret restrictio, tex. est not. in d. l. 2. & ibi Sali. & Doct. &
pulcher tex. in d. c. cum dilectus, & in d. c. ad audientia,
& ibi Ioan. de Imo. & in d. c. cum dilectus, de consue.
est glo. singularis in d. l. fin. §. in computatione, & ibi ha-
betur pulchre per Barto. Bal. Pau. de Cast. Alex. Ias. &
Doc. Sed ista regula sic ampliata, & declarata recipit qua-
tuor notabiles, & singulares limitationes, quarum prima
est, ut non ꝑ procedat ubicunque in statuto generali ha-
bente scriptam rationem, uel non cauetur illud statutū
seruari debere ad literam prout iacet, tunc enim non re-
stringitur per rationem: ita clare probatur in d. l. prospe-
xit, quæ hoc modo intellecta habet spiritum, & ita eam
intelligit Lanfrancus loco prædicto. Secunda limitatio
est, ut dicta regula non procedat, ubicunque in statuto
nulla est expressa ratio, & dubia est causa statuti, quia ne-
scitur, quid potuit mouere statuentem ad faciendum ta-
le statutum, tunc enim standum est legi, & uerbis legis,
& ab illis non est recedendum, l. 1. §. si qui nauem, ff. de
exer. & l. non aliter, ff. de lega. 3. & ita uult Bald. in d. l.
maximum uitium, & idem Bal. in l. 3. in noua lectura, C.
de iure do. per tex. in d. l. si uerò, §. de uiro, & notata, per
gl. & Doct. in d. l. non dubium. Tertia limitatio est secun-
dum aliquos, ut d. regula non procedat, qñ quis indebi-
te perderet lucrum, siue ratio sit expressa in lege, siue
non, d. Cle. 1. cum sua siug. gl. & præall. l. prospexit: sed
hoc non teneo, & contrarium istius tenent Sali. Ias. Io.
Bapt. & Felin. ut latius dixi suprà. Quarta limitatio mul-
tum notabilis est qñ expedit reipublicæ legem non re-
stringi, sed generaliter intelligi: tunc n. intelligitur gñali-
ter, & nõ restringitur, tex. est fin. in d. l. si qs in graui, §.
uirum, vers. hi quoque, & uult Bal. ubi suprà. & in d. l. cū
mulier, & late tractatur de hoc per Ias. in l. 1. §. nunciatio
ff. de noui. oper. nun. ad quem quis ab omnib⁹ habetur,
remissibile

remississe sufficiat. Sed hic cadit pulchrum, & subtile dubium, an scilicet ubi agitur de correctione, lex nova generaliter loquens debeat generaliter intelligi: an uero debeat restringi per legem ueterem: in quo articulo quotidiano uidetur prima facie dicendum, quod debeat generaliter intelligi, per id quod habetur in Authent. ex causa, maxime per Ias. C. de lib. prae. & per gl. mag. in fi. in Auth. ex testamento, C. de colla. & ibi not. p. DD: & maxime per Ias. & per id quod habetur in c. contra Christianos, de har. lib. 6. in gl. fi. In contrarium autem facit Aur. offeratur, C. de litis conte. & quod not. per glo. & Doct. in l. sciendum, in prin. ff. qui satisd. cog. & no. in l. non est nouum, & in l. sed & posteriores, ff. de leg. Sed conclusiue loquendo & omnia ad concordiam reducendo ex mente Ioan. de Imo. in d. §. de uiro, & ex mente Bar. Pau. de Cast. Alex. & Ias. in d. l. sciendum, & ex mente eiusdem Pau. de Cast. in d. l. non est nouum, in hoc quotidiano articulo dicendum est hoc modo. Aut constat legem nouam generaliter indistincte loquentem uelle corrigere iura antiqua, & tunc generaliter debet intelligi: & sic loquitur d. Auth. ex testamento, quam constat editam ad correctionem iuris antiqui, ut patet ex textu in corpore unde sumitur, & sic etiam loquitur d. Authent. ex causa, & d. c. contra Christianos, in c. glo. fin. Si uero non constet de mente, quod uelit corrigere in materia, de qua quaeritur, licet forte constet, quod in alio corrigat, & tunc lex noua generaliter loquens non debet generaliter intelligi, sed debet distingui, & restringi per antiquam de eadem materia loquentem, & sic loquitur d. Auth. offeratur, nam licet constet, quod d. Auth. offeratur, corrigat in quantum uult libellum offerri in scriptis, quod olim non erat l. 1. ff. de edendo: tamen non constat, quod in materia fideiussionis uult corrigere: & ergo, quod ibi dicitur generaliter, & indistincte de fideiussore prestando, debet distingui secundum legem ueterem, quando reus non possidet immobilia, in d. l. sciendum, in princ. cum sing. gloss. & idem uidetur dicendum etiam si constet, quod lex noua uelit corrigere, dum tamen nisi fiat

refri-

restrictione quis indebitè vexaretur uel damnum pateretur, ut est gloss. sing. in d. l. fi. §. in computatione, quae sing. uult, quod licet statutum nouum corrigens ius cōe disponat, quod quis posset ostenso instrumento debiti, capi pro debito, ita quod instrumentum habeat executionem paratam sicut sententia, quod dupliciter est contra ius commune: primo, quia non est incipiendum à captura personarum, ubi quis possidet bona, l. 3. §. tutores, iuncta gl. ff. de susce. tut. & l. à diuo Pio, §. in uenditione, ff. de re iud. Secundo, quia instrumenta notariorum de iure communi non habent executionem paratam, tex. est sing. in l. minor 25. annis, cui fideicommissum, ff. de minoribus, quem tex. Ang. dicit esse meliorem de iure, in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. sol. mat. & Ias. in §. item si quis postulante, instru. de actio. & idem Ias. in l. fin. in §. not. C. de edi. diui. Adria. tollen. & eum ad hoc not. Alex. & Ias. in l. 2. ff. de iure iur. & Ang. & Ioan. de Imo. in l. ait praetor, §. 1. ff. de re iudi. tamen hoc restringit, nisi sit haeres, qui confecit inuentarium, etiam si statutum expressè loquatur de debitore, & eius haerede ut dicit, ita gl. sing. quam ad hoc ponderat Bal. in l. cum à matre, circa fi. C. de rei vendi. & ratio iustius est, quia multò fortius in correctorijs debet fieri restrictio, quàm in alijs, exorbitantibus scilicet uel penalibus: si ergo fiat restrictio in casu, d. l. adigere, §. quamuis, & in casu d. l. 2. C. de noxa. actio. ne quis indebitè puniatur, uel ne indebitè damnus patiat, ut supra dixi: multo fortius facienda erit restrictio in casu isto, secundum Ioan. de Imo. in d. §. de uiro, & uolunt Pau. de Cast. Alexand. Ias. & Doct. in d. §. in computatione, qui reputant d. glo. singulari rem ad hoc, quod statutum debeat interpretari secundum ius commune, etiam si sic interpretando nihil operaretur, quando aliàs quis indebitè damnus pateretur: de quo uide ibi plenius per eos, & per Ioan. Baptist. & Ias. in d. l. oēs populi, & faciunt notata per Alexand. de Im. in l. postulante, ff. ad Trebel. quod nota. Hinc et dixit singulariter Bartol. in l. 1. §. lex Falcidia, ff. ad leg. Falci. per illum textum, quod si statutum disponat, quod si

lius fa-

lius familias possit testari, quod est contra ius commune, l. senium, C. qui testa. face. possi. & l. qui in potestate, ff. de test. in testamento talis filius familias requiretur, quod testes sint rogati, & quod sint septem, & quod habeat locum lex Falcidia, sicut in testamento aliorum, quod est not. dignum. Hinc etiam dicit singulariter Cal. de. in confi. 32. sub rubrica de testam. quod si statutum auget legitimam filiorum, habebunt nihilominus locum iura communia disponētia de legitima, & ergo filius in tali legitima non poterit grauari, sicut ius commune disponit, l. quoniam in prioribus, C. de inoff. test. & debet
 15 bic legitima iure institutionis relinqui. §. aliud quoque capitulum, cum ibi notatis per glo. & Doct. in Auth. cum de appella. cog. & hoc dictum Cal. tanquam notabile refert & sequitur Alex. de Imo. in l. si quis priore, ff. ad Treb. & idem Alex. in d. l. maximū uinum, in apostillis ad Bal. licet contrarium ibi sentiat Bal. & meo iudicio non bene. Pro quo etiam facit, quod no. ipsemet Bal. in rub. de cau. pos. & prop. circa si. ubi dicit, quod si statutum uenit ad ampliandum ius commune, idē erit in ampliante, quod in ampliato, & allegat in argumentum, l. inter socerū, §. cum inter, ff. de pact. dotal. quod memori teneas mente. Et est sciendum, quod potest consistere seu apparere de mente legis generaliter, & indistincte loquētis, quod uelit corrigere iura antiqua, si in ea dicatur, non obstante aliqua lege generaliter, uel specialiter contrarium disponente, secundum Bar. in extra uag. ad reprimendum, in uerbo, non obstante, & sequitur Pau. de Cast. Alex. Ias. & alij in d. l. sciendum, & Pet. de Anch. in aurea sua rep. c. canonum statuta, in 6. q. princ. de constit. non autem sufficeret clausula illa generalis, non obstante quacunque alia lege, scilicet contraria, quae cum hac non potest sustineri, ut est glo. sing. in Auth. de haered. quae ab intest. deferuntur, in prin. sup. uerbo, uocantibus, quem sequuntur Pau. de Cal. Alex. Ias. & Doct. nouissimi in d. l. sciendum, & Bar. in d. extra uaganti, ad reprimendum, & Pau. de Cast. in d. l. nō est

nouum,

nouum, & Pet. de Anch. loco praedicto, & Ias. in d. Authen. ex causa, in uer. quarto circa eundem tex. quarto. Sed hic cadit aliud pulchrum, & subtile dubium, an scilicet statutum disponens iudem quod ius commune, debeat limitari & restringi secundum ius commune, an uero debeat intelligi generaliter sicut loquitur, in quo articulo Bar. in l. 4. §. praetor, ff. de dam. infec. dicit, quod debet intelligi simpliciter & generaliter, ut in exemplo quotidiano per eum illic posito, sed Ioā. de Imo. in d. §. de uiro, aliter dicit, uidelicet, quod si statutum aliquid potest operari, debet limitari, & restringi secundum ius commune, cum quodammodo censeatur ius commune, iuxta notata per glossam singularem & Doct. in cap. 1. de constit. lib. 6. & per Bar. & alios in d. l. 1. circa prin. ff. ad l. Fal. secus si nihil operaretur, quia tunc debet intelligi simpliciter & generaliter ut iacet, ut aliquid operetur, l. si quando, in prin. ff. de leg. 1. & c. si Papa, de priu. lib. 6. & sic debet intelligi dictum Bar. in d. l. 4. §. praetor, secundum eum. Idem autem Ioan. de Imola, in d. §. praetor, aliter dicit, & melius meo iudicio, uidelicet, quod statutum intelligendum est prout uerba sonant, ut aliqd addat iuri cōi, quando sic intelligendo non insurgit graue praedictum, & sic potest intelligi exemplum Bar. in d. §. praetor, secundum eum. Quando autem generari possit graue praedictum, si non fieret restrictio secundum ius cōe tunc debet intelligi secundum ius cōe, quia potius tolerandum est quod statutum sit frustratorium, & nihil operetur, quam quod quis indebite damnum pariat, iuxta notata per glo. & Docto. in d. §. in computatione, & idem post longam disputationem uult Alex. de Imo. in d. §. praetor, & de hoc habetur latissime per Ias. in l. propter d. §. siue autem alterutra, C. de iud. de quo etiam uide per Francis. de Crema in sing. 120. & per Matth. Mathes. in nota. 85. Et si plenius uis instrui in hac materia interpretationis restrictiōe quotidiana & latissima, qua reperiuntur traditae plures diuersae doctrinae, uide Bar. Ale. & Ias. in d. l. 1. §. nūciatio, & eundem Bar. in d. l. nō dubiū, & in d. l. oēs populi, & in d. l. adigere, §. quis, & in

13.

346 LOC. A RATIONE LEGIS, &c.
 l. 3. §. hæc verba, ff. de neg. gest. & in l. constitutionibus, ff. ad munic. & Bald. in l. ita nobis pudor, C. ad l. iul. de adul. & eundem Bal. in l. sed & si quis, §. quæsitum, in l. opp. ff. si quis cautio. & eundem Bal. in rub. C. qui acc. non pos. & glo. fi. & DD. in d. l. fi. §. in computatione, & Alb. de Ros. in r. par. statut. q. 9. & latè per Lanf. in d. de pe. l. si verò, §. de viro, & pulchrè per Salic. in d. rep. su. l. 2. & latissimè per Pet. de Anc. in d. repet. sua ca. canonum statuta, in 14. q. principali, & latissimè per Io. Bap. in sua singulari repet. d. l. omnes populi, circa sextā principalem quæstionem Bar. & amplissimè per Lud. Rom. in repe. d. l. si verò, §. de viro, & per Ang. de Aret. in §. ius autem ciuile, in vers. 6. principaliter quæro, an statuta recipiant interpretationem, Inst. de iure nat. gen. & ciui. & per Ioan. And. in reg. pro possessore, de reg. iur. libro 6. in Mercu. & per Ioan. de Imo. & alios in d. de i. & per Zasium, in lib. 1. sing. respon. c. 6. in illo articulo, an uniuersalis sermo seu enunciatio uniuersaliter intelligatur, & per Ang. de Perusio in l. non est nouum, ff. de legibus, in quibus locis perspicuè uidebis, quàm subtilis sit hæc materia interpretationis restrictiue, & quàm variè doctores senserint in ea, & uide quod dixi suprâ, in loco à generalitate, & quod dicam infra loco proximo, ubi tractabo de interpretatione extensiuâ, non minus pulchra, subtili, difficili, & quotidiana.

LOCVS A RATIONE LEGIS LAR-
 ga, ampla, seu generali, ad extensionem ipsius legis.

- 1 Ratio legis quancumque est amplior, uel generalior dictio seu dispositio, tunc ad amplitudinem rationis extenditur dispositio.
- 2 Verba enunciatiuâ non disponunt.
- 3 Argumentum à ratione legis largâ ad extensionem ipsius qui do procedat.
- 4 Interpretatio, dictio, sumitur duobus modis.
- 5 Quatuor casus considerandi in materia extensionis.

Extensio

LOC. A RATIONE LEGIS, &c. 347

- Extensio in correctorijs an & quando admittatur, usque ad num. 40.
- Causa finalis inspicitur, quando agitur de extensione legis, non autem causa impulsua.
- Lex, ut subsistat, sufficit unam ex causis finalibus legis subsistere.
- Ratione legis correctâ, quando est unica, tunc censetur correctâ ipsa lex. nu. seq.
- Cognati hodiè uocantur ad tutelam sicut ad successionem.
- Extensio in correctorijs, pœnalibus & exorbitantibus ex uirute regulæ, cui licet quod plus, semper admittitur, num. 14. cum multis seq.
- Regula, cui licet quod est plus, &c. fallit quatuor casibus.
- Actus mandato contiguus, uel uicinus mandato, non dicitur contra nec præter mandatum.
- Correctio legis aut extensio quibus modis inducatur, & num. sequen.
- Clausula, non obstante quacumque alia lege, an inducat correctionem.
- Intellectus l. non possunt, cum l. seq. ff. de legib.
- Ratio legis & mens legis idem sunt.
- Solemmitas septem testium non est sublata in terris imperij per c. cum esses, de testa.
- Ratio unica quando tantum potest assignari, habetur pro expressa.
- Taxatiua dictio negationem includit.
- Causa impulsua & finalis quæ dicatur.
- Extensio in correctorijs quando admittatur, cum num. seq. usque ad num. 20.
- Extensio fit ad uitandam absurditatem.
- Extensio in dispositione hominis non admittitur.
- Extensio in correctorijs admittitur quando duo sic se habent, quod unum uenit accessorie ad alterum.
- Idem si consecutiue.
- Exempla non restringunt regulam.
- Extensio passiuâ quæ fit ui regulæ iuris antiqui, semper admittitur.
- Extensio in correctorijs an admittatur ex identitate rationis.

41 Extensio

- 41 Extensio in exorbitantibus an admittatur, cum nu. seq. usque ad num. 55.
- 42 Extensio in exorbitantibus semper admittitur, ubicunque admittitur in correctorijs.
- 44 Extensio in exorbitantibus ex identitate rationis an admittitur.
- 45 Taxativa dictio in dispositione favorabili videtur tantum excludere casus habentes dissimilitudinem rationis.
- 46 Taxativa dictio non inducit correctionem alterius legis.
- 47 Taxativa dictionis natura.
- 49 Extensio in dispositione valde odiosa non fit.
- 51 Immunitas à collectis tenetur ad eas collectas que imponuntur ratione belli superuenientis.
- 53 Exceptio quod firmet regulam in casibus non exceptis, quomodo procedat.
- 55 Extensio in penalibus an & quando licita, cum nu. seq. usque ad num. 76.
- 58 Lex debet esse de casu dubitabili.
- 62 Annulatio actus mandata per legem vel consuetudinem, an datur pena: & an quando obtinet in penalibus obtinere debeat in talibus nullitatibus.
- 64 Intellectus §. sed quia natura que fuit prim. cau. benef. amittitur in vrb. feud.
- 67 Quinque in praxi occurrentia.
- 69 Fidei præstatio & iuramentum equiparantur.
- 70 Extrema ubicunque sic se habent, quod de uno peruenitur ad reliquum extensio etiam in materia penali licita est.
- 71 Lex penalis emanata in favorem Reipub. extenditur ex identitate rationis.
- 73 Lex penalis loquens in uno ex correlatis extenditur ad reliquum.
- 75 Pena ubi imponitur ipso iure propter delictum commissum fit stricta interpretatio.
- 76 Extensio in non correctorijs, nec exorbitantibus, nec penalibus fit ex identitate rationis.
- 78 Statutum in venditione trahitur ad locationem, ubi non est contraria consue. udo.
Remedium l. 2. C. de rescind. vend. locum habet in omnibus contractibus

- contractibus bonæ fidei
- 19 Prescriptionum, & consuetudinum regula, ut tantum præscriptum vel usurpatum, quantum possessum, & usitatum, & non plus.
- 80 De interpretatione extensiva plura, remissive.

Commodissimè subsequitur nunc locus à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis: ex quo sumptum argumentum est fortissimum, firmissimum, & vtilissimum, seruiens ad infinita, ut infra patebit: & formatur hoc modo: quodcumque ratio legis, vel canonis est amplior uel generalior dicto, seu disposito, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipsa dispositio: tex. est notab. in l. regula, §. fin. & ibi Bart. & Bald. notant, ff. de iuris, & facti ignor. & bonus tex. in l. 2. §. si mater, in uer. quid si curatores, & in uerfic. quid si decesserint, ff. ad Tertul. & pulcher tex. in l. nomen debitoris, §. fin. ff. de legat. 3. & hanc regulam pro firmo fundamento ponit Panor. in c. sicut, circa fin. de testibus, & Cardi. in Clem. 1. de elect. & Anto. Corset. in singulari 23. & in singu. 298. & Doctor. frequenter alibi: audiui etiam sæpe ad istud propositum allegari §. fundum, in l. pater filiam, ff. de legat. 3. quem etiam allegat Anto. Corse. loco prædicto, & Panor. in c. fin. de rescip. sed d. §. fundum, licet aliquid facere uideatur, si in cortice inspicitur, tamen in veritate nihil facit, quia uerba illic posita, ita. n. fiet, & c. nõ fuerunt prolata per modum cause, sed sunt uerba enunciativa ꝑ cuiusdam futuriuentus, què testator sperabat euenire propter suam dispositionem, quæ uerba nullo modo dispositionem inducunt, secundum Bar. ibidem: & hoc patet manifestè ex eo, quia si illa uerba fuissent ibi prolata per modum cause, cum ratio esset amplior, & generalior dicto, debuisset Papinianus Iurisc. decidere contrariū eius quod illic deciditur: quod quia non fecit, sequitur, quod ad illud propositum malè allegatur. Et procedit iste arguendi modus etiam quando ꝑ causa impulsua est stricta: hoc enim non obstante, si ratio finalis est larga, fit

Ff extensio

extensio constitutionis etiam pœnalis ad amplitudinẽ rationis finalis, Ita in pulchra & quotidiana q. dicunt Io. de Im. Do. & Phil. Frã. in c. pro humani, de homicid. lib. 6. Et isto argum. utuntur Bal. & Salic. in Auth. sacramenta, C. si aduer. uen. & DD in infinitis alijs locis, ut infra patebit. Verum quia hic modus arguendi est frequentissimus, & utilissimus, & materia interpretationis extensiuæ, super qua fundatur hic locus, in se est naldẽ subtilis & scrupulosa, in qua glo. & Doc. uarias & contrarias tradunt regulas, & nedũ inter se discordant, sed et sibiipsis sæpẽ contrariantur, ut ex locis infra allegãdis liquebit, idcirco pro eius clara, & plena noticia præmitto primò, ¶ q. iste terminus interpretatio, sumitur duobus modis. Vno modo propriè secundum eius propriã significationem, & tunc interpretatio idem est quod congrua uerbi, uel orationis declaratio seu explicatio, & de hac nihil in hoc loco expectet studiosus, sed de ea uidere poterit p Bar. i rep. l. oēs populi, i 3. q. 6. q. prin. ff. de iust. & iur. & p Sal. i rep. l. 2. C. de nox. act. & p Lanfranc. in rep. lege si uerò, §. de uiro, circa prin. ff. sol. mat. & per Pet. de Anch. in rep. c. canonum statuta, de constit. in 14. q. princ. Alio modo interpretatio capitur large pro correctione, pro arctatione, seu restrictione, & pro prorogatione seu extensione. Ita dicit glo. not. in l. 1. in princ. ff. de orig. iur. & glo. in l. 1. §. qui operas, in uerb. interpretatione. ff. ad Tertul.

Secundò præmitto, q. de interpretatione arctatiua seu restrictiua nihil in hoc loco dicitur sum, sed de ea dixi satis plene sup. loco proximo, ubi uidere poteris: In hoc autem loco principaliter dicitur sum de interpretatione extensiuã, quæ in se etiam comprehendit interpretationem correctiuã, ut statim patebit. Quibus præmissis, licet Rom. in d. rep. l. si uerò §. de uiro, dixerit, im possibile esse hanc materiã interpretationis extensiuã, quam tñ specialiter non attigit, modo aliquo determinatè posse docere: tradere tamen conabor eam clarè per 4. casus principales, procedendo per distinctiones, regulam & fallentias: excludendo primo casus

mi us

minus dubitabiles, & capiendo semper communes & magis approbatas doctrinas seu theoricarum glossarum & doctorum, & ueniendo ad rem, specialiterq; insequendo Matthæum Matthesilan. in libello extensionum, & Ioan. de Imo. in repetit. d. l. si uerò. §. de uiro: ubi eundem referret tacito nomine, aliquibus per me ubi opportunũ visum fuerit pro instructione iuuenum adiectis, dico q. in hac materia extensionis considerandi sunt quatuor casus principales: quia aut ex extẽsione sequeretur correctio legis, & sic agitur de extensione fienda in correctorijs: aut ex extensione sequeretur ampliatio fallentiarum regulæ, & sic agitur de extensione fienda in exorbitantibus à iure cõi & regulari. aut ex extensione sequeretur ampliatio pœnæ ad alium casum, & sic arguitur de extensione fienda in pœnalibus: aut ex extensione sequeretur ampliatio ad alium casum in his, quæ sunt secundum ius uel præter ius, & sic agitur de extensione fienda in non correctorijs, nec exorbitantibus, nec pœnalibus. Primo casu principali, ¶ q. agitur de extensione fienda in correctorijs, aliqui casus habendi sunt in cõsideratione: nam aut ex extẽsione sequeretur correctio de rone dispositi ad ipsum dispositum: hoc est in effectu quærere, an correctio ratione legis eo ipso censeatur correctio lex, aut ex extensione sequeretur correctio in alio casu: hoc est quærere, an extẽsio in correctorijs debeat fieri ad alium casum ex identitate uel maioriãtate rationis. Primo casu conclude, aut ratio est impulsiuã, aut finalis: si impulsiuã uel (ut ita loquar) remota, tunc ea correctio nõ inducitur correctio dispositi uel statuti, p l. 1. §. sexum, ff. de postulando: quia cessante causa impulsiuã, nõ cessat dispositio: ut ibi, & l. 2. §. si. ff. de donat. Si autem ratio est finalis, aut est una, aut plures: si plures, & tunc una correctio, nõ intelligitur correctio lex: quia sufficit ¶ unam ex pluribus rationibus finalibus remanere ad hoc, ut remaneat & non cesset lex: per id quod habetur in §. affinitatis. & in §. sacrum, Insti. de nup. Et p hoc ego allego tres glos. n. tab. quæ communiter non solent ad hoc allegari: una est in l. si uentri. §. in bonis, &

Ff 2 ibi

ibi Bar. & Ang. eam not. ff. de priuil. cred. alia est i. l. tam is, §. 1. & ibi Io. de Imol. eam commendat. ff. de donat. cau. mor. & tertia est in §. minima, & ibi Ang. de Arca ponderat & multum comēdat, Instir. de capit. dimi. hoc tamen limita dupliciter, ut dicam infra in loco à contrario sensu, ubi uide. Si autē unica tantum est ratio finalis legis, & certē tunc illa correctā per legem nouam, correctā ēr censerī debet ipsā lex antiqua: tex. est cum sua sing. gl. i. l. 1. i. pri. & ibi Bar. Doct. not. ff. de legit. tuto. & est text. in Auth. in gressu, in fi. iuncta l. generali, C. de sacros. eccles. & de hoc ibi habetur pulchrē per Salic. & p eundem in l. ut liberis, in fi. C. de collat. & per Bal. in l. 1. ff. sol. matr. & ibi Alex. de Imol. reputat d. gl. pro singulari: illam etiam reputat singularem Io. de Imo. in re per. d. l. si uerō, §. de uiro, ubi de hoc articulo quotidianō habetur per eū satis plenē, cui tamē ad de ea quae singulariter notat Frācis. de Arret. in l. 2. ff. de uulg. & pup. ubi dicit tunc demū procedere d. regulam, quando ratio legis generaliter corrigitur, secus, si aliquo casu tantum, ut ibi latius per eum: & hinc rectē dicit gl. in l. 1. in prin. ff. de coniung. cum emanc. lib. quod hodiē ille titulus est correctus, ex quo correctā est ratio originalis p sublationem differentie inter suos & emancipatos. licet igitur olim pater necessariō cogebatur nepotem ex filio emancipato instituere hāredē, uel exhāredare: hodiē tū nō cogitur, cum ratio legis antiquae sit correctā: quoniā sublata est hodiē differentia emancipationis & patriae potestatis, §. nullā, in Aut. de hāer. ab inte. colla. 9. Hinc ēr est, q̄ licet olim t cognati non uocabantur ad tutelā ea rōne, quia non uocabantur ad successionem, hodiē tū correctā dicta ratione uocātur ad tutelā sicut ad successionem, d. l. 1. cū gl. & §. ex his autē, in Auth. de hāer. ab inte. ueniē. co. 9. & Auth. sicut hāeditas, C. d legit. tut. Hinc ēr est, q̄ licet olim frater non erat legitimus tutor fratris emancipati ea ratione, quia nō uocabatur ad successionem eius propter ius agnationis perditum per capitis diminutionem, sed erat fiduciarius tutor, quia lex de eo cōsidebat: ut habetur Instir. de fiduc. tute. & ibi Io.

Fab.

Fab. notat, hodiē tū est legitimus tutor, quia hodiē etiā succedit fratri emancipato, ut est tex. in l. pen. & ibi Salic. in or. C. de legit. tut. Hinc etiam est, quod licet olim nothi, quos uulgō bastardos uocant, non habebant legitimos tutores, leg. final. C. quando mulier tutele officio fungi potest, hodiē tū habent coniunctos ex latere matris, p̄p sublata differentia agnationis & cognationis i tutelae. Ita not. dicit Bal. in d. l. si. quam legit cum l. 1. & 2. eiusdem tit. Hinc etiā dici potest, q̄ ex quo hodiē pater & frater utriq; coniunctus succedunt defuncto aequaliter in hereditate, ut est tex. in Auth. defuncto, C. ad Terrul. & i corpore unde sumitur, hodiē etiā pariter uocabuntur ad tutelam, & pro hoc faciunt notata per Salic. in Auth. matri & auia, in 8. q. post medium. C. quādo mulier tute. offic. fungi pōt. Hinc etiam est, quod t cognati hodiē succedunt uiq; ad decimum gradū, sicut agnati, licet olim secus erat. ut est tex. iuncta gl. in §. fin. Instir. de success. cogna. & not. gl. in Auth. in successione, & ibi Salic. C. de suis & legit. hāer. & gl. i §. si uerō neq; & ibi Bar. in Auth. de hāer. ab intesta. ueniē. & uult Nicolaus de Vbaldis in tractatu suo successionum ab intestato, in 3. par. circa finem, quod nota. Hinc ēr dicit singulariter Ial. in l. 2. C. de bon. possēss. contra tabulas post Ang. Rom. & alios per eum relatos, quod filio praeterito à matre sine causa datur bono. possēss. contra tabulas matris de iure praetorio, sicut ipsi competit ius dīcendi nullū de iure ciuili. & mouetur inter alia per dictam theoricā, Correcta ratione legis necessariō corrigitur lex, ut ibi latius per eum. De hoc tamen quia articulus est quotidianus, subtilis & dubius, uide latius ibidem per Alex. & Modern. & per Alciat. lib. paradoxorū 4. c. 12. & per Ioan. de Imo. in repe. l. filio praeterito. ff. de iniusto rupt. irrit. testā. Secundo casu, quando scilicet ex extēsiōne fieda & idētitate, uel maioritate rationis sequeret correctio i alio casu subdistingue, q̄ t aut maioritas rationis surgit ex ui regulae, cui licet, de reg. iu. li. 6. & l. nō debet cui. ff. eb. tit. aut surgit aliunde. Primo casu extēsiō ē permissa, unde si statutū uel lex noua

ff 3 permut

permittat indistinctè marito occidere adulterum, contra l. nec in ea, in fi. ff. ad l. Iul. de adult. extendetur etiã ad uulnerantè. Ita not. dicit Ant. de But. in rep. c. fi. in r. fal. de confu. & benè faciunt notata per Bart. in d. l. nec in ea, §. ius occidendi, & notata per eundem in l. relegatorum, §. interdicerè, & §. seq. ff. de interd. & releg. & notata per Cyn. in l. 1. circa fin. C. quæ sit long. conuict. & ratio istius est, quia talis extensio surgit ex vi regulæ antiquæ, & sic potius dicitur extensio passiuæ auctoritate legis, quàm extensio actiuæ hominis, quæ extensio passiuæ semper est permissa, secundum Io. de Im. in d. l. si uerò, §. de uiro, & uult Bar. in rep. d. l. omnes populi, in 4. q. 6. q. princ. & Anto. de But. in rep. d. cap. si. post decimam quinta fallentiam, ut hoc declarant per exempla, & Salicet. in d. rep. d. l. 2. C. de noxa. acti. & facit l. si quis seruo, cum ibi not. per gl. Bal. & Ange. C. de furtis, faciunt etiam notata per Bar. in l. 2. ff. de leg. 1. & nota. per eundem in l. 1. §. lex Falc. ff. ad leg. Falci. Aduerte tamen, ne decipiaris, quia dicta regula, cui licet, fallit in quatuor notabilibus casibus, qui pro præsentibus occurrunt. Primò enim fallit in decreto iudicis, text. est sing. in l. si pupillorum, §. si prætor, ff. de rebus eorum, quem text. ad hoc ponderat Ludo. Roma. in singulari 218. & Iason in l. in actionibus, ff. de in litem iuran. & ratio istius ponitur per gl. in d. l. non debet cui, nam ex quo in decreto iudicis requiritur causæ cognitio, l. cum hi, §. si prætor, ff. de trã facti. non uenit in decreto iudicis id super quo causæ cognitio nõ præcessit. Secundò fallit d. regula in facultate dispensandi, nam licet alicubi reperiatu concessa facultas dispensandi in certo casu, non tamen debet huiusmodi facultas extendi ad casum similem, uel habentem maiorem rationem, ex quo materia deniat à iure cõi. Ita not. dicit Federicus de Senis in conf. 14. incipiente, monachus Perusinus, & Ioan. And. in regula, quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. & l. quod uerò contra, ff. de leg. Tertio fallit d. regula, quando ratio, per quam mihi licet, quod est plus, non concurret in eo, quod uidetur esse minus: ita dicit gl. singularis in c. si. super uerbo, ad parem, de trans. epi. quam

quam ad hoc ponderat Ludo. Roma. in conf. 436. inci. quod indultum Petri, in fine: quandoque enim id quod minus uidetur, est in ueritate maius eo respectu quo ins plus illi resistit ex causa: ut declarat gl. notabilis in Clem. 2. super uerbo, defensor, de reb. ecclesi. non alienand. Quarto fallit dicta regula in mandato de prouidendo alicui de beneficio certi valoris, aut simili cuius fines diligenter sunt seruandi, cap. cui de non sacerdotibus, de præben. lib. 6. iuncta l. diligenter, ff. mandati, & c. cum in illis, §. cum autem, de præben. lib. 6. & ibi hoc notat Ioan. And. in Nouella, & post eum Domin. & Philippus Frain. quod nota pro declaratione dictæ regulæ, cui licet. Hoc tamen nolo te scire, quod actus quod contiguus, uel uicinus mandato non dicitur contra nec præter uiam datam: Ita singulariter dicit Hostien. quem alij sequuntur in c. causam quæ, & ibi latissime hoc declaratur per Felin. de re iudi. & habetur etiam de hoc per Iasonem in l. si procurator, C. de procurator: & est bonus text. in l. iam tamen, §. in hac stipulatione, in fine, ff. iudica. solui. quod tene menti, quia est utile seruans ad multa. ut uidere poteris per Felin. in dicto c. causam quæ. Aduerte tamen, quia in milite est speciale, ut precise debeat obedire superiori: unde qui rem à duce prohibitam fecit, aut mandata non seruauit, capite punitur, etiam si res bene cesserit, textus est singularis in l. 3. §. in bello, ff. de re militari, de qua re extant egregia exempla apud Valerium Maximum libro 2. capite 2. cui t. tulus, de disciplina militari. Illud etiam te nolo ignorare, quod quando in commissione hominis exprimitur id quod à iure communi inest, si à iure non datur pro forma, non inducit ex commissione nouam formam. Ita singulariter dicit, & magistraliter declarat Felin. in d. c. causam quæ, quod tene menti, quia potest quotidie usu uenire in praxi. Secundò casu, quando quod maioritas rationis surgit aliunde quàm ex uia dictæ regulæ, cui licet, tunc idem est dicendum, sicut quando solum subest identitas rationis: & isto casu pro regula tenendum est, quod in legibus uel canonibus correctorijs non est licita extensio, etiam ex maiore

ritate rationis: rex. est iuncta gl. quæ ponit quotidianum exemplum in Auth. quas actiones, in uerb. excluduntur, uer. si. item an idem in ciuitate, C. de sacros. eccle. & ibi habetur per Bar. Bal. & Doct. & est bonus tex. in l. illam, & ibi hoc not. Bal. Pau. de Cast. Alex. & Doct. C. de col. & pro hac regula facit l. sancimus, C. de test. & l. præcipimus, in fi. & ibi hoc firmat Bar. C. de appellat. pro isto & facit tex. in d. l. si uerò, §. de uiro, secundum communem intellectum: & est tex. melior de iure in Auth. de admin. in sacris appel. in fi. col. 3. & ibi glo. expressè ad hoc notat illum tex. Istud etiam est de mente glo in d. l. tam is, §. 1. Istud etiam firmat Bar. & post eum Doct. in l. si constante, in 9. q. 1. partis principalis, ubi egregiè admodum loquit, ff. solut. matrim. & Ioã. And. in reg. odia, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. istud etiam uult gl. in c. indemnitati bus, §. ceterum, super uerbo, cor. firmetur, in fi. de elect. lib. 6. & Pau. de Cast. in l. neque leges, ff. de legib. & Salic. in d. rep. l. 2. & hinc gl. in l. damni infecti stipulatio cõperat, in §. si is, qui unas, in uerb. aliquas, ff. de damn. infect. alludens ad carmen Horatij in arte poetica, dicit, si cœna potest duci sine correctione ducatur, cuius etiam meminit Pau. de Cast. in d. l. præcipimus, & Host. & Io. And. in c. ex parte, de sponsa. iura enim sunt iuribus concordanda, l. unica, C. de inoffi. dotib. & c. cum expedit, de elect. lib. 6. & lex noua correctoria in suis proprijs terminis est seruanda, ut glo. sing. in d. Auth. quas actiones, in uerb. an idem in ciuitate, quam approbat ibi Bartol. & communiter Doct. etiam si loquatur generaliter: nisi constet, qd corrigere uelut in casu de quo est quæstio: ut dixi

15 satis ample supra loco proximo, ubi uide. Sicut enim ꝑ repetitiones, subauditiones, aut tacitos intellectus, non iducitur correctio legis uel canonis, ut est gl. sing. approbata per DD. in c. cupiētis, §. qd si per uiginti, in uerb. petere, de elect. lib. 6. nec per argumentum à contrario sensu, ut dicam infra in loco à contrario sensu, nec per dictionem taxatiuam tantum, solum, uel similem, ut est text. iuncta gloss. in l. ob res, C. de præd. minor. & uult Bar. in l. 3. §. Tatio, ff. de adim. leg. & nota per gloss. Bal. Salic.

Salic. Iaf. & DD. in l. 1. C. de bono. possesi. contratabulas, & per gl. & Salic. in d. Auth. matri, & auiz, nec per 16 clausulam non ꝑ obstante quacunque alia lege, ut est tex. iuncta sua singu. gl. in d. Auth. de hæred. ab intesta. uend. in princ. & dixi supra loco proximo. Ita etiam non debet induci correctio uel fieri. extensio in correctorijs ad alium casum ex maioritate rationis, quia per neutrum horum modorum potest dici expressè constare de mente disponentis, quod uelit corrigere: quod tamen requiritur ad hoc, ut inducatur correctio: cum sit proprium munus legislatoris inducere correctione, arg. l. fi. C. de leg. & c. inter alia, de sent. excom. quando autem de uoluntate legislatoris corrigere uolentis expressè constat, satis est nec est necesse, quod in lege noua corrigente expressè fiat mentio de lege antiqua: licet quandoque ad cautelam de illa fiat mentio, c. 1. cum ibi notatis, de consti. lib. 6. & c. contra Christianos, de hæret. eodem lib. & faciunt notata per Bar. in repet. d. l. omnes populi, & hanc conclusionem firmat Ioã. de Imo. in d. l. si uerò, §. de uiro, in 5. & 6. colum. quod ut melius intelligas, ultra exemplum positum per gl. in d. Auth. quas actiones, subijcitur tria alia quotidiana exempla. Primum est, pro homicidio per statutum imponitur pœna pecuniaria, & corrigitur lex quæ imponit pœnam corporalem, l. 3. C. de epil. op. audi. ibi, homicida, quod fecit, semper expectet queritur an in alio crimine minori homicidio, pro quo de iure imponitur pœna corporalis, liceat sit maior ratio minuendi pœnam, in minori delicto censetur correctio lex: & concluditur, quod non. Ita uult Cy. in d. l. 1. circa finem, C. quæ sit longa consue. & Io. de Imo. in d. §. de uiro, & Doct. sapè alibi. Secundum exemplum est, statuto cauetur, quod stante patruo, non succedat mater ab intestato: pone modo, qd non extat patruus, sed amita, quæ est in eodem gradu cum patruo: an illa excludat matrè, & dicendum est quod non: quia statutum loquens de patruo, non est extendendum ad amitam: quia ex tali extensione sequeretur correctio iuris, puta d. Aut. defuncto. Tertium exemplum est, stante eodè statuto, pone, qd nõ extat

extat patruus, sed extat frater consanguineus ex latere patris, q. est agnatus & in potiori gradu quam patruus, quia ipse frater attinet defuncto in secundo gradu, & patruus in 3. de iure. cum. an talis frater consanguineus excludat matrem ex forma dicti statuti? & uolentur q. sic, ne sit melioris conditionis patruus qui est frater patris defuncti, quam frater suus proprius. Contrarium tamen est verum, quia per identitatem vel maioritatem rationis non debet fieri extensio ad legis correctionem, sed ex huiusmodi extensione induceretur correctio d. Auth. defuncto. Ergo huiusmodi statutum loquens in patruo debet extendi ad fratrem, per supradicta, & ita expressè vult Pau. de Cast. & alij Doct. in d. l. illam, & sequitur Alex. de Imo. in d. consi. suo 45. 7. uol. inci. habita: Item potes uiderè aliud notabile exemplum per Raph. Cum. in consi. suo 154. inci. v. isis, quod vt clarius intelligas, uide Sal. in l. quãnis 2. C. ad leg. Iul. de adul. 17 Nèc præmissis t. obstat, l. non possunt, cum l. seq. ff. de leg. ubi habetur, quod leges ex identitate rationis trahuntur in argumentum, & proceditur de similibus ad similia, quia illud est uerum, quando per hoc non ueniremus contra aliam legem scriptam, & sic ad correctionem legis, aliàs secus per supradicta. Ita not. vult Bart. in l. non dubium, C. de legi. & Bal. in c. inter ceteras, de rescri. & Pan. in c. translato, circa fi. de const. & Ioan. de Imo. in d. §. de uiro, quod nota. Sed ista regula sic declarata fallit in multis casibus. Primò enim t. fallit, quando ratio est scripta in lege, uel canone corrigente, quia tunc licita est extensio ex maioritate rationis. Ita no. vult Bal. in d. Auth. quas actiones, per l. his solis, in illis uerbis, satis tacite cautum putamus, C. de reuoc. don. & bene facit l. emptor, in fi. ibi, ea ratione reddita, ff. de rei vendic. & l. in fideicom. missi, §. cum Pollidius, ibi, idque sibi mater idè placuisse testamento comprehendisset, & c. ff. de usuris. & est tex. cum gl. quæ cõsueuit computari singularis in d. cle. n. 1. in uerbo, eligatur, in nerfi, sed nunqu d. de elect. & illam gloss. sequitur Io. de Fantutius, prout ibi referunt Ant. de Butrio & Ioan. de Imo. in d. l.

l. si uerò, §. de uiro, & ratio istius est, quia ubi ratio est expressa in lege, uel canone corrigente, tunc non dicitur propriè extensio hominis, sed lex ipsa dicitur loqui. ratio tamen legis & mens legis idem esse uidentur, nam ex ratione legis colligitur mens legis, l. cum mulieri. & ibi Raph. Cuma. Io. de Imo. Pau. de Cast. & DD. notat, ff. sol. matr. & est bonus tex. iuncta gl. in l. nominis & rei §. uerbum ex legibus. ff. de uerb. signifi. & dixi latè supra loco proximo; quòd autem licita est extensio in correctorij ex maioritate rationis, quando ratio est expressa in lege, uel canone corrigente, tenet etiam Pau. de Cast. in l. quamuis, in fi. C. de fideicom. & idem Pau. de Castro in d. l. si uerò, §. de uire. & Panor. in d. c. fi. de rescrip. & idem Panorm. in c. nihil, de elect. & Iason in d. Auth. quas actiones, & idem Ias. in l. de quibus, ff. de legib. ubi per hoc decidit notabilem quæstio. quam uide per tex. & idem vult Alexan. de Imo. in consi. suo 17. 3. uolum. incipien. ponderatis his quæ in themate narratur, & c. ubi per hoc singulariter dicit, quòd c. cum esset, de test. quod uenit ad correctionem iuris ciuiliis requirentis in testamento septem testes, extenditur ad casum illum quando conditum est testamentum in terris ecclesiæ coram quatuor testibus absque presbytero parochiali, ex quo ratio scripta in d. c. cum esset, scilicet, q. in ore duorum, uel trium stat omne uerbum, ita benè militat in uno casu, sicut in alio, & hoc etiam de mente Spec. in tit. de instrum. edit. in §. compendiosè, in uersu. item per ius canonicum, quod est singulariter notandū. Et notanter dixi, in terris ecclesiæ, quia in terris imperij ius ciuile manet incorrectum, vt uolunt Io. An. Cardin. Pet. de Anch. & Io. de Imo. qui ceteris clariùs & perfectius loquitur in d. c. cum esset, & hoc tene quicquid dicat Sal. in l. 1. C. de sacros. eccl. Debet ergo intelligi regula ante tacta, quòd non fiat correctio legis à tacita, uel coniecturata ratione, quæ colligitur ex uerbis legis nouæ, sed benè ab expressa uel scripta in lege, uel canone, secundum Bal. Pau. de Cast. & Doct. in dicta Auth. quas actiones. Et licet plures DD. non recipiant istam

istam fallentiam, sed aliqui simpliciter tenent regulam supra tactam, quod in correctorijs non est licita extensio etiam ex maiori ratione: Alij autem distinguunt, ut Io. de Im. in d.l. si uero, §. de uiro, & idem Io. de Im. in d. Cle. j. super gl. in verb. eligatur, & Doc. sepe alibi. Sustinendo tamen hanc fallentiam, primo ampliabo eam, deinde dabo aliquas declarationes ad eam ex mente & scriptis gl. & Doct. Ampliatur enim, quia si quando uicium tantum ratio potest assignari, etiam si non sit expressa in lege, tunc illa habetur pro expressa, glo. est fin. in d.l. quamuis, & ibi expressa hoc uoluit Bal. & Pau. de Castr. & idem Bal. in l. maximum, ubi per hoc decidit quotidianam q. C. de lib. præt. & Pau. de Castr. in cons. 383. incip. presens casus, & idem Pau. de Castr. in cons. 349. incip. uisa quadam securitate, in antiq. & Bal. & Io. de Imo. in l. si ff. de her. in stir. & facit quod not. gl. reputata sing. in l. tale pactum, §. si ff. de pact. & hoc casu etiam licita est extensio ab huiusmodi unica ratione coniecturata: Ita sing. uoluit Pau. de Castr. & Ra. Cu. i. d.l. si uero, §. de uiro, & Alex. de Imo. in cons. 50. nol. 2. incip. uis actus causæ. & idem Alex. in d.l. si constante, & Ias. in d. Auth. quas actiones, & Pau. de Cus. in dictis consilijs, & Felin. in d. c. trās lato, circa finem & Ias. Baptista in d. rep. l. omnes populi, i materia interpretationis extensiuæ, in 16. fallentia, & Lanfrancus in d. repeti. l. si uero, in 14. conclusionem interpretationis extensiuæ, & Doctores frequenter alibi. Debet ergo intelligi regula antedicta, quod in correctorijs non licet arguere etiam a maiori ratione, quando ratio non est scripta in lege vel canone, & plures coniecturari possunt: scus si ratio sit scripta in lege vel canone, aut una tantum coniecturari potest, per supradicta, quibus etiam consonant notata per Cyn. post Pet. in d.l. non dubium, ubi habetur, quod quia ratio non est expressa in lege debemus coniecturare per similitudinem rationem naturalem, que mouere potuit legislatorem: nam sine ratione non fuit motus, cum sine ratione non sit lex, c. erit autem lex, 4. dist. & secundum illam rationem coniecturam possumus extendere & restringere legem

legem etiam odiosam, secundum eum ibidem. quem refert & sequitur Pan. in c. ad audiencia, de deci. & in d. c. si. de re ser. & in d. c. nihil. Sed hic cadit pulchra dubitatio: quid, si una pars partium dicat, quod non possit assignari nisi una ratio, alia autem pars dicit, quod imò possunt assignari plures, quid præsumetur in dubio, & certe in dubio non debet præsumi, quod unica tantum ratio possit reddi, & sic sit licita extensio: imò præsumi debet oppositum. Ita sing. dicit Sali. in d. rep. l. 2. ubi ponit hanc materiam interpretationis extensiuæ: & hoc dictum refert & sequitur Alex. de Imo. in d.l. si constante, & Ias. in d. Aut. quas actiones. Arbitror tamen id plurimum in arbitrio Iudicis consistere. quid, n. si una tantum probabilis sit, ut i statuto filiam dotatam a successione paterna excludente: nam intelligere debemus, statutum nedum loqui de ea, quæ marito coniuncta est, & dotem recepit, sed et de ea, cui pater in testamento dotem assignauit, ut illa et excludatur favore agnationis, quæ sola uidetur fuisse probabilis ratio dicta statuti, arg. §. ceterum, Inst. da legit. agn. success. & ita decidit Bart. in l. Titio genero. ff. de cond. & demon. & Bal. in l. non sine, C. de bon. quæ lib. & sequitur simpliciter Io. Bap. de S. Seuerino in rep. d. l. omnes populi, in uers. uigesimo quarto dicit statutum, de hoc tamen articulo quotidiano uide latius per Georg. Nattam in repetitione c. quamuis, de pact. lib. 6. Sed danda tamen nunc est declaratio ad d. fallentiam sic ampliata primò ut intelligatur quando lex est correctoria tantum, secus, si sit correctoria, & pœnalis simul, tunc enim etiam si sit scripta in lege, uel canone non est licita extensio, glo. est sing. iuncto tex. in Cle. 2. n. uerb. in eisdem, de xta. & qual. ord. quam ad hoc ponderat Roma. in cons. 129. incip. licet magna apud me fuerit dubitatio, & Alex. in dicta l. si constante, & Dom. Phi. Franc. in ca. 1. de tempo. ord. lib. 6. & Ias. in dicta auth. quas actiones, & Anto. de Butrio in rep. d. cap. si. de cons. in 1. fallentia, & iste est uerus intellectus d. gl. sing. quæ etiam hoc modo seipsam declarat, circa finem, licet Ioan. de Imo. in d.l. si

d.l. si nro, §. de uiro, det alium intellectum ad eam, qui etiam uerus est in se. Secundò intellige dictam fallentiam sic ampliatam, quando lex correctoria non loquitur taxatiuè, uel per dictionem taxatiuam, quia si loquitur taxatiuè, non fieret extensio, etiam si haberet rationem expressam. Ita not. dicunt Bal. & Ias. in d. Aut. quas actiones, post Guil. de Cu. & Cy. in addi. ibidem. Dictionem enim taxatiuam negationem inducit, & ergo ubi illa ponitur in lege correctoria, uel exorbitante odiosa, nõ fit extensio. Ita not. dicit Phi. Fran. in c. constitutionem, de reg. lib. 6. & multò fortius non fit extensio, quando illa est expressè prohibita, ut est tex. in d. c. constitutionem, iuncto c. non solum, eo. titu. & lib. cum ibi not. per gl. & Doc. Tertio intellige hoc sanè, quando ratio expressa in lege uel canone corrigente est finalis, secus si est impulsua. Ita not. dicit Mathesin d. suo lib. extensionum.

26 Et dicitur causa, uel ratio impulsua, quando decisio legis est magis generalis, quàm sit ratio, tunc enim, quia ratio generaliter nõ militat, patet rationem esse impulsuam, & non finalem: exemplum patet in d. l. 1. §. sexum, quando uerò ratio est generalior decisione, uel æquè generalis: tunc dicitur finalis, & non impulsua. Ita not. declarat Bal. in l. generaliter, C. de epif. & cler. & Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verb. absentia & commemorat Ias. in d. Aut. quas actiones, & facit quod habetur per Bar. & Io. de Imo. in d. l. 2. in §. si. ff. de don. Quarto istud intellige, nisi alia ratio non scripta in lege uel canone suaderet extensionem non debere fieri, ex hoc. n. deprehenditur, quod in casu non militat omninò eadem rō, quæ in casu expresso. tex. est cum sua singulari gl. in c. constitutio, de elect. lib. 6. & ibi hoc notant Io. de Imo. Domi. Phil. Franc. & idem Io. de Imo. in d. l. si uerò, §. de uiro, & Sali. in d. rep. l. secundæ. Quintò istud intellige, quando casus non expressus est æquè fauorabilis: secus si casus non expressus non est æquè fauorabilis: tunc enim non fit extensio, licet ratio sit expressa in lege uel canone. gl. est sing. iuncto tex. in c. in fidei, de herc. lib. 6. & uult Ioan. de Imo. in d. §. de uiro, & Doct.

sepe

sepe alibi. Conclufiue ergo dico, quod quando ratio est expressa in lege, quæ est correctoria tantum, non pœnalis, nec loquens taxatiuè, & quando illa ratio est finalis, nec reperitur alia ratio non scripta quæ suadet constitutionem non intelligi generaliter ut sonat ratio scripta in lege, uel quando unica tantum ratio coniecturari potest, & quando casus non expressus est æquè fauorabilis cum expresso, tunc licite arguitur à maioriore rationis etiã ad correctionem alterius legis, alioqui autem secus. Et hæc est prima fallentia ad dictam regulam, communiter approbata per Doct. ut patet ex præmissis. Opinio tñ lo. de Im. 1 d. §. de uiro, & in d. Cle. 1 sup gl. i uerbo, eligat & in d. c. constitutionem, per quam uidentur cõcordari posse opiniones, est multum probabilis, & memoriz cõmendanda. Secundò fallit dicta regula, quando duo casus æquiparantur per legem antiquam in omnibus, & 27 per omnia in materia, de qua agitur: nam tunc lex non ua corrigens in uno ex parificatis, intelligitur etiam corrigere in alio: exẽpli gratia, regula iuris antiqui habet, quod qui non potest testari, non potest etiam codicillari, ut est tex. in l. 2. ff. de legat. 1. modò per legem nouã uel statutum, minor 20. annis non potest testari, ubi tamen per legem antiquam maior 14. annis poterat testari, l. qua grate. ff. de testa. cum sim. certe hæc lex noua corrigens in testamento, censetur etiam corrigere in codicillis, & sic minor 20. annis in loco ubi uiget illa lex noua, uel statutum, non poterit codicillari. Ita notabiliter dicit Bar. & post eum alij, in d. l. 2. ff. de leg. 1. & Ant. de Butrio in repetitione d. c. fina. de conuet. in 3. fallentia, pro quo etiam est gl. in c. si postquam. §. 1. & §. fina. de elect. lib. 6. & gl. iuncto tex. in d. l. si quis seruo, & ibi Bal. & Ang. not. & glo. in d. l. quod uerò contra, in fin. & licet gloss. in d. c. si postquam, loquatur in pœnalibus, & alie dux glo. loquantur in exorbitantibus & nõ in correctorijs: tamen quòd idem est in correctorijs tenet Bart. & Doct. in l. Marcellus, in prin. ff. ad Trebel. & idem Bar. Cy. Sali. & Doct. in Auth. sed cum testator, C. ad leg. Falc. & idem Bar. in d. l. 2. ff. de leg. 1. & ibi plene per

ne per Alex. de Imo, nec mirum, quia hæc est interpretatio passiva, quæ sit vi regulæ iuris antiqui, quæ semper est licita: ut dixi supra, & dicam latius. Inf. & hoc uult Ant. de But. in rep. d. c. fin. in 3. fallentia, & Ioan. Baptista in d. l. omnes populi. in r. fallen. & Lanfr. in rep. d. l. si uero. §. de uiro, in 5. conclu. quam ponit in materia interpretationis extensiuæ. Hanc tamen fallentiam non admittit Io. de Imo. in d. l. si uero. §. de uiro, quando fieret extensio ad aliam personam, per notata in d. Authen. quas actiones, iuncta l. fin. eam tamen admittit quando fieret extensio solum inter easdem personas, & omnino eadem subesser ratio uel maior. per gl. quam reputat sing. i. Aut. & non obseruato eo. C. de testa. iuncta l. iubemus, eod. tit. quam uide. Tertio fallit d. regula, in correlatiuis, quia **28** lex ¶ noua corrigens in nno correlatiuorum, puta in uox re, extenditur ut etiam corrigat in alio, & sic in marito. tex. est not. in l. si. & ibi hoc not. Bart. Ang. Iaf. & alij, C. de iudic. uid. & Bald. & Pa. de Cast. in d. Aut. quas actiones, & Petr. de Anchar. in d. rep. c. canonum statuta, in 6. q. prin. & Io. de Imo. in d. §. de uiro, & Io. Bapt. in rep. d. l. omnes populi, in 9. fallen. & Lanfr. in rep. d. l. si uero. §. de uiro, in 3. conclu. interpretationis extensiuæ. & Ant. de But. in rep. d. c. fin. in 2. fallen. & Doct. alijs sæpè locis. Hinc etiam uidemus, quod lex corrigens in actore extenditur ut etiam corrigat in reo, ut est gl. in l. per interual lum. ff. de iud. & glo. in Auth. qui semel. in uerbo, triginta dierum, & ibi Doct. C. quomodo & quando iudex, quod intellige uerum, quando eadem est ratio in utroq; ut in dictis iuribus: alias secus. ut in l. curatorem, cum ibi not. per glo. Cy. & Doct. C. de interd. matrim. in l. si. & ibi Sal. C. de rescin. uend. & uult Io. de Imo. ubi supra, de quo uide quod dixi latius supra in loco à correlatiuis. Quar **29**o fallit d. regula qñ flex noua corrigens, reduceret nos ad ius antiquum consuetum, quia cum res de facili redeat ad naturam suam. l. si unus, §. pactus ne peteret. ff. de pactis, & c. ab exordio, 35. dist. materia cente ut fauorabilis, & sicut extenditur quamuis correctoria. glo. est singularis in c. statutum, in uerbo, numerandum, de præben. lib.

pen. lib. 6. quam ad hoc notat, & ponderat Alexand. in d. l. si. constante, & Iafon d. Authen. quas actiones, & idem Iafon in d. §. pactus ne peteret, illam glo. etiam reputat singu. Felin. in ca. cum accessissent, de constitutio. & idem uolunt Io. And. Anto. de Butrio, & Panor. in c. olim tibi, per illum tex. secundum unum intellectum, de uerbor. signific. quod tene menti. Quinto fallit d. regula, quando resularet absurditas, nisi in correctorijs fieret **30** extensio: tunc ¶ enim fit extensio ad uitandum absurditatem, gl. est singularis, in Clem. fin. de rescrip. in quantum gl. ibi extendit id, quod ibi dicitur de habente literas Papæ ad habentem literas legati: nã absurdum esset dicere, q̄ habens literas legati plus consequeretur, q̄ habens literas Papæ in eadem forma, cum econtrã esse de beat. c. hi qui, & c. si pluribus, de præb. lib. & ita not. uult Io. de Im. in d. l. si uero, §. de uiro, & Bar. in l. que situm, ff. de testib. & dixi supra in loco ab absurdo. Sexto fallit d. regula, ubi agitur de salute animæ, nam tunc dispositio etiam correctoria censetur fauorabilis, & extenditur ex maiori parte rationis, licet sit præiudicialis in rebus: ita sing. dicit Bar. & communiter Doct. in d. Authen. sacramenta, & uult Philipphus Francus in d. c. 1. de tempo. ordin. lib. 6. in uers. quarto limita. & idem Phil. Fran. in c. sciant cuncti, de elect. eodem lib. & Alex. de Imol. in l. 4. §. Cato, ff. de uerbor. obli. ubi pro hoc allegat glo. nota. in l. omnes, 2. in uerbo apostolice, C. de fer. quæ singulariter uult, quod ferie contra ius inductæ in festis apostolorum, ex maiori parte rationis extendantur ad diem beate Marite uirginis: & idem uult Ant. de But. in d. rep. d. c. si. de consue. in r. fal. & Domin. in d. c. 1. in r. fal. & idem Domi. in d. c. pro humani, §. fina. & Feli. in d. c. translatio, ubi dicit hoc seruire ad multa, & Io. Bapt. in rep. d. l. omnes populi, in 8. fal. & Roma. in repet. Authen. similiter, in 19. speciali piæ causæ circa ultimas uoluntates, C. ad l. Falc. Et multo fortius ubi tractatur de salute aiæ, fit extensio iuris pœnalis: ut est gl. no. in d. c. sciant cuncti, & uult Io. And. in c. ex tenore, qui fil. sunt legi. quæ sequitur ibi de Pan. & Præp. o. & idem Pan. in c. quæ fuit, de duor. &

- idem Pan. in c. Quinquaginta, de iureiur. & Domin. in d. 31 c. pro humani, §. fina. Septimò fallit dicta regula, ¶ quando lex, uel cōstitutio aliàs esset illufforia, & nullum sortiretur effectum si non extenderetur: Ita not. uult Iaf. in d. Aut. quas actiones, post Io. de Anan. in Rubr. de apofito. qui mouetur per duas glo. quarum una est in Cle. 1. in uerbo, sepelire, in fin. de sepul. alia est in c. quamquam, in fi. de iur. lib. 6. sed illæ gloss. non plus probant, quàm q̄ constitutio pœnalis extenditur ex identitate, uel maiortate rationis, qui non est casus noster, ubi tractamus de extensione fienda in correctorijs. Ratio tamen dictarū gl. æquè militat in correctorijs, sicut in pœnalibus, & bene facit c. si ciuitas, in ratione sui, de sen. ex com. lib. 6. & c. cōmissa, §. 1. de elect. eo. lib. & istud expresse firmat Felin. in d. c. translato, circa fi. & sentit Lanfran. in rep. d. §. de uiro, in 10. concl. interpretationis extensionis, & Phil. Fran. in d. c. 1. in 18. fal. & Bar. in d. l. non dubium, & in re. d. l. omnes populi, & Ant. de But. in rep. d. c. fin. in fi. 32 in 10. fal. Octauò fallit d. regula, qñ ¶ uerba constitutionis correctoriæ, ex lata significatione uocabuli trahi possunt ad casum, in quo concurrat maioritas rationis, nam tunc fit extensio: exempli gratia, statutum, uel lex noua excludit filiam à successione, extante filio masculino, cōtra d. l. maximum uitium, talis lex noua correctoria extēditur etiam ad neptem, ut sic ipsa excludatur, in qua est maior ratio exclusionis, & quodāmodo filia dici potest, l. filij appellatione, l. iusta, & liberorum, ff. de uerborum signifi. Ita singulariter uult Bal. in d. l. maximum uitium, & idem Bal. & Doctores in l. secunda, C. de in ius uoc. & idem Bal. in d. l. quod uerò contra, & idem Bal. Pan. de Castro, & Doctores in dicta l. si uerò, §. de uiro, & ibi Io. de Imo. antè finem, & Lanfrancus etiam ibidem, in 2. conclusione interpretationis extensionis, & Ioan. Baptista in repetitione dictæ l. omnes populi, in 7. fallentia, & Anton. de Butrio, in repetitione dict. cap. fina. de consuetudine, in prima fallentia. Hoc tamen nolo te ignorare, 33 quòd in dispositione ¶ hominis non fit extensio ad aliū casum, etiam si sublata significatione comprehendatur, capitū.

capitulo, fina. de præben. & capit. cum in illis, eodem titulo 6. & capitū. susceptum, de rescrip. eod. libr. cum similibus: & uult expresse Ioan. de Imo. in dicto §. de uiro, & in d. Clemen. 1. de electio. in multis enim aliter disponitur in dispositione hominis, quàm in dispositione legis: ut dixi latè suprà in loco à lege ad testatorem, ubi ui 34 de. Nonò fallit dicta regula, quando duo se habent ¶ ad inuicem gradatim, ita q̄ vnum mensuratur gradatim ab alio aliquo accidenti. nam tunc facta mutatione uel correctione in uno, censetur etiam facta in alio: exempli gratia, licitum est donare certam quantitatem laico sine insinuatione, & licitum est donare maiorem quantitatem ecclesiæ sine insinuatione: si postea per statutum, uel legem nouam augmentetur quantitas in laico, censetur etiam quantitas ampliata gradatim, & proportionaliter in ecclesiæ. Ita dicit glos. notab. & post eam Gui. Cy. Bar. & Doct. in l. illud, C. de sacrosanct. eccles. & gloss. in l. sancimus, C. de donation. & sequitur Domin. in d. capit. primo, in septima fal. & Lanfrancus in repetitione d. §. de uiro, in octaua conclusione interpretationis extensionis, & Anton. de But. in repetitione d. capitū. fin. de consuetu. in septima fall. Item aliud exemplum ponitur in §. hinc datur intelligi, 22. distinct. ubi habetur, quòd si aliqua ecclesiæ consueuit esse prima, & per legem nouam alia fit prima, illa quæ consueuit esse prima remanet secunda, & illa quæ consueuit esse secunda remanet tertia & idem dici potest, quando in aliquo concilio fit alteratio, ita q̄ ubi erat unum caput fiant duo uel tria capita. Hinc etiam dicit gl. in Cle. generalem, de xra. & qual. or. di. q̄ quia certum tempus determinatum est ordini subdiaconatus, & certum ordini diaconatus, & certum ordini presbyteratus, facta immutatione in uno ex ordinib. facta vñ mutatio, & in alijs. Decimò fallit d. regula, quando duo sic se habent, q̄ unum uenit accessorie ad aliud, uel mēsurat ad instar alterius: ut est publica honestas, q̄ ueniebat olim accessorie ad fm, & tertiu gen^o affinitatis: Vnde sublato hodiè secundo, & tertio genere affinitatis

censetur etiam sublata publica honestas ex hoc desce-
 dens, tanquam accessoria, licet in lege nona correctoria,
 vel dispensatione de publica honestate non fiat mentio,
 ut est gl. not. in c. nō debet, & ibi id bene declarat, & mul-
 tum exclamat Pan. de con. & affi. Et uult Dom. in d. c. 1.
 in 5. fal. & Philip. Franc. ibidem in 9. fallen. & Ioan. Bap-
 tist. in rep. d. l. omnes populi, in 12. fal. & Lanfranc. in
 repet. d. §. de uiro, in 7. conclusione interpretationis ex
 tensiua, & Anton. de Butrio repetitione d. c. fina. in 5.
 36 fal. Vndecimō fallit dicta regula, quando ¶ uo sic se
 habent, quod unum uenit ad alterum consecutiue: tunc
 enim si fiat mutatio uel correctio in uno, hæc alteratio
 uel mutatio extenditur ad alterum. Ita not. Dominic. in
 d. c. 1. in 4. fal. & Ioan. Bapt. in rep. d. l. omnes populi,
 in 10. fal. & Lanfranc. in rep. d. §. de uiro, in 6. conclusio-
 ne interpretationis extensiua, & Anton. de Butrio in
 repet. d. c. fina. in 4. fallen. & ibidem Ant. de Butrio. Pan.
 & Doct. in c. cum in cunctis, in §. cum uerò, de electione
 ubi dicunt, quod si electus in episcopum obtineat dispē-
 sationem à Papa, quod non teneatur accipere manus
 consecrationis intra annum uel biennium, ubi de iure
 communi deberet consecrari intra tres menses; in dispē-
 satione autem nihil cauetur de retineendis prioribus be-
 neficijs, quæ de iure communi uacant post lapsum dictorū
 trium mensum, ut est tex. cum gl. in d. §. cum uerò: nisi
 lominus tamen, quia uacatio beneficiorum electi ad epi-
 scopum uenit consecutiue ad consecrationem, dispensa-
 tio huiusmodi extenditur, ut impediatur etiam uacatio-
 nem beneficiorum, siue huiusmodi dispensatio sit facta
 motu proprio, quo casu non est dubium: siue etiam sit
 facta ad instantiam electi, secundum eos: quicquid dixe-
 rit ibi Ioan. And. & ratio huius est, quia licet dispensa-
 tio de se sit stricti iuris ut habetur in capitulo, quod dile-
 ctio, de consang. & affin. in c. 1. & 2. de fil. presby. libr. 6.
 tñ se extendit ad consecutiuum illius, super quo est di-
 pensatum: ut est gl. sing. in c. quia in tantum, de præb. &
 ibi eam ualdè not. Pan. Io. de Imo. Nescio tñ, an curia
 hoc

hoc seruaret, & credo q̄ non, quia est contra commodū
 buriale. Hinc et est, q̄ licet episcopus in solēnibus die-
 bus, puta in Natiuitate Domini, Epiphania, Paschate, &
 Pentecoste, debeat interesse diuinis in ecclesia sua cathe-
 drali, ut est tex. in c. si quis in clero, 7. q. 1. aliàs punitur,
 ut ibi: Tñ si Papa secū dispensauit, ut posset habere plu-
 res episcopatus, censetur etiam dispensatū in consecuti-
 uis, ut scilicet ad id, quod dictū est, nō cogatur, ut est gl. fin. in
 d. c. si quis in clero, super uerb. solēnibus: dummodò tñ
 in aliquo eorū resideat, ut ibi dicit Archidi. Hinc et est,
 q̄ si Papa dispenset, ut quis posset habere & licitè reti-
 nere duo beneficia curata, licet nihil dicatur in dispensa-
 tione de residentia, per talem tamen dispensationem vi-
 detur consecutiue dispensatum, ut nō tenatur in utroq̄
 residere, sed residendo in altero uel vicissim in ambob̄
 satis faciet, ita dicit gl. sing. in ca. non potest. §. illud, su-
 per uerb. retinere, de præb. lib. 6. & ibi latè de hoc per
 Domi. Phi. Fran. & alios, & per Pan. in rep. c. extirpandæ,
 §. qui uerò, de præben. Duodecimō fallit d. regula, qñ
 37 ¶ casus qui extēditur, comprehenditur sub expresso se-
 cundum cōem usum loquendi, licet nō ex propria signi-
 ficatione uocabuli. Ita no. dicit Io. de Imo. in rep. d. §. de
 uiro, & sequitur Phi. Fran. in d. c. 1. in 14. fal. per id q̄
 legitur in l. librorum. §. quod tamē Cassius. ff. de lega. 3.
 & in l. cum de Ianonis. §. asinam, ff. de fundo instr. & in
 l. Labeo. ff. de supel. leg. & in d. l. non dubium, & in d. l.
 omnes populi, maxime per Bar. & per Pau. de Cast. in l.
 scire leges. ff. de leg. Faciunt etiam ad hoc ea, quæ satis
 amplè dixi supra in loco ab opinione uulgi. Decimoter
 38 rō fallit d. regula, ¶ quando per eandem legem uel ali-
 am declaratur aliquid gratia exempli fuisse dictum, Exē-
 pla enim non restringunt regulam siue dispositionem,
 lege 1. §. quod uulgo. ff. de ur & ui arma. & l. damni infe-
 cti stipulato pertinet. ff. de damni. infect. & bene facit
 quod not. in lege 1. ff. uti possidetis, & in cap. 1. nec cleric.
 uel monachi. Ita notabiliter uult Ioan. de Im. in repeti-
 tione d. §. de uiro. sequitur Philipp. Francus in d. c. 1. in
 12. fallentia. Pro quo ultra prædicta bene facit id, qd̄ no-

rat gl. singularis in Clem. i. super verbo presidentes, in fi. de rescript. commendata ibidem per Anto. de Burr. Car. & Ioan. de Imo. quæ sing. vult, quod dictum in vno etiam in constitutione pœnali non uideatur in alio negatum: quando ratione frequentioris vsus id, quod est dictum, fuit expressum: non autem ut notaretur aliud diuersum in expresso ad tacitum. Decimoquarto fallit d. 39 regula, qñ agitur † de extensione passiva, quæ fit uirgulæ iuris antiqui, quæ semper est licita, secundum omnes ut patet ex præmissis, quod est ualde utile, quia ex hoc sequitur, q̄ lex noua correctoria recipit omnes limitationes, & declarationes, quas habet, & recipit lex antiqua. De quo plura possunt dari exempla, ut uidere licet per Bar. in rep. d. l. omnes populi, loco supra commemorato, & per Ange. qui cum in hoc simpliciter sequitur in §. ius autem ciuile, Inst. de iur. na. gen. & ciui. in uersic. quarto casu principali in materia interpretationis extensionis: & per Sal. in rep. d. l. 2. item per Barto. in d. l. r. §. lex Falcidia, & per eundem in d. l. 2. ff. de lega. 1. quæ deberent meritò sufficere. Sed ultra hæc, quia materia est quotidiana, cape plura alia notabilia, & quotidiana exempla. Et primum sit, olim in primitiua ecclesiastica ordo subdiaconatus non erat sacer, hodiè autem est sacer, unde euenit, & sequitur, quod omnia iura loquentia de ordine sacro, psbyteratu, s. & diaconatu, tã in voto castitatis, in electione ad episcopatum, q̄ in seruis ad ordines sacros ordinatis in seruitutem reuocandis uel non & in alijs, ueniunt extendenda ad ordinem subdiaconatus: & perindè censerè debet, ac si de illo specificè loquerent, tex. est expressus in c. a multis, de æta. & qual. ord. & c. miramur, de ser. nõ ord. cum utrobq; not. quos tex. ad hoc ponderat Ant. de Burr. in rep. d. c. fi. Aliud exemplum notabile habes in c. contra Christianos, iuncta gl. fi. de hæc. lib. 6. ubi canon contra Christianum transferentè se ad ritum Iudaicum, procedi uult ut contra hæreticum quod gl. illic intelligit nedum de pœna personali, sed et de pœna cõfiscationis bonorum, prout statutum est in hæreticis, c. cum secundum, de hæc. eo. lib. quasi dicat, iura anti-

antiqua loquentia de hæreticis, debere habere locum in isto qui per legem nouam habetur pro hæretico: ad hoc notat illum tex. gl. Ant. de Burr. loco prædicto. Tertium notabile exemplum habetur per Iacob. Burr. in l. placet, C. de sacro. eccle. quem refert, & sequitur Anto. de Burr. in loco supra commemorato, & est tale. Indictio hodiè extraordinario munere facta, est munus ordinarium l. i. C. de indict. libr. 10. Unde omnes loquentes de ordinario munere, ad hoc munus sunt extendendæ, quare consequenter sequitur, q̄ ecclesia quæ non excusatur à munere ordinario, licet excusetur à munere extraordinario, d. l. placet, non excusabitur etiam hodiè ab indictmente. Et singulariter concludunt Iacob. Burr. & Anton. de Burr. in locis præal. Ita plura alia notabilia, & quotidiana exempla habes in Clem. uni. iuncta glo. in uerbo, amittendis, in uerbo, promouendis, in uerbo sacerdotiũ, & in uerbo, ætate, de offic. uica. ubi inter alia singulariter habetur, q̄ pœna extrauagantis execrabilis in §. qui uerò, de præb. quæ loquitur in rectoribus ecclesiarum parochialium, locum habet etiam in vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialium, ad quod illam gl. notat Ant. de Burr. loco præal. & Lanf. in d. l. si uerò, §. de uiro, in 5. conclusione interpretationis extensionis, licet malè alleget, de æta. & qual. ord. Debit enim allegare de offic. uic. quod est perpetuò menti tenendum. Illud autè pro certo, & indubitato teneas, q̄ † ex identitate uel paritate rationis non licet extendere legem correctoriam: & minus ex similitudine rationis, licet Fulgo. uoluerit contrarium per l. non sine, C. de bon. quæ libe. sed illa lex hoc non probat, & communis, & uera opinio est in contrarium, ut dicit Ias. in d. Authen. quas actiones. Paulus tamen de Castro in consi. 39. incipien. in causa captiuræ, in antiquis, admittit extensionem in correctorijs ex identitate rationis, licet non ex similitudine rationis: & idè uult ipse Pan. de Castr. in dicto consilio 338. incipient. præfens casus, &c. ubi uide. Et tantum de primo casu principali, qui fuit de extensione fienda in correctorijs, qui est articulus ualde singularis, subtilis, utilis, & quo

- 41 *Titianus. Secundo casu principali, quando t̄ agitur de extensione fienda in exorbitantibus, prima facie uidetur, quod non est licita extensio, regula, quæ à iure; de regu. iuris, libro sexto, & dicta lege si uerò, §. de uiro, ubi prouisio legis contra ius commune non extenditur ultra illud quod exprimitur in ea: licet eadem sit ratio, & probatur in lege prima, ff. de constitutionibus in principio, & in §. plane, Instit. de iure naturali gent. & cui. & in lege tertia, in fine. Codice de legib. & in cap. sanè, de priuil. cum si. In contrarium autem uidetur tex. cum gl. in d. l. si constante, in prin. & tex. pulcher in c. cum dilecta, & ibi Pan. eum ad hoc ponderat, & ualdè commendat, de confir. uti. uel inuti. unde pro concordia ditorum iurium conclusiue dicas, t̄ quod in casibus, in quibus dixi supra in primo casu principali fieri posse extensionem in correctorijs, multò fortius fieri poterit extensio in exorbitantibus, hoc est in fallentijs regularum seu, in legibus declaratiuis seu distinctiuis: cum magis sit prohibita extensio in correctorijs, quàm in aliquo alio casu: ut patet ex ijs, quæ habentur, & notantur in d. Auth. quas actiones, & in d. l. præcipimus, cum alijs iuris supra in primo casu principali allega. In alijs uerò*
- 42 casibus concludit, q̄ aut t̄ agitur de extensione fienda ex maiori ratione, aut de extensione fienda ex identitate rationis. Primo casu aut maioras rationis surgit ex ui d. regulæ, cui licet, & hæc in effectu est extensio passiva, quæ secundum omnes est permilla: ut dixi supra in primo casu principali, & pro hoc in proposito est text. cum sua notabili glo. in l. 2. C. de patribus, qui filios distinxit. quæ uult, q̄ sicut pater potest uendere filium suum quæ habet in potestate propter necessitatem famis, & sic facere de libero seruum: ita etiam potest eum obligare, pro quo etiam facit tex. notabilis cum ibi notatis p̄ Bar. in d. l. nec in ea, §. ius occidendi, & notata per Cy. in d. l. 1. ad finem, C. quæ sit longa consuetudo: ubi habetur, q̄ si statutum permittit impunè occidi bānitum, poterit et̄ impunè uulnerari: licet statutum hoc nō dicat: cum plus sit occidere, quàm uulnerare, d. regula, cui licet, pro cui-

ius tamen regulæ limitatione, & declaratione uidej, qđ dixi supra in primo casu principali. Si autem maioras rationis surgit ex alio, quàm ex ui d. regulæ, cui licet, tūc non uidetur permilla extensio. Vnde si statutum pro homicidio imponat pœnam pecuniariam, propterea non erit dicendum, quod idem erit in alio crimine minori, pro quo lex imponit pœnam corporalem, licet maior ratio uideatur attenuandi pœnam in minori delicto. Ita nota, dicit Cy. in d. l. 1. circa fin. & sequitur Io. de Smol. in rep. d. §. de viro, & dixi supra in primo casu principali.

43 h. Secundo casu, quando queritur an fiat extensio t̄ ex identitate rationis, subdistingue: nam aut agitur de extensione fienda inter easdem personas ad alium casum similem, aut agitur de extensione fienda ad alias personas. Primo casu potest fieri extensio, si dispositio in se est fauorabilis ex humanitate inducra: text. est not. cum sua gl. in l. uni. C. de his qui ante aper. tab. ubi patet, q̄ licet exorbitans sit hereditatem non aditam transmitti: & licet etiam specialiter ibi disponatur, quod hereditas ascendentiū delata ex testamento, transmittitur ad descendentes, licet non sit adita, tamen hoc extenditur etiam ad hereditatem ascendentiū delatam ab intestato: quod procedit etiam si promptior sit ratio in casu expresso, q̄ in alio: ut patet in d. l. uni. nam promptior est ratio in transmissione successionis ex testamento quæ fit ex uoluntate expressa, quàm in illa quæ fit ab intestato, & ex uoluntate tacita, l. conficiuntur, ff. de iure codi. & qđ fortius est, istud procedit etiam si in dispositione fauorabili sit dictio taxatiua: nam illa non obstante, adhuc extenditur ad alium casum inter easdem tamen personas, ex identitate rationis: ut est gl. sing. iuncto tex. in l. si. super uerbo, uoluerint, C. de reuo. do. & ibi Cy. & Salice. hoc not. & habetur per gl. & Doct. in l. illud, C. de sac. eccl. & per Bar. in d. l. si constante, in 9. q. 1. partis prin. l. & per eundem Bar. in l. serui nomine, ff. de usucapio. & per Pau. de Cast. in d. l. neque leges, & per Bal. in l. fin. C. de interd. matr. dictio. n. t̄ taxatiua posita in aliqua dispōne fauorabili, uidetur tūc excludere: casus habent-

res dissimilitudinem rationis, vt notatur i dictis iuribus: fecus autem est, quando dispositio continet quid valde odiosum. tunc enim non fit extensio ad aliam casum ex identitate rationis, si in ea habeatur dictio taxatiua: vt est text. iuncta sua not. gl. in d. l. 2. C. de pa. qui fil. dist. quæ vult, quod licet pater possit filium suum vendere ob necessitatem famis, non tamen poterit filium vendere ob aliam causam, & hoc facit dictio taxatiua, prohibens extensionem, posita in d. l. 2. ibi, in hoc tantum modo casu, & c. aliâs autem fieret extensio etiam constitutionis odiosæ ex identitate rationis, iuxta notata per Dy. in d. regula, in argumentum, & per Bar. in d. l. serui nomine, & per eundem in d. l. si cõstante, in 9. quæ. 1. partis principalis. & per Iac. de Beluis. & Bal. in noua lect. Albe. in d. l. si. C. de interd. ma. qui vltra præmissa tangunt tertium membrum, uidelicet, quando lex continet fauorem, & odium simul, & distinguunt pulchrè: vt ibi per eos, & per Phil. Francum in d. c. constitutionem, & per Panor. in d. c. cum dilecta. Præmissa tamen intellige sanè, nisi extensio fiat per aliam legem, quia illa semper fieri potest, etiâ si in lege vel canone de cuius interpretatione

46 seu intellectu dubitatur, esset dictio taxatiua: quia ¶ p eam non censetur inducta correctio alterius legis, vt p batur in d. l. ob æs, cum sua notabili glo. & in l. ita nobis pudor, cum ibi no. per gl. Cy. Ang. & Doct. C. ad l. Iul. de adul. & vult Bar. in d. l. serui nomine, & in d. l. 3. §. cū Titio, & in d. l. si constante, in 9. q. primæ partis principalis, & ibi etiam Ale. & Bar. in l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clam: & dixi supra in primo casu principali. natura

47 ¶ enim dictionis taxatiuæ est, sic excludere penitus extranea, quod cuncta pertinentia ad rem includat: vt est tex. fin. in Cle. exiui de paradiso, §. cum autem, de verb. signif. Hinc est, q. similia, equipollètia, vel expressè alibi permiffa, non excludit: de quo dicam latius infra in loco à natura dictionũ taxatiuarum, quod recurre. Si verò agitur de extensione fienda ad alias personas, tunc fac regulam, & dic, quod regulariter non debet fieri extensio, d. regula, quæ à iure, cum sua singulari glo. & d. c. nõ solum,

solum, & d. c. constitutione, cum sua notabili gl. & Cle. dudum, de sepul. & d. l. si. C. de interd. matr. cū utrobiq. notatis per gl. & Doct. & per Phil. in d. c. constitutione. Sed ista regula fallit in tribus casibus. Primò, quando 48 agitur ¶ de extensione fienda ad aliam personam, quæ secundum latam significationem potest comprehendì sub expressa, hoc probatur in l. senatusconsulto. ff. de ritu nupt. & in l. filium habeo. ff. ad Maced. iuncta d. l. liberorum. §. sed & Papyrius, & faciunt notata per Cy. in d. l. r. circa finem, C. quæ sit lon. consue. quem sequuntur Bal. & Pau. de Cast. in d. l. maximum vitium, & idè Bal. Pau. de Cast. & Io. de Imo. in repet. d. §. de uiro, & Bar. in d. l. liberorum, & Domin. & Philipp. Francus in d. c. 1. de temp. ord. libr. 6. vbi per hoc decidunt illam pulchram, & quotidianam quæstionem, statutum excludit filiam à successione paterna extante filio, an extendatur ad neptem vt sic illa excludatur extante filio, & concludit, quod sic: quia in est maior ratio exclusionis, & quodammodo filia dici potest, & dixi supra in primo casu principali. Hinc etiam est, quod iura loquentia de militibus armatæ militiæ habent etiam locum in clerico, qui est miles cœlestis militiæ, & in aduocato, qui est miles iustitiæ: vt dicit gl. sing. in l. miles, in princ. & ibi Bar. ff. de re iud. & vult Io. de Imo. in rep. d. §. de viro, & dixi latè supra in loco à milite armatæ militiæ ad militè cœlestis militiæ, quod recurre. Et eadem ratione videtur, quod debeat fieri extensio de vna persona ad aliã, quæ secundum iuris interpretationem reputatur eadem cū expressa: ut est bonus text. in l. libertum, §. 1. ff. de ritu nupt. hæc tamen fallentia debet sanè intelligi, dummodo sub sit eadè ratio, vt in exemplis præmissis: aliâs fecus, per gl. not. in d. Clem. 2. in verbo, in eisdem, quã sic intelligit Io. de Imo. in rep. d. §. de uiro: illa glo. tamen habet aliũ & ueriorè intellectũ, ut dixi supra in primo 49 casu principali. Item debet intelligi dicta fallentia ¶ nisi dispositio sit ualdè odiosa, quia tunc nõ fit extensio ali quo modo: tex. est no. in arg. i. l. patri. ff. ad l. Iul. de adul. & idem si modicum generaretur præiudiciũ, casu quo non

non fiat extensio: quia tunc etiam non debet fieri extensio. l. sed & milites. §. 1. ff. de excu. tut. iuncto eo quod notat Bar. in d. l. liberorum, declarando ut declarat Io. de Imo. in rep. in d. §. de viro. Et idem quando ius personale, vel ut ita loquar, privilegium contra ius commune inducitur, d. c. sanè, cum si. Et ergo privilegium militum, vel post sententiam adhuc exceptione peremptoria se tueri possunt, de quo in l. 1. C. de iur. & facti igno. non extenditur ad militem cœlestis militiæ: & ita sing. decidit Bar. in princ. l. 1. in fi. & cõter omnes alij ibidem, & Mathes. in no. 162. & dixi supra in loco à milite armata militiæ ad militem cœlestis militiæ, in fin. quod tene menti. Secundo d. regula fallit quod sumus in favorabilibus, quibus iura favent propter publicam auctoritatem, vel piam causam, aut aliam similem favorabilem causam: nam tunc potest fieri extensio, ut est tex. iuncta sua notabili glo. in d. l. lud. in verbo, alia causa, & in l. fin. iuncta sua no. glo. in verbo. captivorum illo eo. ti. & tex. iuncta gl. in d. l. si cõstante, in prin. & ibi Bar. Alex. & Doct. & tex. iuncta gl. in l. 2. §. quod si i patris, super verbo, sui iuris. ff. sol. matr. & tex. iuncta gloss. in d. l. miles, in princ. & in l. cetera; §. sed & si quis, & ibi Io. de Imo. not. ff. de lega. 1. & hoc potissimum, quando non reperitur expresse regula in contrariũ tradita, secundum Barto. & Io. de Imo. in l. 2. in prin. ff. de vulg. & Io. de Imo. in rep. d. §. de viro. Hinc est, quod bona est argumenta ius à libertate ad piam causam ita quod dispositum in libertate, extenditur ad piam causam: ut dicunt Bar. & Io. de Imo. in l. proxime, in fi. ff. de his que in test. del. & Doct. sapè alibi: Item ab alimentis ad dotem, ita quod dispositum in alimentis trahitur & extenditur ad causam dotis: ut dicit Bar. in l. cum de in rem verso, in prin. ff. de vsur. & in l. si certis annis. C. de pact. & de minore ad ecclesiã, ad eod. ut dispositum in minore, extenditur ad ecclesiã, ut est glo. notab. in l. 3. C. quãdo ex fact. tut. & bona glo. in §. item mixta, super verbo, in iudicium, Insti. de acti. & à minoribus ad furiosos, ut dicit gl. sing. in l. 2. C. de cu. furio. & vult Ioan. de Imo. in rep. d. §. de viro. De quibus omnibus & pluribus alijs

alijs dixi satis plenè, supra in loco à libertate ad piam causam: & in pluribus locis sequentibus, quò recurrit. Hinc est post longam disputationem concludit singulariter Alex. de Imo. in l. si ex toto, in prin. ff. de lega. 1. quod ille cui si concessa est immunitas à collectis, tenetur nihilominus ad eas collectas, que imponitur ratione belli superuenientis, id quod ex ratione, libemus nullam, C. de sacro. eccle. & extendendo eam ad casum superuenientis belli propter favorem publicum. quia de similibus ad similia fiat extensio ex identitate rationis, etiam in exorbitantibus à regulis iuris communis, quando agitur de favore publico, secundum eum: qui ad hoc allegat multa ex iuribus supra commemoratis, & optimè ad hoc facit glo. iuncta textui in l. C. ut nemini liceat in emptione specierum se excusare, libro 10. & notata p. Bald. & Pau. de Castr. in d. l. iubemus, & idem vult Dy. ac plures alij in d. l. si ex toto, & Io. An. in addit. ad Spec. in tit. de censibus. §. nunc dicendum, circa finem. in addit. ma. in uerf. est sciendum, & Cepola cautela 63. & Felin. in c. causam que, de rescript. quod tene menti, quia habui in facto.

52 Tertiò fallit dicta regula, quando si aliqua sunt communiter & generaliter equiparata seu parificata à iure, vel in eadem materia saltem in genere, nam tunc statutum in vno extenditur ad aliud gl. est no. in d. c. si quis seruo, & bona gl. in d. c. in d. l. quod uerò contra, & faciunt no. p. gl. in d. cap. si postquam, §. 1. & §. fin. & prob. optimè in Auth. de nõ eligen. secun. nupt. §. 1. in uerf. quia uerò & §. colligentes, & vult nota. Ant. de But. in rep. d. c. si de consue. in 6. fal. secus, si aliqua solum reperiantur parificata in certo casu & non cõmuniter, sicut sunt ordines mendicantes, qui à iure parificantur quoad receptionem alicuius ad professionem d. cap. constitutione, & d. c. non solum. non autem quoad d. Cle. dudum, & ergo d. Cle. dudum, loquens de fratribus Minoribus, & Prædicatoribus, non est extendenda ad Carmelitas uel Augustinos. ut vult gl. in d. regula, que à iure, & in d. c. cõstitutione, & Ioan. Baptista in repe. d. l. omnes populi, in 10. Fal. Hodiè in d. Cle. dudum, è prorogata & extensa p. Clemens-

Clementem quintum, ad Eremitas sancti Augustini & per Ioan. 22. ad Carmelitas, secundum Ioan. Andr. in d. c. constitutionem, in Nouel. Intellige tamen hanc fallitiam sanè, quando utrobique est eadè ratio; aliàs secum esset, ut vult gl. notabilis in c. 1. in verb. declaramus, ne clerici vel monachi, libr. 6. & gloss. in c. presenti, de sent. excom. eo. libro & gloss. in cap. licet canon, super verbo parochialis, de electio. eo. lib. & vult Philipp. Francus in d. cap. constitutionem, & in d. c. 1. de tempo. ordin. lib. 6. & Lanfran. post Anton. de But. loco predicto in repe. d. §. de uiro, in §. conclusio. interpretationis extensura, ubi de hoc satis plene: quas fallentias cum suis declarationibus tene perpetuò menti, quia seruissit ad infinita. De qua materia si libet uidere poteris latius per Ioan. de Imo. in repetitione d. §. de uiro, in 10. & 11. column. & per Ludouic. Roman. in d. repet. Authentic. similiter, & p. Mathe. in d. suo lib. extensio. & per Alexan. de Im. in l. centurio, post principium. ff. de uulgar. Nec premiffis obstat si dicatur, firma & uera est theoricæ quæ habet quod t̄ exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, l. nam quod liquidæ, §. si. ff. de penu. l. quæ situm, §. denique, in fine. ff. de fun. instr. cum simi. Ergo extra casus exceptos standum est regulæ, & per consequens nõ debet fieri extensio fallentiarum regulæ ex identitate rationis, quia dico, quod dicta theoricæ, exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, procedit, nisi casus non excepti sint similes exceptis & est pulcher tex. in d. c. si dilecta, & ibi hoc notat Panorm. & dixi satis amplè supra in loco ab exceptione ad regulam. faciunt notata p. Ioan. Andr. in d. c. si postquam, in Nouella, & quod dicta statim infra in tertio casu principali, & infra in loco à speciali. Illud aut nolo te ignorare, quod t̄ qñ in lege, uel canone pluries exprimitur & repetit idè uerbum, tunc de mente legis uel canonis exorbitantis uel pœnalis est, q̄ non fiat extensio legis ad alium casum, quam ad nominatum in lege: licet materia de sui natura esset proportionabilis alijs, quia repetitio facit, quod hoc cõsuetur seriosè sic expressum: de hoc est gl. singularis in Clem.

Clemen. 1. super uerbo, diocesanis, de iur. patr. quam refert & sequitur Domin. in c. duobus, super gl. in uerbo primo presentauerit, de rescrip. lib. 6. per hoc dicit se consuluisse contra dominos de Rota in una ardua, & quotidiana q. & cum eo transit ibi Ph. Francus, & uide quod dicam infra in loco à ui gminationis, & tantum de secundo casu principali, qui fuit de extensione fienda in exorbitantibus, qui est articulus pulcher, subtilis, utilis, & quotidianus. Tertio casu principali, quãdo queritur de extensione fienda in pœnalibus, licet prima facie uideatur extensionem non fiendam per regulam in pœnis. & regulam, odia. de regu. iur. lib. 6. cum alijs iuris infra allega. in contrarium tamen uidetur tex. in c. 1. §. sed quia natura, in titu. quæ fuit prim. cau. bene. amit. in usib. feud. & pro hoc alleg. glo. sing. in d. c. 1. super uerbo. Italia, circa principium, ac temp. ord. li. 6. quæ uidetur uelle, quod quando t̄ eadem est ratio & penitus omnimoda similitudo, tunc licita est extensio in pœnalibus, nec dicitur tunc propriè extensio uel ampliatio, sed potius inclusio propter identitatem rationis: ut dicit illa gl. fin. quæ nulli non est in ore. Vnde pro concordia multorum iurium & gl. quæ uidentur contrariari, dicas conclusuè, excludendo primo casus dabitabiles, iuxta doctrinam Ioan. Andr. super data 6. lib. & in regula, cum sunt partium, & in regula, in malis, & in reg. quæ contra ius fiunt. de reg. iur. lib. 6. in Mercur. quod in omnibus casibus in quibus dixi supra fieri extensionem in correctorijs, etiam licita est extensio in pœnalibus, cū magis strictè sit procedendum in correctorijs, quàm in pœnalibus, uel exorbitantibus, ut supra dixi. In alijs autem distingue, quod aut agitur de pœna euitanda, aut de pœna ex extensione incurrenda. Primo t̄ casu fieri potest extensio, saltem ut iam factum excusetur à pœna, licet ante factum tutius fuisset abstinere, per id quod no. singu. Io. Andr. in d. c. nihil, super gl. licet fines, & faciunt not. per eundem, in c. significauit, super 1. gl. de iudæis, & not. per eundem, in c. statutum, super prima gl. de elect. lib. 6. in Nou. & no. per gl. in Clem. 1. super

super uerbo, presbyteri, de priui. sæpè enim ante factū aliquid consulimus, contrarium cuius post factum tenemus, secundū Ioan. And. Panor. & Doct. in c. nihil, & Ioan. And. in reg. cum quid prohibetur, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & eadem ratione dicendum est, q̄ licita est extensio ad euitandum pœnam, q̄ illud ad quod sit extensio subrogatur loco illius de quo loquitur dispositio. Et hinc est, quod Clem. 2. de rescr. loquens de officiali episcopi, & permittens, quod ei possit delegari causa à sede apostolica, locum et̄ habet in officiali capituli, sede uacante, & ad eum extēditur: quia, sede uacante, capitulū subrogatur loco episcopi, c. cū olim, de maior. & obed. Ita no. dicit gl. singularis in d. Clem. 2. super uerbo, episcopi, quā sequitur ibi Car. & DD. & Domin. & Phil. Fran. in d. c. 1. & Io. Bap. in d. rep. l. omnes populi, & Ant. de Butr. in rep. d. c. fin. in 1. fal. & Lanfran. in rep. d. §. de uirō, in 1. 1. conclusionē interpretationis extensiuæ, q̄ commenda memoriæ, quia per hanc extensionem euatur nullitas processus inducta per cap. statutum, in principio iuncto fine, de rescriptis, libro sexto. Secundo casu t̄ quando agitur de pœna incurrenda ex extensione, tūc subdistingue: quia aut uerba sunt ambigua & dubia, & possunt se habere ad casum de quo quæritur, & etiā ad alium propter diuersam punctuationem, uel similem causam, aut sunt certā & clara. Primo casu ex identitate rationis fit extensio ita & taliter, quod lex uel canon intelligitur generaliter in utroque casu: text. est not. cum sua singul. gl. in d. c. 1. in uerbo, clericū, & ibi hoc expressè uult Domini. hoc tamē intellige esse uerum, si sit eadem ratio, & non subsit causa restringendi, aliā sc̄cus: arg. c. si compromissarius, in §. restringitur, de elect. lib. 6. iuncto d. c. cum in cunctis. Verba enim dispositionis pœnalis non debent ita largè sumi, sicut possent secundum latam significationem uerborum: sed debēt restringi ex quo subest aliqua ratio seu æquitas restringendi, ut probatur in dictis iuribus simul iunctis, & uult sing. Io. An. in d. reg. odia, in Mercu. quem refert, & sequitur Pan. in d. c. cū in cūctis, in §. clerici sanè, & DD. alij

alijs sæpè locis. Circa quod uolo te scire, q̄ q̄n lex p̄t dupliciter punctuari, & uno modo p̄stuarā decidit casum dubium. alio autem modo punctuarā nō decidit casum dubium, semper est ita punctuanda, ut decidat casum dubiū: t̄ quia lex semper debet esse de casu dubitabili, l. q̄ Labeo. ff. de carbo. ed. l. 1. ff. ad munic. & c. cum in iure peritus, & ibi Pan. no. de elect. Ita not. dicit Io. Bap. in d. repe. l. omnes populi, & Roma. sing. 748. in cap. dicit statutum, & idem Ludo. in consilio 509. & est de mente gl. in d. cap. 1. in uerbo clericum, si bene p̄deretur, quam Ludou. loco supradicto reputat singu. Secundo casu, quando uerba t̄ sunt certa, & clara, tunc aut quæritur, an fiat extensio ex maioriāte rationis, aut ex identitate. Primo cum aut maioriāte rationis surgit ex ui dictæ regulæ, cui licet, & tunc fieri potest extensio, quia illa est extensio passiuā, quæ fit per aliam legem, & semper est licita, ut dixi in alijs duobus principalibus casibus, ergo hic non repeto: Aut maioriāte rationis surgit aliundè, & tunc dic, ut dicā in casu sequenti, quando agitur de extensione fienda in pœnalib. ex identitate rationis: quo casu cōclude, quod aut dispositio est pœnalis solum respectu nullitatis act̄, & non poterit fieri extensio ut pœna locū habeat, licet bene fiat extensio ut dispositio locū habeat: Ita sing. dicit Io. An. in c. dispendia, de rescrip. lib. 6. in Nouel. ubi dicit, illū tex. q̄ loquitur in actionib. personalib. nō procedere i actionibus realibus, quatenus agitur de pœna nullitatis actus: & hoc dictū reputat singulare i materia extensionis, Panor. in d. c. fin. de rescrip. q̄ cōmenda memoriæ, quia ex hoc habes, quod dispositio pœnalis ex identitate rationis bene extēditur respectu statuti, hoc est, ut obseruetur ipsum statutum seu dispositio in casu ad quē facta est extensio: sed non quoad pœnā, hoc est, si de facto dispositio nō est obseruata, nō incurritur pœna: & hoc expressè et̄ uult Io. de Imo. in rep. d. §. de uirō, in 1. 3. colū. & ē ipsa ueritas, licet aliud uoluerit Ph. Frac. & meo iudicio nō bene, in d. c. 1. in 2. 1. fal. Et ratio illius est, quia negari non p̄t, quin cōstitutio tūc sit ex-

orbitans quatenus ipso iure annullat actum, ubi alias regulariter non annullatur: & ergo nil mirum, si non fac extensio quo ad pœnam nullitatis actus, per ea quæ dixi supra in materia extensionis fiendæ in exorbitantibus. Istud tamen limito primo singulariter uerum, nisi si uerba constitutionis pœnalis ex lata significatione trahi possent ad casum, in quo cõcurrit paritas rationis, nã tunc fit extensio constitutionis pœnalis, etiam quoad pœnam nullitatis actus, glo. est de hoc sing. in c. fi. super uerbo, electione, circa fin. de elect. lib. 6. quæ extendit illum textum pœnalem loquentem de electione, ad præsentationem, nam sublata significatione electionis, continetur etiam præsentatio, cum præsentans satis dicatur eligere eum, quem præsentat, ca. querelam de elect. & uult not. Ant. de But. in repe. d. c. fin. in prima fal. & sic debent concordari illa duo dicta Io. An. quæ prima facie uidentur contraria. Secundo ¶ istud limito non procedere, quando constitutio est emanata in fauorem animæ, quia tunc censetur fauorabilis, & est extendenda. Ita singulariter dicit Io. An. in c. ex tenore, & ibi Pan. & Præpo. qui filij sunt legitimi. & Bar. & Doctor. in d. constitutione, sacramenta puberum, & Anto. de Butr. in rep. d. c. fi. in 1. fal. & Fel. in d. c. translato, circa fin. & Io. Bap. in rep. d. l. omnes populi, in 8. fal. & Domin. in d. c. pro humano, in uers. facti, circa prin. & ibi est Phil. Franc. & DD. sæpè alibi: ut dixi supra in primo casu principali. Et per hoc semel dixi in quæstione de facto occurrente quod c. ordinarij §. in conferendis, de offi. ord. li. 6. quod est pœnale annullans collationem beneficii curati, dignitatis, aut personatus, factum habenti plura similia beneficia curata: dignitates, aut personatus nõ uisa dispensatione et si talis cui fit collatio, sufficientem dispensationem habeat, quod tñ in dubio non præsumitur, ut ibi est rex. sing. extendi debet ad collationem factam de canonicatu & præbenda, illi qui in eadẽ ecclesia in qua erat præbenda habebat decanatum & plebaniam, quorum utrunq; habebat curam animarum annexam, quia licet d. c. ordinarij §. in conferendis, sit pœnale annullans actum tñ quia

tñ quia emanauit in fauorem animarum, c. dudum, 2. cum ibi nõ, de lect. debet extendi per prædicta. Per hoc etiam dixi in alie, q. de facto occurrente, q. d. c. ordinarij, §. in conferendis, quod loquitur in collatoribus, debet etiam habere locum in eligentibus ad dignitatem eam, qui plura beneficia curata obtinebat, nõ uisa dispensatione, quæ in dubio nõ præsumitur: ut, ibi, & hoc, quia d. constitutio concernit fauorem animarum, licet sit pœnalis annullans actum. Item per hoc etiam semel dixi, in q. tunc occurrente, q. c. de multa, de præb. licet sit pœnale, non loquatur de episcopatibus, sed de beneficijs curatis & dignitatibus inferioribus, locum et habet in plurius episcopatibus, ita q. per adeptionem secundi episcopatus, cũ effectu uacet primis. & ita reperio uelle Pan. in c. bonæ, 1. de postu. præla. & est de mente gl. & DD. in d. cap. de multa: licet in modo uacandi sit differentia, & ut ibi habetur, & in d. c. cũ in cunctis, §. cum uerò. Licet enim in episcopatus non sit dignitas, sed dignitatum culmen, & ergo in eo uideatur requiri specialis nota, ut uult gl. sing. in cap. de præb. lib. 6. Idemitas tamen uel maioritas rationis, concurrente fauore animæ, inducit hanc extensionem, maxime cum hoc fiat in correctorijs: ut patet ex his quæ dixi supra in primo casu princ. quod est not. dignum & memoriam commendandum. Circa istud tñ uolo te scire, q. pœna nullitatis actus ¶ nõ est proprie pœna, cum non sit diminutio patrimonij uel iuris iam quæ fuit: ita nõ, dicit Io. An. in d. c. fi. de elect. lib. 6. in Nouella, super d. gl. in uerbo, electione, & idem Io. And. in d. regula, odia, in Mercur. & hoc etiam sentit glo. sing. in c. 2. super uerbo, dispendijs, de constit. de quo uide satis latè p. Felin. in c. in nomine, circa princ. de testi. Et hinc est, q. iura dicentia constitutionem pœnalem non ligare probabiliter ignorantes, d. t. 2. cum sic procedunt in pœna extrinseca: secus in pœna nullitatis actus. Ita notabiliter dicit Pau. de Leazaris in proemio Clem. in uerbo deceterò, & est gl. sing. in Clem. 2. in uerbo, ex nunc, in fi. de hæreticis. In contrarium tamè, quod scilicet annullatio actus sit pœna, est gloss. singu. in cap. decet, super

484 LOCVS A RATIONE LEGIS, &c.
uerbo; processus, de immunit. eccl. lib. 6. sed d. duas glo-
fas concordat, prout eas concordat Car. Anton. de Bu-
trio, Ioan. de Imo. & Panor. in dicto cap. 2. & Barto. in
dicta l. non dubium, ad quos remississe sufficiat. Aurigi-
tur de alia pœna, & tunc subdistingue, aut est pœna
non mera, sicut est pœna expensarum, quæ est pœ-
na respectu soluentis, non autem respectu recipientis:
aut est mera pœna etiam respectu recipientis. Primo ca-
su potest fieri extensio ex identitate rationis pro hoc ad-
duco gl. notabilem, in d. Cle. 1. super uerbo, præsidetes,
circa finem, & vult Phil. Francus, in d. c. 1. in 2. 1. fallētia,
& Io. de Imo. in repe. d. §. de viro, quod maximè proce-
dit secundum eum, quando casus expressus ideo fuit ex-
pressus, quia sic communiter contingebat, ut patet ex
glo. præal. quæ vulgò allegatur pro singulari ad hoc, quæ
quoniam lex uel canō loquitur in aliquo casu ratione frequen-
tioris usus, quia scilicet magis frequenter solitum est ita fie-
ri: sic per hoc lex uel canon si negat, quin idē sit in alio
casu omisso, habente eadem rationem: & ita eam ponde-
rant Ant. de But. Car. & Io. de Im. Censetur enim tunc
talis casus expressus: gratia exempli secundum Car. &
alios ibidem: & hanc theoreticam firmat etiā Ias. in Authē.
ex testamento, in §. col. C. de colla. ubi allegat alias glo-
fas iuris ciuilibus, ad quem recurre. Secundo casu, quando
63 † agitur de mera pœna, ut quia est pœna etiam re-
spectu recipientis, tunc fac regulā, quod constitutio pœ-
nalis non extenditur ad alium casum, etiam si sit eadem
ratio & omnimoda similitudo, nec etiam ex maiori-
tate rationis, quando maioritas rationis non surgit ex ui-
ditæ regulæ, cui licet, per ea quæ no. Cy. in d. l. 1. circa fi.
C. quæ sit lon. cōf. & per ea quæ no. Io. And. in d. regu-
odia, maximè in prima ratione primæ partis, iuncta so-
lutione questionis. & bene facit tex. in d. reg. in pœnis, &
in d. regula, odia, & in l. si præses, & in l. interpretatione
ff. de pœ. & de pœn. dist. 1. §. pœnæ, & l. cū quidam. ff. de
libe. & posthum. & quod notat gloss. in d. §. item mixta,
& quod habetur in d. c. statutū, de elect. lib. 6. & in d. c.
1. ne cler. uel monac. eo. lib. in Clē. 1. de reb. eccl. nō ali.
bene

LOCVS A RATIONE LEGIS, &c. 485
bene facit etiam d. l. fi. C. de interd. mar. & uulgata gl. in
d. c. 1. in uerbo, Italiæ, licet illa gl. consuevit per aliquos
allegari in oppositum, ut retigi supra in principio istius
tertij casus principalis: sed reuera d. gl. ibi finaliter de-
cidit oppositum, & ita etiam sentit ibi Io. And. seipsum
declarat in Nouella, & hanc regulā firmant ibi Domi.
Phi. Fran. & alij. & Io. de Imo. in rep. d. §. de uiro, in 14.
col. Hæc regula tamen fallit in pluribus casibus. Primò
enim fallit, quādo extensio nō fit ad alias personas, sed
ad alium casum omninò similem, & in quo est eadē ra-
tio uel maior, inter easdem tamē personas, gl. est de hoc
sing. in Cl. 2. in uerbo, lineum, de uit. & ho. cle. quam ad
hoc ponderat Io. de Imo. in rep. d. §. de uiro, pro qua gl.
etiam facit, quia aliās si teneremus oppositum eius, quod
ibi dicit gol. sequeretur absurdum, uidelicet quod clericus
portans infulam sericam minus puniretur, quā portans li-
neam, quod uideretur absurdum: ideo non mirum si fiat
extensio, arg. d. l. scire oportet, §. aliud, cum hoc fiat in
correctorij. ut dixi supra in primo casu principali. Et no-
tante dixi supra, fieri extensionem in pœnalibus inter
easdem personas ad casum omninò similem, nam secus
est si casus non est omninò similis, quia tunc non fit
extensio saltē ex identitate rationis, per ea quæ not. Io.
An. in d. reg. odia, in Mer. ubi disputādo tenet, quod pœna
dic. cū in cunctis: quæ loquitur in eligētibz episcopū illi
teratū uel criminofum, nō debet extendi ad eligētes bi-
gamum, licet in eo uideatur eadē ratio uel maior, ut ip-
se tangit in prima ratione primæ partis, quod est singu-
lare & memorię commendandum: & firmat Io. de Imo.
in repet. d. §. de uiro, & Docto. sæpē alibi. Nec præmis-
64 sis † obstat illud, quod habetur in d. §. sed quia natura, ubi
tex. uideretur uelle, quod indistinctē fienda est extensio ex
identitate uel maiori-
tate rationis in cōsuetudinibus uel
statutis pœnalibus, quem tex. Bald. ibi dicit esse meliorē
de iure, quia ad hoc responderet Io. de Imo. loco prædi-
cto notabiliter tribus modis. Primò, quod ille tex. nō plus
probat, quā quod fiat extensio in pœnalibus ad casum om-
ninò similem, inter easdem tamē personas, quod nō repugnat.

gnat fallētia supradicta, & sic etiā posset intelligi qđ dicit gl. arguēdo in d. c. i. in uerbo, Italia. Secundo, qđ ille text. debet intelligi put loquit i materia quodāmodo extēbili, pp pluralitatē casuum in quibus eadē pœna imponitur, quasi tunc mens iuris sit, quod alij casus idē non ex primuntur. quia de facili enumerari nō possunt, arg. d. l. non possunt, nō autem quia uelit diuersum esse in alijs casibus non expressis: nam multi casus ibi exprimuntur, in quibus eadem pœna locum habet: & ita aperte sentit ibi Præp. dum dicit, qđ materia priuationis seu di propter delictum uasalli est arbitraria, dummodo arbitrium iudicis uersetur ad similes causas uel maiores exheredationis, reuocationis, donationis, uel diuortij, & idem clare sentit ipse Præpo. i c. si capitanei, in prin. in ti. qui mo. seu amit. in usib. seu. Tertio dicit posse respōderi, qđ ibi non agitur de mera pœna, quia ibi agitur de amissione feudi, & deciditur qđ debet reuerti ad dominum directum qui recipit suum, & sic non est mera pœna quoad eum, & propterea non est mirum, si facilius ibi fiat extensio ex identitate uel maioriāte rationis, qđ ubi agitur de mera pœna, ut loquitur d. regula: quas solutiones tene menti pro intellectu d. §. sed qui ualde uidentur obstare primā facie, sed in ueritate non obstat, ut patet ex præmissis. Secundo d. regula fallit, qđ aliās, nisi si fieret t extensio, dispositio posset de facili reddi illuſoria. de hoc est tex. iuncta sua notab. glo. in d. c. quāquā in fin. quæ illud quod ibi dicitur in tex. de testamento manifestorum usurarū, extendit ad codicillos, & donationes cā mortis, nam aliās de facili posset illud dispositio d. c. quāquā, nō faciendo testamentum, sed codicillos uel donationem cā mortis, & ita uult Feli. in d. c. translato, circa fi. pro hoc et faciūt notata per Pau. de Leaz. in d. Cle. i. de sepul. ubi illud quod est ibi dispositū de sepelientibus manifestos usurarios in cimiterijs, extendit ad sepelientes in ecclesijs, quia eadem est rō & maior. nā ibi non fit extensio ad aliās personas, sed intereādem ad casum ualdē similem, ad quem si non fieret extensio, resularet absurdum, quia minus puniretur peccans

cās in ecclesia, quā in cimiterio, & de facili posset dispositio reddi illuſoria, sepeliendo usurarios non in cimiterijs, sed in ecclesia, idēo nil mirum, si ibi fiat extensio. pro quo optime facit d. c. sic iuitas. Imō plus uult gl. in d. Cle. i. super uerbo, sepelire. in fi. quod etiam facie da est extensio constitutionis pœnalis ad alias personas, quando aliās, nisi fieret extensio, dispositio posset de facili reddi illuſoria, quod est singulariter notandū. 66 quicquid dicat ibi Cardi. Tertio fallit d. regula, t̄ quando agitur de extensione fienda in communiter equiparatis a iure in materia de qua agitur, per ea quæ habentur & notantur in d. c. si postquam. §. i. & §. fin. & maxime per Io. And. in Nou. ubi notabiliter dicit, qđ obiectio quæ fieri potest de c. ad audientiam, de deci. uolente qđ attendi debēt uerba dispositionis, quia si legislator idē uoluisset in casu nō expresso, quod uoluit in expresso, benē expressisset, & c. locum habet in his, quæ non sunt expressa, nec pro expressis habita, id est, in dissimilibus, & in quib. non est penitus eadem ratio, & pro hac fallētia faciunt notata per gl. Bal. Ang. & Doct. in d. l. quod uerō contra, & istud expressē uult glo. not. in d. c. de multa, in uerbo, ecclesia, & ibi Pau. Io. de Imo. & Phi. Fran. in d. c. i. in 2. limit. & Ant. de But. in rep. d. c. si. de consuet. in 6. fal. & Io. Bap. in rep. d. l. omnes populi, in 10. fal. Quarto fallit d. regula, si fiat extensio in his quæ possunt sublata significatione comprehendī, uel ex iuris inter pretatione, arg. d. l. senatusc. & d. l. liberum, §. i. iuncta l. pen. C. de interd. mat. hoc tamen intellige, ut supra dixi, nisi subsit ratio restringendi. item nisi pœna esset ualdē odiosa, quia tunc non fieret extensio d. l. patri, & uult Ioā. de Imo. in repet. d. §. de uirō, i 6. col. Quinto fallit dicta regula, nisi noua constitutio pœnalis sit interpretans uel declarans, nam tunc extenditur ad extremum sub lege interpretata comprehensum. Et ergo si lex noua interpretās antiquā loquatur solum in uno casu, extenditur tamen ad omnes casus sub lege interpretata inclusos. Ita notabiliter dicit Ioā. An. in d. c. dispendia, super uerbo, quæstiones, in Nou. & est gl. ual

LOCUS A RATIONE LEGIS, &c.
notabilis in Cle. statutum, super verb. consuetudinem,
de elect. & glo. in ca. quæ contra, super verb. facta, de elec.
lib. 6. & est tex. notab. in Auth. de filijs ante dotalia
instrumen. natis, circa fin. & ibi Bar. hoc notat. & Balin
Authentica habita. C. ne filius pro patre. & volunt Do.
min. & Philip. Fran. in d. c. 1. & Ant. de But. in repetitio
ne d. c. fin. in 14. fal. & Io. Baptista in repetitione d. l. om
nes populi, in 18. fal. & Lanfrancus in repetitione d. §.
de uiro, in 13. cõclusionone interpretationis extensiuæ.
Circã quod volo te incidẽter scire quinq; pulchra quo
tidie in praxi occurrentia. Primum est, quod si in fine
alicuius legis, canonis, uel statuti pœnalis, fiat aliqua ad
ditio, tunc pœna apposta in princip. uidetur repetita in
tali adiectione, ex quo enim adijcitur uidet pars illius
statuti. Vt puta cum dicitur in fine alicuius legis vel cano
nis, adijcetes, &c. vel huic in super adijciamus sanctio
ni, vel hæc verba, idẽ iudicium esse volumus, &c. gl. est
de hoc notabilis ind. c. de multa, super verbo, ecclesia. &
ibi eam sequitur Pan. & communiter DD. & idem uult
Card. & reputat sing. no. in d. Cle. statutum, in 3. oppos.
& ita teneas quicquid dicat gl. in d. Cle. in verb. sanctio
ni, quæ communiter reprobatur, de hoc articulo tamen
vide latius per Antoninum Corsetum in singu. suo 20.
Secundũ est, quod constitutio antiqui iuris declarato
ria non habet locũ, nisi in casibus in quibus locũ habet
ius antiquum, de hoc est gl. not. in c. si cui. & ibi hoc fir
mant Domin. & Phi. Fran. de elect. lib. 6. Tertiũ est, quod
ubi lex vel statutũ emanat ad supplẽdũ aliam legẽ uel
statutum, non habet locum, nisi in casibus in quibus
loquitur statutum suppletum, sicut dicimus de lege in
terpretante & interpretata. Ita subtiliter notat Domi
n. in cap. vt circa, ex gl. super verbo, appellari. de elec. lib.
6. Quartum est, quod ubi lex ueniens ad interpretatio
nem alterius legis extendit ipsam dispositionem uel le
gem, per hoc tamen non uidetur extendere pœnam le
gis interpretatæ, nisi id exprimat. gl. est no. in lege si. ff.
de in ius voc. quam ad hoc not. Anton. de Butrio in re
pet. d. c. fin. de consuet. Quintũ est, quod ubi lex impo
nit pœ-

LOCUS A RATIONE LEGIS, &c. 482
nit pœnam super certo prohibito, & postea ab illa
prohibitione excipit vnum casum sub certa limitatione
pœna apposta super facto, extenditur etiam ad casum
exceptum si forma seu limitatio non seruatur, gloss. est
de hoc singularis in cap. unico, super uerbo, necessario,
& ibi eam commendant Domin. & Philippus Fran
cus, de postulat. prælat. lib. 6. Sexto fallit dicta regula,
quando constitutio pœnalis contineret fauorem ec
clesiarum, quia tunc debet largo modo interpretari, &
extendi ad alium casum ex identitate rationis. Ita dicit
glo. no. in d. c. sciãt cuncti, super uerbo, alios, & ibi hoc
firmant Domin. & Phi. Francus, & idem Domin. & Phi.
Franc. in d. c. 1. & Ang. multum singulariter in d. §. item
mixta: imò plus singulariter uult gl. in d. c. sciãt cuncti,
uidelicet quod quando constitutio pro parte est fauora
bilis, & pro parte odiosa, tunc attenditur id super quo
principaliter intendit prouidere, & ex hoc iudicatur fa
uorabilis uel odiosa, & si id super quo intendit principa
liter prouidere est fauorabile, constitutio extenditur,
quod reputant ibi Dom. & Philip. Francus ualde nota.
& idem uult gl. notab. in l. 2. C. de in ius vocan. & ibi de
hoc habetur pulchrè per Iasonem & Doct. & est de mē
te Bar. & aliorum in d. Aut. sacramenta, & de mēte eius
dem Bar. in l. si quis nec causam, ff. si cer. pet. & in l. qui
exceptionem, ff. de cond. indeb. & habetur pulchrè per
Petr. de Anch. in d. rep. c. canonum statuta, in 14. q. prin.
ad quos breuitatis gratia remissis sufficiat. Septimò fal
lit dicta regula, quando constitutio emanauit in fauorẽ
animæ, & quia de hoc satis plenè dixi supra in primo ca
su principali, & et in isto tertio casu principali, idcirco
hic nõ repeto. Vnum tamẽ adijciendum decreui, quod quia
ubicumque agitur de obseruatione iuramẽti, constitutio
est fauorabilis & extendenda, quia censetur emanata in
fauorẽ animæ, ut supra dixi, sequitur quod et fidẽ promif
sam uiolãs priuari pot. beneficio, sicut periurus, gl. est de
hoc no. in c. si. ne prælati uices suas. Acquẽ enim puniũ
tur transgressores fidei & iuramenti ut dicit gl. in c. con
stitutus, de transac. sunt enim æquipollentia constitutio
prælatio

præstatio, & iuramentum, ut dicit glo. nota. in cap. 2. de sponsa & probatur in c. ad aures, quod met. cā. & in c. 1. de sepul. lib. 6. cum si. & ita post longam disputationem firmat Pan. in cap. quærelam, de iureiur. & ibi per hanc rationem, & quandam aliam, de qua faciam mentionem infra. hoc sequitur Aeneas de Falco. in additionibus ad Pan. quod nota, quia est quotidianum, & habui de facto. De hoc tñ articulo uide latius per Corse. in rep. Rubrica de iureiurand. in 7. quæstione, & per Alexand. in leg. si quis maior, in fin. Codice de transact. Octauò fallit dicta regula, quando in statuto uel constitutione pœnali est apposta clausula, ut procedatur de similibus ad similia. Ita not. uult Bal. in l. 3. quam legit. cum l. 3. C. de legib. & idem Bal. in d. l. omnes populi, & Ioan. Bap. hoc referens dicit illud esse notabilissimam, & memoria dignum, hoc etiam uult Phil. Francus in d. c. 1. in 20. fallentia, pro quo allego tex. in d. §. sed quia natura ubi meo iudicio de hoc est casus, ut supra memini. Nonò fallit d. regula in habentibus se ut præambula ad certum actum, ut sunt electio, postulatio, præsentatio, & collatio quæ omnia tendunt ad finem prouidendi ecclesiæ uacanti: nam tunc ex identitate rationis dispositum in uno extenditur ad alterum, gl. est de hoc sing. in c. 1. in fine, de postu. prælato, & ibi eam multum exclamat Panor. ponens hanc regulam, † quòd ubique extrema sic se habent, quòd de vno peruenitur ad reliquum uel ad eundem finem, tunc etiam in materia pœnali, & restringibili fit extensio, ita q̄ dispositum in uno habet locum in reliquo: & idem uolunt Domin. & Phil. Francus in d. c. 1. & Ant. de Butr. in repetitione d. c. fi. in 8. fal. & Io. Bap. in repetitio. d. l. omnes populi, in 14. fal. Hoc tñ est limitandum uerum, quando uerba constitutionis pœnalis id pateretur, aliàs secus: per glo. singularem in Cle. vnica, super uerbo, contrahere, de consang. & affi. quæ uult, q̄ licet prohibito matrimonio, censentur prohibita sponsalia, l. oratio, ff. de sponsalib. Attamen pœna imposita contrahenti scienter matrimonium in gradu consanguinitatis uel affinitatis prohibito, de qua ibi, non extenditur

dicitur ad contrahentem scienter sponsalia in gradu prohibito: & idem tenet ibi Card. & alij Doct. & Panor. in d. c. 1. de post. prælat. Decimò fallit dicta regula, quando constitutio pœnalis loquitur certo casu in plurali: nam extenditur ut etiam locum habeat in singulari: Et ergo si per statutum puniatur producens falsos testes, tale statum etiam locum habebit in producente vnū falsum testem: Ita not. dicit Bar. in l. 3. §. negocia, ff. de neg. gest. & uolunt Domin. & Phil. Franc. in d. cap. 1. & Ioan. Baptista in repetitione d. l. omnes populi, in 14. fal. & Ant. de Butr. in repet. d. c. fin. in 9. fal. circa quod uide quod dicam infra in loco à vi numeri. Undecimò fallit d. regula, quando fieret extensio ad casum, sine quo dispositio non fortiretur effectum, ita dicit notab. Bar. in d. l. non dubium, & idem Bart. in repetitione d. l. omnes populi, & ibi Io. Bap. & Dominic. & Philipp. Francus in d. c. 1. & Anto. de Butrio in repetitione d. c. fin. in 10. fal. & Lanfran. in d. rep. §. de uiro, in 10. conclusione interpretationis extensiuæ, pro quo optimè facit l. 2. ff. de iurisd. omnium iudi. & l. si stipulatus fuero per te non fieri, ff. de uerb. obli. Duodecimò fallit d. regula, quando † lex pœnalis emanauit in fauorem reipublicæ: nam tunc pot extendi ex identitate rationis, etiam ad aliam personam Et ergo cum ad fauorem Reipublicæ pertineat maleficia puniri, ut pacata sit prouincia, l. congruit, ff. de offic. præf. & tuta inter improbos innocetia, d. c. erit at lex, pœna statuti punientis committentem maleficiu, punietur etiam fieri faciens seu mandans. Ita fin. dicit Bartol. in l. quemadmodum, C. de agricolis, & censitis, lib. 11. & idem Bar. in l. 2. §. exercitus, ff. de his qui notantur infamia; & idē Bar. in d. l. si constante, in 9. q. primæ partis principalis, & idē Bartol. in l. si quis in graui, §. vtrum, ff. ad Sylleia. & exclamat Roma. in consi. 105. inci. in Christi, &c. uiso themate, &c. & gloriat de hoc. Pau. de Cast. in cons. suo 23. inci. uiso puncto, in 2. col. in antiquis, & idē Pa. de Cast. in l. bona fides, ubi pulchrè loquitur, ff. de positi. & Lanfrancus in rep. d. §. de uiro, in 21. conclusione interpretationis extensiuæ: & Lan. in d. l. nō dubit: & Dominic.

Dominic. in d. c. pro humani, uerfi. sacri, post principib.
 & Feli. in d. cap. translato, circa fin. & habetur pulchre
 de hoc per Bal. in rep. d. l. omnes populi, & late per Pa-
 nor. in c. mulieres, de senten. excommu. & per Ant. Cor-
 se. in singulari suo 100. & latissime per Sali. in l. no idem
 minus, C. de accus. & ibi et aliq. d. per Cy. & exquirere per
 Alciatum paradoxorum lib. 5. c. 9. Decimotertio fallit d.
 72 regula, quando † dispositio pœnalis disponit super cer-
 to actu: nam si talis actus iteratur pluries, & eadem ratio
 subsistit in actibus iteratis, extenditur constitutio ad actus
 iteratos in alia persona, gloss. est de hoc notabilis iuncto
 tex. in c. si electio, super uerbo, aliam, in princ. de electio.
 lib. 6. iuncto c. ne pro defectu, eod. titu. in antiquis: & uo-
 lunt Domin. & Philip. Francus in d. c. & Anto. de Butr.
 in rep. d. c. fin. 9. fal. Decimoquarto fallit dicta regula in
 casibus conuersis, si sunt paritatis rationis. Vnde si lex uel
 canon loquitur de ultra montano propter longitudine
 itineris, cura existente in Italia, habebit etiam locum
 in Italico citra montano, curia existente ultra montes,
 quando eadem subest ratio: Ita not. uolunt Gui. & Gar-
 sias in c. auaritia, de elect. li. 6. & Host. & Pan. in d. c. ni-
 hil, de quo tamen uide ibi latius per alias, & per gloss. &
 Domin. in d. c. 1. in uerbo, Italiae, per Anto. de Butr. in
 repe. d. c. fin. in 15. fal. & pro hac fallentia adduco bonam
 gl. in c. ut commissi, in uerb. procedendi, de hær. li. 6. De
 cimoquinto fallit d. regula, ubicunque extensio fit per
 aliam legem, quia illa fieri potest etiam si in lege esset di-
 ctio taxatiua, ut probatur in d. l. ob æs, iuncta glo. & in
 d. l. ita nobis pudor, cum ibi notatis per glo. Cyn. & Do-
 ct. & faciunt not. per Barto. in d. l. si constante, in 7. &
 9. quæstio. primæ partis principalis, & notata per eun-
 dem in d. l. serui nomine, & in d. l. 1. §. 1. ff. quod ui aut
 clam, & uult Ioan. de Imo, in repe. d. §. de uiro, & Doct.
 sæpè alibi. Decimosexto fallit dicta regula in correlati-
 73 uis: nam lex † pœnalis loquens in uno ex correlatiuis, ex-
 tenditur ad reliquum: Ita notabiliter uult Bal. in d. l. si.
 C. de indicta uidiuita. & in pr. al. l. fin. ff. de acceptilatio.
 & Lanfrancus in repetitione, d. §. de uiro, in 3. conclusio

ne interpretationis extensiuæ; & dixi sup. in primo casu
 principali: & in loco à correlatiuis, quare hic non repe-
 to. Quibus adde, quod lex quantumcunque pœnalis, &
 per consequens odiosa, & restringenda, loquens in mari-
 to, in his quæ ab eo transeunt ad uxorem extenditur ad
 uxorem. tex. est nota in l. 1. & ibi Bal. & Paul. de Cattr.
 not. C. de in ius uoc. ubi habetur, q. libertus faciès in ius
 uocari uxorem patroni, non impetrata uenia agendi, in-
 cidit in penam 50. aur. sicut si ipsum patronum in ius nõ
 petita uenia uocasset. Extra aut dictos casus stat regula,
 74 † q. in merè pœnalibus ubi pœna imponitur ipso iure,
 non est fienda extensio ex identitate rōnis: & multo mi-
 nus, si non sit eadè rō, ut in d. l. si. C. de interd. ma. scdm
 verum intellectum, quem ibi retigit Iac. de Bel. quod te-
 ne menti. Quid autem iuris sit, si pœna non sit imposta
 ipso iure per legem, sed ueniat imponenda per senten-
 tiam iudicis: quia non est materia nostra, uide per Io. de
 Imo. in repe. d. §. de uiro, ubi reperies de hoc per eum
 satis plenè post alios per eum relatõs: etui adde notata
 per gl. singularem Pet. de Anchi. Domin. & Philip. Fran.
 & Io. And. in Nou. in d. c. si compromissarius. §. si. & not.
 per Io. An. in regula, nemo potest ad impossibile, de reg.
 iur. lib. 6. in Mercurio. & not. per glo. & Doct. in l. hodie, ff.
 de pœnis, & in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui
 no. in fa. & il. si feuerior, C. ex quib. cau. in fa. irrog. & no-
 tata per Panor. Fely. & Can. in c. ex literis, de constit. Il-
 75 lud autem nolo te ignorare, quod ubi † pœna imponi-
 tur ipso iure propter aliquod delictum commissum, ne-
 dum sit stricta interpretatio in pœnalibus, ut scilicet pœ-
 næ locum non habeant in casibus non expressis: sed etiã
 fit stricta interpretatio, ne tam late sumantur uerba, q.
 sumi posset significatio uerborum, quando subest aliqua
 ratio uel æquitas restringendi, d. cap. si compromissarius
 §. restringitur, & dixi supra. Et quod fortius est, ubi pœ-
 na imponitur ipso iure propter delictum commissum,
 nunquam est locus illi pœnæ nisi delictum illud sit con-
 summatum, quantumcunque fuerit inchoatum, licet
 posset extraordinariè puniri, quia delictum inchoa-

uit: hoc probatur in d. cap. cum in cunctis, §. clerici sanè, iuncto cap. perpetuè, eod. titul. libr. 6. & uult singulariter Io. And. in d. regula, in pœnis, in Mercu. quem fert, & sequitur Pan. in d. §. clerici sanè, & Ludoc. Roma. in confi. 427. incip. in proposito casu: & faciunt not. per omnes in l. is, qui cum relo, C. ad l. Cor. de ficar. qd. memoriæ est commédandum. Et tantum de tertio casu principali, qui fuit de extensione fienda in pœnalibus, qui est articulus pulcher, subtilis, utilis, & quotidianus. Quarto casu principali, quando agitur de extensione fienda in non correctorijs, nec exorbitantibus, nec pœnalibus, conclude, qd. licita est extensio ex idéitate rônis, per d. l. non possunt, cum l. seq. & l. iura non in singulas, cum ibi nota. per gl. & DD. ff. de legib. & per id quod habetur in d. c. translato, & in d. c. 2. de transla. epi. Vbi. cunque enim est eadem ratio, ibi debet esse idem ius, & eadem iuris dispositio, l. illud, ff. ad l. Aquil. & l. à Titio, ff. de uerb. obligat. cum sim. & multò fortius fit extensio hoc casu, quando ratio est expressa in lege, & est amplior seu generalior dicto seu disposito, iuribus supra in principio huius loci allegatis. Sed circa istud cadit pulchrum, & subtile dubium. Quid si sit dubium, an recurri debeat ad simile legis, an uerò ad simile cõsuetudinis, ut quia occurrit casus non determinatus à lege, nec à consuetudine, sed reperitur simile legis, & etiã simile consuetudinis, ad quod istorũ erit recurrèdum? In quo articulo pulchro, subtili, & quotidiano licet multa reperiantur scripta per gl. & Doct. in d. l. de quib⁹, & in d. c. fi. de consue. ubi hæc materia tractatur: tñ cõiter concluditur, qd. si casus occurrens est de materia consuetudinis recurrèdum est ad simile consuetudinis: si uerò casus occurrens est de materia legis, recurrèdum est ad simile legis: si aut materia est indifferens, recurrèdum est ad aliud simile quod est rónabile: si autem utrunque est rónabile, recurrèdum est ad simile legis. Exèplum primi, lex dicit monachos succedere parétib⁹, l. Deo nobis, C. de epi. & cle. cū si. in feudo aut fecus est per consuetudinè feudorũ, ut in c. qui clericus. si de feu. sic rit. cõtrou.

in usib. seu. non habemus aut legem neque consuetudinem expressam de canonico regulari ut uocant, & questio occurrens est, an ille canonicus regularis succedat patri in feudo: & dicendum est, quòd non, quia consuetudo quæ excludit monachum à successione feudi, habet optimam rationem: quia seruire non pòt domino directo, & equè militat in regulari canonico: ergo secundum simile consuetudinis indicabitur, ex quo iste casus occurrens de quo quæritur, est de materia consuetudinis, puta successione in feudo. De hoc tamen, an monachus uel monasterium ex persona ipsius succedere possit in feudo, nec ne, & quando succedere potest, & quòd non, uide per Legist. in l. quisquis, C. de epi. & cler. & Io. An. Pan. Fel. & Can. in c. in præsentia, de prob. & per Hostiens. in sua aurea summa in titul. de immi. eccl. §. in quantum, in uerficulo, sed nec illa, & per Iacob. in lib. feud. in illis uerbis, & quibuscunque hæredib⁹, & plenissimè per Præpo. in titu. qui feu. dare poss. in §. & quia uidimus, ubi hunc articulum pulchrum, & quotidianum latissimè, & profundissimè examinant. Exemplum secundum, lex dicit, ut prædixi, monachos succedere parentibus, consuetudo aut contrarium disponit in feudis: de canonico aut regulari non habemus legem, neque consuetudinem expressam: & questio nunc occurrens est, an canonicus regularis, succedat patri in bonis non feudalibus? sed allodialibus? & dicèdum est quòd sic, nã ex quo sumus in materia iuris scripti, puta successione in bonis non feudalibus, indicandũ erit sim simile legis, & sic similitudo canonici regularis ad monachũ trahitur ad ius scriptum in bonis allodialibus. ut in illis non succedat, & ad ius consuetudinarium in feudibus, ut in illis non succedat. Ita cape aliud exemplum, si in uenditione sit deceptio ultra dimidiũ iulli pretij, ad petitionè uenditoris sic decepti, rescinditur contractus, uel cogitur emptor supplere iustum pretium, uulgata l. 2. C. de res. uen. & c. cum dilecti, & c. cum cãm, de empt. & uen. & hoc ius habet in se magnã æquitatem: Pone modò, consuetudinem contrarium disponere, quando uas fallus uendit feudum dño,

496. LOCVS A RATIONE LEGIS, &c.
ut scilicet propter deceptionem ultra dimidium iusti pretij non fiat rescissio contractus uel suppletio iusti pretij, hoc et habet æquitatem: quia dominus dedit uasallo gratis feudum, unde uidetur contra fieri gratia domino per uasallum, propter obligationem naturalem, quia tenebatur ad antidota, l. si uero non remunerandi, §. idē Papinianus, ff. mandati, & l. fed & si lege, §. consuluit, ff. de peti. hz. Pone modò, aliquem locasse domum suam, & in locatione ultra dimidium iusti pretij fuisse deceptum, quomodo iudicabitur hoc casu? an secundum simile legis, an secundum simile consuetudinis? & certè si ille locauit domino rem feudalem, iudicabitur secundum simile consuetudinis, si uero locauit aliam rem allodialē, iudicabitur secundum simile iuris scripti: ex quo primo casu sumus in materia cōsuetudinis, & secundo casu in materia iuris scripti. Item cape aliud exemplum quotidianum. nos habemus legē scriptam disponentem, q̄ incrementum alluionis accrescit usufructuario, l. item si fundi, §. huic uicinus tractatus est, ff. de usufruct. Itē habemus ius consuetudinarium feudorum, disponens, q̄ id quod accrescit per alluionem feudi, non accrescit uasallo, secundum distinctionem quam ponit tex. in c. r. si quis de manso, & seq. & ibi pulchrè per Alu. & alios, si de inuest. feu. controuer. fue. Occurrit nunc casus, qui non est decisis, de emphyteuta perpetuo: & queritur an incrementum alluionis sibi acquiratur, & sic an attendimus simile legis scriptæ de usufructuario, an simile iuris consuetudinarij de uasallo: & certè quia sumus in materia iuris scripti, attendendum erit simile iuris scripti: & dicemus, quòd incrementum alluionis accrescit emphyteutæ sicut usufructuario. Ita uult glo. sing. in d. l. de quibus, & ibi Bar. in rep. & post eum Ang. & Ia. ibi dem, & Ant. de But. in rep. d. c. fin. de consuetud. & Sali. in l. i. C. de iure emphyt. & Io. Bap. de sancto Severino, in rep. cap. i. de feudi cognit. & est communis opinio in praxi seruanda, quod memori teneas mente, quia est quotidianum. Exemplum tertij, in uenditione fit rescissio contractus uel suppletio iusti pretij ob deceptionē ultra

LOCVS A RATIONE LEGIS, &c. 497
ultra dimidium iusti pretij, & hoc habet æquitatem, ut supra dixi: Sed pone consuetudinem in loco contrariū disponentē: Item pone ibi quendā locasse domū suam alteri & fuisse deceptum ultradimidium iusti pretij, isto casu quō iudicabitur? & certè iudicabitur secundū simile legis, cum lex sit fundata super æquitate, & consuetudo sit cōtra æquitatē, unde nō est trahenda extra suos terminos, d. leg. qd̄ uerò cōtra, illud autē certum est, q̄ ubi nō est consuetudo contraria, statutū in uenditione trahitur ad locationē, ut uolūt DD. i. d. l. 2. & Io. An. & alij, in d. c. cū dilecti, & est gl. sing. in l. si ea pactione, in si. C. de usur. Imò qd̄ plus est, d. l. 2. C. de resc. uend. habet locū in omnibus contractibus bonæ fidei. ut est tex. iuncta gl. C. comm. utriusq; iud. & ibi hoc expressè uolūt Bar. Bal. & DD. & Ia. i. d. l. de quibus, quod cōmēda memoria, quia seruit ad multa. Exemplū quarti, in uenditione fit rescissio cōtractus suppletio iusti pretij ob deceptionem ultra dimidium iusti pretij, & habet summā æquitatē, ut sepius supra dixi, modò pone, q̄ consuetudo in loco habet, q̄ propter minus iustum pretium, etiam si interuenit deceptio ultra dimidium iusti pretij, nō fiat rescissio cōtractus uenditionis, nec cōpellatur emptor ad supplendū iustū pretiū, quādo uenditio facta est p̄ maiore 30. annis quia hoc casu consuetudo non attendit de ceptionem, deinde pone, q̄ in loco consuetudinis quidam 31. anno locauit domum suam alteri, & deceptus fuit ultra dimidium iusti pretij, isto casu quō iudicabitur? & certè iudicabitur secundū simile legis, & habebit locum remediū d. l. 2. licet utrumq; simile in suo casu sit rationabile. & rō istius est, quia si consuetudo est cōtra legem, restringenda est, & ratio legis amplianda, d. l. quod uerò cōtra: si uerò consuetudo est præter legem adhuc recipiendum est id qd̄ est magis extensibile: est enim similitudo idem quod extensio, d. l. non possunt, & c. inter ceteras, de resc. sed lex uenit ex cōsensu expresso, cōsuetudo autē ex tacito, d. l. de quib. expressum autē extensibilis est quā tacitū, ut est tex. pulcher, in l. pē. ff. in qui. cau. pig. ta. contra. & in l. precibus, C. de impub.

& no. per gl. Pan. & DD. i. c. quod à te, de cler. coning. & in Aut. ingressi, C. de sacr. eccl. & habetur per Pau. de Ca. in conf. 27. in antiq. inci. in Christi nomine, Antè super appellatione, & c. ergo potius recipiendum & amplectendum est simile legis, quia consuetudo solum illud sustulit, quod sibi usurpauit: nam hæc est uera regula

79 la in consuetudinibus & prescriptionibus. † tantum prescriptum uel usurpatum, quantum possessum & usitatum, & non plus, c. dilecto, de offi. Archi. c. cum olim, de prescr. & l. i. §. Iulianus. i. ff. de iti. act. q. pri. & ibi hoc not. gl. in uerbo, quoad usq.; quam Bar. ibi, in §. si quis hoc interdicto, dicit semper no. & per eam decidit plures notabiles. q. sed consuetudo non usurpauit sibi simile legis, ergo illud manet ut prius: sicut ergo correctio prioris legis facta per legem posteriorem non extenditur regulariter, ut dixi, satis plene supra in primo casu principali, in materia extensionis sciendæ in correctoribus ira et non debet extendi correctio quæ facit consuetudo, sed debet restringi ad casum suum, Ita not. uolunt Bar. Ang. & Iaf. in d. l. de quibus, & Io. And. & Ant. de But. in rep. d. c. si. de consu. & DD. sepæ alibi: quod tementi, & uide quod dicam infra in loco à contrario sen

80 su, in 4. q. Et de hac † materia interpretationis extensionis pulchra, subtili, & quotidiana, si placet uidere poteris latius per Bar. & Ale. in d. l. si constante, in 7. & 9. q. i. par. princ. & per Bar. in rep. d. l. omnes populi, in 6. q. princ. & ibi late per Ioan. Baptistam, in repetitione, per Cyn. Barto. Bal. & Doctor. in d. l. non dubium. per Bart. in l. i. §. nunciatio. ff. de noui oper. nunciat. & per Barto. in l. pretor. §. est differentia. ff. de vi bon. raptor. per Cyn. Bal. & Doctor. in d. l. i. c. quæ sit long. consuetudo, p. Iacobū de Bel. Bald. & Albericū, in d. l. fina. C. de interdicto matrimonio, & per Bald. in l. C. de interdictis, per Dyn. in d. regula, in argumentū, de regulis iuris, libr. 6. & per gloss. Dominici, Philippū Francum, & Doctor. in dicto capitu. primo de tēpo. ordin. li. 6. & pulchrè p. Mathesi. in libello extensionis. & magistraliter p. Ioā. de Imo. i. repetitione d. l. si uero. §. d. uiro, & p. eundem

dem in dicta Clemen. i. de rescrip. & in d. Clemen. i. de elect. q. per eundem Ioan. de Imo. Domini. & Phil. Francum, in d. c. constitutio. & aliquid per eundem Ioan. de Imo. in d. l. 2. §. fina. ff. de donatio. pulcher etiam per Roma. in repetitione d. Authen. similiter, & aliquid per eundem in repetitione d. l. si uero. §. de uiro, licet specificè hanc materiam interpretationis extensionis non attingat, per glo. Bar. Bal. Pau. de Cast. Iaf. & Doct. in d. Authen. quas actiones, pulcher per Sali. in rep. d. l. 2. C. de noxalibus actio. per Fel. ind. c. translato, per Panorm. in d. c. nihil, in d. c. de multa, in d. c. translato, in d. c. fin. de rescript. & in d. c. ad audientiam, de deci. per Io. An. in d. regula, odia, in d. regula, in pœnis, & in regula, pro possessore, de reg. in libro. 6. in Merc. & in d. c. nihil, & in d. c. dispendia. in Nouel. & per eundem in addit. ad Spec. in tit. de actio. & petitio. in §. pen. in addi. quæ incipit Auctor, per Alb. de Rosate, in r. parte statutorū, q. 9. p. Bal. & alios, & in d. l. de quibus. & exactis sine per Ant. de But. in rep. d. c. si. de consu. & pulchre p. Lanfrancū, in repetitione d. §. de uiro, in materia interpretationis extensionis: & latissime per Pet. de Anch. in sing. sua repet. d. c. canonū statuta, in 4. & 14. q. princip. per Bal. in d. l. 2. C. de pat. qui si. distr. & in d. l. qd uero in d. l. non possunt, & in d. l. ita nobis pudor. per Paulū de Castr. in d. l. neque leges, & per eundem in conf. 338. incip. presens casus, & in conf. 23. inci. uiso puncto, & c. in antiquis, & per Oldra. in conf. 189. incip. factum tale est, de consuetudine ecclesie, & c. & per eundem in conf. 187. incipien. thema tale est, Titius canonicus, & c. & per Ang. de Are. in d. §. ius autem civile, quorum uigilantia non erant tacendæ. In quibus locis perspicue uidebis lector, quam subtilis, profunda, utilis, & periculosa sit hæc materia interpretationis extensionis, & quam uarie gl. & Doct. senserint in ea.

LOCUS A CESSATIONE RATIONIS.

1 Argumentum à cessatione rationis forte, & utile.

2 Cessante ratione legis, cessat lex, uel dispositio.

3 Correcta ratione legis, censetur correctæ lex.

- 4 *Regula, cessante causa cessat effectus, liminatur tripliciter, & numero seq.*
- 5 *Causa que dicitur finalis, & que impulsiva.*
- N**unc subnectemus locum a cessatione * rationis, a quo sumptum argumentum † est forte, frequens, & utile: tex. est not. in l. quod dictum. ff. de pactis, & in c. cum cessante, de appella. cum sim. Et isto argumento utitur Bart. in l. 1. §. huius rei. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdicatio, & Ric. Malum. ut refert Bart. in 1. confli. Digest. in §. hæc autem. & Ioā. de Plat. in l. unic. C. de salg. hos. non preb. lib. 12. & Ro. in rep. Auth. similiter, C. ad leg. Falc. & idem Lud. in rep. l. si uerò. §. de uiro, in 32. fal. ff. sol. mat. & Old. in confli. 6. incip. quod litera executoria, & Ioan. An. in regula, non debet aliquis, & in regula, non est in mora, & in regula, non est sine culpa, & super data de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & Sal. in l. 3. C. de iniur. & per. de Anch. in confli. 11. & Io. Cal. in cōl. 21. & Mathe. in not. 157. & Panor. in disput. incip. stante statuto, & DD. sæpe alibi. Et formatur uno modo, sic, Cessante rōne legis † cessat. lex uel dispositio, d. l. quod dictū, & l. adigere, §. quamuis, ff. de iur. pat. Et istud procedit generaliter, siue hoc contingat ex eo, quod ratio legis cessat in casu de quo est quæstio, nam ntrique tūc cessat dispositio, d. l. 1. §. huius rei, d. l. quod dictum, & d. l. adigere, §. quamuis, & l. c. im pater. §. dulcissimis, ff. de lega. 2. cum si. siue hoc proueniat ex eo, quod ratio legis est correctā, nam correctā † rōne legis, censetur et correctā ipsa lex: ut ex tex. cum gl. in l. 1. in prin. in uerb. prouidentia, & ibi Bar. & DD. not. ff. de leg. tu. & tex. in Athen. ingressi, in si. iuncta l. generali, C. de sac. eccl. & ibi habetur pulchre de hoc per Sal. & per Io. de Im. in l. 2. §. si. ff. de do. & per eundē Io. de Imo. in rep. d. l. si uerò. §. de uiro, ubi reputat d. gl. sing. & per Bal. in l. 1. ff. sol. matr. & ibi Alex. et reputat d. gl. p. singulari, d. quo dixi satis amplē suprà loco proximo, in 1. casu princ. ubi recurre. Secūdo argumētū ex hoc loco pōtformari aliter sic, Cessante cā cessat effectus, d. c. cū cessāte, & c. & si Xps
- 4 de iurei. cū infinitis si. Sed istud † recipit tres notabiles limitatio-

LOC. A CESSATIONE RAT IONIS. 501

nes. Primò, ut procedat, qñ cāsa, est finalis: secus si sit impulsua tantum, quia tunc cessante cā, non cessat effectus seu dispositio, l. 1. §. sexum, ff. de postu. & d. l. 2. §. si. & habetur plenē de hoc per Cano. maximē per Anto. de But. in c. post translationē, de renun. & per gloss. & Doct. in c. cupientes, in prin. super uerbo, periculosus, de elect. lib. 6. Hoc tamen restringe, & intellige, ut dicam infra in loco a contrario sensu. Si autem uis scire, quō cognoscitur, q̄ † ratio seu cāsa posita in aliqua lege seu canone, est impulsua uel finalis, uide Bal. in l. generaliter, C. de epi. & cler. & Bar. in extrauaganti, ad reprimē dum, in uerbo, nec ex eorum abientia, in titu. quomodo in crimine læsæ maiestatis procedatur, & Præpo. in d. c. cum cessante, & Ias. in Aut. quas actiones, C. de sacros. ecclē. qui uolunt, quòd tunc ratio est impulsua, quando decisio est generalior, quā sit ratio: si autem econtrā ratio est generalior decisione, uel æquē generalis, tunc est finalis, & non impulsua, & in dubio cāsa præsumitur potius impulsua, quā finalis, d. l. 2. §. si. & ibi hoc uult gl. & Cy. in regula, decet, de reg. iur. lib. 6. de hoc tñ uide plenius per Bar. Io. de Imo. & Legist. in d. l. 2. §. si. ubi etiam Io. de Imo. declarat ex quibus colligitur cāsa seu ratio finalis legis uel canonis, quem omninò uide a hinc etiam rectē dicit gloss. & post eam Bar. in l. si cum exceptione, §. post annum, ff. quod merus cāsa, q̄ illa dicitur bona, & necessaria ratio, qua sublata, tollitur dictū: & qua posita, ponitur dictum: qđ etiam sentit Alber. de Ros. in Aut. ex cā, c. de li. præ. & Ant. de But. in d. c. post translationē, ubi plura alia bona dicit. Scđō istud limitatur uerū, qñ unica duntaxat est cā seu rō finalis: secus, si sint plures, quarum quælibet per se sufficit, tunc .n. vna cessante non cessat dispositio, sed firma remanet, tex. est in §. affinitatis, & in §. socrum, insti. de nupt. & pulcher tex. in l. si non lex Aelia Sentia, & ibi Bald. & expressius Io. de Im. ff. de hæ. insti. & tex. cum gl. in l. si uentri, §. in bonis, ff. de priuil. cred. & uult Io. de Im. in rep. d. l. si uerò, §. de uiro, in 4. col. & uide qđ dicā infra i loco a cōtra ratio sensu. Tertiò istud limitatur uerū, qñ cessat cā seu rō

finalis, & nullæ remanēt reliquæ: aliàs secus, l. unius, §. seruus, ff. de quæstio. l. ff. de decur. & l. 2. & 3. ff. rerum amot. & ibi not. per Dy. & Alb. & magistraliter per eundem Dy. in d. regula, decet, & ibi etiam per Io. Andr. in Merc. & per Bar. & alios in d. l. 2. ff. Quæ omnia comēda memorix tanquā pulchra, utilia, & quotidiana.

¶ LOCVS A LEGE CESSANTE

- 1 Erubescimus sine lege loqui.
2 Lex est omne quod ratione consistit: & ratio naturalis est quæ sit quædam lex tacita.

3 Virtus legum in inductione, & applicatione consistit.

ADD.
* Cessante lege, cessat eius ratio, l. si uerò, §. de uiro, ff. sol. matrimo. Quando que tamē lege sub lata durat eius ratio, glo. in c. nouis, de iud. in antiq. & ibi Pan. per l. eas obligatio nes, ff. de capi. di. min. P. Prati.

Occurrit nunc locus à lege cessante, * cuius meminit Bal. in l. conuenticula, C. de epis. & cler. & idē Bal. in suo diuino, ut uocant, consilio sel. ismaris, & posito in Rubrica, C. si quis aliquem testari prohibuerit, circa princ. & eo utitur Io. Andr. in reg. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in Merc. dicens hunc esse bonū modū arguēdi, & quod hic sit bonus modus arguēdi, firmat gloss. in extrauaganti, antiquæ concertationi, de uoto, & voti redem. Et formatur hoc modo. † ubi cessat lex, erubescimus loqui, §. de uiro, ff. sol. mat. l. si seruum, §. non dixit prætor, ff. de acquir. hære. c. Obertus, de feu. cogn. l. dissentietis, ibi, nulla præcipit iuris constitutio: & ibi Alb. notat, C. de repu. l. certa forma, C. de iure fisci, lib. 10. c. is qui, ibi, cū non sit expressum in iure, de senten. excommu. lib. 6. & pulcher tex. in §. cūm igitur, ibi, nec quælibet est lex tale aliquid dicens, in Aut. de non eligen. secun. nub. mulieres, colla. 1. & in c. iam nūc 28. q. 1. cum utrobique notatis. Cōsuevit et ad hoc allegari, l. illa, C. de colla. sed nihil facit, quia illa fuerunt uerba nepotum, & sic allegatio uel narratio partis: ex quibus uerbis narratiuis, nō præualidē sumi argumentum, ut dicam latē infra loco proximo. Ex isto instruantur aduocati in modo allegandi: nam si aduersarius dicat aliquid debere fieri de iure, potest dicere aduocatus, doce, quia hoc nulla lege cauetur: nā ut dicit

dicit Bal. in c. nihil, circa fi. de elect. quod lege non cauetur, in practica non habetur, & paria sunt, aliqua fieri sine lege, & contra legem: secun. um eundem Bal. in c. in Genesi, circa fi. eo. ti. Hinc etiam glo. in l. sed licet, ff. de offi. præsid. arguit scholares allegantes glo. in defectu legum: Ridiculū enim est allegare glo. ubi tex. habetur, & ibi dicit Bald. quod mala practica non est seruanda. Hinc et dicit Archidiaconus in cap. nolite timere, 1. 1. q. 3. quod nō tenemur credere alicui etiam magno, nisi dictum suum probet per aut h. scripturam: per illum tex. ubi hoc bene probatur: pro quo etiam est tex. notabilis, & memorie comendandus in c. ergo solis, in fin. 9. dist. Vbi autē ad unum propositum seruiunt plures leges uulgares, sufficit allegare vnā, secundum Bar. in l. scire oportet, §. fin. ff. de excusat. tuto. & Card. in Clem. sapē, in 6. oppositione, de uerb. sig. Hoc tamen uolo te scire, quod ille non loquitur sine lege, qui allegat rationem: † quia lex est omne quod ratione consistit: ut uult glo. in c. cō fuerudo, 1. dist. & gl. in c. ex eo, super uerbo rationis, de electio. lib. 6. & uult Salu. in d. l. illam, & Pan. in c. secundò requiris, de appel. ratio. n. naturalis est, quasi quædā lex tacita, l. cum rō, in prin. ff. de bon. dam. c. rō, de præben. & c. si. de transa. & est bonus tex. in Cle. 1. de elect. per quem tex. dicunt ibi Genzelinus, & Card. quod sufficit inducere rationem, etiam non inducto aliquo textu, uel glossa, uel alia auctoritate alicuius doctoris: & est tex. optimus in d. l. scire oportet, §. sufficit, ibi, ex ipsā naturali iustitia: per quem tex. dicit ibi Bal. quod sufficit allegare naturalem rōnē, licet non allegetur lex, reputans hoc indignum: & circa hoc multa cumulātur per Fel. in c. tuos, de iure iur. quæ ommitto. Hinc etiam notab. dicunt Ant. de Butr. & Io. de Imo. in c. 1. de cōsti. quod in non determinatis à iure, iudex habet sequi rationem naturalem, quæ tunc est pro lege, secundum eos. Ille ergo qui allegat rationem naturalem, uel qui legem aut canonē subtiliter inducit ad propositū, non potest dici loqui sine lege: quia † virtus legum consistit in inductione, & applicatione, l. non solū, §. qui primum: & ibi illū tex. ad hoc

not. Bal. ff. de excu. tu. & idem Bal. in l. athletas, §. ait pre-
tor, ff. de inf. & idem Bal. in rep. l. petens, C. de pact. &
Roma. sing. 740. Scire enim leges, non est uerba earum
tenere, sed uim & potestatem, l. scire leges, ff. de legi. &
hinc dicit tex. not. in c. Marchion, r. q. r. quod euangelium
non consistit in uerbis scripturarum, sed in sensu: non in
superficie, sed in medulla: non in sermonum folijs, sed in
radice rationis. Hinc etiam est, quod licet allegare aucto-
ritatem maiorum pro definitione, & decisione dubij, ubi
deficit lex: secundum Ang. in l. si idem, in princ. per illu-
tex. ff. de iu. om. iu. & est gl. uulg. in l. mulier bona, §. pte.
ff. de iu. do. quam tamen limita, & declara ut notabiliter
per Sali. in l. si. C. de repud. & facit, l. si pater, ff. de solu.
& l. septimo mensē, ff. de sta. ho. Hinc etiam licitum est
allegare dicta Poetarum, ubi iuri non contradicunt, c.
quemadmodum, & ibi Pan. notat, de iure iur. & Lin tan-
tum, §. fin. cum l. seq. ff. de rer. diuis. & uolunt Doct. in l.
r. ff. si cer. pet. Hinc etiam loco iurium allegari possunt
uulgata prouerbia, cap. & si Iudæos, & ibi Io. Andr. not.
de Iudæis, c. nihil, & c. nec tales, de consecra. dist. 5. l. so-
lent, circa fin. ff. de offi. procon. & lega. l. si choros, §. r. ff.
de legat. 3. & dicto capitulo quemadmodum, cum
similib. Inest enim in his prouerbijs, natiua quædam, &
genuina uis ueritatis: imò quærere rationem uel auctori-
tatem, ubi habemus sensum, est infirmitas seu debilitas
intellectus: ut post Aristotelem, & Auerroim dicit Bal.
in Rubri. ff. de rer. diuis. circa fi. & idem Bal. in l. r. C. qui
accu. non pos. & idem Bal. in l. si. C. de execu. rei iud. &
Ang. in conf. 275. incipiente, thema super quo consiliū
petitur tale est, circa fin. & Docto. frequenter alibi: ue-
rum quia lege firmius nihil esse potest, danda est ope-
ra, ut legem adiutricem, & testem semper habeamus, te-
ste Cirone in Topicis, ad finē: & illic Boetii. Text. n. le-
gis aut canonis, est locupletissimus testis, ubi clarē de-
cidit id, ad quod inducit: imò id de quo constat, uel à con-
trario sensu legis uel canonis duntaxat, apertissime con-
stare uidetur: rex. est meo iudicio singularis in l. si quis
locuples, in ff. de manu. testa. quem sic intelligit Bart.

in rep. l. omnes populi, in 6. q. princ. in uers. iuxta prædi-
cta quæro, ff. de iust. & iur. quod commenda memoriz,
& uide quod dicam infra loco proximo, & loco ab au-
thoritate.

LOCVS A CONTRARIO SENSU.

- 1 Argumentum à contrario sensu procedit etiam si uerba legis
essent conditionalia.
- 2 Argumentum à contrario sensu uenit ex mente legis.
- 3 Argumentum à contrario sensu etiam habet locum in regulis
cancellariæ apostolicæ.
- 4 Argumentum à contrario sensu quando procedat, uel non, citò
multis in seq.
- 7 Argumentum à contrario sensu regulariter habet locum in
uerbis legis, uel canonis, sed patitur nouem fallentias, cum
in seq. usque ad nu. 21.
- 9 Correctio iure non inducitur per repetitiones, subaudiiones,
uel actios intellectus.
- 14 Ex uerbis narratiuis legis uel canonis quando licet arguere.
- 16 Modus in dispositione adiectus fauore ecclesiæ, uel pia causa
tamē est efficacie, ut impediatur alienationem.
- 20 Causa impulsua quomodo cognoscatur a finali, remissiuè.
- 22 Argumentum a contrario sensu an habeat locum in statutis,
nu. 23. & 24.
- 23 Regula, quod casus omissus a statuto relinquatur dispositioni
iuris communis, quomodo limitatur.
- 25 Argumentum a contrario sensu an looum habeat in pactis, cō-
tractibus, seu uerbis contrahentium.
- 26 Verba mere conditionalia non disponunt.
- 27 Dictionis, nisi, uis & efficacia.
- 28 Argumentum à contrario sensu an habeat locū in feudis, uel
uerbis inuestiturae, cum nu. seq.
- 29 Ius accrescendi an habeat locum in feudis.
- 30 Argumentum a contrario sensu an habeat locum in consuetu-
dinibus feudilibus.
- 31 Cause feudales quomodo sint decidende.
- 32 Argumentum à contrario sensu an habeat locum in rescri-
ptis, seu uerbis rescripti.

- 33 *Argumento a contrario sensu an habeat locum in privilegio.*
- 34 *Argumentum a contrario sensu an habeat locum in sententijs aut uerbis sententiarum.*
- 35 *Argumentum a contrario sensu an habeat locum in laudo, arbitrio, seu arbitrameto.*
- 36 *Argumentum a contrario sensu an habeat locum in mādatis.*
- 37 *Mandatum per dictionem conditionalem, si, de eo quod tacite inest, non facit mandatum conditionale, & quomodo intelligatur.*
Expressio eorum quæ tacite in sunt, nihil operatur.
- 38 *Conditio tacita impeditorum & naturam actionis, & obligationis sicut conditio expressa.*
- 39 *Argumentum a contrario sensu an habet locum in dictis, seu depositionibus testium.*
- 40 *Testis de falso non punitur, qui in accessorijs metitur, si in principali verax testium.*
- 41 *Argumentum a contrario sensu an habeat locum in uoluntatibus.*
- 42 *Glossa est maxime auctoritatis, ubi deest textus.*
- 43 *Communem opinionem quando sequi debeamus,*

Offerit se nunc locus à contrario sensu legis uel canonis, à quo sumptum argumentum est fortissimum, frequens, & utilissimum, l. 1. §. huius rei, ff. de offi. eius cui mand. est iuri. l. qui testō. 2. §. mulier. ff. de testam. ca. cum apostolica, in fine, de his quæ fiunt à præ. sine consens. capit. & c. cum uirum, de regularib. cum; in finitissim. quæ enumerare magis esset laboriosum, quam subtile. Quod procedit ꝑ etiam si uerba legis uel canonis essent conditionalia, ut uolunt Pe. Cy. & Bal. in lege cōuenticula, C. de epif. & cle. & Bal. & Pau. de Cast. in d. l. qui testamento. §. mulier, & Alex. de Imo. in d. §. huius rei, per illum text. non uiolando eum, licet gl. ibi aliud sentiat, & non benè. Nec mirum, si argumentum à cōtrario sensu sit fortissimum. quia dicitur mens legis, canonis, uel statuti, ut est gloss. no. dicta l. qui testamento. §. mulier, quæ dicit sensum contrarium pro lege accipit, ita quòd

quòd illud. quod uenit à contrario sensu, habetur per inde ac si esset expressum in lege, uel canone, quam gl. magnificiunt Bal. & Pau. de Cast. in dicto §. mulier, & eius meminit Bal. in dicto l. conuenticula, & idem Bal. in cap. canonum statuta, de const. ubi dicit dicta gl. non reperiri alibi: pro quo allego tex. meo iudicio singularem, in l. si quis locuples, in fi. ff. de manu. test. ubi habetur, quòd id, de quo constat à contrario sensu legis, uel canonis, uidetur apertissime constare. & facit gl. reputata singularis in c. humanum genus, in uerb. prohibetur, 1. dist. perquam gl. iuncto tex. sing. reperio dicere Alex. de Imo. in l. apud antiquos, in apost. ad Bald. C. de fur. q. sententia lata contra argumentum à contrario sensu est lata expresso iuris errore, & sic nulla: nec memini me alibi legisse. contrarium tñ & melius meo iudicio in hoc articulo reperio tenere Ant. de Bur. & Io. de Imo. in c. translato, de cōst. & ibi de hoc articulo, an illud quòd tacite resultat, habeatur pro expressio, habetur latè per Feli. ad què remississe sufficiat cū ab omnibus habeatur. Quòd aut ꝑ arg. à contrario sensu uenit ex mente legis uult Bar. in rep. d. l. oēs populi, ff. de iust. & iur. & Pet. de Anch. i. conf. suo 213. in cip. pro isto patre instituto, & c. & idem Pet. de Anch. in sua rep. d. c. canonum statuta, in 5. q. princ. & Bar. in c. nullus, de foro comp. & Doct. sepe alibi. Et quia dixi istud argumentū procedere in uerbis legis & canonis, sequitur, quòd ꝑ etiam locū habeat in regulis cancellariæ apostolicæ, cū huiusmodi regulæ tēpore Papæ qui eas condidit, faciant ius, secundū Feli. in c. 2. de rescri. & sic idem iudicium de eis habendum est, c. inter ceteras, de rescri. cum sim. & ita reperio uelle gl. appositā d. regulis super regula 9. Et isto argumēto à contrario sensu utitur gl. in c. pen. de fideius. & d. cre. latū 2. in fi. de test. & gl. in l. si colonus, in pulchra q. ff. acq. poss. & glos. sing. in quodiana q. in l. si is qui pro em. pore. §. si quis bona fide, & ibi Barto. Ange. Pau. de Cast. & Io. de Imo. eam cōmendant. ff. de usua. & gl. in l. si quis à liberis. §. sed & si filius. ff. de lib. agna. & glo. in l. 2. C. de reb. alie. & glo. in l. multum interest, C. de

508 LOC. A RATIONE LEGIS, &c.
com. rer. alie. & gl. in l. ne casu, C. de discussorib. lib. 20.
& glo. in 2. hinc nobis, in Auth. de hered. & sale. & glo.
in Cle. 2. in uerbo, episcopi, de rescrip. & gl. in Clemen.
presenti, in uerb. non negotiandi, de censib. & Cyn. in l.
qui rem, C. locati, & Bal. in Auth. habita, in 6. col. C. ac si
lius pro patre, & idem Bald. in l. binos, in pulchra q. C.
de aduo. diuer. iud. & idē Bald. in l. si seruum, C. de nep.
gest. & Ang. in Auth. ut nulli iud. §. si. col. 9. & Paul. de
Cast. in l. 2. C. de peri. & com. rei ven. & gl. Phi. Franc. &
DD. in c. licet, in prin. de priui. lib. & Io. de Plat. in 6. in
l. 1. C. de ueteris nu. pot. lib. 1. r. in quibus locis reperit
per hoc decisas plures pulchras, & quotidianas quæstio
nes: Eo etiam utitur Nicolaus de Vbaldis in tractatu suo
successionis ab intestato, circa primam speciem libello
rum ad illū effectum, quod ex lege data filijs Israel, Nu
meri 27. filix, extantibus fratribus masculis, exclu deban
tur à successione paterna. Verum quia circa hoc, quando
arg. à contrario sensu procedit, & qñ non, multæ, & di
uersæ traduntur doctrinæ: recitabo principaliores, &
postea pro concordia omnium ponam regulam, & nouē
fallentias cum earū declarationibus, & deinde annexā
plures q. connexas necessarias, ex quibus plenissime ha
bebitur hæc materia. Primò enim aliqui dicunt, qd argu
mentum à contrario sensu regulariter procedit: sed fallit,
ubicunq; reperitur, qd sensus contrarius esset contra le
gem, uel canonē, nam tunc non habet locum argumentū
à contrario sensu: Istam opinionē ponit Io. And. in c. pu
blicato, de elect. Alij aut, ut Iac. Butri. quem refert Bart.
in rep. d. l. omnes populi, & Bal. in d. l. apud antiquos, &
Pet. de Anch. in rep. d. c. canonum statuta, in 5. q. dicunt
qd aut casus qui uenit à contrario sensu, est decisus per
alias leges, & tunc per contrarium sensum nō deciditur,
sed tanquam omissus ab illa lege remanet sub disposi
tione iuris communis, & uenit decidendus per alias le
ges, l. si cum dotem, in princip. ff. solu. matrimo. & l. si ex
traneus, ff. de conditio. causa. da. causa non secu. aut ille
casus non est decisus per alias leges, & tunc argm. à con
trario sensu est ex mēte seu interpretatione legis pon
quam

LOC. A RATIONE LEGIS, &c. 509
quam ex uerbis, l. pecuniam, ff. si cert. petat. cum similib.
Alij autem, ut Pet. Cyn. & Bal. in d. l. conuenticula, di
cunt, qd argumentum à contrario sensu, si sumatur ut
debet, semper tenet, & est necessarium: & debet sumi
secundum eos à defectu causæ finalis. Exempli gratia,
lex dicit, quod si præses prouinciar absenteat se, potest cō
mittere causas meri imperij. Ergo si non absenteat se, non
potest nā absenteat est causa finalis, qua destructa, ut q. a
presens, destruitur, & effectus, & ita loquitur dict. l. 1. §.
huius rei. Item cape aliud exemplum. Lex dicit, quod si
patronus coegerit libertam iurare, ne nubat, perdit ius
patronatus. Ratio finalis est, ut nubens filios habeat, &
ciuitatē repleat liberis hominibus, quod est utile repu
blicæ, l. 1. ff. solu. matr. Pone modo, quod patronus coe
git libertam sterilem iurare ne nubat, utrum perdat ius
patronatus? & dicendum est, quod non, à contrario sen
su: cum ratio, & causa finalis prohibitionis destruat, &
cesset in liberta sterili: & ita loquitur l. adigere, §. quam
uis, ff. de iur. patro. Vbi t̄ autem argumentum à contra
rio sensu non sumitur à defectu causæ finalis, non ua
let, secundum eos: ut in d. l. conuenticula, ubi locus non
est causa finalis prohibitionis conuenticulæ, sed turbatio
fidei ut patet ex l. 1. C. de sum. trinit. & idem quando su
mitur à defectu causæ impulsu x, quia etiam tunc nō ua
let secundum eos ibidem. Alij aut, ut Bal. Ang. & Pa. de
Cast. in d. l. qui testamento, §. mulier, dicunt, quod inter
dum argumentum à contrario sensu est probabile, & ne
cessarium, ut quando sumitur à contrario sensu cōditio
nis appositæ, ut in d. l. 1. §. huius rei: uel quando sumitur
per locum à speciali, Nam à contrario sensu sequitur,
quod in contrarium est ius commune, ut in d. l. qui testa
mento, §. mulier. Quando que autem argumentum à cō
trario sensu est probabile, non necessarium: ut quādo su
mitur à contraria existentia causæ uel rationis, hoc est,
à defectu causæ finalis, ut in d. l. adigere, §. quamuis, & in
l. si qui animo, ff. de acq. poss. & in l. in. ff. de her. institu.
interdum autem nec est probabile nec necessarium, ut
quando in contrarijs terminis est idē iuri: uel hominis
statut,

510 LOC. A CONTRARIO SENSU, &c.
statutum, uel quando resultat absurditas, ut in d.l. con-
uenticula, & in l. 2. C. de condi. insertis. Alij autem, ut
Io. de Imo. in d.l. qui testamento. §. mulier, & in repel.
si uirò, §. de uiro, in fin. ff. sol. matr. dicunt quòd regula-
riter ualet argumētū à cōtrario sensu, iurib. sup. in prin.
6 alleg. sed fallit in tribus casibus. Primò † quando resul-
taret absonus intellectus, d.l. 2. C. de cond. inser. secun-
dum unum intellectum. Secs dō fallit, quādo resul-
taret intellectus iuri contrarius, d.l. 2. secundū alium intelle-
ctum. Tertio fallit, quando resul-
taret intellectus cōtra-
rius rationi alterius legis in simili casu, ut in d.l. conuen-
ticula, iuncto c. decet, de immu. eccl. lib. 6. Relatae sunt
hæcenus opiniones, & sententiæ maioris, quæ licet ue-
ræ sūt in se, nulla tñ earum est ex toto perfecta: Idcir-
cò ut clariùs, & perfectiùs habeatur notitia huius quoti-
diani articuli, dico breuiter, q̄ regula est, † q̄ argm̄ à cō-
7 trario sensu procedit in uerbis legis & canonis, & est for-
tissimum, iurib. supra in prin. alle. Sed ista regula patitur
nouem notabiles fallentias. Primò enim non procedit,
quando ex hoc resularet prauus, absonus, uel absur-
dus intellectus contra rationem naturalem: tex. habes
& exemplum in d.l. 2. C. de cond. inser. secundum unū
intellectum. habes etiam tex. & exemplum in d.l. conue-
ticula, prout ibi in textu non habetur dictio, etiā, & ul-
tra exempla dictarum duarum legum potest poni aliud
exemplum, in regula monachorum capite 39. cauetur
hoc modo. Carnium uerò quadrupedum omninò ab
omnibus abstineatur comestio, præter omnino debiles
& egrotos. Et hoc si quis arguat à contrario sensu, q̄
monachi bipedibus licitè uesci possint, ut gallinis, pha-
sianis, & perdicibus, malè argueret, cum illi intellectui
contradicat ratio naturalis, secundum Host. & Io. And.
in c. cum ad monasterium, de statu monac. Secundò d.
8 † regula non procedit, qñ ex hoc sequeretur correctio
iuris. de hoc sunt plures glo. una í c. uti. de æta. & qual.
ordi. lib. 6. alia in c. significasti, de foro comp. & tertia in
Cle. 1. super uerb. obseruare, de sent. excò. Sed quia ridi-
culum est allegare gl. ubi tex. habetur, ut sentit gl. in l.
sed

LOC. A CONTRARIO SENSU, &c. 511
sed licet, in ff. de off. præf. allego pro hoc tex. in d.l. 2.
C. de cond. inser. secundum unum intellectum, & tex. in
d.l. conuenticula, secundum unum intellectum, allego
ét ad hoc tex. qui non solet ad hoc allegari in c. à nobis,
de sent. excò. & ibi enim originaliter ad hoc ponderat
Pan. & sequitur ibidem Feli. Istud ét probatur in l. fi. §.
filij autè familiæ, C. de bo. quæ lib. iuncta l. pen. C. qui
testa. face. poss. ubi ad correctionem iuris non capitur ar-
gumentum à contrario sensu: quos tex. ad hoc bene &
subtiliter applicat Barb. in d. c. nullus, & Ludo. Roma. in
aurea rep. sua. Auth. similiter, in 19. speciali piz. causæ
circa ultimas uoluntates. C. ad leg. Falc. & confirmatur
9 istud tali ratione. per † repetitiones, subauditiones, uel
tacitos intellectus, nō inducitur correctio iuris, ut uult
gl. sing. ab omnibus approbata in c. cupientes, in §. qđ
si per uiginti super uerbo, petere, de elect. libr. 6. Sed ar-
gm̄ à contrario sensu est tacitus & subauditus. ut est
gl. not. in d.l. 2. C. de cond. inser. uenit enim ex coniectu-
ra, ut est tex. cum gl. in d.l. apud antiquos, & in d. c. cum
apostolica, ibi, per quod indirectè datur intelligi, ergo,
&c. Et ista est cōis resolutio omnium doctorum, ut uide-
re licet per Io. An. í d. c. publicato, per Io. de Imo. in d.
§. de uiro, & in d. §. mulier, & per omnes in d.l. 1. §. hu-
ius rei, & in d. c. cum apostolica, & sæpè alibi. Istud tamē
10 limitatur dupliciter. Primò, ut non † procedat qñ lex
noua nihil operari potest in sensu directo: nam tunc li-
citur est arguere à contrario sensu, quanq̄ ex hoc resul-
taret correctio iuris antiqui, ut probatur in Auth. dia-
conissam, iuncta l. nulla, cum sua gl. C. de epif. & cle. quam
gl. ad hoc reputat singularem Barbatia in d. c. nullus,
ut etiam fecit Lud. Rom. & Alex. de Imo. in d.l. si cu m-
dotem, in prin. illam glo. etiam ad hoc not. Feli. in d. c.
humanum genus, & in d. c. significasti, & Docto. sæpè ali-
bi. Et per hoc uerificatur notabilis illa decisio Cy. Bal.
Pau. de Cast. & Docto. in d.l. conuenticula. quia dicunt,
stante statuto, quòd non extantibus filijs masculis, filia
fœmina succedat, sumi posse argumētum à cōtrario sen-
su, quòd, extante masculo, filia excludatur, ne statutum
sit inane

512 LOC. A CONTRARIO SENSU.
fit inane & superfluum, cum in sensu directo nihil ope-
retur, licet sumendo argumentum à contrario sensu disti-
staturi, per illud statuti, per illud statutum corrigatur
ius commune, putat maximum uicium, C. de libe. praer.
quæ uult foemina simul cum masculo admitti ad suc-
cessionem, Et hoc etiam est de mēte Bal. in l. obseruare.
§. proficisci, in fi. 4. q. ff. de offi. procon. & uolunt expret-
se Bal. Io. de Imo. Alex. & Doct. in d. l. si cum dote, &
idem Alex. in Auth. ex testamēto, C. de colla. & Panor.
in d. c. cum apostolica, & Pau. de Cast. in cons. 346. in-
cip. siens casus valdè dubitabilis est, i antiquis, & faci-
unt notata per Nicolaum de Vbaldis in dicto tractatu
suo successione ab intestato, de quo supra cōmemorauit
& idem uult Pet. de Ancha. in c. susceptu, de rescri. lib.
6. & idem Petr. de Ancha. in dicto consilio suo 213. ubi
consulendò concludit, quòd statuto disponente, quòd
mulier non habes filios, possit testari de dote sua, licitè
arguitur à contrario sensu, quòd si habet filios, non pos-
sit testari de sua dote, licet hoc sit contra ius commune
quod ideo toleratur secundū eum, ne statutū sit inane,
& idem uult Felin. in d. c. humanum genus, & in d. cap.
significasti, & Doctop. frequēter alibi. Secundò istud li-
mitatur nō procedere, † quando ex argumento à cōtra-
rio sensu non sequeretur correctio iuris communis in
specie, sed solum in genere. Exempli gratia, legatus de
Latere potest prouidere in genere de omnibus benefi-
cijs infra limites suę legationis vacatibus, c. 1. de offic.
lega. lib. 6. & beneficia vacatura suę dispositioni & col-
lationi reseruare, c. presentis, & seq. eod. tit. & lib. nullibi
tamē in specie cauetur, quòd potest conferre uel suę di-
spositioni reseruare hospitalia. Superuenit postea Cle.
per literas, de præbend. quæ dicit, quòd i literis aposto-
licis uel legati emanatis super prouisione clericorum,
non includuntur hospitalia & loca similia, nisi id in li-
teris apostolicis caueatur expressè, ex quibus ultimis
uerbis licitè sumitur argumentum à contrario sensu,
etiam ad correctionem iuris generaliter disponētis, de
quo in d. c. 1. & sequ. hoc modo in literis apostolicis in-
cludun-

LOC. A CONTRARIO SENSU. 513
cluduntur hospitalia, si hoc in eis caueatur expressè: ut
patet in d. Clem. per literas, in fine: ergo in literis le-
gati non includuntur hospitalia, etiam si hoc in eis ca-
ueatur expressè: quia de legatis uel eorū literis quoad
hoc ibi mentio non fit: & tamen iura generaliter dispo-
nunt, q̄ legati de Latere possunt omnia beneficia infra
limites suę legationis vacantia conferre, & uacaturæ
suę dispositioni reseruare: & sic licite sumitur argumen-
tum à contrario sensu ex uerbis, d. Clemē. per literas,
ad correctionem iuris in genere quid disponentis. Ita
singulariter uult gl. in d. c. Clem. per literas, in uerbo,
apostolicis, & ibi Car. Io. de Imo. & Doct. eam appro-
bant. Illarū glōf. etiam ad hoc ponderat: & multum ex-
tollit Barbatia, in d. c. nullus, in l. 1. col. à quo id habuit
Felin. in d. c. significasti, licet de eo specificam mentionem
nō faciat, & istud toleratur, quia per hoc non sequitur
correctio alicuius iuris in specie: per quod multum re-
stricta est potestas legatorum, ut etiam si uelint in eorū
reseruatione in fauorem alicuius expedienda includere
& comprehendere hospitalia, & hoc in literis refer-
uationis exprimant, non possunt in terminis iuris, nisi
ampliorē facultatem habuerint à domino Papa, quod
est æquissimū, & tempore domini Bernardini cardina-
lis S. crucis legati de latere ad has partes missi, scire pro-
fuit: nec posset dici, q̄ hoc facit expressa declaratio Pa-
pæ, in d. Cle. per literas, quia Papa in d. Cle. per literas,
nihil declarat quoad casum contrarium de quo loqui-
mur: Videlicet an legatus de latere uigore suę commissio-
nis in terminis iuris posset prouidere de hospitalib. &
sim. licet gl. ibi sing. decidat quòd non, approbata p om-
nes quod est not. dignum, quia si-gulare & quoadianū.
12 Tertiò dicta regula nou procedit, † quando resisteret
sensu contrarius rationi alterius legis in simili casu ut
patet, in d. conuenticula, iuncto præal. c. decet: & u. It Ioā
de Imo. in d. §. de uiro, in fi. & in d. §. mulier. Quarto.
reg. non procedit, qñ in lege uel canone aut a'ia disposi-
tione habetur dictio im-licitiua, ut est dictio, maxime,
et im, et & similes. Ita not. uolūt Sal. au. de Cal. &
KK Doct.

Doct. in d.l. conuenticula, ubi de hoc est text. iuncta gl. prout ibi in textu habetur dictio, etiam, & uolunt An. de But. & Io. de Imo. in d. c. cum apostolica, & Alex. Ias. & Doct. Moder. in d. §. huius rei: & ratio istius est, quia istae dictiones implicatiuae important seu designant idem esse in casu contrario: ut uult gl. notabilis, in l. illud, ff. ad legem A qui. & sentit gl. in l. quod si minor, §. restitutio, super uerbo, in uenditione, in fine. ff. de minor. & gl. in c. auditis, de elect. & gl. in c. ad abolendam, de filijs presbyterorum, & gl. in ca. sacro, super uerb. laudabilis, de sent. excom. & glo. in c. per tuas 1. super uerbo, praesertim, & ibi Pan. & Io. de Anania notant, de simo. & uolunt Pan. Io. de Imo. & Doc. in c. damnamus, de summa trin. & probatur in l. si quis pro uxore, in princ. ff. de donat. inter uirum & vxor. & in l. qui se patris, C. unde liberi. cum ergo argumentum a contrario sensu solum procedat, quando in casu contrario est contraria ratio, non autem quando in casu contrario est eadem vel maior ratio: imò tunc sumitur argumentum a simili, non autem a contrario sensu: ut est tex. notab. in d.l. si extraneus, & notatur per Bal. in d.l. apud antiquos: patet argumentum a contrario sensu non procedere, quoniam in lege vel canone habetur dictio implicatiua, de cuius dictionis implicatiuae natura uide quod dicā latius infra in loco a natura dictionum implicatiuarum. Quinto d. regula non procedit i uerbis narratiuis legis uel canonis: sed solum in dispositiuis: Ita uolunt Io. An. Ant. de Butrio, Panor. & Can. in d. cap. publicato. & idem Io. An. in c. dilecto: de praeben. & Panorm. in c. in praesentia, de probatio. & est glo. multum commendata per Legistas in l. 1. r. C. quando non petentium partes petentibus accrescunt: Imò quod fortius est, non licet arguere et directe ex uerbis narratiuis legis uel canonis: ut uult gl. in d. c. auditis, in uerb. ex post facto, & gl. in c. 2. in uerbo, non teneris, de dolo & contu. lib. 6. & gl. in c. unico, super uerbo, collationem, post medium, de rerum permut. cod. lib. & facit cap. si Papa, iuncta gl. de priu. illo eo. lib. Hoc tamen limitatur singulariter, nisi Papa uel legislator fundaret se

super

super uerbis narratiuis, uel decisionem suam specialiter i illis constituat. tunc enim licet ab ipsis arguere sicut a uerbis dispositiuis. Ita not. dicit Ioā. de Imo. in d. c. cum apostolica, & idem Io. de Imo. in c. 2. de const. & Feli. in d. c. canonum statuta, & Ant. de But. in c. cum dilectus, de success. ab intest. & Alex. de Im. in d. §. huius rei, & Ias. in d. l. 1. C. quā. nō pet. par. pet. accr. & ē bonus tex. in Clē. uni. de proba. Hinc est, quod ex omnibus uerbis Clemētinarū licitum est arguere: quia Clemētinae sunt totae decisiones factorū: Ita not. dicit Gui. de more Lauduno in Clē. uni. in uerb. praesentatos, de excess. prael. & hoc idem refert & sequitur Barb. in c. coram, i fi. de off. del. & Ias. in d. l. 1. r. C. quando non pet. par. pet. accr. Sexto dicitur regula non procedit in uerbis modalibus legis uel canonis, quando arguitur a defectu, seu cessatione modi: Ita uolunt Io. An. Io. de Imo. Panor. & DD. in d. c. publicato, & Ant. de But. Io. de Imo. & Doct. in d. c. cum apostolica, & sentit Spec. i titu. de disputa. & alleg. in §. post hoc, in uer. uel non obstat, & Alex. & Moder. in d. §. huius rei: quod est utiq; uerū quoniam modus solum respicit fauorem eius cui adijcitur, puta legatarij uel donatarij: & ita loquitur l. Titio centū, in 1. respon. ff. de cond. & dē. & l. 2. §. si. ff. de dona. & ratio est, quia tunc modus ut ita loquar, est impulsiuus, seu causa impulsua, a cuius defectu non bene arguitur, ut supra dixi, & statim latius dicā: si autem modus respiceret commodum alterius, quod donatarij, uel legatarij: tunc a cessatione modi licita esset argumentatio, quoniam stare debent implere modum, d. l. Titio centū, 2. respon. ubi de hoc est casus. secus, si stare per casum, ut est rex. sing. in l. si Titio pecuniā, in princ. ff. de lega. 1. Ita sing. limitat Io. de Imo. in d. c. cum apostolica, quem referunt & sequuntur Alex. de Im. Ias. & Doct. r. o. issimi, in d. §. huius rei, & Feli. in d. c. significasti, & ratio est, quia tunc modus est finalis, seu, ut ita loquar, causa finalis, a cuius defectu licite arguitur, ut supra dixi, & dicā latius infra & idē dici potest, quoniam modus solum respicit fauorem donatarij, uel legatarij, sed causa est pia, ut dotis, uel similis: tunc enim

KK a modus

modus cōsetur in du bio finalis, & sic hoc casu ēr licita erit argumentatio à defectu modi. Ita sing. uolunt Bar. Pau. de Cas. Io. de Imo. & DD. i d. l. 2. §. si. & Lud. Rom. in d. sua aurea rep. Auh. similiter, in 38. spāli piæ causæ circa ultimas uolūtates: & Bal. Pan. de Cas. Io. de Imo. in d. l. Titio centū. per illū tex. in 2. respon. & probatur in l. si ego, in princ. & in l. profectitia. §. si quis certū. ff. de iur. dot. & in l. si quis pro redemptione captiuorū. in re. fin. C. de don. qđ est benè notandū. Aduerte ēr, quia nedū ualēt argumētatio à contrario sensu dispositionis modalis, qñ modus concernit fauorē tertij, uel ēr quan do cōcernit fauorē donatarij uel legatarij tantū, sed cā
 16 est pia, ut supra dixi, sed iultra hoc adiectio modi facta in fauorē ecclesiæ uel piæ causæ, tantæ est efficacix, qđ impedit alienationē. Vnde si quis legauerit pecuniā ec clesiæ uel piæ causæ, aut homini minus indultio, sub mō, ut ex ea emat sibi fundū, talis fundus emptus n̄ po terit alienari, quia uidet̄ à testatore tacite prohibita alic natio, licet hoc nō expresserit, tex. est de hoc sing. in d. l. Titio cētum, 2. respon. quem ad hoc ponderat Bal. in l. fin. i bona lectura, C. de pact. inter empr. & uend. & hoc dictū refert & sequitur Alex. de Imo. in l. filius familias, §. diui. ff. de lega. 1. dicens hoc benè notandū: quia quili ber diceret contrarium, qui nesciret illū text. & idē est de mente Pau. de Cas. & Io. de Imo. in d. l. Titio centū, & illum tex. ad hoc etiam notat Frācisus de Aretio in conf. 2. 2. quod tēne mēte: & per prædicta dixi pridem, in qđ facti, cū statuto caueretur, qđ aliū mendus ad hono rificū officium secretariatus deberet numerare in mani bus Burgimagistri certā quantitatem pecuniæ, ut cum il la ematur redditus annuus, & hæreditarius applicandus pro tempore habenti dictum officium: & quidam as sumptus ad dictum officium nō curauit in manibus Bur gimagistri ponere quantitatem per statutū taxata: quod remoueri possit ab officio, cum hoc casu modus non so lum respiciat fauorem eius, cui adijcitur, puta assumpti hænticē ad officium, sed etiam respiciat cōmodum alte rius, puta successoris i officio, & cā sit pia, ut eo decētus & hone.

& honestius absq; grauamine partium huiusmodi offi cio secretariatus in posterum deseruatur, sicq; int̄ sit reipublicæ pecuniam persolui, & ad redditum annuum applicari. Cum ergo stet per debitentem implere modū, & non per casum, quo minus modus statuto comprēhē sus impleatur: licitè arguitur à cessatione modi, ut est text. in d. l. Titio centum, 2. respon. iuncta l. quibus die bus, §. Termilius, illo eo. ti. ubi de materia modi satis plene habetur per Bart. l. & alios, & per eundem Bart. Io. de Imo. & alios, in d. l. 2. §. fin. & per Panor. Præ pos. & Canonist. in c. uerum, ubi bona gloss. de conditio. apposit. & per Corsetum, quē oīnd uide in singulari 61. ad quos remississe sufficiat, quod nota, ut sias applicare
 17 leges ad casus occurrentes, in quo t̄ consistit uirtus le gum, ut est tex. pulcherrimus, in l. non solum §. qui primipulum, & ibi eū ad hoc notat Bald. ff. de excusat. tutor. & Ludouic. Roman. in singulari 640. & Bald. in repetitione, l. petens, C. de pactis, & facit l. scire leges ff. de legibus. & cap. Marchion, r. quæstio. 1. & tex. in l. qui se dicit, in fine. ff. de iudicijs. Theorica enim, quæ est speculatio ueritatis, & habetur ex definitione, diuisione, & exemplorum positione, est necessaria, secūdum Bal dū i l. i. in princip. ff. de iust. & iure: sed practica seu ada ptatio est uera intellexitrix legū, ut dicit idē Bal. tit. i de feu. sine culpa non ami. in uisibus feudorum. Hinc etiam leganter dicit Bald. in repetitione l. Aemilius. ff. de minoribus, quod leges in scholis deglutuntur, sed in practica digeruntur, & casus rei peritiam potissimum usus suppeditat, optimus rerum omnium magister. & hinc uere dixit Io. An. in c. post translationem, per illum tex. de renuncia. quod theorica sine pra ctica, id est sciencia sine experientia, parum ualēt. Hinc etiam pulchre dicit alibi Aristoteles, quod expertus nō artifex certius operatur artifice nō experto. Hinc etiam eleganter dicit tex. in c. quam sit, in prin. de elect. lib. 6. quod experientia est efficax rerū magistra, & ibi est bo na gl. Vnde locus ab experientia debet nobis esse pro uia ueteri & tuta, secūdum Bald. loco prædicto: quod r. oia

81 LOCVS A CONTRARIO SENSU.

3 Septimò dictū regula non procedit in uerbis causatiuis legis uel canonis, hoc est, per modum causæ prolatis, quando talis causa est impulsua, & non finalis. Cuius ratio est, quia cessante causa impulsua non cessat effectus. l. 1. §. sexum. ff. de postu. l. si mulier. 2. iuncta gl. C. de iure dot. & d. l. 2. §. fin. & uolunt Canonistę, in d. c. post translationem, & est bona glo. in dicto c. cupientes, in principio, super uerbo, periculosus, & uolunt Legistę, in dicto §. huius rei, & sepe alibi. Hoc tamen limitato non procedere in rescriptis impetratis ad beneficia obtinenda, quia translata causa impulsua rescripti uel gratiæ corruit etiam rescriptum seu gratia in odium materiæ beneficialis, propter ambitionem reprimendam. tex. est sing. in c. postulasti, & ibi eum ad hoc not. Card. Pan. & Fel. de rescri. quod commenda memorię, quia nemo tangit in locis ordinarijs, ubi tractatur de argumento à contrario sensu. Octauò d. regula non procedit in uerbis ꝑ causatiuis legis, ubi causa et est finalis qñ eiusdem dispositiones sunt plures causæ finales, quia licet una cesset uel deficiat, dum tamen altera subsistat, remanet dispositio firma nec dicitur dispositio cessare, tex. est in §. affinitatis, & in §. socrum. Inst. de nupt. & tex. in l. si pō lex Aelia, & ibi Bal. & expressius Io. de Imo. ff. de her. inst. & tex. cum gl. in l. si ventri, §. in bonis, & ibi Bar. & Ang. not. ff. de priui. cred. & tex. cum glo. in l. libertorum, §. & si talis, & ibi Bal. & alij notant, ff. de infa. & uult Bart. in l. 2. ff. de uulgar. & idem Barto. Bald. Ioannes de Imo. Alexand. & Doct. in l. 1. ff. sol. mar. & idem Ioan. de Imo. in dicta l. si uero, §. de uiro, & Panor. & c. fi. de immuni. ecclē. quod locum habet etiam in priuilegijs, secundum Card. & Io. de Imo. in c. penultim. de clericis coniuga. Vbi autem una tantum est causa finalis legis uel canonis, semper ualet argumentum à contrario sensu, si recte formetur à defectu causæ seu rationis finalis, ut bene declarant Petr. Cyn. & Bal. in d. l. conuenticula, & dixi supra. Hoc tamen quod dixi pluribus causis finalibus limitatur dupliciter. Primò, ut procedat, qñ in aliqua dispositione seu lege sunt plures causæ finales, quarum quælibet

LOCVS A CONTRARIO SENSU. 519

libet per se sufficit. Aliàs autem si quælibet per se non sufficeret, sed requireretur concursus ambarum, tunc à defectu vnius causæ finalis bene ualere argumentum à contrario sensu, text. est not. in c. quoniam frequenter. §. porro, iuncto. §. si autem, & ibi hoc uolunt Hosti. & Pan. ut lite non contestata & Pan. in d. c. cum cessante, in prin. & idem Pan. & Feli. in c. cum nuncius, de testibus, & Hip. de Marf. in l. si quis uiduam. ff. de quæst. Secundo istud limitatur habere uerum quando ambæ causæ sunt generales seu uniuersales. si enim una causa esset generalis, & alia specialis, tunc à defectu causæ generalis bene liceret arguere à contrario sensu, sed nõ econtra. tex. est meo iudicio notabilis in l. regula. §. si. cum ibi notat. per Bar. ff. de iur. & facti igno. & faciunt notata per Bar. in l. metum. §. animaduertendum. ff. quod mer. cau. Quomodo autem ꝑ cognoscitur causa impulsua à finali, remitto te ad Bar. in extrauagati, reprimendū, in uerbis nec eorum, & ad Bald. in l. generaliter, C. de episc. & cler. & ad Salu. in d. l. conuenticula, & ad Præpo. in d. c. cum cessante, & ad Bar. Io. de Imo. in d. l. 2. §. si. Nonò, & ultimò generaliter non procedit istud argumentum, ꝑ quando non sumitur à contrario sensu rationis seu mentis ipsius legis uel canonis, sed simpliciter à contrario sensu literæ. exēpli gratia, tex. in Auth. cassa, & irrita, C. de sacros. ecclē. dicit, cassa, & irrita sint omnia per Italiani aduersus libertatem ecclesię edita statuta, &c. non sequitur, ergo extra Italiã talia statuta ualent, cum Italię mentio ibi non ideò facta sit, ut prouincię excludantur, sed frequētius id mali in Italia contingebat, ut ibi sentit glo. Bar. & Doc. & idem in similibus casibus, pro qua fallentia optimè facit decisio glo. sing. in Clem. 1. super uerbis presidentes, in fi. de rescri. Attende tamen, quod in corpore, unde sumitur d. Auth. cassa & irrita nulla fit mentio Italię. Potes etiam ponere aliud exemplum in eo quod dicitur Matth. 1. antequam conuenirent, &c. quia non sequitur, quòd postea conuenierint. & iterum in eodem loco, non cognouit eam, &c. quia non sequitur, quòd postea eam cognouit, sed scriptura quod factū non sit, ostendit, &

dit, & sic non potest ibi sumi argumentum à contrario sensu, vt habes tex. & illic gl. no. in c. q. dicitur, & in c. Ioseph, de verb. signifi. qui textus extracti sunt ex verbis Hieronymi in commentario super Mattheum loco præallegato. Et hæc de argumento à contrario sensu sumendo in uerbis legis, vel canonis. Restat nunc subnectere aliquas quæstiones, connexas, & necessarias pro
 22 intelligentia huius materie. Et primò quæro, an ¶ argumentum à contrario sensu habeat locum in statutis? In quo articulo pulchro, & quotidiano licet multe sine varietates, & opiniones, meo tamen iudicio vera, & communis conclusio bimembris est ista, quod aut statutum loquitur præter ius commune, hoc est, disponit in casu nõ pro uisò à iure communi, & tunc sicut in uerbis legis, & canonis regulariter habet locum argumentum à contrario sensu. Ita etiam habebit locum in statutis, & quãdo in uerbis legis nel canonis non habet locum, nec etiam in statutis. Si uerò statutum disponat casum prouisum à iure communi, tunc regulariter non habet locum argumentum à contrario sensu in tali statuto ad corrigendum ius commune: Ita post multa uult Bar. in repet. d. l. omnes populi, post Iac. Butr. per eum relatum, & est de mente Bald. in d. l. apud antiquos, & in d. l. 2. C. de cond. inser. & de mente Pet. de Anch. in d. rep. c. canonum statuta, in 5. q. princ. & firmant Alex. Iaf. & Mod. in d. §. huius rei, & Fel. in d. c. significasti, & Albe. de Ros. in 1. par. statut. q. 9. Hanc tamen conclusionem, quò ad primum eius membrum, reperiò limitatã duobus modis. Primò, ut procedat nisi aliq. statuto caueatur, quòd statuta non recipiãt extraneum uel subauditum intellectum, tunc enim sumi non potest argumentum à contrario sensu, cum sit sub auditus intellectus, ut dixi, & ita uult Bal. in d. l. 2. C. de cond. inser. & Pan. in d. c. cum apostolica, per illu text. in uerb. indirecte, & Alex. de Imo. in d. l. apud antiquos, in apolt. ad Bal. & Pet. de Anch. in d. rep. c. canonum statuta, in 14. q. princ. & Rom. singulari 419. incip. Communis doctrina est, bene faciunt notata in simili per Anto. de But. Pan. & Cano. in præmio Gregoriano. Secundo

limita-

limitatur, vt procedat, nisi alio statuto caueatur, quòd statuta intelligatur ad literam, prout iacent, tunc enim non posset sumi argumentum à contrario sensu, cum argumentum à contrario sensu non posset legi, uel ueniat per coniecturam, d. l. apud antiquos, & in d. c. cum apostolica, iur. etal. l. 1. ff. de his qua in testa. de. & ita sentit Bald. in l. 2. C. de patr. qui fil. distax. & Fel. in d. c. significasti. Quo autem ad secundum membrum dicta conclusio limitatur notabiliter, vt procedat quando statutum potest aliquid operari in sensu directo: alias autem sumitur argumentum à contrario sensu in uerbis statuti, etiam ad corrigendum ius commune, ne statutum sit sit. perfluum, & inane, vt dixi supra, & uolunt DD. in locis supra commemoratis, & est tex. in d. Auth. ex testamento, quem ad hoc ibidem ponderant Roman. & Iaf. Ex
 23 quo sumi potest triplex limitatio ad regulam, ¶ quæ habet, q. casus omisus à statuto relinquitur dispositioni iuris communis: de qua in d. l. si cum dotem, & in d. cap. susceptum, & in l. commodissime, ff. de liber. & posth. Quarum prima sit, ut dicta regula procedat, nisi statutum in sensu directo prout iacet nihil operaretur, & secunda regula procedat, quando casus omisus non potest haberi pro expresso per aliquam coniecturam, alias secus, ut in exemplis quotidianis supra per me relatis, & probatur in l. sita scriptum, in princ. ff. de lib. & posth. & in l. Clemens patronus, ff. de hæc. in st. de quo uide latius per Fel. in c. nonne, de præsum. Et tertia limitatio sit, ut dicta regula, casus omisus, & c. procedat, nisi in connexis, d. c. translato, & ibi Ioan. de Imol. no. Illud tamen nolo te
 24 ignorare, q. nunquam ¶ sumitur argumentum à contrario sensu in statuto, etiam si nihil operaretur in sensu directo, quando ex hoc statuentes incurrerent peccatum aut penã excõicationis nel alia, uel qñ sensus contrarius esset contra ius diuinum, gl. de hoc sing. in Cle. 1. est, in uerbo facere, de usur. relata ad tex. ab omnibus comẽdata in locis ordinarijs, & extraordinarijs per Lud. Roma. in suis singularibus singulari 108. & per Alex. in l. si est. §. qui iniuriarũ, ff. si quis cautio. & per Bal. i. Aut. ad hæc, C. de

22 **LOC. A CONTRARIO SENSU.**
C. de vsur. & per Corfe. in singu. 5. & per Doct. capè ali
bi. Et tantum de argumento à contrario sensu sumendo
in verbis statuti, de quo si plenius uis instrui, uide Be.
ned. de Plumb. in d. l. si quis locuples, ubi exactissime
hunc articulum examinat. Secundo quæro, an argumen
tum † à contrario sensu habeat locum in pactis seu con
tractibus aut verbis con.rahentium? in quo articulo pul
chro, & quotidiano dicendum est, quòd sic, nedum in
contractibus bonæ fidei, sed etiam in contractibus stri
cti iuris. de primo est tex. sing. ponens casum quotidianū
in l. inter focerum, §. cum inter, ff. de pact. dotal. & uult
Corfer. in singulari 2. & de secundo est casus in d. l. pe
cuniam, quam ad hoc pòderat Bal. in d. l. apud antiquos,
& Ias. in d. l. pecuniam, & istud procedit etiam in uerbis
contractuum conditionalium, d. l. pecuniam. Limitatur
tamen, ut procedat, quando in casu contrario est con
traria ratio, secus si in casu contrario est eadem ratio
uel maior, quàm in expresso, tex. est not. in d. l. si extra
neus, & uult Bald. in d. l. apud antiquos, ad hoc tendit
glò. notab. si benè ponderetur in l. cum prætor, in prin.
super uerbo, uidetur, in finalibus uerbis, ff. de iudicijs, &
not. per glò. & Doct. in l. maritus, C. de procurat. Secun
dò limitatur secundum aliquos, ut procedat, quādo ver
ba cōtractus sunt affirmatiuè prolata, secus si negatiuè,
quia in uerbis negatiuis seu dispositionis negatiuæ nun
quam procedit argumentum à cōtrario sensu, scđm eos.
Ita uult Bal. in pulchra quæst. in d. l. 2. C. de confor. què
simpliciter refert, & sequitur Petrus de Anch. in d. repe
titione c. canonum statuta, in 14. q. princ. per l. ex facto
etiam, ff. de hære. inst. & per l. Titia, §. si. ff. de man. testa.
sed hæc limitatio non placet Alexand. in d. l. 1. §. huius
rei, per tex. l. si quis ita libertatem, §. fin. ff. de statu libe
ris, & respondet ad iurà per Bald. allegata. Iason autem
in d. §. huius rei, defendit dictam fallentiam Bal. sed q̄s
iustus induat arma, non est meum inter tãtos patres iu
dicare, si tamen daretur audacia, uideretur mihi opinio
Alexand. uerior, quòd scilicet argumentum à contrario
sensu ita benè procedit in uerbis dispositionis negatiuæ,
sicut

LOC. A CONTRARIO SENSU. 523
sicut in uerbis dispositionis affirmatiuæ, per tex. d. l. si q̄s
ita libertatem, §. fin. Nec obstat d. l. ex facto etiam, quia
ibi † uerba erant merè conditionalia, quæ non inducūt
dispositionem, quando de institutione uel substitutione
agitur, ut noratur per gl. sing. Bar. Bal. Ang. Io. de Imol.
& Doct. in l. Lucius, ultima, ff. de hæred. institu. & no
tat expresse ipsemet Bal. in d. l. ex facto etiam, & sic hoc
non est ex eo, quòd uerba fuerunt negatiua, sed quia
erant conditionalia in ultima uoluntate prolata ad effe
ctum institutionis, ex quibus ad eum effectum arguere
non licet, ut dictum est, & dicitur latius inf. Non obstat
etiam d. l. Titia, §. si. quia meo iudicio optimè ad eam re
spondet Alex. in d. §. huius rei, ad quem breuitatis gra
tia te remitto. Pro cuius respõsionis corroboratione ad
duco Bal. sibi contrarium, idem uolentem quod Alex. in
quatuor diuersis locis. Primò enim hoc uoluit Bal. in c.
cum nobis olim, de elec. ubi post multos intellectus tra
ditos ad d. l. Titia, §. si. tandem dat vnum, quem dicit sub
tilem, satis conformem solutioni Ale. licet in aliquo di
screpet, & ex eo infert ad q. notabilè de qua ibi per eū.
Secundò hoc uoluit Bald. in c. cum accessissent, de con
stit. Tertiò hoc idem uoluit Bal. in c. præterea requisisti,
de appel. ubi dicit d. l. Titia §. si. esse singularem, nec ali
bi reperiri. Quartò hoc idem uult Bal. in d. l. si eum, §. q̄
iniuriarum, & ibi in isto persistit Alex. & idem Alex. in
d. l. 2. C. de cond. inf. in apost. ad Bal. idem etiam reperio
uelle Pe. de Anch. in rep. regulæ peccati, in prin. de reg.
iur. lib. 6. Et si benè singula considerentur, inuestigatio
veritatis dicti articuli consistere uidetur in uirtute dictio
nis † nisi, quæ quando sequitur orationem affirmatiuā,
est exceptiua, & excipit seu priuat c. statutum, §. cum au
tem, iuncta gl. & ibi Do. Phi. Fran. & alij not. de rescrip.
lib. 6. quando uerò dictio, nisi, sequitur orationem nega
tiuam, regulariter ponit, l. actione, & ibi Odo. & Doct.
no. C. de transf. Hoc tamen contingit dupliciter, quia uel
oratio negatiua præcedens, negat actum, & tunc dictio
nisi, sequens, ponit actum: ut in hoc exemplo, nullus cur
rit nisi Petrus: uel oratio negatiua præcedēs negat potē
tiam,

tiam, & tunc dictio, nisi, sequens ponit potentiam: casus est in l. Titia, §. si. secundum intellectum Alex. & in hoc exemplo, promitto non uendere domum meam, nisi tibi. Item in illo exemplo, promitto non contrahere matrimonium nisi tecum, & in similibus, si uero oratio negativa precedens nec ponat nec priuet, sed negat, tunc dictio, nisi, sequens nec priuat nec ponit, sed relinquuntaxat potentiam in uoluntate eius cuius interest, & ille est intellectus d. l. Titia §. si. secundum intellectum Bal. in d. c. cum nobis olim, quo intellectu Bal. stante, optime sumitur argumentum à contrario sensu in d. l. Titia, §. si. & relinquuntur potentia dandi libertatem in casu d. §. si. in uoluntate hæredum, ut uoluit Alex. quibus consonant no. per Doct. in d. l. actione, & notata per Ant. de But. Io. de Litura, & alios in c. ex parte, de spons. & not. per Alb. de Ros. in dictio: in uers. nisi, circa fin. & not. per Ias. Inst. de act. in Rub. & not. per Pet. de Anchar. in d. rep. regulæ peccati, & no. per Lamb. de Ramp. in d. §. qui iniuriarum, & not. per Bal. in §. sed & res, in titulo, per quos fiat inuest. in uisib. feud. & nota. per Alci. paradox lib. 5. c. 4. quod nota, quia seruit ad decisionem multarum qu. ut videre poteris in locis supra commemoratis. Et tantum de argumento à contrario sensu fumendo in uerbis pactorum uel contractuum. Tertio queritur an argumentum à contrario sensu habeat locum in feudis uel uerbis inuestituræ? & ex prædictis patet, quòd sic, cum feudum sit contractus in nominatus, ut uult Bar. in l. iur. §. quinimo, ante fi. ff. de pact. & Bal. in c. que in ecclesiarnm, de const. quos sequitur Ias. in prælu. feud. in 4. q. prin. & Io. Bap. de S. Seuerino in rep. c. 1. de fen. cogn. in 5. par. princ. in uers. 5. regula: & ita notabiliter in proposito nostro Bal. decidit in l. uoluntas, in uer. pone cõcessum est mihi feudum, & c. C. de fideic. ubi dicit, quod si mihi concessum est feudum ea lege, ut non alienem extra agnatos, certe potero alienare inter agnatos, argumento à contrario sensu sumpto ex uerbis inuestituræ: per quod arg. à contrario sensu natura feudi alterat, secundum eum: & idem reperio sentire Ias. in l. de quibus, ff. de leg.

leg. nec mirum, quia de feudis iudicatur, sicut de contractibus, ut dixi: & patet, quia sicut in contractibus non habet locum ius accrescendi, l. si mihi & Titio, ff. de uerb. obl. cum sim. ita nec in feudis, ut ibi uolunt Doct. & Bal. in ti. qui feu. dare pos. in §. & quia uidimus, & ibi etiam Præp. in 4. col. & Iasus in col. 17. Hoc tamen fallit primo, quando feudum esset concessum à Papa uel Imperatore, aut alio superiore non recognoscente: quia tunc locum habet ius accrescendi. Ita singu. uult Bal. in c. 1. in prin. de duobus fratribus à capitaneo inuestitis, & sequitur ibidem Præp. & idem uult Bal. in c. unico, de duobus fratrib. de nouo beneficio inuestitis, & Bal. in d. §. & quia uidimus. Secundo hoc fallit, quando feudum concessum esset duobus, & cuiuslibet eorum, uel duobus insolidum: quia tunc est locus iuri accrescendi, uel uerius non decrescendi: Ita no. dicit Bald. in c. 1. in fi. de success. feud. & idem Bald. in l. 1. in antepenul. col. C. quando not. per. par. accresci. & hoc dictum refert, & sequitur Alex. ff. Imola in consilio secundo quinti voluminis in tertia colum. ubi in materia feudi ponit plura pulchra, & singularia dicta quotidie in praxi occurrentia: de quo articulo quotidiano ¶ an & quando in feudis habeat locum ius accrescendi, unde latissime, & exquisitissime per Francischinum in dicto suo singulari libello feudorum parte 2. circa fi. ubi hunc quotidianum articulum prosequitur p. 4. columnas. Scias tamen, quòd contractus feudi non est bonæ fidei, sed stricti iuris: quia non numeratur, in §. actionum, in tit. de actio. & ita uult Bald. in c. 1. de contro. inuest. & idem Bal. & Alua. in c. 1. de feu. cog. quos sequitur ibi Io. Bap. in rep. su. in 5. parte principalis, in uers. quarta regula est, & idem uult Socinus in consilio 167. in 4. colum. & seq. Item & hoc uolo te scire, quod licet in uerbis inuestituræ feudi licite sumatur argumentum à contrario sensu: tamen in consuetudinibus feudis non sumitur argumentum à contrario sensu. Ita in terminis dicit Iason in aureo tractatu suo de iure emphyt. in commento l. 1. illius tit. in 13. col. & idem Iason in dicto. de quibus, & ratio est, quia ubi cautę feudales

per consuetudines feudorum non deciduntur, decidi debent per leges civiles: ut est tex. notabilis in d. c. 1. & ibi gloss. Bal. & Doctor. de feudi cogni. Nunquam enim in causis feudalibus recedi potest à iure communi, nisi quia dicitur in feudis contrarium reperitur expressè decisi, d. c. 1. & vult Bal. in l. 2. C. de suis, & leg. hær. & idem Bal. in l. cum oportet, in fine prin. C. de bo. qua. libe. Argumentum autem à contrario sensu est tacitus, & subauditus intellectus, ut sæpè dictum est supra. Sequitur ergo, quòd propter illud non debet recedi à decisione iuris communis: & ita in terminis decidit Bal. in c. Imperiale, §. præterea ducatus, de prob. feu. ali. per Fede. & sequit Francis. in lib. feu. par. 1. q. 4. Ut tamen plenius scias, quæ

3 litterarum causarum feudales sint decidenda, recitabo tres notabiles doctrinas, in aliquo tamè inter se discrepantes. Prima est Aluaroti in d. c. 1. de feu. cognit. qui post Iac. de Bel. & Iaco. Ardizoni in Summa, breuiter, & succinctè dicit, in materia feudali primò attendendam esse consuetudinem, si extat. Secundò attendendam esse similem consuetudinem, si extat. Tertio recurrendum esse ad legem scriptam, si extat, & quartò si non extat, dicit recurrendum ad argumenta legalia. Secunda est Io. Bapt. in sua repe. d. c. 1. qui in 4. parte principali circa finem, primò dicit attendendam esse consuetudinem seu legem feudalem, si reperitur verbis expressè scripta: secundò si non reperitur intrinsecam legis feudalis scriptæ, quæ colligi posset secundum eum ab expressa ratione posita in lege feudali, vel à duobus æquiparatis a lege feudali scripta, & alijs modis. Tertio his deficientibus, dicit recurrendum ad legem scriptam, si extat. Quartò, si lex scripta non extat, dicit recurrendum ad argumenta legalia, quæ veniunt ex propria significatione, & non important fictionem, vel impropriam. Quintò dicit recurrendum ad argumenta feudorum impropria, fictionem, & impropriam importantia, quæ scilicet non veniunt ex intrinseca mente legis feudalis, sed ex extrinseca. Et Sextò his omnibus deficientibus, dicit recurrendum ad argumenta legalia impropria,

propria, & fictione importantia. Alia tertia doctrina est Prepositi in d. c. 1. qui dicit, quòd primo inspiciendus est tenor inuestituræ, qui derogat consuetudini, & iuri feuda- li, ac omni feudi naturæ, tex. est no. in d. c. 1. & ibi Bal. ex clamat de duob. frat. à cap. inuesti. & in c. 1. de feu. non hab. prop. feu. nat. & sic primò sunt attendenda pacta apposta in inuestitura, ut in dictis iuribus, & facit, l. 1. §. si conuenerit, ff. de pos. & l. semper in stipulationibus, ff. de regu. iur. Secundò, ubi casus occurrens, non deciditur ex tenore inuestituræ, recurrendum dicit ad consuetudinem specialem loci, & curiæ domini, à quo feudum tenetur, d. l. de quibus. Tertio ubi non reperitur pactum, nec specialis consuetudo loci, vel curiæ dicitur, à quo feudum tenetur, decidens casum occurrentem, recurrendum dicit ad consuetudines generales feudorum scriptas in lib. feud. d. c. 1. de feu. cog. Quartò, si non reperit pactum uel consuetudinem spalis, nec consuetudo generalis feudorum decidens casum occurrentem, tunc recurrendum dicit ad legem Romanam scriptam, & sic ad ius commune, d. c. 1. vers. sciemus. Vbi autem nullum præmissorum reperitur decidens casum occurrentem puta pactum appositum in inuestitura, consuetudo specialis, consuetudo generalis, vel etiam lex scripta: tunc recurrendum dicit primò ad simile consuetudinis, & illo deficiente ad simile legis d. l. de quibus. cum ibi not. iuncta l. non possunt, ff. de legibus. Postremò autem ubi omnia præmissa deficerent, ut quia nec reperitur pactum, nec consuetudo specialis, nec consuetudo generalis, nec ius commune, nec simile consuetudinis, nec etiam simile legis decidens casum occurrentem: tunc dicit procedendum per argumenta legalia: & hoc casu secundum eum posset habere locum gl. quæ est in d. c. 1. de feu. cog. quas doctrinas commenda memorie, quia sentiunt ad multa: & vide omnino quod dixi supra in loco a ratione legis larga, ampla, seu generali ad extensionem ipsius legis, in quarto casu principali, ubi præmissa in parte declaravi per exempla. Sed aduerte, quia licet dictæ doctrinæ in aliquo inter se discrepent, facillè tamen iudicio meo ad concordiam reduci possunt.

cendo hoc modo: q̄ primò inspicendus est tenor inuesti-
 turæ, & pactum in ea positū. Secundo consuetudo specia-
 lis curiæ domini directi à quo feudum tenetur, ut dicit
 Præpof. & bene, per d.l. semper in stipulationibus, in-
 sta regula, generi, de reg. iur. lib. 6. Tertio, consuetudo feu-
 dorum generalis si extat, ut dicunt omnes. Quarto, simi-
 le consuetudinis ut dicunt Jac. de Bel. Tac. Ardizoni, &
 Tac. Alua. intelligendo de assimilatione quæ fit per legē
 feudalem uel per rationem scriptā in lege feudali, ut di-
 cit Io. Bapt. Quinto lex Romana scripta, si extat: ut di-
 citur omnes. Sexto argumenta legalia, ut dicunt dicit tres
 Iacobi, intelligendo de argumētis legalibus, quæ ueniūt
 ex propria significatione, & non important fictionem
 uel impropriatē: prout dicit Ioan. Bap. & in hoc sup-
 plendus est Præpof. qui hoc mandatū omitti. Septimo
 simile consuetudinis, ut dicit Præpof. intelligendo de assi-
 milatione quæ fit per hominem: & sic considerāda sunt
 argumenta feudorum impropria, fictionem, & impro-
 priatē importantia, quæ scilicet non ueniūt ex in-
 trinseca mente legis feudalis, sed ex extrinseca: ut dicit
 Io. Bap. Octauo simile legis, ut dicit Præpof. intelligendo
 de assimilatione quæ fit per hominem; ut supra. Et ul-
 timò, his omnibus deficientibus, recurrendum erit ad
 argumenta legalia, ut dicit Præpof. intelligendo de argu-
 mentis legalibus improprijs, & fictionem importantib.
 quale est argumentum à contrario sensu, & similia: ut di-
 cit Io. Bap. quod memori teneas mente, nec unquam
 tradas obliuioni, quia credo hanc esse meram ueritatē,
 & faciet tibi honorem, si sciueris praticare. Quarto
 32 quæro, an ꝑ argumentum à contrario sensu habeat locū
 in rescriptis seu uerbis rescriptis? & dandum est, q̄
 sic, tex. est nota. iuncta gl. in l. si procuratorem, §. si igno-
 rantes, ff. mand. & hoc tenet Sam. in d.l. conuenticula, &
 Moder. in d. §. huius rei, & Fel. in d.c. significati, & Alb.
 de Rol. in d. q. 9. & Corse. in singu. r. & Doct. sæpè alibi
 & ratio pōt esse, quia rescriptum proprie sumendo ema-
 nat ad iuris cōis obseruantiam, ut not. Panor. in Rub. de
 rescrip. lal. & DD. in l. si. ff. de const. prin. & Cano. in c.
 olim

LOC. A CONTRARIO SENSU. 529
 olim tibi, de uerb. sig. & ideò de eo ut de iure cōmuni est
 iudicandum. arg. eorum quæ habentur & not. in c. 1. de
 const. lib. 6. Sed in uerbis iuris communis habet locū
 argumentum à contrario sensu, ut supra latè declarauī,
 33 ergo, & c. Quinto quæro ꝑ an argumentum à contrario
 sensu habeat locum in priuilegijs? & dicendū est q̄ non
 gl. est notab. iuncto tex. in d.c. licet, in prin. & ibi eam se-
 quitur Phil. Francus & multum cōmendat. & ratio istius
 potest esse, quia priuilegia dicuntur quasi priuata leges,
 c. priuilegia, 3. dist. Cū ergo priuilegia regulariter sint
 contra ius commune, & tendant ad derogandum iuri cō-
 muni, debent strictissimè intelligi in terminis suis, ut nō
 extendantur in fauorem priuilegiati, & per consequens
 in eis non potest sumi argumentum à contrario sensu ad
 illum effectum: & de isto est tex. no. iunctis ibidem no.
 per Io. And. Card. & DD. in c. cum in partibus, de uerb.
 sign. & multò minus potest sumi argumentum à contra-
 rio sensu in priuilegijs ad præiudicandum tertio, & hoc
 firmat Soci. in cons. 256. 2. vol. incip. eleganter & subtili-
 34 ter. Sexto quæro, an argumentum ꝑ à contrario sensu ha-
 beat locum in sententijs, aut uerbis sententiarū? & dicen-
 dum est sic: tex. est not. in l. Pomponius. in §. sed is q̄,
 in si. ff. de procur. & in l. si inter me & te, ff. de excep. rei
 in dic. & uult Ant. Corset. in sing. 3. & Doct. frequenter
 35 alibi. Septimo quæro, ꝑ an argumentū à contrario sensu
 habeat locum in laudo seu arbitrio, uel arbitramento? &
 credo quòd sic, & ita reperio uelle Bald. in cons. 142. se-
 cūdi uolum. incip. quidam dominus Pasinus, ubi pulchrā,
 36 & quotidianam dēcidit q̄. Octauo quæro ꝑ an argumen-
 tum à contrario sensu habeat locū in mandatis? & dicen-
 dum est q̄ sic, tex. est no. in l. eum qui duobus, §. filius fa-
 milias, scđm primam lecturam gl. & ibi hoc notant Bar.
 Ang. Io. de Imo. & Doct. ff. de acquir. hæ. Hoc tñ debet
 limitari uerum, ut procedat, quando uerba mandati fa-
 ciunt mandatū conditionale, ut quia mandatur id quod
 tacitè non inerat, ut in casu d. §. filius familias. Et potest
 poni aliud exemplum quotidianum, ut si Papa manda-
 uit alicui prouideri de beneficio, si constituerit eū esse le-
 gum

gum doctorum uel literatum: tunc enim bene sumitur argumentum à contrario sensu, & debet consistere eum talem fuisse tempore dictæ literarum, nec sufficeret eum talem esse tempore præntationis earundem, c. à tempore, de rescriptis, lib. 6. cum sim. nemo enim nascitur prudens, nemo oritur literatus, cum isti sint habitus acquisiti, non innati. l. Strichus. ff. de leg. 3. & est gl. not. in c. si forte, de elec. li. 6. & uult Bal. in l. ex persona. C. de proba. secus autem est, si uerba mandati non faciunt mandatum conditionale, sed tantum præse ferunt præmonitionem quædam, ut quia mandatur id quod tacite inest. Exemplum, ut si mandatur alicui prouideri de beneficio si est idoneus, per uulgatam doctrinam Inno. in c. si. de præsum. & per gl. nota. in Cle. uni. de offi. deleg. expressio enim eorum quæ tacite in sunt, nihil operatur, l. 4. ff. de leg. 1. & no. per glo. Pan. & Cano. in c. significasti de elec. & alijs pluribus locis. Hoc tamen facit, quando aliter exprimitur quam inest. l. si ista legatum. §. illi si uolet. ff. de leg. 1. de quo nide latius per Bar. & Legistas, in d. l. 3. & plenissime per Pan. & nouissimos, in c. cum dilecta, de rescriptis. & in d. c. significasti. Secundò fallit, quoniam exprimitur et eo modo, quo mest ad effectum, ut non inducatur publicæ honestas gl. est de hoc sing. in c. uni. §. si. de sponsa. li. 6. quæ singu. dicit, quod si quis contrahat sponsalia cum aliqua muliere per hæc uerba, promitto quod ducam te in uxorem si Deo & ecclesiæ placuerit: quæ conditio tacite inest, tamen si subest impedimentum, expressio talis conditionis tacite facit huiusmodi sponsalia conditionalia, ita quod ex eis non oritur publicæ honestatis iniustitia, & ergo si talis postea comperto impedimento contrahat cum alia prioris mulieris consanguinea ualeat contractus: quod tene menti, quia uidi de facto: de intellectu tñ d. glo. uide ibi latius per Io. Andr. in Nou. Domi. & alios, & pulchre per Præp. in c. ad audientiam, de sponsa. Illud autem
 38 nolo te ignorare, quod conditio tacita ita impedit ortum & natiuitatem actionis & obligationis, sicut conditio expressa: glo. est de hoc sing. in l. item quia, super uerbis male petitur, & ibi Alber. de Ros. Alex. Iaf. & DD. id. non est de pact.

de pact. & de pluribus alijs casibus in quibus conueniunt, & differunt tacitum & expressum, uide quod dixi latè supra in loco ab expresso ad tacitum. Nonò quæro, an fargumentum à contrario sensu habeat locum in dictis seu depositionibus testium, & dicendum est quod non, ut ex hoc dicta testium annullentur, uel testis de falso puniatur: tex. est non in c. quod dicitur, de uerb. sig. iunctis ibidem notatis per An. de But. & Pan. qui notab. dicunt, quod si testis super homicidio articulo interrogatus deponat hoc modo: An tequam Titius hodiè uenit ad prandium, filius eius occidit Sempronium, licet per alios testes probetur, Titium illo die ad prandiam non uenisse, nihilominus stabitur dicto testis, nec ille reddetur falsus: nec debet puniri testis de falso, quando in principali uerum dicit: licet in accessorijs dicat contra ueritatem. Ita notab. uolunt Spe. & Io. An. in ti. de teste. §. 1. in uers. item quod addit de suo, ubi Io. And. dicit hoc accidisse in persona sua. Cuius sonat sing. DD. Iac. Butr. in l. Lucius, ff. de infra. quam ibi refert & multum commendat Ange. quæ habet, quod ad hoc ut testis dicatur falsum deponere ad effectum, ut poena falsi puniatur, est necessarium, quod falsum deponat super facto principali: Si autem super appendicijs, uel accessorijs, puta an sit consanguineus, uel de parochia, mentiat: non debet puniri poena falsi, sed extra ordinem poena stellionatus, quod commenda memoria, quia est quotidianum. Decimò quæro, an argumentum à contrario sensu habeat locum in ultimis uoluntatibus: in quo articulo pulchro, subtili, & quotidiano dicendū est, quod sic, et si dispositio ultimæ uoluntatis sit conditionalis. tex. est in l. si legatum, in prin. ff. de adim. leg. & in l. quod purè, in prin. ff. quod dies. legul. ce. & in l. aliqui. in si. ff. de cond. & dem. & in d. l. Lucius, ultima, ff. de hæred. inst. quem textum ad hoc ponderat Corse. in fin. 4. Sed istud patitur nonnullas singulares limitationes. Primò enim hoc limitatur non procedere in uerbis ultimæ uoluntatis conditionalibus, quoniam de institutione, uel substitutione ageretur. Ex epli gratia: Titius instituit Sempronium hæredem, & subiunxit, si decesserit hæres institutus sine heredis, Caiū substituo: de

532 LOC. A CONTRARIO SENSU. 3
cedit Trius testator, & deinde Sempronius hæres institutus relictis liberis, & sic excluditur Caius substitutus sed dubitatur de liberis Sempronij, an illi censentur substituti, ita ut ueniant ex testamento Titij, an uerò ueniant & succedant patri Sempronio ab intestato: quod est in effectu querere, an ibi sumi posset argumentum à contrario sensu? effectus autè huius investigationis est ualde magnus, nã si illi liberi Sempronij ueniant ex testamento, non poterit Sempronius eorũ pater hæres institutus à Titio, alienare hæreditatem: & si alienaret, liberi possent reuocare alienata tãquam subiecta restitutioni, per l. fi. & Auth. res quæ, C. commu. de leg. cum si mi. si aut illi liberi Sempronij non ueniant ex testamento Titij, sed succedant Sempronio patri ab intestato, tunc poterit Sempronius pater hæres institutus à Titio, liberè alienare hæreditatem, & ea, quæ sunt in hæreditate, & alium nel alios instituere. Et licet in hoc articulo pulchro, subtili, & quotidiano aliqui uelint, quod liberi Sempronij ueniant ex testamento, & q̄ censentur substituti patri: communis tamen & uera conclusio est in contrarium, gl. est de hoc sing. in d. l. Lucius, ultima, quam ibi approbant Bar. Bal. Ang. & Io. de Imo. & idem Io. de Imo. in l. ex facto. ff. ad Treb. & idem Io. de Imo. in l. filius familiæ, in §. cum quis, ff. de legat. 1. & habetur plenissimè per Alex. in cons. 185. 2. uolum. incip. uisò titulo quæstionis, & c. ubi exactissimè hunc articulum examinat, ad quem remissio sufficiat. & ita in quæstione in facto occurrente iudicare uidi. Secundò istud limitatur non procedere, ubi sumendo argumentũ à contrario sensu resultaret protestatio derogatoria actus sequentis ultimam uoluntatem: tunc enim nõ licet argue re à contrario sensu ad illum effectũ, ut actus postmodum sequutus reddatur inualidus ex tacita protestatione, quæ sumitur à contrario sensu: quãuis aliàs actus sequens redderetur inualidus, si expressa præcessisset protestatio uel derogatio: de isto est tex. sing. iuncta gl. in l. fi. in pri. & ibi hoc notat Bar. & post eũ Io. de Imo. ff. de leg. 2. & Bar. l. si quis in prin. testã. circa prin. ff. de leg.

3. &

LOC. A CONTRARIO SENSU. 533
3. & Bal. in l. humanum, C. de legib. & dixi supra, in loco ab expresso ad tacitũ, ubi recurre. Tertio istud limitatur nõ procedere, qñ ex hoc resultaret turpis uel absona dispositio, aut aliàs à iure reprobata: tex. est notab. iuncta gl. in d. l. 2. C. de cond. infert. Quarto istud limitatur uerum secundũ aliquos, qñ uerba in ultiua uoluntate prolata sunt affirmatiua, secus si negatiua: sed hæc limitatio cõmuniter nõ approbatur, ut late declarauimus supra, quare hic nõ repeto. Illud autè pro indubitato habèas, q̄ argumentũ à contrario sensu nõ debet sumi ex uerbis gl. ut dicit Alex. de Imo. in l. ff. de leg. 1. & Io. Cal. in cons. 3. sub tit. de præb. incip. an si legatus. Imò puerilis è modus argumẽtandi ex glossis, quando textus habetur, ut dixi supra: & multò puerilius est, ex theoreticis gl. uel Doctorum textũ impugnare: ut est tex. pulcherrimus, in c. noli, 9. dif. & ibi habetur per Prep. & facit l. pen. ff. ad exhib. & ea quæ dixi supra in loco à simili, & in loco à lege cessante, & quod dicam infra in loco ab auctoritate. 42 Est tamen uerum q̄ gl. ubi deest tex. est maximè auctoritatis, teste Bart. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. & Bal. in l. cõ hæreditas, C. de positi. in quibus locis dicit, q̄ auctoritas glossæ omnes auctoritates antecellit. Hinc etiã Bal. in cap. dilecti filij, de maior. & obe. dicit, q̄ Accursius est uberrimus fons iuris ciuilibus, & Cyn. in l. non moriturum, C. de contra. & comm. stip. uocat glo. idolum scholarium, quasi ei fortiter sit inhærendum, & Bal. in lege fina. in §. necessitate, C. de bo. quæ lib. dicit adhærendũ esse Carocio ueritatis, id est, glossatori, & in perpetuum non errabitur secundum eum. Hinc etiam sing. dicit Jacob. Butr. in l. 1. C. qui pro sua iurisd. q̄ in iudicando seruanda est opinio glossæ. maximè quando habet unum famatum doctorem post se, quem in hoc sequitur lat. in d. lege ut uim, reprehendens in hoc Pan. uolentem contrarium in c. capellanus, de fer. Hoc ramen arbitrio boni & discreti iudicis relinquendum est, qui mature digestis rationibus quibus hincindè mouètur doctores, uni 43 opintoni uel alteri adhærebit, & in dubio t̄ communi, nisi notoriè malè dicat, uel rationabiliter conuincatur,

Ll 3 quod

534 LOC. A PERSONA AD TEMPVS
 quod bon^o iudex pro ingenii dexteritate poterit æstima
 re, iuxta not. DD. Io. And. in d. c. canonum statut. a. quam
 ibidem referunt & sequuntur Pan. Fel. & cæteri Mod. &
 in c. ne imitatis, eo. tit. & est de mente Bar. in l. fi. C. de
 poen. iud. qui malè iud. & de mente Bal. in l. vni. per illi
 tex. ff. de offi. quæst. & de mente eiusdem, in l. 1. per illi
 tex. ff. de senat. & explicat accuratissimè Zasus i scholis
 suis super l. 2. ff. de orig. iur. quandoque tamen singularis
 opinio præualeat communi, puta quâdo singularis opinio
 est pro matrimonio, & communis contra matrimonium.
 Ita singu. dicunt Hostien. Pan. & alii: in c. si uir, de cogn.
 spir. & pluries alios casus, in quibus singularis opinio præ
 fertur communi, uideri poteris per Fel. in d. c. canonum
 statutar. ad quem remisisse sufficiat. Que omnia commen
 da memoriz tanquã pulchra, utilia, singularia, & quoti
 dianâ.

LOCVS A PERSONA AD
 Tempus.

*Substitutio facta à pagano impuberi per uerbum commune, an
 ualeat omni tempore, tam intra pubertatem, quàm postea iure
 fideicommissi.*

Occurrit nunc locus à persona ad tempus, à quo sumpti
 argumentum est probabile, frequens, & utile. tex. est no.
 in l. qui plures liberos, in princ. & ibi hoc no. Bar. Bal. Pa.
 de Cast. Io. de Imo. Franci. de Aret. & Doctor. ff. de uul
 gar. & pupil. & meminit Bald. in l. conuenticula, C. de
 episcop. & cle. & formatur hoc modo. Sicut est in perso
 nis, ita est in tempore. Quemadmodum enim pater ha
 bès plures liberos impuberes potest aliquibus substituere
 pupillariter & aliquibus non: Ita illis quibus substitui
 tur potest substituere ad breue tempus ætatis, puta si de
 cesserint intra nouennium uel decennium, licet postea
 substituere ultra illud tempus usque ad tempus puberta
 tis, sicut habet potestatem substituendi omnibus: Ita ar
 guit Pau. Iuriconsultus, in dicta l. qui plures liberos. &
 istud

LOC. A PERSONA AD TENPVVS. 535
 istud inter alia facit ad decisionem illius quæstionis un
 gatissimæ, quotidianæ, & dubitabilis ualde, an substitutio
 † compendiosa facta à pagano, impuberi, per uerbum
 commune, ut est uerbum substituo, ualeat omni tempore
 tam intra pubertatem, quàm postea iure fideicommissi
 si, nec ne? in qua quæstione plures sunt opiniones. Pri
 ma, quod ualeat omni tempore, puta intra pubertatem &
 post, iure fideicommissi, ita tenet gloss. in l. centurio, cir
 ca finem, ff. de uulgar. & gloss. in l. precibus, super uerbo
 fideicommissi, ante finem, C. de impuberum & alijs sub
 stituton. Secunda opinio est quod intra tempora pupil
 laris ætatis ualeat iure directo, postea autem iure fidei
 commissi, ita tenet gl. que reputatur singularis in §. qua
 ratione, in gl. magna in fin. Inst. de pupilla. substitutio.
 Tertia opinio est, quod intra tempora pupillaris ætatis
 ualeat iure directo, & postea fit funditus nulla. Ita tenet
 Archid. in ca. si pater, de testa. libro sexto. Alij autem, ut
 Ia. de Aret. & Bar. aliter opinantur, ut uideri potest per
 Bart. & Doct. in d. l. precibus, & in d. l. centurio. Tamen
 quia nos reperimus, quod uerbum substituo, relatum ad
 personas impares, determinate æqualitate seruata, ut est
 tex. notab. in l. iam hoc iure. ff. de uulg. ergo etiam debet
 determinate seruata æqualitate, quando refertur ad di
 uersa tempora, arguendo à persona ad tempus, quod est
 ualidum, d. l. qui plures liberos, sed in casu dict. quæst. po
 test determinare seruata æqualitate si omni tempore
 sit fideicommissaria, ut habet prima opinio. Ergo debe
 mus dicere, quod substitutio compendiosa facta à pagano
 impuberi, per uerbum commune, ualeat omni tempore
 iure fideicommissi. & hanc opinionem sequitur Bald. in
 d. l. centurio, & in d. l. iam hoc iure, dicens eam esse com
 munem, & quod magis frequentaretur in consilijs. Sed
 aliter sentiunt Io. de Imo. Pau. de Castr. Alex. & nouissi
 mi in d. l. centurio, & Ias. & alij nouissimi in d. l. precibus
 & Franc. de Aret. in cons. 155. incip. periculosum, &
 Alexan. in cons. 17. 3. uolum. incipien. ponderatis his
 que in themate narrantur, & c. qui dicunt, dictam secun
 dam opinionem esse communem & ueram, & re
 Ll 4 ipou

536 LOCVS A PERSONA AD RES.

spōdēt ad motiua aliorum tenentium primam opinio-
nem. Ex quorum dictis, quatenus proposito seruit, inter
alia habes, quod hoc argumentum à persona ad tempus
tunc demum procedit, quando eadem est ratio in uno,
quę in alio, aliàs secus, quod nota.

¶ LOCVS A PERSONA AD RES.

Inueni & locum à persona ad res, à quo sumptum argu-
mentum est probabile, frequens & utile, tex. est. not. in
l. qui furore, & ibi Alb. de Ros. & Bal. id. no. ff. de stat. ho.
& tex. in l. si quis inquilinos. §. si ita legatum. ff. de leg. 1.
& in l. si quis filio exheredato, in uerf. ergo. ff. de inult.
rupt. In quibus locis ita arguit Iurisconsultus, ut uidere
poteris per teipsum. Et hoc argumento etiam utitur gl.
in l. cum quid. ff. si cer. per. & Pau. de Castr. in pulchra
quæstio. in conf. 224. incip. circa primum quæstum, in au-
tiq. & Bal. in l. unic. C. de confes. & idem Bal. in c. eam te,
de rescr. & Doct. sæpè alibi. Sed istud argumentum tunc
demum procedit, quando eadem est ratio in uno, quę
in alio, ut in dictis iuribus, aliàs secus. hoc probatur in l.
fed & si possessori. §. fin. cum l. seq. & ibi Laf. id. notat. ff.
de iureiur. & Bal. in d. l. cum quid, & ita saluari potest di-
ctum Bald. in l. si quis intantum, C. unde ui. quod no.

LOCVS A PERSONA AD LOCVM.

Et etiam in iure nostro locus à persona ad locum, à
quo sumptum argumentum est probabile, frequens, &
utile, tex. est nota. in l. 1. §. Offilius. ff. ne quis eum qui in
ius uoc. est ui eximat, iuncta l. 2. eo. tit. & tex. in c. sicut
non alij, de consecra. dist. 1. & pulcher rex. in c. peruenit,
iuncto c. cum ecclesia, de immu. eccl. & formatur hoc
modo, Sicut est in persona, ita est in loco. Quemadmo-
dum enim non habet locum edictum, Ne quis eum qui
in ius uocatus vi eximat, quando eximitur persona quę
uocari non potuit, d. l. 1. §. Offilius, ita etiam non ha-
bet locum dictum edictum, quando eximitur quis qui
alibi

LOC: A PERSONA AD LOCVM. 537

alibi uocatur, quam ubi uocari debuit, d. l. 1. ante si. ubi
est casus notabilis. Item sicut nulli alij quam sacerdotes
debent missas celebrare, ita nec in alijs, quam in con-
secratis locis debent missę cantari, aut sacrificia offerri,
d. cap. sicut non alij. Item quemadmodum pro tute-
la ciuium, instante magna necessitate, clerici debent vi-
gilare, nec excusantur ab excubijs, d. c. peruenit. Ita etiã
instante magna necessitate possunt fortificari, & in castel-
lari ecclesię pro defensione ciuium uel subditorum, ut
uolunt Innoc. Host. Pan. & Doct. in d. c. cum ecclesia, ubi
Pan. utitur hoc argumento à persona ad locum, & Rom.
in rep. l. si uerò, §. de uiro, in 54. fal. ff. sol. mat. Quinimò
plus uoluerunt Cy. Pa. u. de Cast. & Doct. in l. nullus, C.
de summa trin. & fid. uidelicet, quod etiam inuitis clericis
ecclesia potest in castellari tempore necessitatis pro salu-
te, & tuitione subditorum, cum hoc concernat publicã
utilitatem, quę præferenda est priuatę, ut ibi latius per
eos. Imo fauor reipublicę præfertur fauori ecclesię,
Auth. sed & permutare, & ibi Sal. nor. C. de sacros. eccl.
& probat optimè in l. iubemus nullam, C. eo. ti. quę uult
quod priuilegium generale, etiam ecclesię indultum, non
includat casum publicę utilitati contrarium, & si inclu-
deret, non ualeret, & ita ibi no. Bal. & Pau. de Castr. pub-
lica enim utilitas est cuiuslibet priuilegio præferenda, se-
cundum eos ibidem, quas omnino uide, & uide pulchrè
de hoc per Feli. in c. causam quę, in uersicul. quinta de-
claratio, de rescri. & latius per eundem in c. nonnulli, in
prin. in 7. fal. 2. regulę, illo eo. tit. & per Lud. Ro. in rep.
d. l. si uero, §. de uiro in 10. fal. & plenè per Lucã de Pen-
na in l. 2. C. de quibus mune. ne. lic. se excu. libr. 10. ubi
recurrere. Cui etiam consonat illud elegantissimum uerbum
Valerij in titulo de pietate erga patriam, in principio,
Euerfa domo, interdum reipublicę status manere pōt,
urbis autem ruina omnes penates secum trahat necesse
est, quod utique quadrat in ecclesia, urbe, uel republica
euerfa. Non tamen debent ecclesię in castellari ad offen-
sionē alicuius, ut ex eis fiant excursiones, & rapinæ, tex.
est nota. in c. sanctorum, in si. 10. q. 2. & uolūt Doct. Can. d. c.

d.ca. cum ecclesia. Isto argumento à persona ad locum utitur etiã Io. And. in regula in obscuris, de reg. iur. lib. 6. in Merc. ad decisionē illius quæst. qd̄ delicti quò ad initium perpetrati in vno territorio & quò ad perfectiōnē seu cōsumationē i alio territorio, uterq; iudex est cōpetens, quòdque locus est præuentioni, de quo uide ibi latè per eum. Isto argumento etiam utitur Hypp. de Marf. in rep. l. unica. C. de rap. uirg. ubi per hoc concludit, quòd sicut clericus excommunicatus, interdictus, uel suspensus, non percipit fructus beneficij, c. pastoralis, in fine de appellat. cum siml. Ita etiam ecclesia interdicta non debet gaudere immunitate solita, quòd nota.

¶ LOCVS A RE AD TEMPVS.

- 1 *Quod licet in rebus, licet in tempore.*
- 2 *Legitima iure naturæ debita, an possit per statutum minui.*
- 3 *Emphyteuta an propter bellum superueniens liberetur à præstatione canonis.*

A hoc loco sumptum argumentū probabile est, fructus, & utile, rex. est no. in l. miles ita, §. & quia diximus, & ibi notatur per Bar. & Doct. ff. de testam. mil. Et eo utitur Bart. in l. Titio centum, in §. Titio genero, ff. de conditio. & demonstratio. & idē Barto. in l. si constante, in 7. quæst. primæ partis principalis. ff. solut. matrimon. & meminit Bald. in l. r. in 27. oppositione C. qui admitti. & idē Bald. in l. conuētacula, C. de episcop. & cler. & Alber. de Rosate in prima parte statutorum quæst. 56. & Iason in l. in testamento, C. de testa. mili. & idē Iason in l. si idē cum eodē, ff. de iurisdic. omnium iudicū, & Frānciscus de Aret. in l. qui plures liberos, ff. de unlg. & pupil. & Doct. sep̄ alibi. Et formatur hoc modo, sicut est in rebus, ita est in tēpore. Vel sic, † qd̄ licet in rebus, licet in tēpore. Quemadmodū enim miles pōt decedere pro parte bonorū testatus, & pro parte bonorū intestatus, ita etiã pōt pro parte temporis decedere testatus, & pro parte tēporis intestatus, d. l. miles ita, §. & quia

quia diximus. Et per istum arguendi modū dixit Barto. in d. l. Titio centum, §. Titio genero, ante finem: quòd † sicut per statutum potest minui legitima filio debita iure naturæ in quantitate, ita etiam potest per statutum minui in tēpore, de quo uide ibi latius per eū, & per Cynum in l. sancimus, C. de nuptijs, & per Panormitanum & Canonistas in c. Raynurius, de testam. Secundo per istum arguendi modum dixit Barto. post Dyn. in d. l. si constante, in septima quæstione primæ partis principalis quòd sicut actio de dote datur mulieri cōtra focerū qui recepit dotem, sicut contra uirum, in re seu quantitate dotis soluto matrimo. l. rei iudicata, §. fin. ff. soluto matrimonio. Ita etiam actio de dote datur mulieri contra focerum cōstante adhuc matrimonio, quādo focer recepit dotem & uergit ad inopiam, uel malè utitur substantia sua, sicuti hoc casu datur cōtra uirum, arguendo à re ad tempus. & hoc etiã tenet gl. licet per aliam rationē in d. l. si constante, in princ. quòd nota. Tertio per istū arguēdi modum dixit Alex. de Imo. in l. post dotem, in 8. col. ff. soluto matrimo. quòd sicut dos data filix in sub sidium matrimonij per patrem, non potest diminui per eum in quantitate, iure nonissimo, dote ad se reuerſa, & ea secundo nubente, Autē. sed quamuis, C. de rei uxor. acti. & in corpore unde sumitur, ita etiam non poterit per eum diminui in tēpore, & per consequens non poterit eam sibi per stipulationem appropriare, de quo uide ibi latius per eum post Bart. Ioā. de Imo. & Doctor. ibidem, & per Sali. & Doct. in d. Authent. sed quamuis. Quarto istud facit ad decisionem illius quæstio. notabilis & quotidianæ, an propter † bellū superueniens emphyteuta liberetur à præstatione canonis seu p̄sonis? & uidetur dicendum, quòd non, nā emphyteuta non liberatur, si res emphyteutica pereat pro parte rei. l. j. C. de iure emph. & §. adeo, in fine, Instit. locati. Ergo etiã non debet liberari, si fundus emphyteuticus propter bellū uel hostiles incurſus pro parte temporis coli non possit, arguendo à re ad tempus, quòd est ualidum, d. §. & quia diximus. De qua quæstione multum dubitabi

li, pulchra, & subtili, vide latius per Cyn. in d. l. j. in pen. q. & p. Panor. in c. potuit, circa fin. de locato, & ibi latè per Ioan. de Imo. in 2. colū, & pulchrè per Præpo. in c. unico, de alie. feu. paterni, & latissimè p. Iason. in aures suo tractatu de iure emphyt. in commento l. r. illius tit. in 20. col. cum sex sequentibus, ad quos remississe sufficiat, cum ab omnibus habeantur.

LOCVS A RE AD LOCVM.

1 *Dictionis seu, natura.*

Hic affinis est locus à re ad locum, quem in catalogo locorū legalium non posuissim, nisi reperissem ipsum poni per Ias. in l. uinum, in 4. col. ff. si cer. peta. qui ad hoc allegat l. si quis ita legauerit. ff. de aur. & arg. leg. qui tex. in utroq; dicto alibi non repetitur, secundū Al. bc. de Ros. ibidem, & est illa l. singularis secundū Roma. sing. § 50. incip. lego Titio, & c. & ad hoc quod ciuitas & portus ciuitatis sunt diuersi: & ergo si alicui legēt omne granum quod est in ciuitate, non ueniet granum quod est in portu: ibi enim † dictio, seu, ampliat, cum ponitur inter loca, sicut cum ponitur inter res, quod nota. Sic et à re ad locum arguit Petr. de Anch. in pulchra q. in cons. suo 163. incip. in Xpi, & c. Visis diligenter inspectis, & c. quem omnino uide.

LOCVS A TEMPORE AD LOCVM.

- 1 *Actus spectantes ad uoluntariam iurisdictionem possunt fieri tempore feriato, & in loco sacro.*
- 2 *Argumentum à tempore ad locum quando procedat.*

Subsequitur nunc commodè locus à tempore ad locum, à quo sumptū argumētum est probabile, frequens & utile: rex. est not. in l. uinum, & ibi Bar. & Doctor. id not. ff. si cer. pet. & bonus tex. in l. si. & ibi etiam Bar. ff. de condict. tritica. & textus in l. ratio, in §. si per ueditorem, &

rem, & ibi et Barol. ff. de actio. empti. & Bar. lo. de Imo. Frac. de Are. & Docto. i. l. qui plures liberos. ff. de uulg. & idē Bart. in l. miles ita. §. & quia diximus. ff. de testā. milit. Et formatur hoc modo. Sicut est tpe, ita est in loco: quæadmodū. n. haberi dēt ratio estimationis uel bonitatis rei respectu temporis, cū de tempore facta est mentio: ut quia conuentum fuit de uino uendito de liberando certo tempore. Ita etiā haberi debet ratio estimationis uel bonitatis rei respectu loci, quando de loco facta est mentio: ut quia conuentum fuit de de liberando uinum ueditum certo loco, d. l. uinum, & d. l. fina. cū sim. Et hoc argumento à tempore ad locum utitur Salt. in l. si quidem. C. sol. matr. Eo etiam utitur Ioan. And. in pulchra quæst. in regula, in obscuris, de reg. iur. l. 6. in Merc. ubi uideas. Huic agumento etiam inmittitur Pan. in ca. cum ecclesia, de immun. eccles. ubi per hoc dicit, quod sicut actus spectantes † ad uoluntariam iurisdictionem, possunt fieri tpe feriato, l. actus, C. de fer. Ita etiam possunt fieri loco sacro uel consecrato, arguendo à tempore ad locū. & idem uult Bar. in d. l. actus, ubi per hoc dicit limitari, c. decet, de immun. eccle. lib. 6. ut solum in actibus spectantibus ad iurisdictionem contentiosam, quod nota. Hoc argumēto etiam utitur Petr. de Ancha. in d. c. decet, ad hoc quod sicut nō ualeat actus contentiosus, ut puta sententia iudicis laici lata in ecclesia, d. c. decet, ita nec sententia arbitri ibidem lata ualebit. sicut enim iudici & arbitro obstat exceptio feriarum, cap. fin. de ferr. & habetur per Specu. i. tit. de arbit. §. excipitur, in uer. item quod pronunciauit, ita etiam eadem ratione obstat arbitro locus, qui obstat iudici. & ita etiam repetio uelle Io. de Imo. & Pan. in ca. Quintauallis, de iur. iuran. quod tene menti. Isto argumēto etiam utitur Bar. post Guil. in l. si. circa si. ff. de iust. & iur. & Petr. Cy. & DD. in l. si qui ex consensu, C. de episc. audi. ubi per hoc concludunt, fieri posse prorogationem de loco ad locum, sicut de tempore ad tempus, de quo uide ibi latius per eos, & per Alex. in l. si. ff. de iurif. om. iur. & per eundē in l. 3. §. si. ff. de condict. can. da. & per Can. in ca.

P. & G. de offi. del. & in c. nouit, de offi. leg. & per gloss. fing. & Doct. in c. ut litigantes, de offi. ord. lib. 6. Iste argumentum etiam videtur Panor. ad not. effectum in c. in te fia. de iure patr. ubi per hoc sing. dicit, quod sicut patroni possunt inter se conuenire, ut alternis vicibus presentent: ut est tex. in Cle. fi. de iure patr. ita etiam patroni habentes plures patronatus ratione plurium ecclesiarum poterunt inter se conuenire, ut unus presentet in vna ecclesia, & alius in alia: ut si quod licet in tempore, licet etiam ratione locorum, arguendo à tempore ad locum. Hoc argumento à tempore ad locum videtur etiam Bar. in l. si quado, C. de testi. ubi per hoc dicit, quod sicut iuratur testimonium testis, qui iurauit tempore iuridico, & deposuit tempore feriato, iuxta not. per gl. in Cle. uni. de offi. del. Ita etiam valet testimonium eius, si iurauit loco congruo, & deposuit in loco incongruo. Hoc argumento videtur etiam Lanfr. in repet. c. quoniam contra falsam, in materia depositionis testimonium in §. q. de probat. concludens per hoc, quod sicut non valet dictum testis, si ipse iurauit die feriato vel non iuridico: ut decidit gl. in d. Cle. unica: ita etiam non valet dictum testis, si iurauerit in loco incongruo, hoc est, in alio loco quam in iudicio: quia bonum est argumentum à tempore ad locum, secundum eum: quod nota, quia est quotidianum in practica. Iste argumento à tempore ad locum videtur etiam Ioan. And. in c. Romana, §. contrahentes, de foro comp. lib. 6. in Nouella, & Alber. de Rosa. in l. omnes, §. si uero apparitor, C. de episcop. & cleric. ad illum effectum, quod sicut valet citatio facta tempore incongruo, puta die feriato ad diem non feriatum, ut notant Doctores in c. fi. de ferijs. Ita etiam valet citatio facta loco incongruo vel inhabili, puta extra territorium citantis ad locum congruum, puta comparandum intra territorium: de quo articulo quotidiano, vide plenissime per Bal. Alber. & Legistas in d. §. si uero apparitor, & per Ioan. And. & Canon. in d. §. contrahentes, & in c. fin. de foro comp. & in Cle. pastoralis, de re iudic. quod nota. Hoc argumento à tempore ad locum videtur etiam Saly. in l. Gracchus, in 2.

col.

col. C. ad leg. Iul. de adulte. Vbi singulariter decidit, quod maritus vel pater occidendo adulterum, extra domum imputat eum occidit, quando pulsus seu fugiens extra domum sine interuallo occiditur, quia censetur in domo occisus, ut ibi per eum. Hinc etiam dicit Bal. in d. l. qui plures liberos, in princ. quod sicut iurisdictio potest concedi alicui ad partem temporis, puta ad decem annos: Ita etiam potest concedi ad partem loci, puta quod iurisditionem exerceat in vna parochia, & non in altera, arguendo à tempore ad locum. Hinc etiam dicit gl. sing. in Cle. 2. in verbo, regularem, de censib. quod sicut ex causa necessitatis licitum est comedere carnes tempore prohibito, ut in quadragesima: Ita etiam ex causa necessitatis licitum est comedere carnes in loco prohibito, puta intra portam regularem Carthusiensium: quod nota. Hinc etiam est, quod sicut valet contractus die dominico vel festiua celebratus, licet peccent contrahentes, ut est tex. notab. in l. si. C. de ser. quem tex. ad hoc not. Bald. in c. 1. de treu. & pa. & Io. de Imo. in c. Quinauallis, de iure iur. Ita etiam valet contractus in ecclesia celebratus, licet contrahentes peccent. Ita dicit gl. sing. in d. c. decet, super verb. processus. Hinc etiam est, quod sicut non valet actio parte citata ad comparandum certa hora, si fiat tali hora vel tempore, ut est tex. not. in l. si §. fi. & ibi Bartol. & Ange. in lectura peregrina notant, ff. quod vi aut clam, & in l. aut qui aliter, eod. tit. Ita etiam parte citata ad uidendum certum actum fieri in vno loco, & fiat in alio loco, non valet. Ita sing. decidit Hipp. de Mar. in rep. sua l. de unoquoque nu. 61. 62. ff. de re iud. post. Soc. illic relatum: quod tene menti. Hinc etiam est, quod sicut debitor fugitiuus seu suspectus de fuga potest capi tempore incongruo, puta tempore feriato vel die dominico, non ut soluat, sed ut caueat de iudicio fieri, ut est gl. singularis in l. dies festos, super verbo fideiussionis: quam ibi approbat Bar. & alij, C. de ferijs, & idem vult Bar. in l. ait praetor, §. si debitorem, ff. quae in frau. cred. & Iason in l. de acti. in prin. & Ang. in l. 2. ff. de ferijs, & idem Ang. in l. qui restitueret, in fi. ff. de rei vend. & Rom. in sua aurea repetitio

ne,

ne, l. si uero, §. de uiro, in quadragesima fallentia, ff. solu. matri. Item tempore nundinarum, ut sing. dicit Ang. in d. l. dies festos, nec alibi legi. Ita debitor suspectus de fuga poterit capi in loco incongruo, uel alias prohibito de iure: arguendo à tempore ad locum: & sic poterit capi in domo propria, & in ecclesia uel loco sacro. Ita singulariter determinat Iason in d. l. vinum, & idem Iason in l. plerique, ff. de in ius vocan. & faciunt notata eleganter per Albericum de Rosar. in Rub. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt, ubi singulariter uult, quòd si ex forma statuti debitor possit capi pro debito, prout obseruatur in istis prouincijs, talis cõfugiens ad ecclesiam nõ debet ibi defendi, quia est persona conditionata, quæ non debet defendi ab ecclesia: & idem tenet ipse Alber. in 1. parte statut. q. 39. & Pet. de Anch. in c. inter alia, de immunit. eccl. & Oldrad. in consilio suo 54. & Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in titu. de immunit. eccl. & meminit decisio Cap. Tolosan. 422. ubi uide. Per istud etiam ego aliquando dixi in quæstione de facto occurrente, quòd Flandrus qui ante reductionem monetæ factam per regem Philippum anno 1489. promisit soluere in festo purificationis anno 1491. Mechliniæ uel Louanij, in quibus locis moneta cursum habuit iuxta formam reductionis regiæ, propter moram quia non soluit intra mensem per ordinationem regiæ præfixum in fauorem obligatoris tempore leuis monetæ, & quia facta fuit mentio loci, in quo debebat fieri solutio, tenebatur soluere in illo ualore, qui cursum habuit in loco destinatæ solutionis, licet alius fuerit ualor in loco sui domicilij: quia censetur in loco destinatæ solutionis quò ad hoc cõtraxisse, ff. de act. & oblig. & hoc est de mente Barto. quem omnes sequuntur in l. cunctos populos, C. de summa trinit. & de mente Ias. in d. l. vinum, quòd not. Hoc tamen nolo ignorare, quòd hoc argumentum ¶ à tempore ad locum tunc demum procedit, quando inter tempus, & locum non est diuersa ratio, aliàs secus. Ita sentit Bal. in l. uni, C. ubi de possess. aga. & hinc notab. dicunt Innoc. & Ioã. And. in capit. qualiter, & quando 2. de accusa. & Specul.

in

in tit. de teste, in §. iam de iuteri ogatorijs, in uerfi. & nota. & Bal. in l. presbyteri, in 1. col. C. de epif. & cle. & Ias. in d. l. vinti, quòd testis non tenetur intantum recordari de tempore, si cut de loco, quia tẽpus facilius excidit à memoria, quàm locus, quæ omnia commenda memoriæ tãquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana.

LOC. A TEMP. AD PERSONAS.

A tempore etiã arguitur ad personas, & ab hoc loco assumptum argumẽtũ est probabile, frequens, & uile, l. nõ nunquam, ff. de iud. & not. Io. de Imo. Franc. de Aret. & alij in l. qui plures liberos, ff. de vulg. & pupil. Hinc est, quòd sicut iudex potest moderari, & abbreviare tempus dilationum, d. l. nonnunquam, in l. si. ff. de fer. §. & quia, in Auth. de testib. coll. 7. & c. ultra terriam, de testib. cũ simil. Ita etiam poterit taxare uel abbreviare numerum testium producendorum: arguendo à tempore ad personas. Hoc tamen facere non debet iudex, nisi ubi putat probationem superflue, uel ubi nimia esset testium multitudo. Ita not. uolunt Bal. Io. de Imo. & Fran. de Are in d. l. qui plures liberos, & probatur in c. significauerunt, & in c. cum causam, & ibi Pan. de testi. Ex isto etiam sequitur aliud, uidelicet, quòd sicut iurisdictio potest concedi alicui ad certum tempus: ita etiam possit concedi inter certas personas, l. unica, C. de metropoli Beryto libro 11. & l. si eadem, ff. de offi. asse. & uult Bald. in d. l. qui plures liberos. possit & ad alia adduci, quæ omitto, & procedit hæc argumentatio, quando eadem est ratio in uno, quæ in alio: aliàs secus, ut dixi in simili supra loco proximo.

LOC. A TEMPORE AD TEMPVS.

- 1 A præterito præsumitur circa futurum: unde malus semel semper præsumitur malus in eodem genere mali.
- 2 Præsumptio quæ sumitur à præterito, ad futurum, est præsumptio iuris tantum, quæ admittit probationem in contrarium.
- 3 A præterito præsumitur circa præteritum.
- 4 A præterito præsumitur circa præsens.

M m Argumen-

- 5 Arguendum à præterito ad præsens quando procedat.
- 6 Argumentatio à præterito ad præsens locum habet in omnibus prædicamentis Aristotelis: cum numer. sequent. usque ad numero 7.
- 8 Qualis quis quondam fuit, hodie talis præsumitur.
- 12 Agere hominis non potest esse continuum, secundum naturam.
- 13 Passiones intrinsecæ, & mentales præsumuntur continue: sicut in corporalibus, & pronientibus ab actu extrinsecæ.
- 17 A præsentis præsumitur circa præsens.
Petens dilationem ad soluendum præsumitur appellationi renunciare.
- 18 A præsentis præsumitur circa futura, item & in præteritum. 19.
- 20 Argumentum à præsentis ad præteritum quando procedat.
- 21 Qualitas intrinsecæ præsumitur, extrinsecæ uero non. Idem in solemnitate intrinsecæ, & extrinsecæ.
- 22 Tempus belli, & tempus pestis æquiparantur quoad præsumptionem interrompendam, & solemnitatem testamentorum.

Arguimus etiam à tempore ad tēpus, à quo loco sumptum argumentum est probabile, frequens, & utilissimū, ut infra patebit, & formatur multipliciter ad multiplicem effectum. Vno modo sic, A præterito † præsumitur circa futurum: tex. est nota. in regula, semel malus, cum sua notabili gl. & ibi Dy. de reg. iur. libr. 6. & bonus tex. in c. mandata, & in c. scribam, & ibi glo. & Doct. de præsum. & bonus text. in l. 2. ff. de sena. & in l. si cui, §. i. ff. de accus. Vnde semel malus, puta periuurus, contumax, vel calumniator, semper præsumitur malus in eodem genere mali: iuribus præal. in c. paruuli, 22. q. 5. & c. testimonium, de testibus, cum sim. & per hoc dicunt Goff. Io. An. Io. de Im. Pan. & Doc. in d. c. scribam, & contra eum qui negligenter studuit in iure canonico, præsumitur, q̄ negligenter stu debuit in iure civili, & eorū; & plures alias notabiles doctrinas quadrates p̄ ampliatione dictæ regulæ, semel malus, uidere poteris per Hippo. de Marfi. in sing. 74. ad quē breuitatis gratia te remitto. Ista tñ † præsumptio, quæ sumit à præterito ad futurū, nō est præsumptio iuris, & de iure, sed præsumptio iuris

iuris tantum, quia admittit probationem in cōtrarium. Vnde probato, q̄ ille qui semel fuit malus, penituerit, seu resipuerit, iam amplius malus non dicitur, c. ferrum, 50. dist. & c. eam te, de rescrip. & d. c. testimonium: saluo quod semel periuurus ad testimonium amplius non admittitur, d. c. paruuli, & d. c. testimonium, & qui post abjuratam hæresim iterum depræhenditur in hæresi, amplius in gratiam non recipitur, c. ad abolendam, §. illos uerò, de her. & c. super eo, eo. tit. li. 6. & hæc præsumptio malitiæ ex delicto præterito interdum egreditur personam, & transit ad filios: quia qui patrem incontinentem habuit, incontinens præsumitur, & ergo illegitimus sine dispensatione non promouetur, quia timetur crimen patris in filio, cap. 1. de fil. presby. li. 6. & 56. dist. per totū. Vnde uulgariter dicitur. Sæpè solet similis filius esse patri. Et sequitur leuiter filia matris iter, c. venerabilem, in c. gl. in verb. progenitores, de elect. iuncta l. quod si nolit, §. qui mancipia. ubi est tex. no. iuncta gl. ff. de ædi. edict. Secundò istud argumentum formatur aliter sic, A præterito † præsumitur circa præteritum: tex. est not. in c. quia sunt culpæ, 2 §. dist. Vbi ex eo, q̄ aliqua mulier incōtinenter prius uixit, præsumitur, quod non fuit uxor diaconi: & per hoc dicunt ibi Doct. q̄ non præsumitur conuersus, qui focariam habuit, & bona propria possedit, & ueste laicali utebatur: & ergo Abbas post mortē eius nō poterit ipsius bona uendicare, nisi aliter appareat, quod fuerit cōuersus ecclesiæ: quod est notandū cōtra abbates illos, qui auaritia excecati sub tali colore bona decedentium sibi usurpare conantur. Hinc etiam sing. dicit Spec. in tit. de præsum. in uer. sed pone, quod si quis comminatus fuerit alteri, se eum occisurum, & ille postea reperitur occisus, sed nescitur à quo; præsumptio est, q̄ ille hoc fecit, qui minas intulit, quæ præsumptio scđm eum est sufficiens ad torturam: & hoc dictum refert, & sequitur Pan. in d. c. scribam, & idē Pan. in c. literas, de p̄sum. Io. And. tamen in d. uer. sed pone, requirit, quod aliud indicium adsit: quod commenda memorie, quia est quotidianum. Hinc etiā est, quod si debitor annui redditus pro

bar solutionem trium continuorum proximorum anno-
rum, præsumitur facta solutio annorum præteritorum:
tex. est sing. in l. quicumque, C. de apochis publicis, libr.
10. qui tex. licet loquatur in præstationibus fiscalibus, ta-
men locum habet etiam in alijs præstationibus annuis,
ut est gl. ualde notab. in l. 2. C. de iure emph. quam ibi
sequitur Sali. in 2. q. dicens Dy. sic consuluisse, & se in sa-
cto ita obtinuisse: & idem vult Salic. ibidem, in 8. q. circa
fi. & las. in col. 5. eiusdem l. dicens d. glo. perpetuo no-
tandam, & approbari per omnes. Istud etiam vult Salic.
in l. cum de in rem uerso, ff. de vsuris, vbi d. l. quicumque,
reputat singularem, & idem Sali. in l. solennibus, in fi. C.
de rei vend. quod commenda memoria, quia est quoti-
diana in praxi. Tertio istud argumentum formatur ali-
4 ter sic. † A præterito præsumitur circa præsens, d. l. si
cui, §. ijsdem, & c. cum in iuuentute, præsum. & c. mona-
chus, 77. distin. & l. non omnes, §. à barbaris, ubi est tex-
tus notabilis, ff. de re mil. in quibus iuribus habetur, q. si
quæritur de fama uel bono nomine alicuius, præsumi-
tur bonus uel malus secundum uitam præteritam, &
idem probatur, l. sine in sta. gloss. ff. de quæst. cum simi.
Et hic quotidie pro defensione accusati de crimine, dan-
tu articuli, quod talis semper fuit habitus, nominatus,
& reputatus boni nominis, & famæ: & petuntur huius-
modi articuli admitti ad probandum. Hinc etiã ex sta-
tu præcedenti colligitur, cui incumbat onus probandi in
presenti, l. vis eius, ubi est tex. not. C. de proba. Ad hoc
5 tamen † vt hæc argumentatio à præterito ad præsens
procedat, requiruntur duo extrema, scilicet præteritum
verum, & hoc est extremum à quo, & præsens possibi-
le, & hoc est extremum ad quod: Vnde olim dominus,
hodie præsumitur dominus, ut est tex. not. in l. sine pos-
6 sidentis, C. de probat. & pro regula tene, quod † in om-
nibus prædicamentis Aristotelis, scilicet substantiæ, quantita-
tis, qualitatibus, relationis, vbi, quando, actionis, passionis,
situs, & habitus, valet hæc argumentatio à præterito ad præ-
sens, tanè intelligendo prout infra declarabo: & quia hæc
materia est quotidiana, & sæpè de ea tractat i causis, sub-
ijciam

ijciam pro instructione iuuenum exempla. Et primò
ponam exempli in prædicamento substantiæ, quod. n.
olim fuit, hodie præsumitur esse: nisi probetur contra-
rium, tex. est no. in l. testium, in fi. C. de testibus, & in l. 2.
C. de testa. in l. si quis ex argentarijs, §. fin. cum l. seq. ff.
de eden. qui sunt textus ad hoc notabiles. Vnde qui di-
cit uel allegat peremptionem rei, quæ fuit, debet hoc p-
bare, vt in dictis iuribus, & talis probatio fieri potest per
necessarias probationes, per probabiles, & per indicia.
Exemplum primi, ut cum testes inducti ad probandum
hominem uel animal de quo agitur mortuum, dicunt
directò, q. viderunt hominem uel animal de quo agitur
mortuum, & carere motu, uel q. viderunt hominem cui
sceratum, ubi de necessitate nature sequitur, q. sit mor-
tuus: uel inducti ad probandum hominem mortuum
tempore quo dicitur fecisse testamentum, dicunt quod
tunc erat captus ab hostibus, & postea ibi mortuus est: 2.
unde de necessitate iuris sequitur, quod tempore condi-
ti testamenti erat mortuus ciuilitè, & intestabilis, l. lege
Cornelia, ff. de testa. cum simi. Exemplum secundi, ut
quia testes dicunt, hominem de quo agitur, natum esse
iam sunt centum, & decem anni nam ut plurimum tam
secundum naturam, q. secundum dispositionem iuris præ-
sumitur desijisse esse, quia longissimum tempus vitæ ho-
minis est centum annorum, l. an vsusfructus, ff. de vsu-
fruct. l. fi. C. de sacros. ecclæ. & l. proponebatur, ff. de iud.
Exemplum tertij, ut si probatur de morte huius esse fa-
mam antiquam, quia ut plurimum talis fama si nullo
tempore, & aliqua uerisimilitudine comprobetur, re-
peritur uera: iuxta notata per gl. Ang. Salic. & Do. in l.
quidem, C. sol. matr. & per gl. Can. in c. quoniam frequen-
ter, §. si uero, ut lite non contesta. & per DD. in c. in præ-
sentia, de sponsa. & in c. 2. de secun. nup. & tantum de præ-
dicamento substantiæ. In prædicamento quantitatis sit
7 pro exemplo, quod quantitas † rerum quæ fuit in depo-
sito uel in legato, uel in alia obligatione, præsumitur esse
hodie esse: nisi probet directò uel per obliquum, quod fa-
cta est diminutio eius uel augmentum: tex. est no. in l. iij
M m 3 rigentium,

risgenitium. §. aded. ff. de pact. & in l. 3. §. conditio. ff. de adm. leg. & in l. quinquaginta. ff. de proba. & in l. r. C. co. tit. in quibus iurib. reperies exempla. Et idem uidere poteris in prædicamento qualitatibus: quia ꝑ qualis quis quòdam fuit, siue bonus siue malus, siue pauper, siue diues, talis hodiè præsumitur: nisi aliud ostendatur directe uel per obliquum, iuribus supra in princ. alleg. & d. l. non omnes. §. à barbaris, & Auth. sed quamuis. C. de rei ux. act. & in corpore unde sumitur, & ibi not. per glo. & Doct. & hinc dicit Pet. de Anchar. in conf. 63. incip. in Christi, & c. motiua iudicis, & c. q. olim excommunicatus præsumitur hodiè excommunicatus, nisi de absolutione constet: & ibi utitur hoc argumento à præterito ad præsens, quem omninò uide. Hinc etiam est, q. si quis olim fuit furiosus, uel inops mentis, præsumitur etiam hodiè talis: & ergo qui dicit eum postea fuisse uel hodiè esse sanæ mentis, debet hoc probare: & si non probauerit, debet actus per talem gestus post furorem declarari nullus & inualidus, quia furor semel accidens præsumitur adhuc adesse, nisi probetur contrarium. Ita dicit gl. sing. in c. fi. in uerb. compotem, in fi. & ibi Card. & Pan. eam multum commendant de success. ab intest. & not. per gl. & Doct. in c. indicas, 3. q. 9. Hoc etiam uolunt Pet. de Anch. & Card. in Clem. uni. de homi. & ibi Pet. de Anch. dicit se sic consuluisse: de quo etiam uide per Io. de Im. in l. qui testam. §. nec furiosus. ff. de testa. Idem etiam uideri poteris in prædicamento relationis siue ad aliquid, nã ꝑ si constat aliquem fuisse patrem, relatione facta ad filium: etiam hodiè præsumitur esse, & e contra: & idem in domino & seruo, patrono & liberto, domino & uasallo, & in alijs similibus reatiuis. unde qui dicit eum desijisse esse talem, debet hoc probare directe uel per obliquum, ut est tex. in l. matrem, C. de proba. & in l. de ancilla, C. de liberali cã, & in l. si filius, & in l. quidam. ff. de prob. Hinc etiam est, quòd ille qui fuit olim filius familias, & in potestate patris, præsumitur in dubio adhuc hodiè esse filius familias: Ita dicit glo. not. si bene ponderetur, in l. sed & si de sua, in prin. ff. de acq. her. & rō istius est,

est, quia patet præsumitur uiuere centum annis, ut supra dixi: nec filius præsumitur emancipatus, uel in adoptione datus: quia hoc est facti, facta autem non præsumuntur, l. quæcunq. §. si. ff. de pub. & sic ex parte allegantis quem esse filium familias, non est necessaria aliqua probatio, postquam constat eum aliquando fuisse filium familias per confessionem partis aduersæ, uel aliàs; quia ex quo allegans habet præsumptionem iuris pro se, non tenetur probare, nam præsumptiones legum sunt lucidissimæ probationes, & sufficiunt ad uictoriam, ut est gl. sing. in l. si tutor petitus, & ibi Bal. Sal. & Doct. not. C. de peric. tuto. & not. per gl. Bar. & Alex. in l. absentem. ff. de pœn. & est tex. iuncta gl. in l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. & not. per Bar. in l. in illa stipulatione si calendis, circa si. ff. de uerb. obl. & dixi supra in loco à uerisimili, & istud punctualiter tenet Ang. in d. l. sed & si de sua, quam leg. sub l. hæres, & hoc dictum gl. & Ang. refert & sequitur Capola in cautela. 164. & hoc tenet, quicquid dixerint alij in d. l. sed & si de sua, quorum motiua non stringunt, si bene examinentur, quod nota, quia est quotidianum, & facit honorem scienti prædicare, nam infiniti sunt actus prohibiti filijs familias, sed quorum anaullationem sufficit allegare, quòd ille qui gesserit actum, olim fuit filius familias, nisi ex aduerso probetur, eum desijisse esse talem. & sic uides, quòd bona est argumentatio à præterito ad præsens in prædicamento relationis seu ad aliquid. Et idem uideri potest in prædicamento ubi, nam circa ꝑ existentiam rei uel personæ, uera est regula, quòd ubi, id est, in loco, quò res olim fuit, & nunc esse præsumitur, ut est, textus pulcher in d. l. si quis ex argentarijs. §. penul. Vnde qui dicit alibi esse, hoc probare debet directe, uel per obliquum, ut supra dictum est. Hoc tamen intellige sanè capiendò, ubi, largo modo, puta in qua prouincia uel ciuitate, uilla uel quarterio, ut loquuntur: nec te restringas ad unum angulum, quia in rebus quæ naturaliter mouentur, esset falsum, nec etiam in fugitiuo, uel errore, uel nani quæ in mari est, loq. habet hæc præsumptio, quia cōsuetudo fugitiui, uel erro

nis, uel nauis, est nunquam in eodem loco permanere, l. quis sit fugitiuus. ff. de æd. edict. & l. cæsar, ff. de publi. In prædicamento tamen quâdo, ut in ætate, est distinguendum, quia quedam est ætas mobilis, quædã immobilis: ætas mobilis est ætas minor, quæ mouetur ad maiorem, fitur naturaliter omne imperfectum mouetur ad suã perfectionem naturalem, & tunc non habet locum præsumptio seu argumentatio hæc à tempore præterito ad præsens, propter naturæ necessitatem. quia solo cursu temporis ætas mutatur, vt dixi. Quædam autem est ætas immobilis, uerbi gratia, postquam quis est perfectæ ætatis, immutabiliter & semper verum est dicere, iste est ætatis legitimæ: & tunc bene procedit argumentatio à tpe præterito ad præsens, quia non potest a suo esse remoueri, necesse est ueritatem continuare. In prædicamento

12 t aut actionis similiter procedit hæc argumentatio, non quantum ad ipsum agere, uel actum, qui habet suos terminos naturales, nam agere hominis non potest esse continuum secundum naturã, l. seruitutes. 3. in prin. ff. de seruit. & l. foramen. ff. de seruit. urb. præd. unde qui olim procurauit, uel litigauit, uel alicuius negotia gesit, aut quid aliud egit, non ideo præsumitur hodie id facere, quantum ad ipsum agere, sed quantum ad ipsum uelle seu qualitatem mentis præsumitur perseverantia, nec præsumitur mēs mutata à principio sui esse, unde illo respectu bene procedit hæc argumentatio. d. l. si cui. §. iisdem, & d. l. nõ oēs. §. à barbæis, & l. si deicommissa. §. si rem. ff. de leg. 3. cum sim. & hinc certè dicit tex. in l. amplius nõ peti. ff. rerat. hab. q. aliud est agere & aliud est agere uelle. hinc et rectè dicit gloss. in c. 1. de collu. deteg. q. Deus nõ est remunerator nominum, uel uerborum, sed aduerbiorum, quia non sufficit aliquid facere, nisi bene fiat, nec censetur bene fieri, nisi ex bono animo fiat, ut dicit tex. pulcher in c. non satis, 86. dist. Idem etiam uidere poteris in

13 prædicamento passionis, t habito respectu ad passionē animi, unde qui olim fuit amicus, uel inimicus, etiam hodie talis præsumitur, nisi directe uel per obliquũ contrariũ probetur, tex. est no. in l. in ipso, C. fam. erci. & pulcher

tex.

tex. in d. l. 3. §. fina. ff. de adimē. leg. & hinc rectè tex. in cap. accusatores, 3. quæstion. 5. admonet, inimico reconciliari non dandam fidem, de quo per Ioan. de Anania, & Felinum in ca. cum oporteat, de accus. Ille enim qui irascitur & alium odit, uel diligit, non dicitur agere sed pati, & ideo talia à philosophis appellatur passionēs animi, secus uerò est, ubi quis patitur iniuriã per uerba, uel alios motus extrinsecos, quia nõ sequitur. Quis è percussus, ergo nunc percutitur, uel febricitauit, ergo nunc febricitat, vt probatur in l. Martius, cum sua not. glo. ff. locati. Passiones enim intrinsecæ & mentales, præsumuntur continuè, sed passionēs prouenientes ab actu extrinsecos & corporales, non præsumuntur continuæ, vt lucidè uideri potest i iurib. præal. Idem etiam uideri potest

14 in prædicamento situs, nam t si constat rem immobilem olim sitam fuisse infra certos terminos seu limites, præsumitur etiam hodie ibi esse. ca. ex literis de probat. nisi probetur directe uel per obliquum, desijisse esse in loco per mutationem terminorũ, vt quia fundus auctus est, uel diminutus, uel à flumine, uel ab homine, l. si qs duas §. 2. ff. com. præ. & l. si locus. ff. quemadmodum. ser. amit. nam quod olim fuit iuxta uiam hodie potest esse iuxta flumē d. l. si locus, cum simi. Hoc etiam potest contingere per rei ueritatem, ut quia domus de qua quæritur est destructa, l. domum. ff. de contrah. empt. uel quia fundus chrismate perijt, l. uerum, §. sciendum. ff. de minor. & sic desijt esse in loco, in quo prius erat, quia desijt esse in substantia, & qui talem mutationem allegat, eam probare debet, vt est tex. pulcher in finalibus, & in l. eos, ff. finium regundorum, & in l. 1. & 2. C. eodem.

15 Idem etiam uideri potest in prædicamento habitus, t nam qui semel habuit, præsumitur & nunc habere, & qui allegat priuationem uel perditionem debet probare, ut est tex. in l. nec creditores. C. de pigno. actio. & in l. 1. C. d. nõ nu. pec. & l. ueluti. ff. de eden. cū sim. Vnde qui semel habuit ciuitatē, & nunc præsumitur habere, & qui semel habuit dominũ & nunc præsumitur habere, d. l. siue possidetis, & qui semel possidet, & hodie præsumitur

mitur

mittitur possidere, cum distinctione tamen, quam statim subiciam, quod bene explicat Bal. post Nicolaum Marcellum, cuius pro magna parte sunt hæc, in l. ex persona, C. de probat. & in l. de quibus, ff. de legi. & in l. data opera, C. de accus. ubi etiam declarat, quod in omnibus huiusmodi decem prædicamentis testis potest deponere falsum, quem omnino uide, & uide Fel. in d. c. scribam. Vt tamen plenè habeas notitiam dicti quotidiani articuli, an
 ¶ & quando quod olim erat, hodiè præsumatur esse, sic distingue: aut queritur de eo quod solo tractu temporis mutatur, ut in ætate mobili, & tunc quod olim fuit hodiè non præsumitur, ut est tex. pulcher in l. si te minorem, C. de in integ. rest. aut queritur de eo quod solo tractu temporis non mutatur, & tunc subdistingue, aut queritur de eo, quod mutatur à natura, & tunc illud præsumitur semper esse, nisi probetur contrarium, iurib. supra alleg. aut queritur de eo quod per accidens euenit ex post facto, & tunc aut queritur de uirtutibus antiquis, & tunc quod olim fuit, hodiè præsumitur. Quinimò incrementum per continuum exercitium recepisse creditur, ut est tex. pulcher in l. legatis seruis, §. ornatricibus, ff. de leg. 3. & in d. l. non omnes. §. à barbaris. aut queritur de uitiis, & idem, quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali, iurib. supra in principio allegatis. Aut queritur de alicuius rei dominio, & idem, quia semel dominus semper præsumitur dominus, nisi contrarium probetur, d. l. siue possidetis, & l. id quod nostrum, ff. de regu. iur. & ratio est, quia illud difficulter mutatur, l. si quis vi. §. differentia, de acquir. poss. & d. l. id quod nostrum. Ex quo sequitur, quod si ago rei uendicatione, & probo me fuisse dominum, debeo obtinere, & similiter si ago hypothecaria, & probo debitorem fuisse dominum, debeo obtinere, quia res præsumitur adhuc hodiè debitoris. Ita singul. dicit Alber. de Rosat. in d. l. siue possidetis, in princ. quod nota. Aut queritur de possessione, quæ de facili perditur, & tunc subdistingue: aut ille, qui olim possedit, negat se de præsentis possidere, aut affirmat, & assertit se de præsentis possidere, aut nec affirmat nec negat

negat primo casu: aut ipse negans habet causam ab actoris, & tunc præsumitur hodiè possidere, tex. est nota. in l. si creditor, C. de pign. actio. aut non habet causam ab actoris, & tunc aut probata est possessio tempore initij litis, & tunc res est clara, quia præsumitur hodiè possidere, tex. est iuncta gl. in l. nō ignorabit, C. ad exhiben. aut probata est possessio de anteriori tempore, & tunc sunt opinioniones inter antiquos glossatores, nam Placentinus, & Hugolinus dixerunt, quod præsumitur etiam hodiè possidere. Ioan. autem & Accursius tenent contrarium in d. l. non ignorabit, & in d. l. siue possidetis, sed pro concordia distarum opinionum, potest probabiliter sic distinguere. Aut tempus anterius est de proximo seu de recenti, & tunc præsumitur etiam hodiè possidere, d. l. non ignorabit, secundum vnā lecturam, & l. si rem. ff. de excep. rei iudi. nisi de alio possessore doceatur, quo casu si is, qui possidebat, dolo desit possidere, habetur pro possessore, l. quod si dolo, & l. si is cui. ff. de rei vendic. Præsumitur autem dolo desisse possidere, si lite mota desijt possidere, nisi contrarium probet, ut d. l. si rem. aut illud tempus anterius non est de recenti uel de proximo, & tunc non præsumitur possidere. Quando autem dicatur de recenti, uel de proximo, siue de antiquo, iudicis arbitrio relinquendum est, argu. l. 1. ff. de iure delib. qui ex qualitate facti & rei cuius possessio debet, probari poterit arbitrari, iuxta eleganter notata per Salicetum in d. l. non ignorabit. Secundo casu, quando affirmat se possidere, & ad probationem præsentis possessionis induxit testes, qui probant de anteriori possessione, tunc si queritur, an ex illa possessione sic probata, præsumatur præsentis possessio? dicendum est, quod sic. Ita tenet gloss. notabilis in d. l. siue possidetis, sed hoc singulariter limitatur per Salicetum in d. l. non ignorabit, nisi inter tempus possessionis probatæ, & præsentem assertionem cucurrit tantum tempus, quod possessio dicatur perdita ex iuris dispositione, quod tempus est maius & minus secundum rei qualitatem & eius conditionem, ut ipse idem not. in l. 1. C. de ser. fug. nam minori tempore possessio perditur

tur in re mobili, quam in re immobili, & etiam quandoq; in immobili perditur per negligentiam benealem, ut uideri potest in p̄dio tributario, l. qui agros, C. de om. ag. des. lib. 11. Tertio casu quando nec affirmat nec negat, tunc dico quod p̄sumitur possidere, ex quo non apparet alium possidere, uel ex quo non apparet eum tanto tempore neglexisse ad possessionem accedere, quod p̄sumitur mediante obliuione possessionem perdidisse, l. peregre, cum ibi no. ff. de acq. pos. l. furtum. §. fundi, cum sua notabili gloss. ff. de usucap. quod commenda memoria, quia articulus iste est ualde utilis & quotidianus, de quo etiam uide pulchre per Bal. & Ang. in §. sic ita que, Instit. de actio. & plene per Alber. de Rosar. in d. l. siue possidetis, quò recurrit. Quarto istud argumentum

17 potest formari alio modo sic. † A p̄senti p̄sumitur circa p̄sens, c. qui crimen, 6. questio. prima & c. primo de accus. unde si quis de p̄senti est criminosus, p̄sumitur contra eum quod accusat non bono zelo, iuribus supra proximè allegat. Hinc etiam est, quod regulariter nõ creditur confessio se commississe crimen contra alios quos dicit suos complices, ut est tex. in l. si. cum sua notabili gl. C. de accus. & in c. 1. de cõfes. Hinc etiam est, quod si appellans petat dilationem ad soluendum p̄sumitur appellationi renunciare, l. ad solutionem, C. de re iud. & idem in similibus. Quinto istud argumentum

15 tum potest formari aliter sic. † A p̄senti p̄sumitur circa futura, c. si quis diaconus, 5 o. di. Unde si quis de p̄senti est negligens seu incontinens, p̄sumitur quòd talis erit in futurum, & econtrà: hodiè diligens p̄sumitur in futurum, d. ca. si quis diaconis, cum similibus. Sex.

19 tò istud argumentum formatur aliter sic. † A p̄senti p̄sumitur in p̄teritum: tex. est not. in l. si hi qui, & ibi Bal. C. de adulte. & bonus textus iuncta gl. in d. lex persona, & bonus tex. in Aut. de resti. & ea quæ parit in 11. men. §. 1. col. 4. & ibi gl. cum sim. unde qui nunc non est soluendo, p̄sumitur retrò fuisse non soluendo: nisi contrarium p̄betur, d. lex persona, cum ibi notat. Et qui nunc est incontinens, p̄sumitur retrò fuisse in-

continens, c. cum per bellicam, 34. quest. 2. Hinc etiam singul. Alb. de Ros. in l. eum qui bona. ff. de iure fisc. in questione illa quotidiana: Bona cuiusdam hæretici fuerit publicata, & omnia uniuersaliter cuida vendita, creditores autem hæretici volunt agere contra istum emptorem: quæritur an possint? dicit distinguendū hoc modo, aut eo tempore quo contractus cū creditoribus fuit celebratus, ipse erat hæreticus aut non, aut est dubium. Primo casu creditores emptorē conuenire non possunt cum tempore, quo cum contractū fuit, hæreticus ille nõ habebat facultatem administrandi bona sua uel contrahendi, imò iam eā amiserat: c. cum secundum leges, de hære. lib. 6. & l. fin. C. ad legem Iuliam Maiest. Secundo casu bene possunt eum conuenire, arg. d. l. eum qui bona. Tertio autem casu, quando est dubium, dicit eum in dubio p̄sumi fuisse hæreticum tempore contractus celebrati cum ipsis creditoribus, cum de p̄senti p̄sumamus in p̄teritum: & allegat aliqua ex iuribus supra adductis. sed cogita, quia hoc non est sine dubio. † Ad hoc certe ut hæc argumentatio ex p̄senti ad p̄teritum procedat, requiritur extremum à quo uerū, ut est status p̄sens, & extremum ad quod possibile, ut est status temporis p̄teriti: & huiusmodi p̄sumptione frequenter utuntur Iuriconsulti, tunc scilicet quando si non p̄sumeretur p̄teritum, parū operaretur p̄sens, uerbi gratia, si ille qui est in possessione seruitutis, non p̄sumeretur retrò seruus, parum operaretur uel prodesset dñõ p̄sens possessio: & econtrà. quia p̄sumeretur uolenta, clandestina, uel momentanea: & ideo lex statuit, q̄ ex p̄senti p̄sumatur in p̄teritum, ne aliàs abrupteretur effectus temporis p̄sentis: ut patet in l. liberis. §. si ff. de libe. cau. & in l. circa. ff. de proba. Per q̄ euidenter patet iniustitia sententiæ Appij Claudij decemuiri contra filiam Virginij per clertem Appij ad hoc subornatam in seruitutem assertam lata: de quo in l. 2. §. initium secessionis fuisse dicitur. ff. de ori. in. & amplè p̄ Titū Liuum lib. 3. Ut tamè plene habeas, q̄ hæc argumentatio à p̄senti ad p̄teritum procedat, di-

558 LOCVS A TEMP. AD TEMPVS.
 cas hoc mō: Aut loquimur in materia necessaria, aut in materia impossibili stante in eodem statu, aut in materia contingenti. Primo casu procedit argumentatio à presenti ad præteritum. Verbi gratia, sum hodiè minor, ergo ex necessitate naturali sequitur, qđ retrò fui minor, & cōcludit ista probatio de necessitate, l. minor 25. añis ex aspectu. ff. de mino. itē de necessitate sequitur, sum natus, ergo fui conceptus, d. l. 1. in Aut. de rest. & ea quę parit in 11. mense, coll. 4. Secūdo casu argumentū à presenti ad præteritū nō procedit: unde si hodiè sum maior, non sequitur, ergo in præteritum fui maior, d. l. si te minore, & l. cū te, C. de proba. Tertio casu subdistingue, quia aut status præsens pōt concurrere cum naturali veritate antecedentis status, & tunc ex presenti præsumitur in præteritum, ut in d. l. liberis, §. si. aut status præsens nō potest concurrere cum veritate antecedentis status, & tunc secus: Exempli gratia, esse prudentē vel literatū est quoddam contingens, & istud non potest concurrere cum veritate primi status hominis, quia nemo nascitur prudēs, nemo oritur literatus: cū isti sint habitus acquisiti, non innati, l. Strichus. ff. de leg. 3. & ergo ex presenti nō procedit argumentatio ad præteritum. Et hinc est, qđ si Papa mandat alicui prouideri de beneficio, si cōfiterit ipsum esse doctorem legum, uel literatam personam, licet tempore datæ præsentationis literarum appareat ipsum esse doctorem legum, uel literatum: tamē nō præsumitur eum retro fuisse talem tpe datæ expeditionis literarum. Et ergo sibi nō poterit prouideri de beneficio, nisi doceat se fuisse talem tpe datæ expeditionis literarum, quę in hoc est inspicienda, c. si eo tpe, de rescr. li. 6. & Cle. literas, cū ibi nota. eo. tit. & idem in simili-
 21 bus est dicendum. Quædam enim est qualitas † intrinseca, cū qua homo nascitur, scilicet. qđ aliquis sit castus, pacificus, sobrius, & bonus: & hęc quis præsumitur habere nisi cōtrarium probetur, c. si. & ibi pulchrè per Inno. de præsum. & per glo. sing. in Clēm. vnica, de offic. deleg. & per gl. in c. vnico, de scri. Quædam autē est qualitas extrinseca, vt literatura, gradus, & similes: & talis qualitas non

LOCVS A TEMP. AD TEMPVS. 559
 nō præsumitur nisi probetur. Ita dicit gl. not. in c. si. for-
 re, super verbo, scientiæ, de elect. lib. 6. & uolunt Bal. Sa-
 li. & Doct. in d. l. ex persona, & est de mente eiusdē Bal. in d. l. si hi qui. Hinc etiam in simili dicimus, quod solenitas intrinseca præsumitur. §. final. Institut. de fideius-
 sor. & l. sciendum, & ibi habetur plenè per Baldum & Doctores. de verborum oblig. sed solēnitas extrinseca non præsumitur, dicta l. quæcunque. §. finali. Septimò argumentū ex hoc loco potest formari aliter, à tempore † scilicet belli ad tempus testis: quæ æquiparantur, nam sicut tempore belli cum ius non redditur in loco, non currit præscriptio. Ita nec tempore pestis. Ita singulariter decidit Barto. in l. naturaliter. ff. de usucapio. & Panorm. & Canon. in c. ex transmissa, de prescriptio. Itē sicut tempore belli nedum miles, sed quilibet alius in eodē discrimine existens potest testari quomodo uult, & quomodo potest, l. ff. de bonor. possess. ex testamen. mil. Ita etiam tempore pestis ualebit testamentū conditum coram duobus uel tribus testibus: cū tunc difficilissimū sit testes habere. Ita singulariter sentit Bartolus in dicta l. 1. & apertius Bald. in l. fin. C. de restam. & apertissimè Alexander de Imo. in l. scriuarios, C. de testam. milit. & Hippo. de Marf. in l. si in rixa. ff. ad l. Corn. de sic, quæ omnia cōmenda memoriæ tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana: & uide quod dixi supra in loco à uerisimili.

LOCVS IA LOCO AD PERSONAS.

Princeps an possit condere legem sibi, & reipublice uilem, si in consequentiam alijs non subditis noceatur.
 Occurrit nūc locus à loco ad psonas, à quo sumptū argumentum est probabile, frequens, & uile: & eo utitur Ioan. Andr. in regula cum non stat, in pulchra qđ de reg. iur. li. 6. in Mercurio. lib. 6. & Doct. sæpè alibi. Et formatur hoc modo. Quod licet in loco meo, licet & per sonis mihi subditis. Vnde sicut in † loco meo possum facere qđ uolo, p rincipaliter ut mihi prosum, licet alijs p consc-

360 LOC. A LOCO AD PERSONAS.
 cōsequentiam noceat, l. Proculus. ff. de damn. infe. & l.
 r. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. cum sim. & possum
 in meo, quod non possum in alieno, etiam si pendeat su
 pra meum, l. quemadmodum. §. 1. & ibi Bald. ff. ad leg.
 Aquil. & l. si feruus, iuncta glo. & ibi Pau. de Cast. C. qd
 cum eo qui in alie. pot. est, & pulchrè per Innoc. Pet. de
 Anch. Panor. & alios in c. 1. de immun. eccl. & per Bar.
 & omnes in l. 1. §. nunciatio. ff. de no. ope. nunc. Ita etiã
 in subditis meis possum promulgare legem, mihi & rei
 publicæ utilem, licet alteri etiã clerico vel ecelesiæ per
 indirectũ noceatur in suis redditibus & prouentibus. Ita
 singulariter consuluit Bal. in pulchro & quotidiano ca
 su in conf. incip. factũ super quo petitur consilium tale
 est & est inter consilia Pe. de Anch. 1. 1. & idem reperio
 consuluisse Calderianũ in cōsilio suo 2. 1. sub tit. de cōsti.
 & incipit, Episcopus habens, &c. Cui cons. plures se sub
 scripserũt, & ad idẽ tendit consiliũ Sign. de Homod. 2. 1.
 & faciunt no. per Bal. in c. clerici. de iud. & no. per eun
 dem in c. ecclesia S. Mariæ, ante fi. & in Rub. de confi.
 Ad idem etiam tendũt late scripta per Barbat. in conf.
 655. vol. & scripta per eundem Barbatiam in conf. 46. 3.
 vol. circa fi. & in cap. quod clericis, in 1. 3. col. & seq. de
 foro compe. vbi late firmat, quod lex principis seu mu
 nicipalis in rebus subditi, potest refrenare potestatem
 subditi, etiam per respectum ad pias causas, vbi uide &
 idem uult Roma. in conf. 166. inci. uiso diligẽter, in pri
 mo dubio. Contrarium tamen in dicto casu quotidiano
 & similibus uoluerũt plures alij præclari Doct. ut uide
 re poteris in consilijs 12. 1. 3. Petr. de Ancha. & late per
 Cardina. in repet. c. perpendimus, præsertim in 9. & 10.
 q. de sent. excomm. & in locis per eos commemoratis.
 Sed quis iustius induerit arma, ex hinc inde subtiliter al
 legatis perpendere poteris: materia enim est subtilis &
 quotidiana, studio camerali relinquenda, & maturã re
 quires discussionem. quare ad eos remitto. Et uide qd
 dixi suprà in loco a persona ad locum.

LOCVS

LOCVS A RVBRO.

361

LOCVS A RVBRO.

- Argumentum à Rubro est probabile & frequens.*
Rubrum quando dispositiue possit allegari, & m. seq.
Rubrica quancunque incipit per ut, vel per ne, tunc decidit.
& habet vim textus.
Idem si contineat orationem perfectam, & præcipiat vel pro
hibeat certum quid fieri.
Actio ex rubrica, sicut lege oritur.
Executores & conseruatores dati à Papa habent iurisdic
tiõne delegatam. (tur.
Lex in dubio intelligenda ut conueniat rubricæ sub qua poni
Lex habens plures intellectus non potest precisè allegari ad
decisionem casuarum.
Sententia lata contra legem habentem plures intellectus, non
est ipso iure nulla, nisi talis lex sit certo modo intellecta per
consuetudinem.
Intellectus in dubio debet capi qui est dubitabilis.
Rubricæ an sint authenticæ.
Textus an debeat restringi per rubrum, & contra.
Rubrica quando est contraria nigro, cui potius standum.
Legib. prohibitiue loquẽtib. an cum iuramento possit renũciari.

Nunc subnectemus locum à rubro, à quo sumptũ ar
 gumentũ est † probabile, frequens, & utile, text. in
 l. 1. & ibi not. per Bartol. Bald. Angel. Sali. Paulum de
 Cast. Alex. Iaf. & Doct. ff. si cer. peta. & bonus tex. iũcta
 gl. in §. hæc autem uerba, de penitẽ. dist. 1. & est glo. in
 l. 1. circa fin. C. ne fideiuf. dorum dentur, & gloss. in
 Auth. nul. cred. agri. super uerbo omnes, & gl. in Auth.
 ad hæc. C. de usur. & gl. in l. uni. super uerb. ex uicaria.
 C. de prof. qui in urbe Cōstantinopolitana, li. 12. & hoc
 arg. utitur gl. in l. ius emphyt. prædij. in fin. C. de fund.
 patr. lib. 1. 1. & gl. in c. potuit. de locato. & gl. in Auth. mi
 noris debitor, in fi. C. qui da. tu. po. & gl. in l. uni. C. de
 mul. & in quo loco, li. 10. & gl. in Rub. de reg. iur. lib. 6.
 & gl. 1. de quib. ff. de leg. Eo et utitur Io. And. i Rub. de

Nn clo.

cle. coniug. & idē Io. And. in c. uni. eo. ti. li. 6. & illic Do
 min. eo etiam utitur Io. de Imo. in l. i. in prin. ff. de nou
 oper. nun. & Doct. sepe alibi: & de eo habetur per Bar
 to. & alios in l. i. de confir. tut. & per Cy. in l. 2. C. eo.
 tit. & per Pan. in c. ex parte M. dominæ, de appellat. &
 per Ant. de But. Io. de Imo. Pan. & Canon. in proœmio
 compil. Greg. & per Bal. in Rub. extra de summa trin. &
 per Spec. & Io. Andr. in tit. de dispu. & alleg. §. fin. i. fin.
 & per Io. de Imo. in Rubr. ff. de verb. obl. & per Ang. de
 Aret. in Rubr. Instit. & per Ias. in tit. de actio. in Rub. &
 per gloss. in proœmio sexti super uerbo, titulis, q̄ singu.
 dicit, quōd rubricæ sunt de textu, adeō quōd scriptor q̄
 promisit scribere librum, tenetur etiā scribere rubricas.
 Et idē eadē ratione dici pōt in supercriptione legis
 uel canonis: & ita decidit gl. in l. propter insidias, C. qui
 accus. nō possunt: quam ad hoc ponderat Lud. Roma. in
 repet. Auth. similiter, in 33. speciali piæ causæ circa ulti
 mas uoluntates, C. ad legem Falcid. Cui addo aliam gl.
 in l. i. C. de mē. & metal. lib. i. i. & illud Matt. 22. Cuius
 est imago hæc, & inscriptio? cum his quæ ibi sequuntur,
 & hoc argumento à supercriptione utitur Io. Andr. in
 regula, quod alicui gratiosè: & in regula, cum quid uia
 de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & Panor. Felin. & alij, in c.
 ex literis. de constit. & Cardin. in c. significauit, de testib.
 & idē Cardin. in repet. c. perpendimus, in 6. oppositio
 de sentē. excōmun. & Doct. frequenter alibi. Et istud ar
 gumentū à rubro potest formari quadrupliciter ad qua
 2. druplicem effectum. Vno t̄ modo potest allegari rubrū
 dispositiuè sicut ipsum nigrum: quando oratio est perfe
 cta & cōsonat nigro: unde quotidie allegamus in rubro
 & nigro, ut nemo in sua cā ius sibi dicat: & nigro, ut ec
 clesiastica beneficia sine diminutione conferantur: & ni
 gro, ut nemo inuitus agere uel accusare cogatur: & in
 rubro & nigro, quod quisq; in alium statuit, ipse eodem
 iure utatur, & in rubro & nigro, ut lite pendente nihil
 innouetur: & sic de infinitis alijs plene commemoratis
 per Henr. Boich in d. proœmio Gregoriano. Omnes
 enim rubricæ consonantes textui possunt allegari pro
 textu,

textu, secundum Bal. in Rub. C. an seruus ex suo facto,
 & est de mēte glo. in Rubr. si quis testam. liber esse iuss.
 fuer. Et t̄ quādo cunq; rubrica incipit per ut, uel per
 ne, tunc decidit & habet uim textus. Quādo uerō rubri
 ca incipit per an, tunc ponitur in modū quæstionis, Tex
 tus autem uel nigrum decidit secundum Bal. in d. Rubr.
 C. an seruus ex suo facto. Imō quod plus est, omnis ru
 brica continens orationem perfectam, & præcipiens cer
 tum aliquid fieri, uel prohibens non fieri, et si non inci
 piat per ut, uel per ne, dicitur cōtinere ius commune, &
 potest allegari ut rex. Ita notab. sentit Host. in summa in
 d. Rub. ut eccle. benef. sine dimi. confe. & sequitur Fel.
 in Rub. ut lite non contesta. & exemplificant de rub. de
 sup. neg. præla. & de pluribus alijs, uideri potest per eos
 4. Ex quo etiam sequitur, quōd ex t̄ rubrica oritur actio
 sicut ex lege, gl. est notab. in l. i. C. de capita. ciuiū cens.
 eximenda, quam ad hoc notat Pirrhus post Barbatiam,
 in l. un. C. de impo. lucra. de descrip. libr. 10. quando autem
 oratio rubri non est perfecta, uel dissonat à nigro, tunc
 non potest allegari dispositiuè, uel per se, quia tunc nō
 habet aliquid diffinire, sed solum nigri materiam demō
 strare, ut dicit Io. An. in d. §. si. in fin. & Io. de Imo. in d.
 Rub. ff. de uerb. oblig. potest tamen allegari ad illos ef
 fectus, de quibus infra, secundum Anto. de But. & Pa
 nor. in d. proœ. Gregor. Secundo sumi potest argumen
 tum à rubro ad eliciendum prælationem, l. 2. & ibi Bal.
 ff. de statu homin. & ita arguit gl. in Rubr. ff. de eo per
 quem factum erit, & Doct. sepe alibi, de quo quia latè
 dixi supra in loco ab ordine rubricarum seu titulorum,
 hic non repero. Tertio potest sumi illud argumētum à
 rubro pro elicienda qualitate potestatis eius, de cuius
 officio in rubrica uel titulo tractatur. Ex quo enim ali
 qua materia ponitur sub aliquo rubro ex hoc iudicatur
 esse illius nature, cuius est rubrū. Ita uis gl. nota. in c.
 i. & in c. si super gratia, & ibi Domin. de off. deleg. lib.
 6. & gl. in c. tibi qui, de refer. eod. lib. & glo. i. Clem. uni.
 de offic. del. In quibus locis gloss. per hoc concludit. q̄
 executores. t̄ & cōseruatores dati à Papa habent iurisdic
 tionem

tionem delegatam, ex quo de ipsis ponitur in ff. de off. deleg. & in tit. de rescrip. & illas gl. multum commendat Pan. in dicto proemio Gregoriano, in c. suspicionis, de off. deleg. & Ioan. de Imo. in d. Rubr. ff. de verb. ob. ig. & Alex. de Im. in consi. suo 202. 3. voluminis, incipiente, do mini, & Super eo de quo quaeritur, & c. Quartò potest su mi argumentum à rubro, pro elicienda veriori lectura: nam quando lex uel canon habet plures lecturas, illa videtur, quæ magis adaptatur rubricæ, & eius materiæ: de hoc est glo. notabilis, in c. bonæ, de cõfirmatione vi li vel inutili, & ibi Panor. circa si. eam multum commen dat, & bona gl. in c. cum monasterium, & ibi Io. And. Io. de Imo. Pan. & Doctor. notant de elect. & glo. in l. unica in verbo, tractare, & ibi Bal. notat, C. ne liceat tert. prou. & illam glossam commendat Socin. in consi. 55. circa me dium, inci. præstantissimè Docto. Lex enim ꝑ uel canon in dubio debet intelligi, vt conueniat rubricæ uel titu lo sub quo ponitur, l. Imperator, & ibi Barto. notat, ff. de in diem additione: & idem uult Bar. in l. fin. in prin cip. ff. de condit. indeb. & Panorm. in cap. inter alia, cir ca finem de immun. eccl. & Paul. de Cast. in l. actione, C. de transact. Hinc dicit Bald. in d. l. unic. C. ne liceat ter tio prouo. quòd quando textus est dubius, rubrica pro bat qualiter tex. sit intelligendus, quod dicit ualdè nota bile pro rubricis statutorum. Hinc etiam singulariter di cit Ias. in l. de die, ff. qui satisfacere cog. quòd l. non puto, ff. de iure fisci, debet restringi ut intelligatur, quando fi scus agit ex causa lucratiua, uribi latius per eum, & per Alex. in d. l. i. ff. sol. matrimo. & per eundem in d. l. non puto, in apotil. ad Bar. & per Ang. in §. fin. Insti. quibus mod. testam. infr. & per Ias. in §. si quis agens, Institu. de act. Circa quod uolo te incidèter scire. quatuor alia pul chra, & quotidiana dicta. Primum est, quòd quicunque ꝑ lex uel canon habet plures intellectus, tunc huiusmodi lex uel canon nõ potest efficaciter, & præcisè allegari ad cõsionem causarum: Ita singulariter dicit Bar. in l. in am biguo, ff. de reb. dubijs, & sequitur Alex. de Im. in d. l. in 2. col. ff. sol. matrim. & Feli. in c. i. circa fin. de. consi. Qd enim

enim multipliciter intelligit, illius veritas ignoratur: vt post Arist. dicit Bal. in l. data opera, C. qui accus. nõ poss. & idem Bal. in l. nec quicquam, §. ubi decretum, in prin. ff. de off. pro conf. Secundum est, quòd ille qui facit contra legem præcepti diuini uel ecclesie, in cuius intelle ctu sunt variæ opinioniones, sequendo vnã earũ non pec cat, quamdiu non est facta præcisã declaratio per eccle siam: licet postea illa opinio, quam prius fecerit, reproberetur. Ita singulariter dicit glo. relata ad textum re cte intellecta, in c. cappellanus, de fer. & ibi Ioan. Andr. Ant. de But. Panor. & Doct. id notant, & uult Alex. de Im. in consi. 1. vol. 2. Et præ istò est bona gl. in c. unico, su per uerbo, de cetero, de postu. prelat. lib. 6. & ibi illã cõ mendant Dominic. & Phil. Franc. & benè faciunt notata per Innoc. & Bald. in c. ne inuitaris, de consi. Tertium est quòd sententia ꝑ lata contra legem uel canonem habentem plures intellectus uel lecturas, errore etiam in sententia expresso, nõ est ipso iure nulla, sed debet ap pellari ab ea, alioquin transit in rem iudicatã: tex. est singularis secundum unum intellectum, in l. cum prolatis, & ibi hoc firmat Ioã. de Imo. ff. de re iudic. Hoc etiã firmant Anto. de Butrio, & Io. de Imo. in d. c. i. de consi. & facit c. pastoralis, cum ibi not. per Panormit. Fel. & alios de fide instrument. Hoc tamen limitatur singu lariter uerum, nisi talis lex sit certo modo intellecta, & interpretata per consuetudinem: ita notabiliter decidit Cy. post Iacob. in l. 2. C. quando prouoc. non est necess. quod nota. Quartum est, quòd quando in lege uel canone sunt plures intellectus, debet ꝑ in dubio capi ille intel lectus qui est dubitabilis, l. quod Labeo, ff. de Carbo. edi cto, & uult Pan. in c. cum iure peritus, de ele. & frequen ter alibi: quod est uerum etsi talis duplicatus intellectus uel amphibologia surgat ex diuerso modo punctuandj, etiã in constitutione penali: de isto est tex. iuncta sua sin gulari gl. in c. i. in uerb. clericum, de tempo. ordin. lib. 6. quam reputat singularem Ludo. Roma. singul. 758. inci. dicit statutum: & in consi. suo 509. Et quia dixi, qua dupliciter posse argui ex rubricis, sequitur, quòd rubri-

10 cæ sunt fauthenticæ: quod est uerum in rubricis legum, & decretalium, sexti, & Clementinarum, sed nou proce dit in rubricis decreti, quia illæ non sunt authenticæ, imò sepè sunt falsæ, ut patet ex glo. Rubr. in c. chartæ 3. q. 9. & not. Spec. & Io. And. in d. tit. de disput. & alleg. S. fin. circa fin. & sic in eis non potest sumi argumentum a rubro: & ita uolunt Ant. de Butr. Henri. Boich, & Pano. in d. proœmio Grego. & Ioan. de Imo. in d. Rubric. ff. de uerbo. oblig. & Ang. in d. Rubr. proœ. Instit. & Salice. & Doct. in d. l. i. ff. si cer. pet. Sed hic cadit pulchrum du-
 11 bium, quid si textus ꝑ uel nigrū sit generalior uel gene ralius rubro, an debeat restringi per rubrum? Et dico q non glo. est de hoc ualdè notab. in Authen. de incestis, & neph. nupt. in uerb. illicitas, colla. 3. Vnde licet rubri ca ibidem solum dicat de nuptijs incestis, & nepharijs, tamen quia nigrum generaliter loquitur de nuptijs illi citis, comprehendit omnes nuptias illicitas, etiam si non sint incestæ uel nephariæ: & hoc expressè firmat Pano. in Rubrica de cler. peregr. & Io. de Imo. in d. Rubr. ff. de uerbo. oblig. & Alexan. de Imo. in d. l. i. ff. si certū pe tar. ubi dicit hoc esse uile pro statutis habentibus rubri cam specialem, & nigrum generale, de quo latius ibi per eum: & est bona gl. in Rub. & in l. i. cum ibi notat, per Sa lic. C. etiam ob chirog. pecuniam pignus retineri posse. Quid sit econtrā, si in rubro plus habeatur, quā in tex tu, uel nigro, & sic rubrū est generalius nigro, prout qñ que coatingit, ut patet in Rubr. C. de relig. & sumpti. fune. & C. de reb. cred. & iureiu. an tunc rubrum restrin gatur per nigrum? & dico similiter, q non: sed potius ampliatur nigrum per rubrum, qñ rubrum habet oratio nem perfectam: gl. est notab. in d. l. i. & ibi eam commē dat Bar. C. de capi. ciuium censib. eximen. lib. i. de quo uide latius per Ioan. de Imo. in d. Rubrica, ff. de uerb. ob lig. ubi dicit se hoc habuisse de facto: & ita etiam in pul chro casu consului Pa. de Cast. in conf. sūo 388. inci. præ sens casus modicam dubitationem habere uidet, in anti quis: & idē uoluit Sal. & Alex. in d. l. i. ff. si cer. pet. & idē Alex. in conf. 14. uol. Aliter tñ in hoc sentit Alciatus pa rad o-

doxorū lib. i. cap. 18. Iason in dict. l. i. per sex fun damenta, sed contra Iasonem, & cum Ioan. de Imo. Pau. de Cas. Alexand. Salic. & alijs tenet Per. Gerar. de petra san cta, in singulari 7. ubi clarè respondit fundamentis Ia sonis, quem omninò uide. Quid autem si rubrica sit cō traria ꝑ nigro, cui potius erit standum? & dico, quod ni gro tanquam posteriori: posteriora enim prioribus de rogant, l. pacta nouissima, C. de pactis, & ita specificè uo lunt Alb. Salice. Alexan. & Ias. in d. l. i. ff. si certum pet. & Ias. in d. Rubr. de actionib. & Ang. in principio Insti tutionum in Rubr. & Pan. in d. proœmio Greg. & patet exemplum in l. i. C. de præb. salario lib. 10. Vnde cōclu sūe, & resolutiue epilogando præmissa, dicas hoc modo. Aut rubricæ non sunt authenticæ, ut sunt certæ rubricæ Decreti, & tunc ab illis non licet arguere: aut sunt au thenticæ, & tunc aut non habent orationem perfectam, non licet ab eis arguere dispositiue, sed benè ad alios ef fectus de quib. sup. arg. in Aut. de testa. imperf. in princ. Aut habent orationem perfectam, & tunc aut rubrica cō tradicit nigro, & tunc non licet arguere à rubro, ut in d. tit. de præb. sala. li. 10. imò statur nigro, ut supra dixi, aut ei non contradicit, & tunc aut omninò concordat cū ni gro, & hoc casu ab utroq; potest argui et dispositiue, ut C. ne fideiussor. dor. den. & in pluribus alijs similibus, de quibus supra: aut in aliquo se excedunt, & ab eo in quo concurrunt licet arguere: in eo uerò in quo exce dunt, licet arguere ab excedente non ab excesso: rubrum enim suppletur per nigrum, & econtrā, ut supra dixi. Et ergo si rubrica statuti habeat, q in causis laboratorum, societatum liceat procedere sumariè, & de plano, & in nigro solum fiat prosecutio de causis societatum, idem censetur dispositum in causis laboratorum, propter ru brū. Ita sing. dicit Sali. in d. l. i. ff. si cer. pet. & est de men te Pan. in d. proœmio Gregor. & uolunt alij in locis su præ commemoratis. Qui etiam dicunt, q quando rubri ca est negatiue concepta, & prohibitiua, non pōt ei con sensu partium etiā cum iuramento renūciari, per gl. no. in d. l. i. in fi. C. ne fideiuss. dor. den. quā sequitur Bar. i. l.

generali, illo eod. tit. dicens per hoc, quod statuto dicitur, q̄ minor sine consensu propinquorum non potest contrahere, non potest renunciare etiam cum iuramento & ergo si minor contrahendo iuret non venire in contrarium, tale iuramentum non prodest aduersario, quod an sit uerum, uide latius per Doct. locis prædictis, & per Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de instr. ed. in §. porro, circa fin. & per Alex. de Im. in conf. suo 11. 3. uol. incip. uiso, & per Io. de Im. in rep. c. contingat, in antepen. in pen. & in ult. q. de iuram. ubi reperies, quod licet legibus prohibitiue loquentibus non possit renunciari sine iuramento tamen legibus prohibitiue loquentibus bene potest renunciari cum iuramento, & hoc puto uerius. Quæ omnia commenda memorix tanquam pulchra, utilia, singularia & quotidiana.

¶ LOCVS A SVBIECTA MATERIA.

- 1 Verba debent intelligi secundum subiectam materiam.
- 2 Verba quædã impropiantur ratione subiectæ materie, & per totum locum.
- 3 Verba rogatiua quando stem præceptiue.
- 4 Impropietas toleratur quam lex, communis intellectus, natura contractus, iudicij, & consensus partium tolerat.
- 5 Copulatiua aliquando ponitur pro disiunctiua. Dictiones quasi, & tanquam quid denotent, & importent.
- 6 Sententia uerba impropiantur, ut saluetur mens iudicantis.
- 7 Venditor promittens defendere emptorem in re uendita, de qua defensione intelligatur.
- 8 Verba statuti aliquando impropiantur.
- 10 Dictionis iterum, natura.
- 11 Verba intelligenda secundum conditionem personæ ad quam diriguntur, uel in quam dispositio conferitur.
- 12 Continenens pro comento, & e contra.
- 13 Verbum assigno, an importet dominij translationem.
- 14 Generalitas relata ad locum, restringitur secundum subiectam materiam.
- 15 Meum, tuum, suum quandoque trahuntur ad futurum.
- 16 Confessione contra consuetudinem quando non stetur.

Vet-

- 17 Verbum oportet, quando non importet necessitatem. Verbum debet, pro potest, & contra.
- 18 Dignitas nomine beneficij non uenit in materia stricta.
- 19 Culpe appellatione quid intelligatur.
- 21 Masculinus in feudis etiam femineis præfertur femine proximijs gradus.
- 23 Filiorum appellatione in feudis comprehenduntur omnes descendentes.
- 23 Lis de rebus facile corruptibilibus celeriter debet terminari uel res uaudi.
- 25 Dicitio, alius, quando non implicet similia.
- 26 Lucanus in compromisso penali stare laudo, potest contravenire soluendo penam.
- 27 Officium aduocatorum & iudicum.
- 28 Receditur à materia subiecta, ne actus careat effectu.

Subsequitur nunc locus à subiecta materia, à quo sumptum argumenti est forte, frequens & valde utile, & formatur hoc modo, Verba ¶ debent intelligi secundum materiam subiectam, text. est in cap. solitæ, & ibi Canonista notant, de maiestate & obediencia. & bonus textus in l. si uno, in princ. & ibi Barto. & Sali. notant, ff. locati. Verbum enim, dono, ratione subiectæ materie ibi impropiatur, & est pulcher tex. in l. damni infecti quidam in principio, & ibi Ange. notat, ff. de damno infecto, & in l. si fluminum, §. hæc stipulatio, cum sequenti illo eod. tit. & bonus text. in l. si stipulatus, ff. de usur. & tex. pulcher ponens casum quotidianum in c. fi. & ibi Alua. & Feud. not. si de feu. fuer. controuerf. in vñb. feud. & tex. multum sing. in l. fin. C. de non nu. pec. ubi habetur quod etiam iuramentum intelligitur secundum naturam materie super qua præstat. Sermones enim teste Arist. expectendi sunt secundum materiam subiectam. & hinc eleganter dicit Horatius in arte poetica, Versibus exponi Tragicis res comica non uult, & paulo post, Tristia mæstū uultum uerba decent, iratum plena minarū, Ludentem lasciuia, seuerum serja dicta, & c. Et isto argumento à subiecta materia utitur Pa. de Ca. in l. si precatio, in pulchra q. ff. com. prædi. & DD. sæpè alibi, ut infra patebit.

- 2 parebit. Hinc est q̄ ratione subiectæ materiæ uerba improprietur, et in materia in qua fit stricta interpretatio, d. l. si uno, & d. l. dani ifesti q̄ dā, & d. §. hæc stipulatio, & d. l. si stipulatus, cum ibi not. & l. conditio in preteritum & d. l. decem, ff. de uerb. obl. & l. 3. §. definere. ff. usufructarius quemad. caue. cum utrobq; no. per gl. & Doct. in l. insulam, & ibi Bar. & Pan. de Cast. not. ff. de præscrip. uerbis, & habetur pulchrè & notabiliter per Ale. de Im. in consi. 5. nol. 4. incip. redemptoris, & puto de iure, & c. circa fi. & per Pet. de Anch. in consi. 281. incip. in Christi, & c. In auxilium ueritatis, & c. circa finem. Hinc etiam
- 3 uidemus, quod si uerba rogatiua, in materia præcepti sicut præceptiue, & non negatiue, ut est glo. in c. rogo, r. i. q. 3. & tex. in c. unico, in §. porro, & ibi hoc notat Dominicus de statu regula. lib. 6. Et uerba imperatiui modi non semper stant præceptiue, sed improprietur quandoque ratione subiectæ materiæ, uel consuetudinis, ut est tex. fin. in Clem. exiui de paradiso. §. & quia præter ea, de uerbis signifi. & uolunt Panor. Ioan. de Imo. & Canonista in c. nam concupiscentiam, de cōst. ubi uide. Toleratur tamen
- 4 improprietas, quam lex, cōmunis intellectus, natura rei, natura contractus, natura iudicij, uel consensus partium tolerat, ut pulchrè, & eleganter declarat Bald. in l. fin. in r. 4. q. C. de hære. inci. Hinc etiam est, quod ratione subiectæ materiæ una dictio ponitur pro alia, ut est gl. in l. eas causas. ff. de cond. & demonst. quam reputat not. Ioā. de Imo. in l. si. de hære. insti. Hoc tamen nolo te ignorare, q̄ ubi dictio potest stare nominaliter & aduerbialiter, potius intelligitur, ut stet aduerbialiter, si ex intellectu nominali resultaret intellectus falsus, uel iuri contrarius. Ita singulariter dicunt, Dominic. & Philip. Francus in capit. ut circa, per illum text. iuncta gloss. in uerbo, periculosè. de elect. lib. 6. quod est notabile pro intellectu statutorum & priuilegiorum. Hinc t̄ etiam est, q̄ copulariua ponitur pro disiunctiua, & ecōtra, l. penul. cum ibi plenè not. C. de uerb. signific. & uult Pan. in c. 2. & in cap. inter cæteras, de rescri. & Docto. sæpè alibi. Hinc etiam est, quod dictio quasi, interdū est nota ueritat̄,

- tatis, interdum nota improprietas, & interdum nota similitudinis; secundum materiam subiectam, ut dicit Sazlic. in l. quoniam multa facinora, circa fi. C. ad l. Inl. de u. publ. & patet Ioann. r. quasi vnigeniti a patre, & idem in dictione, tanq̄, d. c. solitæ, cum gl. & c. ex parte, & ibi Pan. de sp̄sal. ubi recurre. Hinc et est, q̄ uerba sententiæ
- 6 t̄ improprietur, ut saluetur mens iudicantis, gl. est no. in l. & puto, §. r. ff. fami. herciscun. quam reputat singularem Bal. in l. cum virum, C. de fideicō. & idem Bal. in c. circa finem, de transla. episc. & idem Bal. in c. cum sit per circa fin. de re iud. & Roma. singulari r. 9. & Iason in l. sed & si possessori, in §. item si iurauero, circa finem. ff. de iureiur. & Io. de Imo. in l. r. §. si quis ita. ff. de uerb. obl. Hoc tamen declara & limita, ut per Pan. & Feli. in c. auditis, in prin. de præscriptio. Hinc etiam est, quod si
- 7 uenditor t̄ promittat defendere emptorem in re uendita contra quemcūque, non intelligitur promississe, se defensurum eundem a uolentia extraiudiciali, ut est tex. ualde notabilis in l. expulsos, C. de actio. emp. & uult Ange. in d. l. damni infecti quidam imò magis singulariter uoluit Bald. in dict. l. expulsos, uidelicet quod etiam si uenditor promittat defendere emptorem de iure & de facto, uel a iure & a facto, tamē nō tenebitur defendere a uolentia extraiudiciali, ut ibi latius per eum, & idem uult Pan. in c. fina. de emptio. & ueditio. de quo uide latissimè p̄ Barto. & Doct. in l. stipulatio ista, in prin. ff. de uerb. oblig. ubi plenè reperies. Aduerte tamen, quia præmissa procedunt in priuata persona, secus aut̄ dicendum est in principe, qui aliquē recepisset sub sua protectione uel defensione, nā intelligitur promississe: quod est defendet & proteget contra illos qui eū de facto turbarēt uel inquietarent, ut pulchrè decidit Pet. de Anch. in suo elegantissimo consilio. 87. incip. in Christi, & c. omisso primo dubio, & c. & post eum Ioan. de Anania in c. penult. in fine de accusa. & faciunt notata per Bar. in l. r. C. de excusa. muner. lib. 10. Hinc etiam est, quod t̄ licet uerba statuti debeant intelligi proprie & in proprio significato, l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. cum si. tamen ratio-
- ne per

ne personæ ad quam referuntur, & sic ratione subiectæ materię possunt improprijssimè intelligi. Itā sing. vult Bart. in l. i. in princ. ff. ad legem Falcid. vbi concludit, qd si statutum dicat, quòd filia sit contēta dotē pro Falcidia debita in bonis patris, terminus, Falcidia, intelligitur pro legitima, licet hoc sit impropriare dictionem Falcidia, sed hoc operatur subiecta materia, secundum eum, & hoc dictum refert, sequitur & multum commendat Ias. Aut. vñ si parens, C. de inof. test. Hinc et est, qd verba apta referri ad actū & ad aptitudinē referunt ad aptitudinē, & habitum solum rōne subiectæ materię, text. est not. in c. maiores, & ibi Pan. not. de Baptif. Hinc etiā est, quòd interdum eadem clausula relata ad diuersos, potest operari diuersos effectus secundum subiectam materiam, text. est no. in cap. ab excommunicato, & ibi Car. Io. de Imo. & Pan. cum ad hoc no. de resc. & idē Pan. in cap. i. de mu. peti. & idem vult Cardi. in c. olim, per illum tex. quem dicit singularem, de resc. Hinc etiā est, quòd idem actus † respectu diuersarum personarum potest parere actiones diuersi generis, vt est text. in l. si mandatum, C. de neg. gest. Hinc etiam est, quod si dicatur in instrumento, Concedo tibi talem rem in emphyteusī perpetuam, & quicquid iuris habeo in illa pro pensione annua, talis contractus censetur censuālis & non emphyteuticus, & illud verbum in emphyteusim, impropriabitur ratione subiectæ materię, & exponitur id est in concessionem censualem perpetuam, propter verba illa sequentia, & quicquid iuris habeo in illa. Ita sing. dicit Io. de Imo. in c. ad audiētiam. de reb. ecclē. non alie. & est tex. si benè ponderetur, in ca. constitutus, & ibi hoc vult Pan. de reli. dom. & dixi supra in loco ab emphyteusī ad censum. & hinc rectè dicit gl. in c. si papa, in si. de priuileg. li. 6. q. vnum & idem verbum diuērificatur secundum adiuncta. Hinc et est, quod licet 10 † dictio iterum, vel iterare, ex propria significatione designet geminationem, & numero binario sit contenta, tamen in materia editionis instrumentorum rōne subiectæ materię exponit id est, quoties opus fuerit, l. veluti,

§. hęc.

§. hęc vox. ff. de eden. & est gl. in c. sua nobis, & ibi hoc not. de appel. & idem dicit de verbo rogo, de quo dixi supra, & de verbo volo: quod ratione subiectæ materię impropriat & exponitur pro velle debeo, vt Matt. 7. oīa quæcunq; vultis, vt faciāt vobis hōies, & vos facite illis, & trāsumptiuè in principio decreti, vbi de hoc ē bona gl. quod nota. Hinc et est, qd verba † debent intelligi secundū conditionē personæ ad quam diriguntur, uel in quam dispositio confertur, ut est tex. no. & vulgaris in ca. plenū, §. equitij, & ibi Bar. Bal. & Doct. not. ff. de usu & hab. & bonus tex. in c. solite. Et ergo si testator legauerit uxori suæ lectū, nō uenient in legato culcitæ de serico, quia non conueniunt personæ uiduæ, secundum Bald. in d. §. equitij & idem uult Bald. in l. i. in uers. itē queritur, C. de leg. quem refert & sequitur Feli. in c. fedes, in 3. col. de resc. & idē Feli. in c. causam quæ, eo. tit. quē omnino uide. Contrarium tamen in hoc quotidiano art. tenet Bar. in l. librorum, §. si. & ibi per glo. de leg. 3. & idem Bar. in l. si. §. i. ff. de au. & arg. leg. sed primam opi. credo ueriores, & communiores. Hinc etiā est, quod uerba contractuum, & ultimarum uoluntatū intelliguntur secundum personas contrahentium, & illorum ad quos diriguntur, secundum Bal. in d. l. expulsos, circa si. & est gl. in Lucius. §. tres hæredes, & ibi Io. de Imo. ff. ad Treb. & pro hoc allego tres textus egregios, scilicet l. ex militari. ff. de testa. mili. c. si pater, de testa. lib. 6. & c. cum de beneficio, de præben. eo lib. de quo articulo uide plenissimè p. Ias. in d. l. stipulatio ista, §. hi 12 qui. Hinc etiā est qd in iure † continēs sæpè ponitur p. cōtento, & econtrā, l. solēt, & ibi not. ff. de of. procon. & est gl. in l. certo generi, & ibi Bal. & Pau. de Cast. not. ff. de seruit. rust. præd. ubi inter cætera dicit Bal. qd si mercator habēs camerā conductā i platea, leger alicui in testamēto camerā ipsam, intelligitur legasse ea quæ habet in camera illa, & nō camerā ipsam & capitur cōtentum pro continēte, qd cōmenda memoriæ, quia est quotidianum, & habes simile in §. si quis agens, & in §. si minus. Inst. d. act. & utrobique obiter not. Ias. post gl. i. uerb. itēto ac. Hinc

13 ne. Hinc et est, quod si uerbum assigno, quoniamque significat de
 minij translationem, & quandoque non, secundum quod
 ratio iuris & materia subiecta patitur: Ita not. dicit Barr.
 in l. si constante. ff. so. matr. & sequitur Bald. in l. ubi ad-
 hac, in fi. C. de iur. do. Hinc etiam est, quod generalitas rela-
 ta ad locum, ut quia dicitur ubicunq; locorum, restringi-
 tur secundum subiectam materiam, c. ut animarum. §. 1.
 de constitu. lib. 6. & notat. glo. in l. 1. ff. de eo quod certo
 loco, & glo. in l. si duo in princ. in uerb. ubiq; ff. de consti-
 pec. Item generalitas relata ad res uel bona, etiam re-
 stringitur secundum subiectam materiam, ut in pulchro
 casu consuluit Pet. de Aacha. in conf. suo 163. incipiente
 in Christi, & c. uisus & diligenter inspectis, & c. quod co-
 menda memorix: quia facit ad multa. Hinc etiam est
 14 quod haec tria pronomina, meum, tuum, suum, quorum
 propria natura est trahi ad nunc, hoc, est ad tempus praesens,
 l. si ita. ff. aur. & arg. lega. trahuntur contra propria
 significationem ad tunc & futurum, propter materiam
 subiectam. Ita not. dicit Io. An. in reg. qui sentit, & in reg.
 qui tacet, in pulchra quaest. de reg. iur. li. 6. in Mercurio. Hinc
 etiam est, quod dictio perpetuum, quae saepe ponitur in
 testamentis, contractibus, & alijs dispositionibus, aliter
 & aliter accipitur secundum materiam subiectam: Ita
 sing. dicit Alber. de Rosat. in proemio. C. quem refert
 & sequitur Franciscus de Crema. in singulari suo. 115.
 Hinc etiam est quod interdum simpliciter dicitur fieri,
 quod reuera fit conditionaliter quando uidelicet condi-
 tio inest ex natura actus: ita singulariter dicit Bald. in l.
 Galus. in §. quidam recte, super primo exemplo glo. ff.
 de lib. & posth. Inferens ex hoc, quod licet statuto cauea-
 tur, quod positioni debet simpliciter responderi, potest
 tamen responsio conditionari secundum naturam rei
 uel actus: quod dicit multum notabile, & optime faciunt
 not. per Domini. & alios in c. cupientes, in prin. super glo.
 in uerb. malignantium, de elect. lib. 6. & no. per Pau. de
 Cast. & alios in l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de uerb. obl.
 16 Hinc etiam est, quod si licet regulariter iterum confessio
 ni contra contentem. l. unica. C. de confes. cum simi.

Hoc

Hoc tamen locum non habet, quando ratio subiectae
 materiae suadet confessioni non fieri, propter praesum-
 ptam collusionem, uel alias: tex. est no. in c. super eo, de
 eo qui cog. consang. uxo. sue. quem tex. ad hoc notat Pa-
 normit. in c. is qui fidem, de sponsalib. & Domin. in ca.
 ferrum, §. o. distinct. quod commenda memorix. Hinc
 etiam est quod uerbum oportet, quod ex proprio signi-
 ficato importat necessitatem, ratione subiectae materiae
 impropriatur ut importet solum honestatem, & exponi-
 tur pro decet. tex. est in l. 1. in princ. iuncta glo. ff. de iust.
 & iur. & in proemio Institut. in prin. Sic etiam uerbum
 renetur, quod regulariter necessitatem importat, d. Cle-
 exiui de paradiso. §. & quia preterea, in fine, propter su-
 biectam materiam mutat naturam: ut est tex. singul. in c.
 inter alia, de sent. excom. Sic etiam uerbum debet, ratio-
 ne subiectae materiae impropriatur, & in rerum ponitur
 pro potest: & e contra uerbum potest, pro debet: ut est tex.
 iuncta glo. in l. 2. C. ubi in rem actio. & in l. obseruare. §.
 post haec. ff. de offi. proconf. & interdum uerbum, debet,
 ratione subiectae materiae ponitur pro decet, etiam si pre-
 cedat dictio praecisa omnino: ut est tex. iuncta gl. in c. 1.
 de desponsa. impub. & ibi nota. per Pan. & p. las. in l. ad
 egregias, ff. de iure iur. & per Hippol. de Marf. in sua sin-
 gulari repetitione l. unica, C. de rapt. uirg. Hinc etiam
 est, quod licet proprie illud dicatur fieri concorditer, quod
 fit ab omnibus nemine discrepante: ut uult gl. notab. in
 d. cupientes, in §. adhuc, in uerbo, concordem, & gl. in
 c. ubi periculum, §. 1. in uerb. singularis, eod. titu. & lib.
 tamen ratione subiectae materiae illud dicitur fieri con-
 corditer, uel in plena concordia, quod fit per maiorem
 partem uniuersitatis uel collegij. Ita sing. dicit Pan. in
 c. cum olim, in fin. de re iudic. Hinc etiam est, quod uer-
 ba ambigua sunt interpretanda large uel stricte secundum
 materiam in qua fit sermo de eis. Vnde si materia in
 qua proferuntur est fauorabilis, fit larga interpretatio: si
 uero est odiosa & iudicialis, fit stricta interpretatio. Ita
 notab. dicit Domin. in c. cum illis. §. fin. de praeben. lib.
 6. & idem uult Io. Cald. in consilio suo 122. ubi per hoc de-
 cidit

18 cidit pulcram q. Et hinc est, † quòd in materia stricta appellatione beneficij non uenit dignitas, c. fi. de præb. & tamè in materia fauorabili, appellatione beneficij uenit dignitas, c. 1. & ibi gl. de reg. iur. libr. 6. Hinc etiam est, q. in materia odiosa pluralis locutio restringitur ad duos, c. is cui, & ca. non potest, de præben. lib. 6. secus autè est in materia fauorabili, cap. si propter tua debita, & cap. si gratiosè, de rescrip. lib. 6. & cap. penult. de uerbor. significat. cum similit. Hinc etiam est, quòd uerbum subiunctiuum ad euitandum absurditates & in odiosis exponitur in præteritum uel in futurum, secundum quod melius conuenit materiæ subiectæ: gl. est not. in d. c. ut amari, §. 1. in uerbo, commiserint. & uolunt Pan. Domi. & Feli. i. c. ad hæc. de rescri. per gl. ibid. & Roma. in conf. 333. ubi uide. Hinc etiam est, quòd ratione subiectæ materiæ æstimatio aliud & aliud operatur: ut pulchrè & eleganter declarat Bar. in l. si ut certo, §. non uidentur, ff. commo. Hinc etiam est, quòd oblatio aliud operatur secundum materiam subiectā, ut pulchrè declarat Henr. Boich in c. constitutus. de in integ. resti. & Doct. Legiste in l. acceptam, C. de usur. Hinc etiam interdum quid dicitur fieri in domo propria quòd fit in domo aliena, quā quis inhabitat, ratione subiectæ materiæ etiam in materia poenali, nedum ad excusandum delictum, ut dicit Sali. i. l. Gracchus, in 2. col. C. ad leg. Iul. de adul. uerum etiam ad punitionem, l. lex Cornelia, uerfi. domi. ff. de iniur. Hinc etiā est, quòd licet † appellatione culpæ quando profertur à lege in dubio intelligatur de ut ut not. Bal. in Aut. quod locum, in 2. q. C. de coll. & idè Bal. in d. acceptā, in 6. q. & sentit gl. in l. in uenditione, & ibi Bar. ff. de bon. auct. iud. poss. tamen ratione subiectæ materiæ interdum aliter accipitur, ut not. Alex. in l. si mora. ff. sol. matr. post Bar. Bal. & alios per eum relatos. ubi recurre. Hinc etiam est, q. si Iudex in causa summaria dicat se adhibuisse plenam causæ cognitionem, illa dicitio, plenam, intelligitur secundum quod natura causarum summariarum requirit. Ita sing. dicit Bar. in extra uag. ad reprimendum, super uerb. summarie, circa fi. & idem

dem Pe. de Anch. & Io. de Imo. in Cle. summarie, sign. Hinc èt est, q. uerbum debitum, ratione personæ loquens & eius ad quem sermo dirigitur, verificatur in debito naturali tantum, l. quibus. §. dominus. ff. de condi. & dem. licet aliàs appellatione debiti non ueniat debitum naturale tantum nisi abusuè, l. fideiusor obligari, §. fideiusor accipi, in fin. ff. de fideius. cum si. Hinc etiam est, quòd si in contractu uel iudicio ponatur nomen unius & effectus alterius, iudicandus est secundum naturam illius cuius effectus positus est, & appositum quod non concernit effectum habetur pro non appposito. Ita sing. dicit Bal. in pulchra, & quotidiana q. in Rubr. C. de iure emph. in bona lectura, in fi. & allegat d. §. item si iurauero, & d. l. si uero, & Nic. de Mata. in l. r. ad fi. C. de iure emph. & idè sentit ibi Cyn. in 4. q. pro qua decisione èt facit d. l. insulam, & l. si rem, §. si cum unū bouem. ff. de præscr. uerbis, & l. Lucius. ff. de donat. & l. ubi ita do natur. ff. de do. cau. mo. qui sunt tex. ni fallor, ad hoc peculiarares. Hinc èt est, † quòd uerba sonantia in conditionem, impropriatur ut importet solum modum ratione subiectæ materiæ: ut de hoc est text. sing. iuncta glo. in l. Mæuia. ff. de man. test. Hinc èt est, q. si relinquitur alii cui usus fructus domus causa habitandi, sola habitatio relicta uideatur, & non usus fructus, ratione adiuncti: text. est de hoc fin. in l. si habitatio, §. sed si sic relictus, ff. de usu & habita. & licet Lud. Roma. in iuis singul. sing. 61. ponderet d. tex. ad aliud propositum, tamen nihil facit: licet credat dictum suum uerum ex vi uerbi. Hinc èt est q. quis dicitur præsens uel absens uarijs modis, secundum materiam subiectā, ut est gl. no. in Auth. de fideius. in prin. col. 1. quam ad hoc no. Pan. in c. de quarta, de præscr. & habetur per gl. Ang. & Doct. i. l. si. C. de præsc. longi temp. & per gl. in l. præsens, ff. de procur. quo recurre. Hinc etiam uidemus, † quòd si simpliciter facta sit inuestitura seu di hoc tenore, ut filij & filie succedat hoc casu tñ nõ succedat filie masculis extantib. : cū hoc sit de natura feudij, ut filie non admittant masculis extantib. & sic rōne subiectæ materiæ uerba dictæ inuestituræ

capiunt aliam interpretationem, quam verba prima facie sonare vidensur. ita not. dicit Bal. in c. ceterum, de iud. & est tex. no. i. c. 1. §. filia verò, & ibi id notat & valdè cōmendat Bal. de succes. feu. & pulcher tex. in §. qui nimò, & ibi èt Bal. & Alvaro. id not. in tit. episcopi vel abbatem, in usib. feu. quos tex. etiam ad istud propositū notat & cōmendat Iaco. in lib. feud. in verbo, & fœminis, & Alex. de Imo. in conf. 29. primæ partis, incip. quoniam abundè, in pen. col. & Alb. de Ros. post Dy. in pulchra & quotidiana q. in l. tres fratres. ff. de pactis: & quod fortius est, istud procedit etiam, quādo feudum semel radicatum fuit in personam filix, vt est tex. in c. 1. in ti. de eo qui sibi uel hær. suis masculis uel fœminis, ubi ponitur regula generalis, quod non patet locus: fœminæ successione feudi, quamdiu masculus superest ex eo, q. primus de eo feudo inuestiturā accepit, & ibi pulchre de hoc habetur per And. de Iser. Bal. Aluar. Præp. & alios

Quod procedit, etiam si masculus sit in remotiori gradu quam fœmina, habito respectu ad eum de cuius successione queritur, etiam si fœmina sit filia defuncti Ita sing. decidit Calder. in consil. suo 14. in tit. de feudis, & post eum Bald. in consilio 137. in secunda parte, & Franciscinus in suo singulari libello feudorum parte tertia, in titu. de successio. feudi, limitatione 16. licet Baldum corruptè alleget, & de Calderino mentionem nō faciat, & probatur, apertissimè in dicto capitulo primo de eo qui sibi uel hær. suis, &c. Et ita pridem consulti in ardua quæstione, & sic etiā iudicari nidi in magno consilio Cæsaris in simili quæstione nō minus ardua in feudo Zelandico, quod redemptioni subiacebat, agnato remotioris gradus & sorore defuncti inuicem contendentes de prælatione, quod commenda memorix, quia est quotidianum & ualdè singulare, & quilibet prima facie diceret contrarium. Hinc etiam est, q. si res concedatur alicui & hær. suis in feudum, intelligitur de liberis seu descendentes hær. suis, & nō de extraneis hær. suis: quia hoc est de natura fendi. Et ergo si uallus talis decedat sine liberis seu descendētib. relicti-

agna-

agnatis, seu dum reuertitur ad dominum, & non deuoluitur ad agnatos. Ita dicit gl. ualdè not. in l. ex facto. §. si. & ibi Dy. Bar. Pau. de Cast. Ale. & Doct. ff. ad Trebel. & gl. Bar. & Doct. in l. etiam, in princ. ff. sol. matrim. & plenè per Barto. in l. Gallus, §. etiam si parente. ff. de libe. & posthum. & uult Bald. in d. l. fin. in 6. oppositione, C. de hære. instit. & idem Bald. in l. m. l. i. in 48. quæst. ff. de rer. diuis. & idem Bald. in l. iuris gentium, §. pactorum. ff. de pact. pro quo est bonus tex. i. c. 1. §. & si clientulus, in tit. de alinat. feudi, & in d. c. final. si de feudo. fuerit cōtrouers. in usibus feudorum. Et ista est cōmunis opinio secundū Alexan. in d. l. ex facto. §. fin. & est ipsa ueritas, quicquid dicat Cyn. in l. liberti libertæq. C. de op. libertor. quod memori teneas mente. Hinc etiā est q. appellatione filij ratione subiectæ materiæ i feudis ueniunt omnes descendentes masculi in recta linea masculina à primo aquirente feudum, quando feudum concessum & receptum est pro se & filijs suis, Ita sing. decidit Iacob. in libello feud. in illis uerbis, presentes & recipietes pro se & eorum filijs, per gl. notab. in d. c. 1. §. & si clientulus, in uerbo, ad dominū, ibi, sed tu instabis, & ibi Bal. quod commenda memorix, quia est singulare, & q. libet prima facie diceret contrarium propter l. liberorū cum ibi not. per Bar. ff. de uerb. sig. ubi habetur, quod appellatione filiorum in contractibus non ueniunt nepotes, & debet fieri interpretatio contra eū qui potuit legem apertius dicere, l. ueteribus. ff. de pactis: sed hoc non obstat, ut uidere poteris per Iacobinum ubi supra, de hoc tamen uide latius per Franc. in d. suo singulari libello feud. par. 2. in uers. circa hanc materiam acquisitionis feudi, &c. & in pluribus col. seq. ubi plenissimè de hoc reperies: & tetigi sup. i loco à feudo ad emphyteum.

Hinc etiam est, quod propter naturā rei cito perituræ statuitur breuius tempus ad decidendum causam, adeò & instantum, q. lis de rebus breuissimo tēpore corruptibilibus expediri debet adeò celeriter, q. euitetur rerum corruptio Ita sing. dicit Bar. in l. 1. ff. de glan. leg. & hoc dictū refert & sequitur Fel. i. c. 1. circa fin. de iud.

o o 2 & h

380 LOCVS A SVBIECTA MATER.

& si ob aliquam causam his existens si per rebus aliquo modo interituris, vel mora deterioribus futuris, terminari non possit, debet huiusmodi res vendi & pretium ad utilitatem eius habentis depromi: ut est tex. sing. in l. si. & ibi no. per Bar. & docto. ff. de requiren. reis. quod tene menti, quia est quotidiana. Hinc etiam est quod si forma mandati sit per uerba communia uerbi gratia, mandō tibi q̄ gras negotia mea, uel quod contrahas promeritalis poterit gerere actum tanquam procurator, uel tanquam nuncius, prout sibi uidebitur in his quae possunt utroque modo geri: secus autem si nō possunt geri utroq; modo, quia tunc uidetur ei mandatum, ut gerat prout negotij natura & materia subiecta desiderat. Ita singulariter decidunt Bal. & Sal. in l. multum interest. C. si qs alteri uel sibi, ubi de hoc reperies plura pulchra.

24 & quotidiana exempla Hinc et est, q̄ usu syluae legato, usus fructus censetur legatus, quia nisi liceret legato caedere siluam, & uendere, legatum esset inutile. tex. est no. in l. diuus, ff. de usu. & habitā. patet ergo uerbum usus impropriari ratione subiectae materiae, quod nota. Hinc et est, q̄ licet lex uel statutum requirat plenam probationem, tamen si se uel unam subiectam materiam plene probatio à cōiter accidentibus fieri non possit, tunc ualebit probatio talis qualis fieri pōt, à cōiter accidentibus in similibus rebus, & pōt poni exemplum in adulectio & filiatione, quae plene probari non possunt, c. preterea, de testib. & l. Lucius Titius, iuncta gl. ff. de cond. & dem. cum sim. Ita sing. dicit Hip. de Marf. in repet. Rub. C. de probat. & ante eum hoc uoluit Pau. de Cast. in cōsil. suo 775. incip. super primo, in ultimo dubio in antiq. & Alex. de Imo in coali. 51. incip. uiso & discussio, in 1. uol. quod tene menti, quia quotidie occurrit. Hinc et est,

25 q̄ licet dictio q̄ alius, alia, aliud, ex suo proprio significato implicet similia, ut est glo. no. in l. si fugitiui, & ibi Sa. & Doct. C. de seruis fugi. tamen hoc fallit, ubi ratio subiectae materiae aliud inducit, ut in euangelio, & suspen si sunt alij duo latrones cum eo: de quo per gl. Ant. de But. Io. de Imo. Pan. Fel. & Doc. in c. sedes, de rescr. & p glo.

LOCVS A SVBIECTA MATER. 381

gl. in Auth. de manda. princip. coll. 3. & c. de q̄ibi. Hinc etiam est, quod aduerbium euidentissimè, positum in qua dispositione, diuersimode intelligitur secundum subiectam materiam. Ita notabiliter dicit Bart. in d. l. si constante, quem omnino uide. Hinc etiam est, q̄ interdictū ciuitatis, ne uil. scat. censura ecclesiastica, includit suburbia, & continentia aedificia, quae alias sub uerbo ciuitatis non comprehenduntur: ut est tex. sing. in c. si ciuitas, & ibi Pet. de Anch. & omnes notant, de sent. excō. lib. 6. Hinc etiam est, q̄ si feudum concedatur generi, uel illis de aliquo genere, uerbum genus ratione subiectae materiae restringitur ad genus paternum tantum. Ita sing. dicit Franc. in libel. feud. parte 3. in uers. vigesimo sexto quarto, dicens idem esse si feudum posteris concedatur, ut ibi per eum, pro quo est bonus tex. in l. 1. in si. cum ibi no. per gl. ff. de iure immun. & sentit. Andr. de Ifern. in d. c. 1. de succe. feu. & apertissimè hoc decidit Prap. in d. c. 2. hoc quoque, quod nota, quia potest frequenter contingere in practica. Hinc etiam est, quod iurans simpliciter q̄ obseruare laudem seu arbitrium ferendum, non tenetur praecise stare laudo, sed euadit soluendo poenam, quia iuramentum intelligitur secundum materiam subiectam, & naturam actus, super quo interponitur, d. l. si. C. de non nu. pe. Ita sin. dicit Inn. in c. per tuas de arb. q̄ tene menti. Hinc et est, q̄ executione mandati superioris licite supersedetur, q̄n ex hoc oriretur scandalum: & sic ratione subiectae materiae excusatur quis ab obedientia, ubi alias non excusaretur, c. cum teneamur, de praeben. & c. si q̄n, iunctis ibidem sing. no. per Car. & Io. de Imo. de rescri. quod commenda in memorie, quia est singulare, & uidi saepius practicari, & idem est q̄n res aliter se habet q̄n contineatur in mandato superioris: tunc n. non obediens non incurrit censuram etiam i pso facto lata, cum hoc non intēdat mādans; nā clausula, si preces ueritate nitantur, quae in omni rescripto sub intelligitur, c. 2. de rescri. tenet censurā in suspensio: Ita sing. dicit Pet. de Anc. in conf. 24. incip. per predicta subtiliter, & sequitur Feli. in d. c. 2. & in d. c. si q̄n, & in c. si 1.

9.col.de presum. & Hip.de Marti singul. 153. quod me
m...entias mente, quia est valde singulare. Hinc etiã
recte dicit Barr. in l. non solum, §. si liberationis verba
ff. de libera. lega. quod dicitur Doc. & gl. debet intelligi se
cundũ legem quã alligant. & idem sentit Salic. in l. si ex
cautione, C. de non nu. p. c. & Io. And. in c. cũ nunciu,
circa fin. de testib. & Prapo. in c. cum cessante, de appel.
& Doc. sæpè alibi. Et hoc est quod quotidie dicimus in
practica, intelligentia dicitur ex causis est assumen... di
cèdi, c. intelligentia, de verb. sig. Hinc etiam est q̄ iura in
terdum respectum habuerunt ad personæ excellentiã,
interdum ad personæ vtilitatem, interdum ad rei parui
tatem, interdum ad senectutem, interdum ad minorẽ
nitatem, & ad multa alia: ex quibus optima ratione ali
ter & aliter statuerunt, vt ad longum pulchrè & elegan
ter videre poteris apud Ludo. Rom. in aurea sua rep. l.
si uerò, §. de viro. ff. solu. matr. & Felin. in d. ca. causam
quæ, ad quos breuitatis gra remissio sufficiat. Aduocat^o
27 † igitur, qui vult senere agere, puidè ac diligenter con
siderare singulas circũstantias & qualitates causæ & per
sonarum: & an cliẽtulus suus agat petitorio an possesso
rio: item an sit actor uel reus & præcipuè consideret na
turam actionis intèrãdę per cliẽtulu suum, uel intèta
tã contra eundem. & maximè respiciat ad conclusio
nem, in quo consistit modus agendi, & uirtus libelli seu
petitionis: ut est gl. sing. in c. hoc quippe, 3. q. 6. & uult
Inno. in c. super literis, de rescrip. & Pan. in c. ex parte
ff. de foro cõpetenti, & Baldus in l. edita, C. de edẽdo,
& Iafon. in l. i. ff. eodem, & Alexand. de Imol. in l. Anre
lius, §. Sticho, in apostillis ad Bartolum. ff. de libe. lega.
& si sis Iudex, caueas ne in sententiã debet esse confor
mationem uel petitionem: quia sententiã debet esse confor
mis libello, capit. licet Heli, de simonia. & ultra id quod
in iudicium deductũ est, potestas iudicis excedere non
põet, l. ut fundus. ff. commu. diu. Imò fatuus est iudex, q̄
pronunciat super nõ petitis, l. si. C. de fideicõ. lib. Quini
mò tria debent esse conformia, libellus, probatio, & sen
tentiã: ut sing. dicit Bald. in l. i. in fi. C. si plures una sent.
condem.

condẽ. fuer. Hæc paucis admonere uolui, quia sæpè ui
di tam iudices, quã aduocatos hac in re turpiter erra
re. Illud tamen nolo te ignorare, q̄ ut † uerba habeant
efficaciam, & actus sortiatur effectum, recedimus à su
bicta materia, d. l. iurifigentium, §. q̄ fere, & ibi hoc nõ.
Iafon limitans hoc modo, d. l. si uno, & alia iura dicentiã,
uerba debere intelligi secundum materiam subiectam.
Si tamen uerba aliquid operentur secundum naturam
præcedentis actus, licet nõ omni respectu hoc sufficiat,
& ad hoc tendunt singulariter nõ. per Io. de Im. Pa. de
Cas. & Alexã. in l. miles. §. decem aut noxã dedere. ff. de
re iud. qui sing. uolunt, q̄ iura dicentiã, stipulationem
intelligi secundum naturam actus præcedentis, d. l. dam
ni infecti quidam, & d. l. si stipulatur, sunt intelligenda
quoad hoc, ne in plus exigatur, quam effectualiter pos
set exigi secundum naturam præcedentis actus, non aut
omnialio respectu, ut patet in d. l. miles, §. decem aut
noxã dedere, quia si stipulatio, de qua ibi, intelligere
tur ex toto secundum naturam actus præcedentis utrũ
que alternatiuorum non esset in obligatione, sed unum
obligatione & aliud in solutione: cuius tñ contrariũ ibi
dicitur, & secundum præmissa intelligo et id, qđ sing.
no. Ale. de Imo. in cons. 12. 5. uol. inci. dñi, & c. uiso com
promisso, & c. in uer. nõ obstat, & id qđ no. Bal. & Sal. in
l. i. C. cõmo. ubi uolunt, q̄ licet uerba debeant aliquid
operari, l. si qñ, i prin. ff. de leg. 1. & uult not. Bal. i Rubr.
C. de contrah. emp. & uend. in 9. q. tñ non debent opera
ri nisi secundum naturam actus, super quo interponun
tur, uel de quo agitur, ut scilicet in plus exigatur, quam
effectualiter posset exigi secundum naturã actus præce
dentis. Quæ omnia commenda memoriæ tanquam pul
chra, utilia, singularia, & quotinana.

LOCVS A RATIONE CASVS
conuersua.

- 1 Petere quis non debet, cuius contrarium in cas. conuerso nõ es
set postulaturus.
- 2 Statutum prohibens alienationem in non subditum an incli
das clericos.

3 *Soluti. in qua monete fieri debeat, si ualor augetur uel minus auer.*

4 *Argumentatio à rōne casus conuersiua quando non procedat.*

Offerit se nūc locus à rōne casus conuersiua, à quo sum prū argumētū nedū est probabile, sed forte, frequēs & valdē utile: rex. est notab. in l. i. ff. de solution. & in l. peri. C. eodem titu. & tex. iuncta glo. in l. si & rem & pretium, ff. de peti. hare. Et formatur hoc modo: † non debet quis petere, cuius contrarium in casu conuerso non esset postulaturus, & potest exemplificari per casum d. l. ubi debitor diuersarum summarum ex diuersis causis soluente, & non declarante in quam causam soluit, creditor potest incontinenti declarare, in quam causam recipit: dummodò declarat se recipere in illam causam, quam ipse uerisimiliter eligeret pro se, si esset debitor: aliā non: quia non debet quis ab alio requirere: quod ipse nollit per alium à se requiri: ut ibi. Item potest exemplificari per casum d. l. pen. ubi notab. habetur, q̄ in datione in solutum melioratio æstimationis seu ualoris superueniens, industria recipientis, uel ex euentu, nō prodest danti in solutum, sed recipienti tantum, & ideo petens dationem in solutum, quæ habet vim uēditionis, rescindit propter deceptionem ultra dimidium iusti pretij, debet probare deceptionem secundum æstimationē, quæ fuit tempore dationis in solutum, & non secundum tempus præsens instituti processus, secundum Bal. & Saly. ibidem, pro quo est textus sing. in l. si uoluntate in fin. C. de rescin. vendi. & ita sapius uidi practicari. Potest etiā exemplificari per casum d. l. si & rem & pretium, iuncta l. seq. & isto argumento à ratione casus conuersiua utitur Io. And. in reg. qui ad agendum, & in reg. qui prior, & in reg. non est sine culpa, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. & Docto. sup. alibi, ut infra patebit, qđ facit ad multa. Et i primis per istud singulariter decidit Io. And. in regu. ex eo, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. q̄ paganus uel Iudæus baptizādo nō cōtrahit cognationē spirituales, licet secus dicat esse in heretico baptizante, de quo uide ibi latius p eum.

eum. Secundo istud facit pro emphyteusis, & feudatariis qui sua industria, sollicitudine, & cultura, fundos uberiorē fecerunt, & cariores, ut feudum, & emphyteusis non possint eis auferri, nec etiam canon augeti, quia quod contingit prosperitate fortunæ, aut industria ipsorum feudatariorum uel emphyteutarum, debet cedere ad eorum commodum, quia in casu conuerso; puta deteriorationis, dominus directus id postulaturus non esset, nec neller canonem diminuere, iurib. præal. & uult Bald. in d. l. pen. Tertio isto argumento utitur Alb. de Ros. in 2. par. statut. q. 2. in q̄ illa quotidiana; Statuto † laicorum canerur, q̄ nullus subditus possit alienare rem immobilem in non subditum quoquo modo, nisi prius soluat communem 10. solidos, de qualibet libra iustæ æstimationis ipsius rei, quæ alienaretur, & nisi habita licentia ipsius domini loci, An tale statutum ualeat, & an includat clericos, & ecclesiasticas personas? Vbi uide latissimè per eum, & amplissimè per Sign. de Homod. in cons. 21. incip. statuto ciuitatis, & c. ubi tenet contra Io. And. in c. si de immu. eccle. lib. 6. in Nou. quem quide, quia inaudita loquitur, & idem uidetur uelle Barba. in cons. 65. 4. uolum. Opinio tamen Ioan. And. communiter approbatur ut uidere poteris per recentiores in d. c. si. & late p Car. in rep. c. perpendimus, præsertim in 9. & 10. q̄ de sent. ex commun. & per Philip. Francum in quadam sua elegantis disputatione petitorij, & possessorij in quarto dubio. Sed quis horū melius senserit, & iustus induerit arma, tu apud te ipsum perpende. Quarto istud facit pro emporibus assisiarum, teloniorum, & gabellarum: quia si multum lucrentur, non debemus eis inuidere: nam si essent in damno non uellemus, nec teneremur eis quicquam de canone remittere: Ita nota dicit Bal. in d. l. pē. quæ ad hoc est no. de hoc tamen uide latius per Bar. in l. cū plures, in prin. ff. loca. & per eundem Bar. in l. cotem ferro, §. qui maximos, ff. de public. & per Pau. de Cast. in l. insulam, ff. de præscri. uerbis, & per Io. de Im. in d. §. q̄ maximos, ubi d̄ hoc satis plenè reperies. Quanto istud facit ad hoc, q̄ lex uel canon est pœnalis loquens de ultramontano.

montano, & aliquid disponens propter longitudinem
 viæ, curia existente citra montes, locum etiam habet in
 casu conuerso, puta in citramontano curia existente ul-
 tra montes: quoniam eadem subest ratio, ita determinat Host.
 Paner. & Doct. in c. nihil, de elect. & Guil. & Garfias in
 c. avaritiæ, eod. tit. lib. 6. & dixi supra in loco à ratione le-
 gis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius le-
 gis, in tertio casu principali, ubi uide. Sexto istud facit ad
 3 hoc, quod si per statutum florenus statutus sit ad 18. stu-
 feros, deinde eius ualor seu æstimatio crescat ad 18. cum
 dimidiato, quod debitor obligatus ad florenos debeat solu-
 re 18. stuferos cum dimidiato, per rationem casus con-
 uersiuam: quia si florenus decreuisset, & non ualuisset ni-
 si 15. non uoluisset debitor soluere nisi 15. Ergo, & c. &
 ita hanc quæstionem decidit Bal. in l. si quis argentum,
 C. de don. dicens se sic consuluisse, sed idem Bal. in con-
 silio suo 213. vol. incipien. punctus quæstionis talis est,
 dati fuerunt, & c. hanc quæstionem exactè examinas di-
 cit, & concludit, quod debitor non morosus satis facit solu-
 do florenos iusti ponderis, & idem uult Salice. in l. cum
 quid, circa si. ff. si cer. pet. per hunc locum à ratione casus
 conuersiuam, limitat tamen Bal. in d. consi. nisi florenus fuisset
 æstimatus ad libras, quo casu sentit debere fieri solutio-
 nem respectu æstimationis seu ualoris, qui fuit tempore
 contractus, & idem uult Pet. de Anc. in Cle. si beneficio-
 rum, de dec. ubi facit mentionem de consi. Bal. & idem
 est de mente Bar. & aliorum in l. Pan. ff. de solut. quod
 commenda memorat, quia est utile, & quotidianum in
 practica. De hac tamen materia monet uide plenius per
 Bar. Pau. de Cast. Io. de Imo. & alios in d. l. Paul. & per
 eundem Bar. & alios nouissimos, in d. l. cum quid, & per
 Cy. in l. in minorum, C. in quibus cau. in integ. resti. nõ est ne-
 & per gl. & Pa. in c. olim causam, & in c. cum canonicis,
 de censib. & plenè per eundem Pan. & alios Canonistas
 in c. quanto de iur. iu. & per gl. & Doct. i. c. quis ignorat,
 32. q. 4. & p. Pet. de Anch. Io. de Imo. Car. & Doct. in d.
 Cle. si beneficiorum. Septimo isto argumeto utitur Albe. de
 Gadi. in tractatu maleficiorum titulo ultimo, i. vers. ite po-

ne contineri in statuto ciuitatis Castelli, & c. & uers. seq.
 in illa quotidiana quæstione, stante statuto ciuitatis Ca-
 stelli, quod nullus compellatur restituere rem, quam pu-
 blice, & sine fraude emit: nisi pretium integrè ei fuerit
 restitutum, contra regulam traditam in l. in ciuilem, C.
 de fur. si Aretino fuerint subtracti boues, & ducti ad ci-
 uitatem Castelli, & ibi uenditi, an Aretino dictum noce-
 bit statutum ciuitatis Castellæ? & quid econtrà, si statu-
 tum ciuitatis Castellæ, sit contra reum, & pro accusatore
 forensi, an possit retorqueri contra reum? & in utraque
 quæstione concludit, quod non, ut ibi latius uidere poteris
 per eum. Ex qua decisione inter alia quatenus proposito
 4 seruit hoc te singulariter notare conuenit, quod tunc non
 procedit hæc argumentatio, quando extrinsecus quid
 obstat, ut quia deficit potestas in statuente, ut in exem-
 plis dictarum quæst. uel quid simile, aliàs autem validis-
 sima est hæc argumetatio, quod nota, & uide quod de ra-
 tione dixi supra in euidentialibus euidentiali sexto.

LOCVS AB AVCTORITATE.

- 1 Experto in sua scientia credendum est.
- 2 Argumentum ab auctoritate interdum est probabile tantum,
 interdum etiam necessarium, & nu. 6. 9.
- 3 Argumentum ab auctoritate non ligat eos qui non subsunt au-
 thoritati.
- 4 In negotijs decidendis non solum est necessaria scientia sed etiam
 potestas.
- 5 Exem. plis an, & quando indicandum, uel non.
- 6 Doctoribus iuris canonici, & ciuilibus magis est standum quam
 Theologis in conuersis originem trahentibus à iure diuino.
- 7 Canonista, & Theologo electis ad episcopatum, quis preferendus.
- 8 Decisiones Rotæ, & Capelle, & c. non habent vim legis.
- 9 Et quid in regulis cancellariæ apostolicæ.
- 10 Doctori quantumcumque magno non tenemur credere, nisi pro-
 bet opinionem suam.
- 11 Index indicando quando possit à communi opinione recedere.
- 12 Communis opinio habet vim consuetudinis.

- 15 *Glossa ponens plures opiniones, & nullam expresse eligens, videtur cum ultima transire.*
- 16 *Opinio quae eligenda, quando non est reperire quae sit communis.*
- 17 *Argumentum ab auctoritate tenet affirmatiue, sed non negatiue.*
- 18 *Doctores quorumdam praestantissimorum laas. Vsq; ad finem.*

AB auctoritate seu exemplo maiorum, uel ut alij uolunt, à prauiudicijs seu pronuiciatis sumptum argumentum interdum est probabile tantum, interdum uero etià necessarium, ut infra declarabo. Et formatur hoc modò: Expertò ¶ in sua scientia credendum est, text. est in l. antiqui, & ibi Odofr. & Doct. not. ff. si pars hered. petat. & in l. septimo mense, ff. de statu. ho. & in l. si pater, ff. de solut. & bonus text. in c. cum haberet, & ibi Card. not. de eo; qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium; & text. non in legans in c. omnes principes, cum ibi not. per Jo. And. de maio. & ob. & text. pulcher in c. significasti el. 2. & ibi etià Jo. And. no. de homic. & eius meminit glossa in l. r. C. ne liceat potest. & Bal. in l. conuentricula, C. de episc. & cle. eo que utitur glossa in l. mulier bona, ff. de iure dotium, & Bald. in Athen. si quas ruinas, in pulchra, & quotidiana q. C. de sacrosanct. eccle. & Doct. saepe alibi. Et procedit haec argumentatio ab auctoritate seu exemplo maiorum, ne lura in exemplis Christianorum, sed etiam in exemplis paganorum uel est text. pulcher in c. quarta, & ibi Archid. q. 2. & in c. sacerdotib. 1. q. 1. & ibi Domini. notat. Et haec ¶ argumentatio ab auctoritate seu exemplo maiorum, uel si militis à prauiudicijs seu pronuiciatis, interdum est probabilis tm, interdum autem probabilis, & necessaria, interdum at nullius penitus momenti, qd declaro, nam qn allegatur auctoritas eius cui data est potestas legis condendae, tunc argumentum ab auctoritate est probabile, & necessarium. Vn bene ualet argumentatio, seu ut uocent consequentia, Celsus Iurisc. ita dicit, ergo ita est text. est in l. r. & ibi Bar. Bal. Ang. Pr. de Ca Ale. Ias. & Doct. id no. ff. si cer. pe. ubi Vlpianus Iurisc. ultus probat intentionem

tionem suam per auctoritatem Celsi Iurisc. ultus, & est similis text. in l. si socer à genero, in prin. ff. sol. mat. ubi Paulus Iurisc. ultus suam opinionem confirmat auctoritate Nerua, Cat. mis, Pomponij, & Aristonis, & similis text. in l. si unus. §. pactus ne peteret, in fin. ff. de pact. ubi Paulus Iurisc. ultus suam decisionem confirmat auctoritate Scenolae, cum simul. & hoc uult Bar. in l. legata. ff. de supellect. leg. & Bald. in d. l. conuenticula, & multo fortius ualet haec argumentatio, si arguatur ab auctoritate Papae uel Imperatoris in his, quae iurisdictionem cuiuslibet eorum respiciunt, l. de precatio, ff. ad l. Rhodiam de iactu, l. bene à Zenone, C. de quadr. praef. c. solitae, de maio. & obed. c. nouit, de ind. & c. causam quae, & c. per uenerabilem qui fil. sunt leg. cum utrobique not. per glo. & Doct. alias secus, ut est gl. notab. in l. 2. q. ubi Sal. & Doct. notant, C. de crimine sacrile. & notant per Canon. in c. ecclesia S. Mariae, de cost. & in Cl. pastoralis, de re iud. & ratio istius ultimi est, ¶ quia argumentum ab auctoritate non ligat eos qui non subsunt auctoritati, secundum Bal. notab. in Rut. rita, C. de fide instr. circa fin. & in casu conuerso lex etiam perquam dura subditis est seruanda, l. prospexit, ff. qui & à quib. & c. in memoriam, 19. distin. Quando autem allegatur auctoritas eius, qui non habet, nec habuit potestatem condédi legem puta allegatur auctoritas gl. uel alicuius simplicis Doctoris, quantumcumq; et famati & periti, tunc hoc argumentum ab auctoritate solum est probabile: quia ut dixi, nulloq; experto in sua scientia credendum est d. c. significasti, 2. c. fraternitatis, de frig. & malef. l. 1. & ibi Bart. ff. de vent. insp. & l. semel, c. gl. C. de rem. lib. 1. 2. cum sim. non autem est necessarium, quia interpretatio gl. uel DD. non est necessaria, sed probabilis tantum, quatenus rone iuuatur. l. r. C. de prof. qui in urbe Conf. lib. 1. 2. & uult gl. in c. 1. & ibi Pan. de postu. pla. & gl. in l. si de interpretati. ne, ff. de legi. & DD. in l. r. C. e. ti. Vnde hoc casu argumentum tollitur p. tex. uel p. rationem necessariò concludenté contra glo. uel doctore: ut est text. no. in l. Labeo; i. uer. sed & si. ff. de sup. leg. &

ibi Alb. no. nec mirum, quia quo quisque magis ratione utitur, eo maioris auctoritatis eius uerba habentur. Et in negotiis definitiendis non solum est necessaria scientia, sed etiam potestas, ut eleganter inquit tex. in c. 1. 20. dist. Et hinc est, quod licet in exemplis supremi principis bene sit iudicandum, & eius sententia faciat præiudicium inter omnes, & omnibus causis similibus. causa per eum decisa, ut est tex. sing. de iure civili iuncta gl. in l. si. C. de legib. & tex. sing. de iure canonico in c. in causis, & ibi Fel. & Doct. de re iur. tamen exemplis inferiorum iudicium non est iudicandum, nec eorum sententiæ faciunt præiudicium, ut est text. in l. nemo, C. de sent. & inter. om. iud. cum sim. Ab auctoritate autem improbabilis & incerta nullum sumitur argumentum, secundum Bal. & bene, in d. l. conuenticula, ut si ab auctoritate theologi concludatur in materia merè legali, uel ab auctoritate Medici in materia merè theologica. Cui contonatur illud uulgare adagium. Ne sutor ultra crepidam, & illud ne cæcus de coloribus, cum sim. Et licet hæc possent sufficere pro iuuenibus, pro pleniori tamen notitia huius quotidiani articuli uolo eos scribere, quod quædam sunt scripturæ seu auctoritates approbatæ per summum Pontificem uel Imperatorem, & tales probant & concludunt necessariò in his quæ iurisdictionem cuiusque eorum respiciunt: ut supra dixi: & sic argumentum ab auctoritate talem scripturarum nedum est probabile, sed & necessarium, & adeò forte, quòd propter æquitatem non scriptam non receditur à rigore scripto, sed habet hoc casu locum id quòd dicit tex. in §. oportet, in Aut. de iud. col. 6. scilicet Iudicem non uideri clementiorem lege, de quo plenè per Cy. & Leg. in l. placuit, C. de iud. & per Odo. & alios in d. l. 1. C. de leg. & per Pan. & alios in c. si. de transact. & per Bar. in rep. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. Habet etiam hoc casu locum in d. l. prospexit, & d. c. in memoriam, scilicet quod lex etiam perquam dura seruanda est. Scripturæ autem approbatæ, & pariformiter apocryphæ, ponuntur in decreto 15. 19. & 20. dist. ubi uide. & hinc est, quòd nedum probabile, sed necessarium est argumentum

mentum ab auctoritate scripturæ diuinæ, & canonicæ, ut est gl. sing. apud Legist. in §. considerauimus, in uerb. eloquiorum, in Aut. ut iud. sine quo. suffr. quam ad hoc notat Bal. in Aut. ad hæc. in 2. col. C. de usur. sed quia ridiculum est allegare glo. ubi tex. habetur, idcirco ego ad hoc allego bonum tex. in c. ego solis 9. dist. & tex. pulchrum in c. qualiter & quando, 2. de accus. quod ibi Panor. & Feli. hoc no. Hinc etiam est, quòd ualidum, probabile, & necessarium est argumentum ab auctoritate alicuius sancti muniti auctoritate noui uel ueteris testamenti, quia dictum alicuius sancti munitum auctoritate noui, uel ueteris testamenti in decisione causarum præfertur decisioni papali: secus si non esset munitum auctoritate legis diuinæ, quia tunc constitutio Papæ præfertur dictio cuiuslibet sancti, quia Papæ & non sanctis fuit data auctoritas & potestas legis condendæ. Ita fin. dicit gl. in c. de libellis & ibi hoc sequuntur Archi. & Dom. 20. dist. Illa glo. etiam multum notat, & singularem reputat Pan. in d. c. qualiter & quando, 2. & post eum Io. de Anania & Feli. ibidem. & Ludo. Roma. in singulari suo 682. de quo uide latius per Panor. in c. tua, de decim. & in c. ne innitatis de constit. & per eundem Panor. in sua eleganti disputatione incipiente, Episcopus & quidam Rector, & per Feli. in d. c. qualiter & quando 2. In quibus autem sit seruanda lex ueteris testamenti, uide tex. & gl. in §. his itaque, & ibi pulchrè per Domin. 6. dist. & per gl. in c. fin. & ibi pulchrè per Ioan. de Imo. de consuet. & pulchrè per Henricum Boich, in cap. 1. in 2. prin. membro dist. de constit. ad quos recurre. Quando autem Doctores seu interpretes diuinæ scripturæ sunt uarii, cui tunc magis est stādum, habes gl. uulgatam in c. ut ueterum, 9. dist. quæ dicit, quòd Augustino est stādum in disputationibus, Gregorio in moralibus, & Hieronymo in translationibus: de Ambrosio autem nihil dicit, sed cõter dicitur quòd Ambrosio statur in sacramentis. Ita dicit Io. de Imo. in rep. l. si uerò, §. de uiro. ff. solu. matr. ubi d. glo. reputat. sing. Sed circa istud cadit pulchrum & subtile dubium, uidelicet quibus magis sit credendum, an

facræ

facre theologie magistru, an uero Doctoribus iuris ca-
nonici, quando est controuersia inter Theologos, & Ca-
nonistas de materia originem trahente à iure diuino,
ut est materia usurarum, matrimonij, decimarum, & simi-
lis, & licet prima facie uideatur magis credendum in tali-
bus materijs magistris sacre Theologie tanquam magis
peritis in iure diuino, à quo originem trahit prohibitio
usurarum, c. quia in omnibus, & c. super eo, de usur. & in
stitutio matrimonij c. vn. cum ibi not. de uoto lib. 6. & so-
lutio decimarum, Deut. 18. Exodi 22. & nume. 18. con-
trarium tamen decidit singulariter Pet. de Anch. in di-
sputat. incip. antiquis & modernis temporibus uiri ca-
tholici, & c. motus hac ratione, quia scientia canonica
principaliter tendit ad interpretandum ius diuinum in
casibus dubijs pertinentibus ad moralem philosophiam
ut patet in proœ. Decre. Scientia uero theologica perti-
net ad interpretationem iuris diuini, quoad opera domi-
ni nostri Iesu Christi. Hinc uidemus, quod in libris iuris
canonici sunt decisiones summorum pontificum super
dubijs iuris naturalis & diuini, nam in compilatione de-
cretalium habemus de decimis, de baptismo, de uoto, de
matrimonio, de simonia, de furtis, de usuris, de iuramen-
to, & de similibus materijs, de quibus sunt tractatus &
tituli speciales, quorum proprium est elucidare dubia,
quæ originem trahant à iure naturali & diuino: &
sic residet in hoc, qd interpretatio iuris diuini quatenus
spectat ad moralitatē & dirigit actus nostros in Deum,
pertinet ad Doctores iuris canonici, qui ex canonicis &
decretis sanctorum patrum debent ius diuinum adiuua-
re & supplere, iuxta ea quæ not. per Can. in d. c. si. de cō-
suet. & in c. quæ in ecclesiarum de cons. & per Leg. in l.
si. C. si contra ius uel utilitatem publicam. Quatenus
autem ius diuinum tendit ad spiritualitatem & cognitio-
nem ueræ fidei, in hæreticos, iudeos, & alios infideles,
spectat ad Theologos, secundum eum loco prædicto: p
quæ subdit, qd sæpe uidit magistros in sacra pagina respō-
dentes super dubijs, quæ occurrunt super decimis, testa-
mentis, matrimonijs, usuris & similibus, errare: & ideo
pericu-

periculosum est eis aliquid in his affirmare uel negare,
secundum eum, & hanc decisionem ad literam sequi-
tur Alex. de Im. in cons. 1. 2. uol. & in cons. 107. eo. uol.
inc. redemptoris, & c. pro inuestigatione prædictorū, & c.
& idem uult Iaf. in d. l. 1. ff. si cer. per. & faciunt not. per
Ant. de But. & Pau. in d. c. tua, de deci. Vidi etiā ego, dū
eram scholaris, quendam magistrum nostrum uehemen-
ter errare, cum uellet sustinere, excōicatum post appella-
tionem legitimam non tūc nec securē celebrare diui-
na, nec tūc absoluerē sibi confessos: sed validitatem, &
efficaciam huiusmodi actuum, & similiū, qui geruntur ex
officio publico, pendere ex futuro euentu: cui restitū-
dō fuit in faciem, quia reprehensibilis erat, per recolendæ
memoriæ do. Arnoldum de Becha præceptorem meū,
per tex. in c. solet, in si. iuncta glo. de sent. excom. li. 6. &
c. licet, eo. tit. & lib. & per tex. in cap. ad præsentiam, in c.
dilecti, & in c. pactoralis, §. uerum, cum utrobique not. de
appel. ut uideri pōt in quodā libello suo de super confes-
sio, de qua materia habetur plenissimē per Pan. in cons.
suo 331. uol. & per eundem Pan. in disput. inci. Gandul-
phus, in tertio dubio, & per Io. And. in regula cum sunt
partium iura obscura, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & per
Philippum in d. c. pactoralis, §. uerum, qui etiam in hac
materia, & similibus tradit singularem doctrinam in c.
constitutus, in 2. col. eodem ti. de appel. quem omninō
uide, & ita etiam practicari uidi in oppido Delphensi co-
mitatus Hollandiæ contra episcopum Traiectensem, qd
post appellationem ex rationabilib. causis interpositā, pō-
suit in dicto oppido interdum, qui succubuit in urbe p
tres sententias conformes: quod tene menti. Hinc etiam
est qd si sint duo electi ad episcopatum, quorū vn⁹
est Theologus, & alter Canonista, data paritate in cæte-
ris, & hæresi nō pullulante in illo episcopatu, uel uicina,
præferendus est Canonista. Ita notab. dicunt Host. Ioā.
And. Pan. & Docto. in c. 1. de consan. & affin. qui textus
em Hosti. & Io. And. ibidem expressē probat, qd ecclesia
Dei non posset regi per puram, & solam theologiam, li-
cet aliqui theologi contrarium asserere non uereantur,
P & ma-

& male, ut ibi per eos. Et quod Canonista cæteris paribus præferatur theologo in promotione ad dignitatem ecclesiasticam, tenet etiam Feli. in c. clerici, de iud. de hoc tamen articulo, an ad theologum, an ad Canonistam spectet cognitio de materijs originem trahentibus à iure diuino, uide D. Felinum in d. cap. ne innitatis, de consil. circa fin. Et tantum de scripturis approbatis summo Pontifice vel Imperatore. Nunc uidentur. **9** Idem de non approbatis per summum pontificem uel Imperatorem, nec etiam reprobatis. Et istæ sunt duplicis generis, quædam enim sunt scripturæ enunciatiuæ, narratiuæ, uel recitatiuæ gestorum, ut sunt libri historiales, chronice, & similes: & talibus si à nostris maioribus creditum uideamus, nos etiam credere debemus, sicut alijs scripturis antiquis: de quo plenè per Panor. Feli. alios Cano. in cap. cum causam, de proba. & per Barto. & Docto. in d. l. si cert. peta. & faciunt not. per Ioan. in cap. 1. de renunciat. lib. 6. & nota. per eundem in regula non est sine culpa, de reg. iur. libro 6. in Mercur. & not. per Fely. in cap. 2. de rescript. & est bona gl. in cap. cum olim, de censibus, & bona glo. in l. prima, & ibi Ioan. de Plat. not. C. de surd. limit. libro 11. & gloss. in Rubric. de regu. iur. libr. 6. Quædam autem sunt scripturæ, quæ procedunt disponendo, & determinando non autem enunciando solum, & in his aduertendum, & considerandum est, quid seruant studia seu uniuersitates, in quibus sunt plurimi periti, quædam enim scripturæ tanquam authenticæ reputantur in studijs, ut de ceterum, usus feudorum, dicta Hypocratis, Aristotelis, & similia. & istis est standum, & sic argumentum ab auctoritate talium scripturarum est probabile, & necessarium, secundum Barto. & Docto. in d. l. prima, ff. si cert. perat. & Ange. in §. cumque, in proemio Instit. & Panor. Fel. & alios in d. c. 2. de rescript. & Bald. Aluaro. Ias. & alios in prælu. feu. & plenè per Franc. in libr. feud. part. 1. quæ est. 1. Pro quo etiam facit d. l. septimo mensis, ubi Paulus Iuriconsultus pro confirmatione suæ opinionis allegat auctoritatem doctissimi uiri Hypocratis, facit

de etiam d. l. si pater, ubi Iulianus Iuriconsultus pro sua opinione astruenda allegat auctoritatem Aristotelis, **9** ergo intelligo ueram quando illæ auctoritates sunt approbatæ per legem uel canonem, uel saltem non habentur legem in contrarium. Si enim lex sit in contrarium, tunc non est standum talibus auctoritatibus uel scripturis, quia maior est auctoritas legis, ut patet in l. instanti, §. si. cum l. seq. ff. de rer. diuisio, & quod fortius est, idem patet in auctoritate Pau. ad Roma. 7. & ad Gal. 4. si filius, ergo hæres, quia illa auctoritas Pauli non procedit, si filius se non inmiscuit hereditati paternæ. Vnde inuentio creditorum non est fundata contra filium, nisi probent filium hereditati patris se inmiscuisse, l. 1. cum ibi not. per glo. & DD. C. si ut ab hæ. se abst. & l. necessarii, & ibi gl. & Bar. ff. de acq. h. er. & notat Panor. in c. quod nobis, qui fil. si ut leg. quod not. Quædam autem sunt scripturæ, quæ ab uniuersitatibus, & studijs generalibus non approbantur, nisi inuentur ratione, ut sunt dicta glossarum, Bar. Bal. Lyran. & aliorum Doctorum: & istæ dicuntur magistrales probationes, non autem necessariæ. Et ergo eis non est standum, nisi quatenus ratione inuantur. Vnde si ratio necessario concludens, uel textus sit in contrarium, non est illis standum: & sic argumentum ab auctoritate talium scripturarum est dumtaxat probabile, ut supra dixi: Ex ¶ quo sequitur, ¶ argumentum ab auctoritate decisionum Rotæ, Capelle, uel Delp. hinatus, solum est probabile: quia tales decisiones non habent vim legis. Ita sing. dicit Domini. in ca. duobus, & sequitur ibi Phil. Franc. de rescript. libro 6. & idem Domini. in c. neque, 9. dist. & sequitur Felin. in d. c. 11. 2. de rescript. & Ias. in d. l. 1. ff. si cert. pe. De regulis ¶ sit Cæciliæ apostolicæ, an sint cõstitutiones generales, & ligent existentes extra curiam, sunt opinionones: nã Per. de Ancha. in consilio suo 297. incip. efficacibus, & Card. in cons. suo 99. incip. redem. & c. dico quod acceptatio, & c. tenent, quod non. Sed Fel. in d. c. 2. tenet cõtrariū, & sic sub iudice lis est. Patet ergo, quod propter rones magis pregnantes licitum est recedere ab opinione glossæ, uel al

ter ius Doctoris quantumcunque famari, & etiam à de-
 cisionibus Rotæ, Capelle Tollos, & deci. Delphinatus,
 per d. l. Labeo, §. sed & si. Hinc dicit Arch. in c. nolite ti-
 12 mere, r. 1. q. 3. quòd cuiusque, licet magno. ¶ Doctores
 non tenemur credere, nisi probet opinionem suam per
 authenticam scripturam: per illum tex. & per text. singu-
 larem Augustini in d. cap. ego solis. Hinc etiam dicit Car-
 di. in consi. 77. incipien. frater vnice, & c. quòd nulli vo-
 luit vnquam in opinionibus cedere, nisi urgente ratione
 & hoc dictu refert, & sequitur Felinus in d. c. i. i. sine de
 consi. quod nota, & uide quod dixi supra in loco à lege
 cessante, & in loco à cessatione rationis. Dicit tñ Iac. Bu-
 tri. valde singulariter in l. 1. C. qui pro sua iurisdic. q. in
 indicando non est recedendum ab opinione glosse, quòd
 do habet unum famiatum Doctorem post se. Sed hoc di-
 ctum impugnat Pan. in c. capellanus, de feriis, hac ratio-
 13 ne, quia etiam à t communi opinione potest Iudex re-
 cedere in iudicando, quando talis communis opinio est
 euidenter falsa, uel quando conuinci potest euidentibus
 rationibus, ut uult Io. And. & post eum Bal. Feli. & com-
 muniter Doct. in d. c. i. de consi. Et probatur in d. c. ca-
 pellanus, & in l. 1. ibi, sed neque ex multitudine aucto-
 rum, & c. C. de vere. iure enucle. de quo tex. facit festum
 ipse Pan. in d. c. capellanus, reputans eum singularé, sed
 ego ad idem propositum allego duos alios textus, qui
 non consueuerunt ad hoc allegari. Vnus est in cap. unico,
 de summa trin. & si. cath. lib. 6. ibi, incommutabilis, &
 utera sententia, quasi innuat, q non est satis, opinionem ali-
 quam esse communem, nisi etiam sit uera, & hoc sentit
 ibi Do. Alius tex. est in Cle. vii. in fi. eod. ti. ibi, probabi-
 liorem, & dictis sanctorum ac Doctorum modernorum
 rheologiæ magis consonam, & concordem, & c. & facit il-
 lud vulgatum dictum Seneca, non te moueat dicentis au-
 ctoritas, sed quid dicatur attéde, pro quo est bonus tex.
 in d. c. ego solis, & ibi Do. Veru tñ est, q in dubio in iudi-
 cando non est recedédū ab opinione glosse, quæ est maxi-
 me auctoritatis, vt dixi supra in loco à cōtrario sensu cir-
 14 ca si. nec ab opinione cōi, quia t cōis opinio habet vim
 consi. e

consuetudinis, secundum Bal. ind. c. ne imitatis, & iud-
 cans secundum cōem opinionem et falsam, non facit li-
 tem suam, & excusatur in syndicato, ut dicit Pan. post
 alios in d. c. i. de postu. praela. & sequitur Fel. in fi. de cō-
 sti. de hoc tamen uide omnino Zafum in scholijs
 suis super l. 2. ff. de orig. iur. ubi accuratissime hunc ar-
 15 ticulu examinat. Quando t autem gl. ponit plures opi-
 niones & nullã expressè elegit, uel approbat, tica uidet
 trāsire cū ultima, & illa dicitur sua opinio, ita uult gl. no-
 ra. in l. qui filium, circa fm. ff. ad Trebel. & idem dicen-
 dum est de opinio. Inn. ut quando ponit diuersas uel cō-
 trarias opiniones, prout sepe facit, ultima dicitur esse
 sua, ita notab. dicit Host in c. i. de pœnis, lib. 6. & sequi-
 tur Ioan. And. in c. i. de senten. excomm. eodem lib. in
 Nouella, & pariformiter qñ in aliquo. per aliquem Iur-
 isconsultum reiciuntur diuersæ opiniones, & nulla ex-
 pressè eligitur per Iurisconsultu, uidetur Iuriscons. trā-
 sisse cum ultima. Ita dicit Bar. in l. bona fides. ff. de positi
 & uolunt Bal. & Ange. in l. si idem cum eodem, §. fin. p
 illum tex. ff. de iurisdic. omnium iudi. Hoc tamen li-
 mita tribus modis, ut ibi pulchrè habetur per Iaso.
 ad quem breuitatis gratia remississe sufficiat. Si aut Iuris-
 cons. nō recitat opiniones, nec arguit ad partes, sed sim-
 pliciter mouet quæstionem, & aliter non decidit, tunc
 si format quæstioné affirmatiuè, præsumit decidere affir-
 matiue, si aut formauit quæstioné negatiuè, tunc præsumit
 decidere negatiuè. ita notab. dicit Iason post alios, in l.
 cum fundus, §. seruuum tuum impru. ff. si cer. pica. per
 plures text. hoc benè probantes, quod nota. Vbi autem
 16 t non est reperire comunè opin. sed tot sunt opinio-
 nes pro una parte, quot pro alia, quæ opinio tunc de-
 beat eligi, uide per Cy. & Legistas in l. cum de nouo. C.
 de leg. & per Lamb. de Rampo. in l. non possunt, ff. eo-
 tit. & per Pan. & Can. in d. c. i. de consi. & per Marth. in
 tract. de ele. opin. ad quos remississe sufficiat. & hoc casu
 Iudex eligendo unam opinionem etiam minus ueram,
 dummodo sint rationes prægnantes & apparatus p ea,
 & dummodo credat eam, ueram, non facit litem suam, quæ

non peccat, ex quo processus est multum dubius. Ita not. dicit Bak in d. c. ne innitaris, & idem vult Ange. post alios in l. dos a patre, C. sol. matr. & faciunt not. per gl. Inst. de oblig. quæ ex quasi malef. nas. in prin. Quid autem sit faciendum, si iurisc. inter se reperiantur discrepare, vide sing. decisionem Theodosij, & Valentimiani in tit. de responsis prudentum, Codic. Theodos. lib. 1. tit. 4. Ad unum tamè aduerte, & hoc pro regula tene in omnibus quæstionibus occurrentibus, quod si reperias diversas opiniones Doc. potius adhæreas, opinionibus antiquorum, quàm modernorū: nisi reperias textū expressum in contrarium. Ita sin. dicit Io. Pet. Ferr. in practica sua noua in forma capitulorum, quando testes producantur ad æternam rei memoriam, in fi. Item & illud volo te scire, quod si argumentum ab auctoritate tenet affirmatiuè, sed non negatiuè: quod facit ad multa, ut videre poteris per Prepo. in c. Conitantius, 96. dist. ubi saluat donationem Constantini, licet de ea in pluribus antiquis historiis, & chronicis non habeatur. de quo articulo obiter dixi supra in loco à verisimili. Item & illud nolo te ignorare, quod non ualet hæc consequentia, talis Doctor est canonizatus, uel inter sanctos relatus, ergo prohibitum est aliter opinari, quàm ipse scripserit: nec et ualet hæc consequentia: talis non est canonizatus, ergo dicta eius non sunt recipienda: sed bene ualet ista consequentia, talis est canonizatus, ergo licitè legitur, & tenentur eius opera, ut uult Feli. in d. c. 2. de rescrip. post August. de Anco. in lib. suo de potestate ecclesiastica, ubi recurre, & ratio præmissorum assignari potest, quia sancti etas uitæ non eximit quem ab humanitate: & si homo est, labi & errare potest ut alii. Pro quo etiam est bonus rex. in d. c. ego solis, ibi, quantalibet sanctitate, & c. & tex. elegans in decret. fi. 1. ut lite pendente, intelligendo, quod loquatur de sancto Thoma Caturariensi, ut ibi intelligit Io. An. & Bal. & consonat tempora, quia S. Thomas Caturariensis fuit tempore Alex. I. auctoris dictæ decretalis 1. ut attestant Platina, & Sabellicus, & alii, quos uide: quæ re peries industria Alex. III. pontificis maximi auctoris patrimonij

nij ecclesiæ in Britannia, quæ nuuc Angliam appellamus ex quib. patet, quod utilis est argumetatio sumpta ex hoc loco, & quod interdum concludit necessario, interdum probabili: et tantum, & interdum nullo modo licet dialectici dicant, locum ab auctoritate esse infirmum, & quia dixi supra, magnam esse auctoritatem glossæ, non inutile dixi, aliqua ex laudibus non nullorum aliorum præstantissimorum Doctorum referre. Et in primis occurrit Innocentius dicit Arch. in c. 1. de except. lib. 6. quod ipse fuit pater & organum veritatis, de eo etiã dicit Lud. Rom. in rep. l. si uero, §. de viro, in §. 4. fal. ff. sol. ma. quod ipse est pater Canonistarum: de eo etiam dicit Spec. in præmio sui speculi, quod ipse Innocentius est pater iuris: & uere fuit pater: quia ipse pauit nos duplici pabulo, scilicet soleni apparatu ut magister, & constitutionibus quas fecit ut pontifex, quas nunc habemus in sexto. Ita not. dicit Io. And. in addi. ad Spec. in Rubrica ne sede vacante, & ibi latius per eum, & per Feli. in d. c. 2. de rescrip. & per Ias. in d. l. 1. ff. si cer. pet. Et sic argumentum ab auctoritate Innocentii III. aliquando est probabile & necessarium, quoniam scilicet fit ex constitutionibus, per eum tempore sui pontificatus editis, publicatis, & receptis. Aliquando autem est probabile tantum, puta quando fit ex comen. suis, editis super vol. Decretalium, & super alijs constitutionibus per eum & alios editis, quæ hodie habentur in sexto: & si de eo plura uidere uolueris, uide Platina & alios in uita eius, & ea quæ habentur & notantur in c. ad apostolicam, de re iudi. lib. 6. fuit enim mirabilis artifex, ut illic comperies. Secundo occurrit Host. de quo dicit Spec. in d. proæmio sui speculi, quod ipse fuit lumen iuris: & uere fuit maximus, & profundissimus Canonista. Tertio occurrit Io. An. de quod dicit Car. in præmio Clemetinarum, quod ipse solus plus illuminauit ius canonicum, quàm omnes alij Doct. simul in ceterum annis, & Pan. in c. de quarta, de præscr. dicit de eo quod quando ipse uoluit apponere studium ad decidendum ceteris scribentibus si lentium imposuit: de eo et dicit Pau. in c. ex parte Adæ, de testib. quod ipse longè melius alijs solitus est copen

diosè & eleganter summare textum, adeò quòd com-
muniter Docto. sequentes soleant eum ipsius summa-
riis transire. magni autem artificis est, totum comprehen-
dere sub exiguo, ut dicit Seneca in epistola. 53. ad Luci-
lium circa finem, & ei in legatione venienti ad urbem
fertur dixisse summus Pontifex, benè uenerit qui lux
mūdi cognominatus est, ut refert Ant. de Prato ueteri.
in prin. sui libri, qui repertorium Bartoli intitulatur. &
Bald. in prin. lecturæ feudoꝝ uocat eum uerificæ sciē-
tiæ iuris canonici patrem, & idem Bald. in prælud. seu
in 1. diuisione mentionem faciens de Nouella Io. An.
dicit, quòd est opus nobilissimum & omni laude dignū,
& Ias. in l. 1. in 2. lectura, C. de sum. trinit. & uocat eum
Principem Canonistarum, & idem Ias. in l. sancimus, C.
de testa. dicit de eo, quòd ipse fuit utriusq; iuris fons, &
tuba: nec mirum, quia ipse in decimo aho incepit stude-
re canones, ut ipsemet refert in c. cum apud, de spons. &
tempore quo confecit additiones ad speculum, studuit
50. annis, ut ipsemet refert in addit. ad Spec. in tit. de Ia-
lar. §. sequitur, in prin. Quarto occurrit Guido de Basio,
uulgò Archidiaconus cognominatus, præceptor Io. An.
qui eleganter & magistraliter scripsit super decreto, &
sexto, de quo dicit Feli. in d. c. 1. de const. in fi. q. opinio
Archi. super sexto est singularis præfertur opinioni cōi,
& allegat quandam decisi. Rotæ. hūc est multum commē-
dat Io. And. in gl. sua super sexto. Quinto occurrit Bar-
de quo dicit Pan. in c. cū uobis, de prescri. quòd ipse om-
nium iudicio cunctos scribentes in æquitate, & ueritate
præcessit: & de eo dicit Io. Bapt. in rep. l. omnes populi.
ff. de iust. & iur. quòd in ipso fuit admirabilis prudentia
ultra altam legum peritiam, & quòd ingenio eius nullū
numen absuit: & de eo dicit Iason, in d. l. 1. C. de sum.
trin. quòd ipse Bartolus fuit princeps Legistarum: de eo
etiam dicit Bald. in c. 1. de success. feud. in uisibus feud.
q. ipse fuit homo subtilis, & Doctor suus, tenēs semper
opiniones multum placētes laicis: & hoc fecit opinio-
nis suis multam honoris, secundum eum. & idem Bald.
in l. 1. C. qui accus. non poss. dicit, q. ipse Bar. fuit hō

mūltum

multum inherens practice, & quòd fuit assessor primo
Tuderti, & postea Pisis, & idem tandem legere cepit,
& deinde uenit ad ciuitatem Perusii, unde legendo o-
pimus factus est, secundum eam, & de eo dicit Ias. in
l. præcibus, C. de impu. & aliis subit. & Fran. de Arc. con-
si. 155. q. ipse fuit pater iuris: de eo et dicit Lu. Ro. in cō-
sil. 479. incip. quoad primum propositæ consultationis,
quòd in Bar. semper esse solet substantia ueritatis: & er-
go in consulendo dicit ab eius opinione non esse recede-
dum, & idem dicit Ias. in l. illud, C. de collat. de eo etiam
dicit Barb. in c. Raynūtius, de testā. q. ipse fuit lumina-
re iuris ciuiliis ardentissimum, de eo et dicit Ang. in cōs-
401. q. ipse fuit iuris ciuiliis speculum & lucerna, ac do-
minus & præceptor suus. nec mirum, quia ipse citò ince-
pit. nam in 17. aho publicè de iure disputauit, ut refert
Ang. in l. 1. §. pueritiam, ff. de postal. & ut ipsemet Bar.
refert in l. quidam cum filium, ff. de uerb. oblig. ipse in-
cepit studere leges sub Cyno de Pistorio, in 13. anno,
& in 20. anno publicè repetiit, & disputauit, & in 21. an-
no gradum doctoratus adeptus est, & ex uerbis ibidem
satis colligitur, q. ipse fuit expositus, & per quendam fra-
trem Petrum relictus, educatus, & intructus de eo
etiam plura dicit Anto. de Prato ueteri loco prædicto.
Sexto occurrit Bal. de quo dicit Rom. in sing. 379. inci-
scires tu, quòd ipse omnia sciuit, & nihil ignoraui, &
idè de eo dicit Ias. in d. l. 1. C. de sum. trin. & idem Iason
in §. sed istæ, inst. de actio. dicit, quòd Bald. nihil intactū
reliquit. fuit enim ualdè subtilis, & propter nimiam ex-
cellentiam & subtilitatem ingenij sæpè uariis, non au-
tem malitiosè, ut refert Pa. de Cast. in l. de ætate, C. de
in integ. rest. & iste Bal. etiam citò incepit, quia in 13. aho
reperiit, leg. ceterum Capuæ. ff. de eo quod certo loco,
ut refert Angel. in d. l. 1. §. pueritiam, & legit ferè. 50.
aais, ut ipse testatur de seipso in plurius feudoꝝ, & in c.
1. in fi. de iureiur. & habuit duos fratres et utriusq; iuris
Doctores, s. Pet. & Ang. ut refert Ang. in l. 2. ff. de origi-
ne iuris, & de isto Bal. dicit Pau. de Cas. in l. aduersus,
in fin. C. si aduer. rem. iudic. quòd ipse fuit subtilior Bar.
sed

sed Bar. magis infecutus est veritatem, secundum eum. Dignus etiam est memoria Ang. de Perusio frater Baldi optimus doctor, qui incepit esse aduocatus 20. anno, & assumit doctoratum, & cepit legere in 24. anno, ut ipse met refert in dist. l. 1. §. pueritiam. Nec omittendus Paulus de Castro clarissimus & optimus legum Doctor, & ut ait Iason in §. præterea quaedam. Istit. de actionib. & sæpe alibi, & excellentissimus inter modernos. Occurrit etiam Nicolaus de Neapoli sublimis scientiæ Doctor & textualis maximus, quem sic extollit Roma. in rep. Au thē. similiter, in quarto speciali pæ causæ circa ultimas voluntates, C. de leg. Falcid. & Iason Instit. de actio. in prin. Item Io. de Im. quem posteriores Doctorem veritatis appellant, qui semper conatur sustinere gl. & Bar. de quo dicit Iason in d. l. 1. C. de summa trinita. & fide Catholica in 2. lectura, quod ipse est eximius ultra omnes modernos, & non possent sufficienter eius laudes exprimi. Occurrit etiam Alexander de Imola, qui fuit laboriosissimus & aureus Doctor, ut dicit Iason in d. l. 1. C. de summa trinita. & uberrimus fons iuris, ut dicit Præpo. in præ lud. feudo. in finalibus uerbis, ex cuius dictis, & scriptis fermè omnia sumpta sunt, quæ reperiuntur collecta per Barbatiam in iure canonico, per Iasonem in iure ciuili, & per Bertachinum in repertorio. Neque prætermittendi sunt Anto. de Butr. Franc. Zabarella cognomento Cardinalis. Pet. de Ancha. & Nicol. Siculus cognomento Abbas nel Panorm. illustres iuris pontificij elucidatores. Neq; et Odofr. clarus Doctor & gloriator. Occurrit etiam Henti. Boieh summus & celebrissimus iuris pontificij Doctor, quem multum commendat Fel. in c. cum quidam, de iureiur. meo iudicio obuijs. ut aiunt, uinis amplexandus. Necnon Gandinus maximus practicus, maximè in materia maleficiorum, ut attestatur Pau. de Cast. in consilio 197. incipiente, uisa inquisitione. in antiquis, & Ioan. And. in additionibus ad Spec. in tit. de procurator. §. 1. in additione quæ incipit, per hoc uideretur. Occurrit etiam Guliel. Durandi cogno-

mento

mento Specula. maximus practicus, de cuius laude uide Ioan. Andr. in additionibus ad Spe. in tit. de offic. om. iud. in §. fi. circa princ. fuit enim ipse Speculator auditor Rotæ in suo 34. anno, ut ipsemet refert in Spec. in tit. de appella. in §. nunc breuiter, in uer. item uita causa est & hinc Pa. de Cast. de eo mentionem faciens in l. properandum, in principio. C. de iudicijs, dicit ipsum fuisse mirabilem qui in tam pauco tempore factus est tam excellens, & de eo dicit Ias. in §. item si quis in fraudem, & in §. actionum, Instit. de actionib. quod ipse est pater practicæ. Commemorandus etiam Oldradus de Laude aduocatus consistorialis, & maximus practicus, à quo plura habuit Io. And. maximè in additionibus ad Spe. licet de eo frequenter mentionem non faciat, cui causam quandam acriter oranti Pontifex Maximus dixisse fertur. sile calumniator, ut refert Pau. de Cal. in l. uerbum, C. ex quib. cau. in fa. irrog. & eum ex displicentia decessisse quidam alij attestantur. Occurrit etiam Alb. de Rosa. maximus practicus & fidelissimus conseruator antiquitatis, ut refert Ias. in l. 1. §. 1. ff. si quis ius dicenti non obtempe. si non oibus præferendus, meo iudicio tamè nemini postponendus. Item Lambertus de Râponibus resolutissimus Doctor, quem multum commendat Io. And. in c. si pater, de testa. lib. 6. in Nouella, asserens eum fuisse profundæ scientiæ Doctorem, de quo etiam meminit Cy. in l. fi. C. de usur. dicens eum fuisse Doctorem suum. Occurrit etiam Cyn. de Pistorio præceptor Bar. ut supra dixi, subtilis & clarus Doctor, qui uulgo se quela Petri appellatur. Necnon Franc. de Are. qui uulgo subtilitatum princeps appellatur. Item Io. Fabr. uolens Doctor, attestante Soc. in l. si quis ita. ff. de reb. du. cuius fuit egregium & mirabile ingenium, secundum Ias. in §. item si quis postulante Instit. de actio. & eius sæpe meminit Io. de Imo. in rep. c. cum contingat, de iureiur. Itè Matth. Matet. egregius & summa subtilitatis Doctor, attestante Ias. Instit. de action. in prin. Occurrit etiam clarus & non contemnendus Doctor Ange. de Aret. Benedictus de Plumbino, Philip. Cornæus, & Socinus, illu-

str

804 LOC. A PARTIVM ENVMER.

tres & clarilegum Doct. Item Felinus & Iason, celeberrimi, clari, & aurei Doctores. Occurrit etiam ex uentrioribus Azo. quem Bald. in l. contractus. C. de fide instrum. appellat fontem legum & uas electionis, quae omnia commenda memoriae tanquam pulchra, iucunda, ac scitu ac recitatione digna, & uide quod dixi supra in loco a lege cessante.

LOCVS A PARTIVM ENVMERATIONE.

- 1. Argumentum a partium enumeratione bene formatum, est necessarium & optimum in iure. 2.
- 3. Argumentum a partium enumeratione non procedit, si in enumeratione aliquid omittitur.
- 4. Argumentum ab enumeratione in quibus procedat.

Nunc subnectemus locum a partium enumeratione, qui per aliquos uocatur a diuisione, & per alios ab inductione, a quo sumptum est argumentum est frequens, ualidum, & necessarium, quando bene formatur enumerationis singularis partibus, tex. est notab. in l. patre furioso, ibi Bar. & Bal. Angel. & Doct. not. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. & bonus text. in l. ex maleficijs. §. haeres. & in l. obligationum fere. §. placet. ff. de act. & oblig. & tex. in c. 2. post medium, de sum. trin. & bonus tex. in c. cum dilectus, & ibi Pan. not. de in. patr. & tex. in c. si vir, de cogn. spir. & in c. quo iure, & ibi Dom. no. 8. dist. & in c. per tuas, de sen. exc. 6. & in c. quanto, circa medium, de iure iur. & tex. iuncta gl. Inst. de oblig. quae ex quasi contractu nas. in princ. & quasi per totum, & rex. pulcher iuncta gl. Inst. de oblig. quae ex quasi mal. nas. & ibi Ang. de Aret. dicit, quod est argumentatio a partium enumeratione est optima in iure, & eius meminit Bal. in l. conuenticula, C. de episcop. & cler. & Iason in l. cum quid, in princ. in prima lectura. ff. si certum petat. & idem Iason in §. omnium, in §. xque, in §. sed ista, & in §. rursus, in sit. de actio. & idem Iason in l. filium quem habentem, C. famil. erci. & Ioan. Andr. in regula, sine culpa, & in

reg.

LOC. A PARTIVM ENVMER. 605

reg. non est obligatorium, & in regula, peccatum, & in reg. qui tacet, & in reg. quod semel, & in reg. quod alicui gratiosè conceditur, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Eius et meminit glo. in l. alias autem. ff. de iure iur. & Bar. in l. ius iurandum quod ex conuentione. §. procurator, sub quo legit d. l. alias autem, illo eod. tit. & idem Barto. in l. qui usus fructum, ff. de uerb. obli. & hoc argumento a partium enumeratione utitur Doctor irrefragabilis Iesus Christus Saluator noster Matthæi 12. post medium, ibi, Aut facite arborem bonam, &c. & idem Saluator noster Io. 18. ibi, Si malè locutus sum, &c. Item gl. Bar. Alb. Sal. & Doct. in Auth. ex causa, C. de lib. præte. & glo. in §. aliud quoque capitulum, in Aut. ut cum de appella. cognosci. & glo. in l. si quis pro eo, & ibi Barto. & Pau. de Castro notant. ff. de fideiusoribus, & Ioan. And. in additionibus ad Spec. in tit. de teste. §. i. uerfi. sed pone, egi contra te ad decem, & Pau. de Cast. in l. siue apud acta, C. de tran. fact. & Alber. de Rosate in pulchra & quotidiana quaestione in prima parte statutorum q. 36. & Pet. de Anc. in consi. 373. incipien. reuocatur in dubium, & Roman. in consilio 46. & in consilio 102. Hac specie argumenti etiam frequenter usus est Socrates, ut refert Cicero in Topicis, & Doctores sæpè alibi. Et tunc optima est hæc argumentatio, quando partes sufficienter enumerantur ut dixi supra, in principio, sed si in enumeratione partium aliquid omittitur, tunc argumentum non procedit: text. est nota. iuncta gl. in l. filius. §. filius familias miles, ff. de lib. & posthum. & bonus textus in c. uenerabilem, & ibi Ioan. And. Bal. & Panor. id notant, de elect. Soluitur enim argumentum a partium enumeratione seu a diuisione uel inductione per tertium adiacens, id est, per nec sic, nec sic: quia datur tertius casus, ut est rex. in d. c. uenerabilem, & ibi hoc expressè dicit Bal. & Bar. in l. interdum, in princ. ff. de condi. indeb. Et si alia petas exempla, uide unum per Gell. Noct. Att. libr. 2. c. 7. & aliud per eundem libr. 5. cap. 11. & aliud secundum Tiro. Tullium, apud eundem Gell. li. 6. c. 3. & aliud per Cy. post glo. in l. in bona fidei, in prin. C. de reb. cred. & aliud

per

per Ciceronem libr. de inuentione primo, & aliud Ioan-
nis 9. in prin. Nec mirum, quia ex propositionibus parti-
cularibus, vel singularib. simpliciter sumptis, non sequi-
tur propositio vniuersalis: vt docet Cicero tertio Rhe-
toricorū, & probatur in capitulo in Genesi, de electione,
& ibi hoc notant Canonistæ, maximè Ioan. de Imo. Ioan-
nes Calderin. Panor. & nouissimi. Et hoc est qd dicunt
dialectici, ex puris particularibus nihil inferri, & minus
ex solis negatiuis. Hinc Bar. in l. si quis neget. ff. de lib.
agnosc. repræhendit Dyn. in eo quod arguit ab insuffi-
cienti enumeratione: quando enim in enumeratione ali-
quid omittitur, argumentum istud non procedit, vt dixi
& vult glo. in l. cum hi. §. si prætor, & ibi Pau. de Cast.
notat, ff. de transact. & gl. i. l. r. & ibi etiam Pau. de Cast.
C. qui & aduersus quos: imò committitur tunc fallacia
consequentis, secundū dialecticos. Et procedit ꝑ istud
argumentū non solum in dictis legum vel canonū, sed
etiam in dictis testium. vnde si testis dicit quod consilio
non interfuerūt decem homines, quia enumerauit eos,
& non erant nisi octo, valet dictum eius, quia ratio eius
concludit per locum à sufficienti partium enumeratio-
ne: & idem in rimatione scripturarum, ut si volumus ꝑ
scripturā archiui probare, qd Titius nō soluit collectas,
quia omnes soluentes tunc ibi descripti, & non ipse: ter-
tus est notab. in l. r. & ibi Bar. Ang. & Io. de Plat. no. C.
de exact. trib. lib. 10. & vult Bal. in d. l. patre iurioso, in
1. lectura, & Francisc. de Are. in l. in illa, in 5. col. ff. de
verb. oblig. Et idem dicendum est de hac negatiua, tu
non es in testamento descriptus: & de hac, tu non es in
matricula matriculatus: & de hac, tu non es descriptus
in æstimo, & similibus: quæ omnes probantur ex inspe-
ctione scripturæ, & concludit talis probatio per locum à
sufficienti partium enumeratione. Ita dicit gl. in l. si. &
ibi plenius Bar. Bal. Sali. & Doct. C. de rebus cred. & gl.
in l. 2. & ibi etiā Bar. Bal. Salt. & Doct. C. de erro. aduo.
& gl. in l. cum fideicommissum, & Ibi Ange. ff. de conf.
& glo. in l. cum de lege. ff. de proba. de qua facit festum
lat. in nitem si quis in fraudē. Inst. de act. de isto arti. vi
de ple-

de plenè per eundē Ial. in l. si. §. licentia. C. de iure de-
lib. & per Fran. de Aret. in l. decē. ff. de verb. oblig. cuius
et meminit Pirrhus in Rub. C. de succep. præpo. & arc.
lib. 10. quod cōmenda memorię, quia est quotidianum,
& seruit ad multa.

¶ LOCVS A VINVMERI.

- 1 Singularis locutio vno contenta est pluralis verò plures exi-
git, & non verificatur in vno. 3. 4.
- 2 Diction s, seu, natura.
- 3 Verba in dubio, iia sunt intelligēda, vs saluetur ratio recti ser-
monis.
- 4 Intellectus c. vnic. de cler. coniug. li. 6. & c. index laicus, de
sen. exc. m. ib. 6. remissuē.
- 5 Instrumentum publicum per duos testes reprobatu.
- 6 Pluralitas resoluitur in singularitates, & quādo. 7. 8. 9. 10.
- 8 Singulare quando resoluitur in plurale. & nu. seq.
- 11 Quod iuris est de toto quod totū idē iuris est de parte quoad
partem.
- 12 Idem iuris est de principio numeri, quod de numero.

Occurrit nūc locus à vi numeri, à quo sumptum ar-
gumentum est probabile, frequēs, & vtile, & forma-
tur multipliciter ad multiplicem effectū: vno modo sic.
1 Singularis ꝑ locutio contenta est vno, & plures abhor-
ret, maximè in materia restringibili: sicut è diuerso plu-
ralis locutio vno contenta non est, vt dicā in rā. Et hoc
argumento in primis vtitur Apostolus ad Gala. 3. ibi, A-
brahæ dictæ sunt promissiones & semini eius, non dicit
& seminibus, & c. & Inn. I II. summus pont. in c. gande-
mus, de diuor. & original. ter Adā Gen. 3. in fine, & mul-
tipliciter ac singulariter multū Alex. primus papa in epī-
stola de fide sanctę Trinitatis ad probandum unitatem,
& Trinitatem in Deo, & Bonifacius V I I I papa in ex-
traua. unam sanctā, circa fin. de maio. & obed. ibi ꝑ prin-
cipio & non in principijs, & c. & in pluribus alijs locis
extrau. Hoc argumēto etiam vtitur Io. An. in reg. plu-
ralis,

ralis, de reg. iur. lib. 6. in Merc. ubi p hoc decidit quæst. illam quotidianam: Aliquis ab eodem & coram eodem iudice cōuenitur, diuersis tamen libellis & super diuersis rebus, Iudex in vna actione eum condemnat, & demum eodem contextu condemnat in altera, cōdemnatus appellat & impetrat super appellatione rescryptum in hac forma, Conquestus est talis, quod talis, Iudex ini quam tulit diffinitiuam sententiam contra ipsum, è cuius sententia ad sedem apostolicam appellauit. demum petit impetrans per hoc rescryptum utramq; sententiam reuocari: Ex aduerso aut excipitur, quod nō fuit appellatum ab utraq; sed tantum ab ultima, & concludit, quod ex quo i rescritto dicitur de sententia in singulari numero, non audietur nisi contra unā, ultimā scilicet uel duriorē: ut ibi latius per eum. Isto argumēto etiā utitur Io. And. in regu. imputari, de regu. iur. lib. 6. in Mercuria. ad decisionem illius q. quotidianæ an diaconus promotus ad ecclesiam parochialem, qui ultimo die Septembris habens pacificam possessionem dictæ ecclesiæ, neglexerit usque ad quatuor tempora Septembris sequētis promoueri ad sacerdotium, in sabbato autem quatuor temporum dicti mensis Septembris, obstante impedimēto, nullo modo potuit promoueri, sit priuatus ecclesia parochiali? per c. licet canon, de elect. lib. 6. & post multa concludit, quod non debet cēseri priuatus, ut ibi latius per eum. Præterea isto argumēto utitur idem Io. An. in reg. delictum personæ, de re. iur. li. 6. in Merc. ad decisionem plurium quotidianarum q. uidelicet an percutiens clericum excommunicatum incurrat excommunicationem: Item an percutiens monachum bigamum incurrat excommunicationem. Item an percutiens unum ictu tres clericos sit pluribus excommunicationibus inolatus uel una: Item an uni monacho bigamo uno impetu tres ictus inferens, sit excommunicatus unica excommunicatione, an pluribus: de quo uide ibi latius per eum. Isto argumēto etiam utitur Io. And. in c. 1. de reb. ecclie. nō alie. lib. 6. in Nouella, ad illum effectum quod in alienatione rei ecclesiæ nō requiruntur plures tractatus, sed quod

quod sufficit unus solennis, & diligens, cum textus in hac materia loquentes utantur uerbo singularis numeri, & nō uerbo pluralis numeri: ut ibi uidere poteris: & eius meminit Io. de Im. in c. 1. de his quæ fi. à prela. sine conf. cap. Isto argumēto à ui numeri utitur et Bal. in c. inter cæteras, ubi per hoc decidit q. illam quotidianā, Testator habes equum album & nigrum in testamēto suo legauit Seio equum suum albū seu nigrū, Seius autē legatarius petit ambos equos † dicēs, q. dictio, seu de sui natura est ampliatiua, & habet uim copulæ ut est tex. fin. in l. si quis ita legauerit, & ibi Bar. Alber. & alij, ff. de auro & argen. leg. quare ambos habere debet. Cōtrarium tamen singularitē decidit Bal. in d. c. inter cæteras: ex eo quod testator usus est uerbo singularis numeri, & sic uidetur sensisse de uno, & non de pluribus, per prædicta: & hanc decisionem Bald. refert & reputat singul. & mirab. Iason in l. cum quidam. C. de uerb. signifi. quem omninō uide. Secundo istud argumētum formatur alio modo sic: Verba † pluralis numeri nō uerificantur in uno. tex. est not. i l. si. ff. ad Treb. Propositio enim concepta pluraliter, uel in plurali requirit concursum saltē duorum, nec est contēta minori numero duorum, l. ubi numerus, ff. de testib. & in d. reg. pluralis, cū simil. Nec mirum, q. a in dubio uerba ita sunt intelligenda, ut saluetur ratio recti sermonis, d. l. fin. & ibi hoc not. Ang. & Io. de Im. & est bonus tex. in l. Plautius, in fi. & ibi Bar. ff. de au. & ar. le. & in l. itē ueniunt, §. aptanda, ff. de pet. her. & isto argumēto à ui numeri ad istum effectū utuntur Bal. & Præp. in c. si. de appel. ubi per hoc dicunt, quod protestatio, de qua ibi, debet fieri ad minus corā duobus bonis uiris, & nō sufficeret eam fieri coram uno, ex quo tex. ibi utitur uerbo pluralis numeri, de quo uide latius per Lapū in all. 39. & per Philip. & Pan. in d. c. si. Isto argumēto à ui numeri ad istum effectū utitur et gl. i Clē. cap. 6. §. si tñ super uerb. partibus, de uerb. sig. dicens per hoc uideri, quod altera parte tantum contradicente, Iudex pōt seruare ordinē iudiciariū i causis summarijs, ex quo tex. ibi utitur uerbo

pluralis numeri. Hoc est argumento a vi numeri ad istum effectum utitur et gl. in Cle. appellanti, super verb. expressas, de appel. inferens ex hoc contra Itylum curie Romanæ. Isto eodem arg. ad istum effectum utuntur et Io. An. in no. Pet. de Anch. Phil. Fran. Dom. & alij in c. uni. de cler. coniug. lib. 6. & in c. si Iudex laicus, de sent. exc. eo. lib. dicentes, & concludentes per illos tex. in quibus habetur verbum pluralis numeri, vestes clericales, q. omnis vestis clerici apparens, tam interior, quam exterior debet esse clericalis, aliàs non debet gaudere privilegio clericali, quod dicunt bene no. & reuera est notab. quia aliàs nimium præiudicaretur iurisdictioni temporalis, quod non præsumitur fuisse de intentione Summi Pontificis, iuxta protestationem quam in simili casu facit in c. causam, quæ 2. qui fil. sunt leg. & in c. nouit, de iud. & idem vult d. Helias in d. c. un. dicēs Tolosæ per hoc quendam fuisse laqueum suspensum: & ita etiam practica-
 4 ri uidi quod nota: Et pro t. declaratione ampliori d. c. vnici. & præal. c. si Iudex laicus, uide Bal. in l. si qua per calumniam, C. de episco. & cler. & decif. Guid. Pape 138. & Lapum allegatione sua 126. incip. quæritur non leuiter, & Cæpolam in consi suo 11. & Petr. de Anch. in repetitione regulæ, ea quæ sunt à Iudice, in 12. q. de reg. iur. lib. 6. & Ant. de But. in c. 1. de apostatis, & in c. ex parte 3. de priuileg. Isto argumento a vi numeri utitur etiam Sal. in l. 2. C. de cult. reo. ad illum effectum, quod confessioni vnice spontaneæ apud aet. emanare non iterur, cum tex. in l. seruos, in prin. C. ad leg. Jul. de ui publ. loquatur in plurali, ibi, confessionibus, & c. De quo tamen articulo quotidiano uide ibi latius per eum, & per Alexã. de Imo. in consi. 19. 7. uol. Isto argumento et utitur Phil. Franc. in Rub. de testa. lib. 6. in 1. col. ad notab. effectum, de quo ibi per eum. Eodẽ arg. a vi numeri utitur et Sal. in l. si. in vltima col. C. de ques. ad illum effectum, q. ad torturam requiritur plura indicia, nec sufficit unum indicium, cum iura in diuersis locis loquatur in plurali: de quo ibi pulchrè per eum, & p. Bar. & Hip. in l. si. ff. de q. Isto arg. etiam utuntur DD. & præcipuè

cipue Hipp. de Marf. in Rub. C. de prob. ad illi effectum, q. multæ sunt species probationum, cum Rubrica ibi & in Diges. loquatur in plurali, de quo articulo uide ibi latissimè per Hip. post Bal. ibidem. Isto argumento utitur etiam Oldr. in consi. suo 142. in pulchra, & quotidiana q. Eo etiam utuntur Io. de Imo. & Alex. in l. Titius, in prin. ff. de lib. & posthu. Utitur et eo Pirrus in l. infamia, C. de decuri. lib. x. inferens ex hoc, q. monoculus non repellitur à dignitate acquirenda, uel honore consequendo: & (quod fortius est) etiam ab honore adepto non repellitur per illum tex. qui utitur uerbo pluralis numeri oculorum, & idem uult ibi Iacobus Rebuffi: & bene facit tex. si non calumniatur, in l. 1. §. quamuis, in si. ff. de postul. quod nota. Item per hunc arguendi modum inferitur et quod licet ad legatum relictum filie non admittatur filia posthuma, nisi aliud appareat fuisse de mente testatoris, l. qui filiab. in princ. ff. de lega. 1. tamen quando testator solum habeat vnica filiam uiuentem, & in testamento uel codicillis relinquit legatum filiabus suis in plurali numero, tunc quia illa pluralis locutio non potest uerificari nisi sensisset de posthuma: ideo hoc casu posthuma etiam admittitur ad legatum, arg. d. l. si. Ita no. dicunt Bart. & Pau. de Catt. in l. qui quartam, ff. de leg. 1. & Bar. in d. l. qui filiabus: quod nota. Item per istum arguendi modum deciditur etiam questio illa pulchra & quotidiana: Testator instituit duos suos filios masculos uniuersales hæredes, & filia suam instituit in certa quantitate, deinde subiecit, q. si aliquis eorum decesserit sine liberis, quod portio eius deueniat ad superuiuentes, hoc casu uno ex filiis masculis mortuo, filia admittetur cum fratre ad fideicommissum, * ex quo ratio recti sermonis nõ patitur, quod illud participium superuenientes, quod est pluralis numeri, uerificetur in solo filio remanente. Ita fin. decidit Bar. in d. l. si. ff. ad Treb. p. illi tex. & illa decisionè referunt & sequuntur Ang. & Ias. in §. præiudiciales, in st. de aet. tene menti. Itè per illi arguendi modum deciditur et alia q. notabilis, certum è qd in generali reb. an. è to, uel

ADD.
 * Fideicō
 mis. Limit
 tai Barr
 in d. l. ff.
 nisi aliud
 appareat
 de mente
 restauoris.
 P. Pr.

remissione criminis non uenit crimen falsi: nisi hoc exprimitur, vel ex uerbis euidenter colligatur: ita est singularis doctrina Bal. in l. Lucius, per illū tex. ff. ad Turpil. quem refert & sequitur Pet. de Anch. in rep. c. canonū statuta, in 8. q. prin. de const. & Doct. sæpè alibi, modo dispositio ita loquitur generaliter hoc modo. oēs banniti sint & censeantur rebanniti & non sint nisi tres banniti, quorum duo sunt banniti pro crimine falsi, & tertius pro homicidio, hoc casu in generali dispositione, uenient & banniti pro crimine falsi, quia alias rectus sermo pluralis numeri verificari nō potest, q̄ sic ex ui numeri debemus dicere, bannitos pro crimine falsi hoc casu in dispositione generali includi. & ita sing. reperio uel. Io. Bap. in rep. l. omnes populi, de in. & iu. & Hipp. de Marf. in Rub. ff. de falsis. Hinc etiam est, quod per duos testes reprobat instrumentum publicum, ita sing. dicunt Inn. & Io. An. in c. cum Ioan. Eremita, de si. instr. quam opinionem credo veram, quicquid dicant & uariant gl. & Doct. utriusq; iuris in pluribus diuersis locis & in hoc etiam persistit Io. Andr. in d. reg. pluralis, in Merc. quod nota. Tertio argumentum ex hoc loco formatur alio modo sic. pluralitas † resoluitur in singularitates, tex. ex not. in l. falsa demonstratio. §. si. ff. de cōd. & dem. ubi est casus, quod si quis in testamento dixerit hoc modo, lego Titio Stichum & Pamphilū si mei erūt cum moriar, & postea vnū est his alienauerit, alienatus non debetur Titio legatario, sed non alienatus sic: quia lex interpretatur illum sermonem pluralem, si mei erūt cum moriar, ut importat duas propositiones singulares uidelicet hāc, si Stichus meus erit cum moriar, cum Titio lego, & hāc, si Pāphilus meus erit cū moriar, eū Titio lego. Est etiam pulcher tex. in l. i. C. de cōd. infer. & l. inbemus, §. si a sit, C. ad Treb. pro hoc et est pulcher rex. in l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. & bonus tex. iuncta gl. q̄ ponit cōcordantias in l. 3. §. negotia, ff. de neg. gest. & i. c. uni. & ibi Bal. & Alua. i. tit. de duob. frat. a c. inuef. in usib. feu. qui tex. ni fallor ad hoc peculiariter sunt notabiles. Sic et ecōtra oratio singularis interdū cōuertit

in

in pluralem: nam lex dicit quod falso tutore auctore factum est. locum etiam habet in eo, quod falsis tutoribus auctoribus factum fuerit, ut est tex. in l. i. §. 2. qui incipit, hoc edictum. ff. quod falso tut. auct. factum fuerit, & bonus text. in l. 2. §. homines, uer. sed & si unus. ff. ui bon. rap. cum sim. Sed ne erres uolo te scire, quod ista resolutio pluralis sermonis in singularem non fit ex proprietate sermonis. d. l. si. ff. ad Treb. & d. l. i. & ibi Bal. C. de cond. infer. sed ex mēte loquentis, quasi disponens fuerit in plurali locutus ratione celerioris locutionis: arg. l. si quis hæredes ita, in fin. ff. de hæred. instit. & † tunc demum locum habet hæc resolutio pluralis sermonis in singularem, quando non potest remanere in propria significatione, quin sequeretur iniquum, uel inconueniens: ut patet. Inst. de iure perso. in prin. iuncta gl. & ibi Io. Fabr. Ang. & Doct. & in c. omnes leges, & ibi glo. & Doct. i. dist. & in c. ut priuilegia. §. illud, & ibi Pa. & Doct. de priuileg. ubi autem non resultat. nisi æquum & iustū, tunc nō fit resolutio pluralis sermonis in singularem. Et hinc est, quod ubi lex contrarium suadet, nō fit resolutio pluralis sermonis in singularem, sicut ibi; ubi numerus testium non adijcitur, ibi duo sufficiunt, d. l. ubi numerus. Per hoc enim inferri nō potest, q̄ unus sufficiat, quia lege cauetur, q̄ duo testes probant, & nō un⁹. Liuris utandi, in fi. C. de testi. & c. cum a nobis, eo. tit. cū sim. Omne enim quod non potest constare nisi ex pluribus, requirit eorū concursū, iuribus supra alleg. Et hinc est, quod cum plures personæ necessario in iudicio sunt exhibendæ, non sufficit unum * exhiberi. l. si seruus. §. si plurum. ff. si quis cautio. & l. fin. ff. in ius uocati ut eant. Nihil enim uidetur esse actum, cum aliquid super est agendum. l. pen. C. de his quib. ut in d. Hinc etiam est, q̄ ubi pluralitas est de forma, uel de essentia actus, ibi non potest fieri resolutio pluralitatis in singularitates: ita dicit glo. sing. in l. 3. §. hoc autem a superiore. ff. de itinere actuq; priuato: pro quo est bonus text. in l. cum hi. §. si pror. ff. de transac. & faciūt, quæ dixi supra in loco a de sectu formæ. Hinc et est, q̄ ubi uolūtas disponētis re-

Q9 3 fragatur

ADD.
* Vnum
¶ erum si
pro rata
unius q̄
debetur
offeratur
exceptio-
ne doli
interis,
qui eo no
mine con
uenitur
d. §. si plu
rium, P.
Prat.

fragatur, nō fit resolutio pluralis sermonis in singularē, ut est tex. in l. cum quidam, & ibi Bal. in primo notab. notat. C. de impub. & alijs substitutio. & volunt Pe. Ioā. de Imo. & DD. in d. l. falsa demonstratio, §. si. de qua uoluntate potest apparere multipliciter, uel quia in dispositione ponitur dictio collectiua, ut in d. l. cum quidam, uel ratione inæqualitatis uitandæ, ut in l. quamuis. C. de impu. uel ratione qualitatis adiectæ, quia aliud est factum simplex, & aliud est factum qualificatum: unde ubi lex uel statutum requirit factum qualificatum, non sufficit factum sine qualitate, & ergo hoc casu non fit resolutio pluralis sermonis in singularem, l. Fulcinius, §. 1. & ibi Bar. ff. ex quib. cau. in pos. ea. & c. l. cet. causam, de prob. & dixi supra in loco ab effectu eorum quæ simul requiruntur ad esse, & idem qñ ex pluribus simul consistendis resultat quid perfectum, quæ si distinguatur non resultat quid perfectum, ut patet in l. 1. C. qui num. tu. te. Ecōtrā, singulare ꝑ non resoluitur in plurale, nisi qñ est collectiuū, l. in usu. ff. de uerb. sign. uel quando rationis paritas uel cōnexitas hoc inducit. ut in l. si cui lana, ff. de leg. 3. de qua materia uidere poteris latius ꝑ Bal. Ioā. de Imo. & DD. in d. l. falsa demonstratio, §. fin. & Odo. Bal. & DD. in d. l. 3. §. negotia & ꝑ Bald. in d. l. cum quidam, & ꝑ eundem Bal. in d. l. 1. C. de cond. inf. pulchre ꝑ Dom. & Præp. in d. c. omnes leges, ꝑ Io. Fab. & Ang. Inst. de iure perso. i. prin. ꝑ Bar. & Doct. in d. l. si seruus, §. si plurium, & ꝑ Bar. Alua. & alios in d. c. unico, de duob. frat. à cap. inest. Vnde deducendo utilitatem ex hac argumentatione prouenientē ad praxim, istud in primis facit ad hoc dicitur statutum, q̄ extantibus masculis, soror non succedat, modo superest unus solus masculus, quæritur an soror excludatur? certe sic. arg. d. l. 1. C. de cond. inf. & d. l. iubemus, §. fin. autē, & ita uult Bal. in d. l. 1. quia naturalis ratio magis est attendenda, q̄ pluralis oratio, ergo pluralis numerus resoluitur in singularitates, id est, in clausulas separatas & absque modo coniunctionis: & faciunt ea quæ elegatē scriptis Gel. Noct. Artic. lib. 2. c. 13. Secūdo istud facit ad quæstio

quæstionē statuti dicentis, quod si mulier decesserit sine liberis, uir lucretur dimidium dotis, quod nō dicitur decessere sine liberis illa, q̄ ex eodē marito reliquit unicam filiam; & sic plurale resoluitur in singulare. Præterea hoc inducit natura dictionis, sine, quæ requirit omnimodam carentiam, sicut dictio absq;: & sic est perinde, ac si statutum diceret sine ullis liberis, & ita concludit Iac. Butr. & Alb. de Rosate, & Bal. in d. l. 1. Tertiō istud facit ad quæstionem statuti dicentis, q̄ non exeat de ciuitate pro consilio habendo, nisi partes habeant omnes sapientes illius ciuitatis suspectos, modo una pars tantum habet omnes sapientes illius ciuitatis suspectos, nū quid possit haberi cōsiliū extra ciuitatem? in qua q̄. licet multa allegari possent ad partem negatiuam, tamē concluditur pro parte affirmatiua quod sic, & quod illic plurale, partes, resoluitur in suas singularitates, ita singulariter decidit Spe. in tit. de requisitione consilij, i. ueris. quid si est statutum. & hoc dictum refert & sequitur Alber. de Rosate in 2. parte statutorum q. ceterisima. Quarto istud facit ad hoc, quod si ꝑ statutum, producens falsos testes puniatur certa pœna, eadem pœna imponetur producenti unum falsum testem, Ita not. dicit Bar. & post eū alij i. d. l. 3. §. negotia, & idem Bart. in d. l. 2. §. sed si unus, & sequitur Ang. i. §. 1. Inst. de oblig. quæ ex quasi contractu nascun. & idem Ang. Inst. de iure perso. in prin. & Alb. de Ros. in 2. parte statut. q. 28. & Frac. de Aret. in l. quis ante, ff. de acquiren. posses. & idē uolūt Preposi. & Felin. in d. cap. omnes leges, & hoc tene quicquid ibi dicat Domin. Sic et ecōtrā, statutum puniens producentē falsum testē. & sic loquēs in singulari, uerificatur etiam in plurali, ne delicta maneant impunita, Ita not. dicunt Ange. & Alb. locis dictis, & Bald. in l. 3. in prin. ubi et dicit, quod si statutū dicat, si quis derit damnū in re alterius, intelligitur sine masculi siue foeminae, cuius potest esse ratio, quia masculinum concipit foemininum, l. 1. ff. de uerb. sign. & ibi Bar. c. generalis, & ibi gloss. & Doct. de elect. lib. 6. c. si quis suadente, & ibi Archi. 17. q. 4. & plenē ꝑ Iac. in l. si quis id q̄

ff. de iurisdic. omnium indic. & pleni ssmè per Phil. Decium in l. 2. ff. de reg. iur. Quintò istud facit ad decisionem illius questionis quæ otidianæ, Titius, & eius uxor donauerunt sua bona post mortem eorum ecclesie, quæritur an uno ex eis moriente ecclesia debeat habere partem decedentis? & uidetur quod sic, per textum in d. l. Lucius. §. Caio, ubi de hoc uidetur casus, & ita ibi simpliciter transit Io. de Imo. & Ang. in lit. de iure per son. in prin. & ibi etiam Io. Fab. & Iaco. de Are. sed cogita, quia apud me hoc non est sine dubio, uers. inducitur iste text. Sexto istud facit ad hoc, quòd si ecclesia concedat duobus fratribus in feudum, uel emphyteusina certa prædia eo pacto, quòd post mortem eorum decedentium sine liberis, illa prædia reuertantur ad ecclesiam, an uno ex fratrib. moriente sine liberis, portio decedentis reuertatur ad ecclesiam, & ita tenere uidetur Bar. in l. si mihi & Titio. ff. de uerb. obl. & Io. de Imo. in d. l. Lucius. §. Caio, & Ang. ubi supra, potissimum ea ratione, quia in contractibus non est locus iuri accrescendi, d. l. si mihi & Titio, maxinè post emolumentum iam quæsitum, l. i. circa si. ff. de usufru. accres. contrarium tñ tenet. Spec. in tit. de emphyt. §. nunc aliqua, uers. 69. quem refert & sequitur Ludo. Roma. consi. 19 incip. in Christi, & c. in casu quæstionis; de quo articulo pulchro & quotidiano uide per Cyn. Bal. Sali. & alios in l. i. C. quãdo non peten. par. peten. accres. & per eum dem Salic. in l. 2. circa fin. C. de iure emphy. & plenissimè per Alberi. de Rosate & Modernos in d. l. si mihi & Titio, & exactissimè per Pe. de Anch. in cons. suo 245. incip. duo prima dubia: ad quos remisisse sufficiat. Iste enim articulus dubius est, & disputabilis. Septimò istud facit ad decisionem illius uulgarissimæ & utilissimæ quæst. an si uno ex institutis, quibus facta est substitutio, moriente, substitutus admittatur ad partem decedentis, nec ne? De qua quæst. quia materia est longa, uide pulchrè per Bar. Ang. Pa. de Ca. Io. de Imo. Alex. & modernos in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & per omnes scribentes in d. l. cum quidam, & pulchrè per

per Bar. in d. l. i. C. de cond. inser. & p. Io. An. in c. si pater, de testa. libr. 6. in Nou. & plenissimè per Socin. in l. i. circa 2. q. Bar. ff. de uulg. & pupil. ubi hanc materiã in quinque casus distinguit, & circa quemlibet congruètem decisionem ponit: ad quæ breuitatis gratia remisisse sufficiat. Octauò istud facit ad quonem statuti dicentis, quod si quis accesserit ad domum alterius cum hominibus armatis, puniatur graui pœna: quidam accessit cum uno homine armato, an puniatur illa pœna? & decidit Bal. in d. l. iubemus, §. si autem, quod non: quia non est eadem ratio, si in eum, & ergo plurale non resoluitur in singulare. Et quia istud posset uideri contrariari ei, quod supra dixi in statuto puniente pro ducentis falsos testes. id Alex. in d. §. si autem, in apost. ad Bal. hoc animaduertens dicit saluando Bal. quod aliud est cum agitur de dano, & aliud cum agitur de iniuria personæ. Nonò istud facit ad hoc, quod substitutio facta posthumis, si in pupillari ætate uel postea quando cunque sine hærede decesserint, non nocet matri uno tantum posthumo nato, & in pupillari ætate decedente, cum agatur de exclusionem matris à luctuosa hereditate filii, & sic de odio: quare plurale non resoluitur in singulare. Ita sing. decidit Old. cõsi. 142. inc. factum tale est, Testator habes uxorem pgnatè, & idè, suppresso nomine Oldradi, uult Io. An. in addi. ad Spè. in tit. de testa. §. 1. in pen. q. incip. 4. q. & sequitur Ale. de Imo. in d. l. i. ad apost. ad Bal. quod est bene notandum. Quartò argum. ex hoc loco formatur aliter sic. si quod iuris est de toto quo ad totum, idem iuris est de parte quo ad partem in proportione numeri: tex. est notabilis in Auth. sed & si quis, & ibi glo. & Bal. in noua lect. no. C. de secun. nup. quemadmodum enim nullo liberorum existente, nullus reuocat alienationem factam per coningem transeuntè ad secunda uota: Ita aliquo ex pluribus existente, existens proportionabiliter reuocat, i. pro uirili, non in totum. De ista proportione numeri est et tex. elegans in l. §. C. de commeatu lib. 12. ubi fin. habetur, quod miles qui sine commeatu abest, pro tpe quo abest proportionabiliter numero militum seu collegiatorum postponitur. Ita quod crescen-

crefcere contumacia, proportionabiliter crefcit, & poena, & ibi hoc not. Ioã. de Plat. de ifta proportionone numeri meminit et gl. in l. illud, C. de facr. eccle. & in l. fancimus, in verb. quingentorum, C. de don. decidens p hoc multũ singulariter, q̄ donatio ad pias caufas hodie ualet fine infinuacione, vſq; ad oſtingentos aureos: q̄ nota. De hac proportionone numeri meminit glo. in l. fin. §. fin autem à locis, in verb. confumationem, C. de iure del. vbi uide. De ifta proportionone numeri et meminit Bal. in conf. 307. r. par. in prin. Quintò arg. ex hoc loco forma tur aliter fic. Idem ¶ iuris est de principio numeri, q̄ de numero, tex. est not. in l. maritus, iuncta gl. C. de pro. cu. & ibi Cy. Pau. de Caſt. & Alex. de Imo. ad notant, & inducunt ad queſtionem illam vulgata, an emptio, & locatio contrahi poſſint vno nummo? & videtur q̄ non, quia unitas non est numerus, ſed principium numeri, vt dicit gl. in d. l. ſi quis ante, ſed emptio, & locatio non poſſunt contrahi ſine precio, & pecunia numerata. Inſti. de emptio, & uendi, §. precium, & ſeq. & Inſti. de locato, in prin. Ergo, & c. In contrarium autem facit d. l. maritus, inducendo eam prout illam inducunt Cyn. Pa. de Caſt. & Alex. ibidem de quo articulo vide latius per eos ibidem, & per Cy. & Doct. in l. non ideo minus, C. de her. inſti. & per omnes in d. l. ſi quis ante. Si autem circa hanc materiã uidere libeat plures alias pulchras d̄ciſiones, recurre ad Fel. in d. c. oēs leges, ad que remiſiſſe ſufficiat.

LOCUS A VI COMPARATIVI.

- 1 *Comparatiuus præſupponit ſuum poſitiuum, & non infert, & per totum.*
Superlatiuus rem certam, & perfectam designat.
- 2 *Comparatiuus interdum reſoluitur in ſuum poſitiuum.*
- 3 *Argumentum à vi comparatiui quando non procedat.*
- 4 *Electiõne aliquibus commiſſa an ſufficiat eligere bonum ſi poſſint habere meliorem.*
Licitum in foro iudiciali quando cenſeatur licitum in foro conſcientiæ.

§ Como

Comparatio non cadit niſi inter plura.
Ius petendi eſt tripartitum.

Oſſert ſe nũc locus à vi comparatiui, ex quo ſumptũ Argumentum eſt probabile, frequens, & vile, eo que uicitur Pan. in c. quaſitum, de rer. permut. & Salu. in Authen. ſed nono iure, in uer. quãro tertio, C. de ſer. fug. & Doct. ſepè alibi. Et licebit formare hoc modo, ¶ Comparatiuus præſupponit ſuum poſitiuum, & eum infert in ſe & in alio, tex. eſt notab. in l. vbi autem non apparet, in prin. ff. de uerb. obl. e contra autem poſitiuus non in fert comparatiuum in ſe, ſed bene in alio, quia bono melius reperitur, d. l. ubi aut non apparet, & l. certum, ff. ſi cert. per. Superlatiuus aut uni ſoli conuenit, & rem certam, & perfectam designat, d. l. ubi autem non apparet, & not. p glo. in c. Metropolitanò, 63. diſt. Inter ſuperlatiuum, n. & poſitiuum eſt dare medium, quod appellatur compa ratiuum, de quo eſt fermo, vt probatur in d. l. ubi autem non apparet, & in l. ſi lanceam, ff. de iuro, & arg. lega. Et quia magna eſt differentia inter poſitiuum, comparatiui, & ſuperlatiuum, ut patet ex prædictis. Hinc eſt, quod iu ras non uenire contra contractum uel laudum ratione enormis læſionis, poterit nihilominus uenire contra, ratione enormis læſionis uel enormiſſimæ, & ita ſingu. vult Io. de Imo. in rep. cap. cum contingat, pe iureiuran. poſt Barto. in l. ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſocio, & Ang. per eum relatum in quadam ſua diſputatione, & idem vult ipſe Ang. in cõſ. 172. & Pan. & alij in c. Quinta uallis, de iureu. & Doct. locis frequentibus, quod nota. Poſſet & ad multa alia induci hic arguendi modus, quæ breuitatis gratia omitto, & ſtudioſo in repub. non occupato indaganda relinquo. Hoc tñ uolo te ſciſe, ¶ q̄ interdum comparatiuus non ſtat proprie, ſed reſoluitur in ſuum poſitiuum, ut prudentius pro prudenter, l. hæ res, & ibi gl. Odoſr. & DD. C. de nego. geſt. cautius pro cautè, l. 2. & ibi etiã gl. Odoſred. & DD. C. de ſur. benignius pro benignè, l. benignius, ff. de legib. & uerius pro uerum, l. in hac, ff. de trib. actio. & l. uerius, ff. de proba. quæ

quæ figura loquendi Iuriconsultis frequens est, ut in iurib. præallegatis, & in l. i. C. de dolo, & in l. si longius, in princ. ff. de iudic. cum similibus. Et tunc nõ procedit hoc argumentum à vi comparatiui † quia tunc in esse. Et non est cõparatiuus, vel est comparatio abusiva, quæ nõ admittitur cum quid absõnum sequeretur, secundũ Ange. & Ias. in §. si quis agens, in ver. plus autem, Inst. de act. & idem si comparatiuus non reperiat, ad quod fiat cõparatio, quia tũc stat in forma simplicis positiui, ut est tex. no. i. l. si seruus legatus, §. si ita scriptum, in ver. si ei cui. ff. de leg. i. per quẽ tex. dicit ibi Bar. Ang. Pau. de Cast. & Flo. de S. Petro, quod si ex forma statuti potestas condemnans aliquem vltra vel in plus quàm debuerit, teneatur ei restituere in syndicato, licet statutum videatur loqui, quando in aliquo condemnauit debite, tamen si potestas aliquem ex toto condemnauerit indebite, quia scilicet debuit eũ simpliciter absolueret, tenebitur ex illo statuto ad restitutionem totius. quia tunc cõparatiuus facit comparationem, quãdo reperit aliquid, ad quod comparatur, per illũ tex. & per l. i. §. hæc verba, ff. si cui plus quàm p. l. Falci. licuerit, & sequitur Ias. in l. & si post tres, ff. si quis cautio. Hinc et dicunt Guil. de Cun. & Pau. de Cast. in l. illud, §. si cuius, ff. de tribu. quod si ego & tu conuenimus, ut qui minus ex nobis duobus currat, soluat decem, & ego curro & tu non, quod debes soluere decem, quia videris minus cucurrisse. nõ minus facit, qui nihil facit. d. §. si cuius. Nõ procedit et hæc argumentatio, quoniam quid videtur poni comparatiue, & nõ ponitur comparatiue, sed abusuẽ seu priuatiue, exempli gratia, scandalum dicitur dictum vel factum minus rectum, alteri præbens occasionem ruinæ, Mat. r8. cum sua gl. c. nisi cum pridẽ, de renun. & c. 2. de noui ope. nũc cũ simil. Minus rectum autem in dicta descriptione nõ dicitur per comparationem proprie dictã ut idem sit, quod rectum quo est aliquid rectius, sed abusuẽ per priuationẽ rectitudinis, ut sensus sit, minus rectũ, id est deficiens à rectitudine: aliàs sequeretur, quod dictũ vel factũ, rectum, quo est aliquid rectius, esset scandalũ & p

confe-

consequens peccati, arguendo à vi cõparatiui, quod nõ est verum, ut firmat gl. sing. in c. licet ergo, 8. q. i. regula riter autẽ de nõ cõparatiui est designare excessum inter casus comparatos, & relinquere formã positiui & in extremo ipsum præsupponere, & addere ad positiuum, ut dicit Bar. in l. legata inutiliter, in prin. ff. de leg. i. & idẽ Bar. in l. si pure, ff. de leg. 3. & tũc procedit hæc argumentatio: vnde quia iure cauetur quod eligi debet melior, sanctor, & idoneor, d. c. licet ergo, imò dẽt eligi optimus, ut dixit tex. in d. c. Metropolitano, ergo † nõ sufficit eligere bonũ, nisi eligatur melior, imò peccant eligentes bonũ, si possent eligere meliorẽ & eũ nõ eligant. Ita sin. dicit Archi. in d. c. licet ergo, dicens, quod in volũtarijs bonis sufficit facere bonũ ad euitandum peccatum licet nõ fiat melius, & ita intelligit gl. in d. c. licet ergo, secus in necessarijs, ut in electione & similibus. Idẽ sentit Feder. de Senis in cons. suo 95. incip. super dubitationũ articulis, circa prin. Idẽ etiam uolunt Anton. de But. Pan. & Præpo. in c. constitutis, de appe. glo. tamen in d. c. licet ergo, tenet totum contrariũ, scilicet quod eligentes bonũ hoc casu non peccet. & hoc idẽ reperio uelle Philippum in d. ca. constitutis, ubi hanc materiam exactissimẽ discutit, & inter alia tradit singularem doctrinã, uidelicet quod omne illud quod est licitum & permissum de iure canonico in foro iudiciali, quãdo factum est certum & de eo constat, censetur et licitum & permissum in foro conscientie, ad quem remisisse sufficiat. Illud autẽ certum est, quod † comparatio non cadit nisi intra plura, & ita notat Sal. in l. maiorem, C. de fal. Item illud nõ lo te ignorare, quod licet in pœnis sit reperire positiuum, comparatiuum & superlatiuum, tamen comparatiuus nõ quam excludit qualitatem positiui, Et ergo si statutum dicat, quod pro insultu sine sanguinis effusione imponatur pœna decem solidorum, pro insultu autem cum sanguinis effusione imponatur maior, arbitrio iudicis, & pro insultu cum cicatrice imponatur maxima, certẽ ista maior & maxima pœna non poterit esse nisi pecuniaria. Ita sin. dicit Bal. in l. 2. C. de prob. & idem

& idem in effectu vult Bal. in l. & si post tres. ff. si quis cautio. ubi per hoc & per l. cum filius, §. pater. ff. de leg. 2. concludit, quod si per statutum extrahens iudicium per unum de domo, puniatur in mille, & plus ad arbitrium iudicis, non poterit iudex talem decapitare, quia comparatio debet esse de eodem genere, & comparativus sic debet interpretari, ut includat positivum, non ut excludat, & inducat aliud penitus diversum. Vnde debet intelligi dictum statutum de modico plurali in quantitate, non in alio genere poene, & dicit ita fuisse de facto Florentie, & hoc dictum refert & sequitur Ias. in d. l. & si post tres, quod nota & commenda memorie, quia est singulare, & potest servire ad multa. Postremo volo te scribere quod ius petendi est tripartitum, nam aliud est bonum, aliud est melius, & aliud est optimum, quod declarat, ut bene declarat gl. in l. 1. C. quando & quibus quarta pars deb. ex ho. decu. libr. 10. quam glo. reputat no Rom. fin. 17. illam etiam ponderant & varie commendant Bart. Ange. Io. de Plat. & alij in d. l. 1. & est similis glo. in l. 1. C. de usur. & ibi Doct. quod tene memoria.

¶ LOCVS A SPECIALI.

- 1 *Argumentum à speciali forma.*
- 2 *Solutio, qua dicitur quid esse speciale rejicitur, nisi assignetur ratio specialitatis.*
- 3 *Iura à communibus regulis exorbitantia, quando extenduntur ad alias personas & res. §. 5. & 6.*
- 4 *Filius & filia regulariter equaliter succedunt parentibus, fallit in fundo.*

Nunc subuectemus locum à speciali, à quo sumptum argumentum est forte, frequens, & utile. Et formatur hoc modo, quod Si Speciale est in hoc vel tali casu, ergo in contrarium est ius commune, l. quod vero contra, & l. ius singulare. ff. de legib. l. 1. ff. ad municip. & regula quoque à iure, de reg. iur. lib. 6. cum sim. & est bona gloss. iuncto textu in capitulo, si presenti §. locatione, de prob.

prob. lib. 6. & in l. unic. C. si quac. præd. potestate. Et hoc arg. à speciali utitur gl. in pulchra, & quotidiana q. in l. si quis qui. ff. de iure fisci, & glo. in c. 1. de hæred. lib. 6. & gl. in l. si. ff. de publ. iud. & gl. in l. eos, C. de fabricensibus, libro 10. Isto argumento utitur etiam Pan. in c. inter alia, de immu. eccl. & idem Pan. in c. 1. de statu mon. & in c. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. in c. perpendimus, de sent. ex cõ. Eo etiam utitur Io. And. in reg. cui licet, & in reg. plus semper, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. Isto argumento etiam utitur Bal. in l. 2. C. de eden. & idem Bald. in l. omnes, in uers. uerum si apparitor, C. de epif. & cler. Eo etiã utitur Rom. in repe. Auth. similiter, in 19. specia si pig. causæ, circa ultimas uoluntates, C. ad leg. Falc. & in rep. l. si uerò, §. de uiro, in viro, in 31. & 32. fal. ff. sol. matr. & idem Lud. in quotidiana quæstione in consilio 381. incip. quæstio est. Isto argum. etiam utitur Dy. in regul. qui prior, de reg. iur. lib. 6. ad probandum, quod hypotheca expressa, & tacita regulariter paribus passibus ambulat. Eo etiam utitur Io. de Im. in l. constitutiones, ff. de appel. Isto argumento utuntur etiam Pet. Cyn. & Pau. de Cast. in pulchra quæstione in l. si tutor, C. in q. b. cau. in integ. restit. nõ est neces. & idem Pau. de Cast. in pulchra quæstione in l. 2. C. de his qui ueniam ætat. impe. & idem Pau. de Cast. in pulchra quæstione in l. si ma. trem, C. de proba. & in l. 2. C. per quas perso. nobis acq. Eo etiam utitur Fel. in c. cum ordinem, de resc. & Doct. in infinitis alijs locis. Illud tñ nolo te ignorare, quod nõ sufficit dicere aliquid esse speciale, nisi assignetur ratio specialitatis. leue enim est dicere, fallit, secundum Bar. in l. repeti, ff. de quæst. quem refert, & sequitur Panor. in c. 1. de confes. vnde nunq. recipienda est solutio, quod dicitur aliquid speciale, nisi assignetur ratio specialitatis: quod si non assignetur, habebit locum contra sic respondentem argumentum à simili. Ita dicit Host. in c. si qñ, de resc. & Dom. in c. cum eps, de offi. ordin. li. 6. & probatur multum bñ in c. licet de vitanda, in fi. de ele. & idem est de hac solutione, aliud hic & aliud ibi: non. n. est recipienda, nisi de tur rō diuersitatis: quæ si nõ datur, arguitur à simili, ut sup.

sup. dixi. Hoc probatur in c. cū apostolica, & ibi hoc no. Host. & Io. An. de his quæ sunt à præl. sine conf. c. & pariformiter non ualet solutio uel respōsio communis ad uocatorum, qua respondent ad leg. Infortiari, dicentes illud speciale in ultimis uoluntatibus: debent enim dicere quare est speciale, aliàs replicari posset: si in ultimis uoluntatibus hoc locum habet, ergo etiam in beneficijs, ut dicit glo in c. r. super verb. ultimis, de concess. præben. lib. 6. quod quando procedit, dixi supra in loco à dispositione ultimarum uoluntatum ad rescriptū motu proprio concessum: & si in ultimis uoluntatibus hoc locum habet, ergo & in contractibus subsistente identitate uel maioritate rationis, ut dixi supra in loco à contractibus ad ultimas uoluntates, ubi uide. Et eadem ratione reprehenditur solutio, quæ datur per ignaros ad legem loquentem in fisco, dicentes speciale in fisco: quæ talis solutio non ualet, nisi assignetur ratio specialitatis, uel nisi deciso facta in fisco sit contraria dispositio in iuris communis, ut dixi supra in loco à fisco ad ecclesiam uel piam causam, ubi uide. hinc bene dixit gl. iuncto tex. in c. si. 29. dist. quod sicuti chyrurgus imperitus uolens omnium oculos unico collyrio sanare, reprehensione dignus est: Ita etiam imperitus iurista, uolens omnia argumenta unica solutione tollere, dicendo, aliud de iure civili, & aliud de iure canonico, uel illud ius antiquum, istud nouū, merito est reprehendendus. Non. n. pōt vna aliqua uniuersis morborum generibus salubris esse medicina, nec ad diuersa iura una solutio. Et generaliter nō est admittenda solutio quæ lege non probatur: quia erubescimus (inquit Imperator) cum sine lege loquimur, in Auth. de tri. & semi. §. consideremus, de quo dixi satis amplè sup. in loco à lege cessante. Illud et nolo te ignorare, quod licet argumentū à speciali sit forte, fundatum super eo, quod iura sunt cōiunctis regulis exorbitantia, non debent extendi ad alias personas, si sint fauore, præmio, uel respectu certarum personarum introducta, iuribus sup. in prin. alleg. & l. r. ff. de const. prin. & l. 3. in fi. C. de legi. c. sanè, de priuileg. & c. constitutus, de concess. præben. & d. l. si uerò, §.

uerò, §. de uiro, cū sim. tamē in tribus casibus iura exorbitantia, statuentia aliquid speciale, extēduntur ad alias personas uel res. Primò enim in exorbitantibus à iure cōmuni fit extensio de casu expresso ad casum nō expressum, quādo casus non expressus cōprehendi potest sub casu expresso, inspecta lata significatione uocabuli. hoc probatur multum bene in l. senatusconsulto. ff. de ritu nup. & in l. filium habeo. ff. ad Maced. & in l. si filius. C. eod. titu. iuncta l. iusta, & l. liberorum, cum ibi not. per Bar. ff. de uerbor. sign. & faciunt notata per Bal. & Pau. de Cast. in l. maximum uitium, C. de lib. præ. & not. per Bal. Pau. de Cast. & Ioan. de Imo. in d. §. de uiro, & notata per Cyn. in l. r. C. quæ sit longa. consuet. & not. per Dom. & Philip. Fran. in c. r. de temp. ordin. lib. 6. in quibus locis præfati Doctores singulariter decidunt, quod statutū excludēs filiam à successione paterna extante filio, extēditur ad neptem ex filia, ut sic illa excludatur extante filio: licet de ea statutū non loquatur, quia in ea est maior ratio exclusionis, & quodā modo filia dāci pōt. Si ergo in correctorijs fiat extensio hoc casu ut in dicto exēplo, fortius in exorbitantibus hoc casu fiet extensio: cum magis prohibita sit extensio in correctorijs quam aliquo alio casu, ut dixi supra in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionē ipsius legis. Et pro instructione iuuenum potest poni exēplum quotidianum, regula est quod filius, & filia æqualiter succedunt parentibus, d. l. maximum. hæc autē regula fallit in feudo, in quo filia nō succedit extante masculo, etiam si feudū receptum sit pro se, & filijs suis masculis & foeminis, ut est tex. in c. r. in prin. & in §. filia uerò, de success. feu. & in §. quinimò in tit. episc. uel abba. in ufi. feu. modo occurrit q. de qua in lege noua declaratiua, seu distinctiua nō sit mentio, & prima facie uideri posset, quod standū esset regulæ d. l. maximum, & per consequēs, quod neptis succederet in feudo æqualiter eum patruo. Sed contrarium est dicēdum per supradicta & per tex. in c. r. §. hoc autē. qui feu. dare pos. & per tex. in c. r. in prin. de eo qui sibi uel hæ. masc. & foem. & idem in similibus. Se

ff. de iurisdic. omnium indic. & pleni simè per Phill.
Decium in l. 2. ff. de reg. iur. Quintò istud facit ad deci-
sionem illius quæstionis quæ oridianæ, Titius, & ei⁹ uxor
donauerunt sua bona post mortem eorum ecclesia,
quæritur an uno ex eis in oriente ecclesia debeat habe-
re partem decedentis? & uidetur quod sic, per textum
in d. l. Lucius. §. Caio, ubi de hoc uidetur casus, & ita ibi
simpliciter transit Io. de Imo. & Ang. in tit. de iure per-
son. in prin. & ibi etiam Io. Fab. & Iaco. de Are. sed cogi-
ta, quia apud me hoc non est sine dubio, uers. induci-
tur iste text. Sexto istud facit ad hoc, quòd si ec-
clesia concedat duobus fratribus in feudum, uel emphy-
teus in certa prædia eo pacto, quòd post mortem eo-
rum decedentium sine liberis, illa prædia reuertantur
ad ecclesiam, an uno ex fratrib. moriente sine liberis,
portio decedentis reuertatur ad ecclesiam, & ita tenere
uidetur Bar. in l. si mihi & Titio. ff. de uerb. obl. & Io. de
Imo. in d. l. Lucius. §. Caio, & Ang. ubi supra, potissi-
mum ea ratione, quia in contrahentibus non est locus iuri
accrescendi, d. l. si mihi & Titio, maxime post emolumen-
tum iam quæsitum, l. 1. circa fi. ff. de usufru. accres. con-
trarium in tenet. Spec. in tit. de emphyt. §. nunc aliqua,
uers. 69. quem refert & sequitur Ludo. Roma. consi. 19
incip. in Christi, & c. in casu quæstionis; de quo articulo
pulchro & quotidiano uide per Cyn. Bal. Sali. & alios
in l. 1. C. quòd non peten. par. peten. accres. & per eun-
dem Salic. in l. 2. circa fin. C. de iure emphy. & plenissi-
mè per Alberi. de Rosate & Modernos in d. l. si mihi &
Titio, & exactissimè per Pe. de Anch. in cons. suo 245.
incip. duo prima dubia: ad quos remisisse sufficiat. Iste
enim articulus dubius est, & disputabilis. Septimò
istud facit ad decisionem illius uulgatissimæ & utilissi-
mæ quæst. an si uno ex institutis, quibus facta est substi-
tutio, moriente, substitutus admittatur ad partem dece-
dentis, nec ne? De qua quæst. quia materia est longa,
uide pulchrè per Bar. Ang. Pa. de Ca. Io. de Imo. Alex.
& modernos in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.
& per omnes scribentes in d. l. cum quidam, & pulchrè
per

per Bar. in d. l. 1. C. de cond. infer. & p. Io. An. in c. si pa-
ter, de testa: libr. 6. in Nou. & plenissimè per Socin. in
l. 1. circa 2. q. Bar. ff. de uulg. & pupil. ubi hanc materi-
am in quinque casus distinguit, & circa quemlibet congrue-
tem decisionem ponit: ad quæ breuitatis gratia remisisse
sufficiat. Octauò istud facit ad quonem statuti dicentis, quod
si quis accesserit ad domum alterius cum hominibus ar-
matatis, puniatur graui pœna: quidam accessit cum uno homi-
ne armato, an puniatur illa pœna? & decidit Bal. in d. l.
iubemus, §. si autem, quod non: quia non est eadem ratio,
semper eum, & ergo plurale non resoluitur in singulare. Et
quia istud potest videri contrariari ei, quod supra dixi in sta-
tuto opiniente producentem falsos testes. 10 Alex. in d. §.
si autem, in apost. ad Bal. hoc animaduertens dicit saluan-
do Bal. quod aliud est cum agitur de dano, & aliud cum agi-
tur de iniuria personæ. Nonò istud facit ad hoc, quod sub-
stitutio facta posthumis, si in pupillari ætate uel postea
quandocumque sine hærede decesserint, non nocet ma-
tri uno tantum posthumo nato, & in pupillari ætate de-
cedente, cum agatur de exclusione matris à legitima hæ-
reditate filii, & sic de odio: quare plurale non resoluitur
in singulare. Ita sing. decidit Old. cõsi. 142. inc. factum tale
est, Testator habes uxorem pgnatam, & idem, suppresso nomine
Oldradi, uult Io. An. in addi. ad Spe. in tit. de testa. §. 1.
in pen. q. incip. 4. q. & sequitur Ale. de Imo. in d. l. 1. ad
apost. ad Bal. quod est bene notandum. Quartò argum-
11 ex hoc loco formatur aliter sic. quod iuris est de toto
quo ad totum, idem iuris est de parte quo ad partem in
proportionem numeri: tex. est notabilis in Auth. sed & si
quis, & ibi glo. & Bal. in noua lect. no. C. de secun. nup.
quemadmodum enim nullo liberorum existente, nullus
reuocat alienationem factam per coniugem transeuntem
ad secunda uota: Ita aliquo ex pluribus existente, exi-
stens proportionabiliter reuocat, id est pro uirili, non in to-
tum. De ista proportionem numeri est etiam tex. elegans in l.
si. C. de comteatu lib. 12. ubi si. habetur, quod miles qui si-
ne comteatu abest, pro tunc quo abest proportionabiliter
numero militum seu collegiatorum postponitur. Ita quod
crescen-

618. LOCVS A VI-COMPARATIVI.

creſcente contumacia, proportionabiliter creſcit, & pœnã, & ibi hoc not. Ioã. de Plat. de iſta proportione numeri meminit et̄ gl. in l. illud, C. de ſacr. eccle. & in l. ſancimus, in verb. quingentorum, C. de don. decidens p hoc multũ ſingulariter, q̄ donatio ad pias cauſas hodiẽ ualet ſine inſiuuatione, vſq; ad octingentos aureos: qđ nota. De hac proportione numeri meminit glo. in l. ſin. §. ſin autem à locis, in verb. conſumationem, C. de iure del. vbi aude. De iſta proportione numeri et̄ meminit Bal. in conſ. 307. r. par. in prin. Quinto arg. ex hoc loco forma tur aliter ſic. Idem ¶ iuris eſt de principio numeri, qđ de numero, ſex eſt not. in l. maritus, iuncta gl. C. de pro. cu. & ibi Cy. Pau. de Caſt. & Alex. de Imo. id notant, & inducunt ad quæſtionem illam vulgatã, an emptio, & locatio contrahi poſſint vno nummo? & videtur q̄ non, quia unitas non eſt numerus, ſed principium numeri, vt dicit gl. in d. l. ſi quis ante, ſed emptio, & locatio non poſſunt contrahi ſine precio, & pecunia numerata, Inſti. de emptio, & uendi, §. precium, & ſeq. & Inſt. de locato, in prin. Ergo, & c. In contrarium autem facit d. l. maritus, inducendo eam prout illam inducunt Cyn. Pa. de Caſt. & Alex. ibidem de quo articulo vide latiũs per eos ibidem, & per Cy. & Doct. in l. non ideo minus, C. de her. inſti. & per omnes in d. l. ſi quis ante. Si autem circa hãc materiã uidere libeat plures alias pulchras d̄ciſiones, recurre ad Fel. in d. c. oēs leges, ad quẽ remiſiſſe ſufficiat.

¶ LOC. A VI-COMPARATIVI.

- 1 *Comparatiuus præſupponit ſuum poſitiuum, & non inſert, & per totum.*
 - 2 *Superlatiuus rem certam, & perfectam designat.*
 - 3 *Argumentum à vi comparatiui quando non procedat.*
 - 4 *Electioe aliquibus commiſſa an ſufficiat eligere bonum ſi poſſint habere meliorem.*
- Licitum in foro iudiciali quando cenſeatur licitum in foro conſciencie.*

§ Comto

LOCVS A VI-COMPARATIVI. 619

Comparatio non cadit niſi inter plura.
Imo petendi eſt tripartitum.

Offert ſe nũc locus à vi comparatiui, ex quo ſumptũ argumentum eſt probabile, frequens, & vtile, coque utitur Pan. in c. quæſitum, de rer. permut. & Sal. in Authen. ſed nono iure, in uer. quæro tertio, C. de ſer. fug. & Doct. ſepè alibi. Et licebit formare hoc modo. ¶ Comparatiuus præſupponit ſuum poſitiuum, & cum inſert in ſe & in alio, tex. eſt notab. in l. vbi autem non apparet, in prin. ff. de uerb. obl. contra autem poſitiuus non inſert comparatiuum in ſe, ſed benè in alio, quia bono melius reperitur, d. l. ubi aut non apparet, & l. certum, ff. ſi cert. per. Superlatiuus aut uni ſoli conuenit, & rem certam, & perfectam designat, d. l. ubi autem non apparet, & not. p glo. in c. Metropolitanano, 63. diſt. Inter ſuperlatiuum. n. & poſitiuum eſt dare medium, quod appellatur comparatiuum, de quo eſt fermo, vt probatur in d. l. ubi autem non apparet, & in l. ſi lanceam, ff. de auro, & arg. lega. Et quia magna eſt differentia inter poſitiuum, comparatiuum, & ſuperlatiuum, ut patet ex prædictis. Hinc eſt, quod iuras non uenire contra contractum uel laudum ratione enormis læſionis, poterit nihilominus uenire contra, ratione enormis læſionis uel enormiſſimæ, & ita ſing. vult Io. de Imo. in rep. cap. cum contingat, pe iureiuran. poſt Barto. in l. ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſocio, & Ang. per eum relatum in quadam ſua diſputatione, & idem vult ipſe Ang. in cõſ. 172. & Pan. & alij in c. Quin tauallis, de iureu. & Doct. locis frequentibus, quod nota. Poſſet & ad multa alia induci hic arguendi modus, quæ breuitatis gratia omitto, & ſtudioſo in repub. non occupato indaganda relinquo. Hoc tã uolo te ſcire, ¶ Interdum comparatiuus non ſtat proprie, ſed reſoluitur in ſuum poſitiuum, ut prudentius pro prudenter, l. hæres, & ibi gl. Odoſt. & DD. C. de nego. geſt. cautius pro cautè, l. 2. & ibi etiã gl. Odoſt. & DD. C. de ſur. benignius pro benigne, l. benignius, ff. de legib. & uerius pro uerum, l. in hac, ff. de trib. actio. & l. uerius, ff. de proba. quæ

quæ figura loquendi Jurisconsultis frequens est, ut in iurib. præallegatis, & in l. i. C. de dolo, & in l. si longius, in princ. ff. de indic. cum similibus. Et tunc non procedit hoc argumentum à vi comparatiui + quia tunc in effectu non est comparatiuus, vel est comparatio abusiva, que non admittitur cum quid absonum sequeretur, secundum Ange. & Ias. in §. si quis agens, in ver. plus autem, Inst. de act. & idem si comparatiuus non reperiat, ad quod fiat comparatio, quia tunc stat in forma simplicis positiui, ut est tex. no. i. l. si seruus legatus, §. si ita scriptum, in vers. si ei cui. ff. de leg. i. per que tex. dicitur ibi Bar. Ang. Pau. de Cast. & Flo. de S. Petro, quod si ex forma statuti potestas condemnans aliquem ultra vel in plus quam debuerit, teneatur ei restituere in syndicato, licet statutum videatur loqui, quando in aliquo condemnauit debite, tamen si potestas aliquem ex toto condemnauerit indebite, quia scilicet debuit eum simpliciter absoluere, tenebitur ex illo statuto ad restitutionem totius. quia tunc comparatiuus facit comparisonem, quando reperit aliquid, ad quod comparatur, per illud tex. & per l. i. §. hæc verba, ff. si cui plus quam p. l. Falci. licuerit, & sequitur Ias. in l. & si post tres, ff. si quis cautio. Hinc et dicunt Guil. de Cun. & Pau. de Cast. in l. illud, §. si cuius, ff. de tribu. quod si ego & tu conuenimus, ut qui minus ex nobis duobus currat, soluat decem, & ego curro & tu non, quod debes soluere decem, quia videris minus cucurrisse. nam minus facit, qui nihil facit. d. §. si cuius. Non procedit et hæc argumentatio, quoniam quid videtur poni comparatiue, & non ponitur comparatiue, sed abusiue seu priuatiue, exempli gratia, scandalum dicitur dictum vel factum minus rectum, alteri præbens occasionem ruinæ, Mat. r. 8. cum sua gl. c. nisi cum pride, de renun. & c. 2. de noui ope. nunc cum similibus. Minus rectum autem in dicta descriptione non dicitur per comparisonem proprie dictam ut idem sit, quod rectum quo est aliquid rectius, sed abusiue per priuationem rectitudinis, ut sensus sit, minus rectum, id est deficiens à rectitudine: alias sequeretur, quod dictum vel factum, rectum, quo est aliquid rectius, esset scandalum & p

confe-

consequens peccatum, arguendo à vi comparatiui, quod non est verum, ut firmat gl. sing. in c. licet ergo, 8. q. 1. regulariter autem de nam comparatiui est designare excessum inter casus comparatos, & relinquere formam positiui & in extremo ipsum præsupponere, & addere ad positiuum, ut dicit Bar. in l. legata inutiliter, in princ. ff. de leg. i. & idem Bar. in l. si pure, ff. de leg. 3. & tunc procedit hæc argumentatio: unde quia iure cauetur quod eligi debet melior, sanctior, & idoneor, d. c. licet ergo, imò debet eligi optimus, ut dixit tex. in d. c. Metropolitano, ergo + non sufficit eligere bonum, nisi eligatur melior, imò peccant eligentes bonum, si possent eligere meliorem & eum non eligant. Ita fin. dicit Archi. in d. c. licet ergo, dicens, quod in voluntarijs bonis sufficit facere bonum ad euitandum peccatum licet non fiat melius, & ita intelligit gl. in d. c. licet ergo, secus in necessarijs, ut in electione & similibus. Idem sentit Feder. de Senis in cons. suo 95. incip. super dubitationum articulis, circa princ. Idem etiam uolunt Anton. de But. Pan. & Præpo. in c. constitutis, de appe. glo. tamen in d. c. licet ergo, tenet totum contrarium, scilicet quod eligentes bonum hoc casu non peccent. & hoc idem reperio uelle Philippum in d. ca. constitutis, ubi hanc materiam exactissime discutit, & inter alia tradit singularem doctrinam, uidelicet quod omne illud quod est licitum & permissum de iure canonico in foro iudiciali, quando factum est certum & de eo constat, censetur et licitum & permissum in foro conscientie, ad quem remisisse sufficiat. Illud autem certum est, quod + comparatio non cadit nisi intra plura, & ita notat Sal. in l. maiorem, C. de fal. Item illud non lo te ignorare, quod licet in poenis sit reperire positiuum, comparatum & superlatiuum, tamen comparatiuus nunquam excludit qualitatem positiui, Et ergo si statutum dicat, quod pro insultu sine sanguinis effusione imponatur poena decem solidorum, pro insultu autem cum sanguinis effusione imponatur maior, arbitrio iudicis, & pro insultu cum cicatrice imponatur maxima, certe ista maior & maxima poena non poterit esse nisi pecuniaria. Ita fin. dicit Bal. in l. 2. C. de prob. & idem

& idem in effectu vult Bal. in l. & si post tres. ff. si quis cautio. ubi per hoc & per l. cum filius, §. pater. ff. de leg. 2. concludit, quod si per statutum extrahens videtur per uim de domo, puniatur in mille, & plus ad arbitrium iudicis, non poterit iudex talem decapitare, quia comparatio debet esse de eodem genere, & comparatiuus sic debet interpretari, ut includat positiuum, non ut excludat, & inducat aliud penitus diuersum. Vnde debet intelligi dictum statutum de modico plurali in quantitate, non in alio genere poene, & dicit ita fuisse de facto Florentie, & hoc dictum refert & sequitur Ias. in d. l. & si post tres, quod nota & commenda memorie, quia est singulare, & potest seruire ad multa. Postremo uolote scribere quod ius petendi est tripartitum, nam aliud est bonum, aliud est melius, & aliud est optimum, quod declara, ut bene declarat gl. in l. 1. C. quando & quibus quarta pars deb. ex ho. decu. libr. 10. quam glo. reputat no Rom. fin. 17. illam etiam ponderant & uarie commentant Bart. Ange. Io. de Plat. & alij in d. l. 1. & est similis glo. in l. 1. C. de usur. & ibi Doct. quod tene memoria.

¶ LOCVS A SPECIALI.

- 1 *Argumentum à speciali forma.*
- 2 *Solutio, qua dicitur quid esse speciale rejicitur, nisi assignetur ratio specialitatis.*
- 3 *Iura à communibus regulis exorbitantia, quando extenduntur ad alias personas & res. §. 5. & 6.*
- 4 *Filius & filia regulariter aequaliter succedunt parentibus, fallit in fundo.*

Nunc subuehemus locum à speciali, à quo sumptum argumentum est forte, frequens, & utile. Et formatur hoc modo, si Speciale est in hoc uel tali casu, ergo in contrarium est ius commune, l. quod uero contra, & l. ius singulare. ff. de legib. l. 1. ff. ad municip. & regula quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. cum sim. & est bona glossa iuncto textu in capitulo, si presenti §. locatione; de prax.

prax. lib. 6. & in l. unic. C. si quac. præd. potestate. Et hoc arg. à speciali utitur gl. in pulchra, & quotidiana q. in l. si quis qui. ff. de iure fisci, & glo. in c. 1. de hæred. lib. 6. & gl. in l. si. ff. de publ. iud. & gl. in l. eos, C. de fabricensibus, libro 10. Isto argumento utitur etiam Pan. in c. inter alios, de immu. eccl. & idem Pan. in c. 1. de statu mon. & in c. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. in c. perpendimus, de sent. ex cõ. Eo etiam utitur Io. And. in reg. cui licet, & in reg. plus semper, de reg. iur. lib. 6. in Mercurio. Isto argumento etiam utitur Bal. in l. 2. C. de eden. & idem Bald. in Lomnes, in uers. uerum si apparitor, C. de epif. & cler. Eo etiam utitur Rom. in repe. Auth. similiter, in 19. specialis si piæ causæ, circa ultimas uoluntates, C. ad leg. Falc. & in rep. l. si uero, §. de uiro, in uiro, in 31. & 32. fal. ff. sol. matr. & idem Lud. in quotidiana quæstione in consilio 38 r. incip. quæstio est. Isto argum. etiam utitur Dy. in regul. qui prior, de reg. iur. lib. 6. ad probandum, quod hypotheca expressa, & tacita regulariter paribus passibus ambulant. Eo etiam utitur Io. de Im. in l. constitutiones, ff. de appel. Isto argumento utuntur etiam Pet. Cyn. & Pau. de Cast. in pulchra quæstione in l. si tutor, C. in qb. cau. in integ. restit. nõ est neces. & idem Pau. de Cast. in pulchra quæstione in l. 2. C. de his qui ueniam ætat. imp. & idem Pau. de Cast. in pulchra quæstione in l. si matrem, C. de proba. & in l. 2. C. per quas perso. nobis acq. Eo etiam utitur Fel. in c. cum ordinem, de resc. & Doct. in infinitis alijs locis. Illud tñ nolo te ignorare, quod nõ sufficit dicere aliquid esse speciale, nisi assignetur ratio specialitatis, leue enim est dicere, fallit, secundum Bar. in l. repeti, ff. de quæst. quem refert, & sequitur Panor. in c. 1. de confes. vnde nunq̄ recipienda est solutio, quæ dicitur aliquid speciale, nisi assignetur ratio specialitatis: quæ si non assignetur, habebit locum contra sic respondentem argumentum à simili. Ita dicit Host. in c. si quæ, de resc. & Domini. in c. cum eps, de offi. ordin. li. 6. & probatur multum bene in c. licet de vitanda, in fi. de ele. & idem est de hac solutione, aliud hic & aliud ibi: non. n. est recipienda, nisi de tur rō diuersitatis: quæ si nõ detur, arguitur à simili, ut sup.

sup. dixi. Hoc probatur in c. cū apostolica, & ibi hoc no. Host. & Io. An. de his quæ fiunt à præl. sine cons. c. & pariformiter non ualet solutio uel respōsio communis ad uocatorum, quæ respondent ad leg. Infortiati, dicentes illud speciale in ultimis uoluntatibus: debent enim dicere quare est speciale, aliàs replicari posset: si in ultimis uoluntatibus hoc locum habet, ergo etiam in beneficijs, ut dicit glo in c. r. super verb. ultimis, de concess. præben. lib. 6. quod quando procedit, dixi supra in loco à dispositione ultimarum uoluntatum ad rescriptū motu proprio concessum: & si in ultimis uoluntatibus hoc locum habet, ergo & in contractibus subsistente identitate uel maioritate rationis, ut dixi supra in loco à contractibus ad ultimas uoluntates, ubi uide. Et eadem ratione reprehenditur solutio, quæ datur per ignaros ad legem loquentem in fisco, dicentes speciale in fisco: quæ talis solutio non ualet, nisi assignetur ratio specialitatis, uel nisi decisio facta in fisco sit contraria dispositioni iuris communis, ut dixi supra in loco à fisco ad ecclesiam uel piam causam, ubi uide. hinc benè dixit gl. iuncto tex. in c. si. 29. dist. quod sicuti chyrurgus imperitus uolens omnium oculos unico collyrio sanare, reprehensione dignus est: Ita etiam imperitus iurista, uolens omnia argumenta unica solutione tollere, dicendo, aliud de iure ciuili, & aliud de iure canonico, uel illud ius antiquum, istud nouū, meritò est reprehendendus. Non. n. pōt vna aliqua uniuersis morborum generibus salubris esse medicina, nec ad diuersa iura una solutio. Et generaliter nō est admittenda solutio quæ lege non probatur: quia erubescimus (inquit Imperator) cum sine lege loquimur, in Auth. de tri. & semi. §. consideremus, de quo dixi satis amplè sup. in loco à lege cessante. Illud èt nolo te ignorare, quod licet argumenta à speciali sit forte, fundatum super eo, quod iura sunt cōiunctis regulis exorbitantia, non debent extendi ad alias personas, si sint fauore, præmio, uel respectu certarum personarum introducta, iuribus sup. in prin. alleg. & l. r. ff. de const. prin. & l. 3. in fi. C. de legi. c. fanè, de priuileg. & c. constitutus, de concess. præben. & d. l. si uerò, §.

uerò, §. de uiro, cū sim. tamè in tribus casibus iura exorbitantia, statuentia aliquid speciale, extēduntur ad alias personas uel res. Primò enim in exorbitantibus à iure cōmuni fit extensio de casu expresso ad casum nō expressum, quādo casus non expressus cōprehendi potest sub casu expresso, inspecta lata significatione uocabuli. hoc probatur multum benè in l. senatusconsulto. ff. de ritu nup. & in l. filium habeo. ff. ad Maced. & in l. si filius. C. eod. titu. iuncta l. iusta, & l. liberorum, cum ibi not. per Bar. ff. de uerbor. sign. & faciunt notata per Bal. & Pau. de Cast. i. l. maximum uitium, C. de lib. præ. & not. per Bal. Pau. de Cast. & Ioan. de Imo. in d. §. de uiro, & notata per Cyn. in l. r. C. quæ sit longa. consuet. & not. per Dom. & Philip. Fran. in c. r. de temp. ordin. lib. 6. in quibus locis præfati Doctores singulariter decidunt, quòd statutū excludēs filiam à successione paterna extante filio, extēditur ad neptem ex filia, ut sic illa excludatur extante filio: licet de ea statutū non loquatur, quia in ea est maior ratio exclusionis, & quodā modo filia dicitur pot. Si ergo in correctorijs fiat extensio hoc casu ut in dicto exēplo, fortius in exorbitantibus hoc casu fiet extensio: cum magis prohibita sit extensio in correctorijs quam aliquo alio casu, ut dixi supra in loco à ratione legis larga, ampla seu generali ad extensionē ipsius legis. Et pro instructione iuuenum potest poni exēplum quotidianum, regula est quod filius, & filia æqualiter succedunt parentibus, d. l. maximum. hæc autē regula fallit in feudo, in quo filia nō succedit extante masculo, etiam si feudū receptum sit pro se, & filijs suis masculis & feminis, ut est tex. in c. r. in prin. & in §. filia uerò, de success. feu. & in §. quinimò in tit. episc. uel abba. in uis. feu. modo occurrit quod de qua in lege noua declaratiua, seu distinctiua nō fit mentio, & prima facie uideri posset, quod standū esset regulæ d. l. maximum, & per consequēs, quòd neptis succederet in feudo æqualiter eum patruo. Sed contrarium est dicendum per supradicta & per tex. in c. r. §. hoc autē. qui feu. dare pos. & per tex. in c. r. i. prin. de eo qui sibi uel hæ. masc. & fem. & idem in similibus. Se

5 cundo in exorbitantibus fit † extensio de similibus ad similia, quando sumus in fauorabilibus, quibus iura fauēt propter publicam vtilitatem uel pietatem, uel aliam causam fauorabilem: ita vult glo. not. in l. illud, super verbo, alia causa, & in l. si. super verbo, captiuorum, C. de sacro, eccl. & gl. in reg. quæ propter, ff. de reg. iur. & bona glo. in l. si constante, in prin. & ibi pulchre per Bar. in §. q. r. par. princip. ff. sol. matri. & bona glo. in l. si à primo, super verbo ut natus, & ibi Ang. & Io. de Imo. ff. de libe. & posthu. Et hinc est, quod ea quæ introducta sunt contra ius cõe in libertatibus, extenduntur ad pias causas. Ita not. dicit Bar. in l. si unus, C. de testa. & idem Bart. Io. de Imo. & Doct. in l. proximè, in si. ff. de his quæ in test. del. & idem Bar. in l. Titio yfus fructus, §. r. ff. de cond. & demon. & Bal. in l. 2. C. de fidei. lib. & idem Bal. in l. si iure, C. de man. testa. & idem Bal. in l. r. §. si. C. commu. de manumif. de quo uide latissime supra in loco à libertate ad piam causam. Hinc etiam est, quod iura exorbitantia loquentia in alimentis, extenduntur etiam ad piam causam, secundum Bar. Bal. Ang. Alex. & Ias. in l. si certis annis, C. de pact. de quo uide amplissime supra in loco ab alimentis ad piam causam. Hinc etiam est, quod iura exorbitantia loquentia in alimentis, extenduntur ad dotem, secundum Bar. in l. si certis annis, & in l. cum de in rem vers. ff. de vsur. & dixi latè supra in loco ab alimentis ad dotem, ubi uide. Tertio in exorbitantibus a iure communi fit extensio de uno casu ad alium quando a lege antiqua tales casus æquiparantur in omnibus, & per omnia, vel saltem in eo quo facienda est extensio de hoc sunt plures gl. una in d. l. quod verò contra, alia in l. si quis seruo, C. de fur. & tertia in l. 2. C. de cura. furio. quæ siag. uult, quod omnia priuilegia concessa minoribus uel pupillis, extenduntur ad prodigos minoribus æquiparatos: de quo dixi supra satis plenè in loco a minoribus ad furiosos, prodigos, mente captos, seu dementes: & in loco a rone legis larga, ampla seu generali ad extensionem ipsius legis, in scdo casu principali: ex quibus conclusiue habes, quod casus specialis uel ius exorbitans nõ debet

debet extendi nec trahi ad consequentiã, nisi ad personas quæ sublata significatione uocabuli comprehenduntur sub casu expresso: uel nisi essemus in fauorabilibus, quibus iura fauēt pp publicam vtilitatem, pietatem, uel aliam fauorabilem causam: uel nisi essemus in æquiparatis a iure cõi antiquo. In his enim tribus casibus benè fit extensio, & sic in istis tribus casibus argumentum a speciali non habet locum, sed potius argumentum à simili ex identitate rationis, per supradicta: quod commendat memoriæ, quia est utile, & quotidianum.

¶ LOCVS AB IMPOSSIBILI.

Creditor quando liberetur dando apocham.

Præceptum iudicis impossibile, an ualeat, 3.

Confessio fundata super impossibili non præiudicat, quominus sequatur absolutio.

Impossibilitas multiplex, remissiue.

OCCURRIT nunc locus ab impossibili, a quo sumptu argumentum est fortissimũ, frequens, & utile. text. est not. in l. si decesserit, ff. qui satisda. cogan. & in reg. nemo pot. ad impossibile obligari, de reg. lib. 6. cum sim. Et isto argumento ab impossibili utitur Io. And. in pulchra, & quotidiana quæstione, in reg. rati habitationem, de regul. iur. lib. 6. in Mercurio. & Zasius in libello lib. r. resp. sing. c. 16. & Doct. sæpè alibi ut infra patebit. Hinc est, quod creditor, qui reddere non potest chirographũ propter impossibilitatem, quia intercidit, liberatur dando apochã: text. est not. iuncta gl. in l. huiusmodi, §. si ita legatum, in verb. maiorem, ff. de lega. r. & in l. pecuniæ, C. de solu. Hinc etiam est, quod præceptum Iudicis continens impossibile, est ipso iure nullũ, etiam si Iudex hoc ignoret, d. l. si decesserit, & ibi hoc uolũt Alb. de Roi. Bal. Ange. Pa. de Ca. Alex. de Im. & Doct. & ergo a tali pcepto uel sententia continente quid impossibile, non est opus appellare, l. pen. & si. ff. quæ sent. sine appel. rescio. & l. de qua re, §. si. ff. de iud. Hoc tamè limita. & intellige uerũ,

Rr 2 quando

628 LOCVS AB IMPOSSIBILI.

quā pceptū Iudicis cōtinet oīnō impossibile, secus si nō sit omninō impossibile, sed difficile: quia tunc si Iudex fuit ignorans, valet pceptum seu sententia: licet pars contra quam est lata talis sententia, posset petere restitui in integrum aduersus dictam sententiam: secus si Iudex fuit sciens, text. est notab. in l. quāstium, cū sua gl. & ibi Bar. & Io. de Imo. ff. de re iud. & volunt. expressē. Ang. Pau. de Cast. Alex. & Doc. in d. l. si decesserit. Secū dō hoc limita, † nisi pceptum Iudicis à principio contineat quid possibile, explicandum intra certū tempus. nam licet tunc impossibilitas superueniat ex post facto infra tēpus, pceptum nō redditur nullum, quia in tali pcepto subintelligitur cōditio, dummodō fuerit possibile fieri adueniente tempore. ita notab. vult Pau. de Cast. & alij in d. l. si decesserit, p̄ illum tex. Et ergo si p̄na fuerit apposta, illa non cōmittit̄, ex quo non stat p̄r illū qui in ius fuit illud facere, secundū eum & alios ibidem, & benē faciunt notata p̄ Innoc. & Host. & alios Canon. in c. P. & G. de off. del. vbi disputatur, an ille contra quem est lata excommunicatio, si infra certum tempus non solueret decem, lapsō termino & solutione ob impotentiam non facta, sit excōicatus, & an medio tempore posset appellare, & an Iudex habita notitia de impotentia, debeat sine difficultate eundem absoluerē, vbi recurrit. Hinc etiam est, q̄ confessio † fundata super impossibili non p̄iudicat, quo minus sequatur absolutio, l. inde Neratius, §. si. cum l. seq. ff. ad leg. Aquil. & ergo in practica obseruatur, quōd cum quis confitetur se homicidium vel furtum alicubi cōmississe, semper mittitur ad locū ad sciendum an ibi homicidium, vel furtum fuerit commissum, & quando, cum alijs circumstantijs, cui consonat l. confessionib. cum l. seq. ff. de inter. actio. Hinc et̄ est, q̄ si testis inductus ad probandum q̄ Titius certo die non fuit vulneratus, dicit q̄ tali die Titius nō fuit vulneratus, quia p̄cedēte die fuit occisus, probat: quia dictum eius cōcludit per locum ab impossibili. ita not. dicit Bal. in l. conuenticula, C. de epif. & cle. & probatur in l. i. cum sua gl. secundum quintam lecturā, C. qui accu.

LOCVS AB ÆQUIPOLLEN. 629

qui accu. nō pos. Imō etiam in sacris literis procedit argumentatio ab impossibili, teste D. Hieronymo in cōmentario suo super Hieremiam c. 31. ante finem, super illis uerbis, hæc dicit Dñs, si mēsurari poterūt cœli & terra, & c. ubi uide. De multiplici † et impossibilitate & eius effū ex quo resultat utilitas huius argumentationis, uide gl. magistralem in d. regulā nemo, & Doct. illic scribētes, & gl. notab. & DD. in §. impossibilis, Inst. de hæret. instit. & Bar. magistraliter loquentem, in l. i. ff. de cond. instit. & l. impossibilis, ff. d. uerb. obl. & Io. Fabr. Ang. & Doct. in §. si impossibilis, Inst. de inuti. stipula. & Canonistas maximē Præpositū & Nouissim. in c. fin. de cond. appo. ad quos breuitatis gratia remisisse sufficiat. tene menti.

LOCVS AB ÆQUIPOL-
lentibus.

- 1 Non refert quid ex æquipollentibus fiat. 9. uide num. 13. cum seq. fallit nu. 18.
- 2 Æquipollentium eadem disciplina, & idem iudicium. 7.
- 3 Æquipollentia quæ dicantur.
- 4 Æquipollens semper subaudiuntur: & potest deduci in stipulationem. 5.
- 6 Creditor quando liberetur dando apocham.
- 8 Dicitio exclusiua tantum, vel similis, non excludit æquipollēs.
- 10 Mortis appellatione venit mors uolenta & civilis.
- 11 Constitutio loquens per uerba p̄ceptiua, vel æquipollentia, ligat contravenientes.
- 12 Negatio p̄posita signo uniuersali facit æquipollere suo contrario.
- 13 Casus omissus quando relinquatur dispositioni iuris cōmunicum nu. seq.
- 15 Promissa facta in unū casum an & quando extendatur ad alium. 16. 17.
- 16 Mixtum an & quando sub simplicibus comprehendatur.

R r 3 AB hoc

- A** hoc loco ab æquipollentibus sumptum argumentum est forte, frequens, & utile: ut infra patebit & formatur hoc modo. Non refert quid ex æquipollentibus fiat textus. est notum in l. mulier. in princ. ff. ad Treb. & pulcher textus. innōta gl. in l. si mater, C. de insti. & substit. sub condi. factis, & bonus textus in l. Gallus, §. & quid si tūm, ff. de lib. & posthu. & in l. si. C. de don. quæ sub mō.
- 2 A equipollentium tamen eadem est disciplina & idem iudicium, c. in his, de verb. sig. c. tua. eum ibi nota. de consang. & affin. c. licet ex quadam, de testib. Cle. exini de paradiso, de verb. sig. l. si. in fin. ff. mandati, & l. fideicommissa. §. si cui. ff. de legat. 3. cum sim. Sunt autem tamen æquipollentia, quæ habent eandem rationem, vel maiore, & quorum effectus est idem, ut notum Bal. in l. illud, C. de sacros. eccle. & patet in iurib. supra alleg. Hinc dicit Bart. in l. ab emptione, ante finem. ff. de pact. quod tamen æquipollens semper subauditur & sufficit, decidens per hoc quod illam quotidianam, vendidi tibi rem & tradidi verè, deinde placuit inter nos recedere à dicto contractu, & tu constitisti te meo nomine possidere, queritur, an per hoc videatur recessum à dicto primo contractu? & videtur quod non quia non interuenit actus retrò similis verè, quia res non fuit verè retradita. quod videtur requiri, d. l. ab emptione. ipse tamen decidit contrarium per præmissa, ut ibi latius per eum quem illic sequuntur Ang. Pau. de Cas. Ias. & doct. & Io. de Imo. in l. qui mihi donatum, in si. ff. de dona. & facit quod in casu conuerso dixi supra in loco à comodato ad precarium, ubi vide etiam singulariter notata per Bald. in quodam alio casu singulari, in l. i. C. quando liceat ab empr. disce. Hinc etiam est, quod si testator manderet rem seruari, perinde est, ac si prohibuisset alienari quia eadè est natura verborum æquipollentium. textus est no. in l. 2. C. de usuc. pro empr. & ibi hoc no. Bald.
- 4 Hinc etiam est, quod tamen æquipollens potest deduci in stipulatione, ut tres solidi pro 36. denarij, l. si sub vna, & ibi gl. & l. quæ extrinsecus, & ibi Bar. Alex. & Doct. ff. de verb. ob. & idè Alex. in l. 1. §. si circa si illo eo. tit. Regula quæ pollentium et locum habet in alio contractu præalleg. l. fin. C. de

C. de dona. quæ sub modo, cum si. Hinc etiam est, quod æqui pollens sufficit in sententia, textus est cum glossa. in d. c. in his: & vult Bal. in addi. ad Spec. in tit. de arb. in veris quid si vnus. ubi dicit, quod si vnus iudicium dicat, condemno in uno solido, & alter dicat, condemno in 12. denarijs, valet sententia, & sunt concordantes, per d. l. quæ extrinsecus. Hinc etiam rectè dicit gl. in l. præses, C. de sent. & interlo. om. iud. quod licet sententia diffinitiva debeat continere abolitionem, vel condemnationem, ut ibi dicit textus. debet tamen suppleri vel æquipollens: & idem vult gl. in d. c. in his, & Ang. in cons. 277. incip. tutor, ubi sing. dicit, quod si iudex declaret reum debere decem, perindè est ac si eum condemnaret in decem: & benè faciunt not. p. Doct. in c. ut quis duas, de elect. libr. 6. ubi dicunt, quod si inter duos litigatur super electione coram superiore, & ille superior adiudicet uni illorum ecclesiam, quod videtur illi confirmare. Hinc etiam est, quod tamen creditor qui redde- re non potest chirographum propter impossibilitatem, quia intercidit: liberatur dando debitori apocham, seu (ut uocant) quitantiam vel recepisse. textus est not. in l. huiusmodi. §. si ita legatum cui esset. ff. de leg. 1. & in l. pecuniæ. C. de solut. maxime si creditor iurauerit, se chirographum perdidisse. Et est ratio, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat, iuribus supra in prin. alleg. Hinc etiam est quod testes sunt concordantes & cōtestes, si vnus deponat de tribus solidis, & alter de 36. denarijs, quod est verum, nisi testes producerentur super formalitate verborum, vel uocis: tunc enim non sufficeret, quod testes deponerent per æquipollens. Ita sing. dicit Bal. in c. bonæ 1. de ele. & uolunt. Ant. de But. & Pan. in c. nihil, de uerb. sig. & idè Ant. in c. cum ecclesia, de causa poss. & prop. & sequitur Ale. in d. l. 1. §. si. & in d. l. quæ extrinsecus, & in l. 3. §. ideoq; in apoch. ad Bar. ff. de testi. & idè Alexan. in cons. 112. 3. uolu. circa si. incip. uiso superiore themate quod cōmenda memorie, quia est quotidianum, & habui de facto i quadam ardua questione matrimoniali. Caueat ergo non uellus aduocatus, ne articulando formalia uerba in illis presentat, sed addat, uel his in effectu similia uel æquipollentia.

tia, ut faciunt boni, & experti aduocati. Hinc etiam est, q̄ qui non potest per potestatem retineri ut assessor p̄pter statutum prohibens, non poterit etiam retineri, vt
 7 consiliarius: † quia de æquipollentibus idem est iudicium, & in statutis comprehenditur, & subauditur equi pollens Ita no. uult Bar. in l. nemihi, C. de aduoca. diuerso. iud. sufficit enim aliquid exprimi per æquipollentia eiusdem rationis, etiam in materia restringibili, cum ad æquipollens extendatur dispositio etiam restringibilis, ut est gl. not. in c. si postquam, §. 1. & §. si. de elect. libr. 6. Hinc etiam est, q̄ dispositio c. licet non, de elect. libr. 6. q̄ est pœnalis, cōprehendit, et uicarios perpetuos, in quibus est ratio æquipollens: ut est tex. in Clem. unica, cum notab. gl. de offi. vica. & commemorat Card. in consilio 30. post prin. & Anto. de Butr. in rep. c. si. de consue. & Lanfran. in rep. l. si uerò, §. de uiro, ff. solu. matri. in §. concludione interpretationis extensiuæ, licet erret in allegatione rubricæ seu tituli: imò quod † fortius est, illud quod
 8 est æquipollens non intelligitur exclusum per statutum, etiam si in eo sit distinctio taxatiua, tantum, uel similis. Ita singulariter dicit Pau. de Cast. in consilio 300. incip. in Christi nomine, ad primum quæsitum, in antiquis: & sequitur Ias. in l. uni. in princ. ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit, & idem Iason in d. l. si mater. Istud etiam facit ad decisionem illius quæstionis quotidianæ: Quidam filios suos hæredes instituit, & uxori suæ Seia mille legauit fruenda toto tempore uitæ suæ, donec in uiduitate permanferit sine uiro, & post mortem uxoris uoluit illa mille dari Titio: modo contingat, q̄ dicta Seia quondam uxor transit ad secunda uota, & sic perdit legatum quæritur, an ea uiuente, Titius debeat habere dicta mille, an uerò debeat expectare quousq; d. Seia moriatur, ita q̄ interim illa mille remaneat apud filios institutos? & deciditur, quòd Titius p̄t, in continenti petere dicta mille, si expectata morte dictæ Seia: quia testator, q̄ reliquit mille Titio post mortem Seia uxoris: credidit, q̄ Seia uxor deberet durare in uiduitate, & ideo quamdiu Seia haberet, noluit Titium consequi illa mille: quicūque ex-

go Seia definit habere, siue per mortem, siue per transitum ad secunda uota, Titius debet admitti: quia testator habuit respectum ad effectum, & quoniam habemus effectum, non curamus de modo: nec refert † quid ex æquipollentibus fiat, iuribus præalle. Ita pulchrè disputat, & determinat Bar. post Raynerium de Forliuio in rep. Athen. hoc locum, C. si secun. nupr. mulier, & Ioan. And. in addit. ad Specu. in Rubrica de secun. nup. & Soc. in consilio 259. & Alex. de Imo. in d. l. mulier, in prin. per illud textum, & Pau. de Cast. in l. si quis hæres, ff. de acqu. lig. re. & Alex. de Imo. in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, & idem Alex. in consi. 104. uol. 1. incip. uisa parte testamenti. Posset tamen contraria opinio disputando sustineri, argumen. l. uxori, ff. de usufruct. lega. & quia cum testator in conditione posuerit, si in uiduitate permanferit, satis id cogitasse uideatur, eam potuisse nubere, unde cum non uocauerit Titium nisi post uxoris suæ mortem, satis manifestè apparet in casu nuptiarum uoluisse eum interim excludi: in iudicando tamen non esset à communi opinione facilè recedendum, cogita tamen, quia articulus iste non est sine dubio. Istud etiam facit pro illo, cuius equus currit ad brauium cum ipsius sefforem eieciisset, q̄ scilicet ipse debeat habere brauium: cum non referat quid ex æquipollentibus fiat, nec sit curandū de modo; dummodò habeamus effectum, d. l. si mater, cum alijs iuribus supra alle. & ita determinat Ioan. Fabr. in Breuiario, in d. l. si mater. Sed in hoc ponderanda essent uerba edicti, & secundum hoc danda esset sententia: ut in simili dicitur, in c. porrò, de priu. & in l. aut qui aliter, §. si. cum ibi not. per Bar. ff. quod vi aut clam: & ita expressè uult Bar. in l. 1. §. item acquirimus, circa finem, ff. de acq. poss. & Alber. de Rosat. in l. qui fundum, ff. quem admodum seruit. amit. Istud etiam facit ad illam uulgarem, & pulchram quæstionem, stipulatus sum à te 10. cum Titius morietur, quæritur, an possit illa 10. petere si Titius fuerit occisus? & dicitur quod sic: quia occisus dicitur mortuus: & qui occidit, ita iudicio Dei moritur, sicut qui morte naturali deccedit, ut est gl. not. In fi. de cap. di-

Mi. super uerb. cōmutatio, quā ad hoc notat Bal. in ex-
 trau. de pace Const. in uerb. uocatione diuina: est et gl.
 in l. proinde, in prin. & ibi eam ad hoc notat Bal. ad l.
 Aquil. & ita determinat Pet. de Anch. in Cle. i. de pe-
 ni. & rem. quem refert & sequitur Alex. de Imo. in d.l.
 10 Gallus. §. & quid si tantum. Ex quo habes, q̄ ꝑ appella-
 tione mortis venit et mors uolēta, nec et appellatione
 mortis uenit mors ciuilis, q̄ est omnino eiusdem effe-
 ctus cum naturali: de quo per Cy. in l. Deo nobis, C. de
 epif. & Cle. & per Panor. & Cano. in c. cum sis. de con-
 uer. coniug. & per gl. & DD. in c. susceptū, de reser. li. 6.
 & faciunt notata sing. per Bar. Bal. & Doct. in l. cum pa-
 ter, §. hereditatem, i. ff. de leg. 2. & notata per Soci. in
 consi. 92. incip. dominus labia, & c. circa primum, & c. ubi
 singulariter per eos deciditur, quod substitutus alicui si
 moriatur sine liberis, admittitur, instituto ingrediente
 religionem mendicantium: licet secus esset instituto in
 greidente religionem capace bonorum. iuxta ea quae
 notantur in cap. in praesentia, de proba. & in Aut. nisi ro-
 gati, C. ad Treb. cuius non est alia ratio, nisi quia mors
 naturalis in primo casu est eiusdem effectus, cuius est
 mors naturalis, & non in secundo casu, ut latissime per
 hoc loco praedicto, quod est perpetuo memoriae com-
 mendandum, quia est in practica quotidianum, & seruit
 ad multa. Id tamen quod supra dixi limitatur singulari-
 ter, nisi ille qui stipulatus est sibi dari decem cum Titius
 morietur, praebuerit causam mortis, ut quia eum occidit,
 uel occidi procurauit: tunc enim ei non debentur decem,
 imo puniendus est grauissime, ut est tex. not. in l. si ab
 hostibus. §. i. ff. sol. mat. & uult Pet. de Anch. in d. Cle.
 i. in §. quod nota. Item per istum arguendi modum po-
 11 test inferri, q̄ sicut ꝑ constitutio, loquens per uerba pre-
 ceptiua ligat contra uenientem ad mortale peccatum,
 c. quod precipitur. i. q. r. & c. 2. de maio. & obce. cū mo-
 dificatione tamen posita per Archi. post sanctū Thomā
 in c. utinam, 86. dist. & per Pan. & Fel. in c. quoniam contra
 de proba. & in c. cū concupiscentia, de consi. Ita etiam
 constitutio loquens ꝑ uerba æquipollētia p̄ceptis, ut ꝑ

ver-

uerbum inhihemus, uel simile, legat contrauenientes ad
 mortale peccatum. Ita no. uult Archid. 56. dist. in sum-
 ma in finalibus uerbis. & idem uolunt Ant. de Butr.
 Card. Io. de Imo. & Pan. in d. c. nam concupiscentiam,
 & idem dicendum est in uerbis imperatiui modi, nisi
 consuetudo, uel subiecta materia aliud suadeat, secundū
 Pan. & alios in d. c. nam concupiscentiam, & est tex. me-
 lior de iure in d. Cle. exiui de paradiso, in §. & quia pra-
 terea, ubi etiam habes plura uerba æquipollentia pra-
 ceptis. Hinc etiam refert Bal. in c. unico, de duo. frater.
 a cap. inuest. Ioan. 26. dixisse, cum uerba sunt dubia re-
 currendum esse ad æquipollentia, dicens inter alia, care-
 re & non habere, esse æquipollentia, & inducit hoc ad
 pulchram & quotidianam q. sed de hoc uide plenius ꝑ
 gl. singularem in Cle. in plerisq; in uerbo, & populo, de
 elect. & illic per Pau. de Leaza. Genzelinum, Ant. de
 But. Car. & Io. de Imo. ubi plenē reperies. Per hanc re-
 13 gulam æquipollentiam etiam inferitur, q̄ ꝑ negatio pra-
 eposita signo uniuersali, æquipollere facit suo contradi-
 ctorio. Negatio uero postposita signo uniuersali facit
 æquipollere suo contrario: & negatio preposita & post-
 posita signo uniuersali facit æquipollere suo subalterno:
 de quo dixi satis plenē supra in loco a toto ad partem,
 & ergo hic non repeto. Posset & ad multa alia induci
 haec argumentatio ab æquipollentibus, quae breuitatis
 gratia omitto, & studioso in republica non occupato in-
 daganda relinquo. Sed (ne decipiaris in hoc quotidiano
 articulo) uolo te scire, q̄ cōtra regulam antē tactam, nō
 refert quid ex æquipollentibus fiat, sunt tria fortia con-
 13 traria. Vnum est illud, casus ꝑmissus habetur pro omis-
 so, & relinquitur dispositioni iuris communis, l. commo-
 distimē, ff. de libe. & posth. l. si cū dotem, in prin. ff. sol.
 mat. & d. c. susceptum. Secundum est illud, conditiones
 debent impleri in forma specifica, & non sufficit eas
 impleri æquipollenter, l. Marcius, & l. qui heredi. §. ff.
 de cond. & dem. Et tertium est illud, licet casus fictus sit
 similis uero, tamen nunquā fit extensio dispositionis lo-
 quentis in casu uero ad casum fictū, nisi hoc exprimat,
 l. 3.

l. 3. § hæc verba, ff. de neg. gest. & l. si. C. de his qui ve.
 æta. imp. vnde si fiat mentio de ætate, intelligitur de na.
 turali; & non de illa, quæ beneficio principis suppletur
 d. l. fin. & si fiat mentio de morte, intelligitur in dubio
 de naturali, & non de ciuili, l. ex ea parte, §. insulam, ff.
 de uerb. obli. & not. per gl. in c. placuit, 16. q. 1. & in d.
 c. susceptum. Ad quæ contraria tollenda per maiores
 nostros variæ & diuersæ reperiuntur traditæ doctrinæ.
 14 Vna est q̄ aut insurgit ex æquipollentibus idem esse.
 ctus, & tunc non refert quid ex æquipollentibus fiat, in
 tribus. in princ. allegat. aut non insurgit idem effectus, &
 tunc refert quid ex æquipollentibus fiat, & sic procedit
 contraria. Ita dicit Cy. post Dy. in d. l. si mater, & est ori
 ginaliter de mente glo. in d. l. Gallus, & quid si tantu. cū
 respondet ad d. l. cōmodissime. Alia doctrina traditur p
 Io. Fab. in Breuia. in d. l. si mater, videlicet q̄ aut est tra
 dita certa forma, aut non, & si non, aut insurgit diuersi
 tas in ratione uel interesse. Et his duobus casibus, scili
 cet quādo est tradita certa forma, uel nō est tradita cer
 ta forma, sed insurgit diuersitas in ratione uel interesse,
 refert quid ex æquipollentibus fiat. Extra autē dictos
 casus stat regula antē tacta, nō refert quid ex æquipol
 lentibus fiat. Alia & tertia doctrina traditur p Bal. in d.
 l. si mater, videlicet q̄ in ambitiosis & restringendis, ca
 sus omissus habetur pro omissio, nec attenditur ibi simi
 litudo, d. c. susceptū, sed in fauorabilib. & extendēdis di
 stinguitur, aut rōne casus omissi deficit solēnitās & h̄ p
 omissio, d. l. cōmodissime, aut nō deficit solēnitās, & tunc
 si est eadē æquitas & omnimoda similitudo, casus omi
 sus habetur pro expresso, d. l. si ter, aut non est omnino
 da similitudo, & tūc habetur pro omissio, d. l. si. C. de his
 qui ueni. æta. impe. siue omittatur à canone, siue à con
 suetudine, uel statuto èt iurato, siue à pacifcente, siue ab
 impetrāte, siue ab appellante, siue à Iudicē dante, siue à
 procuratorem dante, & vbicunq; pōderatur modus ma
 gis quām finis, ut ibi latius per eum post Io. And. in d. c.
 susceptum, in Nou. Alia & quarta doctrina traditur per
 Be. quæ refert & sequitur Bal. in d. l. Gallus. §. & quid si
 tantum,

tantū, quā uide per te. Alia & quinta notabilis doctrina
 traditur per Sal. in l. si. C. de posthu. hære. inst. quā èt ui
 de per te, quia nimis longum esset singulare enarrare.
 Alia & sexta doctrina cōter approbata traditur p Bar.
 in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, uerfi. his pmissis, quæ
 insequendo aliquib. additis in hoc quotidianissimo art.
 15 an t̄ prouisio facta in vnum casum extēdatur ad alios, &
 utrū refert, qui ex æquipollētib. fiat, distingo hoc nō
 Aut. prouisio facta est in unū casum per modum dispo
 sitionis, aut per modum conditionis. Primo casu aut ex
 uirtute expressi, casus omissus pōt intelligi, & tūc ad il
 lud porrigitur, tex. est i §. aliud, Inst. de socie. & in l. si t̄ o
 fuerint. ff. p socio. Aut ex uirtute exp̄ssi casus omiss' n̄
 pōt intelligi, & tūc aut p̄r cōltare de uolūtate disponen
 tis, q̄ uelit dispositionē porrigi ad casū omissum, & tūc
 ad illum porrigitur, tex. est not. in l. Titius, §. i. ff. de lib.
 & post. & tex. in d. l. si. secundum unam lecturam, C. de
 posthu. hære. inst. & ibi uide Bar. Bal. Pau. de Cast. Alex.
 Ias. & Doct. quibus adde tex. cum sua singulari gl. & no
 tata per Bar. Bald. Pau. de Cast. Alex. Ias. & Doct. in l. ta
 le pactum. §. fin. ff. de pact. Aut. de mente uel uoluntate
 disponentis non potest constare, & tunc aut casus fuit
 penitus omissus, uel fuerunt expressi duo casus qui obu
 uenerunt coniunctim. Primo casu aut casus omissus est
 similis expresso & habet eundem effectū, & tunc ad illū
 extenditur, tex. est in d. l. si. ff. mandati, aut non est simi
 lis, & non extenditur, nisi casualiter ex legis prouisione
 & interpretata mente disponentis aliud sit inductum,
 ut potest uideri in substitutione uulgarī, quæ in se com
 præhendit tacitam pupillarem & econtrā. l. iā hoc iure.
 16 ff. de uulg. cum sim. Secūdo casu qñ fuerunt t̄ expressi
 duo casus qui obuenerunt coniunctim, & tūc aut loqui
 mur in materia in qua debet fieri interpretatio plena,
 ut in testamentis, & ad illum porrigitur, & sic in hoc ca
 su sub simplicibus comprehenditur mixtum, tex. est no
 ta. in l. si ita scriptū, in prin. ff. de lib. & posth. & in l. Cle
 mens patronus. ff. de hære. inst. & uide aliud exemplum
 idianū p Bal. in l. si. in prin. C. de leg. in parte legan
 te filio

re filio libros legales si efficiatur doctor legum, uel philosophicos, si promoueat in artibus, nam eo promotus in legibus, & in artibus, consequetur utroque; secundum eum, quod nota. Aut loquimur in materia non fauorabili, in qua non debet fieri interpretatio, & tunc casus omissus ad illum non extenditur, & sic sub simplicibus hoc casu non comprehenditur mixtum, tex. est not. in l. uim passam, §. prescriptione, iñ tal. mariti, §. hoc quinquennium, ff. ad l. ful. de adul. Hinc est, quod hñs potestatem dispensandi cum spurio, & item cum incestuoso, non poterit dispensare cum spurio, & cum incestuoso simul, utputa cum nato ex cõsanguinea maritata. Ita decidit Bar. in d. l. vim passam, §. prescriptione, & habetur de hoc per Bar. & alios in l. 2. ff. de uerb. obl. & per Pan. & Canon. in c. at si clerici, §. de adulter. de iudicijs. Causa tamen euitandæ cõtrarietatis, uel absurditatis, sub simplicibus comprehenditur mixtum etiam in materia restringibili, d. l. 2. & ibi no. per gl. Bar. & Doct. & ita communiter tenetur, licet quidam dicant, dictam facultatem dispensandi late interpretandam, de quo uide late per Ale. de Imo. in d. l. 2. & per eundem in Rub. C. de iud. & per Ioã. And. in addi. ad Spec. in Rub. qui filij sunt leg. & p. Cotneum in conf. 73. in 2. uol. & per Ang. in conf. 257. & per Lud. Rom. in conf. suo 498. incip. in casu, & in conf. 294. incip. hec cõfessio. & per Ale. in cõf. suo 96. 2. uol. incip. uiso processu, ubi uide. Hæc uera, quando queritur, an dispositio cõcepta in uno casu uero, trahatur ad alium casum uerum, sed si queratur, an dispositio concepta in casu uero trahatur ad casum fictum, omissis diuersis opinionibus Doctorũ, traditis in diuersis locis, sic distinguo, Aut loquimur in dispositione iuris communis, aut in dispositione statutaria, aut in dispositione hominis. Primo casu subdistinguo, aut agitur de fauore cõcõntræ publicam utilitatem, s. testamẽti cõseruandi, uel similem, & tunc fit extensio, ut est gl. quam ibi poterant Ang. & Io. de Imo. in l. si à primo, ff. de lib. & posthu. & probatur in d. l. Gallus, §. & quid si tantum. Aut non agitur de fauore, & tunc non fit extensio, & sic procedit

dit regula, d. l. 3. §. hæc uerba. Secundo casu quando loquimur in dispositione statutaria, tunc etiam distinguo, Aut statutum disponit idem, quod ius commune in materia fauorabili, & tunc statutum disponens in casu uero, hæc etiam locum in casu ficto, tex. est not. in c. ad audientiam, de cleric. non resid. & ibi hoc notant Ant. de Butr. Ioã. de Imo. & Pan. & bene faciunt notata per gl. singularẽ, in c. r. de constit. lib. 6. Aut statutum disponit præter, uel contra ius commune, uel disponit idem, quod ius commune in materia non fauorabili, & tunc regulariter statutum non extenditur ad casum fictum, nisi aliud appareret de mente disponentis, secundum Ioan. de Imo. loco prædicto. Tertio casu quando loquimur in dispositione hominis, tunc etiam distinguo, Aut loquimur in re scriptis, & tunc dispositio in casu uero non trahitur ad casum fictum, etiam si sit eadem, uel maior ratio, ut est casus in d. c. susceptum. Aut querimus in alia dispositione hominis, & tunc si ex casu ficto resultat expressè idem effectus, qui ex uero quoad id de quo queritur, & tunc fit extensio ad casum fictum, tex. est in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, & §. seq. & in d. l. Deo nobis, aut non resultat idem effectus, & tunc secus, d. l. ex ea parte, §. infulam, cum similibus supra allega. Secundo casu principali quando prouisio fit in unum casum per modum conditionis, tunc distinguo, Aut casus omissus est dissimilis expressio, & ad illum non porrigitur, & sic loquitur d. l. si cum dotem, in princ. & d. l. commodissimè, & l. si ita quis, in ff. de leg. 2. & præall. l. si. C. de his qui ueni. etia. impe. Aut casus omissus est similis expressio, & tunc subdistinguo, ¶ aut est conditio necessaria ad ipsũ actum, aut est conditio necessaria ad effectum actus, aut est conditio uoluntaria. Primo casu quando est conditio necessaria ad actum, de qua habes exemplũ in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, ubi ad hoc, ut substitutio uulgaris habeat locum, necesse est, q. institutus non sit hæres & tunc dispositio facta in uno casu porrigitur ad aliũ, & nõ refert q. d. ex æquipollẽtib. fiat, nec est necesse, quod conditio impleatur in forma specifica, sed si exprimitur

aius casus per quem non potest esse hæres, porrigitur, ut dixi ad alium similem: d. §. & quid si tantum, & ibi habetur per Bar. & Doct. Secundo casu, quando loquimur de conditione necessaria ad effectum actus, exemplum, si relinquitur filiofamilias, ad hoc ut ipse effectualiter habeat, requiritur quod efficiatur sui iuris: & tunc idem est, quod in precedenti casu, quia si exprimitur unus casus per quem si efficiatur sui iuris, testator uult eum consequi legatum, porrigitur ad alium sibi similem: ut est casus in d. l. si mater, & ibi Pau. de Cast. Ias. & Doct. & in d. l. si mulier, in prin. & in d. l. fina. C. de do. que sub mo. qui sunt text. ad hoc nota. Tertio casu quando loquimur de conditione uoluntaria, tunc debet impleri in forma specifica, nec porrigitur ad casum non expressum: ut est casus in d. l. Mænius, & in d. l. qui hæredi. §. si. & declarat optimè Soc. conf. 259. & ratio diuersitatis est, quia in primis duobus casibus testator cogitauit de effectu, sed in hoc ultimo casu cogitauit de forma seu modo tantum, ex quo apposuit conditionem uoluntariam, ut pulchre & subtiliter declarant Bar. Pau. de Ca. & Doct. in d. §. & quid si tantum: de quo articulo videre poteris latius si libet per Io. de Imo. Ale. & nouissimos in d. l. Gallus, §. & quid si tantum, & per eundem Io. de Imo. in l. r. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falc. & per Henr. Boich. in c. cū tibi, in 2. dist. de testa. & per Doct. alibi. Est enim hæc materia subtilis & quotidiana, & DD. diuersimodè sentiunt, quare maturè deliberandū censeo, cum casus aliquis occurrerit dependens à uoluntate tacita disponentis, qui ab una parte dicitur tacitè comprehensus in expresso, & ab alia parte dicitur omissus: ex quibus omnibus si per modum epilogi recolligantur, habentur plures notabiles limitationes ad dictam regulam, nō refert quid ex æ-

18 quipollentibus fiat. Primò tvt non procedat, quando ratione casus omissi deficit solennitas, d. l. comino dissimè. Secundo ut nō procedat in ambiosis & restringēdis, d. c. susceptum. Tertio ut nō procedat, quando insurgit diuersitas in ratione uel diuersus effectus, & rō est euidens, quia tūc nō sunt propriè æquipollētia, ut ex su-

pra-

prædictis patet. Quarto ut non procedat quā fuerint expressi duo casus in materia non fauorabili qui obuenerunt coniunctim, d. §. præscriptione. Quinto ut nō procedat quā aliqua sunt æquipollentia solum secundum fictionem, & non secundum ueritatem: nam tunc lex disponens in casu uero si est exorbitans uel odiosa, nō trahitur ad casum fictum: siue sit dispositio iuris, siue statutaria, siue hominis: secus autē si sit fauorabilis, ut supra dixi. Sexto, ut non procedat, quā dispositio in se est dubia, & tractatur de odio, l. r. §. & si quis, ff. de ventre in pot. mitten. quam ad hoc ponderat Sal. in d. l. si. C. de postu. hæ. in fr. Septimò ut nō procedat, quā dispositio est qualificata, & propter qualitatem inducitur uariatio seu alteratio substantiæ rei. Ita sentiunt Bal. & Angel. in d. §. & quid si tantum: & faciunt notata per Bart. in l. denūciat. §. quid tamen, ff. ad l. Inl. de adul. & quæ dixi supra in loco ab effectu eorum quæ simul requiruntur ad esse. Octauo ut non procedat, quā est tradita certa forma, ut quā apposita est conditio uoluntaria, quæ impleri debet in forma specifica, ut dixi: & hoc est quod alij dicunt, de conditione extrinseca & generaliter non procedit ubicūq; magis ponderatur modus, quā finis: quæ omnia cōmenda memoriæ tanquā pulchra, utilia, singularia, & quotidiana, & uide quod dixi supra in loco ab expresso ad tacitū

¶ LOCVS A COMMVNITER accidentibus.

- 1 *Factum præsumitur, quod communiter fieri solet cum ut. seq.*
- 2 *Argumentum à communiter accidentibus uelissimum in probationibus.*
- 3 *Deterioratio rei non præsumitur in pretio uel substantia, nisi probetur.*
- 4 *Matrimonium probatur per instrumenta dotalia.*
- 5 *Filius in dubio præsumitur natus post contrahē matrimonium.*
- 6 *Probatio debet necessariò concludere, limitatur.*
- 7 *Permutatio beneficij pinguis cum tenui an sit fraudulenta, & simoniaca.*

- 8 Meretrix. *presumptiue qualiter probetur.*
 9 *Locus, tempus, persona, &c. inducunt presumptionē mali, & illam faciunt cessare.*
 10 *Argumentum à communiter accidentibus quādo procedat.*

TRactabitur nunc locus à communiter accidentibus, à quo sumptum argumentum est probabile, frequens, & utile. tex. est no. in c. 1. & ibi hoc notāt Car. lo. Cal. Io. de Imo. Pan. & Doct. de cler. non resid. & tex. in l. id. eoq; & ibi tangitur per gl. ff. de legib. & tex. pulcher in l. quādam. §. nummularios. ff. de eadē. & est gl. not. in l. neq; natales, C. de proba. & ibi Cyn. Bal. Sal. & Doct. not. & tangit gl. in l. cum dotem, & ibi etiam Bal. C. de iure dot. & gl. in l. eum qui, in prin. ff. de publ. & glo. in l. 1. C. de arb. Et formatur hoc modo, ¶ quod communiter fieri solet, præsūmitur factum esse. Vel sic, p̄tour cōmuniter & frequenter accidit, ita præsūmitur ueritas sibi habere, d. c. 1. & l. eum qui probabilem, C. de epi. & cler. & l. cui Deus, & ibi Ang. ff. de ædicto, cum siml. Et argumentum ¶ sumptum ab hoc loco à communiter accidentibus est utilissimum in materia probationum, & etiā in materia permissiua, secundum Bald. in l. conuenticula, C. de episc. & cleric. imò locus à communiter accidentibus concludit in materia probationum, ut dicit Bal. in c. si. de causa pos. & proprie. & idem Bal. in c. 1. §. uasillus, in tit. si de feudo fuer. cōtro. & Bal. in l. data opera, C. qui acc. non poss. & est iste locus ualdē no. ubicunq; proceditur ex præsumptionibus, secundum Bal. in rep. l. cum mulier, in 34 col. ff. sol. matr. & in conf. 70. i. par. incip. apparent quedam instrumenta. Hinc dicit Odo. fred. in l. 1. C. de transact. quod omnes tutores sunt baratores à communiter accidentibus. Hinc etiam dicunt Cy. & Bal. in lege cum oportet, C. de ho. qua. libe. q̄ oēs Aitenses sunt usurarij, à communiter accidentibus. Hinc etiam sing. dicit Bal. in l. 2. circa si. in uers. sed pone quidam dicebat. C. de rescin. uendi. quòd uera ætlimatio rei seu iustum precii probatur præsumptiue, si testes dicant, quòd per annum ante tempus contractus

res

res ualebat decem, quia ex hoc præsūmitur tantum ualuisse tempore contractus quādo inspicitur, l. si uolunta te, in si. illo. eod. tit. nam ¶ non præsūmitur deterioratio rei in precio uel in substātia, nisi probetur. nam in breui tempore per locum à communiter accidentibus nō contingit mutatio notabilis quantitatatis in rebus immobilibus seu stabilibus, ut uocant; nisi aliud probaretur, secundum eū ibidem, quod reputat notabile. Hinc etiā dicit Soc. in conf. 42. quod fatui communiter reputāt se sapientes, à communiter accidentibus, tollens per hoc depositiones quorundam testium, in pulchra q. de qua ibi per eum. Hinc etiam dicit Bal. in Auth. habita. C. ne fil. pro p̄a. ualere hanc consequentiam, talis fereit i studio longo tempore, ergo fecit magnas expensas, per locum à communiter accidentibus, quod dicit facere pro fratribus scholarium, qui remanserunt domi: quasi uelit dicere, quòd talis impensa sibi debeat deduci de portione filiali: de quo articulo uide plenius per Bal. & Pau. de Cast. in l. filie cuius, C. fam. ercis. & per Bar. in l. 1. §. nec castrense. ff. de col. bon. & p̄ Bal. Pau. de Cast. & Doct. in l. omnimodò. §. impatari, C. de inoff. testa. & pulchrè per Nico. de Vbald. in tract. success. ab intest. in uersic. sextò quazro. quòd recurre. Hinc etiā dicit Bal. in l. cum in te, C. de don. ante nupt. quod præsumptio illius singularis legis fundatur in loco à cōmuniter accidentibus, nam cōmuniter accidit, q̄ sponsa nō ducitur ad domum sponsi, nisi prius contrahatur matrimoniu: si ergo i domo sp̄si facta sit donatio, præsūmitur facta post cōtractum matrimonium, ut ibi. Hinc et dicit Bal. in l. ne que 1. C. de nupt. quòd per ¶ instrumenta dotalia probatur matrimonium, arguēdo à cōmuniter accidentibus de quo latius ibi per eum, & per Ludo. Roman. in singul. l. 488. incip. nunquid per instrumentum dotis, & per Canon. in c. illud, de præsūm. Hinc etiam dicit sing. Bal. in l. 3. §. cognoscit. ff. de of. præs. uigi. q̄ in dubio incendium ortum in aliqua domo præsūmitur culpa inhabitantium processisse: per illum tex. nam licet locus à cōmuniter accidentibus non sit necessarius, est tamen pro-

si 2 babilis,

babilis, & sequendus, secundum eum. Hinc etiam dicit
 sing. Bal. in addit. ad Spec. in tit. de locato, in uers. si au-
 tem non appareat, quod si de originalis forma cōcessio-
 nis emphyteu sim non appareat concessio facta per ec-
 clesiam, præsūmitur in dubio facta in tertiam generatio-
 nem, quia ita consuevit: unde à communiter accidenti-
 bus ita præsūmere debemus, secundum eum: & allegat
 l. pen. C. de fideiuss. sed debuit allega. l. si. Hoc argumē-
 to à communiter accidentibus utitur et Hsp. de Marf.
 in l. i. §. diuus. ff. ad leg. Cor. de Sic. ad probandum, q̄
 percutiens aliquem in capite cum capulo ensis, præsū-
 mitur habuisse animum occidendi, licet non percussit
 cum ense uel ferro: cum uulnus illatum in capite à com-
 munitèr accidentibus sit lethale, de quo ibi latius per
 eum, quem omninò uidē. Hinc etiam dicit sing. Salic. in
 l. non hoc, C. unde cognati, & sequuntur ibi Alex. &
 Ias. q̄ si mortu⁹ sit aliquis qui reliquit multas possessio-
 nes, & agnatus apprehendit duntaxat: aliquas res mo-
 biles ad defunctum, dum uiuebat, pertinentes: per hoc
 non præsūmitur adiuisse hereditatem, quia cōmunitèr
 qui ad eunt hereditatem, apprehendunt primò res im-
 mobiles magis preciosas: de quo ibi latius per eos, & p̄
 Bal. in tit. an agnatus uel filius agnati, in vsib. feud. ubi
 idē sentit. sed istud non procederet in locis, in quibus
 de consuetudine apprehendentes bona mobilia, tene-
 tur soluere res alienū, ut Louanij, Bruxellæ, & alibi, sed
 cessante consuetudine, & ubi essemus in terminis iuris
 communis, dictum Salic. est ualde notabile: quia uidi in
 casu occurrentē magnam fieri difficultatem. Hinc etiā
 dicit Sal. in d. l. neque natales, q̄ in dubio filius præsū-
 mitur natus post matrimonium cōtractum inter patrem &
 matrem, & tunc antè: licet quandoq; contingat, quòd
 antè nateatur, & postea legitur, c. tãta, qui filij sunt
 le. & l. cum quis, C. de natu. li. eum si. nam magis frequē-
 ter, & regulariter contingit, quòd uxores non fuerint
 prius amasie uiri: unde probato tempore matrimonij pa-
 tris & matris, p̄r est mendum est filium postea natum,
 nisi probetur contrarium, & sic † minor aetas filij præsū-
 mitur

ptiuè probatur ex dinumeratione annorum inchoanda
 à tempore matrimonij inter patrem & matrem contra-
 cti, scđm Sal. loco prædicto. Et ergo asserens contrariū,
 debet hoc probare, ex quo habet præsūptionem iuris
 contra se, ut dixi supra in loco à uerisimili. ubicunque
 enim probatur vnum, uidetur probari reliquum, quòd
 cum primo frequenter contingit, licet non semper, ut
 uult gl. in d. l. neque natales, quam ad hoc reputant sin-
 gulari Sal. Alex. de Imol. & Ias. in d. l. non hoc, & in
 hoc est utilis iste locus à communiter accidētibus, quia
 transfert onus probandi in aduersarium, ut uult glo. in
 d. l. neque natales, quam ad hoc ponderat Lud. Rom. in
 suis singularib. singulari 401. inci. quis debet probare.
 Et per istud limitatur regula, quæ habet, q̄ † probatio
 debet necessariò concludere, & quòd nō probat hoc ef-
 se, quòd ab hoc cōtingit abesse, c. in præsentia, de prob.
 & d. l. neque natales, d. l. nō hoc. quia illud est uerū, nisi
 probatio concludat à cōmunitèr accidentib. nā illa suffi-
 cit, quia lex præsūmit pro eo quòd frequenter accidit.
 not. dicit Felin. in d. c. in præsentia, in uer. quarto limita-
 & Ioan. Fabri, in Breuiario, in d. l. neque natales, & est
 de mente Sal. Alex. & Ias. in d. l. non hoc: quos omninò
 uide quia ponunt multas singulares limitationes ad
 regulam ante tactam. Item per hunc arguendi modum
 à communiter accidentibus Odofr. in l. generaliter, C.
 de non nu. pec. mira dexteritate concordat quædam iu-
 ra, quæ uidentur omninò contraria. Et procedit hic ar-
 guendi modus à cōmunitèr accidentibus etiam in ma-
 lo præsūmendo, ut optime probatur in d. c. i. & in d. l.
 eum qui probabilem, & uult expressè Pan. in c. 2. in fin.
 de elect. & Io. Cald. in d. c. i. ubi per illum tex. dicit, q̄
 argumentum à communiter accidētibus ualet ad ferē-
 dū sententiā, et cū agitur de crimine ciuilitèr: & hoc
 dictum refert & sequitur Panor. in consilio suo. 113.
 2. uolum. incip. tria sunt principaliter in causā moia, & c.
 & Iason. in d. l. non hoc, licet alium numerum assi-
 gnet. Et hinc est, quòd † permutatio præsūmitur frau-
 dulenta, & simoniaca, si beneficium pingue fuerit per-
 mutatum

mutatum cum tenui, de quo articulo quoti diano vide plene per Io. And. in c. 2. de renuncia. lib. 6. in Nouella & per alios ibidem, & per Ant. de Bur. Pet. de Ancha. Io. de Imo. Panor. & alios in d. c. 1. & per eundem Panor. & alios in c. quia uerisimile, de præsum. Hinc etiam dicunt Iacob. Batrig. & Bald. in d. l. neque natales, q. ali
 8 quam ¶ esse meretricem probatur per hoc, q. scholares passim de die, & de nocte uadunt ad eam, licet non probetur tactus, uel alii actus Venerei, à communiter accidentibus, quādo enim scholaris loquitur cum muliere, præsentia suspecta, difficile est præsumere bonum, Em Bald. in d. l. neq; natales, & in d. l. data opera, & habetur per Bal. & Io. de Imo. in l. ff. de hære. in fit. & faciunt not. per Bar. in l. 3. in pria. ff. de fur. & notata per eundem Bar. in l. 2. §. ff. & in l. quod ait lex, in princ. & in l. capite quinto, ff. ad leg. Jul. de adult. & no. per Pan. & Can. in c. tertio loco, circa fin. de proba. Hoc tamen locum non habet in sacerdote, uel uiro religioso, qui si amplectitur mulierem, præsumitur ea uisa benedicendi hoc facere, non causa libidinis. Ita dicit gl. sing. i. c. ab sit. r. r. q. 3. Sed tu dic, in hoc considerandas & ponderandas circumstantias loci, & temporis, & qualiratis personarum:
 9 quia locus, ¶ tempus, persona, & causa, inducunt præsumptionem mali, & illam etiam faciunt cessare, Laut facta, ff. de poen. & habetur in c. in omnib. ¶ & in c. clericus, §. r. dist. & in c. sciendū, 29. distin. Alioqui decipi posses, quod & aperte uult Pan. in d. c. 1. in fi. de cler. nō resid. & Fel. in c. auditis, de præscrip. & ergo distingue in hoc casu tempora, & loca, & inspicias cōiecturas, & concordabis scripturas, c. si peccauerit, 2. q. 1. & l. apud antiquos, C. de fur. Hinc et est, quod in dubio reo dicente se tortum & metu tormentorum cōfessum, Iudice autem cum notario dicente, eum sponte cōfessum, alio non probato, præsumendum est eum tortum & metu tormentorum cōfessum per locum à cōiter accidētib. Ita sing. dicit Bal. in consi. 479. §. par. incip. in Christi, & c. tres sunt casus, & c. secundum numeros meos, & Pet. de Ancha. in consi. 24. inc. uisa inquisitione, & meminit Ale. in consi.

consi. 5. r. uol. inc. redemptoris, & c. in cā inquisitionis, in pri. & Hip. de Marfi. in suis singularibus singulari primo. Hinc et dicit Bal. in l. ædem, C. locari, quod locās domum suam scholari iuueni, non poterit eum expellere ob hoc, quod meretrices in eam induxerit, quasi in re locata male uersatus esset: quia hoc præsumere debuit, per locum à cōiter accidentib. secus, si locasset domum suam sacerdoti, secundum eum: quod nota. Illud autem
 10 est indubitatum, quod ¶ argumentum à communiter accidentibus, quod fundatur in uerisimili, & probabili, tunc demum procedit, quando formatur ab eo, qd frequenter, & ut plurimum cōtingit ad esse & raro abesse: Alioqui autem non procedit, sed habet locum regula ante tacta: non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, scilicet frequenter & facile, ut dicit gl. fin. in d. l. neq; natales, in uerbo, cum nihil, & ibi hoc bene declarant Cy. Bal. Sal. & Doct. & Alex. Iaf. & Doc. in d. l. nō hoc: imò committitur tunc fallacia consequentis, ut dicunt dialectici. Non enim ualet consequentia, iste est contemptus, ergo adulter uel, pater istius est ingenuus, ergo ipse est ingenuus, quia oppositum consequentis stat cum ueritate antecedentis. Et hoc est quod nos quoti die dicimus, non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, d. l. neq; natales, & d. l. non hoc, & l. matrem, C. de prob. quæ omnia commenda memoriæ tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana, & uide quod dixi supra in loco à iubiecta materia circa finem.

LOCVS AB ORDINATIONE.

- 1 *Dispositum. & ordinatum ad unum finem, non debet eius contrarium operari, cum nu. seq. limitatur, nu. 2:*
 - 3 *Inducta ad diminutionem non operantur augmentum: limita*
 - 4 *Adiectio non semper auget dispositionem: (sur.*
 - 5 *ordinatum uel dispositum an habeatur pro facto remissiuo.*
- Offert se nūc locus ab ordinatione: seu (ut alij uolunt) à destinatis à quo sumtū argumentum est probabile, frequēs, & utile: & format hoc mō. ¶ Dispositiui uel ordinati ad unū finē, nō dēt eius contrariū operari, l. leg. r. a.

inutiliter, ff. de adimen. leg. l. 2. ante fin. C. de iureiu. pro
 prer. cal. dan. l. qui hominem, §. fina. ff. de solutio. cū is, §.
 1 ff. de condi. indeb. l. siue hereditaria negotia, in fine,
 ff. de negoc. gest. c. maiores, §. sed adhuc, de bap. & Cle
 exiui, de paradiso, §. deinde, de verb. sig. cum ibi no. cum
 si. quod seruit ad multa. Et particulariter ducendo utilit
 tatem ex hac argumentatione prouenientem ad practi
 cam, ex multis pauca colligendo, ex isto inferi primo, quod
 eadem solutio non operatur liberationem, & repetitio
 nem, d. l. qui hominem, §. si. & d. l. cum is, §. 1. Secundū
 ex isto inferitur, quod excipiens non videtur confiteri in
 tentionem agentis: quia ordinatum ad exclusionē agē
 tis, non fundat intentionem agentis, secundum Bal. in
 l. conuenticula, C. de episc. & cler. de quo articulo quo
 tidiano vide latius per gl. & Doct. in regu. exceptionem
 obijciens, de reg. iur. libr. 6. & plenissime per gl. Pan. Fe.
 & Doct. in c. cum venerabilis, de excep. & per Barto. &
 Legist. in l. non utique, ff. de excep. & in l. decem, ff. de
 verb. obli. ad quos remisisse sufficiat. Tertiū ex isto infer
 tur, quod inducta ad priuationem, non inducunt dispo
 sitionem, l. ex facto etiam, ff. de hær. insti. & l. Titia, §. si.
 ff. de manum. testa. Vnde si pater exhæredet filium abin
 tenni si ad patriam non redierit, non videtur eum inhi
 tuisse si ad patriam redierit: quia ex dispositionibus pri
 uatiuis non resultat habitus, d. l. ex facto etiam: & ex di
 spositionibus negatiuis non resultat affirmatio, d. l. Ti
 tia, §. si. & ita no. decidit Bal. in l. 2. C. de condi. infer. &
 sequitur Pet. de Anch. in rep. c. canonum statuta, in 1.
 q. princ. ante fin. de consti. Et ratio istius est euidens, ca
 non potest sumi argumentum à contrario sensu in dispo
 sitionibus conditionalibus, quando de institutione, vel
 substitutione agitur, l. Lucius, vltima, & ibi est glo. sig.
 quam Doctores communiter approbant, ff. de hær. insti.
 & vult expressè Bald. in d. l. ex facto etiam, & dixi supra
 in loco à contrario sensu, vbi uide. Quartū ex isto infer
 tur, quod conuenticio quæ principaliter ordinatur ad resol
 uendum, non potest operari productionem actionis: te
 est not. in lab. emptione, in si. ff. de pact. & similiter pri
 etum

etum ordinatum ad excipiendum non ualeat ad agen
 dum. Ita not. vult Bar. & sequuntur Doct. reprobata gl.
 in l. traditionib. ff. de pac. Hoc tamen limitatur duplici
 ter. Primū ut procedat, nisi actum sit expressè vel taci
 tē quod agi posset: nam tunc cessat ratio prædicta text.
 est nota. in l. exempto, is qui vina, & in §. precedenti, &
 utrobique Bar. ff. de act. empt. Secundū limitatur, ut pro
 cedat, nisi uerba resolutiua sint taliter cōcepta, quod in
 telligatur celebrata noua uenditio: quia tunc bene agi
 posset, l. iurigentium, §. adeo, & l. si vnus, §. pactus ne pete
 rer, ff. de pact. & ita decidunt Guil. & Ang. in d. l. ab em
 ptione. Quintū ex isto inferitur, quod inducta ad dimi
 nutionem non operatur augmentum, d. l. legata inutili
 ter, ff. de leg. 1. & ratio est, quia actus agentium non ope
 rantur ultra eorum intentionem, & l. non omnis, in prin.
 ff. si cer. peta. Hoc tamen ego limito singulariter uerum, quā
 inducta ad diminutionem possent operari effectum dimi
 nutionis non operando augmentum: sed quā inducta
 ad diminutionem non possent operari diminutionem,
 nisi prius operentur augmentum, tunc inducta ad dimi
 nutionem operant augmentum tanquā necessarium antecedens:
 pro hoc allego tres text. not. quorū primus est in l. Pro
 culus, in prin. & ibi hoc uolunt Bal. & Ang. ff. de usufr.
 & sequitur Fran. de Crema in sing. 28. Secundus est in
 l. si. ff. de usu. ea. re. quæ usu conf. Et tertius est in l. deni
 que, §. interdum, ff. de pec. leg. qui tex. plus probant, vi
 delicet, quod adiectio auget dispositionem etiā contra pro
 prium significatum uerborum: quod nota, quia est singu
 lare, & quotidianū. Hoc tamen nolo te ignorare, quod adiectio
 non semper auget dispositionem, sed interdum dimi
 nuir: tex. est sing. in l. penul. & ibi Bal. no. ff. de serui. rust.
 præ, de quo exclamat Lud. Ro. sing. 71. & Franc. de Cre
 ma in sing. 61. & Inf. in §. equo, inst. de acti. & vide alium
 casum singularē, & quotidianū per notarios, & practicos
 cōiter ignoratū, in quo adiectio dimiuit dispoñē supra
 in loco à commodato ad precariū. Et unū alium casum
 per Bar. in l. generali, §. uxori, ff. de usufr. leg. quō recur
 te. Sextū ex isto inferitur, quod inducta ad augmentum non ope
 rantur

650 LOCVS AB ORDINATIONE.

ranter diminutionem, l. si mancipiū, in prin. ff. de fin. in
stru. Et hinc sing. dicunt Guil. Albe. de Ros. & Ang. in l.
nulla, ff. de leg. quod si testator legauerit uxori domum
cum adiectione tali, quod si domus ualeat minus quam
ducētas libras, debeat ei suppleri, ita quod uxor habeat
ualem ducentarum librarum: si contingat, quod do-
mus ualeat plus, illud non debet ei auferri: quia dicta
uerba fuerunt prolata a testatore ad ampliandum, & in
fauorem vxoris. Ergo non debēt interpretari in opposi-
tum. arg. d. l. nulla, & præall. l. si emancipium. Illud autē
non est obliuioni tradendū, quod licet ordinata ad unū
finem seu effectum non debeant uel possint operari cō-
trarium, iurib. præal. tamen ordinata ad unum finem be-
nē operantur effectum diuersum, occurrentem tamen:
tex. est no. in l. in numerationibus, & ibi glo. Bar. Pau. de
Ca. & DD. no. ff. de solut. & habetur eleganter per Alb.
de Ros. in 1. par. statu. q. 147. An ↑ at ordinatum seu de-
stinatum habeatur pro facto, uide per Albe. de Ros. in 2.
par. statu. q. 204. incip. item quero dyas pulchras qua-
stiones: & per Bar. Bal. Alex. & Doct. in l. cetera, §. sed
& si parauerit, ff. de leg. 1. ubi per hoc reperies decisās
quasdam quæstiones quotidianas, quæ omnia cōmenda
memorie tāquā pulchra, utilia, singularia, & quotidiana.

**LOCVS AB VSITATO SEU A
SOLITIS.**

- 1 *Argumentum ab usitato, seu à solitis probabile, & utilissimū
eius forma 2.*
- 2 *Consuetum fieri dicitur necessarium, & solita apponi licet non
apponantur, habentur pro aptis, & n. seq.*
- 3 *Consuetudo optima legum interpret.*
- 4 *Notarius semper intelligitur rogatus, ut apponat clausulas cō-
suetas.*
- 5 *Clausula insolite apposte in instrumenso inducunt præsum-
ptionem latentis fraudis.*
- 6 *Res fiscales vendi uel locari non possunt, nisi plus offerenti.*
- 7 *Electus ad aliquod officium in dubio intelligitur electus cum
salario consueto.*
- 8 *Consuetudo excusat notarium à pana falsi.*

Citatus

LOC. AB VSITATO SEU, &c. 651

10 *Citatus debet comparere hora, qua actus potest expediri.*

- 11 *Diētio taxatiua extranea excludit, & perinemia ad contra-
ctum includit.*
- 12 *Masculinum in contractibus non concipit femininum.*
- 13 *Argumentum à solitis quando non procedat.*
- 14 *Fiendum cursu temporis non tollitur.*
- 15 *Consuetudo non debet extendi de persona ad personam.*
- 16 *Consuetudo patrisfamilias resistens, contrahentis, uel aliter dis-
ponentis est prius inspicienda, quam consuetudo regionis.*

Nunc subnectemus locum ab usitato seu à solitis uel
consuetis fieri, à quo sumptum argumentū est pro-
babile, frequens, & utilissimum ut patet in iuribus infra
allegadis. Et primò de hoc est tex. nota. in l. si quis dona-
turus, & ibi glo. ff. de usufruct. Secundò in l. quod si no-
lit, §. quia assidua, & ibi Bal. ff. de ædil. edict. Tertiò in l.
certi conditio, §. si nummos, & ibi Bar. Ang. Alex. Ias.
& Doct. ff. si cer. pet. Quarto in l. ut liberis, & ibi nota-
tur per Alb. de Rosate, Ias. & Doct. C. de collat. Quin-
to in c. cum M. Ferrariensis, & ibi Ant. de But. Io. de Im-
panor. Fel. & Doct. Can. no. de const. Sexto in l. si. ff. qd
cum eo. Septimò in l. certè, in si. ff. de preca. Octauò in c.
cum Marthæ, & ibi notatur per gl. de cele. miss. Nonò in
c. per uenerabilem, in §. quod autè, & ibi Prepo. no. qui
siliij sunt legit. Decimò in c. prudentiam, in princ. & ibi
Card. not. de offi. delegat. Undecimò in l. excepto, Cod.
locati, & in l. iurisdictionum, §. pactorū, & ibi gl. ff. de pact.
& in l. si sine, ibi, & quotidie prætores, ff. de minor, in l.
item si unus, §. si. ibi, sed est usitatum, ff. de arbit. & in l. ei
qui, in si. ff. de petit. hered. item bonus tex. in §. si. Instr.
de satisfatio. & ibi Bal. dicit, quod argumentum ab actu
quotidiano est ualidum in iure, & idem dicit Bal. in l. 3.
cognoscit, ff. de offi. pref. vig. & si plures alias uidere li-
beat concordantias, uide Ale. & Ias. in d. §. si nummos,
& Alber. & Ias. in d. l. ut liberis, & Albe. in d. l. si quis de
naturus, & Bar. & Alex. in apost. ad Bar. in l. si prius, §. re-
ctè placuit, ff. de aqua plu. arc. & eundē Alex. in apost. ad
Bar. in l. uniuersorum, ff. de pig. act. Et argumentum ex
hoc

- 2 hoc loco formatur hoc modo. † Attendendum est quod fieri solet. Vel sic, quod quotidie fit vel solitum est fieri, legitimè fit seu legitimum est, d. §. si nummos, ubi Iurisc. consultus sic arguit, & sæpè alibi, vt patet in iurib. supra alle. Et istud facit ad multa & inter alia in primis ad hoc quod præsumendum est pro his quæ diu agitata sunt in ecclesia Dei, patiente & tolerante superiore, c. constitutus, & ibi Pan. not. de relig. dom. & ca. ecclesiasticarū, i. r. dist. Vnde eleganter dicit Vlpianus Iurisc. consultus in l. ante pen. ff. de constit. princ. non recedendū ab eo iure, quod diu æquū visum est, nisi euidentē subst. utilitas. Hinc etiā eleganter dicit Bal. in l. quicumque, in 4. notab. vers. scias autem, C. de seruis fugi. quòd id † qđ consuetum est fieri, non dicitur arbitrariū, sed necessarium, pro quo ego adduco bonum tex. in c. ex parte, de censib. Hinc et est, qđ illud quod consuevit apponi i cōtractu, licet non sit appositum in instrumento contractus, habetur pro appposito, d. §. quia assidua, & d. c. cū M. Ferrar. & d. l. si prius, §. rectè placuit, & ibi Bar. & Alex. in apost. ad Bar. Imò generalius dicit Inno. in c. olim tibi, in prin. de verb. sign. quem refert & sequitur Panor. in c. certificari de sepult. & frequenter alibi, quòd omnis dispositio, siue legalis, siue vltimāū uolūtātū, siue cōtractūū, recipit interpretationē & suppletionem à consuetudine, & ab eo quod fieri solet. Consuetudo † enim est o prima legum & aliarum dispositionū interpret, l. si de interpretatione, ff. de legib. & idem reperio velle Per. de Anch. & Io. de Anania in c. quāū graui, de crimine falsi. Hinc etiam est, quòd ex vsu, uel consuetudine uiuentis presumenda est vltima uoluntas eiuſdem mortētis, l. Titia. §. qui Marco. ff. de an. leg. & l. Sempronio. §. si. ff. de usufr. leg. Hinc etiā dicit not. Bal. in c. i. post prin. qui sen. dare pos. quòd illud qđ fit de consilio sapientum, præsumitur factum bona fide, & sine calamnia, l. Polla. cum ibi not. per gl. in verb. pupilli. C. de his quib. vt indig. quia ita consuetum est fieri, secundum eum quod dicit notabile, subdēs quod consuetudo habet vim decreti, item vim iustitiæ, item dat mandatum, item dat iurisdictionē

CIVADA

etiam arbitris, & ibi plenius per eum. Hinc etiam uideamus, quòd omnes clausulæ quæ solent apponi in diplomatibus apostolicis aut bullis, ut vocant, si sint omisæ, subintelliguntur in eis, & habentur pro expressis, c. accipimus, & ibi hoc notat Ant. de But. de æta. & qual. & est tex. optimus & melior de iure in d. c. cū M. Ferrar. & si clausula solita poni in certo loco, transponatur, habetur pro apposita i loco & solito, tex. est not. in c. caulam quæ, & ibi Cano. ad hoc notant illum tex. de refer. Hinc etiam est qđ notarius sen per intelligitur rogatus, ut apponat clausulas, in similibus cōtractibus apponi consueatas, etiam si à contrahentibus hoc nō fuerit dictum. tex. est not. in l. si. in fi. C. de fideiuss. & ibi Bal. dicit illum text. esse meliorem de iure, & idem uult Bald. in lege huiusmodi, in princ. ff. de lega. i. & idem uult Bald. in l. si quis sub conditione, in fi. ff. de cond. insti. & idē Bald. in l. ita demum, §. i. ff. de arbi. & idem Bal. in Rub. ante fin. C. de reuoc. his quæ in frau. cred. Alexan. de Imo. in consi. 27. 2. uol. incip. i causa, & lite. & idem Alex. in cōf. 107. eiuſdem uol. incip. pro inuestigatione, & c. & idem Alex. in d. l. huiusmodi, & Bal. in l. i. circa fi. ff. sol. matr. ubi per hoc dicit, quòd notarius in instrumento dotis potest apponere obligationē hypothecariam et si non sit dictum à partibus, ex quo solet apponi in illis instrumentis. Hinc etiā sing. dicit Io. Andr. in addit. ad Spec. i tit. de instru. edit. in §. instrumentum, in uer. quid si à cōtrahentibus, qđ notarius simpliciter rogatus in cōtractu donationis, uel uenditionis, aut simili, potest adijcere clausulam precarij uel constituti, puta quòd donans uel uendens constituit se precario, uel simpliciter possidere pro donatario uel emptore, quia ita fieri consuevit, & efficacius per hoc uenitur ad mentem contrahentium: & hoc procedit secundum eum et si non fuit adiectum, qđ instrumentum conficeretur ad sensum sapientis, quia hoc adiecto et incōsueti possent suppleri, dum modò nō sint substātia, uel essentialia. nam illa à principio sic in sunt cōtractibus, qđ sine illis uitiantur, secundum eum. Per dictam autem clausulam, ad sensum superuen-

tis, non

ris, non est dubium quin cōsuetā possint suppleri, iuxta
no. per gl. & DD. in l. si mandato Titij. §. si. ff. mandati,
ubi est bona gl. in uerb. accepta quib. tractās de nirtute
dictæ clausulæ ad sensum sapientis, de qua etiam habe-
tur per gl. Bar. & Doct. in l. illa institutio. ff. de her. inst.
& per gl. & DD. in l. ex ea parte, in prin. ff. de uerb. obl.
& per lo. de Im. in c. 1. i. si. de consti. & per Spec. in tit.
de emp. & uend. in §. 1. in uers. sed quid si in instrumēto,
& per eundem Spec. in d. tit. de instr. editi. §. instru-
mentum, uers. quid si à contrahentibus, & per Bald. in
l. cum quod. ff. si cer. pe. & per Sali. in l. captatorias, C.
de testa. milit. & per Pet. de Anch. lo. de Imo. & Barba-
tiam in c. cum tibi, de test. Hinc etiam inferri potest ar-
guendo à solitis † quòd clausulæ insolitæ positæ in ali-
quo instrumēto inducunt presumptionem latentis frau-
dis, ut est gl. singularis in d. l. si quis sub conditione, quā
ibi commendat Bar. Bal. Ang. & Doct. & Fel. in c. 2. de
rescrip. & idem Fel. in c. causam quæ, 2. de test. & Doct.
sæpè alibi. Hinc etiam est, quòd mandatum regis uel
principis intelligitur secundum consuetudinem loci, li-
missi opinatores, C. de exact. tribu. lib. 10. Vnde si rex
mandet exactori tributorum, quod exigat; & coerceat
omnes debitores fiscales soluere, ea coarctatione quæ si-
bi uidebitur magis expedire, tenebitur tñ exactor serua-
re cōsuetudinē loci: & ergo si ex cōsuetudine debitores
fiscals nō possint incarcerari, nō poterit pcedere per
capturam quia cōmissio sēper intelligitur salua cōsuetu-
dine. Ita singulariter dicit And. de Bar. in d. l. missi opi-
natores, quem refert & sequitur ibi lo. de Plat. uers. sic
etiam, & Bal. in l. 1. C. si propter pub. pens. ubi hoc re-
putat nota. dignum, & lo. de Anania in d. c. quā gra-
ui, & Doct. sæpè alibi: Hinc etiam est, q̄ officiales de-
putati ad uendendum gabellas alicuius cōmunis, non
possunt cū emptorib. inire pacta contra solitum morē,
& pacta aliter inita per eos sunt nulla, quoniā intelligit̄
eis cōcessa potestas, ut uedāt more solito, & nō aliter.
ita sing. dicit Doct. i. l. 1. C. de pascuis pub. uel prima. lib.
11. & uult Ant. Corse. in sing. 52. Illud autem certum
est,

est, † quòd res fiscales uendi, uel locari non possunt, nisi
plus offerenti, præcedente subhastatione l. 1. & l. si tem-
pora, C. de fide instrum. & iure hastæ fisca. lib. 10. iuncta
l. loca, C. de locatio. prædi. cini. nel fisc. lib. 11: & primus
cōductor si offert tantum quantum nouus, debet præ-
ferri l. congruit, illo co. titu. & ueniens intra tempus in
subhastatione præfixum, debet admitti, licet res iam al-
teri fuerit uendita, d. l. si tempora, qui sunt tex. singula-
res, quod tene menti, quia uidi sæpius de factō. Hinc et̄
est, quòd officia intelliguntur concedi secundum cōsue-
tudinem, l. magistratus & ibi hoc notat Bart. ff. ad muni-
cipales, adeo † quòd electus ad aliquod officium, in du-
bio intelligitur effectus cum salario consueto, secundū
Jacob. de Rauenna, & Salic. in d. l. excepto. sicut in simi-
li dicit gloss. fin. in d. l. excepto, quòd ubi i locatione nō
est facta mentio de certa mercedē, illa secundum con-
suetudinem præteritam est soluenda, quod alibi non re-
peritur secundum Sali. & Ange. ibidem. Circa quod
uolo te incidenter scire, quod si uariè sit obseruatum in
salario dando seu præstando electo ad officium, & in li-
teris habeatur clausula cū salario consueto, illo casu ele-
ctus ad officium habebit salarium, quod nouissimo an-
no præstitum fuit, siue illud sit maius siue minus, q̄ sala-
rium præteriti temporis. Ita singul. dicit Bald. in l. binos
circa fi. C. de aduoca. diuerso. iudic. per l. Mela. §. 1. ff. de
alim. & cibar. legat. & ibi hoc dictum Bal. refert & sequi-
tur Ale. de Imo. in apotillus ad Barto. pro quo dicto et̄
benè facit l. si mater, iuncta glo. cum ibi no. per Bal. C. ne
de stat. defuncto. & faciunt nota. per Bal. in l. si filia, in fi.
C. de inoffi. test. & notata per eundem Bal. in §. notan-
dum, qui seu. dare pos. in uerb. seu. Hinc etiam est, quòd
contractus simpliciter celebrati, intelliguntur celebrati
secundum quod consueuerunt fieri in illo loco. d. l. q̄ si
nolit. §. quia aisdia. & d. l. si prius. §. recte placuit. & d. l.
excepto, cum sua singulari glo. & ibi Ang. Salic. Doct. &
idem An. in l. licet, C. locati, & ita notab. decidit Bar. in
l. nen o est qui nesciat. ff. de duob. reis, & Pan. in d. c. cū
M. Fe. rar. & Sali. in d. §. quia aisdia. Hinc etiā dicit Bal.
l. 1. in 2.

l. i. in 2 q. C. pro locio, quod si quid consuetum est fieri intelligitur hoc tacite actum in contractu, quia per consuetudinem tacite pactum induci uideatur, d. l. licet. Hinc etiam dicitur idem Bal. in l. incedit, circa fin. C. si cer. pe. ra. quod illud præsumitur factum, quod fieri consuevit in loco, & allegat d. l. q. si nolit. §. quia assidua. Hinc etiam est, q. si protocollum & instrumentum extensum, discrepent inter se, statur protocollo, tanquam principali per locum à solitis, quod est ualidum in iure, secundum Bar. in l. si librarius. ff. de reg. iur. Hinc etiam est, q. consuetudo excusat notarium à pœna falsi. ita fin. dicit Bal. in c. i. de feu. cogn. & post eum Lud. Roma. in singulari 383. & uolunt Cano. in c. qñ. de his que sunt à prælato. & Ang. de Aret. in libel. malefactoris, in uerb. falsario, in uerb. & est aduertendum Hinc etiam est, q. ad repetendum usuras sufficit pbatio p præsumptiões, ut puta q. mutuans fuit usurarius, & solutus fœnerari ad tantum pro libra, & q. repetens modo usuras habuit ab eo mutuo, & tenuit sortem per annum, & sic usuræ ascēdebāt ad tantam quantitatem, & quod ipse usurarius restituit pignora, quæ uerisimiliter non restituisset, nisi usurę fuissent sibi prius solutæ, sicut fors quam fatetur se recepisse, per locum à solitis. Ita sing. dicit Io. An. in c. quanquam, de usur. lib. 6. in Nouella, dicens ita in iudicijs seruari. Et istam decisionem sequitur Paul. de Cal. in l. i. C. de proba. Est tamen uerum, quod Iac. de Are. Pe. Cyn. & Bal. in d. l. i. tenent contrarium, & similiter Arch. in d. c. quāquam: Dom. autem & Phil. Franc. in d. c. quanquā, post multa allegata pro & contra concordant opiniones: ut si nihil ex parte usurarij allegetur ad tollendū huiusmodi præsumptiones, habeat locū opinio Io. An. & sequacium, aliās autem procedat opinio Archid. & aliorū; ad quos breuitatis gratia remissio sufficiat. Hinc etiam est, quod si papa scribat pro aliquo beneficiādo etiam motu proprio, non præsumitur tamen uelle aliter quam sit consuetum. Et ergo si clericus secularis impetrat beneficium non solitari conferri clericis secularibus, sed regularibus duntaxat: non ualet talis impetratio, etiam si in

si in diplomate uel bulla, ut uocāt, sit clausula motu proprio. Ita sing. dicunt Bal. & Florianus de sancto Petro in l. fideicommissa, §. si seruo, per illum tex. ff. de legat. 3. & est bonus; tex. in c. cum de beneficio, de præben. lib. 6. & in c. possessiones, iuncta gl. de reb. ecclē. non alien. Hinc etiam est, quod si episcopus citer aliquem non expresso loco ad quem, intelligitur, ut citatus compareat in loco consueto. Ita no. dicunt Pet. de Anch. Phil. Franc. & Docto. in c. cum episcopus, de offic. ordin. lib. 6. & bene facit l. pen. ff. de iust. & iur. Hinc etiam est, q. quod citatus debet comparere ea hora quæ congruē pōt expediri actus ad quem citatur: Et ergo si ille actus solet fieri de mane, ut contingit in electionibus propter missam sancti Spiritus quæ solet præmitti, tunc debet comparere de mane ante prandium, si autem actus potest congruē expediri de mane, & etiam tempore uespertino, & ita solitum est fieri: tunc citatus potest differre usque ad uesperas, quia tota dies sibi cedit, c. consuluit, de offi. deleg. & Inst. de uerb. oblig. §. i. cum sim. Ita notab. dicit Panor. in c. cum nobis olim, circa fin. de elect. & Inno. & Doct. in d. c. consuluit. Hinc etiam est, quod citatus non comparens excusatur à contumacia, quādo citatio non erat expedita secundum consuetum morem citandi. Ita sing. dicit Ang. in l. fi. C. de can. largi. ti. lib. 10. quem refert, & sequitur Feli. in d. c. 2. & in d. c. causam, quæ, & idem Feli. in c. quoniam cōtra falsam, in 7. col. de probat. & Io. de Anania in d. cap. quam graui, & Hyppolitus de Marsilijs in singulari suo 118. Hinc etiam est, quod procurator simpliciter constitutus ad uendendum uel donandum, potest in instrumento apponere omnia pacta etiā pœnalia, quæ sunt solita appōni in similibus instrumentis, licet super hoc non habeat speciale mandatum. Ita sing. dicit Ang. in l. benè à Zenone, per illum tex. in uerbo, pactis conventionalibus, C. de quadri. præscr. & idē uult ipse Ang. in l. 2. ff. de iurif. omnium iudic. & Docto. frequenter alibi. Hinc etiam est, quod legati seu ambasciatores, ut uocant, simpliciter dati, ad pacem componendam, licet non habeant expressum mandatum ad ap-
T e ponendam,

ponendum pœnam, poterunt nihilominus apponere pœnam, & obligare dominum constituentem pro obseruantia eius quod gerunt. Ita sing. dicit Panor. in c. 2. de preca. per d. l. benè à Zenone, cum alijs iuribus per eum alleg. & reputat multum notabile. Ego tamen suadeo, q̄ de hoc habeatur speciale mandatum. Hinc etiam est, q̄ procurator simpliciter constitutus ad fideiubendum, potest renunciare beneficio ordinis seu excussionis: & talis renunciatio præiudicabit constituenti procuratorem si de consuetudine fideiussores similes renunciaciones facere consueuerunt. Ita sing. dicit Bar. in l. ff. de his quæ in frau. credi. & hoc dictum refert, & sequitur Pan. in c. 1. in 9. colum. ut lite non contestata, & Docto. sæpè alibi. Hinc etiam est, quod habens mandatum ad capiendum mutuum, potest etiam dominum suum obligare ad cambium, & recambium, quando consuetudo loci habet, quod mutuetur cum cambio, & recambio: etiam si

¶ In mandato habeatur dictio taxatiua, quia illa † extranea excludit, sed pertinentia ad ipsum contractum includit, Cle. exiui de paradiso, §. cū autem, de verb. sign. & ita singulariter decidit Roma. in consi. 114. incip. visis supra consultis, &c. Hinc etiam est, q̄ si de originali forma concessionis in emphyteusim non appareat concessio facta per ecclesiam præsumitur facta in tertiam generationem, quia ita fieri cōsuevit. Ita sin. dicit Bal. in addi. ad Spe. in tit. de locato, in uers. si autem non appareat, & allegat l. pen. C. de fideiussor. sed debuit allegare, l. ff. & idem reperio uelle Alex. de Imo. in d. l. si prius, §. rectè placuit, apostillis ad Bar. & Ang. in §. emphyteusim, in Aut. de non ali. aut permu. reb. ecclē. col. 2. Hinc etiam est, quod concessio in emphyteusim facta simpliciter pro se, & filijs, intelligitur etiam de filiabus, q̄n̄ ita est

¶ consuetum fieri, licet † in contractibus masculinum nō cōcipiat foemininū, ut no. Arch. in c. si quis suadente dia bolo, 17. q. 4. Ita sing. decidit Ioan. de Imo. in c. potuit, circa fin. de locato, & sequitur Alex. de Imo. in d. §. rectè placuit, in apostillis ad Bar. & Doct. sæpè alibi. Hinc etiā est, quod si papa consuevit in inuestituris, quas olim

fecit

fecit principibus super terris, & oppidis ecclesiæ, concedere iurisdictionem publicationis bonorum, & ultimi supplicij, ista duo uenient in simplici concessione facta per papā, etiam si in inuestitura non exprimantur. Ita ualde sing. decidit Ludo. Roman. in consilio suo 59. incipiēte, ad discutiendum, in 2. colum. ego tamen suadeo, q̄ hæc exprimantur. Hinc etiam est, quod pro specie debita potest solui pecunia, quando ita solui erat consuetū, tex. est notabilis in l. domini prædiorum, & ibi Bart. & Io. de Platea norant, C. de agri. & censib. libr. 11. Hinc etiam est, q̄ conducens operarios simpliciter, tenetur eis præstare alimenta, expensas, & ferramenta, si ita erat consuetum. Ita notab. dicit Bal. in l. liberti liberteq̄ue, in 3. col. C. de ope. liber. & Docto. sæpè alibi. Hinc etiam est, q̄ si duo reperiantur lethaliter uulnerati, & nescitur quis eorum fecerit ad defensionem, in dubio præsumitur, q̄ ille incepit, qui est magis rixosus, & quod alter fecit ad defensionem, quia cuiusque consuetudo attendenda est, d. l. uel uniuersorum, & l. qui semisses, ff. de usur. cum sim. Et ita singulariter reperio decidere Albe. de Rosa. post Vbertum de Bobio, in l. ut uim, ff. de iustitia, & iure, & uult Cald. in Cle. unica, in 32. quæst. de homicidio, & Cœpola in consil. suo 29. in 4. colum. de quo articulo tamen uide latius per Alber. de Ros. in l. 1. §. si arietes, ff. si quadr. paup. fecis. dica. Hinc etiam est quod si per statutum pœnæ duplicentur post tertium sonum campanæ, & quodam tempore campana nō fuerit pulsata, sicut contingit in die ueneris sancta, debemus considerare horam, qua consuevit campana pulsari: quia statutum ad id tempus se refert, quo fieri solet, tex. est nota. in l. liberorum, §. & si tales, & ibi hoc sing. no. Bald. ff. de infra. & idem uult Alb. de Ros. in 2. parte statutorum q. 7. Hinc etiam est, quod in electione officialiū mos antiquus seruari debet, aliās electio seu creatio est, nulla, tex. est not. in actuarios, & ibi Bart. no. C. de num. actu. &c. lib. 12. & illum tex. etiam ad hoc no. Ant. Corset. in sing. 57. quod tene meti. Hinc etiam est, q̄ nedum à dolo, sed et à culpa excusatur ille, qui fecit quod consuetū

660 LOCVS AB VSITATO SEV, &c.
 est feri: tex. est not. in l. si pignore, §. si. & ibi glo. Bar. & Doct. ff. de pign. actio. & tex. optimus iuncta glo. in l. pignus, & ibi Bar. Bal. Ang. Pau. de Cast. Sal. & Doct. not. C. eo. tit. illum text. etiam ad hoc notat Francis. de Arc. consi. 38. incip. consultissime domine. Et ergo depones pecuniam apud campsolem fide approbatam, apud que est communis concursus deponentium, excusatur, licet ille postea efficiatur fugitiuus, seu (ut uulgo loquimur) bancorruptor. Ita dicunt Bar. Ang. & Sal. in d.l. pignus. Hinc etiam est, quod si maior pars rusticorum iuit ad certum molendinum cum suis equis, excusatur is, cui co modauit equum, ut duceret suum frumentum ad molendinum, si iuit ad molendinum ad quod communiter oēs ibant, licet per incursum hostium equus sibi fuerit ablatu, cum non fuerit in culpa faciendo quod cōmuniter omnes faciebant, d.l. pignus, & ibi hoc uolunt Bal. Ang. Pau. de Cast. Sal. & DD. ex isto etiam inferitur ad decisionem illius quæstionis quotidiana, Titius commodauit uel locauit Seio equum, Seius reuersus non reperiens stabulum apertum posuit equum in pascuis, ubi Titius solitus erat dimittere, uenit lupus de nocte, & comedit, uel fur, & subripuit: quæritur, an dictus Seius commodatarius, uel conductor teneatur? & dicendum est quod non: * quando communis cōsuetudo loci, & Titij commodantis uel locantis erat, dimittere equum in pascuis. Ita sing. uolunt Cy. Bal. & Pau. de Cast. in l. 3. C. epif. and. & tangitur per gl. Odofr. Bar. Bal. Ang. Pau. de Cast. & Doct. in l. si negotia, ff. de neg. gest. & per Spec. & Io. And. in ti. de locato, in §. porro, in uers. quid si locauit tibi boues. Hinc etiam est, quod sicut habens mandatum ad aliquid faciendum, potest ea facere, quæ dñs solitus est facere etiam in præiudicium domini, ut est text. notab. in d.l. uel uniuersorum, & ibi gl. Bar. & Doct. & bonus tex. in l. dominus Sticho, §. testamento, & ibi bona glo. ff. de pec. leg. Ita etiam potest omittere in præiudicium domini, quando dominus non consueuit ea facere, puta non fœnerari pecuniam quando dñs nō erat solitus fœnerari: ut est tex. peculiaris in d.l. qui semisses,

ADD.
 * Non.
 Istud limitat Bal
 dus in d.
 l. 3. nisi
 rimenoug
 cause de
 buisset ad
 hiberi ma
 ior custo
 dia P.
 Præ.

LOC. AB VSITATO SEV, &c. 661
 misses, in si. quem textum ad hoc reputat singularē Lu do. Rom. a. in suis singu. singulari 11. Hinc etiam est, q conductor equi percuciens equum cum fustibus, uel lignis adeo, q ex hoc deterioretur, tenetur: quia calcari bus pungi debet, nō fustibus uel lignis cœdi: tex. est not. in l. 1. & ibi Bar. not. C. de cursu publ. libr. 12. & ratio est quia attendi debet quod fieri consueuit, iurib. præall. & ita etiam reperio singulariter uelle Ant. Corset. in sing. suo 60. Hinc etiam est, quod solutio decimæ beneficiorum concessæ alicui, fieri debet secūdum taxationē decimæ consuetam, factam in illis partibus, in quibus est facta concessio: tex. est sing. in Cle. si beneficiorum, de decimis: & ibi uide glo. singularem super uerbo taxationē, & super uerbo consuetam: quod tene menti. Posset & ad multa alia induci hæc argumentacio, sed præmissa pro iuuenibus abundē sufficiunt. Quæ tamen dupliciter ue 13 niunt limitanda. † Primò ut procedant in consuetis cōmuniter, & plurimum, non autem in his quæ raro uel omninò extraordinarie solent fieri. Ita sing. uult Alex. in d.l. uel uniuersorum, in apostillis ad Barto. & colligitur ex notatis per Bar. in l. Seio, §. medico, ff. de annuis lega. per illum tex. qui ad hoc est ualdē notabilis, & mē ti commendandus: & pro hoc etiam est textus optimus in l. si stulas, §. frumenta, ff. de contrah. emptio. inducēdo, & declarando ut pulchrè habetur per Ias. in l. 4. §. quæsitum, ff. si quis cautio. quicquid ibi dicunt alij: & de hoc uide magistraliter per Alex. in consi. suo 28. uolum. 1. incip. redemptoris, &c. uisus & accuratè pōderatis, &c. est etiam bonus tex. in ca. quod translationē, & ibi Pan. Barbatias ad hoc notant illum tex. de off. leg. & bonus tex. in l. apud Iulianum, §. si. ff. de leg. 1. ubi probat illud esse impossibile, quod ex sola uoluntate principis depē det, quando non consueuit illud concedere, secus si con sueuit illud concedere, de quo uide plenè per Fely. in c. sedes, de rescript. & per Soci. in l. quidam relegatus, ff. de reb. dub. ad quos breuitatis gratia remisisse iufficiat. 14 Scdò illud limitatur uerum, nisi omnia forma obserua ri solita in contractu ex more regionis contractus repe riat

riatur celebratus sub alia forma, nā tunc stabitur literis contractus, nec fiet suppletio à consuetudine, tex. è sing. secundum unum intellectum, quem tãgit ibi Ang. in d. l. licet, & sequitur Iason in d. l. ut liberis, & sentit Sali. in d. §. quia assidua. & ratio istius est, quia quando contractus est celebratus sub alia forma, & de hoc apparet per instrumentū publicum, tunc sumus cērti, ergo nō est redendum à certo propter coniecturam surgentem ex cōsuetudine, quia in incertis, non in certis locus est coniecturis, l. continuus, x. cum ita, in fin. ff. de uerb. fin. ff. de qua materia utili & quotidiana si plenius uis instrui, uide Alb. de Rosate & Iaso. in d. l. ut liberis, & in d. §. si nūmos, & Ale. Im. in apost. ad Bar. in d. l. uel uniuersorum & in d. §. rectē placuit, & Feli. in d. c. cum M. Ferrariensis, & Barbatiam in d. c. quod translationum. & aliquid per Sali. in l. 1. in 4. oppositione. C. quomo. & quan. md. Illud autem certum est, quod ab insolitis non ualet argumentum, maximē ubi ius contrā disponit: unde non ualet hæc allegatio imperitorum aduocatorū. Nunquā hoc factum fuit, ergo fieri non debet: cum fiendum cursu temporis non tollatur, c. cum ex officij, & ibi hoc notat Bal. de præscr. & facit l. sed licet, ff. de offi. præsid. & c. cū causam, de elect. Illud et indubitatum est, qd cōsuetudo non debet extēdi de persona ad psonam, l. si unus, §. ante omnia, ff. de pact. & not. per Io. Andr. & Can. in c. fin. de offic. Archid. Nec de re ad rem, q. 1. §. Iulianus, el. 2. ff. de itin. actūq; priua. quod seruit ad decisionem plurium quæstionum, de quibus per Bar. in d. l. 1. §. si quis hoc interdicto. & per Iacob. in lib. feudo. in uerbo, in feudum, parum ante finem, & per Felin. in cap. auditis

16 de præscript. Illud etiam dubitatione caret qd prius inspicienda est consuetudo patrisfamiliæ testantis, contrahentis, uel aliter disponentis, quā consuetudo regionis: Ita notabiliter probat in l. si seruus plurium, §. si ibi, ante omnia ipsius patrisfamiliæ cōsuetudo, deinde regionis in qua uersatus est, exquirenda est. ff. de legat. 1. & in l. hæredes, §. si quis post, in si ibi, ex consuetudine patrisfamiliæ, ff. de testa. Cessante autē consuetudine

tudine patrisfamiliæ testantis, contrahentis, uel aliter disponentis, fieri debet interpretatio secundum consuetudinem loci uel regionis, in quo uel qua actus celebratus est, d. §. quia assidua, & alijs iurib. supra alleg. iuncta l. semper stipulationib. ff. de reg. iur. quæ iura sic debent intelligi secundum Ange. in l. 2. ante fin. C. de iure emphyt. & idē uult Lud. Ro. singu. 678. licet sit corruptus. Illud etiam non est omittendum, quod licet Fabius lib. 1. Orato. Inst. c. 12. dicat, quod non debemus id uocare consuetudinem, quod plures faciunt: quia hoc periculum sum daret præceptum non orationi modò, sed (quod maius est) uitæ: sed consuetudinē sermonis uocabimus consensum eruditorum, & consuetudinem uiuendi consensum bonorum, secundum eum, quem etiam citat & sequitur Budæus in l. princeps, in si. ff. de legib. tamen hoc non puto indistinctē esse uerum, sed solum in terminis in quibus loquuntur: in indifferentibus autē, & ubi non agitur de uenustate sermonis, nec de peccato, ut in exemplis sup. positis, hoc non puto procedere: sed habere locum supradicta, & ea quæ tractantur per Doct. in materia consuetudinis, in l. de quibus, ff. de legi. & in l. 2. C. quæ sit lon. consu. & in c. fin. de consu. & quæ dixi supra in loco ab opinione uulgi: quæ omnia commēda memoriæ tanq̄ pulchra, utilia, singularia, & quotidiana, & uide quod dixi supra in loco à communiter accidentibus, & quod dicam infra loco proximo.

LOC. A STYLO CVRIÆ SEV MORE iudiciorum.

Stylus curiæ, & mos iudiciorum, qui olim obtinuit, est seruandus, & per totum locum.
Libellus fundatus super consuetudine procedit.
Index non debet admittere bellum contra stylum, uel consuetudinem.
Stylus quid.
Stylus & consuetudo sunt diuersa.

Subsequitur nunc nō in congrue locus à stylo curiæ, seu more iudiciorū, à quo sumptum argumentū est ualidum in iure. Seruandus t̄ enim est stylus curiæ, & mos iudiciorum qui hæctenus obtinuit. l. si. C. de iniur. l. 2. C. quem. test. ap. & l. 3. §. si. cum ibi no. ff. de testib. & c. venerabilis, de confir. utili uel inut. ubi allegatur stylus curiæ Romanæ, & c. ex literis, de const. & ibi Pan. expressè notat, stylum curiæ facere ius, & posse allegari ad decisionem causarū: de quo et̄ meminit gl. in Cle. r. §. secus, de concess. præben. & glo. in Cle. appellanti, in uerb. expressas, de appel. & Io. And. in c. unico, de rer. permu. li. 6. in Nouella: & Phil. Franc. ibidem, in 8. q. & Doct. saepe alibi, & hinc quotidie uidemus quæstiones decidi per stylum curiæ. Et gratia euidentioris doctrine aliquot ponam exempla: & in primis isto argumento à stylo curiæ utitur Io. An. in regula delictum, de reg. iur. lib. 6. in Mercurio in illa q. An percussus plures clericos uno ictu sit pluribus excommunicationibus innodatus, an una, & per hunc locum à stylo curiæ cōcludit, quod vnica duntaxat & ibi latius per eum. Isto argumento etiam utitur Cal. in cons. 8. sub ti. de rescrip. in pulchra & quotidiana q. cōcludens per hoc, non censerī dispensatum cum inhabili in ætate ad obtinendum beneficium, licet et̄as in narratione sit expressa, & datum mandatum de prouidendo, nisi papa expressè dicat, se dispensare super ætate, propter stylum curiæ, qui habet, quod in defectu ætatis semper adiciuntur hæc uerba, super quo tecum de uerioris dono gratiæ dispensamus, qui stylus obseruandus est, secundum eum: quem uide. Isto arg. à stylo curiæ etiam utitur Lopus in alleg. sua 33. incip. An fratre minor, ubi per hoc concludit, stari Cardinali dicenti sibi aliquid à Papa commissum uiuæ uocis oraculo: quia sic habet stylus curiæ qui obseruandus est, secundum eum. quem refert & sequitur Io. de Ana. in c. excommunicamus, in §. quia uero, in fi. de hæc. & Fel. in c. causam quæ. 2. de testib. & in c. 2. de rescr. quod nota, quia uidemus quotidie emanare literas a curia Romana, quibus pœnitentiarius Papæ asserit sibi a summo pōtifice uiuæ uocis oraculo cōmissū

ut cum tali uel tali dispenset uel talem à uoto, si ita est ut narratur, absoluat: Quibus literis statur propter stylū curiæ, & quem papa scit, & tolerat: & ex eo plena inducitur probatio, secundum Io. de Grassis in opusculo suo in arbore iudiciorum. Isto arg. à stylo seu consuetudine concedentis priuilegium, uel rescriptum utitur etiam Franc. de Are. in cons. suo 8. quæ uide per teipsum. Hinc et̄ est, q̄ quando dubitatur de falsitate instrumenti, non solum fit comparatio literarum in scriptura, sed etiam in stylo. Ita sing. dicit Bal. in l. unica, in fi. C. de emenda. Inst. C. quem refert & sequitur Io. de Ana. in c. quam graui, ubi pro hoc est bonus tex. de crim. falsi, & Fel. in d. c. causam quæ, & in d. ca. 2. referens memorabile dictū Plutarchi de Pirrho rege Epirotarum, quem uide. Hinc et̄ est, quod quando rescriptum, uel priuilegium directum alicui ad exequendum, deniat à cōmuni stylo curiæ, à qua emanauit: commissarius potest sine reprehensione supersedere, & expectare secundam iussione. Ita fin. dicit Pan. in d. c. 2. per illum text. & ibi eum refert & sequitur Fel. idq; etiam uult Pan. in c. ex parte, 2. in fi. de offi. de leg. pro quo dicto est tex. optimus in cap. pe. de capellis monach. & in capitulo ad nostram, & in c. porrecta, de confir. util. uel inuti. & in c. quod super his, de fid. inst. & in c. si quā, de rescr. & in d. c. quam graui. cū pluribus simil. Hinc etiam est, q̄ citatus non cōprensus excusatur à contumacia, quando citatio non erat expedita secundū consuetum stylum curiæ. Ita sing. dicit Ang. in l. fi. C. de cano. largi. ti. li. 10. quem refert & sequitur Io. de Ana. in d. c. quam graui, & Fel. in d. c. 2. & in d. c. eam quæ, & in c. quoniam contra falsam, de proba. & Hyp. de Marf. in sing. 118. & in rep. legis, de uno quoq; ff. de re iud. Hinc et̄ est, q̄ ubi stylus curiæ est diuersus, quia partes litigantes sunt diuersorum territoriorum, in præparatorijs iudiciorum, seruandus est stylus loci, in iudicij autem seruandus est stylus seu cōsuetudo loci cōtractus, delicti, uel dispositiois, de quo uel qua est q̄stio. Ita sing. decidit Bar. quæ alij sequunt̄ i. l. cunctos populos

populos, ver. & primò quæro, C. de sum. trin. & de quo articulo singulari, & quotidiano vide plenè per Pan. & Can. in c. quod clericis, de foro comper. & per Per. de Anch. in rep. regulæ ea quæ sũt a Iudice, i. 26. q. de reg. iur. lib. 6. & plenissimè per Ias. in d. l. cunctos populus, in vtraque lectura, & per Cy. in l. r. in fi. C. quæ sit long. consue. ad quos breuitatis gratia remississe sufficiat. Hinc etiam est, † q. procedit libellus fundatus super consuetudine. Ita dicit Inno. in c. dilectus. de offic. ord. Quem refert & sequitur Ang. in d. l. fi. C. de iniur. Vñ quotidie videmus libellos fundatos sup. consuetudine admitti, ut in ducatu Brabantie, matrimonio soluto per mortem alterius ex coniugibus, superstes contendit ad mobilia, & creditores contra superstitem agunt insolitum ad solutionem crediti, proles autem, uel in defectum prolii proximi agnati, uel cognati ad hoc contendunt quod superstes nõ possit alienare immobilia, & si fuerint alienata, ad annulationem: cum per consuetudinem plurimum locorum, & territoriorum Brabantie superstes in illis bonis immobilibus efficiatur duntaxat. usufructuarius. In Flandria aut. Hollandia, & Zelandia videmus aliter obseruari de consuetudine: nam, in his comitatibus videmus quotidie per superstitem contendere ad medicationem omnium bonorum tam immobilium quàm mobiliũ quando in contractu antenuptiali non est aliter dispositum, quia sic habet illic consuetudo generalis: & item in infinitis aliis casibus. Et ideo Ang. in d. l. fi. C. de iniur. volens instruere aduocatũ contra cuius clientulum est ius cõe, dicit q. ipse semper debet sic arguere, licet ita sit de iure, tamen stylus curiæ vel consuetudo aliter se habet, & ideo non est ab eo recedendum. Hinc etiam est,

3 quòd Iudex non † debet admittere libellum contra stylum, vel consuetudinẽ, sicut nec contra ius. gl. est no. in l. de quibus. & ibi Bal. & Ang. ff. de legi. & in l. diurna, illo eo. tit. & ibi et Ang. & ibidem Ang. i. l. r. ff. de offi. affess. & ibi et hoc uult Ias. & Fel. in d. c. 2. Imo plus sing. dicit Fel. in d. c. cam. quæ, in fi. uidelicet quòd snia lata cõtra cõem stylũ, est nulla. & allegat gl. in d. l. de quib. & Ang.

And. in d. l. r. Sed neq. gl. neque Ang. hoc dicit: quini- mo quod ualet sententia contra consuetudinem, tenet Cy. post Iac. in l. 2. in fi. C. qñ prou. nõ est necess. & Bal. in extrauag. de pace Constan. Notabis tñ illud dictum Fel. pp. ipsius auctoritatem, fuit enim summus Canonista, & longo tempore auditor Rotæ, & quicquid sit, debemus esse cauti, vt nõn recedamus à stylo curiæ, uel cõsuetudine, aut more regionis quia (ut elegãter dicit Bal. in rep. l. Aemilius, uer. leges in scholis, ff. de min.) locus ab experientia debet nobis esse pro via veteri, & tuta: nihil enim aliud est stylus, q̃ consuetudo, seu practica cõfirmata, secundum Bal. in l. fi. C. quæ sit lon. consue. qui etiam ibidem subdit, q. in curia Romana dicitur, ita est de stylo curiæ, i. de obseruantia præscripta ipsius curiæ: quæ obseruantia habetur pro forma & ab re non est recedendum em eum: & idem uult Nicolaus de Vbaldis in tractatu suo successions ab intestato in prima parte principali, ubi sæpè facit mentionem de stylo curiæ Romanæ & dicit ab eo non recedendũ, & per præmissa dixi pridem in q. facti, qd. rescriptum derogans, c. statutum. de rescr. lib. 6. quoad vnam dietam, & cõcilio generali quo ad duas dietas, necnon quibuscunq. aliis constitutionibus apostolicis, & c. iurisdictionem cõmissario in eo nominato nõ tribuebat. Ex quo tam actor, quàm reus erant eiusdem diocesis, & cã extra diocesim erat commissã, nec in hoc derogatum fuit d. c. statutũ, neque facta fuit mentio de casibus in quibus põt fieri commissio extra diocesis, de quibus in d. c. statutum, §. cum uerò, & maxime de perhorrescentia, de quo casu ex stylo curiæ Romanæ semper consueuit fieri mentio, ut millies ipse uidi, tum etiam pp. decretum irritã, positum in fi. d. c. statutũ. Nec me mouet dicta clausula generalis, non obstantibus quibuscunq. aliis constitutionibus apostolicis, & c. in d. rescripto posita, quia ex quo i. d. rescripto specialiter derogatur d. c. statutum quò ad vnam dietã, & concilio generali quò ad duas dietas, absque eo, & derogatum fuerit d. c. statutum, in §. cum uerò, dicta limitata derogatio nõ põt operari ultra virtutem uerborum eiusdem derogationis,

668 LOCVS A PRIMO AD VLT.

gationis, quia limitata cā limitatum produci effectum, l. in agris. ff. de æqui. rer. dom. & §. quod autem, & ibi Bal. & Ang. per illum rex. Infi. de legit. agn. tute. & h̄ plenissime per Feli. & Barbatiam in c. cū ordinem, de rescri. & generalitas sequēs restringitur per p̄cedētia, ut dixi latē sup̄rà in loco à generalitate, & in loco à subiecta materia, & dicam infra in loco à nomine dignitatis, officij, uel appellatiuo. Vide etiā ad propositū sing. decisio. Rotæ 372. in nouis, incip. si in forma communi, ubi reperies, quod stylus curiæ restringitur ex causa, ut in casu quotidiano illic posito in subdelegatis, quib. non cōmittitur nisi nudum ministerium. Hoc etiam uolo te scire ꝑ quod aliud est stylus, & aliud consuetudo, ut palchrè declarat Alex. de Imo. in consi. 36. 2. uol. incip. uiso thēmate circa finem, post alios per eum relatos, & uide quod dixi sup̄rà loco proximo.

LOCVS A PRIMO AD VLTIMVM.

- 1 *Argumentum à primo ad ultimum ualet quando media quadrat. & se consequuntur.*
- 2 *Consensum habet vim consensus.*
- 3 *Regula, si uinco uincētem te, &c. & quatenus locum habeat.*
- 4 *Regula, cum non stat per eum, de reg. iur. lib. 6. quando nō pro cedat.*

Occurrit nūc locus a primo ad ultimū, à quo sumptū argumentū nedum ꝑ est probabile, sed & etiam frequens, utile, & necessarium, quando media quadrant & se consequuntur. eoque utuntur Doc. in uariis locis, ut infra patebit. Et in primis eo utitur Bald. in l. 2. C. de cōsi. ob causam, & idē Bald. in l. 1. circa fi. C. fideicom. eo etiam utitur Sali. in l. unica, C. de raptu virginum, eo etiam utitur Alb. de Ros. in 1. parte statutorum q. 136. Isto argu. etiam vsus uidetur Socrates, dicens omnia esse bonorū uirorum, nō secus quā m̄decorum, ut in Adagio primo. Deorum enim, inquit, sunt omnia, boni uiri deorum sunt amici, & amicorum inter se communia

sunt

LOCVS A PRIMO AD VLTIM. 669

sunt omnia, bonorum igitur uirorum sunt omnia. Hoc argumento etiam utitur Host. in sua aurea summa sub tit. de excess. p̄la. circa fi. ubi inter alia postquam enumerauit mala, quę proueniūt ex ludo taxillorum, dicit, q̄ de ludo ueniunt ad uerba, & de uerbis ad uerba, & de uerberibus ad uulnera, & de uulneribus, ad homicidia, & sic, à primo ad ultimum de ludo uenitur ad homicidium. ergo talis ludus noxius, est uitandus, quod nota quia uidi multos perditos, & ex diuitibus pauperes effectos per talem ludum, & tādē miserabiliter uirā finis se, et etiam commemorat. Imperator in constitutione, alearum usus, C. de relig. & in 1. cōst. Digest. circa fi. isto arg. et utitur Scauola in l. de accessionibus. ff. de diuer. temp. p̄scr. ubi habet regulam illam uulgatam, Si uinco uincētem te, ergo uinco te. Hoc arg. et utitur Alb. de Ros. in 2. par. statu. q. 111. ubi per hoc concludit, stat te statuto, q̄ mater non succedat filio cum collateralibus cuiuscunq̄ sexus per lineam masculinam usque ad tertium gradum, nec p̄feratur eisdem, & filius decedat relicti matre, fratre, uterino tantum, & amita, q̄ amita excludet matrem & etiam fratrem uterinum, per dictā regulam, Si uinco uincētem te, &c. ut ibi latius per eū. Isto arg. etiā utitur Soc. in consi. 1. vol. 1. circa fi. ubi dicit, q̄ in casu statuti, de quo ibi filia exclusa per statutū à successione patris p̄agnatos q̄ excluderētur uigore eiusdē statuti à fratre uterino, multò magis dēt excludi ab ipso fratre uterino, licet statutū loquatur de fratre carnali, ꝑ regulā ante tactam, si uinco uincētem te, &c. de quo uide ibi latius per eum. Hoc arg. etiā vsus uidetur Paulus Iurisconsultus in l. qui occidit. §. in hac. ff. ad legem Aquilianam. ubi habes regulam illam uulgatam. Qui occasionem damni dat, damnum dedisse uidetur, de qua uide plene per gloss. Henricum Boich. & Doctores in c. de cætero, de homicidio, & per glo. in uerb. dederunt & Docto. in cap. sicut nobis, de testib. Isto argumento etiam utitur Iason in §. omnium. Institut. de action. ad probandum quod ex p̄scriptioe tanti temporis, de cuius ini-

tio

tio non est memoria, acquiritur dominiū directum, licet secundum communem conclusionem per prescriptionem regulariter non acquiritur nisi vtile dominiū, in ducendo ad hoc. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua quot. hoc modo longinquitas tanti temporis, de cuius initio non est memoria, habet vim tituli. cap. 1. de præscri. lib. 6. & vim constituti, vt est text. in §. ductu aquæ.

- 2 Constitutum ꝑ autem habet vim consensus, l. 1. in princ. ff. de const. pec. & ex consensu quæritur directum dominiū, vt vult Bal. in Auth. nisi tricēnale, C. de bon. mater. ergo (de primo ad vltimum) per prescriptionē tanti tēporis, de cuius initio non est memoria, acquiritur dominiū directum. Et istam, conclusionem firmat Bald. in l. traditionibus, C. de pactis. per d. l. hoc iure. §. ductus aquæ, licet text. illum non inducat, quod nota. Isto argu. etiam utitur Ias. in §. item si quis postulante, Instit. de act. cōtra Ang. de Aret. ibi, vt uidere poteris per teipsū. Isto argumento etiā utitur Marcellus summus pont. ni si fallit inscriptio, in c. rogamus, 24. q. 1. & ibi meminit gl. no. in verb. sedi. Isto arg. etiā utitur Bal. in conf. 346. 1. par. & Doc. frequenter alibi. Pro clara tamen ꝑ & lucida decisione dicti quotidiani articuli, Si uinco vincētem te, & c. distingue post Pet. & Cy. in Auth. licet patri, C. de natura. lib. & post Io. An. in c. auctoritate Martini, de concess. præb. lib. 6. in Nouella, & Pet. de Anch. ibidē & post Lam. de Ramponibus in l. Claudius Felix. ff. qui pot. in pigno. habe. & post Ludo. Roma. in consil. 436. in cip. quod indultum, circa finem, hoc modo, Aut quæritur in diuersis casibus, aut quæritur in eodem casu. primo casu nō habet locum dicta regula, si uinco uincētem te, ergo uinco te, & ita loquitur dicta Authent. licet patri, & l. 2. §. obijcitur, & l. æquissimum. §. si ex filio. ff. ad Tertul. & §. his consequens, in Aut. de æquaz. dot. Secundo casu, cum quæritur in eodem casu, distingue, aut est eadē ratio uincēdi te quæ est uincēdi uincētem te, & tunc est uera regula supradicta, quia fortius te uinco te debeo, d. l. de accessionibus, aut nō est eadē ratio uincēdi te, quæ est uincēdi uincētem te, & tūc nō habet locum

locum dicta regula. & ita loquitur d. l. Claudius, & d. ca. auctoritate Martini, ubi est tex. pulcherrimus, & ad præmissa uide Sali. in Auth. quo iure, C. qui pot. in pigno. hab. ubi sing. decidit, quōd mulier ratione suæ tacitæ hypothecæ, quam habet in dote, præfertur mutuantibus in refectione rei etiam prioribus tempore tacitæ hypothecæ habentibus, licet illi præferantur habentibus expressam hypothecam in re, in cuius refectione mutuarunt, & non mulier, quia rationes victoriæ sunt diuersæ, & sic non habet locū dicta regula, Si uinco uincētem te, ergo fortius uinco te, quem omnino uide, quia magistraliter loquitur. Illud tamen nolo te ignorare ꝑ si promissi mihi decem si te uicero in ludo, licitum erit tibi impedire implementum huius conditionis, & taliter lude re, quōd te non uincam, quia sic uidetur tacitè esse actū unde hoc casu non habet locum regula de qua in liure ciuili. ff. de cōd. & in regula ꝑ cum non stat, de reg. iur. li. 6. quia dicta regula non procedit, quando tacitè actū est, quod licet impedire implementum conditionis, sicut in casu supra posito. Ita dicit gloss. notab. in dicta regula, cum non stat, & glo. in l. in executione. §. si. in verb. nihilominus. ff. de uerb. oblig. & ibi Pau. de Ca. & idem Pau. de Ca. in d. liure ciuili, circa si. & idē uult Bal. in l. 1. in 10. quæst. C. de instit. & substit. sub con. fact. quod nota, quia habui de facto. Quidam enim iactitauit se, ꝑ alium uinceret in ludo, & cum hinc inde stipulatione interueniente, non potuisset propter resistentiam alterius, quio melius lusit, & quo minus uinceretur impediuit, uoluit se defendere cum regula d. liure ciuili, & declaratū potuit ludendo, ne uinceretur. Sed si ille noluisse lude re & propter hoc non potuisset uinci, tunc haberetur pro victo, quia hoc casu uerè stare per eum, quo minus uinceretur, & non per uirtutem suam. Ita sentit gl. sing. in spiciendam. §. si. ff. de præscr. uerbis, quam refert & sequitur Pau. de Ca. in d. l. in executione. §. si. & idem uolunt Guil. & Pau. de Cast. in Lillud. §. si cuius, per illum tex. ff. de tributo. act. ubi dicunt, quod si ego & tu conuenimus,

nimus, ut qui minus ex nobis duobus currat, soluat decem, & tu debes soluere decem, quia minus uideris currisse, nam minus facit qui nihil facit dicto §. si cuius, qui quotidie ad hoc allegatur. Idem etiam uidetur de mente Bal. in d. l. r. in r. q. ubi dicit post Dy. qd si per testatorem relicta sint centum fratribus praedicatoribus pro sepultura, & ille decedat excubitus, ita qd sepeliri non potest, debetur legatum, quia conditio habetur pro impleta, ex quo stat per testatorem, quo minus impleatur. quod tene menti.

LOCVS A NATVRA.

- 1 Argumentum à natura fortissimum. & per totum.
- 2 De probatione eorum quae fiunt de nocte.
- 3 Furtum quando non praesumatur factum culpa custodum.

1 **O**fferet se nunc locus à natura, à quo sumptum argumentum est fortissimum, tex. est not. in l. Arethusa, ff. de stat. homi. & ibi Bal. ad hoc notat illum tex. uno enim impetu non possunt duo infantes simul de utero matris excedere natura hoc permittente, ut ibi dicit tex. & per hunc arguendi modum à natura, Oldradus de laude aduocatus consistorialis maximus practicus ꝑ de fendit quendam accusatum de delicto commisso de nocte, nam cum testes deponerent de uisu, ipse petiuit ab eis interrogari, in quo loco ipsi testes tunc temporis erant, qui dixerunt de loco aliquantulum remoto, & ulterius fecit eos interrogari, si erat ibi lumen ignis uel candelae, qui dixerunt quod non, uel hoc fuit probatum per alios testes, unde ipse Oldradus articulans & probans, quod illa nocte non fuerat lumen lunae, conuicit testes, quia homines non uident de nocte, & sic teste natura euasit accusatus. Ita dicit & refert Bal. in c. r. §. porro, qd fuit pri. causa benefic. amit. in usibus feu. & idem uult ipse Bal. in d. l. Arethusa, ubi dicit, se hoc audiuisset à praedicatoribus suis. Idem etiam refert Bal. & Ang. in l. si cum exceptione. in hac actione. ff. quod met. causa, & ibi est glo.

est glo. sing. super verbo, ignorantia, in fine, quae notab. dicit, iuste ignorari ea, quae sunt de nocte, uel in multitudine hominum: quam ad hoc reputat singularē Ang. i. §. quadrupli. In sti. de actio. ver. aduertas tamen, & de hoc habetur pulchre per Feli. in c. sicut, de re iudic. Dicit tamen Bal. in l. si non speciali, circa prin. C. de testa. quod licet testes deponentes de actu, qui factus est de nocte in loco ubi non aderat lumen candelae, uel ignis, aut luna lucens, non probent: tamen tales sufficiunt ad torturam, si dicant se cognouisse delinquentem uel contrahentem per uocem. & hoc dictum refert & sequitur Ias. in l. non minorem, circa fi. C. de transact. & dicit bene notandum. Hinc etiam est, ꝑ quod licet furtum praesumatur factum culpa custodum in l. 3. §. cognoscit, ver. effra. ctura. ff. de offic. praef. vig. tamen hoc fallit, quando esset factum in loco qui bene custodiri non poterat, uel tempore quo custodiri non poterat, nam tunc culpam abesse probatur per rerum naturam: ita sing. dicunt Bal. & Alb. de Rosate in d. l. 3. §. cognoscit: & pro hoc est tex. sing. au reis literis scribendus in leg. semper. §. sed si is sit, ff. qd vi aut clam. Item per hunc locum à natura ego uidi semel decidi q. vnam filiationis satis arduam: quia ille qui dicebatur pater: negauit se cognouisse carnaliter illam mulierem cuius erat partus, nisi intra tempus intra quod non potuit nasci perfectus partus, puta intra centum octuaginta duos dies, l. intestato. §. si. ff. de suis & leg. hered. & lege septimo mense, cum ibi nota. ff. de statu hom. quare dicebat partum non esse suum, & se non esse patrem repugnante natura: & ita fuit iudicatum. & idem uidemus in alio casu, quando maritus fuit absens per annum, ita quod paruulus post reditum in domo relictus non potest esse suus filius repugnante natura, l. si litem eum definimus, ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. De nato autem in undecimo mense, uide mirabile quiddam per Aulum Gellium in noctibus Atticis lib. 3. capi. 16. & per Alciatum paradoxorum libro. 3. capitulo 7. & per Aymarum Riualinum in libello suo historiae iuris ciuilibus & pontificii. super illa lege 12. tabul. IN DECEM

MENSIBVS HOMINEM GIGNI, &c. vbi compe-
ries Adrianum Cæsarem requisitis veterum Philoso-
phorum, & Medicorum sententijs causa cognita decre-
uisse, in 11. *quoq; mense iustum partum edi posse: cu-
ius contrarium tamen decidit Imperator Iustinianus, in
Auth. de restit. & ea quæ parit in 11. mens. §. si sed: cre-
do ad frequentiam eum respexisse, & propterea ita sta-
tuisse, arg. l. nam ad ea. cum duabus ll. precedentibus. ff.
de legib. ad quod etiam facit Solonis dictum, cuius me-
minit Cicero in oratione pro Roscio Amerino: Solon,
inquit, cum interrogatus esset, cur nullum supplicium con-
stituisset in eum, qui parentem necasset, respondit, id se
nemine facturum putasse: & dicitur sapienter fecisse, vt
ibi, & per Budæum in l. 3. ff. de legib. quod nota. & præ-
missis adde no. magistraliter per Petrum Iacob. in prac.
in ti. de generatione. posset etiam hic addi, quod de natu-
ra naturante, & natura naturata alibi scribitur, sed de
hoc remissis sufficiat ad no. per gl. & Doc. in §. conditio-
nes, in verb. naturam. Inst. de ver. obl. & ad no. per gl. &
Docto. in l. cum ad præsens, cum duabus ll. seq. ff. si cert.
pet. & in Clemen. sæpè, in fin. de verb. sign. quò recurrit.

AD D.
* In 1. vi
de lib. 3.
ver. in i.
P. Prat.

LOCVS A NATVRA ALTERNATIVORVM.

- 1 In alternatiuis electio est debitoris. 2. 3. fallit nu. 4. 5. 7.
- 2 Copula carnalis facit de sponsalibus conditionalibus sponsalia pura.
- 6 Index quando eligit panam, debet hoc facere causa cognita in figura iudicij.
- 8 Ad veritatem alternatiue vel disiunctiue sufficit alteram partem esse veram.
Fallit quintupliciter nu. 9. & seq.
- 12 Dictiones seu, & sine.
- 13 Alternatio semper præsumitur esse inter æqualia, & parum distantiã.
- 14 Membri appellatione quid contineatur.
- 15 In alternatiuis altera pars alternatiue trahit secum effectum.
- 16 Prohibitum simpliciter est prohibitum etiam alternatiue.

Nunc

Nunc subnectemus locum à natura alternatiuorum,
à quo sumptum argumentum nedum est probabile,
sed & forte, frequens & vtilissimum. Formatur aut mul-
tipliciter ad multiplicem effectum, vno modo sic. fin al-
ternatiuis electio est debitoris, reg. in alternatiuis, de re-
gul. iur. li. 6. l. plerunq; §. fin. ff. de iure dot. & §. huic aut
qui loco, & ibi habetur plenissimè de natura alternatiue
per Io. Fab. Inst. de act. cum sim. Hæc autem regula am-
pliatur dupliciter. Primò, vt procedat etiam in matrimo-
nio. Promittens enim aliquam ducere in uxorem si ip-
sum ad copulam admiserit, vel ei dare mille habet ele-
ctionem, an velit eam ducere in uxorem, an velit dare
mille. non tamen hæc facultas eligendi tollitur per car-
nalem copulam subsecutam, quia hoc nullo iure cautum
reperitur. Ita fin. dicit Alb. de Ros. in dictionario suo su-
per verbo matrimonium, §. circa si. & Astezanus in Sum-
ma in tit. de modo contrahendi sponsalia, titulo tercio
ante finem, & Antoninus in 3. parte suæ summæ, titulo
cap. 19. vers. quinto, circa finem. Copula t enim carna-
lis facit de sponsalibus conditionalibus sponsalia pura,
& facit ea purificata eodem momento transire in matri-
monium, c. de illis, & ibi Panor. hoc notat de condit. ap-
pol. & vnicus actus copulæ inducit duo impedimenta,
vt notat Præposit. in c. ad audientiam, de sponsa. & bre-
uiter copula respondet ad omne quare, vt dicunt Ho-
stien. & Ioan. Andreæ in cap. tua nos, illo eodem titul.
Sed copula carnalis non adimit nec tollit facultatem eli-
gendi alterum ex alternatiue promissis, quia hoc nullo
iure cautum reperitur, vt dixi. Quod commenda me-
moræ, quia est valdè singulare, nec alibi legi, & mul-
tum limitat capit. is qui fidem, de sponsalib. Secundò
ampliatur t dicta regula, vt procedat etiam vbi dubita-
tur de incurfu periurij: nam auctoritas superioris duo
alternatiue iniungentis, excusat facientem alterum à
periurio: licet alterum alternatiuorum faciendo nul-
lum periculum periurij subesser: exempli gratia, in casu
c. constitutus, de rescript. papa mandauit capitulo facta
mentionem de numero, & iuramento, vt reciperent C. cle-

V u c ricuu

ricum in canonicum, & ei præbendam conferrent non obstante iuramento, vel centum ei darent, si Canonici hoc casu recipiunt C. clericum in canonicum, non erunt periuri, ex quo derogatum est iuramento: licet haberint facultatem dandi centum, & qua minus dando centum potuerint seruare iuramentum: nam auctoritate papæ licet videntur facere quodcumque alternatiuorum fecerint, propter optionem seu electionem datam per alternatiuam, facta mentione de numero, & de iuramento. Ita fing. vult Vincentius in d. c. constitutus, quem ibi sequuntur Anton. de Butr. Ioā. de Imol. & DD. & Fel. in c. inter cæteras, de rescrip. quod memori teneas mente, quia est singulare, & quotidianum seruans ad multa. Sed dicta regula, in alternatiuis electio est debitoris, sic ampliata, recipit plures singulares limitationes: quarum prima est, vt non procedat in legatis alternatiuis, gl. est fing. iuncto textu in l. Lucio. ff. de leg. secundo, quæ notabiliter dicit, quod in legato alternatiuo si verba diriguntur ad hæredem, ipsius est electio: si autem verba diriguntur ad legatarium, eius est electio. Si autem testator vtitur verbo lego, quod est indifferens, vel simile, tunc in dubio electio est legatarij, & non hæredis: vt ibi latius per eum, & per Ioan. de Im. in d. c. inter cæteras, ubi dicit d. gl. esse singularem & meliorem de corpore iuris: illam glo. etiam reputat singularem Alex. de Imo. in l. qui duos. ff. de leg. 1. & item per omnia vult Bal. in §. si quis agens, Instut. de actionibus, & idem Bald. in d. l. Lucio, & Dyn. in dicta regula, in alternatiuis. Secundò fallit dicta regula, in pœnis alternatiuis impositis per legem, canonem, vel statutum, nam quodcumque per legem, canonem, vel statutum imponitur, pœna alternatiuè, tunc Iudicis est electio, & non reitex. est cum gl. in verb. vel beneficio, in c. à crapula, & ibi habetur per Panor. Io. de Imo. & Doct. de vita & hon. cle. per Pan. in d. c. inter cæteras: est etiam de hoc bona gl. si. in c. fraternitatis, & ibi habetur per Dñic. 34. dif. & bona gl. in c. sicut, de Iudeis: & idem vult Sal. in l. si fugitiui, C. de ser. fug. de quo articulo quotidiano vide latius per Bar. in l. 1. * ff. de effra-

ADD.

* l. 1. Hoc intelligit Bar. ibidem quã do verba sunt dire-
Sta ad In-
dicem: ali-
às secus,
ut ibidem
per Bar.
P. Pmr.

do. & per Bal. & Sali. in l. quicumque, C. de seruis fugit. & plenissimè per Felin. in d. c. inter cæteras, & per Ioā. de Anania in d. c. sicut, ad quos breuitatis gratia remissio sufficiat. Hoc autem scias, quod quando Iudex eligit pœnam, debet hoc facere causa cognita in figura iudicij, & sic parte vocata, sedendo, & non stando, secundum Bald. in d. l. fugitiui, in fin. quem refert, & sequitur Alexand. in d. l. quicumq; in annot. ad Bar. & pro hoc est text. in d. l. 1. ff. de effraçto. & ibi duobus verbis hoc tangit Bar. & Doct. sæpè alibi: quod not. Tertio fallit dicta regula, quoniam alternatiua ponitur inter duo, quorum vnum est in obligatione, & aliud apponitur ad cautelam creditoris: tunc enim electio non est debitoris, sed creditoris. Ita no. volunt Guliel. & Bar. in l. quamuis, per illum text. ff. de pignor. actio. & Pau. de Cast. & Alex. de Imol. in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iud. & idem Pau. de Cast. in l. cum proponas, in fi. C. de transact. & Alex. in d. l. qui duos, Hinc dicit Bal. in l. si. ver. quæro, in isto. C. de peti. hæc. quod licet in alternatiua soluendi, electio sit debitoris: in alternatiua tamen exigendi, electio est creditoris. Et per hoc deciditur quæstio illa notabilis, & quotidiana: promissisti mihi soluere decem intra mensem, vel dare pignus, aut fideiussorem, elapso mense, volo te cogere ad soluendum decem, tu verò vis dare pignus, vel fideiussorem: quæritur quid iuris? Et licet prima facie videatur, quod non possim te cogere ad soluendum decem, quia obligatio fuit alternatiua, ergo electio debet esse debitoris, d. reg. in alternatiuis, cum si. Contrarium tamen decidunt præfati Doct. & Sali. in l. quod fauore, in fi. C. de legi. & ad dictam regulam in alternatiuis, cum si. respondent, quod illa iura procedunt, quoniam alternatiua ponitur inter duo, quorum quodlibet est in obligatione, & solutione: secus, si vnum est in obligatione: & aliud apponitur ad cautelam vel in fauorem creditoris, vt in casu supra tacto: hoc vidi sæpè de facto. Quarto fallit d. regula, vbi ex mente disponentis seruari debet ordo scripturæ: text. est not. ponens casum quotidianum in c. mandato, in fin. de præbend. li. 6. & voluit Io. de Imo. & Fel. in d. c. inter

cæteras, & faciunt not. per gl. in verb. ex presbyteris in capit. Metropolitanano, 63. dist. Quintò fallit d. regula, in gratijs, seu officijs alternatiuè collatis: Vnde si vacantibus tribus officijs, princeps alicui conferat omnia alternatiuè, ille eliget quod eorum velit, text. est in l. 2. C. de castren. & min lib. 12. quem tex. ad hoc notant Guil. Bal. & Ang. in l. pen. ff. de consti. prin. & Bald. in d. l. qui duos, & ibi etiam Io. de Imo. & Alex. & idem sentit ipse Bald. in l. cum quidam, C. de verb. sign. & Fely. in d. c. inter cæteras. Et ratio istius, quia beneficium principis latissimè debet interpretari, d. l. penul. cum sim. Secundo istud argumentum ¶ formatur aliter sic. Ad veritatem alternatiuæ, vel disjunctiuæ sufficit alteram partem esse veram, dicta regula in alternatiuis, & d. c. inter cæteras & ibi habetur per Pan. notab. 3. Feli. & Canon. & est bonus tex. in l. si hæredi plures in fi. ff. de conditio. institu. & in l. si quis ita stipulatus fuerit decem. ff. de verbo. oblig. & in §. penultim. Institut. de heredib. instituend. & in l. si is qui ducenta. §. cum ita, & §. verum, & ibi habetur plene de natura alternatiuè. per Bartol. ff. de rebus dubijs, cum similibus. Et istud est verum, nedum quando alternatiua concipitur per verba affirmatiua, vt in exemplo posito in d. c. inter cæteras, cum similibus, quo casu nullum est dubium: sed etiam quando alternatiua concipitur per negatiuã. sufficit enim alterum non esse factum. Exempli gratia: promitto tibi centum, si Imperator hoc anno in Italiam non venerit, vel filius mihi non nascatur: sum enim obligatus si aliquid istorum non eueniat, licet alterum eorum eueniat: si autem ambo eueniant, vt quia Imperator in Italiam venit, & filius mihi intra annum nascitur, tunc non teneor. Ita not. volunt Io. de Imo. & Feli. in d. c. inter cæteras, & probatur in d. l. si quis ita stipulatus fuerit decem, circa finem: & ibi hoc volunt Ioan. de Imo. & Alex. probatur etiam in d. l. si is qui ducenta. §. vtrum, & §. cum ita, r. respon. & ibi hoc volunt Dy. Ray. & Socin. & idem Dy. in dicta regula in alternatiuis, & ibi etiam Ioan. And. in Mercurialib. Sicut enim alternatiua affirmatiua vult alterum fieri, ita alterna-

ternatiua negatiua vult alterum non fieri, & per consequens neutrum fieri, quia altero non facto, verum est dicere, illud aut illud factum non esse, d. §. cum ita, & d. §. vtrum, & d. l. si quis ita stipulatus fuerit decem, in fi. Ex quo liquidò patet quod ad euitandam penã promissioni alternatiuæ negatiuæ conceptæ adiectam, oportet vtrumq; fieri. Ad hoc autem ut pena committatur sufficit alterum non fieri iurib. præal. Et ergo si promissi dare decem, si Stichum aut Pamphilum non dederò, ad hoc ut euitetur pena, necesse est vtrumq; dari, ad hoc ut pena committatur, sufficit alterum non fieri, quia altero nõ facto, verum est dicere, illud, aut illud factum nõ esse, ut dixi. Vera est ergo regula, qd ad veritatem alternatiuæ conceptæ si stipulatio incipit à præcedenti conditione, sufficit alterum non esse factum committatur stipulatio, at ut non committatur, requiritur, quod vtrumq; fiat: & ita tene, quicquid inaduertenter dixerit Card. & Pan. in d. c. inter cæteras, & Ias. eos simpliciter sequens in d. l. cum quidam, in fi. quod tene menti, quia (ut uides) maximi Doctores in hoc uehementer errarunt. de hoc rñ uide latius in iurib. præal. & in d. l. si is qui ducenta. §. fi. Sed dicta regula, ad ueritatem alternatiuæ sufficit alteram partem esse ueram, sic, ut præmittitur declarata, recipit etiã quinq; notabiles fallétias. Prima est ¶ qñ alternatiua ponitur inter personas: nam tñc resoluitur ¶ in copulatiuam, & sic requiritur concursus utriusq; copulatiuæ. tex. est in d. l. cū quidam, unde si testator instituat hæredem Titium aut Seium, ambo erunt hæredes, ut ibi. Hinc etiam est, qd si papa conferat beneficium Titio aut Seio, utriq; debetur beneficium, & si unus nõ uult, accrescit alteri: & dictio, uel, tunc ponitur copulatiuæ. Ita not. uolunt Arch. & Dom. in c. pastoralis, 7. q. 1. p. d. l. cū quidã, & sequitur Fel. i d. c. inter cæteras Hoc tamè quod dixi, alternatiuã postã iter personas resolui ¶ in copulatiuã, recipit octo notabiles limitationes quas ponit Ias. i d. l. cū quidã. ad quæ remississe sufficiat 10 Secundo dicta ¶ regula fallit fauore dotis, cuius fauore alternatiua nõ uerificat nisi i altero solo; ut si an^o mater

nus uel extraneus, qui dotē dedit stipuletur illam red
di soluto matrimonio mulieri, uel sibi, fauore dotis ac-
quiritur mulieri duntaxat actio, & non donanti: etiā si
ordine scripturæ præpositus sit ille qui dotem dedit:
rex. est sing. in l. Gaius. ff. solu. matr. & ibi hoc not. Bar.
Bal. Pau. de Castr. & DD. & Feli. in d. c. inter cæteras,
11 & Ias. in d. l. cum quidam. Tertio † fallit dicta regula,
quando alternatiua ponitur inter genus, & speciem, nā
tunc resoluitur in coniunctam. rex. est notab. in l. Quintus.
12 r. in fi. & ibi Bar. no. ff. de auro & argen. lega. & idē
Bar. in l. si quis ita legauerit, illo eod. tit. & in d. l. si is
qui ducenta. §. vtrū, & Feli. ind. c. inter cæteras. Quar-
to d. regula fallit in alternatiua impropria, quæ appella-
tur subdiuinctiua, ut † est dictio seu, & dictio siue: Vn-
de si lego Titio uina quæ habeo Romæ, seu Bononiæ,
debetur omoia: rex. est si. in d. l. si quis ita legauerit
& ibi Bart. & Alb. de Ros. notant. Illum tex. etiam pon-
derant ad hoc Ant. de Butr. Card. Ioan. de Imo. Panor.
& Fel. in d. c. inter cæteras. Idem esset, si dicerem, lego
Titio uina quæ habeo Romæ siue Bononiæ, quia dictio
siue, etiam non est simplex diuinctiua, ut est tex. iun-
cta gl. r. in l. ad protegendam. C. de in litem dando tu-
to. & ibi Salicet. notat, & Bart. & Io. de Platea, in Rub.
C. de nauicu. lib. 11. dicit enim idem Ioan. de Plat. q.
dictiones seu, & siue, non sunt uerè diuinctiue, sed ha-
bent naturam copulatiuæ: secus, si legarem alicui uina
quæ habeo Romæ uel Bononiæ: non enim deberentur
omnia, quia dictio, uel, est simplex diuinctiua: & sic nō
habet locum d. l. si quis ita legauerit, quæ nō loquitur
in diuinctiua simplici, sed in ea, quæ ampliationē inducit
secundum Io. de Imol. & Fel. in d. c. inter cæteras, quia
hoc iure nō cauetur secundū eos. Contrariū tamē i hoc
ultimo uoluit Card. i d. c. inter cæteras, & Cy. & Alb. de
Rotare in d. l. cū quidā, qđ tamē prius dixi, tener Bar. in
d. l. si quis ita legauerit, & idē Bar. in d. §. utrū, ubi dicit
opin. Cy. esse falsissimā. Idē et tener Ias. i d. l. cū qđ,
ubi multū benè declarat d. l. si quis ita legauerit, & post
multa in hoc ultimo tenet cū Bar. Fulgo. Io. de Imo. &
Fel.

Fel. contra Card. Cy. & Alb. Hoc uerum in ultimis uolū-
tatibus, secus in contractibus secundum Io. de Plat. in
d. Rubr. C. de nauic. qđ nota, quia est singulare, & pos-
ses facile decipi, si non perpenderes. Vide tñ mirabilem
restrictionem, quam ad d. l. si quis ita legauerit, tradit
Roger. antiquus gl. referente Accur. in d. l. si quis ita le-
gauerit. Quinto d. regula nō procedit quod ad effectum
transmissionis: Vñ si alicui legentur duæ res alternatiue,
una purè, & alia sub conditione: Si moriatur legatarius
pendente conditione, non transmittit ad hæredē legatū
rei purè sibi relicte, alternatiue tñ: text. est sing. & mira-
bilis, in l. cū illud, in prin. 2. respon. ff. quādo dies leg. ce-
dit, quem valdè exclamat Lud. Ro. sing. 90. Tertio argu-
mentum ex hoc loco formatur alio modo sic. † Alterna-
tio semper præsumitur esse inter æqualia, & parū distan-
tia: text. est no. in l. 1. secundū unam lecturam * ff. de reb.
dub. Et iste modus arguendi est ualdè notabilis & utilis
in materia punitionis criminum, secundū Bal. in l. conuē-
ticula, uerfic. item est argumentum à natura. C. de epif.
& cler. Vnde si statutum pro certo delicto imponit pœ-
nam amputationis mēbri, puta pedis uel aliam, non po-
terit imponi pœna pecuniaria, quia illa non conuenit in
genere cū pœna amputationis mēbri: quia solus ictus
fustium grauior est, quā pecuniaria damnatio, l. in ser-
uorum, in fi. ff. de pœn. nec et poterit amputari caput,
quia illa pœna nimis remota est à mutilatione mēbri,
secundum Bal. in d. l. conuenticula, & idē uult Bal. in l. &
si quis cautio. quem refert & sequitur Fel. in d. ca. inter
cæteras, & Soc. in d. l. 1. & idem uult gl. iuncto tex. in d.
c. si fugitiui, d. l. i. uerb. alia pœna, & ibi habetur per Bal.
Ang. Pau. de Cast. Sal. & DD. Circa quod uolo te inci-
4 denter scire † qđ membrum appellatur, quod habet offi-
cium distinctum ab alijs corporis partibus, ut oculus,
manus, uel pes, capitulo singu. iuncta gloss. in uerb. ocu-
lus, 89. di. & benè declarat Ang. in Authen. sed nouo iur-
re, C. de ser. fugi. Vndè digitus nō est propriè mēbrū,
sed pars mēbri, secundū eum, & Sal. ibidē. Ex quo fina-
gul. sequitur, qđ detruncans alicui digitum in pugna, non
iucurrit

* ADD.
Lecturā
Qua ne-
gatiua est
in Pand.
Flor. quæ
et uera
est, ut ibi
no. glo.

incurrit per hoc irregularitatem, quæ non incurritur ex sola effusione sanguinis: sed oportet, q̄ interueniat mors vel mēbri mutilatio vt est tex. pulcher. in Cl. si furiosus, & ibi Car. de homic. & generaliter non incurritur, nisi in casib. expressis in iure: vt est tex. in c. is qui, de sent. excō. li. 6. & ita sing. determinant Pan. Præp. & DD. in c. i. qui cleri. vel vouētes, vbi ēt uolunt, q̄ debilitans mēbrum ali cuius, ita q̄ sit quasi inutile, si tñ illud non sit deerrucatu, non incurrit irregularitatem: de quo vide ibi latius per eos, & per Panor. & alios in c. cum illorum, de sent. excō. & per Bal. Ang. Pau. de Cast. Sal. & DD. in d. Aut. sed no uo iure, & per Bar. Ang. & Io. de Imo. in l. 2. ff. de dubl. iud. & per Bal. in ti. de no. for. fid. in prin. in vsib. feu. & p Alb. d̄ Ros. in 2. par. stat. q. 25. quò recurre. Quartò istud 15 † argu. formatur aliter sic. In alternatiuis altera pars alternatiuæ trahit secū suum effectū, Bal. in d. l. cōuentiū. la. hinc est, q̄ in legato alternatiuo non transit dominū in legatarium ante electionem, sed demum post electionem: tex. est in l. huiusmodi. §. Stichū. ff. de lega. i. & in l. apud Anfidium, in fi. ff. de optio. lega. & ergo non pot̄ agi rei vendicatione pro speciebus alternatiuè legatis ante electionem: quia ante electionem legatarius non est dñs, vt dixi. post electionem autē ipse est dñs rei electæ: nec habet ius ad aliam rem alternatiuè legatā. Ita no. sentit. gl. i. quæ semper ad hoc allegatur in l. si in rem aliquis agat, & ibi Bal. declarat. ff. de rei ven. Ex isto etiam sing. inferitur, q̄ duobus seruis alicui alternatiuè legatis, si al- ter percat ante electionem, perit hæredi qui adhuc est dñs, iuxta regulam, l. pignus, C. de pig. act. habet tñ hæ- res electionē, an velit soluere superstitem in alternati- ua obligatione ex vltima uoluntate descendente compre- hēsū, vel pretiū ipsius mortui: vt est text. in l. cum res. §. sed si Stichus, ff. de leg. i. secus autē est in obligato alter- natiuè ex cōtractu inter viuos. nā, altero mortuo, tenc- tur præcisē ad superstitem, vt est tex. in l. 3. in prin. vers. & idē qui Stichum, ff. de eo quod cert. loc. & in l. si in emptione, §. si emptio. ff. de contrah. emp. & in l. cū is in prin. ff. de condi. ind. & in l. Stichū aut Pāphilū. ff. ad l. A- quil.

quil. Quæ aut fit rō diuersitatis inter hos casus, uide pul- chre per Lamb. de Ramo. & DD. in d. §. qui Stichum, & in inrib. supra alleg. Vide etiam omninò Bart. aliter i hac materia loquentem in l. Stichum, in prin. ff. de solu. Illud 16 autē nolo te ignorare, q̄ † id, quod est prohibitum simpli- citer, est etiam prohibitum alternatiuè. Hinc est, q̄ qui iu- ruit nō venire contra contractum, non potest petere al- ternatiuè cōtractum rescindi propter deceptionem vltra dimidiū iusti pretij, vel iustum pretium suppleri, inten- tando remedium legis secundæ. C. de rescin. uen. qđ si fe- cerit, est periurus. Ita sing. dicit Bal. in l. quæ sub conditio- ne. §. si quis sub. per illum tex. ff. de cond. inst. & hoc di- ctum tanq̄ notabile refert & sequitur Fel. in d. c. inter ex- teras, & idē maiore iurante non venire contra* cōtractū tenet gl. & sequitur eam Bar. & Doct. in d. l. 2. & glof. in verb. restituerent, in fi. & Doct. in c. pe. de emp. & vend. se- cus dicentes in minore sic iurante, de quo uide qđ dicam late infra, in loco à uī, energia, seu efficacia iuramenti, in sexto effectū.

¶ LOCVS A NATVRA COPVLÆ.

- 1 Copula, auget, ampliat, seu adijcit ad præcedētia, in materia lar- ga, secus in stricta.
- 2 Copula repetit qualitatem præcedentem.
- 3 Copula coniungit.
- 4 Copula et, differt à copula, cum, & qui effectus resultent ex hac differentia, nu. 5. cum seq.
- 6 Expresso uiniato an & quando uinietur tacitum.
- 7 Legatum fundi cum instrumento, & legatum fundi & instru- menti, differunt. & nu. 8.
- 9 Copula alterat naturam aduersariæ.
- 10 Disiuncta ubicunque soluntur in coniunctam, retinet propriam naturam si simul ponantur coniuncta & disiuncta.
- 11 Copulae natura est cadere inter diuersa.
- 12 Ad ueritatem copulatiuæ requiritur utramque partem esse ueram.
- 13 Copula quando mutet naturam, & nu. seq.
- 14 Copula posita inter personas inter quas est ordo charitatis: indit- cis ordinem.

AD D.

* Contra.

Poteris

tamen im-

perariuo

risuradi

relaxatio

per c. I.

de iurei.

in quaqd

requira-

tur, docet

Guido.

Pap. de-

cif. 140.

15 *Natura orationis soluta, remissa.*16 *Dictio, quæ copulat.*17 *Copula, et, posita inter plures personas ponitur partitiue, seu viriliter, dictio vero alternatiua attribuit cuilibet actum in solidum, si potest.*

Commodissime nunc subsequitur locus à natura copule, à quo sumptum argumentum nedum est probabile, sed forte, frequens, & utilissimum. Formatur autè multipliciter ad multiplicem effectum. Vno modo sic: 1. copula auget, ampliat, seu adjicit ad præcedentia, text. habes & exemplum in l. ea tamen. iuncta gl. & ibi Bart. no. ff. de leg. 3. & vult Bal. in l. 1. qñ non pet. par. pet. ac. & in Rub. in 9. q. C. de contrah. emp. & idem Bal. in l. 1. ff. de iusti. & iur. & est de mente Cyni in Auth. eisdem. C. de secun. nup. Vnde si relinquatur legatum mille florenorum Doctoribus iuris, & Medicis Louanienfibus, tale legatum comprehendit tam Medicos, quam Doctores iuris, nec requiritur, quod idem sit Medicus, & Doctor iuris simul. Ita notab. determinat Bald. in d. l. 1. ff. de iusti. & iur. quem sequitur Felin. in c. 2. de resc. vbi dicit, quòd si legatum relinquatur militibus, & doctoribus, includitur simplex miles, & simplex doctor. Hinc etià est, quòd si testator legauerit equum suum, & arma, intelligitur legasse arma equi, & equitantis, quia natura copulæ est ampliare, quam plurimum potest, d. l. ea tamen. & sic absolutum sermonem absolute intelligere debemus. Ita singulariter dicit Baldus in l. prima, sub qua etià legit. l. 2. C. de verb. signification. Quod autem dixi copulam augere, & ampliare, procedit in materia larga, vñ in materia legatorum, sed in materia stricta copula restringit. Ita notabiliter dicit Io. de Imo. in Cle. plerisq; de elec. vbi per hoc dicit, quòd pœna imposta à statuto nobili, & bastardo percutienti officarium regis, requirit vtranque qualitatem, & sic nobiles non bastardi, vel bastardi non nobiles, non comprehenderentur in tali statuto, & cum eum, quod nota. Secundo argumentum ex hoc loco formatur aliter sic. Copula reperit qualiter præcedentem, text. habes, & exemplum in l. auia, in pr. iuncta gl. ff. de cond. & dem. & in l. Scia. §. Caio, & ibi tracta

tur magistraliter per Bar. qui notab. distinguit, ff. de fundo instru. Ex quo sequitur primò, quòd si testator legauerit Titio fundum sub conditione, si naus ex Asia uenerit, & domū, in legato domus censetur repetita dicta conditio, si naus ex Asia uenerit, per textum iuncta glo. in d. l. auia, & in d. l. Scia. §. Caio, & ibi hoc vult Bartol. & Iason in dist. l. 1. ff. de iustitia, & iu. quòd nota. Hoc tamen limita, ut per Bar. in d. §. Caio. Ex isto etiam sequitur secundò, quòd si maritus relinquat uxori in testamento omni anno ex fundo suo Semproniano decem saccos frumenti, & decem florenos, quod decem floreni erunt soluendi tempore messium, sicut frumentum, propter coniunctionem, quam habent simul, & ita fing. vult Bar. in l. si legatarius, §. si ff. de leg. 3. & sequitur Ias. in d. l. 1. & DD. sæpè alibi, quod nota, quia est quotidianum, & seruit ad multa. Tertiò argumentum ex hoc loco formatur sic. 1. Copula coniungit, rex. est in l. Titia textores, §. nihil, ff. de legat. 1. & in l. tripliciter, ff. de verb. signifi. cum si. Sed (ne decipiaris,) volo te scire, quòd est differentia inter copulam, et, & copulam, cum: quia copula, & coniungit æquè principaliter, copula uero, cum, coniungit accessorie, text. est no. in l. si cui, & ibi Bar. ff. de fun. instru. & in c. cum Marthæ, §. quæ si uisti, de cele. mi. & facit l. 1. & 2. & ibi Bar. ff. de pecul. leg. & Bar. in d. §. nihil & est bonus text. in §. si quis ancillas, & ibi Io. Fab. Inst. de lega. & vult glo. in verb. non potuit, & Pan. oin. c. que relam, de sumo. Ex hoc diuersi sequuntur iuris effectus. 4. Primo enim ex isto sequitur, quod si contra aliquem sit lata sententia in possessorio, & ipse dicat (prout de consuetudine fit, dico sententiam nullam, & si est aliqua, appello, ualere talis actus, quia nullitas non censetur intentata accessorie, sed principaliter, & licet à sententia lata in possessorio appellari nõ posset, l. unic. C. si de mom. poss. sue. appella. * pot tñ opponi de nullitate, ut dicit Bal. in d. l. unica, vers. qñro, nõ quid sententia, arg. Cle. 1. de re iud. & ita tenet quicquid dicat gl. reputata si. in l. 1. C. qñ pro. non est nec & Sal. ibidem, & idem Sal. in d. l. vn. qui uolūt, quòd in hoc casu talis cõset principaliter appellare, & casu, quo si posset

A D D.
* *Appella.*
la. Limita ut per Bal. in d. l. unic.
set

ADD.
** Tacitū.*
Fao regu
lam: iiii
ro expres
so vitia-
5 iur taci
rum. Fal
lit, si non
est eadem
ratio ui-
riandi .
Bar. in l.
1. §. 1. p
illum tex
tum, ff.
quib. mo.
pign. fal-
lit etiam
6 quando
tacitum
aliunde
conuale-
scere pōt.
Alciat. l.
si pupil-
lus, ff. de
uerborū
obl. Fal-
lit, quan
do tacitū
est æque
7 principa
le l. 1. q.
9. nume.
163. ff.
de vulg.

fer appellare, videtur dicere de nullitate, & sic nullitas intelligitur intentata accessorie non principaliter, quod non est uerum per predicta, & ita d. gl. reprobatur Io. de Imo. in l. si expressum, ff. de appel. & Alex. in consi. 2. 2. uol. incip. consideratis, & Ias. in d. l. 1. ff. de iust. & iur. & est de mente Bar. in d. l. si expressum, quod nota, quia est quotidianum. Secundò ex isto sequitur, quod si uendo uillam, & ius patronatus quod habeo in ea, non ualet uenditio respectu iuris patronatus, quia ex quo ius patronatus copulatur per hanc copulam, & uidetur uenditum esse principaliter sicut uilla, quod esse non potest, de iure, & c. cum seculum, de iure patr. secus, si fieret copulatio perditionem, cum. Ita nota. decidit Panor. in d. c. quærelam, & est de mente Io. An. in c. 1. de iur. patro. lib. 6. in Nou. quod nota, quia est quotidianum, & seruit ad declarationem cap. ex literis, de iure patro. Tertio ex isto sequitur, quod si legatur alicui vacca cum vitulo, mortua vacca, non debetur vitulus: secus si legetur uacca, & vitulus. Ita not. dicit Io. Fabr. in d. §. si quis ancillas, q. no. Quarto ex isto inferitur, quod si tempore ingressus monasterij, & professionis quis offerat se & sua: si non ualet ingressus, nihilominus ualet oblatio bonorum: quia ista sunt duo æque principalia, propter copulam, & secus si quis offerat se cum bonis suis, nam tunc uitiata ingressu, non ualet oblatio, seu donatio bonorum: quia bona sunt accessoria ad ingressum de natura sui. Authen. ingressi, cum ibi not. C. de sacr. eccle. & ita no. dicit Io. Fabr. in d. §. si quis ancillas: de quo tamen articulo uide larius per Bar. & alios in d. Aut. ingressi, ubi est suus proprius locus. An autem & quando, uitiato expresso, uitiatur tacitū, * uide no. per Bar. distinguetem in l. si fideiusor, in prin. ff. de leg. 1. & per Cy. & alios in d. Auth. ingressi. Quintò ex isto inferitur, quod si testator legauerit fundū cū instrumentū, uel seruū cū peculio, si postea uendat fundū uel seruū, non ualet legatū instrumentū, uel peculij, quia instrumentū, & peculij ueniebant accessorie ad fundū, & seruū. Vñ sublato principali puta fundo, uel seruo tollit tacite accessoriū, puta instrū, & peculij. Aliud autem est,

est, quod legatur fundus, & instrū, uel seruus, & peculium quia tunc, uendito fundo, uel seruo, remanet legatum instrumentū, & peculij, quia sunt duo legata æque principalia, unde uno adempto, remanet reliquum, sed primo casu erat unū legatum tū, & ergo ibi secus. Ita probatur tex. in d. l. si cui, ubi de hoc est casus. In alio est differētia, quia quod lego fundū, & instrumentū, legato cedit nedum instrumentū fundi, sed et instrumentum patrisfamilias, sed quod lego fundum cum instrumento, tunc legato solum cedit instrumentum fundi, non autem instrumentum patrisfamilias. Ita no. dicit Bar. & alij post eū in d. l. 2. C. de verb. sig. & prob. in l. quæsitum, §. sed si fundus, & §. seq. ff. de fundo instr. quod nota. Hoc autem uolo te in cidenter notare, quod fundo uendito uel legato, non ueniunt instrumenta fundi, secus si fundus locatur, uel usus fructus fundi legaretur. Ita fin. determinat Bart. quem alij sequuntur, in d. l. 2. & idem Bar. in l. 2. §. dotes prædiorū ff. de fund. instr. & idem uult Rom. in sing. 674. licet de Bart. specificam mentionem non faciat, quod nota. Illud tamen quod supra dixi, scilicet quod dictio, cum, coniungit accessorie, inter alia limitatur sing. ut procedat, quod ponitur inter ea de quorum natura est, ut unum possit accedere alteri, ut in exemplis præmissis, secus autem est, quod dictio, cum, ponitur inter ea de quorum natura est, ut unum non accedat alteri. Tunc enim non est differentia an aliqua coniungatur per dictionem, cum, an per dictionem, &, nam ambo tunc ueniunt æque principaliter, ut in hoc exemplo, Lego Titio 10. cum Sempronio, quia idem est ac si dixissem, lego Titio & Sempronio 10. quia unus homo non accedit alteri, hoc probatur in d. §. si quis ancillas, & in l. illi cum illo, ff. de usu fruct. leg. iuncta l. iustissime, ff. de ædil. edi. & in d. l. Titia textores, §. nihil, & ibi Bart. Idem si quis dicat hoc modo, lego Titio equum cum asino, nā est perinde ac si dixisset, lego Titio equum, & asinum, secundum Io. Fab. in d. §. si quis ancillas. Hinc et est, quod si papa mandat prouideri Titio in certa ecclesia de dignitate cū præbēda, si uacet dignitas sine præbēda, uel contra præbēda sine dignitate, det sibi de bā-

ficio sic vacante prouideri, cum præbenda non accedat ad dignitatem ex nã sui, sed se fiet, & contra. Vnde non est differentia in hoc casu, an mandet prouideri de dignitate eum præbenda, vel de dignitate, & præbenda, & ita in specie determinant Io. And. & Pan. in d. c. cum Martiæ, §. quæsiisti, & facit c. quia sæpe, cum ibi no. per Docto. de præb. lib. 6. Hinc etiam dicit Io. Fab. in d. §. si quis ancillas, q̄ si Papa conferat alicui dignitatem cum præbenda, ualet collatio præbendæ, licet non ualeat collatio dignitatis, idq; forte propter defectum ætatis, uel aliàs, c. si eo tempore, de rescrip. lib. 6. nisi præbenda esset accessoria ad dignitatem, secundum eum, per c. sup eo, de præben. lib. 6. & Clemen. fin. eod. tit. Quarto argumentum ex hoc loco aliter potest formari sic. Copula
 9 ¶ alterat naturam aduersatiuæ, nam quandoque copula ponitur inter aduersatiuam sed, & dictionem si, ut quia dicitur, sed & si, tunc denotatur diuersitas in facto, & identitas in iure, * ubi aliàs, quando non interponitur copula, denotatur diuersitas in facto, & in iure, text. est not. iuncta gl. in l. sed & si. in prin. & ibi Ang. no. ff. de peti. hæc. & tex. cum gl. in l. i. & ibi Bar. Ias. & Docto. hoc not. ff. ne quis eū qui. in ius vo. qđ nota, q̄a facit ad multa. Quinto argumentum ex hoc loco potest formari aliter sic. Vbiq; ¶ disiuncta per testatorem posita inter
 10 personas resoluitur in coniunctam, (prout regulariter contingit, l. cum quidam, C. de uerb. sig.) tunc si simul ponatur coniuncta, & disiuncta, disiuncta ponitur pro coniuncta, & operatur ius non decrescendi, nec attenditur hoc casu natura copulæ, tex. est singula. in l. si fundum conditione, §. his uerbis, & ibi Bal. ad hoc notat illum tex. ff. de legat. i. Illum textum etiam ad hoc pōderat, & exclamat Lud. Rom. in singulari 404. incipiēte, tu habes, & Ias. in d. l. cum quidam, quod nota, quia est singularare, & utile ad multa. Sexto argumentum ex hoc loco
 11 aliter potest formari sic. De natura ¶ copulæ est cadere inter diuersa, glos. est notabilis in Rubr. ff. de iuris, & facti ignorantia, & ibi Bar. & Bal. & bona gloss. in d. cap. que relam, & ibi Panorm. & Io. de Anania, & est tex. ponens

ADD.
 *Iure. Solus tamē Alc. in l. Gallus, §. idē credendum, ff. de l. & posthu. rener, quod dicitio, sed & si, de notat diuersitatē in iure, et pro hoc allegat multa in tra. Tu cōsidera.

nens casum quotidianum in l. si is qui ducenta, in prin. & ibi Bart. ff. de reb. dub. & hinc est, quod quando copula ponitur inter idem sonantia, tunc quia hoc est contra naturam copulæ, remota copula, illa duo in unum plerunq; resoluntur & unū est adiectiuū alterius, l. i. in prin. & ibi Bart. ff. de pact. & idem uult Bar. in d. l. i. ff. de iust. & iur. & Barto. i Rub. C. de agr. & cens. lib. i. i. & idē Bart. in extrauag. ad reprimendum, super uerb. uidebitur ad fin. qđ nota. Septimò argumentū ex hoc loco pōt formari aliter sic. ¶ Ad ueritatē copulatiuæ requiritur utrāq; partē esse ueram, tex. est not. in l. si hæredi plures, ff. de cond. insti. & in §. pen. Inst. de hæred. insti. & d. l. si is qui ducēta §. utrū, & in d. c. 2. & ibi bona gl. Hinc est, qđ lex, uel statutum puniens unū delictum, & præsupponens aliud, non includit illū in quo non uerificatur delictum præsuppositum: tex. est iuncta sua gloss. in l. Mancipia, in uerb. auocandū, C. de seruis fugi. & ibi illam glossam singulariter ad hoc not. Iac. But. Sal. Fulg. & Alex. de Imof. in apost. ad Bal. & Roma. in sing. 493. quod tene menti quia seruit ad multa. Sed dicta regula patitur plures notabiles, & singulares limitationes, quarū prima est, ¶ qñ
 12 copula ponitur inter duo idem sonantia, quia tunc mutat naturam copulæ, & reiecta copula, unum ita resoluitur, ut sit adiectiuum alterius, ut dixi supra. Alia limitatio est, quando copula ponitur inter orationes nō respectu certi dispositi in indiuiduo: quod declara, ut per Barto. in dicto §. utrum, & in dict. leg. i. & per Fel. in d. c. 2. Tercio no. limitatio est, ut dicta regula non procedat, quando ex hoc sequeretur absurdum, uel resularet sensus incongruus, aut aliquid contra intentionem disponentis: ista est doctrina Bart. Bal. & Doct. in l. Gallus §. et si parēte, ff. de lib. & posthu. ubi per hoc reperies de casis duas notabiles & quotidianas quæstiones, & idem uult Alex. de Imo. i d. §. utrū & Alb. de Ros. in l. fundus ille, ff. de cōtrah. empt. Quarta not. limitatio ē, ut dicta regula nō procedat, quādo copula ponitur iter cōtraria, seu incompatibilia. Licet enim copula uelit cadere inter diuersa, (ut supra dixi) nō tñ uult poni inter cōtraria fen

incompatibilia. Et ergo si copula ponatur inter cōtraria vel incompatibilia, mutat officium suum, quod est copulare, & resoluitur in disunctioniam: tex. est nota. in l. si Titio fundus ff. de usufruct. leg. & ibi per hoc dicit Bartol. quod si testator in testamento dicat, quod vult testamentum suum valere iure testamenti & codicillorum, illa copula, & resoluitur in disunctioniam, vt dicamus, iure testamenti, vel iure codicillorum; iuxta l. fin. C. de codic. & ad plures alias quæstiones quotidianas hoc inducit ibi Bar. ad quem remississe sufficiat, & ad Bal. in l. qd loci, circa fi. C. si sec. nups. mul. & ad Paul. de monte Pico in sua eleganti rep. l. Titia cum testamento, §. Titia, ff. de leg. 2. & ad Bal. & Sal. in l. multum. C. si quis alteri vel sibi, in quibus locis reperies plura alia quotidiana exempla: & si videre libeat alias limitationes ad dictam regulam, recurre ad Iaf. & Moder. i. d. l. r. & ad Feli. & Mod. in d. c. 2. & ad Ant. de Bu. & Io. de Imo. in plerisq; & ad Bar. & Socin. in d. §. vtrum, & ad Bal. in d. §. etiam si parète, & in locis per eum & Alexā. illic commemoratis, vbi plenè reperies. Illud autem nō est obliuioni tradendum, † q̄ quando copula ponitur inter personas, inter quas est ordo charitatis non abstractus à ratione debita naturali, tunc nā copule non est coniungere, sed inducere ordinem, *vt sic copulati in dispositione non faciāt sibi partes per cōcursum, sed primò nominatus primò vocetur, & eo excluso vocetur sequens in ordine, ita sentit gl. sing. in l. Gallus. §. quidam rectè, in verb. non exprimat. & ibi hoc notant Doc. licet variè loquantur, ff. de lib. & posthu. quod est not. dignum, seruienti ad multa quotidie occurrētia, nedum in vltimis voluntatib. rerum etiam in cōtractibus, ut ibi uidere poteris per Docto. & præcipuè per Io. de Imo. qui hunc articulum quotidianum longè exactius quàm aliquis alius, quem uiderim, examinat, ad quem remississe sufficiat. & tetigi obiter suprā in loco ab ordine. Porrò de natura ofonis solus † q̄ que, est, ut aliquando equipollet copulatiuæ, aliquando autem disunctiuæ, uide pulchrè per Dy. in reg. in alternatiuis: de reg. iur. lib. 6. & ibi et per Io. Andr. in Merc.

ADD.
*Ordinē. 24
Limita
tamen, ut
per Alc.
in d. §. q
dam re-
tē.

Merc. & in d. l. triplici. & in l. alienationis. §. fin. & in l. sepè, & in d. l. triplici. & in l. alienationis, §. fi. & in l. sepè, & ibi Bar. ff. de uerb. sig. Illud autem certū est, † q̄ dictio, que, ita copulat sicut dictio, cū, ut est tex. in d. l. triplici. Interdum tamē ponitur pro disunctiua, ut in d. l. sepè, in prin. Hoc etiam est notatū dignum. q̄ † copula, & posita inter plures personas in aliquo instrumēto, ponitur partitiuè, uiriliter, seu pro rata: dictio uero alternatiua attribuit cuilibet actum insolidum, si pōt, si aut non potest, obligat insolidum eum quem pōt, ut est tex. no. in Aut. si qñ, C. de cōst. pec. & i corpore unde sumitur, & in l. 1. & 2. C. si plures una sent. cōd. fn. & uolū Bal. & Sal. in d. Auth. si qñ, ubi uide. Illud et pro indubitato habeas, quod punctus habetur loco copulæ: de hoc sunt tres gloss. vna est in l. cum duobus. §. si in coeūda, in uerb. pretium cuius, ff. pro socio. alia est in l. pretia. in uerb. ad eam. ff. ad leg. Falci. quas duas gloss. ad hoc ponderat & notat Io. de Imo. in l. cum in testamento. §. hæc uerba. ff. de hæc. inst. Tertio gl. est in Cl. sepè, in uerbo, & figura, post medium. ff. de uerb. sig. & ibi eam ad hoc not. Car. in 8. q. & Pe. de Anch. in d. Cl. in plerisq; in si. multis autem aliis modis capitur punctus, in iure: ut uidere poteris per Pet. Iaco. in sua practica in libello super iurisdictione. uerb. & quia de puncto.

LOCVS A NATVRA DICTIOMVM implicatiuarum..

Dictiois implicatiuæ natura, & nu. seq.

Argumentū à contrario sensu non sumitur ubi ponitur dictio implicatiua.

Dictio alia, est implicatiua similitum.

Subsequitur nunc locus à natura dictionum implicatiuarum, ut sunt dictiones maxime, præsertim, et, & similes: à quo sumptum argu. est forte, frequens, & utile: Formatur autem hoc modo. Dictio implicatiua † implicat, seu designat idem esse in casu contrario. de hoc sunt plures gloss. una in l. illud, in uerb. existimari. ff. ad leg. Aquil. alia in l. q̄ si minor. §. restitutio, super uerb. in uen

692 LOC. A NATVRA DICTIO &c.
dictione, in fi. ff. de minor. alia in c. auditis, in uerb. maxime, de elec. alia in c. ad abolendam, de fil. presb. alia in c. sacro super uerb. si laudabilis, de sen. exc. & alia in c. per tuas 1. in uerb. praesertim, & ibi Pan. & Io. de Ana. no. de simo. & uolunt Pan. Io. de Imo. & Doct. in c. 2. de sim. & probatur in d. l. si quis pro uxore, in pri. ff. de dot. inter uir. & uxo. & in l. qui se patris, C. unde liberi, cum sim. Hinc est qd in lege uel canone ubi ponitur dictio implicatiua, non potest sumi argumentum a contrario sensu: ut est tex. not. in l. conuenticula. prout ibi in tex. est dictio etiam, & ibi no. C. de epi. & cler. Et ratio est, quia argumentum a contrario sensu procedit duntaxat qn in casu contrario est contraria ratio, l. si extraneus, ff. de cond. cau. data caus. non secuta, quam ad hoc ponderat Bal. in l. apud antiquos, C. de fur. Dictiones autem etiam maxime, praesertim, & similes, implicat idem esse in casu contrario: Ergo ubi illa dictio, etiam, uel similis ponitur, non potest sumi argumentum a contrario sensu quod nota quia uidi saepius in practica, & signater semel in casu l. unico, C. quan. imp. inter pup. & uid. quam quidam restringere uolebant, qn uidua pauperula perhorresceret potestiam aduersarij. Ego autem sustinui contrarium per dictionem, praesertim, illic positam, quae implicat idem esse in casu contrario: quod no. quia seruit ad multa similia. aduerte tn, quia interdum, genus praecedit dictione maxime, praesertim, uel similem (ut potest uideri in constitutione habita, C. ne fil. pro pat. & in extra. ad reprimendum) & tunc huiusmodi dictiones non ponuntur implicatiue, sed significat in specialiter expressio rationem fortius uigere. Interdu et genus non praecedit dictionem maxime, praesertim, uel simile: & tunc aut per dictione maxime, praesertim, uel simile adicitur ratio. Primo casu ianuitur idem esse in casu contrario, conditione scilicet non existente: nisi ratione contrarietatis cui tade oporteat dici, qd dictio maxime, uel similis abudet: casum habes & exemplum in l. si. de ma. testa. & ibi no. gl. sup. uerb. maxime, & in l. 1. & ibi not. per gl. fi. & Cy. C. de

LOC. A NATVRA DICTIO, &c. 639
C. de resc. uend. in l. nec ambigi, & ibi et gl. & Cyn. C. de don. Aut debemus dicere hoc casu Dictionem maxime, uel simile stare improprie, pro tantu: ut habes gl. in l. & si quis episc. 1. r. q. 3. & gl. in c. illud. 12. dist. & gl. in d. c. per tuas 1. Secundo casu qn, s. per dictione maxime uel similem adicitur ro, tunc indicat illam esse potissimam rationem, licet et alia sit ro. tex. habes & exemplum in l. & si maxime relata ait. l. si is qui. ff. de ser. leg. ita no. dicit Bar. in d. extra. ad reprimendum. super uerbo, maxime: Ex qua doctrina habes, qd dictio implicatiua no. su per implicat, sed interdum significat in specialiter expressis rationem fortius uigere. Item interdum ratione contrarietatis euitade abudat uel impropriatur & exponitur pro tantum. Ex quo sequitur aliud, uidelicet, qd cu in statutis uerba debeant capi proprie. l. 3. §. haec uerba. ff. de neg. gest. & c. in nostra, de iniur. dictio maxime, praesertim, uel similis, posita in statutis, debet capi proprie, ut stet cōparatiue, & designet idem esse in sensu contrario. Ita sing. dicunt Pan. & Io. de Ana. in d. c. per tuas 1. per illam gl. in uerb. praesertim, quam reputant singularē. Aduerte et, qd dictio, alia, est implicatiua similitum: ut est gl. no. in l. si fugitiui, in uerb. alia poena, & ibi habetur per Bal. Ang. Pau. de Ca. Sal. & Doct. C. de ser. fug. Vbi nota, quod quando lex imponit poenam corporis afflictiuam uel aliam, non est imponenda poena pecuniaria, quia dictio, alia, est implicatiua similitu ut ibi, & idem uult Bald. in d. l. conuenticula, ubi dicit, qd si statutu pro certo delicto imponit poenam amputationis pedis uel aliam, non poterit imponi poena pecuniaria, quia illa non conuenit in genere poenae cu poena amputationis pedis, quia solus ictus futium grauior est, qd pecuniaria damnatio, l. in seruoru, in fi. ff. de poe. nec et poterit amputati caput, quia illa poena nimis remota est a truncatione pedis, secundu eum ibidem, que refert & sequitur Feli. in c. inter ceteras, de resc. & Soc. i. l. 1. ff. de reb. dub. de quo uide et per Bal. in l. & si post tres. in 2. col. ff. si qs cautio. Ratione: tn subiecte materie dictio alius, non est implicatiua similitu, ut in Euang. Io. c. 19. & cu eo

698 LOC. A NATVRA DICTIO, &c.
 alios duos, &c. de quo per gl. in verb. maiores, & digno
 res, Ant. de But. Io. de Imo. Pan. Feli. & Doct. in c. sedes,
 de rescrip. Aduerte etiam, quòd dictio, nec, est implica
 tiua: tex. est iuncta gl. in l. si filie, C. de don. ante nupt. &
 in Auth. ingressi, C. de sacros. ecclie. Ex quo sequitur, quòd
 ingressus monasterium nedum non potest testari, ut in
 d. Aut. ingressi: sed nec disponere aliter per viam con
 tractus, ergo si confiteatur se usuras extorsisse, uel do
 rem ab uxore sua defuncta recepisse, per talem confes
 sionem non praiudicat monasterio. Ita sing. decidit Bal.
 in Auth. si qua mulier, i primo no. C. de sac. eccl. & uult
 originaliter Spec. i ti. de statu monach. in uers. 56. & Pa.
 de Cast. Sal. & Iaf. in d. Auth. ingressi. Vltimò aduerte,
 quòd tunc implicatiua implicat, quòd ponitur positiuè, se
 cus si remotiuè, ut in l. r. & ibi Zasius notat, ff. si quis ius
 dic. non obtem. in gl. in uerb. cæterum.

LOCVS A NATVRA DICTIONVM
 taxatiuarum.

- 1 Dictionum taxatiuarum natura quæ sit, & nu. 2. & 6.
- 2 Dictio taxatiua est exclusiua omnium casuum extra orationem, in qua ipsa est, positorum. Fallit nu. 3. 4. & 5.
- 6 Taxatiuarum, & exceptiuarum dictionum differentia.

Ofert se nunc locus à natura dictionum taxatiuarum
 quales sunt tantum, tantummodò, solum, solummo
 dò, dumtaxat, non ultra, non amplius, non solum, non
 tantum, & similes: quas quidem exclusiuas, alij res
 trictiuas, & alij taxatiuas appellant: ex quo deprom
 ptum argumentum est forte, frequens, & utile, & for
 matur dupliciter ad duplicem effectum. Vno modò sic.
 1 Dictiones exclusiue, seu taxatiue negatiue positæ pos
 situm affirmant, & implicat aliud, de quo erat maius du
 bium, & minus uideatur inesse: tex. est not. in l. non tan
 tum, ff. de pet. hare. & in l. & eleganter, §. non solum: ff.
 de

LOC. A NATVRA DICTIO, &c. 695
 de dolo, & in l. non solum, ff. de liberatio. lega. & in l. cù
 non solum, C. de bon. quæ lib. cum si. & uolunt Bartol.
 Alex. & Doct. in l. un. in prin. ff. si quis ius dic. non obré.
 & sæpè alibi. Secundò formatur sic. Dictiones exclusi
 uæ seu taxatiuæ affirmatiuè positæ, affirmant illud, quòd
 ponunt, & excludunt seu negant omne aliud, adeò, quòd
 excludunt omnes alias personas, & omnes alios casus p
 ter expressos, dictio enim taxatiua est exclusiua omniũ
 casuum extra orationem, in qua ipsa est, positorum, tex.
 est in l. C. de patrib. qui fil. distra. & in l. ob æs, C. de
 præd. min. & in l. contractus, ff. de reg. iur. & bonus tex.
 i. c. cum ecclesia Sutrina, de cau. poss. & prop. & in c. con
 tingit, & ibi Card. & Fel. not. de fide instrum. cum simi
 libus, & uolunt Bar. Alex. & alij, in d. l. r. & Pau. de Cast.
 in cons. 53. in antiquis. Si quis tamen fortiter insistere
 uellet, conuinci posset d. l. ob æs, non probare id, ad quòd
 quotidie allegatur: vt uidere poteris per Alci. Dispun
 ctu. lib. 4. c. 5. Sed retento cõmuni intellectu, dicta theo
 rica, quæ habet, quòd dictio taxatiua est exclusiua omnium
 casuum extra orationem, in qua ipsa est, positorum, reci
 pit plures notabiles, & singulares limitationes, seu restri
 ctiones. Primò enim limitatur, ut procedat, nisi gratia
 contrarietatis euitandæ, aliud suppleatur pro hoc est bo
 na gl. iuncto tex. in d. l. contractus, in prin. & glo. iuncto
 tex. in l. si. C. de patr. potest, & glo. iuncto text. in l. r. in
 uerb. & liberis, & ibi Salic. & Iaf. id notant, C. de bonor.
 poss. contra tab. & uult Bar. in d. l. r. ff. si quis ius dic. nõ
 obtem. & idem Bar. in l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. lega.
 qui fin. dicit, quòd per dictionem taxatiuam positam in
 lege uel statuto nouo non censetur correctæ lex anti
 qua uel ius antiquum. Et hoc dictum refert, & sequitur
 Io. de Im. in l. si uero, §. de viro, ff. soluto matri. & Alex.
 de Imo. in l. si cõstante, in prin. illo eo. ti. & idè Alex. in
 d. l. r. C. de bon. posses. cõtra tab. & Pet. de Anch. i repe.
 canonũ, in 14. q. principali de constit. Hinc èt dicit An
 ge. post gl. in uerb. solam conuentionem: in l. cù notissimi
 C. de præscri. 30. vel 40. annor. quòd dictio solus, & aliæ tax
 atiue nunquam excludunt, quando resultaret absonus
 intellex.

AD D.
 * Dispun
 ctu. Ve
 rus est
 Alcia in
 tellectus,
 qui rectè
 interpun
 xit: exi
 stimo ta
 men illic
 non, tam
 rum, sed,
 tamen le
 gendum.
 Alciati
 tamè sen
 sus proce
 dit per te
 xus quos
 citat glo.
 in d. l. ob
 æs.

intellectus, uel contrarietas. Secundò limitatur, ut pro-
 4 cedat ꝑ quoad casus, uel personas dissimiles uel similem
 rationem habentes, dictiones taxatiuæ nunquam exclu-
 dunt. Pro hoc est glo. not. iuncto tex. in d.l. ob es, & ibi
 Sali. notat, & pulchra gl. iuncto tex. in l. ita nobis cordi
 pudor, in uerbo, quinquennij, & ibi Cyn. Ang. & Salice,
 not. C. ad leg. Iul. de adult. & bona gl. in l. serui nomine
 & ibi Bar. ff. de uisucap. & gl. uulgata in l. illud, & ibi om-
 nes Doct. C. de sacrosanct. eccles. & est tex. no. in l. i. §.
 i. ff. si mentor falsum modum dixit. Natura enim termi-
 ni taxatiui est, sic excludere ab ipso extranea, q̄ cuncta p-
 tinentia ad ipsum includat, tex. est de hoc sing. in Clem.
 exiui de paradiso, vers. cum autem, & ibi Card. notat, de
 uerbo. sig. & faciunt notata ꝑ Bar. post glo. in l. i. §. i.
 ff. quod ui aut clam. Hinc dicit Bal. in l. nullus, post glo.
 C. ad leg. Iul. maiesta. quòd dictio taxatiua excludit so-
 lum dissimilia. Hinc etiam dicit idem Bal. in d.l. i. C. de
 bono. possess. contra tabu. quòd si statutum dicat, quòd
 solus episcopus quid faciat, per hoc non intelligitur ex-
 clusum capitulum: quia non excluditur id quod est cõ-
 nexum: & de hoc est gl. expressa in c. episcopus, 24. dist.
 Hinc etiam est, q̄ si statutum permittat aliquas exceptio-
 nes duntaxat opponi, per hoc non impediuntur similes
 opponi. Ita dicit Ang. in l. sciendum, ff. de euict. & idem
 Ang. in l. si tñ, §. in ædilitijs, ff. de ædil. edict. & est tex. in
 d.l. ita nobis cordi pudor, & ibi Cy. Ange. & Salic. & tex.
 cum gl. in d. l. i. §. & parui, & ibi Bar. vers. ista gl. ff. quod
 ui aut clam, & tex. cum gl. in c. ex parte 2. & ibi Panor. &
 Can. de offi. iud. delega. Hinc etiam est, q̄ donatarius te-
 netur alimentare donatorem factum egenum, aliàs re-
 uocari posset donatio propter ingratitudinem, licet in-
 ter causas ingratitudinis, propter quas reuocari posset
 donatio inter uiuos perfecta, de quibus in fi. C. de reuo.
 don. quæ loquitur taxatiuæ, ibi, ex his enim tantummo-
 dò causis, &c. iste casus non reperitur. Ita fin. dicit gl. in
 d.l. si. super uerbo, uoluerit, quam ibi sequuntur Cyn. &
 Salic. de hoc tñ articulo quotidiano uide ibi latius per
 5 Albc. de Ros. Tertiò limitatur, ut non procedat, ꝑ quoad
 ea

ea quæ ueniunt ex consuetudine: dictiones enim taxati-
 uæ non excludunt ea quæ ueniunt ex consuetudine. Ita
 sing. dicit Lud. Rom. in consilio i 14. uisus, ubi dicit, q̄ si
 data fuit alicui potestas capiendi mutuum usque ad cen-
 tum tantum, si talis capiat centum mutuo sub usuris, non
 dicitur excedere mandatum, quando inter mercatores
 consuetum est capi mutuum sub usuris, uel (ut uerbis
 eius utar,) sub cambio, & recambio, & idem uult Bart. in
 l. uiros, C. de diuer. offi. lib. 12. ubi dicit, q̄ si statuto ca-
 ueatur, scholarem debere conueniri sub ebo tantum, &
 de consuetudine rector etiam habeat iurisdictione: per
 tale statutum nõ derogatur iurisdictioni rectoris, quam
 habet ex consuetudine, * quod nota. Quartò limitatur
 non procedere, quoad personas hæredum, quia hæres
 * Confue.
 * Confue.
 Secus est
 si eam ha-
 bere à le-
 ge. Barro.
 in d.l. uisus
 ros.
 censetur eadem persona cum defuncto, in Auth. de iure
 iu. à morien. præst. in princ. unde non excluditur per ta-
 xatiuas. Ergo si aliquis se obliget de suo dato, & facto
 tantum, in tali obligatione uenit et factum hæredis suc-
 cessoris quæ sui, tex. est no. in l. stipulatio ista habere lice-
 re, in uers. sed si se, & ibi Lud. Ro. Pau. de Cast. & Alex.
 de Imo. hoc no. ff. de verb. ob. & bonus tex. in l. si necessa-
 rias, §. de uendendo, ff. de pig. act. & uult Bal. in l. si. C. de
 act. emp. & Alex. de Imol. in cons. 18. 5. uolum. circa fin.
 Hinc etiam est, quòd si quis uendit re, & promittit de
 suo dato, & facto tantum, tenebitur nihilominus et de
 facto eius cuius est hæres, & sic de facto auctoris sui: ut
 est gl. no. in l. si seruus, in prin. in verb. interest, & ibi per
 Bar. & Bal. & DD. ff. de cond. fur. & idem uult Bal. in c.
 1. in fi. qui succes. teneant, in usib. feu. & sequitur Franc.
 de Crema in sing. 32. quod nota. Porro (ut plenè instrua-
 6 ris de natura dictionũ taxatiuarum, uolo te scire, q̄ ꝑ na-
 tura dictionis taxatiuæ est, nedũ restringere seu exclude-
 re qñ ponit affirmatiuè, & implicare aliud de quo erat
 maius dubiũ qñ ponit negatiuè, ut dixi, uerũ et natura
 dictionis taxatiuæ est, diuidere qualitatem à subiecto.
 Hinc est, q̄ licet aliàs confessio qualificata nõ pót in par-
 te acceptari, & in parte spèrni, habetur ꝑ gl. & omnes in
 l. si quidem, C. de excep. tamen si creditor petat ceterũ, &
 debitor

debitor in iudicio confiteatur se debere quinquaginta tantum, potest creditor acceptare confessionem quantum ad quinquaginta, non obstante taxatiua tantum, & postea probare de reliquo: tex. est no. in l. si quidem, & ibi Bar. Bal. & alij, C. de transac. & habetur per eundem Bart. in l. si cum duos, in prin. ff. rer. amō. Natura etiam dictionis taxatiuæ est impedire ius accrescendi inter coheredes. Vnde si testator instituit duos heredes, vnum in duabus vncijs tantum, & alium in decem vncijs tantum, vno repudiante, alteri non accrescit: tex. est sing. in l. Lucius. §. quæ habebat, in fi. ff. ad Trebel. quem tex. ad hoc ponderat Bald. in rep. l. i. ver. super quinta videtur. C. de sacrosan. eccl. & idem Bal. in l. si arrogator, verfic. sed hic est considerandum, ff. de adopt. & las. in d. l. vn. ff. si quis ius di. non obtemp. Hinc etiam est, quod si duobus sint relictis fructus fundi pro alimentis, vno eorum repudiante, vel mortuo, non accrescit alteri: quia legati alimentorum dicitur habere taxatiuam. text. est sin. iuncta l. dominus. §. per fideicommissum, & ibi Bal. no. ff. de vsuf. Natura etiam dictionis taxatiuæ est negare residuum, d. c. cum ecclesia Sutrina, & ibi hoc no. Io. de Imo. Vnde si creditor ex certa scientia dicat in testamento, vel codicillis, Titium debere sibi decem tantum, cum deberet viginti, videtur legare liberationem in alijs decem ut est gl. no. in l. rationes, in verb. quantitatem, & ibi habetur puichrè per Pau. de Cast. & DD. C. de probat. Il-
 7 lud etiam ꝑ volo te scire, quod inter dictiones taxatiuas, & exceptiuas, quales sunt præter, nisi, præterquam, & dictio, tamen, negatiuè posita, hæc est differentia: quia dictiones taxatiuæ affirmatiuè posite, vnam speciem, seu indiuiduum ponunt, & totum aliud genus remouent: vt Petrus tantum currit, id est, Petrus & nullus alius, currit: sed dictiones exceptiuæ faciunt totum contrarium, quia à genere remouent vnam speciem, vel indiuiduum tantum: vt si dico, nullus homo currit, nisi Petr. illa vniuersalis remanet vera, nisi in Petro tantum. Ita dicit Bar. in l. si eum, §. qui iniuriatum, ff. si quis cautio. quod no. Il-
 lud etiam volo te ignorare, quod paria sunt, à principio limita-

limitatè disponere, vel disposita ex postfacto limitare: tex. est in d. l. Lucius. §. quæ habebat, quam ad hoc ponderat Pau. de Cast. in l. si mihi, in prin. ff. de ser. rustico. præd. Et fit limitatio ex postfacto ratione adiunctionis causæ, l. cum si. Limitata enim causa limitatum producit effectum, leg. in agris. ff. de acq. rer. dom. & §. quod autem, & ibi Bald. & Ang. not. Inst. de legit. agna. tut. & habetur pulchrè per Barba. & Felyn. in cap. cum ordinem, de rescript.

LOCVS A TRIBVTO AD Decimam.

1 Decimæ & tributa æquiparantur in iure, quod facit ad multa, nu. 2. 3. cum seq.

4 Onus ammonæ, tributorum & decimarum est reale.

O Ccurrit nunc locus à tributo ad decimam à quo sumptum argumentum est probabile, forte, frequens, & vtile: quia ꝑ æquiparantur à iure. c. tua nobis, de deci. & c. decimæ, 16. b. j. Et hæc æquiparatio facit ad multa, & inter alia primò ad hoc quod sicut in tributis non admittitur compensatio. l. 3. C. de compensatio. glo. in l. i. C. de anno. & tribut. lib. 10. cum simil. ita nec in decimis. gl. est sing. in d. c. decimæ, in verb. tributa. quam sequitur Pan. & alij, in d. c. tua nobis: & eam multum commendat Lud. Rom. sing. 257. Secundò istud facit ad hoc, quod sicut ꝑ possessio est obligata pro tributo, vt est tex. in l. Imperatores. ff. de publica. ita etiam possessio est obligata pro decima, vt probat tex. no. in c. pastoralis, de deci. per quem tex. dicunt ibi Host. Io. And. & Doct. quod si venditur fundus, ex quo multis annis retrò præteritis non fuit soluta decima, emptor poterit conueniri pro decima præteritorum annorum, referuata sibi actione contra venditorem: & hoc sequitur ibi Pan. & idem Pan. in c. cum sint homines, illo eod. tit. & est de mente Federici de Senis in consi. 81. & ad prædicta optimè facit quæstio disputata per Io. And. in regula, non est in mora, de reg.

reg.iur.lib.6.in Merc.& congruunt not.per And.de Ba-
rulo,& alios in l.1.C.de an.& tribu.lib.10.vbi habetur
4 ¶ quod sicut onus annonæ, & tributorum est ius reale,
vt ibi, ita & ius soluendi decimas, & probatur in d.c. tua
nobis, ubi de hoc articulo uide latius. Terriò istud facit
ad hoc, qd sicut à snia lata in cā tributorum non appella-
tur, l. abstinendum, & l. fin. C. quom. appell. non recip. Ita
nec à sententia lata in causa decimarū. & ita tenet Spe.
in tit. de app. in §. 2. in uers. 4. & uidetur expressum in d.
c. tua nobis, in fi. de quo tamen articulo quotidiano uide
latius per Pet. de Anch. Panor. & Doct. in d. c. tua nobis,
ubi reperies duas limitationes. Quarto istud facit ad hoc
quod sicut tempore feriarnm ob necessitates hominum
inductarum, proceditur in causa tributorum, l. publicas,
C. de ferijs. Ita etiam hoc tempore procedi poterit in
causa decimarum. & ita uidetur tenere Spe. in tit. de fer.
in §. 2. in uer. quid de causa decimarum, & est hodie ex-
pressum in Cle. dispendiosam, de iudicijs. in ncta Clem.
sæpè, de uer. sig. & ibi gl. in uer. ob necessitates. Quinto
istud facit ad hoc, quod sicut ualet consuetudo in solu-
tione tributorum, ut si dominus terræ consueuit soluere
tributum, seu publicas functiones, & non colonus, ser-
uetur consuetudo, ut est tex. optimus in l. litibus. §. hæc
de rebus. C. de agr. & censuris lib. 1. 1. Ita etiam ualet
consuetudo in solutione decimarum, ut si colonus con-
sueuit decimam soluere, seruetur consuetudo, & contra
si dominus consueuit decimam soluere, & non colonus,
seruetur eonsuetudo. Ita dicit gl. notab. in d. l. litibus, in
uerb. moris erat. quam refert, & sequitur Panor. in cap.
cum non in homine, de decimis. Sextò istud facit ad hoc
quod sicut præstatio tributorum, quæ fit in recognitio-
nem uniuersalis dominij, non tollitur præscriptione, uel
tempore, l. competit, C. de præscri. 30. uel 40. annorum,
ita etiam contra præstationem decimæ non possit præ-
scribi eadem ratione. * & ita decidunt Cyn. Bar. & Salic.
in d. l. competit, de quo articulo quotidiano uide latius
per Pan. in d. c. tua nobis, & per eundem in c. cum nobis,
& in c. si diligenti, de præscrip. & per glo. & Archid. in c.

ADD. *
Ratione.
Pro hoc
est in ca.
causamq;
de præsc.

qui-

quicumque, & in c. maiores, 16. q. 6. & in d. c. decime, &
per Panor. in c. in aliquib. de dec. & amplissimè per Ho-
stien. in Sum. in tit. de dec. in §. & uerum præscribi pos-
sunt, in uer. septimò, quæritur, utrum consuetudo excus-
set, ubi exactissimè hunc articulum quotidianum exami-
nat. Posset & ad multa alia induci hæc argumentatio à
tributo ad decimam, sed prædicta pro iuuenibus suffi-
ciunt.

LOCVS A NOMINE DIGNITATIS, *
officij, uel appellatiuo.

- 1 Vnumquodque est tale, quale denominatur ab appellatiuis.
- 2 Obligationem concipi nomine proprio, uel sub nomine officij, differt.
- 3 Talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant, quod facit ad multa. nu. seq. usque ad fin.
- 6 Generalitas relata ad locum debet restringi, & intelligi secundum subiectam materiam.
- 9 Clausula præcedens est maioris efficacie ad determinationem sequentium, quam contra.

NVnc subnectemus locum à nomine dignitatis, offi-
cij, uel appellatiuo, à quo sumptum argumentum est
forte, frequens, & utile, & formatur dupliciter ad dupli-
cem effectum, Vno modo sic. ¶ vnumquodque est tale,
quale denominatur ab appellatiuis, tex. est no. in l. annua
§. 1. ff. de ann. leg. & tex. in l. Lucius. 1. ff. de fideicom. lib.
& in l. 1. in fin. C. de offic. præfecti urb. quos text. ad hoc
not. Bald. in l. conuenticula. C. de episcop. & cleric. ego
autem ad hoc allego plures alios text. quorū vnus est in
l. nonnunquam, in ncta l. præcedenti. ff. ad Trebell. ubi
sing. habetur, quod fideicommissum relictum à pluri-
bus hæredibus sub nomine appellatiuo, hæredum, debe-
tur pro portionib. hæreditarijs, ubi aliàs relictū proprijs
nominib. expressis debetur pro portionib. virilibus. alius
tex. in l. si communis seruus ita. ff. de stip. seru. quæ dicit,
& multum interest, an seruus cōis stipuletur dominis
suis.

AD. Di-
gnitatis.
Dignitas
aut quor
modis su
natur in
iure, do-
cent gl. c.
deniq; 4.
dist. & c.
3. de cler.
non resid.
& Bart.
in l. j. uer
sic. & præ
mò quæra
C. de di-
gnitatib.
lib. 12.

suis sub nomine appellatio, an sub nomine proprio,
 quia primo casu acquiritur ipsis pro ea portione pro qua
 sunt domini. Secundo vero casu acquiritur ipsis pro por-
 tionibus virilibus, alius & tertius tex. in c. quoniam ab-
 bas, cū ibi no. per gl. in verb. substitutum, & DD. de of-
 dele. vbi habetur, quod multum refert an constituto in
 dignitate committatur causa à sede aposto. sub nomine
 proprio. Quia primo casu eo mortuo, etiam re integra,
 transit commissio, seu delegatio ad successorem in digni-
 tate, non autem secundo casu, quartus tex. in c. si gratio-
 se, de rescrip. lib. 6. vbi habes, multum referre, an gratia
 concedatur per papam ad suæ voluntatis beneplacitum,
 an ad beneplacitum sedis, quia primo casu gratia finitur
 mortuo papa, secundo vero casu non, quia sedes ipsa nõ
 moritur, vt ibi dicit tex. quintus tex. est in l. 3. §. in eum.
 ff. de adim. rer. ad ciui. per. qui sing. probat, quod aliud
 † iuris est in obligante se nomine proprio, & aliud in
 obligante se nomine officij, quia obligans se nomine of-
 ficij, finito officio non tenetur, secus si se obligauerit no-
 mine proprio, vt ibi, & in l. procurator, qui pro euictio-
 ne, secundum verum intellectum. ff. de proc. ad quod et
 facit, l. post mortem, in prin. & §. 1. ff. quan. ex facto tut.
 & l. 1. C. eo. tit. & l. cum quædam, C. de admin. tut. & l. 4.
 in prin. ff. de re iud. & l. si. secundum vnam lectionem, ff.
 de instit. de quo vide latius per Bar. in d. l. post mortem
 §. 1. versic. circa gestorum. & per omnes in d. l. procura-
 tor, qui pro euictione, & præcipue per Alb. de Ros. ibi-
 dem, qui meo iudicio cæteris clariùs, & perfectiùs loqui-
 tur. Alium etiam effectum operatur expressio dignita-
 tis, vel officij, quia finito officio, vel deposita dignitate,
 talis non poterit se amplius de commisso negotio intro-
 mittere. Ita fin. dicit Alb. de Ros. in d. l. Lucius, per illum
 text. ponens exemplum familiare. Ratio istius est, quia
 hoc casu videtur ei negotium commissum contempla-
 tione dignitatis, & non contemplatione persone, per d.
 l. Lucius, & ibi hoc not. Bened. de Plumbino, & Alb. de
 Ros. & idem vult gl. in c. statutum, in prin. super verb. ca-
 nonicis, in fi. & ibi Philip. Fran. & DD. de rescrip. lib. 6. &
 glo.

LOCVS A NOMINE DIGN. &c. 703
 glo. in Cle. 2. in verbo in principalis in fi. & ibi. DD. eo.
 tit. & facit d. l. annua. §. j. Sed quod dixi, limitatur verū
 esse, quando dispositio per omnia pariter est proportio-
 nabilis personæ, & dignitati, & ita procedunt iura supra
 alle. Vbi autem sunt coniecturæ magis vrgentes, quod
 persona fuerit contemplata, quam dignitas, dispositio
 erit censenda personalis, licet fiat expressio dignitatis,
 officij, vel nominis appellatiui. tex. est de hoc sing. in ca.
 requisisti. §. sed considerandum, de testa. vbi sing. proba-
 tur, quod legatum relictum episcopo ab extraneo, præsu-
 mitur relictum intuitu ecclesiæ, vt etiam habetur in d. l.
 annua. §. 1. sed legatum relictum episcopo à consanguini-
 neo, uel propinquo, præsumitur relictum intuitu perso-
 næ, nec distinguit tex. in d. c. requisisti, vtrum sit expres-
 sum nomen proprium uel appellatiuum, imò semper lo-
 quitur in nomine dignitatis, de quo uide ibi latius per
 Pan. & Barb. & uide omnino Io. And. in regula, non est
 in mora, & in reg. priuilegium, de reg. iur. lib. 6. in Merc.
 ubi multa bona reperies in hac materia. Quid autem iu-
 ris sit, si utrunque nomen tam proprium q̄ appella-
 tiuum sit expressum, & quid tunc inspiciere debemus, vi-
 de gl. & Doct. in d. c. quoniam Abbas, & tex. in d. l. si cõ-
 munis seruus ita. Et quid erit, si expressio nomine pro-
 prio & appellatiuo, disponens in altero errauerit, vide
 text. sing. cum ibi not. in l. qui habebat. ff. de reb. dub. &
 quod per d. l. qui habebat, sing. not. Alb. de Ros. in Rub.
 ff. de no. oper. nunc. Secundo argumentum ex hoc loco
 potest formari aliter sic, Talia † sunt subiecta, qualia præ-
 dicata demonstrant, seu permittunt, text. est in l. 3. in pr.
 ff. de fundo instr. & in l. si defensor. §. qui interrogatus.
 ff. de interrog. act. & in §. præterea, in fi. Inst. de inut. sti-
 pu. & inter dilectos, de fid. instr. & ibi no. per gl. in ver-
 bo. nequiuissent. quam Card. & Felin. ibidem dicunt esse
 singularem, nullam mentionem facientes de prædictis le-
 gibus nec de gl. in c. dudum aduersus. in verb. prohibe-
 mus, de deci. quæ idem dicit, vt infra tangam. Et istud
 fortificatur ratione, quia à quocunque remouetur præ-
 dicatum, remouetur & subiectum, quia prædicatum qua-
 lificat

signat subiectum vt sic subiectum intelligatur secundum naturam prædicati, iurib. præal. & isto arg. vtitur Per. de Anch. in cons. suo 68. incip. in Christi, subtiliter, & ad plenum, &c. & Doct. sæpè alibi ut infra patebit. Et iste arguendi modus facit ad multa. Et inter alia (gratia exēpli pro institutione iuuenum) istud primò facit ad hoc, q̄ si testis producat̄ super veritate alicuius facti, & etiã super fama: & interrogatus super articulo de veritate, dicat se nihil scire, uel adiecit ista uerba, se nihil aliud scire, per hoc non uidetur deposuisse super articulo de fama, quia de fama non fuit interrogatus, & responsio refertur ad interrogata, & idèò super articulo de fama debet specialiter interrogari. ita sing. dicit Bal. post Marti. Sillamandi in d. §. qui interrogatus, per illum tex. quod nota. Secundò istud facit ad hoc, q̄ si testis dicat Titium possedisse decem annis, ut habet articulus, & interrogatus quomodo scit, dicit quia vidit, licet dicta causa scientiæ uideatur prima facie insufficientis, quia potuit uidisse per unum diem, tamen quia ratio intelligenda est, secundum dictum d. §. qui interrogatus, iudicanda erit sufficiens, quia illa quæ sunt in termino ad quem fit relatio, intelliguntur specificata in termino referente, l. in summa, in fin. in princip. ff. de re iudic. cum sim. & ita sing. dicit Bald. in d. §. qui interrogatus, & ante eum idem uoluit Barto. in simili casu in l. Labeo, in uersicul. sed quæro, quid si testis, ff. de supel. legat. quod nota. Tertiò istud facit ad hoc, quòd si securitas, uel saluus conductus (ut uocant) fuerit determinatè petita uel petitus, & concessa, uel concessus indeterminatè, illa concessio indeterminata intelligenda est secundum petitionem determinatam, per d. §. præterea, & alia iura supra alleg. & ita sing. decidit Bar. in l. 1. uersiculo quandoque illa securitas, ff. ad leg. Iul. maiesta. & sequitur Panor. in c. 2. de treuga, & pace, & Angel. in d. §. præterea, quod nota. Quarto per præmissa singulariter dicit Bal. in l. ius pluribus, in ff. de iusti. & iur. quòd illa clausula, quæ ponitur consuevit in literis Papæ, quod iustum fuerit decernatis, &c. restringitur ad petita, & sic etiã intel-

ligi

ligi debet illud responsum principium, fiat ius. secundum eum ibidem. Quinto istud facit ad hoc, q̄ si testator in testamento substituendo filio dicat, si filius meus deceat serit sine hærede, quod intelligitur id est sine liberis, ut est tex. fin. in l. ex facto. §. si. ad Treb. Sed & si dixerit, substituo Titium & eius hæredes, hoc casu filio testatoris decedente sine liberis, & Titio similiter decedente sine liberis, non uocabitur pater Titii, nec frater Titii iure substitutionis, uirtute uerbi hæredes, sed euanesceat hoc casu substitutio, & remanebunt bona apud proximos hæredes testatoris, nã talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrat, iurib. præal. & ita no. decidit Bal. in c. un. de nat. sucef. seu. i. usib. seu. & Bar. Bal. & DD. in l. Gallus. §. et si parente. ff. de lib. & posth. de quo art. tamen quoridiano uide ibidem latius per Alex. de Imo. Soc. & recentiores. Sexto istud facit ad hoc, q̄ uigore consuetudinis Zelandiæ disponentis, q̄ per contractum matrimonij omnia bona communicantur inter uirum & uxorem, ita q̄ uno decedente, superstes succedat in dimidia omnium bonorum per eos cõmuniter possessorum, uxor superstes non poterit ius præteredere in bonis mariti extra territorium comitatus Zelandiæ situatis, nisi quatenus tribuit consuetudo loci situationis bonorum, uel tenor patrum dotaliũ, etiam si in testamento mariti dicatur, q̄ uult coniungi superstiti seruari dictam consuetudinem, & q̄ ipsa possit auctoritate propria appropinquare medietatem omnium bonorum per eos communiter possessorum, etiam si addatur clausula, ubicunque locorum illa fuerint situata: quia talia debent esse subiecta, id est, uerba testatoris, qualia prædicata demonstrant, hoc est, cõditio & natura consuetudinis, qua inductus est testator ad testandum uel relinquendum. Modo sic est, q̄ natura consuetudinis est nõ includere bona extra territorium situata, ut eleganter dicit Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de instr. edi. in §. compendiosè, in uers. quid, si de consuetudine, & uolunt Doct. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. & si. cath. Ergo eodem modo intelligenda erunt uerba testatoris. Nec obstat generalitas il-

Y y

lorum

ADD. *
Comuni-
cant. Idè
fere in cõ
suet. Bi-
turig. tit.
des gēs
maritæ.
§. 232.
Rationem
usque cõ
suetudi-
nis, quia
uir. &
uxor socij
sunt diu
ni & hu
mane do
mus. l. 4.
Cod. de
crim. ex-
pi. h. g. c.

6 lorum verborum, vbiunque locorum, &c. quia illa generalitas relata ad locum debet restringi, & intelligi secundum subiectam materiam, sicut restringitur generalitas relata ad bona. facit cap. vt animarum §. statuto. de const. lib. 6. & l. fi. §. dulcia. ff. de vino trit. oleoq; leg. cum simil. & ita sing. decidit Pet. de Ancha. in consi. suo 163. incip. in Christi, &c. visis, & diligere ter inspectis, &c. & facit. sing. decisio Alb. de Ros. post Dy. in l. tres fratres, ff. de pac. & ea quæ dixi supra in loco à generalitate, quod recurre. Septimò per præmissa singulariter dicit Bal. in l. 1. §. quod si nemo, versic. sed iuxta hoc, ff. quod cuiusq. vniu. no. quod licet regulariter omne onus solui debeat per solidum, & libram, vt no. uult Inno. in c. grauem, de senten. excommu. tamen, stante statuto, quod quælibet villa, in qua sunt 25. focularia uel ultra, debeat tenere decem equos in exercitu, vel soluere centum aureos in mense, in hoc casu tale onus solui debebit per focos, & non per solidum, & libram, ex quo in statuto fit commemoratio focularium: argu. d. l. fin. §. cui dulcia, ibi, ex collatione vini amphorarij, & quia talia debent esse subiecta, qualia prædicata demonstrant, iuribus præal. Octauò istud facit ad hoc, quod si non appareat de libello, quia acta forte propter antiquitatem sunt perdita, debemus ex uerbis sententiæ præsumere qualitatē libelli, seu petitionis: quia talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant, seu permittunt. Ita sing. dicit gl. & post eam Pan. in d. c. dudum. Nonò istud facit ad hoc, quod licet appellatione hæredis, in dubio intelligatur nedum de hærede primo, sed de hærede in infinitum, l. hæredis, & l. sciendum, ff. de ver. signifi. cum simil. tamen quando fit mentio hæredis in materia non transmissibili ad hæredem, intelligitur tantummodo de hærede primo: ut talia sint subiecta, qualia prædicata demonstrant: tex. habes & exemplum in l. antiquitas, & ibi hoc not. Sali. & alij. C. de usufru. de quo articulo uide in d. l. sciendum. Et quis ueniat nomine hæredis an descendens, an extraneus, uide late per Bar. Bal. & DD. in d. l. Gallus. §. etiã si parente. Decimò istud facit ad hoc, quod si dono alia

cui

cui nullam, & omnia iura, quæ habeo in ea, per hoc non uenient iura spiritualia, quæ ibi habeo: sed illa generalitas restringetur ad temporalia, propter speciem temporalitatis præcedentem, ut talia sint subiecta, qualia prædicata demonstrant. Ita sing. dicit Inn. in c. ex literis, de iure patro. quem illic sequuntur Docto. & Pan. in c. sedes, de rescr. & sæpè alibi. Undecimò istud facit ad hoc, quod si Seius accusatus de adulterio commissio cū Berta uxore Titij, respondendo simpliciter confiteatur, se cognouisse dictam carnaliter, uidetur confessus se cum dicta Berta commisisse adulterium: licet nõ expresse sit confessus, dictam Bertam fuisse uxorem Titij: quia uerba respondentis nedum debent referri ad factum principale, sed ad omnes qualitates in interrogatione positas: quia confessio indefinitè prolata in omnibus præiudicat, secundum gl. in l. at si quis, §. pleriq; in fi. in uerb. oportet. ff. de reli. & sum. fu. & talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant, iuribus præal. Et ita sing. decidunt Raph. Pau. de Ca. Io. de Imo. & Alex. in l. si cui serui. §. 1. ff. de leg. 1. & Bene. de Plumb. in l. fin. ff. de fidej. liber. & Fulg. & Albc. de Ros. in d. §. qui interrogatus, licet Alb. sit corruptus. In hoc tamen quotidiano articulo. Specul. in titul. de depof. §. septimò uidendum occurrit, & Barrol. & Bald. in d. l. si cui serui. §. 1. tenent contrarium, sed prima opinio est uerior, & magis communis, ut uidere poteris per Alexand. in d. l. si cui serui. §. j. ubi hunc articulum quotidianum bene examinat. Duodecimò istud facit ad hoc, quod quando contractus habet plures particulas, & in una particula fit mentio officij, qualificando ipsam obligationem, in alijs autem particulis sequentibus contrahentes simpliciter loquuntur, tunc contractus intelligitur eodem modo qualificatus, quia talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant. Ita sing. dicit Bal. in d. l. procurator, qui pro euictione, in fin. uerbi. iuxta hoc quæro, per d. l. Lucius, quam ad hec reputat notabilem. Decimotertiò istud facit ad hoc, quod si actor in libello narrat respicientia petitorium, & possessorium, & concludit solum in possessorio, addens in

Xy 2 fine

sine illam clausulam generalem, pero mihi ius dici, & iustitiam ministrari, poterit super petitorio probationes inducere, & si probauerit, debet obtinere, quia d. clausula generalis complectitur vtrunque, ex quo in narratione fuit facta mentio de vtroque, & conclusio capta in possessorio adiecta dicta clausula generali referri etiam debet ad petitorium narratum, ne bis idem repeti videatur, & vt verba aliquid operetur, & quia talia sunt subiecta qualia predicata demonstrant. Ita singu. dicit Panor. in capit. cum dilectus. versi. & nota ex predictis. de ord. cogn. & refert Ioan. Calder. ita dixisse, & in facto obtinuisse: & idem dicit ipse vbi ex narratione facti possunt elici plures actiones. quarum aliqua sunt aptae, & aliqua ineptae, & concluditur in inepta, subiecta dicta clausula generali: quia non debet rejici libellus tanquam ineptus & poterit induci probatio super actione apta, & si probauerit actor obtinebit, secus secundum eum, quando ex narratione non potest comprehendere actio apta, quia tunc illa clausula generalis non potest verificari ultra narrata, quia referri debet ad praecedentia, & talia sunt subiecta, qualia predicata demonstrant, secundum eum quod est summe notandum. Decimoquarto istud facit ad hoc quod si aliquis sit institutus haeres, & postea idem deputetur fideicommissarius, seu executor, ita demum poterit esse executor si sit haeres, ita nota. dicit Bartol. in d. l. Lucius, quam ad hoc dicit singularem, & notabilem, & sequitur ibidem Ben. de Plum. & est ratio, quia quando aliquis nominatur primo sub nomine alicuius qualitaris, si postea simpliciter nominetur, videtur fieri relatio ad qualitatem praedictam, d. l. Lucius, & quia talia sunt subiecta, &c. Decimoquinto istud facit ad hoc, quod sicut per simplicem diuisionem non censetur remissum fideicommissum conditionale, l. cum pater §. haereditarem 2. de leg. 2. Ita etiam non censetur remissum fideicommissum conditionale, si post diuisionem factam adijciatur pactum, vel promissio de non veniendo contra: quia talia sunt subiecta, qualia predicata demonstrant, & quia tale pactum intelligitur secundum naturam diuisionis super qua fit:

Ita

Ita singul. determinant Bartol. Ioan. de Imo. Pau. de Ca. Fran. de Arc. Alexan. de Imol. & communiter DD. in l. qui Romae. §. duo fratres. ff. de verb. obli. & DD. in l. qui cum tutoribus, in princip. de transactio. quod nota, quia vidi de facto: sed hoc intelligi verum, quando tale pactum, vel promissio de non veniendo contra interuenit in continenti post diuisionem: secus si ex intervallo. item quando erat simplex, & vnica promissio de non veniendo contra: secus, si fuit geminata, vel reiterata, iuxta ea quae plenè dicam infra in loco à vi geminationis: quod tene menti, quia est vtile, & quotidianum & quemadmodum dixi, talia esse subiecta, qualia predicata demonstrant, seu permittunt, ita etiam econtra, talia debent esse praedicata, qualia permittunt subiecta, tex. est not. in l. j. in fin. & ibi Odof. not. C. de ser. fug. & bonus text. in l. transigere, & ibi etiam Odof. C. de transac. Item pulcher text. in l. r. §. r. ff. de positi, & tex. optimus in l. nam quod liquidæ, in ff. de pen. leg. vbi habetur, quod si lego omnem penum praeter vinum, quod est Romae, censetur legata sola penus quae est Romae, sequentia enim declarant praecedentia, & econtra, l. si seruus plurium, §. fina. ff. de leg. 1. cum simil. quod est valde vtile, vt latè declarauimus supra in loco ab exceptione ad regulam, quo recurrit. Hoc tamen volo te scire, & memoriae commendare, quod clausula praecedens est maioris efficaciae ad determinationem sequentium, quam clausula sequens ad determinationem praecedentium. de hoc est text. cum glos. fina. in l. quisquis. & ibi Bartol. not. ff. de legat. 3. & notat idem Bartol. in l. auia, in princip. ff. de conditio. & demonstra.

¶ LOCVS A CIVILIBVS AD Criminalia.

- 1 *Argumentum à civilibus ad criminalia formatur dupliciter: affirmatiue scilicet, & negatiue.*
- 2 *Aliquando non procedit.*

¶ y 3 Occurrit

Occurrit nunc locus à civilibus ad criminalia à quo sumptum argumentum nedum est probabile: sed forte, frequens, & utile, & formatur dupliciter ad duplicem effectum. Vno modo negatiue sic. Inter quos non cadit iudicium civile, nec etiam cadit criminale, text. est no. in §. 2. qui. Insti. de obl. quæ ex del. nasc. ubi sic arguit Instinianus, & ibi hoc no. Ang. & facit tex. cum ibi not. in l. lis nulla, ff. de iud. Secundo formatur affirmatiue sic. In criminalibus proceditur secundum morem primariorum iudiciorum, text. est no. in l. absentem, ff. de pœn. & isto arg. vitur Albe. de Ros. in pulchra q. in l. damni, §. Sabini, ff. de dam. infect. Isto arg. etiam utitur Ias. in Rub. C. de eden. in pulchra q. per hoc concludens, q. si in accusatione dicatur, Titius fecit insultum contra Seium uulnerando, quod censetur facta accusatio nedum de insultu, sed et de vulnere, quia sic est in civilibus, & ita et sing. uult Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de lib. conep. §. iam nunc videndum, in princi. ubi concludit, q. nedum in civilibus, verum etiam in criminalibus procedit libellus per gerendum, quod resoluitur in verbum, secundum eum, ut ibi late per eum, quem refert, & sequit Ias. in d. Rub. & DD. sæpè alibi. Hinc etiam est, q. sicut in civilibus, libellus est late interpretandus in fauorem libellantis l. si quis intentione ambigua, ff. de iudic. ita etiam in criminalibus. Ita not. dicit Bar. in l. libellorum, uersiculo cum ergo uerba, ff. de accus. quem refert, & sequitur Ias. in d. Rub. Hinc etiam est, quod sicut in civilibus, super quo fundatur intentio actoris debet probari sub illis qualitatibus, sub quibus proponitur in iudicio: alioquin debet succumbere, ut est tex. not. in l. habebat, in prin. & ibi DD. no. ff. de institu. Ita etiam in criminalibus, text. est not. in l. denunciasse, §. quid tamen, & ibi habetur pulchrè per Bar. & Doct. ff. ad leg. Iul. de adult. Aliud enim est factum simplex, & aliud factum qualificatum, ut ibi, & declarauimus supra in loco ab effectu eorum quæ simul requirunt ad esse, ubi uide. Hinc etiam est, q. sicut in civilibus postquam reus est citatus, & libellus oblatus, actor non potest desistere à lite, sed cogitur eam persequi usque

usque in finem, ut est tex. in Authenti. qui semel, Cod. quomodo, & quando Iudex, & in corpore unde sumitur. Ita etiam in criminalibus non licet accusatori desistere, postquam reus citatus est & libellus oblatus, licet lis adhuc non sit contestata: arguendo à civilibus ad criminalia, quod est ualidum, d. l. absentem, & ita notab. dicit Bar. in l. quæstum ad fin. ff. ad Turpil. & sequitur Pano. in c. licet, de accus. Posset, & ad multa alia induci hæc argumentatio à civilibus ad criminalia, sed prædicta pro iuuenibus sufficiunt. Illud autem nolo te ignorare, q. ista argumentatio à civilibus ad criminalia non procedit, quando subest diuersa ratio, uel quando contrarium reperitur expressè decusum à iure. Hinc est, q. licet in civilibus dentur induciæ reo ad deliberandum, an uelit cedere vel contendere, l. i. ff. de eden. & Auth. offeratur, C. de lite conte. cum sim. tamen in criminalibus non datur induciæ deliberatoriæ, quia reus habet se se certus, utrum uelit confiteri crimen, uel negare, cum sciat se esse reum, uel non. Ita sing. dicit gl. 3. q. 2. in Summa, * quam magni facit Ludo. Rom. singulari 698. incip. quæro, nunquid induciæ. Hinc etiam est, q. licet homine occiso in rixa, quem constat habuisse plura uulnera, & plures eum uulnerasse, decessisse tamè ex uno uulnere lethali, sed quis illud uulnus lethale intulerit, ignoratur omnes teneantur civiliter ad reparationem, seu emendam pecuniariam, l. item Mela, §. sed si plures, ff. ad lega. Aqu. tamen si contra omnes agatur criminaliter, nullus poterit capitaliter puniri, sed omnes debet absolui: quia cum agitur criminaliter, probationes debent esse luce meridiana clariores, l. sciant cuncti, C. de probat. & sic alia est ratio, cum agitur civiliter, & alia cum agitur criminaliter: de quo uide plenissimè per Gandin. in tit. de homic. in ver. pone quæstionem, quam ego multoties uidi de facto, & per Salic. in l. quoniam multa facinora, C. ad leg. Iul. de vi publi. uel priuat. & subtiliter per Pet. de Anch. in conf. 216. incip. in Christi, & c. nos Bar. de Saliceto, & c. & per Alex. de Imo. in conf. 15. i. uol. incip. redemptoris, & c. uiso processu inquisitionis, & c. & per eundè

ADD.
* Summa
& uide
glo. ibi re
consentè
inducia-
rum gene-
ra, & iè
pora.

in consilio 2. volum. 7. & per Petr. Iacob in practica in titu. de actione legis Aquil. & per Hippo. de Marfi. in l. 1. in 16. limitatione, ff. ad leg. Cornel. de sicar. & per Felin. in c. significasti 2. de hom. & per Albe. de Rosat. in d. §. sed si plures, & per eundem in l. si in rixa, in uerfi. ultimo sic, ff. ad leg. Cornel. de sicar. ubi plenissime de hoc reperies, & inter alia comperies concordatas glossas in d. l. si in rixa, & in d. §. sed si plures, quæ uidentur contrariæ, quæ si videre uelis plures alios casus, in quibus hæc argumentatio à civilibus ad criminalia nõ procedit, recur re ad Bar. in d. l. absentem, & ad Alex. ibidem in apofillis ad Barto. in addit. incip. Item adde. ad quos, quia ab omnibus habentur, remississe sufficiat.

**LOC. A TRACTATV SIVE PER-
plexis, siue implicitis.**

1 *Argumenti à perplexis, vis.*

2 *Perplexum quid apud dialecticos.*

3 *Perplexitas multiplex.*

1 **O**ffert se nunc locus à tractatu, siue perplexis siue im plicitis, per quem locum quicquid responderetur sem per concluditur, respondentem dicere falsum: tex. ha bes, & exemplum in l. qui quadringenta, in princ. ff. ad l. Falcid. & est bonus tex. in l. æquissimum, §. 1. ff. ad Ter tullian. & in c. cum contingat, & in cap. capitulum sanctæ Crucis, de rescript. Habes etiam bonum textum, & qua tuor exempla in c. duo mala, & in c. nerui testiculorum, 13. distin. Habes etiam tex. & exemplum in c. significauit de censibus: & ibi additur aliud exemplum per Hostien. Io. And. Pet. de Anch. & Card. de eo qui iurauit soluere creditori, & postea ei interdicitur per superiorem, ne soluat, cui debeat obcedere. Habes etiam pulchrum exē plum per Io. And. in regula, in malis, de regul. iur. libro 6. in Merc. de filiofamilias scholarj, qui iurauit credito ri non exire uniuersitatem ante solutionem, qui postea reuocatur à patre, uel ab episcopo ad residentiam, cui po tius debeat obcedere. Habes etiam pulchrum exemplū per Ioan. Andr. in regu. contractus, de regu. iur. libr. 6. in Mercu. de eo qui est aduocatus duorum monasteriorū,

quæ

quæ postea litigant inter se, cui patrocinari debeat. Ha bes etiam bonum exemplum per Lud. Rom. conf. 47. in cip. uisus necessarijs, de comite habente confederationē cum duobus regibus bellum inter se mouentibus, cui ab utroq; requisitus adherere debeat. Item de uasallo duo rum dominorum bellum inter se, uel contra tertium gerentium, habes per Bald. in l. 1. in 23. q. ff. de rerum diuis. & de pluribus alijs questionibus implicitis, seu p plexis videre poteris per Ioan. Andr. in regu. frustra, de regu. iur. libr. 6. in Mercu. ac magistraliter per Pet. de An cha. in repet. regulæ, accessorium in 6. 7. 8. q. de reg. iur. libr. 6. & egregie per eundem in conf. 281. incip. in Cstristi, &c. in auxilium ueritatis, &c. & in consilio 334. incip. si ab agnato, & per eundem, in rep. c. canonum statuta, de constit. in 14. quæst. principali, in uerfi. ultimo, circa istam interpretationem correctiuā, & pulchrè per Bal. in repetitione l. cum mulier, ff. solut. matrimonio subtili ter per Innoc. Pan. & Canonistas in c. præterea requisiti, de appellat. & per Bald. in l. Deo nobis, C. de episcopi, & cleric. & per Paulum de Cast. in l. si quis id quod, in prin. ff. de iurisdic. omnium iudic. & per glo. & Archid. in c. uasis iræ, in §. quamuis, 23. q. 4. per glo. & Archid. in c. cum renunciatur 32. q. 1. per Bal. & Angel. in l. arboribus, & ibi glo. in uerbo, amitti uisum fructum, §. de illo, ff. de usufruct. per gl. Alb. Rosa. & Doct. in l. sed & partus, ff. quod metus cau. per Bar. & Docto. in l. si post mortem, in princip. ff. de leg. 1. per Ang. Alb. de Rosate, & Doct. in l. Arethusa, ff. de statu homin. per glof. Bald. Ang. & Doct. Inst. de his qui sunt sui uel alieni iuris, §. 1. per gl. & Odofre. in l. non solum, ff. de in integrum re stit. & de impossibilitate, ratione perplexitatis, uide ple nissime per Bar. in l. 1. uerfi. ueniamus ad impossibilitatem, ff. de conditio. institu. & per Pau. de Castro in l. si Titius, illo eodem ti. quò recurre. Pro præmissorum tñ pleniori notitia uolo te quadam scire. † Primò quæ quæ sio perplexa apud dialecticos uocatur tractatus, ut dicit tex. in d. l. qui quadringenta: apud Legistas uerò uocatur implicita, ut dicit gloss. in l. ita stipulatus, sup uerbo spondes,

spondens. ff. de verbo. oblig. quam ad hoc notat Alex. in d. l. qui quadraginta. Secundò volo te scire, quòd in perplexis, seu implicitis regulæ Legistarum sicut Dialecticorum fallunt: tex. est notab. in l. si Titius, & ibi Bal. Angel. & Ioan. de Imo. notant. i. de verborum obligatio. & vult Azo in Summa, C. de contrahen. & committ. stipul. & in gl. in d. l. ita stipulatus, super verbo, spondens, quæ præmissa declarat per exempla. Tertio volo scire, quòd

3 Multiplex est perplexitas: quædam enim est indissolubilis, & illa vitiat actum: tex. est in d. l. si Titius, & ibi habetur pulchrè per Pau. de Cast. ff. de conditio. instit. Alia est perplexitas, quæ factò debitoris dissolvi potest, & illa non vitiat actum, & sic loquitur d. l. si Titius. ff. de verb. obl. quæ pulchrè declaratur per Barto. in d. l. ita stipulatus, & per Fran. de Aret. ibidem. Quædam autè est perplexitas præter disponèntis propositum contingens, illa etiam non vitiat actum: & sic loquitur dicta lex, quia quadraginta, cum simil. Quarto volo te scire, quòd non potest quis taliter esse perplexus, quòd necessariò debeat incurrere peccatum mortale, vel etiam veniale, sed huiusmodi perplexitas surgit ex fatua, & erronea opinione illius, qui se perplexum putat: & sic perplexitas in delictis non est dabilis, nisi quoad fatuam & stultam opinionem hominum, vt magistraliter declarat glos. r3. distin. in Summa, quam ibi sequuntur Archid. Dy. Prep. & alij, & idem generaliter dicendum puto, quia amplectendo alterum extremorum, vel saltem per distinctionem, & subdiuisionem ea quæ contraria videntur ad concordiam, & bonam consonantiam reducendo, euadimus omne periculum: vt videri potest per scribentes in d. capit. significauit, in d. capit. duo mala, & in d. capit. nerui testiculorum, & in d. capit. cum contingat, & per Ioan. And. in d. reg. in malis, & in d. reg. contractus, & in alijs locis supra commemoratis. Illud autem certum est, quòd perplexitates sunt vitandæ, c. interposita, in fin. de appellat. & c. literas, ante fi. de restitu. spol. & in cap. inquisitioni, de senten. excommu.

¶ LOCVS

¶ LOCVS DE TANQVAM SEV
Respectiuus.

- 1 Argumentum de tanquam seu respectiuus frequentissimum.
- 2 Formatur à qualitate nominis persone.
- 3 Rei, Causæ, officij, vel dignitatis.
- 4 Loci vel temporis.
- 5 Inspiciendum quo nomine aliquid fiat, quo respectu, & cuius contemplatione.
- 6 Dona facta legatis, an acquirantur ipsis, an verò mittenti.
- 7 Consul vel præses potest filios apud semetipsum emancipare.
- 8 Rex potest cum filiis suis spurij dispensare, vt succedant.
- 9 Appellandum ad episcopum à collatione beneficij facta per episcopum vt canonicum.
- 10 Iniuria ilata clerico, vel magistratui puniatur, vt publicum crimen limitatur. nu. 11.
- 12 Tutor procurator, aut alius legitimus administrator non tenetur deposito officio, si se obligauerunt nomine officij, secus si nomine proprio.
- 13 Stipulari alteri quando quis possit.
Factum officialis publici videtur factum nomine officij.
- 14 Filius quando imperare possit patri.
- 16 Dissidentes inter se propter officia, non dicuntur propriè rebel-
lare contra reipub. suæ ciuitatis.
- 17 Minus & maius diuersis respectibus aliquid potest esse.
- 18 Matris macula non nocet filio, quo minus vti possit privilegia
ex persona aui.
- 19 Decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus paganus,
quando possit, & quando cum duobus testamentis. 20.
- 24 Subditus quis propriè dicatur.
- 25 Causam in libello exprimere, quando expediatur, & quando nõ.
- 26 Delegatus excedens suam commissionem potest per ordinarium
puniri, & ei restitui de facto.
- 27 Sententiam confirmare tanquam sic latam interdum, quis po-
test, non tanquam bene latam.
- 28 Potest quis vt alius, quod non potest, vt ipse, & per tota locis.
- 29 Hæres vt hæres non potest venire contra factum defuncti.

- 30 *Confederatio secunda semper intelligitur facta sine preiudicio iuris illius cum quo prius inita est alia confederatio.*
- 31 *Ex persona alterius quis consequitur, quod ex persona sua non consequeretur.*
- 32 *Actus simpliciter gestus ab habente duplicem potestatem, in dubio censetur gestus eo modo quo valere potest.*
- 33 *Filius interdum admittitur, ut extraneus, non ut filius, & qñ.*
- 34 *Regula, potest quis ut alius, quod non potest ut ipse, tripliciter limitatur.*

ADD.
Tanquã.
De isto
arg. vide
Bar. in l.
si verò §.
iis quic-
qd. ff. sol.
matri.*

Subsequitur nunc locus de tanquam, * seu respecti-
uis: à quo sumptum † argumentum est vile, & fre-
quētissimum, in omnibus, quæ fieri possunt de diuersis
respectibus, & in Bal. in l. si pater. §. qui duos. ff. de adopt.
& probatur in l. post mortem. ff. quando ex facto tuto. &
in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verbor. oblig.
& in l. procurator qui pro euictione. ff. de procurat. & in
c. per venerabilem, qui fil. sint legi. & in l. hinc queritur.
§. potest. ff. de peculio, cum sim. de quib. infra. Et forma-
tur à qualitatibus, vt à qualitate † nominis, d. l. si pater.
§. qui duos, & ibi gl. ponit concordantias, l. socium qui in
eo, in pr. ff. pro socio, c. conquestus, cum ibi not. per gl. &
Doct. de vsur. l. emancipatum. §. si. ff. de senatoribus, & l.
cum aliquis, C. de iure delib. cum sim. Item à qualitate
personæ, l. si ignoran. ff. locati, iuncta l. milites, & l. si. C.
e. tit. & c. si verò 2. & in c. in audientia, de sen. exc. c. po-
stulasti, de concess. præb. c. à collatione, de app. lib. 6. c. ex
transmissa, in fi. de renunc. & c. esto subiectus, 95. dist. cū
utrobique not. per gl. & Doct. Item à † qualitate rei, cau-
sæ, officij, vel dignitatis, l. fin. ff. de infort. l. cum quæ-
dam, C. de adm. tut. §. si tutor. Inst. de Inof. test. l. tutorē.
ff. de his quib. vt indig. c. cum inter vniuersas, circa finē,
& c. quod sicut. §. super eo, in fine, de elec. & c. cum olim
de re iud. cum utrobique not. per gl. & doc. Item à qua-
litate loci, vel temporis, l. aut facta. ff. de pœnis, l. prætor
edixit. §. si. ff. de iniur. & §. atrox, Insti. e. tit. cum si. & isto
argumento vitur Paulus Apost. 2. ad Corin. 3. & 5. cap.
& primæ ad Corinth. 5. & 7. & ad Coloss. 3. & ad Ephe-
sios

fios 6. Item eo vitur Vlpianus, & post hunc glof. in d. l.
emancipatum. §. si. & in l. adoptiuum. §. si. ff. de in ius vo-
can. & gl. in verb. fuisse, in l. diui fratres. ff. de iure patro-
& in l. 2. in verbo petita, in fi. C. de bonorum possess. con-
tra tab. & in rubrica Authenticorum, & Bald. in consilio
308. volum. 1. & idem Bal. in l. vii. §. vbi autem, C. de se-
cund. nupt. in noua lectura, & Ioan. Andr. in regula, qui
iacet, & in regula, cum quid vna, & in regula, quæ à iu-
re, & in regula, ratum, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & tam
legum, quàm canonum conditores, ac vtriusque iuris
Doctores in diuersis locis, vt infra latius patebit. Eius
etiam meminit Ioan. Andr. in reg. in toto, de reg. iur. lib.
6. in Mercur. & Doct. sæpè alibi. Hinc quoridie dicimus
in practica † inspiciendum esse quo nomine aliquid fiat,
quo respectu, & qua, seu cuius contemplatione, iuribus
præl. & l. si quis domum. §. penul. in fine. ff. locati, l. debi-
tor. §. si. ff. ad Trebel. l. fideicommissi. §. interdum. ff. de le-
gat. 3. l. fin. in fin. C. de usufruct. l. profectitia, in princip.
ff. de iure dorum, l. si verò. §. item quicquid. ff. solut.
matrimon. l. sed si plures. §. in arrogato, & ibi glof. ponit
concordantias. ff. de vulgar. & pupillari. l. final. C.
si aduer. rem iudic. & c. ræquisisti, de testam. cum utrobi-
que not. qui sunt text. ad hoc notabiles, & singulares.
Hic autem arguendi modus facit ad multa, & gratia exē-
pli pro instructione iuuenum, hæc argumentatio primò
facit ad quæstionem de bonis, † quæ sunt legatis, seu
(vt vocant) ambasiatoribus, vtrum acquirantur ipsis le-
gatis, an verò mittenti? & cōmuniter in hoc articulo,
tenetur, quòd acquiruntur legatis, & non mittenti: quia
non vt tales ea receperunt, ex quo mandatum eorum ad
hoc non extendebatur, vt uolunt Bart. Pau. de Castr. &
Doct. in d. §. item quicquid. Verius tamen videtur, qd in
hoc considerari debeat, qualitas rei donatæ, & cuius cō-
templatione fiant huiusmodi dona. de quo art. pulchro,
& quotidiano vide per illum text. & per glo. & DD. in
d. §. in arrogato, in verb. beneficio, per illum text. & per
gl. & DD. in d. §. itē quicquid, & p gl. & DD. qui pprio.
§. procurator, vt in cæteris. ff. de pc. & p Bar. & DD. i d. l.
socium

socium qui in eo, & per Cy. in l. manifestissimi, circa ff.
 C. de fur. & per Ang. & Doct. in d. l. cum aliquis, & per
 Bal. in conf. 57. r. vol. & per Pan. Ioan. de Imo. & Cano.
 in d. c. postulasti, & per Domini. Philip. Fran. & Doct. in
 7 d. c. a collatione, quò recurre. Secundo facit ad hoc, qd
 consul vel pates prouincie habens filios, potest illos
 apud semetipsum, & sua auctoritate emancipare, vel in
 adoptionem alij dare. quia non tanquam pater, sed tan
 quam consulum, vel pates hoc facere uidetur, & si consulum
 uel pates est filius familiaris, potest apud semetipsum emā
 cipari uel in adoptionem dari, inter ponendo huic actui au
 thoritatem tanquam consulum vel pates, & uice duorum
 fungendo, ut est text. gl. in l. si consulum, & in l. seq. ff. de
 adopt. cum sim. sic etiam filius ut filius non tenetur pro
 debito patris, sed filius ut hæres bene tenetur pro debi
 to patris. text. est iuncta gl. in l. ne contra, in uerb. patrem
 8 uestrum. C. ne filius pro pat. † ergo agens contra filium
 ex persona patris debet in libello facere mentionem qd
 est hæres patris, aliàs libellus est ineptus, secundum Bal.
 & Doct. ibidem, & faciunt not. per gl. Bart. & Doct. in l.
 necessarijs. ff. de acquir. hæres. & in l. r. C. si minor ab hæ
 red. se abst. & notata per Pan. in c. quod nobis filij sūt
 legi. qd nota. Tertio facit ad hoc, quod rex superiorem
 non recognoscens potest cum filijs suis spurijs dispen
 sare, ut succedant & sint capaces successione, quia non
 censetur talē actum exercere tanquam pater cum filijs,
 sed tanquam rex cum subditis, ut est text. fin. in d. c. per
 uenerabilem, & ibi habes bonam gl. in uerb. regi gratia
 quæ adducit plures concordantias. Quarto si quis in tes
 tamento relinquat cuilibet fratrum prædicatorū decē,
 & Priori bibliæ: Prior habebit 10. ut unus ex fratribus,
 & bibliam ut Prior, quia plures qualitates in eo concur
 runt, de quo art. tñ uide latius per Cy. & oēs Leg. in l.
 cum quæstio, C. de legat. & p. Bal. in d. l. si consulum. Quin
 to facit ad hoc, qd si archiepiscopus Colonienfis ex illis
 canonicus Traiectensis interfit capitulo Traiectensi ut
 canonicus, & ipse unā cū capitulo sit negligens in cōfe
 rendo beneficium, cuius collatio ad eum tanquam cano
 nicum

nicum & capitulum cōiter spectat, poterit idem archie
 piscopus Colonienfis tanq̄ archiepiscopus post lapsum
 termini iuris, tale beneficiū conferre ius deuoluto * qz
 non interfuit capitulo nec fuit negligens ut archiepisco
 pus, sed ut canonicus, & non confert iure deuoluto ut
 canonicus, sed ut archiepiscopus, quod licet, ut est text.
 not. in d. c. postulasti, & uide gl. no. decidentem pulchra
 q. in simili casu, in c. si episcopus, supp. negli. præl. lib. 6.
 9 Sexto facit ad hoc, qd si a collatione beneficij per epi
 scopum ut canonicum & capitulum in mei præiudicium
 facta uolo appellare, debeo appellare ad ep̄m, & non ad
 archiepiscopum, quia ex quo ep̄s non interfuit collatio
 ni sic factæ, ut, & tanquam episcopus, sed ut & tanquam
 canonicus, non appellatur ab eodem ad eundem,
 sed ab inferiore ad superiorem, text. est nota. in lege
 r. §. solent, in fin. ff. quando appell. sit, & ibi Angel.
 & text. in d. c. a collatione, ubi habes glo. sing. i uerb. præ
 latus. dicentem, qd si episcopus habens uocem in capitulo
 tanquam canonicus, non debet habere primum locū
 in capitulo, quia non est ibi ut episcopus sed ut canonicus
 Prælati aut, uel senior capituli debet habere primum
 locum. Hinc etiam uidemus in hac præclara Vniuersitate
 Louaniensi de constitutione obseruari, quod episcopi
 non præcedunt Rectorem Vniuersitatis, quod sine
 dubio est uerum, quam episcopi sunt ibi ut scholares
 per dictam gl. quando ad hoc reputat singularem Pan.
 in c. auditis, de ele. sed quando episcopus diocesis est
 ibi ut episcopus, & non tanquam scholaris, non habet
 locum d. glo. nec eius ratio. Negari tamen non potest,
 quin Rector Vniuersitatis sit caput Vniuersitatis, & nō
 episcopus loci uel diocesis, à cuius iurisdōne Rector &
 oēs de Vniuersitate per speciale priuilegium sunt pen
 nitus exēpti, & sic alia ratio uidetur reformare pactum
 ut eleganter inquit text. in l. interpositas, C. de transact.
 & ex consequenti uidetur Rector uniuersitatis præferen
 dus in sessione et episcopo loci, uel diocesis, qui iterum
 actui celebrand in Vniuersitate, nō ut scholaris, sed ut
 ep̄s. Et ita obseruari uidi, si recte memini, in quodā actu
 solenni

A D D.
 * Deuolu
 to. Ius cō
 ferēdi be
 neficia ex
 quib. cau
 sis & ad
 quem da
 uoluntar
 docet. ex.
 in c. quā
 quā de e
 lect. li. 6.
 deuolu
 tionē aut
 factā cō
 stare de
 bet. Boe
 rrus deci
 sione 70.

solenni tempore domini Ioannis de Horen episcopi dñi uixit Leodicensis, non tamen sine magna difficultate. Se
 10 primò facit ad hoc, q̄ iniuria illata † clerico uel magistra
 zui non prosequente, imò expressè remittente iniuriam,
 ubi cessante qualitate dignitatis sacerdotalis uel magi-
 stratus, iniuria in eadem persona cõmissa censeretur cri-
 men priuatum, ut est tex. in l. si quis in hoc genus sacrile-
 gij, C. de epis. & cler. & in l. i. §. huius, ff. de iust. & iur. &
 in c. contingit, i. & in c. parochianos, cum utrobq; no. p
 gl. & DD. de sent. excom. Et hinc singu. dicunt Paul. de
 Castr. & Alexand. de Imol. in l. quamuis, ff. de in ius uo-
 can. quod si officialis regis uolens sit percussus, ut quia
 alio dicente, si non esses officarius regis, egregiè te per-
 outerem, dixit, non obstante officio, percutite me, si au-
 des, uel, sum contentus, q̄ me percutias, si audes, iniu-
 ria nihilominus dicitur inferri regi, per l. i. §. usq; adeo,
 cum ibi pulchrè not. per Bar. ff. de iniur. & optimè facit
 d. c. contingit, cum sua gl. in uerb. iniuriosa. Hinc etiam
 singu. dicit Bald. in §. iniuria, in titulo, de pac. iura, fir. in
 v. si. feu. q̄ si quis der alapam potestati alicuius terra: pp
 singularem uel priuatam inimicitia, quam habet aduer-
 sus eũ, p̄t puniri capitaliter, pp atrocitatem facti: quod
 non est pp aliam cãm, ni si pp qualitatem personæ iniu-
 riam passæ. Hoc † tñ credo limitandum uerum, qñ talis
 iniuria inferret potestati exercenti officium suum,
 * aliàs secus, per no. Cy. in l. si non conuicij, in 4 q. C. de
 iniur. & no. per Bar. in extrau. quoniam, in uerb. rebellã-
 do, in prin. in tit. qui sint rebel. & uult Fel. in c. si quando
 de offi. del. de quo articulo uide Guil. Papæ decis. 557.
 Octauò facit ad hoc, q̄ licet filius qui impugnat testamẽ-
 tum patris ut filius, debeat priuari legato, & omni cõmo-
 do sibi in eo relicto, & econuersò, si approbet testamen-
 tum patris in quo est exheredatus, perdit querelã, tñ si
 hoc non facit ut filius, sed ut tutor, uel curator, aut legiti-
 mus administrator alterius, secus est, quia ius suum non
 perdit, nam qñ plura iura concurrunt in persona vnus
 perindè est, ac si concurrerèt in personis diuersorũ, tex.
 c. l.

ADD.
 * Summ.
 Adde, q̄
 octo sunt
 casus qui
 bus offi-
 ciali etiã
 exercenti
 summ offi-
 cium im-
 pune resi-
 sti potest:
 quos po-
 nunt DD.
 in l. prechi-
 bitum de
 iur. sis. li.
 19. c.

est in d. l. tutorem, in d. §. si tutor, & in d. l. cum quædam.
 Nonò facit ad hoc, q̄ † licet procurator, tutor, curator,
 vel alius legitimus administrator, non teneatur de posito
 officio, si se obligauerit noie officij, d. l. post mortem, in
 pr. & §. j. & d. l. fin. fm vnam lecturam, ff. de institor. nec
 sentia lata contra procuratorem, tutorem, curatorem, vel
 alium legitimũ administratõrẽ, possit mandari executio
 ni contra administratorem finito officio, sed debeat mã-
 dari executioni contra eum cuius fuit administrator, vt
 est tex. in l. 4. in pr. ff. de re iud. & in l. j. C. qñ ex fac. tut.
 cum si. secus tñ est, qñ nomine officij, sed suo proprio no-
 mine administrator se obligauit, fidem suam adstringen-
 do. tex. est notab. fm uerum intellectum in d. l. procura-
 tor, qui pro euictione, & in l. 4. §. in eum, l. j. in prin. ff. de
 admi. rer. ad ciuit. perti. De quo articulo uide latius per
 Bar. in d. l. post mortem, & per omnes in d. l. procurator,
 qui pro euictione, & præcipuè per Alb. de Ros. ibid. qui
 meo iudicio ceteris perfectius, & melius loquitur: & vi-
 quod dixi suprã in loco à noie dignitatis, officij, vel ap-
 pellatiuo. Decimò facit ad hoc, q̄ licet suscipiens defen-
 sionem alterius, vt defensor, teneatur cauere de iudica-
 to soluendo, èt si sit coniuicta persona, vt pater, vel fi-
 lius, l. filius, ff. qui satisf. cog. secus tñ est, si suscipiat de-
 fensionem causæ pro suo particulari interesse, l. j. C. de
 bo. mat. ita not. uult Bal. in d. l. filiusfam. dicens q̄ qñ pa-
 ter uenit ad defensionem causæ motæ contra filium, dèt
 esse cautus, vt eo noie ueniat, quo sibi utilius est venire.
 11 Undecimò facit ad hoc, quod licet, † quis tanquam pri-
 uata persona non possit alteri stipulari, tamen tanquam
 persona publica (vt quia est notarius, vel Iudex) potest
 alteri stipulari etiam in extraiudicialibus, vt est gl. fin. in
 §. si quis alij, in uerb. nihil agit, Instit. de inut. stip. & ideò
 notarii in eorum instrumentis semper dicunt, Promisit
 mihi tanquam publicæ personæ recipienti, & stipulan-
 ti, &c. Imò (quod plus est) licet dicta uerba tanquam
 publicæ personæ, &c. non apponantur per notarium in
 instrumento, tamen subintelliguntur, quia in eo quod
 facit officialis publicus, semper intelligitur facere no-

mine officij, d. l. post mortem, in fi. & ita sing. dicit Bal. in l. nec ei, §. satisd. uers. sed hic quæro. ff. de adopti. & ante eum Bar. in l. 2. in fin. ff. rem pupilli sal. fore. De hoc tamen ar. quotidiano, an notarius uel Iudex in extrajudicialibus possit alteri stipulari, uide latius per Inno. & Canon. in c. dudum. de conu. coniug. & per Io. Fab. in d. §. si quis alij, & per Bar. & omnes in d. l. 2. proximè allegata, & per Alex. de Imo. in l. stipulatio ista, §. si stipuler. in uers. in eadè gl. in fi. ff. de uerb. obl. & per Pau. de Cast. in consi. 196. in nouis, incip. in Christi, & c. uis his, quæ narrantur, in 2. dub. & per Philip. Decium in l. cōtractus ff. de reg. iur. quibus duobus ultimis locis habes mirabilem limitationem ad præmissa, uide licet dummodò in tenuerit rati habitio, aliàs secus, ut latius ibidè. Duo decimò facit ad hoc, q̄ capitaneus, uel locum tenens alij cuius regis, uel principis propter imperium, & administrationem sibi concessam censetur maior omnibus, & præ omnibus uenit honorandus, estq̄ sibi ab omnibus obtemperandum, quia representat personam cōmittentis licet aliàs cessante officio, sit minor alijs. tex. est Hester 6. & in c. fi. 93. dist. & no. in Summa eiusdè dist. per gloss. nec habet hic locum regula, Par in parem non habet imperiū, de qua in l. Labeo, §. tractemus, cū l. seq. ff. de arb. quia iste iam non est par, uel minor, sed maior ratione officij, cuius ratione ipse potest imperare aliàs maiori, ut est text. i. l. ille à quo. §. tempestiū. iuncto §. si quis filius familiās, cum l. seq. in prin. ff. ad Treb. ubi filius 14 † qui est in magistratu, potest imperare & præcipere patri, qui alias est maior, & in illo magistratu q̄ debet honorare filium, & ei obedire. non enim hoc facit tanquā filius, sed tanquā habens magistratū ut dicit gl. 1. in l. nam qd̄, ff. ad Treb. & idè Ariobarzanes, qui cessit filio suo regnū Capadoxiæ in conspectu Pompeij, postq̄ filiu iuu in humiliori loco sedentem conspexisset, nō iustiniuit infra se collocatum intruere, sed protinus sella descendit, hortariq̄; cepit filium, ut eò transfirer, unde ipse surrexerat, qd̄ non fecisset, nisi patris uolūtati auctoritas Pompeij accessisset, filiu. n. & regē appellauit, & diadema sumere iussit,

LOCVS DE TANQVAM SEV, &c. 723
iussit, & i curruli sella sedere cœgit, ut refert Val. li. 5. c. 7. i. a. & faciūt no. per Aul. Gel. li. 2. Noct. Att. c. 2. Nec per hoc, q̄ aliàs maior defert minori habēti officium, dignitatem, uel cōmissionem à rege, uel principe, dicitur perdere honorem suum, imò ordo debitus id exposcit, qui confunderetur, si unicuique sua iurisdicctio, honor, & dignitas non conseruaretur, c. peruenit, 11. q. 1. & in d. c. fi. 93. dist. & c. sanè, de off. del. cum sim. Decimotertio facit ad hoc, q̄ licet suffragium filij nō possit prodesse patri ad officia, uel honores, cum eo respectu sit persona domestica: tamen suffragium filij ut decurionis, nō ut filij, prodest patri ad officia, uel honores, ut est tex. in litem eorū, & ibi gl. not. in uerb. non quasi, ff. quod cuius usq; uniu. nom. Decimoquarto facit ad hoc, † q̄ si habēs dignitatem decanatus in ecclesia cathedrali, uel collegiata, de cōsuetudine uel alio iure speciali habeat uocē in capitulo, si contingat eundem habere, uel postea nancisci canonicatum in illa ecclesia, talis habebit duas uoces in capitulo: unā ut decanus, & aliam ut canonicus: cum non sit iari contrarium unum diuerso iure diuersis uti suffragijs. Ita sin. dicit Io. And. in d. c. cum olim, post gl. & Inno. ibidem, dicēs idem esse in distributionibus quotidianis, & alijs obuentionibus, & se in casu de facto occurrente ita consuluisse, quem alij posteriores communiter ibi sequuntur. & idem reperio uelle Cardi. in cō. 54. incip. calus talis est, decanus ecclesiæ. ubi etiam refert consilium Bal. cui se subscribit per d. l. tutorem, & l. Titia. §. qui Marco. ff. de an. leg. quod est not. dignum quia seruit ad multa: ut uidere poteris per Fel. in d. c. cū olim, & in locis per eū cōmemoratis. Aduerte tñ, quia talis, uel alius habens duas uoces, non pōt eas diuidere, ut unū eligat ut decanus, & alium ut canonicus, uel unū nomine proprio, & alium nomine procuratorio, nisi alij ad hoc ultimo casu specialiter habeat in mandatis, tex. habes sing. iuncta gloss. in uerb. nihil agit. in c. si quis iusto impedimento, in §. porro, de elect. li. 6. quem ualdè extollit Lud. Roma. in sing. 78. & Pan. & Fel. in d. c. cum olim, ubi uide. Decimoquinto facit ad hoc, † q̄ dissen-

tientes inter se propter officia, & regimina non dicuntur propriè rebellare contra rempublicam suæ ciuitatis l. si quis ingenuum, §. in ciuilibus, ff. de capti. nec etiam dicuntur propriè rebellare cōtra principem, vt notat ex presè Bar. in d. extrauag. qm̄, in uerb. rebellādo, in uerb. sed an hæc constitutio, nisi qñ fieret seditio, ut ipsa ciuitas subtraheretur principi, a quo immediatè regebatur: nam tunc per respectū ad principē non per respectum ad ciuitatē, cōmitteretur crimen rebellionis seu læsæ maiestatis. Ita sin. dicit Bal. in conf. 59. part. inci. 1. in Christi nomine, licet elegāter, &c. dicens hoc modo intellegendā gl. in l. 3. in uerb. prodita, C. de abolitio. & ibi idē sen

17 tit Sal. Decimosexto facit ad hoc, qd aliqd t̄ diuersis respectib⁹ est minus, & maius: qñque. n. id. qd̄ min⁹ ut, est in ueritate maius, eo respectu quo ius plus; illis restitit ex causa: de hoc habes gl. no. in Cle. 2. sup. uerb. defensor, in fi. de reb. eccl. non ali. de hoc ēt est glo. elegans in c. si. super uerb. ad parē, de trans. episc. quam ualdē cōmēdat Lud. Rom. in cōs 436. in fi. Decimoseptimō facit ad

18 hoc, qd t̄ macula patris nō nocet filio, quo min⁹ ipse filius uti possit priuilegio, & dignitate ex psona aui: ut est tex. sing. & mir. in d. l. emancipatū, §. si. ex quo sequitur, qd si filius cōmisit culpam, pp̄ quā debēat priuari feudo, pp̄ hoc nepos non debet amittere feudum, sed id potest ex persona aui retinere, ut no. gl. in d. l. emancipatum, §. si. in uer. patris, & gl. in d. l. adoptiuū, §. si. Videmus. n. qd aliqua iura habet filius ut & tanq̄ filius, licet non sit hæres: aliqua uerò hēt ut filius, & ut hæres: ut declarat gl. magistralis nunq̄ obliuioni tradēda in d. l. diui fres, de quo art. pulchro, & quotidiano uide latius p̄ Bar. in l. 3. ff. de interd. & releg. p̄ Dy. Phi. Frā. & DD. i reg. nō dēt, de reg. iu. li. 6. p̄ Bal. in d. l. emancipatū, §. si. & p̄ eundē in c. 1. in ti. si uasa. seu. priu. & p̄ Alu. i §. deniq; ; i 4. cōclu. in ti. quē fuit i. cau. benef. amit. in uerb. seu. & p̄ Frā. in libel. seu. par. 5. in uer. sextus principalis: ad quos remississe sufficiat. Decimooctauō facit ad hoc, qd licet ne

19 mo t̄ paganus ut talis, & in quantū huiusmodi, possit de cedere

cedere pro parte testatus, l. ius nostrum, ff. de reg. iur. tñ, certa cōsideratione habita, ut puta qñ potestas disponentis est limitata contrarium reperitur. Pono exemplum in c. in quotidiano: statutum disponit, qd spurius possit à patre institui hæres, uel quod filius familiæ possit concedere testamentū, præsupposita ualiditate dictorum statutorum, de quo plene per Bal. & DD. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. dubitari pōt probabiliter, utrum institutio filii spurii, uel testamentū per filius. porrigatur, & trahatur ad bona, quæ sunt extra territorium statuentis: cōis conclu. Bar. Bal. & DD. in d. l. cunctos podulos, est, qd non: ex quo sequitur qd in utroq; casu talis testator licet sit paganus deceder pro parte testatus & pro parte intestatus: quia bona extra territorium statuentis situata pertinebunt ad heredes testatoris ab intestato, bona autem situata intra territorium statuentis spectabunt ad heredem institutum. & rō est, quia potestas disponentis est limitata, ut dixi, & sic actus gestus cēsetur diuerso iure respectu territorium, & bonorum intra uel extra territorium statuentium signatorum. Item cape aliud exemplum. Ecce impubes post mortem patris naturalis & legitimi, nullo conditio testamento defuncti, arrogatur, & post arrogator substitūdo dicto impuberi arrogato pupillariter in quarta illi debita ex cōsuetudine diui Pij iuxta. §. cum autem impubes, Inst. de adopt. & l. si arrogator, ff. eo. ti. decedit, deinde moritur impubes in pupillari ætate, hoc casu, iste impubes decedit pro parte testatus, puta quoad quartam sibi debitam ex constitutione diui Pij, & pro parte intestatus puta quoad sibi ab intestato relicta per patrem suum naturalem, & legitimum, in quibus sibi intestato succedent proximo sui hæres: quod ideo contingit, quia potestas arrogatoris est limitata, ut non possit substituere impubere arrogato, nisi i quarta, d. l. si arrogator, & limitata potestas limitatum producit effectum, quia uirtus, & potentia cause efficientis semper restricta genda est, ut carenus operetur, quatenus potest in passum, & in suscipientem materiam, l. in agris. ff. de

acq. rerum domin. §. quòd autem, & ibi Bal. & Ang. Instit. de legi. agna. tute. & habetur pulchrè per Barba. & Fel. in c. cum ordinem, de rescrip. contingit etiam hoc et alio, quia iste impubes censetur diuerso iure propter diuersos patres, arrogatorem scilicet, & patrem naturalem, ac legitimum: censetur enim loco duorum filiorum ex natura correlationis, & ergo nil mirum, si regulæ iuris infringuntur propter diuersitatem patrum, & respectum Ita sing. dicit Bal. in d. l. si arrogator, vers. secunda conclusio est, & est ipsa veritas, licet gl. 1. d. l. si arrogator, dicat se non audere hoc dicere propter regulam d. l. ius nostrum. Item cape aliud exemplum. Ego Zelandas origine, & Barbâtinus ratione domicilij, & maioris partis bonorum, facio testamentum, in quo substituo filio meo impuberi emancipato pupillariter, quòd de iure communi, & de consuetudine Zelandiæ iuri communi conformi non licet, Instit. de pupil. subst. in prin. sed ex consuetudine Brabanticæ ponamus, licet hoc casu in bonis situatis in Brabantia, seruabitur consuetudo Brabanticæ, in bonis verò situatis in Zelandia seruabitur consuetudo Zelandicæ conformis iuri communi: ergo filio meo impuberi emancipato decedente in pupillari ætate admitteretur substitutus ex testamento meo ad bona duntaxat situata in Brabantia, in alijs autem bonis admitterentur proximiores filij mei ab intestato, & sic ipse decedet pro parte testatus & pro parte intestatus contra regulam d. l. ius nostrum, sed diuersitas patris matris, & per consequens filij mei inducit hanc diuersitatem sicut diuersitas patrum in exemplo præcedenti, nec mirum quia patri patria æqui paratur, l. veluti, ff. de iusti. & iu. & l. in iure. ff. de reli. & sum. fun. & ita sing. decidit Bald. in d. l. si arrogator, & sequuntur ibi posteriores. Item cape aliud exemplum. Ex consuetudine, vel statuto Louanienfi in testamentis pone, requiruntur septem testes, ex statuto autem uel consuetudine Bruxellensi requiruntur decem testes, modo testamentum est conditum Louanij, & hæres in eo institutus vigore dicti testamenti coram septem testibus conditi petit omnia bona defuncti, & sic etiam bo

na situa Brnxellæ, obijciunt autem ei, quòd testamentum non valet, quoad bona situata Bruxellæ, quia in eo non interuenerunt 10. testes, vt ponitur habere statutum, vel consuetudo Bruxellensis: hoc casu propter diuersitatem consuetudinum, vel statutorum, quæ reperiuntur in dictis locis, hæres institutus habebit bona, quæ sunt Louanij, alia autem bona quæ sunt Bruxellæ habebit bona hæres ab intestato: & sic defunctus decedet pro parte testatus, & pro parte intestatus. Ita sing. decidunt Bal. Fulgo. & Doct. in d. l. si arrogator, & Iac. de Aret. Petr. & Cyn. in d. l. cunctos populos, in lectura antiqua: de hoc tamè art. quotidiano, subtili, & pro vtraque parte disputabili, vide latius per Gul. de Cu. Bar. Cyn. in addi. Sal. Iaf. & alios Doct. in d. l. cunctos populos, vbi de hoc reperies satis plenè, & q. communis opinio est, q. institutus Louanij habebit omnia bona defuncti etiam situata Bruxellæ: quia inspicienda est consuetudo, & solennitas loci conditi testamenti, quæ si interuenerit, testamentum extendit vires suas vbiq. in toto mundo, l. in hac, in princip. ibi Bal. & l. data, alias incip. lata, in fi. C. de don. quòd tene menti, quia est quotidianum, & habui sæpius de facto in practica. Decimonò facit ad hoc, quòd licet nemo paganus vt talis, & in quantum huiusmodi, possit decedere cum duobus testamentis, imò semper primum rumpitur per posterius. §. posteriore, Instit. quibus mod. test. infir. & l. 1. & 4. ff. de iniust. rup. irri. test. licet in milite sit secus, l. quærebatur. ff. de mil. testa. tñ certa cõsideratione habita contrarium reperitur. Pono exemplum in casu quotidiano, post mortem patris naturalis, & legitimi, qui filio suo impuberi pupillariter substituit, impubes arrogatur, & post arrogator substituendo dicto impuberi pupillariter in quarta sibi debita ex constitutione diui Pij decedit, deinde moritur ipse impubes in pupillari ætate, hoc casu iste impubes decedit cum duobus testamētis, quòd toleratur propter diuersitatem patrum, & diuersos auctores, seu causas efficientes: Vnde nihil mirum si dinumeratio causarum dinumerat effectus, & faciat vnū, & idem censerit aliter, & aliter, i. diuerso iur.

re. substitutio. n. facta per arrogatorē, quæ est posterior non infringit substitutionē pupillarem factā per patrē naturalem & legitimam, quæ est prior. cum una in alteram nihil possit propter diuersitatem patrū. Ita admittendo dicit gl. sin. in d. l. si arrogator; & post eam Bal. & posteriores ibidem. Item cape aliud exemplum. Stante statuto, q̄ mater possit filio impuberi pupillariter substituere, quod est contra ius cōmune, quia uolēs substituere pupillariter, debet habere eū cui pupillariter uult substituere, in potestate, d. ti. Inst. de pupil. substi. in primō si contingat tam patrē, q̄ matrem substituere filio pupillariter, in bonis paternis præferetur substitutus à matre, quia est redacta ad instar patris, nam quoad effectū istarum substitutionum, iste decedit cum doobus testamentis. Ita dicit Bald. in d. l. si arrogator, uers. item facit ad aliam, qui etiam dicit idem esse in tutela, statuto permittēte, æ quæ matri relinquere tutorem filio absq; ope cōfirmationis, ut patri, ut deputatus à patre admini frer bona paterna, & deputatus à matre bona materna.

21. Vigesimo facit ad hoc, q̄ si cōsuetudo alicuius regni, puta Angliæ, disponit primogenitū* debere succedere in oibus bonis, saluo, q̄ ipse teneatur suos fratres decenter alimētare, & sorores dotare, quæ consuetudo ualet, iuxta no. per Io. And. & Can. in c. licet, de uoto, & in alio regno seruetur ius cōe, hoc casu si Baro Angliæ habēs bona in Anglia, & et in alio regno ubi seruatur ius cōe, decedat intestatus propter diuersitatem cōsuetudinū. diuersimodē iudicabitur quoad successionem bonorum, nam in bonis situatis in Anglia succedes solus primogenitus, in bonis uerō situatis in regno ubi seruatur ius cōe, seruabitur ius cōmune, & sic in bonis illic situatis oēs filij succedent æqualiter, iuxta l. maximum uitium, C. de lib. præter. & ita sin. determinant Guil. de Cuneo Cy. Bart. Bal. & Doct. in distal. cunctos populos, & sequitur Nicol. de Vbald. in tract. succes. ab intestato circa sextam speciem liberorum: quod tene menti. Vigesimo 22. mo primō facit ad hoc, quod si consuetudo Louaniensis per

illis permittat relinqui uxori secundum ius commune, l. 2. C. de infir. pœn. cœlib. & contrarium statutum sit Antuerpiæ (prout in casu de facto occurrēte expertus sum) & quidam ciuis Antuerpiensis Louanij tamen domicilium fouens, & utrobique possidens bona, relinquat uxori certa bona, ualebit legatum quoad bona situata Louanij, sed non quod ad bona situata Antuerpiæ, nam cum maritus disponens sit sub utroque oppido, seruabitur ex diuersitate oppidorum diuersitas statutorum, vel consuetudinū: & sic cum ipse sit subiectus diuersis oppidis, sicut supra dixi de impubere subiecto diuersis patri bus, censebitur quoad bona situata Louanij Louanien sis, & quoad bona situata Antuerpiæ, Antuerpiensis, & fiet separatio bonorum, sicut fit, in l. i. C. de bon. aucto. iud. pos. & ita sing. dicit Bal. in d. l. si arrogator, referens se ita consuluisse. & idem sentit Pau. de Cast. in l. exigere. in fin. ff. de iudic. & DD. sēpē alibi: & facit consideratio glo. in c. statutum. §. cum uerō, in verb. vnam digtam de rescrip. libr. 6. Et de ista separatione bonorum uide alium casum singularem, & quotidianum per Guil. de Cun. Alb. de Rosa. & Pau. de Castr. in l. sed an. ff. quod cum eo. & per Lud. Ro. in sing. 88. Vigesimo secundo fa-
23. cit ad hoc, q̄ stante concordia, per quam ad curatum spectant omnes obligationes, quæ offeruntur die dominico, & ad decanū oblationes, quæ offeruntur in festis nostræ Domini: si contingat festum nostræ Domini currere in die Dominico, hoc casu omnes oblationes, quæ tunc fiunt non spectabunt ad curatum, sed pro rata eius quod consueuit offerri die Dominico, spectabunt ad curatum: residuum uero spectabit ad decanum, propter diuersitatem respectuum. Ita sing. dicit Cy. & Io. de Imol. in l. qui solidum. §. i. ff. de legat. 2. & ita fuit iudicatum in ciuitate Senarum, secundum eos. Vigesimo
24. tertio facit ad hoc, q̄ si quis potest esse subditus episcopo rōne unius beneficii, & exēptus à sua iurisdictione rōne alterius beneficii in eadē diocesi situati, rex. est not. cū sua gl. i. c. cū capella. de priu. & bonus rex in c. ex ore, cū sua gl. illo c. ti. & utrobique no. Car. q̄ diuer. so respectu q̄ s cō
setur

ADD.
*Primo-
genitum.
Item con-
sue. Mar-
chiv. des
reuzamēs.
C. ubi di-
xi.

*ADD.
* Subdi-
tus. Vide
Ange. de
Clauaso
in Suma
in verb.
subditus.*

secur diuerso iure, & gl. in d. cum capella. Quis autē pro-
prie dicatur subditus, vide gl. singu. ab omnibus appro-
batam in Cle. vn. in verb. subditos, de foro comp. quæ fa-
ciat tibi honorem, si sciueris praticare. Vigesimoquarto
facit ad hoc, q̄ maritus, & vxor diuersis respectibus sunt
domini rei dotalis, l. in rebus, cum ibi no. C. de iure dot.
& commemorat Sal. in l. fi. C. de usufructu. Vigesimo-
25 quinto facit ad hoc, q̄ si diuersis respectibus vtile est ex-
primere causam in libello, vel non exprimere. Ita singu.
dicit Io. And. in c. Abbate sanē, super gl. pen. de re iud. li.
6. in Nou. & ibi hoc late declarat Phi. Fran. Vigesimo sex-
to facit ad hoc, q̄ aliquid pōt esse mere imperij, & sim-
plicis iurisdictionis diuersis respectibus. Ita per quinque
exempla declarat Ias. in l. Imperium, ff. de iurisd. omn.
iud. ad quem remisisse sufficiat. Vigesimo septimo facit
ad hoc, q̄ licet episcopus non possit punire suum archie-
piscopum in sua diocesi delinquentem, quia eo respec-
tu ipse est illius suffraganeus, subditus, & minor, c. cum
inferior, de maior. & obq. cum si. tñ si suffraganeus ali-
cuius archiepiscopi, dimisso suo episcopatu, obtineret
aliud episcopatum extra prouinciam sui primi archiepi-
scopi, & ille primus archiepiscopo, delinqueret in illa
sua diocesi, posset eū punire, quia illo respectu non est
eius suffraganeus, uel subditus, & sic diuersis respectib⁹
pōt quis esse minor, & non minor. Ita sing. determinat
Pan. in d. c. cum inferior, & idem uult Io. Cal. in repe. c.
de illis, in 7. q. de raptorib. Vigesimo octauidō facit ad hoc,
q̄ licet delegatus Papæ uel principis, in quantum delega-
tus sit maior quolibet ordinario, l. i. §. qui mandatam, ff.
de offi. eius cui mand. est iurisd. in d. cap. sanē, & ibi Pan.
26 not. tñ si delegatus † excedat suam commissionem, & si
delinquat, poterit per ordinarium puniri: quia eo respec-
tu, quo excedit suam commissionem, non est delegat⁹,
& per consequens nec maior, imò minor, & (quod forti-
us est) posset ei hoc casu resisti de facto, et à priuato, l.
phibitū, & ibi Bar. & Io. de Plar. no. C. de iure h. lib. 10.
& l. deuotū, C. de metatis, li. 10. r. 2. & faciunt no. p. Inn.
Pān. & Can. in c. si qñ, de offi. del. facit et ad præmissa de
cisco

cisco gl. sing. in c. 24. q. 1. quæ mirabiliter dicit, q̄ Papa
hereticus (in quantum hereticus) minor est quolibet
Christiano: faciunt et not. per Cý. & alios in Auth. quæ
in prouincia, C. ubi de crim. agi. opor. & no. per Petr. de
Anch. in rep. c. postulasti, in 6. oppos. de foro compe. &
not. per Lau. Pet. de Anch. Car. & Io. de Im. in Cle. 2. de
off. ordi. Vigesimo nono facit ad hoc, q̄ licet in feudis di-
rectum dominium remaneat penes concedentem, habi-
to respectu ad uniuersitatem rei in feudum datæ, reuini-
tñ particularium directum dominium transit in feudata-
rium: ita sing. dicit Bald. in l. 1. C. unde leg. quem refert,
& sequitur Fran. in d. libel. seu. par. 1. q. 6. & par. 2. q. 2.
in materia feudorū secularium. Trigesimo facit ad hoc,
q̄ respectu diuersorum exceptio est de regula, & non
est de regula. Ita pulchrè declarat Alber. de Rosaf. in l.
1. ff. de reg. iur. concordando opinionem Placentini cum
opinionem Ioannis, de quibus ibi in gloss. & tetigi obiter
suprà in loco ab exceptione ad regulam. Trigesimo pri-
27 mo facit ad hoc, q̄ si interdum quis potest confirmare
sententiam tanq̄ sic latam, non tanq̄ bene latam: ut vi-
deri pōt in l. 3. §. falsus, & ibi Bar. not. ff. rem rat. hab. Sic
et una, & eadem res pōt diuersimodè nuncupari pro-
pter diuersos, & uarios effectus, gl. in c. 2. in verb. eadē,
circa fi. & ibi Pan. no. uerf. ex his nota, quod una de ord.
cogn. sententia. n. quæ fertur super conuentione, & recō-
uentione aliquo respectu dī una, & alio respectu sunt
in ueritate plures. Sic & in stipulatione plurium rerum,
& similibus: ut ibi uiderē poteris, & in l. scire debemus,
ff. de verb. obligat. Trigesimo secundo facit ad hoc, quod
executor deputatus in testamento ad distribuendū bo-
nā in pauperes, potest eligere filium proprium uerè pau-
perem, hoc adiecto, quod ipsi patri non quæratu-
r usufructus. Nam cum sustineat duplicē personā, s. patris, &
executoris: possunt etiam, ut dixi, in eadem persona con-
currere diuersæ qualitates: Ergo semper inspiciendū est
cuius qualitatis respectu actus fit, uel gerit, quia ex hoc
diuersus resultat effect⁹ iuris. Ita sing. dicit Bal. i. l. tutor
petitus, §. quæ tutorib⁹, ff. de execu. tu. & facit rō, q̄ a sepe
† potest

28 † potest quis aliquid facere ut alius, quod non potest ut ipse, d. l. item eorum, & d. l. si pater, §. qui duos, cum sim. Vnde videmus, quod licet auus, ut auus, non possit fieri pater adoptione, multò minus posset habere nepotem ex duobus filiis natum, cum hoc sit naturaliter impossibile. tamen emancipando nepotem ex uno filio natum, potest eum quasi ex altero filio sterili natum adoptare, sicut posset quilibet extraneus; post emancipationem enim non facit hoc ut auus, sed ut quilibet extraneus, d. §. qui duos, quod est multum utile, quia hoc casu filius sterilis, de cuius consensu facta est adoptio, quod est necessarium, ut sibi suus hæres agnoscat, l. ult. de adopt. §. licet, & ff. eo. tit. l. cum nepos, non poterit huiusmodi nepotem de suo consensu adoptatum per auum uel quemlibet, quasi ex se sterili filio natum, priuare sua successione, cum iam habeatur loco filij, secundum Bal. in d. §. qui duos, in fin. ubi de hoc vide latius per eum.

29 Trigesimaltertio facit ad hoc, quod licet hæres † ut hæres non possit uenire contra factum defuncti, l. cum à matre, C. de rei vend. & Lex qua persona, ff. de reg. iur. cum sim. tñ hæres uenditoris potest retrahere rem alienatam per defunctum, stante statuto, uel consuetudine admittente retractum: de qua in c. constitutus, de in integ. rest. & in l. dudum, C. de contrah. empt. cum simi. quia non facit hoc ut hæres, sed ut tanquam proximior de genere, quare ex eo capite, & respectu est admittendus, arg. d. l. debitor, §. si. per quem tex. Henr. Boich. in d. c. constitutus dicit se Aurelianus audiuisset istam questionem determinari per bonæ memoriæ dominum Alahelori quondam episcopi Trecorensis nepotem beati Iuonis, quam de terminationem ibidem approbat, & respondet ad iura quæ allegari possent in contrarium, ut uidere poteris per eum: de quo articulo etiam uide per Pau. Cas. & DD. in l. defuncto, C. si in fraudem patris. & in locis illic commemoratis. Trigesimalquarto facit ad hoc, quod uasallus plurimum dominorum respectu diuersorum comitatum, & dñorum (ut exempli gratia, fuit olim Comes Flandriæ, qui respectu comitatus Flāndriæ, & Arthesij erat uasallus regis

Franciæ,

Franciæ, & idem ut Dux Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, Geldriæ, & ut Marchio sacri Imperij, ac comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ, Namurci, Alofti, & c. ac ratione aliarum terrarum, & dominiorum suorum uel non recognouit superiorem, uel fuit uasallus Imperij) non potuit argui de feloniam uel infidelitate, ad effectum perditionis feudi dicti comitatus Flandriæ, & Arthesij, ratione confederationis tū factæ cū Anglis vicinis suis, & antiquis hostibus regis Franciæ, quia non ut comes Flandriæ Arthesij, ac uasallus regis Franciæ id fecisse uideri debuit, sed tanquam alius, puta ut & tanquam dux Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, & Geldriæ, ac ratione aliarum terrarum, comitatum ac dominiorum, de quibus supra, respectu quorum nihil cōe habet cum rege Franciæ, vñ cū in eo concurrebāt plura iura, perinde censeretur debuit, ac si concurrissent in personis diuersorum, d. l. tutorē, cum sim. certum autē est, quod si alius possedisset dictos ducatus, comitatus, & dominia regi Franciæ non subiecta, potuisset licite huiusmodi confederationem iniungere cū rege Angliæ, ergo, & comes Flandriæ, in quo eorūdem ducatum, comitatum, & dominiorum iura concurrerant, licite hoc facere potuit. Nec huic decisioni obstant no. per gl. in verb. amicitias, Bal. Sal. & DD. in l. liberti, C. de inoffi. test. & no. per gl. Bal. & DD. in l. r. §. cū patronus, ff. de off. præf. urb. quæ uidetur posse allegari pro rege Franciæ, quia illa loquuntur in uasallo habente unam solam qualitatem, nos autem loquimur in uasallo habente plures qualitates, & suadet ratio naturalis, quia feudum huiusmodi censeretur quodammodo inutile, & plus incommodi quam cōmodi haberet, si illius occasione comes Flandriæ ita esset subiectus regi Franciæ, quod pro cōseruatione aliorum ducatum comitatum, & dominiorum suorum longe maioris importantiæ, & quorum aliqua rebus æquivalentur, ut commemorat Car. in Cle. vnic. de bapt. confederationem, seu ligam facere non posset cū vicinis suis, quod non censeretur cogitatum in concessione feudi, & sic non ponderandum, arg. c. ueniens, cum ibi no. de iureiur. & l. si libertus ita iurauerit, ff. de op. li. Pro quo

30 quo etiam facit, quod confederatio, seu liga se-
cunda semper intelligitur facta sine prauidicio iuris pri-
mi cum quo facta est confederatio, seu liga, iuxta not.
per Hostien. Ioan. And. & Can. in c. recolentes. de statu
monacho. pro isto etiam facit, quod copulare amicitiam
non est de genere malorum, imò est virtuosum, l. late
culpe. §. amicos. ff. de verb. sign. & conforme Evangelio
Matthæi 5. & Ioannis 14. & 15. cum si. Hinc eleganter
dicit Bald. in §. porro, in titu. que sūt prima cau. benef.
am. in vñibus feudorum, quòd uasallus non tenetur pro
domino suo gratis inimicitias procurare, vel alienus fie-
ri à conuersatione amicorum, imò (quod plus est) licitū
est uasallo, etiam unam solam qualitatem habenti, copu-
lare amicitiam cum inimicis domini sui, quando hoc nō
facit in damnum, & iniuriam domini sui: sed causa sibi
consulendi, vel quando iustus timor eum ad hoc impel-
lit, argum. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuiæ. arce. & l. at
qui natura. §. cum me absente. ff. de neg. gest. & l. nouissi-
mè. ff. quod falso tutore, & l. si quis fumo. §. primo. ff.
ad leg. Aquiliam. & ita singulariter determinat Marti-
nus Laudensis, & Aluarot. in c. 1. in tit. quib. mod. feud.
amit. in princip. in vcr. modo hic est quædam glos. & Ia-
cobinus in libello feudorum, super illis verbis, distique
uasalli promiserunt non committere feloniam. & istud
firmat, & valde exclamat Barbatias in cap. ceterum. de
iudicijs, & Frāscischinus in d. libello feudorum parte 4.
in vers. decimaquinta causa privationis. pro isto etiam
faciunt not. per Bald. in l. 1. in 23. quæstio. ff. de rerum
diuisione, vbi pulchrè loquitur de uasallo plurium do-
minorum habentium bellum inter se, vel contra tertium,
quomodo se gerere debeat. de isto etiam pulchrè habe-
tur per Specu. in tit. de feudis. §. quoniam, in vers. duo-
decimò quæritur. & eleganter, ac plenè per Lud. Rom.
consilio 47. incip. visis necessarijs. vbi copiosè tangit de
comite habente confederationem cum duobus regibus
bellum inter se mouentibus, cui potius ab utroque re-
quisitus adherere debeat, & aliquid per Præpo. in c. 1.
§. omnes filij. si de feu. defunct. in vñib. feudor. & c. 2. de
prohib.

prohib. feudo. alie. per Norha. & pulchrè per Bald. in l.
vnica. §. ne autem, in fin. C. de cadu. tollen. & per Scrib.
in c. imperialem. §. præterea ducatus, & §. illud quaque.
in tit. de prohi. feudo. alien. per Feder. & per Iacobinum
in dicto libello feudor. super illis verbis, & promiserunt
eidem domino suo præstare debita seruitia, in 8. & 10.
q. & per Bald. in l. operis, vbi in hac materia est text. no.
ff. locat. & habetur satis plenè per Andr. de Iser. in d. §.
porro, & pulchrè in simili quæstione per Ioan. Andr. in
reg. contractus, de regul. iur. lib. 6. in Merc. & de duobus
confederatis, qui fecerunt pacem cum certis capitulis,
vide elegans consilium Paul. de Cast. 298. in antiq. inci-
piens in Christi, & c. viso supra scripto puncto, & c. vbi plu-
res decidit quæstiones quotidie occurrentes. Triges-
31 mo quinto facit ad hoc, quòd quis interdum consequi-
tur ex persona alterius, quod ex persona sua non conse-
queretur, text. est in c. auctoritate Martini, de concess.
præb. lib. 6. & in c. penul. de præben. eo. lib. quod quam-
uile sit, & ad quam multa quotidie in practica occurrē-
tia faciat, vide magistraliter per Ial. in l. si emancipati, C.
de collat. ad quem remisisse sufficiat. Trigesimo sexto po-
test hic locus esse vsui, in casu, quo in eadem persona cō-
currat auctoritas, seu potestas ordinaria, & delegata, qd
fieri potest, vt decidit Innoc. quem communiter ceteri
sequuntur in c. cum ex officij, de præscrip. nam licet hoc
32 casu si actus simpliciter gestus per talem habentem du-
plicem potestatem, videatur, & censeri debeat in dubio
gestus eo modo quo valere potest, l. 4. ff. de test. milit. &
c. nisi essent, cum ibi not. per Ioan. de Imol. & Panor. de
præben. & volunt Doctor. in d. c. cum ex officij, quibus
me subscribo, quicquid dicat Fed. de Senis in cons. 130.
incip. factum est tale, quædam domus, in si. cuius memi-
nit Lud. Rom. in sing. 16. licet malum numerum assignet
tamen quando conitatur talem processisse ex auctoritate
delegata, puta ex facultate sibi data ab homine, & facul-
tas illa ad hoc non extenditur, tunc crederem actum nō
valere, licet actus ille ex auctoritate ordinaria validè ex-
expediti potuisset, quia limitata causa, seu potestas limi-
tatum

736 LOC. DE TANQVAM SEV, &c.
tatum producit effectum, d. l. in agris, cum sim. & habe-
bit hoc casu locum regula, quod poruit noluit, & quod
voluit adimplere nequirit, de qua in l. multum interest
C. si quis alt. vel sibi, & in c. cum super, de offic. deleg. &
ita pridem in q. de facto occurrere respondit, quod nota,
quia potest seruire ad multa. Trigesimo septimo, benefi-
cium certo respectu potest dici vacare in curia Romana
& alio respectu in partibus, vt declarat Rota decisione
269. incipiente, nota qd si ex privilegio, in antiq. & Ro-
ta dec. 30 r. inci. nota quod vbi episcopo, in antiq. Trigesimo octauo
violencia videtur inferri in duobus locis, puta in loco vbi est
persona, cui fit violencia, & in loco vbi est possessio rei, propter
quam personae alibi est violencia illata, l. i. C. vbi de posses. ag.
Trigesimo nono causa appellationis dicitur eadem cum causa
principali, & diuersa, diuersis respectibus, vt bene declarat Cyn. in l.
inuitus. C. de proc. & Alex. de Imo. in consil. 96. volum. 2. incip. viso
processu. Quadragesimo solutio diuersis respectibus parit liberationem,
& obligationem, l. si pupillus, & ibi Bart. no. ff. ad l. Fal. Quadragesimo primo filius
33 pater hereditatus in casu, Aut. hoc amplius, C. de fideicommissis licet non
admittatur, vt filius, admittitur tamen vt extraneus. Ita per hunc locum
dicit glo. in d. Auth. hoc amplius, & in corpore vnde sumitur. Sed hoc
communiter non tenetur propter repugnantiam, & contrarietatem, quae
ex hoc sequeretur, vt videre licet per Doct. in locis proxime allegatis,
quo casu hoc argumentum de tanquam non procedit, vt statim dicam,
quod si alia vide placeat exempla, in quibus aliquid diuerso respectu,
diuerso iure censi potest, vide glo. & Doct. in l. 3. §. ex contrario,
& in l. clam possidere. §. qui ad nundinas, & in l. naturaliter. §. nihil
commune. ff. de acquir. pos. & in l. licet, C. illo eo. tit. & in l. vn. C. vt
pos. & in l. i. in princ. ff. de superficiebus, & per Cardin. in c. super
questionum. §. si vero, in 4. q. de offi. deleg. & per glo. & Doct. in c. duo,
illo eo. tit. l. 6. & pulchre per Ioan. Fab. in §. ad eo, in lit. locati. &
per Salic. in l. cum notissimi. §. fin. C. de praeser. 30. vel 40. annor. &
per Dominicum, & Præ-

LOCVS DE TANQVAM SEV, &c. 737
Præpositum in cap. ius generale, r. distin. & per glo. in c. & si
questiones, de simo. & saepe alibi. Ne tamen decipiaris uolo te scire,
quod argumentum de tanquam, seu regula cuius supra memini,
potest ut alius, quod non potest ut ipse, fallit in tribus, Primo
quando aliquid impedit fides debita ratione coniunctionis,
tex. habes & exemplum in l. si. §. quatuor filios. ff. de lega. 2. &
in l. si non fortem. §. si filius. ff. de cond. indebit. Secundo fallit
ubi impedit aliquem fides debita ratione contrarietatis, quae
incurreret agendo. l. si proponas. §. i. ff. de inof. testam. &
habes aliud exemplum supra. Tertio fallit, ubi aliquem impedit
fides debita ratione conuentionis, l. i. C. de dol. & l. si mandato
Titij. §. i. ff. manda. Aduerte tamen, quia hoc est limitandum
& restringendum, ut procedat eatenus, quatenus facta est
contemptio, seu promissio, hoc est respectu rei respectu cuius
facta est conuentio, prout loquuntur dicta iura, in quibus facta est
conuentio ab vno respectu certae rei, puta a fideiussore de
bitori de luendo rem per eum pignoratam, alias secus: &
sic procedunt ea, quae dixi supra de vasallo plurium domi-
norum respectu diuersorum feudorum, quia ibi fides promittitur
pluribus personis respectu diuersorum dominorum. Vnde non
mirum, si diuersitas respectuum inducat diuersum in dicto casu,
quam in casu dictorum iurium & ergo si in casu d. l. i. C. de
dolo, & d. l. si mandato Titij. §. i. creditor auctoritate
Iudicis velle vendere pignora quae habet pro
asscuracione sua, ratione debiti, pro quo ille fideiussor non
fideiussisset, crederem sine aliquo dubio, quod fideiussor
posset ea emere ut quilibet, nam non diceretur rumpere
fidem respectu dictorum pignorum ea emendo, quia quoad
ea nihil promissit, & sic est in vasallo plurium
dominorum respectu diuersorum feudorum ut patet ex
supradictis, & sic in contingencia facti respō-
dis, licet uiderim alios aliter sentire, & (nisi hallucinator)
enormiter errare de quo arti. pulchro & quotidiano, quoniam
quis potest ut alius quod non potest ut ipse, uide per
Bar. Liber. de Rapō. Alb. de Ros. & alios id. l. si pater.
§. q. duos, & per Cy. Alb. de Ro. Sal. & alios i. l. i. C. de dol.

¶ LOCVS AB EXTREMIS.

- 1 Medium sapit naturam extremorum, & illis probatis præsumitur medium. 2. & per totum.
- 3 Solutio trium continuorum retrò proximorum annorum facit præsumi solutionem reditus pro annis præteritis.
- 4 Medium impertinens, & inhabile an & quando impediatur extrema coniungi.

Offert se nunc locus ab extremis à quo sumptum argumentum est forte, frequens, & vrile, & formatur dupliciter ad duplicem effectum. Vno modo sic, ¶ Medium sapit naturam extremorum, tex. est not. in l. si vero. §. quod si ex mediato. ff. de his qui deiec. vel effu. & bonus tex. in l. arbor, quæ. in prin. ff. com. diui. Hinc dicitur Bal. loco prædicto, quod si maleficium comittatur in cōfinio, & homo reperiat prostratus, ita quæ tangat de vtroque confinio, vterque dñs poterit procedere contra malefactorem: & ipsum punire. & idem vult ipse Bald. in l. 2. C. vbi de crimi. agi oportet. & Ang. in l. sane. ff. de iniur. & de hoc tractatur pulchrè per Io. And. in reg. obscuris, de reg. iur. l. 6. in 6. in Merc. Hinc et est, quod si vnus morietur in confinio duarum prouinciarum, ita quod non apparet, in qua sit, & aliquis habens domicilium in aliqua dictarum prouinciarum præscribit rem illius, quod dicatur præscribere contra præsentem, & non cōtra absentem, & sic sufficit decem anni, arg. d. §. quod si ex mediato, & ita not. decidit Ioan. de Plat. in l. j. uer. Item facit hæc lex, C. de fund. limitro. l. 1. quod nota, quia seruit pro intellectu lectu l. si. C. de præscr. longi tem. Hinc etiam est, quod quæ extrema sunt licita, seu permissa, tunc etiam medium cõsetur licitum, & permissum, vt sic extrema permissa, trahant ad se medium: ergo citatio decreta intra territorium contra subdicitum existentem extra territorium ad comparandum in territorio, est valida, & arctat absentem citatum: licet notificatio, seu insinuatio fiat extra territorium. Ita no. dicit Bal. in l. oēs. §. verū si. vbi de hoc latè disputat C. de epif. & cl. & idem Bal. post Cy. in l. si. in 5. q. ff.

q. ff. de iuris d. om. iud. & Phil. Fran. in c. Romana §. contrahentes, de for. comp. li. 6. q. habetur latè per Card. in Clemen. pastoralis, in liter. ut illud, in 3. q. de re iudica, & ita quotidie praticatur. Nec obstat d. Cle. pastoralis, vbi videtur probari contrarium, quia ad eam dantur multæ solutiones, & limitationes, ut videre poteris per Doct. in locis præal. & per Bar. in l. j. ff. de req. reis, & per Bal. in l. executorem, C. de execut. rei iudica. & per Felin. & alios Cano. c. si. de foro comp. ad quos remississe sufficit. Interdum tamen medium non sapit naturam extremorum, sed in eo reperitur media iuris dispositio, puta quædo extrema sunt omninò contraria, & in eis reperitur contraria dispositio: tex. est in l. si paterfamilias, cum l. se quen. ff. de hæ. inst. & in §. si. Insti. de vulg. substi. & bonus tex. in Aut. sed & si quis, & ibi gl. & Bald. in noua le. d. no. C. de fec. nup. Interdum aut mediū sumit effectū vnius extremorū, interdū alterius, interdū nullius, & aliqui vtriusq; diuersis respectibus, vt videre poteris per Dy. gl. Io. An. in Merc. in reg. is qui tacet, de reg. iur. lib. 6. Aliquando et extremum sapit naturam medij, per quod peruenitur ad ipsum causaliter, & effectiue, vt subtiliter deducit Bal. contra Bart. in l. Gallus. §. quidā rectè. ff. de lib. & posth. in decisione illius qu. an nepos legitimus ex filio spurio possit institui p̄trauim: ubi uideas. Secundò argumentum ex hoc loco formatur aliter sic. per extrema probatur medium: uel sic, probatis extremis, præsumitur medium: text. est not. in capit. quia sunt culpæ, & ibi glo. not. in uerb. nec ea uirginem, 28. dist. & ibi illam gl. approbant, & commendant Dominicus, & Præpo. Hinc dicit gl. no. in c. uolumus, 16. q. 4. quod ad probandum præscriptionem, in qua requiritur possessio continuata tempore definito à lege uel canone, sufficit probare possessionem in principio, & in fine, quæ, probata præsumitur, quod talis et medio tempore possedit: & illam gl. sequitur ibi Arch. & idem, imò plus, vult Bart. in l. Celsus. ff. de usucap. & Matth. Mathesilanus in notabili 117. & Pet. de Anc. in cons. 5. inc. in Christi, & c. pro patre notabilis, & c. in pen. colum. & Corset. in

singulari 261. & Pan. in c. accedentibus, de priu. & ibi dicitur Pan. in c. accedens, de conuersio, coniug. & ibi est bona gl. volens quod per extrema colligitur mediū, adeo ut si in initio actus constet, aliquem non fuisse voluntarium & multo tempore transacto idem appareat, præsumitur quod medio tempore non fuit voluntarius: ad quod faciunt notata per Pet. de Anchi. in c. vnico, §. si. in fi. de spons. in pub. lib. 6. vbi in simili decidit quæstionem, quotidianam, quam dicit suo tempore occurrisse. Hinc etiā est, quod si obligatus ad centum, vel annum reditum, probet solutionem priorum annorum, & posteriorum, præsumitur soluisse medio tempore, per supradicta, quod est indubitanter verum, quando constat de solutione trium continuorum retrō proximorum annorum: præsumitur tunc enim facta solutio in præterito tempore, rex. est. sing. in l. quicumque ibi, trium cohærentium, c. de apoch. publi. 16. qui rex. licet loquatur in præstationibus fiscalibus, tamen locum habet etiam in alijs præstationibus annuis, vt est gl. valde not. in l. 2. in verb. repellere, C. de iure emph. quam ibi sequitur Salic. in 2. q. dicens D. sic consuluisse, & se de facto ita obtinuisse: & idem vult Salic. ibidem in 8. q. circa finem, & las. in eadem l. 2. dicens d. glo. notandam perpetuò, & approbati per omnes. Istud etiam vult Sal. in repe. l. cum de in re verso. ff. de vsur. vbi d. l. quicumque, ad hoc reputat singularem, idem etiam sentit Archi. in c. quæsitum, r. q. 3. & Alb. de Rosate in l. §. r. in fi. ff. si quis ius dicenti non obtempera. & Ioan. de Plat. in d. l. quicumque, in princ. quod nota, quia est valde quotidianum. Hinc etiam est, quod si probata fuerit vacatio beneficij, & institutio, licet de præsentatione aliter non constet, quam per verba narratiua instituentis, ex hoc tamen præsumitur præsentatione præcessisse institutionem: quia probatis extremis, præsumitur mediū. Ita sing. dicit Fel. in c. postcessionem, in 4. eol. de probar. allegans ad hoc gl. in d. c. volumus. & decisionem Rotæ 400. in Nouis. sed est 427. in nouis secundum numeros meos. Aduerte tamen, quia licet hoc possit procedere inter litigantes super beneficio

cio quatenus eos concernit, non credo tamen non talibus literis stari in præiudicium patroni laici asserentis, & sustinentis se non presentasse, nisi aliter appareat, dicta tamen theoria probatis extremis, præsumitur mediū. fallit, quando mediū est de solemnitate: quia tunc probatis extremis, non præsumitur mediū. Ita sing. dicit Fel. in c. r. de iud. vbi per hoc dicit, quod licet probetur partem petiuisse à Iudice aduersarium citari, & aduersarium citatum esse: tamen per hoc non præsumitur, Iudicem dedisse commissionem citandi, nisi aliter constet, quod tamen requiritur in omni citatione tam verbali, quam reali, ut ibi latius per eum, & per las. in Rub. C. de eden. & per eundem in §. quadrupli, Instit. de acti. & Hip. de Marsilijs in repetitione, l. de unoquoque ff. de re iud. & in locis per eum commemoratis: quod nota: quia facit ad multa. An tamen mediū impertinens, uel inhabile impediatur extrema coniungi, vide rex. & Doct. in l. qui sella. §. si. & in l. tria prædia, & in l. si mihi §. penult. ff. de serui. rust. præd. & bonum textum in l. Pomponius, §. quæsitum, ff. de acquir. poss. & ibi vide Fran. de Are. subtilitatum principem, qui fin. dicit, tunc mediū inhabile inhabilitare extrema, & impedire extrema coniungi: quando propter mediū inhabile eadem dispositionis cessat, secus si causa dispositionis duret, seu subsistat. exemplum primi habes in casu quotidiano posito per Dyn. Bar. Ang. Alb. de Ros. & DD. in l. miles, §. quærebatur, ff. ad l. Iul. de adul. habet etiam alia exempla in d. §. quæsitum, & in d. l. tria prædia. & in d. l. qui sella. §. fin. ex plū scđi hēs in casu quotidiano posito per Io. And. in reg. sine culpa. in 2. dub. de re. iu. li. 6. in Merc. & p. eundē Io. And. in c. tanta, in apostilla sup. uerbo contractum, qui fil. sunt legit. quem sequitur ibi Pan. & Prepo. ibidem in 7. q. ubi plenissimè illum articulum quotidianum examinat. Habes etiam de hoc secundo membro distinctionis aliud pulchrum exemplum in d. l. si mihi, §. pē. Quod commenda memoriæ, quia seruit quo tidie in prac. q. pitud plura iura diuersimode loquētia, & multe decisiones Doctorū prima facie pugnant, potest

runt ad concordiam reduci. Ut videre poteris per Are. in d. §. quæsitum, quòd recurre. Facit enim quod dictum est ad decisionē pluriū aliarum quæstionum ex quibus videre poteris duas per Bar. Are. & Ale. in l. i. Si rem accepimus, ff. de acq. pos. & vnam aliam per Pau. de Castre. in eadem l. Si ceterum, & vnam per Bal. in Auth. si quas tuas, in fi. C. de sac. eccle. ad quos remissio sufficit.

LOC. A PRÆSUMPTIONE EIVSDEM FACTI.

1 *Pluralitas non presumitur, et quatenus ad procedat: et per totum.*

Nunc subnectemus locum à præsumptione eiusdem facti, à quo sumptum argumentum est probabile, forte, frequens, & utile, & formatur hoc modo. Pluralitas non presumitur, & ergo qui eam allegat, probare debet: rex. est nota, secundum unum intellectum in e. cum Ioannes Eremita, de fide instrum. & ibi habetur pulchre per Felij. & bonus tex. in l. idem Pomponius scribit, si frumentum, §. si na. ff. de rei vend. & in l. Sempronius Proculo, cum ibi not. ff. de legat. 2. & habetur per Bald. qui post Iacob. Butriga. hoc firmat per plures leges in l. 2. vers. ego dico, C. de erron. aduoc. & idem vult Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cler. & idem Bal. in l. i. in 2. col. C. quando prouo. non est nec & idem Bal. in l. ne que natales, C. de probat. & notatur per gl. & Doct. in l. eum qui, §. in popularibus, ff. de iur. iurando, & per glossam in l. qui iurasse, §. si pater, & ibi Alexand. de Imo. illo, eod. titu. & idem uolunt Anto. de Bug. Ioan. de Imo. & Panorm. in c. in præsentia, per illum. tex. de proba. & Ioan. de Imo. in l. is qui reus, in pen. col. ff. de publ. iud. & idem Ioan. de Im. & Alex. in l. scire debemus, in prin. vers. sed quid si. ff. de verb. oblig. & Docto. sæpè alibi. Hinc sing. dicit Bar. in l. triticum, ff. de verbo. oblig. si constet aliquem recepisse à me mutuo centum, & postea idè per solennem stipulationem promittat mihi soluere centum

centum ex causa mutui, & ego petam bis centum, ipse autem dicat stipulationem intelligi de eisdem centum primo mutuatis: in dubio stipulatio èt ex intervallo interposita præsumitur esse de eisdem centum, & non de diuersis: quia in dubio non debet præsumi pluralitas, maxime quæ sequens actus potest aliquid operari: ut ibi latius per eum, quæ in hoc sequuntur ibidem Ang. Pau. de Ca. Io. de Imo. Alex. & cõter Doct. quod tene menti. Hinc etiam sing. dicit Fran. Are. in col. 36. incip. casus talis est, & est de mente Bal. in l. testium, in 8. col. C. de testib. quæ si unus ex testibus deponat de certo actu cum loco, & tempore certo, & alter testis deponat de actu sine tempore & loco, quia forte non fuit interrogatus, uel si fuit interrogatus, dicit se non recordari: tales testes sunt cõtestes, & non singulares: quia secundus testis præsumit deponere de eodem actu, de quo primus deposuit, ne pluralitas actuum præsumatur: quod memori teneas mente. Hinc etiam sing. dicunt Io. de Imo. & Alex. post Bar. in d. l. scire debemus, vers. iuxta hoc quærit: quod si peto quinquaginta tanquã promissa, & probò de centum: debeo obtinere in quinquaginta * petitis, quia non præsumitur pluralitas promissionis, secundum eos. Hinc quoq; est, quæ in actu iterabili absolutoria lata in primo iudicio parit exceptionem rei iudicatæ in secundo, si non probetur iteratio, quæ non præsumitur, quæ si probetur iteratio, tunc non obstat exceptio rei iudicatæ. Ita vult tex. not. in l. de eo, §. sæpius, & ibi Bald. no. ff. ad exhib. Hinc èt est, quæ substitutione facta impersonaliter pluribus, ita quæ non appareat expressè, à quibus præcisè esset relictus, videtur facta ultimo decedenti tantum, nec ille ultimo decedens uidetur substitutus præmorientibus. Cape exemplum in casu quotidiano, post mortem omnium filiorum meorum dece detium sine liberis substituo Titium, vel dico quæ bona mea deueniant ad Titium, vel restituam Titio in hoc casu non debemus interpretari, quæ gramen totum censeatur relictum ab ultimo moriente, quia sic esset opus subintelligere tacitam substitutionem de ipso ad præmorientes: cum ergo non præsumatur plu-

ADD.
* *Quinquaginta*
Et ratio est, quia sententia debet esse conformis libello, l. in fundus ff. communi diuid. et l. in C. de fideicom. lib.

ralitas dispositionum in dubio, iurib. præall. & quia possumus interpretari gravamé impositum ualere, si uideatur impositum omnibus pro parte sua post mortem. Ibi debemus interpretari & dicere gravamen impositum ultimo moriéti pro parte sua duntaxat. Ita fin. de q. dicit Franc. de Aret. in l. si pater impubes. ff. de vulg. & pup. de quo art. uide ibidè late per Alex. & alios. Hoc tamen quod dixi, non præsumi pluralitatem, uel iterationem actus limitatur tribus modis. Primò, ut non procedat, quando ad sustentatione dispositionis expresse factæ hoc est necessarium, arg. l. deniq; §. interdum. ff. de pæ. lega. & sentit Fran. de Aret. in d. l. si pater impubes. Secundò ut nõ procedat, quando actus apparet factus sub duplici forma, quia tunc præsumitur fuisse iteratus, text. est sing. in d. c. si Ioannes, inducendo illum tex. ut eum ibi ponderant & inducunt Bal. & Fel. de quo ibi latiùs per eos. & facit l. licet, C. loca. secundum intellectum que tangit ibi Ang. Tertiò limitatur non procedere, quando ageretur de concordandis testium contrarijs, text. est fin. secundum unum intellectum in c. cum tu. de testib. de quo uide latiùs per Ioã. de Imo. Pan. Fel. & alios ibidè, per Fel. in d. c. cum Ioannes, & per eundem in c. auditis. de præscri. & per Alci. Paradoxo. lib. 4. c. 13. Quæ omnia commendat memoriæ tanquam pulchra, utilia, singularia, & quotidiana, & uide quod dicam infra loco proximo.

LOC. A DIVERSITATE temporum.

- 1 *Diversitas factorum sequitur a diversitate temporum.*
- 2 *Diversitas in tempore aut in loco diuersificat substantiam.*
- 3 *Diversitas temporum inducit contrarietatem & incompatibilitatem.*
- 4 *Testibus contraria deponentibus quibus stabitur.*
- 5 *Diversitas loci uel temporis quando uincit dictum testium quando non uincit.*

Com-

Commodè subsequitur nunc locus à diuersitate temporum, à quo sumptum argumētum est probabile, forte, frequens, & utile, & formatur dupliciter. vno modo, in actu iterabili sic, A diuersitate temporum sequitur diuersitas factorum. text. est notabilis in l. nunquam plura. ff. de priua. delictis, & bonus tex. cum singu. glo. in verbo, simul. in c. nihilominus 3. q. 9. & habetur per glo. in c. cum igitur, 35. q. 1. & per Bar. in l. denunciaste. §. quid tñ, quem legit. sub l. qui uxori. ff. ad l. l. de adultra & per Bal. in l. r. vers. in contrarium uidetur, C. qui actus non poss. & per eundem Bald. in l. conuenticula, C. de epif. & cler. ver. item est argumētum. ubi de hoc argumēto plenissimè loquitur, & per Spec. in tit. de teste, in §. iam de interrogatorijs, in vers. quid si vnus, & p. Pan. & Cano. c. cum tu, de testi. & per Pau. de Ca. in l. cum te, C. de proba. & faciunt no. per gl. sing. in l. Pantonijs §. rel p. duellionis. ff. de acq. hæ. Hinc est, q. si per duos testes probetur, q. tu commisisti adulterium de mense Maij in tali loco, & per alios duos testes probetur, quod commisisti adulterium de mense Augusti in alio loco, probatum est adulterium bis fuisse commissum, secundum Pan. & alios in d. c. cum tu, & sentit Io. An. in d. §. iam de interrogatorijs, vers. quid si vnus. Sin aut vnus testis deponat adulterium commissum vno tempore, & aliter adulterium commissum alio tpe, ambo sunt singulares & non probant: c. bonæ 1. de ele. cum si. & si potest constare de unitate actus, uel per confessionem partis, uel ex dictis ipsorum testium, tunc tales nedum non probant, sed tanq. falsum deponentes sunt puniendi: hoc probatur multum bene in c. cum Ioãnes Eremita, circa fi. de fi. de infr. & Danielis 13. in testibus deponentibus contra Susannam, nam ex quo deponebant de eodem tempore colligebat unitas actus, ergo diuersitas in loco commissi adulterij ex eorum depositione resultans induxit contra eos præsumptione falsitatis, ut ibi habetur: & est de mente glo. in d. c. nihilominus, & de mente Pan. Fel. & DD. in d. c. cum tu, & de mente Bal. in l. in exercendis, in 4. col. C. de fide infr. & hinc Spec. d. rj. de teste §. si de inter-

de interrogatorijs, verſ. quid ſi vnus dat cautelam, q̄ fiat poſitio per partem, vel interrogatio per Iudicem, de vni tate actus: & idem vult Ioan. de Imol. & alij Can. in d. c. cum Io. Erem. illud autem non habet dubium, ꝛ q̄ diuerſitas in tempore diuerſificat ſubſtantiam, l. ſi cōem. §. ſi is qui, & ibi Pau. de Caſt. no. ff. quemadm. ſerui. amit. & ſi militer diuerſitas in loco, vt no. per gl. ſing. in d. l. Panto nius. §. rei perduellionis, in verb. poteſt quærere, & plene per Bart. in d. l. denunciaſſe. ſecus autem eſt in eo, qđ differt ſecundum plus, & minus. nam non dicitur differre in ſubſtantia, l. ſi. ff. de ſun. inſtr. & eſt rex, no. in l. is cui via. ff. quemadm. ſerui amit. & ſentit Bal. in d. §. ſi is qui, & Zaſius in commen. l. quod Nerua, in prin. ff. depoſiti. niſi adieſtio qualitaris aliud inducat, iuxta ea quæ dixi ſuprà in loco ab effectu eorum quæ ſimul requiruntur ad eſſe, & ſentit Bal. in d. l. is cui via. ſecundò iſtud argumentum formatur in actu nõ iterabili, vel in actu iterabili, de quo conſtat per confeſſionem vel aliàs, q̄ interuenit, niſi vni eus: hoc modo diuerſitas ꝛ temporum inducit contrarie tatem, & incompatibilitatem. Primùm de actu non itera bili probatur, in d. l. 1. ſecundum §. lecturam glo. C. qui accu. non poſ. & vult Io. de Imo. in c. cum cãm 1. de teſti. & ſentit Sali. in l. apud antiquos, C. de fur. Et ecce exē plum. Duo teſtes dicunt ꝛ Titium occiſum menſe Maij, alij autē dicunt eum occiſum menſe Auguſti, nam ſunt cō trarij: & ſic vel neutri depoſitioni ſtabitur, vel ſtabitur dignioribus, & veriſimiliora deponentibus, ſecundū de terminationem, l. ob carmen. §. ſi. cum ſing. gl. ff. de teſti. & c. in noſtra, cum ſua gl. eo. tit. & ita no. dicit Bar. in l. 1. §. non autem. ff. de bon. poſſ. ſecun. tab. & Doct. ſæpè ali bi. Hinc etiam ad propoſitum noſtrum, non inepte dicit Bal. in d. l. conuenticula, q̄ argumentū ab impoſſibili pro cedit in teſte, vt ſi teſtis dicat quod tali die Titius non fuit vulneratus, quia præcedente die fuit occiſus, valet, & concludit eius depoſitio, & allegat. l. 1. cum ſua gl. C. qui accu. non poſ. Secundum de actu iterabili vnico pro batur in d. c. cum Ioannes, & ibi tangitur per Doct. Ca no. & per Spec. in d. ver. quid ſi vnus. Prædicta tñ limita, & intel-

& intellige vera in actu inſtanteo non durabili in actu aut ſucceſſiuo, ſeu durabili ex probaione diuerſorum tē porum nulla ſequitur contrarietas, l. inſiciando. §. inſans & ibi habetur pulchrè per Bar. & Ang. ff. de fur. & no. p. gl. Bar. Bal. Ang. Pau. de Ca. Alex. de Imo. Iaſ. & Doct. in ſeum qui. §. in popularibus, ff. de iureiur. & habetur per Spec. in d. ver. quid ſi vnus, & per Bal. in d. l. conuenticu la. Vnde ſi duo teſtes probant, q̄ ego tenui aliquid ap penſum circa viam publicam menſe præterito, & duo alij teſtes dicunt menſe præſenti, tales non ſunt contrarij. Si militer ſi duo teſtes dicant me tenuiſſe vxorem Titij de menſe præterito, & alij duo teſtes dicunt de menſe præ ſenti, tales non ſunt contrarij: & pariformiter ſi duo te ſtes dicunt, q̄ viderunt dominum Petrum celebrantem hora tertiarum, alij verò dicunt ſe vidiffè hora nonarti, iſti non ſunt contrarij, quia miſſa poteſt tamdiu durare, ſecundum Spec. l. prædicta. actus enim continuationem recipiens, & durans certo tempore, cenſetur vnus actus à princip. 10. vſque ad finem, vt dicit gl. no. d. §. in popula ribus. quæ inducitur ad plures notabiles, & quotidianas q. vt ibi videre poteris per DD. & ſignanter per Iaſ. ad quem quia ab omnibus habetur, remiſiſſe ſufficiat. Si autē plene vis inſtrui de hoc art. quotidiano, ꝛ q̄ n̄ diuerſitas loci, vel temporis vitiat dictum teſtis, & qñ non item qñ teſtis debeat neceſſariò deponere de tempore: & quãdo non item quando diuerſitas in cauſa dicti teſtium inua lidat eorum dictum, & qñ non vide pulchrè per Inn. Io. An. & Can. in c. qualiter & qñ 2. de accuſ. & per Spe. in d. §. iam de interrogatorijs, in ver. & breuiter ſcias. & pul chrè per Domi. in d. c. nihilominus: & eleganter per Pe. de Anch. in conſ. 439. incip. in Chriſti, & c. ex ex præmiſ ſa facti narratione, & c. in 2. dubio: & pulchrè per Fel. & alios in c. licet ex quadam, de teſtib. Quæ omnia commē da memoriæ: & vide quod dixi ſuprà loco proximo.

¶ LOCVS A PACTO AD LEGEM,

ſtatutum, vel conſuetudinem.

1. *Argumentū à pacto ad legē, ſtatutum, vel conſuetudinē formā tur dupliciter, affirmatiue ſcilicet, & negatiue. Et nam. rō.*

2. Circumstantia contractuum possunt tolli per pactum.
3. Pacto quis potest teneri ex delicto alterius.
4. Interesse potest pacto contrahentium taxari.
5. Pacto potest alicui rei imponi onus reale, quod transeat ad ecclesiam.
6. Obligari pacto quis potest, ut teneatur credere iuramento alteri.
7. Princeps pacto suo obligatur, non autem lege sua.
8. Iuramentum pacto potest remitti ab eo, in cuius favorem prestitum est, non per statutum.
9. Pactum de non appellando ante prolationem sententiae valet.
11. Argumentum a lege, statuto, vel consuetudine ad pactum valet negative.

Occurrit nunc locus a pacto ad legem, statutum vel consuetudinem, a quo sumptum argumentum est probabile, forte, frequens, & utile, quando formatur, ut debet. Formatur autem dupliciter. Vno modo affirmatiue sic. Quicquid potest fieri per pactum, potest etiam fieri per legem, statutum, vel consuetudinem: text. est sing. in l. si & ibi id no. Bart. Bal. Sali. & Doctor. C. de fideiuss. & est gl. in l. non solum, §. fin. super verbo, etiam heredis, in prin. ff. de no. operis nun. & glo. in Rubric. C. de decret. decur. libr. 10. & bona glo. in c. 2. super verbo officiali, in fine, de consue. libr. 6. & ratio istius est, quia maior est potestas legis, quam hominis qui legi subest: & argumentum a minori lecta fortiori semper procedit affirmatiue, ut dixi supra in loco a minori: quod est utile seruans ad multa. Et gratia exempli pro instructione iuuenum istud primo, facit ad hoc, quod sicut per circumstantiam contractuum possunt tolli per pactum, c. unico, de commoda. & c. bona fides, de deposito. Ita etiam circumstantiae actus possunt tolli per legem, statutum vel consuetudinem: Ita dicit gl. sing. in d. c. 2. in verbo officiali, in fine, cum qua ibi transeunt Domin. & Philip. Franc. Secundo istud facit ad hoc, quod sicut per pacto contrahentium fieri potest, ut pater teneatur pro delicto filij pecuniari ser, ita et hoc fieri poterit per legem, statutum, vel consuetudinem.

consuetudinem

consuetudinem, & ualebit lex, statutum, vel consuetudo, hoc disponens. Ita dicit gl. sing. in d. Rub. C. de decre. decur. lib. x. quam ibi approbat Ioan. de Plat. Imò (quod fortius est) valet consuetudo seu statutum disponens, quod quis corporaliter puniatur pro delicto alterius, ut est gl. sing. in c. cum homo, 23. q. 9. quam ad hoc ponderat, & sing. reputat Lud. Roma. sing. 130. Sed hoc ultimum non credo verum, & contrarium eius tenes Bald. in Rub. C. res inter alios acta, & Salic. in l. 1. C. illo eod. tit. & Fel. in c. ius generale, i. dist. circa finem, quod nota. Tercio istud facit ad hoc, quod sicut per partes possunt inter se limitare, & taxare interesse in contractu, sic quod eorum taxationi sterit sine alia probatione, ut sentit glo. in c. cum dilecti, de foro comp. quam ad hoc ponderat Albe. de Rosa. in l. 1. circa fin. C. de summa trin. Ita etiam hoc fieri poterit per statutum, secundum Alb. ibidem, qui dicit sic seruari Bergomi. Quarto istud facit ad hoc, quod sicut contractu principali existente nullo pacto in eo apposita nihil operantur, imò carent effectu, ut est text. notab. iuncta gl. in l. 2. C. de condic. ob causam. Ita etiam hoc casu statuta loci idem disponentia non fortentur effectum, ita sing. dicunt Bal. Ang. & Sal. in d. l. 1. per illi textum iuncta l. si uero, ff. de solut. matrimo. per glo. in dicta Rubrica, C. de decre. decur. lib. x. que equiparat pactum & statutum, quod est not. dignum, quia quod idem. Quinto istud facit ad hoc, quod sicut per pactum priuati hominis potest ei imponi onus reale, quod etiam transeat ad ecclesiam, c. verum, de cond. appo. cum similita. & fortius per statutum loci poterit hoc fieri, et ut res afficiatur tali onere, postquam peruenerit ad ecclesiam. Et ita singulariter concludit Calde. in consilio septimo. sub titulo de constitut. post Barto. & alios in l. rescripto, §. final. ff. de muner. & honor. & idem concludit Pet. de Anch. in consilio 303. incipiente, in Christi, & c. habet statutum, &c. quod commenda memorata.

Sexto istud facit ad hoc, quod sicut per ualeat pactum, quod promitto stare sacramento vel simplici uerbo tuo super damnis & interesse, ut concludunt Bar. Io. de Inu. & DD.

A D D.
Alterius
Intellige,
ut dicit
ibi glo. si
dolo fa-
ciat per
l. si quis
verum. ff.
de custo.
reor.

in l. si. ff. de prae. stipul. Ita etiam valebit statutum vel
 consuetudo disponens, quod credatur scripturae priuatae,
 vel libris mercatorum, in modica summa, arguendo à pa-
 cto ad statutum vel consuetudinem, secus tamen si statu-
 tum vel consuetudo sit indiscreta, disponens scilicet, q-
 omni scripturae mercatorum crederetur pro se. Ita sin-
 gulariter vult Bar. in l. vnica versic. quid ergo est, C. de
 confessis, quem refert, & sequitur Panorm. in c. bonae
 2. circa finem de postul. prelato. & Alex. de Imo. & Ias.
 in l. quidam, §. nummularios, ff. de eden. quod tene men-
 ti. Hoc tamen quod dixi ualere, argumentum à pacto ad
 legem, statutum, vel consuetudinem affirmatiue, proce-
 dit ubi est eadem ratio, secus si diuersa, quo casu aliqd
 potest fieri per pactum, & non per statutum: exempli gra-
 7 tia, per pactum suum princeps obligatur c. 1. de prob.
 & c. 1. de natura feu. in usib. feud. & tamen lege sua uel
 statuto, princeps non obligatur, l. princeps, ff. de legib. &
 l. digna uxor, C. eo. tit. cum utrobique nota, de quo arti-
 culo pulchro, & quotidiano uide latè per Iban. And. in
 regula, cui licet, de reg. iur. lib. 6. in Mercuria. lib. Item p-
 8 pactum, potest remitti iuramentum ab eo in cuius fa-
 uorem praestitum est, ut est tex. singularis in c. 1. de spò
 sa. & tamen iuramentum à statuto lateorum tolli nõ po-
 test, ut singulariter decidit Alex. de Imol. in consil. suo
 39. r. vol. incip. redemptoris, & c. uiso instrumento, & c. in
 uers. nõ obstat tertium. Item cape aliud exemplum, ua-
 9 let pactum si de non appellando ante, uel de nullo fata-
 li obseruando interpositum, ut est tex. notabilis in l. si.
 in fin. C. de tempo. appella. & tamen non ualet statutum
 prohibens à sententia appellari, ut est tex. peculiaris in
 c. ueniente, §. quia uerò, de iure iu. & ratio diuersitatis est
 quia pactum directè non tangit ius superioris, sed paci-
 fcentes abdicant à se quod est in eorum facultate: statu-
 tum autem de non appellando disponit directè contra
 ius superioris, & ita notabiliter dicit Panorm. in c. cum di-
 lectus, extra, de arbitris, quod tene menti. Itè cape aliud
 exemplum, dispositio legalis vel statutaria generalis, cõ-
 cepta uerbis uniuersalibus de futuro, continens actus
 noui

nouu concessionem, recipit restrictionem de habilitate
 personæ. Ista est doctrina Bartoli, & Doctorum in lege
 prima, §. nunciatio, ff. de noui operis nuncia. & hoc ne in-
 ducatur correctio alterius legis, secus tamen est in dispo-
 sitione hominis, uel in contractibus uerbis uniuersalibus
 conceptis, quia non recipiunt illam restrictionem. Vnde
 si aliquis acquirat feudum pro se, & filijs, & quibuscun-
 que hæredibus, illa uniuersalis, quibuscunque, non re-
 stringitur ad habiles, licet sit acquisitio noui iuris, imò
 ueniunt etiam penitus extranei, & sic per illam uniuersa-
 lem alteratur natura feudi, iuxta ea quæ habentur in simi-
 li in c. unico, de feu. non ha. prop. feu. na. Ita sing. decidit
 Bal. in l. 1. ff. de rer. diui. in 34. & 48. q. & idem Bald. in l.
 Imperialem, in prin. in uers. sed quid, de prohib. feu. alie.
 per Fed. & istam decisionem sequitur Alex. de Imol. in
 l. si patroni, ff. ad Treb. & Ias. in d. l. 1. §. nunciatio, in uer-
 si. tertio limita istam conclusionem, & idem Ias. in pra-
 hid. feu. in uers. 3. limita nisi feudum, quod tene menti:
 quia est singulare, & quotidianum, multum limitans no-
 tata per gl. & Doc. in l. ex facto, §. si. ff. ad Treb. Secundo
 argumentum ex hoc loco potest formari negatiue, hoc
 10 modo. Quod non potest fieri per pactum, non potest et-
 fieri per legem, statutum, uel consuetudinem: nam pactum
 lex, statutum, & consuetudo, æquiparantur, & paribus
 ambulant, de primo, puta de pacto, & lege, tex. est in l. si.
 C. de reb. alie. non alien. & d. l. fin. C. de fideiuss. de secũ-
 do, puta de pacto, & statuto, est glo. no. in d. Rubr. C. de
 decere. decurio. libro 10. & de tertio, puta de pacto, & cõ-
 suetudine, est tex. in d. c. sacrosancta, iuncto capitulo, Mas-
 sana, de elect. & no. Ioan. Andr. in d. c. sacrosancta, & gl.
 in d. c. 2. & ibi Io. Andr. in Nou. assignando rationem di-
 cit, q- hoc est ideo, quia consuetudo est tacitum pactum,
 l. de quibus, & l. sed ea, ff. de lega. sed istud debet limita-
 ri uerum, ut procedat, quando aliquid non potest fieri p-
 pactum, quia turpe uel contra bonos mores, tunc. n. illud
 non potest fieri et per legem, statutum, uel consuetudine,
 quia lex debet esse honesta, iusta, & possibilis, c. erit aut
 lex. 4. dist. alias autem cessante turpitudine, non ualet ar-
 gumentum

746 LOCVS A PACTO AD LEGEM &c.
 gumentum à pacto ad legem negatiue. Imo. infinita pos-
 sent fieri. per legem, statutum, uel consuetudinem, que
 nō possent fieri per pactum, ut declarat not. Bar. in rep.
 hoēs populi. in 3. q. tertie quæst. princip. uersicul. pro-
 quib. posset. ff. de iustitia & iure, & idem Bar. & Pau. de
 Casl. non impossibile. ff. de pact. Io. de Plat. in d. Rub.
 C. de decre. dec. li. 10. & est de mente gl. in l. nec ex pro-
 torio. & in l. neq. pignus. §. priuatorum conuentiono. ff. de
 reg. iur. & de mente gl. in l. 2. circa mediū. C. que sit lō.
 cōsu. & ibi hoc scriit Cy. & Dom. i d. c. 2. & uult expresso.
 Bal. & Ang. i d. l. fi. C. de fidei. & idē Bal. lati^o i re. d. l.
 de quibus, quod recurrat. Et per premissa cōcluditur, non
 ualere consuetudinem uel statutum, uigore cuius per-
 mitteretur creditori euincere pignus in perpetuum abs-
 q; spe litiōnis per debitorem fidei ressitato principali
 & alijs in euictione solutis: quia talis consuetudo uel sta-
 tutum, uideretur ferre opem ad delictum contra legem,
 Dei. unde sicut reprobatur pactum legis commito-
 ritia in pignotibus, ex eo quia est contra bonos mores,
 & faciens usuraria prauitati, capitulo significante, de
 pign. & l. prima. & l. finali C. de pact. pign. cum simi-
 lib. ita etiā non debet ualere statutum, uel consuetudo
 in casu premissis, per prædicta, & ita sentit Baldus in re-
 petitione d. legis de quibus, idem Baldus in rep. l. Amil-
 ius. ff. de minor. & in cons. 32. 5. part. quod tene menti,
 quia uidi in questio. facti magnam de hoc alterationē.
 Cōtra autem à lege, statuto, uel consuetudine ad pactū
 non ualet argumentatio affirmatiue, sed bene negatiue,
 quia à maiori ad minus nō licet arguere affirmatiue. sed
 bene negatiue, ut dixi supra, in loco à maiori, in loco à
 genere ad speciem; & in loco à toto ad partē, ad quos
 recurrat. & istud sentit gloss. in §. cum autem impubes, su-
 per uerbo iuberetur, Inst. de adop. & firmat Bart. in l. alia,
 §. eleganter, circa finem. ff. solut. matrim. & Ia. in d. l.
 non impossibile, ubi hoc declarat per plura exēpla, que
 habuit à Baldo in repet. d. l. de quibus, ad quem remisit
 se sufficiat. Nec premissis obstat d. l. non impossibile,
 quia ibi non plus probatur, quam quod in pactum dedux-
 ci po-

LOC. A VI GEMINATIONIS. 753
 cipoteit illud ad quod quis de iure tenetur ex quo infer-
 ri non potest, quod omne illud quod potest fieri per le-
 gem, posset etiam fieri per pactum, licet gl. Bar. & plures
 alii sumando illam legem uideantur prima facie aliud
 ibi sentire, quod nota, quia posset faciliter decipi, si non
 perpenderes.

LOCVS A VI GEMINATIONIS

- 1 Verborum geminatio, seu actus reiteratio denotat firmitatem propositi.
- 2 Confessio extrajudicialis geminata habet uim confessionis iudicialis. 15.
- 3 Consensus geminatus tantum operatur quantum consensus inratus.
- 4 Verba geminata in dispositione impediunt restrictionem de habilitate.
- 5 Statutum debet interpretari secundum ius commune, quando alias quis indebitè damnum patietur.
- 6 Verba enunciativa geminata probant.
- 7 Geminatio rescripti habet uim clausula, non obstante lege, & clausula ex certa scientia.
- 8 Obligatio naturalis geminata actionem parit.
- 9 Mora geminata non purgatur.
- 10 Sententia interlocutoria bis confirmata est irrenocabilis.
- 11 Confessio simplex geminata non potest pretextu erroris renocari.
- 12 Dispensandi cum spurio, item cum incestuoso facultate habens, non poterit dispensare cum spurio & incestuoso simul.
- 16 Differentia inter geminationem scripto uel ore prolatam.

Offert se nunc locus a vi geminationis, a quo sumptū argumentum est probabile, forte, frequens, & utilissi-
 mum, seruiens ad diuersos & infinitos effectūs, & forma-
 tur hoc modo. Verborum † geminatio, seu actus reite-
 ratio, denotat firmitatem propositi voluntatis, &
 consensus, & inducit diuersitatem iuris ab actu
 simplici, textus est notabilis in lege quinquaginta,
 Bbb ff. de

ff. de probatio. & in l. balista. iuncta gl. ff. ad Trebel. & in l. si mulier, 2. & in Auth. siue à me. C. ad Velleian. & in l. cum scimus, & ibi Barto. C. de agrico. & censit. lib. 1. 1. & in c. eam te, de rescrip. vbi Bal. dicit, quòd verba geminata significant præcisam intentionem, cum similibus, de quibus infra. Quòd facit ad multa. & inter alia gratia exempli pro instructione iuuenum istud primò facit ad hoc, quòd qui bis aliquid facit, non potest postea contra id opponere: quia vbi internenit geminatio, ibi præsumitur plena deliberatio, in auth. vt nulli iudicium. §. & hoc verò iubemus. Ita notab. dicit Bal. in suo aureo consilio schismatis, posito in Rub. C. si quis aliquem testa. prohibi. Secundo facit ad hoc, quòd qui iterum conuicium, non videtur ex iracundia, sed ex deliberatione dixisse. Ita dicit gl. not. in c. si quis iratus. in verb. iterare, 2. q. 3. & alleg. d. l. si mulier. non tamen per hoc credas, quòd dicens conuicium calore iracundiæ non teneatur actione iniuriarum: imò tenetur, sed grauius punitur, qui conuicium iterum, vel in eo perseverat, l. si non conuicij. C. de iniu. & ibi de hoc habetur pulchrè per Salice. qui cetera clarius, & perfectius loquitur, quem omninò vide. Tertio istud facit ad hoc, quòd licet confessio facta coram notario, non in figura iudicij, non præiudicat, tamen si fuerit geminata, præiudicat, etiam si sit præiudicialis liberti vt est casus in d. l. cum scimus, & hoc not. Bar. qui etiam illic circa finem singulariter dicit per verbum, forte, quòd confessio extraiudicialis geminata habet vim, & effectum confessionis iudicialis vnicæ, & hoc dictum tanquam singulare referunt, & sequuntur Pan. & Felin. in c. si cautio. de fide instrum. & Pau. de Cast. in l. publica. ff. de depo. & Rom. in l. nuda. ff. de donatio. & ratio vtriusq; dicti est, quia licet quis non præsumatur velle se obligare absenti, tamen ista præsumptio defectus voluntatis tollitur ratione geminationis, iuribus præal. & idem reperio velle Pau. de Cast. in consil. 175. inci. in Christi nomine, amen, super primo videtur, circa finem, vbi singulariter dicit, quòd confessio extraiudicialis, emanata etiã absente parte, si sit ita frequens, quòd transeat, quasi in pu-

publicam vocem, & famam, præiudicat confidenti: & sequitur Præpo. in c. ex literis. de diuor. Quarto facit ad hoc, quòd consensus geminatus tantum operatur, quantum consensus iuratus. ex quo duo singulariter inferuntur. primùm est, quòd sicut consensus mulieris iuratus, validam reddit alienationem fundi dotalis: c. cù contingat, de iureiurand. Ita etiam consensus geminatus. Auth. siue à me. & ita singulariter colligitur ex no. per glo. Pan. & Doct. in d. c. cum contingat. Secundum est, quòd quemadmodum mulier fideiubens pro alio, non potest se iuuare beneficio Velleiani. quando iurauit: Ita nec quando in fideiubendo interuenit consensus geminatus. Ita sing. probatur in d. l. si mulier, iunctis not. per gl. singularem, Panormi. Io. de Imo. & DD. in c. ex rescripto, de iureiurand. Quintò facit ad hoc, quòd exceptio non numeratæ pecuniæ, vel non numeratæ dotis, non potest opponi per eum qui bis cum interuallo temporis confessus est, se recepisse pecuniam vel dotem: nisi uelit in se assumere onus probandi. Ita singulariter dicunt Panorm. & Felin. in dicto capitulo, si cautio, & est de mente Ioan. And. in addit. ad Spec. in Rubr. C. de do. inter vir. & uxo, & hoc et vult Bal. in l. cum fidem pillum tex. C. de non nu. pec. Sextò facit ad hoc, quòd licet notarius sibi ascribens in testamento, puniatur poena falsi, l. si quis legatum, in princ. ff. ad leg. Corne. de fal. hoc tamen non procedit, quando sibi ascripsit sub pluribus, & geminatis conditionibus: tex. est de hoc singularis iuncta gloss. secundum unam lecturam, quam approbat Bar. in l. diuus. §. fin. ff. illo eo. tit. & meminit Ludo. Roma. in l. si uerò. §. de uiro, in 3. r. fallentia. ff. solu. matrim. Septimò facit ad hoc, quòd relaxandus fideiusforibus iuxta l. 1. ff. de custod. reor. si consuevit aufugere, perdit beneficium dandorum fideiusforum. Ita dicit glo. singu. in lege Cornelia, & ibi Bal. Alber. de Ros. & Doct. eam ad hoc notant. ff. ad Sylleia. & Doctor. sæpè alibi. Octauò facit ad hoc, quòd licet dispositio legis uel statuti concepta uerbis uniuersalibus, uel generalibus, recipiat interpretationem restrictiuam de habilitate personæ, l. 1. iuncta gloss.

gl. i. verb. vnusquisq; C. de sacrōf. eccle. & l. vt gradatim,
 4 §. i. ff. de mun. & honor. cūm sim. tamen † hoc non pro-
 cedit, quando in dispositione sunt verba geminata. tunc
 enim non posset fieri congruē restrictio ad habiles, quā
 verba non paterentur, l. promittendo, in prin. iuncta gl.
 ff. de iur. dor. Et hinc no. dicit Sal. in rep. l. 2. C. d. noxal.
 act. quod si statutum loci disponat, quod quilibet cuius-
 5 uis cōditionis possit testari, tale statutum non restringit
 ad habiles secundum ius cōe, nīa illa verba, cuius
 cuius conditionis, hanc restrictionem non patiuntur, se-
 cundum eum: limitando tamen, ut ibi per eum, & alios
 in d. l. i. de hoc tamen articulo quōtidiano, an & qñ di-
 spositio generalis geminata recipiat restrictionem de ha-
 bilitate, vide latius per Ias. in prælud. feu. col. 19. in vers.
 tertio limita, & in locis per eum commemoratis, quō re-
 curre. Nonō facit ad hoc, quōd licet statutum simplici-
 ter disponens, quōd occidens hominem decapitetur, reci-
 piat restrictionem, dummodō talis fuerit in dolo, ut
 singul. decidit Bal. in l. data opera, in 3. col. C. qui accū.
 non pos. & dixi latē suprā in loco ab absurdo; tamen si
 statutum disponderet, quōd occidens hominē quouis mo-
 do uel qualitercūq; decapitetur: nō recipiet restrictio-
 nem uel distinctionē, an dolo homicidium commiserit,
 uel non. Ita sing. dicit Sal. in repe. d. l. 2. Sed aduertē, quā
 in practica nequaquam hoc admitterem, cū agatur de
 nimis magno præiudicio, puta de morte hominis, cuius
 nunquam cunctatio lōga est. Et licet sciam Alex. de Im.
 in l. & si seuerior, circa fin. C. ex quib. cau. infra. irrog. &
 Fel. in c. sedes in 9. col. de rescri. sequi hoc dictū Salicē,
 & etiā Zasium in articulo illo, an vniuersalis sermo seu
 enūciatio, vniuersaliter intelligatur, quem examinat in
 lib. Respons. 2. tamen eorum auctoritas me non mouēt
 cum ratio naturalis & æquitas suadeat, hoc casu hanc
 generalitatem restringi ad eum qui dolosē occidit, quæ
 ratio & æquitas mihi sunt pro auctore, alias autem ge-
 neraliter intelligendo dictum Saliceti, sequeretur absur-
 dum, maximē in casu defensionis, quem tamen casum
 sub dubio fortē etiam compræhendere videtur Sali. cō-
 tra quē

tra quem in hoc casu tenet Io. Bapt. in rep. l. omnes po-
 puli, in 1. 10. col. ff. de iust. & iur. & idem absurdū seque-
 retur in homicidio casuali de iure non punibili: & faci-
 unt notata per glo. singularem & Doctor. in l. fin. §. in
 computatione, C. de iure delibrandi, vbi singulariter
 habetur, q̄ † statutum debet interpretari secundum ius
 commune, etiam si sic interpretando nihil operaretur,
 quando alias quis indebitē damnum pateretur, prout
 contingeret in casu subiecto. faciūt etiam ea quæ singu-
 lariter consulendo adducit Paul. de Castr. in cons. suo
 192. incip. in Christi nomine, amen. In causa incarcerationum,
 in antiquis. facit etiam elegans dictum Panorm.
 in cap. 1. in fine, de clandestina despon. vbi singulariter
 dicit, quod pro vitanda absurditate vel violatione alia-
 rum regularum, dispositio debet intelligi cum aliqua
 l. impropriatione, si aliter saluari non possit. Præterea
 contra decisionem Saliceti facit decisio glossæ in dicta
 l. promittendo, in principio, in uerbo conditionisque,
 in finalibus verbis, quam reputat singularem Iason in
 l. 1. §. nunciatio, ff. de noui oper. nunciat. ad hoc quōd
 quantumcūque lex loquitur generaliter etiam cum ge-
 minatione uerborum, tamen restringitur quando quid
 censeretur disponi, fieri, uel admitti contra ius natura-
 le. ad quod etiam facit l. finalis, C. de testamen. mili-
 quam ad hoc notat Alexan. de Imo. in d. §. nunciatio,
 quæ optimē probat iuncta l. 1. ff. de milit. testam. quod
 tene menti. Decimō facit ad hoc, quod licet in disposi-
 tione testatoris, qua relinquit uxori omnia quæ habet in
 domo, non ueniat frumentum quod ibi habebat causa
 vendendi, ut est tex. not. in l. generali, §. uxori, ff. de vsu
 fru. lega. tamen si ultra terminum uniuersalem aducia-
 tur dictio, quo quo modo, ut quia diueret, relinquo uxo-
 ri omnia, quæ quoquo modo in domo habeo, tunc nō fie-
 ret illa restrictio. imō uniret etiam frumentum venia-
 le propter virtutem geminationis. Ita not. dicit Bar. in
 d. §. uxori, circa fin. & sequitur Ias. in d. l. 1. §. nunciatio.
 Cui decisioni cōsonat doct. Bal. i. l. fin. in 1. col. C. sine cen-
 su uel reliq. quæ sequitur Ias. in plud. feu. i. d. uer. tertio

4 limita, circa fin. Vndecimò facit ad hoc quòd verba tenentur, quæ regulariter non probant, l. ex hac scriptura, ff. de dona. cum sim. si fuerint geminata probant. Ita no. vult Bar. in d. l. cum scimus, ver. in tex. ibi fin autem. & Pan. in reper. c. per tuas, de arbit. & Ias. in l. ex his verbis, in 1. fallentia, C. de testam. milit. & probatur in l. vii. in fine, ibi, & secundis confessionibus. C. de plus peti. & ratio est, quia geminationes seu reiterationes arguunt firmitatem propositi, vt supra dixi. Duodecimò facit ad hoc, quòd licet hereticus paratus corrigi non tradatur curiæ seculari, c. pen. §. si qui autem i. vol. greg. de heret. tamen si geminata vice labitur in heresim, non auditur, c. super eo, & c. accusatus, de heret. lib. 6. quòd licet videatur perquam durum, tamen quia per ecclesiã in fauorem fidei & detestationem criminis heresicos, ita statutum est, obseruandum est, ca. in memoriam, 19. dist. & l. prospexit. ff. qui & a quibus. Et idè dicit Alb. de Ros. in l. omnimodo, C. de inoffic. testa. in crimine contra naturã. quòd nota. Decimotertiò facit ad hoc, quòd si in instrumento venditionis bis dicatur, & si plus valet, donat, vel si dicatur omne totum vel quicquid plus valet, donat, cessat remedium l. 2. C. de rescin. vend. vt scilicet non rescindatur venditio ob deceptionem ultra dimidium iusti pretij, vel iusti pretij suppleatur, vbi alias remedium d. l. 2. locum haberet. Ita dicit Bal. in d. l. 2. in 7. q. de hoc tamen vide latius per Pan. egregie loquentem in disputatione sua incip. stante statuto & per omnes in d. l. 2. Decimoquartò facit ad hoc, quòd licet nullo iure caueatur, decretum bis esse interponendum, tamè optima cautela est, quòd bis interponatur. Ita no. dicit Bald. in l. magis puto. §. non passim. ver. ibi tunc. ff. de rebus eorum, & Doct. sepè alibi. Decimoquintò facit ad hoc, quòd licet sufficiat obijcere testi crimina in genere, vt not. in c. presentium, de test. tamen si lex vel ca non mandat quid exprimi cum adiectione illorum verborum multiplicantium omnia & singula, propter hanc geminationem requiritur specificatio indiuidua cum omni us suis qualitibus, & circumstantijs. Ita dicit glof.

not. in

not. in c. vt circa, super verbo, omnia & singula, de elect. li. 6. & ibi hoc notat Phi. Fran. & Doct. frequenter alibi. Decimosextò facit ad hoc, quòd licet illa verba habeantur pro ciue, importent fictionem, vt habeatur per Bar. in reper. l. si is qui pro emptore, ff. de vsucapio. cum quò concordant alij DD. tamè si dicatur, sit, & habeatur pro ciue, illa geminatio importat veritatem. Ita singulariter dicit Bald. in proemio Digestorũ, in fine prin. in const. incip. omnem, & hoc dictũ refert & sequitur Ant. Cor. se. in sing. 135. & pro hoc facit tex. in l. 2. §. futurus, ibi cum per omnia, & in omnibus, cum ibi no. per Ang. & Doct. ff. de iure codicil. Decimosseptimò facit ad hoc, quòd licet vidua nubes non perdat legatum ei in testamento, sub conditione, si caste vixerit relictu, cum in matrimonio sit castitas, c. Nicena, 34. distin. & notatur per Bart. & Doct. in l. mulier, §. c. proponeretur, ff. ad Trebel. & per Panorm. in c. vt clericorũ, de uita & hon. cle. tamen si transit ad tria uota, perdit legatum. Ita singu. per verbum videtur, dicit Ange. in §. hæc autè de Deo, in Auth. quomodo oportet episcop. motus ex eo, qui tria uota contrahere: est satis contrarium honestati, & sufficit venire ad secundas nuptias, vt ibi dicit text. sed reuera ille tex. nihil facit, cum loquatur de clericis, qui à matrimonijs se debet abstinere, vt ibi dicit Bar. & benè. Decimo octauò facit ad hoc, quòd si papa committat alicui causam, dicendo in rescripto, tu, tu cognoscas, illa geminatio facit censeri electam esse industriam personæ, & sic talis non poterit subdelegare, vbi alias posset. Ita singul. dicit Bal. & sequitur Card. in c. fin. deleg. Decimononò facit hoc, quòd si geminatio rescripti habet vim clausulæ, non obstante lege, & vim clausulæ, ex certa scientia: Ita fin. dicit Anto. de But. in c. quæ in ecclesiis, de const. & idem vult Bal. in l. nec damnosa, circa princ. C. de precibus Imper. offe. vbi dicit, quòd tantum operatur secunda iussio, seu geminatio literarum principis, quantum motus proprius. & hoc dictum tanquam aureum refert & sequitur Francisci. de Crema in singulari 136. Et illud tanquam singulare & nouum refert &

Bbb 4 sequi-

ADD.
Plus. Do
natio plus
uis valen
tie intelli
gitur de
modico.
Bar. l. 2.
Et l. si est.
ff. & verb.
obl. Alc.
hec adie
ctio ff. de
verb. sig.
P. Prat.
lib. 1. rer.
quodidia
narũ, c. 9.
distio. n.
plus, ad
modicam
quantita
tem referi.
d. l. hec
adiectio.*

sequitur Ludo. Roma. in repe. d. l. si uero, §. de uiro, in 31. fallentia, & Iason illud dictum ualde extulit in d. l. nec damnosa, ubi omnino uide Vigesimo facti ad hoc, quod geminata obligatio naturalis, parit actionem. Ita dicunt Cy. Alber. de Rosa. Bald. Salic. & Angel. in l. fin. C. ad leg. Falcid. & hoc potest colligi ex Bald. in d. l. fin. & idem uult ibi Alex. de Imo. in apostillis ad Bald. Idem etiam uult Matthæus Machei. in notabili suo 37. & probatur in l. 1. §. debitum el. 2. iuncta l. qui autem, §. fin. ff. de constit. pecunia: & in §. de constituta, Instituta. de action. & ibi de hoc uide plenè per Ioan. Fabri, Ang. & Iasonem: quod nota, quia habui de facto, & est singulare, nam regulariter ex simplici pacto nudo, uel obligatione naturali, non oritur actio de iure civili, l. iurisdictionum, §. quinimo, ff. de pactis: & notatur in l. cum quis, C. de iur. & facti ignoran. Vigesimo primo facit ad hoc, quod licet simplex mora possit purgari, l. & si post tres, ff. si quis cautio. cum sim. tamen quando mora est geminata, ut quia præcessit geminata interpellatio, non admittitur purgatio moræ. casus est sing. secundum unam lectionem in l. traiecitia, §. de illo, ff. de actio. & oblig. de quo articulo uide latius per Doct. in l. si insulam, ff. de ver. obli. Vigesimo secundo facit ad hoc, quod licet regulariter uerba futuri temporis sint ferenda: ut notatur per glo. 1. & Doct. in regula in pœnis, & in regula odia, de reg. iur. lib. 6. & in l. in criminali, C. de iurisdiction. omnium iud. tamen quando uerba futuri temporis sunt geminata: tunc sunt lata sententia: ut si dicatur irritetur, irritetur; uel irritetur, & cassetur. Ita sing. dicit Bald. in extruaganti de pace Constantiæ, in uers. priuilegia omnia, super uerb. deducantur: & meminit Ludo. Ro. singu. 3. & Ias. in l. non dubium, in 10. not. C. de legi. de qua materia uide latissime per Feli. in c. Rodolphus, de refer. & p. Barba. in c. si diligenti, de fo. comp. & per Ale. de Im. in l. Imperator, in apost. ad Bar. ff. de iure fil. & aliquid per Pan. in c. in quibusdã, de pen. & p. Lud. Ro. loco prædicto, & in duobus præcedentibus singularibus: & per Fran. de Crema sing. 7. Vigesimo tertio facit ad hoc, quod licet

† inter-

† interlocutoria quod ad iudicem nunquam transeat in rem iudicatam, imo possit quandoque per eum reuocari, cum cessante, de appell. & l. quod iussit, de re iud. cum sim. tamen si est bis confirmata, est irreuocabilis, ita dicit gl. sing. in Clem. fina. in uerbo, super ea, in fine, & ibi Card. exclamat, de appel. Vigesimo quarto facit ad hoc, quod licet confessio simplex prætextu erroris possit reuocari, l. error, C. de iuris, & facti ignor. confessio tamen geminata non potest reuocari prætextu erroris: ita sing. dicit Præpo. in d. c. ex literis, & idem est de mente gl. ibidem cum dicit, quod confessio facta ex deliberatione, reuocari non potest; & illam gl. sequitur Bal. & reputat singularem, in l. si quidem, in fine, C. de exceptio. & idem Bal. in lege, cum precum tuarum, in fine, C. de liberali causa: & idem Bal. in lege, non solum, ff. de procurat. & Archid. in capit. fina. de iure iurando, libro sexto, & Cepola in cautela 69. Hoc etiam tacitè sentit Ioannes Andr. in dicto cap. ex literis, super d. glo. & idem est de mente gloss. in dicto capit. quæ iteratus, quæ dicit ibi non errari, ubi ex deliberatione aliquid fit: quod si esset uerum esset ualde singulare: sed contrarium, & est ibidem Bald. in dicta l. error, * & Idem Bald. in li. iurandum, & ad pecunias, in princ. ff. de iure iurand. & idem Bal. in c. si. de confess. Hoc etiam tacitè sentit Ioan. Andree in d. c. si. de iure iurand. lib. 6. & Petr. de Anch. ibid. & clarè Phil. Fran. in c. 1. de accus. lib. 6. & clarissime Ludo. Roma. in repet. d. l. si uero, §. de uiro, in 31. fallentia: & idem Ludo. in consilio 391. incip. omnipot. & c. ut præposita consultatio, uers. nunc igitur in proposito, & c. & Iason in d. l. error, quo recurre. Vigesimo quinto facit ad hoc, quod interpretatio legitimationis, in qua dicitur quem natum ex adulterio, non prodest, si impetrans natus sit ex adulterio geminato, id est, ex duobus coniugatis, ita singulariter dicit Oldra. in consi. 247. incip. factum tale est, & c. & post eum Io. And. in addi. ad Spec. in Rub. qui filij sunt legit. Bal. in l. eam quam, C. de fideicom. Vigesimo sexto facit ad hoc, quod habens facultatem dispensandi, cum spurio, item cum incestuoso, non poterit dispensare

ADD.

* Error.

Et ratio

est, dicit

ibi de Bal

duo, quia

etiam de

liberan-

do potest

quis deci

pi, leg. de

erare, §.

ex causa,

ff. de iur

rogatio.

specifican

da tamen

est causa,

d. §. ex

causa.

fare cum spurio, & incestuoso simul, ut puta cum nato ex consanguinea maritata. Ita sing. decidit Bar. in l. vim pas- sam, §. prescriptione ff. de adult. & ibi rationem addit. de quo artic. quotidiano vide latè per eundem Barto. Alex. & omnes Scriben. in l. 2. ff. de verbo. oblig. & per Alex. in Rub. C. de iud. & per Pan. Io. de Im. & alios in c. ar. si clerici, §. de adul. de iud. & per Angel. & Ias. in §. omniù, Inst. de acti. & in locis per eos commemoratis, & vide plenè sup. in loco ab æquipollentib. & in locis per me cõmemoratis, ubi obiter tetigi, an sub simplicib. cõ- prehendatur mixtum. Vigesimo septimò facit ad hoc, qd constitutio disponens carceratos ob reuerentiam ali- cuius sancti uel festi, aut propter inaugurationem prin- cipis, relaxari uel liberari à carceribus, non uendicabit sibi locum in eo qui incidit in carcerationem geminatã, uel ob dictum geminatum: tex. est notab. in l. 3. C. de episc. aud. per quem tex. singulariter dicit ibidem Guil. de Cuneo, Cyn. Bal. Pau. de Cas. & Doct. quòd impe- trans remissionem de homicidio, subdito aliò homici- dio per eum perpetrato, de quo tamen habuit remissio- nem, non debet gaudere beneficio huius ultimæ remis- sionis, quia censetur surreptitia, nam uerisimiliter prin- ceptus non ita faciliter concessisset hanc secundum remissionem, si expressisset de prima, arg. c. 2. de filijs pres- by. lib. 6. quia delicta geminata grauius sunt punienda, d. l. 3. & l. seruos, C. ad leg. Iul. de ui publi. & ita etiam in specie decidit Ias. in d. l. nec damnosa, post Barbatiam p eum relatam: & Hippol. de Marfil. post alios per eum relatos in sing. 3. Vigesimo octauò facit ad hoc, quod licet pro delicto alibi cõmissio non posset quis hic puniri, si non habeat hic domicilium uel forum, iuxta ea que notan. in l. 1. C. ubi de crim. agi oport. Tamen si alibi fecit plura furta, & hic commisit solum vnum furtũ, et si ex forma statuti non posset quis pro uno furto suspendi, tã- p. furta alibi commissa poterit hic aggrauari pœna, & su- spendi, ita sing. dicit Bar. in l. si cui, §. cum sacrilegium, versic. quero, si unus, ff. de accusa. & sequitur Alex. in d. l. seruos, & Bal. & Sal. in Aut. sed nouo iure, C. de seruis fug.

fug. & idem uult Ioan. de Platea, in Lomnes, uer. ex his infertur, C. de delato, libr. 10. ad quos remissio sufficit. Contrarium tamen in hoc quotidiano articulo uidetur sentire Gandinus in libello malefi, in tit. de furibus, & la- tronibus, quem omninò uide. Vigesimo nono facit ad hoc, quòd si uno statuto cauetur, quòd homicida puniatur in centum, & alio statuto caueatur, quòd si quis commiserit duo homicidia, decapitetur, si quis commit- tar duo homicidia, licet pro primo soluerit centum, ta- men decapitabitur, quia primum aggrauat secundum. Ita sing. dicit Bal. in Auth. qui semel, in uersic. not. hoc uerbum, C. quomodo, & quando iudex, & sequitur Per. de Anch. in repetitione cap. canonum statuta, in 14. qua- stio. principali, in uersic. format. alibi idem Baldus qua- stio- nem, de constitutio, & Antonius Corset. in singulari 342. Imò (quod fortius est) propter consuetudinem delinquendi, potest quis puniri pœna mortis, ubi aliàs non posset puniri nisi pecuniariter, tex. est notab. in leg. unica, in fin. iuncta glo. ibi, C. de super exacto. libro 10. & ibi Bar. Ang. & Alex. de Imola hoc notant. Vnde re- cte dicit diuus Augustinus, qd cõtinuatio seu geminatio facit de peccato ueniali mortale, ut est tex. singularis in c. unum orarium, §. hinc etiam, 2. §. dist. Trigesimò facit ad hoc, qd si licet emptor, lite sibi mota super re empta, compromittens in arbitrum sine consensu uenditoris, non habeat regressum contra uenditorem, ut est tex. no. cum gl. in l. si dictum, §. si compromisero, ff. de euctio. de qua facit festum Lud. Rom. in sing. trigesimo, & nota- tur in c. fin. de empt. & uend. Tamen si instrumento uen- ditionis uenditor promittat de euctione quomodocum- que res euincatur, & contingat eam euinci per uiam cõ- promissi, hoc casu emptor benè habebit regressum con- tra uenditorem, & agere poterit de euctione, propter dictionem, quomodocunq; uel quocunq; modo, & uirtutem geminationis ex ea resultantem: ita sing. deci- dit Bal. in l. cum pœna, per gl. ibidem, ff. de arbi. & Iaco. in libello feud. in illis uerbis, cum pacto, qd de ipso feudo, & c. & Cypola in cautela 97. & Socinus in l. qdã rele- gatus,

gatus. ff. de reb. dub. & DD. sepe alibi. Trigesimo primo
 15 titud. fac. i. ad hoc, q. licet alias confessioni factæ in tor-
 menti non stetur, l. i. §. diuus. ff. de quaest. Attu hoc non
 procedit, qn de hoc hetur duplex, vel bina confessio ex-
 tra iudicialis de isto hēs gl. nota. in l. capi. 5. ff. ad leg. Jul.
 de adul. q. Ale. de Im. ibidē in apost. ad Bar. dicit esse fin.
 Posset & ad multa alia induci hęc ar. a vi geminationis,
 sed prædicta pro iuuenib. abundē sufficiunt. Illud autē no-
 lo te ignorare, q. effectus, & virtutes geminationis, de
 quib. sup. procedunt, qn actus est geminatus ex interval-
 lo tps: ita probat d. l. quinquaginta, d. l. si mulier, d. Aut.
 siue a me, d. l. cum scimus, & l. 2. C. qd mer cau. cum si. Si
 autē actus esset geminatus in eodē penē instanti, sine in-
 18 teruallo tps, tunc det distingui, vel est geminatus viua
 voce tm, vel scripto. Primo casu talis geminatio nihil o-
 peratur, imō dī actus vnicus, seu simultaneus: & ita pro-
 cedit gl. ponens exemplū quotidianū in l. 4. in verb. nisi
 ei. ff. de pig. act. & gl. in c. ab eo. ponens duo alia exēpla,
 de app. l. 6. & do tui aliud exēplum quotidianū. Tu scis
 q. ille qui soluit canonē per trienniū continuū, præsumi-
 tur retrō in præteritū soluisse: rex. est fin. in l. quicunque
 de apoc. pub. l. 10. & no. per singularem & Doct. in l. 2.
 de iur. emph. quod est verū, qn talis solutio per trienniū
 continuum facta est cum intervallo tps, & annorum, se-
 cūs si vna, & eadem die, quis soluat pro triennio præteri-
 to: tunc n. non præsumitur retrō solutum ex isto vnico
 actu: ita fin. dicit Bal. in l. 2. ver. pone, q. quis, C. de dot.
 prom. & est de mente Cv. ibidem, & hoc dictum tanquā
 singulare refert, & sequitur Ias. in l. 1. C. de fideic. & in l.
 si certis annis, C. de pac. & Pirrius, in d. l. quicunq;. Itē
 poteris videre aliud quotidianū un exemplū per Bal. Sal.
 & DD. in d. Aut. sed nouo iure, vbi hī, q. plura furta eo-
 dem tpe vel loca commissā, non dinumerantur, vt plura
 ad effectum punitionis corporalis, ad quam imponē-
 dam requiritur consuetudo delinquendi, quæ non cau-
 satur sine intervallo tps, vt ibi per eos, qd no. Scdō ca-
 su, qn uerba geminata scribuntur in aliqua lege vel cano-
 ne, bulla, recripto, vel vltima voluntate, tunc procedūt
 dicti

dicti effectus, seu virtutes geminationis: quia videntur
 tunc feriosē, & cū mysterio repetita, & non ex lubrico
 linguæ: Ita probat d. c. eā re, & d. l. balista, quæ ad hoc est
 fin. & ita saluari pōt dictū Bal. & Car. in d. c. fi. de of. del.
 & plura alia d. sup. cōmemorata. Hinc, rectē dicit gl. fin.
 in Cl. j. super verb. dicecenis, de iure pat. q. qn in vna le-
 ge, vel canone pluries exprimitur, & repetitur idē ver-
 bū, tunc de mente legis, vel canonis exorbitantis, vel pœ-
 nalis est, q. non fiat extensio legis vel canonis ad aliū ca-
 sum, quā ad noiatum in lege, vel canone, licet materiā
 de sui natura esset proportionabilis alijs: & illam glo. re-
 fert, & sequitur Do. in c. duobus, de resc. l. 6. vbi p hoc
 dicit, se consuluisse contra dños de Rota in vna ardua,
 & quotidiana quæst. & cum eo transit ibi Phil. Fran. ad
 quos remisisse sufficiat. Hoc tñ quod dixi, geminationē
 scripto factam operari effectus & virtutes geminationis
 de quibus suprà, et si non fiat ex intervallo, ego puto li-
 mitandum verum, nisi ex hoc quis possēt fraudari, vel
 nisi in fraudem actum esset de geminatione ex intervallo
 fienda. His. n. casib. geminatio, etiam ex intervallo
 scripto facta, non operatur effectus predictos. Ita fin. de-
 cidit Bal. in d. t. cum fidem, in fi. cum quo transit ibi Sal.
 & ad hoc optime faciunt no. per Inn. Car. lo. de Imol. &
 Can. in c. grauis, de deposito, & no. per Bal. in Auth. hoc
 ius porrectū, in ver. sed pone, C. de sacros. eccl. Quæ oīa
 comenda memoriæ, quia non reperies alibi ita plenē,
 licet multa ex supradictis ponat Lu. Ro. in repe. d. l. si ve-
 rō, in 3. r. fal. & Fel. in d. c. si cautio, & Ias. in d. l. si certis an-
 nis, & in l. pe. in fi. C. de pac. & Hip. de Mar. in l. j. C. ad l.
 Cor. de sic. & idē Hip. & in d. l. j. §. q. nu. 2. & plib. ff. de q.

LOC. A VI SVBROGATIONIS.

- 1 Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatum est, & qualiter procedat, num. 2. & per totum locum limita- tur num. 20.
- 3 Subrogatus in officio vel collegio loco alterius, vtiur iure il- lius, in cuius locum subrogatur.
- 4 Delegatio alicui constituto in dignitate facta sub nomine digni- tatis, transit in subrogatum in dignitate.

- 6 *Scruiens per substitutum, vel aliquem loco sui subrogans debet subrogare talem, qui sit equalis conditionis in moribus, scientia, & peritia.*
- 7 *Ius agendi ad supplementum legitime finitur, quinquennio si-
cut querela inofficiosi testamenti.*
- 9 *Tempus per statutum introductum ad appellationem presequi-
dam regulabitur secundum tempus à iure communi presi-
xum.*
- 10 *Tempus instanzæ causæ principalis non potest per pactum
prorogari.*
- 11 *Reconuensio in prima instantia locum habet nedum coram in-
dice ordinario, sed etiam coram delegato.*
- 12 *Iudex non potest suam sententiam mandare executioni extra
territorium.*
- 13 *Intellectus l. quod air lex. §. si. ff. ad leg. Jul. de adul.*
- 14 *Actio personalis si succedat loco rei vendicationis efficitur il-
lius naturæ.*
*Actio personalis in rem scripta tollitur prescriptione longi tem-
poris.*
- 16 *Interesse lucri cessantis non potest peti post solutionem sortis.*
- 17 *Prescriptio breuior subrogata in locum longioris sapit eandem
naturam quantum ad perpetuationem actionis quam sapiunt
reliquæ.*
- 18 *Maritus quando tenetur ultra quam facere possit.*
- 19 *Imperator electus ante coronationem exercet iura imperij.*

Subsequitur nunc locus à vi subrogationis, à quo sum-
ptum argumentum est forte, frequens, & vtilissimum
& formatur hoc modo. Subrogatum sapit ꝑ naturam eius,
in cuius locum subrogatur, text. est notab. in l. i. §. hæc
actio, & ibi Bar. late distinguit, ff. si q's test. liber. esse ius.
fuer. & in l. si eum. §. qui iniuriarum, & ibi glo. Bar. Bald.
Ang. Lam. de Ramp. Alb. de Ros. & Doct. ff. si quis cau-
tio. & in l. vnica. §. i. & ibi Cy. Bal. Sal. & Doct. C. de rei
vxo. actio. & in §. fuerat. & ibi Ioan. Fabri, & Iason Insti.
de actio. ff. de cond. & demonstra. & in l. si donatæ. §. si
sponsus, & ibi glo. ff. de dona. inter virum, & vxor. & in
cap. vnico, & ibi Bald. notat de vasallo decipite etatis.

in vfi-

in vfiibus feudorum, & in cap. ecclesia. i. & ibi Henricus
Boich, & Canonista, vt lite pendente, cum siml. de qui-
bus infra. & isto arg. à vi subrogationis vtuntur Doctor.
in varijs locis, vt infra patebit, ex quo facillè perpendi
potest, hunc locum vtilissimum esse ad multa. Et (gratia
exempli) pro instructione iuuenum primò facit ad hoc,
quòd sicut impetrans à sede Apostolica gratiam pro ob-
tinendo beneficio, tenetur facere mentionem de alio be-
neficio, tenetur facere mentionem de alio beneficio, qd
obrinet, quantumcunque modicum sit, c. cum ad eò, cap.
postulasti, & c. si proponente, de rescrip. iuncto c. si motu
proprio, & c. non potest, in princip. de præben. libr. 6. Ita
etiam tenetur facere mentionem de literis, quas habuit
ad obtinendum beneficium, & de pensione propter illas
obtentæ. licet pensio sit alterius naturæ, quàm beneficiū,
etiam si pensio sit obtentæ, illicite, & simoniacæ. Ita sing.
dicit Car. in c. ad audientiam 2. in 4 oppo. de rescrip. per
illam text. & per d. regulam subrogatum sapit naturam
eius, in cuius locum subrogatur. & idem sentit ibi Ioan.
de Imo. licet sit corruptus. Ex quo habes singulariter no-
tare, quòd hoc argumentum à vi subrogationis procedit
etiam si ꝑ subrogatum sit alterius naturæ, quàm est illud
in cuius locum subrogatur, quod tene menti. Secundo
facit ad hoc, quòd constitutio declaratoria constitutio-
nis pœnalis, ad euitandum pœam nullitatis actus, exten-
ditur ad subrogatum, gl. est sing. in Clem. 2. in verb. epi-
scopi, de rescrip. quæ singulariter dicit, quòd dispositio
d. Clem. 2. loquentis in officiali episcopi, locum etiam
sibi vendicat in officiali capituli, quod sede vacante sub-
rogatur loco episcopi, c. cum olim, de maio. & obed. & c.
vnico. illo eo. tit. lib. 6. & sic rectè dicitur officialis iurisdi-
ctionis episcopalis, subrogatū autem sapit naturam eius,
in cuius locum subrogatur, iuribus præalle. quod nota.
Tertio facit ad hoc, ꝑ subrogatus in officio, vel colle-
gio loco alterius, vtitur iure illius, in cuius locum subro-
gatur, tam quoad incommodum, quàm quo ad commo-
dum, l. vnic. C. de colleg. & chart. libr. 1. ergo obtinens
locum alterius in aliquo collegio per translationem, vel
aliâ

aliās, sentiet commodum, & incommodum, quod alius in cuius locum subrogatus est, habuisset, vel sustinisset, si translatio facta non fuisset. Ita not. dicunt Bart. Ioan. de Plat. & Doct. in d. l. vnic. hinc videmus in multis ecclesijs obseruari de consuetudine, quod canonicus intrans aliquod collegium via permutationis, statim efficiatur plenus, vbi aliud obseruatur, quando quis intrat per mortem alterius. Cuius non est alia ratio, nisi quia hoc vltimo casu non censetur in locum alterius subrogari, sed primo casu sic, & subrogatum debet sapere naturam eius, in cuius locum subrogatur, iuribus præall. Attende tamen quia subrogatus in locum alterius, non propterea censetur subrogatus in ordine, aut gradu, ut est text. not. in l. si quis in archiatri, C. de profe. & med. libr. 10.

Quarto facit ad hoc, quod à sententia tertij electi per arbitros in casu discordiæ, iuxta formam l. item si unus. §. principaliter, ff. de arb. non poterit appellari per text. in d. §. principaliter, in fi. ibi. cuius auctoritati pareatur, & quia si illi duo arbitri primò electi pronunciaissent, staretur eorum sententiæ, etiam iniquæ, l. diem proferre §. stari, ff. de arbi. ergo etiam stabitur sententiæ istius tertij, cum intelligatur subrogatus loco ipsorum, & subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, iuribus præall. & ita post longam disputationem sing. de cidit Ioan. de Imol. in c. Quintauallis, de iureiur. in vers. quid autem de tertio electo, & Doct. alibi. Quanto facit ad hoc, quod noua inuestitura per dominum uirtute antiquæ, non tollit uigorem uenientem ex antiqua, ut est text. not. in d. c. un. de uasal. decrep. eta. & ibi Alua. notat pro rogatione adducens regulam ante tactam, Subrogatum, & c. & aliqua ex iurib. sup. alleg. Imò (quod fortius est) si princeps, qui potest de nouo in feudare, concedere nouum feudum dicat, se concedere iure antiqui, & anti feudi, per huiusmodi verba tale feudum adsumit qualitatem antiqui feudi, ac si verè esset antiquum. Ita sing. vult Iaf. in prælud. seu. in 3. diuis. feudo. post Bald. & alios ibidem, licet referat aliquos tenere contrarium, quod nota, quia est quotidianum. Sexto facit ad hoc, &

† dele-

† delegatio, seu commissio facta alicui in dignitate constituto sub noie dignitatis, transit in subrogatum in dignitate, c. quoniam Abbas, cum ibi not. de offic. deleg. & hoc uirtute dictæ regulæ, subrogatum, & c. Sic et succedens alteri in honore, succedit & in onere, c. aduersus, vbi est text. de imm. eccl. An aut is, cui facta fuit commissio sub nomine dignitatis, vel alterius qualitatis, si desijte esse talis, qualis fuit tempore datæ commissionis, vel contra tempore datæ non fuit talis, sed postea cœpit esse talis, possit in negotio commissio procedere, recurre ad singulariter not. per glo. in c. statutū, in prin. in verb. canonicis, in fi. & ibi per Dom. Phil. Fran. & alios de rescr. lib. 6. & ad no. per gl. & Doc. in d. Cl. 2. in verb. principalis, Septimò facit ad hoc, quod † ille qui est subrogatus in locum alterius, debet esse eiusdem iuris, & conditionis, cuius est ille, in cuius locum subrogatur, & det esse talis, qui à principio potuisset ad talem actum eligi. Ita singulariter dicit Bal. in l. parabolani, per illum tex. quæ ad hoc reputat aureū. C. de epif. & c. quod facit em eū contra Iudices, & assessores iusticiarū regni, ut ibi videre poteris per eum. Ex hoc et sequitur, quod rector præclaræ vniuersitatis Louaniensis non possit in sua absentia substitui, vel loco sui subrogare coniugatum, cum talis ab initio ex statuto ad dignitatem rectoralē eligi nō posset, per d. l. parabolani, cum ibi no. per Bal. ille tñ qui fuit legitime electus rector, si postea durante rectoratu ducat uxorem, non perdit dignitatē rectoralē, arg. l. 1. §. quamuis, in fi. ff. de postu. & l. cæcos, cum ibi no. ff. de iud. multa. n. impediunt faciendā, quæ non tollunt iā factā, l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. cū fi. & ita obseruari vidi in persona præclarissimi senatoris dñi Petri Lapothole doctoris vtriusque iuris peritissimi. Octauò facit ad hoc, quod † qñ aliquis vult seruire per substitutū, vel aliquem loco sui subrogare, det subrogare talem, qui sit æqualis conditionis in moribus, in scientia, & peritia Ita sing. dicit Bart. in l. 1. per illum tex. in fi. C. de præp. agent in reb. li. 12. & propterea Doct. non pōt subrogare scholarem ad legendum, quamuis sit sufficiens, nec

Ccc miles

miles tyronem, secundum eum, & idem uult Corset. in fin. 3. 3. & est de mēte gl. quæ loquitur in scriptore, in l. stipulationes commodissimum, & ibi habetur per Ang. & Io. de Im. ff. de uerbo. obli. & habetur per eūdem Io. de Imo. in l. continuus, §. si ab eo, illo eo. tit. & idem est de mente gl. & Bart. in l. r. C. de mancip. & colo. patrim. li. 1. ubi ēt dicit Bar. q. coloni, qui faciunt putare arbor. res, uel uineas, uel arare terras per ineruditos in cultura, si prædia ex hoc sint effecta deteriora. tenentur, quia imputatur eis, cur ineruditos miserunt ad culturam. De qua materia uide ēt per Bar. & oēs in l. nemo est qui ne sciat, uerfi. induco ad quaestionem, ff. de duob. reis, & p. Pan. & Can. in c. r. de summa trin. & plenē per Io. And. in reg. qui facit per alium, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & per Bal. in l. ff. de excus. tur. ubi ad præmissa dat limitationem quandam, *Nono † facit ad hoc, q. quem admodum querela inofficiosi testamenti finitur quinquennio, l. si quis filium, in fin. C. de inoff. testamento, ita & ius agendi ad supplementum legitimæ, quod succedit in locum quarrelæ, per dictam regulam. Subrogatum, & c. & ita not. Bart. in d. l. si quis filium, de quo articulo uide ibi latius per eum, & posteriores, & per Bald. in Auth. presbyteros, C. de episc. & cler. & plenissimē p. Iason, & nouissimos in l. certi condicito, in prin. ff. si certū petat. ad quos remissis sufficiat. Decimò facit ad hoc q. episcopus qui succedit in locum executoris à testato re deputati, eo intra annū, qui ad hoc dat à iure nō exequente ultimam uoluntatem defuncti, l. nulli, C. de epi. & cle. & capit. si hæredes, de testam. cum sim. debet seruare formam datam à testatore executori per eum deputato. Ita not. dicit Bal. in l. ff. in bona lectura, per illū tex. C. si manci. ita fuer. alie. ne manumit. & Corset. in sing. 71. & Doct. sæpē alibi. Undecimò facit ad hoc, q. licet patronus negligens præsentare intra tempus à iure præfixum, propter suam negligentiam perdat potestatem præsentandi pro illa uice, & potestas conferendi, uel prouidēdi deuoluatur illa uice ad episcopū uel aliu, c. cum propter, de iure pat. & Cle. unica, cum sua singu.

gl.

gl. in verb. dispositionem, de supplen. negl. præla. iunctis no. per Pan. in c. 2. circa fi. de concess. præben. tamen beneficium hoc casu non poterit per episcopum, uel alium, ad quem casu spectat dispositio, aliter conferri, quam habeat tenor fundationis beneficii, ita fin. dicit Io. de Imo. post Cald. in c. cum accessissent, de consti. & idem sentit ibi Pan. & clarius Fel. & est ratio, quia subrogatum, & c. Duodecimò facit ad hoc, † q. si certis ciuibus datum sit arbitrium, uel facultas intra certum tempus eligendi iudices, seu (ut uocant) scabinos, dum tamen eligant de illo loco, quòd tempore effluxo deuoluatur potestas eligendi ad Baliaum, uel Schultetum loci, aut ad præsidem prouinciæ: ciuibus non eligentibus intra tempus præfixum, facultas eligendi deuoluatur ad Baliaum, Schultetum, uel præsidem: qui tamen habebunt el. gere de illo loco, quia ius eligendi deuoluitur ad eos cum eadē qualitate ita sing. dicit Io. An. in reg. contra eum, de reg. iur. li. 6. in Merc. & uult Lud. Ro. in rep. l. si uerò. §. de uiro in 20. fal. ff. sol. ma. & idem Lud. Ro. in singulari 482. inc. pone quòd arbitrium, & c. Et pro hoc optimē facit text. in d. Clem. unica, & ibi uide Car. in 4. not. Decimotertio facit ad hoc, quòd si facta fuerit electio per uiam scrutiniij, & maior pars consenserit in certum, alij autem debēt eligere neglexerint ius suum, superior ad quem deuoluitur ius eligendi debet eligere illum in quem maior pars consensus, per dictam regulā, Subrogatum. Et in sing. dicit Io. And. in c. publicato, de electio. & sequit Lud. Ro. loco prædicto, & Doct. frequenter alibi. Decimoquarto facit ad decisionem illius quotidianæ quaestionis. Ego habebam castrum in certo loco, & homines illius loci ex pacto tenebantur mihi custodire illud castrum. contingit quòd illud castrum pp bellū fuit penitus destructū, ego feci edificari castrū non in eodem loco, sed prope illum, dubitatur, utrum illi homines mei teneantur mihi custodire illud castrum de nouo constructum? & post multa quæ allegari possent pro, & contra, fuit decisum, & conclusum, quòd sic, ea potissimum ratione, quia subrogatum sapit naturam eius, in

Ccc 2 cuius

ADD. 7
 *Quādā.
 Limitat
 ibi Bald.
 regulam,
 per substit
 utum q. s
 seruire
 non pōt.
 Fallit p
 pter neces
 sitatem, l.
 Titius,
 §. fin. ff.
 de excus.
 tu. Fallit
 in casu l.
 nullus 3.
 C. de dec.
 lib. 10.

cuius locum subrogatur. Ita refert, & determinat Alb. de Ro. in l. si usufructus, in ff. q. b. mod. usufructus. & Jac. in lib. de homagio, circa quod in simili q. notat Bal. in l. si plures, C. de cond. infer. & idem Bal. in l. 3. * C. de priui. ff. Decimoquinto facit ad hoc, qd tempus per statutum introductum ad appellationem prosequenda, & sic subrogatum in locum temporis a iure coi prefixi, regulabitur sicut tempus a iure coi prefixum instantie appellationis: & ergo in casibus, in quibus tempus a iure coi prefixum non currit, puta cum sta: per Iudicem, vel cum par res compromiserint, non curret etiam tempus statuti: & in casibus in quibus currit tempus iuris communis, sed datur restitutio (quod quando contingit, videre poteris lucide per Io. de Imo. & alios in c. ex ratione, de app. in eisdem casibus. etiam currit tempus statuti, sed dabitur restitutio: & in casibus, in quibus currit tempus iuris communis, & instantie cause appellationis simul, & ca mortificatur, in eisdem casibus etiam currit tempus statuti & mortificabitur instantia & causa, vt sic per omnia tempus statuti fungatur vice temporis iuris, in cuius locum subrogatur, per d. regulam, Subrogatum, & c. Ita sing. decidit Io. Ange. in addi. ad Spec. in in ti. de app. in §. nunc breuiter, in additione magna. Decimo sexto facit ad hoc

quod sicut tempus instantie cause principalis, puta triennij in ciuilibus, & biennij in criminalibus, l. prope- randum, in prin. C. de iud. & l. fin. C. vt intra cert. temp. crimina. questio termini non potest per pactum prorogari, cum sit inductum ob vtilitatem publicam vt tenet gl. Bar. Bal. Pau. de Cast. Salice. & Docto. in d. l. prope- randum, verbo triennij, & glos. in l. 2. in versic. sed si Index in verb. inhibita. ff. de iudic. Ita etiam tempus instantie restrictum per statutum ad duos vel tres menses, non poterit per pactum prorogari, cum tempus illud statutarij censeatur subrogatum in locum termini iuris, quod pro rogari non potest, vt dixi, & subrogatum debet sapere naturam eius, in cuius locum subrogatur. Ita sing. decidit Io. de Imo. in l. 4. in princ. ff. de dam. infec. & sequitur Alex. in consi. suo 24. 4. vol. incip. redemptoris, & c. in spectro

*ADD. **
l. 3. Bald. 9
in d. l. 3.
videtur
concludere
contrariu
eius quod
hic dicit
Emerad.
No dicit
q. si pos
esset mu-
ratus, no-
uus pos
non habe-
ret inra-
pōis. con-
sidera.

specto processu cause vertentis, & c. circa fin. vbi recitat plures alios idem tenentes. & idem vult Bal. in extrauaganti de pace Constantie, in §. in causis, & Georgius Nata in repet. Cle. sēpē, de ver. sig. In hoc tamen articulo pulchro & quotidiano aliter sentiunt Sali. Alexā. & Iason in d. l. ptopeandum, & idem Alex. in l. 4. in principio, & nouissime Feli. in c. penul. de iudicijs sed quis iustius induit arma, ex hinc inde allegatis perpendere poteris: quare ad eos remississe sufficiat. Decimo septimo facit ad hoc, quod cum salaria, quæ hodie percipiunt aduocati a clientulis, subrogentur in locum eorum, quæ olim dabantur de publico, censeri debent eodem iure, & sic quasi castrense peculium, per dictam regulam, Subrogatum, & c. Ex quo sequitur, quod aduocati filij familias poterunt de dictis salarijs testari, & disponere ad libitum, ut olim poterant de salario publico: & ita singul. decidit gl. in l. fori, & ibi eam ad hoc notant, & valde comendant Barr. Bald. Alber. Salic. & Doct. C. de aduoca. diuersor. iudicum: de quo articulo vide plenissime per Alexand. de Imol. in consilio suo 2. 6. volum. Decimo octauo facit ad hoc, quod protestatio, quæ subsistente metu subrogatur in locum appellationis, c. si iustus metus. de appellat. & l. 2. C. de his qui per metum iud. non appe. fieri debet intra tempus, intra quod est appellandum, & sic intra decenniū. Ita singulariter dicunt Bald. Phil. Fran. Præpo. & alij in d. c. si iustus metus, per illum tex. quod no. Decimo nono facit ad hoc, qd ille qui emit gabellam a communi, & soluit communi de suo potest debitores non soluentes capere, & eorum bona subhastare & vendere, sicut poterat commune, vel fiscus, in cuius locum successit. text. est not. in l. creditor, in principio ibi Barto. & Pau. de Cast. notant. & valde exclamant. ff. de ac. emp. vbi vide, & in l. nemo carcerem, C. de exacto. tribu. lib. 10. Vigesimo facit ad hoc, qd reituarij, vel receptores Cæsaris, qui soluunt pro alijs quos nondum exegerunt, possunt exigere debitores pro se eodem modo quo possent exigere pro Cæsare, scilicet capiendo personā, vel bonā: nā cum succedant in locū Cæsaris, vel fisci, vtū

tur eodem iure quo fiscus, postquam de suo soluerunt fisco. Ita sing. determinat Io. de Plat. in l. missi opinatores, vers. vltimo no. ex fin. C. de exact. tribut. lib. 10. per text. in d. l. creditor, vbi etiam hoc vult Pau. de Cast. Vigesi-

- 11 moprmo facit ad hoc, quod si sicut reus tenetur fisco edere instrumentum contractus ad fundandum intentionem suam super petitione gabellarum debitorum ratione celebrati contractus, l. nec quisquam. ff. de eden. ubi de hoc est tex. sing. secundum vnam lectionem, ita etiam reus tenetur edere instrumentum contractus emptoribus gabellarum, cum succedant in locum fisci: & subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, iuribus præall. Et ita sing. decidit Bal. in l. 1. §. editiones, circa fin. ver. iuxta prædictam formam. ff. de eden. quod nota. Vigesi-
- 12 mosecundo facit ad hoc, quod sicut in prima instantia locum habet reconuentio nedom coram iudice ordinario sed etiam coram iudice delegato, c. 1. & 2. de mutuis petiti. cum sim. ita etiam in secunda instantia, seu causa appellationis, non regulariter, sed in certis casibus locum habet reconuentio, & illis casibus ratio est, quia ex quo iudex appellationis succedit loco iudicis a quo, debet succedere cum omnibus appenditijs, & qualitatibus suis, vt sic subrogatum sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur. Ita sing. dicit Pan. in d. c. 1. ubi plenè hunc articulum quotidianum examinat, de quo tractatur etiam per Bar. Sal. & alios in Aut. & consequenter, C. de sent. & in terloc. omnium iud. & per Cy. & Doctor. in l. per hanc, C. de temp. appel. & sæpè alibi. Vigesimo tertio facit ad hoc, quod sicut accusationes criminales regulariter non durant, nisi 20. annis, vt est tex. sing. in l. querela, cum ibi notatis per gloss. in verb. sicut cætera. C. de fal. Ita nec officium iudicis ad inquisitionem de delicto debet durare ultra 20. annos, quia inquisitio, quæ sit officio iudicis, succedit loco accusationis deficientis, l. rescripto. §. si quis accusatorem non habet. ff. de mu. & hon. & c. qualiter, & quando 2. vbi no. tex. ad hoc de accus. ergo debet sapere naturam accusationis, in cuius locum subrogatur, iuribus præal. & ita expressè decidunt Bar. Sal. & Doctor. in d. l.

- d. l. querela. Contrarium tamen in hoc pulchro, & quotidiano articulo tenet gl. per verbum fortè, in d. l. quere la, dicens, quod licet accusatio de crimine duret solum 20. annis regulariter, officium tamen iudicis durat 30. annis, & idem est de mente gl. in l. sicut, super verbo perfectione, C. de præscr. 30. vel 40. ann. & sequitur vtroutrouque Ang. egregiè hoc ipsum examinans: ad quem reuocasse sufficiat. Vigesimo quarto facit ad hoc quod sicut iudex extra suum territorium non potest suam sententiam mandare executioni, l. cum vnus §. pen. ff. de hon. auct. iud. possi. & vulga. l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iudi. Ita nec pars poterit propria auctoritate capere debitorem suum fugitiuum extra prouinciã, quia non debet plus posse pars, cuius ministerium succedit in locum officij iudicis deficiente iudice, quam possit ipse iudex, cum subrogatum, & c. licet hoc posset intra prouinciã, quia iudicis deest copia, l. ait prætor. §. si debitorem, ff. quæ in frau. cre. & in l. 1. ibi, intra prouinciã, & ibi Ange. C. vbi quis de curiali, vel cohor. hoc tñ limitat ibi Ang. nisi creditor de sua prouincia continuò insequendo debitorem fugitiuum in alieno territorio eum caperet. talis. n. captura tenet, & propter continuationem vtroutrouque captus in loco vnde incepit fugere, & in eum, per tex. no. in l. quod ait lex in fi. iuncta l. nec in ea. §. ius occidendi. ff. ad leg. Iul. de adult. cum alijs illic per eum alleg. Cui cõsonat, quod per d. l. quod ait lex. §. si decidit Sal. in l. Gracchus, C. de adul. vbi dicit, quod maritus, vel pater occidens adulterum extra domum dummodo eundem in domo deprehensum incontinenti extra domum insequutus occidat, impunè hoc facit. & idem vult Ang. loco prædicto in capto extra territorium, sed quoad captum extra territorium, seu districtum, contrarium tenet idem Ang. in d. l. quod ait lex, circa fin. & Io. And. in ad d. ad Spec. in tit. de accus. par. 3. §. sequitur videre, in magna additione, in ver. elegans Oldradi quæstio se offert, plusib. cõfirmatis medijs. & hoc credo verius, quod memori teneas mente, quia videtur in casu de facto occurrente magnè de hoc controuersiam.
- 14 Et facilis est ratio ad d. l. quod ait lex. §. si. quia debet

776 LOC. A VI SVBROGATIONIS.
intelligi sine iuris præiudicio alieni, & ita etiam reperio
velle Iacob. in dicto suo singulari libello de homagio, cir
ca finem. Idem etiã vult Angel. de Arc. tractatu suo ma
lesficiorum, in verbo fama publica præcedente, in mate
ria capture in 6. q. & ibi uide optimam apostillam. Idem
etiam vult Preposi. post Bal. in c. 1. §. si Iudex, in tit. de
pac. tenen. & eius violat. in usib. feudo. & plures alij in
locis per eum commemoratis. Vigesimoquinto facit ad
hoc, quòd quemadmodum damnato in metallum, de
portato, fratribus minoribus, & similibus personis relin
qui possunt aliméta, & pro huiusmodi legatis alimento
rum competant actiones, l. 3. in princ. à contrario sensu,
ff. de his quæ pro non scrip. habent. l. legatum, cū ibi not.
per gl. Bar. & Doct. ff. de cap. dimi. & l. quidam, cum ibi
nota. per Alb. de Ros. vers. vtrum conuentus, ff. de pœn.
Ita etiam præfatis personis carceratis competit actio in
factum & actio iniuriarum contra impediētes ipsis ad
ministrari alimenta. de hoc est tex. singu. secundum unū
intellectum, in l. si uictum. ff. de re iudi. & ratio est, quia
cum istæ actiones iniuriarum & in factum succedant in
locum actionis competentis pro alimentis, debet sequi
eius naturam, per dictam regulam, Subrogatū, &c. & ita
singula reperio uelle Bartol. Angel. & Ioan. de Imo. qui
cæteris clariùs loquitur, in d. l. si uictum. Vigesimo sexto
15 facit ad hoc, q̄ actio personalis, quæ regulariter durat
30. annis, l. sicut, C. de præscri. 30. uel 40. annor. si succe
dat loco rei uendicationis, cui præscribitur in re mobili
triennio, Inski. de usucap. in prin. durabit solūm trien
nio. Ita sing. reperio uelle Pau. de Cast. in casu quotidiana
no, in l. sequitur, §. fructus, ff. de usucapio. & pro hoc ad
duco tibi glo. Bart. Sali. & Doct. in d. l. certi conditio,
& notata per gl. Bar. Bal. & Docto. in l. 3. C. de his quæ
ui metusue. in quantum dicunt, q̄ actio personalis in ré
scripta, qualis est actio, quod metus causâ, tollitur præ
scriptione longi temporis, sicut actio realis. Vigesimo se
primò facit ad decisionē illius quotidianæ quæstionis:
Maritus legauit uxori omne frumentum, quod habet in
suo granario, superuixit, & frumētum illud consumpsit,
deinde

LOC. A VI SVBROGATIONIS. 777
deinde in eodem loco reposuit aliud frumentum, & mo
ritur superstitē uxore, quæritur an illud debeatur uxo
ri: & eadem quæstio potest fieri de uestibus: in qua quæ
stione quotidiana licet multa allegari possent pro & cō
tra, cōmunitis tamen cōclusio est, q̄ debetur. Ita not.
dicunt Iac. de Arena, Bar. Bal. Ang. Alb. de Ros. Pau. de
Cast. & Doct. in l. si seruus legatus, §. qui quinque, ff. de
leg. 1. per dictam reg. Subrogatum, &c. & sequitur Soci.
in d. l. filia. §. si. per illum tex. qui ad hoc est notabilis, &
ibi etiam idem uult Pau. de Cast. Vigesimo octauò facit
ad hoc, quòd si monasterium aliquod sit priuilegiatū in
hoc, quòd tēpore interdicti Abbas & conuētus possint
familiares suos admittere ad diuina, poterunt uirtute
eiusdem priuilegij admittere etiam familiares post da
tam priuilegij in locū deficientium uel recedentium re
ceptos, per dictam regulam, Subrogatum, &c. & ita sin
gu. decidit Io. And. in regula, qui sentit, de regulis iuris,
lib. 6. in Mercuria. de quo uide ibi latius per eum. Vige
simononò facit ad hoc, q̄ sicut soluto principali debito
seu sorte, peti non possunt usuræ, l. fina. & l. centum Ca
puz. ff. de eo quod certo loco, & l. 4. C. depo. ita et for
16 te † soluta peti non poterit interesse lucri cessantis, q̄
de iure canonico subrogatur in locum usurarum, ca. con
questus, cum ibi notatis per gl. & Docto. de usur. Ita sin
gulariter notat Mathes. in not. 21. quem omninò uide.
Trigesimò facit ad decisionem illius pulchræ & quoti
dianæ quæstionis, An nepos præferatur patruo in regno,
præsupposita consuetudine, q̄ filius primogenitus ex
cludat secundo genitum in regno, ducatu, uel comitatu:
de qua quæstione quotidiana uide plenè per Francif.
de Aretio, in consil. 164. incip. magnifici & excelsi. per
Pau. de Cast. in consil. 161. in antiquis, inci. in Christi no
mine amen, in præsentī cā, &c. & per Pau. de Cast. Iaf.
& alios in l. maximum uitium. C. de lib. præte. per Bal.
in l. cum antiquiorib. C. de iure delib. per Pan. & Cano.
in c. licet, de uoto. & plenissime per Soc. in consil. 252. in
part. & i locis per eum cōmemoratis, ubi reperies ad sa
tietatē. Trigesimo primò facit ad hoc, q̄ licet rei uédica
tio, quæ

ADD.
*Debet.
Limitatio
præcede
re in casu
l. uxorem
§. sorori.
ff. de leg. 3

tio, quæ datur contra eum, qui dolo desijt possidere, secundum vnã opinionem, sit prætoria: nihilominus tamen est perpetua, quia est subrogata in locum actionis ciuiliſ & perpetuæ, & subrogatum, &c. de quo vide plene per Io. Fab. Ang. & Ias. in §. sed ista, Inst. de actio.

17 Trigesimosecundò facit ad hoc, ¶ quòd præscriptio de censualis in multis locis per statuta inducta loco præscriptionis 30. annorum, quæ de iure regulariter competit contra actiones personales, d. l. sicut, per litis contestationem interrumpitur, sicut præscriptio 30. anno. & (quod fortius est) actio quæ per statutum huiusmodi non erat perpetua, p huiusmodi litis cõtestationem perpetuatur in 40. ann. l. si. C. de præscr. 30. vel 40. an. & l. 1. §. 1. in fi. C. de an. excep. quia breuior præscriptio subrogata in locum maioris præscriptionis sapit eandem naturam. Ita sing. vult Bal. in l. si. in 3. no. C. de tẽpor. in integ. restit. peten. & idem Bal. in contractibus, in vers. not. ibi, biennium, C. de non nu. pec. & clarius Ias. in §. pœnales, Inst. de act. quod tenet menti. Trigesimotertiò istud facit

18 ad hoc, ¶ quòd sicut re dotali extante maritus nõ gaudet priuilegio, vt non teneatur vltra quã facere potest, vt est cõclusio Bar. & Doct. in l. maritum. ff. solu. ma. tri. Ita nec quãdo ex pecunia, vel redotali alia res acquisita extat: vt est tex. vbi vtrũq; probatur, in l. vxor marito. ff. de dona. inter vir. & vx. & in l. si cum dotem. §. final. in fine, ff. soluro matrimon. & volunt Angel. Iason, & Docto. in §. item si de dote, Institu. de actio. & Alexand. de Imol. in d. l. maritum, in vers. decimo fallit, vbi plenissimè materiam huius priuilegij examinat, & Doct. frequenter alibi. Cuius potest assignari ratio, quia subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, iurib. præalle. Trigesimoquarto istud facit ad hoc,

19 ¶ quòd electus in Imperatorem, ante coronationẽ suã possit legitimare & priuilegia concedere. cũ enim Imperator hodiè eligatur à certis principibus, iuxta not. per gl. in c. ad apoitolicæ, in verb. illi autem, in fine, de reu. dicata, lib. 6. vice & loco populi, eiusdem potestatis & vigoris esse debet electio facta per dictos principes cuius

erat ele-

erat electio olim facta à populo: sed electio à populo p legem Regiam * omne ius, omnisq; potestas olim competit, lege prima, in princip. ff. de constitut. princip. ergo etiam electo à dictis principibus omne ius, & omnis potestas hodiè competit ante coronatiõem per dictã regulam, Subrogatum, &c. & ita concludit notabiliter Cyn. post Iacobũ de Arena, in l. benè à Zenone, C. de quad. p̄ script. & ibi latè etiam de hoc habetur p Alber. de Rol. de quo articulo quotidiano vide etiã glo. singularem in Clem. vn. de iureiur. in verbo Regem. Trigesimoquinto istud facit ad hoc, quòd licet beatus Matthias ab initio non fuerit de numero 12. Apostolorũ per Christũ electorum, Matthæi 10. quia tamè postea post mortem Christi ex inspiratione successit in locũ Iudæ Ischarioris, Actor. 1. i. fi. vigilia eius sicut & vigiliæ aliorum Apostolorum debet ieiunari, c. 1. de obser. ieiunio. & ibi per dictam regulam, subrogatum, ita cõcludit Pan. & sentit ante eum Car. quod nõ. Possit & ad multa alia induci hic locus à vi subrogatiõis, sed prædicta pro iuuenibus abudè sufficiunt. Hoc tñ volo te scire, quod dicta regula Subrogatum, &c. ¶ iuter alia limitatur singulariter procedere, quoad naturam primordialẽ, sed non procedit quoad naturam accidentalem, exempli gratia, Actio legis Aquiliæ de sui nã datur ad simplum sui nã datur ad simplum, propter inficiationem autem accidentaliter crescit in duplum, l. contra negantem, C. ad leg. Aquil. Certè hanc naturam incrementi, quæ accidentaliter superuenit, nõ sapit actio subrogata, in locũ actionis legis Aquiliæ, quia illud incrementum nõ inest actioni legis Aquiliæ ex sua primordiali nã: ita sing. dicit gl. in d. l. ceteri cõdictio, i. verb. ex omni cã, circa fi. & ibi Bar. Sal. Alex. & Doct. eam multũ extollit: illam gl. et dicit esse singularẽ Bal. in d. l. vn. §. 1. C. de rei vx. act. & Ias. in d. §. fuerat, & in §. actionũ, Inst. de actio. & Doc. sæpè alibi. & pro ea est bonus tex. in l. ite veniunt, §. cũ prædiximus, ff. de pet. hæred. qd est summè notandũ, quia est in frequenti & quotidiano vsu, secundũ Sal. in c. l. ceteri cõdictio, ubi post Bar. ex hoc infert ad decisionẽ quotidianã

q. Ad

A D D.
* *Regiam*
Alci. in
l. bona. ff.
de verbo.
signi. le-
git. Rbẽ
niam. in
Pand. ta-
mẽ Flor.
legit Re
gia.

q. Ad quē, & alios illic Scribentes remisisse sufficiat: ut de tamen omnino circa præmissa Zas. in lib. 1. sing. Resp. c. 24. ubi disputat, cur actio hæreditaria serui corrupti in duplū, & legis Aquiliæ in simplum, in petitione hæreditatis ueniat, rō noua. Secundò dicta regula limitatur nō procedere, quando aliquid subrogatur loco alterius, sed non per omnia: & hinc est, q̄ à iudice adito super reductione arbitramenti ad arbitrium boni uiri pōt appellari, licet ab arbitratore non possit appellari, quia cū talis Iudex non subrogetur per omnia loco arbitratoris, non est mirum si in aliquo discrepet à natura arbitratoris ita sing. decidunt Ant. de But. & Io. de Imo. in d. c. Quintauallis, & Rap. Cum. Pau. de Cast. & Io. de Imo. & Alex. post alios per ipsos relatos, in l. r. ff. de leg. 2. quod declaratur, ut ibi per eos: & hoc tene, quicquid dicat ibi Bart. in fi. & Io. And. in add. ad Spec. in ti. de appel. §. in quibus, in uers. quid si conuenit inter partes, & Pan. in d. cap. Quintauallis, & Docto. alibi. Illud etiam nolo te ignorare, q̄ absens, necessariò etiam si illa absentia causetur ex delicto, pōt per substitutum explicare actum. textus est no. in l. de pollicitationib. ff. de polli. quē tex. ad hoc no. Lud. Ro. sing. 76. Illud et non est obliuioni tradendū, q̄ exercens artē per substitutū, nō gaudet priuilegio artis tex. est sing. in d. l. si. i. prin. ff. de excu. tu. quē tex. ad hoc no. Lud. Ro. sing. 66. ex quib⁹ facile instrui poteris, an & quā actio, persona, uel res, loco alterius actionis. psonæ, uel rei subrogata, illius naturam assumat, & quando nō.

LOC. A VI FICTIONIS.

2. Duxæ fictions non possunt concurrere circa idem, fallit num. 3.
2. Dominium ex quasi traditione an transferatur.
4. Fictionis natura que.
5. Fictio, & presumpcio iuris differunt, & in quibus.
6. Fictio iuris tam à canone quam à lege reperitur in decem prædicamentis Aristotelis, usque ad finem.

Nunc

Nunc subnectemus locum à vi fictionis, à quo sumptum argumentum est probabile, forte, frequens, & utile: & formatur dupliciter. Vno modo sic. † Duxæ fictions non possunt concurrere circa idem, tex. est notab. in d. l. si verò non remunerandi. §. 1. in ver. planè, secundum intellectum Guil. de Cun. ff. mandati, & bonus tex. iuncta glo. l. si quis rem, in prin. ff. de pollicita. iuncta l. fin. C. de sacro. eccl. qui tex. inducuntur hoc modo, ex solo contractu absque traditione iure speciali transferitur dominium in ecclesiam, & in rempublicam in quatuor casibus, de quibus in d. l. si. Et licet ex sola pollicitatione quis personaliter obligetur reipubl. uel ecclesiæ, non tamen transferitur dominium in rempub. uel ecclesiam ex sola pollicitatione, d. l. si quis rem, in princ. iuncta gloss. in verb. non efficitur, & hoc ideo, ne duxæ fictions concurrant circa idem, s. & ex sola pollicitatione quis teneatur & q̄ transferatur dominium sine traditione, quod esse non debet secundum Barto. ibi. Hinc not. dicit Guil. de Cun. in l. ab emptione, ff. de pact. quòd si ego uendi procuratori tuo fundum, & constitui me possidere nomine illius: uel conduxit ab eo, aut seruauit mihi usum fructū: ex hoc non transferitur dominium nec possessio in te. Nam q̄ per constitutum, * precarium, reservationē usufructus, uel per actū conductionis, transferatur possessio, & dominium, est per fictionē, quia censetur ficta traditio, l. quædam mulier, ff. de rei uend. l. quod meo, ff. de acq. poss. & l. quisquis, C. de don. iunctis eleganter not. per gloss. sing. & Pan. in c. 2. de consue. & no. per gl. fin. Bar. & omnes in d. l. ab emptione. Si ergo ista est ficta traditio, ergo non recepit aliam fictionem, quia fictio fictionis esse non potest, sicut nec seruitus seruitutis, l. j. ff. de usufr. leg. & faciunt not. per gl. & Doct. in l. quāuis, §. 1. ff. de acq. poss. Secus est secundum Guil. quando procuratori fit realis traditio, nam tunc benè acquirit dño dñum, & possessio, l. 1. cū ibi nota, C. p. quas p. no. acq. cum si. & istud dictū Guil. sequuntur Ang. & Alber. de Res. in d. l. ab emptione, & idē Ang. in l. 1. §. p. procuratorem, ff. de acq. poss. & Cy. in d. l. si verò non remunerā

AD D.
* Constitutio.
Quæ sit vis, et potestas constitutum, & quibusmodis limitetur regula, p. constitutum transferatur possessio, docet A. T. i. raquel. in tractatu de iure constitutum. possessi.

di,

di, & Io. de Im. in l. si is qui pro emptore, in ff. de usuc. & Pa. de Cast. in d. l. quod meo, in fi. prin. Pau. de Cast. in d. l. i. §. si inferim. de hoc tamen articulo utili & quotidiano, (si plenius vis instrui,) vide Bar. in d. l. si is qui pro emptore, in ultima q. & Io. de Im. Rom. Fran. de Arc. & Alexā. in d. §. per procuratorem, ubi hæc materia latissimè tractatur. Hinc etiā dicunt Pau. Ca. Io. de Imo. & cōmuniter Doctores in l. si aliquam rem. ff. de acq. pos. quod si rem meam tanquam meam scienter conditam ab alio respectu proprietatis, non tenet contractus, nec transit dominium, licet bene transferatur possessio, tradentes ibidem hāc magistralem regulam, † quod quando subest verus titulus, & vera traditio, tunc sine dubio transfertur dominium. l. traditionib. C. de pact. Idem iuris est, si subest verus titulus, & ficta traditio, ut in d. l. quædam mulier, & in d. l. quisquis, cum sim. & similiter contra quando interuenit vera traditio, & fictus titulus. l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. Sed ubi est ficta traditio, puta per actum conductionis, uel similem, & non subest verus titulus, ut in casu præsentis, tunc non possumus ipsum fingere ad finem transferendi dominium, quia duæ fictiones circa idem non debent concurrere, secundum eos. eandem regulam ponit Cy. in l. qui rem, in fi. C. locati & faciunt no. per eundem Cy. in l. i. in fi. C. de dot. prom. & sentit Bal. in l. conuenticula. C. de epis. & cle. in quantum dicit, q̄ argumentum à fictione procedit, quando arguitur ab extremo uero ad extremum fictum, sed à facto ad fictum non procedit, secundum eū, quia essent duæ fictiones & allegat d. l. si aliquam rem, & notata per gl. in d. l. ab emptione. Hinc etiā est, quod licet ex inutili contractu transferatur possessio interueniente uera traditione. l. i. §. si uir. ff. de acq. pos. & l. quod uxor, illo eo. tit. tamen ex inutili contractu non transfertur possessio, interueniente solum ficta traditione per constitutum, precarium, conditionem, reservationem usufructus, uel similem modum. Ita singulariter dicit Pau. de Cast. in pulchra & quotidiana. q. in d. §. si uir. & sentit Bal. in Rub. extra de præscr. & est gl.

expressa

expressa relata ad tex. in d. l. quod meo. §. si furioso. in uerb. etiam si non transferas, quam simpliciter ibi sequitur Iacobus de Arena, & quidam alii. Pa. autem de Cast. cum distinctione, ut ibi latius per eos. Ut autem in quotidiano articulo claram habeas resolutionem, dicas breuiter regulam esse, quod duæ fictiones non possunt concurrere circa idem, iurib. præall. Sed dicta regula fallit in duobus casibus, † primo quando una fictio uenit in consequentiam alterius, tunc enim possunt concurrere. §. si. ab hostibus, Instit. quib. mod. ius pat. pote. sol. iuncta l. cum duæ, in prin. ff. de capti. & postlim. & l. sub conditio. ne. ff. de solu. qui sunt tex. ad hoc not. & ita declarat Frā. cisc. de Aret. post alios in casu quotidiano in consi. 162. incip. diligenter, & maturè, uers. preterea ut supra dixi, quod nota, quia seruit ad multa. Secundò fallit dicta regula, quando duæ fictiones etiam æquè principales deicēdunt ex diuerso fonte æquitatis, quod declara, ut per plura quotidiana exempla declarat Barrolus in repetitione dict. legis, si is qui pro emptore, in ultima quæstione, ubi plenè tangit materiam fictionis. & istam doctrinam etiam ponit Ioan. de Imo. in l. si seruus communis meus, & castrensis peculii, §. seruus capto. ubi est bona gl. ff. de stip. seruo. & idem uult ipse Io. de Imo. in d. l. si aliquam rem, & in d. l. si is qui pro emptore, circa fi. & Car. in Cle. quod circa, de elec. & Bar. in d. l. sub conditio. ad quos remissis sufficiat. Secundò. arg. ex hoc loco potest formari alio modo sic, De natura fictionis est fingere non esse quod est, & esse quod non est, staturq; fictioni, non ueritati: quia tantum operatur fictio in casu ficto, quantum ueritas in casu uero. l. vn. in princ. C. de rei uxo. act. cum sim. & patebit infra per exempla, & per hunc locum deciditur quæstio illa quotidiana, res fuit uendita, uel donata duobus successiue diuersis temporibus uni aut primo fuit facta traditio fidei per constitutum, & deinde alteri fuit facta realis traditio, queritur quis debeat præferri, & deciditur q̄ ille, cui factum fuit constitutum, ut dixi late supra in loco a comodatō ad precarium, quare hic non repetō: sed te ad

ibi dicta remitto, ubi de hoc reperies satis plene. Ito modo arguendi utuntur etiam Dyn. & Ioan. Andr. in Merc. in reg. ratum, in pulchra quaestione. de reg. iur. li. 6. & DD. saepe alibi. Ne tamen paralogiseris, uel decipiaris, uolo te scribere aliud esse fictionem iuris, & aliud praesumptionem iuris: differunt enim in multis. † Primò in hoc, q̄ fictio iuris est super certo, praesumptio aut iuris est super incerto, ita dicit gl. no. in d. l. vn. §. accedit, super uerbo praesumatur, & sentit gl. in l. non est uerisimile, in uer. praesumptio, ante medium mag. gl. ff. quod met. cau. Secundò in hoc, q̄ fictio iuris proprie est contra ueritatem, praesupponitq; contrariam uirtutem ut patet in post liminio lege Corn. §. si ab hostibus, & §. fin. Insti. quib. nò est permitt. fac. test. & c. nò dicatis, 12. q. 1. & c. 1. de arb. li. 6. in quibus iuribus patet, q̄ lex uel canon fingit aliquem mortuum uel presentem, qui in ueritate mortuus uel presens non fuit, & fingit non captiuum qui uere captiuus fuit, praesumptio autem iuris & super dubio & uerisimili, ita dicit An. de Bur. in c. literas, in fine de temp. ord. Io. And. in reg. cum quis in ius, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & colligitur ex descriptione fictionis, & praesumptionis. Fictio enim describitur hoc modo: Fictio est in re certa contraria ueritatem rei quae fuit, uel est possibilis à iure ex æquo & bono p̄ ueritate assumptio. Praesumptio autem iuris describitur, ut sit applicatio animi legislatoris super uerisimili eius de quo quaeritur, ut uideri poteris per Sali. bene declarantem per exemplum in l. siue possidetis. C. de prob. & p̄ eundem in re. Rubricę ff. de probat. Tertio differunt in hoc, quia contra praesumptionem, iuris admittitur probatio in contrarium, d. l. siue possidetis, & d. l. non est uerisimile, limitando tamen & declarando, ut dixi supra in loco à uerisimili, sed contra fictionem iuris non admittitur probatio in contrarium. c. accusatur. §. 1. de hæc. li. 6. cum sim. & uult gl. Pau. de Cast. & Doct. in d. l. siue possidetis, in uerb. facti sunt. & Domi. in c. ferrum. 50. dist. ex quo lucide patet hanc argumentationem à uerisimili esse penitus distincta ab argumentatione à uerisimili q̄ fundatur super

per

per praesumptionem, ut ibi ixi. Nunc † deducendo uilitatem ex hoc loco à uerisimili proueniētem, uolo te animaduertere, quod tam à canone, quam à lege, fictio iuris reperitur in decem praedicamentis Aristotelis, quod quia est uile, & quotidianum in practica, declarandum duxi per exempla. Et primò de praedicamento substantiae patet exemplum Matth. 11. ubi Christus loquens de Ioanne, dicit, & si uultis recipere, ipse est Helias ille, qui uenturus est, & habetur transumptiue in c. quaeritur, §. item opponitur 22. q. 2. Secundum leges autem de praedicamento substantiae patet exemplum in eo, qui in utero est, quia tñ habetur pro iam noto, quoties de comodo, uel fauore eius agitur, secus si de eius odio, l. qui in utero. ff. de stata ho. & §. cum aut, Inst. de tute. quod facit ad decisionem quaestionum, de quibus tñ agitur in dictis locis. Patet et exemplum in eo, qui ex honestissima causa, puta belli suscepti pro defensione patriae, & reipublice occubuit, & desijt esse i humanis. nā habetur, & reputatur pro uiuo, ut profit patri ad excusandū ab onere tutelae. Insti. de excus. tut. post princ. cum sim. Patet etiam exemplum in eo qui natus est, fingitur tamen non natus, ut in casu singulari, l. Titius testamento. §. Lucius. & ibi hoc not. Bar. ff. de lib. & posthu. patet etiam exemplum in eo qui nascitur, & tñ fingitur non conceptus, ut in l. qui mortui. ff. de uerb. sig. Ecce de fictione in praedicamento substantiae. De praedicamento autem quantitatis patet exemplum Mar. 10. ibi, quicumque uoluerit fieri maior, erit uester minister, & c. & habetur transumptiue in c. diaconi 93. dist. Patet etiam exemplum in can. quanquā iuncta sua singulari glo. 2. q. 6. Secundum leges autem patet exemplum, nam interdum leges fingunt aliquid esse plus ratione temporis, quod non est plus ratione quantitatis, ut patet Inst. de actio. §. plus autē, cum sim. Fingit etiam plus solui cum nihil debetur, & minus solui cum nihil soluitur, ut patet in l. minus solutū. ff. de uerb. sign. & similis tex. est l. illud. §. si cuius. ff. de trib. acti. cū ibi no. p̄ Guliel. & Pau. de Ca. Patet et exemplum in l. hæc adiectio. ff. de uerbo. sign. ubi habetur, q̄ aliquid

D d d fingitur

fingitur non esse plus quod est plus, referendo & restringendo verbum plus, ad modicam quantitatem. hoc de fictione in prædicamento quantitatis. De prædicamento autem qualitatis patet ex emplū secundum canones in dict. cano. ferrum, ubi post peractam poenitentiam, criminofus fingitur non criminofus. quod facit ad decisionem questionis, quam mouet gl. in canone fidelior, 50. dist. Patet etiam exemplum in c. aliter §. item ita. 30. q. 5. & in ca. si homicidium 3. q. 5. in quibus locis fingitur adulter qui non est, & non homicida qui est. Patet etiam exemplū secundum leges, quia interdum lex fingit seu interpretatur purum, quod est conditionale, & econuerso. exemplum primi in §. impossibilis, Institut. de hæreditibus insti. & in l. reprehendenda, C. de insti. & sub sti. sub condit. factis: quando scilicet conditio apposta dispositione est turpis uel impossibilis. Exemplum secundū, ut in casu singulari, l. generaliter, §. cum aut C. de insti. & sub sti. & in casu singulari l. cū acutissimi, C. de fideicom. & in l. cum auus. ff. de cond. & dem. & hoc de fictione in prædicamento qualitatis. De prædicamento autem relationis, seu ad aliquid patet exemplum Luca 2. ad fin. Ego & pater tuus dolentes quærebamus te, ubi fingitur pater qui non est: & habetur transumptiuè in cano. institutum, §. 1. 27. q. 2. Secundū leges autem patet exemplū, cum quis fingitur filius qui non est: & econtra cum talis per sententiam declaratus est. l. 1. §. fi. & l. seq. & seq. ff. de lib. agno. & l. ingenuum. ff. de sta. hom. res. n. indicata pro ueritate accipitur, ut ibi. De prædicamento autem, ubi, quod locum designat, patet exemplum secundum canones, quia translatus de uno episcopatu ad alium exigente communi utilitate uel necessitate, fingitur esse in primo loco, ubi tamen uere non est ut est necessitate, fingitur esse in primo loco, ubi tamen uere non est: ut est tex. in c. mutationes, 7. q. 1. & secundū leges patet exemplū in eo qui fingitur esse præsens quò ad incommodū suum, cū sit absens, ut patet in cōtumace, Aut. qua in prouincia, ibi quia contumacia eius pro præsentia est. C. ubi de cri. agi oportet. & in §. si igitur, circa fin. in Auth. ut oēs obœd. iud. prouin. colla. 5. Patet etiam exemplū i

absente causa reipublica, qui quò ad comodū suum fingitur præsens, licet reuera sit absens: ut est tex. in lege. si quis Titio. ff. ex quib. cau. maio. Patet et exemplum in furioso, qui licet sit corporaliter præsens, fingitur tamen absens ratione furoris, quia non intelligit quid agitur: ut est tex. in l. diem. §. pen. ff. de arb. in l. coram, ff. de verb. sig. & gl. l. furioso, ff. de re iud. cum sim. De prædicamento autem, quando, quò tempus designat, patet exemplum secundū canones; quia aliquid fingitur esse eo tempore, quo est, ut est tex. in c. periculose, de pœ. dist. 1. & patet exemplū secundum leges in actu conditionali, qui primo sortitur effectum extante conditione, & tamen quia conditio retrotrahitur, fingitur dudum ante fuisse, ut est tex. in l. quod si pendente. ff. de pericul. & commo. rei venditæ, & in l. potior, in princ. ff. qui pot. in pign. habe. cum sim. patet etiam de hoc exemplum in rati habitatione quæ retrotrahitur, l. si. C. ad Maced. & reg. rati habitationem, cū ibi not. per glo. & Doct. de reg. iur. lib. 6. patet et de hoc exemplum in l. si. ff. commun. prædij. iuncta l. per fundū, ff. de seruit. rustic. præd. ubi econtra fingitur nunc primū agere: quod dudum ante factum est, cum scilicet sunt domini eiusdem prædij, & vnus primò imponit seruitutem, & alter postea: quo casu cum vltimus cedit, primus cedere uidetur, ut prima cessio trahatur ad tempus secundæ: & hoc de fictione in prædicamento quò. De prædicamento autem actionis, patet exemplū secundū canones in can. mulieres, & in c. quantæ, de sent. excom. ubi fingitur agere qui non agit. patet etiam exemplum secundū leges, quæ interpretantur vel fingunt aliquè agere uel egisse, quò per aliū agit, uel agit siue erat per curator, siue gestor. si postmodum ratum habuit, licet, ff. de iud. ubi est tex. nota. Item interpretatur aliquem exemisse, qui per alium exemit, l. si per alium, in prin. ff. ne quis eum qui in ius voc. est ui exemat. Item fingit eū qui nihil fecit, quia officium pietatis omisit, fecisse & occidisse, ut est tex. not. in l. necare ff. de lib. agno. & concordat tex. in d. c. quantæ. Item fingunt eum qui tradit instrumentum prædij, tradere prædium, ut est tex. sing.

in l. i. C. de don. Item fingunt eum qui retinet vsufru-
ctum in re vendita vel donata; transferrè dominium, vt
est fing. tex. in d. l. quisquis. Item fingunt eum loqui, qui
nō loquitur vt in tacitis stipulationib. de q. b. p. gl. in d. l.
vnic. in pr. & in l. his verbis; in verb. vtilis act. ff. de adop.
Fingunt etiā eum nō loqui qui loquitur, vt cum aliud
dixit, quā voluit, l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & non
agere qui agit, vt si legatarius; legatum sibi relictum in
diem, petat ante diem, l. vn. §. si. ff. quan. dies vsufru. leg.
ced. vel si furiosus, vel infans occidat, l. infans. ff. de fca.
& Cle. vni. de homic. De prædicamento aut passionis, pa-
ter exemplum secundum canones in c. proposito, & se-
quen. 32. q. 5. vbi fingitur pati qui non patitur; & econ-
tra. patet etiā exemplum s̄a leges, quæ fingunt patrē
pati iniuriā iniuriatō filio: vt est tex. in §. patitur, Inst.
de iniur. De prædicamento aut situs, patet exemplum
secundum Cano. in can. nerui testiculorum, & in cano.
duo mala, 13. dist. vbi fingitur quem situm esse in perple-
xitate, qui non est. patet etiā exemplum secundum le-
ges in præscriptionib. non currentibus contra minores:
nam finguntur stare & esse in pendentī, ut est tex. fing.
in l. si. C. quib. ex cau. in integ. resti. non est ne. iuncta, l.
sicut, C. de præsc. 30. vel 40. an. Hinc dicimus quotidie in
practica, q̄ præscriptio interdum ipso iure nō currit, in-
terdū aut currit ipso iure, sed contra eam datur restitū-
tio: interdū aut currit, sed interrumpitur, & interdū dor-
mit inter quæ magna est differentia, vt videre poteris p̄
Pan. & Can. in c. cum non liceat, & in c. ex transmissade
præscri. & per Bar. Io. de Imo. Pau. de Cast. & Legist. in
l. naturaliter. ff. de vsuca. de prædicamento autem habi-
tus, patet exemplum secundum Canones in c. lex conti-
nentiæ. 31. distin. & in can. coniugatus, & in c. vxoratus,
& per totum tit. de conuers. coniu. ubi coniugatus fingi-
tur non habere vxorem. Patet etiā exemplum secundum
leges, quæ interpretantur eum habere qui non ha-
bet, l. qui actiōnē. ff. de reg. iur. & eum non habere pos-
sessiōē qui hēt, vt cū pōt de iure ab eo auocari, l. nemo,
cū ibi no. p. gl. C. de acq. poss. & eū non hēre dñum vel rē
cui

rem, cui pretium abest, vel qui tantundem est præstatu-
rus, vt est tex. not. in l. planē j. §. quod si rem. ff. de
legatis primo, de quo articulo uide per Azonem in prin-
cipio suæ summæ super C. & per Lauren. Archidia-
Dominic. Prepo. & alios in d. c. ferrum. & quemadmo-
dum dixi, fictionem reperiri tam à canone, quam à lege
in 10. prædicamentis Aristote. ita etiā reperitur præ-
sumptio iuris in decē prædicamentis Aristotelis, vt de-
clarauī satis plenē supra in loco à tempore ad tempus.
Potest etiā testis falsum deponere in 10. prædicame-
ntis Aristotelis, vt pulchrē declarat Bal. in l. data opera, C.
qui accus. non poss. Potest etiā testis causam scientiæ
dicti sui reddere in 10. prædicamentis Aristotelis, vt de-
clarat idem Bal. in l. solam, C. de testib. ad quē remississe
sufficiat.

¶ LOCVS A TOLERATIONE. inconuenientis.

1. *Specialia duo circa idem concurrere an possint. 2.*

2. *Improprietates excusandæ non autem trahendæ ad consequen-
tiam.*

A Toleracione inconuenientis sumptum argumentū
est forte, frequens, & vile. Id formatur hoc modo.
1. † Duo specialia circa idem concurrere non possunt, tex.
est in l. iuncta sua not. gl. C. de dot. promiss. & notat glo.
in l. cum post. §. gener. in verb. placuit, ff. de iure dot. Hu-
ius autem loci meminit Bal. in l. conuenticula, C. de epi.
& cler. & Doct. sæpē alibi Hinc quotidie dicimus in pra-
ctica, quod rescripta principum sic sunt intelligenda, vt
duo specialia non contineant, qñ aliter aliquid operari
possunt, licet prima facie videantur continere duo spe-
cialia, pro hoc l. mulieri, & Titio. ff. de cond. & demonst.
l. denique. ff. ex quibus cau. maior. c. non potest. §. fin. de
præb. li. 6. & l. j. in pr. l. virilis. §. si quid uxori, & l. is qui. §.
ei quæ dotem. ff. de leg. præst. qui sunt textus ad hoc no-
tabiles secundum Bal. & Alb. de Ros. in d. l. j. in prin. C.
de dot. promiss. Hinc sing. dicit Lucas de Penna in l. iube

mus nullam. C. de nau. non exc. lib. 11. quod licet regulariter periculum, seu interitus rei sit domini, l. si ut certo. §. sed interdum. ff. commo. & l. pignus. C. de pignor. act. cum sim. tamen si tempore belli, uel necessitatis capiatur nauis priuati, uel ecclesiæ ad resistendū hostibus & auferatur, incedatur, uel pereat, periculum erit reipublicæ, ne duo specialia, uel priuilegia concurrant circa idem, quod fieri non debet, iuribus præall. de quo uide ibi latius per eum. Hinc etiam est, quod licet hodie donatio perficiatur nudo pacto, l. si quis argentum. §. si. C. de do. t. L. hoc ita demum est uerum, si cā donationis sit signanter expressa: secus aut, si non sit expressa, sed tantummodo querimus de cā donationis præsumptiua, ne uidelicet duo specialia concurrant circa idem. Ita sing. dicit Bar. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. ff. de pact. & valde probat Ang. in l. 2. §. circa. ff. de doli. excep. Ut aut in hac re, quæ quotidiana est, claram habeas resolutionem, neque fallaris, distingue hoc modo, ¶ Aut plures specialitates sunt circa idem, uel ex eodem fonte procedunt: aut sunt circa diuersa, & ex diuersa, & ex diuersis fontibus procedunt. Primo casu subdistingue. Aut ambæ ueniunt æquè principaliter, & tunc non admittitur neque tollerantur, d. l. j. & d. §. gener. & alijs iurib. supra alle. Aut una uenit principaliter, & alia consecutiua ex illa, & tunc plura specialia admittuntur, & tollerantur, sicut plures fictiones, §. si ab hostib. Inst. quib. mo. ius pat. pot. sol. l. sub conditione. ff. de sol. & l. cum dua, in pr. ff. de capti. Secundo casu principali, quoniam plures specialitates concurrunt circa diuersa, uel ex diuersis fontibus procedunt, tunc bene toleratur, l. singularia. ff. si cer. pe. cum sim. de quo uide per Sal. in d. l. j. C. de dot. prom. & per Bart. & Io. de Imo. in repe. l. si is qui pro emptore, in vlti. q. ff. de vsuc. & per Car. in Cl. quod circa, de elect. & hæc pro tyronibus abundè sufficiant. Illud aut certum est, ¶ quod impropretates excusandæ sunt, non autem trahendæ ad consequentiam: ut dicit gl. singu. in c. præterea, in uerb. proprietatis, de verb. sig. quod nota, & uide quod dixi supra loco proximo, & in loco à speciali.

¶ LOCVS

- 1 Concesso antecedenti conceditur, & consequens, limitatur, nu. 3. usque ad fin.
- 2 Concesso aliquo, & ea censetur concess. sine quibus illud explicari non potest cum nu. seq.
- 4 Tantum prescriptum, quantum possessum: & non plus.

¶ Et item apud Iurifconsultos locus à concessione antecedentis ad concessionem consequentis, à quo sumitur argumentū hoc modo: Concesso antecedenti, conceditur, & consequens, l. j. §. j. ff. si vsus. pet. & l. 3. §. qui habet, & ibi Pau. de Cast. ff. de seru. rusti. præd. & l. refectionis, & ibi gl. ff. comm. præd. Vel sic. cui conceditur antecedens, conceditur, & consequens, cum eadem est ratio concedendi, tex. est notab. in l. 2. & ibi Cy. Bar. Bald. Lambertus de Rampon. & alij Doct. notant. ff. de iurif. om. iud. & in l. 3. §. inspectio. ff. quemad. test. aper. & in c. præterea. ff. de officio delegat. & in l. qui procuratorem dat. ff. de procur. & sic ¶ cui conceditur aliquid, intelliguntur concessa omnia sine quibus, illud explicari non potest, iurib. præal. & l. si. in si. ff. de offic. eius, cui man. est iurif. & l. 3. in si. iuncta l. nam quod, prox. seq. ff. illo e. ti. de pen. leg. & l. veteres, cum ibi no. per gl. & Bar. Doc. ff. de itin. acti. q. priua. & l. 2. & ibi no. ff. de iurif. om. iud. Imò quod fortius est, is cui aliquid principaliter est commissum, nedum potest cognoscere de eo, quod uenit accessorie ad causam sibi principaliter commissam, sed et de eo, quod uenit accessorie ad accessorium cā sibi commissæ, tex. est in c. prudentia. §. si uerò, & ibi hoc notant Car. Io. de Imo. Pan. & alij de offi. del. quæ tex. ad hoc et notat Alber. de Rosa. in l. cum principalis, in pr. ff. de reg. iur. Iste uerò argumentandi modus facit ad multa. Et inter alia gratia exempli, pro instructione iuuenum primò facit ad hoc, ¶ quod monachus existens in studio de permissione superioris, uel filius fa. de permissione patris, nisi aliud in datione licentiæ actū fuerit, poterit monasteriū, uel patr. ¶

D d d 4 necessi.

necessitatib. studij obligare, quia data licentia monacho, vel filiofamilias studendi omnia uideantur concessa, sine quibus in studio commodè esse non potest. Ita dicit Archid. in c. cum pastoris, 2. q. 7. & Pan. in c. uenientes, de iureiur. & Ioan. And. in regula, in malis, de reg. iur. libr. 6. in Mercuria. & notatur per glossam in c. non dicatis, 12. q. 1. & per glossam in l. si lógus. ff. de iudicijs, & per Doctores, in capit. ex parte, de accusatio. & est communis conclusio Doctorum, secundum Panormitan. in consil. 83. primi voluminis, incipiente, facti contingentia sic proponitur, & idem uult Ioannes Fab. in §. item Sertiana, Insi. de action. ubi plus dicit, quòd tales inferendo in domum conductam res patris vel monasterij, tacite obligant eas. Secundò simili ratione, & argumento, episcopus, qui habet iurisdictionem in laicos in certis casibus, iuxta ea quæ notantur in capit. cum sit generale, de foro compet. poterit in illis casibus capere, & incarcerare laicos, per dictam regulam, cui conceditur antecedens, conceditur, & consequens: de quo articulo tamen uide larius per Ioan. And. in addit. ad Specul. in Rubric. de offic. ordina. & per Oldrad. in consil. 86. incipien. queritur, an ecclesia. & per Ioan. de Imo. Dominic. Philippum Francum, in c. cum episcopus, de offic. ordin. libr. sexto, & per Pet. de Ancha. in repet. regulæ, ea, quæ fiunt à iudice, in 1. 1. q. de reg. iur. eodem libro, ubi reperies communem conclusionem esse, quòd episcopus non potest capere, vel incarcerare laicum pro ecclesiastico crimine, nisi in crimine hæresis. ad dictam autem regulam potest responderi, quod non procedit hoc casu, cum non sit eadem ratio antecedentis, & consequentis: quia licet episcopus habeat iurisdictionem in laicos, non tamen habet territorium, nisi quatenus sibi reperitur concessum à iure, vel per illum, qui hêt potestatem concedendi: quòd nota quia sepius uidi de facto. Ex isto, eadem ratione sequitur, quòd iudex ecclesiasticus punire non potest laicum, temporaliter sibi nõ subiectum, pena pecuniaria pro delicto ecclesiastico. ita sing. dicit Ioan. Andr. in c. 1. de homicidio, li. 6. in Nouella, quem illic sequuntur Domi. Philip.

Fran.

Fran. & posteriores. Ex isto etiam sequitur, quòd iudex ecclesiasticus, licet cognouit inter laicos de causa dotis, vel similibus, non poterit exequi sententiam suam latam contra laicum in bonis laici, sibi temporaliter non subiecti. Ita sing. dicit Ang. in l. si. C. de iud. & ante eum Inn. in c. significasti, de offic. del. & Doct. alibi: quod commenda memorig, quia sic se habet ueritas, quæ quid somniet Barba. in c. conquestus, de for. compet. qui nihil solidi allegat, & loquitur contra casum expressum, l. episcopale, in fi. C. de episc. aud. Tertio similiter hic arguendi modus facit ad hoc, quòd illi quibus adempta sunt ea, quæ sunt iuris ciuilibus, permisa autem ea, quæ sunt iuris gentium (Exemplum in deportato, & similibus, l. quidam. ff. de pe.) habet et exercitium actionum, licet illæ sint de iure ciuili, l. 2. §. deinde, ex his; & §. omnium. ff. de orig. iur. ex quo. n. conceditur eis, posse emere, vendere, locare, contrahere, & alia facere, quæ sunt iurigentium, l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. æquum est, ut eis etiam illud uideatur concessum, sine quo illud exequi vel exercere non possent, iurib. præall. & ita comperio uelle Alb. de Ros. in d. l. qui dam, ver. sed quid prodest, & Barb. & Fely. in d. c. præterea, post Bart. per eos relatum, in l. seruos. ff. de alim. & cib. leg. sed uide eundem Bart. id clarius ponentem in l. si victum, ubi de hoc est casus singularis, secundum uñ intellectum. ff. de re iud. & ibi idem uolunt Ang. & Ioan. de Imo. Idem etiam uolunt Bar. Bal. Sal. & Doct. in l. si mandauero tibi. §. is cuius, per illum tex. ff. mandati. & idem Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. & Ias. Insi. de actio. in prin. Quarto ad hoc facit, quod licet procurator constitutus à minore cum curatoris auctoritate, nõ possit regulariter petere restitutionem in integrum, quia ad eam requiritur speciale mandatum, l. illud §. si talis ff. de minori. tamen si in aliquo actu gesto per procuratorem minoris contingit læsio (ut quia non probauit in termino, vel quid simile) poterit aduersus talem læsionem petere in integrum restitutionem, quasi uideatur ad hunc articulum in ci. tentem uenientem in consequentiã primi, vel quasi pendentem ex primo, habuisse

man.

mandatū. Ita dicit Inn. in c. suscitata, de in inte. rest. que referunt, & sequuntur Bar. Pau. de Cast. & DD. in l. cā procurator, in prin. & ibi bona gl. in verb. remissio, ff. de noui ope. nun. & idem Bart. Pau. de Cast. & DD. in l. in debitam, per illum tex. ff. de condi. indeb. vbi dicunt hoc seruire ad multa. Quintò facit ad hoc, quod si per statutum conceditur alicui licentia aliquid faciendi, erit tale licitum congregare amicos, qui ipsum ad hoc iuuent; & hoc casu non punientur adiuvantes, sicut nec principalis. Ita fin. dicit Pau. de Cast. in d.l. refectiois, per illum tex. ubi dicit, q̄ illud, quod possum facere per me ipsum, possum et facere per ministros meos ad hoc necessarios, & illis resistens videtur mihi resistere: quā decisionē refert, & sequitur Cæ. in cōs. 3. inci. visa querela, & Hyp. de Marf. sing. 175. de quo vide ibi plenius per eos, & per Bal. Sali. & Doct. in l. Gracchus, C. de adulte. Sextò facit ad hoc, q̄ habens mandatum ad contrahendum, videtur etiam habere mandatum ad recipiendum solutionem, & quod soluentes ei liberantur, l. quod seruus, ff. de positi, & l. quod seruus, ff. de soluti. & ita not. volunt Bar. Bal. & Doct. in l. filius paciscendo, C. de pactis: & idem Bar. in l. filia, ver. item habuistis, q̄ proc. ff. de soluti. & Pau. de Cast. Ias. & Doc. in l. urbana, ff. de cōdi. indeb. Septimò facit ad hoc, q̄ habens mandatum ad mutuandum uel contrahendum, uidetur etiam habere mandatum ad confitendū se recepisse solutionem, l. qui procu. ff. de procu. & d.l. 2. cum similib. & ita vult Zasius, in l. 2. Respon. sing. c. 21. vbi edisserit, q̄ procu. ad mutuandum constitutus potest de recepta pecunia confiteri: & hoc credo uerum, licet Barto. in l. 2. in fine, ff. si cer. pet. & in l. si debitorem, ff. de nouatio. teneat contrarium. Possit & ad multa alia induci hæc arg. vt colligi potest ex his, quæ notat Pet. de Anch. in repe. regu. accessorii, de regu. iur. lib. 6. & Ias. in d.l. 2. ff. de iuris. omnium iudic. sed prædicta pro iuuenib. abundè sufficiunt. Dicta tamen regu. cui conceditur antecedens conceditur, & cōsequens, limitat multis modis. Primo, ut nō procedat, q̄n̄ accessoria sunt maioris iurisdictionis q̄ ea, quæ principaliter

principaliter cōmittuntur: Ita not. vult Bar. & post eum alij in d.l. 2. & huic congruunt, q̄ dixi sup. de non incarceratione laico per Episcopum pro crimine Ecclesiastico. Secundò limitatur nō procedere, quando ille cui aliquid committitur, est capax principalis sed non accessorij: Ita not. Ange. Paul. de Castr. Ias. & alij in d.l. 2. potest poni exemplum, in c. tuam, de ordi. cogni. & in c. lator, qui filij sunt leg. Tertio limitatur nō procedere in specialiter referuatis supremo principi: tex. est notabilis in d.c. prudentiam, §. sexta, & ibi Panor. & bonus tex. in c. qd̄ translationem, de offi. deleg. & vult Ias. in d.l. 2. & Fel. in d.c. præterea. Quartò limitatur, nisi ea sine quib. negotium commissum expediri non potest, sint alio iure prohibita. Ita notabiliter dicit Do. post Io. de Imo. in c. quicunq; de hæreticis lib. 6. & sequitur Fel. in d.c. præterea, in fi. Quintò limitatur multum singulariter ut licet ea intellegantur commissa, sine quibus cōmissio nullo modo expediri potest, in tibus præalle. non tamen ueniunt ea, sine quib. negotium expediri potest, sed non ita commode, & faciliter: de hoc est gl. sing. in c. solet, in prin. super verbo, per superiorem, de senten. ex com. lib. 6. quæ sing. vult, q̄ delegatus Papæ nō potest absoluere ad cautelam, nisi id specialiter sibi sit cōmissum: quamuis ea absolutione impensa, magis commodè procedi posset in negotio princip. & illam gl. sequuntur ibi Do. Phil. Franc. & Doct. de hoc tamē uideretur dubitare Ias. in d.l. 2. & eius opinio v̄ de iure uerior, cum de nullo uel modico præiudicio partis aduersæ agatur. Sed in dubio non est ab opinione gloss. & communi iudicando recedendum, iuxta ea quæ dixi supra in loco à cōtrario sensu, circa finē. Sextò limitatur, ut non procedat iurisdictione præscripta in qua non transit coercitio nec potestas coercendi, nisi hæc etiam sint præscrip. quamuis sine istis iurisdictionibus uideatur quasi inutilis, & illusoria: de isto est textus no. in capit. cum contingat, & ibi Panorm. not. de foro compet. & volunt Alexand. Ias. & Doct. in d.l. 2. Ratio huius est, quia t̄ tantū censetur præscriptum quantum possessum, & nō plus, l. 1. §. si quis hoc interdico, & ibi

ADD.
**Bar. Est*
§. Julia
nus, 1.
quæ legis
adē Bart.
sub. S. si
quis hoc
interdicto

796 LOCVS A CONCES. ANTEC.&c.

ibi pulchrè per Bar.* ff. de iur. actuq; priua. & c. cū olim, de præscri. & c. dilecto, de offi. Archi. cum simi, Hinc è, qd si Abbas, uel prælatus inferior præscri. uisitationem, & non recepit pcuratione, completa præscriptione uisitationis, nõ poterit exigere procuratione: præscriptio extēdi non debet, iurib. fall. Et ita decidit gl. no. in regu. odia, de reg. iur. li. 6. & uolunt Host. lo. de Imo. & Doc. in c. cum ex officij, de p̄scri. qd no. quia est quotidianū. Hinc èt est, qd qui præscripsit decimas in aliquo loco, nõ v̄f præscripsisse noualia, tex. est notab. in c. cum contingat, de decimis, & facit, c. 2. in fin. eod. tit. li. 6. Hac etiam ratione qui præscripsit institutionē, non v̄f præscripsisse ius destituendi, licet inter ea sit quædam cōio: Ita uolunt Host. lo. And. Panor. Fel. & Doct. in c. cū ex iuncto, de hære. & Pan. in c. accepta, in fi. de rest. spol. & Car. in Cle. unica de renunt. Qua pp, & ipse ego consul tus aliquando ex facto occurrente respondi, qd præpositus seu archidiaconus, qd præsc. ferè omnia iura Episcopa lia, neque tñ consueuit recipere charitatiuū subsidij, (qd recipit Episcopus, c. cum apostolus, de censibus) nõ poterit exigere à clero charitatiuum subsidij, seu (ut uocant,) iucundum aduentum: quia non plus p̄scriptum quàm possessum, iuribus præalle. & optimè facit decisio Rotæ 402. in nouis, incip. si aliquis Episcopus, &c. Præscriptio. n. in uno non extenditur ad reliquum, & etiam si inter ea detur quædam cōio, ut supra dixi. Certum autem est qd de iure communi prælati inferiores Episcopis, non sunt fundati ad petendum charitatiuum subsidij, uel ad imponendum uel faciendum collectam, ergo debent succumbere, nisi habeant priuilegium, uel nisi inuentur consuetudine: ut norant Host. lo. An Pan. & Doct. in d. c. cum apostolus: qd nota, quia ita fuit iudicatum, de qua quæst. quotidiana, an scilicet præscriptio extēdatur, uide per Fel. in c. auditis, ubi hoc plenissimè examinat, de p̄scriptio. reliqua uideat studiosus per Ias. in d. l. 2. & p̄ Barb. Feli. & alios, in d. c. præterea. An autem asserens se procuratorem, & habere mandatum uideatur asserere oia illa, siue quibus non potest esse procurator,

ut

LOC. A CONCES. ANT.&c. 797

ut qd est maior 25. annis, l. minor, ff. de procurat. & similia ita ut ei incumbat onus probandi, uel an aduersario obijcanti, quod est minor, incumbat onus probandi, uide pulchrè per Pau. de Cas. in l. cum te, in fin. C. de proba. ubi post Pet. & alios tenet, quod excipi. incumbat onus probandi, ut latius ibi uiderè poteris per eum, uide etiam glo. & canonistas in c. nonnulli, §. sunt & alij, de rescrip. ubi similis habetur quæstio. uide similiter optimam distinctionem, quam pro intelligentia dictæ regule faciunt Bal. Alb. de Ros & Lamb. de Ramp. post Pet. & Cy. in d. l. 2. ff. de iuris. om. iud. item dist. quam in d. l. ponit Bar. & optimam distinctionem quam in hac materia ponit Henr. Boich. in d. c. ex parte: ad quos breuitatis gratia remisisse sufficiat, quanquam tamen, & alia quædam huc respicientia dicam infra loco proximo, & duobus locis sequentibus.

LOC. A CONCESSIONE CONSEQUENTIS AD CONCESSIONEM ANTECEDENTIS.

- 1 Consequenti concessio uidetur concessum omne illud per quod peruenitur ad illud.
Limitatur nu. 2.
- 2 Consequens qui petit, petere etiam uidetur antecedent.
Limitatur nu. 4.
- 3 Argumentū à concessione consequentis, &c. quādo nõ procedit

Quin & è contrario à concessione consequentis ad concessionem antecedentis, frequens est, & utile argū. formatur aut dupliciter ad duplicè uidelet effectum. Vno modo, † Cui conceditur consequens, conceditur omne illud per quod peruenitur ad illud, l. ad legatum, & l. ad rem mobilem, cum ibi notatis per glo. in verb. rectè aget, & ibi per Bar. ff. de procur. c. quoniam, de sent. excom. lib. 6. & §. idem iuris, Institui. qui & ex quib. cau. manu. non poss. cum simi. Concesso enim si ne, concessa uidentur omnia p̄ quæ deuenitur ad finem iuribus præall. & c. cum infirmitas, de pœnitent. & remissio.

798 LOC. A CONCESSIO. CONS. &c.
missio. per quem tex. dicit ibi singulariter Panor. uerf.
& p̄r iste tex. q̄ iste tex. potest allegari optimè ad unam
causam generalem, ex qua Papa habet potestatem in lai-
cos, uidelicet quando disponit in finem salutis animarū
licet princ. non disponat circa personas illorum. quos i-
tendit constringere. secus hic, nam pro salute animarum
egrotantiū Papa disponit in medicos laicos. quod est
notatu dignū, nec recorder me alibi. legisse. Videmus
itaque, q̄ quādo cōceditur aliquibus officialib. potestas
prouidendi super statu ciuitatis, seu politia eiusdem, om-
nia extrinseca uidentur concessa per quæ peruenitur ad
id quod expresse commissum est. Ita uult Bar. in l. ambi-
tiosa, uerfic. 2. regula est. ff. de decre. abor. fac. Idem si
pater dedit licentiam filio exercendi aliquam negotia-
tionem, & tradidit ei capitale, filius autem conduxit do-
mum necessariā pro illa negotiatione, & in eam intulit
aliqua de bonis patris, q̄ talia bona censentur tacite obli-
gata pro pensione domus, per d. regulam, qui uult conse-
quens, uiderur uelle oē necessarium antecedens, iurib.
p̄rall. & ita expresse tenet Io. Fab. in §. item Seruiana
Inst. de act. quem sequuntur ibidem alij. Hinc quoq; p̄-
cedit, q̄ licet dispensationes, quæ sunt contra ius, sint o-
diosæ & restringendæ. c. 1. & 2. de fil. presb. l. 6. tamen si
est dispensatum cum illegitimo, quod possit habere epi-
scopatū, intelligitur in necessarium antecedens dispen-
satum cum eo, q̄ possit presbyterari, quia sine ordine sa-
cerdotali non potest esse episcopus. Ita not. dicit Pet.
de Anch. in Cle. 1. in 5. opp. de conce. p̄r. & Pan. in c.
ex parte. 3. de deci. & sequitur Iaf. in l. 1. ff. de transac. &
idem Iaf. in l. si causa cognita. C. de transac. Hinc etiam
est, q̄ quando mandatur alicui executio alicuius negocii
q̄ princeps, uel committens non examinauit, uiderur et
eidem commissæ cognitio, ut p̄rambulū & antecedes
l. & si non cognitio, C. si contra ius uel uti. p̄nbl. & c. de
cetero. de re iud. cum utrobq; no. & habetur plene per
Bar. in l. a diuo Pio. in prin. ff. de re iud. ad quem breui-
tatis gratia satis sit remississe. Limitatur tamen dicta regu-
la, cui conceditur consequens: conceditur & antecedes,
& omne

LOC. A CONCES. CONS. &c. 799
& omne illud, per quod peruenitur ad illud, inter alia.
Primo, ut procedat, nisi antecedens sit maius ipso conse-
quente, arg. l. pen. §. illo, C. de neces. seruis hæred. instir.
& arg. not. per Bar. in l. 2. ff. de iurisdic. om. iud. Cuius
rei potest poni exemplum in c. tuam, de ord. iud. & in
c. lator, qui filij sunt leg. Secūdo limitatur, nisi ille cui co-
ceditur consequens, uellet sibi ius dicere procōsequen-
do antecedente, uel p̄paratorio, tunc enim permisso
consequente, non permittitur p̄paratorium uel ante-
cedens. Ita sing. decidit Oldr. in cons. 82. & Card. i. Cle-
dudum. §. huiusmodi, circa fin. de sepult. ubi uolūt, quod
licet omnibus apud fratres mendicantes sepeliri uolen-
tibus liberè permisa sit electio sepulturæ, d. Clem. du-
dum, cum ibi not. tamen ipsi fratres nō possunt inuito
curato processionaliter cum cruce intrare eius parochi-
am, & accipere funus, quia sic sibi ius dicerent, quod nō
licet, l. extat. ff. quod metus causa, & l. si quis in tantam,
C. unde ui, cum similibus. & hoc tene, quicquid dicat
Oldradus sibi contrarius in consi. 225. in secundo dubio,
& Petrus de Anch. in dict. Clem. dudum, hæc enim
opinio tutior est, ne detur materia rixæ, seditioni, &
alijs malis, quæ ex hoc prouenire possent. & ita obserua-
tur secūdo Cardinalem in d. Clementi. dudum, §. hui-
usmodi. Qua propter bene dicit glos. in d. Clem. dudum.
§. uerum, super uerbo integrè, quod quando electa est
sepultura apud fratres mendicantes, funus primò portā-
dum est ad ecclesiam propriam, & parochialem. & ibi ce-
lebranda est missa, ut sic recipiat ibi ultimum uale, &
ita in pluribus locis seruatur, & me consulente ita serua-
tum fuit in funere nobilis & generosæ dñæ Barbaræ de
nouo castro vxoris dñi Gerardi de Pleynes piæ memo-
riæ, sepultæ Mechliniæ apud Carmelitas, quæ recepit vl-
timū uale in ecclesia sua parochiali sancti Rumoldi, qđ
sing. tene mēti, & uide optimam distinctionem, quam
pro intelligentia dictæ regulæ facit Bal. post Pet. & Cy.
in d. l. 2. ff. de iuris. om. iud. & Alb. de Rosa. & Salice. in
l. indebitam. ff. de condic. indebiti. Secūdo argumen-
tum ex hoc loco formatur aliter sic. † qui perit, uel uult
confe-

800 LOC. A CONCES. CONS.&c.
consequens, videtur etiam petere & velle antecedens,
hoc est, omnia sine quibus illud non potest procedere,
text. est notabilis in l. illud, & ibi Barto. Pau. de Castr. &
Doct. notant, ff. de acquir. hæred. & est text. valde sin-
gul. in cap. ex p. rto, cum ibi notatis, per Antonium de
Butr. Panormitan. Ioan. de Lifura, Præpo. & alios Cano-
nistas, de sponfalib. Et hac argumentandi formula in-
pulchra quæstione vtitur Salic. in repet. Authen. sacra-
menta. in fin. C. si aduersus venditio. & Doct. alibi non
rarò. Hinc est igitur (vt exëplis vtamur) quòd procedit
libellus, in quo actor simpliciter petit rem cogi & com-
pelli ad soluendum decem, licet eum non petat con-
demnari, quia qui petit consequens, videtur etiam pete-
re antecedens, iurib. præall. & ita notat Panormitan. in
cap. olim causam, per illum text. de censibus, & Antoni-
us de Butrio, & Ioannes de Imola in capit. examinata,
de iudicijs, & idem Ioannes de Imo. in l. in summa, in
principio, ff. de re iudicata: nam petita executione, vide-
tur prius petita condemnatio, ex quo narratio est clara
& aperta. Cautius tamen est petere eum cõdemnari, vel
saltem subijci debet clausula illa generalis & consueta,
super quibus omnibus & singulis peto mihi ius dici &
iustitiam administrari, quia tunc sine aliquo scrupulo
procedit libellus, secundum I. o. de Imol. in d. l. in sum-
ma, & in l. si cum nulla, eo. tit. de cuius clausulæ effectum
uide, quæ dixi supra in loco ab effectu eorum, quæ si-
mul requiruntur ad esse, circa fin. Hinc etiam est, quòd
si alicui ad aliquem locum veniendi datur securitas, vel
(vt vocant) saluus conductus, intelligitur quòd talis pos-
sit pro expeditione illius actus ibi morari, & ab inde li-
bere discedere. Ita no. dicunt Petr. de Anch. & Pan. in
c. quia diuersitatem. de concess. præb. & Bar. An. & Do-
ctor. i. l. vtimur. ff. de sep. viola. & idem Bar. in l. re legati
ff. de pœ. & in l. i. ff. ad leg. Iul. maie. & in Aut. habita.
vers. sed ad vnam, C. ne filius pro patre, & in l. nullam,
C. de nautic. lib. i. i. & Ang. in cons. 363. incip. quicquid
volo. Hinc similiter est, quòd si agens petitione hereditatis
non petat se hæredem declarari, vel si agens rei ven-
dice-

LOC. A CONCESS. CONS. &c. 801
dicatione non petat se dominum declarari, sed solum
petat alium cogi, & compelli ad dimittendum, & resti-
tuendum hæreditatem vel rem aut bona per eum pos-
sessa, valet libellus, arg. d. l. illud, cum sim. vt notabiliter
dicit Bar. in l. & ex diuerso, §. i. circa prin. ff. de rei uend.
& sequitur Alex. de Im. in l. 2. §. prius, circa prin. ff. de
uulg. & pupil. Hinc etiam dicit singulariter Bald. in Au-
th. dos data, vers. denuo quæro, in noua lectura, C. de
do. ante nupt. quòd procedit libellus in quo mulier pe-
tit sibi donationem propter nuptias tradi. Et libellus in
quo aduocatus petit clientulum suum ad soluendum sa-
larium condemnari, licet mulier, & aduocatus non petant
donationem propter nuptias, vel salarium sibi cõstitui,
quia effectus libelli, & rei debet considerari, secundum
eum: semper enim conari debemus, ut sustineatur libel-
lus si fieri pòt, ut notat Inn. in d. c. examinata, & Bar. Ias.
& Doct. in l. sed & si possessori, §. item si iurauero, ff. de
fureiu. Item hic locus facit ad hoc, quòd procedit libellus,
in quo quis petit sibi restitui rem, licet expressè nõ con-
cludat ad rescissionem contractus, quæ tñ rescissio con-
tractus erat necessaria, quia petendo restitutionem rei,
satis videtur petere contractus rescissionem, quæ erat præ-
ambula. Ita nominatim dicit Ant. de Butr. in cap. constitu-
tus, post gl. ibi, in verb. iuxta ratam, de relig. domib. quæ
refert, & sequitur Ias. in §. rursus, in fi. Inst. de act. & idẽ
Ias. in §. omnium, illo eo. tit. & sæpè alibi. Hinc etiam sin-
gu. dicit Ang. post gl. & Azonem in l. si aliquam rem, ff.
de acq. poss. quòd si in instrumento dicatur, talis sciens
se dominum, & possessorem talis fundi, conduxit eum à
Titio locante eum sibi, videtur translatum dominium,
& possessio in ipsum Titium ex mente contrahentium,
& ex vi cuiusdam necessariæ consequentiæ, nam ex
quo cõtrahentes uoluerunt facere dictum contractum,
qui non potest iniri stante dominio conductoris, uidentur
uoluisse omnia, quæ sunt necessaria ad substantia
ipsum contractus. arg. d. l. illud, & idem expressè uult
Salic. in l. qui rem, C. locati, quoniam per verba præambula cõ-

Et cõ stat

stat utriusq; voluntatē concurrere ad translationē domi-
nij, de hoc tamen vide latius per Bar. Alb. de Ros. Pau.
de Cast. Io. de Imo. Fran. de Aret. & posteriores in d.l.
si aliquam rem, & per Alber. de Ros. in d.l. qui rem, &
in l. ad probationē, C. locati. Simili etiam ratione dicunt
Pet. Cy. Bald. Alber. Salicet. & Odofr. in l. pacta nouissi-
ma, C. de pact. quod si debitor meus habeat exceptionē
rei iudicatæ, & ultra hoc exceptionē pacti de non peten-
do, si postea indigens auxilio meo fecit mihi pactum de
non petendo, uidetur renunciare utrique exceptioni.
qui enim vult unum, vult omnia, sine quibus illud unū
procedere non potest, d. l. illud, & qui vult vnum, cense-
tur uelle aliud, sine quo illud esset inutile, ut est tex. no-
tabilis, iuncta sua singulari glo. in verb. curauit, C. de fi-
deicom. & vult Pau. de Cast. in d. l. illud, & Doct. sæpè
alibi. Quare etiam not. dicit Bald. in l. conuenticula, vers.
ex his etiam infero. C. de episc. & cler. quod quando ad
positionem rationis sequitur positio dicti, tūc testis pro-
bat, ut ibi latius per eum. Possent & ad multa alia huius
loci exempla adduci, sed prædicta pro iuuenibus abun-
dè sufficiunt. Quare nūc de limitationibus agamus. Di-
cta itaq; regula, Qui ꝑ petit uel uult consequens, vñ et
petere & uelle ańcedens, limitatur primò, ut procedat i
his, q̄ pendent ex nostra uoluntate, ut in casu d. l. illud, &
in exemplis supra positis, sed in alijs non dependenti-
bus ex nostra uoluntate, ad positionem consequentis
non sequitur positio antecedentis. Vnde (exempli gra-
tia) licet probetur, quem fuisse promotum ad presbyte-
ratum, per hoc tamen non sequitur, q̄ talis fuerit pro-
motus ad priores ordines licet hoc necessariò requira-
tur, & ergo debet ostendere literas de quolibet ordine,
cap. 2. & ibi hoc not. Inn. de cler. peregr. & probatur in
tit. de cle. per saltum promo. Aliud exemplum. Produ-
citur sententia, per hoc tamen non probatur, q̄ præcef-
ferunt acta & ea quæ sunt substantiaalia iudij, licet hoc re-
quiratur, c. quoniam contra falsam. cum ibi no. per gl. &
Doct. de prob. & l. prolatam, C. de sen. & interlo. om. iu-
dic. ita

LOCVS A CONCES. CONS.&c. 803
dic. ita not. dicunt Bar. Pau. de Cast. & Doct. in d. l. illud
Eleganter ergo dicit Ias. in l. pactum inter hæredem, ff.
de pact. q̄ hæc regula non procedit in contrahibus, sed
duntaxat in ultimis voluntatibus, prout loquitur d. l. il-
lud, cū sim. Neq; tamē id ipsum sine limitatione, de qua
ibi per eum. Secūdo dicta regula limitatur, ut non pro-
cedat quando antecedens est manus ipso consequenti,
tex. est nota. in d. l. pen. §. illo, ubi de hoc est casus, & in
l. lator. Tertiò nõ procedit, quando ex hoc sequeretur
uel præsupponeretur renunciatio iuris liquidij, ut rei iu-
dicatæ, uel instrumenti. Ita limitat Ias. in d. l. i. ff. de trā-
sactio. glorians hanc esse suam nouam limitationē, quæ
tamen limitatio mihi non placet, propter ea quæ notat
Pet. Cy. Bal. Alb. Odof. & Sali. in d. l. pacta nouissima.
Nam ad leges per Iaso. allegatas facilis est responsio,
quum loquantur in casu particulari rei iudicatæ, ex quo
non pot. fieri regula generalis, ut facit Ias. c. in genesi, cū
ibi not. per Doct. de elect. & contrarium eius quod re-
net Ias. in d. l. i. reperio uelle Raph. Fulg. in conf. 119. in
cip. proponitur, quod Fede. & c. ubi sing. dicit, quod si
per te, transactione, uel iure iurando decisa, & super eo
de quo constat per instrumentum publicum, trāsigi po-
test, cum hoc nusquam reperitur prohibitum, secundū
enim: quod nota. de hac materia et uidere poteris satis
late per Alex. de Im. in d. l. si causa cognita, & per Bart.
Sal. & Doct. in l. eleganter. §. i. ff. de condic. ind. Hoc
aut nolo te ignorare, ꝑ q̄ si consequens est generalius
antecedente, & necessariò sequitur ad ańcedens tunc li-
cet argm̄ a concessione antecedētis, ad concessionem
consequentis sit necessariū (ut si homo est, aial est, sed
homo est, ergo animal est) tamen hoc casu eocuersò a
concessione consequentis ad concessionem anteceden-
tis affirmatiuè, non ualet argumentatio, ut in exemplo
supradicto, non ualet consequentia, animal est, ergo ho-
mo est, licet benè ualeat negatiuè, non est animal, ergo
non est homo. nec et hoc casu ualet argumentatio a de-
structione antecedētis ad destructionem consequentis,
non enim ualet consequentia, non est homo, ergo non
est ani-

est animal, quia pōt esse asinus: vt dixi suprà in loco à genere ad speciem, & in loco à specie ad genus: sed vbi cōsequens non est generalius antecedēte, neq; necessariō sequitur ad antecedens, sed frequēter, & vt plurimum, tunc certē à concessione consequentis ad concessionem antecedentis valet argumentatio affirmatiuē, vt exempli gratia, mulierē parere prolem, frequēter & ut plurimū sequitur ad cōcubitū cum masculo: vnde benē sequitur, mulier peperit, ergo cū masculo concubuit, naturaliter videlicet loquendo: nā in beata virgine Maria miraculosē aliter euenit, Matth. & Lucæ 1. & Esaię 7. A concessione autē antecedentis ad concessionem consequentis hoc casu non valet argumentatio. Non. n. sequitur, mulier cōcubuit, ergo concepit vel peperit, & hoc casu à destructione antecedentis ad destructionē consequentis benē procedit argumentatio negatiuē, ut, non cōcubuit, ergo nec peperit, A destructione autē consequentis ad destructionē antecedētis hoc casu non procedit argumentatio, non. n. sequitur, nō peperit, ergo non concubuit. Quando autē consequens est generalius antecedente & necessariō sequitur ad antecedens, tunc (ut dixi suprà) benē procedit argumentatio à destructione consequentis ad destructionem antecedentis, sed non contra: cui ad stipulatur Io. de Pla. in l. 1. r. uer. itē no. hic gl. C. de delat. li. 10. qđ nota, & uide quod dixi suprà loco proximo, & quod dicam infra in duobus locis sequentibus.

LOC. A DESTRUCTIONE ANTECEDENTIS, AD DESTRUCTIONEM CONSEQUENTIS.

- I *Argumentum à destructione antecedentis ad destructionē consequentis quando procedat.*

Hunc quoq; locum à destructione antecedētis ad destructionem consequentis, seu ab antecedēti destructione, ponit Bal. in l. conuenti. cula, C. de epif. & cler. licet uideatur corruptus. Atq; eo utitur idē Bal. in l. 1. 5. opp. C. de fideic. & idem in l. 1. C. de iu. au. an. c. 1. & in c. 1. §. & quia uidimus, qui seu. da. pol. fundatur aut hic loc

7. 110

in l. & quia, in uerb. idooq; & ibi Albe. de Ros. not. ff. de iurisd. om. iud. & l. 1. r. §. huius rei. ff. de offi. eius cui mād. est iurisd. quoniam tex. ad hoc extendit Bald. in d. §. & quia uidimus, & Nicol. de Vbal. in tract. succel. ab intest. Argumentum tamen, quod ex hoc loco sumitur, non uideatur procedere, l. quidam tabularum, in princ. ff. de fur. & ibi hoc notat gl. in uerb. non esset. Equidē hunc locū in catalogo locorum legalium non posuissē, nisi reperissem Bal. Alb. & Nic. de Vbal. in locis præal. cum ponere, & gl. & Præpos. de eo facere mentionem in c. Ephe. sjs. in uerb. mundus 44. dist. Ne tamen hæc uarietas & discrepantia opinionum in limine occurrat, quempiā offendat, & à prosequendo retrahat, cogitauim pro cōcordia posse dici, aliud eē locū, aliud argm̄, ut suprà in primo euidentiali dixi. & t̄ argm̄ à destructione antecedētis ad destructionem consequentis, tunc demum procedere, quando consequens sequitur ad antecedens frequēter & ut plurimum, non autem necessariō, ut declarauim suprà loco proximo, uel quando termini sunt conuertibiles. quod ut lucidē percipias, declarandum duxi per exempla. Ecce in primis, uisitatio & procuratio sunt conuertibilia, & habet se uisitatio ad procuratorem ut antecedens, procuratio uero ad uisitationem, ut consequens. Modo uides. quod facta uisitatio, debetur uisitati procuratio. destrue nūc antecedens, & pone nō factam esse uisitationem, & nō debetur procuratio. item sicut tertius contra ep̄m præscribere potest uisitationem, ut s. per eum, & non per ep̄m uisitetur alias subditi ep̄nita etiam præscribere poterit procuratorem: quod si non sit præscripta uisitatio, nec etiam censetur præscripta procuratio: & quemadmodum subditus non præscribit contra uisitationem quā ep̄s su^o ordinarius facere posset & uellet nec audire hoc allegās, nisi articulet de alio facto, qui hanc uisitationē in eo præscripsisset. ita nec præscribit contra procuratorem, ut hæc omnia habentur in c. auditis, in c. cum olim & in c. cum non liceat, de præscr. & ibi Panor. in uerbis. uenio ad tertiam & ultimam partē gl. & habetur per dom.

Ete 3 Rot.

Rot. in decif. 243. in nouis, incip. si decanus, & in c. cum
 personæ, de priu. lib. 6. & in c. cum ex officij. de preser.
 ubi non minus eleganter quàm uere dicit Pan. quod quan-
 do antecedens seu principale est imprescriptibile, tunc
 etiam consequens, accessorium, uel connexum non po-
 test prescribi. Item cape aliud exemplum. habere iurisdic-
 tionem, & compellere seu restringere, sunt conuertibilia.
 l. si ff. de iurisd. om. iud. & c. 2. §. si. de const. li. 6. cum si.
 & habet se iurisdicção ad cōstringere ut antecedens, con-
 stringere uerò ad iurisdicçãoem ut consequens. Vides
 autem, quod Archiepiscopus in casibus in quibus habet
 iurisdicçãoem in subditos suffraganei, potest compelle-
 re & cōstringere eos ad suscipiendum delegationem, &
 uice uersa antecedenti destructo in casibus scilicet in qui-
 bus non habet iurisdicçãoem, (prout regulariter con-
 tingit) non potest eos cōstringere seu compellere: ut est
 text. in c. pastoralis, in pr. iuncta no. gl. in uer. nullam ha-
 beat potestatem, de of. ord. est & aliud exemplum in d. l. &
 quia, in uer. ideoque. Nec me mouet contraria decisio gl.
 in l. cum qui, in pr. ff. de publ. ubi glossa loquens in con-
 uertibilibus, ut sunt usucapio, & publiciana, d. l. cum qui
 in prin. & §. in hac actione, iuncta glo. & l. traditionem,
 illo eo. tit. quo dicit non tenere locum ab antecedenti
 destructo, & allegat l. cum sponsus. §. in uestigialibus, il-
 lo eo. tit. ubi clare habetur, quod fundi uestigiales non usuca-
 piuntur & tamen in eis habet locum publiciana. Ad hoc
 enim dico, quod glo. decipitur per fallaciam amphibologiæ,
 cum aliter & aliter ibi capiatur fundus uestigialis, ut be-
 nè declarant ibi Bar. Bal. Ange. & Docto. qui dicunt il-
 lum tex. in quantum uult cessare usucapionem in fundis
 uestigialibus, intelligi debere quod ad directum dominium,
 & quod sequitur in eis locum habere publicianam, hoc
 intelligi debere quod ad utile dominium: & idem uult ibi
 gl. in uerbo non possint ad si. & DD. in l. si finita. §. si de
 uestigialibus. ff. de dam. infe. & l. si. §. fed itæ Inst. de act.
 ad quæ est benè faciūt no. per Pa. de Ca. in l. nūq. ff. de usu
 cap. & sic dicta obiectio nō obstat. & remanet uera cōclusio
 supradicta, quod argumētum, ab antecedenti destructo, proce-
 dit,

dit, quod termini sunt conuertibiles, uel quod consequens se-
 quenter, & ut plurimum, non autem necessariorum sequitur
 ad antecedens: aliàs secus, & sic debet intelligi glo. in d.
 l. quidam tabularum, neque enim aliter intelligi debet,
 quod secundum illum tex. ad quem se refert, iuxta singul.
 not. per Bar. in l. non solum, §. si liberationis uerba, ff. de
 lib. leg. quod nota, quia posses facillime decipi, si non p-
 penderes. Si autem ampliare uolueris hanc materiam, &
 plenè intelligere, quando destructo antecedenti seu prin-
 cipali, destruat consequens seu accessorium: uidere
 poteris distinctionem, quam ponit Bal. in l. non dubium,
 in 13. opp. C. de leg. Item distinctionem ponit idem Bal.
 post Pet. & Cy. in l. 2. circa, si ff. de iurisd. om. iud. item di-
 stinctionem quam ponit Dy. in reg. cum quid prohibe-
 tur, & in reg. accessorium, de reg. iur. lib. 6. cum his quæ
 ibi addunt Phil. Fran. & Io. An. in Merc. Item distinc-
 tionem, quam ponit Cy. in l. intelligere, C. de iur. pig. Item
 ea quæ magistraliter not. Pet. de Anch. in rep. d. regulæ,
 accessorium, maxime in 2. 3. & 8. oppos. & in 2. 3. 4. & 5.
 quæstionibus. item poteris adhibere distinctionem, quæ
 in illo articulo, an uitiato expresso uitiatur tacitum, po-
 nit Cy. in Auth. ingressi, C. de sacro. eccle. & Bar. Bald.
 & DD. in l. si fideiussor, in prin. ff. de leg. 1. & Salicet. in
 l. 1. §. quibus mod. pig. uel hypoth. soluitur, quæ uelut digi-
 to indicat sufficit. Vide etiam, (si libet,) quod dicam
 infra loco proximo, & quod dixi supra in duobus locis
 præcedentibus, & in loco ab expresso ad tacitum.

¶ LOC. A DESTRVCTIONE CON-
 sequentis ad destructionem antec-
 edentis.

1. Consequenti destructo destruitur antecedens, & quando proce-
 dat num. 2.
2. Prohibito aliquo prohibentur omne id per quod perueniunt
 ad illud, & quando procedat un. 4.
3. Extensio consequentis ad antecedens uenit per interpretationem
 extensiuam.

- 6 *Dispositio de certa solemnitate seruanda in aliquo actu, improprie
tata tacitam prohibitionem ne aliter fiat, & annullationem
actus si non interuenit solemnitas.*
- 7 *Prohibito per verba affirmatiua.*

A Destructione verò cōsequentis ad destructionem antecedentis, seu à consequenti destructo, ducitur argumentum forte, frequens, & utile, quod quidem formatur dupliciter, ad duplicem effectum, uno modo sic. destructo cōsequenti, ¶ in quo stat ratio antecedentis, destruitur antecedens, tex. est not. in l. 2. §. mutui datio, & ibi notatur per glo. in verb. in creditum, ff. si cert. petat. Item bonus tex. in l. apud antiquos, & ibi tangitur per Cyn. & Alber. de Rosate, C. de furtis, & tex. in cap. & si Christus, circa medium, & ibi Cardi. de iureiurā. & optimus tex. in c. solitā, & ibi Card. & Io. de Im. notant de maior. & obœdien. & tex. peculiaris, in c. tuā, & ibi Præpo. notat de sponsal. item pulcher tex. iuncta glo. in l. 1. & ibi Ioan. de Platea notat, C. de latronibus, libr. 10. & faciunt notata per gl. Bar. Bal. Cy. Pau. de Cast. & Doct. in l. non videtur, C. de in integ. restit. Huius etiam loci meminit Bal. in l. conuenticula, C. de episcopis, & clericis, & eo vitur idem Card. in c. ex publico, de conuerf. coniug. & Doctores sæpè alibi. Sicut enim ad remotionē generis sequitur remotio speciei, ut dixi supra in loco à genere ad speciem, & sicut destructo principali, destruitur accessorium, l. cum principalis, ff. de regulis iuris, & perditio principali, perditur accessorium, l. Labeo, prout ibi habetur litera affirmatiua, ff. quemad. serui. amit. & l. si cui, ff. de fun. instr. & quemadmodum destructa seu correcta ratione legis, censetur et correctæ lex, ut dixi latè supra in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali, ad extēsiōē ipsius legis, in primo casu principali. Ita et destructo cōsequenti, destruitur antecedens, iuribus sp. alle. Possit ¶ autem hæc argumentatio tunc demum, quā consequens sequitur necessariò ad antecedens: quando uerò consequens non sequitur necessariò ad antecedens tunc

tunc non procedit hæc argumentatio: ut uult Ioan. de Plat. in d. l. 1. per gl. in l. quidam tabularum, in princ. ff. de fur. quam sic intelligit. Illa gloss. tamen non loquitur de argumento à destructione cōsequentis ad destructionem antecedentis, sed de argumento à destructione antecedentis ad destructionem consequentis, de quo dixi supra loco proximo. Dictum tamen Ioan. de Platea est uerum, circa quod uide quod dixi supra in loco à cōcessionem consequentis ad concessionem antecedentis.

3. Secundo argu. ex hoc loco potest formari aliter sic. ¶ cū prohibetur certū quid, uidetur et interdixtum, & prohibitū omne illud, per quod peruenitur ad illud; tex. est no. in c. nam concupiscentiam, de const. & in §. quia tñ, In sti. vi bon. rap. & tex. familiaris, in l. oratio, ff. de spōs. ubi habetur, qd prohibito matrimonio prohibentur et sponsalia per quæ peruenitur ad matrimonium; & tex. clarus in reg. cum quid prohibetur, de reg. iuris, libro 6. quod est uerum etiam si illud aliàs esset bonum, c. denique, 2 r. dist. & c. cum Adrianus, 63. dist. cum utrobique no. inde procedit, quod prohibita per statutum alienatione sine certa solemnitate, censetur etiam tacitè prohibitus contractus, ut no. dicit Pau. de Cast. in l. si vnus, per illum tex. ff. de serui. rust. præd. iuncta l. si ad resoluendam, C. de prædij. mino. & idem Pau. de Cast. in l. non dubium, C. de legib. & Bar. & Pau. de Cast. in l. cū lex, ff. de fideiuss. & Io. de Imo. in rep. c. cum contingat, in 8. casu prin. de iureiu. Et qui non potest alienare, nõ potest etiam promittere de alienando, ut uult Bal. in l. si. C. ad leg. Falci. & sequitur Ias. in l. 2. ff. de iuris. om. iud. circa si. Non tamen incurritur pœna ex contractu, quæ incurritur ex alienatione, ut uideri potest in alienatione feudi secuta reali traditione, quæ est necessaria ad incursionem pœnæ priuationis feudi, secundum Bal. in c. 1. §. aut si libellario, in tit. quibus mod. feu. amit. & Alua. in c. 1. §. si in ti. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Alex. in cons. 25. uol. & est ratio, quia tunc propriè dicitur alienatum, & non prius, l. alienatū, ff. de verb. sig. Hinc et est, quod si ille cui prohibet matrimonium, faciat aliquid de præambulis

ambulis per quæ peruenitur ad illud, puta contrahit sponsalia, nõ propterea incurreret pœnam statuti, uel dispositionis pœnalis prohibentis cõsequens, licet posset alias puniri extra ordinem arbitrio iudicis: ita dicit gl. singu. in Clem. vn. super uerb. contrahere, quam multum ibi commendant DD. de confang. & affi. & sequitur las. in d. 2. Ne tamen decipiaris, uolo te scire, q̄ dicta ¶ regula cum quid prohibetur, uidetur et prohibutum illud per quod peruenitur ad illud, non est semper, & in distincte uera, sed des distinguere, prout magistraliter distinguit Cyn. in l. vn. C. si rector prouin. & Hen. Boic. in c. tuæ, de procurat. hoc modo, Quædam sunt per quæ peruenitur ad prohibitum ordinatè, quædam autem sunt, per quæ peruenitur ad prohibitum necessitate. Primo casu subdistingue, Aut est eadem ratio prohibendi illud per quod deuenitur ad prohibitum ordinatè, quæ est prohibendi ipsi. sum prohibitum aut non. Primò casu hêt locum d. regula ut aliquo prohibito, censetur etiam prohibitum illud per quod peruenitur ad illud. Exempli gratia, Senator patronus prohibetur contrahere nuptias uel matrimonium cum liberta. Item filia senatoris prohibetur contrahere matrimonium cum liberto, ut honestas seruetur l. semp. coniunctionibus ff. de ritu nupt. cum si. quæ ratio prohibet etiam sponsalia inter eos contrahi. nam si senator contraheret sponsalia cum liberta, uel filia senatoris cum liberto, diceretur uilis: & ergo sponsalia et censentur inter eos interdista, d. l. oratio, cum ibi no. Secundo casu, quado non est eadem ratio prohibendi, prohibito consequenti, permittatur antecedens. Exemplum. inter magistratum, & subditam prohibetur contrahi matrimonium, quia propter potentiam suam contraheret cum ditissima, & non posset postea matrimonium dissolui: sed non prohibentur sponsalia, quia illa possent dissolui, ea nolente cum eo contrahere matrimonium deposito officio, tex. est de hoc not. in l. si quis officium, in prin. ff. de ritu nup. & in d. l. vn. Secundo aut casu principali etiam subdistingue, aut illud prohibetur de iure cõi, aut de iure specialis: Primo casu, tunc etiam prohibetur illud per quo

quod peruenitur ad illud. Exemplum. Pactum de non petendo à reo prodest fideiussori, ita quod fideiussor nõ potest conueniri. & est ratio, quia si fideiussor posset conueniri à creditore, tunc fideiussor ageret actione nõ nisi contra reum, seu principalem debitorem, & sic in effectu pactum de non petendo non prodesset ipsi reo, tex. est in l. quod dictum ff. de pac. Secundo casu iterum subdistingue: Aut specialis prohibitio est in rem, aut in personam. Primo casu, prohibetur etiam id, per quod deuenitur ad illud, tex. est in l. si. in si. & ibi tangitur per Cyn. C. de usu rei iud. ubi habetur, quod inducit quadrimestres, quæ competunt reis condemnatis contra iudicatum ex speciali prouisione illius legis nouæ, competunt etiam fideiussoribus: & sic sicut reus prohibetur inquietari intra quadrimestre à tempore sententiæ, ita etiam fideiussor prohibetur inquietari intra quadrimestre, per illam legem, quæ ad hoc est no. Secundo autem casu, quando specialis prohibitio est in personam, tunc non uidetur prohibitum id per quod peruenitur ad illud, tex. est no. in l. uerum, in princ. ff. pro socio, iuncta l. & si fideiussor ff. de re iud. & in l. exceptiones 2. ff. de excep. cum fin. in quibus iuribus habetur, quod exceptio competens socio, marito, & simil. non competit eorum fideiussoribus, quia est personale beneficium. Hoc tamen fallit in causa favore libertatis secundum Henri. Boich. in d. c. tuæ, nõ pater non potest filium priuare quarta, iure naturæ sibi debita: & tamen potest dare libertates, per quas minuit quartam, l. Papiniaus, §. quarta autem ff. de inoff. testa. quam distinctionem sequitur Bal. in d. l. 2. ff. de iuridic. om. iudi. Vel potes dicere aliter, & breuius sic Aut consequens non est perpetuo prohibitum, & tunc non est prohibitum antecedens, d. l. si quis officium. Aut est perpetuo prohibitum, & tunc etiam non ualeat antecedens, d. l. oratio. Ita sentit Idem Bald. in dicta Lunica, in noua lectura: & uult Dyn. in dicta regula cum quid, & Alber. de Rosate, & Sal. in l. indebitam. ff. de con. lic. indeb. & est glos. ualde notabilis in similibus terminis in capitul. tua fraternitas, in uerbo, potens irritare. de sponsa. duo.

duorum. Circa præmissa tamen volo te scire tria. Primò,
 5 † q̄ extensio consequentis ad antecedens, venit per in-
 terpretationem extensiuam, tex. est in d.l. oratio, in ver-
 bō, vt suppleatur, quem tex. ad hoc notat Bal. in distal-
 vnica, & inducit ad duas pulchras, & quotidianas que-
 stiones, quas videre poteris per teipsum. Illum textum
 etiam ad hoc notat Iason in d.l. 2. circa finem. Secundò
 6 volo te scire; † quòd sicut expressa prohibitio legis vel
 statuti, importat annullationem actus, etiam si hoc non
 dicatur in lege, vel statuto, vt est text in d.l. non dabitur
 ita etiam dispositio de certa solemnitate seruanda in ali-
 quo actu, vt quòd interueniat consensus patris uel duo-
 rum propinquorum, importat tacitam probationem, ne
 aliter fiat: & etiam annullationem actus, si non interue-
 niat illa solemnitas. Ita sing. Pau. de Castr. in d.l. non du-
 bium, per gl. quàm valdè commendat in l. non intelligi-
 tur §. diuus Adrianus. in verb. restituntur ff. de iur. lit.
 7 Terriò volo te scire, quòd † interdum aliquid prohibe-
 tur per verba affirmatiua, tex. est no. in l. 2. & ibi Bal. no.
 C. de vsuc. pro empt. nam testator qui iubet rem seruari,
 loquitur verbis affirmatiuis: & tñ per illa verba prohibe-
 tur alienatio, vt ibi est casus: ergo si quis probet, testato-
 rem mandasse rem seruari, per hoc satis probatum est,
 quòd vetuit alienari: quia eadem est nã uerborum equi-
 pollentium, secundum Bal. in d.l. 2. Imò interdum for-
 tius operantur verba affirmatiua habentia in se priuatio-
 nem inclusam quam negatiua: ut patet in illis uerbis, ca-
 ret Codice, & Digestis, & in illis uerbis, non habet Co-
 dicem, & Digesta: quia prima verba affirmatiua, vt sint
 uera, requirunt còcursum utriusque copulatiuorum, qui
 concursus non datur in carentia alterius. & sic non veri-
 ficantur in altero. Negatiua uero negant còcursum co-
 pulatiuorum, qui concursus non datur altero existente,
 & sic hæc est uera et si alterum habeat. de quo habes gl.
 valdè commendabilem in Cl. in plerisq̄, in uerbo, & po-
 pulo, de elec. & ibi habetur pulchrè de hoc per Ant. de
 But. Car. Io. de Imo. & DD. & habes similè gl. in Cl. sa-
 pè §. si tñ in uerb. partib. de uer. sig. & ibi et tangitur per
 Doct.

Doct. licet sint varij, & discrepent inter se, ut ibi videre
 poteris per Car. & alios. Regulariter autem non est curan-
 dū, quæ uerba fuerint prolata, dummodò priment, seu in-
 cludant negatiuam. Ita dicit gl. fin. in l. in fi. & ibi Bar. &
 DD. no. ff. de doli excep. & idè Bar. in l. inter stipulantes,
 in prin. ff. de ver. ob. & Cy. in l. actor, C. de prob. & Fran-
 de Are. in l. in illa. ff. de ver. ob. & Ang. & Ias. in §. æquè,
 Inst. de act. Quæ omnia commenda memorix tanquam
 pulchra, singularia, utilia, & quotidiana, & vide quòd di-
 xi supra loco proximo, & duobus præcedentibus.

LOCVS A PLENITVDINE

Potestatis. *

ADD. *

- | | | |
|----|---|-------------|
| 1 | Legem sibi imponere an quis possit, & qua recedere non liceat. | Potesta- |
| 2 | Principi quòd placet legis habet vigorem. | is. Pleni- |
| 3 | Rex aut ciuitas superiorem non recognoscens tantam habet po- | tudo pote- |
| 3 | testatem in subiectos, quantam Imperator in uniuerso. | statis, qd |
| 4 | Imperatorem aut Papam non subesse legibus, recipit plures de- | stis: & |
| 4 | clarationes, & limitationes, & numero seq. | quor mo- |
| 7 | Contractus principis habent vim legis, & possunt allegari pro- | catu li- |
| 7 | lege. | berū, do- |
| 8 | Contractus inui cum principe habent naturam contractuum bo- | cet Bal. l. |
| 8 | nes fides. | 2. uer. est |
| 9 | Succeffores Imperatoris, aut Pape an teneantur seruare pacta | antem C. |
| 9 | prædecessoris, & nu. seq. | de seruit. |
| 10 | Succeffor in dignitate an teneatur stare gestis per prædecesso- | |
| 10 | rem suam. | |
| 11 | Imperator & Papa quomodo differant inter se. | |
| 12 | Mandata & rescripta debent intelligi cum iustitia, & saluo | |
| 12 | iure tertij. | |
| 13 | Clausula de plenitudine potestatis, & ex certa scientia, idem | |
| 13 | important. | |
| 14 | Imperator an possit alicui auferre dominium rei sue. | |
| 16 | Papa nihil debet facere in arduis sine consilio Cardinalium. | |
| 17 | Iustitia semper præsumitur in principe, & quomodo intelli- | |
| 17 | gatur. | |
| 18 | Inquisitio non præcedente infamia, quando procedat | |
| | | Habe- |

Habemus & in iure locū à plenitudine potestatis, quo sumitur argumentum probabile, frequens, & utilissimum. Et formatur dupliciter ad duplicem effectum, uno modo sic. Nemo potest sibi legem imponere, à qua non liceat ei rescire. l. si quis in principio testamenti, & ibi Bar. & Doc. ff. de lega. 3. & l. i. C. de sacros. eel. cum sim. Sed hoc limitatur, ut procedat in ultimis uoluntatibus, quæ sunt ambulatoriæ usq; ad ultimum uiræ spiritum, l. 3. in fine, cum l. te q. ff. de admen. lega. & c. cum Marthæ. de celebra. miss. cum sim. Non autem obstat in contractibus, qui à principio regulariter sunt uoluntatis, sed post factum sunt necessitatis, l. inuitum, cum ibi notat. C. de contrah. emp. & uend. & l. nec emere, cū ibi notat. C. de iure deliberan. & l. sicut ab initio, cum ibi notat. per gloss. & Doct. C. de actio. & obli. ubi Bartol. loco summarj ponit illud uulgare, Verba ligant homines, tanrorum cornua funes. & sic intelligitur regula, quod semel placuit, amplius displicere nō potest de reg. iur. lib. 6. cum suis concordantibus, de quo articulo uide latius per glo. & Doct. in passibus preall. & per Bartol. Pau. de Ca. & Doct. in l. si pecuniam. in prin. ff. de condi. cau. da. & per Bald. Paul. de Castro. & Doct. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matrimo. & per glo. distinguentem casus in quibus poenitere liceat. Bartol. Alber. de Rolate & alios in l. qui ea mente. ff. de furtis, & per gloss. singularem & omnes in l. pacta nouissima, Cod. de pact. ubi. habes, q; sicut in ultimis uoluntatibus clausula derogatoria posita in prima, derogat ultimæ, nisi in ea sit facta mentio de prima, ita et est i actibus inter uiuos de quo uide ibi latius per Salic. & nouissimos, ad quos remississe sufficiat. Secundo argumentū ex hoc loco potest formari aliter sic. Quicquid placet supremo principi in quo est plenitudo potestatis, legis habet uigorē, l. i. ff. de constit. principum, & §. sed & quod principi. In sit. de iure natura. gentium & ciui. Tales autem sunt in terra Papa & Imperator, qui legib. humanis non subsunt, licet diuersimode, sed supra legem suat, legibus tamen uiuere uolunt, l. digna uox. Cod. de legibus l. prin.

ceps. ff. eod. tit. l. ex imperfecto. ff. de lega. 3. ad honorem de aucto. & usu pallii, cap. illa quotidiana, de elect. & ca. 2. & cap. proposuit, de concess. præben. & c. 2. de præbē. lib. 6. cum similibus, in quibus iuribus, probatur, q; ratione huiusmodi plenitudinis potestatis Imperator potest scribere contra ius & Papa dispēsarē contra ius, & (quod fortius est) et (ut aliqui uolunt,) contra constitutionē concilii generalis. cui adde singulare d. Bar. in l. infamem, in fin. ff. de publicis iudiciis, ubi uult, q; quælibet ciuitas uel rex superiorem non recognoscens, tantam potestatem habet in populo sibi subiecto, quantam habet Imperator in uniuerso. & hoc dist. refert & sequitur Panor. in c. cum te à B. de re iudica. & in c. per uenerabilem, qui filij sunt legitimi, & Doc. sæpè alibi. Quod tamen dixi. q; Papam, & Imperatorē non subesse legib. recipit plures declarationes, & limitationes. Primò ut procedat intellegendō de lege positiua, seu humana, nam illi Papa, & Imperator non subsunt, quod tamen intellige, ut magistraliter declarat Io. An. in regula, cui licet, de reg. iuris lib. 6. in Mercurialibus, & Pet. de Anch. in repetitione, c. canonum statuta in prima oppositione & 12. q. de constitutionib. & Io. Cal. in repetit. c. de illis, in 7. q. de raptoribus, & Pau. de Cast. in d. l. digna uox, in si. legi autem diuinæ ambo subsunt ut filij Ecclesiæ, iuxta not. per glo. in Aut. ad hac. C. de usuris, & est tex. pulcherrimus, in c. sunt quidam, 2. q. 2. hoc tamen declara, ut declarat gl. sing. in cap. post traslationem, in fine de renunciatio. & ibi omnino uide Ioan. An. qui inter alia dicit, qd; Papa nihil potest contra Euangelium, quatenus concernit fidem, & ea quæ ad eam pertineat. in aliis autem omnia potest. q; quia est supra omnia concilia, secundum cū & allegat c. significasti, de election. de hoc tamen articulo subtili & periculoso uide plenius in constitutionibus editis in concilio Constantiensi, & renouatis in concilio Basiliensi, & latè per Roma. consi. 521. incip. circa propositū. cum tribus sequentibus. & amplissime per Panor. in sua eleganti disputat. incip. Episcopus, & quidam rector. & subtiliter per Car. in sua eleganti repetitio. cap. licet de uitan-

vitanda, de elec. & latissimè per Præp. 15. distin. in prin. & in locis commemoratis per Felin. in cap. nonnulli, de rescriptis in quibus locis reperies ad fatietatem de potestate papæ, an sit supra concilium, uel contra conciliū super Papam, & quādo, & quando non: ad quos remissū se sufficiat. Secundo limitatur ꝑ ut nō procedat quo ad legem contractus, imò uterque eorum obligatur ex contractu. c. 1. ibi oēs Doct. de proba. & c. 1. & ibi Bal. de natu. feu. in usib. uolunt Cyn. Bal. Pau. de Cast. & Doct. in d. l. digna uox, & Io. de Ana. in c. finali, ne prælati uices suas, aliās (ut dicit Bald. in d. l. princeps, & in l. 2. C. de feruit. & aqua,) qui est omnium præsul, esset tāquā exul, & si in hoc principes uellent ēt uti plenitudine prætatis, dicere: tur ea abuti, & esset potius plenitudo tēpestatis quā potestatis. Pro cuius pleniori notitia uolo te scire

7 plura pulchra memoriæ cōmendanda. Primo quod ꝑ contractus principis habent vim legis, & possunt allegari ꝑ lege. tex est not. in l. pen. & ibi Bar. Bal. Salic. & Do. not. C. de donatio. inter uirum & ux. & facit l. Cæ. & ibi Bar. notat. ff. de publicanis, & idem not. Bar. in l. ciuitas, circa princ. ff. si cer. pet. & Doc. sepè alibi, & ergo capita pacis, quæ facit Papa, seu Imperator cum ciuitatibus, sunt seruanda secundum Bald. in l. fi. in fine, C. de transact. & Bal. & Pau. de Cast. in d. l. digna uox, & Ioan. de Ana. in d. c. fi. Hinc quotidiè allegamus tractatus pacis initos cum principibus. Hinc ēt gl. in Aut. de defensor. ciuit. §. iurandandum. in uerbo iurisdictione, allegat pacem Constantiæ, quā Federicus I. fecerat cum Lombardis & cōmunitatibus Italię super qua pace Constantiæ Bal. magis

8 straliter scribit. Secundo, ꝑ q omnes contractus qui sunt cum principe habent naturam contractū bonæ fidei. ita no. dicit Bald. in dicta Pa. Const. quem frequēter referunt & sequuntur DD. ut uideri potest per Ias. in §. actionum Insti. de acti. Terrio quod licet Papa, & Imperator teneant seruare pacta, & contractus, ꝑ successores tamen eorum non tenentur, nisi conuenta essent de natura consuetudine suę dignitatis, prout est in feudare, & familia. Ratio est quia successor non habet causam a de-

functo

functo, sed uterque tam Papa quā Imperator eligitur. de Papa patet in d. c. licet de vitanda, & in c. ubi periculum, de elect. li. 6. De Imperatore ēt patet in ca. venerabilem, de elect. & in c. ad apostolicæ, in fine, cum sua no. gl. de re iudica. lib. 6. & ita sing. dicunt Bald. & Ias. in d. l. 1. ff. de cōstiti. princip. Sed aliud est in Regibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronib⁹, & similibus, quia talia hodiè cōmuniter ex consuetudine deferuntur per successionē. c. licet, de uoto, cum ibi not. per Doct. licet de iure aliud sit. §. si. de alie. feudi, in vsib. feudorum, & ibi notatur, & ergo nedum ipsi, sed ēt eorum successores tenentur seruare pacta, & conuentiones, seu contractus, per generalitatem regulæ, l. cum à matre, C. de rei uend. & c. abbate sanè, & ibi notatur per Doct. de re iud. lib. 6. Nisi Rex, Dux, Marchio, Comes, uel Baro, alienaret aliqua, quorū alienatio tenderet in magnam diminutionem iurisdictionis regalis, ducatus, marchionatus, comitatus, uel Baronie, quia tunc non ualere alienatio, etiam si interueniret iuramentum, c. intellecto, & ibi Doct. de iure iur. & not. Bart. in l. prohibere. §. planè. ff. quod ui aut clam. & Albe. de Rosate in l. digna uox. & idem Albe. in l. 1. in fine. ff. de offi. procur. Cæsaris, & Feli. in d. c. 1. de probat. Ergo restè dicit Bald. in d. c. intellecto, quod iurisdictiones super præmæ sunt sacrum sacrorum nec sunt in marsupio principis, & sequitur Felin. in c. ad audientiam, de præscri. & sepè alibi. Hinc etiam est, quod princeps non potest ꝑ contractum, uel alio modo concedere regalia in præiudicium successorum, secundum Bal. in dicta pace Const. §. sententiæ, in uers. amplius iurisdictionem, in uerb. successorum nostrorum, & sequitur Ias. in præl. feu. in 1. diuis. & Fel. in dicto capitulo 1. & in dicto cap. ad audientiam, nisi fortè fieret alienatio in ecclesiam, ut uideri potest in donatione Constantini, de qua in capitu. Constantinus, & ibi pulchrè per Præp. 96. distin. & in capit. fundamenta, de elect. li. 6. & in Clemen. Romani, de iure iur. & per Barto. Bald. & alios in proœmio Digesti ueteris, & per Bal. Salicet & alios in princ. C. & per eundem Bal. in l. pen. C. de bon. quæ lib. & tetigi obiter supra in loco à uerisimili. De hoc tamen articulo quotidiana

Fff no, an

no, an successor in dignitate teneatur stare gestis p prædecessorem suum, uide latius per Specul. in tit. de instr. edi. §. nunc autem uidendum restat, in fi. & per Io. And. in addi. per Pet. de Anch. Phil. Fran. & alios in d. c. Abbate sane, per Bar. in d. l. prohibere. §. planè, per Bald. & Pau. de Cast. in d. l. digna uox, & ibidem plenissimè per Albe. de Ros. & per eundem in d. l. i. ff. de off. procur. Cæsaris, & per Bal. in dicta pace Constantiæ, in uerbo, successorum nostrorum, & per Cano. in c. i. de solution. & in d. c. intellecto, & in c. quanto, de iureiur. & per Ioã. de Anania in d. c. sine ne prælati uices suas, ubi reperies
 11 satis plenè. Quarto quòd dicti t duo principes differunt inter se, quia in papa uerè, & propriè dicitur esse plenitudo potestatis, quia ipse habet utrumque gladium, & utranque iurisdictionem, unã in actu, & aliam in habitu, si Theologis, & Canonistis credimus, ut uideri potest p gl. Panor. & Doct. in c. nouit, de iudicijs, per Inn. Pan. & alios in capitulo, licet ex suscepto, de foro compe. per gl. & Doct. in c. causam quæ, & in c. per uenerabile, qui fil. sunt leg. & per gl. & doct. in c. cum ad uerum, 96. dist. & per Pet. de Anch. in rep. e. canonum statuta, & in pluribus alijs locis. Imperator autem solum habet iurisdictionem temporalem, quæ per papã impediri non dicitur d. c. causam quæ, ibi, ne uideatur, & c. & d. c. cum ad uerum. Canonistæ tamen ponunt papam super eius uerticem, ut dicit Bald. in proœ. Digesti ueteris, freti, ut opinor, extrauaganti Bonifa. VIII. unam sanctam, de maior. & ob. & papam esse maiorem imperatore probant ex eo quia eum confirmat, approbat, uel reprobat, d. c. per uenerabilem. & semel admissum rationabili subsistente cã deponit, d. c. ad apostolice, etiam sine concilio generali, ut ibi dicit gl. sing. in prin. & notat Innoc. ibidem in lectura, licet de honestate illic aderat concilium in depositione Fed. II. de quo supra memini. & idè uult Pan. in dicta sua disputatione, licet. n. ambo sint luminaria magna unum tamen est maius, ut dicit tex. in c. solitæ, de maio. & obed. de quo tamen articulo difficili, & periculoso uideri poteris plenius per Panorm. & alios in d. c. nouit, per

per Præpo. in d. c. cum ad uerum, & per Petr. de Anc. in repet. d. c. ag. canonum statuta, in prima oppositione, per Stephanum Austerij in repet. Cle. i. de offic. ordin. & per Alb. de Ros. in l. bene à Zenone, C. de quadri. præscrip. & per Host. in Summa in titu. qui fil. sunt legi. in §. qualiter & à quo, & per Card. in d. c. solitæ, in 22. notabili ad quos remississe sufficiat. Quinto, quòd quamuis non liceat disputare cum principe de potentia sua in his quæ spectant ad suam iurisdictionem, l. 2. & ibi gl. Sal. & Doct. C. de crimi. sacri. & c. si quis suadente diabolo. §. qui autem 17. q. 4. & habetur pulchrè per Canon. in d. c. proposuit. & in c. literas, de restitut. spol. & per Legist. in l. fin. C. si contra ius uel util. publi. & per Canonistas in c. quæ in ecclesiarum, de consuetu. & per Alex. in consil. suo 216. 2. uol. incip. redemptoris, & c. nec arguendi sumus, & c. in princ. tamen de scientia sua bene licet disputare, quia quandoque errat ut homo, l. 3. * in fine ff. de supelle. leg. & simulter de uoluntate sua, l. ex facto ff. de uulgar. & nullam iniuriam per hoc facimus principi, sed eum reputamus bonum, & æquum, imò maiestas sua per illa duo nomina conseruatur in esse, d. l. ex facto, & d. l. digna uox: unde omnia mandata, & rescripta principis debent intelligi cum iustitia, & saluo iure tertij. Ita no. dicit Arch. in d. §. qui autem, & Ioan. And. in c. a nobis 2. de senten. excommu. & Bal. in d. l. i. ff. de consil. prin. Hinc quotidie uidemus in practica, contra rescripta principis opponi de subreptione: quia in eis semper debet subintelligi clausula, si preces ueritate nitantur, c. 2. & c. super literis, & quasi per totum, de rescrip. & l. 2. & quasi per totum, C. si contra ius uel util. publi. cum si. Sextò, quòd papa, & imperator non debent passim, & indifferenter uti plenitudine potestatis, sed raro. & subsistente causa, & in dubio princeps non præsumit uti potestate absoluta, sed ordinaria. Ita sing. dicit Innoc. in c. innotuit, de elec. & sequitur Pan. in d. c. illa quotidiana, & Fel. in c. cū inter, de exce. & DD. sepè alibi. Hoc ultimum tamen limita, quia actus potest ualere de potestate ordinaria: secus, si actus nõ pot ualere de potestate

ADD. *
 Tertia. Il
 l. l. 3. ni-
 hil facit
 nã: Pãd.
 Flor. &
 alijs emē-
 datis codi-
 cibus legi-
 tur, impe-
 ricorum,
 non ut in
 uulgatis
 Impera-
 torum.

ordinaria, & princeps hoc scit: tunc enim videtur in d. bio uelle uti potestate absoluta, ut actus potius ualeat, quam pereat. Ita sing. dicit Pau. de Cast. in eleganti cōf. suo 284. incip. in Christi, & c. in facto presenti non intendo adulari, & c. & idem Pau. de Cast. in l. ex imperfecto, de testa. quem refert, & sequitur Alex. de Im. in l. 2. C. de testa. mil. & fel. in d. c. canonum statuta, & idem Fely. in c. in causis, de re iud. & Hipp. de Marf. in sing. suo 84. Septimò, quòd sine causa rationabili, & alijs nota, papa sustinendus non est, si aliquid attentare velit contra uniuersalem statum ecclesie, quando ex hoc decoloraretur status ecclesie: imò hoc casu ecclesia uniuersalis, vel concilium generale ecclesiam representans, potest resistere papæ, licet etiam non veniat contra fidem Ita singul. vult Innocen. in ca. quanto, de consuetd. & sequitur ibi Pan. & idem Pan. in dicta dispu. & vult Spec. in titu. de dispensationibus §. nunc breuiter, vers. 1. 2. & glo. sing. in c. si papa, 40. dist. & est tex. no. qui istud optimè probat in c. & si illa, in princ. 1. q. 7. & in d. c. sunt quidam, & ibi etiam Arch. & ita practicatum fuit in consilio Constantiensi, ut ex gestis eius concilij uideri potest: quod est ualde notabile. Octauò, quod clausula, de plenitudine potestatis, & clausula, ex certa scientia, quæ frequenter ponitur in diplomatibus, seu (ut uocant) bullis apostolicis, idè important. Ita sing. vult gl. & post eam Pan. Fel. & DD. in c. ad hæc, de rescrip. & sentit Inno. in d. c. innotuit, & Bald. in l. eos, in prin. C. de appel. & Ludo. Rom. in sing. 760. incip. dixi alias, & c. quibus adde Bal. in d. pace Constantie, c. in causis appellationum. §. uasalli. in uers. libellaria, ubi dicit, quòd populus Romanus antequam transferret imperium in principem, nunquam usus fuit dicta clausula, de plenitudine potestatis: nec iure ciuili inuenitur hæc forma, secundum eum: nisi dicatur, quod includitur sub illis uerbis, quod principi placuit, legis habet vigorem. Nonò, quod ubi in rescripto principis inseritur clausula, de plenitudine potestatis, uel certa scientia, si in parendo imminet scandalum, potest ille cui scribitur, uel ex cunctio mādatur, superferdere, & differre executione: nec est

est reprehendendus, imò laudandus qui hoc casu fraude cessante superferdet. Ita sing. uolunt Card. & Ioan. de Imo. in c. si quando, ubi est bonus tex. de rescri. & Card. in consilio 152. incip. sanctissimus dominus noster, & c. quod est uerum, etiamsi quid præcipiatur sub pœna, uel censura ipso facto incurrenda, si reuera subest scandalu, uel si res aliter se haber quam continetur in rescripto, nam clausula, si preces ueritate nitantur, quæ in omni rescripto subintelligitur, d. c. 2. tenet pœnam, seu censuram cōminatam in suspensio. * Ita sing. dicit Pet. de Anch. in cons. suo 240. incip. per prædicta subtiliter, & sequitur Fel. in d. c. 2. & in d. c. si quando, & in d. ca. fin. in 9. col. de præsumpt. & Hip. de Marf. in sing. 153. & hinc rectè dicit gl. in l. puniri, C. si contra ius uel util. publ. miseris prelatos non debere timere, si ueritatem sequantur, cū Deo, & ecclesie per hoc placeant. Decimò, quòd Papæ præcipienti aliquid iniustum laico, circa temporalia, nõ est obtemperandum. Ita singula, vult Innoc. & sequuntur omnes Doctor. in c. inquisitioni, de senten. excom. & idem approbat Panor. in dicta sua disputatione, & Doc. sæpè alibi. Undecimò, quòd Papæ uel Imperatori nõ licet cessante causa legitima, auferre alicui dominium: & causa legitima subsistente, adhuc non licet, nisi data rescripta rationabili. Ita sing. dicit Arch. in c. per principalem, 9. q. 3. & Pau. de Cast. in d. l. digna uox, & Bal. in §. ad hæc, in ti. de pace iuram. firmã. in uisibus feudorũ, pro qua decisione est bonus tex. in l. serui, & ibi Bal. in ult. not. C. quib. ex cau. serui pro premio liberta. acci. & tex. elegans in l. venditor, §. si constat, & ibi Pau. de Catr. ff. commu. præd. Pro isto etiam bene facit singulare dictum Inn. in c. nisi cum pridem, de renunc. ubi eleganter dicit, quòd episcopo qui causa uitandi scandali cogitur renunciare episcopatu, debet dari bonum cambium, quod dictum refert, & multum commendat Ludo. Roman. in suis singularibus singulari 798. & hoc tene, quicquid dicitur Ang. in litem si uerberatum, §. 1. per illum text. ff. de rei vend. In pace tñ uidetur speciale, ut recompensa alia non detur, quasi pax ipse sit sufficiens recompensa

ADD. *
Suspensio.
Est & alius casus in quo in dex super sedere debet, & ex peccare 30. dies l. si uindicta cari. C. de panis. c. cũ apud 11. q. 3.

c. in nostra, de iniur. iuncta l. j. in prin. C. de cadu. toll. & est de mente Car. in consi. 85. incip. casus promissionis, & c. ubi optimè declarat d. c. in nostra, què omninò vide: & vide èt Bal. in d. l. benè à Zenone. & Scribètes in d. c. in nostra. Et si plenias vis instrui in hac materia pulchra subtili, & periculosa, vide Doct. scribentes in d. litem si verberatum. §. 1. & Panorm. Fel. & Cano. in d. c. quæ in ecclesiarum, & Legi. in 1. const. Digestorum, & in d. l. benè à Zenone. & in d. l. si. C. si con. ius uel vti. publ. & Fel. in d. c. 1. de proba. & Hip. de Marfil. in sing. suo 25. Duo.
 15 decimò ¶ q̄ licet papa possit de plenitudine potestatis reuocare constitutionem concilij generalis, vt vult glos. no. in d. c. ubi periculum, in prin. in plenitudo potestatis, quã hęc papa contra ius, difficilius extenditur ad cõstitutiones conciliorũ, q̄ ad constitutiones papales: quia licet cõstitutionib. papalibus censeatur derogatum per generalem clausulam non obstantibus quibuscunq̄ constitutionibus apostolicis, & c. ubi non præcedit alia clausula derogatoria, non tñ per dictam clausulam generalem, censeatur derogatum constitutionibus conciliorum, sed requiritur specialis derogatio. Ita sing. dicit Bal. in l. humanum, in 3. notab. vers. unde dicit C. de legi. post Are. in c. 2. de const. li. 6. & sequitur Roma. in rep. l. si verò §. de viro, in 23. fallen. ff. sol. matr. & Aluar. in tit. constit. feuda. do Loth. impe. in vsib. feud. à qua decisione quam videtur sequi totus mundus, non est de facili recedendum, secundum Fel. in d. c. nonnull. licet occasione querat impugnandi: de quo articulo etiam vide per Ias. in d. l. si. C. si cõtra ius vel uti. publ. & per Alc. paradox. li. 6. cap. 10. Decimotertio, ¶ quòd licet potestas papæ sit amplissima, tamen in arduis nihil debet facere sine consilio Cardinalium. Ita singulariter Ioan. Monachi in c. su per eo, de hæret. lib. 6. & Host. in c. 2. de cleric. non resid. Si tamen contrarium fecerit, actus nihilominus ualebit. Ita singulariter dicit Præpo. in c. 1. in prin. in titu. episcopum, vel abbatem feudum dare non posse, in vsib. feud. de quo vide plenè Panor. lo. de Imol. & alios in d. 2. de cler. non residētibus: & per Barbatiam in suo singulari

ulari libel. de præstantia Cardinaliũ in 50. q. Basil. par. 7 j Decimoquarto ¶ q̄ in principe semper præsumitur iustitia, siue causa iusta, adeo q̄ non admittitur probatio in contrarium. Ita sing. dicit Cy. in l. rescripta, C. de precib. Impe. offeren. & Anton. de Butrio, Pan. & alij Can. in d. c. quæ in ecclesiarum, uer. circa fin. hoc tamen est intelligendum uerum, ubi princeps aliquid statuit generaliter, uel ubi aliquid facit specialiter, motu proprio: secus ubi rescriberet princeps ad alterius postulationem: quia tñ magis præsumitur ad importunitatem postulantis rescriptis, quàm ex sua uoluntate. Ita singulariter dicit Ro. in consi. 436. incip. quod indultum, & idem Lud. in dicta repet. l. si uerò §. de viro, in 24. fallentia: & sequitur Hipp. de Marfil. in sing. 6. Secundo hoc est limitandum uerum, nisi papa aliquid faceret, per quod subuertetur generalis status ecclesie: quia tunc (ut dixi supra) sustinendus non est: nisi faciat cum causa magna, seu rationabili, & alijs not. & est necessarium illam exprimi, quia alias non præsumitur, secundum Inno. Pan. & Doct. in d. c. quanto, & est de mente Lud. Roma. in dicto suo consilio 436. & sequitur Hipp. de Marfilij in singulari suo octauo. Decimoquinto, quòd papa potest de plenitudine potestatis ratificare sententiam latam ab eo qui caret iurisdictione. Ita singulariter dicit Inno. in c. prudentiam, de offic. deleg. quem refert, & sequitur Angel. in l. obseruare, in uersic. post hæc. ff. de offic. proconf. & leg. & idem Ang. in l. licet, circa fin. ff. de iudicijs, & Felinus in c. ea quæ, circa finem, de re iudic. & Hippo. de Marfil. in singulari suo 10. Decimosexto, ¶ quòd licet regulariter inquisitio non procedat, nisi præcedat infamia, c. qua liter, & quando 2. & ca. inquisitionis, cum utrobique notatis, de accusat. hoc tamen non obtinet, quando inquisitio emanat de conscientia principis, & motu proprio ipsius. Ita sing. dicit Innocen. in c. cum oporteat, de accus. quem refert, & sequitur Bald. in l. nullus, C. ad leg. Iul. maiesta. & Ang. de Arctio, in singulari libello suo malefactorum, in uerbo, fama publica, uersic. aduertendum, & ibi est bona apostilla. Istud etiam uult Capola in consi.

fuio. 17. in ultima colum. & Hipp. de Marfil. singulari suo. 14. & glossa singularis, quæ hoc dicit in c. 2. in uerb. fuerat de accusa. lib. 6. & ibi habetur plenè per Doc. scriben. 19 res. Decimoseptimò † q. licet regul. uni soli non credatur, hoc tamen fallit in supremo principe. ut in Papa, & Imperatore. tex. est notabilis in c. cum à nobis, de testib. quod procedit etiam in his, quæ uiderunt cum essent in minori ætate. de hoc sunt duæ gl. una est in ca. 1. de renunc. li. 6. & alia est in d. cap. ad apostolicæ, quas ad hoc no. Lud. Roma. sing. 128. quod perpetuò memoria commendata. Postremò nolo te ignorare, quòd plura alia sunt specialia in principe, quæ uidere poteris magistraliter collecta per Baldam, Iasonem, & legistas, in d. l. rescripta, & per eundem Bal. in Imperium, in prima lectura ff. de iurisdic. omnium iudicum, per gloss. & canonicas in cap. quod translationem, de officio leg. & in d. ca. proposuit, & plenissimè per Speculatorem in tit. deleg. §. nunc ostendendum, & plenè per Aluaro. in tit. quis dicitur Dux, Marchio, Comes, circa 6. col. & copiosissimè per Iacobinum de sancto Geor. & libello feudorum, in uerbo, princeps Pedemontium, & multum latè per Fel. in d. c. in causis, in quibus locis reperies infinita pulchra, & sing. priuilegia summi principis, tam secularis, quam Ecclesiastici, in practica quotidie occurrentia propter eorum singulares, & mirabiles effectus.

¶ LOCVS A VI, ENERGIA,
seu efficacia iuramenti.

- 1 Iuramenti uirtus paulatim creuit, & aucta est.
- 2 Iuramentum facit de minore maiorem.
- 3 Minor alienans si iurauit non contrahere perdit beneficium, restitutionis in integrum.
- 4 Iuramentum de obligatione non efficaci, ualidam, & efficacem obligationem facit.
- 5 Iuramentum addit robur actui super quo interponitur, cum multis in. seq.

§ Actus

- 3 Actus in iudicio per minorem gestus sine curatore est ipso iure nullus, si non interueniat iuramentum.
- 10 Alteri stipulari uel pacisci, quando quis possit.
- 11 Pactus nudum an uelut iuramento, ut ex eo oriatur actio.
- 12 Donatio inter patrem, & filium in potestate quando ualeat.
- 13 Transactio super alimentis in testamento relicta, quando ualeat.
- 14 Contractus prodigi, cui bonis est interdictum an firmetur iuramento.
- 15 Donatio inter uir, & uxorem iurata an firmetur iuramento.
- 16 Iuramentum ualidat actum, & iuramentum debet seruari, inter se differunt.
- 17 Iuramentum quibus concurrentibus seruandum, & num. seq.
- 19 Iuramentum an & quando firmet contractum simulatum.
- 20 Iuramentum facit actum super quo interponitur, ualere omni meliori modo, quo potest cum in. seq.
- 21 Iuramentum in testamento appositum habet uim clausule codicillaris.
- 22 Fideiusor non accedit ubi nulla subest obligatio, nisi in fideiusorione interueniat iuramentum.
- 23 Fideiusor an obligetur in plus, quam principalis.
- 24 Transactio facta post rem iudicatam an ualeat.
- 25 Subsistensio compendiosa an obliquetur.
- 26 Promittens factum alienum an obliquetur.
- 27 Donatio omnium bonorum an & quando ualeat.
- 28 Verba enunciativa quando disponant.
- 29 Iuramentum habet uim clausula derogatorie, cum in. seq. non tamen reddit actum postea secutum nullum. num. 32.
- 33 Iuramentum habet uim expressi, quod facit multa. in. seq. uis. que. ad nu. 38.
- 36 Dispositio quando extendatur ad incogitata.
- 37 Iuramentum addit forum foro.
- 39 Iuramentum inducit præcisam necessitatem in obligationibus facti quando quis possit præcisè cogi ad factum. Iuramentum implendum est in forma qua expressum est.
- 40 Iuramentum impedit penitentiam, ubi alias locus est penitentia.
- 41 Iuramentum facit desinere rem esse integram.
- 42 Iuramentum impedit purgationem mora.
- 43 Iuramentis constituit iuramentum in mora absq; interpellatione.

44 Iura-

- 44 Iuramentum habet vim clausulae, rato manente pacto.
Item clausula garantitiæ.
- 45 Iuramentum facit quem ipso iure cadere à iure suo, & excludit ius excussionis, aliàs competens, 46. & impedit obliuionem, 47. Item tollit defectum infirmationis, vel solemnitatibus aliàs requisite. 48.
- 49 Iuramentum impedit præscriptionem, & perpetuat actionem in 40. annos.
- 51 Instrumentum habere vim clausulae garantitiæ, quid sit.
- 52 Iuramentum non venit sub solitiis vel consuetis.
- 53 Iuramentum impedit renouationem donationis etiam ex causa ingratiitudinis.
- 54 Inducit remissionem in contractibus, ubi aliàs non fieret remissio.
- 55 Compromittens, & iurans potest compelli ad obseruantiam.
- 56 Iuramentum tollit præsumptionem doli, & calumnia.
- 57 Iuramentum impedit litis contestationem.
- 58 Obligat iurantem etiam si præstitum sit per metum.
- 59 Iuramentum facit, quod stetur dicto alicuius, cui aliàs non staretur.
- 60 Lex vel statutum dicens, quod stetur dicto alicuius, qualiter intelligatur.
- 61 Papa sine iusta causa non absoluit à iuramento.
- 62 Iniuste incarceratus, & relaxatus sub fide, debet illam seruare si iurauit.
- 63 Dolus futurus potest per pactum iuramento uallatum remitti.
- 64 Promissio, & confessio extra iudiciales ualent, si iuramentum interuenit.
- 65 Reductioni ad arbitrium boni viri etiam iuramento renunciari potest.
- 66 Iuramentum tollit exceptionem dolo facis, & supplet effectum satisfactionis, 67.
- 69 Pæne conuenionales ultra interesse peti possunt ubi interuenit iuramentum.
- 70 Conuentio iurata, quod debitor non possit probare solutionem, nisi per certam speciem probationis, seruanda est.
- 71 Iuramentum impedit excusationem.
- 72 Efficacius, quod inducitur ex officio suppleat etiam iniuriis paribus.

Episcopa-

- 73 Episcopus contra propriam consuetudinem iuratum non dispensat.
- 74 Donationis ob merita iurata effectus.
- 75 Iurans per metum seruare contractum, soluendo non censetur approbare, & repetere potest.
- 76 Iuri de futuro cum iuramento renunciatum.
- 77 Præscriptio cessat, ubi debitum est iuratum.
- 78 Alteri per alterum sine cessione actio psonalis acquiritur. 79.
- 70 Actio absenti quando acquiritur sine cessione.
- 80 Compulsus iurare id quod de iure tenetur, poterit petere absolutionem à iuramento.
- 81 Iuramentum excusat à pæna.
- 82 Iuramentum interpretatur secundum intentionem deferentis.
- 83 Iurans ex calore iracundiæ non obligatur.
- 84 Lex loquens in contractu habet locum in quasi contractu propter iuramentum.
- 85 Iuramentum facit præsumi uerum quod iuratum est, nisi contrarium probetur.
- 86 Legi prohibitorie renunciatur cum iuramento.
- 87 Iuramenti promissoriij seu confirmatoriij uirtus.
- 88 Authoritas superioris in omni iuramento semper intelligitur excepta.
- 89 Iuramenti iudicialis effectus, remissio.

Similiter est apud Iuristas locus à vi, energia seu efficacia iuramenti, ex quo depromptum argumentum est frequentissimum, & utilissimum ad infinita, ut ex infra dicendis patebit. Quod ut clarius intelligas, ante omnia scire oportet, quod uirtus iuramenti paulatim creuit, & aucta est. Cæpit enim iuramentum habere vires tempore Digestorum: aucta est eius uirtus tempore Codicis: creuit deinde tempore Federici: & demum in immensum aucta est eius uirtus per ius canonicum, quod in hac materia iuramenti uelut spirituali, & concernente animam seruandum est, c. licet mulieres, de iureiur. lib. 6. & est bona gl. in c. possessor, de reg. iur. eo. lib. & faciunt notata per Canonistas, in c. fi. de præscri. & in c. 1. de noui op. uun. & notata per Legistas in l. o. in nouatione,

ne, & in l. privilegia, C. de sacrosan. eccles. quod quia clarissimè declaratur per Pau. de Castr. in repe. Authen. sacramenta, C. si aduer. uend. & per Soc. in consilio suo 77. incipiète, in præsentì consulatione, ideò supersedeo hic uerba corû transcribere, sed ad eos remississe satis esse arbitror, cum ab omnibus habeantur. Quo pro firmo fundamento præsupposito, utilitatem huius loci ad praticam deducendo, iuramentum in primis habet illum notabilem effectum, quòd ꝑ facit de minore maiorem, estq; tantæ virtutis, energiæ, & efficaciz, quòd si actus qui de se non est nullus possit beneficio minoris etatis rescindi per restitutionem in integrum, si tñ super eo interponatur iuramentum, iureturque illi non contrauenire, talis actus propter interuentum iuramenti efficit inexpugnabilis, itaque rescindi non possit: dummodò dolus, metus, vel valde enormis læsio absit, tex. est not. in l. 1. C. si aduer. ven. ex quo sequuntur plura notabilia, & singularia dicta. Et primò ex isto sequitur, quòd licet ꝑ minor 25. annis si alienauerit rem suam immobilem cum auctoritate curatoris, & decreto iudicis, & ex hoc lædatur, possit restitui in integrum aduersus huiusmodi alienationem: ut est tex. in l. 1. ff. de min. iuncta l. si quidem, C. de præd. min. sine decre. non alien. cum si milibus, tamen si iurauit non contrauenire huiusmodi alienationi, per beneficium restitutionis in integrum, d. l. 1. C. si aduer. vendi. secundum intellectum Bulgari, quem ibi refert gl. 1. & sic patet, qd iuramentum facit de minore maiorem, & ex consequenti tollit ei beneficium restitutionis in integrum, quòd aliàs ei ut minori, & læso competebat, facitque de actu, qui rescissioni subiacebat actum inexpugnabilem, quòd est summè notan. quia maximi effectus. Secundò ex isto sequitur, qd si minor 25. annis veniat contra transact. iuratum, quæ licet non incidat in pœnas, de quibus in l. si quis maior, C. de transact. quæ loquitur in uerè maiore 25. annis: tamen quia iuramentum facit eum reputari maiorem, & dat robur transact. iuxta supradicta, nõ poterit ipse, nec hæres eius venire contra huiusmodi transactionem iuratum, aliàs,

cessan-

cessante iuramento, rescindibilem. Ita singul. dicit Bar. Bal. Ange. Salice. Iaf. & communiter Doct. in d. l. si quis maior: imò plus uoluit ibi gl. Pet. de Bellapertica, Cyn. & quidã alij, quòd minor 25. annis hoc casu contraueniendo transact. incurrat pœnas de quibus in d. l. si quis maior. propter uirtutem iuramenti. Sed hoc communiter non approbatur: quia licet minor hoc casu propter iuramentum reputetur maior, per supradicta, tñ dispositio d. l. si quis maior, quæ est pœnalis, & loquitur in uerè maiore, non debet (quatenus pœnas illic contentas concernit) extendi ad casum fictum, l. 3. §. hæc uerba, ff. de neg. gest. ad quòd optimè facit decisio sin. Io. An. que nulli nõ est in ore in c. dispensa. de rescri. lib. 6. in Novel. la, cuius decisionis meminit, & eam multum commendat Pan. in c. si. de rescri. & Io. de Imol. in repe. l. si uerò, §. de viro, ff. sol. matri. Huc pertinent, & ea, quæ dixi supra in loco à ratione legis larga, ampla, seu generali, ad extensione ipsius legis, in 3. casu princ. Secundus nõ. effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, ꝑ quia facit de obli. non efficaci, obstante exceptione inducta à iure fauore sexus muliebris, obli. validam, & efficacem. text. est sin. iuncta gl. in c. ex rescripto, de iure iur. Vnde licet mulier fideiubendo pro alio, non obligetur efficaciter imò iuuetur Vellejano, toto tit. ff. & C. ad Velleia. th. si fideiubat pro alio, & iuret non cõtrauenire, obligabitur efficaciter, & non iuuabitur Velleia. & sic firmatur contractus fideiussionis mulieris per iuramentum d. c. ex rescripto, iuncta glo. in uerbo, & uxorem, & ratio huius est quia mulier in hoc iuuatur principaliter fauore sui. Iõ nil mirũ, si contractus fideiussionis firmetur iuramento suo: & ita nõ. decedit Bart. in l. si quis pro eo, vers. quinto prohibetur contractus, ff. de fideiuss. & sequitur Ioã. de Imo. in repe. c. cum contigat, in quinto casu principali de iure iur. & idem expressè uult gl. reputata singularis, in d. c. ex rescripto, & ibi eam ad hoc not. Bal. Io. de Imo. Pan. & Fel. & idem uult Pau. de Cast. in repe. d. Authen. sacramenta, in 1. col. & in plurib. alijs sequentibus, quòd procedit etiam si mulier intercedat p viro suo, & iuret:

iuret, licet hoc casu mulier sit magis priuilegiata & iure, authentic. si qua mulier, C. ad Velleia. Ita sing. decidit Paul. de Cas. in conf. 219. incip. in causis, &c. Nec huic obstat gl. in dicta Authen. si qua mulier, quia ad eam optime responderet Pau. de Cast. in d. conf. & idem voluit Io. Fa. Alber. de Rosa. Bald. & Pau. de Cast. in d. Authe. si qua mulier, licet Salicetus ibidem teneat contrarium, & non bene, attento iure canonico, quod in hac materia iuramenti seruandum est, vt supra dixi, licet de iure civili antiquo aliter foret dicendum, quod ut singulare, & quotidianum, est memorie commendandum. Tertius singul.
 5 & mirabilis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, adijcere robur actui, super quo interponitur, ipsumque ultra naturam suam alterare, & firmare, & validare, ac de nullo aliquid, & de inualido validum facere, quoniam interponitur super actu non improbatum iure, vtpote quod non sit contra publicam utilitatem, vel contra bonos mores naturales, vel ob defectum solennitatis probatorie, vel formalis requisitae a iure, vel statuto, nec ratione materiae vel rei super qua interponitur licet alia ratione actus sit a iure improbatum, dummodo obseruantia iuramenti non sit nutritiua peccati, nec tendat in preiudicium tertij. text. est no. in d. c. cum contingat, in verb. firmamento. & in d. c. licet mulieres, in verb. firmantes. eo. ti. li. 6. & bonus text. in c. 2. in verb. firmatum, & in verb. omnino. de pact. li. 6. & text. no. in d. Aut. sacramenta puberis, & in d. l. 1. C. si aduer. ven. secundum intellectum Mar. coiter. approbatum positum ibi in gloss. in verbo periurij. in quibus locis habes, quod iuramentum nedum obligat iuramentum ad obseruantiam iuramenti, sed et facit de actu nullo, & inualido, actum aliquem & validum, ex quo sequuntur plura notabilia, & singularia dicta. Et primo ex isto sequitur, quod licet ubi factus prohibetur a iure principaliter fauore personae, & ratione utilitatis priuatae, licet secundario prohibeatur ratione utilitatis publicae, vt patet in alienatione fundi dotalis, quae a iure prohibetur principaliter fauore mulieris, & sic ratione utilitatis priuatae, & secundario ratione utilitatis publicae, ne mulier

remaneat

remaneat indotata, neque uirum reperire possit, neque ciuitatem replere liberis hominibus. quod reip. interest. l. 1. ff. sol. matr. iuncta l. uni. §. & cum lex, C. de rei uxor. act. huiusmodi actus sit nullus, l. lex Iulia, cum duabus l. ff. de fun. dota. & Inst. quibus alie. licet uel non, in prin. Tamen si iuramentum interueniat, ut quia mulier dotem alienans, uel marito alienanti consentiens, iuret non contra uenire, tunc de iure canonico, (cui in hac materia iuramenti tanquam spirituali standum est,) ut dixi, talis actus si ue contractus firmatur & ualidatur iuramento. text. est ualde not. in d. c. cum contingat, & in d. c. licet mulieres & ita not. decidit Bartol. & post eum Angel. Paul. de Cast. & alij in d. l. si quis pro eo, & late Iason post alios per eum relatos in d. Auth. sacramenta, & idem firmat additio facta ad decisiones Cap. Tolos. decis. 383. De quo articulo quotidiano, qui est maximi effectus, habetur latissime ultra omnes alios per Ioan. de Imo. in repe. d. c. cum contingat, in 3. casu principali, ubi reperies de hoc plenissime, ad quem breuitatis gratia te remitto. limitata tamen, quod dixi, inter alia per glo. singularem, in d. c. licet mulieres, de cuius tamen glo. intellectu uide singulariter per Alexand. de Imol. in consilio 16. tertij uoluminis, incipiente, ponderatis, ubi ad d. gl. reperies tres not. limitationes, quas omnino uide. Secundo ex isto sequitur, quod licet, quando factus prohibetur a iure fauore alicuius personae, ut patet in alienatione rei immobilis minoris 25. annis sine auctoritate curatoris, & absque decreto iudicis, alienatio sit ipso iure nulla, l. magis puto. §. non passim. ff. de rebus eorum, & d. l. si quidem, & per totum tit. C. de praed. mino. sine decre. non alien. Tamen si interueniat iuramentum praestitum per puberem, talis alienatio etiam omitta auctoritate curatoris, & solennitate decreti a iure hoc casu requisita, firmatur & ualidatur iuramento, text. est in d. l. 1. cum sua Auth. sacramenta, secundum intellectum Martini illic communiter approbatum. & ita nota. concludit Bar. in d. l. si quis pro eo, in 5. membro, & ibi Ang. & Paul. de Cast. & idem uolunt Bar. Pau. de Cast. Iaf. & alij in d. Auth. sacramenta. &

ta, & de hoc habetur plenissime per Canonistas, & precipue per Ioan. de Imo. in repetitione, d. c. cum contingat, in quinto & etiam in 3. casu principali. In quibus locis etiam reperies plures notabiles & singulares limitationes ad d. Auth. sacramenta, quia non intendo extra propositum vagari, & nimis longum esse singula enarrare. Tertio ex isto sequitur & fortius, quod licet factus in iudicio gestus per minorem 25. annis sine curatore sit ipso iure nullus, c. clarum, C. de auth. praestan. l. cum & minores, iuncta sua singulari gl. C. si aduer. rem iud. & toto titu. C. qui legit. perso. stan. in iud. habent. tamen si minor 25. annis compareat in iudicio sine curatore, & aliquem actum faciat, iuretque non contrauenire in aliquo processui, iudicio vel sententia, valebit actus per eum sponte gestus, propter religionem iuramenti, & sic stabitur confessioni suae iuratae sponte factae in iudicio sine curatore, cui alias non staretur, quia iuramentum firmat iudicium sicut contractum glo. est de hoc no. in d. Aut. sacramenta uerb. contractibus quae dicit illam Auth. sacramenta, quae loquitur in contractibus habere locum in iudicijs, cum in iudicijs, quasi contrahatur l. 3. §. idem scribit, & illam gl. sequitur ibidem Bar. Bald. Ang. Sal. Iaf. & DD. & est similis gl. in §. item sacramenta, in titu. de pace iur. fir. & in usib. feu. & sibi eam sequuntur, & probant Bal. Alua. & alii, & idem uult Io. de Imo. in rep. d. c. cum contingat, circa fin. tertij membri princ. Idem etiam est de mente Ant. de But. in rep. c. fi. in 1. fal. de consue. & uult decisio Cap. Tolosa. decis. 45. & 49. & 106. ubi plene uideas. Idem etiam uult Guido Pape decisio 35. incip. si adultus, & Perrus Iacob, in practica in titu. de actione tutelae contraria, quando in defendendo, &c. in uersu. item est notandum, quod adultus, quod tene menti, quia est frequentissimum in practica, & est magna limitatio ad d. l. clarum, & ad alia iura supra allegata, secundum Iaso. & Doct. in d. Aut. sacramenta puberum, & alibi. Quarto ex isto sequitur, quod licet factus pactum, per quod filia recepta dote a patre renunciat hereditati paternae, reprobetur a iure, & non ualeat, l. pactum dotali, C. de colla.

colla. tamen si in huiusmodi pacto interuenierit iuramentum sponte praestitum, tenebitur filia illud obseruare, & (quod fortius est) dictum pactum a iure, ut dixi reprobatur firmatur iuramento. tex. est not. in d. c. 2. & ibi hoc firmant Archi. Io. Aud. Pet. de Anch. Do. Philip. Franc. & alii, & Doc. in d. c. cum contingat, & in d. c. licet. Quid autem, si filia tempore renunciationis non recipit dotem, uel aliquid nomine dotis, & de pluribus alijs quaestionibus circa hoc occurrentibus, uide ibidem per Docto. & in d. l. pactum dotali, & per Io. de Imo. in l. qui superstitis, ff. de acqui. haere. & per Alexan. de Imo. in l. stipulatio h. modo, ff. de uerbo. obliga. & latissime de hac materia uideas per Geor. Narram in sua nota. repetitione d. cap. 2. ubi plene reperies. Quinto ex isto sequitur factus pactum licet alteri stipulari uel pacisci nemo possit, l. stipulatio ista, §. alteri, ff. de uerbo. oblig. & §. si quis alij, & §. alteri, Instit. de inuti. stipula. licet etiam de iure ciuili ex pacto nudo oriatur actio, l. iuris gentium, §. sed cum nulla, §. igitur, & §. quinimo, ff. de pact. cum simili. tamen si iuramentum in his casibus interueniat, firmabitur stipulatio inutilis, & pactum nudum ex ui iuramenti, ita quod alteri acquiritur actio. Ita singula. decidit Barto. in d. l. si quis pro eo, in sexto membro, & sequitur Io. de Imo. in rep. d. c. cum contingat, in 8. casu principali, & Ant. de But. ibidem in sexto casu, & Alexan. de Imo. in d. l. stipulatio ista, §. alteri, & Hip. de Marfi. in practica sua in §. secunda q. numero 56. & est glo. reputata singul. quae nulli non est nota, in c. quoribus cordis 1. q. 7. quam bene declarant Panorm. & Felin. in salutatione Greg. Ex quo etiam sequitur, quod licet contractus iuris gentium initus cum absente non interueniente nuncio, uel epistola, non ualeat lege absenti, ff. de donat. i. r. in fin. ff. de contra. empt. & uend. & l. consensu, iuncta gl. de act. & obliga. tamen si aliquis iurauerit dare absenti, etiam si nullus sit sibi ibi qui dictam promissionem recipiat nomine absentis; poterit uirtute dictae promissionis iuratae conueniri per absentem, per ea, quae singulariter uolunt Anto. de Butrio, Panor. Felin. & alii in dicta salutatione Grego. & t.

vult Petr. de Anch. in consilio 21. incipien. pro solutione dubiorum, in tertio dubio, & Bald. in d. l. pactum dotali, in 6. q. in fin. & idem Bal. in rubrica, Cod. res inter alios acta, in uers. sed quid. & Alexan. de Imo. in consi. 31. 6. uoluminis circa fin. qui omnes allegant gloss. in dicto capi. quoties cordis. idem vult Lanfrancus in repetitio. c. quoniam contra. in uerbo, confessiones, de probatio. & Paul. de Castro in consilio 241. incipiente, primo uidendum, & Hippo. de Marsi. in practica in §. secunda quaestio, numero 63. & Docto. saepe alibi, quod nota, quia potest quod iudicē esse usui. Sed dubitabilis est quaestio, si pactum nudum uestiatur iuramento ad effectum ut ex eo, etiā de iure civili, oriatur actio: & uidetur quod sic, per tex. in d. l. si quis maior, quē ad hoc nota t Mart. Mare in notabili 32. & Raphael Cumanus in rubrica. ff. de uerbo. obla. & Ludo. Roma. in l. 1. in principio, illo eodē titu. Eiusdem etiam opinionis est Panor. & communiter canonistae in cap. cum uenissent, ante finem, de institutio. Sed hoc non est sine dubio, ut uidere poteris per Alex. & Iaso. in d. l. si quis maior, ad quos breuitatis gratia remississe sufficiat. Sexto ex isto sequitur, si quod licet donatio inter patrem, & filium in potestate non ualeat, l. 2. C. de in offi. dona. tamen si fuerit uallata iuramento, firmabitur iuramento. ita non uult Bald. in l. fin. in uers. sed quid si fuit. C. de usuca. pro dona. & sequitur Alex. de Imo. in con. 8. 2. uoluminis, incip. uis & consideratis, & in consi. 157. eiusdem uolum. incip. uiso instrumento, & in consilio uigesimo, incipiente, ponderatis, in tertio uolumine, & in consi. 7. 6. uoluminis incip. uiso instru. & idem uult ipse Alex. de Imo. in l. si donatione, C. de colla. & Franc. de Aretio in consi. 72. incip. praesupponitur, in fine, Idem et uult decisio Capel. Tolof. 262. & istud latissime firmat & coprobat las. in l. frater a fratre, tam in lectura, quam in rep. ff. de condic. indeb. circa finem. Idem et late firmat Guido Papae decisione 146. ubi dicit, ita fuisse iudicatum. Septimo ex isto sequitur, quod licet donatio per mulierem uel Doct. facta suae fornicariae, uel concubinae non ualeat, l. 2. cum ibi nota per Bal. Salice. & Doct. C. de do. ma. inter

na. inter uir. & uxo. tamen si fuerit uallata iuramento firmabitur iuramento. ita singul. dicit Lud. Rom. in cōsi. 43. incip. ad primum, in quarto dubio, quod nota, quia raro reperies alibi. Octauo ex isto sequitur, quod licet si tractatio super alimentis in ultima uoluntate relictis, non ualeat, nisi fiat auctore praetore, l. cum hi, in principio. ff. de transactio. tamen si interueniat iuramentum, firmatur, & validatur. Ita notabiliter dicit Bar. in d. l. si quis pro eo, circ. fin. Et hanc opinionem sequitur Pan. in d. c. cum contingat, & late Imo. in repetitione d. c. cum contingat, in x. & ultimo casu principali in 5. q. respondens rationibus aliorum tenentium contrarium. Non ex isto sequitur, quod licet transactio facta super dependentibus ex testamento non ualeat, nisi inspectis, cognitisque uerbis testamenti, l. de his. ff. de transact. nec tali solentati interueniri possit, secundum Bart. & alios ibi. tamen si interueniat iuramentum, ualebit renunciatio. ita singul. dicit Io. de Imo. in repet. d. ca. cum contingat, in vlti. col. & eum refert & sequitur Alex. de Imo. in consi. 11. 2. uoluminis incip. uiso, & Ias. in d. l. de his, & Doct. saepe alibi. Decimo ex isto sequitur, quod licet si prodigus, cui bonis interdictum est, non obligetur ex contractu suo, ut est tex. in l. is, cui bonis. ff. de ver. obl. cum similibus: tamen si in contractu prodigi interueniat iuramentum, talis contractus firmatur iuramento, dum tamen talis prodigus sit sensus capax & aliud extrinsecus non obstat. Ita est decisio Io. de Imol. in repetitione d. c. cum contingat, in quinto casu principali, & decisio Capell. Tolof. 498. Ita etiam decidit Franc. de Aretio in d. l. is, cui bonis, & breuiter est communis opinio, ut referunt Francif. de Aret. & Ioan. de Imo. ubi supra ubi respondent ad omnia motiua Barro. in d. l. is, cui bonis, & Feder. de Senis in consi. 31. incip. minori 25. annis, & aliorum tenentium contrarium: ad quos, quia materia est ampla & quotidiana, & bene per eos tractata, breuitatis gratia remississe sufficiat. Aduerte tamen, quia Ant. de Butr. in d. c. cum contingat in 3. casu, tenet hoc casu iuramentum seruandum, sed dicit contractum per iura-

mentum non firmari: sed præcedens opinio, quæ habet, quod per iuramentum èt firmatur contractus prodigi, est verior, & communior, secundum Franc. de Are. & Ioan. de Imo. vbi supra, quod nota. Vndecimò ex isto sequitur, qd licet † donatio inter virum, & vxor. non ualeat, toto ti. ff. & C. de dona. inter uirum, & uxorem: tamen si sit iurata, firmabitur iuramento. Ita notabiliter dicit Guil. de Cuneo in l. fed. & si possessori, §. i. em si iurauero, ff. de iureiu. & seq. Bart. in d. l. si quis pro eo, in fine, & idem Bar. in l. Seius, & Augerius, ff. ad leg. Falcid. & Cæ. in cautela 155. & istud sequitur Alex. de Imo. in d. conf. 8. & in d. conf. 107. dicens eam esse communem. Idem etiam uult ipse Alex. in d. conf. 7. vol. 6. Eandem opinionem etiam tenet Franc. de Aret. & dicit eam esse communem, in conf. 74. incip. diligenter. eandem opinionem etiam tenet Fede. de Senis in conf. 140. incip. punctus quæst. & Roma. in conf. luo 44. incip. ex supra narrato, vbi èt dicit hanc esse communem opinionem, & Io. de Imo. in rep. d. c. cum contingat, in 10. & ultimo membro principali in 3. q. plenè respondens obiectis in contrarium, & ibi etiam Pan. & Pau. de Castr. in l. pacta quæ contra, C. de pactis, & decisio Capellæ 262. præ alle. & Hipp. de Marfilij in sua practica in §. secunda quæstione numero 60. & ista opinio est tenenda, quia communior, & verior: licet Anto. de But. in hoc casu, & præcedenti dicat in d. capit. cum contingat, in tertio casu, iuramentum esse seruandum, sed contractum non firmari iuramento. Quare hinc sumpta occasione, uolo te scire, quod magna † est differentia inter hæc duo, iuramentum firmat, uel ualidat actum, super quo interponitur, & iuramentum debet seruari: quia primo casu, qn iuramentum firmat actum super quo interponitur, nedum ipse contrahens, uel actum gerens obligatur, sed etiam eius hæres. Nec hoc casu potest per iuramentum peti absolutio à iuramento, secundum communem opinionem de qua in d. l. si quis pro eo, & in d. Auth. sacramenta, & in d. c. cum contingat, & in d. c. 2. Nec solum potest repeti, qui sunt tres notabiles effectus. Firmat autem

rem iuramentum contractum, quoties actus principaliter prohibitus est fauore personæ, licet secundariò fauore reipub. ut in pluribus casibus supra positus: & quandoquæ iuramentum omni ex parte est licitum, tam respectu iurantis, quam respectu recipientis iuramentum quam etiam respectu materiæ super qua interponitur, quibus casibus non est impedienda, (ut dixi) absolutio: sed compellendus est iurans; nedum ad obseruantiam iuramenti, sed èt ad obseruantiam contractus, iuxta no. p. gl. & DD. in locis supra alleg. & in c. quanto, de iureiur.

17 Generaliter autè † de iure canonico, (cui in hac materia iuramenti standu est, ut sæpius dictu est supra,) iuramentum seruari debet quatuor concurrentibus. Primò, qd possit seruari sine peccato, uel sine interitu salutis æternæ sui iurantis. Secundò, quod non sit contra publicam utilitatem, principaliter, licet secundariò sit contra. Tertio, qd non contra bonos mores naturales, ut quia est vel turpe, uel super re turpi. Quarto, qd non tendat in præiudicium tertij. Quibus concurrentibus, nedum cogitur iurans ad obseruantiam iuramenti, sed ultra hoc, iuramentum èt firmat actum, super quo interponitur: quia de nullo facit aliquem, quasi cum iuramento liceat sic contrahere, uel pacisci, vbi sine iuramento non liceret, ut supra dixi. Vbi autè iuramentum de iure canonico nõ firmat contractum, & tñ canon statuit iuramentum seruandum esse, omnino aliter dicendum est; quia hæres eo non obligatur; cum iuramentum ex persona iurantis sit personale, cap. veritatis, cum ibi not. de iureiu. & facit l. Marcellus, ff. rer. amo. & iurans postq. soluit, potest repetere, & sic cõtrauenire. Potest èt hoc casu ille, qui iurauit, antè quam soluat, petere absolutionem à iuramento, & ei concedenda est, ut contingat, qn cõtractus est reprobatus, odio creditoris, quia licet tunc iuramentu seruari possit sine periculo debitoris iurantis, nõ tñ seruari pòt sine periculo creditoris recipientis iuramentu, ergo iuramentum hoc casu non firmat, aut ualidat actum, seruandū tñ è, & patet exemplum in c. debitores, de iureiur. ubi iurans soluere usuras, obligatur ex iuramen-

ro: & si non solueret, esset periurus. Cogitur ergo solvere iuramentum propter religionem iuramenti, sed postquam soluit, poterit repetere, quia pecunia est apud recipientem sine iusta causa: ut est casus in d. c. creditores. Potest etiam hoc casu per iurantem peti absolutio à iuramento, & non est ei deneganda: ut est casus in c. 1. cum illi pulchrè notat per Pan. & alios eo. tit. de iureiur. Potest etiam poni exemplum in pacto legis commissoriae, quod est reprobatum in pignoribus, l. 1. & si. C. de pac. pig. tñ si interueniat iuramentum, illud seruandum erit, c. significate, & ibi hoc uolunt Inn. Io. de Imo. Par. & alij de pig. & Bar. in d. l. si quis pro eo: iuramentum tñ hoc casu non firmat contractum ut in dictis iuribus uolunt Doctores, & Io. de Imol. & Can. in d. c. cum contingat. Item potest poni aliud exemplum in filiofamilias accipiente mutuum contra Senatusconsultum Macedonianum, & iurate restituere: quia soluere tenetur: sed postquam soluit, potest repetere: & etiam poterit petere absolutionem à iuramento ante, quam soluat, ut uolunt Cano. in d. c. cum contingat. & maxime ibidem Io. de Imo. in 4. casu princip. & Bar. in d. l. si quis pro eo, in 4. membro, & Doc. in d. Auth. sacramenta. Quando autem iuramentum non posset seruari sine peccato, uel interitu salutis aeternae ipsius iurantis, tunc seruandum non est: & hoc casu iurans non eget absolutione à iuramento, quia iurando peccatur, non autem contrahendo, c. sicut ex liberis, de iureiur. & patet exemplum in casu c. intellecto. de iureiur. & in casu gl. sing. in d. c. licet mulieres, & idem quando iuramentum est contra publicam utilitatem principaliter: ut patet exemplum in c. si diligenti, de fo. comp. & in aliis commemoratis per Bart. & Doct. in d. l. si quis pro eo, & in d. Auth. sacramenta. & in d. c. cum contingat, & idem quando iuramentum est contra bonos mores naturales, quia turpe in se, uel super re turpi, regula, non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. Idem, quando iuramentum tendit in preiudicium tertij. ut patet exemplum in l. hac edictali, C. de sec. nup. Idem dicendum est, si quando iuramentum interponitur super contractu simulato, quia

tunc

tunc caret consensu, & sic anima ut principalis contractus: gl. est fin. l. emptione, C. plus ualere quod agitur, ut hæc omnia colligi possunt ex notatis per Bar. Ang. & Pan. de Cast. & Doct. in d. l. si quis pro eo, & ex no. per Leg. in d. Auth. sacramenta, & ex nota. per Canonistas & precipue per Anton. de Butrio, Panor. & Ioã. de Im. in d. c. cum contingat, & exquisitissime per eundem Panor. in eleganti sua disputatione inci. stante statuto & per Paul. de Cast. in consilio. 196. incipien. in Christi uitis his quæ narrantur. in tertio dubio, in fin. in nouis & per Ange. de Clauasio in Summa, in uerb. iuramentum el. 5. uers. decimo septimo non obligat. ad quos, quia materia ampla est, breuitatis gratia te remitto: ubi et repeties, quomodo succurratur iuranti, i casu, quo iuramentum firmat contractum, sed iurans enormiter læditur: ubi uide, quia quotidie hæc occurrunt in practica, hoc tamen, quod dixi, iuramentum non firmare contractum simulatum, nec impedire quo minus contractus posset allegari simulatus, licet ita singulariter uerum, nisi partes iurasset omnia contenta in instrumento uera esse, & in nullo contra facere, uel uenire: quia tunc propter iuramentum non uideretur posse allegari simulatio, quia allegans allegaret turpitudinem suam, & detegeret se periurum. Ita sing. decidit Anto. de But. in d. cap. cum contingat, in 3. casu, & idem uult Io. de Imo. in l. nemo potest, in 2. c. ff. de lega. 1. & D. D. sepè alibi, & hæc de isto tertio effectu iuramenti, qui est nedam obligare iurante. n. ad obseruantiam iuramenti, sed etiã validare, & firmare actum super quo interponitur, alioqui nullam, ipsius que naturam alterare, dicta sufficienter: dummodo meminerimus ea quæ dixi non procedere, quando materia subiecta aliud suadet, uel quando ex mente partium inest aliqua conditio ipsi dispositioni, & consequenter iuramento. Nam tunc si non euenit conditio, iuramentum non obligat, sed regulatur secundum naturam actus, super quo interponitur: nec se extendit, nisi usquequo consensus est: tex. habes & exemplum in c. quemadmodum i. prin. ibi, quoniam in eo, & c. de iurei, & in l. si. C. de non num.

Ggg 4 pec.

pec. & in l. fin. ff. qui satisd. cogan. quos tex. sic intelligit Bar. & alij post eum in d. l. si quis pro eo, circa fin. & lo. de Imo. in rep. d. c. cum contingat, in 3. casu prin. & Doc. in d. c. 2. & Ioan. de Imo. in c. 1. de iudi. & Alex. de Imo. in d. l. si conuenerit, ff. de iurisd. om. iud. & Doc. sæpè alibi. multæ enim in iuramento subaudiuntur cõditiones, vt est tex. in d. c. quemadmodum, & ibi ad hoc illum tex. notat Pan. & illic habes glo. magist. hoc declarantem, in verb. conditio, & idem declarat Bal. in præal. l. fin. C. de non nu. pec. & optimè faciunt no. per eundem Bald. in l. sed & si quis, §. quæsitum, in 1. opp. ff. si quis cautio. & hoc modo etiam procedit dictum Inn. singulare, in c. per tuas, de arb. videlicet, quòd si quis iurauerit stare arbitrio, intelligatur, quod stabit arbitrio, uel soluet pœnã hoc enim suadet ratio subiectæ materie, & mens contra hêtium. De quo articulo uidere poteris latius per Doc. ubi supra, & per Iaso. in l. si pecuniam, ff. de condit. cau. da. & in d. l. si conuenerit, & per Fel. in c. ad nostram 1. de iureiur. & sæpè alibi. Quartus notab. & sing. effectus, 20 virtus ¶ seu efficacia iuramenti est, facere actum, super quo interponitur, ualere omni meliori modo quo põt: tex. est fin. de iure civili, in l. cum patet, §. filius matrem, & ibi hoc not. Bar. & alij, ff. de leg. 2. Illum text. ad hoc èt not. Bal. eam quam, verb. item & est alius casus, C. de fideic. & idem Bal. in l. si iure, C. de test. manu. Est èt pro hoc bonus tex. de iure canonico in d. c. quanto, & ibi eũ ad hoc ponderat Pan. & quòd iuramentum faciat actũ ualere omni meliori modo quo potest, notat Bar. & Scribentes in d. l. 1. §. si quis ita, ff. de uerb. obl. dum examinant illum articulum, an si actus non ualeat ut agitur, ualeat vt ualere potest, & Ang. de Are. in §. fin. uerf. in ea, glo. Inst. de adop. ex quo sequuntur plura notabilia, & singularia dicta, quotidie in practica occurrentia. Et pri mo ex isto sequitur, qd licet non ualeat stipulatio, ut stipulatio, nisi præcedat interrogatio: & sequatur cõgrua responsio uerbis expressa, d. l. 1. in prin. & §. si quis ita, èt si interueniat iuramentum, quia illud non potest operari in suppleendo solemnitate formalem, tamè quia in

ramentum

ramentum habet uim clausulæ, si non ualeat quod ago, ut ago ualeat omni meliori modo, quo ualere potest, in rib. præal. hoc casu in utilis stipulatio ualebit ut pactum. Ita no. uult Bar. in d. l. si quis pro eo, in 8. membro, & sequitur Ioan. de Imo. in rep. d. c. cum contingat, in 7. casu principali, & Ant. de Butrio ibidem in 6. casu, & Barto. & Doctor. in d. §. si quis ita, quod nota. Secundo ex isto sequitur ¶ quod si in testamento apponatur iuramentum, illud habet uim clausulæ codicillaris, ut si non ualeat iure testamenti, ualeat iure codicillorum ad effectum repetitionis leg. ab intestato, & alios ex clausula codicillari resultantem: quia uidetur testator uoluisse, quòd ualeat omni meliori modo quo potest, d. l. cum pater. §. filius matrè, & uult Bar. in d. l. si quis pro eo, in 7. mēbro, & Io. de Imo. ubi supra 9. casu, & Ant. de But. in 7. casu. 22 Tertio ex isto sequitur, ¶ qd licet ubi nulla subest obligatio, ibi fideiusor accedere non possit. l. fideiusor, obligari, ff. de fideiuss. & Inst. eo. ti. in princ. tamen si in fideiussione interueniat iuramentum, ipse efficaciter obligatur. Ita not. decidit Bar. in d. l. si quis pro eo, in 8. membro, hoc dictum sequitur Alex. de Imo. in cons. 102. inci. uif. processu, in 5. vol. & obligatur quidem non ut fideiusor repugnat naturæ fideiussionis, sed ut expromissor, qui potest intercedere pro non obligato. l. & eleganter §. seruus pactionis. ff. de dolo, & l. qui libertinus, in fi. ff. de oper. lib. quia iuramentum facit actum ualere omni meliori modo quo potest, ut dixi: & idem sentit Bal. licet obscure loquatur, in l. si prædium, circa fin. in noua lectu 23 ra, C. de iure dot. Ex isto etiam sequitur ¶ quartò qd licet fideiusor non possit obligari in plus, uel in aliud, qd principalis, l. grecè. §. illud, & l. hi qui accessionis, ff. de fideiuss. & Inst. cod. tit. in §. fideiussores. hoc tamen fallit, si fideiusor iurauit, quia tunc obligabitur, et si non ut fideiusor, saltem ut principalis promissor, argu. d. l. cum pater, §. filius matrem. Ita notab. decidit Bar. in d. l. si quis pro eo, in 8. membro, ubi dicit, sic limitandum totum titulum. ff. de fideiuss. & idem uolunt Ange. & Ioan. de Imo. in d. l. hi qui accessionis. & idem Io. de Im. in rep. d.

c. c. 101

cum contingat, in 7. casu principali, & Ange. de Aret. in d. §. si demissiores, in fine, & Alex. de Imola. in cons. 32. 4. volu. incip. in causa, in finalibus verbis, & Ias. in §. item si quis postulante. Institut. de actio. & idem Iason in d. l. si conuenerit, quod manda memoria, quia est frequentissimum in practica, unde hodie ferè in omni actu apponitur iuramentum. Ex isto etiam sequitur quintò, q̄
 24 licet transactio facta post rem iudicatam non ualeat, l. eleganter, §. si quis post, ff. de cond. indebi. i. si causa cognita, C. de transact. & l. post rem iudicatam, ff. eod. ti. tamen si super transactione sit interpositum iuramentum, quamuis illa transactio non possit ualere ut transactio, ualebit tamen ut pactum nudum, nam ex quo partes iurarunt, uidetur uoluisse actum debere ualere omni meliori modo, quo potest. Ita sing. decidit Bar. in d. l. si quis maior, per d. l. cum pater, §. filius matrem: quam doctrinam sequuntur Angel. & Alex. de Imo. nō leues auctores, in d. l. si causa cognita, & Alex. de Imo. & Ias. in d. l. si quis maior, & idem Ias. in d. §. item si quis postulante: & licet Bal. & Fulg. in d. l. si quis maior, de hoc dubitent: tñ quia argumentis, & rationibus eorum sufficere responderetur per Alex. in d. l. si quis maior, & per Iason. in d. l. i. §. si quis ita, assentior opin. Barto. & sentio in iudicando non esse ab ea recedendum, maximè quā hinc inde in transactione esset remissio ita, q̄ utriq; transigenti esset consultum pacto, neq; sequeretur aliqua inæqualitas: secus fortè, quā ex una parte esset remissio, & ex alia parte datio; quia tunc transactio, quæ non ualeat transactio, nō potest ualere, ut pactum simplex, et si sit iurata: quia hoc uideret esse contra uoluntatem transigentis, qui non erat remissurus ius suū, nisi posset consequi ex transactione id quod debet sibi dari: cum pactum nudum non ualeat ad actionem, licet bene ualeat ad exceptionem, l. siue apud acta, C. de transact. & ex hoc resularet iniquitas, quia ille cui remittitur ius, esset tutus exceptione, & ille cui dēt aliquid dari ex transactione, nō posset eō sequi suū. Inæqualitas autem vitiat in cōtractibus, l. cum emptor, in princ. ff. de resc. ven. Ita reperio expressè uelle Fran.

Fran. de Aret. subtilitatum principem, in d. l. i. §. si quis ita, sed propter hoc non recedo a cōi opinione, quia licet pactum nudum non iuratum, non pariat actionem, pactum tñ iuratum parit actionem, ut dixi plenè supra in tertio effectu iuramenti, in uersic. quinto ex isto sequitur & sic nō obstat ratio Franc. de Are. Ex isto etiam sequitur sextò, q̄ licet transactio substitutio cōpendiosa facta à pagano in testamento filio impuberi per uerba ciuilia, uel merè directa nunq̄ obliquetur, etiam pupillo ueniente ad pubertatem, ex quo pro tempore pupillaris ætatis potuit ualere ut directa, ut est tex. not. in l. uerbis, ff. de uulga. tamen si in testamento apponatur iuramentum, pupillo ueniente ad pubertatem, obliquabitur & trahetur ad fideicommissariam: quia uirtute iuramenti uidetur testator uoluisse illā substitutionem debere ualere omni meliori modo, quo potest. Ita sing. dicit Lud. Rom. in d. l. i. §. si quis ita, & sequitur Ias. in d. §. itē si quis postulante, & Barbatia in cons. 25. 1. uol. incip. scribitur sapientia 7. in 2. dubio, & Alex. de Imo. in d. l. eā quā, C. de fideicommiss. & rō huius est, quia quā in testō est apposta clausula codicillaris, tunc semper substitutio directa trahitur ad fideicommissariam: ut sing. not. Bal. Angel. Ioan. de Imo. Franc. de Are. & Alex. in d. l. uerbis, & Mathefil. in notab. 141. Cum ergo iuramentum habeat vim clausule codicillaris, ut dixi supra, & probatur in d. l. cum pater, §. filius matrem sequitur, q̄ decisio Lud. Roma. Ias. Barba. & Alex. est uera, & iuridica: quod nota, quia est frequentissimum in practica. Ex ista et sequitur septimò, q̄ licet alius promittens factum alienum nullo modo obliget, nisi specificè promiserit te facturum, & curaturū, d. l. stipulatio ista, in prin. & §. si quis alium, Institut. de inut. sti pu. cum simili. tamen si promittens factum alienū iurasset, obligaretur, nam tūc ut obligari eo modo, quo potest, & per consequens perinde est ac si promississet se facturum, & curaturum, ut alius faciat, quo casu promissio facta alteri ualeat, iuribus præalle. Ia notab. uolunt. Ludo. Rom. & Alex. de Imo. in d. l. stipu. ista, & Ang. & Io. de Imo. in l. inter stipu. in princ. ff. de verb. obl. & Pan. in d. c.

d. c. ex rescripto, in fine: ubi et est bona glo. in verb. inhi-
 beatis, & Franc. de Arc. in consi. 28. incip. diligenter ani-
 maduersis versis. & hoc maxime, ubi pro hoc allegat. ca.
 ex literis 2. & d. c. sicut ex literis, in c. de sponsali-
 bus: & idem ibi uult Prepositus, & Panor. in d. capit.
 ex literis, & Iason in d. §. item si quis postulante, & An-
 ge. in §. versa vice, Instit. de inuti stipul. & Corsetus, in
 sing. suo 224. & Doct. sepe alibi: quod nota, quia est quo
 27 tidianu. Ex isto et sequit octauo, et q. licet alias donatio
 omnium bonorum presentium, & futurorum non ualeat, d. l.
 stipu. hoc modo concepta, cum ibi no. ff. de verb. obliga.
 & l. si. cum ibi no. C. de pactis: tamen si donans iurauit, ua-
 lebit saltem in presentibus, quia ut uoluisse actum ualere
 omni meliori modo quo potest. Ita singul. decidit Francis,
 de Arc. in consi. 4. incip. in ca. argu. d. l. cum pater, §. si
 lius matrem, ubi plene de hoc uideas. Ex isto et sequit
 nono, quod licet si testator in testamento confessus sit
 sibi a Titio deberi decem tantum, talis confessio testato-
 ris tanquam erronea non preiudicat heredi, si heres pro-
 bare potest, quod Titius plus debet, l. rationes, in fi. C.
 de probat. Tamen si testator iurauit, Titium sibi debere de-
 cem tantum, confessio talis preiudicat heredi: nam tes-
 tator tunc uidetur nelle, quod illa dispositio ualeat om-
 ni meliori modo quo potest: & propterea uidetur reli-
 qua non confessata relinquare debitori per fideicommissum
 Auth. quod obtinet, cum ibi not. C. de proba. & ita
 sing. decidit Bar. in l. ex hac scriptura, ff. de dona. per di-
 ctam l. cum pater, §. filius matrem, & idem Bar. in l. cum
 quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3. & ita etiam aper-
 tissime uult Ang. in d. l. rationes. Et iste est uerus intelle-
 ctus d. Auth. quod obtinet, & preall. l. rationes, in fi. se-
 cundum Azo. & glossam primam, in fine ibidem: uerba
 28 enim tenentia propter aliud prolata, si fuerint iura-
 ta, disponunt, & dispositionem inducunt, ubi alias dispo-
 sitionem non inducerent, d. Auth. quod obtinet, & vo-
 lunt Bal. Ang. & Ias. in l. ex his verb. C. de testa. mili. &
 Pet. de Anch. in Clem. 2. de proba. quod nota. Quintus
 notabilis, & singularis effectus, uirtus, seu efficacia iura-
 menti

29 meti est, quia habet vim clausulae derogatorie, arte-
 stantibus lo. An. Bar. Bal. Pau. de Cast. Alex. Soc. Ias. &
 alijs praeclarissimis Doctoribus in locis infra commemo-
 randis, quod est scitu utile, & ualeat ad multa, & primo
 ex isto singulariter infertur, quod si in testamento inseri-
 tur iuramentum, ut quia testator iurauit testamentum
 per eum conditum non mutare uel renouare, hoc casu
 iuramentum habet uim clausulae derogatorie, ut non ua-
 leat secundum testamentum, nisi specialiter derogetur
 primo: quia ex quo testator iurauit non renouare primum
 ut uoluisse ut primum suum testamētum precise ualeat
 & omni meliori modo, quo potest: Ita sing. dicit Bar. in
 l. si quis in principio testamenti, circa fi. ver. q. ro, utrum
 iuramentum, ff. de leg. 3. allegans tex. in d. l. cum pater, §.
 filius matrem, & idem uult ipse Bar. in l. omnes populi,
 circa fi. 1. q. prin. ver. sed an iuramentum, ff. de iusti. &
 iur. Idem etiam uult lo. And. in reg. quod semel, de re-
 gu. iur. li. 6. in Mercu. & Docto. & sepe alibi: quod est no-
 tandum. Secundo ex isto sequitur aliud singulare, uide-
 licet, quod licet alias per secundum testamentum non tol-
 latur primum quod habet clausulam derogatoriam, nisi
 de eo fiat specialis mentio d. l. si quis in principio testa-
 menti, & l. si mihi, & tibi, §. si. uer. interdum, ff. de leg. 1.
 tamen hoc fallit, quando in secundo testamento effectus
 appositum iuramentum: nam illud habet uim clausulae
 derogatorie ad clausulam derogatoriam positam in pri-
 mo testamento, ergo hoc sufficit, & censetur primo te-
 stamento derogatum. Ita sing. decidit Bal. in l. sancimus,
 ver. in contrarium, C. de testa. & eum sequuntur ibidem
 Pau. de Cast. Ale. de Imo. Ias. & alij, & idem sentit Ias. in
 d. §. item si quis postulante, & Soc. in d. l. si mihi & tibi,
 §. si. & Guido Papae decisio. 128. ubi dicit ita fuisse iudi-
 catum: quod similiter est notandum, quia est frequentis-
 simum in practica. Tertio ex isto sequitur aliud singula-
 30 re, uide licet et quod licet per non obstantias generales
 derogetur statutis, pactis, & conuentionibus, subsisten-
 te in derogante potestate derogandi: tamen per huius-
 modi non obstantias generales non derogantur statutis, pa-
 ctis

etis uel conditionib. iuratis. & sic sublato principali hoc
 casu per non obstantes generales, non tollitur accessio.
 rium: de hoc sunt duæ glossæ singulares, una est in capit.
 cum nõ deceat, in fin. in uerb. effectus, de elec. lib. 6. alij
 est in Clem. dudum, circa fin. de sepultu. quas illic notat
 Doct. & Lud. Roma. in singul. 8 & idem Lud. Rom. in cõ
 sil. 393. incip. presens consultatio: & in consilio 404. in-
 cip. in casu propositæ consultationis, ad finem uer. unde
 succedit gl. & in consilio 436. incip. quod indultum.
 & in consilio 517. incip. in casu propositæ consultatio-
 nis, uer. nec refragatur, in fin. & Pan. & Fel. in c. constitu-
 tus, ubi est bonus rex. de rescrip. & Vitalis de Cabanis
 in lib. clausul. & Doct. sæpè alibi: quod etiam nota tan-
 quam singulare, & quotidianum. Vide tamen circa hoc
 duas notabiles limitationes per Ias. post alios per eum
 relatas, in l. fin. C. si contra ius uel util. publ. Quarto ex
 isto sequitur aliud singulare, uidelicet, qd licet si maior
 pars creditorum uult dare debitori inducias quinquen-
 nales, siue saluum conductum (ut uocant) minor pars cõ
 pellitur maiori consentire, l. si. C. qui bon. cedere poss.
 & l. maiorem ff. de pact. Tamen hoc fallit, quando credi-
 tor dissentiens haberet debitorem cum iuramento obli-
 gatum: nam tunc alij eo inuito non poterunt dare dictũ
 saluum conductum uel dilationem. Ita sing. decidit Bal.
 in d. c. constitutus, dicens ita limitandam d. l. fin. C. qui
 cede. poss. & idem sentit Alexan. in consi. 205. incip. uis-
 sis, in 2. uolu. in fine, dicens, qd saluus cõductus cõcessus
 debitori per principem, nõ uidetur concessus aduersus
 debitũ iuratum, imò aduersus debitum iuramẽtũ nõ pos-
 set concedi, ut uult Alex. in consi. 38. incip. uisa petiti-
 one, in 3. uolum. nisi constitutio emanaret publico fauo-
 re, ut ibi per eum. Illud autem certum est, qd saluus con-
 ductus concessus à principe, ne quis ab ullis creditoribus
 possit cõueniri, intelligitur, nisi sint creditores ex
 delicto. Ita singulariter uolunt Guil. de Cuneo & Bal.
 in l. sed & si ex parte, in prin. uer. nota argumentum, ff.
 quod cum eo. & Lud. Ro. sing. 183. inci. quid si Titius
 quod tene menti. Quinto ex isto sequitur aliud singula-
 re, uide-

re, uidelicet, qd statutum disponens inter cõiunctos ad i-
 stantiam rei debere fieri compromissum, non habet locum,
 qñ actor fundaret intentionem suam in instrumento
 promissionis iuratæ per reũ: quia reus petendo compro-
 missum fieri, ueniret cõtra iuramentum, & incidere in
 periurium: unde non est uerisimile, statuentes de hoc
 casu cõgitalle: quia esset aperire uiam periurijs, & statu-
 tum non debet extendi ad casum illicitum. Ita singul.
 determinat Pa. de Cast. in consi. 67. incip. uis & consi-
 deratis, & sequitur Alex. in consi. 37. secundi uol. inci.
 uis, dicens ita fuisse indicatum apud Parmã. & pro ista
 decisione optimè facit gl. singula. in Cle. unica. in prin.
 in uerbo, facere de uisuris, quod nota. Aduerte tñ circa
 32 præmissa, (ne erres) quia licet iuramentũ habeat uim
 clausulæ derogatorie ad secundum testamentum, qñ
 ponitur in primo testamento, & similiter ad primum,
 qñ ponitur in secundo, ut dixi, tñ iuramentum nõ red-
 dit actum temporalem postea secutum nullum: imò
 actus temporalis gestus cõtra iuramentum ualeat, qñ de
 uoluntate clarè constat, licet incurratur aliqui periuriũ.
 Vnde si quis iuret non uendere rem suam Titio, uel
 non contrahere matrimonium, uel sponsalia cum Ber-
 ta, uel non reuocare testamentum conditum, uel non
 reuocare procuratorem: si tñ postea uèdat Titio & tra-
 dat, tenet uèditio & transfertur dominium, & si postea
 cõtrahat matrimonium uel sponsalia cum Berta, tenet ma-
 trimonium uel sponsalia, & similiter si postea reuocet
 testamentum uel procuratorem, tenet reuocatio. Dicitũ
 est no. Inno. in c. dilecto, de præben. & ibi hoc dictum
 sequuntur, & declarant Io. An. Pe. de Ancha. Car. Io. de
 Imo. Pan. & alij, & idem uult Io. And. in d. regula, quod
 semel, in Mercurialib. & Barto. in d. l. si quis in princi-
 pio testamenti. & Roma. in consi. 379. incip. circa primũ
 uerf. ceterum & præmissas, & Io. de Imo. in rep. d. cap.
 cum contingat, in 9. casu principali, & est glo. no. in ca.
 si. in uerb. reuocatus. de procura. li. 6. & ibi tangitur per
 Domi. I. hilip. & scribentes, & est rex. optimè probans
 hoc dictum Inno. in cap. sicut ex literis, & ibi hoc not.

Prior. Ex quo sequuntur duo singulares effectus. Primus est, quod si quis uendit rem aliquam Titio, & iuravit eam non uendere alteri, si tamen postea uendat eam Seio, & tradat, Seius erit potior in illa re. Ita singulariter decidit Io. de Imol. in rep. d. c. cum contingat, in 9. casu prin. & post eum Ias. in l. quoties, C. de rei uendica. & idem sentit Henri. Boich. in c. nosti, de electione: quod nota, quia est magna ampliatio ad d. l. quoties. Secundus singularis effectus est quia si quis inter uiuos promittat, & et iurat rem suam non alienare, si tamen postea uendat, & tradat, transfertur dominium. Ita singulariter decidit Alber. de Rosate in l. ea lege, in fine, C. de condic. ob cau. & Io. de Imo. in repe. d. c. cum contingat, in 9. casu principali, ubi exquisitissime hanc materiam examinat & Rota decis. 104. in antiquis, quae incipit, nota, quod ubi aliquis. & Henri. Bo. in d. c. nosti, quod similiter notandum est, quia est magna ampliatio ad d. l. ea lege, & habui de facto in arduo casu. Sextus no. & singularis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, quia habet uim expressi, quoniam dispositio generalis ideo non ualet, quia debeat fieri specialis expressio, non quia defuit omnino consensus, sed quia non specialiter, sed generaliter uenerat consensus. tex. est de hoc singularis in dic. cap. ex rescripto, & ita singulariter dicit Bald. in l. r. in 2. q. C. commo. lati, reputans hoc menti tenendum per d. l. cum pater §. filius matrem, licet d. cap. ex rescripto, non alleget, & idem sentit Ange. in quotidiana quaest. in l. senium, C. qui testa. su. poss. & Barbat. in d. consi. 25. ubi meminit d. cap. ex rescripto, reputans illud ad hoc singulare. Ex quo sequuntur plura no. & singularia dicta quotidie in practica occurrentia. Et primo ex isto sequitur, quod licet in casibus fortuitis suscipiendis non sufficiat generaliter in se suscipere casus fortuitos, sed requiratur quod specialiter enumerentur, praeterall. l. sed & si quis §. quaesitum, cum ibi plenè notatis. tamen si in dispositione fuit appositum iuramentum, ualebit renunciatio casuum fortuitorum generaliter facta, perinde ac si casus fortuiti essent specialiter enumerati & expressi, propter

pter uirtutem iuramenti, quod habet uim expressi. Ita singulariter uult Bal. in d. l. in 2. q. C. commodati, & idem uidentur ibidem uelle Salice. circa fin. Idem etiam aperitissimè uult Io. de Imo. in c. r. de commodato, & idem Io. de Imo. in repetitione d. c. cum contingat, in 3. casu principali. & Alex. de Imo. in consi. 3. primi uol. incipiente, uiso instrumento, & in consi. 133. in quinto uolum. incipiente, super quaestis, & Barba. in d. consi. 25. Communis tamen opinio Docto. est in contrarium. ut uidere licet per Ias. & Docto. in d. §. quaesitum, & faterur ingenue Io. de Imo. in d. c. r. tenendo tamen dictam opinionem Bal. Ange. Salice. Io. de Imo. Alex. & Barba. quae est probabilis, illa debet limitari, ut procedat duntaxat in casibus fortuitis, solitis, secus in insolitis, & extraordinariis, quia de illis non praesumitur cogitatum nec in specie, tex. est sing. in l. fistulas, §. frumenta, iuncta gloss. ff. de contrah. empr. & uend. Ergo propter iuramentum ad illos non debet fieri extensio. Ita singulariter decidit Alex. de Imol. in consi. 78. r. uol. inci. uisus & accurate ponderatis, in r. dubio, & in consi. 31. secundi uol. & tetigi supra in loco ab exceptione ad regulam. Ex isto etiam sequitur secundo, quod licet ille qui promittit non venire contra contractum, possit hoc non obstante uenire contra eum si sit deceptus, ultra dimidiam iusti pretii, & sic non uideatur per hoc renunciaisse beneficio, l. 2. C. de rescin. uen. tamen maior 25. annis iurando non uenire contra contractum, uideatur renunciaisse beneficio d. l. 2. quia iurando non uenire contra contractum, uideatur saltem in genere cogitasse, de omni remedio & beneficio, pro quod possit rescindi contractus, arg. l. sub praetex. 2. cum ibi not. C. de transf. & l. qui iure militari, ff. de test. mili. & ita sing. uult gl. iuris ciuili in d. l. 2. & ibi Bar. & Doc. & gl. iuris canonici in c. pen. de emp. & uend. & ibi cano. Idem etiam uult Ant. Burr. in c. si diligenti, circa med. de foro comp. ubi formaliter dicit, quod iuramentum appositum super renunciatione, habet excludere iuramentum à quacunq; exceptione tanquam in genere cogitata, arg. d. c. filius matris, & facit optime d. c. ex rescri.

cum ibi not. maxime per Bal. & idem fing. uult Bal. in l. quæ sub conditione. §. 1. ff. de condi. insti. & Fel. in ca. inter cæteras, de rescri. & Alex. de Imo. in d. conf. 133. §. uol. quod nota, quia est quotidianum. Ex isto est sequi
 36 tur tertio, quod licet et dispositio regulariter non exte-
 datur ad incogitata, l. qui cum tutoribus. ff. de transact. & l. mater de cedeñs. ff. de inoffi. testa. tñ si iuramentum sit interpositum, fiet extensio ad incogitata, ergo licet mulier intercedens pro alio, non certiorata de beneficio Velleiani, * non obligetur, quia de illo certiorari debet, l. si §. penu. & ibi notatur. l. si. ad Vellei. tñ si mulier si de iudendo iurauit. efficaciter obligatur, quamuis de beneficio Velleia. non fuerit certiorata, tex. est singul. in d. c. ex rescripto, iunctis ibid. not. p. gl. Bal. Io. de Imo Panor. & Fel. & uult Bar. Alex. & Doct. in l. sciendum. ff. de uerb. oblig. & idem Alex. in consi. suo 27. primi uoluminis incip. uiso libello, & in consi. suo 66. sexti uoluminis incip. uisa facti, & idem Alexan. in Rubrica. ff. de uerb. obli. & Hip. de Marfi. in sua practica. §. secunda q. stio, num 63. & idem in minore iurante non uenire contra contractum, nam uidebitur renunciasse beneficio restitutionis iñtegrum, * licet illud ignorauerit, & de eo certioratus non fuerit, secundū Bart. & alios in d. l. sciendum, & uolunt Doc. in d. Aut. sacramenta & Bal. in d. c. ex rescripto, & habetur late per Alex. in d. l. sciendum, ubi plenissime de hoc reperies, & per canonistas in d. c. penul. & per Sali. & legistas in d. l. 2. C. de rescin. uend. Non tñ credas, quod minor hoc casu uideatur renunciasse beneficio d. l. 2. per hoc quod iurauit non uenire contractum: quia satis hoc operatur iuramentum facie do cum habere pro maiore, & sic perdere beneficium restit. in integrum, ut uult glo. & Docto. in d. l. 2. & glo. & Doc. in d. c. penul. quod perpetuo memineris, quia est quotidianum. Ex isto est sequitur quarto, quod licet
 37 filius renūciando bonis paternis, uel hereditati paternæ, nō uideatur renūciare iuri petēdi legitimā, uel supplementū legitimæ, nisi ei specialiter fuerit renunciatus, quāntuncunq; generalis, & lata fuerit renūciatio ut est

tex.

*ADD.
 * uelleia
 ni. Vide
 Bal. d. in
 l. i. in fi.
 C. de reb.
 credit.
 AD. * In
 rogram.
 Na dicit
 Bar. in
 d. l. scien
 dum. ad
 hoc ut qd
 sibi per
 iuramen
 tum pū
 dicit, nō
 requiri
 tur, quod
 sciat il
 lud, sed
 sufficit qd
 iurei su
 per facta
 cogita.*

tex. singularis in l. si qñ. §. generaliter, cum ibi not. per Do. C. de inof. test. & uult Ange. in §. tum autem, Insti tu. de inoffi. test. & decisio Capel. Tolos. 537. in fine ad dit. tñ si in tali renunciacione generali interuenit iuramentum, cēsebitur renunciasse iuri petēdi legitimā, uel supplementum legitimæ, quia ex quo filio iurauit, censetur in genere cogitasse de omnibus bonis paternis, & sic iuramentum operatur ibidem, quod specialis expressio de legitima, uel supplemento legitimæ. Ita singula. decidit Lud. Ro. in d. l. 1. §. si quis ita, & idem expressē tenet Barba. in d. consi. suo 25. in 2. dubio, & Angel. in con. 223. incip. casus talis est, circa, si. Contrarium tñ expressē uult Bal. in Rubrica, uer. si item non uideatur ff. de iureiur. ante finem, & sequitur simpliciter Fran. de Are. in d. §. si quis ita, & idem uult expressē Ias. in d. l. de his, circa principiu, dicens Feder. de Sen. idem uelle in consi. suo 199. inci. quæritur an domina Margareta, qui tñ hoc nō dicit, undē cogita quia uidi in quæstione de facto occurrente maximā in hoc fieri altercationē.
 38 Septimus singularis effectus et uirtus seu efficacia iuramenti est, adijcere forum foro, tex. est singularis in c. fi. ibi ratione iuramenti, de foro comp. li. 6. hinc est, qd licet laicus nō posset corā iudice Ecclesiastico ratione contractus cōueniri, ubi iuramentum non interuenisset, cū actor sequatur forum rei. l. iuris ordinem, C. de iurisd. om. iud. cum similibus. tamen propter adiectionem iuramenti in contractu, ut quia iurauit obseruare contractū, uel non contrauenire contractui, poterit laicus nēdum coram iudice sed et coram iudice Ecclesiastico cōueniri, & sic electio hoc casu erit actoris, corā quo iudice uelit eum cōueniri, seu seculari seu Ecclesiastico, quia iuramentum adijcit, seu accumulatur forum foro, imō (quod fortius est) mutat forum secundum aliquos, tex. est singularis in præall. c. fina. & ibi not. per Doct. & meminit Ludo. Ro. singulari 220. & Io. de Imol. in repetitione dicta ca. cum contingat, & Pet. de Ancha. Domi. & alij in d. c. 2. Bal. in l. 1. uer. si. extra quæritur C. de rebus credi. & Docto. sæpē alibi, qd est summe notan. qd

H h h 2 maxim

maximi effectus, nam ut plurimum hodie in quolibet contractu interponitur iuramentum. Hoc tamen te scire conuenit, quod hæres iurantis uirtute dicti iuramenti non poterit conueniri coram iudice ecclesiastico, quia iuramentum ex parte iurantis est personale, d. c. ueritatis, cum ibi nota. de iureiu. & ita singulariter uult Bal. in d. l. 1. uer. extra queritur. C. de reb. cred. & idem Bal. in d. Auth. sacramenta, in fi. & Salic. ibidem. decisio Capelæ Tolos. 415. & Guido Papæ decisione. 314. incip. iuramentum est quid personale. & ita etiam decidit Ioan. Andr. in c. fuali, de sepult. & sequitur ibi Pan. cum quadam tamen moderatione, & Panorm. ind. c. ueritatis, & habetur de hoc late per Philip. Francum in d. c. fi. de foro comp. li. 6. ubi uide. Item & aliud scire oportet, quod hæres iurantis ex non obseruantia huiusmodi contractus non incurrit periurium: quia iuramentum, ut dixi, ex parte iurantis est personale, d. c. ueritatis, & ibi istud no. Inn. Host. Io. And. Io. de Imo. Panorm. & alii. & uide alium casum infra in sequenti: extra autem dictos casus iuramentum & eius effectus transit ad hæredem: ut bene declarat Bal. in l. fina. in uerf. sed hic incidenter quero, C. de pactis, & Paulus de Castro in consilio. 67. incip. uisus, & consideratis omnibus. & Doctores sepe alibi: & dixi supra in tertio effectu iuramenti: quod quia quotidie occurrit in practica, notandum est. Octauus singularis effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, inducere precisam necessitatem. text. est de hoc sing. in d. c. ad nostram. 1. de iureiu. & ita sing. dicit Bal. in prælud. seu. in uerf. sed pone, allegans ad hoc gloss. in d. l. si pecuniam, in princ. in uerbo. necesse habeas, Ex quo sequuntur plura notabilia & singularia dicta. Et primo ex isto singulariter inferitur, quod licet in obligationibus facti quis non possit regulariter præcise compelli ad factum, sed quod succedat obligatio ad interesse, l. stipulationes non diuiduntur, §. Celsus, ff. de uerb. obligationib. & leg. si quis ab alio, in fi. ff. de re iud. tamen si interuenerit iuramentum, poteris præcise compelli ad factum, per dic. gloss. in d. uerbo. necesse habeas, quæ ad hoc quotidie alle-

gatur:

gatur: & pro hoc est tex. in c. fin. ne præla. uices suas, & ibi An. de Bu. ad hoc no. illum tex. Istud etiam uult Bal. per d. gl. in l. unica, C. de sent. que pro eo quod interest profer. Idem etiam tenet Panor. in c. ueniens, de iureiu. lal. in d. §. item si quis postulante, & Guido papæ decis. 627. & Alex. de Imo. in consil. 37. 2. uol. incipiente, uiso & opportune discussio, ubi recitat plures alios Doctores idem tenentes: & finaliter dicit, quod ista est communis opinio, à qua in iudicando non est recedendum: & ita reperio etiam alios dicere: & idem tenet ipse Ale. in consilio. 89. 7. uolum. Hoc tamen scito, quod in hoc causa hæres iurantis liberabitur soluendo interesse, cum iuramentum ex parte iurantis sit personale, d. c. ueritatis, & dixi in effectu præcedenti, & ita specificè in his terminis dicit Bal. in d. uerf. sed pone. Ex isto etiam sequitur unum aliud singulare, uidelicet, quod quamuis regulariter non referat, quid ex æquipollentibus fiat, ut plene dixi supra in loco ab æquipollentibus, & licet sol uere, & compensare sint æquipollentia, l. si peculium, §. primo, in fi. ff. de statu lib. cum sim. tamen si quis iurauit soluere, non poterit compensare, quia iuramentum implendum est in forma, qua præstitum est: tex. est sing. secundum intellectum gl. in d. c. nostram. 1. & hoc ibi uolunt Io. de Imo. & communiter Doct. & idem uult Io. de Imo. in l. Iulianus ait, si hæredi, ff. de cond. & dem. & Alex. de Imo. in consil. 91. in 2. uolum. incip. uisus actis & hoc tene, quicquid dicat Bar. in l. amplius non peti, in fine, ff. rem ratam haberi: quia eius motiuis & rationibus optime respondetur per Io. de Imo. in d. c. ad nostram el. 1. & per Alex. in d. c. conf. 91. & ista est communis & uera opinio secundum Feli. in d. c. ad nostram: ubi de hoc articulo quotidiano uidere poteris plenissimè per eum. Notus singularis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, impedire pœnitentiam ubi alias de iure locus est pœnitentiæ, gl. est de hoc fin. in d. l. si pecuniam, in princ. in uer. necesse habeas, quæ gl. ad hoc not. Bal. in c. que ecclesiasticæ, circa mediū de cōst. & Io. de Imo. in l. 2. §. sed si quis ff. de dō. & DD. sepe alibi. Ex quo inferri possunt plura singularia

Hhh 3 gularia

gularia dicta. Et primo ex isto inferitur, q̄ licita sit p̄nitentia, quando partes prorogant iurisdictionem iudicis non sui, ut est tex. in d.l. si conuenierit, tamen si interuenierit iuramentum non est licita p̄nitentia, quia iuramentum semper addit dispositioni, super qua interponitur, & impedit p̄nitentiam, ita sing. decidunt Ang. Paul. de Cast. Alex. de Imo. Ias. & Doctor. in d.l. si conuenierit, & Io. de Imo. in d.c. 1. de iud. & Bal. in c. p. & G. de offi. del. & Ias. in d.l. si pecuniam, in prin. & idem Ias. in d. §. item si quis postulante, & Alex. Imol. in d. consi. 89. 7. vol. & Doct. sæpè alibi, & hæc reperio esse communem opinionem, à qua in iudicando non est recedendum, iuxta notata p̄ Bar. in l. si. C. de p̄nitentia iudicis qui male iud. & no. per Io. An. & Docto. in c. 1. & in c. ne in iudicis, de const. qd̄ tene perpetuò menti, quia est frequentissimū in practica. Ex isto et sequitur secundo, q̄ licet in contractibus innominatis re integra habeat locum p̄nitentia, d.l. si pecuniam, in prin. & l. iurisdictionem, in prin. ff. de pact. tñ quando interuenit iuramentum, non habet locum p̄nitentia, secundum Bal. in d. c. quæ in ecclesiarum, & Docto. in d.l. si pecuniam, & sæpè alibi, de quo tamen uide latius per Io. de Imol. in d.l. 2. §. sed si quis.

41 Ex isto etiam sequitur tertio, q̄ iuramentum facit de facere rem esse integram, per gl. singul. in d.l. si pecuniam, in verbo necesse habèas. Ex quo ulterius sequitur, q̄ in casibus in quibus aliquid admittitur re integra, iuxta l. ab emptione, ff. de pact. & l. 1. & 2. C. quando licet ab em. disce. id non admiretur interueniente iuramento, de quo tamen uide latius per Io. de Imo. in d.l. 2. §. sed si quis, & per Ias. & Doct. in d.l. si pecuniam. Ex isto etiam sequitur uatum aliud singulare, uidelicet, quod procurator constitutus ad resignandum, uel permutandum beneficium ecclesiasticum cum iuramento de non renouando eundem, non poterit renouari, quia in spiritualibus, in quibus non cadit interesse, nõ potest agi ad interesse, * ut notat Inn. in c. querelam, de elec. & idè quicquid sit cõtra iuramentum in spiritualibus, est nullum, ut decidit idè Inn. in d. c. dilecto, de præb. & ita singul. in his terminis decidit

ADD. *
Interesse.
Nota est
q̄ ubi de
suis inter
esse cessat
actio. l. si
procurator.
§. m̄a
dati, ff.
m̄da. P.
Pra. li. 6
foren. di-
spur. c. 1.
põr et op-
poni actio
vi excep-
tio, tua
non inter
esse l. non
ignorat,
C. qui ac-
ensa. non
poss.

decidit Rota in præal. decis. 104. in antiquis, & decisio Capel. Tolos. 261. in prin. quod habui de facto in ardua q̄. & uide quod dixi supra in quinto effectu iuramenti 42 circa finem. Decimus singularis effectus, uirtus, seu f̄fectio iuramenti est, impedire purgationem moræ. tex. est singul. in d.l. si quis maior, & ibi hoc not. Bar. Bal. Salice. Alex. & Ias. idem etiam uult Sal. in l. si pacto quo p̄nitentiam, in vers. 2. conclu. C. de pact. Idem etiam uult Bar. in l. si in sulam, in §. q. ff. de verb. obl. & illic Io. de Im. in vers. 6. fallit, & Alex. de Imo. in vers. 12. fallit, & idem uult Ias. in d. §. item si quis postulante, & Guido Papæ decis. 123. in fi. Idem et uult Alex. de Imol. in consi. 59. incip. uiso processu, & in consi. 158. incip. in causa, in 2. vol. & Fran. de Are. in consi. 94. inc. rñdeo, & in consi. 137. incip. uiso themate. Ex quo sing. sequitur, quod licet in pluribus casibus possit mora purgari, l. & si post tres, ff. si quis cautio, & d.l. si in sulam, cum ibi no. & c. potuit, de loca. tñ ubi interuenit iuramentum, non habebit locum purgatio moræ. * per præalle. quod est nota. dignum, & quotidianum. Undecimus singularis effectus, uirtus seu efficiencia iuramenti est q̄ constituere iurantem in mora absolute alia interpellatione, tex. est no. secundum vnum in intellectu in c. querelam, de iureiur. & bonus tex. in d.l. si quis maior, in verb. moræ. Ex quo inferri possunt plura singularia dicta. Et primo ex isto inferitur, quod simplici ter iuratis defendere ecclesiam, tenetur eam defendere et sine requisitione, si sciat ecclesiam suo patrocino indigere, dictum est singulare Spe. in tit. de aduoc. §. 1. uersi. sed nunquid is, qui iurauit, & hoc dictum referunt, & sequunt Io. An. Ant. de But. Pet. de Anch. Io. de Imp. & Pan. in c. breui, de iureiu. & Ale. de Im. in l. 2. §. si. circa fi. ff. sol. matr. & faciunt not. p̄ Alb. de Ros. & Doct. l. eū qui, §. si iurauero, ff. de iureiur. & bñ facit tex. in c. si inimicus, in prin. 93. dist. & uult Hen. Boich. in d. c. breui. ergo cautus uasallus, qui rōe feudi promittit defendere dñm uel ecclesiam, uel adijci faciat, cū requisitus fuero, nõ sub inuolucro iuramenti loquat. Ex isto et in fert secundum, q̄ licet aliàs ubi obligatio non habet diè, requirit in

ADD. *
Mora
mora pur-
gatur no-
uatiōe,
oblacione,
et omisso
ne in si an-
tie, gloss.
mag. in si:
l. mora. ff.
de usur.

terpellatio ad constituendum quem in mora, l. si ex legati causa ibi, interpellatus, ff. de verb. ob. cum sim. tamē ubi est appositum iuramentum in contractu, ibi non est necessaria alia interpellatio: quia iuramentum ipsum interpellat, per supradicta. Ita sing. vult Ant. de But. in d. cap. breui, & sequitur Franc. de Crema singulari 122. incip. ubicunque, quod est ualdē notabile. Duodecimus singularis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, † quia habet vim clausulæ, rato manente pacto, quæ apponi consuevit in stipulatione pœnali: de qua clausula habetur in l. qui fidem, ff. de transac. & in l. cum proponas, C. eo. ti. de isto est tex. notab. in d. l. si quis maior, & ibi illum tex. ad hoc applicant Bar. ver. ulterius not. Bal. Ang. Sal. Alex. Ias. & Doct. Ex quo sequitur, quod ueniens contra contractum iuratum, teneatur soluere pœnam cōtractui appositam, & nihilominus contractus remanet firmus: licet in contractu non sit apposita dicta clausula, rato manente pacto, d. l. si quis maior, cū ibi not. per Doct. & vult Ias. in d. §. item si quis postulante, & istud est singulare, & alibi non reperitur, secundum Io. de Im. in d. l. si insulā, in vers. sexto fallit: quod est memoriæ mandandum, quia pōt. quotidie vsu uenire. Decimustertius singularis effectus, virtus seu efficacia † iuramenti est, quia facit quem ipso iure cadere iure suo, ueniendo contra iuramentum: ubi aliās non priuaretur iure suo, text. est sing. secundum vnum intellectum in d. c. querelam, & ibi hoc apertissime vult Bal. & bene facit tex. in d. l. si quis maior, cū ibi no. per DD. Ex quo sequitur, quod licet regulariter de iure conductor non soluens pensionem non possit expelli, nisi cesset in solutione canonis per biennium, l. quæro, §. inter locatorē, ff. loca. iuncta, l. ædē, à cōtrario sensu, C. eo. ti. & c. pp. sterilitatē, extra eo. ti. & idē in emphyteuta ecclesiæ, Aut. qui rē, C. de sac. eccl. & d. ra. potuit, in emphyteuta verō priuati requirit triennium, l. 2. C. de iure emph. tñ si colonus uel emphyteuta iurauit, singularis annis soluere canonē, & postea non soluit pensionē ante canonē, poterit statim elapso primo termino, nō expectato biennio, uel triennio, expelli, ita sing. dicit Ba

in

in d. c. querelā, & sequitur Alexan. de Imo. in consil. 87. inci. non puto, & in consil. 126. 1. vol. ubi idem reperitur & idem Alex. in consil. 106. 3. vol. circa medium, incipit. magnifice prætor, & sequitur Ias. in d. l. si quis maior. & id. in repetit ipse in d. Auth. qui rem, & idem uult Ant. Corfe. in sing. 94. Decimus quartus sing. effectus iuramenti est † excludere beneficium excusationis aliās competens, tex. est sing. in d. c. ex rescripto. Hinc est, quod licet fideiussor non possit conueniri, nisi excusso prius principali debitore, Aut. præsentē, C. de fide iu. & in corpore, unde sumitur, tñ si fidei iurauit, poterit conueniri non excusso principali debitore. Ita sing. decedit Bal. in d. c. ex rescripto, per illum tex. & idē vult ibi Per. de Anch. & sequitur Alex. de Imo. in consil. 32. 4. vol. incip. in causa, parum ante finem, & Hip. de Marfil. in rep. Rub. de fideiuss. & idem vult decisio Cape. To. los. 130. quod est singulare, & notabile ualdē. De hoc tñ uide latius per Fel. in d. c. ex rescripto. De materia autē excussionis uide plenē per Ang. & Ias. in §. Itē si quis in fraudem, Insti. de actio. & in locis per eos commemoratis. Decimus quintus singularis effectus, virtus † seu efficacia iuramenti est, impedire obliuionē; licet enim præsumatur obliuio ex cursu longi temporis, l. per egrē, ff. de acquir. poss. & l. furtum, §. fundi, cum sua gl. in verb. uel longo, ff. de vsup. tamen hoc non habet locum, quando quis iurauit, quia non licet obliuisci eius, quod quis iurauit. Ita pulchrē notat Bal. & sequitur Alua. in c. 1. p. illum tex. de for. fidel. in usib. seu. & bene facit d. l. si quis maior, & l. magnā, in fi. ver. cū ea, que; C. de cōtr. & com. stip. quod not. Decimus sextus singularis effectus, virtus, 48 efficacia iuramenti est, † tollere defectum insinuationis uel solennitatis, aliās de iure requisitæ, quando solennitas est introducta non principaliter ob publicam utilitatem, sed in fauorem certarum personarum, d. Aut. sacra menta, & præal. c. cū contingat, cum si. que iura hoc bene probant. Ex quo singulariter infert, quod licet donatio facta ultra legitimā summā non insinuata, non ualeat, l. sancimus, C. de don. l. Modestianus, & ibi Bar. ff. e. ti. & l. il

Lud. C. de sacr. eccl. tamen hoc non habet locum. qñ do-
natio est iurata. Ita not. decidit Io. And. in addi. ad Spec.
in tit. de instru. edi. §. porrò, in vltima additione. Idem
etiam consulendo dixit Fede. de Senis in cons. 281. inci-
casus talis est, statuto cauetur. & Lud. Ro. in cons. 517.
incip. in casu propositæ, in fi. Idem etiam vult Alex. de
Imo. in cons. 125. 1. vol. incip. visis & consideratis, vbi
dicit se sic consuluisse. & idem vult ipse Alex. in cons.
4. 1. vol. incip. circa primū quæsitū. vbi refert, quàm plu-
rimos excellentissimos Doct. ita consuluisse. Idem etiā
tenet ipse Alex. in cons. 157. 2. vol. incip. viso instrumē-
to, circa fi. & idem Alex. in consil. 83. eiusdem vol. inci-
pien. visa facti narratione, in postremis verbis. Idem et
tenet ipse Alex. in cons. 217. 6. volum. incip. ponderatis
his; & idem Alex. in cons. 26. septimi volum. incipi. cū-
mulatissimè. Idem etiam vult Hippo. de Marfilij in pra-
ctica sua, in §. 2. quæst. numero 65. & Pan. in dicto capit.
cū contingat, & hoc apertissimè vult ibi Io. de Imo.
in sua repetitione in 20. & vltimo in casu, quarta quæst.
& hanc opinionem tāquam verissimam sequitur Fran-
ciscus de Aretio subtilitatum princeps in consilio 2.
incipiente, intellecta diligenter, vers. tertio etiam, &
Socin. in consil. 77. incipiente, in præsentī consultatione.
ne. in quibus locis reperies plenissime responsum ratio-
nibus aliorum tenentium contrarium: Idem etiam con-
cluditur in additione decisionis Capel. Tol. 382. & ita
tenendum censeo, licet Sali. post longam disputationē
in l. si quis pro redemptione, C. de don. dicat esse cogi-
tandum, & licet contrarium teneat Pau. de Castro, in
dicto consilio 196. in 3. dub. & pro hac decisione optime
faciunt ea quæ dixi supra in tertio effectu iuramenti,
quæ hic habeas pro repetitis. Ex isto et sequitur aliud
singulare, videlicet, quòd licet statutū in cōtractu mino-
rū, vel mulierū requirat pro solēnitare præsentiam duo-
rum propinquorum, tali tamen statuto nō obstante, si
minor uel mulier contrahat sine præsentia duorum p-
pinquorum, & iuret non contrahere, ualeat contra-
ctus, & idē in similibus casibus, quia statutum annullās
actum

AD. * Co
gitandū.
Si vis vi-
dere ar-
gumentū
pnrariā
o inionis
vide per
France.
Aret. com.
5. 2. m.
fi. in fi. 6.
7. 8. 9.
10. &
11.

actum propter solēnitatē non obseruatam, non exten-
ditur ad cōtractum iuratum: quando talis solēnitatis
est omninò fundata super publica utilitate. Ita sing. di-
cit Alex. de Imo. in cons. 127. primū uol. incipiente, uiso
libello, & in dicto consilio 125. eiusdem uolum. & idem
repetit ipse in d. cons. 37. inci. uiso, & in cons. 38. 3. uo-
lum. incip. visa petitione, & in cons. 102. quartū uol. in-
cipiente, quando statutum: & de hoc habetur pulchrè
per Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de senten. in §. vt au-
tē, in prin. & plenè per Socin. in d. cons. 77. & per Phil.
Corn. in cons. 36. inci. uidetur prima facie, & per omnes
Scribentes in d. Aut. sacramenta; & plenissimè per Io.
de Im. in repe. d. e. cū contingat, in 3. casu principalī,
& in decimo casu principi. maximè in 3. 4. & 5. q. & p. An.
de But. in d. c. cū contingat, in 7. casu, vbi plus dicit, q̄
etiam si solēnitatis esset inuenta ob publicam utilitatem,
si tñ ex obseruatiā solēnitatis impediretur dispositum
& læderetur anima, vt in legatis ad pias causas, ca. rela-
tū, 1. de testam. non est seruanda illa solēnitatis. & idem
vult Io. de Imo. in rep. d. c. cū cōtingat, in 6. casu prin-
cip. ad quos te breuitatis gratia remitto. Decimus septi-
mus mirabilis & singularis effectus, uirtus, seu efficacia
49 iuramenti est, ꝛ impedire præscriptionem, & perpetua-
re actionē in 40. an. habet enim iuramentū effectū litis-
cōtestationis, tex. est valdè no. in l. nā postea. §. si is qui
reporali. ff. de iureiu. & est simili. tex. in l. sed & si resti-
tuatur. §. ex quib. ff. de iud. Vnde sicut per litiscontesta-
tionem actio perpetuatur in 46. an. l. 1. §. 1, qui incipit,
adhæc, C. de anna. excep. & l. si. C. de præscr. 30. vel 40.
ann. ita etiā per iuramentū actio perpetuatur in 40. an.
d. §. si is qui temporali, & præall. §. ex quibus. Ex quo
singu. inferitur, q̄ si in instrumento apparet, per debito-
rē creditorī et extra iudicium delatum esse iuramentū,
& p. creditorem iuratum sibi deberi, tale iuramentū p-
petuat actionē in 40. ann. licet aliās minori tēpore con-
tra eam præscribi potuisset. Et sic, si in loco sit statutū
q̄ creditor non petens debitū infra decennium postea
nō audiatur, si tñ in instrumento reperitur iuramentū
præsum

præstitum per creditorem ad delationem debitoris, & extra iudicium, per illud iuramentum actio censetur peruata, in 40. an. ita sing. dicitur Bar. post Iac. But. Bal. Ang. Sal. Alex. Ias. & DD. in d. §. si is qui temporali: & idē Ias. in d. §. item si quis postulante. & Ioā. de Imo. in l. naturaliter. ff. de vsu, & Cyp. in caut. 37. & Fel. in c. fin. de præscr. & additio decisionis Ca. Tol. 220. & Hippo. de Marf. in suo singu. 141. & Doct. sæpe alibi, quæ est frequentissimū in practica: & idem in casu conuerso, quoniam debitori iurat se soluturū creditori, ut vult d. decisio Ca. Tol. 220. quam vide. Decimus octauus sing. effectus, vir rus, seu efficacia iuramenti est, quia habet vim clausulæ guarentitiæ, facitque instrumentū, in quo ponitur, habere executionē paratam, d. l. si quis maior. & l. post rē iudicatam. ff. de re iud. & per hoc sing. dicit Bart. in l. 2. in fi. ff. de iureiur. quod licet instrumentum publicum confectum super aliquo cōtractu, de iure communi nō habeat executionem paratam, pro quo est tex. singularis, licet ipse non alleget, in l. minor 25. annis cui fidei commissum. ff. de mino. tñ si in fine instrumenti dicitur hoc modo, & quia de prædictis possit in posterum dubitari, dictus promissor detulit creditori iusiurandū, qui iurauit centum sibi deberi, tale instrumentum ratione iuramenti voluntarij & extra iudicialis, habebit executionem: & hoc dictum sequuntur Fulgo. Alex. & Iason ibidem. Hoc dictū Barto. sequitur et Pau. de Cast. in d. l. nam postea. §. si petitor, & idem Pau. de Cast. in d. l. post rē iudicatam, & Salic. & Alexan. in l. sed & si possessori. §. si ff. de iureiur. per illum tex. & ita nota. et vult Lud. Ro. in rep. rubricæ, de arbitris, quom refert & sequitur Ias. in d. l. 2. & de hoc habetur larē per eundem Ias. in d. §. item si quis postulante, circa fin. quod nota, quia est quotidianū in practica. Hoc autem nolo te ignorare, quod instrumentum habere vim clausulæ guarentitiæ, & consequenter habere executionē paratā, nihil aliud est, quam quod vigore eiusdem competit exactio sine strepitu & figura iudicij, & de hoc factō incip. à captura personæ. ita nota. dicit Lu. Ro. in consi. 133. incip. in

incip. in præsupposito casu, in princ. & allegat no. p Bart. in l. si quis, C. de positi: quod nota. Decimus nonus. no. 52 effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, quia nō venit sub solitis, uel consuetis. & hinc est, quod licet notarius possit in instrumēto appōnere clausulas consuevas etiā si de hoc specialiter rogatus non fuerit, ut est tex. sing. in l. si. C. de fideiussō. & dixi supra i loco ab vsitato, seu à solitis: tamen notarius nō pōt in instrumēto appōnere iuramentum, nisi hoc specialiter ei iniunctum fuerit per partes, nec vquam præsumitur, aut habetur p appposito. ita singul. volunt Anto. de But. & Panor. in c. penul. de iureiur. & sequitur Socr. in consi. 85. incip. uisō compromissō, circa princ. quod tene menti. Hinc est etiam, quod in iuramento confirmatorio contractus, requiritur speciale mandatum: Ita singulariter vult Iac. B. utr. in d. Authen. sacramenta, & sequitur Bart. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dāno infec. & idem Bar. Alex. & Docto. in l. fina. C. de procura: Imò, quod fortius est, ad iurandum de calumnia, requiritur etiam speciale mandatum, c. si de iuramen. cal. lib. 6. & similiter ad deferendum iuramentum iudiciale requiritur speciale mandatum, c. qui ad agendum, de procur. l. 6. quorum omnium ratio est virtus iuramenti, & grauitas præiudicij, quod ex hoc oriri possit: de qua materia vide plenius p Bartol. & DD. in d. §. si aliud. Vigésimus singularis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, impedire i reuocationē donationis, etiam ex causa ingratiudinis: licet enim donatio inter viuos ex causa ingratiudinis possit reuocari, l. si. C. de reuo. don. c. si. de dona. & §. sciendū, Inst. de dona. tñ est actum quod non reuocetur, & quod iuratum est, reuocari nō poterit: Ita fin. decidit Io. And. i addi. ad Spe. in tit. de dona. in vers. quid, si actū est: & idē voluit Per. de Anch. & Ant. de Butr. in d. c. fin. de don. & sequitur Alex. de Imo. in consi. 40. incip. super primo, circa fi. in 4. vol. dicens se ita dicere solitum in consulēdo, & legēdo. Vigésimus primus notabilis effectus virtus, seu efficacia iuramenti est, inducere i remissionē in cōtractibus. ubi alias nō fieret remissio: licet enim in cōtractibus nō sit locus

fit locus remissioni ad locum contractus, c. Romana. §. contrahentes, de for. comp. l. 6. tamen si iuramentum est appositum in contractu, erit locus remissioni. Ita sing. dicit Ang. in l. heres absens. §. 1. ff. de iud. & sequitur Lud. Ro. sing. 283. & Barbatia, in c. fi. de foro comp. per tex. singu. iuncta gl. in §. si uero etiam quidam iurent, in Auth. de exhi. & intro. du. reis. Vigésimus secundus not. 55 effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, quia licet de iure civili arbitrium non pariat actionem, qñ est iuratum quia illo iure arbiter non debet iurare, nec partes. Aut. decernimus. C. de arb. tamen si fuerit iuratum, poterit iurans de iure canonico, cui in hac materia iuramenti stādum est, ut sepius dixi, ex officio iudicis, compelli ad obseruantiam iuramenti, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ: Ita sing. dicit Bal. in d. Aut. decernimus, & Pan. in c. Quintanal. in 4. differentia de iurciur. & Io. de Imol. ibid. in 5. differentia. & idem uult gl. ord. in c. 2. de arb. Vigésimus tertius notabilis effectus, uirtus, seu 56 efficacia iuramenti est tollere † præsumptionem doli uel calumniæ. tex. est not. in l. 3. §. 1. & ibi de iurciur. ex quo infertur secundum aliquos, qd iuramentum de calumnia excusat litigantem ab expensis litis: Ita uult gl. iuris canonici in c. finem litibus, de dolo & cont. & gl. in c. in primis, 2. q. 1. & glo. iuris ciuilibus in §. oportet, in Aut. de iur. sed hanc illationem non firmo: quia comuniter DD. tenent contrarium, dicentes ad cōdemnationem expensarum sufficere temeritatem, & non requiri dolum uel calumniam, ut uidere poteris per Io. de Imo. Pan. & Can. in d. c. finem, & per Io. Fab. Inst. de pœna temere litigantium, & per Bar. in l. eum, quem temere. ff. de iud. & plene per Alex. ad. & Ias. in d. l. 3. §. 1. & per eundem Ias. in l. properandum. §. siue autem alterutra, C. de ind. Vigésimus quartus notabilis effectus, uirtus, seu 57 efficacia iuramenti est, † quia exceptio iurisurandi, quæ est exceptio litis finitæ, c. 2. de litisconsul. lib. 6. & d. l. nam postea, in pri. impedit litiscontestationem seu litis ingressum, iurib. præal. non solum quando iuramentum est iudiciale, & præstitum in figura iudicis: sed etiam

etiam quando extraiudiciale, & præstitum coram superiore non in figura iudicij. Ita not. uult glo. & post èt Ant. de But. & Io. de Imo. in c. super hoc, de renunc. & Alex. de Imo. in l. 1. & idem Alex. in d. l. nam postea, in prin. quod nota, quia ampliat d. c. 1. de litisconsul. lib. 6. & d. l. nam postea. Hoc tñ scias, qd nulla exceptio impedit litiscontestationem, nisi statim probari possit, idque factum reus offerat. Ea enim quæ ulteriorem indaginem requirunt, post iudicium acceptum reseruantur, ut not. uult Bar. in d. l. nam. postea, quod nota in practica. Vigésimus quintus notabilis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, † quia ligat, & obligat iurantem, etiam si præstitum sit per metum, dummodo seruari possit sine interitu salutis æternæ, ut quia non sit præstitum super turpi, licet turpiter. Ita est conclusio gl. Arch. & Doc. in c. auctoritatem, 15. q. 6. & decisio glo. magistralis in c. Abbas, quod metus cau. & decisio gl. & Docto. in c. si nero, & in c. uerum, de iurciur. & decisio Innocen. & Docto. in c. ad aures, quod metus cau. & firmat Franci. de Aretio, in cons. 14. incipiente, uiso & diligenter considerato, in 3. & 4. dubio, nec debet contraueniri, nisi petita absolutione, quæ denegari nõ debet, ut pulchrè, & singulariter habetur per Inno. quæ oēs sequuntur in d. ca. ad aures, & hoc censeo tenendū inspecto iure canonico, qd in hac materia iuramenti tanq̄ spirituali est seruandū, ut sepius sup. dixi. Quicquid dicat gl. quæ reputatur sing. in præalle. c. un. §. item sacramenta; in uerb. querimoniam, de pace iuram. fir. & quod ibi uo. Bal. & Doct. alibi. Si autē scire uis casus, in quibus metus reddit actū ipso iure nullū, uide glo. in l. si mulier, §. si dos, in uerb. ulla esse, ff. qd̄ niet. cau. & gl. magistrā iuris canonici in d. c. Abbas, & ibi plenissimè per Can. & aliquid per glo. in d. c. auctoritatem. Vigésimus sextus singularis effectus, 59 uirtus, seu efficacia iuramenti est, efficere † qd̄ stetur dicto alicuius, cui alias nõ staretur, testi enim, licet religiosus sit, nõ credit, nisi p̄stiterit iuramentū, c. uis, & c. nuper, de testib. & idē est in deponentib⁹ de peritia suæ artibus, ut in obstetricibus adhibitis, cum dubitatur de uirginitate,

nitare, uel an mulier sit prægnans. Item in medicis adhibitis qñ dubitatur an vulnus sit lethale uel non. Item in Doct. adhibitis superperitia scholaris promouendi: ite in agrimenforibus adhibitis, qñ dubitatur de finibus, & in similib. nam eis non creditur absq; iuramento, c. propositi, & ibi habet plene de hac materia per Pan. & alios de proba. & c. cam, eo. tit. l. i. ff. de uentre in spi. ca. sign. 2. de homic. l. nemini. C. de aduoc. diuer. iud. l. 3. C. f. regun. & c. quia iudicat, de præfer. l. hac edictali. §. his illud. C. de se. nup. & l. cõparationes, circa fi. C. de fide instr. de quo art. habetur plene per Bar. in procem. Dig. & plenius per Pan. & Cano. in d. c. propositi. idẽ dicitur 60 dnm est, ¶ quando lex uel statutũ dicit standũ esse dicto alicuius, puta massarij, uel denunciantis delictũ: debet .n. intelligi statutũ, dũmodò iurauit. Ita notabiliter dicit Ang. in rep. l. si uacãtia, C. de bo. uacã. li. 10. & allegat casum singularẽ in l. Theopõpus. ff. de dote præle. & hoc dictũ refert & sequitur Alex. de Imol. in cons. suo 71. 3. uol. inci. clarissime domine, & Hippol. de Marfil. in practica sua in §. diligenter, nume. 63. & Felin. in ca. significasti l. de homic. faciunt etiã no. per Ang. & Pau. de Cast. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui oper. nũ. & not. per Bar. in l. diuus Adrianus. ff. de cust. reo. Aduertere ẽt, quia dictum statutũ recipit aliam limitationẽ, istã scilicet, nisi probetur cõtrarium. Ita no. dicit Bal. in l. i. C. si aduer. liber. & Cæpola in caut. 144. & Ludo Rom. in cons. 102. incip. super eo, uersic. ultimo ista, & Panor. post gl. in c. continebatur, de desponsa. impub. & hoc sequit̃ ibi Præpositus, plures alias adducẽs auctoriates: quod nota, quia est quotidianum in practica, Vigessimus septimus no. effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, quia licet Pontifici maximo in persona beati Pet. sit dictum: Quæcunque ligaueris super terram, & runt ligata & in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis, Matt. 18. 24. q. 1. cap. manet, & c. quodcunque, & 9. q. 3. c. aliorum, cum similibus & 1 tñ summus ¶ p̃t̃ifex nõ poterit sine iusta causa absoluerẽ a iuramento licito quia hæc obligatio est de iure

natu-

naturali uel diuino, dicente Christo, redde Deo iuramẽta tua, Matt. 5. & c. & si Christus, de iureiu. Ita uult gl. no. in d. c. quanto, & Inno. in cap. cum inter P. de renun. c. & Archi. in d. cap. auctoritatem, quod intelligo, quando iuramentum principaliter est interpositum super respectante ad Deum, uel super re spectante ad hominem. Papa enim non potest remittere obligationem quæstam Deo, uel homini, sed si iuramentum esset interpositum super re spectante principaliter ad Papam, ut si iurauerunt canonici non recipere aliquem ultra numerum, uel quis iurauit ingredi religionem, tunc poterit Papa dispẽsare etiã sine causa. Ita magistraliter dicit Car. in Clẽ. Roma. in pen. q. de iureiur. & sequitur Pan. in d. c. quanto, moti rationibus, & auctoritatibus. Intelligo tñ hoc quod dixi sanẽ, ut scilicet Papa non possit sine cã absoluerẽ a iuramento, quin contraueniens peccet, sed bene potest absoluerẽ etiã sine causa quo ad penã periurij, & infamie quo ad Ecclesiã, ita q̃ ob hoc nõ repellat̃ a testimonio uel ab alio actu publico. Ita singulariter uult Car. post Mat. in d. Cle. Ro. in penultima q. Vigessimus octauus notab. effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, quia etiã si Iudæus, uel infidelis iure per Christũ, uel Christianus per Machometum tñ tenetur seruare iuramentum tex. est in c. monet, alias incipit, monet, 22. q. 1. & uolunt Inn. Panor. & alij in d. c. & si Christus, & Bart. in d. proœmio, ff. circa principium, & Doct. sæpẽ alibi, quod nota. Vigessimus nonus singularis effectus, uirtus, seu ¶ efficacia iuramenti est, quia licet iniuste detentus in carcere impune possit aufergere, ut dicit Bartol. in l. uis eius, C. de probatio, & si sine iuramento relaxatus fuerit, non teneatur redire, ut habetur pulchrẽ, & latẽ per Alex. in cons. 144. secundi uol. incip. post redditũ, tamen si iniuste carceratus fuit relaxatus sub uinculo iuramenti ad redeundo ad carcerem, tenebitur obseruare iuramentum, & redire, nisi ei immineret periculum mortis, quo casu iuramentum seruare nõ tenebitur, eta dicit glo. sing. in Clẽ. pastoralis, in uersic. notoriũ, super uerbo, p̃ uolentũ, de re iudica. approbata

I i i ibi.

ibidem per omnes, & uult Panor. in c. inter alia, in fin. de immu. Eccle. & Io. And. in addi. ad Specu. in rubrica de iureiur. Illud aut certum est, quod iuste captus, & sub iuramento relaxatus de redeundo ad carcerem, redire tenetur, & interrogatus a iudice tenetur ueritatem dicere, alias peccat mortaliter, secundum Theologos, & ita tenet Barto. in l. relegiti. ff. de poenis, & Pano. in c. 1. de testib. cogen. & sentit gl. & Doc. in d. Clem. pastoralis. Sic et captus in bello iusto, peccat fugiendo a domino suo. Ita dicit gl. reputata sing. in can. ius getium, prima disti. Trigesimus mirabilis effectus, uirtus, seu efficacia

63 iuramenti est, quia licet dolus futurus per simplex pactum remitti non possit, quia daretur occasio delinquendi, si unus. §. illud. ff. de pact. & l. conuenire. ff. de pact. dota. cum similib. tamen cum iuramento poterit dolus futurus remitti: tex. est no. secundum intellectum Pan. in d. c. quemadmodum, in fine, ubi est casus secundum eum, quod si maritus promittat uxori de non accusando eam de adulterio, poterit nihilominus eam accusare ciuilitate ad diuortium celebrandum: si tamen interuenit iuramentum, non poterit eam ad istum finem accusare, quod est nota. pro limitatione dictorum iuristi. Trigesimus primus notab. & singularis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti

64 est quod licet alias confessio uel promissio extrajudicialis sine causa, dicatur in discreta, & non probet, l. cum de indebito. §. si. & ibi gl. ff. de prob. c. si cautio, de fide instr. l. 2. §. circa, ff. de doli exce. & l. generaliter, C. de non nu. pecu. cum similib. Hoc tamen fallit, quoniam confessio uel promissio extrajudicialis sine causa est iurata. Ita singulariter decidit Lu d. Ro. consi. 373. incip. in casu proposito, uer si. ceterum aduertendum, & sequitur Hip. de Marsilijs in repe. l. fin. C. de proba. & idem Hip. in l. §. 1. praeterea. ff. de quaestio. & idem Hippo. in practica sua, in §. secunda q. no. 62. & ratio huius est, quia iuramentum habet uim iudicij, & sententiae, d. l. nam postea. §. si is qui temporalis, & ibi Bart. & l. qui iurasse, §. si. ff. de iureiur. sed confessio facta in iudicio sine causa, ualeat & probat, ut est gl. reputata singularis in l. 1. in si. i. uerb. apud iudices ff. de in-

ff. de interroga. actio. Idem ergo dicendum erit in iuramento, loco sumpto a pari. Hoc tamen quod dixi intellige, quoniam iurans est sagax, & prudens, secus si simplex, quae simplicitas praesumitur in muliere, minore, & ergo tales non obligantur per iuramentum ad implendum praemissionem sine causa factam. licet enim iuramentum repraesentet quem maiorem, ut dixi supra in primo affectu iuramenti, non tamen fingit eum prudentem, & sagacem, quia ut dicit Arist. mulier habet consilium inualidum, minor autem imperfectum. quem refert Bal. in Ru. C. de resti. permu. in noua lectione, & sequitur Barba. in d. consi. 25. in 2. dubio in primo uol. quod nota, quia est frequentissimum in practica. Trigesimus secundus not. effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, quia licet tamen ualde dubitetur inter Doct. an reductioni ad arbitrium boni uiri possit renunciari, ut uidere licet per Dy & Doct. in regul. sciēt. de reg. iur. li. 6. & per Pa. & canoristas in d. c. Quinta uallis, & per Io. de imo. & alios in d. c. cum contingat, & per legistas, in l. si quis arbitra. ff. de uerb. obli. & per Bar. in l. societatem. §. arbitro. ff. pro socio, tamen ubi interuenit iuramentum, nec apparet dolus, fraus, uel gratia arbitratoris, nec interuenit lesio enormissima sine in maxima quantitate, laudum propter iuramentum erit seruandum. Ita sing. dicit Pau. de Call. in consi. 73. incip. uiso commisso, & c. dicēs ab hac opinione tanquam communi non esse recedendum in iudicando uel consulendo. & idem uult Fede. de Sen. in consi. suo 125. incip. super eo quod quaeritur. Idem et uult Io. And. in addi. ad Specu. in tit. de arbi. §. si. in uersu. quid si compromissum, ubi refert Io. Cal. ad adoptiuum suum disputando idem renuisse, & idem uult Vita. de Caba. in tractatu suo clausularum in quilla, an reductioni ad arbitrium boni uiri renunciari possit, ubi latissime hanc materiam examinat ad quos breuitatis gratia remississe sufficiat. Trigesimus tertius

66 notab. effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, quod tollere exceptionem, dolo facis: nam licet regulariter quis non possit efficaciter petere id quod restitutus est, imò possit ei opponi exceptio, dolo facis, regula, dolo facit,

de reg. iur. lib. 6. tamen quoniam quis iuravit soluere, non potest opponere illam exceptionem, dolo factis, tex. est no. in pal. c. debitoribus, & ibi notat, & vult Bal. in rep. d. l. 2. in 6. q. in princ. ff. de iureiur. & Doct. saepe alibi, quod nota. Trigesimus quartus notabilis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ supplere effectum satisfactionis, nam quia ab aliis ex dispositione iuris, statuti, vel consuetudinis satisficere tenetur, iurat se non posse satisfacere, euadit satisficere, praestando cautionem iuratoriam, cum generali tamen hypotheca bonorum suorum, tex. est in Aut. generaliter, iunctis ibi no. per Bal. & Doct. C. de Epil. & Cle. cum si mili. & ita sing. firmat Ang. & Io. de Imo. in l. cum non facile. ff. si cui plus quam per leg. Fal. licuerit, & Hip. de Marf. late in d. l. 1. §. praeterea, ff. de quaest. & bene faciunt not. per Bal. in Labstinentium, C. quo appell. no. re. ci. quod nota per petuò, quia quotidie contingit. Trigesimus quintus notabilis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ quia licet aliis verba iocandi animo prolata non sint in consideratione, nec obligent, l. obliga. sub statia. §. fina. ff. de actio. & obliga. & §. plane. cum ibi nota. per gl. Instit. de mili. testam. tamen iuramentum iocose prolatum obligat, saltem ad veniale peccatum. Ita dicit glo. singularis in ca. vnus orarium, §. si. 2. dist. & ibi eam ponderant & not. ad hoc Do. & Praepo. quod nota. Trigesimus sextus notabilis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, quia licet in poenis conuentionalibus, an & quantum peti possint, varie loquantur tex. gl. & Doct. tamen ¶ quoniam ¶ propositum est iuramentum, indistincte peti possunt poenae conuentionales ultra interesse Ira pulchre, & singul. decidit Pet. de Anch. in cons. 148. incip. apud antiquos & modernos, & Lud. Ro. in cons. 510. incip. quo ad primu, vbi plene reperies per eos. Trigesimus septimus singularis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ quia licet non valeat ¶ pactu, vel conuentio, habens quod debitor non possit probare solutionem, nisi per instrumentu, imò hoc non obstante poterit fieri probatio per testes, vt not. gl. sing. in Auth. vt sine phib. matres deb. & §. propterea, in verb. Senatusconsulto. & Spec. in ti. de

in ti. de prob. §. si. in ver. sed pone quod in instrumento & Can. in c. 2. de pba. & in c. si diligenti, de for. cop. tamen si interuenerit iuramentu illud erit seruandū, ex quo seruari potest sine interitu salutis aeternae. Ita sing. decidit Spec. in d. tit. de proba. §. si. in ver. sed quid si debitor iuravit, quem refert & sequitur Io. de Im. in d. c. 2. in fine, de probat. & Dominicus in d. cap. 2. de pact. lib. 6. & Alex. de Imol. in cons. 182. §. volu. incip. vifo processu, in fine: & Roma. in sing. 206. incip. dubium est, & Fel. in d. c. 2. de proba. ibidem tamen datur consiliu in casu, quod quis non potest probare per speciem probationis, ad quam se adstringit vinculo iuramenti, quod procuret per iudicem testes ex officio examinari, quibus ipse Iudex poterit credere, conuentione vel iuramento partis non obstante. Vide autem pro confirmatione praemissorum ea, quae singulariter vult Io. de Imol. in d. ca. cum contingat, in 6. casu principali, quem refert, sequitur & valde comendat Fel. in d. c. 2. de proba. in ver. sexto intellige, & Hip. de Marf. in repet. Rubricae, C. de proba. in ver. sexto limitat. & faciunt ea quae notat las. in Authen. iubemus C. de iud. Trigesimus octauus notabilis effectus virtus seu efficacia iuramenti est ¶ impedire accusationem si. n. iuuenis iuenculam cognouit, deinde ambo accusentur de stupro, ipsi autem dicant & iurent se prius inuicem matrimonium contraxisse, debent absolui: gl. est sing. in l. pe. C. de fideius. & ibi Bal. & Doct. Illam gl. est valde comendat Bal. dicens eam non esse alibi, & perpetuo commendamenti, in l. vni. in 8. col. C. de confel. eam et comendat Capo. in caut. 69. incip. aliquando contingit. & Lanfr. in rep. c. quonia contra. in verb. confessiones, de proba. & eam plene declarat Capo. i. cons. 57. incip. super que rela. Trigesimus nonus notabilis effectus, virtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ quia licet Iudex non possit regulariter ex officio suo supplere, l. 4. §. hoc autem iudicium cum ibi pulchre no. per Bar. Io. de Im. Alex. & alios. ff. de dam. infe. tamen quoniam timet, ne Iudex incidat in periuurium, vt quia iuravit seruare statuta, tunc potest supplere ex officio, etiam partibus iniuris. Ita singula. dicit Ludo.

Roma.conf.427.incip.in proposito calu. Plures autem alios casus, in quibus Index supplet ex officio uide Ale. & Moder.in d. §. hoc autem iudicium, & ad prædicta faciunt eleganter notata per Bal.in §. itaq; in fi. in proœmio Digestorum, ubi uult, propter multitudinem causarum sententiam posse ferri de nocte. Quadragesimus

73 notabilis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ quia licet episcopus contra propriam constitutionem possit dispensare, et sine causa, quia sicut motus fuit ad concedendum, ita potest moueri ad tollendū, si uis dispensandum, par enim ius est ligandi atq; soluendi, ca. uerbum, de pœn. dist. 1. Tamen quando constitutio episcopi est iurata, secus est, quia non potest seipsum à iuramento absoluere. Ita sing. dicit Ludo. Roma. in cōf. 325. incip. quoad primum: ad quem breuianis gratia remissis se sufficiat. Illud autem certum est, quod episcopus, qui cum aliquo dispensauit ad tempus, dispensationem suam ante finitum tempus reuocare non potest, nisi euident causa suaderet contrarium. Ita decidit gl. sing. in c. cum ex eo, in uerb. septennium de elect. libr. 6. Quadragesimus primus singularis effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, quia ¶ inter personas prohibitas non permittitur donatio etiam remuneratoria, nisi quādo constat de meritis, ut est gl. notab. ab omnibus approbata, quæ ad hoc semper allegatur in l. si donatione, in uerb. postulas. C. de colla. & est bonus tex. in l. qui testamentum. ff. de prob. & habetur per Bar. in l. si forte. ff. de Cast. pe. & per Io. An. in addit. ad Spe. in Rub. de reb. eccl. non ali. & per Alex. plene in conf. 55. incip. consideratis. & in consil. 101. incip. nisi instrumentis, in 1. uolu. tamē prædicta non procedunt, quādo esse factat mētio meritorū cum iuramento. Ita sing. decidit Bal. in d. l. donatione, & eum refert & sequitur Caxo. in tract. suo de simulatione contractuum in 7. præsum. de hoc tñ articulo quotidiano, uide latius per Ale. de Imo. in d. l. si donatione, ubi tenet contrarium, & refert etiam alios contrarium tenentes. Quadragesimus secundus singularis & mirabilis

75 effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est quia licet ¶ p

me

metū promittens, & postea sponte, nullo subsistēte metu, soluens, non possit reperere solutum, quia per spontaneam solutionem subsecutam metus præcedens censetur purgatus, ut est text. notat. in l. 1. C. quod met. cau. & in l. si ob turpem, ff. de con. ob. turp. cau. tñ istud, non procedit, quando per metum quis iurasset soluere: nā tunc licet postmodum sponte soluat poterit tñ repetere, nam uidetur magis soluisse causa euitandi perinrii, quam animo approbandi contractum, quia quādo cūq; subest aliqua coniectura, quod metū passus faciendū postea actum spontaneum, eum non facit animo approbandi contractum præcedentem: sed propter auiam causam, tunc non resultat nec præsumitur approbatio. Ita sing. uoluit Pet. Cy. Bar. Bal. Ang. Pau. de Cast. Sal. Alex. & alij post gloss. in d. l. 2. per illum tex. C. qđ met. cau. quod quia facit ad multa, memorię mandandum est. Et imprimis ex hoc inferitur, qđ ille qui uendit rem suam per metum, licet postea et ex interuallo recipiat pretium, non præsumitur per hoc approbare primum contractum, sed præsumitur potius recipere pretiū, ut sibi sit magis cautum, tex. est not. in l. si per vim, & ibi hoc not. Bart. Ang. Pau. de Cast. & Alex. de Imo. C. quod met. cau. & Sali. in l. si vi vel metu, in fi. C. eo. Ex isto et inferitur securidū, qđ si p statutū contra instrumentū nō potest opponi exceptio doli, vel metus quin debitor capiatur, si debitor sponte soluat debitum scriptū in instrumento per metū extorto, per hoc nō uideretur approbare instrumentum: quia præsumitur soluisse, ne caperetur, & non animo approbandi instrumentū: & ergo poterit repetere, Ita sing. uoluit. Bar. Bal. Ang. Pa. de Cast. Ale. & DD. in d. l. 2. ubi copiosissime de hoc reperies, maximè per Ale. ad quem remissis se sufficiat, qđ est frequentissimū in practica. Quadragesimus tertius sing. effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, quia licet ¶ tñ simpliciter renunciationē factam in absentia partis nō possit renunciari iuri de futuro: ut est gl. expressa in l. si uerbo de filio. C. de pact. & ibi hoc uolunt Doct. & sæpè alibi: tñ hoc fallit, qñ interuenit iuramentum: nam per iuramentū

Iii 4 validatur

validatur talis simplex renunciatio iuris futuri. Ita sing. dicit Ro. in cons. 22. inc. pro proposita mihi consultatio nis. uers. secundo, quia & Bal. in d. l. pactum dotali, in ro. q. C. de colla. & Alex. de Imo. in d. l. sed & si quis, §. quę situm, & las. in d. l. 1. C. de pact. & Doct. sæpè alibi. **78**dragesimus quartus singularis effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, ¶ q. licet in actionibus personalibus præscribendis ex parte debitoris præscribentis non requiratur bona fides, ut singulariter uult Hof. in Summa in tit. de præscrip. re. in mo. in §. quæ res præscribi possunt, & Bar. in l. sequitur. §. si uiam. uers. & per hoc consueui. ff. de vsuc. tamen si debitor iurauit soluere, iuramentum constituit eum non soluentem in peccato: & ergo talis debitor non poterit præscribere. Ita singulariter dicit Hof. in d. §. quæ res præscribi possunt & hoc dictū refert & sequitur Pan. in d. c. si. de præ. dicens hoc esse singulare, de hoc tamen uide latius per Guidonem Papæ q. 119. **79**dragesimus quintus notabilis effectus, uirtus, efficacia iuramenti est, ¶ quia licet regulariter nõ possit per procuratorem alteri acquiri actio personalis ipso iure, sed requiritur cessio. ut est tex. in l. possessio quoque. §. & si possessio, in si. cum in no. per Bart. & Doct. ff. de acq. possess. & in d. l. stipulatio ista. §. si stipuler, & ibi etiam Bar. & Doct. tamen si interuenit iuramentū delatum à parte parti, etiam extra iudiciū, acquiritur per procuratorem domi actio personalis sine cessione ex tali iuramento. Ita sing. decidit Ale. de Imo. in d. §. & si possessio, & ante eum Roma. in cons. 76. incip. in causa nobilis uiri Salo. in princ. Bart. Pau. de Cast. Ale. Ias. & Doc. in d. l. nam postea. §. iusiurandum. Aduerte etiam, quia notario stipulante nomine absentis, ¶ acquiritur absentis actio sine cessione, dummodo tamen interueniat rati habitio absentis, alias autem secus. Ita sing. consuluit Pau. de Casin. cõs. suo 196. in secundo dubio in nouis, & sequitur Phil. Dec. in l. contractus, ff. de reg. iur. & noluit ante eos Bal. in l. nec ei. §. satisfactio, uers. sexto quæro notarius. ff. de adoptio. quod est aureis literis scribendum, quia quotidianum, & ualde limitat no-

per

per Bart. & alios in l. 2. ff. rem pupil. saluam fore, quod non memini me alibi legisse. **80**dragesimus sextus mirabilis, & singularis effectus, uirtus seu efficacia iuramenti est, quia licet compulsus soluere id, ad quod tenetur, non possit reuocare solutionem, ut est casus singu. in l. 1. ff. quod met. cau. tamen compulsus ¶ iurare id, ad quod de iure tenetur, poterit petere absolutionem à iuramento, ne fortè contrariens incurrat periculum. Ita sing. decidit Io. Andr. in c. ad nostram 3. de iureiur. & ibi hoc extollit Pan. in prima oppositione, & Lud. Rom. in suis singularibus, sing. 516. incip. iurat quis. **81**dragesimus septimus notabilis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ excusare a pœna: nam licet promittens se presentare certo die coram Iudice sub pœna, si detentus in priuata custodia, ex qua potuit exire, se non presentauit, incurrat pœnam: tamen hoc non procedit, quoniam detentus in priuata custodia, iurauit non exire. nam hoc casu à pœna excusabitur, etiã facultatem exeundi habuit: quia non licet ei iuramentum etiam metu extortitū violare, ante absolutionem. Ita sing. decidit Bal. in l. nec nõ. §. item si quis. ff. ex qui. cau. maio. quod nota, quia nõ reperio contradicentem. Illud autem certū est, quod detentus in publica custodia, et si posset exire, ut quia oclū est apertum, non debet exire: ut est gl. nõ in l. succurritur. in uer. putat. ff. ex quib. cau. maio. & faciunt ea quæ dixi supra in 29. effectū iuramenti: si tñ exeat ostio aperto, non incurrit pœnam effringentis carcerem, & ex consequenti non habetur pro confessio, iuxta l. in eos, ff. de custo. & exhib. reor. Ita sing. uolunt Guil. de Cun. Alb. de Ros. & Bal. in d. l. succurrit, quod nõ. quia est quotidianū. **82**dragesimus octauus notabilis effectus, uirtus, seu efficacia iuramenti est, ¶ quia licet alias uerba debeant interpretari secundum mentem, & intentionem proferentis, l. nõ aliter. ff. de leg. 3. & l. 3. C. de lib. præ. c. intelligentia, & c. præterea, de uerb. sign. cum sim. & prout uerba sonant humanæ, 32. q. 5. tñ hoc fallit in iuramento, quia illud non interpretatur secundum intentionem iurantis, uel prout uerba sonant, si ambigue, uel dolosè quæ iurauit, ut ad uers.

uerfariū suū deciperet: sed interpretatur prout ille intel-
ligere debet, qui iurari procurauit, vel prout cōiter intelli-
gitur, tex. est no. in c. quacūq; arte, 2. q. 5. quem tex. ad
hoc ponderat gl. in Aut. iusurandum qd̄ præst. ab his,
in prin. in verb. quatuor, quod est intelligendū in casu,
in quo ille, cui iuratur simpliciter, & sine dolo intelli-
gitur iuramentum, secundum Arch. post Hug. Car. in d. c.
quacūq; arte: de qua materia vide bonam gl. in c. hoc vi-
detur, §. quæritur, 2. q. 2. & bonum tex. in c. qui peiera-
re, §. ex his, ea. causa, & q. & de hac materia etiam habe-
tur per Inno. Pan. & Doct. in c. ueniens, de iureiur. Qua-
dragesimus nonus mirabilis effectus, virtus, seu efficacia
iuramenti est, † quia licet aliās calor iracundiæ non ex-
cuset a delicto, l. si non conuicij, iuncta glo. C. de iniur. li-
cēt mitiget pœnam, l. vni. C. si quis impe. maledix. Incon-
sultus enim calor calumniæ vitio caret, l. 1. ff. ad Turpi
& c. si quem, §. notandum, 2. q. 3. tamen iurans ex calo-
re iracundiæ non obligatur ex iuramento. Ita sing. deci-
dunt Io. And. Panor. & DD. in c. sicut ex literis, de iure
iur. & Ludo. Roma. in singulari 413. inci. uolo commen-
tare, & idem est in uoto calore iracundiæ emissio, quia
non obligat, vt est gl. sing. in c. dudum, in verb. calore ira-
cundiæ, de conuer. coning. & similiter idem dicendum
est in confessione facta calore iracundiæ: ut est gl. sing.
in cap. ex literis, & ibi Panorm. & Docto. de diuor. quas
glossas etiam refert, & sequitur Pan. in d. l. sicut ex lite-
ris, & Ludo. Ro. in d. singulari 514. ad quos breuitatis
gratia remissile sufficiat. Quinquagesimus notabilis effe-
ctus, virtus, seu efficacia iuramenti est, quia licet episco-
pus clericum, & pater filium, de eorum consensu in stu-
dio existentes, reuocare possint maximè iusta interue-
niente causa: tamen si hi in studio existentes de licentia,
vt supra, ibidem debitum contraxerint pro necessitate
studij, & creditori iurauerint nō exire territorium, do-
nec soluerint: non poterunt ante solutionem per episco-
pū, vel patrē reuocari. Ita sing. decidit Io. And. in reg. in
malis, de reg. iur. li. 6. in Mercur. & hoc d. c. tū refert, & se-
quitur Pan. in c. venientes, de iureiur. cogita in super
hoc,

hoc, quia non transit sine scrupulo. Quinquagesimus pri-
mus notabilis effectus, virtus seu efficacia iuramenti est,
84 q. † licet contractus, & quasi contractus sint diuersi, &
similiter contractus, & distractus, tamen fauore animæ
propter interuentum iuramenti, lex loquens in contra-
ctu habet locū in quasi contractu: Ita dicit gl. nota. com-
muniter approbata, per DD. in d. Auth. sacramenta, in
verb. contractibus, & similiter constitutio loquens in con-
tractu iurato, habet locum in distractu iurato, puta in
liberatione iurata, licet per huiusmodi distractum sæpè
decipiantur adolecentes, & mulieres facientes refuta-
tionem vel liberationem tutoribus quondam suis cum
iuramento, gl. est sing. in l. 3. §. contrarium, ff. de contra,
& vtil. act. tute. & vult Bal. in Rub. extra de iureiuran. &
communiter omnes Doct. in d. Auth. sacramenta pube-
rum, & dixi latè supra in loco à contractibus ad quasi
contractus, & in loco à contractu ad distractum. Quin-
85 quagesimus secundus notabilis effectus, virtus, seu effi-
cacia iuramenti est, quia facit † præsumi verum, quod
iuratum est, nisi contrarium probetur, & sic non præsu-
mitur perurium, facit l. merito, iuncta gl. ff. pro socio, &
l. si procurator, §. Celsus ait, ff. de cond. ind. cum si. Hoc
tamen limitatur, nisi talis præsumptio adducatur, vt quis
ex ea condemnetur: Ita sing. dicit gl. & post eā Bar. Bal.
& Doct. in d. l. qui iurasse, §. si pater, el. 2. per illum text.
Quinquagesimus tertius singularis effectus, virtus, seu effi-
86 cacia iuramenti, quia † licet legibus prohibitorijs, vel
prohibitiuè loquentibus non possit renunciari, vt vult
gl. in l. à diuo Pio, ff. de ritu nup. & gloss. in l. 1. in verbo
uxori fideiussorem, C. ne fideiuss. dot. den. tamen legib⁹
prohibitiuè loquentibus in fauorem alicuius bene pōt
renunciari cum iuramento. Ita sing. decidit Io. And. in
addi. ad Spec. in rit. de intrum. edi. in §. porò, circa fi-
nem: & vult Bal. in d. Aut si qua mulier, & Ioan. de Im.
in repe. d. c. cū contingat, in d. cum, & ultimo casu prin-
cipali, in 4. §. 6. quæst. & sequitur Alex. de Imo. in d. con-
silio 11. secundi uolum. & las. in dicta l. de his. Intelligi
tamen semper quod dixi, quando lex prohibitiua nō est
inducta

inducta principaliter ob publicam utilitatē, quia illi per iuramentum illud, vel renunciari non potest, ut ex supra dictis patet: quod seruit ad infinita, & vide quod dixi supra in 16. effectu iuramenti, & id quod notat Angel. in d. l. 1. C. ne fideiuss. dot. den. ubi tener contrariū eius quod dixi, etiam quando lex prohibet in fauorem alicuius, sed propter hoc non recedendo à communi opinione.

37 Hoc autem nolo te ignorare, quod licet et virtus iuramenti promissorii seu confirmatorii sit, nedum tollere beneficium restitutionis in integrum, sed etiam tollere nullitatem actus per minorem gesti, & illum ualidare ut est tex. in saepe allegata Authen. sacramenta, secundum intellectum Martini, quem sequitur totus mundus, ut supra dixi in tertio effectu iuramenti, tamen hoc non procedit in iuramento assertorio, de quo in l. si alterius, C. si minor se maior. dix. nam licet illud auferat minori beneficium restitutionis in integrum, non tamen excludit minorem à beneficio allegandi nullitatem actus, & sic ex consequenti leges antiquae Codicis, quae sunt correctae per d. Aut. sacramenta, in iuramento promissorio seu confirmatorio remanent incorrectae in iuramento assertorio. Ita sing. decidit Io. And. in addi. ad Specu. in ti. de sententia, in §. utrum, circa prin. & Lud. de oma. in consi. 12. inci. viso facto, & Pa. de Cast. in rep. ti. 10. d. Auth. sacramenta, & Soc. in consi. 66. incip. frustra, ubi plura pulchra in hac materia iuramenti assertorii reperies. Illud etiam non est omittendum, quod licet iuramentum sit maximae virtutis, & efficaciae, vinculumque efficacissimum, ut ex praemissis lucide patet, non tamen ligat superiorem, imò auctoritas superioris in omni iuramento intelligitur semper excepta, d. c. uenientes, & c. Imperialē, §. si. de prohi. seu. alie. per Fed. in usib. seu. cum sim. quod nota, quia facit ad multa, ut videre poteris per Fel. in d. c. constitutus, quae non refert, quia ab omnibus habetur. Et haec de viribus, & effectibus iuramenti extraiudicialis, uoluntarij, promissorii, seu confirmatorii, tumultuarie dicta sufficiant. De qua materia singulari, & valde quotidiana si latius videre placeat, recurre ad Corfe. in rep. Rub. de iureiu.

iureiu. & ad Marcum Ant. Bauer. in tract. de virtute, & viribus iuramenti, & ad Ant. de Perus. in rep. l. ff. de iureiu. & ad Leg. Scribentes in d. Auth. sacramenta, & ad Cano. & praecipue ad Io. de Imo. in rep. d. c. cum contingat, & ad Scribentes in d. c. 2. de pact. lib. 6. & in d. c. licet mulieres, & in praesal. c. si. de for. comp. eo. lib. & ad Fel. in c. cum super abbatia, de offi. del. Verum quia dicti effectus iuramenti extraiudicialis, promissorii, seu confirmatorii, multos praecipue minores, rusticos, & mulieres, pauperes reddunt, & iurisdictionem temporalem extenuant, & eneruant, ut ex praedictis uel caeco apparere potest, non esset absonum, si circa hoc per Imperatoriam Maiest. fieret prouisio, prout anno 79. retro praerito per recolenda memoriae regem Phil. ipsius Caesaris patrem factum fuit circa obligationes in forma Camerae, quod qualiter fieri posset cum Docto. haesitent, an iudex secularis posset disponere circa iuramentum, quod censetur quid spirituale, peritioribus discutiendum relinquo, existimo tamen id facile fieri posse, & sine iniuria Ecclesiae. De viribus autem, & effectibus iuramenti iudicialis, quae est materia per se distincta si quis instrui uelit, uideat legitas scribentes per discursum tit. ff. & C. de iureiu. & canonistas scribentes super eo. tit. ubi infinitos notabiles, & singulares effectus iuramenti iudicialis reperiet, quos in hoc loco, ne onerarem lectores consulto omisi, alias fortassis, (si Deo placuerit) citotum dabitur, eisdem in ordinem redacurus.

LOC. A VIRTUTE FINIS.

- 1 *Finis in consulendo, & deliberando considerandus.*
- 2 *Exiis acta probat.*
- 3 *Res a sine denominatur.*
- 4 *Obligatio quae potest fieri ad multiplicem finem, operatur aliis & alium effectum.*
- 5 *Initium in actibus uel rebus quando inspiciendum, quantum ad medium, & quando finis, usque ad finem.*
- 6 *Tres conclusiones in hac materia Henric. Boich, & earum reprehensiones, 7.*

ta per eundem Bal. in rep. l. 1. C. unde vi. Quare et dicit idem Bal. in d. l. 1. ff. quod cuiusque uniuers. no. q. poena, quae imponuntur facientibus illicita conuenticula, seu congregacione, sunt diuersae secundum diuersos fines, ad quos istae congregaciones fiunt, nam si fiunt ad monopolium faciendum, congregantes puniuntur poena exilij, l. vnica, C. de monopol. si autem fiunt ad seditionem vel publici status perturbationem, puniuntur poena capitis, l. 1. & 2. C. de seditiosis, cum sim. Hinc et est, q. oblatio, 4 q. quae potest fieri ad multiplicem finem, operatur alium & alium effectum secundum finem ad quem fit, ut magistraliter declarat Henr. Bo. in c. constitutus, de integ. restitu. & Doct. legitae in l. acceptam, C. de vsur. Inde et estimatio, quae fieri potest ad diuersos fines, alium & alium effectum operatur, secundum finem ad quem fit, ut magistraliter declarat Bar. in l. si ut certo, §. nunc uidentur, ff. commodati, & Salice. in l. 1. C. eod. tit. posset & ad multa alia induci haec argumentatio a virtute finis, 5 sed praedicta pro exemplo abunde sufficiunt. Verum q. a plura sunt iura uolentia, initium esse spectandum, & aliqua dicentia medium esse spectandum, enumerata per glo. in d. c. dudum, 1. & per glo. in d. c. scientes, & plene per Io. And. in regula factum legitime, de reg. iur. libr. 6. in Merca. ubi plura bona reperies, quia et reperiuntur aliqua iura dicentia, medium ad se trahere extrema, ite aliqua dicentia, principium ad se trahere finem, & aliqua contra dicentia finem ad se trahere principium, ut videre licet per glo. in l. qui tella, §. si ff. de seruit. rustic. praedio. Idcirco pro concordia huiusmodi iurium, saluis aliis solutionibus, posset dici generaliter hoc modo, q. quaedam sunt res, vel actus, habentes extensiuam, & suam spensiuam productionem, & tunc spectatur non tantum initium, sed medium, & finis. Exemplum in iudicio, in quo requiritur, quod iudex in qualibet parte iudicij habeat iurisdictionem non ligatam, & quod personae stantes in iudicio sint habiles, ut habet pulchre per Inn. & Canonistas, in c. prudentia, de offi. deleg. Itē potest poni exemplum in descriptione, in qua debet esse bona fides omni tempo

A virtute finis ducitur argumentum, frequens, vtilis, 1 A simum ad multa. In consulendo tamen, & deliberando maxime consideramus, an quid expediat, vtileque sit necne, cap. magna, de noto, de quo latissime Cic. in officijs, quod quidem utile ex fine colligimus, quicquid enim utile est, id alicui rei consequendae utile oportet esse. In laude etiam, & vituperatione finem inspicimus, cum multis in rebus non tam referat quid facias, quam ob quam causam facias, ita ut idem factum ex fine uel laudetur, uel vituperetur. Hinc recte dicitur, potissimum causarum omnium esse finem, ut bene declarat Rodol. Agri. l. 1. c. 14. & 15. de inuentione dialect. Argumentum autem ex hoc loco formari potest hoc modo. Si finis bonus est ipsum quoque bonum est, texitus enim acta probat, & finis non pugna, coronat, tex. est no. in c. qualis, in princ. 25. dist. pulcher tex. in l. rem non nouam, §. patroni autem, ibi, causae etenim terminus, & c. C. de iud. Hinc D. Hic. in lib. ad Furiam dicit, quod in Christianis non queruntur initia, sed finis, Paulus enim male incepit, sed bene finit, e contra autem Iudaei laudantur exordia, sed finis proditoris damnatur. Vel sic, A fine tamen denominat res: ergo inspicendus est finis, non initium, c. commissa, in princ. de elec. lib. 6. & l. si ita stipulatus essem abs te, & l. in sulam intra biennium, ff. de verb. oblig. & pulcher tex. in l. & si non sunt, §. perueniamus, in fi. de au. & arg. lega. cum pluribus concordantibus adductis per glo. in c. dudum 1. de elec. & per glo. in c. scientes in verb. ab initio, de censib. Hinc sing. dicit Bal. in l. 1. ff. quod cuiusque uniuers. nomi. q. ex fine, ad quem fiunt ligae, seu confederationes terrarum, & Baronum, liga seu confederationes iudicantur licitae, uel illicitae: quia si fiunt ad licitam defensionem iudicantur licitae, si autem ad illicitam defensionem, uel offensionem, iudicantur illicitae, per glo. d. l. 1. in princ. super verbo aliorum, & probatur in l. si a reo, §. si in si. ubi est tex. sing. ff. de fideiuss. & idem uult Bar. in extrauaganti quoniam, in tit. qui sint rebelles, in uerbo occulte, & Ang. in cons. 376. incip. philosophiae, & faciunt no. per Bal. in l. si in fine, C. de exhib. reis, & nota

re de iure cano. cui standum est et inter laicos & in foro seculari, c. si. cum ibi no. de p. ascrip. & regula, possessor male fidei, de reg. iur. l. 6. Quædam autem sunt res actus momentaneæ, uel quasi, & tunc est subdistinguedum, aut producent effectum momentaneum in sui productione, & creatione, & tunc initium tantum spectatur, hoc est tempus illius effectus producti. Exemplum in re conueno in iudicio, a quo exigitur cautio iudicio sibi, qui si tempore huiusmodi exactæ captiois possidet immobilia relenatur ab ea cautione, l. sciendū, in prin. & §. si ff. qui satisda. cogan. aut producent effectum suspensiuum, & tunc inspicitur finis illius effectus producendi, & de hoc uidere poteris plura exempla in l. 2. §. si. cum l. seq. ff. de cond. indebiti, & sic et potest intelligi, l. si is a quo, §. si. cum l. seq. ff. ut in possess. leg. & l. si quos tempore. ff. de peti. hære. licet gl. utrobique uacillet. Si tamen uelis exactius perscrutari & scire quando inspiciendum est initium, quando medium, & quando finis, uidere poteris latissime & magistraliter per Henr. Bo. in d. c. dudum. r. ubi in effectu, ponit, & per plura iura, tam canonica quam civilia probat, 3. conclusiones: quarum 1. est ista. † Quando res uel actus, de qua, uel quo agit licet fuerit ab initio ualida uel ualidus, deuenit ad casum totaliter destructiuum, peremptiuum, seu annullatiuum tunc non inspicitur initium, sed finis seu casus ille annullatiuus seu destructiuus. Secunda est ista. Quando res in ualida seu actus inualidus ab initio, deuenit postea ad casum totaliter contractiuum, reparatiuum, seu redinte gratiuum, tunc similiter non spectatur initium, sed finis, seu casus ille constructiuus seu reparatiuus. Tertia est ista. Quando actus non deuenit ad casum totaliter destructiuum, seu peremptiuum nec ad casum totaliter constructiuum seu reparatiuum, tunc si habet retrotractum, spectatur initium: si uero habet tractum post ad futurum, inspicitur finis: si uero non habet tractum retro, nec tractum post tunc subdistinguit. Aut agitur de duabus rebus, uel de duobus actibus quarum seu quorum unus, seu una loco alterius subrogatur, & tunc subdistinguit

guit, aut agit de rescriptis, aut de ultimis uoluntatibus, aut de contractibus inter uiuos uel quasi, aut de matrimonijs uel sponsalibus, aut de criminibus, siue delictis, aut de iudicijs, aut de muneribus indicendis, aut de iuris quaestione retentione, aut de usucapione, seu prescriptione, aut de libertate, aut de alijs rebus seu actibus, & quæ libet membrum luculenter persequitur, ut uidere poteris per eum, quæ non refero, quæ foret nimis longum, maxime quæ ab omnibus habet. Si tamen diligenter, & accurate consideremus, neque conclusio 1. per eum posita preedit indistincte, neque est secunda.

7. Non prima, quæ quæ furor uel aliud impedimentum superueniens non perimit actum prius legitime gestum & perfectum, ut est tex. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alieni iuris, & in §. ite furiosus, cum l. q. Insti. quibus non est premissa. facta. cū similibus: Vnde per resolutionem, & ueritate dictæ primæ conclusionis habenda, uide da sunt notæ per Bart. in l. pluribus. §. & si placeat. ff. de verb. obl. & no. per lo. Fa. Ang. & alios in §. e contrario, Insti. de leg. & no. per Dyn. in d. reg. factum legitime, & no. per Bal. & Sali. in l. si Gaudetius, C. de contra. empt. & ued. no. per Alb. & Ros. in l. inter stipulante. §. sacra, in 4. oppo. ff. de uerbo. obl. Non est preedit secunda eius conclusio, quæ actus ab initio inualidus, si duret causa impediens, uel si non superueniat causa confirmans, non confirmatur tractu temporis, et si deueniat ad eum casum, a quo potuit legitime inchoari, l. quod in initio, & l. pe. ff. de reg. iur. cum simi. Vnde per ueritate dictæ secundæ conclusionis uide da sunt no. per Dy. & alios, in reg. non firmatur, de reg. iur. l. 6. & pariformiter impugnari posset ex multis tertia conclusio eiusdem, ut studiosius per se uidere poterit. Nec potest in hoc articulo dari certa regula uel doctrina, sed secundum diuersitatem casuum quandoque inspiciendum est initium, quandoque medium, & quandoque finis, quæ quæcunque regula uel doctrina detur, semper poterit impugnari, quoniam quis uellet insistere & pertinaciter inhere. Poteris autem aliter intrepide dicere hoc modo. Aut 8. † actus recipit essentiam, uel ualiditatem in initio, & debet spectari initium: Aut actus recipit essentiam, uel ualiditatem

rem in medio, & debet spectari mediū: Aut actus recipit
 essentiam, substantiā, uel ualiditatem in fine, & tunc in
 spectitur finis: Ita notab. dicit Io. Cal. in d. ca. dudum. &
 est de mente Anto. Bur. Pān. & Io. de Imo. ibidem. &
 faciunt nota. per Bar. in l. constitu. ff. ad municip. Dan-
 tur & alie doctrinæ in hac materia, nam quidam distin-
 guūt, ut facit gl. in d. c. dudū, & in d. c. scientes. Alij autē
 dicunt aliter, uidelicet, q̄ ubi initium plus insuit in actū,
 uel contractū qui geritur, quam finis, tunc inspicit ma-
 gis initium rei, quam finis: si uero finis magis insuit in
 actum, quam initium, tunc contra magis inspicitur fi-
 nis, q̄ initium: Alii autē dicunt aliter, uidelicet, quod
 q̄a principium est licitum, sed finis est illicitus, tunc atten-
 ditur principium & non finis, l. quod ait lex. ubi pul-
 cher rex. ff. ad leg. Jul. de adul. Sed quando utrumque
 est illicitum, tunc attenditur finis. Illud §. ff. ad leg.
 Aquil. cum sim. Ita dicit Bar. in d. l. quod ait lex: quod
 facit ad decisionem multarum questionum quotidie
 occurrentium, de quibus ibi per eum. Et inter alia istud
 facit ad decisionem illius q. captus extra Ecclesiam, dicitur
 per Ecclesiam ibidem existens dicit illic uelle manē-
 re, an gaudeat immunitate, uel an possit inde licite ex-
 trahi, & dicendum est, q. poterit licite inde extrahi. Ita
 singu. uult Arch. in c. si antiquus 17. q. 4. & cum sequi-
 tur Oldra. in consi. 54. & Hip. in sua practica in §. ulte-
 rius, numero quarto & alibi. cuius ratio est, quia princi-
 pium fuit licitum, quare illud est attendendū, d. l. quod
 ait lex, quod tene mentū. Alii autē dicunt, q. quando fi-
 nis habet necessariam consequentiā ad principium, tunc
 attendit principium: sed quando finis non habet necessa-
 riā consequentiā ad principium, tunc attenditur finis: de
 isto sunt text. pulcher. l. 3. §. scio, & §. præced. ff. de in-
 iurijs, & l. damni la. i. §. Sabini. ff. de dā. infecto: quod
 similiter facit ad multas q. de quib. per Bar. Bal. Ang.
 Pau. de Cass. Io. de Imol. & Alex. in d. §. Sabini, & per
 Bal. in l. r. ff. de origine iuris, & per Albe. de Rosa. in 3.
 parte statutorū, q. 33. & inter alia primum membrū dicte
 q. Cauc-

q. Caucetur statyro, q. committens homicidium pro re-
 demptione suorum honorum tenetur soluere officiaro
 loci centum, modo tempore, quo Titius fuit officiaro,
 aliquis vulneratus est lethaliter, qui decessit tempore
 quo Seius factus est officarius, queritur uter istorum
 debeat habere hæc centum, Titiusne an Seius, si enim
 inspicimus finem, ea habebit Seius, pro quo facit doctri-
 na Bar. in d. l. quod ait lex. Item pro eo etiam facit ratio
 quia ubi pendet causa, pendet eius causatum: & finis de-
 clarat qualis sit res, l. sed & si eius, §. inter dū, ff. de usus.
 Si autem inspiciamus principium, ea habebit Titius, &
 certè in hoc casu, quia finis habet necessariam consequē-
 tiam ad principium, debet Titius habere hæc centum, d.
 l. damni, §. Sabini, cum ibi nota. per Bar. Bal. & Doct. d.
 l. 3. §. scio, qui sunt text. ad hoc not. & uidetur casus in
 terminis in l. huic scripturæ, §. r. ff. ad leg. A qui. & faciūt
 not. per Bar. in l. libellorum, versi. quæro aliquis percus-
 sit, ff. de accus. ubi dicit, in accusatione ponendum tem-
 pus percussione, & non tempus mortis, & allegat d. l.
 huic scripturæ, & d. §. Sabini. Ad prædicta etiam faciunt
 not. per Alex. de Imo. & alios in l. diuor. §. si vir. ff. solu-
 matr. & nota. per Bar. & Bal. in l. fin. illo eo. tit. & nota,
 p. Pet. de Anch. in c. 1. ne prela. vices suas, ubi reperies
 decisas elegantes, & quotidianas q. Facit etiam ad decisio-
 nem illius q. factum est pactum cum stipendiarijs, q. cō-
 munitas debeat emendare equos mortuos in bello, mo-
 do equus fuit uulneratus in bello, & postea mortuus in
 oppido, queritur an communitas teneatur, & decidit-
 tur quod sic, quia censetur mortuus in loco, in quo est
 vulneratus, ita determinat Bar. post Dy. in l. r. §. r. ff. de
 incen. ruina, naufrag. & idem Flo. in l. ait lex, ff. ad lega.
 A qui. & hanc decisionem sequitur Socinus in consilio
 55. incip. præstantissime Doct. in fine. Albe. de Rosa. in
 d. §. Sabini, post alios per eū cōmemoratos, quod nota.
 Secundum autem membrū dicte ultimæ doctrinæ facit
 ad decisionem q. de ouo galli. albe, ex quo facta gallinæ
 nigre pronenit pullus, ut ille pullus sit Domi. gallinæ
 nigre, & nō Dñi gallinæ albe, de qua q. vide per Signo-

rolū de Homa. in consi. suo 168. & per pmissa multitudine cōcordari possunt iura diuersimodē loquētia in hac materia, q̄ nota. Pręmissa etiam inducit Io. And. in rēgula, in obscuris, de reg. iur. lib. 6. in Mercu. ad decisionem illius ne. & quotidianę q̄. Exemptus stans in loco exempto proiecit lapidem, per quem percussit stantem in loco non exempto, dubitatur, an ordinarius loci, an uerò prelati ipsius exempti, huius delicti sit iudex, an uterque, an neuter, & concludit, quod uterque potest de dicto delicto cognoscere, habito respectu tam ad initium, q̄ ad finem, & esse locum præuentioni inter eosdem iudices, de quo uide latius per eum, & per Pa. & canonistas in c. 1. de præsum. & per Bar. & Legistas, in d. l. libellorum, & per eundem Bar. & alios in l. si ut proponitur, ff. de fideiuf. & per Pau. de Cast. in l. unica, C. ubi de possessione agitur. Prædicta etiam induci possent ad decisionem illius quotidianę q̄. Cui Ecclesię debeantur decimę de porris primò seminatis in parochia Ecclesię sancti Petri, & postea transplantatis in parochia Ecclesię sancti Pauli, de qua q̄. uide plenē per Io. Andr. in regu. qui prior, de reg. iur. li. 6. in Merc. ad quę breuitatis gratia remissio sufficiat, quia hæc & similia studio camerali sunt relinquenda. Possent & plures alij loci per me adduci, sed prædicti tanq̄ in usu quotidiano frequentiores pro iuuenibus sufficiant. Et licet Ciceronem, Boetium, Rodolphum Agri. Bal. Cantiunculam, Geor. Valler. & alios maximè auctoritatis, & scientiæ viros, arctius multo loci sint contracti, quo dilucidius tamen studiosi singula percipere possint, ad hunc numerum locos ampliatui, & exempla quotidiana subieci. Verum, quia opere in longo fas est obrepere somnum, nunc calamo silentium imponat, non inopia sermonis, (quia multum adhuc restat operis multumque restabit,) sed occupatio quotidiana. Et licet sciam, q̄ qui scribit, multos sumit iudices, quodq; omnis definitio in iure periculosa est, cū Vlpiano teste parū sit, quod nō subuerti possit, nec ignorē in scripturis reprehensibile esse omne nimis, siue sit longitudo, siue breuitati obnoxium, cum primum sensus le-

geantur;

gentium oneret, secundum uerò prædicat studiosorū desiderium: tū & hoc scio, quod oris apertio in Dei, nō hominis est potestate, per quod cōstat me nō plus potuisse quam ingenioli à Deo largiti patere angustia, maxime in materia tā scrupulosa, subtili, & difficili, in qua uere tot sūt sēs°, quot capita, & (ut ille ait) quot in orbe figurę, & in qua caligat scrutiniū, nec sufficit ingenii tā ardua rimari. Propter quod oēs studiosos huius meę lucubrationis lectores, qui p̄spicacioris sūt ingenii, uel quos minus impedit occupatio, exoratos ueli, quatenus si quid in ea male uel incircumspecte dictū inuenerint, inuidia & detractione cessantibus, fraterna charitate benignē corrigāt, & emendent: quia cum D. Aug. à puero ēt anniculo paratus sū edoceri, & omnia iudicio Sactę matris Ecclesię subiecto. Bene scripta uero, si quę fuerint, nō mihi, sed omnipotenti Deo, (à quo donum omne descendit, & qui dat omnib⁹ affluenter & nō impropere,) attribuantur, eique gratiæ referantur, qui uiuit, & regnat in secula benedictus.

Amen.

F I N I S.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

REGISTRVM.

abcd, ABCDEFGHIKLMNOPQRSTUVWXYZ,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz,

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk.

Omnes sunt Quaterniones, præter KKK,
quæ est Duerno.

